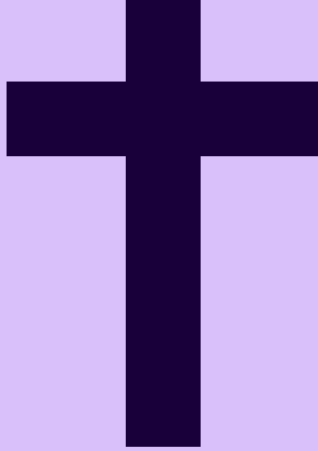

Ʋε Ʋոոո dւ kasւմ

Kasem (Kassem): Ʋε Ʋոոո dւ kasւմ New Testament

Wɛ Tɔnɔ dɪ kasum
Kasem (Kassem): Wɛ Tɔnɔ dɪ kasum New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kasem)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
993cfae5-b100-5981-87e7-5a648d773cb9

Contents

Matiyu	1
Marıku	57
Luki	92
Zan	151
Tıtıŋa Tɔno	191
Rom	245
1 Korɛntu	270
2 Korɛntu	293
Galatı	309
Efɛɛzi	318
Filipi	327
Kolɔsu	334
1 Tesaloniki	340
2 Tesaloniki	345
1 Timoti	348
2 Timoti	355
Titi	360
Filimɔn	363
Ebru	365
Zaku	384
1 Pıyɛɛri	391
2 Pıyɛɛri	399
1 Zan	404
2 Zan	410
3 Zan	411
Zudi	413
Brum Tɔno	416

**Wε taani dɔlɔ
 MATIYU
 na pɔpɔni tun
 Wε taani dɔlɔ
 Matiyyu na pɔpɔni
 tun na bri dɔbam
 kɔlɔ tun mu tuntu**

Matiyyu dɛɛn yi Zezi karabiɔ fugə-bale bam wɔ didua mu (Matiyyu 9:9 di 10:3).

Matiyyu bri ni Zezi Kriɔi yi Vɔrnɔ wɔm Wε na goni ni di Zwifə bam faɲa faɲa si oó ba tun mu. O ma ta bri Zwifə yigə tiinə dɛɛn na vi-o te tin.

Zezi Kriɔi dɛɛn tu lɔgɔ baɲa dwi tiinə maama ɲwaani mu, kɔ da Zwifə bam má ɲwaani. O pɛ o karabiɔ ni, si ba tɔɔli o kwər-ywəɲə kam ba bri lɔgɔ baɲa dwi tiinə maama (Matiyyu 28:19).

Matiyyu ɲɔɔni Zezi lɔra di o biini woɲo, o bri ni o yi Pɛ wɔlɔ na tu si o vɔri nɔɔna ba lwarum wɔni tun mu (pɔɔrum 1-2).

O daa ta maa bri Zan na miisi Zezi na wɔni te di sutaani na maɲ-o te tin (pɔɔrum 3-4),

yi o bri Zezi na tɔɲi Galile ni te tun: o tɔɔli Wε kwərə, o bri nɔɔna Wε cɔga kam, o pa yawɔna na yazurə (pɔɔrum 5-18).

Kuntɔ kwaga ni Zezi ma vu Zeruzalem. Zwifə yigə tiinə ma pa ba ja-o ba pa tɔɔn-dagara baɲa ni ba gɔ. Da yatɔ dɛ ni o ma joori o bi o yagi tɔɔni (pɔɔrum 19-28).

Matiyyu bri Zezi zaasum dɔm na cɛ kuni bɔnu te tun:

1. O bri balɔ na zu Wε paari dɔm wɔ tun na maɲi si ba taa tɔgi cɔga te tin (pɔɔrum 5-7).
2. O kwe balɔ na maɲi si ba tɔɔli Wε paari dɔm kwərə kam ba bri nɔɔna tun (pɔɔrum 10).
3. O mɛ mumaɲa yarpe mu o ma bri Wε paari dɔm ta na səgi

yi di wɔ ba di bri jaja te tun (pɔɔrum 13).

4. O bri Wε nɔɔna na maɲi si ba taa ɲwi te tun (pɔɔrum 18).
5. O bri ni di maɲi si di taa cəgi maɲa kalɔ Wε paari dɔm na wɔ ba di wani wo-lwaanɔ dwi maama te tin (pɔɔrum 24-25).

Zezi kwə dwi dɔm na tɔɲi te tin (Luki 3:23-38)

¹ Zezi Kriɔi nabaara bam kuri na puli te tun mu tuntu:

Zezi Kriɔi yi Davidi dwi tu mu, Davidi di maa yi Abraham dwi tu.

² Abraham ma lɔ Yizaki.

Yizaki ma lɔ Zakɔbi.

Zakɔbi ma lɔ Zuda di o zumbaara di o nyaana.

³ Zuda di Tamaari ma lɔ Faresi di Zara.

Faresi ma lɔ Esrɔm.

Esrɔm ma lɔ Aram.

⁴ Aram ma lɔ Aminadabi.

Aminadabi ma lɔ Naason.

Naason ma lɔ Salumɔn.

⁵ Salumɔn di o kaani Rahabi ma lɔ Bɔazi.

Bɔazi di o kaani Ruuti ma lɔ Obedi.

Obedi ma lɔ Zese.

⁶ Zese ma lɔ Davidi wɔlɔ na jigi pɛ tun.

Davidi dɛɛn di kadəm wɔlɔ na yi Yuri kaani tun,

yi ba lɔ Salɔmɔn.

⁷ Salɔmɔn ma lɔ Robɔam.

Robɔam ma lɔ Abia.

Abia ma lɔ Aza.

⁸ Aza ma lɔ Zɔzafati.

Zɔzafati ma lɔ Zɔram.

Zɔram ma lɔ Yoziast.

⁹ Yoziast ma lɔ Zɔatam.

Zɔatam ma lɔ Asasi.

Asasi ma lɔ Ezekias.

¹⁰ Ezekias ma lɔ Manasi.

Manasi ma lɔ Amɔn.

Amɔn ma lɔ Zɔziast.

¹¹ Zɔziast ma lɔ Yikonɔa di o nyaana.

Yikonɔa mumaɲa kam ni mu ba jaani Yisrayeli tiinə bam ba vu ba yagi Babilɔni tu ni.

¹² Yisrayeli tiinə bam viirim dɔm kwaga ni mu

Yikonɔa lɔgɩ Salatɩyɛɩ.
Salatɩyɛɩ ma lu Zorobabelɩ.

¹³ Zorobabelɩ ma lu Abidu.
Abidu ma lu Eliyakɩm.

Eliyakɩm ma lu Azori.

¹⁴ Azori ma lu Sadoki.

Sadoki ma lu Akimi.
Akimi ma lu Eliyudi.

¹⁵ Eliyudi ma lu Eleyazaari.

Eleyazaari ma lu Matan.

Matan ma lu Zakɔbi.

¹⁶ Zakɔbi ma lu Zɔzɛfɔ, wɔntɔ mu
jigi Mari barɔ.

Mari dɛɛn ma ba o lu Zezi wɔɩ ba
na bɛɲi ni Krisi.

¹⁷ Kɔntɔ maa bri ni, ku na zɩgɩ
Abraham ni ku vu ku yi Davidi
tɩn, ba dwi dɩm yi kuni fugɛ-bɩna
mɩ. Ku na zɩgɩ Davidi ni ku vu
ku yi Yisrayɛɩ tiinɛ bam viirim
dɩm maɲa kam ni tɩn, bantɔ dɩ
dwi dɩm yi kuni fugɛ-bɩna mɩ. Ku
na zɩgɩ maɲa kam kɔntɔ ni si ku
vu ku yi ba na lɔgɩ Zezi Krisi maɲa
kalɩ tɩn, bantɔ dɩ dwi dɩm maa yi
kuni fugɛ-bɩna.

Zezi lɔra kam na dɛ te tɩn
(Luki 1:26-38, 2:1-7)

¹⁸ Ba na lɔgɩ Zezi Krisi te tɩn mu
tɩntɩ. O nu Mari dɩ Zɔzɛfɔ tiinɛ
maama dɛɛn ya sɛ si ba pa ba zu
daantɩ, yi Mari daa ta wɔ ve o barɔ
wɔm te. Maɲa kam kɔntɔ ni o
ma ba o ja pugɛ dɩ We Joro dam.

¹⁹ Zɔzɛfɔ wɔɩ o na lagɩ o zu tɩn
maa yi nɔn-ɲɔm. O maa ba lagɩ
si o pa caviɩra ja o kaantɩ wɔm
nɔɔna maama yigɛ ni. O ma bɔɲɩ
si o daantɩ o yag-o, si nɔɔna yi
zanɩ ba lwarɩ. ²⁰ O na bɔɲɩ kɔntɩ
tɩn, Baɲa-We maleka ma ba o te
o dɩndwɩa wɔntɩ, yi ka ta dɩd-o ka
wɩ: «Zɔzɛfɔ, Pɛ Davidi dwi tu, yi
pa n wɔ cɔgɩ si n jonɩ Mari n ma
n ji n kaantɩ. Bɛɲwaanɩ, o na jɩgɩ
pugɛ kam tɩn, ku yi We Joro kɔm
dam ɲwaanɩ mɩ. ²¹ O lagɩ o lu
bɛkɛrɛ mɩ, si n pa o yɩɩ ni Zezi,
bɛɲwaanɩ oɔ ba o vrɩ o nɔɔna ba
lwarɩm wɔntɩ o yagɩ.»

²² Zezi lɔra kam dɛɛn sɩntɩ ka
tɔgɩ kɔntɩ donɩ mu, si ku pa Baɲa-
We dɛɛn na tagɩ kulɩ tɩn sɩntɩ
ku ku. Faɲa faɲa tɩn, Dɩ nijonɩnu
wɔdonɩ dɛɛn tɔɔɩ Dɩ kwɛrɛ kam o
wɩ:

²³ «Buko wɔɩ ta na yɛri baarɩ tɩn
wɔ ba o ja pugɛ o lu bɛkɛrɛ,
yi baá bɛɲi bu wɔm yɩɩ ni
Emanuyɛɩ.»

O yɩɩ dɩm kɔntɩ kuri mu yi We
wɔra dɩdaantɩ dɩbam.

²⁴ Zɔzɛfɔ na dɔ o zanɩ tɩn, o ma
sɛ o kɩ Baɲa-We maleka kam na
tagɩ ni o kɩ te tɩn. O ma sɛ o jonɩ
Mari o ja vu sɔɲɔ. ²⁵ O ma wɔ pɛni
dɩd-o si ku vu ku yi o na lɔgɩ bu
wɔm maɲa kalɩ tɩn. O laan ma pa
o yɩɩ ni Zezi.

2

Yiyɛn-yeenɛ na tu si ba zuli
Zezi te tɩn

¹ Ba dɛɛn lɔgɩ Zezi Zude tɩɩ
kɔdonɩ ni mu, ku yɩɩ mu Be-
telɩhem. Ku maa yi maɲa kalɩ
Erɔdɩ dɛɛn na yi pɛ tɩn. Yiyɛn-
yeenɛ badaara dɛɛn ma nuɲi wa-
puli seeni ba ba ba yi Zeruzalem.

² Ba laan ma bwe nɔɔna ba wɩ:
«Bu wɔm ba na lɔgɩ si o ji Zwifɛ
pɛ tɩn wɔ yɛn mu? Bɛɲwaanɩ
dɩbam nɛ calɩɔa kalɩ na bri o
lura kam tɩn na nuɲi bri-kwaga
seeni, yi dɩbam ba si dɩ zul-o.»

³ Pɛ Erɔdɩ dɛɛn na ni kɔntɩ
tɩn, liɛ maa jɩg-o dɩ nɔɔna balɩ
maama na zɔvrɩ Zeruzalem ni tɩn.

⁴ O laan ma bɛɲi Zwifɛ kaantɩ
yigɛ tiinɛ bam maama, dɩdaantɩ
We cullu karanyɩna tiinɛ bam, yi
ba la daantɩ. O ma bwe-ba o wɩ:
«Yɛn mu ba maɲɩ si ba lu Krisi
wɔm?»

⁵ Ba ma lɛr-o ba wɩ: «Kɔú ta
yi Betelɩhem ni mu, Zude tɩɩ ni.
Bɛɲwaanɩ faɲa faɲa We nijonɩnu
wɔdonɩ pɔpɔntɩ o wɩ:

⁶ «Betelɩhem, tɩɩ kulɩ na yi balanɩ
Zude tɩntɩ dɩm wɔntɩ tɩn,
dai tɩɩ kulɩ na mari tɩn.»

Benjwaani nmu wuni mu baá lu
 dideeru wulu na wú ta nii a
 noona balu na yi Yisrayeli
 dwi tiinè tun banja ni.» »

⁷ Eródi na ni kuntu tun, o ma
 daani o bəŋi yiyən-yeenə bam si
 ba ba o te. O ma kwaani o bwe-
 ba, si o lwarí de dim calicva kam
 na puli ka nunji tun. ⁸ O laan ma
 tuni-ba si ba vu Betelhem, yi o
 wi: «Ve-na á kwaani á beeri bu
 wum jəgə, si á na nē-o, si á joori
 á ba á ta á bri-ni, si a di vu a zul-
 o.»

⁹ Pə wum na tagi kuntu di ba
 tun, ba laan ma zanji ba maa kea.
 Ba na maa ke tun, ba ma da ba
 na calicva kalu ba ya na manji ba
 na wa-puli seeni tun. Ka laan maa
 wu ba yigə ni weyuu ni ka veə,
 yi ka vu ka zigi ka manji di bu
 wum na wu me tun. ¹⁰ Ku ma pa
 ba tiini ba jigí wupolo lanyiraní.
¹¹ Ba ma vu ba zu soŋo kum wu.
 Ba ma na bu wum di o nu Mari.
 Ba ma kuni doonə ba zul-o. Ba
 laan ma bwəli ba zila ba li pəera
 ba pa-o. Ba pəera yam yi səbu-
 siŋa, di wənu tiw ba na zwe yi
 ti lwəm ywəmmə tun, di trali nugə
 kalu yiri na yi Miiri tun. ¹² We ma
 pa ba lwarí ba dindwía wuni, ni
 ba daa yi joori ba da Eródi te. Ba
 laan ma togi cwə-gaa ba joori ba
 vu ba tiw kum.

*Eródi na kwaani si o gv bu
 wum te tun*

¹³ Yiyən-yeenə bam na ke ba
 daari kuntu tun, Banja-We maleka
 ma da ka ba Zuzəfu te o dindwía
 wuni, yi ka wi: «Zanji n ja bu
 wum di o nu n ja n duri n vu Ezipi
 tiw, si á taá zúuri da, si ku yi manja
 kam a na wú pa abam ni si á nunji
 Ezipi á joori á ba tun. Benjwaani
 Eródi mu lagí o zanji o beeri bu
 wum si o gv-o.»

¹⁴ Zuzəfu na ni kuntu tun, o ma
 suni o zanji o ja bu wum di o nu
 wum, o nunji titi dim kuntu ni o
 vu Ezipi. ¹⁵ Ba ma zúuri da taan,
 si ku vu ku yi manja kalu Eródi na

tigi tun. Ku deen ki kuntu mu, si
 ku pa Banja-We deen na tagi kulb
 tun suni ku ki. Faŋa faŋa tun, DI
 deen pə DI nijonnu wodonj tooli DI
 kwərə o wi:

«Amu We bəŋi a bu wum si o nunji
 Ezipi ni mu o ba.»

¹⁶ Eródi deen na tu o lwarí ni
 yiyən-yeenə bam luuri o yigə ni
 ba viiri tun, o bam ma tiini di
 zanji. O ma pa ni si o noona
 vu Betelhem di ku ti-balwa bam
 maama wuni, ba gv bəkəri-bale
 silu na yi bina yale di balu na
 muri bina yale tun maama. O nan
 ki kuntu, si ku manji di yiyən-
 yeenə bam na pə o lwarí manja
 kalu calicva kam na nunji tun mu.

¹⁷ Biə bam góm dim ma pa We
 nijonnu Zeremi na tagi We kwərə
 kalu faŋa faŋa tun suni ku ki. ¹⁸ O
 deen tagi o wi:

«Soɔ mu zanji Rama tiw wuni.

Noona mu wura ba keerə,
 yi ba coosə zanzan.

Rasəli mu tiini o keerə o biə
 ŋwaani,

o maa ba se si noon-noonu gan-o,
 o biə bam na tiga tun ŋwaani.»

¹⁹ Eródi deen ma ba o ti, yi
 Zuzəfu daa ta wu Ezipi ni. Banja-
 We maleka ma daa ba Zuzəfu te o
 dindwía wuni, yi ka wi: ²⁰ «Zanji
 n ja bu wum di o nu n joori n vu
 Yisrayeli tiw. Benjwaani wulu ya
 na lagí si o gv bu wum tun laan
 tiga.»

²¹ Zuzəfu na ni kuntu tun, o ma
 suni o zanji o ja bu wum di o nu o
 joori o vu Yisrayeli tiw kum. ²² O
 laan ma ba o lwarí ni Eródi bu
 Arisla mu ləni o ko wum yuu ni
 o di paari Zude tiw dim banja ni.
 Ku ma pa o kwarí fəwuni si o joori
 o vu jəgə kam kuntu. O dindwía
 wuni We ma pa o lwarí kulb o na
 manji si o ki tun, ku pa o ləeri o
 vu Galile tiw. ²³ O laan ma vu o
 yi tiw kudonj, ku yiri mu Nazareti,
 yi o zúuri da. Ku laan ma pa
 We nijonə bam deen na tooli DI
 kwərə faŋa faŋa te tun suni ku ki.

Ba dɛɛn tagɪ ba wɪ: «Baá bɛŋ-o nɪ Nazareti tu.»

3

Zan na miisi nɔɔna na wɔni yi o bri-ba te tɪn

(Mariki 1:1-8, Luki 3:1-18, Zan 1:19-28)

¹ Nɔɔnɔ wɔdɔŋ dɛɛn mu wɔra, o yiri mu Zan. Wɔntu mu yi wɔlu na miisi nɔɔna na wɔni tɪn. O dɛɛn ma ba o wɔ Zude ni o beeri kagɔa wɔni, yi o tɔɔli Wɛ kwɛrɛ.

² O maa yɛni o ta o bri-ba si ba lɛni ba wɔru ba yagi kɛm-balwaaru, si manja kam laan yiɔ Wɛ paari dim na lagɪ dɪ ba nɔɔna tɪtari ni tɪn.

³ Zan yi wɔlu Wɛ nijɔŋnu Ezayi na manɪ o ŋɔɔni o taani faŋa faŋa tɪn o wɪ:

«Nɔɔnɔ mu wɔ kagɔa wɔni o tɔɔli o kwɛrɛ o wɪ:

«Zanɪ-na á fɔŋi á kwe dí Yuutu wɔm cwɛŋɔ kam,

o na lagɪ o ba o tɔŋi da tɪn.

Pa-na cwe silɔ o na lagɪ o ba o tɔŋi tɪn fɔŋi si yɔɔri lanyirani.»

»

⁴ Zan dɛɛn zɔuri gɔrɔ kulɔ ba na sɔŋi dɪ yogondi kurɔ tɪn mu. O maa mai kilɛ o ma ja o tɛŋɔ. O wɔdiu mu yi kayira dɪ tɔuru.

⁵ Nɔɔna zanzan maa yɛni ba nunji Zeruzalem, dɪ Zude tɪni dim maama, dɪ Zɔrden bugɛ ni je sɪm, ba ve o te. ⁶ Ba maa te ba bri kulɔ ba na ki ba cɔŋi tɪn. O laan maa pai ba tu Zɔrden bugɛ kam wɔni, yi o miisi-ba na wɔni Wɛ ŋwaani.

⁷ Zan na wɔra o miisi nɔɔna na wɔni tɪn, o ne ni Farizian tiinɛ dɪ Sadustan tiinɛ zanzan tui o te. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam nyɪ dɪ bɪsankwi-dwɛ mu. Wɔɔ mu bri abam si á kwaani á lu cam dilɔ Wɛ na lagɪ DI pa nabiinɛ na tɪn wɔni? ⁸ Abam nan manɪ si á taá ki kɛnɛ yalu na wɔ bri ni á sɪni á lɛni á wɔru á yagi kɛm-balwaaru tɪn mu. ⁹ Abam yi taá buŋa á pa á tɪti ni, á na yi Abraham dwi tiinɛ tɪn, á daa wɔ manɪ si á lɛni á wɔru. Wɛ na laga, DI wɔ

wani DI pa kandwa yantu lɛni ya ji Abraham dwi tiinɛ. ¹⁰ Nɔɔnɔ nan manɪ o jigi dooru o jɪŋa ni, si o ta maa goni tweeru tɪm o dɪ tɪga ni. Tiu kulɔ maama na ba lɛri bu-ŋɔna tɪn, o manɪ si o gokɔ mu o dɪ mini wɔni si ku di. Mu Wɛ dɪ na lagɪ DI ki nɔɔna balɔ na wɔ lɛni ba wɔru ba yagi kɛm-balwaaru te tɪn. ¹¹ Amu nan miisi abam na wɔni mu, si ku bri ni abam lɛni á wɔru á yagi kɛm-balwaaru tɪm. Ku daari wɔlu na lagɪ o sanɪ amu kwaga o ba tɪn tiini o dwe amu. A wɔ manɪ si a zeeri o ne natra dɪ. Wɔntu nan wɔ miisi abam Wɛ Joro dɪ mini wɔni mu. ¹² Wɔntu nan ze zɔŋ-kɔŋɔ mu si o ma caari o mina o pe o ki o tulɛ ni, si o daari mɪn-swaanɔ tɪm o zwe dɪ mini dilɔ na ba dɪ dɪ dwe tɪn. Mu Wɛ na lagɪ DI pɔɔri nɔɔna daani DI ki-ba te tɪn.»

Zan na miisi Zezi na wɔni te tɪn
(Mariki 1:9-11, Luki 3:21-22)

¹³ Zan dɛɛn na wɔ Zɔrden bugɛ kam ni ni tɪn, Zezi ma nunji Galile tɪni ni o vu o te si o miisi-o na wɔni. ¹⁴ Zan dɛɛn ya wɔ se, yi o ta did-o o wɪ: «Amu mu manɪ si a ba nmu te si n miisi-ni na wɔni, si ku dai nmu mu wɔ ba amu te si a miisi-m na wɔni.»

¹⁵ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Yagi si ku ki kɔntu lele, si ku manɪ si dí ki kɔntu mu, si dí wani dí ki kulɔ maama na yi Wɛ wɔbuŋa tɪn.» O laan ma se.

¹⁶ Zezi na miisi na kɔntu tɪn, o ma da o nunji na bam wɔni. O laan ma na weyuu na purɪ o baŋa ni, yi o na Wɛ Joro kɔm na de da ku tu o baŋa, yi ku nyɪ dɪ kunkwɛŋɔ te. ¹⁷ Kwɛrɛ laan ma ŋɔɔni weyuu ni ka wɪ:

«Wɔntu mu yi amu bu-dba a na so-o dɪ a wɔ maama.

O ma yɛni o pa a wɔ poli zanzan.»

4

Sɔtaani na manɪ Zezi te tɪn
(Mariki 1:12-13, Luki 4:1-13)

¹ Wε Joro kum dεen na tu Zezi te kontu tin, ku laan ma ja-o ku vu kagva wuni, si sutaani man-o di nii. ² Zezi dεen maa wura taan da fiinna, yi o ba di wɔdiu wia di titu maama. Kana maa jig-o. ³ Sutaani laan ma ba o te, yi di ta did-o di wɔ: «Nmɔ na sɔni n yi Baɗa-Wε Bu, si n ta di kandwa yantu si ya ji wɔdiu si n di.»

⁴ Zezi ma leri o wɔ: «Ku nan pupuni Wε tɔnɔ kum wuni ku wɔ: «Ku dai wɔdiu yirani mu pai nabi-inu ηwi,

ku yi Wε ni-taani dum maama mu pai nabiinu ηwia.» »

⁵ Sutaani laan ma ja-o di ja vu di zu Wε titi tu Zeruzalem wɔ. Di ma ja-o di vu di di Wε-di-kamunu kum yuu mε na dwara tin di zig-o da, ⁶ yi di wɔ: «Nmɔ na yi Wε Bu, si n fanɔ n cu tɔga ni si di nii. Benwaani ku pupuni Wε tɔnɔ kum wuni ku wɔ:

«Wε wɔ pa DI malesɔ ba nmu ηwaaɔ,

si lwari-m di si ja,

si n yi tu tɔga ni n magi n naga di kandwe.» »

⁷ Zezi ma leri o wɔ: «Ku ta pupuni ku wɔ:

«Yi zanɔ n manɔ n Yuutu Baɗa-Wε n nii.» »

⁸ Sutaani daa ma ja-o di ja vu di di piu kulɔ na tiini ku dwara tin yuu. Di laan ma bri-o lɔgɔ baɗa tɔni dum maama di wo-laaru tɔɔ maama na wura tin. ⁹ Di ma ta did-o di wɔ: «Nmɔ na sε n kuni doonɔ n zuli amɔ, aá pa n ta n te wɛnu tintu maama.»

¹⁰ Zezi laan ma ta di-di o wɔ: «Sutaani, ve daa a tee ni! Si ku pupuni Wε tɔnɔ kum wuni ku wɔ: «Ku yi n Yuutu Baɗa-Wε yirani mu

n manɔ si n kuni doonɔ n zuli,

si n ki DI wɔbɔɗa na lagi te tin.» »

¹¹ Sutaani laan ma viiri di daar-o. Wε malesɔ laan ma ba Zezi te si zɛn-o.

Zezi na puli si o tɔɔli Wε kwɛrɛ te tin

(Mariki 1:14-15, Luki 4:14-15)

¹² Zezi dεen na lwarɔ ni ba jaani Zan ba ki pɔna digɛ ni tin, o ma joori o vu Galile. ¹³ O maa daa wɔ manɔ Nazareti ni, yi o ke o vu Galile tu kudonɔ, ku yiri mu Kapernawum, o zɔuri da. Tu kum kontu wɔ nɔnu ni ni mu, di je silɔ Zabalɔn dwi tiinɔ di Nefitali dwi tiinɔ ya na zɔuri tin. ¹⁴ O na zɔuri da kontu tin, ku dεen ma pa Wε nijonnu Ezayi na manɔ o tɔɔli Wε kwɛrɛ faɗa faɗa te tin sɔni ku ki. ¹⁵ O dεen tagi o wɔ:

«Ku na yi Zabalɔn di Nefitali tɔni dum,

di je silɔ na wɔ nɔnu kum seeni tin,

di je silɔ na wɔ Zɔrden bugɛ kam bubɛ didonɔ dum kwaga ni tin,

di Galile je silɔ dwi-ge tiinɔ na zɔuri da tin,

¹⁶ jɔgɛ kantɔ tiinɔ bam dεen ya wɔ lim wuni mu,

yi ba laan ba ba na pooni zanzan. Balɔ na zɔuri da tin ya ba jigi tɔna di Wε,

tɔni mu ya te-ba.

Pooni laan ma zɛɗi ba baɗa ni.»

¹⁷ Zezi na joori o vu Galile tin, ku zigɔ maɗa kantɔ ni mu o puli o tɔɔli Wε kwɛrɛ, o bri nɔɔna ni ba manɔ si ba lani ba wɔru ba yagi kɛm-balwaarɔ, benwaani maɗa kam laan yiɔ Wε paari dum na lagi di ba nɔɔna titari ni tin.

Zezi na bɛɗi nɔɔna bana si ba taa tɔg-o te tin

(Mariki 1:16-20, Luki 5:1-11)

¹⁸ Zezi dεen maa wɔ Galile nɔnu kum ni ni o veɔ. O ma na nɔɔna bale, ba yi cɔru mu. Ba didɔa yiri mu Simɔn, o yiri didonɔ maa yi Pɔyɛri. Wɔdonɔ wɔm maa yi o nyaani, o yiri mu Andre. Ba yi kalɛɗ-jara mu, yi ba wɔ na bam wuni ba dulɔ burɔ ba ma jaani kale. ¹⁹ Zezi laan ma ta di ba o wɔ: «Zanɔ-na á ba á taá togɔ-ni.

Aá pa á taá beeri noona mu á pa-ni si ba da amu kwaga, ni á na yèni á jaani kale te tin.»²⁰ O na tagi kontu tin, ba ma zaji lila ba yagi ba buri sum, yi ba vu ba togi o kwaga.

²¹ Zezi na ve o maa ke tin, o daa ma na noona bale, ba di yi curu mu. Ba ko yiri mu Zebede. Ba diduwa yiri mu Zaki. Wudonj wum maa yi o nyaani, o yiri mu Zan. Bantu bale di ba ko Zebede maa wu naboro wuni ba kwe ba buri, si ba ma ja kale. O ma bæji biè bam si ba ba ba taa togi-o.²² O na bæji-ba kontu tin, ba ma zaji lila ba yagi ba ko wum di naboro kum, yi ba vu ba togi-o.

²³ Zezi deen maa tult Galile tunti dum maama. O maa yèni o ve Zwifè bam We-di sum si o taa bri noona We cigga kam. O maa toot We kwær-ywènjè kam di We na lagi DI di paari noona titari ni te tin. O maa kwèri o pa yawuna na yazurè di yawuru tub dwi maama na jigi-ba tin.²⁴ Noona ma ba ba ni o nwa je sum kontu ni, di Siiri tub kum maama wuni. Ba maa yèni ba jaani yawuna dwi dwi ba tu o te, balu yira na tiini ya wæ tin, ku wèli di balu ciciri na yaari-ba tin, di balu na sai koru tin, di kwaru. Ba na tu Zezi te kontu tin, o maa yèni o pa ba na yazurè.²⁵ Non-kogò zanzan deen ma nunji Galile tunti dum, di je silu ba na bæ ni Tuni Fugè tin, di Zeruzalem, di Zude maama, di je silu na wu Zorden bugè kam bube didonj dum ni tin ba togi did-o.

5

*Zezi zaasim-dvuri dum
(Luki 6:20-23)*

¹ Zezi deen na ne non-kogò na togi-o tin, o ma vu o di piu kodonj yuu o jèni da. O na je tin, o karabiè bam ma ba o te.² O laan ma puli o bri-ba o wu:

³ «Balu na ye ni ba yi yinigè tiinè We yigè ni tin mu jigi yu-yonjo,

ba na wú togi ba di We paari dum tin nwaani.

⁴ Balu wuru na cogi tin mu jigi yu-yonjo,

We na wú pa-ba wu-zuru tin nwaani.

⁵ Balu na jigi ban-punu tin mu jigi yu-yonjo,

We na wú pa ba taa te lugu tin nwaani.

⁶ Balu na pai We cigga kam togtum jigi fra di ba tin mu jigi yu-yonjo,

We na wú pa ba bicara pèni tin nwaani.

⁷ Balu na jigi noona nwanja tin mu jigi yu-yonjo,

We na wú duri ba di nwanja tin nwaani.

⁸ Balu na yi wu-ponjo tiinè tin mu jigi yu-yonjo,

ba na wú ba ba na We tin nwaani.

⁹ Balu na pai noona jigi ywèni daani tin mu jigi yu-yonjo,

We na wú ta bæ-ba ni DI biè tin nwaani.

¹⁰ Balu na togi We cigga kam yi noona bæsi-ba tin mu jigi yu-yonjo,

ba na wú togi ba di We paari dum tin nwaani.

¹¹ Noona na twi abam yi ba bæsi abam, yi ba fo wwan ba te wo-balwaaru dwi maama ba pa abam amu yiri nwaani tin, á jigi yu-yonjo.¹² Á taá jigi wupolo lanyirani si We wú pa á na nyoori zanzan DI tee ni. Ku na yi We nijonjè balu deen na loori abam yigè ba ba tin, noona deen manji ba bæsi-ba kontu mu.

¹³ Ye na pai wudiu ywèni te tin, abam di nan manji si á taá pai ywèni taa wu nabiinè tee ni. Ye ywèni nan na ti, n daa n bá wanti n pa di joori di ja ywèni. Di daa ba jigi kuri. Baá di-di ba yagi mu, si noona taa nwanu di banja ni.

14 Abam nɪ dɪ lʊɡʊ bɑɲa pooni mʊ nabiiɲə tɪtari nɪ. Tɪw kʊlʊ ba na lɔɡɪ piu yuu nɪ tɪn bá wani kʊ səɡɪ, kʊ nai mʊ jaja. 15 Nɔɔn-nɔɔnʊ bá sɛ o tarɪɡɪ kani a o pu tɪtɔɡɔ kuri nɪ. Ó kwe-ka o pali wɛɛnɪ mʊ, sɪ ka pooni dɪm taa nai dɪ pai nɔɔna balʊ maama na wʊ digə kam wɔnɪ tɪn. 16 Abam dɪ nan manɪ sɪ á zəɲɪ á pooni dɪm kʊntʊ mʊ nɔɔna tɪtari nɪ. Ba laan wʊ na wo-laaru tɪlʊ á na kɪ tɪn, yɪ ba zuli á Ko Wɛ wʊlʊ na wʊ wɛyuu nɪ tɪn.»

Zezi na pɛ Wɛ callu tɪm tiini tɪ ja kuri te tɪn

17 «Abam nan yɪ taá buɲɪ nɪ amʊ tu sɪ a pa Wɛ tɔnɔ kʊm na brɪ kʊlʊ tɪn jɪ kafe, kʊ na yɪ Wɛ callu tɪlʊ Dɪ dɛɛn na pɛ Moyisi, dɪ Dɪ nijɔɲnə bam na brɪ kʊlʊ faɲa faɲa tɪn dɪ. Amʊ tu sɪ a pa tɪ tiini tɪ taa jɪɡɪ kuri mʊ lanyɪrani, sɪ kʊ dai nɪ a lagɪ a cɔɡɪ-tɪ mʊ. 18 A lagɪ a ta cɪɡa mʊ dɪ abam sɪ, lʊɡʊ bɑɲa dɪ wɛyuu na wʊ daani sɪ kʊ taa ve maɲa kalʊ tɪn, kʊlʊkʊlʊ bá wani kʊ lɪ Wɛ callu tɪm wɔnɪ dɪ finfin dɪ. Tɪ nan wʊ ta wɔra kʊntʊ mʊ taan, sɪ kʊ ba kʊ yɪ maɲa kalʊ Wɛ na wʊ pa wɔɲo maama kɪ kʊ tɪ tɪn. 19 Nɔɔnʊ wʊlʊ maama na wʊ sɛ Wɛ niə yam dɪdɔva yɪ o daari o brɪ o donnə sɪ ba dɪ yɪ sɛ-dɪ tɪn, dɪ na manɪ dɪ yɪ mimu dɪ, kʊntʊ tu wʊ ba jɪ balaɲa Wɛ paari dɪm wɔnɪ. Kʊ daari, wʊlʊ maama na sɛ Wɛ niə yam yɪ o daari o brɪ o donnə sɪ ba dɪ sɛ tɪn, kʊntʊ tu wʊ ba jɪ kamunu Wɛ paari dɪm wɔnɪ. 20 Á nan taá ye nɪ, abam na wʊ sɛ Wɛ cɪɡa kam á dwəni á callu karanyɪna tiinə bam dɪ Farizɪan tiinə bam, á bá wani á na cwəɲə sɪ á tɔɡɪ á zʊ Wɛ paari dɪm wʊ.»

Ban-zɔɲɔ na nyɪ dɪ nɔn-gɔra te tɪn

21 «Abam ye nɪ ba dɛɛn brɪ dɪbam kwə bam ba wɪ: «Yɪ zanɪ n gʊ nɔɔnʊ. Wʊlʊ nan na gʊ nɔɔnʊ, ba manɪ sɪ ba dɪ o taani mʊ.» 22 Kʊ

daari, a nan lagɪ a ta dɪ abam nɪ, nɔɔnʊ wʊlʊ na jɪɡɪ ban-zɔɲɔ dɪ o ko-bu, kʊ manɪ sɪ ba dɪ kʊntʊ tu dɪ taani mʊ. Wʊlʊ na tagɪ dɪ o ko-bu o wɪ, o ba jɪɡɪ wɔbɔɲa, kʊ manɪ sɪ dɪbam sariya-dirə nakwa bam mʊ dɪ kʊntʊ tu taani. Nɔɔnʊ wʊlʊ dɪ na tagɪ dɪ o ko-bu o wɪ, o yɪ joro, kʊ manɪ sɪ kʊntʊ tu zʊ min-tɪv mʊ. 23 Kʊntʊ ɲwaani, nmu na lagɪ n kwe n pɛɛrɪ n pa Wɛ, yɪ n laan na guli nɪ n ko-bu jɪɡɪ n ban-zɔɲɔ, 24 sɪ n tiɲɪ n pɛɛrɪ dɪm, sɪ n joori n vu n ko-bu wɔm te sɪ á fɔɡɪ daani. Nmu na kɪ kʊntʊ, sɪ n laan joori n ba n kwe n pɛɛrɪ dɪm n pa Wɛ.

25 Kʊ daari, nɔɔnʊ nan na jaani-m o vu o saɲɪ, sɪ n kɪ lɪla n pa á fɔɡɪ daani yɪ á daa ta wʊ yɪ sariya yam dim jəɡə kam. Kʊ na dai kʊntʊ, o laan wʊ kɪ nmu sariya-diru wɔm jɪɲa nɪ, sɪ o pa n na cam. Wɔntʊ dɪ laan wʊ kɪ-m o tɪntɔɲnʊ jɪɲa nɪ, sɪ o ja-m o vu o kɪ piuna digə nɪ. 26 A lagɪ a ta cɪɡa dɪ nmu sɪ, nɲ ta n wɔra taan. Nmu na wʊ ɲwɪ jɪnɪ dɪm maama n ti, ba bá yagɪ-m.»

Ka-laga na yɪ kəm-balɔrɔ te tɪn

27 «Abam nan ye nɪ ba manɪ ba ta ba wɪ: «Yɪ zanɪ n pəni dɪ n donɪ kaani.» 28 Amʊ nan lagɪ a ta abam nɪ, nɔɔnʊ wʊlʊ na nii kaani dɪ fra tɪn, kʊ nyɪ dɪ o manɪ o pəni dɪd-o mʊ o wɔbɔɲa na lag-o tɪn ɲwaani. 29 Kʊntʊ tɪn, nmu jazɪm yɪ na pai n kɪ lwarɪm, sɪ n lɪ-dɪ n yagɪ. Nmu yɪra daa dɪdɔva na cɔɡɪ, kʊlʊ ta lana kʊ pa-m kʊ dwe n yɪra yam maama na wɔra yɪ ba dɪ-ya min-tɪv nɪ. 30 Nmu jazɪm mʊ na pai n kɪ lwarɪm, sɪ n go-dɪ n yagɪ. Nmu yɪra daa dɪdɔva na cɔɡɪ, kʊlʊ ta lana kʊ pa-m kʊ dwe n yɪra yam maama na zʊ min-tɪv.»

Kaani yagɪm

(Matiyu 19:9, Marɪkɪ 10:11-12, Luki 16:18)

31 «Ba manjɪ ba ta ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔlɔ na yagɪ o kaani, kɔntɔ tu manjɪ sɪ o pa-o tɔnɔ kulɔ na wɔ bɪ nɪ ba yagɪ daani tɪn.» 32 Amɔ nan lagɪ a ta abam nɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ na yagɪ o kaani yɪ kɔ dai nɪ o cɔgɪ dɪ baarɔ tɪn, kɔntɔ tu pɛ kaani wɔm kɪ bwɛŋɛ mɔ, dɪ o daa na zɔ barɔ wɔdɔŋ tɪn. Nɔɔnɔ wɔlɔ maama nan na dɪ kaani wɔm kɔntɔ tɪn, kɔntɔ tu dɪ kɪ bwɛŋɛ mɔ.»

Durə duum na wɔ manjɪ te tɪn

33 «Abam manjɪ á ye nɪ ba dɛɛn bɪ dɪbam kwə bam ba wɪ: «Yɪ zaŋɪ n kwani n nɪ, dɪ nmɔ na dugə n wɪ nɪ kɪ kulɔ n pa n Yuutu Baŋa-Wɛ tɪn.» 34 Amɔ nan lagɪ a ta a bɪ abam sɪ á yɪ zaŋɪ á du dɪ kulɔkulɔ. Yɪ zaŋɪ á du durə dɪ Wɛ-sɔŋɔ, bɛŋwaani dáani mɔ yɪ Wɛ jəŋə je. 35 Yɪ du-na dɪ tɪga baŋa dɪ, ka na yɪ Wɛ nɛ cwiim jəŋə tɪn ŋwaani. Nan yɪ du-na dɪ Zeruzalem dɪ, sɪ kɔntɔ yɪ Wɛ pafarɔ wɔm tɪv mɔ. 36 Nan yɪ zaŋɪ á du dɪ á tɪtɪ yuu dɪ, bɛŋwaani á bá wani á pa á yuuyua dɪdɔba tɪtɪ ləni ka jɪ naponjɔ naa nazono. 37 Nan pa-na abam «ɛɛn» jɪ «ɛɛn», sɪ abam «awo» jɪ «awo», sɪ á daa yɪ wəli kulɔkulɔ da. Wɔŋɔ na wəli da, kɔntɔ yɪ sɔtaani nyɪm mɔ.»

Dí na manjɪ sɪ dí taá jɪgɪ wɔ-zuru te tɪn

(Luki 6:29-30)

38 «Abam manjɪ á ni sɪ ba tagɪ ba wɪ: «Nɔɔnɔ na pi n yɪ, sɪ ba pi kɔntɔ tu dɪ yɪ. Nɔɔnɔ nan na guri n yəli, sɪ ba guri kɔntɔ tu dɪ yəli.» 39 Amɔ nan lagɪ a ta a bɪ abam nɪ, nɔɔnɔ na kɪ-m lwarɪm, sɪ n dɪ daa yɪ kɪ-o lwarɪm n ma n ŋwɪ. Nɔɔnɔ nan na logɪ n jazɪm pɔpɔŋɔ, sɪ n guni kɔdɔŋ kɔm dɪ, sɪ o lɔ o wəli da. 40 Nɔɔnɔ nan na saŋɪ-m sɪ o jonjɪ n gwar-bu o junɪ ŋwaani, sɪ n pa o kwe n gwar-bwəɛ dɪ o wəli da. 41 Dɪdɛɛrɔ nan na fi-m sɪ n zɪŋɪ o zɪla n vu nabaa yɪ mɔrɔ, sɪ n zɪŋɪ n vu nabaa yɪ mɔrr-tɪle.

42 Nɔɔnɔ nan na loori-m wɔŋɔ, sɪ n kwaani n pa-o-kɔ. Nɔɔnɔ nan na lagɪ sɪ o junɪ wɔŋɔ n tee nɪ, sɪ n yɪ van-o.»

Sono taani (Luki 6:27-28,32-36)

43 «Abam manjɪ á ni sɪ ba tagɪ ba wɪ: «N manjɪ sɪ n ta n soe n donnə mɔ, sɪ n daari n ta n culi n dɔna.» 44 Amɔ nan lagɪ a ta abam nɪ, á taá soe á dɔna, sɪ á daari á taá loori Wɛ á pa balɔ na jɪgɪ abam ba bɛɛsɪ tɪn. 45 Á na kɪ kɔntɔ dɔŋ, kúv bɪ nɪ abam yɪ Baŋa-Wɛ biə mɔ. Bɛŋwaani dɪntɔ ba pɔɔrɪ nɔɔna daani, Dɪ pai wɪa nyɪ nɔn-balwaarɔ dɪ nɔn-ŋɔna maama baŋa nɪ. Dɪ ta kwəri Dɪ pai dɔa nɪ ka pai balɔ na kɪ lanyɪrani dɪ balɔ na kɪ balɔɔ tɪn maama. 46 Abam nan na soe balɔ dɪ na soe abam tɪn yɪrani, bɛɛ nyɔɔrɪ mɔ á wɔ na Wɛ tee nɪ? Lampo-jɔŋnə dɪ yəni ba kɪ kɔntɔ dɔŋ mɔ. 47 Abam nan na zuli á cɔrrɔ yɪrani mɔ, abam kɪ á dwe á donnə bam na? Balɔ na yəri Wɛ tɪn dɪ nan yəni ba kɪ kɔntɔ dɔŋ mɔ. 48 Abam nan manjɪ sɪ á taá yɪ lanyɪrani dɪ cɪga tiinə, nɪ á Ko Baŋa-Wɛ na yɪ lanyɪrani dɪ cɪga tu te tɪn.»

6

Zezi na bɪ pɛera pam dɪ Wɛ-loro dɪ ni-vɔɔm na manjɪ sɪ kɔ taa yɪ te tɪn

(Luki 11:2-4)

1 «Á taá yɪ á tɪtɪ, sɪ á yɪ taá bɪ kəm-laarɔ tɪlɔ á na kɪ tɪn nɔɔna yɪgə nɪ. Á na kɪ kɔntɔ dɔŋ, kɔ bá pa á na nyɔɔrɪ á Ko Wɛ tee nɪ. 2 Kɔntɔ tɪn, á na kwe wɔŋɔ á pa yinigə tu, á yɪ zaŋɪ á pa nɔɔna lwarɪ abam na kɪ kulɔ tɪn ni nɪ, nɪ pipiri-nyɪna bam na yəni ba bɪ ba na kɪ kulɔ tɪn ba Wɛ-di sɪm wɔnɪ, dɪ ba tɪv kɔm pooni yɪgə nɪ, sɪ kɔ ta pa nɔɔna zuli-ba te tɪn. A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, bantɔ manjɪ ba na ba ŋwɪrɔ.

³ Nmu nan na lagɪ n wɛli yinigɛ tu, sɪ n yɪ pa nɔɔn-nɔɔnu lwarɪ ku ni nɪ, nɪnɛnɪ nɔɔnu na kwe wonjo o pa dɪ o jazɪm yɪ o jagwɛɪ yɛri ku ni nɪ te tɪn. ⁴ N Ko Wɛ nan naɪ kulɔ n na sɛgi n kɪ tɪn. Dɪ laan wɔ pa n na nyɔɔri ku ŋwaanɪ.

⁵ Abam na yɛni á lagɪ á warɪ Wɛ, sɪ á yɪ zanɪ á taá brɪ á tɪtɪ nɪ pipiri-nyɪna bam na kɪ te tɪn. Bantu soe sɪ ba taa zanɪ wɛɛnɪ mu ba warɪ Wɛ ba Wɛ-dɪ sɪm wɔnɪ dɪ pooni yigɛ nɪ, sɪ nɔɔna maama taa naba. A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, bantu manɪ ba na ba ŋwurɔ ba ti.

⁶ Nmu nan na lagɪ n warɪ Wɛ, zu digɛ wɔ n ja ka ni n pɪ, sɪ n laan warɪ n Ko Wɛ dɪɔ na wɔ jɛgɛ kalɔ na sɛgi tɪn nɪ. Dɪntɔ nan naɪ kulɔ n na sɛgi n kɪ tɪn. Dɪ laan wɔ pa n na nyɔɔri ku ŋwaanɪ.

⁷ Abam na wɔra á warɪ Wɛ, á yɪ taá tiini á ŋɔɔnɪ bitar-yɔɔrɔ nɪnɛnɪ balɔ na yɛri Wɛ tɪn na yɛni ba ŋɔɔnɪ te tɪn. Bantu yɛni ba buŋɪ nɪ, ba na tiini ba ŋɔɔnɪ ta-farɪ mu, Wɛ wɔ lɛri ba loro. ⁸ Abam nan yɪ zanɪ á kɪ nɪ bantu na kɪ te tɪn. Bɛŋwaanɪ á Ko Wɛ manɪ Dɪ ye kulɔ abam na lagɪ tɪn, yɪ á ta wɔ loori-Dɪ ku ŋwaanɪ.

⁹ Abam nan manɪ sɪ á taá warɪ Wɛ tɪntɔ doŋ mu:

«Dɪbam Ko wɔɔɔ na wɔ wɛɛnɪ tɪn, sɪ nmu yɪri na tiɛ dɪ zulɛ,

¹⁰ sɪ nmu paari ba, sɪ nmu wɔbuŋa kɪ lɔgɔ banja nɪ, nɪ ku na kɪ n sɔŋɔ nɪ te tɪn.

¹¹ Pa dɪbam wɔdiu zɪm sɪ ku manɪ dɪbam.

¹² Yagɪ dí lwarɪm n ma n cɛ dɪbam,

nɪ dɪbam dɪ na yagɪ dí ma cɛ dí donnɔ te tɪn.

¹³ Yɪ pa dí na manɔm dɪɔ na wɔ pa dí tɔ tɪn.

Nan vrɪ dɪbam wo-lwaanɔ tu juŋa nɪ.

(Nmu te paari dɪ dam dɪ tiɛ sɪ ku taa ve manja kalɔ na ba ti tɪn. Amina.)»

¹⁴ Abam na yagɪ á ma cɛ nɔɔna balɔ na kɪ abam lwarɪm tɪn, á Ko Wɛ dɪ wɔ yagɪ abam lwarɪm Dɪ ma cɛ abam. ¹⁵ Ku daari, abam na wɔ yagɪ á ma cɛ balɔ na kɪ abam lwarɪm tɪn, á Ko Wɛ dɪ bá yagɪ abam lwarɪm Dɪ ma cɛ abam.

¹⁶ Abam nan na vɔgɪ ni, sɪ á yɪ nywanɪ á yigɛ, nɪ pipiri-nyɪna bam na yɛni ba kɪ te tɪn. Bantu yɛni ba pa ba yibiyɛ lɛni sɪ ku pa nɔɔna lwarɪ nɪ ba vɔgɪ ni mu. A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, bantu manɪ ba na ba ŋwurɔ. ¹⁷ Nmu nan na vɔgɪ ni, sɪ n su n yɛɔ sɪ n daari n li n yuu lanyranɪ.

¹⁸ Kuntɔ mu wɔ pa nɔɔn-nɔɔnu bá lwarɪ nɪ n vɔgɪ ni. N Ko Wɛ dɪɔ na wɔ jɛgɛ kalɔ na sɛgi nɪ tɪn yɪranɪ mu ye. Dɪntɔ nan naɪ kulɔ n na sɛgi n kɪ tɪn. Dɪ laan wɔ pa n na nyɔɔri ku ŋwaanɪ.»

Wɛ-sɔŋɔ jijigirɔ taanɪ

(Luki 12:33-34, 11:34-36, 16:13, 12:22-31)

¹⁹ «Nan yɪ zanɪ á kwaanɪ sɪ á na jijigirɔ zanzan lɔgɔ kuntɔ banja nɪ. A na tiŋi jijigirɔ lɔgɔ banja yo, ti wɔ ba ti cɔgɪ. Tɔa wɔ mu-tɪ, yɪ ti wɔ sɔŋɪ ti cɔgɪ. Nwɪna dɪ ma wɔ bwari sɔŋɔ kum ba zu ba ŋɔ-tɪ. ²⁰ Abam nan manɪ sɪ á tiŋi á jijigirɔ zanzan Wɛ-sɔŋɔ nɪ mu. Dáanɪ mu tɔa daa bá wanɪ ka mu-tɪ, yɪ ti bá sɔŋɪ ti cɔgɪ, yɪ ŋwɪna dɪ bá wanɪ ba ŋɔ-tɪ. ²¹ Bɛŋwaanɪ, abam jijigirɔ na tigi mɛ tɪn, á bɪcara dɪ tigi dáanɪ mu.

²² Nɔɔnu yɛɔ mu nyɪ nɪnɛnɪ kanta kalɔ na paɪ o yɪra jigɪ pooni te tɪn. Kuntɔ tɪn, nmu yɛɔ na lana, ku paɪ n yɪra maama wɔ pooni wɔnɪ mu. ²³ Nmu yɛɔ nan na ba lana, ku paɪ n yɪra maama wɔ lim wɔnɪ mu. Kuntɔ tɪn, nmu yɛɔ ya na manɪ sɪ ya taa yɪ pooni tɪn nan na yɪ lim, ku laan wɔ ta tiini ku yɪ lim ku ja gaalɪ.

²⁴ Nɔɔn-nɔɔnu bá wanɪ o li wɔbuŋ-dɪdɪwɪ, sɪ o ma tɔŋɪ o pa

o yuutiinæ bale. Oó ta culi didu wóm yi o daari o soe wúdonj wóm, naa oó ta nigi didu wóm yi o daari o gooni wúdonj wóm. Kuntu njwaaní abam bá waní á pa sí Wé taa yi á yuutu, sí á daari á pa sèbu dí taa yi á yuutu.

²⁵ Kuntu njwaaní mu a lagi a ta abam, sí á yi taá liè dí lúgu banja kulókulú, ku na yi á ni-wúdiu, naa á na wú zú gwaaru tìlú tìn. Benjwaaní á njwía garí wúdiu. Yíra yalú Wé na pé abam tìn dí maa garí gwaaru. ²⁶ Nan maaní-na á nii zunæ na yi te tìn. Bantu ba duæ, yi ba ba zagí muna ba kí tuli ní. Ku nan yi á Ko Wé mu nii ba banja ní dí ba ni-wúdiu. Abam nan ba jigí kuri á dwe zunæ bam na? ²⁷ Abam wúlúwúlú bá waní o tonj o njwía dí finfín dí, o na manj o lí te dí.

²⁸ Bée nan mu yi á kí liè dí gwaaru wonjo? Maaní-na á nii gapunnu tím lam na yi te tìn. Tintu nan warí tí tonj yi tí warí gwaaru tí so. ²⁹ Nan taá ye-na ní, tintu jigí lam tí dwe Pé Salómón dèen na manj o zúuri gwar-njónnó tìlú tìn. ³⁰ Ku nan na yi gaaru tím kuntu, tintu ba jigí dè dí nòona na zwe-tí. Dí kuntu dí Wé ta mu paí tí jigí lam kuntu donj. Kuntu njwaaní, ku na yi abam, Wé bá nii abam banja ní cíga? Bée nan yi á ba kí á wú-díba dí Wé?

³¹ Kuntu njwaaní, á yi taá liè dí á na wú dí wonjo kulú naa á na wú zú wonjo kulú tìn. ³² Balú na yèri Wé tìn mu tiini ba bunj wænu tím kuntu maama wúbunja. Abam Ko Wé nan manj Dí ye wonjo kulú na manj dí abam tìn. ³³ Abam manj sí á da yigæ á beeri Banja-Wé paari dí dí njwía kalú na tógi Wé wúbunja tìn. Á na kí kuntu, Wé laan wú wéli abam wænu tìlú na daari tìn. ³⁴ Dè maama tují dí dí títi cam mu. Á nan yi taá pa liè jigí abam dí jwa wonjo. Yagi-

na sí jwa dè dí dí títi wú ní dí títi wonjo.»

7

Yi njónnó n donj wænu
(Luki 6:37-38,41-42)

¹ «Abam yi taá njónnó á donnæ wænu, sí Wé yi njónnó abam dí wænu. ² Benjwaaní, abam na njónnó á donnæ wænu te tìn, Wé wú tógi kuntu donj mu Dí ma dí á saríya. Abam na maí bwanja kalú á manj á pa á donnæ tìn, Wé dí wú maí bwanja kantú mu Dí manj Dí pa abam sí ku taa maí daaní.

³ Abam nyí dí nòonnó na níi o donj yi ní o na ga-balanja da, yi o daari o ba lagi sí o lwarí ní o títi yi jigí daa tìn. Ku manj sí ku taa yi kuntu donj na? ⁴ Daa na wú nmú yi ní tìn, nní kí ta mu n ta dí n donj ní o pa n lí gaa o yi ní n yagi? ⁵ Nmú yi pipiri-nyim dí nmú na kí n donj te tìn. Nmú nan manj sí n lí n títi yi daa kam mu, sí n laan waní n níi lanyíraní sí n lí n donj yi gaa kam.

⁶ Yí zanj á kwe wænu tìlú na yi wo-kamunæ Wé yigæ ní á pa balú na vín Wé tìn. Á na kí kuntu, baá cògi-tí, yi ba daari ba cògi abam títi dí ba wéli da.»

Wé-loro
(Luki 11:9-13)

⁷ «Á taá loori Wé, sí Dí wú pa abam kulú á na lagi tìn. Beerina kulú á na lagi tìn, sí á wú na. Magí-na boro, sí baá purí ba pa abam. ⁸ Benjwaaní wúlú maama na loori Wé sí Dí pa-o wonjo tìn wú jonj. Wúlú maama na beeri wonjo tìn wú na-ku. Baá purí ba pa wúlú maama na magí boro tìn.

⁹ Abam wúlú na jigí bu yi o na loori-m wúdiu, nmú wú sè n kwe kandwè n pa-o na? ¹⁰ Naa o na loori-m kalènjæ, nní sè n pa-o bísankwía na? ¹¹ Awo. Abam wúrú na ba lana yi á ta ye sí á taá paí á biæ wo-laaru tìlú ba na

lagi tın, á Ko Wε na lamma DI dwe abam tın bá kwe wo-laaru DI pa balu na loori-DI tın na?

¹² Á taá kɪ á donnə lanyiranı, sɪ ku maɲɪ dɪ á na lagi sɪ bantv taa kɪ abam te tın. Kuntv mu yɪ cɪga kalv Moyisi dɪ Wε nijonɲə bam zaasım dım na maɲɪ dɪ brɪ tın.»

Zezi karabiə na wú tɔgi cwəɲə kalv tın
(Luki 13:24)

¹³ «Á taá cv á tɪtɪ, sɪ á wanɪ á tɔgi cwə-mımına kam á vu á na ɲwɪa Wε tee nɪ. Kɪ daari cwəɲə kalv ni na yalma yɪ ka vəɲə yɪ mwalɪ mwalɪ tın maa ve ka kweeli cɔgım jəgə nɪ mu, yɪ nɔɔna zanzan mu tɔgi cwəɲə kantv. ¹⁴ Kɪ daari cwəɲə kalv nmu na wú da sɪ n vu n jonɪ ɲwɪa Wε tee nɪ tın ni yɪ mımına mu, yɪ ka pıntɪ. Nɔɔna fɪnftın yıranı mu tɔgi cwəɲə kam kuntv.»

Ba lwarɪ tiu kv biə lərim nı mu
(Luki 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ «Á taá yırɪ á tɪtɪ dɪ balv na paɪ ba yɪ Wε nijonɲə yɪ ba daɪ tın. Bantv yəni ba kɪ ba yibiyə nɪ ba yɪ nɔn-ɲona mu te abam yigə nɪ, yɪ ba nan lagi ba cɔgi abam nɪ nywənkuri na lagi sɪ cɔgi peeni te tın mu. ¹⁶ Ba tıtɔɲa nan mu wú pa á lwarɪ ba na yɪ balv tın. Bɛɲwaanɪ tiu tərə kv na wú wanɪ kv lə kv doɲ biə. N bá na swan sabara yuu nɪ naa mɔɔla kaligonɔ yuu nɪ. ¹⁷ Tu-ɲɔɲɔ mu ləri bu-ɲona. Tu-balɔɔ dɪ maa ləri bu-balwaarv. ¹⁸ Tu-ɲɔɲɔ tərə kv na wú lə bu-balwaarv. Tu-balɔɔ dɪ nan tərə kv na wú lə bu-ɲona. ¹⁹ Tiu kulv maama na ba ləri bu-ɲona tın, baá go-kv ba dɪ mini nɪ mu. ²⁰ Kuntv tın, ba tıtɔɲa mu wú pa á lwarɪ ba na yɪ balv tın.

²¹ Kɪ daɪ nɪ balv maama na bə amv nɪ «Yuutu, Yuutu» tın mu wú tɔgi ba zv Wε paari dım wɔntɪ. Kɪ nan yɪ balv na sɪntɪ ba tɔgi amv Ko Wε wɔbɔɲa tın mu. ²² Sariya

dε dım na yɪə, nɔɔna zanzan wú ta dɪ amv ba wɪ: «Dí Yuutu, dɪbam dɛɛn tɔgi nmu yırɪ dım ɲwaanɪ mu dí ɲɔɔntɪ Wε yiyıu-ɲwε, yɪ dí ma nmu yırɪ dım dí zəlɪ ciciri nɔɔna yıra nɪ, yɪ dí daari dí ma dí kɪ wo-kɪnkagula zanzan.» ²³ A laan wú ta dɪ ba a wɪ: «A maɲɪ a yəri abam. Ve-na daa nɪ, abam kəm-balwaarv tiinə-ba.» »

Dí na maɲɪ sɪ dí sε Wε taanɪ te tın
(Luki 6:47-49)

²⁴ «Kuntv ɲwaanɪ, wulv maama na cəgi a taanɪ dım yɪ o kɪ a na tagɪ kulv tın, kuntv tu nyɪ dɪ wɔbɔɲa tu wulv na cwi o sɔɲɔ kuri pulɔɔ baɲa nɪ yɪ o laan lo-kv tın mu. ²⁵ Dva ma ba ka nɪ ka pa bwi su sɪ pɛɛlɪ. Vu-dɪv dɪ ma ba kv magɪ sɔɲɔ kum, yɪ kv wv tv, kv kuri na cwi pulɔɔ kum baɲa nɪ tın ɲwaanɪ. ²⁶ Kɪ daari wulv maama nan na cəgi a taanɪ dım yɪ o ba kɪ a na tagɪ kulv tın nyɪ dɪ nɔn-joro na logɪ kv sɔɲɔ kasulv baɲa nɪ te tın mu. ²⁷ Dva ma ba ka nɪ ka pa bwi su sɪ pɛɛlɪ, yɪ vudɪv dɪ magɪ sɔɲɔ kum, kv pa kv tiini kv tv tɪga nɪ buri buri.»

²⁸ Zezi dɛɛn na tagɪ wəənu tıntv maama o ti tın, nɔn-kɔgɔ kulv na wura tın ma tiini ba yɪ yəəu dɪ o zaasım dım. ²⁹ Bɛɲwaanɪ o nitaanɪ dım jıgɪ dam dɪ dwe ba tɪtɪ cullu karanyına tiinə bam taanɪ dım.

8

Zezi na pε nanyɔɲɔ na yazurə te tın
(Marıkɪ 1:40-45, Luki 5:12-16)

¹ Zezi laan ma zanɪ o tu piu kum yuu nɪ o maa kea, yɪ kɔfɔɔ tɔgi o kwaga. ² O na maa ke tın, nanyɔɲɔ kvdoɲ ma vu o te, yɪ kv kuni doonə o yigə nɪ kv loor-o kv wɪ: «Amv tu, nmu na laga, nɪ wanɪ n pa a na yazurə a ji lanyıranı.»

³ Zezi ma se. O ma twi o jɔɔa o dwe-o, yi o wi: «Een, a laga. Zañi di yazurə si n ji lanyirani.» O na tagi kuntu bidwi baɔa ni tin, mu nɔɔɔɔ wɔm nanywaanɔ tum de ti je yi o yira ji lanyirani. ⁴ Zezi laan ma ta did-o o wi: «Yi zañi n ta kulɔ na ki tin n bri nɔɔɔna. Nan yoori n vu We kaanum tu wum te si n pa o nii n yira yam, si n daari n ja peera yalɔ Moyisi cullu tum na bri ni ya maɔi tin n vu n pa-o, si o ma kaani Baɔa-We. Kuntu mu wɔ bri nɔɔɔna maama ni n yawɔ kum sɔni ku je.»

Zezi na pe pamaɔna yigə tu tintɔɔnɔ na yazurə te tin

(Luki 7:1-10)

⁵ Zezi laan ma vu o yi tɔv kudonɔ, ku yiri mu Kapernawum. Pamaɔna yigə tu wɔdonɔ ma ba o te, ⁶ yi o loor-o o wi: «Amɔ tu, a jigɔ a tintɔɔnɔ mu o tigi sɔɔɔ ni yi o wɔe, ku tiini ku cana o yira ni. O ma gwarigi yi o wari o zañi.»

⁷ Zezi ma lər-o o wi: «Aá da a vu si a pa o na yazurə.»

⁸ Pamaɔna yigə tu wum ma ləri o wi: «Amɔ tu, a wɔ maɔi si n ba n zɔ amɔ sɔɔɔ. Nan weeni n ta di n ni ni a tintɔɔnɔ wum zañi. N na tagi kuntu, oó na yazurə. ⁹ Benwaanɔ, amɔ di yi nɔɔɔɔ wulɔ nɔɔɔna badonnə na jigɔ dam amɔ baɔa ni tin, yi a di daa ta jigɔ dam pamaɔna badaara baɔa ni. A na tagi a wi, nɔɔɔɔ wulɔ ve, o maɔi si o vu mu. A nan daa na wi, nɔɔɔɔ wulɔ ba, o di wɔ ba mu. Ku daa zɔ yi a tintɔɔnɔ, a na wi o ki wɔɔɔ, oó ki mu. Kuntu, a ye si, nmɔ na tagi kulɔ maama kubɔ ki.»

¹⁰ Zezi na ni kuntu tin, ku ma tiini ku su-o. O ma ta di balɔ na tɔɔi ba wura tin o wi: «A lagɔ a ta cɔga mu di abam si, a wɔ ne nɔɔɔn-nɔɔɔɔ o na jigɔ wɔ-dɔɔɔa di amɔ nɔɔɔni nɔɔɔɔ wɔntɔ na jigɔ wɔ-dɔɔɔa te tin, ku na maɔi ku yi Yisurayeli dwi tiinə bam

wɔntɔ di. ¹¹ A lagɔ a ta abam si, nɔɔɔna zanzan wɔ nuni lɔɔɔ baɔa je maama ni, ba ba ba zɔ We paari dɔm wɔ. Dáani mu ba laan wɔ jəni di dɔbam nabaara Abraham di Yizaki di Zakobi, yi ba di ywəni daani. ¹² Ku daari, Yisurayeli dwi tiinə balɔ ya na maɔi si ba zɔ We paari dɔm wɔ tin, bantɔ daa bá na cwəɔə si ba zɔ. We wɔ zəli-ba Di yagɔ lim je ni, me nɔɔɔna na yaara yi ba keerə yi ba dɔni ba nwa tin.»

¹³ Zezi laan ma ta di pamaɔna yigə tu wum o wi: «Nan ve. Nmɔ na ki n wɔ-dɔɔɔa di amɔ si a ki kulɔ tin, We wɔ pa ku ki.»

Maɔa kam kuntu ni nɔɔ mu o tintɔɔnɔ wum sɔni o na yazurə.

Zezi na pe Pɔyeeɔi tɔnkaani di yawɔna zanzan na yazurə te tin

(Mariki 1:29-34, Luki 4:38-41)

¹⁴ Zezi laan ma vu Pɔyeeɔi-ba sɔɔɔ. O ma na Pɔyeeɔi tɔnkaani na tigə o ba jigɔ yazurə. Ku yi paa mu jig-o. ¹⁵ Zezi ma vu o ja o jɔɔa, yi paa kam nuni o yira ni. Kaani wum laan ma zañi o ki wɔdiu o pa-o.

¹⁶ Tɔga na tu ka wura ka yi tin, nɔɔɔna maa jaani ciciri na jigɔ balɔ tin zanzan ba tui Zezi te. O maa yəni o ma o ni-taani o zəli ciciri sɔm, yi o daari o pa yawɔna bam maama na yazurə. ¹⁷ O ki kuntu, si ku pa We nijonɔnu Ezayi na maɔi o ta kulɔ faɔa faɔa tin mu sɔni ku ki, ni o deen na tagi o wi: «Wɔntɔ mu jonɔ dɔbam cam di di yawɔru maama o zɔɔi.»

Balɔ na lagɔ si ba tɔɔi Zezi tin na maɔi si ba ki te tin

(Luki 9:57-62)

¹⁸ Zezi deen na ne ni kɔ-fɔɔ tiini ku wɔ o tee ni tin, o ma pa o karabiə bam ni si ba be nuni kum ni didonɔ dɔm. ¹⁹ Ba daa ta na wɔ ke tin, We cullu karanyina tu wɔdonɔ ma vu o te, yi o ta did-o o wi: «Karanyina, nmɔ na lagɔ n vu

je silb maama tın, amu wó tógi a vu.»

²⁰ Zezi ma lər-o o wı: «Kı na yı yirə, bantı jıgı bəona ba tıgı da. Zınə dı jıgı pwəru ba tıgı da. Kú daarı amu Nabiin-bu wəm ba jıgı jəgə sı a pəni da a sin.»

²¹ Nəonı wudon dı na yı o karabiə bam wı nəonı dıdva tın ma ta dıd-o o wı: «Amu tu, yagı sı a vu a kı a ko luə, sı a laan ba a tógi nmu.»

²² Zezi ma lər-o o wı: «Ta n tógi-nı, sı n yagı sı balı ba jıgı ıwta Wə tee nı tın taa kı ba lwi.»

Zezi na jıgı dam vu-fərc dı na baıa nı te tın

(Marıkı 4:35-41, Luki 8:22-25)

²³ Zezi dı o karabiə bam laan ma vu ba zı naboro wı sı ba kə.

²⁴ Vu-fərc ma da kú zanı kú magı boro kım, yı kú wura kú miisi na bam kırı nı, dı Zezi ya tıgı o dca.

²⁵ O karabiə bam ma vu ba zan-o ba wı: «Dı Yuutu, vrı dıbam n yagı, sı dı lagı dı tı.»

²⁶ O ma ta dı ba o wı: «Bəıwaanı mu yı fıvı nı jıgı abam? Abam ba jıgı wı-dıdva dı amu na?» O laan ma zanı wəenı, yı o bagı viu kım dı na bam, yı tı manı da cımm.

²⁷ Kú ma tiini kú kı nəona bam yəəu, yı ba tə ba wı: «Nəonı wıntı yı wəc mu, yı viu dı na dı ta sə o nı?»

Zezi na zəli ciciri nəona bale yıra nı te tın

(Marıkı 5:1-20, Luki 8:26-39)

²⁸ Ba laan ma vu ba bə nı nı kım nı dıdon dım, mə Gadara tiinə na zıvı da tın. Nəona bale maa wura ciciri na jıgı-ba sı yaara. Bantı tıgı yıbeelə je nı mu, yı ba jıgı fıvı nı, kú paı nəon-nəonı warı o tógi cwəıgə kam kıntı o kə. Ba laan ma nı nı yıbeelə je sım nı ba vu ba jeeri Zezi. ²⁹ Ba ma kaası baıa baıa ba wı: «Baıa-Wə Bu, nmu tu dıbam te sı n kı bəe mu? Nmu tu sı n

yaarı dıbam yı Wə sarıya də dım ta wı yı mu na?»

³⁰ Je sım kıntı nı tərə zan-zan mu ya wura ba beeri ba dı. ³¹ Ciciri sım ma loori Zezi sı wı: «Nmu na lagı n zəli dıbam, sı n pa dı vu dı zı tərə bantı.»

³² O ma ta o wı, sı ve. Sı ma sı nı sı nı nı nəona bam yıra nı sı vu sı zı tərə bam. Tərə bam maama ma dırı ba tu ba tı nı nı kım wıntı ba lı na ba tı.

³³ Nəona balı ya na nı tərə bam tın ma dırı ba vu tı kım wı. Ba ma ta kılı maama na kı tın, dı Zezi na zəli ciciri sım nəona bale bam yıra nı te tın. ³⁴ Kú ma pa tı kım nəona bam maama nı nı ba vu sı ba jeeri Zezi. Ba na nə-o tın, ba ma loor-o sı o nı nı ba tı kım wıntı o viiri.

9

Zezi na brı nı o jıgı dam sı o yagı nəona lwarım o ma cə-ba te tın

(Marıkı 2:1-12, Luki 5:17-26)

¹ Zezi laan ma joori o vu o zı naboro kım. O ma bə nı nı kım o vu o yı o tı tı tı Kapernawum.

² O na wura tın, nəona badonnə ma zı nı kərc dı gungolo ba ba o te. Zezi ma lwarı ba na tiini ba kı ba wı-dıdva dıd-o te tın. O ma ta dı kərc kım o wı: «A bu, kı pu-dıa, sı nmu lwarım dım tı.»

³ Wə cıllu karanyına tiinə badonnə maa wura, yı ba bwe ba tı tı nı ba wı: «Nəonı wıntı ıncı o tı Wə mu o paı o dı Wə yı bıdı mu.»

⁴ Zezi ma lwarı ba na bı nı kılı tın. O ma bwe-ba o wı: «Bəe mu yı á jıgı wı bı nı-balwaarı tıntı á wıntı? ⁵ Kəc mu yı mwalı kú dwe, a na tagı dı kərc kım a wı: «Nmu lwarım dım tı» mu yı mwalı, naa a na tagı a wı: «Zanı n ta n veə» mu yı mwalı? ⁶ Amu nan wı pa abam lwarı nı, amu na yı Nabiin-bu wım tın jıgı dam lıgı baıa nı, sı a yagı nəona lwarım a ma cə-ba.» O laan ma ta dı kərc kım

o wɪ: «Zaŋɪ wɛɛnɪ sɪ n kwe n gungolo kum n ja n vu sɔŋɔ.»

⁷ O na tagɪ kuntu tɪn, nɔɔnu wum ma sɪnɪ o zaŋɪ o vu sɔŋɔ.

⁸ Nɔn-kɔgɔ kum maama na nɛ kuntu tɪn, fɔvɔnɪ ma zɔ-ba. Ba ma zuli Wɛ dɪ DI na pɛ dam dɪntɔ doŋ wɔ nabiinɛ tee nɪ tɪn.

Zezi na bɛŋɪ Matiyu sɪ o taa tɔg-o te tɪn

(Marɪkɪ 2:13-17, Luki 5:27-32)

⁹ Zezi laan ma nunɪ o maa kea. O ma na nɔɔnu wɔdoŋ, o yɪrɪ mu Matiyu. O dɛɛn je mɛ seeni o na yɛni o joŋɪ lampoo tɪn mu. Zezi ma ta did-o o wɪ: «Zaŋɪ n ta n tɔgɪ-nɪ.» O ma sɪnɪ o zaŋɪ o tɔgɪ o kwaga.

¹⁰ Zezi dɛɛn ma vu Matiyu sɔŋɔ sɪ o di wɔdiu, o dɪ o karabiɛ bam. Lampo-joŋnɛ dɪ nɔn-cɪcɔgɪrɔ zanzan dɪ maa tɔgɪ ba wɔra ba di wɔdiu kum dɪ ba. ¹¹ Farizɪan tiinɛ dɪ maa tɔgɪ ba wɔra. Bantu na nɛ Zezi na kɪ te tɪn, ba ma vu ba ta dɪ o karabiɛ bam ba wɪ: «Bɛɛ mu kɪ yɪ á karanyɪna kam dɪ wɔdiu didaanɪ lampo-joŋnɛ dɪ nɔn-cɪcɔgɪrɔ tum kuntu?»

¹² Zezi ma ni ba na tagɪ kulɔ tɪn. O laan ma ta o wɪ: «Kɔ na yɪ balɔ na jɪgɪ yazurɛ tɪn, bantu wɔ maŋɪ sɪ ba vu dɔgɪta tu te sɪ o sooni-ba. Kɔ daari balɔ na ba jɪgɪ yazurɛ tɪn mu maŋɪ sɪ ba vu sɪ ba na soonim. ¹³ Wɛ tɪtɪ maŋɪ DI ta DI wɪ: «A lagɪ sɪ nabiinɛ taa jɪgɪ da-ŋwaŋa mu, sɪ kɔ daɪ nɪ ba taa mat ba wɛɛnu mu ba kaanɪ-nɪ.» Ve-na á zaasɪ taanɪ dɪm kuntu kuri cigɛ. Amɔ na tu lugɔ baŋa tɪn, kɔ daɪ sɪ a bɛŋɪ balɔ na maŋɪ ba yɪ nɔn-ŋɔna tɪn, amɔ nan tu sɪ a bɛŋɪ nɔn-balwaarɔ mu sɪ ba ba amɔ te.»

Zezi zaasɪm dɪm na yɪ zaasɪm-dvɔrɪ te tɪn

(Marɪkɪ 2:18-22, Luki 5:33-39)

¹⁴ Zan karabiɛ dɛɛn ma vu Zezi te, yɪ ba bwe-o ba wɪ: «Dɪbam dɪ Farizɪan tiinɛ bam yɛni dɪ vɔ

ni maŋa zanzan. Bɛɛ mu yɪ nmu karabiɛ bam ba vɔ ni kuntu?»

¹⁵ Zezi ma lɛri-ba o wɪ: «Nɔɔnu na di kaanɪ yɪ o kɪ candiɛ, yɪ o cilonnɛ na wɔra sɪ ba tɔgɪ ba di, bantu wɔ wanɪ ba nywanɪ ba yigɛ sɪ ba yɪ di wɔdiu yɪ kan-barɔ wum ta wɔ ba tee nɪ na? Ba bá sɛ ba kɪ kuntu. Kɔ nan wɔ ba kɔ yɪ maŋa kam ba laan na wɔ ja kan-barɔ wum ba viiri tɪn. Maŋa kam kuntu nɪ yɪ o daa na ba ta wɔ ba tee nɪ tɪn, mu o cilonnɛ bam laan wɔ vɔ ni.

¹⁶ Nɔɔn-nɔɔnu dɪ nan bá sɛ o kwe garyɪ-dvɔrɪ o ma fɛri gwardoŋo kulɔ na kaari tɪn. O na kɪ kuntu, kɔ fɛrim dɪm laan wɔ vuuri gɔrɔ kum kɔ pa kɔ tiini kɔ cɔgɪ zanzan. ¹⁷ Nɔɔn-nɔɔnu dɪ nan bá sɛ o kwe sa-dɔŋa o lo o kɪ lo-dɔŋo wɔnɪ. O na kɪ kuntu yɪ sana kam na keeri, kaá pa lɔɔ kum bagɪ mu. Kuntu ŋwaanɪ sana kam wɔ lo, yɪ lɔɔ kum dɪ cɔgɪ. Nɔɔnu nan maŋɪ sɪ o kwe sa-dɔŋa o kɪ lo-dɔŋɔ wɔnɪ mu, sɪ tɪ maama maŋɪ daanɪ.»

Zezi na pɛ kaanɪ na yazurɛ yɪ o bi Zwifɛ yigɛ tu bukɔ te tɪn

(Marɪkɪ 5:21-43, Luki 8:40-56)

¹⁸ Zezi dɛɛn na wɔra o ŋɔɔnɪ kuntu tɪn, Zwifɛ yigɛ tu wɔdoŋ ma ba o te. O kuni doonɛ o yigɛ nɪ yɪ o wɪ: «Amɔ bukɔ mu tɪga lele kuntu. Nan ba sɪ n ma n jɪŋa n dwe-o, sɪ o joori o na ŋwɪa.»

¹⁹ Zezi ma zaŋɪ o tɔg-o, dɪ o karabiɛ bam maama.

²⁰⁻²¹ Ba na maa ke kuntu tɪn, kaanɪ wɔdoŋ dɪ ya tɔgɪ o wɔra, o na tiini o wɔɛ ka-wɔ taan bɪna fugɛ-yale. O maa bɔŋɪ o wɔnɪ o wɪ: «A na maŋɪ a dwe o gɔrɔ kum yɪranɪ dɪ, aá na yazurɛ.» O ma ke Zezi kwaga o dwe o gɔrɔ kum ni. ²² O na dwe-o kuntu tɪn, o ma pipiri o nii-o yɪ o wɪ: «A bukɔ, kɪ pu-dɪa. Nmu na kɪ n wɔ-dɪdɔa dɪ amɔ te tɪn mu pɛ n na yazurɛ.»

Maŋa kam kuntu nɪ nɔɔ mu kaanɪ wum sɪnɪ o na yazurɛ.

²³ Zezi laan ma vu o zu Zwifə yigə tu wum soŋɔ. O ma zu o na balu na manj ba wu wi yi ba kwe noona ba ki tun na ti ba yigə si ba ki-o, di noona zanzan na keeri yi ba fri ba titi. ²⁴ O ma ta di ba o wi: «Zanj-na á nunji, si bu wum wu tigi, o tigi o do mu.» O na tagi kuntu tun, noona bam maa jig-o ba mwana. ²⁵ Ba na pe kogo kum maama nunji tun, Zezi laan ma vu o zu digə kam bu wum na wura tun. O ma ja o juna o pa o bi o zanj wɛɛni.

²⁶ O kam dum kuntu ma jagi di yi tu kum je sim maama.

Zezi na puri lilwə bale yiə te tin

²⁷ Zezi deen ma zanj o maa kea. O na maa ve tun, lilwə bale ma zanj ba togi o kwaga, yi ba te di kwər-dia ba wi: «Pe Davidi dwi tu! Duri dɪbam yibwəŋə!»

²⁸ O ma vu o zu soŋɔ kudoŋ. Lilwə bale bam ma togi ba zu da. O laan ma bwe-ba o wi: «Abam buŋi si aá wanɪ a ki á na lagi kulɔ tun a pa abam na?»

Ba ma lər-o ba wi: «Dɪbam tu, ɛɛn, nɪ wanɪ n ki.»

²⁹ O laan ma dwe ba yiə yam yi o wi: «Abam na ki á wu-dɪɔɔa di amɔ si a ki kulɔ a pa abam tun, Wɛ wú pa ku ki.» ³⁰ O na tagi kuntu tun, ba yiə yam ma sunɪ ya joori ya puri. O ma kaanɪ-ba si ba yi pa noon-noonɔ lwarɪ ku ni ni.

³¹ O na kaanɪ-ba kuntu tun, ba ta zanj ba kari ba ŋoonɔ o taanɪ je sim maama ni.

Zezi na pe mɪmaa ŋoonɔ te tin

³² Manja kalɔ ba na maa ke tun, noona badonnə ma ja mɪmaa ba ba Zezi te. Ku yi cicirə mu tog-o ka pa o warɔ o ŋoonɔ. ³³ Zezi ma zəli cicirə kam o yira ni, yi noonɔ wum laan wat o ŋoonɔ. Ku ma su noon-kogo kum maama, yi ba te ba wi: «Dɪbam manj dí wu ne wokinkagili dɪntu doŋ Yisɪrayelɪ tu ni.»

³⁴ Ku daari Farizian tiinə bam deen wu se, yi ba wi: «Wuntu

na wat o zəli sɔtaana tun, ku yi sɔtaana-pe dam ŋwaanɪ mu.»

³⁵ Zezi deen maa kaagi ti-kamunə di ti-bale sim maama wuntu. O maa yəni o zuuri Zwifə bam Wɛ-di sim o bri-ba Wɛ kwər-ywəŋə kam, di Wɛ na lagi Di di paari noona titari ni te tin. O maa paɪ noona na yazurə di ba yawuru dwi dwi. ³⁶ O deen na ne noon-kogo kum yaara yam na yi te tin, ba ŋwanɪ ma zu-o lanyiranɪ, beŋwaanɪ ba tiini ba bwəni yi ba dam di ti. Ba nyi di peeni sɔɔ na ba jigɪ nayuru si o taa nii si banɪ ni te tin. ³⁷ O laan ma ta di o karabiə bam o wi: «Ku nyi di faa na ki lanyiranɪ yi tintɔŋna funfɪn yiranɪ mu wura si ba ki-ku te tin. ³⁸ Nan loori-na faa kum tu si o tɔŋɪ noona zanzan, si ba vu ba ki o faa kum ba pa-o.»

10

Zezi na tɔŋɪ o karabiə fugə-bale bam te tin

(*Mariki 3:13-19, 6:7-13, 13:9-13, 9:41, Luki 6:12-16, 9:1-6, 21:12-17, 12:2-9, 51-53, 14:26-27*)

¹ Zezi deen ma bəŋi o karabiə fugə-bale bam si ba ba o te. O ma pa-ba dam si ba wanɪ ciciri ba zəli noona yira ni, si ba daari ba pa noona na yazurə di ba yawuru dwi maama.

² O karabiə fugə-bale bam yira mu tintu:

O ma da yigə o bəŋi Simɔn wulɔ yuru didoŋ na yi Pɪyɛɛri tun, di Andre wulɔ na yi Simɔn nyaanɪ tun,

di Zakɪ, di o nyaanɪ Zan balɔ na yi Zebede biə tun,

³ Filipi di Batelemi,

Toma di Matiyu wulɔ ya na yi lampo-joŋnu tun,

Zakɪ wulɔ na yi Alifɪ bu tun, di Tadi,

⁴ Simɔn wulɔ na yi Zelotɪ noona bam wu noonɔ tun,

dɪ Zudas Yiskariyo wɔɓɔ na wɔ
ba o yɛgi Zezi o pa nɔɔna
tɪn.

⁵ Zezi laan ma tɔŋɪ bantɔ fugə-
bale bam sɪ ba nuŋɪ ba vu ba tɔɔɔɔ
Wɛ kwɛrə kam. Ba na lagɪ ba kɛ
tɪn, o ma pa-ba ni o wɪ: «Yɪ zanɪ
á vu dwi-ge tiinə na zɔvɪ mɛ tɪn,
naa á vu Samari tiinə tɪv. ⁶ Á nan
manɪ sɪ á vu Yisrayelɪ dwi tiinə
bam te, bɛŋwaanɪ bantɔ nyɪ dɪ
peeni sɪɓ na je tɪn mu. ⁷ Nan ve-
na á brɪ-ba nɪ manɪ kam yiə, Wɛ
paari dɪm lagɪ dɪ ba nɔɔna tɪtarɪ
nɪ. ⁸ Ve-na á taá pa yawɪna na
yazurə, sɪ á daari á taá bi balɔ na
tɪgɪ tɪn, sɪ á pa nanywaanɔ joori tɪ
na yazurə tɪ ji lanyiranɪ, sɪ á daari
á taá zəlɪ ciciri nɔɔna yɪra nɪ. Á
nan manɪ sɪ á zanɪ nɔɔna zaanɪ
mu, nɪ abam dɪ na jonɪ Wɛ dam
dɪm zaanɪ te tɪn. ⁹ Á na maa ve,
sɪ á yɪ zanɪ á kwe səbu-sɪŋa naa
səbu á kɪ á gwar-fwɛɛla nɪ á wəlɪ
da. ¹⁰ Nan yɪ kwe-na tampɔgɔ
kɔɓɔ ba na kɪ wɔdiu da tɪn. Á nan
yɪ kwe gwaaru tile tile naa natra
naa nacəgə á wəlɪ da. Bɛŋwaanɪ
tɪntɔŋnɔ manɪ dɪ o ni-wɔdiu mu.

¹¹ Abam nan na ve á yɪ tɪv kɔɓɔ
maama, sɪ á lagɪ nɔɔnɔ wɔɓɔ na
wɔ jeeri abam dɪ wupolo tɪn, á vu
o sɔŋɔ á taá wura sɪ kɔ ba kɔ yɪ á
viirim. ¹² Á nan na ve á zɔ sɔŋɔ
kɔɓɔ, sɪ á jɔɔnɪ-ba á ta nɪ: «Wɛ
wɔ pa abam yazurə.» ¹³ Sɔŋɔ kɔm
tiinə nan na jeeri abam lanyiranɪ,
yazurə yam wɔ ta wura dɪ ba.
Kɔ daari, ba na wɔ jeeri abam
lanyiranɪ, yazurə yam wɔ joori ya
ba abam te. ¹⁴ Abam nan na ve
sɔŋɔ kɔɓɔ naa tɪv kɔɓɔ, yɪ ba na
wɔ se sɪ ba jeeri abam naa ba cəgi
abam taanɪ, sɪ á nuŋɪ je sɪm kɔntɔ
nɪ. Á na maa viirə, sɪ á pɪsɪ á
nɛ fogo kɔm á yagɪ da. ¹⁵ Á nan
lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, Wɛ
sariya de dɪm na yiə, Sodɔm dɪ
Gomɔɔrɪ tiinə bá tiini ba na lɛerɔ
nɪ tɪv kɔm kɔntɔ nɔɔna te.

¹⁶ Cəgi-na, a lagɪ a tɔŋɪ abam
nɪnɛnɪ peeni na maa ve sɪ sɪ
gwaanɪ nywənkuri wɔntɛ te tɪn
mu. Kɔntɔ ŋwaanɪ á manɪ sɪ á
taá cɔ á tɪtɪ, sɪ á taá jɪgɪ swan
nɪ bɪsankwɪ te, sɪ á daari á pa á
wɔrɔ taa lana nɪ kunkwənə na yɪ
te tɪn. ¹⁷ Á taá cɔ á tɪtɪ, sɪ nɔɔna
wɔ ja abam ba vu ba sanɪ sariya-
dirə nakwa bam tee nɪ, yɪ ba daari
ba magɪ abam ba Wɛ-dɪ sɪm wɔnɪ.
¹⁸ Abam na tɔgɪ amɔ tɪn ŋwaanɪ,
baá ja abam ba vu ba sanɪ dɪdɛera
dɪ pwa tee nɪ. Kɔntɔ mu á wɔ
wanɪ á brɪ-ba Wɛ cɪga kam, yɪ á
daari á brɪ dwi-ge tiinə bam dɪ.
¹⁹ Ba nan na jaanɪ abam ba vu ba
sanɪ, sɪ á yɪ taá liə dɪ á na wɔ ta
kɔɓɔ tɪn naa á na wɔ ta te tɪn. Á
na wɔ taá zɪgɪ ba yigə nɪ manɪ
kalɔ tɪn, Wɛ wɔ pa á lwarɪ á na
wɔ ta kɔɓɔ tɪn. ²⁰ Kɔ daɪ abam tɪtɪ
mu wɔ ŋɔɔnɪ, kɔ yɪ á Ko Wɛ Joro
kɔm mu wɔ pa abam taanɪ dɪɓɔ á
na wɔ ŋɔɔnɪ tɪn.

²¹ Nɔɔna badonnə wɔ ja ba tɪtɪ
cɔrrɔ ba kɪ nɔɔna jɪa nɪ sɪ ba gɔ-
ba. Kwə dɪ wɔ kɪ ba biə kɔntɔ
dɔŋ. Biə dɪ wɔ zanɪ ba pa ba ja ba
niinə dɪ ba kwə ba gɔ. ²² Nɔɔna
maama wɔ ta culɪ abam, á na
yɪ amɔ nɔɔna tɪn ŋwaanɪ. Wɔɓɔ
maama nan na tiini o zɪgɪ kəŋkəŋ
sɪ kɔ vu kɔ yɪ yaara yam tiim tɪn,
Wɛ wɔ vrɪ kɔntɔ tu ŋwɪa. ²³ Ba
nan na bɛɛsɪ abam tɪv kɔɓɔ nɪ,
sɪ á duri á vu kɔdɔŋ. A lagɪ a
ta cɪga mu dɪ abam sɪ, abam bá
wanɪ á tɔɓɪ tɪnɪ dɪɓɔ maama na
wɔ Yisrayelɪ nɪ tɪn á ti, yɪ amɔ
Nabiin-bu wɔm daa ta wɔ joori a
ba.

²⁴ Karabu nan tərə o na dwe o
karanyɪna. Tɪntɔŋnɔ dɪ nan tərə
o na dwe o yuutu. ²⁵ Karabu nan
na tu o yɪ nɪ o karanyɪna te, kɔ
manɪ kɔntɔ. Tɪntɔŋnɔ dɪ nan na
tu o yɪ nɪ o yuutu te, kɔ manɪ
kɔntɔ. Ba na jɪgɪ sɔŋɔ tu ba bə ba
wɪ «Sutaana-pe Belizebulɪ» tɪn, ba
laan wɔ tiini ba twɪ o sɔŋɔ tiinə

bam si ku dwani kuntu.

²⁶ A nan yi taá fona di nabiinè. Wono kulu maama na sègi nòona tee ni tin jwa wú ba ku lwarí jaja. Wono kulu na pugí tin jwa wú ba ku purí. ²⁷ A na sègi a brí abam cíga kalu maama tin, á maní sí á pa ka nuní pooni mu. A na waasi kulu di abam tin, á maní sí á di nayuu mu á tóoli-ku. ²⁸ Abam yi taá kwarí fúuni di nòona balu na wú wani ba gu á yira yam yi ba bá wani á jwæru ba gu tin. A nan maní sí á taá kwarí We mu, bejwaani duntu mu wú wani Di pa á yira di á jwæru maama cegi min-tu ni.

²⁹ Ku na yi kabæmbèli, suntu yèlo yi mwali mwali mu. Á Ko We nan nii sí banja ni, yi sí didua bá wani ka tu tígá ní ka tí di We na wú sè. ³⁰ Ku nan na yi abam, We ye abam yuuywe sim ni na mai te tin. ³¹ Kuntu jwaani, á yi taá kwarí fúuni, sí abam didua didua tiini á jigi kuri á dwe kabæmbèli zanzan.

³² Nòonu wulu maama na zigí nabiinè yigè ní o brí jaja ní wuntu yi amu nòonu tin, amu di nan wú zigí kuntu tu kwaga ní a brí ní o yi a nòonu a Ko We yigè ní. ³³ Ku daari, nòonu wulu maama na vin amu nabiinè yigè ní tin, amu di wú vin kuntu tu a Ko We yigè ní.

³⁴ A na tu lugu banja tin, á yi taá buhi ní, ku yi sí a pa nòona mu na ywæni daani. A nan tu sí a pa nabiinè mu pòori daani. ³⁵ A tu sí a pa nòona di ba kwè mu pòori daani, sí a daari a pa bukwa di ba niinè di pòori daani, ku daari sí kaana di ba banna niinè di pòori daani. ³⁶ Ku ma wú pa nòonu di o titi sòho tiinè taa culi daani.

³⁷ Wulu na soe o nu di o ko o dwe amu tin, kuntu tu wu maní sí o taa yi a nòonu. Wulu maama na soe o biè o dwe amu tin, kuntu tu wu maní sí o taa yi a nòonu. ³⁸ Wulu maama na wu sè sí o

togi amu kwaga, sí o na yaara ní wulu na zigí tóon-dagara o maa ve o tóoni jègè te tin, kuntu tu wu maní sí o taa yi amu nòonu. ³⁹ Wulu maama nan na lagi sí o yiri o titi jwía tin, oó ga-ka mu. Ku daari, wulu na sè sí o ga o jwía amu jwaani tin, oó na jwía We tee ní.

⁴⁰ Nòonu wulu na jeeri abam lanyirani tin, ku tu jeeri amu mu. Nòonu wulu na jeeri amu lanyirani tin, ku tu jeeri Banja-We dilu na tóhi-ni tin mu. ⁴¹ Nòonu wulu maama na jeeri We nijonnu lanyirani tin, di We na tóhi-o tin jwaani, We wú pa kuntu tu di tógi o na nyóori ní Di nijonnu wum te. Ku daari, nòonu wulu na jeeri nòon-nyum lanyirani o nòon-nyum diim jwaani tin, We wú pa kuntu tu di tógi o na nyóori dilu Di na wú pa nòon-nyum wum tin. ⁴² A lagi a ta cíga mu di abam sí, nòonu wulu na maní o kí na-zurè funfun di o pa amu nòona bam wu didua, o na yi a karabu tin jwaani, ku tu wú na nyóori We tee ní.»

11

Zan wulu na miisi nòona na wuni tin tóhi o karabiè Zezi tee ní (Luki 7:18-35)

¹ Zezi dèen na brí o karabiè fugè-bale bam ba na maní sí ba kí te o ti tin, o laan ma ke o vu je sim kuntu tunti diim wuni sí o taa brí nòona, yi o tóoli We kwèrè kam di ba.

² Zan wulu na miisi nòona na wuni tin dèen maa wu puina digè ní. O ma ní wænu tlu Zezi Krisi na kí tin. O ma tóhi o karabiè badonnè sí ba vu o te, ³ sí ba bwe-o ba nii: «Nmu mu yi wulu We na tagi di díbam ní ní ba tin na, naa dí ta wú ta cègi nòonu wodon mu?»

⁴ Ba na bwe Zezi kuntu tin, o ma lèri-ba o wí, ba ve ba ta di Zan kulu maama ba na niè yi ba

kwəri ba na tɪn, ⁵ «Á taá brí-o ní lílwə yíə purí, kwaarɔ dɪ wai tɪ veə, nanywaanɔ yɪra dɪ joori ya kwɛ lanyɪranɪ, zwa-kwarɔ dɪ zwa ni, twa dɪ joori ba bi. Kɔlɔ na wəli da tɪn, yinigə tiinə dɪ maa ni Wɛ kwər-ywəŋə kam. ⁶ Wɔlɔ maama na ba joori amɔ kwaga nɪ tɪn mɔ yɪ yu-yoŋo tu.»

⁷ Zan karabiə bam na ma viiri tɪn, Zezi laan ma ta Zan taanɪ o brí nɔn-kɔgɔ kɔm o wɪ: «Abam dɛɛn na ve Zan te kagɔa wɔnɪ tɪn, á buŋɪ nɪ á wɔ na bɛɛ mɔ? Á ve sɪ á nii miu kɔlɔ vii na jɪgɪ kɔ zuuli tɪn mɔ na? ⁸ Aye, kɔ daɪ kɔntɔ. Sɪ bɛɛ mɔ? Á ve sɪ á nii nɔɔnɔ wɔlɔ na zɔ gwar-ŋɔnnɔ tɪn mɔ na? Aye, kɔ daɪ kɔntɔ. Nɔɔna balɔ na zɔ gwar-ŋɔnnɔ tɪn zɔɔrɪ sɔ-ŋɔnnɔ wɔnɪ mɔ, sɪ kɔ daɪ kagɔa wɔnɪ. ⁹ Bɛɛ nan mɔ á ve sɪ á nii? Á ve sɪ á na Wɛ nijonɔnu mɔ na? ɛɛn, kɔ yɪ kɔntɔ mɔ. Á nan na nɛ wɔlɔ tɪn tiini o dwe faŋa faŋa Wɛ nijonɔnə bam na yɪ te tɪn. ¹⁰ Bɛŋwaanɪ Wɛ tɔnɔ kɔm manɪ kɔ ta wɔntɔ taanɪ kɔ wɪ:

«Nii, amɔ Wɛ lagɪ a tɔŋɪ a nijonɔnu mɔ,

sɪ o da nmɔ yigə o vu o kwɛ cwəŋə kalɔ nmɔ na wɔ ba n tɔgɪ da tɪn.»

¹¹ A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, nabiinə balɔ maama ba na manɪ ba lɔ tɪn wɔnɪ nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na dwe Zan. Kɔ daari lele kɔntɔ, nɔn-nabwəm wɔlɔ maama na zɔ Wɛ paari dɪm wɔnɪ tɪn laan tu o dwe Zan. ¹² Kɔ na zɪgɪ manɪ kalɔ Zan na miisi nɔɔna na wɔnɪ sɪ kɔ ba kɔ yɪ zɪm tɪn, Wɛ paari dɪm laan jagɪ dɪ vu yigə dɪ dam, yɪ nɔn-balwaarɔ dɪ kwaanɪ sɪ ba cɪ-dɪ dɪ dam. ¹³ Faŋa faŋa Wɛ nijonɔnə bam dɪ Moyisi cullu tɪm dɛɛn manɪ tɪ brí Wɛ paari dɪm cɪga kam, sɪ kɔ ba kɔ yɪ manɪ kalɔ Zan laan na tu tɪn. ¹⁴ Abam na sɛ á jonɪ ba na brí cɪga kalɔ tɪn, á wɔ lwarɪ nɪ Zan na tu o wɔra tɪn,

wɔntɔ mɔ yɪ Eli wɔlɔ ba dɛɛn na tagɪ o taanɪ nɪ oó ba tɪn.

¹⁵ Abam nan fɔgɪ á cəgɪ amɔ taanɪ dɪm.

¹⁶ A ma bɛɛ mɔ a manɪ zɪm nɔɔna bam kəm na yɪ te tɪn? Ba nyɪ dɪ biə na je yaga kaporo nɪ ba kwɛɛra te tɪn mɔ. Ba maa tɛ dɪ ba yuu donnə ba wɪ:

¹⁷ «Dí magɪ gullu mɔ sɪ á sa, yɪ á wɔ sagɪ.

Dí ma daari dí leeni luə le, yɪ á yigə wɔ nywanɪ.»

¹⁸ Bɛŋwaanɪ Zan na tu tɪn, o puɪnɪ o kana mɔ yɪ o ba nyɔ sana. Nɔɔna na nɛ-o tɪn, ba maa jɪg-o ba yáala ba wɪ, kɔ yɪ cicirə mɔ tɔg-o. ¹⁹ Kɔ daari, amɔ Nabiin-bu wɔm nan na tu tɪn, a wɔ vɔgɪ ni. Nɔɔna daa ta maa yáali amɔ dɪ, yɪ ba wɪ, a yɪ nɔn-kolɔ mɔ, yɪ a yɪ sa-nyɔrɔ dɪ. Ba daa ta maa wɪ, a yɪ lampo-jonɔnə dɪ nɔn-cɪcɔgɪrɔ cilonɔ mɔ. «Wɔbɔŋa tu titɔŋa mɔ brí nɪ o jɪgɪ wɔbɔŋa.» »

Balɔ na vɪn Zezi tɪn na wɔ na lɛɛrɔ te tɪn

(Luki 10:13-15)

²⁰ Zezi na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, o laan maa jɪgɪ balɔ na nɛ o wo-kɪnkagɪla yam yɪ ba ta wɔ sɛ sɪ ba ləni ba wɔrɔ tɪn taanɪ o ŋɔɔna. O ma kaanɪ balɔ na zɔɔrɪ tiɪnɪ dɪlɔ o na kɪ wo-kɪnkagɪla zanzan da tɪn o wɪ: ²¹ «Abam Korazin tiinə, á wɔ na lɛɛrɔ! Kɔ wəli dɪ abam Betisayida tiinə dɪ wɔ na lɛɛrɔ! Bɛŋwaanɪ, wo-kɪnkagɪla yalɔ maama a na kɪ abam tee nɪ tɪn, yadonnə ya na kɪ Tiiri dɪ Sidɔn tiinə tee nɪ, bantɔ ya wɔ kɪ lɪla ba ləni ba wɔrɔ ba yagɪ kəm-balwaarɔ, yɪ ba ya wɔ zɔ gwar-zɪnzwara ba lo puru ba yuu nɪ, sɪ kɔ brí nɪ ba wɔrɔ mɔ tiini tɪ cɔgɪ zanzan. ²² Taá ye-na nɪ, Wɛ sarɪya dɛ dɪm na yíə, Tiiri dɪ Sidɔn tiinə bá tiini ba na lɛɛrɔ nɪ abam na wɔ na lɛɛrɔ te tɪn.

²³ Abam Kapernawum tiinə, á ga buŋɪ nɪ Wɛ lagɪ Dɪ zəŋɪ abam

weyuu ni mu na? Aye. Abam nan lagi á tu tuga ni mu, á tu á kwaari curu gon-lunu kum kuri. Berwaani, wo-kinkagila yalv maama a na ki abam tee ni tun, yadonna ya na ki Sodom tiine tee ni, ba ya wó lani ba wuru yi We ya daa bá cõgi ba tuv kum. ²⁴ Á taá ye ni, We saríya de dum na yiã, Sodóm tiinã bá tiini ba na lærv ni abam na wó na lærv te tun.»

Zezi na wó pa nõona na siun di ba cam te tin
(Luki 10:21-22)

²⁵ Maña kantv ni, Zezi laan ma ki o Ko Baña-We le yi o wí: «A Ko, nmv yi wulv na te weyuu di tuga baña maama tun. Nmv nan mv pe n ciga kam sãgi swan tiinã di yiyiu tiinã tee ni, yi n daari n pa balv na nyi di bu-bale te tun lwarí ka kuri. ²⁶ A Ko, a ki nmv le. Nmv na ki kuntv tun, kv yi n wubunja na lagi kulv tun nwaani mv.»

²⁷ O laan ma nõoni di nõona bam o wí: «A Ko We nan kwe wonjo maama o ki a jnja ni. Nõon-nõonv bá wani o lwarí We Bu wvm, kv na dai o Ko yirani. Nõon-nõonv di nan bá wani o lwarí a Ko We, kv na dai amv wulv na yi o Bu tun yirani, kv wãli di amv na lagi si a pa nõonv wulv maama lwar-o tin.»

²⁸ Á ba-na amv te, abam balv bam maama á na bwãni yi á ziji zila yalv na dunã tun, si amv wó pa á na siun. ²⁹ Á se-na si á tuni á pa amv, si á zaasi kulv a na lagi a bri abam tun. Berwaani a yi wu-bono tu mv yi a yi tu-n-titi tu. Aá pa á wubunja taa tigi jãgã didva. ³⁰ Berwaani amv titunja yam ba cana, yi a na lagi si á ki kulv tun yi mwali mwali mv.»

12

Zezi na bri ni o dwe siun de cullu tim te tin
(Mariki 2:23-28, 3:1-6, Luki 6:1-11)

¹ Da yam kontv ni ni Zezi deen ma togi kari wv o maa kea. Kv deen yi Zwifã bam siun de ni mv. O karabiã bam di maa togi ba wura, yi kana jigi-ba. Ba ma bwãri muna ba yu ba dona. ² Farizian tiinã di ma togi ba wura. Ba ma na ba na ki kulv tun. Ba laan ma ta di Zezi ba wí: «Nii nmv karabiã bam na ki kulv. Ba tuni titunji dilv na cõgi dibam siun de cullu tum tun mv.»

³ Zezi ma læri-ba o wí: «Abam ta wv fõgi á karimí We tonõ kum na bri Pe Davidi taani te tun na? Kv bri si kana deen mv jaani wontv di o nõona. ⁴ O ma vu o zv We digã, yi o kwe culu dipe dilv na tigi da We nwaani tun o pa o di o nõona bam di. Kv nan ya culã si bantv di dipe dum. Kv yi We kaanum tiinã yirani mv jigi cwãnjã si ba di-di. ⁵ Naa, abam ta wv fõgi á karimí We tonõ kum na bri ni, We kaanum tiinã bam yãni ba cõgi siun de culu kum di ba na tuni Di digã kam titunja siun de maama wontv tun? Ba nan na yãni ba tuni kontv tun, ba ta jigi bura kv wonti. ⁶ Kv daari lele kontv, wulv na dwe We-di-kamunu kum tun nan mv wv yo. ⁷ We tagi Di wí: «Amv lagi si nabiinã taa jigi da-nwanja mv, si kv dai ni a lagi si ba taa mai ba wãnu mv ba kaani-ni.» Abam ya na lwarí taani duntv kuri, á ya bá di balv na jigi bura tun taani. ⁸ Berwaani amv Nabiin-bu wvm jigi ni siun de cullu tum baña ni.»

⁹ Zezi laan ma nunji jãgã kantv ni o vu o zv Zwifã bam We-digã. ¹⁰ Nõonv maa wura o jnja didva na tuga. Farizian tiinã badonna di maa togi ba wura ba na lagi cwãnjã si ba bri ni Zezi ki o tusi. Ba ma bwe-o ba wí: «Nõonv jigi cwãnjã si o pa o donj na yazurã siun de dum ni na?»

¹¹ Zezi ma læri-ba o wí: «Abam wulv na jigi piã, yi ka na tu vul-kõgõ wonti siun de dum ni, á bá nii ka baña ni si á li-ka na?»

12 Nabiinu nan tiini o jigi kuri o dwe piə. Kuntu nwaani nɔɔnu jigi cwəŋə si o ki o doŋ lanyirani siun de dum ni.» 13 O na tagi kuntu tun, o laan ma ta di nɔɔnu wulɔ juŋa kam na tigi tun o wɪ: «Twi n juŋa kam.»

Nɔɔnu wum ma sɪni o twi-ka. O juŋa kam ma joori ka ji lanyirani ni o ji-ŋuŋa kam te. 14 Farizian tiinə bam na ne kuntu tun, ba ma nuŋi ba vu ba bani daani si ba lagi cwəŋə ba gu Zezi.

15 Zezi deen ma lwarɪ ba na lagi ba ki-o te tun. O ma nuŋi jəgə kam kuntu ni. Non-kɔgɔ zanzan deen maa tɔg-o. O ma pa ba maama na yazurə di ba yawuru. 16 O ma daari o kaani-ba o wɪ, ba yi zanɪ ba pa nɔɔna lwarɪ o ni ni. 17 Zezi na ki kuntu tun, ku yi si ku pa We nijonnu Ezayi na manɪ o ta kulɔ faŋa faŋa tun mu sɪni ku ki. O deen tagi o wɪ:

18 «Nii, wuntu mu yi amu We tuntuŋnu wulɔ a na kuri tun. Wuntu mu yi wulɔ a na so-o yi o yəni o pai a wɔ poli zanzan tun.

Aá pa a Joro kum taa wɔ o tee ni. O ma wɔ pa dwi maama tiinə ba ba lwarɪ amu cɪga kam na yi te tun.

19 Wuntu nan bá ta magu kantɔgɔ naa o taa ki soɔ.

O nan bá ta pai o kwərə zanɪ cwe jeerə ni.

20 Wuntu bá cɔgi nɔɔna balɔ na tiini ba bwənə tun,

oó ta jigi ba nwanja, nɪnɛni nɔɔnu wulɔ na bá bwəri miu kulɔ na tiiri tun,

yi o bá dwe kanɪ kalɔ mini na ba dana tun.

Oó ta ki kuntu mu, si ku vu ku yi manɪ kalɔ o na wɔ pa amu We cɪga kam ba ka taa jigi dam nɔɔna titari ni, yi lanyirani wani balɔɔ.

21 Wuntu yiri nwaani mu dwi maama wɔ ta jigi tɪna amu We tee ni.»

Wɔɔ dam mu Zezi mai o zəli sɔtaana?

(Mariki 3:22-30, Luki 11:14-23, 12:10, 6:43-45)

22 Nɔɔna badonnə deen ma ja lilwe, yi o kwəri o yi mɪmaa ba ba Zezi te. Bɛnwaani cicirə deen mu jig-o ka yaara. Zezi ma pa nɔɔnu wum na yazurə. O yiə ma joori ya nai, yi o daari o wai o nɔɔna. 23 Ku ma su non-kɔgɔ kum maama, yi ba te ba wɪ: «Nɔɔnu wuntu mu yi Pe Davidi dwi tu wulɔ We na lagi DI tunɪ tun na?»

24 Farizian tiinə bam na ni kuntu tun, ba ma ta ba wɪ: «Wuntu na wai o zəli sɔtaana tun, ku yi sɔtaana-pe Belizebuli dam mu o ma o zəli-ya.»

25 Zezi na lwarɪ ba wubunja na yi te tun, o ma ta di ba o wɪ: «Tɪw kulɔ paari na pɔɔri kuni bile yi ba jigi daani tun, ku bá daani ku cɔgi. Tɪw kulɔ maama naa sɔŋɔ kulɔ maama na pɔɔri ku titi wuni kuni bile tun, kuú tɔ mu. 26 Ku ya na sɪni ku yi cɪga ni a mai sɔtaana-pe dam mu a ma a zəli sɔtaana nɔɔna tee ni, kuntu ya wɔ bri ni sɔtaana-pe dam dum pɔɔri kuni bile mu, yi o paari dum bá daani di cɔgi. 27 Ku na sɪni ku yi amu jigi Belizebuli dam mu a ma a zəli sɔtaana, abam nɔɔna bam di nan mai dam dum kuntu mu ba maa zəli-ya na? Abam titi nɔɔna bam na ki te tun mu bri ni cɪga təri á tee ni. 28 Ku nan yi We Joro kum dam mu a ma a zəli sɔtaana. Kuntu maa bri ni We manɪ DI ba abam te, si DI di paari nɔɔna titari ni.

29 Sɔtaana-pe nan nyi di non-didɛeru na yiri o sɔŋɔ te tun mu. Nɔɔnu na lagi si o vu non-didɛeru wum sɔŋɔ o nɔ, o manɪ si o da yigə o ja non-didɛeru wum o vɔ mu. O na vɔg-o o ti tun, mu o laan wɔ wani o wənu tum maama o kwalimi.

30 Nɔɔnu wulɔ maama nan na dai a nɔɔnu tun, o yi a dum mu. Nɔɔnu wulɔ maama nan na ba

tɔgi o laɪ amɔ nɔɔna o kɪ jɔgɔ dɪdɔba tɪn, o jagɪ-ba mɔ. ³¹ A taá ye nɪ, kɛm-balwaarɔ tɪlɔ maama nɔɔna na kɪ tɪn, naa ta-balwaarɔ tɪlɔ maama ba na nɔɔni tɪn, Wɛ wat Dɪ yagɪ-tɪ Dɪ ma cɛ-ba. Kɔ daari, nɔɔnɔ wɔlɔ nan na nɔɔni o twɪ Wɛ Joro kɔm tɪn, Wɛ bá sɛ sɪ Dɪ ma cɛ kɔntɔ tu. ³² Nɔɔnɔ wɔlɔ na nɔɔni ta-balwaarɔ o pa amɔ Nabiin-bu wɔm tɪn, Wɛ wó sɛ sɪ Dɪ ma cɛ kɔ tu. Nɔɔnɔ wɔlɔ nan na nɔɔni o twɪ Wɛ Joro kɔm tɪn, Wɛ bá sɛ sɪ Dɪ ma cɛ kɔntɔ tu maɲa dɪ maɲa.

³³ A na wɪ, tiu yɪ tu-ɲɔɲɔ, kɔ biə dɪ yɪ bu-ɲɔna mɔ. A na wɪ, tiu yɪ tu-balɔrɔ, kɔ biə dɪ yɪ bu-balwaarɔ mɔ. Ba lwarɪ tiu kɔ biə lərim nɪ mɔ. Kɔntɔ tɪn, abam na sɛ nɪ amɔ kɛm dɪm lana, á maɲɪ sɪ á sɛ nɪ amɔ dam dɪm nunɪ Wɛ Joro kɔm te mɔ.

³⁴ Abam nyɪ dɪ bɪsankwɪ-dwɔ mɔ. Abam na yɪ nɔn-balwaarɔ tɪn, á bá wanɪ á nɔɔni wo-ɲɔnnɔ. Wɔɲɔ kɔlɔ maama na wɔ nɔɔnɔ wɔbɔɲa nɪ tɪn mɔ tɔgi o nɪ kɔ nunɔ. ³⁵ Nɔn-ɲɔm nɔɔni wo-ɲɔnnɔ tɪlɔ na wɔ o wɔbɔɲa nɪ tɪn mɔ, yɪ nɔn-balɔrɔ dɪ nɔɔni wo-balwaarɔ tɪlɔ na wɔ o wɔbɔɲa nɪ tɪn. ³⁶ A taá ye nɪ, Wɛ sariya dɛ dɪm nɪ Dɪ wó bwe nɔɔnɔ maama sɪ o ma o nɪ o ta bitar-yɔɔrɔ tɪlɔ maama o na tagɪ tɪn. ³⁷ Bɛɲwaanɪ abam tɪtɪ ni-taanɪ mɔ wó brɪ nɪ á jɪgɪ bɔra naa á ba jɪgɪ bɔra.»

Balɔ na vɪn Wɛ cɪga kam tɪn wó na bɔra na?

(Marɪkɪ 8:11-12, Luki 11:29-32)

³⁸ Wɛ cullu karanyɪna tiinɔ dɪ Farizɪan tiinɔ badonnɔ dɛɛn ma zaɲɪ ba ta dɪ Zezi ba wɪ: «Karanyɪna, dɪbam lagɪ sɪ n kɪ wo-kɪnkagɪlɪ mɔ, sɪ kɔ brɪ dɪbam nɪ n nunɪ Wɛ te mɔ.»

³⁹ O ma ləri-ba o wɪ: «Zɪm nɔɔna bantɔ yɪ nɔn-balwaarɔ mɔ, ba ba tɔgi Wɛ dɪ cɪga, yɪ ba lagɪ sɪ a kɪ wo-kɪnkagɪlɪ a brɪ-ba. Ba

nan bá na, kɔ na dai wo-kɪnkagɪlɪ dɪlɔ na maɲɪ dɪ kɪ dɪ Wɛ nijɔɲnu Zonasɪ faɲa faɲa tɪn. ⁴⁰ Wɔntɔ dɛɛn kɪ da yatɔ mɔ wɪa dɪ tɪtɪ maama kalɔɲ-kamunu wɔntɔ. Kɔ nan maɲɪ sɪ kɔ kɪ amɔ Nabiin-bu wɔm kɔntɔ donɲ mɔ, amɔ dɪ wó kɪ da yatɔ mɔ wɪa dɪ tɪtɪ maama yibeeli wɔntɔ. ⁴¹ Zonasɪ dɛɛn na ve Niniivi tiinɔ te o tɔɔlɪ Wɛ kwɔrɔ kam dɪ ba tɪn, bantɔ ləni ba wɔrɔ ba yagɪ kɛm-balwaarɔ. Wɔlɔ na dwe Zonasɪ tɪn nan wɔ abam tee nɪ yɪ á wɔ sɛ kɔ tu. Kɔntɔ nɲwaanɪ, Wɛ sariya dɛ dɪm na yɪə, Niniivi tiinɔ laan wó zaɲɪ ba brɪ nɪ abam ba jɪgɪ bɔra. ⁴² Pa-kana kalɔ dɛɛn na te Saba tɪv tɪn dɪ wó zaɲɪ o dɪ abam sariya, yɪ o vɪn abam bɔra. Bɛɲwaanɪ wɔntɔ dɛɛn zaɲɪ o tɪtɪ tɪv kɔlɔ na tiini kɔ yɪ yɪgɔ yɪgɔ tɪn nɪ, o ba pɛ Salomɔn te sɪ o cɔgi o swan taanɪ dɪm. Wɔlɔ nan na dwe Salomɔn tɪn mɔ wɔ abam tee nɪ, yɪ á ba lagɪ sɪ á cɔg-o.»

Cicirɔ na nunɪ nɔɔnɔ yɪra nɪ yɪ ka joori ka ba, kɔ na yɪ te tɪn

(Luki 11:24-26)

⁴³ «Cicirɔ na nunɪ nɔɔnɔ yɪra nɪ, ka laan wó vu ka beeri kapwɔrɔ yɪgɔ mɔ sɪ ka lagɪ jɔgɔ ka sin da. Ka na beeri ka ga tɪn, ⁴⁴ ka laan maa wɪ: «Aá joori a vu a na nunɪ mɛ tɪn mɔ a taa wɔra.» Ka ma joori ka vu nɔɔnɔ wɔm te, yɪ ka na nɪ ka jɔgɔ kam fɔgi ka kwɛ lanyɪranɪ, yɪ kɔlɔkɔlɔ mɔ zɔ da. ⁴⁵ Ka laan ma joori ka vu ka lagɪ ciciri sɪrpe sɪlɔ na tiini sɪ yɪ balwaarɔ sɪ dwe ka tɪtɪ tɪn. Sɪ ma tɔgi daanɪ sɪ vu sɪ zɔbɪrɪ da. Kɔntɔ, nɔɔnɔ wɔm laan wó tiini o na cam kɔ dwəni faɲa. Mɔ kɔ na lagɪ kɔ kɪ zɪm nɔn-balwaarɔ tum dɪ te.»

Zezi nu dɪ Zezi nyaana na yɪ balɔ tɪn

(Marɪkɪ 3:31-35, Luki 8:19-21)

⁴⁶ Zezi dɛɛn ta na wɔra o nɔɔni dɪ nɔn-kɔgɔ kɔm kɔntɔ tɪn, o nu dɪ o nyaana ma ba ba zɪgɪ sɔɲɔ

kum mancoŋo ni, yi ba lagɪ sɪ ba ŋɔɔni did-o. ⁴⁷ Nɔɔɔwɔ wɔɔɔɔ ma ta di Zezi o wɔ: «N nu di n nyaana tu ba wɔ cɪcwɔŋɔ ni, yi ba lagɪ sɪ ba na-m.»

⁴⁸ Zezi ma ta di nɔɔɔwɔ wɔɔɔ o wɔ: «Wɔɔ mu yi a nu, bran yi a nyaana?» ⁴⁹ O laan ma nii o karabiɛ bam seeni yi o wɔ: «A nu di a nyaana mu tintɔ. ⁵⁰ Beŋwaani wɔɔ maama na ki a Ko We wɔɔɔɔ na lagɪ te tin mu yi a nyaani di a nako di a nu.»

13

Zezi na maŋi mumaŋa o bri nɔɔɔna te tin
(*Mariki 4:1-20, Luki 8:4-15, 10:23-24*)

¹ De dim kuntu ni Zezi ma nunji sɔŋɔ kum ni o vu nɔɔɔ kum ni. O ma jɔni tɪga ni sɪ o bri nɔɔɔna. ² Nɔɔn-kɔgɔ ma ba ku gilim-o. Kuntu ŋwaani o ma zaŋi o vu o zɔ naboro wɔ o je da, yi kɔgɔ kum laan zɪgɪ na bam ni ni sɪ ba taa cɔgi o taani dim. ³ O ma maŋi mumaŋa o bri-ba wɔɔnu zanzan o wɔ:

«Valɔ deen mu wura. O ma zaŋi o vu kara sɪ o du. ⁴ O ma kari o dɔɔl o wo-duuru tum. Tidonnɛ ma tɔ cwɔŋɔ ni ni. Zunɛ ma ba ba twe-tɪ ba di. ⁵ Tidonnɛ ma tɔ kandwa jɔgɔ ni valum na ba daga mɛ tin. Tɪ ma ba daani tɪ puli, valum dim na ba lirɛ tin ŋwaani. ⁶ Wɪa ma ba ka baani tɪ maama. Tɪ bunnu na wɔ zɔ tɪga tin, tɪ ma tɪ. ⁷ Ku daari wo-duuru tidonnɛ ma tɔ sabari wɔni. Tɪ na puli tin, sabari sɪm laan ma zaŋi sɪ li-tɪ sɪ gv. ⁸ Ku daari tidonnɛ ma tɔ ti-ywɔŋɔ jɔgɔ ni. Tɪ ma nunji tɪ ki biɛ lanyirani. Tɪdaara ki nɔɔɔni biɛ bi bi. Tɪdaara ma ki nɔɔɔni biɛ fusɪrdɔ fusɪrdɔ. Tɪdaara di ma ki nɔɔɔni biɛ fiintɔ fiintɔ.

⁹ Abam nan fɔgi á cɔgi a taani dim lanyirani.»

¹⁰ Zezi na maŋi mumaŋi dim kuntu o ti tin, o karabiɛ bam laan ma vu o te, yi ba bwe-o ba wɔ:

«Bɛɛ mu yi nmu yɔni n maŋi mumaŋa n bri nɔɔɔna bam?»

¹¹ O ma lɔri-ba o wɔ: «We paari dim kuri ya sɔgi mu. Ku nan na yi abam, We maŋi DI pa á lwarɪ DI paari dim kuri na yi te tin. Ku daari nɔɔɔna badaara bam, We wɔ pe ba lwarɪ DI paari dim kuri. ¹² Mumaŋa yam na maŋi sɪ ya zɔni nɔɔɔna wɔɔɔɔna te tin nyi di nɔɔɔna na maŋi o jɪgɪ wɔŋɔ, o ta wɔ jɔŋi kɔɔɔɔ o wɔli da sɪ ku taa daga. Nɔɔɔwɔ wɔɔɔ nan na maŋi o ba jɪgɪ kulɔkulɔ tin laan wɔ ba o ga kulɔ finfin o ya na jɪgɪ tin mu.

¹³ Kuntu, a maɪ mumaŋa mu a bri-ba, beŋwaani bantɔ yɪɔ mu nai a na ki wɔɔnu tɪɔ tin, yi ba ba ni tɪ kuri. Ba ta maa ni a zaasum dim, yi ba ba lwarɪ di kuri. ¹⁴ Kuntu mu bri ni We nijɔŋnu Ezayi deen na tagɪ kulɔ faŋa faŋa tin sɪni ku ki bantɔ tee ni. O deen tagɪ o wɔ: «Abam wɔ fɔgi á cɔgi We taani dim di á zwa,

yi á bá ni di kuri.

Abam wɔ fɔgi á nii di á yɪɔ,

yi á bá na.

¹⁵ Beŋwaani nɔɔɔna bam kuntu wɔɔɔɔna tɪgɪ mu.

Ba zwa di ma kwarɪmi,

yi ba daari ba pu ba yɪɔ,

sɪ ba yɪɔ yi zaŋi ya na,

sɪ ba zwa yi zaŋi ya ni,

sɪ ba wɔɔɔɔna yi zaŋi ya lwarɪ We taani dim kuri.

Ku na dai kuntu, ba ya wɔ pipiri ba sɛ amɔ We,

yi áá pa-ba yazurɔ.» »

¹⁶ Zezi laan ma ta di o karabiɛ bam o wɔ: «Ku nan na yi abam, á jɪgɪ yu-yɔŋɔ, beŋwaani abam yɪɔ nai yi á zwa di ni. ¹⁷ A lagɪ a ta cɪga mu di abam sɪ, faŋa faŋa We nijɔŋnɛ bam di nɔɔn-ŋɔna zanzan deen jɪgɪ tɪna sɪ ba ya na kulɔ abam na nai lele tin, yi ba wɔ wantɔ ba na. Ba deen ta jɪgɪ tɪna sɪ ba ya ni We taani dɔɔɔ abam na ni tin, yi ba wɔ wantɔ ba ni-di.

18 Nan cægi-na, si a maŋɪ valɔ wɔm mɪmaŋɪ dɪm kuri a brɪ abam. 19 Wo-duuru tɪlb na tu cwəŋə kam ni ni tɪn nyɪ dɪ nɔɔna balɔ na ni Wɛ paari dɪm taani yɪ ba wɔ lwarɪ dɪ kuri tɪn. Wo-lwaanɔ tu sɔtaani laan ma ba o li-di, yɪ dɪ wɔ zɔ ba wɔbɔŋa. 20 Wo-duuru tɪlb na tu kandwa jægə ni tɪn dɪ maa nyɪ dɪ nɔɔna balɔ na ni Wɛ taani dɪm yɪ ba jɔŋi-di lɪla dɪ wɔpolo. 21 Taani dɪm ma wɔ tiini dɪ zɔ ba wɔbɔŋa, ba ma wɔ zɪgɪ kəŋkəŋ. Yaara na yi-ba yɪ ba na bæsi-ba Wɛ taani dɪm ŋwaani, baá da ba kwe ba yagɪ mɔ lɪla. 22 Wo-duuru tɪlb na tu sabari sɪm wɔni tɪn maa nyɪ dɪ nɔɔna balɔ na ni Wɛ taani dɪm yɪ ba ta jɪgɪ liə dɪ lɔgɔ baŋa wəənu tɪn. Səbu-lagɪ ma cɔgɪ ba wɔbɔŋa, ni sabari sɪm na ligɪ wo-duuru tɪm te tɪn. Kɔ ma pa ba kwe Wɛ taani dɪm ba yagɪ, yɪ dɪ wɔ jaani kuri dɪ pa-ba. 23 Kɔ daari wo-duuru tɪlb na tu ti-ywəŋə jægə kam ni tɪn maa nyɪ dɪ balɔ na ni Wɛ taani dɪm yɪ ba pa dɪ tiini dɪ zɔ ba wɔbɔŋa tɪn. Kɔntɔ ma pa Wɛ taani dɪm ja kuri dɪ pa-ba, nɪnɛni wo-duuru na kɪ biə lanyirani te tɪn. Tɪdaara kɪ biə bi bi, tɪdonnə ma kɪ biə fusrɔv fusrɔv, tɪtɪm ma kɪ biə fiinto fiinto.»

Mɪn-ŋɔna dɪ mɪn-kayalɪ mɪmaŋa

24 Zezi dɛɛn ma maŋɪ mɪmaŋɪ dɪdonɔ o brɪ-ba o wɪ: «A lagɪ a brɪ abam Wɛ paari dɪm na wɔ nɔɔna titari ni te tɪn mɔ. Kɔ nyɪ dɪ valɔ na kwe mɪn-ŋɔna o ja vu o kara o du. 25 O na dugi-ya kɔntɔ tɪn, o dɔm ma zanɪ pəndɔba maŋa ni o ja mɪn-puura o vu o du o gwaani valɔ wɔm kara mɪn-ŋɔna yam wɔni, yɪ o daari o joori o vu sɔŋɔ. 26 Mɪn-ŋɔna yam ma ba nunɔi ya ji mɪn-kwɪrɔv. O dɔm wɔm na dugi yalɔ tɪn ma nunɔi ya ji mɪn-kayalɪ. 27 Sɔŋɔ tu wɔm tuntɔŋna laan ma vu ba ta

dɪd-o ba wɪ: «Dɪbam yuutu, nɔm na dugi n kara kam tɪn, kɔ da mɪn-ŋɔna yirani mɔ n dugi na? Bɛɛ mɔ yɪ mɪn-kayalɪ laan nunɔi sɪ gwaani da?» 28 O ma ləri-ba o wɪ: «Kɔ yɪ a dɔm mɔ kɪ kɔntɔ.»

Ba laan ma bwe-o ba wɪ: «Dɪ nan ve dɪ gɔ mɪn-kayalɪ sɪm dɪ yagɪ na?» 29 O ma wɔ sɛ, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Abam na kɪ kɔntɔ, á wɔ kɛ á gɔ mɪn-ŋɔna yam dɪ mɔ á wəli da. 30 Nan yagɪ-na sɪ ya maama taa wɔra sɪ kɔ ba kɔ yɪ zagɪm maŋa. Kantɔ maŋa kam ni, a laan wɔ ta dɪ mɪn-zagɪna bam, sɪ ba da yigə ba pɔɔrɪ mɪn-kayalɪ sɪm ba zagɪ ba kɪ daani ba zwe, sɪ ba daari ba zagɪ mɪn-ŋɔna yam ba pɛ ba kɪ a tulə ni.» »

Wo-duu na yɪ mɪmɪnɔv mɪmaŋa (Mariki 4:30-32, Luki 13:18-19)

31 Zezi daa ta ma maŋɪ mɪmaŋɪ dɪdonɔ o brɪ-ba o wɪ: «Wɛ paari dɪm nyɪ dɪ nɔɔnɔ na kwe wo-duu na yɪ mɪmɪnɔv o vu o du o kara ni. 32 Wo-duu kɔm kɔntɔ mɔ tiini kɔ yɪ mɪmɪnɔv wo-dwə maama wɔni. Kɔ ma nunɔi, yɪ kɔ ji kamunu kɔ dwəni dwə balɔ maama na wɔ o kara kam ni tɪn. Kɔ laan maa ji tu-kamunu, yɪ zunə tui ba sɔ ba pwəru da.»

Dabilɪ mɪmaŋa (Luki 13:20-21)

33 Zezi daa ta ma maŋɪ mɪmaŋɪ dɪdonɔ o brɪ-ba o wɪ: «Wɛ paari dɪm nyɪ dɪ kaani na kwe dabilɪ o gwaani dɪ dɪpɛ muni zwɪ-zɛ sitɔ te tɪn mɔ. Dɪ laan ma pa dɪpɛ muni dɪm maama tiini dɪ folɪ.»

34 Wəənu tɪm kɔntɔ maama Zezi dɛɛn na brɪ nɔn-kɔgɔ kɔm tɪn yɪ mɪmaŋa yirani mɔ o ma brɪ-ba. O wɔ ŋɔɔni wo-wɔŋo dɪ ba yɪ kɔ wɔ dɛ dɪ mɪmaŋa. 35 O nan kɪ kɔntɔ, sɪ kɔ pa Wɛ nijɔŋnu wɔdonɔ taani mɔ sɪni dɪ kɪ. O dɛɛn tagɪ o wɪ:

«Amɔ na lagɪ a ŋɔɔni a brɪ-ba, aá ta mai mɪmaŋa mɔ a ma brɪ-ba.

Aá pa ba lwarí Wε cıga kalb na səgi lɔɔ pulim maŋa nı sı kɔ ba kɔ yi zım tın.»

Mın-kayalı mımaŋı dım kuri na yi te tın

³⁶ Zezi deen ma zanı o yagı nɔn-kɔɔ kım, yi o daarı o joori o vu sɔŋɔ. O karabiə bam ma ba o te yi ba wı: «Bri dıbam mın-kayalı sım mımaŋı dım kuri.»

³⁷ O ma ləri-ba o wı: «Nɔɔnɔ wɔɔ na dugi mın-ŋɔna yam tın bri amɔ Nabiin-bu wɔm na kɪ te tın mɔ. ³⁸ Kara kam maa nyı dı lɔɔ baŋa. Mın-ŋɔna yam maa nyı dı nɔɔna balb na yi Wε paarı dım nɔɔna tın. Kɔ daarı mın-kayalı sım maa nyı dı balb na yi sɔtaanı nɔɔna tın. ³⁹ Dım wɔɔ na dugi mın-kayalı sım tın maa nyı dı sɔtaanı dım tıti. Zagım maŋa kam maa nyı dı lɔɔ na wó ba kɔ ti te tın. Mın-zagına bam maa nyı dı Wε malesı sım. ⁴⁰ Nı mın-zagına bam na zagı mın-kayalı sım ba zwe te tın, kuntu donj mɔ wó kɪ lɔɔ tiım maŋa nı. ⁴¹ Kɔ na wó kɪ te tın, amɔ Nabiin-bu wɔm wó tɔŋı a malesı tiınə bam sı ba vu ba lı kɔɔ maama na paı nɔɔna tısi tın dı wo-lwaan-kərə bam maama Wε paarı dım wɔnı. ⁴² Ba laan wó zəli-ba ba yagı min-lɔŋɔ wɔnı sı dı di-ba. Dáanı mɔ ba laan wó ta wɔra ba keerə yi ba dıni ba nwa. ⁴³ Kɔ daarı balb maama na sε Wε yi ba kɪ lanyıranı tın laan wó ta tiini ba nyına ba Ko Wε paarı dım wɔnı, nı wıa na nyı te tın.

Fɔɔ-na á cəgi a taanı dım lanyıranı.»

Wo-ŋɔnɔnɔ tıɔ na səgi tın mımaŋa

⁴⁴ «Wε paarı dım daa ta nyı dı wo-ŋɔnɔnɔ tıɔ na yi lɔnı nyım tın na səgi kara wɔnı. Nɔɔnɔ wɔdɔŋ laan ma na-tı. O ma joori o fɔɔ o səgi-tı. O wɔ na tiini kɔ poli tın, o ma vu o kwe o wəənu maama o yəgi səbu, sı o vu o yəgi

kara kantı, sı wo-ŋɔnɔnɔ tım taa yi o nyım.»

Kandwe-ŋɔnı mımaŋa

⁴⁵ «Wε paarı dım daa ta nyı dı pipimpiinu na beeri o lagı kandwa-ŋɔna sı o yəgi te tın. ⁴⁶ O ma ba o na kandwe dıɔ na tiini dı jıɔ lam yi dı səbu daga tın. O laan ma joori o vu o kwe o wəənu maama o yəgi, o ma yəgi kandwe dım kuntu yıranı.»

Kaləŋ-jara dı ba bura mımaŋa

⁴⁷ «Wε paarı dım daa ta nyı dı nɔɔna na kwe bura ba dı bugə nı sı ba ma ja kale te tın. Ba na dı-ka da tın, ba ma ja kale dwi dwi. ⁴⁸ Ka ma ba ka su lanyıranı. Nɔɔna bam laan ma vanı-ka ba tuuri ba ja be. Ba laan ma jəni tıga nı ba kuri kaləŋ-ŋwı sım ba kɪ ba tampwarɔ wɔnı. Ba ma daarı ba kwe sıɔ na ba lana tın ba dıɔ ba yagı. ⁴⁹ Kɔ nan wó ba kɪ kuntu mɔ lɔɔ tiım maŋa nı. Wε malesı wó ba sı pɔɔrı nɔn-balwaarɔ dı balb na sε Wε yi ba kɪ lanyıranı tın daanı. ⁵⁰ Sı laan wó daarı sı zəli nɔn-balwaarɔ tım sı yagı min-lɔŋɔ kım wɔnı sı dı di-ba. Dáanı mɔ ba laan wó ta wɔra ba keerə yi ba dıni ba nwa.»

Zaasım-dıvıri dı zaasım-doori na wəli daanı te tın

⁵¹ Zezi na ŋɔnı o ti tın, o laan ma bwe o karabiə bam o wı: «Abam nı wəənu tım maama kuri na?» Ba ma lər-o ba wı: «Een, dı nıə.» ⁵² O ma ta dı ba o wı: «Kuntu tın, Wε callu karanyına wɔɔ maama na tu o zaası Wε paarı dım cıga kam tın nyı dı sɔŋɔ tu wɔɔ na lı wo-dınnı dı wo-dwəənu o jıjıɔru wɔnı o paı nɔɔna te tın mɔ. Kuntu tu laan wai o lı zaasım-dıvıri o wəli dı zaasım-doori dım sı o ma bri o nɔɔna bam.»

Zezi tıti tıv kım tiınə na vı-o te tın

(Marıkı 6:1-6, Luki 4:16-30)

⁵³ Zezi deen na maŋı mımaŋa yam kuntu o ti tın, o laan ma nunı

jægə kam kuntu ni. ⁵⁴ O ma joori o vu o titi tɔv o na biɣi mɛ tɪn. O ma zɔ Zwifə Wɛ-digə kam sɪ o brɪ-ba. O na brɪ-ba te tɪn, kɔ dɛɛn sɔ-ba lanyirani. Ba ma ta ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ kɪ ta mɔ o jɪɣɪ swan yam kuntu donɣ? O nan kɪ ta mɔ o na dam o ma kɪ wo-kɪnkagɪla yantɔ? ⁵⁵ Wɔm mɔ dɔi da-lwarɔ wɔm bu wɔm na? O nu mɔ dɔi Mari na? Kɔ dɔi o nyaana mɔ yɪ Zakɪ dɪ Zɔzefɔ dɪ Simɔn dɪ Zudasɪ na? ⁵⁶ Kɔ dɔi o nakwa bam maama mɔ wura dɪdaani dɪbam tɪn na? Wɔntɔ nan nɛ dam dɪm kuntu maama yən mɔ?»

⁵⁷ Kuntu ɲwaanɪ ba dɛɛn wɔ sɛ nɪ Zezi sɪni o nunɣi Wɛ te. Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Nɔɔnɔ na yɪ Wɛ niɣonnu, nɔɔna pa-o zulə lanyirani, kɔ daari o titi tɔv tiinə dɪ o sɔɲɔ tiinə nan bá nɪɣ-o.»

⁵⁸ Ba dɛɛn na wɔ kɪ ba wɔ-dɪdɔa sɪ ba sɛ-o tɪn mɔ pɛ o wɔ tiini o kɪ wo-kɪnkagɪla ba tee nɪ.

14

*Pɛ Erɔdɪ na gɔ Zan te tɪn
(Marikɪ 6:14-29, Luki 9:7-9)*

¹ Kantɔ manɣa kam nɪ, Galile Pɛ Erɔdɪ dɛɛn ma ba o ni Zezi ɲwa. ² O ma ta dɪ o tintɔɲna o wɪ: «Wɔntɔ wɔ ta yɪ Zan wɔlv na miisi nɔɔna na wɔni tɪn mɔ. Wɔntɔ mɔ joori o bi o yagɪ tɔvni. Kuntu ɲwaanɪ mɔ o jɪɣɪ dam yɪ o wat wo-kɪnkagɪla o kɪa.»

³⁻⁴ Erɔdɪ dɛɛn tagɪ kuntu donɣ, bɛɲwaanɪ o dɛɛn ya wɔ kɪ Zan lanyirani, yɪ o ta pa ba gɔ-o. O dɛɛn dɪ kaani wɔdonɣ mɔ, o yɪri mɔ Erɔdɪadɪ. Kaani wɔm dɛɛn yɪ o zɪmbaarɔ Filipi kaani mɔ. Zan ma ta o brɪ-o o wɪ, kɔ culə sɪ o dɪ o zɪmbaarɔ kaani yɪ o ta ɲwɪ. Zan na kaan-o kuntu tɪn, o ma pa ba ja-o ba vɔ ba kɪ pɪna digə nɪ. ⁵ O ya maa bɔɲɪ sɪ o gɔ-o, yɪ o laan kwarɪ tɔv kɔm nɔɔna bam, bɛɲwaanɪ ba dɛɛn nii Zan nɪ o yɪ Wɛ niɣonnu mɔ.

⁶ Erɔdɪ lɔra manɣa laan ma ba ka yi. O ma bɛɲɪ nɔɔna zanzan sɪ ba ba ba tɔɣɪ ba dɪ candiə. Erɔdɪadɪ bukɔ ma zanɪ o vu vərə bam yigə o sa o brɪ-ba. O sɛ dɪm na lana kuntu tɪn, kɔ ma pa Erɔdɪ wɔ poli. ⁷ O wɔ na poli tɪn, o ma ta o du o wɪ, wɔɲɔ kɔlv maama bukɔ wɔm na lagɪ tɪn, oɔ pa-o. ⁸ Bukɔ wɔm nu ma ta o brɪ-o, o na wɔ loori kɔlv tɪn. O laan ma vu Erɔdɪ te o wɪ: «Wɔɲɔ kɔlv a na lagɪ tɪn, kɔ yɪ Zan yuu mɔ. Nmu na goni-kɔ, sɪ n kɪ zɔɲ-tanlanɣa wɔni n pa-nɪ.»

⁹ Pɛ Erɔdɪ na ni kuntu tɪn, o wɔ ma tiini kɔ cɔɣɪ. O nan na tagɪ o du yɪ o vərə bam ni tɪn, o ma pa ni sɪ ba kɪ kuntu ba pa-o. ¹⁰ O ma tɔɲɪ nɔɔna sɪ ba vu pɪna digə kam ba go Zan yuu kɔm. ¹¹ Ba ma sɪni ba go o yuu kɔm ba kɪ zɔɲ-tanlanɣa wɔni ba ja nunɣi ba pa bukɔ wɔm. O laan ma kwe-kɔ o ja vu o pa o nu Erɔdɪadɪ.

¹² Zan karabiə bam ma zanɪ ba vu ba kwe o yɪra yam ba ja vu ba kɪ. Ba laan ma vu ba ta dɪ Zezi kɔlv na kɪ tɪn.

*Zezi na pɛ baara mɔrr-tɪnu
(5.000) dɪ kaana dɪ biə dɪ wɔdiu ba
su te tɪn
(Marikɪ 6:30-44, Luki 9:10-17,
Zan 6:1-14)*

¹³ Zezi dɛɛn na ni ba na kɪ Zan te tɪn, o ma zanɪ o vu o zɔ naboro o nunɣi jægə kam kuntu nɪ. O ya lagɪ sɪ o bɛ nɪnɔv kɔm ni o vu jægə kalɔ na yɪ gaa wɔ tɪn o yɪrani. Nɔɔna zanzan ma ba ba lwarɪ o na maa ve jægə kalɔ tɪn. Ba ma zanɪ ba nunɣi ba tɪni dɪm nɪ, yɪ ba vu tɪga nɪ ba vu o te. ¹⁴ Zezi ma nunɣi naboro kɔm wɔni. O laan ma na nɔn-kɔgɔ kɔm na tu kɔ wɔra. Ba ɲwanɣa ma zɔ-o lanyirani, yɪ o pa balɔ na ba jɪɣɪ yazurə tɪn na yazurə.

¹⁵ Tɪga na wɔra ka yi tɪn, o karabiə bam laan ma vu ba ta dɪd-o ba wɪ: «Manɣa kam wɔra ka kɛa, yɪ jægə kalɔ dɪbam na wɔra tɪn yɪ gaa wɔ mɔ. Wɔdiu tɛri yo. Kuntu

ɲwaani, pa noona bam vu sam wu ba yagi wɔdiu ba di.»

¹⁶ Zezi ma lɛri-ba o wi: «Ba wu manɔ si ba viiri. Abam titi pa-ba wɔdiu si ba di.»

¹⁷ Ba ma ta ba wi: «Dɔbam na jigi kɔlv tin yi dipwa yanu di kale sile yirani mu.» ¹⁸ Zezi ma ta di ba o wi, ba ja ba ba pa-o. ¹⁹ O laan ma ta di noona bam maama si ba jɛni tɔga ni. O ma kwe dipwa yanu yam di kale sile sun, yi o kwɛni o yuu wɛɛni o ki Wɛ le ti ɲwaani. O ma fɔ fɔ dipwa yam o manɔ o pa o karabiɛ bam, yi bantɔ di laan jɔɲi-ya ba pa noona bam. ²⁰ Noona bam maama ma di ba su ba daari. Ba ma pɛ cicwɛru tilv na daari tin ba su titwarɔ fugɛ-tile. ²¹ Noona balv deen na di kɔntɔ tin yi nɛɛni baara mɔrr-tɛnu mu (5.000), kv wɛli di kaana di biɛ di.

*Zezi na ve na banja ni te tin
(Mariki 6:45-56, Zan 6:15-21)*

²² Kɔntɔ kwaga ni Zezi ma da o pa o karabiɛ bam vu ba zv naboro kɔm, si ba da yigɛ ba be nɛɛni kɔm ni didɔɲ dɔm. Ba na maa ke tin, o ma pa kɔgɔ kɔm viiri. ²³ O na pɛ ba viiri tin, o ma vu o di piu yuu o yirani si o warɔ Wɛ. Tɔga ma ba ka yi, yi o ta wɔra o yirani ²⁴ di o karabiɛ bam manɔ ba ja naboro kɔm ba ke nɛɛni kɔm titari yigɛ yigɛ. Vu-dɔv ma ba kv jeeri-ba, yi na-ɲum tiini si dana kv pa na bam pɔgɔli ba magɔ naboro kɔm.

²⁵ Tɔga na wɔra ka pɔvri tin, Zezi laan ma zanɔ o ve na bam banja ni o maa ve o karabiɛ bam te. ²⁶ Ba na nɛ-o tin, fɔvni ma tiini di ja-ba, di o na wɔ na bam banja ni o ve tin. Ba ma ta ba wi: «Kɔv ta yi ciru mu!» Fɔvni na zv-ba kɔntɔ tin, ba ma kaasi banja banja.

²⁷ O laan ma ɲɔvni di ba o wi: «Pa-na á wɔrv ki dam, si kv yi amɔ mu. Yi pa-na fɔvni taa jigi abam.»

²⁸ Pɔyɛri ma lɛr-o o wi: «A Yuutu, kv na suni kv yi nmɔ, si n pa-ni ni si a di vu na bam banja ni a ba nmɔ te.»

²⁹ Zezi maa wi, o ba. Pɔyɛri laan ma nunɔ naboro kɔm wɔni o tu na bam banja ni o ve o maa jeeri Zezi. ³⁰ O na nɛ vii kɔm na tiini kv dana te tin, fɔvni ma zv-o, yi o laan wɔra o miisi na bam kuri ni. O na wɔra o miisi tin, o ma loori Zezi di kwɛr-dia o wi: «A Yuutu, vri a ɲwɔl!»

³¹ Zezi laan ma da o twi o jɔɲa o ja-o, yi o ta did-o o wi: «Bɛɛ mu yi n ba jigi wɔ-dɔvba di amɔ? Bɛɲwaani mu n jigi bɔvwea di amɔ?»

³² Ba laan ma vu ba zv naboro kɔm wɔ. Vii kɔm ma da kv zigi. ³³ Noona balv na vu naboro kɔm wɔni tin ma kuni doonɛ ba zuli Zezi, yi ba ta ba wi: «N suni n yi Banja-Wɛ Bu cɔga cɔga.»

³⁴ Ba ma vu ba bɛ ba yi bube didum dɔm. Ba na yi jɔgɛ kalv tin yiri mu Zenezareti. ³⁵ Tɔv kɔm kɔntɔ tiinɛ bam ma ba ba lwarɔ Zezi. Ba na lwar-o tin, ba ma tvɲi ni ba pa nawurɛ yam maama, yi ba ja balv na ba jigi yazurɛ tin ba ba o te, si o pa ba na yazurɛ. ³⁶ Ba ma loor-o si o na sɛ, si o yagi si yawɔna bam dwe o gɔrɔ kɔm ni má. Balv maama na dwe o gɔrɔ kɔm kɔntɔ tin deen suni ba na yazurɛ.

15

*Wo-digiru tilv na cɔgi noona tin
(Mariki 7:1-23)*

¹ Farizian tiinɛ badaara di Wɛ cullu karanyina tiinɛ badonnɛ deen ma nunɔ Zeruzalem ni ba vu Zezi te, ba ma bwe-o ba wi: ² «Bɛɛ mu yi n karabiɛ bam yɛni ba cɔgi cullu tilv di nabaara bam na pɛ dɔbam tin? Ba na lagi ba di wɔdiu, ba yɛni ba ba sanɔ ba jia si kv togɔ di cullu tin na bri te tin.»

3 Zezi ma læri-ba o wɪ: «Bɛŋwaani mu abam yɛni á tɔgi á tɪti wubɔŋa cullu, yɪ á daari á vɪn Wɛ ni dum na bri te tɪn? 4 Wɛ tagi Dɪ wɪ: «Nɔɔnu manɪ sɪ o taa zuli o nu dɪ o ko.» Wɛ daa ta bri nɪ, nɔɔnu na ŋɔɔni ta-balɔɔ dɪ o ko naa o nu, kuntu tu manɪ sɪ ba gu-o mu. 5 Kɔ daari abam nan yɛni á ja Wɛ taani dim á gugwɛli yɪ á wɪ: «Nɔɔnu na jigi woŋo kulɔ o ya na wú ma o zɛni o nu dɪ o ko tɪn, yɪ o na wɪ, woŋo kuntu yɪ Wɛ nyɪm, 6 wuntu daa wɔ manɪ sɪ o kwe-kɔ o ma zɛni o ko.» Á na kɪ te tɪn bri nɪ á pai Wɛ taani dim daa ba jigi kuri dɪ abam, yɪ á daari á tɔgi á tɪti cwe mu. 7 Abam yɪ pipiri-nyɪna mu. Ezayi dɛɛn jigi bura dɪ o na manɪ o ta abam taani faŋa faŋa te tɪn. 8 O dɛɛn tagi o wɪ:

«Nɔɔna bantɔ zuli amɔ Wɛ dɪ ba niá mu,

yɪ ba wubɔŋa banwɛ dɪ amɔ.

9 Ba na pai amɔ zulɛ yalɔ maama tɪn yɪ kafe mu.

Ba yɛni ba bri nabiinɛ wubɔŋa cullu,

yɪ ba pai tɪ yɪ amɔ zaasɪm dim mu.»

10 Zezi laan ma bæŋi non-kɔgo kum o pa ba ba o te, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Cɛgi-na lanyɪranɪ sɪ á ni a taani dim kuri. 11 Kɔ dai woŋo kulɔ na tɔgi nɔɔnu ni kɔ zɔ o wɔ tɪn mu cɔg-o. Kɔ yɪ woŋo kulɔ na tɔgi nɔɔnu ni kɔ nunɪ tɪn mu cɔg-o.»

12 Zezi karabiá bam laan ma vu o te, yɪ ba ta did-o ba wɪ: «Nmɔ wɔ lwarɪ nɪ Farizian tiinɛ bam wurɔ cɔgi dɪ nmɔ taani dim na?»

13 Zezi ma læri-ba o wɪ: «Á nan yɪ taá nii bantɔ. A Kɔ Wɛ na wɔ jɛri tiu kulɔ maama tɪn manɪ sɪ kɔ go kɔ yagi mu. 14 Yɛn-na-ba sɪ bantɔ nyɪ dɪ lilwe vanɪna balɔ dɪ na ba nai tɪn mu. Lilwe nan na lagi o vanɪ o don, ba maama wɔ vu ba tɔ goŋo wɔni mu.»

15 Pɪyɛɛri laan ma ta dɪ Zezi, sɪ o bri-ba taani dim kuri na yɪ te tɪn.

16 O ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam dɪ ta ba jigi wubɔŋa na? 17 Á manɪ sɪ á taá ye nɪ, woŋo kulɔ maama na yɛni kɔ zɔ nɔɔnu ni tɪn mu yɛni kɔ tu o kana, yɪ o laan daari o tɔ-kɔ o yagi. 18 Kɔ daari kulɔ na nunɪ nɔɔnu ni nɪ tɪn yɛni kɔ zigi o wubɔŋa nɪ mu kɔ nunɪ. Kɔ nan yɪ wɛɛnu tum kuntu mu yɛni tɪ cɔgi nɔɔna. 19 Nɔɔnu wubɔŋa mu pai o lagi wo-balwaarɔ kɛm, tɪ na yɪ non-gura dɪ boorim wo-zɔɔna dwi maama, dɪ ŋwɪni, vwa-fɔra, bɪbara dɪ non-tura. 20 Kɔ nan yɪ wɛɛnu tum kuntu mu cɔgi nɔɔna. Kɔ daari, nɔɔnu na dɪ wɔdiu yɪ o wɔ sanɪ o ja, kuntu warɪ kɔ cɔg-o.»

Kaani wɔdon na kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi te tɪn (Mariki 7:24-30)

21 Zezi dɛɛn ma zanɪ o nunɪ jɛgo kam kuntu nɪ, yɪ o vu Tiiri dɪ Sidɔn tɪni dim wɔni. 22 Kaani wɔdon maa zɔbri je sɪm kuntu nɪ, o yɪ dwi-gɛ tu mu. O ma vu Zezi te, yɪ o kaasi dɪ kwɛr-dia o ta did-o o wɪ: «Amɔ tu, Pɛ Davidi dwi tu, popo duri a yibwɛnɛ. Cikirɛ mu jigi a bukɔ, yɪ ka tiini ka jig-o ka yaara.»

23 Zezi maa cɪm. O karabiá bam ma vu o te, ba loor-o sɪ o zɛni kaani wɔm sɪ o viiri, o na tɔgi-ba yɪ o kɪ sɔɔ tɪn ŋwaani. 24 Zezi ma læri-ba o wɪ: «Wɛ tɔŋi amɔ sɪ a ba a zɛni Dɪ tɪti nɔɔna Yisɪrayɛli dwi tiinɛ bam mu, bɛŋwaani bantɔ nyɪ dɪ peeni silɔ na je tɪn mu.»

25 Kaani wɔm laan ma vu o kuni doonɛ o yigɛ nɪ, yɪ o loor-o o wɪ: «Amɔ tu, zɛni-nɪ!»

26 Zezi ma lær-o o wɪ: «Kɔ wɔ manɪ sɪ nɔɔnu jɔŋi o biá wɔdiu o dɔh o pa kakuri.»

27 Kaani wɔm ma læri o wɪ: «Amɔ tu, n tagi cɪga. Kakuri nan wai sɪ twe wɔdiu kulɔ sɪ tu wɔm na dɪ yɪ kɔ siiri tɪga nɪ tɪn sɪ di.»

28 Zezi laan ma lær-o o wɪ: «Kaani, n cɪga sɪni n kɪ n wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ. Kuntu tɪn, nmɔ

na lagɪ kʊlʊ tɪn, Wɛ wɔ kɪ Dɪ pa-m.» Maŋa kam kʊntʊ nɪ nɔɔ mʊ o buko wɔm nɛ yazurɔ.

Zezi na pɛ baara mɔrr-tɪna (4.000) dɪ kaana dɪ biɔ dɪ wɔdiu ba su te tɪn

(*Marikɪ 7:31-37, 8:1-10*)

²⁹ Zezi laan ma kɛ o vu o toɔɔ Galile nɪnɪv kʊm ni, yɪ o daari o vu o di piu yuu o jɛni da. ³⁰ O na je da kʊntʊ tɪn, kɔ-fɔrɔ maa tui o te, yɪ ba jaani yawɪna zanzan ba wɛli da ba tui. Badaara dɛɛn yɪ gwanɪ, badonnɔ maa yɪ lilwɛ dɪ kwaarʊ dɪ mɪmaaru, kʊ wɛli dɪ balʊ yawɪrʊ dwi dwi na jɪɔ-ba tɪn. Ba maa jaani-ba ba ve ba tini Zezi yigɛ nɪ, yɪ o pa ba na yazurɔ. ³¹ Kʊ dɛɛn ma sʊ nɔn-kɔɔɔ kʊm dɪ ba na nɛ mɪmaaru joori tɪ ŋɔɔna, yɪ gwanɪ dɪ na yazurɔ, yɪ kwaarʊ dɪ wat tɪ veɔ, yɪ lilwɛ yɛɔ dɪ joori ya nai tɪn. Ba na nɛ wo-kunkagɪla yam tɪn, kʊ ma pa ba zuli Banja-Wɛ dɪlʊ na yɪ Yistrayɛli tiinɔ bam Yuutu tɪn.

³² Zezi laan ma bɛŋi o karabiɔ bam, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «A jɪɔ nɔɔna bantʊ ŋwanɔ, dɪ ba na tu ba wʊ a tee nɪ zɪm da yatɔ yɪ ba daa ba jɪɔ wɔdiu sɪ ba di tɪn. A ba lagɪ sɪ a pa ba viiri yɪ ba wʊ dɪ kʊlʊkʊlʊ. Ba na lagɪ ba viiri kʊntʊ, kana wɔ pa ba bɛri cwɛŋɔ nɪ mʊ.»

³³ O karabiɔ bam ma bwe-o ba wɪ: «Dɪbam wɔ kɪ ta mʊ dɪ na wɔdiu gaa kʊntʊ wɔnɪ dɪ pa kɔ-fɔrɔ kʊntʊ dɪ?»

³⁴ O ma bwe-ba o wɪ: «Abam jɪɔ dɪpwa yagra mu?»

Ba ma lɛr-o ba wɪ: «Dɪpwa yarpe mu wɔra, dɪ kalɛŋ-bale sigratʊ.»

³⁵ Zezi laan ma ta dɪ nɔn-kɔɔɔ kʊm sɪ ba maama jɛni tɪga nɪ.

³⁶ O ma daari o kwe dɪpwa yarpe yam dɪ kale sɪm, yɪ o kɪ Wɛ le tɪ ŋwaanɪ. O ma ja-tɪ o fɔ fɔ o pa o karabiɔ bam, yɪ bantʊ dɪ laan jɔŋi ba pa nɔɔna bam. ³⁷ Nɔɔna bam maama dɛɛn ma di ba su ba

daari. Ba laan ma twe cicwɛaru tɪlʊ na daari tɪn ba su tɪtwarʊ tɪrpe. ³⁸ Nɔɔna balʊ dɛɛn na di kʊntʊ tɪn yɪ nɪ baara mɔrr-tɪna (4.000), kʊ wɛli dɪ kaana dɪ biɔ dɪ.

³⁹ Zezi laan ma banɪ kɔɔɔ kʊm o pa kʊ viiri. O ma daari o vu o zʊ naboro o bɛ o vu o yɪ tɪv kʊdɔŋ kʊ yɪrɪ mu Magadan.

16

Farizian tiinɔ dɪ Sadustian tiinɔ na yɪ te tɪn

(*Marikɪ 8:11-21, Luki 12:54-56*)

¹ Farizian tiinɔ badaara dɪ Sadustian tiinɔ dɛɛn ma zanɪ ba vu Zezi te, sɪ ba maŋ-o ba nii. Ba ma ta dɪd-o ba wɪ, o kɪ wo-kunkagɪlɪ dɪlʊ na wɔ brɪ-ba nɪ o dam dɪm sɪnɪ dɪ nunɔ Wɛ te tɪn. ² Zezi ma lɛri-ba o wɪ: «Kʊ na yɪ dɪdaan-nɪ nɪ yɪ weyuu na yɪ nasɔŋɔ, á yɛni á te á wɪ, tɪga wɔ pʊrɪ lanyɪranɪ.

³ Kʊ nan na yɪ zɪzɪnzɪŋa yɪ weyuu na yɪ liirɛ liirɛ, á yɛni á te á wɪ, dʊa mu lagɪ ka nɪ. Abam yɛni á wat á nii weyuu nɪ á lwarɪ tɪga kam yibiyɔ na wɔ ta yɪ te tɪn. Bɛɛ nan mu yɪ á warɪ á lwarɪ nɪ wɛɛnu tɪlʊ na wɔra tɪ kɪ lele tɪn brɪ Wɛ na lagɪ Dɪ kɪ wo-kamunnu tɪlʊ tɪn? ⁴ Zɪm nɔɔna bam yɪ nɔn-balwaarʊ mu, ba yigɛ tɛrɔ dɪ Wɛ, yɪ ba laan lagɪ sɪ a kɪ wo-kunkagɪlɪ a brɪ-ba. Ba nan bá na, kʊ na dai wo-kunkagɪlɪ dɪlʊ na maŋɪ dɪ kɪ dɪ Wɛ nijɔŋnu Zonasɪ faŋa faŋa tɪn.»

O na tagɪ dɪ ba kʊntʊ tɪn, o laan ma yagɪ-ba yɪ o viiri.

⁵ Zezi karabiɔ bam dɛɛn na ve ba bɛ nɪnɪv kʊm ni dɪdɔŋ dɪm tɪn, ba ya swe sɪ ba ja dɪpe ba wɛli da.

⁶ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Fɔɔɔna á cɪ á tɪtɪ sɪ á yɪ pa Farizian tiinɔ bam dɪ Sadustian tiinɔ bam dɪ abam ba dabɪlɪ dɪm.»

⁷ O na tagɪ kʊntʊ tɪn, ba ma banɪ daani ba wɪ: «Dɪbam na wʊ jaani dɪpe dɪ wɛli da tɪn mu te o ŋɔɔnɪ kʊntʊ.»

⁸ Zezi ma lwarɪ ba na jɪɔ kʊlʊ ba ŋɔɔnɪ tɪn, yɪ o wɪ: «Bɛɛ mu

yi á ñóonɩ daanɩ á wɩ, á na ba jɔɔɩ dípe tɩn mu te a ñóonɩ kóntɔ? Bɛɛ nan yi á ba kɩ á wu-dɩɖba dɩ Wɛ? ⁹ Abam ta wu lwarɩ Wɛ na jɔɔɩ dam te tɩn na? Á nan swe nɩ a dɛɛn kwe dípwa yanu mu a fɔ fɔ a pa baara murr-tɩnu dɩ ba su ba daari na? Á wu guli titwaru tum nɩ á dɛɛn na twe wɔɖɩu kɔlɔ na daari á kɩ da tɩn na? ¹⁰ Á nan wu guli nɩ a dɛɛn kwe dípwa yarpe mu a pa baara murr-tɩna dɩ ba su ba daari na? Á wu guli titwaru tum nɩ á dɛɛn na twe á su tɩn na? ¹¹ Bɛɛ mu nan yi á wu lwarɩ nɩ kɔ daɩ dípe taanɩ mu a ya tea? Á nan fɔɔɩ á cɩ á tɩtɩ, sɩ á yi pa Farizian tiinɛ bam dɩ Sadustan tiinɛ bam dɩ abam ba dabɩlɩ dɩm.»

¹² O karabiɛ bam laan ma lwarɩ nɩ, kɔ ya daɩ dabɩlɩ dílɔ ba na kɩ dípe nɩ tɩn taanɩ mu o ñóonɩ dɩ ba. Kɔ nan yi sɩ ba yi pa Farizian tiinɛ dɩ Sadustan tiinɛ zaasɩm dɩm mu cɔɔɩ-ba.

Pɩyeeri tagɩ o wɩ, Zezi mu yi Kɩsi wum Wɛ na tɔɣɩ tɩn
(Marikɩ 8:27-30, Luki 9:18-21)

¹³ Zezi dɛɛn ma vu o yi Sezaari kɔlɔ na yi Filipi tɩv tɩn. O ma bwe o karabiɛ bam o wɩ: «Nóona yɛni ba te amu Nabiin-bu wum taanɩ ba wɩ amu yi wɔɔ mu?»

¹⁴ Ba ma lɛr-o ba wɩ: «Badaara te ba wɩ, nmɩ yi Zan wɔlɔ na miisi nóona na wɔnɩ tɩn mu. Badaara dɩ maa te ba wɩ, nmɩ yi Eli mu. Badaara dɩ maa te ba wɩ, nmɩ yi Zeremi naa faɲa faɲa Wɛ nijonɲu wɔɔɔɲ mu.»

¹⁵ O laan ma bwe-ba o wɩ: «Kɔ nan na yi abam, abam bɔɣɩ nɩ amu yi wɔɔ mu?»

¹⁶ Simɔn Pɩyeeri ma lɛr-o o wɩ: «Nmɩ yi Kɩsi mu, Nwɩa Tu Baɲa-Wɛ Bu wɔlɔ Dɩ na tɔɣɩ tɩn.»

¹⁷ Zezi ma lɛr-o o wɩ: «Simɔn, Zonasɩ bu, nmɩ yi yu-yonɔ tu. Bɛɲwaanɩ, kɔ daɩ nabiinɩ yiyiu mu pe n lwarɩ cɩga kam kóntɔ, kɔ yi a Kɔ Wɛ mu pe n lwarɩ-ka. ¹⁸ A nan wó ta a bri-m nɩ nmɩ yɩrɩ mu

Pɩyeeri, kɔ na lagɩ kɔ ta nɩ pulɔɔ. Pulɔɔ kum kóntɔ yuu nɩ mu a lagɩ a pulɩ a kɔɔɔ kum kuri da, nɩnɛnɩ nɔɔnɩ na cwi sɔɣɔ kuri pulɔɔ yuu nɩ te tɩn. Yi tɔvɩnɩ dɩ dɩ dam maama bá wanɩ-kɔ dɩ cɔɔɩ. ¹⁹ A nan wó kwe Wɛ paari dɩm borbɩɛ a kɩ nmɩ jɩɲa nɩ, sɩ n wanɩ n ma n pɔrɩ cwɛɲɛ n pa nóona taa tɔɔɩ da ba zɔvɩrɩ Wɛ paari dɩm wu. Nóonɩ wɔlɔ maama nmɩ na pe nɩ sɩ o zɔ tɩn, Wɛ wó zɩɔ nmɩ kwaga nɩ dɩ kóntɔ. Wɔlɔ maama nmɩ nan na wɩ o bá zɔ tɩn, Wɛ daa ta wó zɩɔ nmɩ kwaga nɩ dɩ kóntɔ.»

²⁰ Zezi laan ma kaanɩ o karabiɛ bam, sɩ ba yi pa nóon-nóonɩ lwarɩ nɩ wum mu yi Kɩsi wum Wɛ na tɔɣɩ tɩn.

Zezi na bri o tɔvɩnɩ na wó ta yi te tɩn
(Marikɩ 8:31—9:1, Luki 9:22-27)

²¹ Kɔ na zɩɔ kantɔ manɲa kam nɩ tɩn, Zezi ma ñóonɩ jaja dɩ o karabiɛ bam o wɩ: «A manɲ sɩ a vu Zeruzalem a na yaara zanzan Zwifɛ nakwa bam dɩ ba kaanɩm yigɛ tiinɛ bam dɩ ba cullu karanyɩna tiinɛ bam tee nɩ. Baá gɩ-nɩ, yi a laan wó joorɩ a bi a yaɣɩ tɔvɩnɩ da yatɔ dɛ nɩ.» ²² Zezi na tagɩ kóntɔ tɩn, Pɩyeeri ma ja-o o nunɩ daa, yi o kaan-o o wɩ: «A Yuutu, yi ta n te kóntɔ! Wɛ bá se sɩ kóntɔ wonɔ kɩ nmɩ.»

²³ Zezi ma gunɩ o nii Pɩyeeri, yi o ta dɩd-o o wɩ: «Sɩtaanɩ, ve daa a tee nɩ! Nmɩ lagɩ n pa a tusi mu. Nmɩ wubɔɲa yam yi nabiinɛ nyum mu, ya ba tɔɔɩ Wɛ na lagɩ te tɩn.»

²⁴ Zezi laan ma ta dɩ o karabiɛ bam o wɩ: «Nóonɩ wɔlɔ maama na lagɩ sɩ o taa tɔɔɩ amu kwaga tɩn, kóntɔ tu manɲ sɩ o vɩn o tɩtɩ wubɔɲa, sɩ o se yaara nɩ wɔlɔ na zɩɣɩ tɔvɩn-dagara o maa ve o tɔvɩnɩ jɔɔɛ te tɩn mu, sɩ o laan taa tɔɔɩ-nɩ. ²⁵ Wɔlɔ maama nan na lagɩ sɩ o yɩrɩ o ñwɩa tɩn, kóntɔ tu wó ga-ka mu. Kɔ daari, wɔlɔ maama

na se si o ga o ηwɪa amɔ ηwaaɪ tɪn, kɔntɔ tu wɔ na ηwɪa Wɛ tee ni. ²⁶ Nɔɔɔɔ nan na ne lɔgɔ baɲa wænu tum maama, yi o laan na ge ηwɪa Wɛ tee ni, bæe nyɔɔɔɔ mu o nea? Kulɔkulɔ nan tɔrɔ nɔɔɔɔ na wɔ wanɔ o ma læni o ηwɪa Wɛ tee ni. ²⁷ Amɔ Nabiin-bu wɔm nan wɔ ba di paari-zulɔ ni a Ko Wɛ na jigi te tɪn, yi Di malesɔ sɔm di wɔ tɔgi-ni. Kantɔ maɲa kam ni, a laan wɔ pa nɔɔɔɔ maama jonji ηwɪurɔ tɪlɔ na maɲi di o titɔɲa na yi te tɪn. ²⁸ A lagi a ta cɪga mu di abam si, nɔɔɔna balɔ zɪm na wɔ yo seeni tɪn badaara bá tɪ, yi baá na amɔ Nabiin-bu wɔm na maa bɪni di a paari dum tɪn.»

17

*Zezi yibiyɔ na læni te tɪn
(Mariki 9:2-13, Luki 9:28-36)*

¹ Da yardɔ na ke tɪn, Zezi laan ma ja Pɪyɛɛɪ di Zakɪ di o nyaani Zan, ba tɔgi daani ba vu ba di pukamunu yuu, ba wɔra ba yɪrani. ² Ba na wɔra kɔntɔ tɪn, Zezi yibiyɔ ma læni ba yigɔ ni. O yibiyɔ kam maa nyɪ di wɪa na nyɪni te tɪn. O gwaaru tum ma ji napwænu ni pooni te. ³ Yi ba laan na Moyisi di Eli na wɔ Zezi tee ni, yi ba ηɔɔni did-o. ⁴ Pɪyɛɛɪ ma ta di Zezi o wɪ: «A Yuutu, dí na wɔ yo seeni tɪn, kɔ tiini kɔ lana kɔ pa dɪbam. Nmɔ nan na se, si n pa a pu vwɔ yatɔ yo, si nmɔ di Moyisi di Eli taa zɔuri da.»

⁵ Pɪyɛɛɪ na wɔra o ηɔɔni kɔntɔ tɪn, kunkwænu tɪlɔ na nyɪni tɪn ma ba tɪ kwæli-ba. Ba laan ma ni kwærɔ na ηɔɔni tɪ wɔni ka wɪ: «Wɔntɔ mu yi amɔ bu-dba a na soe di a wɔ maama, yi o yæni o pa a jigi wɔpolo. Á nan taá cægi o taani lanyɪrani.»

⁶ Zezi karabiɔ bam na ni kwærɔ kam kɔntɔ tɪn, ba ma vi ba yigɔ tɪga ni, fɔɔni na tiini di zɔ-ba tɪn ηwaaɪ. ⁷ Zezi laan ma vu ba te o

dwe-ba yi o wɪ: «Zaɲɪ-na, si á yi pa fɔɔni taa jigi abam.»

⁸ Ba laan ma kwæni ba yum wæni, yi ba daa wɔ ne nɔɔn-nɔɔɔɔ, kɔ na dai Zezi yɪrani. ⁹ Ba ma zaɲɪ piu kum yuu ni ba maa tɔæ. Zezi laan ma kaani-ba o wɪ: «Yɪ pa-na nɔɔn-nɔɔɔɔ lwarɪ á na ne kulɔ tɪn, si kɔ taa ve maɲa kalɔ amɔ Nabiin-bu wɔm na wɔ ba a bi a yagi tɔɔni tɪn.»

¹⁰ O karabiɔ bam laan ma bwe-o ba wɪ: «Wɛ callu karanyɪna tiinɔ bam yæni ba te ba wɪ, Eli mu maɲɪ si o da yigɔ o ba, si wɔlɔ Wɛ na tɔɲɪ tɪn laan da kwaga. Kɔ yi cɪga naa vwan mu?»

¹¹ Zezi ma læri-ba o wɪ: «Kɔ yi cɪga mu. Eli maɲɪ si o da yigɔ o ba o kwe wɔɲo maama, si wɔlɔ Wɛ na tɔɲɪ tɪn laan ba. ¹² Á nan taá ye ni, Eli maɲɪ o ba yi nɔɔna wɔ lwar-o. Ba ma tiini ba bæes-o ni ba na lagi te tɪn. Kɔ nan na yi amɔ Nabiin-bu wɔm, ba daa ta wɔ bæesɔ amɔ di kɔntɔ mu.»

¹³ O karabiɔ bam laan ma lwarɪ ni, kɔ yi Zan wɔlɔ na miisi nɔɔna na wɔni tɪn taani mu o ηɔɔna.

*Zezi na zæli cicirɔ bu yɪra ni te tɪn
(Mariki 9:14-32, Luki 9:37-45)*

¹⁴ Zezi di o karabiɔ batɔ bam laan ma joori ba vu ba yi nɔn-kɔgɔ kum te. Nɔɔɔɔ wɔdɔɲ ma vu o kuni doonɔ Zezi yigɔ ni o ta did-o o wɪ: ¹⁵ «Amɔ tu, duri a bu yibwænɔ. O sai kɔɔrɔ mu yi kɔ tiini kɔ cana o yɪra ni, yi o yæni o tɔɪ mini di na wɔni. ¹⁶ Amɔ nan jaan-o a ba nmɔ karabiɔ bam te mu, si ba pa o na yazurɔ, yi ba wɔ wantɔ.»

¹⁷ Zezi na ni kɔntɔ tɪn, o ma ta o wɪ: «Abam zɪm nɔɔna bam brɪ á ba jigi wɔ-dɪdba di amɔ, yi á ba kɪ lanyɪrani. Amɔ wɔ daani abam tɪtari ni si kɔ taa ve maɲa kɔɔ? Amɔ wɔ kɪ wɔ-zuru di abam si kɔ taa ve maɲa kɔɔ? Ja-na bu wɔm á ba yo seeni.» ¹⁸ Zezi laan ma bagɪ cicirɔ kalɔ na jigi bu wɔm tɪn, o

pa ka nunji ka yag-o. O ma da o na yazurə manja kam kuntu ni nɔɔ.

¹⁹ Nɔn-kɔɔ kum dɛen na viiri maama tin, Zezi karabiə bam laan ma vu o te ba bwe-o ba wɪ: «Bɛɛ mu yɪ dɪbam warɪ cicirə kam dɪ zəli?»

²⁰ O ma ləri-ba o wɪ: «Kv yɪ abam na ba tiini á jɪɟɪ wu-dɪdva dɪ amv tin nwaani mu. A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, abam na jɪɟɪ wu-dɪdva dɪ amv, yɪ kv na manj kv yɪ finfin yiranɪ ni nyasan-bu na yɪ mumunv te tin, á wó wani á ta dɪ pu-kamunu kuntu sɪ kv zanj kv vu kv jəni je-ge, yɪ kvv sɪnɪ kv kɪ. Abam na jɪɟɪ wu-dɪdva dɪ amv, kvkvkv tərə á na bá wani á kɪ. [²¹ Ciciri sɪntv dvi warɪ sɪ zəli kv na dai Wɛ-loro dɪ ni-vɔɪ.]»

²² Zezi karabiə bam dɛen ma ba ba wu daani Galile ni. Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Baá ja amv Nabiin-bu wvm ba kɪ nɔɔna ja ni, ²³ yɪ ba laan wó gv-nɪ. Da yatv dɛ ni a nan wó joori a bi a yagɪ tvvnt.»

O taani dɪm kuntu ma tiini dɪ cɔɟɪ ba wvrv.

Zwifə Wɛ-di-kamunu lampoo nɟwɪm taani

²⁴ Ba dɛen ma vu ba yɪ Kapernawum. Nɔɔna balv na yəni ba jorji lampoo Zwifə bam Wɛ-di-kamunu kum nwaani tin ma vu Pɪyɛɛɪ te, yɪ ba bwe-o ba wɪ: «Abam karanyɪna ba nɟwɪ lampoo na?»

²⁵ Pɪyɛɛɪ ma ləri o wɪ: «O nɟwɪa.»

O laan ma joori o vu o zv sɔɟv kvkv ba na wvra tin. Zezi ma da yigə o bwe-o o wɪ: «Simɔn, nmv wvbnja yɪ tita mu? Lvgv banja pwa bam yəni ba jorji lampoo nɔɔna bra tee ni mu? Ba yəni ba jorji-kv ba tɪtɪ tvv biə tee ni mu naa nɔɔna badonnə tee ni mu?»

²⁶ Pɪyɛɛɪ ma lər-o o wɪ: «Kv yɪ nɔɔna badonnə tee ni mu.»

Zezi laan ma ta o wɪ: «Kv nan brɪ ni, dɪ na yɪ Wɛ biə tin, dɪ wv manj sɪ dɪ nɟwɪ. ²⁷ Dɪ nan ba lagɪ

sɪ dɪ pa lampoo-jorjnə bam wvbnja cɔɟɪ. Kuntu nwaani, zanj n vu nmv kum ni, sɪ n dɪ gwələ n ma n ja kaləɟə. Nm v na wv da yigə n ja kaləɟə kalv tin, sɪ n kanj ka ni, sɪ n na səbu-dalɪ da. Səbu-dalɪ dɪm kuntu wv wani dɪ yɪ Wɛ-digə kam lampoo kum kuni bɪle nɟwɪm. N na li-dɪ, sɪ n ja n ba n ma n nɟwɪ n pa amv dɪ n tɪtɪ.»

18

Wɔɔ mu yɪ nɔn-kamunu o dwe Wɛ paari dɪm wvni?

(*Mariki 9:33-37,42-48, Luki 9:46-48, 17:1-2*)

¹ Kantv manja kam ni Zezi karabiə bam ma vu o te, yɪ ba bwe-o ba wɪ: «Wɔɔ mu wó ta yɪ nɔn-kamunu o dwe maama Wɛ paari dɪm wvni?»

² Zezi laan ma bəɟi bu-balanja o pa o ba o zɪɟɪ ba maama tɪtarɪ ni. ³ O ma ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, abam na wv ləni á wvbnja á ji ni bu-balwa te, á bá na cvəɟə sɪ á zv Wɛ paari dɪm wv. ⁴ Wvkv na dwe maama Wɛ paari dɪm wvni tin mu yɪ wvkv na tu o tɪtɪ o ji nɪnɛɛni bu-balanja kantv doɟ te tin. ⁵ Kvkv na wəli da tin, wvkv maama na nɪɟɪ bu wvntv doɟ lanyiranɪ amv yɪ nɟwɪnwaani tin, kuntu tu nɪɟɪ amv mu.»

⁶ Balv na kɪ ba wu-dɪdva dɪ amv tin, ba na manj ba muri ni bu-balwa te dɪ, nɔɔnv wvkv na pɛ ba dɪdva yagɪ Wɛ cvəɟə tɔɟɪm tin, ba na ləɟi kandwe kamunu mu kuntu tu ba ni ba dɪ-o nmv wvntv yɪ o tɪ, kvv ta garɪ cam dɪlv o na wó ba na Wɛ tee ni tin. ⁷ Kv yɪ lɛɛrv lvgv banja ni dɪ nabiinə balv na ganɪ nɔɔna sɪ ba yagɪ Wɛ cvəɟə tɔɟɪm tin. Gana yam kuntu warɪ sɪ ya yɪ ba. Kv nan na yɪ nɔɔnv wvkv maama na ganɪ nɔɔna sɪ ba yagɪ Wɛ cvəɟə tɔɟɪm tin, lɛɛrv wv o yuu ni.

⁸ Nm v jɪnɟa naa n naga na wó pa n yagɪ Wɛ cvəɟə tɔɟɪm, kv manj

si n go-ka mu n yagi. N na ge n jɔɔa naa n naga, yi n daari n na ɔwɔa We tee ni, kuntu gari n na jigi n yira yam maama, yi ba laan di-m ba yagi mini dilu na bá ti tun wunu. ⁹ Nmu yi nan na wó pa n yagi We cwəɲə tɔgum, ku manɔ si n li-di n duhi n yagi. N na jigi yi didwa yi n na We ɔwɔa kam, ku gari n na jigi yiə yale, yi ba laan di-m ba yagi mini dilu na bá dwe tin wunu.»

*Pi-jiə mɔmaɲa
(Luki 15:3-7)*

¹⁰ «Á taá ye si á yi gooni wulu maama na muri amu nɔɔna bam wunu tin. Nan lwarɔ-na ni, We malesi silu na nii bantu banja ni tun zigɔ amu Ko We tee ni Dɪ sɔɲɔ ni mu maɲa maama. [¹¹ Amu Nabiin-bu wum na tu lugu banja tin, ku yi si a beeri balu na je tin mu, si a vru-ba lwarum wunu.]

¹² Kuntu tin, nɔɔnu na jigi peeni bi (100), yi piə didwa na je, abam buɲi ni oó ki ta mu? O nan manɔ si o yagi peeni funugu nugu kum (99) kaporo ni mu piu yuu ni, si o daari o vu o beeri pi-jiə kam. ¹³ A lagɔ a ta cɪga mu di abam si, o nan na beeri o na-ka, o laan wó na wupolo zanzan kantɔ ɲwaani ku dwəni peeni silu na daari yi si wu je tin. ¹⁴ Ku nan yi bidwi mu di abam Ko We na ba lagɔ si Dɪ nɔɔna balu na muri tin didwa di je.»

Nɔɔnu di o donɲ na manɔ si ba fɔgi daani te tin

¹⁵ «Nmu ko-bu na ki-m lwarum, si n vu n kaan-o di o na ki kulɔ tin, si ku taa yi abam yirani taani, si nɔɔn-nɔɔnu ta tɔgi o tərə. O nan na se nmu na tagɔ kulɔ tin, ku brɪ ni n joori n di-o We cwəɲə kam wunu mu. ¹⁶ O nan na wu se si o cəgi nmu taani dɪm, si n lagɔ nɔɔnu didwa naa nɔɔna bale si á tɔgi daani á vu o te, si ba bwe-o ba nii, si We tɔnɔ kum tagɔ ku wɪ: «Nɔɔnu na jigi taani di o donɲ, ku

manɔ si nɔɔna bale naa batɔ mu taa yi o maana tiinə.» ¹⁷ Nɔɔnu wum nan ta na wu se si o cəgi bantu di, si n laan vu n ta di We-digə kɔgɔ kum ku na yi te tin. O nan daa ta na wu se si o cəgi á We-digə kɔgɔ kum taani dɪm, si n laan ta n nii-o nɪnɛni o yi nɔn-balɔɔ kulɔ na manɔ ku yəri We tin mu.

¹⁸ A lagɔ a ta cɪga mu di abam si, nɔɔnu wulu maama abam na pe ni si o zu We kɔgɔ kum wunu tin, We wó zigɔ abam kwaga ni di kuntu. Yi abam na wɪ o bá zu, We daa ta wó zigɔ abam kwaga ni di kuntu. ¹⁹ Ku wəli da, abam nɔɔna bale na ki ni daani lugu banja ni, si á loori wonjo kulɔ maama amu Ko We tee ni, dɪntu wó ki Dɪ pa abam. ²⁰ Bɛɲwaani, jəgə kalu maama nɔɔna bale naa batɔ na lagɔ daani amu yiri ɲwaani tin, amu wu ba titari ni.»

Nɔɔnu na manɔ si o yagi o donɲ lwarum o ma cɛ-o te tin

²¹ Pɪyɛɛri laan ma vu Zezi te, yi o bwe-o o wɪ: «A Yuutu, amu ko-bu na ki-ni lwarum, kuni biɲra mu a manɔ si a yagi a ma cɛ-o? Ku manɔ si ku yi kuni birpe mu naa?»

²² Zezi ma lər-o o wɪ: «Awo, ku dai kuni birpe yirani, ku manɔ si ku taa yi fusurpe kuni birpe mu. ²³ Bɛɲwaani We paari dɪm nyɪ nɪnɛni pe wodon na lagɔ o jeeli o səbu o tintɔɲna tee ni o nii te tin mu. ²⁴ O na puli si o jeeli-ku tin, ba laan ma ja o tintɔɲnu wodon na jigi o juni zanzan nɪnɛni səbudala murr-fugə te tin (10.000) ba ba o te. ²⁵ Nɔɔnu wum kuntu maa wari o ɲwɪ o juni dɪm. Pe wum laan ma pa ni si ba ja nɔɔnu wum di o kaani di o biə ba yəgi, ku wəli di o wənu maama, si ba ma səbu kum kuntu ba ɲwɪ juni dɪm. ²⁶ Tintɔɲnu wum na ni kuntu tin, o ma vu o kuni doonə pe wum yigə ni o loor-o o wɪ: «Amu tu, popo ja

n banı dı amı, sı amı wó ńwı n jını dım maama a pa-m.»

27 Pe wım ma duri o ńwanja yı o yagı jını dım o ma ce-o, yı o daa wı kı-o kulukılv.

28 Nııv wım kuntı laan ma nunı o vu o jeeri tıntıńnu wıdon na jıgı o jını fıńtıń nıneenı sėbudalı dıdva te tın. O laan ma sı nııv wım ba, yı o fı-o sı o ńwı o jını dım. 29 Nııv wım ma kuni doonə o donj tıntıńnu wım yıgə nı o loor-o o wı: «Popo ja n banı dı amı, sı amı wó ńwı n jını dım a pa-m.»

30 O ma wı se, yı o ja nııv wım o vu o kı pına digə nı, sı kı vu kı yı manja kam o na wó ńwı o jını dım tın.

31 Pe wım tıntıńna badonnə na ne kuntı tın, kı ma pa ba wırvı tıını tı cıgı. Ba laan ma vu ba ta ba brı pe wım kulı maama na kı tın. 32 Pe wım laan ma bənjı o tıntıńnu wım kuntı o ta dıd-o o wı: «Nmı yı non-balırvı mv. Amı yagı nmı jı-farı dım maama mv a ma ce-m, nmı na loori-nı tın ńwaańı. 33 Kı ya manı sı nmı dı duri n donj wım ńwanja, nıneenı a na duri nmı ńwanja te tın.»

34 Pe wım banı ma tıını dı zanı zanzan dı o tıntıńnu wım. O ma kı-o o tıntıńna bam jıńa nı, sı ba pa o na cam, sı kı vu kı yı manja kalı o na wó ńwı o jını dım maama tın.

35 Kuntı tın, abam wılv maama na wı yagı o ma ce o ko-bu dı o wı maama tın, amı Ko Wı dı wó pa abam na cam kuntı donj mv.»

19

*Kaanı vım taanı
(Marıkı 10:1-12, Luki 16:18)*

1 Zezi deen na brı-ba wəenu tım kuntı maama o tı tın, o laan ma zanı Galile nı o vu o yı Zude tı-nıe yam, Zırden bugə kam nı dıdon dım nı. 2 Non-kıgı ma tıg-o kı vu, yı o pa ba yawına na yazurə je sum kuntı nı.

3 Farıztan tıınə badaara deen ma zanı ba vu Zezi te. Ba maa lagı sı ba man-o ba nıı, yı ba bwe-o ba wı: «Nııv jıgı cwəńə sı o vın o kaanı, kı na manı kı yı kulı maama ńwaańı na?»

4 Zezi ma ləri-ba o wı: «Kı pıpvı Wı tııv kım wıı kı wı: «Pulim nı, Wı na kı nabıınə tın, Dı kı-ba sı ba taa yı baarv dı kaanı mv.» Abam nan ta wı karımı kuntı na? 5 Kuntı ńwaańı, nııv na di kaanı, o manı sı o pırvı o tıı o nu dı o ko tee nı, sı o daarı o pa o dı o kaanı wım jəni daanı. Kuntı wó pa ba laan jı nııv dıdva. 6 Kuntı tın, ba daa daı nııv bale, ba laan yı nııv dıdva mv. Wı na kı nııv balı daanı tın, nııv-nııv daa wı manı sı o pırvı-ba daanı.»

7 Farıztan tıınə bam daa ma bwe-o ba wı: «Bıe nan mv yı Moyisi deen pa nı, nı nııv jıgı cwəńə sı o pıpvı tııv o pa o kaanı, sı kı brı nı o vı-o?»

8 Zezi ma ləri-ba o wı: «Abam wırvı na dana tın ńwaańı mv pe Moyisi dı se sı á vın á kaana. Kı na zıgı pulim manja nı tın, kı ya wı manı sı nııv vın ba kaana.

9 A nan lagı a ta abam sı, nııv na vın o kaanı, yı kı na daı nı o cıgı dı baara, yı o daarı o dı kaanı wıdon, kuntı tu kəm dım yı balırvı nıneenı o na pəni dı o donj kaanı te tın mv.»

10 Zezi na tagı kuntı tın, o karabiə bam ma ta dıd-o ba wı: «Kı na sııı kı yı kuntı mv baarv dı o kaanı lanja nı, kı ya lamma dı nııv na manı o wı dı kaanı.»

11 O ma ləri-ba o wı: «Kı nan daı nııv maama mv wı wanı ba nı taanı dııvı kırı, kı yı balı yıranı Wı na zəni-ba sı ba wanı ba jonı-dı tın mv. 12 Nııv badaara wıra ba na ba bıńı sı ba di kaana, bıńwaańı ba manı ba lv bantı bakanı mv. Badaara dı maa wıra ba na ba bıńı sı ba di kaana, yı kı yı nııv mv jaanı-ba ba lvı. Kı daarı badaara wıra ba

titi na vɪn sɪ ba di kaana, yɪ kʊ yɪ ba na lagɪ sɪ ba tɔŋɪ Wɛ paari dɪm titɔŋa yam tɪn ŋwaani mu.

Nɔɔnɔ wɔlɔ na wɔ wani o ni zaasɪm dɪntɔ kuri tɪn, sɪ o sɛ.»

Zezi na warɪ Wɛ o pa bu-balwa te tɪn

(*Marɪkɪ 10:13-16, Luki 18:15-17*)

¹³ Nɔɔna badonnɛ dɛɛn ma ja bu-balwa ba vu Zezi te, sɪ o danɪ o jɪa ba yuu nɪ sɪ o warɪ Wɛ o pa-ba. O karabiɛ bam ma zanɪ ba kaani-ba sɪ ba yɪ taa kɪ kɔntɔ. ¹⁴ Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Yagɪ-na sɪ biɛ bam taa tui a te, sɪ á yɪ zanɪ á cɪ-ba. Bɛŋwaani balɔ na nyɪ nɪ bu-balwa te tɪn mu manɪ sɪ ba zɔ Wɛ paari dɪm wɔnɪ.»

¹⁵ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, o laan ma danɪ o jɪa ba yuu nɪ o warɪ Wɛ o pa-ba, yɪ o daari o viiri.

Nadunɛ wɔ wani ba na ŋwɪa Wɛ tee ni na?

(*Marɪkɪ 10:17-31, Luki 18:18-30*)

¹⁶ Dɛ dɪdwɪ nɔn-dɔŋɔ kɔdɔŋ dɛɛn ma zanɪ o vu Zezi te. O ma bwe-o o wɪ: «Karanyɪna, kɛm-laa kɔɔ mu a manɪ sɪ a kɪ, sɪ a ma na ŋwɪa kalɔ na ba ti tɪn Wɛ tee ni?»

¹⁷ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Kɔ yɪ ta mu yɪ n bwe amɔ sɪ n lwarɪ wɔŋɔ kɔlɔ na lana tɪn sɪ n kɪ? Wɛ yɪranɪ mu lana. Nmɔ na lagɪ sɪ n na ŋwɪa Dɪ tee ni, kɔ manɪ sɪ n ta n tɔɔɪ Dɪ cullu tɪm mu.»

¹⁸ Nɔɔnɔ wɔm ma bwe-o o wɪ: «Dɪ cullu tɔɔ mu kɔntɔ?»

Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Yɪ zanɪ n gɔ nɔɔnɔ. Yɪ zanɪ n pɛni dɪ n dɔŋ kaani. Yɪ zanɪ n ŋɔ. Yɪ fɔ vwan n pa n dɔŋ. ¹⁹ Ta n zuli n nu dɪ n ko. Ta n soe n dɔŋ nɪ n titɪ te.»

²⁰ Nɔn-dɔŋɔ kɔm laan ma ta o wɪ: «A manɪ a tɔɔɪ cullu tɪntɔ maama. Kɔ nan ta gɛ bɛɛ mu sɪ a kɪ?»

²¹ Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Nmɔ na lagɪ sɪ n manɪ dɪ Wɛ cwɛŋɔ kam fastɪ, kɔ manɪ sɪ n kwe kɔlɔ maama n na jɔɔɪ tɪn n yɛgi, sɪ n

laan ma tɪ sɛbu kɔm n ma n zɛni yinigɛ tiinɛ. Kɔntɔ wɔ pa n ta n jɔɔɪ jɔɔɪ Wɛ-sɔŋɔ nɪ. Nmɔ na kɪ kɔntɔ, sɪ n laan ba n ta n tɔɔɪ nɪ.»

²² Nɔn-dɔŋɔ kɔm na ni kɔntɔ tɪn, kɔ ma pa o wɔ cɔɔɪ zanzan, o jɔɔɪ tɪm na tiini tɪ daga tɪn ŋwaani. O ma viiri Zezi tee ni.

²³ Zezi laan ma ta dɪ o karabiɛ bam o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, nadum na lagɪ sɪ o zɔ Wɛ paari dɪm wɔnɪ, kɔ ta tiini kɔ cana kɔ pa-o. ²⁴ A nan ta lagɪ a ta dɪ abam nɪ, kɔ ta yɪ mwali sɪ yogondi da gar-lwe bɔɔnɪ dɪ nunɪ kɔ dwe nadum na lagɪ sɪ o zɔ Wɛ paari dɪm wɔ.»

²⁵ O karabiɛ bam na ni kɔntɔ tɪn, kɔ ma tiini kɔ sɔ-ba. Ba maa te ba wɪ: «Kɔ nan na yɪ kɔntɔ, wɔɔ mu wɔ wani o na ŋwɪa Wɛ tee ni?»

²⁶ Zezi ma nii-ba yɪ o wɪ: «Nabiinɛ mu bá wani ba kɪ, sɪ Wɛ wai wɔŋɔ maama Dɪ kɪa.»

²⁷ Pɪyɛɛɪ laan ma ta o wɪ: «Nii. Dɪbam yagɪ dɪ wɔŋɔ maama mu, yɪ dɪ daari dɪ tɔɔɪ nmɔ. Bɛɛ mu dɪbam lagɪ dɪ na Wɛ tee ni?»

²⁸ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, abam balɔ na tɔɔɪ amɔ tɪn wɔ ba á tɔɔɪ á di paari, manɪ kalɔ Wɛ na wɔ kɪ wɛɛnu maama sɪ tɪ taa yɪ nadɔnnɔ tɪn. Manɪ kam kɔntɔ nɪ amɔ Nabiin-bu wɔm wɔ ba a jɔni a paari jangɔŋɔ kɔm banɪ nɪ, yɪ abam dɪ wɔ jɔni paari jangwaanɔ fugɛ-tile banɪ nɪ, sɪ á tɔɔɪ á di Yisɪrayɛlɪ dwi tiinɛ kuri fugɛ-bile dɪm taani. ²⁹ Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na yagɪ o sɔŋɔ dɪ o nu-biɛ dɪ o nu dɪ o ko dɪ o biɛ dɪ o kari amɔ yɪrɪ dɪm ŋwaani tɪn, kɔntɔ tu wɔ ba o na kɔlɔ maama o na yagɪ tɪn kuni bi mu, yɪ o daari o na ŋwɪa kalɔ na ba ti tɪn Wɛ tee ni. ³⁰ Balɔ na manɪ ba yɪ yigɛ tiinɛ tɪn zanzan wɔ joori ba ji kwaga tiinɛ. Kɔ daari balɔ dɪ na manɪ ba yɪ kwaga

tiinē tun zanzan wó ba ba ji yigē tiinē Wē paari dım wónı.»

20

Sõhõ tu na ñwı o kara tıntvõna te tin mumaja

¹ Zezi daa ma daari o wı: «Wē paari dım nyı dı nõõnv wõdoñ na jıgı o kara. O ma zanı o nunji zızıña nı o vu sı o lagı nõõna balv na varı ba jonji sæbu tin, sı ba vu ba tvõñ o kara kam nı. ² O ma se sı o ñwı-ba sæbu kvlv ba na manı sı ba jonji de wónı tin. Kv yı sæbu-dalı dıdva mv. Ba na ñõõnı ba manı daanı kũntv tin, o ma tvõñı-ba sı ba vu o kara kam ba taa tvõña.

³ Wıa na bıgı fıñfıtın nıñeenu luu nvõv manja nı te tin, o daa ma vu yaga o na nõõna badonnē na wvra, yı ba ba jıgı tıtvõña. ⁴ O ma ta dı ba o wı: «Abam dı ba á tvõgı á tvõñı a kara kam nı, sı amv wó ñwı abam te na manı tin.» ⁵ Ba ma se ba vu. Wıa tıtarı nı o daa ma joorı o vu o lagı nõõna badonnē o wēli da. Wē-gunim manja nı o daa ta ma vu o lagı nõõna badonnē dı o wēli da. ⁶ Dıdaan-nı nı o daa ma vu yaga o na nõõna badonnē ta na zıgı da. O ma bwe-ba o wı: «Bēē mv yı abam zıgı yo seenı de dım wónı maama, yı á ba kı kulvkvlv?» ⁷ Ba ma lār-o ba wı: «Nõõñ-nõõnv wv kve dıbam sı dı tvõñı dı pa-o.» O ma ta dı bantv dı, sı ba vu ba tvõgı ba tvõñı o kara kam nı.

⁸ Tıga na lagı ka yı tin, o laan ma ta dı o tıtvõña yıgē tu wvm sı o ta dı tıntvõña bam, sı ba zanı ba ba ba jonji ba ñwırv. O ma ta dıd-o sı o pulı o ñwı tıntvõña balv na tu ba kweeli tin. ⁹ Nõõna balv na tu ba sıñı tıtvõña dıdaan-nı nı tin ma ba sı ba jonji ba ñwırv. Ba ma ñwı-ba sæbu-dalı dıdva dıdva. ¹⁰ Kv daari balv na pulı ba tvõñı tıtvõñ tin dı laan ma ba sı ba jonji ba ñwırv. Ba maa bvnı nı baá jonji ñwırv kv dwe bantv nyım

tin. Ba dı nan jonji sæbu-dalı dıdva dıdva mv. ¹¹ Ba ma jonji ba sæbu, yı ba daari ba pvaña dı kara kam tu wvm ba wı: ¹² «Balv na tu kwaga tin tvõñı fıñfıtın yıranı mv, nıñeenu luu dıdva te. Dıbam nan tu dı tvõñı tıtvõñı mv, kv ce dı yıra wıa yıgē nı de dım maama wónı, yı nmv pa bantv ñwıv maı dı dıbam na jonji te tin.»

¹³ Kara kam tu wvm ma lārı ba dıdva o wı: «A cılõñ, nıi yo. A wv kı nmv kampınē, beñwaanı nmv se sı n tvõñı n jonji sæbu-dalı dıdva mv de wónı. ¹⁴ Nan ja n sæbu kvm n vııri, sı taanı tērē. Amv laga, yı a ñwı nõõnv wvlv na tu kwaga o tvõñı tin, sı kv manı dı nmv na jonji te tin. ¹⁵ A nan ba jıgı cvõñgē sı a ma a sæbu kvm a kı kvlv a na lagı tin na? Nm v nan jıgı wv-gv v dı a na jıgı wv-yõñõ tin mv na?»

¹⁶ Mv kv kuri, balv na wv kwaga nı tin wó ba ba ji yıgē tiinē, yı balv na wv yıgē nı tin wó joorı ba ji kwaga tiinē.»

Zezi daa na ñõõnı o tvõñı taanı te tin
(*Marıkı 10:32-34, Luki 18:31-34*)

¹⁷ Zezi dı o karabiē deen ma zanı ba maa ke Zeruzalem. Ba na wv cvõñgē nı tin, o ma põõrı o karabiē fugē-bale bam kõgõ kvm wónı o pa ba tvõgı dıd-o ba veē. ¹⁸ O ma ta dı ba o wı: «Taá ye-na, dı na maa ve Zeruzalem tin, dáanı mv ba laan wó ja amv Nabiin-bu wvm ba kı kaanıñ yıgē tiinē bam dı cullu karanyına tiinē bam jıña nı. Nõõna bam kũntv wó dı a taanı sı kv brı nı a manı sı a tı mv. ¹⁹ Ba laan wó daari ba kı-nı dwıge tiinē bam jıña nı. Bantv dı wó mwanı amv, yı ba daari ba magı-nı dı balaara. Ba laan wó ja-nı ba pa tvõñ-dagara banja nı ba gv. Da yatõ de nı, a laan wó joorı a bi a yagı tvõñı.»

Zezi cwəŋə kam na jigi yaara te tɪn
(*Mariki 10:35-45, Luki 22:24-27*)

²⁰ Zebede biə bam nu dɛɛn ma vu Zezi te dɪ o biə bale bam. O ma kuni doonə o yigə nɪ sɪ o looro. ²¹ Zezi ma bwe-o o wɪ: «Bɛɛ mu n laga?»

O ma lər-o o wɪ: «Popo, pa ni sɪ n na tu n di n paari dɪm, sɪ n pa a biə bale bantv jəni nmv tee nɪ, n jazɪm nɪ dɪ n jagwiə nɪ.»

²² Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam titi yəri á na loori kɔlv tɪn. Abam wó wani á tɔgi á yaari nɪ a na lagi a ba a na yaara yalv tɪn na?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «ɛɛn, dí wó wani.»

²³ Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam wó sɪni á tɔgi á yaari amv yaara yam doŋ. Kɔ daari wɔlv na wó jəni a jazɪm nɪ naa a jagwiə nɪ amv paari dɪm wɔni tɪn, a ba jigi cwəŋə sɪ a kuri nɔɔna sɪ ba jəni da. A Kɔ Wɛ mu manɪ o tiŋi je sɪm kɔntv, sɪ o pa balv na wó ba ba jəni da tɪn.»

²⁴ O karabiə fugə kam na lwarɪ ba donnə bale bam na loori kɔlv Zezi tee nɪ tɪn, ba bana ma tiini ya zanɪ dɪ ba. ²⁵ Zezi laan ma bəŋi ba maama, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Abam manɪ á ye lvgv banja pwa na yəni ba jigi ba nɔɔna ba bɛɛsɪ te tɪn, yɪ ba didɛera mu di dam ba banja nɪ. ²⁶ Kɔ nan na yɪ abam, kɔ wɔ manɪ sɪ kɔ taa yɪ kɔntv doŋ abam titari nɪ. Bɛŋwaani, abam wɔlv na lagi sɪ o ji nɔn-kamunu á wɔni tɪn, kɔntv tu manɪ sɪ o ji abam maama tintvɔŋnv mu. ²⁷ Wɔlv na lagi sɪ o ji abam yigə tu tɪn, kɔntv tu manɪ sɪ o ji á gambaa mu. ²⁸ Kɔ yɪ kɔntv doŋ mu, amv Nabiin-bu wɔm wɔ tu sɪ nɔɔna tvɔŋi ba pa-nɪ. Amv nan tu sɪ a tvɔŋi a pa nabiinə mu, sɪ a daari a kwe a ŋwɪa a ma ləni nɔɔna zanzan ŋwɪa Wɛ tee nɪ.»

Zezi na puri lilwə bale yia te tɪn
(*Mariki 10:46-52, Luki 18:35-43*)

²⁹ Zezi dɪ o karabiə bam dɛɛn ma nunɪ Zeriko nɪ ba maa kɛa. Ba na maa kɛ tɪn, nɔn-kɔgɔ maa tɔgi-ba. ³⁰ Lilwə bale dɛɛn ma je cwəŋə kam ni nɪ. Ba na lwarɪ nɪ Zezi mv tɔgi dáani o maa kɛ tɪn, ba laan ma kaasi banja banja dɪ kwər-dɪa ba wɪ: «Dí Yuutu! Pɛ Davidi dwi tu! Duri dɪbam yibwəŋə!»

³¹ Nɔn-kɔgɔ kɔm ma kaani-ba sɪ ba pu ba niə. Ba laan ma tiini ba kaasi ba wɪ: «Dɪbam Yuutu! Pɛ Davidi dwi tu! Duri dɪbam yibwəŋə!»

³² Zezi na ni kɔntv tɪn, o ma zigɪ yɪ o bəŋi-ba o bwe o wɪ: «Abam lagi sɪ a kɪ bɛɛ mu a pa abam?»

³³ Ba ma ləri ba wɪ: «Dí Yuutu, dɪbam lagi sɪ n pa dí yia mu joori ya taa nai.»

³⁴ Zezi ma duri ba ŋwanja. O ma twɪ o juŋa o dwe ba yia yam, yɪ ya joori ya nai bidwɪ banja nɪ. Ba laan ma zanɪ ba tɔgi o kwaga.

21

Zezi na zv Zeruzalem yɪ nɔɔna zul-o te tɪn

(*Mariki 11:1-11,15-19, Luki 19:28-40,45-48, Zan 12:12-19, 2:13-17*)

¹ Zezi dɪ o karabiə bam dɛɛn ma vu ba twɛ Zeruzalem. Ba ma vu ba yɪ tvɔ kudoŋ, kɔ yɪri mu Betifaazi. Kɔ wɔ Olivi piu kɔm saŋa nɪ mu. ² Zezi laan ma li o karabiə bale yɪ o wɪ: «Ve-na á vu á zv tvɔ kɔlv na wɔ abam yigə nɪ tɪn. Á na yɪ da, á wó na binaga na lægi da, yɪ bɪna-pɔla dɪ tɔgi ka wurɪ. Á na nɛa, sɪ á bwəli-sɪ á ja ba á pa-nɪ. ³ Nɔɔnv na bwe abam sɪ wɔŋo, sɪ á ta did-o nɪ, kɔ yɪ dí Yuutu wɔm mu lagi-sɪ. Kɔ tu wó sɛ o yagi o pa abam, yɪ á ja á ba.»

⁴ Kɔ kɪ kɔntv, sɪ kɔ pa Wɛ nijonɔnu wudoŋ dɛɛn na tagɪ kɔlv fanja fanja tɪn mu sɪni kɔ kɪ. O dɛɛn tagɪ o wɪ:

5 «Ve-na á ta dı Siyón tiinə bam nı: «Nii-na á pe wóm, o maa bıını á te. Wóntu tu o titi mu, yı o di bınaga o maa bıına. Ka yı bına-póla mu o diinə, yı ka nu mı zıla zııım.» »

6 Zezi karabiə bale bam ma sıını ba tógi yigə, ba vu ba kı kulı o na tagı sı ba kı tın. 7 Ba ma ja bına-kwıbn kóm dı bına-póla kam ba ba, yı ba lı ba gwaaru ba danı sı baıa nı. Zezi laan ma di bına-póla kam, yı ba ve ba maa kea. 8 Ba na maa ke teın, kə-fərcə maa tógi-ba, yı ba zanzan lı ba gwaaru ba lwarı cwəıə kam yuu nı, sı Zezi tógi tı baıa o ke. Badaara dı ma goni vóoru ba dı cwəıə kam yuu nı, sı o tógi tı baıa o ke. 9 Nón-kógo kulı na wó o yigə nı dı o kwaga nı ba ve tın maa kaasa, yı ba te ba wı:

«Ozaana! Zulə taa wó Pe Davidi dwi tu wóm tee nı! Zuli-na wóı na tu dı Yuutu We yııı ııwaanı tın.

Ozaana! Zulə taa wó Baıa-We tee nı!»

10 Ba deen ma vu ba maa yı Zeruzalem tıv kóm nı. Tıv kóm tiinə bam maama ma zanı ba yı zulımaa ba sirigi je sım maama. Ba maa bwe ba wı: «Nóonu wó mu tıntı?»

11 Nón-kógo kulı na tógi Zezi tın maa te ba wı: «Wóntu yı We nijonnu Zezi mu, o na nunı Galile tıv Nazareti tın.»

12 Zezi deen ma vu o zı We-dikamunu kóm wó. O ma na nóna na wó ka kunkóló kóm nı ba pipiə. O ma zəli-ba o pa ba nunı. O ma vu o ja səbu-lənnə bam taabullı tım o pipiri o pu tıga nı, o pa ba səbiə bam jagı. O ma daarı o yigi yitunnu tıv nóna badonnə na je da ba yəgi kunkwən-pulə tın o dı tıga nı. 13 O na wura o zəli-ba kóntu tın, o ma ta dı ba o wı: «Kı pııbnı We tónó kóm wóı, nı We mu wı: «Amu digə kantı manı sı ka taa yı jəgə kalı nóna na wó ta

tui ba warı amı da tın mu.» Abam nan pe kı jí ııwına joro je.»

14 Lilwə dı kwaaru deen ma ba Zezi te We-di-kamunu kóm wóı, yı o pa ba na yazurə. 15 Zwıfə kaanı yigə tiinə bam dı ba cullu karanyına tiinə bam ma na wó-kınkagıla yalı o na kı tın, yı ba daarı ba na biə na zıgı We-digə kam kunkóló kóm nı ba kaası ba wı: «Ozaana! Zulə taa wó Pe Davidi dwi tu wóm tee nı!»

Ba na ne kóntu tın, ba bana ma zanı zanzan. 16 Ba ma ta dı Zezi ba wı: «Nmı ba nı biə bam na te nmı taanı te? N bá cı-ba sı ba yı taa te kóntu na?»

Zezi ma ləri-ba o wı: «A ye ba na te kulı tın. Kı nan pııbnı We tónó kóm wóı kı wı: «Nmı We mu pe biə dı bu-sııın zuli nmı dı ba niə.» Abam manı á wó karımı kóntu na?»

17 O laan ma zanı ba tee nı o viiri. O ma nunı tıv kóm nı o vu Betanı, yı o pəni dáanı.

Zezi na sólı kapuru yı kı tı te tın

(Marıkı 11:12-14,20-24)

18 Tıga na pııbnı tıttı tın, o ma zanı sı o joori o vu Zeruzalem. O na wó cwəıə nı tın, o kana maa wəe. 19 O ma na kapuru na zıgı cwəıə kam daa nı. O ma vu sı o nii, yı o piini dı vóoru yıranı mu wura, yı móla tərə sı o di. O ma ta dı kapuru kóm o wı: «N daa n bá joori n lə biə manı dı manı.» O na tagı kóntu tın, kapuru kóm ma da kı kwaarı bıdwı baıa nı.

20 Zezi karabiə bam na ne kóntu tın, kı ma sı-ba. Ba ma bwe ba wı: «Kı kı ta mu yı kapuru kóm da kı kwaarı lıla kóntu?»

21 Zezi ma ləri-ba o wı: «A lagı a ta cıga mu dı abam sı, á na kı á wó-dıdva dı amı yı á ba jıgı búbwəa, abam dı wó wanı á kı kulı na kı kapuru kóm tın donj. Kı nan dai kóntu yıranı má. A wó wanı á ta dı pu-kamunu kóntu nı, kı go na na wó me tın kı vu kı

tu nɪnɪv kʊm wʊnɪ, yɪ Wɛ nan wʊ pa kʊ kɪ. ²² Kʊlɔ na wɛli da tɪn, abam na loori woŋo kʊlɔ maama Wɛ tee nɪ, yɪ á na kɪ wɔ-dɪdʊa nɪ á wʊ na, Wɛ wʊ pa á sɪnɪ á na-kʊ.»

Nɔɔna na bwe Zezi dam dɪm na nuɲi mɛ tɪn

(*Mariki 11:27-33, Luki 20:1-8*)

²³ Zezi dɛɛn ma joori o vu o zʊ Wɛ-di-kamunu kʊm wʊ. O maa wura o bɪɪ nɔɔna bam. Zwifɛ nakwa bam dɪ ba kaanum yigɛ tiinɛ bam ma vu o te ba bwe-o ba wɪ: «Wɔɔ dam mu n ma n kɪ wɛɛnu tɪlɔ maama n na kɪ tɪn? Wɔɔ mu pɛ nmʊ ni sɪ n ta n kɪ kʊntʊ?»

²⁴ O ma lɛri-ba o wɪ: «A dɪ jigɪ bwiá a lagɪ a bwe abam. Á na lɛri á pa-nɪ, sɪ a laan bɪɪ abam wʊlɔ na pɛ amʊ ni sɪ a tʊɲɪ tɪn. ²⁵ A lagɪ a bwe abam a nii, Zan na miisi nɔɔna na wʊnɪ tɪn, kʊ yɪ Wɛ mu pɛ-o cwɛɲɛ naa nabiinɛ mu?»

O na bwe-ba kʊntʊ tɪn, ba maa wura ba bwe daanɪ sɪ ba nii, ba na wʊ lɛr-o te tɪn. Ba maa wɪ: «Dɪbam na lɛri dɪ wɪ, kʊ yɪ Wɛ mu, o laan wʊ bwe dɪbam o nii, bɛɛ mu yɪ dɪ nan wʊ sɛ Zan taanɪ dɪm? ²⁶ Kʊ daari, dɪ na wɪ kʊ yɪ nabiinɛ mu pɛ-o cwɛɲɛ, nɔn-kɔɔɔ kʊm wʊ ja dɪ dɪbam, dɪ ba maama na paɪ Zan yɪ Wɛ nijonɲu tɪn ŋwaanɪ.» ²⁷ Ba na banɪ daanɪ ba ga kʊlɔ ba na wʊ ta tɪn, ba ma lɛri Zezi ba wɪ: «Dɪ yɛri wʊlɔ na pɛ Zan cwɛɲɛ tɪn.»

Zezi dɪ ma ta dɪ ba o wɪ: «Kʊ na yɪ kʊntʊ, amʊ dɪ nan bá ta wʊlɔ na pɛ amʊ ni sɪ a taa tʊɲɪ tɪn.»

Nɔɔnɔ dɪ o biá bale mɪmanja

²⁸ Zezi laan ma ta o wɪ: «A lagɪ a manɲɪ mɪmanɲɪ didonɲ a bɪɪ abam, sɪ á bʊɲɪ á nii. Nɔɔnɔ mu wura dɪ o biá bale. O ma ta dɪ bu-kwɪan kam o wɪ: «Ve n tʊɲɪ a kara nɪ zɪm dɛ dɪm nɪ.» ²⁹ Bu wʊm ma lɛr-o o wɪ: «A bá vu.» Kʊ na kɪ fiɪn tɪn, o ma joori o lɛni o wʊbʊɲa yɪ o vu o tʊɲɪ.

³⁰ Nɔɔnɔ wʊm daa ma ta dɪ o bu wʊdonɲ wʊm sɪ o dɪ vu o kara kam o tʊɲɪ. Wuntʊ ma lɛri o wɪ: «A ko, áá vu.» Yɪ o laan daari o wʊ ve.

³¹ Kʊntʊ tɪn, biá bam kʊntʊ bale wʊnɪ, wɔɔ mu sɪnɪ o kɪ ba kʊ wʊm na lagɪ kʊlɔ tɪn?»

Ba ma lɛr-o ba wɪ: «Kʊ yɪ bu nakwɪ wʊm mu.» Ba na lɛri kʊntʊ tɪn, Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, nɔn-cɪcɔgɪrʊ, kʊ na yɪ lampo-joɲnɛ dɪ ka-bwɛɛru, wʊ zʊ Wɛ paari dɪm wʊnɪ ba daari abam. ³² Bɛɲwaanɪ, Zan na tu abam te tɪn, o dɛɛn bɪɪ abam cwɛɲɛ kalɔ á na wʊ da sɪ á na cɪga Wɛ tee nɪ tɪn, yɪ á wʊ sɛ o taanɪ dɪm. Nɔn-cɪcɔgɪrʊ tum nan sɛ-o yɪ tɪ lɛni tɪ wʊrʊ tɪ yagɪ kɛm-balwaarʊ tum. Abam nan nɛ bantʊ na kɪ te tɪn, yɪ á daa ta wʊ sɛ sɪ á lɛni á wʊbʊɲa sɪ á sɛ o taanɪ dɪm.»

Nɔɔnɔ dɪ o gaari mɪmanja

(*Mariki 12:1-12, Luki 20:9-19*)

³³ Zezi daa ma ta dɪ ba o wɪ: «Cɛgi-na, sɪ a daa manɲɪ mɪmanɲɪ didonɲ a bɪɪ abam. Sɔɲɔ tu wʊdonɲ mu wura. O ma zanɲ o cɪ gaari, yɪ o daari o jɛri tweeru tɪlɔ yɪɪ na yɪ vinyɛ tɪn dɪ wʊnɪ. O ma daari o kʊ goɲo tɪ-dɪa je nɪ, sɪ o na gwɛri tweeru tum biá bam, sɪ o kɪ dáanɪ o nɔ o ka tɪ na bam. O ma daari o cwi dapala sɪ nɔɔnɔ taa je da o yɪɪ gaari dɪm. O na fɔgɪ o cɪ-dɪ kʊntʊ tɪn, o laan ma kwe nɔɔna o yagɪ da sɪ ba taa tʊɲa, yɪ o daari o beeri o vu tʊv kʊdonɲ.

³⁴ Kʊ na yɪ tweeru tum biá bam gwɛrim manja tɪn, o ma tʊɲɪ o tɪntʊɲna, sɪ ba vu nɔɔna balɔ na nii o gaari dɪm banja nɪ tɪn te, sɪ ba jonɲɪ tweeru tum biá bam ba ja ba ba pa-o. ³⁵ O tɪntʊɲna bam na tu tɪn, nɔɔna bam ma ja-ba, ba magɪ dɪdʊa lanyɪranɪ, ba gʊ wʊdonɲ, yɪ ba daari ba dʊlɪ dɪdʊa dɪ kandwa ba gʊ.

³⁶ Gaari dɪm tu wʊm ta ma joori o tʊɲɪ o tɪntʊɲna badonnɛ nɔɔna

bam tee ni. Bantu kɔgɔ dwe dayigə nɔɔna bam. Nɔɔna bam daa ta ma ki bantu di kontu doɲ.

³⁷ Ku kweelim ni tun, o laan ma tɔɲi o titi bu nɔɔna bam tee ni, yi o bɔɲi ni, baá niɣi wuntu. ³⁸ O bu wum na maa ve yi nɔɔna bam na-o tun, ba maa ɲɔɔni daani ba wi: «Mɔ gaari dim tu bu, wuntu mu lagu o ba o taa te o ko wum wəənu tum. Nan pa-na dí gɔ-o, si dí daari dí taa te o wəənu tum.» ³⁹ Ba laan ma ja-o ba vani ba ja nunji gaari dim wuntu, ba mag-o ba gɔ.

⁴⁰ Kontu tun, gaari dim tu wum laan na tuə, oó ki nɔɔna bam kontu tita mu?»

⁴¹ Zezi na bwe-ba kontu tun, ba laan ma ləri ba wi: «O manɔ si o gɔ nɔn-balwaarɔ tum kontu mu, si o daari o kwe gaari dim o pa nɔɔna badonnə si ba taa nii-di, si tweeru tum biə bam gwərim maɲa na yiə, si ba taa pa-o o tweeru tum biə bam.»

⁴² Zezi daa ma ta di ba o wi: «Ku pupɔni We tɔnɔ kum wuntu ku wi: «Kandwe dilɔ lwara na vin tun laan mu joori di ba di ji kandwe dilɔ na pai sɔɲɔ kum dana tun.

Kuntu yi Banja-We mu kia, yi ku yi wo-kamunu ku pa dɔbam.» Abam manɔ á wɔ karimi kontu na? ⁴³ Ku bri ni We laan wú jɔɲi Dɪ paari dim abam tee ni, yi Dɪ daari Dɪ pa balɔ na se Dɪ ni tun na cwəɲə ba zɔ Dɪ paari dim wɔ. [⁴⁴ Ku na yi kandwe dilɔ We na kuri tun, nɔɔnɔ wɔlɔ maama na tu duntu banja ni tun, kontu tu wú tiini o cɔcɔɣi o titi mu. Ku daari, wɔlɔ maama kandwe dim na tu o banja ni tun, di wú mɔri kontu tu mu.]]»

⁴⁵ Zezi dɛɛn na manɔ mumaɲa yam kontu maama tun, kaanum yigə tiinə bam di Farizian tiinə bam ma lwarɔ ni ku yi bantu taani mu o tɛa. ⁴⁶ Ba maa kwaanɔ ba lagu cwəɲə si ba ja-o, yi ba kwarɔ

fɔbni di nɔn-kɔgɔ kum, bantu na pe o yi We nijɔɲnu tun ɲwaanɔ.

22

Pe bu kadiri candiə mumaɲa (Luki 14:15-24)

¹ Zezi dɛɛn ma manɔ mumaɲa didoɲ o bri nɔɔna bam o wi:

² «We paari dim nyi di pe wɔdoɲ na lagu si o ki kadiri candiə o pa o bu te tun. ³ Pe wum ya tagi di nɔɔna badonnə mu si ba ba ba tɔɣi ba di kadiri candiə kam. De dim na tu di yi tun, o ma tɔɲi o tintɔɲna si ba vu ba bəɲi nɔɔna bam kontu si ba ba. Ba ma wɔ se si ba ba. ⁴ O laan ma joori o tɔɲi o tintɔɲna badonnə, si ba vu nɔɔna bam te ba ta di ba ni: «Bana, si amɔ ti woɲo maama yi a pa ba gɔ na-paala di varɔ-nunuguru. Nan ba-na si dí di candiə kam.»

⁵ Nɔɔna balɔ ba na bəɲi kontu tun ma zanɔ ba vu ba wɔbɔɲa je, ba na ba niɣi o beeri dim tun ɲwaanɔ. Ba didɔva ve o kara mu. Didɔva ma vu si o ki o pipiu. ⁶ Nɔɔna balɔ na daari tun ma ja pe wum tintɔɲna bam, ba beesi-ba ba gɔ.

⁷ Pe wum banɔ ma tiini di zanɔ. O ma tɔɲi o pamaɲna si ba vu ba gɔ nɔn-gɔra bam kontu, si ba daari ba zwe ba tiv kum maama. ⁸ O laan ma ta di o tintɔɲna bam o wi: «Kadiri dim woɲo maama ti ku yigə si dí di. A nan na bəɲi balɔ si dí di candiə kam tun ya wɔ manɔ di ka. ⁹ Nan nunji-na á vu tiv kum je sum maama ni, á nii cwe sum niə ni. Á na ne nɔɔnɔ wɔlɔ maama tun, si á bəɲ-o si o ba o tɔɣi o di.» ¹⁰ O tintɔɲna bam ma nunji ba beeri tiv kum maama, ba la nɔɔna balɔ maama ba na ne tun, ku na yi nɔn-ɲɔna di nɔn-balwaarɔ di. Pe wum sɔɲɔ kum ma tiini ku su di nɔɔna.

¹¹ Pe wum laan ma nunji si o zaani nɔɔna bam. O ma na nɔɔnɔ didɔva na wɔra o na wɔ zɔ gwar-ɲɔɲɔ kɔlɔ na manɔ di kadiri dim

tın. ¹² Pɛ wɔm ma bwe-o o wɔ: «A cilon, nmɔ kɪ ta mɔ n tɔgɪ n zɔ yo seeni, yɪ nmɔ wɔ zɔ gɔrɔ kɔlɔ na lana tɪn?» Nɔɔnɔ wɔm ma ga ka lɛrɛ je. ¹³ Pɛ wɔm laan ma ta dɪ o tɪntɔɲna bam o wɔ: «Ja-na nɔɔnɔ wɔntɔ á vɔ o jɪa dɪ o nɛ, sɪ á ja-o á nunjɪ á dɪ lim wɔntɔ, yaara na wɔ mɛ yɪ nɔɔna keerɛ yɪ ba dɔntɔ ba nwa tɪn.»

¹⁴ Kɔntɔ brɪ nɪ, Wɛ bɛɲɪ nɔɔna zanzan mɔ, yɪ Dɪ daartɔ Dɪ kuri ba finfin yɪranɔ.»

Lampoo ɲwɪm taanɪ

(*Marikɪ 12:13-17, Luki 20:20-26*)

¹⁵ Farizian tiinɛ bam laan ma zanɪ ba vu sɪ ba banɪ ba nii, ba na wɔ kɪ te ba pa Zezi ɲɔɔntɔ o tɪsɪ sɪ ba ja-o tɪn. ¹⁶ Ba ma lɪ ba karabiɛ badonnɛ, sɪ ba tɔgɪ dɪ Pɛ Erɔdɪ kwaga nɔɔna badonnɛ ba vu Zezi te. Ba ma vu ba ta dɪd-o ba wɔ: «Karanyɪna, dɪbam ye nɪ nmɔ yɪ cɪga tu mɔ, yɪ n yɛni n brɪ nɔɔna Wɛ cwɛɲɛ kam cɪga. Nmɔ yigɛ tɛrɛ dɪ nɔɔna na bɔɲɪ kɔlɔ ba pa nmɔ tɪn, nmɔ nan ba kuri nɔɔna daanɔ. ¹⁷ Dɪ nan lagɪ sɪ dɪ bwe nmɔ dɪ nii, nmɔ wɔbɔɲa yɪ tɪta mɔ? Dɪbam Zwifɛ bam callu pɛ ni sɪ dɪ ɲwɪ lampoo dɪ pa lɔgɔ kɔm pa-farɔ wɔm na? Mɔ na kɔ wɔ manɪ?»

¹⁸ Zezi na lwarɪ ba na jɪgɪ wɔbɔɲ-balwaarɔ tɪlɔ tɪn, o ma lɛri-ba o wɔ: «Abam yɪ pipirinyɪna mɔ. Bɛɛ nan mɔ yɪ á lagɪ sɪ á manɪ-nɪ á nii? ¹⁹ Nan brɪ-nanɪ sɛbu-dalɔ dɪlɔ dɪ na yɛni dɪ ma ɲwɪ lampoo tɪn.»

Ba ma lɪ sɛbu-dalɔ dɪm ba brɔ-o. ²⁰ O ma bwe-ba o wɔ: «Wɔɔ nyɪnyɔgɔ dɪ o yɪrɪ mɔ pɔpɔntɔ dɪ banɪ nɪ?»

²¹ Ba ma lɛr-o ba wɔ: «Kɔ yɪ pa-farɔ wɔm mɔ.»

O laan ma ta dɪ ba o wɔ: «Kɔ lamma. Nan taá ɲwɪ-na kɔlɔ na yɪ pa-farɔ wɔm nyɪm tɪn á pa-o, sɪ á daartɔ á taá paɪ Wɛ kɔlɔ dɪ na yɪ Dɪ nyɪm tɪn.»

²² O na lɛri-ba kɔntɔ tɪn, kɔ ma sɔ-ba zanzan. Ba laan ma yag-o yɪ ba viiri.

Twa biim taanɪ

(*Marikɪ 12:18-27, Luki 20:27-40*)

²³ Dɛ dɪm kɔntɔ nɪ, Sadustan tiinɛ badonnɛ dɛɛn ma zanɪ ba vu Zezi te. Bantɔ mɔ brɪ nɪ, nɔɔnɔ na tɪga o daa bá joori o bi tɪn. ²⁴ Ba ma vu ba ta dɪ Zezi ba wɔ: «Karanyɪna, Moyisi dɛɛn brɪ nɪ, nɔɔnɔ na tɪga, yɪ o dɪ o kaanɪ na ba jɪgɪ biɛ daanɔ, o nu-bu mɔ manɪ sɪ o dɪ kadɛm wɔm sɪ ba lɔ biɛ o cɔrɔ kɔlɔ na tɪgɪ tɪn ɲwaanɔ.

²⁵ Kɔntɔ, nu-pugɛ-biɛ barpe mɔ ya wɔ dɪbam tɪtarɔ nɪ. Ba dɪdɔa ma dɪ kaanɔ yɪ o tɪ o daar-o, yɪ o wɔ lɔgɪ bu dɪd-o. Wɔlɔ na sanɪ tɪn dɪ daa ma lɛri o dɪ kaanɔ wɔm. ²⁶ O dɪ ma tɪ o daar-o. Batɔ tu wɔm dɪ daa ma dɪ-o. Kɔ kɪ kɔntɔ dɔɲ mɔ dɪ ba maama barpe, yɪ ba wɔ lɔgɪ bu dɪ kaanɔ wɔm. ²⁷ Ba maama na tɪgɪ tɪn, kaanɔ wɔm dɪ laan ma tɪ. ²⁸ Dɪ nan lagɪ dɪ bwe dɪ nii, ba maama na dɪ kaanɔ wɔm tɪn, ba laan na tu ba bi ba yagɪ tɔbɔntɔ, bantɔ wɔɔ mɔ wɔ ta te kaanɔ wɔm?»

²⁹ Zezi ma lɛri-ba o wɔ: «Abam tiini á tɪsɪ mɔ. Abam nan wɔ ni Wɛ tɔnɔ kɔm zaasɪm dɪm kuri dɪ, yɪ á yɛri Wɛ dam dɪm na yɪ te tɪn.

³⁰ Bɛɲwaanɔ, nɔɔna na tu ba bi ba yagɪ tɔbɔntɔ, baá ta nyɪ dɪ Wɛ malesɪ sɪm na yɪ te tɪn mɔ, baara daa bá dɪ kaana, kaana dɪ nan daa bá zɔ banna dɪ. ³¹ Kɔ nan na yɪ twa biim dɪm dɪ, abam manɪ á wɔ karɪmɔ kɔlɔ Wɛ na tagɪ Dɪ brɪ abam yɪ kɔ pɔpɔntɔ Dɪ tɔnɔ kɔm wɔntɔ tɪn na? ³² Dɪ tagɪ Dɪ wɔ: «Amɔ yɪ Abraham Wɛ, dɪ Yizakɪ Wɛ, dɪ Zakɔbɪ Wɛ mɔ.» Kɔ brɪ nɪ bantɔ daa ta jɪgɪ ɲwɪa mɔ Dɪ tee nɪ, bɛɲwaanɔ Baɲa-Wɛ yɪ nanɔna Wɛ mɔ sɪ Dɪ dalɔ twa Wɛ.»

³³ Nɔn-kɔgɔ kɔm na ni Zezi zaasɪm dɪm na yɪ te tɪn, kɔ ma tiini kɔ sɔ-ba.

Wε niə yam wɔnu dɔɔ mu yɪ kamunu dɪ dwe?
(Mariki 12:28-34, Luki 10:25-28)

34 Farizian tiinə bam dɛɛn ma lwarɪ Zezi na ləri Sadusian tiinə bam te tɪn, kɔ pa ba daa warɪ taanu ba ta. Ba laan ma kikili daanu sɪ ba lagɪ cwəŋə ba ma ja-o. 35 Ba wɔ didɔba na yɪ Wε cullu tɪm karanyina tɪn ma zanɪ sɪ o maŋ-o o niɪ o swan na yɪ te tɪn, o ma bwe-o o wɪ: 36 «Karanyina, Wε niə yam maama wɔnu dɔɔ mu yɪ kamunu dɪ dwe?»

37 Zezi ma lər-o o wɪ: «Ta n soe n Yuutu Baŋa-Wε dɪ n bɪcarɪ maama, dɪ n wɔ maama, dɪ n wɔbɔŋa maama. 38 Dɪntɔ nan mu yɪ Wε dayigə ni yɪ dɪ yɪ kamunu. 39 Dɪlɔ na sanɪ tɪn dɪ nyɪ dɪ dɪntɔ mu, dɪ tagɪ dɪ wɪ, ta n soe n doŋ nɪ n tɪtɪ te. 40 Moyisi zaasɪm dɪm dɪ faŋa faŋa Wε niŋɔŋnə bam zaasɪm dɪm maama yɔɔrɪ dɪ puli niə yantɔ yale baŋa nɪ mu.»

Krisi wɔm Wε na tɔŋɪ tɪn yɪ Davidi Yuutu mu
(Mariki 12:35-37, Luki 20:41-44)

41 Farizian tiinə badonnə dɛɛn ma ba ba kikili daanu. Zezi ma zanɪ o bwe-ba o wɪ: 42 «Kɔ na yɪ Krisi wɔm Wε na lagɪ Dɪ tɔŋɪ tɪn, abam bɔŋɪ nɪ oó ta yɪ wɔɔ dwi tu mu?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Oó ta yɪ Pɛ Davidi dwi tu mu.»

43 Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ nan wɔ kɪ ta mu kɔ taa yɪ kɔntɔ? Wε Joro kɔm dɛɛn pɛ Davidi ŋɔɔntɔ o wɔŋo, yɪ o bəŋ-o nɪ o Yuutu. Faŋa faŋa tɪn Davidi tagɪ o wɪ:

44 «Yuutu Baŋa-Wε tagɪ dɪ a Yuutu Dɪ wɪ:

Ba n jəni a jazɪm nɪ, sɪ aá kɪ ŋmɔ dɔna maama n nɛ kuri nɪ.»

45 Davidi nan na sɪntɔ o bəŋɪ Krisi wɔm o wɪ o Yuutu tɪn, o nan daa wɔ kɪ ta mu o taa yɪ Davidi naa daga?»

46 Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, nɔɔn-nɔɔntɔ daa maa warɪ sɪ o ləri kɔlukɔlɔ. Kɔ na zigɪ dɛ dɪm kɔntɔ nɪ tɪn, nɔɔna bam maama maa kwarɪ sɪ ba daa bwe-o taanu.

23

Pipiri-nyina na wɔ ba na lɛɛrv te tɪn
(Mariki 12:38-40, Luki 20:45-47, 11:37-54)

1 Zezi laan ma ŋɔɔntɔ dɪ o kara-biə bam dɪ nɔn-kɔgɔ kɔm maama. 2 O ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ na yɪ Farizian tiinə bam dɪ Wε cullu karanyina tiinə bam, bantɔ mu tu ba ləni Moyisi yuu nɪ, sɪ ba pa nɔɔna lwarɪ o zaasɪm dɪm na yɪ te tɪn. 3 Kɔntɔ ŋwaanɪ á maŋɪ sɪ á taá tɔgɪ kɔlɔ maama ba na brɪ abam tɪn. Á nan yɪ zanɪ á lwəni ba na kɪ kɔlɔ maama tɪn, bɛŋwaanɪ ba tɪtɪ ba tɔgɪ kɔlɔ ba na brɪ nɔɔna tɪn. 4 Ba na kɪ te tɪn, ba yəni ba yaari nɔɔna mu dɪ cul-dɛɛrv sɪ ba taa tɔgɪ-tɪ. Kɔ maa nyɪ dɪ ba na fi-ba sɪ ba zɪŋɪ zɪla yalɔ duuni na dwe ba zɪŋɪm tɪn, yɪ ba tɪtɪ yigə tərə sɪ ba twəri zɪla yam finfin dɪ ba zɪŋɪ. 5 Kɔlɔ na wəli da tɪn, ba yəni ba brɪ ba kəm-laarɔ tɪm jaja mu sɪ nɔɔna maama taa nau. Ba yəni ba brɪ ba tɪtɪ nɔɔna yigə nɪ, nɪ ba jigɪ Wε tɔnɔ kɔm sono, dɪ ba na tiini ba vɔ-tɪ ba yɪra nɪ jaja tɪn. Ba ma kɪ zala zanzan ba gwaarɔ yɪra nɪ, sɪ kɔ pa nɔɔna taa zuli-ba. 6 Ba na yəni ba vu nɔɔntɔ sɔŋɔ sɪ ba di candiə, kɔ yɪ je-ŋɔŋa je nɪ mu ba lagɪ sɪ ba taa je da. Ba na zɔ ba Wε-di sɪm, ba daa ta lagɪ je-kamunnu mu sɪ ba taa je yigə nɪ. 7 Ba na ve yaga, ba lagɪ sɪ nɔɔna maama taa tui ba zuli-ba mu, yɪ ba ta lagɪ sɪ nɔɔna taa bə-ba nɪ «Karanyina».

8 Kɔ nan na yɪ abam, á yɪ taá lagɪ sɪ ba taa bə abam nɪ «Karanyina», bɛŋwaanɪ á maama yɪ nu-biə mu daanu, yɪ á jigɪ Karanyina didɔba mu. 9 Á yɪ zanɪ

á ma nɔɔn-nɔɔnu á ma bæŋi ni á «Ko» lugu baŋa yo, We cwəŋə kam tɔgɪm ŋwaani. Bɛŋwaani abam maama jigi Ko didba mu, wuntu mu yi Baŋa-We. ¹⁰ Kulu na wəli da tɪn, á nan yi taá lagɪ sɪ nɔɔna taa bæ abam ni «Yigə tiinə», bɛŋwaani á Yigə Tu yi didba mu. Wuntu mu yi Krisi wɔm We na tɔŋi tɪn.

¹¹ Abam nɔn-kamunu mu yi wulu na yi tɪntɔŋnu á wuni tɪn. ¹² Bɛŋwaani, wulu na zəŋi o titi tɪn, We wú tu kuntu tu. Wulu nan na tu o titi tɪn, We wú zəŋi kuntu tu.

¹³ We callu karanyina tiinə-ba dɪ Farizian tiinə-ba, lɛɛru wu á yuu ni. Abam yi pipiri-nyina mu. Á yəni á cɪ cwəŋə á pa nɔɔna wari sɪ ba zu We paari dɪm wuni. Abam titi ba lagɪ sɪ á zu, yi á daari á cɪ balu maama na lagɪ sɪ ba zu tɪn cwəŋə.

[¹⁴ We callu karanyina tiinə-ba dɪ Farizian tiinə-ba, lɛɛru wu á yuu ni. Abam yi pipiri-nyina mu. Á yəni á ganɪ kadənə á jonɪ ba wənu. Á kwəri á kɪ We-lordidwaaru sɪ ku taa nyɪ ni á yi nɔn-ŋuna mu te. Kuntu ŋwaani We wú tiini DI pa abam na cam ku ja gaal.]

¹⁵ We callu karanyina tiinə-ba dɪ Farizian tiinə-ba, lɛɛru wu á yuu ni. Abam yi pipiri-nyina mu. Á yəni á beeri lugu baŋa je maama mu sɪ á nii, á wú wani á pa dwi-gɛ tu didba ba o tɔgɪ callu tɪlu We na pɛ dɪba Zwifə bam tɪn na. Bantu didba nan na tu o se We, á laan wú bɪ-o á titi callu mu, sɪ á pa o tiini o ji min-tɪv nɔɔnu ku dwəni abam titi na yi te tɪn.

¹⁶ Lɛɛru wu á yuu ni. Abam nyɪ dɪ lilwə na vanɪ ba donnə lilwə te tɪn mu. Abam yəni á bɪ nɔɔna á wɪ, nɔɔnu na dugɪ durə dɪ We-dikamunu kɔm, kuntu dɪ kulɔkulu. Á ma daari á bɪ á wɪ, nɔɔnu nan na dugɪ dɪ sɛbu-sɪŋa kalu na wu We-digə kam wuni tɪn, ku yi

fɪfɪn mu sɪ kuntu tu kɪ kulu o na dugɪ dɪ ku tɪn. ¹⁷ Abam yi jwəru yi á kwəri á nyɪ dɪ lilwə mu. Ku yi digə kam na yi We nyɪm tɪn ŋwaani mu pɛ sɛbu-sɪŋa kam dɪ yi We nyɪm. Kuntu tɪn, tɪntɔ wuni kɔɔ mu jigi kuri ku dwe kɔdon?

¹⁸ Abam daa ta bɪ ni, nɔɔnu na dugɪ dɪ We kaanum bimbim dɪm, kuntu dɪ kulɔkulu. Á ma daari á bɪ ni, nɔɔnu na dugɪ dɪ kaanum wənu tɪlu maama na tigi bimbim dɪm baŋa ni tɪn, ku yi fɪfɪn mu sɪ kuntu tu kɪ kulu o na dugɪ dɪ ku tɪn. ¹⁹ Abam nyɪ dɪ lilwə mu yi á ba nai kulu na yi cɪga tɪn. Ku yi bimbim dɪm na yi We nyɪm tɪn mu pɛ kaanum wənu tɪm dɪ yi We nyɪm. Kuntu tɪn, tɪntɔ wuni kɔɔ mu jigi kuri ku dwe kɔdon?

²⁰ Kuntu, nɔɔnu wulu na dugɪ dɪ kaanum bimbim dɪm tɪn, ku bɪ ni kuntu tu dugɪ dɪ bimbim dɪm titi ku wəli dɪ wɔŋo kulu maama na tigi dɪ baŋa ni tɪn mu. ²¹ Wulu dɪ na dugɪ dɪ We-digə kam tɪn, ku bɪ ni kuntu tu dugɪ dɪ We mu, We na wu ka wuni tɪn ŋwaani. ²² Nɔɔnu wulu dɪ nan na dugɪ dɪ We-sɔŋo kɔm tɪn, ku bɪ ni kuntu tu dugɪ dɪ We paari jangɔŋo kɔm mu, ku bɪ ni kuntu tu dugɪ dɪ Baŋa-We mu.

²³ We callu karanyina tiinə-ba dɪ Farizian tiinə-ba, lɛɛru wu á yuu ni. Abam yi pipiri-nyina mu. Ku na manɪ ku yi dwə dwi maama, ba zɪ ba daga dɪ, á yəni á lɪ We təri á pa-DI. Ku lana. Ku daari á yigə tərə dɪ We niə yadaara yalu na tiini ya yi kamunə tɪn, nɪnɛnɪ cɪga tɔgɪm dɪ yibwən-durə dɪ wu-didba kəm. Ku ya manɪ sɪ á taá kɪ wənu tɪm kuntu mu sɪ á yi yagɪ We niə yadaara yam. ²⁴ Abam sɪnu á nyɪ dɪ lilwə balu na vai ba donnə lilwə tɪn mu. Abam nyɪ dɪ nɔɔna balu na lagɪ ba nyo na, yi ba yəni ba leeri-ba, sɪ kalisi na wura sɪ ba lɪ-dɪ ba yagɪ, yi ba yigə nan tərə dɪ

wo-kamunu kulu ba na liri tun, ku na manɔ ku ma di yogondi di.

²⁵ We cullu karanyina tiinə-ba di Farizian tiinə-ba, lærv wu á yuu ni. Abam yi pipiri-nyina mu. Abam ŋwɔa kam nyi di ba na sun zwi di kabəli kwe si ku tɔgi cullu na bri te yi si wu su di digiru te tun mu. Abam wuru su di kampinə di pu-sɔŋa mu. ²⁶ Farizian tu, nmu nyi di lilwe mu te. Nmu manɔ si n da yigə n sun n zwi wu mu, si si kwe di daa yi taa jigi digiru.

²⁷ We cullu karanyina tiinə-ba di Farizian tiinə-ba, lærv wu á yuu ni. Abam yi pipiri-nyina mu. Abam nyi di yibeelə yalu ba na fɔgi ya kwaga si ya taa lana nɔɔna yibiyə ni tun mu. Yibeelə yam kuntu wu ma su di twa kwi, yi ya tiini ya yi digiru yiranɔ. ²⁸ Abam di nan yi kuntu mu. A pa á jigi ciga mu nɔɔna yibiyə ni, yi á wuru laan su di lwarim yiranɔ, didaanɔ pipirə kikiə.

²⁹ We cullu karanyina tiinə-ba di Farizian tiinə-ba, lærv wu á yuu ni. Abam yi pipiri-nyina mu. Abam yəni á fɔgi á kɔ faŋa faŋa We nijonə bam yibeelə, yi á daari á kwe We nɔn-ɔna bam yibeelə lanyiranɔ. ³⁰ A ma daari á te á wɔ, abam dɛen ya na wura á kwə nakwa bam maŋa kam ni, á ya bá se á wəli di ba á gu We nijonə bam. ³¹ Abam titi ni-taanɔ nan mu bri ni á yi balu na gu We nijonə bam tun biə. ³² Kuntu, nan kwaanɔ-na á tɔŋi á kwə nakwa bam na kɔ wo-lwaanɔ tɔb ba daari tun si ku vu ku ti. ³³ Abam di á kwə bam maama nyi di bɔsankwi-dwə mu. A bri á bá lu min-tu cam dim wunɔ. ³⁴ Kuntu ŋwaanɔ a lagɔ a tɔŋi a nijonə abam tee ni, di yiyiu tiinə di We tɔnɔ karanyina tiinə di. Abam wu ja badaara á gu, yi á daari á pa badaara tɔun-dagara baŋa ni á gu. A ma wu ja badaara á We-di sun wunɔ á magi, yi á daari á

taá tɔgi ba ne tu di tu á bæsi-ba. ³⁵ Kuntu ŋwaanɔ We wu pa abam na cam nɔnɛni ku yi abam titi mu gu nɔn-ɔna balu maama ba na manɔ ba gu lugu pulim ni si ku ba ku yi zɔm tun. Ku na puli di Abeli wulu na yi nɔn-ɔm tun, si ku ba ku kweeli di Barasi bu Zakari wulu abam kwə na gu We di-laa kum di We kaanum bimbim dim titari ni tun. ³⁶ A lagɔ a ta ciga mu di abam si, nɔɔna bantɔ maama caa wu ta tɔgi zɔm nɔɔna bam.»

Zezi wu na cɔgi Zeruzalem tiinə ŋwaanɔ te tin

(Luki 13:34-35)

³⁷ «Həii! Zeruzalem tiinə-ba, á yəni á gu We nijonə, yi á dɔl nɔɔna balu We na tɔŋi abam tee ni tun di kandwa. Kuni zanzan mu a ya lagɔ si a la abam nɔn-biə a kɔ daanɔ, si a taa nii á baŋa ni, nɔnɛni coro na kukwəri ku biə ku kɔ vwana kuri ni te tun. Abam maa ba se. ³⁸ Kuntu ŋwaanɔ abam tu kum laan wu ba ku ji di-dwənu. ³⁹ Nan taá yena ni, á daa bá na-ni si ku taa ve maŋa kalu á na wu ta á wɔ: «Zulina wulu na buni di Yuutu We yiri ŋwaanɔ tun.»

24

Lærv na wu ba lugu baŋa te tin
(Mariki 13:1-23, Luki 21:5-24)

¹ Zezi laan ma nunɔ We-di-kamunu kum ni si o viiri. O na maa ke tun, o karabiə bam ma ba o te, si ba pa o maanɔ We-digə kam loom dim na lana te. ² O ma ta di ba o wɔ: «Abam wu ne ka na yi te tun na? A lagɔ a ta ciga mu di abam si, ka maama wu ba ka tu tga ni ka cɔgi maama. Kandwe daa bá danɔ di doŋ baŋa ni.»

³ Zezi dɛen ma vu o jəni Olivi piu kum yuu ni. O karabiə bam yiranɔ ma vu o te, yi ba bwe-o ba wɔ: «Maŋa kɔɔ mu We-digə kam wu ba ka tu kuntu? Bɛe mu lagɔ ku kɔ maana ku bri dɔbam ni maŋa kam

yi si nmv joori n ba lvgv banja, si lvgv tiim mumaŋa laan yi?»

⁴ Zezi ma leri-ba o wɪ: «Á fɔgi á cɪ á tɪtɪ, si á yi pa nɔɔn-nɔɔnv ganɪ abam. ⁵ Beŋwaantɪ nɔɔna zanzan wó ba abam te, yi baá ma amv yurɪ ba ma ganɪ abam ba wɪ, bam dɪdɪba dɪdɪba mv yi Krisi wɔm We na tɔŋɪ tɪn. Kuntv doŋ mv baá ganɪ nɔɔna zanzan. ⁶ Á wó ba á na figurə na wɔ abam je sum nɪ, yi á kwəri á ni ka ŋwa tɪnɪ dɪlv na banwe tɪn nɪ. Nan yi pa-na fɔvɔnɪ zv abam, beŋwaantɪ wəənu tɪm kuntv maama maŋɪ si tɪ kɪ mv, yi kv ta dai lvgv tiim maŋa. ⁷ Dwi wó zanɪ dɪ kɪ jara dɪ dwi dɪdoŋ, yi tɪv dɪ kv doŋ wó zanɪ tɪ magɪ jara. Kana dɪ wó ba ka taa wɔ je zanzan nɪ, yi tɪga dɪ wó sisinɪ je sɪdonnə nɪ. ⁸ Wəənu tɪm kuntv maama nan nyɪ dɪ kaanɪ na sɪŋɪ o vri pugə yi ka wəe te tɪn mv, yi cam daa ta wɔ kwaga nɪ.

⁹ Kantv maŋa kam nɪ nɔɔna wó ja abam ba kɪ dɪdeera jɪa nɪ si ba beesɪ abam, yi ba daari ba gv abam. Abam na yi amv nɔɔna tɪn ŋwaantɪ, lvgv banja nɔɔna maama wó ta culi abam. ¹⁰ Kantv maŋa nɪ nɔɔna zanzan wó ba ba yagɪ amv kwaga tɔgɪm. Nɔɔna badaara wó kv da-kurə ba bri daantɪ, yi badonnə dɪ wó ta culi daantɪ. ¹¹ Nɔɔna zanzan wó ba ba bri nɪ ba yi We nijonŋə mv yi ba dai, yi baá ganɪ nɔɔna zanzan. ¹² Wo-balwaaru tɪm na wó ba tɪ tiini tɪ gaalɪ tɪn, kvv pa nɔɔna zanzan sonɔ ti. ¹³ Wɔlv maama nan na kɪ pu-dɪa o zigɪ kəŋkəŋ si kv vu kv yi kweelim tɪn, We wó vri kuntv tu ŋwɪa. ¹⁴ Nɔɔna dɪ wó beeri lvgv banja je maama ba tɔɔl We kwər-ywəŋə kam nɪ We lagɪ Dɪ dɪ paari nɔɔna titari nɪ, si kv taa yi maana nabiinə maama tee nɪ, si lvgv tiim laan yi.

¹⁵ Abam nan wó ba á na wo-lɔŋɔ kvlv na yi cɔgɪnv tɪn na wó ba

kv zv kv zigɪ We tɪtɪ di-kamunu kum wɔnt kv cɔgi-ka. We nijonŋu Daniyelɪ maŋɪ o ta wo-lɔŋɔ kam kuntv taantɪ. (A lagɪ a ta dɪ abam si wɔlv na karɪmɪ tɪn, si o kwaantɪ o ni kv kuri lanyɪrantɪ.)

¹⁶ Abam na ne wo-lɔŋɔ kum kuntv, si abam balv na zɔvri Zude nɪ tɪn kɪ lɪla á nuŋɪ á duri á vu pweeru yuu á səgi da. ¹⁷ Nɔɔnv nan na wɔ nayuu nɪ, o daa yi tu o zv digə si o kwe kvlvkvlv. ¹⁸ Nɔɔnv wɔlv nan na wɔ kara nɪ tɪn, o dɪ yi joori sɔŋɔ si o kwe o gɔrɔ o zv. ¹⁹ Kantv maŋa kam nɪ kvv tiini kv taa yi leerv dɪ kaana balv na jigɪ pwi tɪn, dɪ balv na jigɪ biə yi ba ŋɔgi yɪlɪ tɪn. ²⁰ Nan taá loori-na We, si cam durim dɪm kuntv yi zanɪ dɪ ba taa yi waarv mumaŋa nɪ naa siun de dum nɪ. ²¹ Beŋwaantɪ yaara yalv na lagɪ ya ba maŋa kam kuntv nɪ tɪn wó ta tiini ya camma ya dwe yalv na maŋɪ ya kɪ lvgv pulim maŋa nɪ si kv ba kv yi zɪm tɪn. Yaara yantv nan na ke, yaara yadonnə daa bá ba nuneentɪ yantv te. ²² Banja-We na wɔ pe yaara yam da yam tri, nɔɔn-nɔɔnv bá wəri. Kv nan yi We tɪtɪ nɔɔna bam Dɪ na kuri tɪn ŋwaantɪ mv Dɪ wó pa yaara yam da yam tri.

²³ Kantv maŋa kam nɪ, nɔɔnv wɔlv maama na tagɪ dɪ abam o wɪ: «Nii-na Krisi wɔm We na tɔŋɪ tɪn wɔ yo seenɪ» naa: «O wɔ jəgə kadoŋ nɪ», si á yi sɛ kuntv tu. ²⁴ Nɔɔna badaara wó zanɪ ba bri nɪ bam dɪdɪba dɪdɪba yi Krisi wɔm We na tɔŋɪ tɪn mv, yi ba yagɪ ba dai. Badonnə dɪ wó bri nɪ bantv yi We nijonŋə mv, yi ba yagɪ ba dai. Ba ma wó kɪ wo-kɪnkagɪla yalv na wó sv nɔɔna tɪn, si ba ya na wai, si ba svɔgi We tɪtɪ nɔɔna balv Dɪ na kuri tɪn. ²⁵ Nii-na, amv nan wuuri a ta a bri abam mv, yi ka maŋa kam ta wɔ yi.

²⁶ Wɔŋɔ kvlv na wəli da tɪn, nɔɔna na tagɪ dɪ abam ba wɪ: «Nii-

na Kripsi tu o wu kagwa wɔnɔ, si á yi zanɔ á vu da. Naa ba na tagi ba wɔ: «Nii-na, si o wu sɔŋɔ kontu nɔ, si á yi sɛ. ²⁷ Bɛŋwaani, de dim amɔ Nabiin-bu wɔm na lagɔ a ba lɔgɔ banja tɔn na yiə, kɔv ta nyi dɔɔ na pɔpɔlɔ weyuu nɔ ka zɔgɔ bri-kwaga nɔ ka vu ka yi manɔŋo te tɔn mɔ, ²⁸ nɔ bitar-dɔndɔ na tagi ka wɔ: «Wo-tɔv na wu mɛ tɔn, duurɔ dɔ gilimi da mɔ.» »

Nabiin-bu wɔm na wɔ ba lɔgɔ banja te tɔn
(*Mariki 13:24-27, Luki 21:25-28*)

²⁹ «Yaara yam kontu manja kam na tu ka ke, kɔ bá daani, yi wɔa kam laan ji nazono tim tim. Cana dɔ daa bá funji si pooni taa wɔra. Weyuu wɔ sisinji yi calɔwɔ sɔm wɔ kwari si tɔ tɔga nɔ, yi wænu tɔv maama na wu weyuu nɔ tɔn wɔ vugimi daani.

³⁰ Nɔɔna laan wɔ na wo-kɔnkagɔlɔ weyuu nɔ, si kɔ bri nɔ Nabiin-bu wɔm maa biina. Lɔgɔ banja dwi tiinɔ maama wɔ ta keerɔ, dɔ ba na nɛ Nabiin-bu wɔm na maa biini tɔn. Oó ta wu weyuu nɔ kunkwænu banja nɔ o biina dɔ dam, yi Wɛ paari-zulɔ zanzan wu o tee nɔ. ³¹ Nabɔn-zɔŋɔ wɔ tiini kɔ taa wu weyuu nɔ, yi Nabiin-bu wɔm laan wɔ pa o malesɔ sɔm nunji si jagɔ si vu lɔgɔ banja je maama, kɔ na yi wa-puli dɔ wa-zɔvri, jazɔm dɔ jagwiə, si la o nɔɔna balɔ Wɛ na kuri tɔn je maama si kɔ daani.»

Kapɔrv nyinyɔgv na zaasi dibam kɔlv tɔn
(*Mariki 13:28-31, Luki 21:29-33*)

³² «Nan maani-na á nii kapɔrv na yi te tɔn. Kontu na yəni kɔ wɔra kɔ kwi vɔɔrv, á yəni á lɔwari nɔ kɔ tɔwɛ yade. ³³ Kɔ nan yi biɔwɔ mɔ dɔ á na nɛ wænu tɔv

maama a na tagɔ a bri abam tɔn na wɔra tɔ kɔa, si á lɔwari nɔ Nabiin-bu wɔm tum dim laan tɔwɛ dɔ ti mɔ. ³⁴ A lagɔ a ta cɔga mɔ dɔ abam si, wænu tim kontu maama wɔ ba tɔ wɔra tɔ kɔa, yi zim nɔɔna bam ta wu tɔgɔ ba ti. ³⁵ Weyuu dɔ tɔga banja maama wɔ ba tɔ ke, yi amɔ taani dim bá ke manja dɔ manja.»

Wɛ yirani mɔ ye lɔgɔ tiim de
(*Mariki 13:32-37, Luki 17:26-30,34-36*)

³⁶ «Nɔɔn-nɔɔnɔv yəri de dɔlv Nabiin-bu wɔm na lagɔ o joori o ba tɔn, nɔɔn-nɔɔnɔv yəri de dim wɔnɔ manja kam o na wɔ ba tɔn, kɔ na manɔ kɔ yi Wɛ malesɔ sɔm dɔ DI Bu wɔm titɔ dɔ. Kɔ nan yi a Kɔ Banja-Wɛ yirani mɔ ye. ³⁷ Nabiin-bu wɔm na wɔ joori o ba manja kalɔ tɔn, kɔv ta nyi ninɛni kɔ dɛen na kɔ Nowe manja kam nɔ te tɔn. ³⁸ Kɔ na wɔ loori dɔ-fara kam ninum tɔn, nɔɔna dɛen dɔ ba wudiiru, yi ba daari ba dɔ kaana, yi kaana dɔ zɔvri banna, si kɔ vu kɔ yi de dim Nowe na zɔ naboro kamunu kɔm wɔ tɔn. ³⁹ Ba dɛen wu lɔwari wɔŋo kulɔ na lagɔ kɔ ba kɔ kɔ tɔn, si kɔ vu kɔ yi manja kalɔ dɔ-fara kam na bam na tu ba li nɔɔna bam maama tɔn. Nabiin-bu wɔm dɔ lagɔ o ba kontu dɔŋ mɔ. ⁴⁰ Kantu manja kam nɔ, nɔɔna bale na wu kara nɔ ba tɔŋa, Wɛ wɔ lɔ ba didɔa DI daari wɔdɔŋ wɔm. ⁴¹ Kaana bale dɔ na wɔra ba cɔv muni nɔŋɔ nɔ, Wɛ wɔ lɔ ba didɔa DI daari wɔdɔŋ wɔm.

⁴² Kontu ŋwaani, á fɔgɔ á cɔ á titɔ, si á yəri de dim á Yuutu wɔm na wɔ joori o ba tɔn. ⁴³ Lɔwari-na si, sɔŋɔ tu ya na lɔwari manja kalɔ ŋwɔnɔv na lagɔ o ba titɔ nɔ o ŋɔ tɔn, o ya wɔ yiri o sɔŋɔ kɔm, si ŋwɔnɔv wɔm yi na cwəŋə o zɔ o ŋɔ. ⁴⁴ Kontu tɔn, abam manɔ si á cɔ á titɔ mɔ, bɛŋwaani amɔ Nabiin-bu wɔm lagɔ a ba manja kalɔ abam na ba bɔŋɔ nɔ aá ba tɔn mɔ.»

Tintuŋ-ɲum di tintuŋ-balɔɔ mumaŋa

(Luki 12:41-48)

⁴⁵ «Wɔɔ mu yi tintuŋ-ɲum wulɔ na jigi wɔbɔŋa tɪn? O nyi nɪnɛɛnɪ tintuŋnɔ wulɔ o yuutu na yaɣi o tituŋa o pa-o yi o daari o vu cwɛŋɔ tɪn. O yuutu wɔm ma li-o si o taa nii o donnɛ tintuŋna bam baŋa ni, si o daari o taa pa-ba ba ni-wɔdiu maŋa maama. ⁴⁶ O yuutu wɔm na joori o ba, yi o piini di o ki kulɔ maama o na wɔ o ki tɪn, tintuŋnɔ wɔm kuntu laan wɔ na yu-yoŋo. ⁴⁷ A lagɪ a ta cɪga mu di abam si, o yuutu wɔm laan wɔ pa o taa nii o jijigirɔ tum maama baŋa ni.

⁴⁸ O nan na yi tintuŋ-balɔɔ yi o bɔŋi ni, o yuutu wɔm daani zanzan yi o ba tui, ⁴⁹ yi o na jigi o donnɛ tintuŋna bam o maga, yi o daari o tɔɣi di sa-nyɔra o di yi o nyɔ sana di ba, ⁵⁰ tintuŋnɔ wɔm kuntu yuutu wɔm laan wɔ joori o ba de dim tintuŋnɔ wɔm na ba bɔŋi ni oɔ ba tɪn, di maŋa kalɔ o na wɔ ba o zu tɪn. ⁵¹ O yuutu wɔm nan na tu o pur-o kuntu, o laan wɔ pa o na cam, yi o daari o pa o tɔɣi di pipiri-nyɔna o na yaara zanzan, jɔgɔ kalɔ ni ba na wɔ ta keerɛ yi ba dɔni ba nwa tɪn.»

25

Bukwa fugɛ mumaŋa

¹ «Kantu maŋa kam ni We paari dim wɔ ta nyi di bukwa fugɛ na zaŋi ba vu si ba jeeri kan-bar-dɔɔrɔ te tɪn. Ba ma kwe ba min-zwɛɛnu ba ja wɛli da ba vu. ² Bukwa bam banu maa yi jwɛɛru, yi banu bam yi swan tiinɛ. ³ Balɔ na ba jigi swan tɪn ma wɔ ki nugɛ ba wɛli da, si ba taa ki ba min-zwɛɛnu tum ni. ⁴ Ku daari swan tiinɛ bam ma ki nugɛ wɛɛnu wɔni ba ziɛ. ⁵ Kan-barɔ wɔm na tiini o daani yi o ba tui tɪn, ku ma pa ba maama tigi ba dɔa.

⁶ Tɪga na tu ka kwɔri tɪn, nɔɔna maa tɔɔli ba wɔ: «Kan-barɔ wɔm maa biina! Zaŋi-na á nunji á jeer-o.»

⁷ Bukwa bam ma zaŋi ba tarigi ba min-zwɛɛnu tum. ⁸ Bukwa balɔ na ba jigi swan tɪn min-zwɛɛnu tum maa lagɪ ti dwe. Ba ma ta di ba donnɛ swan tiinɛ bam si ba ki nugɛ ba pa-ba, si ba min-zwɛɛnu tum lagɪ ti dwe. ⁹ Swan tiinɛ bam ma lɛri ba wɔ: «Aye, nugɛ kam ba daga si ka yi dɔbam maama. Kuntu ɲwaani, abam di ve balɔ na jigi nugɛ ba yɛgi tɪn te á yɛgi.»

¹⁰ Ba laan ma ke si ba yɛgi. Ba na ke ba daari tɪn, mu kan-barɔ wɔm yiɛ. Badaara bam na maŋi ba ti ba yigɛ tɪn, ba ma tɔɣi di kan-barɔ wɔm ba vu ba zu kadiri dim sɔŋɔ kum. Ba ma pi manɔŋo kum ni. ¹¹ Ku na ki finfin tɪn, mu bukwa banu balɔ na ba jigi swan tɪn laan tuɛ, yi ba bɔŋi kan-barɔ wɔm ba wɔ: «Dí yuutu, dí yuutu, purɔ si dí zu!» ¹² O ma lɛri-ba o wɔ: «A lagɪ a ta cɪga mu di abam si, a yɛri abam.»

¹³ Kuntu ɲwaani á maŋi si á taá cu á titi, beɲwaani á yɛri de dilɔ naa maŋa kalɔ amɔ Nabiin-bu wɔm na wɔ joori a ba tɪn.»

Tintuŋna batɔ mumaŋa

(Luki 19:11-27)

¹⁴ «We paari dim daa ta nyi di sɔŋɔ tu wɔdɔŋ na lagɪ o nunji o vu cwɛŋɔ. O ma bɔŋi o tintuŋna, yi o kwe o wɛɛnu o pa-ba si ba taa niɛ. ¹⁵ O ma ce sɛbu-dala murr-tɪnu (5.000) o pa ba didɔva, yi o daari o pa didɔva sɛbu-dala murr-tɪle (2.000). O ma pa didɔva kam di sɛbu-dala murr didɔva (1.000). O nan pe-ba sɛbu kum, si ku maŋi ba didɔva didɔva dam na mai te tɪn mu. O laan ma daari o viiri. ¹⁶ Tintuŋnɔ wulɔ na jonji sɛbu-dala murr-tɪnu tum tɪn ma ki lila o kwe sɛbu kum o ma ki pipiu, yi o na sɛbu-dala murr-tɪnu nyɔɔri o wɛli da. ¹⁷ Sɛbu-dala murr-tɪle tu wɔm di ma na sɛbu-dala

murr-tile nyɔɔri o wɛli da. ¹⁸ Kɔ daari sɛbu-dala mɔrɔ didɔa kam tu wɔm ma kwe sɛbu kulɔ o tu wɔm na pɛ-o tɪn o kɔ goŋo o suli da.

¹⁹ Kɔ na daani tɪn, sɔŋɔ tu wɔm laan ma joori. O ma bɛŋi o tintɔŋna bam si ba ba ba jeeli o sɛbu kɔm ba nii. ²⁰ Sɛbu-dala murr-tɪnu tɪn tu wɔm ma ja sɛbu-dala murr-tɪnu nyɔɔri dilɔ o na nɛ tɪn o wɛli da o vu o pa-o. O ma ta di o tu wɔm o wɪ: «Amɔ yuutu, nii. Nmɔ ya n pɛ-nɪ sɛbu-dala murr-tɪnu mɔ, yɪ a laan kɪ pipiu a na sɛbu-dala murr-tɪnu nyɔɔri a wɛli da.» ²¹ O tu wɔm ma lɛr-o o wɪ: «Nmɔ kɪ cɪga, n jɪgi yawala, n yɪ tintɔŋ-ŋɔm. Nmɔ sunɪ n kɪ cɪga di n na nii kulɔ finfɪn a na kɪ n jɪja nɪ tɪn baŋa nɪ. Kɔntɔ, a laan wɔ pa n ta n nii a wɛɛnu zanzan baŋa nɪ. Nan ba si di kɪ wɔpolo daani.»

²² Sɛbu-dala murr-tile tu wɔm di ma vu o te, yɪ o ta did-o o wɪ: «A yuutu, nmɔ ya n pɛ-nɪ sɛbu-dala murr-tile mɔ, yɪ a laan kɪ pipiu a na sɛbu-dala murr-tile a wɛli da.» ²³ O tu wɔm ma lɛr-o o wɪ: «Nmɔ kɪ cɪga, n jɪgi yawala, n yɪ tintɔŋ-ŋɔm. Nmɔ sunɪ n kɪ cɪga di n na nii kulɔ finfɪn a na kɪ n jɪja nɪ tɪn baŋa nɪ. Kɔntɔ, a laan wɔ pa n ta n nii a wɛɛnu zanzan baŋa nɪ. Nan ba si di kɪ wɔpolo daani.»

²⁴ Sɛbu-dala mɔrɔ didɔa kam tu wɔm laan ma vu o ta di o tu wɔm o wɪ: «Amɔ yuutu, a ye nɪ nmɔ laŋa dana. N yɛni n zagɪ mɪna yalb n tɪti na wɔ dugɪ tɪn, yɪ n daari n jɔŋi nyɔɔri dilɔ na dai nmɔ titɔŋa nyɔm tɪn. ²⁵ Kɔntɔ ŋwaani a kwari fɔɔni di nmɔ, yɪ a kwe nmɔ sɛbu kɔm a vu a suli tɪga nɪ. Nan joori n jɔŋi n sɛbu kɔm.»

²⁶ O tu wɔm ma ta did-o o wɪ: «Nmɔ yɪ tintɔŋ-balɔrɔ mɔ, yɪ n jɪgi yawɔrɔ zanzan. Nmɔ na ye nɪ amɔ laŋa dana, yɪ a yɛni a zagɪ mɪna yalb a tɪti na wɔ dugɪ tɪn, yɪ a lagɪ nyɔɔri dilɔ na dai

a titɔŋa nyɔm tɪn, ²⁷ kɔ ya maŋɪ si nmɔ kwe a sɛbu kɔm n tɪŋi bankɪ nɪ. Nmɔ ya na kɪ kɔntɔ, a ya wɔ ba a jɔŋi-kɔ di nyɔɔri. ²⁸ Kuntɔ tɪn, jɔŋi-na sɛbu-dala mɔrɔ didɔa kam o tee nɪ á pa wɔlɔ na jɪgi sɛbu-dala murr-fugɔ kam tɪn. ²⁹ Bɛŋwaani, nɔɔnɔ na maŋɪ o jɪgi wɔŋo, o ta wɔ jɔŋi kɔdɔŋ o wɛli da si kɔ tiini kɔ taa daga. Nɔɔnɔ wɔlɔ nan na maŋɪ o ba jɪgi kulɔkulɔ tɪn laan wɔ ba o ga kulɔ finfɪn o ya na jɪgi tɪn di mɔ. ³⁰ Kɔ nan na yɪ tintɔŋ-kayaa kantɔ, ja-o-na á nuŋi á di á yagɪ lim jɛgɔ nɪ, mɛ yaara na tiini ya wɔra yɪ nɔɔna keerɔ yɪ ba dɔni ba nwa tɪn.» »

Nabiin-bu wɔm na wɔ ba o di paari yɪ o pɔɔri nɔɔna daani te tɪn

³¹ «Nabiin-bu wɔm nan na joori o ba di o paari-zulɔ yam, yɪ Wɛ malesɪ sɪm maama tɔgi si wɔ o tee nɪ, o laan wɔ ba o jɔni o paari jangɔŋo kɔm baŋa nɪ. ³² Lɔgɔ baŋa dwi tiinɔ maama wɔ ba ba la daani o yigɔ nɪ. O laan wɔ pɔɔri-ba kuni bɛle, nɪ nayɪrɔ na pɔɔri o peeni di o bɔni daani te tɪn. ³³ Oó pɔɔri peeni sɪm o pa si taa wɔ o jazɪm nɪ, yɪ o daari o yagɪ bɔni dum o jagwiɔ nɪ. ³⁴ Nabiin-bu wɔm na yɪ pɛ kɔntɔ tɪn, o laan wɔ ta di balɔ na wɔ o jazɪm nɪ tɪn o wɪ: «Abam balɔ a Ko Wɛ na kɪ lanyirani tɪn, á ba-na á tɔgi á di paari dilɔ Dɪ na maŋɪ Dɪ tɪŋi Dɪ pa abam, kɔ na sɪŋi lɔgɔ pulim nɪ tɪn. ³⁵ Bɛŋwaani, kana dɛɛn jaani amɔ, yɪ á pa-nɪ wɔdiu yɪ a di. Na-nyɔm dɛɛn jaani-nɪ, yɪ á pa-nɪ na yɪ a nyɔ. A dɛɛn tu abam sam, yɪ á kɪ-nɪ voro lanyirani. ³⁶ A dɛɛn ba jɪgi gɔrɔ si a zɔ, yɪ á pa-nɪ gɔrɔ. A dɛɛn ba jɪgi yazurɔ, yɪ á ba á nii-nɪ. Ba dɛɛn kɪ-nɪ pɪna digɔ nɪ, yɪ á ba á nii-nɪ.»

³⁷ Wɛ nɔn-ŋɔna bam laan wɔ zaŋɪ ba bwe-o ba nii: «Dɪ Yuutu, maŋa kɔɔ mɔ dɪbam nɛ kana jɪgi

nmu yi dí pa-m wɔdiu yi n di, naa na-nyɔm jigi-m yi dí pa-m na yi n nyɔ? ³⁸ Maɲa kɔɔ mu nmu tu dɔbam sam yi dí ki nmu voro, naa maɲa kɔɔ mu n ba jigi gɔɔ yi dí pa-m gɔɔ, ³⁹ naa maɲa kɔɔ mu nmu ba jigi yazurɛ naa n wɔ pɔna digɛ ni yi dí ba dí nii-m?»

⁴⁰ Pɛ wɔm laan wú lɛri o ta dɔ ba o wɔ: «A lagɔ a ta cɔga mu dɔ abam sɔ, abam nan na ki kɔntɔ donɔ á ma á wɛli a nɔɔna bam tɔn, kɔ na maɲi kɔ yi wɔlɔ na tiini o muri ba maama wɔntɔ tɔn dɔ, kɔ yi amu mu á ki kɔntɔ.»

⁴¹ O laan ma wú daari o ta dɔ balɔ na wɔ o jagwiɛ ni tɔn o wɔ: «Á ve daa a tee ni, sɔ abam mu yi balɔ Wɛ sɔɔla na wɔ á yuu ni tɔn. Kɛ-na á vu á zɔ mini dɔlɔ na ba dwe tɔn wɔ, Wɛ na maɲi Dɔ tɔn sɔ Dɔ pa sɔtaani dɔ dɔ malesɔ sim tɔn. ⁴² Bɛɲwaani, kana dɛn jaani amu, yi á wɔ pɛ-ni wɔdiu sɔ a di. Na-nyɔm dɔ ma ja-ni, yi á wɔ pɛ-ni na sɔ a nyɔ. ⁴³ A dɛn tu abam sam, yi á wɔ ki-ni voro. A dɛn ba jigi gɔɔ, yi á wɔ pɛ-ni gɔɔ sɔ a zɔ. A dɛn ba jigi yazurɛ, yi ba ta kwɛri ba ki-ni pɔna digɛ ni, yi á wɔ tu sɔ á nii-ni.»

⁴⁴ Ba ma wú lɛri ba bwe-o ba wɔ: «Dí Yuutu, maɲa kɔɔ mu dɔbam ki nmu kɔntɔ? Maɲa kɔɔ mu dí nɛ kana dɔ na-nyɔm na jigi nmu, naa n na yi vɛru, naa n ba jigi gɔɔ, naa n ba jigi yazurɛ, naa ba ki-m pɔna digɛ ni, yi dɔbam wɔ zɛni-m?» ⁴⁵ O ma wú ta dɔ ba o wɔ: «A lagɔ a ta cɔga mu dɔ abam sɔ, abam na vɔn sɔ á wɛli amu nɔɔna bam tɔn, kɔ na maɲi kɔ yi wɔlɔ na tiini o muri ba maama wɔntɔ tɔn dɔ, kɔ yi amu mu á vɔn sɔ á wɛli.»

⁴⁶ Bantu laan wú kɛ ba vu cam dɔlɔ na bá fɔgɔ dɔ ti tɔn wɔntɔ. Kɔ daari Wɛ nɔn-ɲɔna bam ma wú zɔ Dɔ te ba na ɲwɔa kalɔ na ba ti tɔn.»

26

Zwifɛ bam yigɛ tiinɛ na ki ni daani sɔ ba gv Zezi te tɔn

(Mariki 14:1-2, Luki 22:1-2, Zan 11:45-53)

¹ Zezi dɛn na tagɔ wɛnu tɔm kɔntɔ maama o ti tɔn, o laan ma ta dɔ o karabiɛ bam o wɔ: ² «Abam ye sɔ kɔ daari da yale mu sɔ Pakɔ candiɛ kam yi, yi ba laan wú ja amu Nabiin-bu wɔm ba ki dɔdɛera jɔa ni, sɔ ba pa-ni tɔvɔn-dagara baɲa ni ba gv.»

³ Zwifɛ nakwa bam dɔ ba kaanum yigɛ tiinɛ bam ma kikili daani Kayifu sɔɲɔ ni. Wɔntɔ mu yi ba kaanum yuutu. ⁴ Ba ma banɔ daani sɔ ba nii, ba na wú ki swan yalɔ ba ma ja Zezi ba gv tɔn. ⁵ Ba na wɔra ba bwe kɔntɔ tɔn, ba ma ta ba wɔ: «Dí nan wɔ maɲi sɔ dí ja-o candiɛ kam maɲa ni, sɔ kɔvɔ pa vuvugɛ jɔni nɔɔna bam tɔtari ni.»

Kaani wɔdonɔ na ki te o zuli Zezi tɔn

(Mariki 14:3-9, Zan 12:1-8)

⁶ Zezi dɛn maa wɔ Betani ni nɔɔnɔ wɔdonɔ sɔɲɔ ni, o yiri mu Simɔn. Wɔntɔ dɛn ya yi nanyɔɲɔ mu. ⁷ Zezi na wɔra o dí wɔdiu maɲa kalɔ tɔn, mu kaani wɔdonɔ tu o te. O maa jigi kunkwɛlɛ ka na su dɔ trali nugɛ kalɔ sɛbu na daga tɔn. O ma vu o lo nugɛ kam Zezi yuu ni sɔ o ma zul-o. ⁸ Zezi karabiɛ bam na nɛ kɔntɔ tɔn, ba maa ba jigi wɔpolo. Ba maa te ba wɔ: «Bɛɛ mu yi o ja nugɛ kam o cɔgi tɔntɔ? ⁹ Dí ya wú wani dí kwe-ka dí yɛgi sɛbu zanzan dí ma wɛli yinigɛ tiinɛ.»

¹⁰ Zezi ma lwarɔ ba na te kulɔ tɔn, yi o ta dɔ ba o wɔ: «Bɛɛ mu yi á jigi kaani wɔm á yaara? O na ki-ni zulɛ yalɔ tɔn yi kɛmlaa mu o ki-ni. ¹¹ Kɔ nan na yi yinigɛ tiinɛ, bantu wɔra mu dɔ abam maɲa maama sɔ á taá zɛni-ba. Kɔ daari amu nan bá ta wɔra dɔ abam maɲa maama. ¹² Kaani wɔm na logi nugɛ kam a yira ni

tɪn, kɔ bɾi nɪ o wuuri o turi a yɪra yam mɔ, sɪ ba laan kwe-nɪ ba kɪ.
 13 A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, ba na wó tɔɔli amɔ kwɛr-ywɛŋɔ kam lɔgɔ banja je maama nɪ tɪn, baá ta kaanɪ wɔm kɔntɔ dɪ taanɪ sɪ ba taa guli o gulɔ.»

Zudasɪ na kɪ ni dɪ Zwifɔ yigɔ tiinɔ bam sɪ ba ja Zezi te tɪn

(*Marikɪ 14:10-11, Luki 22:3-6*)

14 Kɔntɔ kwaga nɪ, Zudasɪ Yiskariyo wɔlɔ na yɪ Zezi karabiɔ fugɔ-bale bam wɔ didɔa tɪn laan ma zanɪ o vu Zwifɔ bam kaanɪ yigɔ tiinɔ bam te. 15 O ma bwe-ba o wɪ: «Abam wó pa amɔ bɛɛ mɔ, sɪ a bɾi abam cwɛŋɔ sɪ á ja Zezi?» Ba na ni kɔntɔ tɪn, ba ma sɛ sɪ ba pa-o sɛbu-dala fiintɔ. 16 Kɔ na puli manja kam kɔntɔ nɪ tɪn, o laan ma kwaanɪ o beeri cwɛŋɔ sɪ o ja Zezi o kɪ ba jɪa nɪ.

Zezi na di Pakɪ candiɔ wɔdiu dɪ o karabiɔ bam te tɪn

(*Marikɪ 14:12-26, Luki 22:7-23, Zan 13:21-30, 1 Korɛntɪ 11:23-25*)

17 Kɔ ma ba kɔ yɪ dɛ dɪlɔ ba na puli sɪ ba di dɪpɛ dɪlɔ na ba jɪgɪ dabilɔ dɪ wɔnɪ tɪn. Zezi karabiɔ bam ma vu ba bwe-o ba wɪ: «Nmɔ lagɪ sɪ dí di Pakɪ candiɔ kam jɔgɔ kɔɔ nɪ mɔ, sɪ dí vu dí ti wɔŋɔ maama yigɔ dí pa-m?»

18 O ma lɛri-ba o wɪ: «Zanɪ-na á vu tɪv kɔm wɔ nɔɔnɔ doŋ te, sɪ á ta did-o nɪ: «Karanyɪna mɔ wɪ, o manja kam yɪɔ. O nan lagɪ o tɔgɪ dɪ o karabiɔ bam o ba nmɔ sɔŋɔ mɔ, sɪ ba di Pakɪ candiɔ kam wɔdiu da.» »

19 O karabiɔ bam ma vu ba kɪ o na tagɪ kɔlɔ tɪn, yɪ ba kwɛ candiɔ kam wɛɛnu tɪm ba ti.

20 Tɪga ma ba ka yɪ. Zezi dɪ o karabiɔ fugɔ-bale bam laan ma jɛni sɪ ba di wɔdiu kɔm. 21 Ba na wɔra ba di tɪn, Zezi laan ma ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, abam wɔ nɔɔnɔ didɔa mɔ lagɪ o yɔgɪ amɔ o pa nɔɔna.»

22 Ba na ni kɔntɔ tɪn, ba wɔrɔ ma tiini tɪ cɔgɪ zanzan, yɪ ba puli sɪ ba taa bwe-o didɔa didɔa ba wɪ: «Amɔ Yuutu, kɔ yɪ amɔ mɔ na?»

23 O ma lɛri-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔlɔ na tɔgɪ dɪ amɔ o lu zɔŋa didɔa wɔnɪ tɪn mɔ lagɪ o yɔgɪ amɔ o pa nɔɔna. 24 Kɔ nan manɪ sɪ amɔ Nabiin-bu wɔm vu a tɪ, nɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na manɪ kɔ bɾi a taanɪ te tɪn. Kɔ nan za wó ta yɪ lɛɛrɔ mɔ kɔ pa nɔɔnɔ wɔlɔ na wó yɔgɪ amɔ Nabiin-bu wɔm o pa tɪn. Ba ya na manɪ ba wɔ lɔgɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ, kɔ ya wó ta gara.»

25 Zudasɪ wɔlɔ na lagɪ o yɔgɔ o o pa tɪn laan ma bwe-o o wɪ: «Karanyɪna, kɔ yɪ amɔ mɔ na?»

Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Mɔ ka da n taga.»

26 Ba na wɔra ba di manja kalɔ tɪn, Zezi ma kwe dɪpɛ yɪ o kɪ Wɛ le dɪ ŋwaanɪ. O ma daari o fɔ-dɪ o pa o karabiɔ bam yɪ o wɪ: «Jonɪ-na á di, sɪ dɪntɔ yɪ a yɪra mɔ.»

27 O daa ma kwe tweeru biɔ sana dɪ zɔŋa, yɪ o kɪ Wɛ le tɪ ŋwaanɪ. O ma kwe o pa-ba yɪ o wɪ: «Abam maama jonɪ-na á nyɔ.

28 Wo-nyɔɔrɔv tɪntɔ mɔ yɪ a jana kalɔ na lagɪ ka nunɪ ka duri sɪ ka ma vrɪ nɔɔna zanzan ba lwarɪm wɔnɪ tɪn. Kɔ maa bɾi nɪ Wɛ gonɪ ni sɪ Dɪ yagɪ nɔɔna lwarɪm Dɪ ma cɛ-ba amɔ jana kam ŋwaanɪ.

29 Taá ye-na nɪ, a daa bá nyɔ wo-nyɔɔrɔv tɪntɔ, sɪ kɔ taa ve manja kam abam na wó tɔgɪ dɪ amɔ á jɛni amɔ Ko Wɛ paari dum wɔnɪ, sɪ dí daa nyɔ daanɪ.»

30 Ba laan ma leeni ba zuli Wɛ, yɪ ba daari ba nunɪ ba vu Olivi piu yuu.

Zezi na wuuri o bɾi Pɪyɛɛrɪ na wó vi-o te tɪn

(*Marikɪ 14:27-31, Luki 22:31-34, Zan 13:36-38*)

31 Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Tɪtɪ dɪntɔ tɪtɪ nɔɔ mɔ abam maama wó joori amɔ kwaga nɪ, nɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na manɪ kɔ bɾi te tɪn. Wɛ dɛɛn tagɪ Dɪ wɪ:

«Áá pa ba gu nayirub wum,
yi o peeni sum maama jagi.»

³² Ku daari, We na joori Di bi-ni,
aá da yigə a vu a taa cəgi abam
Galile ni.»

³³ Zezi na tagi kuntu tin, Piyeyeri
ma ta did-o o wɪ: «Nɔɔna bam
maama na manɪ ba joori nmɔ
kwaga ni, amɔ bá fɔgi a joori nmɔ
kwaga ni.»

³⁴ Zezi ma ta lər-o o wɪ: «A lagɪ
a ta cɪga mɔ di nmɔ sɪ, titɪ dɪntɔ
titɪ nɔɔ mɔ, kɔ na wɔ loori sɪ
cɪbwɔ keeri tin, nmɔ wɔ fɔ kuni
bitɔ ni n yəri amɔ.»

³⁵ Piyeyeri laan ma ta did-o o wɪ:
«A brɪ a bá fɔ ni a yəri nmɔ, kɔ na
manɪ kɔ yi ba na lagɪ ba gu amɔ
di nmɔ maama di.»

Zezi karabiə bam maama di ma
ta kuntu donɔ.

Zezi na cɛ di We-loro te tin

(*Mariki 14:32-42, Luki 22:39-46*)

³⁶ Zezi laan ma zanɪ o tɔgi di
o karabiə bam o vu jəgə kadonɔ,
gaari na wɔra yi ba bə-ka ni
Jesemanɪ tin. O ma ta di ba o wɪ:
«Á taá je yo, sɪ a vu daa a warɪ
We sɪ a ba.» ³⁷ O ma pa Piyeyeri di
Zebede biə bale bam tɔg-o ba vu.
O wɔ ma tiini kɔ cɔgi yi o bicari
di. ³⁸ O ma ta di ba o wɪ: «A wɔ
mɔ tiini kɔ cɔgi sɪ kɔ yi a tɔvni. Á
nan zɪgi-na yo, á taá kogili-ni sɪ á
warɪ We, sɪ á yi zanɪ á dɔ.»

³⁹ O laan ma fɔfɔ o vu daa. O
ma vi o yigə tɪga ni o wɔra o loori
We yi o wɪ: «Amɔ Ko, kɔ na wat,
sɪ n pa cam dɪlɔ na lagɪ di ba amɔ
banɪ ni tin kɛ. Nmɔ nan kɪ te na
yi nmɔ wɔbɔnɪ tin, sɪ n yi kɪ amɔ
wɔbɔnɪ na lagɪ kɔlɔ tin.»

⁴⁰ O na loori We o ti tin, o ma
joori o vu o karabiə batɔ bam te.
O ma na ni ba tigi ba dɔa. O
ma zanɪ-ba, yi o ta di Piyeyeri o
wɪ: «Bɛɛ mɔ yi abam warɪ sɪ á
kogili amɔ, sɪ á yi zanɪ á dɔ sɪ
kɔ yi mumanɪ finfin di? ⁴¹ Fɔgi-
na á yiri á titɪ sɪ á taá loori We,

sɪ á yi tɔ manɪm dɪm manɪ ni.
Bɛɪwaaɪ nanzwənə wɔbɔnɪ lagɪ
sɪ ya sɛ Banɪ-We, yi o yira laan
bwənə.»

⁴² Zezi daa ma joori o vu daa, yi
o loori We o wɪ: «Amɔ Ko, cam
dɪntɔ na bá wanɪ di li amɔ banɪ
ni di yagi, yi a na manɪ sɪ a zɔ
di wɔ mɔ, amɔ ta sɛ sɪ kɔ kɪ nmɔ
wɔbɔnɪ na lagɪ te tin.» ⁴³ O daa
ma joori o vu o na ni ba ta tigi
ba dɔa, dɔɔm na tiini di wat-ba
tin nɔwaaɪ. ⁴⁴ O ma yagi-ba, yi o
joori o vu daa o daa ta loori We
o kɪ kuni bitɔ, ni o ya na manɪ
o ta kɔlɔ tin. ⁴⁵ O daa ma joori
o vu o karabiə bam te, yi o ta di
ba o wɪ: «Á ta tigi á dɔ mɔ na?
Nii-na! Manɪ kam yiə, sɪ ba ja
amɔ Nabiin-bu wum ba kɪ nɔn-
balwaaɪ jta ni. ⁴⁶ Zanɪ-na sɪ di
vu. Nɔɔnɔ wɔlɔ na lagɪ o yəgi-ni
o pa tin maa bitna.»

Ba na jaani Zezi te tin

(*Mariki 14:43-50, Luki 22:47-53, Zan 18:3-12*)

⁴⁷ Zezi ta na wɔra o nɔɔntɔ kuntu
tin, mɔ Zudasɪ wɔlɔ na yi o kara-
biə fugə-bale bam wɔ didɔba tin tu
o yi o te, yi nɔn-kɔgɔ zanzan tɔgi
did-o kɔ ba, yi ba ze su-lwaanɔ
di da-lwaanɔ. Kɔ yi Zwifə nakwa
bam di ba kaanum yigə tiinə bam
mɔ tɔnɪ-ba. ⁴⁸ Zudasɪ ya manɪ o
pa kɔgɔ kum lwarɪ ni, o na ve o
kukwəri nɔɔnɔ wɔlɔ tin, sɪ ba ja
kuntu tu.

⁴⁹ O laan ma yɔɔri o yi Zezi
te o jɔɔn-o yi o wɪ: «Karanyina,
dɪnle», yi o daari o kukwər-o.
⁵⁰ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Amɔ
cilonɔ, nmɔ na tu sɪ n kɪ kɔlɔ tin,
kɪ-kɔ hla.»

Nɔɔna bam laan ma yi ba ja
Zezi. ⁵¹ Nɔɔna balɔ na manɪ ba
wɔ Zezi tee ni tin didɔba ma li
o sugɔ o ma zagɪ kaanum yuutu
wum tintɔnɔnɔ zwe o go. ⁵² Zezi
ma ta did-o o wɪ: «Joori n sin
n sugɔ kum kɔ polo ni, sɪ nɔɔnɔ
wɔlɔ maama na soe jara di sugɔ

tin, sugu mu wu gu ku tu. ⁵³ Nmu yari ni, a ya na lagɔ zənə, a ya wu ta di a Ko We, yi o da o tuni malesi kɔgɔ kuni fugə-bile, si si ba si wəli-ni na? ⁵⁴ Amu nan ya na ki kuntu, We tɔnɔ kum na bri ni ku manɔ si ku ki amu te tin daa wu wani ku ki na?»

⁵⁵ Zezi laan ma bwe kɔgɔ kum o wi: «Abam na kwe su-lwaanu di da-lwaanu a ba si a ja amu tin, a yi nwanu mu na? De maama a yəni a je We-di-kamunu kum wuni a bri nɔɔna, yi a wu jaani-ni. ⁵⁶ Kuntu maama nan ki, si ku pa faɲa faɲa We nijonə bam na pupuni kulɔ We tɔnɔ kum wuni tin mu ba ku sɔni ku ki.»

Zezi karabiə bam na ni kuntu tin, ba ma duri ba viiri ba daar-o.

Ba na di Zezi taani te tin (Mariki 14:53-65, Luki 22:54-55,63-71, Zan 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Nɔɔna balɔ na tu ba ja Zezi tin ma ja-o ba vu ba kaanum yuutu Kayifu sɔɲɔ, me Zwifə callu karanyina tiinə di ba nakwa bam na manɔ ba kikili da tin. ⁵⁸ Piyeri ma dalɔ o tɔgɔ ba kwaga, o da o vu o yi kaanum yuutu wum sɔɲɔ. O ma zu o jəni sɔɲɔ kum tintuɲna bam tee ni, si o nii kulɔ na lagɔ ku ki Zezi tin. ⁵⁹ Zwifə kaanum yigə tiinə bam di ba sarɔya-dirə nakwa bam maama maa kwaani si ba na nɔɔna balɔ na wu fɔ vwan ba pa Zezi tin, si ku bri ni ku manɔ si ba gu-o. ⁶⁰ Nɔɔna zanzan ma zanɔ ba fɔ vwan ba pa-o, yi ba daa ta wu wani ba na kulɔ na bri ni ku manɔ si ba gu-o tin. Ku kwaga seeni mu nɔɔna bale zanɔ ba ba, yi ba ta ba wi: ⁶¹ «Nɔɔnu wuntu tagɔ o wi, wum wu wani o magɔ dibam We-di-kamunu kum maama o di tɔga ni, yi o joori o ma da yatɔ o lo-ka.»

⁶² Kaanum yuutu wum na ni kuntu tin, o laan ma zanɔ o bwe Zezi o wi: «Nɔɔna bantɔ na tagɔ kulɔ ba pa nmu tin, nmu ba jigi taani si n ləri na?» ⁶³ Zezi maa

cim. Kaanum yuutu wum laan ma ta did-o o wi: «Kwari Nwɔa Tu Banja-We fɔbni, si n ta n bri dibam, nmu yi We Bu Krisi wum DI na tunɔ tin mu na?»

⁶⁴ Zezi ma lər-o o wi: «Mu ka da n taga. Amu nan lagɔ a ta di abam ni, abam wu ba a na Nabiin-bu wum o na je Dam-fɔrɔ Tu Banja-We jazim ni, yi a ta wu daari a na-o o na nunɔ We-sɔɲɔ ni o maa bɔni kunkwəənu wuni.»

⁶⁵ Kaanum yuutu wum na ni kuntu tin, o ma zanɔ o kaari o titi gɔrɔ, si ku bri ni o wu tiini ku cɔgɔ di Zezi taani dim. O ma ta o wi: «Nii-na, o nɔɔni o twi We mu, o pai o di We ma daani mu. Dɔ daa ba lagɔ maana tiinə si ba nɔɔni o taani dim. Abam maama manɔ a ni, o na nɔɔni o twi We te. ⁶⁶ Kuntu tin, abam wi bɛɛ mu?»

Ba ma lər-o ba wi: «O manɔ si ba gu-o mu.»

⁶⁷ Ba laan ma twi lileeru ba yagi o yie ni, yi ba mag-o lanyirani. Badaara ma lo o pupwaanu, ⁶⁸ yi ba wi: «Nmu na yi Krisi wum We na tunɔ tin, si n lwarɔ n bri dibam wulu na magɔ-m tin.»

Piyeri na sɔni o vin Zezi te tin (Mariki 14:66-72, Luki 22:56-62, Zan 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Kantɔ manɔ kam ni Piyeri maa je kunkolo kum wuni. Kaanum yuutu wum sɔɲɔ tintuɲkana ma vu o te, yi o ta did-o o wi: «Nmu di tɔgɔ di Zezi, Galile tu wum mu.»

⁷⁰ Piyeri ma fu ba maama yigə ni o wi: «A yari wonɔ kulɔ nmu na te tin.» ⁷¹ O ma zanɔ o nunɔ manɔɲo ni. Tintuɲkana kadoɲ di daa ma na-o, yi o ta di nɔɔna balɔ na wɔra tin o wi: «Nɔɔnu wuntu tɔgɔ di Nazareti tu Zezi mu.»

⁷² Piyeri ma du durə, yi o ta fu o wi: «A bri a yari nɔɔnu wum kuntu.»

⁷³ Ku na ki fun tin, nɔɔna badonnə ma vu ba ta di Piyeri

ba wɪ: «Nmɔ sɪni n yɪ ba kɔgɔ kɔm wɔ nɔɔn dɪdɔa mɔ. Nmɔ nwanja kam mɔ brɪ nɪ n sɪni n nuŋi dɔani mɔ.»

⁷⁴ O laan ma sɔɔlɔ o pa o tɪtɪ, sɪ kɔ brɪ nɪ o taani dɪm yɪ cɪga, yɪ o wɪ: «A brɪ a yɛri nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ.»

O na tagɪ kɔntɔ tɪn, cɪbwɔ laan ma da kɔ keeri. ⁷⁵ Pɪyɛɛri laan ma guli Zezi ya na tagɪ kɔlɔ dɪd-o o wɪ: «Kɔ na wɔ loori sɪ cɪbwɔ keeri tɪn, nmɔ wɔ fɔ kuni bitɔ nɪ n yɛri amɔ.» O na guli kɔntɔ tɪn, o laan ma nuŋi, yɪ o tiini o keeri zanzan.

27

Ba na jaani Zezi ba vu Pilati te tɪn

(Mariki 15:1, Luki 23:1-2, Zan 18:28-32)

¹ Tɪga na tu ka pɔɔri tɪtɪtɪ tɪn, Zwifɛ kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɪ ba tɪv kɔm nakwa bam maama ma kɪ ni daani, sɪ ba pa ba gɔ Zezi. ² Ba ma ja-o ba vɔ, yɪ ba ja-o ba vu ba kɪ gɔvɪrma tu Pilati jɪnɔ nɪ.

Zudasɪ na gɔ o tɪtɪ te tɪn

(Titɔŋa Tɔnɔ 1:18-19)

³ Zudasɪ wɔlɔ na yɛgi Zezi o pa nɔɔna bam tɪn na lwarɪ nɪ ba dɪ o sariya yɪ ba lagɪ ba gɔ-o tɪn, o wɔ laan ma cɔgi dɪ o na kɪ kɔlɔ tɪn, yɪ o joori o kwe sɛbu-dala fiintɔ kɔm, sɪ o pa kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɪ nakwa bam. ⁴ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Amɔ kɪ wɔ-balɔrɔ, dɪ a na yɛgi nɔɔnɔ wɔlɔ na wɔ kɪ kɔlɔkɔlɔ tɪn a pa abam yɪ ba lagɪ ba gɔ-o tɪn.»

Ba ma lɛr-o ba wɪ: «Dɪbam yigɛ tɛrɛ, kɔ tɔgi dɪ n tɪtɪ.»

⁵ O laan ma kwe sɛbu kɔm o vu o dɪ o yagi Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ, yɪ o daari o vu o kuuri nɔna o tɪ.

⁶ Kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɛɛn ma kwe sɛbu kɔm yɪ ba wɪ: «Sɛbu kɔntɔ yɪ jana nyɪm mɔ, kɔ culɛ sɪ dɪ gwaani-kɔ Wɛ-digɛ sɛbiɛ bam wɔnɪ.»

⁷ Ba ma bwe daani, yɪ ba ma-kɔ ba yɛgi tɪga kadoŋ, ka yɪrɪ mɔ Kamɔ-mɔrɔ tɪga, yɪ ba ma kɪ vɛrɛ yibeelɛ jɛgɛ. ⁸ Kɔntɔ nwanɪ mɔ nɔɔna jigi jɛgɛ kam kɔntɔ ba ma bɛ nɪ Jana tɪga, sɪ kɔ ba kɔ yɪ zɪm.

⁹⁻¹⁰ Kɔntɔ ma pa Wɛ nijɔŋnu Zeremi dɛɛn na tagɪ kɔlɔ faŋa faŋa tɪn ba sɪni kɔ kɪ. O dɛɛn tagɪ o wɪ: «Ba kwe sɛbu-dala fiintɔ mɔ, ba ma yɛgi kamɔ-mɔrɔ tɪga kam, nɪ Baŋa-Wɛ dɛɛn na pɛ-nɪ ni, sɪ a ta te tɪn. Kɔ maa yɪ sɛbu kɔlɔ Yisɪrayɛlɪ dwi tiinɛ bam na sɛ sɪ ba ma yɛgi nɔɔnɔ wɔm tɪn mɔ.»

Pilati na bwe Zezi taani te tɪn

(Mariki 15:2-15, Luki 23:3-5, 13-25, Zan 18:33—19:16)

¹¹ Zezi ma zanɪ o zigɪ gɔvɪrma tu Pilati yigɛ nɪ. Gɔvɪrma tu wɔm ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ mɔ yɪ Zwifɛ bam pɛ wɔm na?»

Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Mɔ ka da n taga.»

¹² Kɔ daari Zwifɛ kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɪ ba nakwa bam na nɔɔnɪ taani dɪlɔ maama ba pa-o tɪn, o wɔ lɛri kɔlɔkɔlɔ. ¹³ Pilati ma ta dɪd-o o wɪ: «Nmɔ wɔ ni ba na nɔɔnɪ kɔlɔ maama ba pa nmɔ tɪn na?»

¹⁴ Zezi ma wɔ sɛ sɪ o lɛri ba taani dɪm dɪlɔdɪlɔ. Kɔ ma pa gɔvɪrma tu wɔm tiini o yɪ yɛɔɔ dɪd-o.

¹⁵ Bɪm maama Pakɪ candiɛ kam manɔ na yɛni ka yɪ, gɔvɪrma tu wɔm yɛni o li pɪnɔ dɪdɔa mɔ o pa nɔn-kɔgɔ kɔm, nɪnɛɛnɪ bantɔ na lagɪ wɔlɔ tɪn. ¹⁶ Kantɔ manɔ kam nɪ pɪnɔ wɔdɔŋ maa wɔra, o yɪrɪ mɔ Barabasɪ. Nɔɔna maama dɛɛn ye o kɛm-balwaarɔ tɪm ni nɪ. ¹⁷ Nɔɔna bam na tu ba la daani tɪn, Pilati ma bwe-ba o wɪ: «Abam lagɪ sɪ a yagi bantɔ wɔɔ mɔ a pa abam? Kɔ yɪ Barabasɪ mɔ naa Zezi wɔlɔ ba na bɛ-o nɪ Krisi tɪn mɔ?» ¹⁸ O dɛɛn bwe-ba kɔntɔ, bɛnwanɪ o ye nɪ, kɔ yɪ wɔ-gɔrɔ nwanɪ mɔ ba jaani Zezi ba kɪ o jɪnɔ nɪ.

19 Pilatu na je sariya dim jəgə kam ni tun, o kaani ma tuni ni o pa-o o wi: «Yi zani n ki noonu wum kuntu kulukulu, o na jigi ciga tin nwaani. Berwaani titi duntu ni amu tiini a na yaara zanzan di noonu wum kuntu dundwia wuni.»

20 Zwifə kaanum yigə tiinə bam di ba nakwa bam ma sugi non-kəgə kum, si ba ta di Pilatu ni, o yagi Barabasi o pa-ba, si o daari o pa ba gu Zezi. 21 Pilatu daa ma joori o bwe-ba o wi: «Noona bantu bale wuni, abam lagi si a yagi wəw mu a pa abam?»

Ba ma lər-o ba wi: «Barabasi.» 22 Pilatu laan ma bwe-ba o wi: «Si ku na yi Zezi wulu ba na bə-o ni Krisi tun, abam wi a ki-o ta mu?»

Ba maama ma ta did-o ba wi: «Pa-o tʉun-dagara banja ni n gu.»

23 O ma joori o bwe-ba o wi: «Wuntu ki bəe mu o cəgi?»

Ba laan ma tiini ba kaasi banja banja ba wi: «Pa-o tʉun-dagara banja ni n gu.»

24 Pilatu ma lwaru ni ku ba jigi kuri si o taa noonu taan taan, ku na lagi ku ja bubwaka ku ba tin nwaani. O ma joni na o ma san o jia non-kəgə kum maama yigə ni, yi o wi: «A yigə togi ka təri noonu wuntu tʉuni dim wuni. Ku yi abam yigə mu.»

25 Non-kəgə kum maama ma lər-o ba wi: «Yagi si o tʉuni dim caa taa togi dibam di di biə.»

26 O laan ma yagi Barabasi o pa-ba. O ma daari o pa ba magi Zezi, yi o pa-ba cwəŋə si ba ja-o ba vu ba pa tʉun-dagara banja ni ba gu.

Ba na jaani Zezi ba vu ba pa tʉun-dagara banja ni te tin

(*Mariki 15:16-41, Luki 23:26-49, Zan 19:2-3,17-30*)

27 Guvirma tu wum pamanja bam laan ma ja Zezi ba vu ba zu o soŋo kum kunkulu. Pamanja kəgə kum maama ma gilim-o da. 28 Ba ma li o gwaaru tum, yi ba

daari ba zu-o gwar-sunʉ. 29 Ba ma so sabari yipugə ba pu o yuu ni. Ba ma kwe miu ba ma ji nacəgə ba ki o jazim ni. Ba laan ma yaal-o ba mwana, yi ba ve ba kuni doonə o yigə ni, yi ba te ba wi: «Zwifə bam pə, dunle.» 30 Ba ma daari ba twi lileeru ba yagi o yira ni, yi ba jigi miu kum ba ləe o yuu ni.

31 Ba na mwan-o ba ti tun, ba laan ma li gwar-sunʉ kum, yi ba daari ba joori ba zu-o o titi gwaaru tum. Ba laan ma ja-o ba nunji ba vu si ba pa-o tʉun-dagara banja ni.

32 Ba na jig-o ba maa ke tun, ba ma jeeri noonu wudon, o yiri mu Simon o nunji Sireeni mu. Pamanja bam ma fi-o ba pa o joni tʉun-dagara kam o ziji si ba vu.

33 Ba maama ma vu ba yi jəgə kadoŋ ba na bə si Goligota tun. Yiri dim kuntu kuri mu Yukol-pua piu. 34 Ba na yi da tun, ba ma ki sana ba gwaani di liri silu ni na cana tin ba pa Zezi si o nyo. O ma lanʉ o nii, yi o wu se si o nyo.

35 Ba laan ma ja-o ba pa tʉun-dagara kam banja ni. Ba na pag-o kuntu tun, ba ma kwe o gwaaru tum si ba manʉ-ti ba pa daani. Ba ma ta jəro si ba nii, wəw mu wu twəri kulə o na lagi tun. 36 Ba laan ma je da ba yr-o.

37 Ba deen ma tani təno dagara kam yira ni Zezi yuu banja ni, si ku bri kulə o na ki o cəgi yi ba gu-o tun. Ba deen pupuni ba wi: «Wuntu yi Zezi wulu na yi Zwifə bam pə tin mu.»

38 Ba ma daari ba ja nwanə bale ba pa dagari sidonnə banja ni. Ba ma cwi didba Zezi jazim ni. Wuwum maa wu o jagwiə ni.

39 Noona balu na togi da ba ke tun maa niə, yi ba gəgisi ba yuni yi ba twi-o. Ba maa yaal-o, 40 yi ba wi: «Nmu ya na bunʉ si n cəgi We-di-kamunu kum n di tiga ni si n daari n ma da yato n joori n fəgi n

lo-ka tun, nmv na sunu n yi Baŋa-We Bu, si n laan vri n titi, n tu dagara kam yuu ni si di nii.»

⁴¹ Zwifə nakwa bam di ba kaanum yigə tiinə di ba callu karanyina tiinə bam di maa twi-o ba mwana, yi ba te daani ba wɪ: ⁴² «O yəni o vri noona badonnə ŋwɪa, yi o laan wari o titi ŋwɪa o vri. O maa bri ni o yi Yisrayeli dwi tiinə pɛ mu. O laan nan tu dagara kam yuu ni lele si di nii, si di wɔ ba di sunu di sɛ-o. ⁴³ O ta bri ni o tɪgi We, yi o te si o yi We Bu mu. Kuntu, We na sunu Di lag-o, si Di laan jon-o Di yagi.»

⁴⁴ Nwɪna balu ba na pagɪ da-gari sim baŋa ni ba wɛli da tun di maa jig-o ba twi kuntu don.

⁴⁵ Ku ma vu ku yi maŋa kam we na tu di yi yupari baŋa ni tun. Luɔv kum maama ma ba ku ji lim ku vu ku yi we-gunim maŋa ni, ⁴⁶ ku ki nɛɛni luu batɔ mu te. Maŋa kam kuntu ni Zezi laan ma kaasi baŋa baŋa di kwər-dia o wɪ: «Eli, Eli, lema sabakɪtani?» Taani dintu kuri mu: «Amv We, amv We, bɛɛ mu ki yi n yagi amv?»

⁴⁷ Noona balu na zigɪ da yi ba ni taani dum tun ma buŋi ni, o bə Eli mu si o ba. ⁴⁸ Ba didba ma ki lila o duri o vu o kwe sipɔɔ. O ma di-ku sa-nywana wɔni, yi o daari o ki-ku miu ni ni, o vu o te o pa Zezi si o nyo. ⁴⁹ Noona badaara bam na nɛ kuntu tun, ba maa wɪ: «Yagi si di cəgi di nii, Eli wɔ ba o jon-o o yagi na?»

⁵⁰ Zezi daa ma joori o kaasi di kwər-dia baŋa baŋa. O laan ma pa o siun ti.

⁵¹ Zezi na tɪgi kuntu tun, gɔɔv kɔlv ba na ləgi ba ma ci We-dilaa kum tun ma kaari bile, ku zigɪ baŋa ni ku tu ku kwaari ku kuri. Tɪga kam maa sisinə, yi pulwaarv bagɪ ti yari. ⁵² Yibeelə yam ma puri. Ku daari We non-ŋona balu ya na tɪgi tun zanzan ma joori ba bi ba yagi tɔvni, ⁵³ yi ba nunji ba

yibeelə wɔni, maŋa kalv Zezi titi na tu o bi o yagi tɔvni tun kwaga ni. Bantv laan ma vu ba zv We titi tv Zeruzalem wɔ ba pa noona zanzan na-ba.

⁵⁴ Pamaŋna bam yigə tu wɔm di o noona balu na wura ba yiri Zezi tun ma na tɪga kam sisinim dum, di kɔlv maama na ki tun. Fɔvni ma tiini di zv-ba, yi ba te ba wɪ: «Noonv wɔntv ya sunu o yi Baŋa-We Bu mu.»

⁵⁵ Kaana zanzan di tɔgi ba wura, ba ma zigɪ yigə yigə yi ba niə. Bantv deen ya tɔgi di Zezi mu ba nunji Galile ba ba, yi ba yəni ba tɔgi ba zən-o. ⁵⁶ Mari wɔlv na nunji Magɪdala tun deen tɔgi o wɔ kaana bam kuntu wɔni, didaani Mari wɔlv na yi Zaki di Zɔzefv nu tun, ku wɛli di Zebede biə bam nu.

Ba na ki Zezi booni wɔni te tin (Mariki 15:42-47, Luki 23:50-56, Zan 19:38-42)

⁵⁷ Noonv wɔdon deen mu wura, o yiri mu Zɔzefv, o na nunji Arimatɪ, yi o kwəri o yi nadum. Wɔntv di deen yi Zezi karabu mu. Tɪga deen na lagɪ ka yi tun, ⁵⁸ o ma zanɪ o vu Pilatɪ te, si o loor-o cwəŋə si o vu o kwe Zezi yira yam o ki. Pilatɪ ma sɛ, yi o pa ni si ba kwe Zezi yira yam ba pa-o. ⁵⁹ Zɔzefv laan ma vu o kwe Zezi yira yam o pipiri-ya di garjalɪ dɔlv na lana tun. ⁶⁰ Ba ma daari ba kwe-ya ba ja vu ba tini piu booni wɔni. Dintv manɪ di yi o titi nyum mu, ba deen lugi-di piu yira ni mu. Di yi bɔn-dɔvri mu. Ba na tini Zezi yira yam da tun, ba laan ma bibili kandwe-pulɔɔv kamunu ba ma pi booni dum ni, yi ba daari ba viiri. ⁶¹ Ba na wura ba ki-o kuntu tun, Mari wɔlv na nunji Magɪdala tun di Mari wɔdon wɔm maa je yibeeli dum yigə ni ba niə.

Ba na pɛ pamaŋna yiri yibeeli dum te tin

⁶² De dum Zwifə bam na yəni ba ti ba yigə si ba siun de dum laan yi

tun ma ke. Tɔga na pɔɔri yi ku yi ba siun de dum tun, Zwifə kaanum yigə tiinə bam di Farizian tiinə bam laan ma zanɔ ba vu Pilati te. ⁶³ Ba ma ta did-o ba wɔ: «Dɔbam tu, di guli ni, vwan nyim wɔm ya na wɔra maɲa kalɔ tun, o deen tagi o wɔ, wɔm wɔ joori o bi da yato de ni. ⁶⁴ Kɔntu ŋwaanɔ, nan pa ni si noona wuuri ba vu ba fəri yibeeli dum ni, si ba fɔgi ba taa yiri-di si ku vu ku yi da yato yam. Ku na daɔ kɔntu, o karabiə bam wɔ wanɔ ba vu ba kwe-o ba ja viiri, yi ba daari ba ta di noona ba wɔ, o bi o yagi tɔɔni mu. Kɔntu ma wɔ pa ba vwan yam laan tiini ya ji cɔga ku dwani pulim dum ni.»

⁶⁵ Pilati ma se yi o wɔ: «Abam jɔgi noona. Nan pa-na ba vu si ba kwaanɔ ba taa yiri-di, si ku maɲi di abam na lagɔ te tun.»

⁶⁶ Ba ma zanɔ ba vu yibeeli dum jəgə kam, ba fəri di ni kandwe kamunu kum na pi tun. Ba ma daari ba yagi noona da si ba taa yiri-di.

28

Zezi na bi o yagi tɔɔni te tun
(*Mariki 16:1-8, Luki 24:1-12, Zan 20:1-10*)

¹ Ba siun de dum na ke tun, ti-bra-pura ni Mari wɔlv na nunji Magidala tun di Mari wɔdoɲ wɔm ma zanɔ ba vu yibeeli dum jəgə kam si ba nii. ² Tɔga ma da ka sisini zanzan. Baɲa-We maleka ma nunji weyuu ni, ka tu ka ba ka bibili kandwe kamunu kum ka yagi daa ni, yi ka daari ka jəni di baɲa ni. ³ Ka yibiyə maa tiini ka nyuna ni dɔa na pipili te tun, yi ka gwaaru tum di tiini ti puri pari pari. ⁴ Noona balɔ na wɔra ba yiri yibeeli dum tun ma bəri di fɔɔni nɔneeni ba tigi mu te.

⁵ Maleka kam laan ma ta di kaana bam ka wɔ: «Á yi taá kwari fɔɔni. Amu ye ni abam lagɔ si á na

Zezi wɔlv ba na jaani ba pa tɔɔn-dagara kam baɲa ni ba gv tun mu. ⁶ O nan təri yo. O joori o bi o yagi tɔɔni, nɔneeni o ya na maɲi o fa kulɔ di abam tun. Nan ba-na á nii o yira yam ya na tigi me tun. ⁷ Abam nan ki lila á vu á ta di o karabiə bam ni, We pe o joori o bi o yagi tɔɔni, yi o laan wɔ da yigə o vu o taa cəgi abam Galile ni. Dáani mu á wɔ vu á na-o. Mu kulɔ a na lagɔ a ta a bri abam tun.»

⁸ Maleka kam na tagi kɔntu tun, kaana bam ma ki lila ba nunji yibeeli dum jəgə kam ni ba maa kea, yi fɔɔni di wɔpolo kamunu jɔgi-ba. Ba ma duri ba vu si ba ta di Zezi karabiə bam kulɔ na ki tun.

⁹ Ba na maa ke tun, Zezi ma da o jeeri-ba, yi o ki-ba le. Ba ma vu ba yi o te, ba kuni doonə ba ja o ne yi ba zul-o. ¹⁰ Zezi ma ta di ba o wɔ: «Á yi taá kwari fɔɔni. Vena a ko-biə bam te, si á ta di ba si ba vu Galile, si dáani mu baá na amu.»

¹¹ Kaana bam na nunji yibeeli dum jəgə kam ni kɔntu tun, noona balɔ na wɔra ba yiri-di tun badaara ma zanɔ ba joori ba vu tiv kum wɔ, yi ba ta kulɔ maama na ki tun ba bri Zwifə kaanum yigə tiinə bam. ¹² Kaanum yigə tiinə bam laan ma vu ba ŋɔɔni di tiv kum nakwa bam. Ba ma ki ni daani yi ba kwe səbu-fɔɔ ba pa pamaɲna bam, ¹³ yi ba wɔ: «Abam maɲi si á ta ni, Zezi karabiə bam mu tu titu ni, ba ŋɔ o yira yam ba kwe ba ja viiri, yi abam tigi á dɔa. ¹⁴ Gɔvirma tu wɔm nan na tu o lware ku ni ni, yi ku na jɔgi taani, dɔbam wɔ ŋɔɔni di joni abam di yagi, si liə yi taa jɔgi abam.»

¹⁵ Pamaɲna bam ma joni səbu kum, yi ba siini ba ki kulɔ ba na tagi-ba si ba ki tun. Mu taani dɔntu mu Zwifə bam jɔgi ba tea, ku ba ku yi zim maama.

Zezi na ηḵḵḵu kḵḵḵu dḵi o karabiḵ
bam o kweeli tḵn
 (Mariki 16:14-18, Luki 24:36-
 49, Zan 20:19-23, Tḵḵḵḵa Tḵḵḵḵo 1:6-
 8)

¹⁶ Zezi karabiḵ fugḵ-dḵḵḵa kam laan ma zanḵ ba vu Galile, piu kḵḵḵu yuu ni o na manḵ o ta dḵi ba sḵ ba vu tḵn. ¹⁷ Ba ma sunḵ ba vu ba na-o, yi ba kuni doonḵ ba zul-o. Badaara maa ta jḵḵi bḵḵwḵa dḵḵ-o. ¹⁸ Zezi laan ma vu o yi ba te, yi o ta dḵi ba o wḵ: «Wḵ pḵ-nḵ dam sḵ a taa te wḵyuu dḵi tḵḵa banḵ wḵḵnu maama. ¹⁹ Kḵḵntḵ ηḵwaaḵ, nan ve-na lḵḵḵu banḵ dḵi tiinḵ maama te, sḵ á pa ba ji amḵ karabiḵ, sḵ á daari á miisi-ba na wḵḵḵ dḵi amḵ Ko Wḵ yḵḵ, dḵi amḵ na yi Dḵi Bu tḵn yḵḵ, dḵi Dḵi Joro kḵḵm yḵḵ ηḵwaaḵ, ²⁰ sḵ á daari á brḵ-ba sḵ ba sḵ wḵḵo kḵḵḵu maama amḵ na pḵ abam ni sḵ á kḵ tḵn. Nan taá ye-na ni, amḵ wḵ ta wḵra dḵi abam manḵ maama, sḵ kḵ vu kḵ yi lḵḵḵu tiim manḵ.»

**Wε taani dɩb
 MARIKI
 na pɔpɔni tɩn
 Wε taani dɩb
 Mariki na pɔpɔni
 tɩn na bri dɩbam
 kulɔ tɩn mu tɩntɔ**

Mariki yɩ wɩɩɩ dɛɛn na tɔgi o tɔŋi Wε tɩtɩŋa o zɛni Pooli dɩ Pɩyɛɛri tɩn mu. (Nii-na Tɩtɩŋa Tɔnɔ 13:5, Kolɔsi 4:10, 1 Pɩyɛɛri 5:13.)

Mariki tɔnɔ kɔm bri nɩ Zezi yɩ Wε Bu mu, o jɩgi ni wonjo maama baŋa nɩ (Mariki 1:1 dɩ 15:39).

Mariki dɛ yigə o pɔpɔni Zan wɩɩɩ na miisi nɔɔna na wɔntɩ tɩn na tu o kwe cwəŋə o pa Zezi te tɩn. O ta bri Zezi dɩ dɛɛn na pɛ Zan miis-o na wɔntɩ te dɩ sɩtaani na maŋ-o te tɩn (Mariki 1:1-13).

O bri Zezi na bəŋi nɔɔna sɩ ba taa tɔg-o te, dɩ o na zaasi nɔɔna te, dɩ o na pɛ yawɩna na yazurə yɩ o zəli ciciri nɔɔna yɩra nɩ, yɩ o yagi nɔɔna lwarɩm o ma cɛ-ba te tɩn (Mariki 1:14—10:52).

Zezi wuuri o ta dɩ o karabiə bam nɩ, o na ve Zeruzalem, oɔ na yaara yɩ o ti, sɩ o laan joori o bi o yagi tɔvɩ. Ba nan wɩ ni o taani dɩm kuri (Mariki 8:31-32 dɩ 9:30-32 dɩ 10:32-34).

Zezi dɛɛn na maa zɔvɩ Zeruzalem tɩn, nɔn-kɔgɔ zul-o zanzan. Zwifə yigə tiinə bam maa cul-o. O laan ma zaasi nɔn-kɔgɔ kɔm dɩ o karabiə bam dɩ o dɔna dɩ o maa guri (pɔɔrɩm 11-13).

Tɔnɔ kɔm tiim jəgə nɩ Mariki bri Zezi na tɩgi tɔvɩ-dagara baŋa nɩ yɩ o joori o bi te tɩn (pɔɔrɩm 14-16).

Zan na miisi nɔɔna na wɔntɩ yɩ o bri-ba te tɩn

(Matiyu 3:1-12, Luki 3:1-17, Zan 1:19-28)

¹ Baŋa-Wε Bu Zezi Kriisi kwərwəŋə kam na puli te tɩn mu

tɩntɔ: ² Kɔ ki nɩ Wε nijonnu Ezayi na maŋi o pɔpɔni kulɔ faŋa faŋa yɩ o tɔɔli Wε kwərə o wɩ:

«Nii, amɩ Wε lagɩ a tɔŋi a nɔɔnu mu,

sɩ o da nmu yigə o vu o kwe cwəŋə kalɔ nmu na wó ba n tɔgi da tɩn.»

³ «Nɔɔnu mu wɩ kagwa wɔntɩ o tɔɔli kwərə o wɩ:

«Zanɩ-na á fɔgi á kwe dí Yuutu wɩm cwəŋə kam,

o na lagɩ o ba o tɔgi da tɩn.

Pa-na cwe silɔ o na lagɩ o ba o tɔgi tɩn fɔgi sɩ yɔɔri lanyɩranɩ.»

»

⁴ Kɔ dɛɛn sɩntɩ kɔ ki kuntu donɩ mu. Nɔɔnu wɔdonɩ dɛɛn mu wɩra, o yɩri mu Zan. O maa wɩ kagwa wɔntɩ, yɩ o miisi nɔɔna na wɔntɩ Wε ŋwaani. O maa yəni o tɔɔli Wε kwərə, o bri nɔɔna nɩ ba maŋi sɩ ba ləni ba wɩrɩ ba yagi kəm-balwaarɩ, sɩ ba daari ba pa o miisi-ba na wɔntɩ, sɩ Wε laan wó yagi ba lwarɩm Dɩ ma cɛ-ba. ⁵ Nɔɔna zanzan maa yəni ba nunɩ Zude ti-biə bam maama dɩ Zeruzalem ba ve o te. Ba na ve o te kuntu tɩn, ba maa te ba bri kulɔ ba na ki ba cɔgi tɩn. O laan maa paɩ ba tu Zɔrden bugə kam wɔntɩ, yɩ o miisi-ba na wɔntɩ Wε ŋwaani.

⁶ Zan dɛɛn zɔvɩ gɔrɔ kulɔ ba na sɔgi dɩ yogondi kɔrɩ tɩn mu. O maa maɩ kilə o ja o təŋə. O wɔdiu mu yɩ kayɩra dɩ tɔvɩ. ⁷ O maa tɔɔli Wε kwərə dɩ nɔɔna bam o wɩ: «Nɔɔnu wɔdonɩ wó saŋi amɩ kwaga o ba, wɔntɩ tiini o dwe amɩ. A wɩ maŋi sɩ a tiiri a li o nɛ natra a pa-o. ⁸ Amɩ miisi abam na wɔntɩ mu. Wɔntɩ nan na tuə, oɔ miisi abam Wε Joro kɔm wɔntɩ.»

Zan na miisi Zezi Kriisi na wɔntɩ te tɩn

(Matiyu 3:13—4:11, Luki 3:21-22, 4:1-13)

⁹ Maŋa kam kuntu nɩ, Zezi dɛɛn ma nunɩ Galile tɩv kɔdonɩ, kɔ yɩri mu Nazareti. O ma vu o yɩ Zan te, yɩ o tu Zɔrden bugə kam wɩ

yi Zan miis-o na wɔnu. ¹⁰ Zezi na maa nuɲi na bam wɔnu tɪn, o ma na weyuu na pɔri yi Wε Joro kum tɔgi da ku tu o banja, yi ku nyi di kunkwɔɲə te. ¹¹ O ma ni kwɔrɔ laan na ŋɔɔni weyuu ni ka wɪ: «Nmɔ mu yi amɔ bu-dɔa a na soe di a wɔ maama.

A tiini a jigɪ wɔpolo zanzan di nmɔ.»

¹² Ku na-niə da mu Wε Joro kum de ku pa o vu kagɔa wɔ. ¹³ O maa wɔ kagɔa kam wɔni taan da fiinna. O na wɔra tɪn, sɔtaani laan ma tui o te, si di gan-o si o ya ki o cɔgi. O maa zɔɔri di kagɔvara, yi Wε malesɪ di tui o te si zɔn-o.

Zezi na bəŋi nɔɔna bana si ba taa tɔg-o te tɪn

(Matiyu 4:12-22, Luki 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Ba deen ma ja Zan ba ki pɪna digə ni. Kuntɔ kwaga ni Zezi ma joori o vu Galile. O maa wɔra o tɔɔli Wε kwɔr-ywɔɲə kam o bri nɔɔna, ¹⁵ yi o wɪ: «Manja kam laan yiə, Wε paari dɪm na lagɪ di ba nɔɔna titari ni tɪn. Kuntɔ ŋwaani, ləni-na á wɔrɔ á yagɪ kəm-balwaarɔ tɪm, si á daari á se Wε kwɔr-ywɔɲə kam.»

¹⁶ Zezi deen maa wɔ Galile nɪnɔ kum ni ni o veə. O ma na nɔɔna bale, ba na yi cɔrɔ. Ba didɔa yiri mu Simɔn. O nyaani yiri mu Andre. Ba yi kaləŋ-jara mu. Ba maa wɔ na bam wɔni ba dɔli buri si ba ma ja kale. ¹⁷ Zezi ma ta di ba o wɪ: «Zanɪ-na á ba á taá tɔgi amɔ. Aá pa á taá beeri nɔɔna mu á pa-ni, si ba taa tɔgi-ni, ni á na yəni á jaani kale te tɪn.» ¹⁸ O na tagɪ kuntɔ tɪn, ba ma zanɪ lɪla ba yagɪ ba buri sɪm, yi ba vu ba tɔgi o kwaga.

¹⁹ Zezi na ve yigə funfɪn tɪn, o daa ma na nɔɔna bale. Ba didɔa yiri mu Zaki. O nyaani di maa wɔra, o yiri mu Zan. Ba ko yiri mu Zebede. Ba maa wɔ naboro wɔni ba kwε ba buri. ²⁰ O laan

ma bəŋi-ba. O na bəŋi-ba kuntɔ tɪn, ba ma zanɪ lɪla ba yagɪ ba ko wɔm di o tɪntɔɲna bam naboro kum wɔni, yi ba vu ba tɔg-o.

Zezi na zəli cicirə nɔɔnɔ yira ni te tɪn

(Luki 4:31-37)

²¹ Zezi di o karabiə ma tɔgi daani ba vu ba zɔ tɪv kudonɔ wɔ, ku yiri mu Kapernawum. Zwifə bam siun de na yi tɪn, Zezi ma vu o zɔ ba Wε-digə kam si o bri-ba. ²² O na bri-ba tɪn, nɔɔna balɔ na wɔra tɪn maa tiini ba yi yəəu di o zaasɪm dɪm, bəŋwaani o ni-taani dɪm jigɪ dam di dwe ba titi callu karanyina tiinə bam taani dɪm.

²³ Nɔɔnɔ wɔdonɔ deen maa wɔ ba Wε-digə kam wɔni, yi cicirə jig-o. O ma kaasi di kwɔr-dia o wɪ: ²⁴ «Zezi, Nazareti tu, bεε mu n lagɪ dɪbam tee ni? Nmɔ tu si n cɔgi dɪbam dwi mu na? A ye nmɔ na yi wɔlɔ. Nmɔ yi Wɔ-pɔŋo Tu wɔlɔ Wε na tɔŋi tɪn mu.»

²⁵ Zezi ma kaani cicirə kam o wɪ: «Cəgi sɔɔ, si n nuɲi n daari baaru wɔm.»

²⁶ O na tagɪ kuntɔ tɪn, cicirə kam ma tiini ka ja nɔɔnɔ wɔm ka su. Ka ma kaasi di kwɔr-dia yi ka nuɲi ka daari nɔɔnɔ wɔm.

²⁷ Nɔɔna bam na nε kuntɔ tɪn, ku ma sɔ ba maama lanyɪrani, yi ba bwe daani ba wɪ: «Bεε mu kuntɔ? O bri cwə-dɔŋa mu yi o zaasɪm dɪm jigɪ dam. Nii, o na te ciciri ni si viiri, yi si se o ni.»

²⁸ Nɔɔna balɔ maama na zɔɔri Galile je sɪm ni tɪn deen ma ni Zezi ŋwa lɪla.

Zezi na pε yawɪna zanzan na yazurə te tɪn

(Matiyu 8:14-17, Luki 4:38-44)

²⁹ Zezi di o nɔɔna bam ma nuɲi Wε-digə kam ni, ba tɔgi di Zaki di Zan ba vu ba yi Simɔn di Andre-ba sɔŋo. ³⁰ Paa maa jigɪ Simɔn tɪnkaani yi o tigə. Ba ma ta di Zezi ku na ki-o te tɪn. ³¹ O ma vu kaani wɔm te, o ja o juɲa o pa o zanɪ

wænu. Paa kam ma da ka yag-o. O ma zanɔ o ki wɔdiu o pa-ba.

³² Wɛ na zɔ yɛ tɛga wɔra ka yi tɛn, nɔɔna maa jaani balɔ maama na yɛ yawɔna di ciciri na jɛgi balɔ maama tɛn ba tui Zezi te. ³³ Tɛ kɔm nɔɔna bam maama ma vɔ ba gilimi Simɔn-ba sɔɔɔ ni nɛ. ³⁴ Zezi ma pa nɔɔna zanzan na yazurɛ dɛ ba yawɔɔ dwi dwi, yɛ o daari o zɛli ciciri zanzan nɔɔna yɛra nɛ. O ma wɔ sɛ sɛ ciciri sɛm nɔɔni kɔlɔkɔlɔ, sɛ na manɔ sɛ ye o na yɛ wɔlɔ tɛn nɔɔna.

³⁵ Tɛga na pɔɔri tɛtɛtɛ yɛ wɛ daa ta wɔ puli tɛn, Zezi ma zanɔ o nunɔi o vɔ jɛgɛ kalɔ nɔɔn-nɔɔnɔ na tɛrɛ tɛn. O wɔra o warɛ Wɛ o yɛranɛ.

³⁶ Simɔn-ba laan ma zanɔ ba nunɔi sɛ ba beeri o jɛgɛ. ³⁷ Ba na nɛ-o tɛn, ba ma ta did-o ba wɛ: «Nɔɔna bam maama lagɛ sɛ ba na nmɔ.»

³⁸ Zezi ma lɛri-ba o wɛ: «Zanɔ-na sɛ dɛ ke dɛ vɔ je sɛdonnɛ. A manɔ sɛ a vɔ tɛ-balwa balɔ na wɔ yoba seeni tɛn a tɔɔli Wɛ kwɛrɛ kam. Kɔ yɛ kɔntɔ nɔɔna mɔ a nunɔi Wɛ te a ba.»

³⁹ O laan ma beeri o tɔgi Galile wɔ maama. O maa yɛni o zɔɔri Zwifɛ bam Wɛ-di sɛm. O maa bɔri nɔɔna Wɛ cɛga kam, yɛ o zɛli ciciri nɔɔna yɛra nɛ.

Zezi na pɛ nanyɔɔ na yazurɛ te tɛn

(Matiyu 8:1-4, Luki 5:12-16)

⁴⁰ Nɔɔnɔ wɔdonɔ dɛɛn mɔ wɔra, o na yɛ nanyɔɔ. O ma zanɔ o vɔ Zezi te, o kuni doonɛ o yigɛ nɛ o loor-o o wɛ: «Nmɔ na laga, nɛ wani n pa a na yazurɛ a ji lanyiranɛ.»

⁴¹ O nɔɔna ma zɔ Zezi. O ma twɛ o jɛna o dwe-o, yɛ o wɛ: «ɛɛn. A laga. Zanɔ dɛ yazurɛ sɛ n ji lanyiranɛ.» ⁴² O na tagɛ kɔntɔ bɛdwi banɔ nɛ tɛn, mɔ yawɔ kɔm yagɛ nɔɔnɔ wɔm, yɛ o yɛra yam ji lanyiranɛ. ⁴³ Zezi ma daa ta did-o o wɛ, o ve, yɛ o daari o kaan-o o wɛ: ⁴⁴ «Yɛ zanɔ n ta kɔlɔ na ki

tɛn n bɔri nɔɔn-nɔɔnɔ. Nan yɔɔri n vɔ Wɛ kaanɔm tu wɔm te, sɛ n pa o nii n yɛra yam, sɛ n daari n kwe wænu tɛlɔ Moyisi cullu tɛn na bɔri nɛ tɛ manɔ tɛn n pa-o, sɛ o ma o kaanɔ Banɔ-Wɛ. Kɔntɔ wɔ bɔri nɔɔna maama nɛ n yawɔ kɔm sɛm kɔ je.»

⁴⁵ Zezi na tagɛ kɔntɔ tɛn, nɔɔnɔ wɔm ma nunɔi yɛ o kari o nɔɔni kɔlɔ na ki tɛn o pa nɔɔna maama lwarɛ kɔ ni nɛ. Kɔntɔ nɔɔna Zezi daa warɛ o zɔ tɛ dɛ tɛ wɔ yɛ o wɔ sɛgi o tɛtɛ. O ma lɛɛri o manɔ gaa wɔnɔ nɔɔna na tɛrɛ mɛ tɛn. Nɔɔna maa yɛni ba nunɔi je maama ba ve o te.

2

Zezi na bɔri nɛ o jɛgi dam sɛ o yagɛ nɔɔna lwarɛm o ma cɛ-ba te tɛn

(Matiyu 9:1-8, Luki 5:17-26)

¹ Da funfɛn na ke tɛn, Zezi ma jooɔri o vɔ Kapernawum. Tɛ kɔm nɔɔna bam ma lwarɛ nɛ o tu o wɔ sɔɔɔ nɛ. ² Ba zanzan ma ba ba la daanɔ sɔɔɔ kɔm nɛ, yɛ lanɔ daa tɛrɛ kɔ ni nɛ dɛ funfɛn dɛ. O maa wɔra o nɔɔni Wɛ taanɔ o bɔri-ba. ³ O na wɔra o bɔri-ba kɔntɔ tɛn, nɔɔna badonnɛ ya jɛgi kɔrɔ ba bɔnɔ o te, yɛ nɔɔna bana zɛn-o dɛ gungolo. ⁴ Ba na yɛ jɛgɛ kam tɛn, ba maa warɛ ba ja-o ba yɛ Zezi te, kɔgɔ kɔm na daga tɛn nɔɔna. Ba ma ja-o ba di digɛ kalɔ Zezi na wɔ ka wɔnɔ tɛn nayuu, ba zagɛ ba puri bɔɔnɔ ba manɔ dɛ Zezi na wɔ mɛ tɛn. Ba ma daari ba pa gungolo kɔm kɔrɔ kɔm na tigi kɔ banɔ nɛ tɛn tɔgi da kɔ tu digɛ kam wɔ. ⁵ Zezi ma lwarɛ nɛ ba ki ba wɔ didɔba did-o. O ma ta dɛ kɔrɔ kɔm o wɛ: «A bu, nmɔ lwarɛm dɛm ti.»

⁶ Wɛ cullu karanyɛna tiinɛ badaara ya tɔgi ba wɔra. Ba maa je ba bwe ba wɔnɔ ba wɛ: ⁷ «Bɛɛ mɔ yɛ o nɔɔni kɔntɔ donɔ? O pa o dɛ Wɛ yɛ bɛdwi mɔ. O nɔɔni o twɛ Wɛ mɔ. Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wani

o yagi nɔɔnɔ lwarim o ma ce-o, ku na dai We Di yiranu.»

⁸ Zezi ma lwaru ba na jigi wubɔɔja yalɔ ba wonu tin. O ma ta di ba o wi: «Benwaani mu á bunji kuntu don? ⁹ Kɔɔ mu yi mwali ku dwe, a na tagi di kɔɔɔ kum a wi: «Nmu lwarim dim ti mu yi mwali, naa a na tagi a wi: «Zanji weeni n kwe n gungolo kum n ta n vea mu yi mwali? ¹⁰ A nan wu pa abam lwaru ni, amu wulu na yi Nabiin-bu wum tin jigi dam lugu bana ni, si a yagi nɔɔna lwarim a ma ce-ba.»

O laan ma ta di kɔɔɔ kum o wi: ¹¹ «A lagi a ta di nmu, zanji weeni si n kwe n gungolo kum n ja n vu soɔɔ.»

¹² Zezi na tagi kuntu tin, bidwi bana ni mu nɔɔnɔ wum zanji ba maama yigə ni o kwe o gungolo kum o nunji o viiri. Ba na ne kuntu tin, ku ma ki ba maama yeau. Ba ma zuli We yi ba wi: «Di daa ta wu fogi di na kam dintu don.»

Zezi na bəɔi Leevi si o taa tɔg-o te tin

(Matiyu 9:9-13, Luki 5:27-32)

¹³ Zezi daa ma nunji o vu o wu Galile nɔnɔ kum ni ni. Kɔgɔ zanzan ma ba o te ku gilim-o. O maa wura o bri-ba We ciga kam. ¹⁴ O daa ma zanji o maa kea. O na maa ke tin, o ma na nɔɔnɔ wudon, o yiri mu Leevi. O ko yiri mu Alifi. O deen je me seeni o na yəni o je o joni lampoo tin mu. Zezi ma ta did-o o wi: «Zanji n ta n tɔgi-ni.» O ma siuni o zanji o tɔgi o kwaga.

¹⁵ Zezi deen ma vu Leevi soɔɔ si o di wɔdiu di o karabiə bam. Lampo-jonə di nɔn-cicɔguru zanzan di maa tɔgi ba wura ba di wɔdiu kum di ba, benwaani balɔ deen na tɔg-o tin daga. ¹⁶ We callu karanyina tiinə badaara na nunji Farizian tiinə kɔgɔ kum wu tin maa tɔgi ba wura. Ba na ne Zezi na je o di wɔdiu di nɔn-cicɔguru di

lampo-jonə kuntu tin, ba ma bwe o karabiə bam ba wi: «Bee mu ki yi o di wɔdiu didaani lampo-jonə di nɔn-cicɔguru tum kuntu?»

¹⁷ Zezi ma ni ba na tagi kulɔ tin. O laan ma ta di ba o wi: «Ku na yi balɔ na jigi yazurə tin, bantɔ wu manji si ba vu dɔgita tu te si o sooni-ba. Ku daari balɔ na ba jigi yazurə tin mu manji si ba vu si ba na soonim. A na tu lugu bana tin, ku dai si a bəɔi balɔ na manji ba yi nɔn-ɔɔna tin, amu nan tuə, si a bəɔi nɔn-balwaarɔ mu si ba ba amu te.»

Zezi zaasim dim na yi zaasim-dɔɔri te tin

(Matiyu 9:14-17, Luki 5:33-39)

¹⁸ Zan karabiə bam di Farizian tiinə bam deen yəni ba vɔ ni. Nɔɔna badonnə ma vu Zezi te ba bwe-o ba wi: «Benwaani mu Zan karabiə bam di Farizian tiinə bam yəni ba vɔ ni, yi nmu karabiə bam ba vɔa?»

¹⁹ Zezi ma ləri-ba o wi: «Nɔɔnɔ na di kaani yi o ki candiə, yi o cilonnə na wura si ba tɔgi ba di, bantɔ wu wani ba vɔ ni yi kan-barɔ wum ta wu ba tee ni na? Ba bá se ba vɔ ni manja kalɔ kan-barɔ wum ta na wu ba tee ni tin. ²⁰ Ku nan wu ba ku yi manja kam ba na wu ja kan-barɔ wum ba viiri tin. Manja kam kuntu ni o daa na təri ba tee ni tin, mu ba laan wu vɔ ni.

²¹ Nɔɔn-nɔɔnɔ bá se o kwe garyi-dɔɔri o ma fəri gwar-donjo kulɔ na kaari tin. O nan na ki kuntu, garyi-dɔɔri dim laan wu vuuri gwar-donjo kum di pa ku tiini ku cɔgi zanzan. ²² Nɔɔn-nɔɔnɔ di nan bá se o kwe sa-dɔɔja o lo o ki lo-donjo wonu. O na ki kuntu, yi sana kam na keeri, kaá pa loo kum bagɔ mu. Loo kum wu cɔgi yi sana kam di lo. Kuntu ɔɔwaani nɔɔnɔ manji si o kwe sa-dɔɔja o ki lo-donjo wonu mu.»

Zezi Kriisi na dwe siun de callu tim te tin

(Matiyu 12:1-8, Luki 6:1-5)

23 Zwifə bam siun de didonj na yi tun, Zezi deen ma togi kari wu o maa kea. O karabiə bam di maa togi ba veə, yi ba bwəri muna ba yu ba duna. 24 Farizian tiinə bam na ne ba na ki te tun, ba ma ta di Zezi ba wı: «Nii ba na ki te tun. Bəe mu yi ba tujı tıtuı dıu ba cögi siun de callu tum tin?»

25 Zezi ma ləri-ba o wı: «Abam ta wu fögi á karımı We tönö kum na bri Pe Davidi taanı te tun na? Ku bri ni maña kalı Abıata deen na yi We kaanum yuutu tun, kana deen jıgi Davidi di o nööna bam, yi ba ba jıgi wödiu sı ba di. 26 O ma vu o zü We digə, yi o kwe dıpwə yalı na tigi da We nwaanı tun o di. Dıpe dım kuntu culə sı nön-gaa di-di, ku na daı We kaanum tiinə yıranı. Davidi deen di dıpe dım, yi o daarı o pa o nööna bam di togi ba di.»

27 O daa ma ta di ba o wı: «We na ki nabiinə Dı yagi lugu banja ni tun, Dı tiıjı siun de da yarpe maama wunu, sı ku taa jıgi zənə mu ku pa-ba, sı ku daı ni We ki nabiinə siun de callu tum togum nwaanı mu. 28 Kuntu nwaanı amı Nabiin-bu wum jıgi ni siun de callu tum banja ni.»

3

Zezi na pe nöönu na yazurə siun de ni te tin

(Matiyu 12:9-14, Luki 6:6-11)

1 Zezi daa ma joori o vu o zü ba We-digə kam. Nöönu maa wura o jıja dıdwa na tıga. 2 Farizian tiinə badonnə maa lagı cwənjə sı ba bri ni Zezi ki o cögi. Kuntu nwaanı ba ma je ba yıri Zezi sı ba nii, oó se o pa nöönu wum na yazurə siun de dım ni naa o bá se. 3 Zezi ma ta di nöönu wum o wı: «Zanjı n zıgi nööna bam maama tıtarı ni.»

4 O laan ma bwe ba maama o wı: «Culu bri bəe mu? Köö mu manı di culu kum, nöönu na ki o donj lanyıranı siun de ni mu manı naa o na ki-o lwarım mu gara?»

Nöönu na vri o donj nwa siun de ni mu manı naa o na gı-o mu gara?»

O na bwe-ba kuntu tun, ba maa cım. 5 O ma nii ba maama yi o banı zanjı. O wu ma cögi zanzan ba wöbunja na tıgi tun nwaanı. O laan ma ta di nöönu wum o wı: «Twi n jıja kam.» O ma twı-ka, yi ka joori ka ji lanyıranı.

6 Farizian tiinə bam na ne o na ki te tun, ba ma nunjı ba vu ba banı di Pe Erodı kwaga nööna bam, sı ba lagı cwənjə ba gı Zezi.

Nön-kögo na tu Zezi te te tin

7 Zezi di o karabiə bam ma zanjı ba ke. Ba ma vu ba yi nınuv kum ni. Kögo zanzan ma nunjı Galile je sim ni ba togi o kwaga. 8 Nööna badonnə di ma nunjı Zeruzalem di Zude maama, di Yidume je sim ni. Badaara di ma nunjı je sılv na wu Zırden bugə kam bube didonj dım ni tun, di Tiiri di Sidon tınıə yam maama wunu. Kö-fögo zanzan ma vu Zezi te, ba na lwarı o na ki kulıv maama tun nwaanı. 9 Ba kögo kum na daga yi ba tiini ba piın-o zanzan tun, o ma ta di o karabiə bam sı ba ja naboro ba ba ba zıgi da, sı o wantı o zü ku wu. 10 O na manı o pa nööna zanzan na yazurə tun, ku ma pa yawına bam maama yigi ba piın-o, yi ba kwaanı sı ba dwe o yıra. 11 Maña kalı maama ciciri sim na yəni sı na-o, sı wú tv o yigə ni mu, yi sı kaası sı wı: «Nmu mu yi We Bu wum.» 12 Ciciri sim na yəni sı te kuntu donj, o yəni o kaanı-sı mu, sı sı yi pa nöönu-nöönu lwarı o na yi wölv tin.

Zezi na kuri o tıntvıjna fugə-bale bam te tin

(Matiyu 10:1-4, Luki 6:12-16)

13 Zezi laan ma zanjı o vu o di piıv kudoıj yuu. O ma bənjı balıv o na lagı tun sı ba ba o te. 14 Ba na tu tun, o ma kuri nööna fugə-bale

si ba taa wu o tee ni, si o taa twi-
ba si ba taa ve ba twola We kwere
kam di noona. ¹⁵ O ma daari o pa-
ba dam si ba wani ciciri ba zeli
noona yira ni.

¹⁶ Noona fugə-bale bam o na
kuri tun yira mu tuntu:
Simon wulu Zezi na pe o yiri ni
Piyere tun,

¹⁷ di Zaki wulu na yi Zebede bu
tun, di o nyaani Zan.

Zezi ma pa bantu yiri ni
Buanergesi, ku kuri mu Du-
baka bia.

¹⁸ Di Andre, di Filipi, di Batelemi,
di Matiyu, di Toma,
di Zaki wulu na yi Alift bu tun, di
Tadi,

di Simon wulu na yi Zeloti noona
bam wu noonu tun,

¹⁹ didaani Zudası Yiskariyo wulu
na wu ba o yegi Zezi o pa
noona tun.

*Woo dam mu Zezi mai o zeli
ciciri sim?*
(Matiyu 12:22-32, Luki 11:14-
23, 12:10)

²⁰ Zezi ma joori o vu soho. Kogo
zanzan daa ta ma ba ku gilimi
soho kum. Ku ma pa Zezi di o
karabia bam daa wari ba na laja
si ba di wodi di. ²¹ O soho tiine
na ni kontu tun, ba ma zari ba
nuni si ba vu ba ja-o ba viiri,
berwaani noona te ba wi, o co
mu.

²² We cullu karanyina tiine ya
nuni Zeruzalem ba ba si ba nii-
o. Ba maa te ba wi: «Sutaana-pe
Belizebuli mu jig-o. Ku yi wontu
dam mu o ma o zeli sutaana.»

²³ Zezi laan ma beji-ba si ba ba
o te, yi o daari o manji muma
o bri-ba o wi: «Noonu wu wani
o ma sutaana-pe dam o ma zeli
sutaana na? ²⁴ Tu kul paari na
pooi kuni bile yi ba jig daani
tun, ku tu mu. ²⁵ Soho kul
maama na pooi ku titi wuni tun,
ku di wu tu mu. ²⁶ Sutaana-pe na
jooi o jig di o titi, ku bri ni o
paari dim pooi bile mu yi o dam

ti. Oo tu mu. ²⁷ Ku nan na yi te tun,
sutaana-pe nyi di non-diduru na
yiri o soho te tun mu. Noonu na
lagi si o zu diduru wum soho o
ho, o manji si o da yigo o ja diduru
wum o vu mu. O na de yigo o vu-o,
o laan wu wani o zu o kwalimi o
jiguru tum maama o ja viiri.

²⁸ A lagi a ta ciga mu di abam si,
kam-balwaaru tilu maama noona
na ki tun, naa ta-balwaaru tilu ba
na nooni tun, We wai Di yagi-ti
Di ma ce-ba. ²⁹ Ku daari, wulu
maama na nooni o twi We Joro
kum tun, We ba se si Di ma ce
kontu tu manja di manja. Lwarim
dim kontu wu ta togi kontu tu si
ku taa ve manja kalu na ba ti tun.»

³⁰ Ba na tagi ba wi, cicire mu jig-o
tun, mu o tagi kontu di ba.

*Zezi nu di Zezi nyaana na yi
balu tun*
(Matiyu 12:46-50, Luki 8:19-21)

³¹ Zezi nu di o nyaana ma ba o
na wu me tun, ba zig soho kum
mancho ni, yi ba pa ni si ba beji-
o. ³² Kogo zanzan maa je ba gilim-
o. Ba ma ta did-o ba wi: «N nu di
n nyaana tu ba wu mancho ni, yi
ba lagi-m.»

³³ O ma leri-ba o wi: «Woo mu
yi a nu, bran yi a nyaana?» ³⁴ O
laan ma nii balu na je ba gilim-
o tun seeni yi o wi: «Amu nu di
a nyaana mu tuntu. ³⁵ Berwaani
wulu maama na ki We wubwa
na lagi te tun mu yi a nyaani di
a nako di a nu.»

4

*Zezi na manji muma o bri
noona te tun*
(Matiyu 13:1-23, Luki 8:4-15)

¹ Zezi deen maa wu nuni kum
ni ni o bri noona bam. Noona
zanzan ma ba ba gilim-o. Ba kogo
kum na daga tun, o ma zari o di
naboro ku na wu na bam wuni
tun, yi o jani si o bri-ba. Noona
bam maama ma manji na bam ni
ni, si ba taa cegi o taani dim. ² O

maa mai mumaŋa o bɾi-ba wəənu zanzan, yɪ o zaasi-ba o wɪ:

³ «Cəgi-na. Valɔ dɛɛn mu wɔra. O ma zanjɪ o vu o kara sɪ o du. ⁴ O ma kari o dubɪ o wo-duuru tum. Tɪdonnə ma tɔ cwəŋə ni nɪ. Zunə ma ba ba tɔwɛ-tɪ ba di. ⁵ Tɪdonnə ma tɔ kandwa jəgə nɪ valum na ba daga mɛ tɪn. Tɪ ma wɔ daanɪ tɪ puli, valum dɪm na ba lirə tɪn ŋwaanɪ. ⁶ Wɪa ma ba ka baanɪ tɪ maama. Tɪ bɔnnɔ na wɔ zɔ tɪga tɪn, tɪ ma tɪ. ⁷ Kɔ daari wo-duuru tɪdonnə ma tɔ sabari wɔnɪ. Tɪ na puli tɪn, sabari sɪm laan ma zanjɪ sɪ li-tɪ sɪ gɔ, yɪ tɪ daa wɔ kɪ biə. ⁸ Kɔ daari tɪdonnə ma tɔ tɪ-ywəŋə jəgə nɪ, tɪ ma puli tɪ nuŋɪ tɪ kɪ biə lanyiranɪ. Tɪdonnə kɪ nɪɛɛnɪ biə fiintɔ fiintɔ. Tɪdaara kɪ nɪɛɛnɪ biə fusiɾɔv fusiɾɔv. Tɪtum di maa kɪ nɪɛɛnɪ biə bi bi.»

⁹ Zezi laan ma ta o wɪ: «Á nan fɔgɪ á cəgi a taanɪ dɪm lanyiranɪ.»

¹⁰ Kɔgɔ kum na viiri kɔ daari Zezi o yiranɪ tɪn, nɔɔna balɔ ya na wɔ o tee nɪ tɪn badaara ma tɔgɪ di o karabiə fugə-bale bam, ba vu ba bwe-o mumaŋa yam kuri. ¹¹ O ma ləri-ba o wɪ: «Kɔ na yɪ abam, Wɛ manɪ DI pa á lwarɪ DI paari dɪm kuri na yɪ te tɪn, yɪ cɪga kam kɔntɔ ya manɪ ka səgi mu. Kɔ daari, balɔ na dai amɔ kɔgɔ kum wɔ nɔɔna tɪn, a mai mumaŋa yiranɪ mu a bɾi-ba Wɛ cɪga kam, ¹² sɪ

«ba na niə, sɪ ba yɪ taa nai lanyiranɪ,

ba na cəgə, sɪ ba yɪ taa ni ka kuri. Kɔ na dai kɔntɔ, ba ya wɔ pipiri ba sɛ Wɛ,

yɪ DI wɔ yagɪ ba lwarɪm DI ma ce-ba.»

¹³ Zezi laan ma bwe-ba o wɪ: «Á wɔ ni mumaŋɪ dɪntɔ kuri na? Kɔntɔ tɪn, á nan wɔ kɪ ta mu á ni mumaŋa yadonnə yam kuri? ¹⁴ Mumaŋɪ dɪm kuri mu tɪntɔ:

Wo-duuru tɪɔ valɔ wɔm na jɪgɪ o du tɪn mu bɾi Wɛ taanɪ dɪm na yɪ te tɪn. ¹⁵ Nɔɔna badonnə

nyɪ di cwəŋə kam ni wo-duuru tɪm na tɔ mɛ tɪn mu. Bantu na ni Wɛ taanɪ dɪm tɪn, sɔtaanɪ ma da di ba di li-di, yɪ di wɔ zɔ ba wɔbɔŋa. ¹⁶ Nɔɔna badonnə nyɪ di kandwa jəgə kalɔ wo-duuru tɪm na tɔ da tɪn mu. Bantu na ni Wɛ taanɪ dɪm tɪn, ba jonɪ-di lɪla di wɔpolo. ¹⁷ Taanɪ dɪm ma wɔ tiini di zɔ ba wɔbɔŋa. Yaara na yɪ-ba, yɪ ba na bɛɛsɪ-ba Wɛ taanɪ dɪm ŋwaanɪ, baá da ba kwe-di ba yagɪ mu lɪla. ¹⁸ Nɔɔna badaara nyɪ di sabari sɪm jəgə kam wo-duuru tɪm na tɔ da tɪn mu. Bantu mu yɪ balɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm, ¹⁹ yɪ ba ta jɪgɪ liə di lɔgɔ banɔ wəənu tum. Səbu-lagɪ ma cəgɪ ba wɔbɔŋa yɪ wo-yɔɔɔv fra jɪgɪ-ba, kɔ pa ba kwe Wɛ taanɪ dɪm ba yagɪ, yɪ di wɔ jaanɪ kuri di pa-ba. ²⁰ Kɔ daari nɔɔna badaara nyɪ di tɪ-ywəŋə jəgə kam wo-duuru tɪm na tɔ da tɪn mu. Bantu mu yɪ balɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm yɪ ba sɛ-di lanyiranɪ tɪn. Kɔntɔ ma pa Wɛ taanɪ dɪm ja kuri di pa-ba, nɪɛɛnɪ wo-duuru na kɪ biə lanyiranɪ, sɪ kɔ manɪ di biə fiintɔ fiintɔ, yɪ tɪdaara di kɪ biə fusiɾɔv fusiɾɔv, yɪ tɪdonnə di kɪ biə bi bi tɪn.»

Kania mumaŋa (Luki 8:16-18)

²¹ Zezi daa ma manɪ o bɾi-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ na tarɪgɪ kania, oó sɛ o kwe-ka o pu titɔgɔ kuri nɪ, naa o zɪgɪ-ka gadogo kuri nɪ na? Aye. Oó kwe-ka o palɔ wɛɛnɪ mu. ²² Kɔlɔ maama na səgi zɪm nɔɔna tee nɪ tɪn wɔ ba kɔ kwɪn. Kɔlɔ maama na pugɪ zɪm tɪn wɔ ba kɔ purɪ sɪ nɔɔna maama lwarɪ-kɔ. ²³ Á nan fɔgɪ á cəgi a taanɪ dɪm lanyiranɪ.»

²⁴ O daa ma ta o wɪ: «Kwaanɪ-na á pa á na ni kɔlɔ tɪn zɔ á wɔbɔŋa. Abam na mai bwanɔ kalɔ á manɪ á pa á donnə tɪn, Wɛ di wɔ ma bwanɔ kantɔ mu DI manɪ DI pɛɛlɪ DI pa abam.

25 Beɲwaani, nɔɔɔɔ wɔɔɔ na maɲi o jigi woɲo tun, o ta wɔ jɔɲi kɔɔɔ o wɔli da, yi nɔɔɔɔ wɔɔɔ nan na maɲi o ba jigi kɔɔɔɔ tun wɔ ba o ga kɔɔ funfun o ya na jigi tun di.»

Wo-vaalɔ birɔ mimaɲa

26 Zezi daa ma ta o wɔ: «Wɛ paari dɔm nyi di nɔɔɔɔ na kwe wo-duuru o du o kara wɔɔɔ te tun mɔ. 27 Titu ni o maa tigi o dɔa. Wɔa ni o maa yɔni o zaɲi. Wɔa di titu maama wo-vaalɔ tum maa pulɔ yi ti bira, yi valɔ wɔm yɔri ti na ki te ti puli. 28 Tɔga kam ni mɔ wɔɔɔ tum titi yɔni ti puli ti nuɲi ti da yigɔ ti ki wɔɔɔ. Ti laan ja pugɔ yi ti daari ti ki biɔ. 29 Wo-vaalɔ tum na biɲi ti ti, valɔ wɔm laan wɔ kwe o sɔgɔ o vu o zagɔ-ti, faa maɲa kam na yi tun ɲwaani.»

Wɛ paari dɔm na yi te tun

(Matiyu 13:31-32, Luki 13:18-19)

30 Zezi daa ta ma ta o wɔ: «Amɔ wɔ ma bɛɛ mɔ a maa maɲi a bri abam Wɛ paari dɔm na nyi te tun? Aa ma mimaɲa mɔ a bri abam si á lwarɔ lanyiranɔ. 31 Wɛ paari dɔm nyi di nɔɔɔɔ na kwe wo-duu na yi mɔmɔɔ o du tɔga ni, yi wo-duu kɔm kuntu mɔ tiini kɔ yi mɔmɔɔ wo-dwɔ maama wɔɔ. 32 O na dugi-kɔ tun, kɔ laan ma nuɲi kɔ ji kamunu kɔ dwɔni dwɔ balɔ maama na wɔ o kara kam ni tun. Kɔ ma ta nɛ kamunɔ kamunɔ, yi zunɔ tui ba sɔ ba pwɔru kɔ yuu ni, kɔ na jigi woro tun ɲwaani.»

33 Zezi maa mai mimaɲa yantu dwi zanzan mɔ o maɲi Wɛ taani dɔm o bri nɔɔɔna bam. O maa yɔni o bri-ba nɔɔɔni ba na wɔ wani ba ni di kuri te tun. 34 O maa mai mimaɲa yiranɔ mɔ o bri nɔɔɔna bam. Kɔ na yɔni kɔ yi wɔntɔ di o karabiɔ bam yiranɔ, o yɔni o tɛ wɔɔɔ tum maama kuri o bri-ba.

Zezi na jigi dam vu-fɔɔ di na baɲa ni te tun

(Matiyu 8:23-27, Luki 8:22-25)

35 De dɔm kuntu wa-zɔɔri maɲa ni, Zezi ma ta di o karabiɔ bam o wɔ: «Pa-na di kwe naboro di vu di bɛ bube didonɔ dɔm.» 36 O na je naboro kɔm wɔni kuntu tun, ba ma kwe-o ba ja viiri yi ba daari kɔgɔ kɔm. Nabwɔɔru tidonnɔ di maa tɔgɔ-ba ti veɔ. 37 Vu-fɔɔ laan ma zaɲi kɔ magɔ boro kɔm. Na bam ma pɔgɔli zanzan ba wɔra ba sui boro kɔm, yi kɔ lagɔ kɔ miisi na bam kuri ni. 38 Zezi maa wɔ naboro kɔm kwaga kam ni o tigi pɔɔ baɲa ni o dɔa. O karabiɔ bam ma vu ba zaɲ-o, yi ba ta did-o ba wɔ: «Karanyina, di na lagɔ di ti tun, kɔ dai kɔɔkɔɔ di nmu na?»

39 O laan ma zaɲi wɛɛni, yi o bagɔ vu-fɔɔ kɔm o wɔ, kɔ kwɔri, yi o daari o ta di na bam o wɔ, ba yagɔ sɔɔ! O na tagɔ kuntu tun, viu kɔm ma sɔni kɔ ja, yi na bam di maɲi da cɔmm. 40 O ma ta di o karabiɔ bam o wɔ: «Bɛɛ mɔ yi á fumma kuntu? Abam ta wɔ ki á wɔ-didɔba di amɔ na?»

41 Fɔɔni ma tiini di ja-ba. Ba ma bwe daani ba wɔ: «Nɔɔɔɔ wɔntɔ yi wɔɔ mɔ, yi viu di na di ta sɛ o ni?»

5

Zezi na zali ciciri nɔɔɔɔ yira ni te tun

(Matiyu 8:28-34, Luki 8:26-39)

1 Ba ma vu ba bɛ nɔntɔ kɔm ni didonɔ dɔm mɛ Zeraaza tiinɔ na zɔɔri da tun. 2 Zezi ma nuɲi naboro kɔm wɔni. Nɔɔɔɔ wɔdonɔ ma da o nuɲi yiibeelɔ je ni o ba o jeer-o. Cicirɔ mɔ jig-o ka yaara. 3-4 O dɛɛn tigi yiibeelɔ je ni mɔ. Kuni zanzan ba yɔni ba mai capɔnnɔ mɔ ba ma vɔ o jia di o nɛ. O maa yɔni o vanɔ capɔnnɔ tɔɔ na wɔ o jia ni tun o kɔ. O ma daari o magɔ luguru tɔɔ ba na ki o nɛ sum ni tun o cɔgɔ. O na tiini o dana tun, nɔɔn-nɔɔɔ daa warɔ o ja-o o vɔ, naa o ja-o o pa o jɔni cɔm. 5 Maɲa maama wɔa di titi o beeri yiibeelɔ je sum ni di pweeru

yuu ni mu, yi o kaasa. O maa yəni o magi o titi di kandwa o fwələ.

⁶ O na tulɔ o na Zezi yigə yigə tɪn, o ma nunji yibeelə yam wəni o duri o vu o jeer-o. O na yi o te tɪn, o ma kuni doonə o yigə ni, ⁷ yi o kaasi di kwər-dia o wɪ: «Zezi, Yuutu Baŋa-Wɛ Bu, n tu amv te si n ki bɛɛ mu? A loori-m di Wɛ yiri, si n yi zanɪ n yaari-ni.» ⁸ O tagi kɔntu, bɛŋwaani Zezi manɪ o wura o tɛ di cicirə kam si ka nunji o yira ni.

⁹ Zezi laan ma bwe-o o wɪ: «N yiri mu bɛɛ?»

O ma ləri o wɪ: «A yiri mu Kɔgɔ, bɛŋwaani dɪ yi ciciri zanzan mu.»

¹⁰ Ciciri sum ma pa nɔɔnu wɔm tiini o loori Zezi, si o yi pa si nunji je sintu ni si viiri.

¹¹ Tərə zanzan dɛɛn ma wɔ je sum kɔntu ni ba beeri piu kɔm tɔŋə ni ba di. ¹² Ciciri sum ma loori Zezi si wɪ: «Pa dibam cwəŋə si dɪ vu dɪ zɔ tərə bam.» ¹³ O ma sɛ. Ciciri sum laan ma yagi nɔɔnu wɔm yira yi si zɔ tərə bam. Tərə bam kɔgɔ kɔm maama laan ma duri ba tu ba tv bugə kam wəni ba li na ba ti. Ba dɛɛn yi nɛɛɛni tərə murr-tile (2.000) mu te.

¹⁴ Nɔɔna balu ya na nii tərə bam baŋa ni tɪn ma duri ba vu tv kɔm wɔ di de sum maama ni, ba ta di nɔɔna bam kɔlu na ki tɪn. Nɔɔna bam ma nunji ba vu si ba nii ku na ki te tɪn. ¹⁵ Ba ma vu ba yi Zezi te. Ba ma na nɔɔnu wɔlu ciciri kɔgɔ kɔm ya na jig-o tɪn. O maa je yi o wɔbɔŋa joori ya ba o titi yi o zɔ gwaarv. Ba na nɛ-o kɔntu tɪn, fɔntu ma zɔ-ba. ¹⁶ Balu yiə na nɛ kəm dɪm tɪn ma ta ba bri nɔɔna bam ku na ki nɔɔnu wɔm te tɪn, di kɔlu na ki tərə bam di tɪn. ¹⁷ Tv kɔm nɔɔna bam laan ma loori Zezi si o nunji ba tv kɔm ni o viiri.

¹⁸ Zezi ma vu si o joori o zɔ naboro kɔm wɔ. Nɔɔnu wɔlu ciciri sum ya na jig si yaari tɪn ma loori-o, si o na sɛ, si o taa tɔg-o.

¹⁹ O ma wɔ sɛ. O ma ta did-o o wɪ: «Ve sɔŋɔ, si n ta di n sɔŋɔ tiinə n Yuutu Baŋa-Wɛ na duri nmu ŋwaŋa di Dɪ na ki wɔŋo kɔlu maama Dɪ pa-m tɪn.»

²⁰ Nɔɔnu wɔm laan ma kɛ o vu je silv ba na bə ni Tɪni Fugə tɪn, yi o tɛ o bri nɔɔna bam Zezi na ki kɔlu o pa-o tɪn. Balu maama na ni o taani dɪm tɪn, ku ma sv-ba.

Zezi na bi Zayirusi buko yi o pa kaani wɔdon na yazurə te tɪn

(Matiyu 9:18-26, Luki 8:40-56)

²¹ Zezi dɛɛn ma joori o da nɪv kɔm wɔ di naboro o bɛ bube didon dɪm. O na zigɪ nɪv kɔm ni ni tɪn, nɔn-kɔgɔ ma ba o te ba gilim-o. ²² Nɔɔnu wɔdon maa tɔgɪ o wura, o yiri mu Zayirusi. O yi Wɛ-digə kam yigə tiinə wɔ didva mu. O na nɛ Zezi tɪn, o ma kuni doonə o yigə ni, ²³ yi o tiini o loori-o o wɪ: «Amv buko balana mu lagɪ o ti. Popo, a loori-m si n ba n danɪ n jta o baŋa ni, si kɔv pa o yawv kɔm je si o joori o na ŋwta.»

²⁴ Zezi ma sɛ yi o tɔgɪ did-o o ma ve. Kɔ-fɔrɔ di maa tɔg-o, yi ba piɪn-o zanzan.

²⁵ Kaani wɔdon maa tɔgɪ o wura, o na wɔɛ ka-wɔ taan bɪna fugə-yale. ²⁶ O dɛɛn tiini o yaari dɔgɪta tiinə zanzan tee ni. O dɛɛn cɔgɪ o sɔbu maama o yawv kɔm baŋa ni, yi ku ta ba garɪ ku pa-o, ku fɔgɪ ku jiri lɛɛrv mu o yira ni. ²⁷ O laan na ni Zezi ŋwa tɪn, o ma tɔgɪ kɔgɔ kɔm wɔ o kɛ o kwaga o vu o dwe o gɔrɔ. ²⁸ O maa bɔŋɪ o wɪ: «A na manɪ a dwe o gɔrɔ kɔm mɔ di, aɔ na yazurə.»

²⁹ O na dwe-o kɔntu tɪn, jana kam ma da ka kɔ. O ma lwarɪ ni o yawv kɔm sɪni ku je o yira ni.

³⁰ Bidwɪ baŋa ni mu Zezi maani ni dam nunji o yira ni. O maa zigɪ kɔgɔ kɔm wəni o pipiri o nii, yi o bwe o wɪ: «Wɔɔ mu dwe a gɔrɔ?»

³¹ O karabiə bam ma ta did-o ba wɪ: «Nmu wɔ nɛ nɔɔna bam maama na yigi ba piɪni nmu te tɪn

na? BEE mu yi n bwe ni, wɔɔ mu dwe-m?»

³² O daa ta maa fɔgi o nii kɔɔ kum wuni si o lwarɔ wɔɔ na dwe-o tin. ³³ Fɔɔni laan maa jigi kaani wum yi o yira sai, o na ye kulɔ na ki-o yi o na yazurɔ tin nwaani. O ma vu Zezi te o kuni doonɔ o yigɔ ni, yi o ta o ciga maama did-o. ³⁴ Zezi ma ta did-o o wi: «A buko, nmɔ na ki n wɔ-didɔa di amɔ te tin mu pɛ n na yazurɔ. Ve si WE wɔ wɔli-m, si n sin di n yawɔ kum.»

³⁵ Zezi ta na wɔra o nɔɔni kuntu tin, nɔɔna badonnɔ ma nunji Zayirusi sɔɔɔ ba ba, ba ta did-o ba wi: «N buko wum tɔga. Daa n yi ta n jigi karanyina kam n yaara.»

³⁶ Zezi maa cim, yi o ta di Zayirusi o wi: «Yi pa fɔɔni ja-m. Za n weeni n ki n wɔ-didɔa di amɔ.»

³⁷ Zezi ma wɔ se si nɔɔna tɔgi did-o ba vu Zayirusi sɔɔɔ kum, ku na dai Pɔyɛri di Zaki di o nyaani Zan yiranu. ³⁸ Ba ma vu ba yi sɔɔɔ kum. Zezi ma ni n sɔɔ yiranu mu wɔra bɔgi bɔgi, yi nɔɔna keerɔ yi ba coosɔ. ³⁹ O ma zu sɔɔɔ kum, yi o ta di nɔɔna bam o wi: «Bɛnwaani mu yi á ki sɔɔ yi á keerɔ? Bu wum wɔ tigi, o do mu.»

⁴⁰ O na tagi kuntu tin, ba ma mwan-o. O ma pa ba maama nunji. O ma daari o ja bu wum nu di o ko di o titi karabiɔ batɔ bam o vu o zu digɔ kalɔ bu wum na tigi da tin. ⁴¹ O ma ja bu wum jɔɔa, yi o ta did-o o wi: «Talita kumi.» Taani duntu kuri mu: «Bɔsankana, a lagi a ta nmɔ, zanɔ weeni.»

⁴² O na tagi kuntu tin, bɔsankana kam ma da ka zanɔ weeni ka veɔ. O bina deen yi fugɔ-yale mu. Ba na ne kuntu tin, ku ma sɔ-ba lanyiranu. ⁴³ Zezi laan ma kaani-ba o wi, ba yi zanɔ ba pa nɔɔn-nɔɔnɔ lwarɔ kulɔ na ki tin. O ma daari o ta di ba o wi, ba ki wɔdiu ba pa bu wum si o di.

6

Zezi titi tiv kom tiinɔ na vi-o te tin

(Matiyu 13:53-58, Luki 4:16-30)

¹ Zezi deen ma nunji jɔgɔ kam kuntu ni, yi o joori o vu o titi tiv. O karabiɔ bam di tɔg-o ba vu.

² Zwifɔ bam siun de na yi tin, o ma vu o zu ba WE-digɔ kam yi o puli si o bri-ba WE taani. Nɔɔna zanzan maa wɔra yi ba cɔgi o zaasum dum. Ba na ni tin, ku ma sɔ-ba lanyiranu. Ba maa te ba wi: «Nɔɔnɔ wuntu ki ta mu o lwarɔ wɔɔnu tuntu donɔ? O ki ta mu o jigi swan tuntu, yi o jigi dam o ma ki wo-kinkagila yantu? ³ Ku dai wum mu yi da-lwarɔ wum na? Wum mu dai Mari bu wum na? Ku dai wum nyaana mu yi Zaki di Zuzefɔ di Zudasɔ di Simɔn na? Ku dai wum nakwa mu wɔ dibam titari ni tin na?»

Kuntu nwaani mu ba deen wɔ se ni Zezi sunu o nunji WE te. ⁴ O laan ma ta di ba o wi: «Nɔɔnɔ na yi WE nijonnu, nɔɔna yɔni ba pa-o zulɔ lanyiranu, ku daari o titi tiv tiinɔ di o sɔɔɔ tiinɔ di o curru nan bá nɔg-o.»

⁵ O deen ma wɔ ki wo-kinkagila ba tee ni. Ku na dai o na kwe o jɔɔa o danɔ yawuuna finfinɔ banja ni o pa ba na yazurɔ tin. ⁶ Ku ma sɔ Zezi di ba na wɔ ki ba wɔ-didɔa did-o tin.

Zezi na tɔɔni o karabiɔ fugɔ-bale bam te tin

(Matiyu 10:5-15, Luki 9:1-6)

Zezi deen maa tulɔ ti-balwa bam o kari o bri nɔɔna WE ciga kam.

⁷ O laan ma bɔɔni o karabiɔ fugɔ-bale bam si ba ba o te. O ma li-ba bale bale si o tɔɔni-ba, yi o pa-ba dam si ba wantɔ ba zɔli ciciri nɔɔna yira ni. ⁸ O ma ta di ba o wi: «Á na maa ve, á yi zanɔ á kwe kulɔkulɔ á wɔli da á ja á vu, ku na dai nacɔgɔ yiranu. Á nan yi kwe wɔdiu naa tampɔgɔ.

Á yi kwe sɔbu á ki gwar-fwɛɛla ni á wɔli da. ⁹ Zu-na natra, si á

yi kwe gwaaru tile tile. ¹⁰ A na ve á zú sɔɔɔ kɔlɔ á pɛni da, si á taá zúuri daani si kɔ ba kɔ yi á viirim manja. ¹¹ Kɔ daari, á na yi tɔ kɔlɔ yi ba na wɔ se si ba jeeri abam lanyirani, naa ba na wɔ cɛgi abam taani, si á nuɔi tɔ kɔm kɔntɔ nɔ. Á na maa viirɛ, si á pɔsi á ne fogo á yagi da, si kɔ pa nɔɔna bam lwarɔ nɔ ba wɔ kɔ lanyirani.»

¹² O na tagɔ kɔntɔ dɔ ba o ti tɔn, ba laan ma nuɔi ba vu ba tɔɔl We kwɛrɛ, ba brɔ nɔɔna nɔ ba manɔ si ba lɛni ba wɔrɔ ba yagi kɛm-balwaarɔ tɔn. ¹³ Ba ma zɛli ciciri zanzan nɔɔna yɔra nɔ. Ba ma kwɛri ba kwe nugɛ ba ma dwe yawɔna zanzan, yi ba na yazurɛ.

Pe Erɔdi na pe ba gv Zan te tɔn (Matiyu 14:1-12, Luki 9:7-9)

¹⁴ Pe wɔɔɔɔ dɛɛn mu wɔra, o yɔri mu Erɔdi. O ma ba o ni Zezi nwa, nɔɔna zanzan na jigi o taani ba nɔɔni tɔn nwaani. Nɔɔna badonnɛ maa te ba wɔ: «Kɔ yi Zan wɔlɔ na miisi nɔɔna na wɔnɔ tɔn mu joori o bi o yagi tɔɔnɔ. Kɔntɔ nwaani mu o jigi dam yi o wai wo-kɔnkagila o kia.»

¹⁵ Nɔɔna badaara maa wɔ: «Kɔ yi We nijonnu Eli mu tuɛ.» Badaara dɔ ta maa wɔ: «O yi We nijonnu mu, nɔnɛɛni balɔ na tɔɔl We kwɛrɛ fanja tɔn.»

¹⁶ Kɔ daari, Pe Erɔdi na ni Zezi nwa tɔn, o ma ta o wɔ: «Kɔ tɔ yi Zan wɔlɔ amɔ na pe ba go o yuu tɔn mu joori o bi o yagi tɔɔnɔ.»

¹⁷ O dɛɛn tagɔ kɔntɔ, bɛnwaani o ya wɔ kɔ Zan lanyirani. O pe ba ja Zan ba vɔ ba kɔ pɔna digɛ nɔ. Kɔ dɛɛn kɔ tɔntɔ dɔn mu: Erɔdi ya di kaani wɔɔɔɔ, o yɔri mu Erɔdiadi. Kaani wɔm dɛɛn yi o zɔmbaarɔ Filipi kaani mu. ¹⁸ Zan dɛɛn ma ta did-o nɔ, kɔ culɛ si o di o zɔmbaarɔ kaani yi o ta nwa. ¹⁹ Kɔntɔ nwaani mu Erɔdiadi culi Zan. O maa lagɔ si ba gv-o, yi o

wɔ ne cwɛɔɔ, ²⁰ bɛnwaani Erɔdi dɛɛn kwari Zan. O maa ye nɔ Zan yi wɔ-pɔɔɔ tu yi o te ciga. Kɔntɔ nwaani Erɔdi ma fɔg-o o nii lanyirani, si kɔlɔkɔlɔ yi kɔ-o. O maa yɛni o cɛgi o taani dɔ wɔpolo, yi kɔ pa o wɔbɔna vugimi.

²¹ Erɔdiadi dɛɛn laan ma ba o na cwɛɔɔ si ba gv Zan. Pe Erɔdi lɔra manja na tu ka yi tɔn, o ma kɔ candiɛ yi o bɛɔi o tɔ kɔm didɛera bam dɔ pamanja yigɛ tiinɛ, dɔ nadunɛ balɔ na zúuri Galile nɔ tɔn, si ba tɔɔɔ ba di candiɛ kam. ²² Ba na wɔra ba di candiɛ kɔntɔ tɔn, Erɔdiadi buko laan ma zani o zɔ o sa o brɔ vɛrɛ bam. Kɔ ma pa pe wɔm dɔ o vɛrɛ bam wɔ poli lanyirani. Pe wɔm ma ta dɔ buko wɔm o wɔ: «Wɔɔɔ kɔlɔ maama nmu na lagɔ tɔn, amɔ wɔ pa-m.» ²³ O ta ma ta o du o wɔ: «Aá pa-m wɔɔɔ kɔlɔ maama n na wɔ loori a tee nɔ tɔn. Kɔ na manɔ kɔ yi a tɔ kɔm cicoro dɔ, a ta wɔ pa-m.»

²⁴ Buko wɔm na ni kɔntɔ tɔn, o ma nuɔi o vu o nu te o bwe-o o wɔ: «Bɛɛ wɔɔɔ mu amɔ wɔ loori?» O ma lɛri o wɔ: «Ve n ta nɔ n lagɔ si o go Zan yuu mu o pa-m.»

²⁵ Buko wɔm ma kɔ lɔla o joori o zɔ pe wɔm te, yi o ta did-o o wɔ: «A lagɔ si n go Zan yuu mu n kɔ zɔn-tanlana wɔnɔ n pa-nɔ lele.»

²⁶ Pe Erɔdi na ni kɔntɔ tɔn, o wɔ ma tiini kɔ cɔɔɔ zanzan. O nan na tagɔ o du vɛrɛ bam yigɛ nɔ tɔn, o maa ba lagɔ si o vɔn. ²⁷ O ma kɔ lɔla o tɔnɔ o pamanɔ didɔba si o vu o go Zan yuu kɔm o ja ba. Nɔɔnɔ wɔm ma vu pɔna digɛ kam o go Zan yuu kɔm. ²⁸ O ma kwe-kɔ o kɔ zɔn-tanlana wɔnɔ o ja ba o pa buko wɔm. O ma jonɔi o ja vu o pa o nu.

²⁹ Zan karabiɛ bam na lwarɔ kɔlɔ na kɔ tɔn, ba ma zani ba vu ba kwe o yira yam ba ja vu ba kɔ.

Zezi na pe ko-foro di wodi ba su te tin

(*Matiyu 14:13-21, Luki 9:10-17, Zan 6:1-14*)

³⁰ Zezi karabiə fugə-bale bam ma joori ba ba o te. Ba ma ta ba bri-o kulɔ maama ba na kɪa, dɪ ba na bri noona We cɪga kam te tin.

³¹ Noona zanzan maa yəni ba tui Zezi te, yɪ ba joori ba viirə. Ba na daga kuntu tin, Zezi dɪ o karabiə bam daa warɪ ba na pwələ sɪ ba di wodi dɪ. Kuntu ŋwaani o ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam nan ba á yiranɪ, sɪ dí vu gaa wɔ sɪ á wanɪ á sin finfin.»

³² Ba laan ma vu ba zɔ naboro, sɪ ba vu je silɔ na yɪ gaa wɔ tin ba yiranɪ. ³³ Ba na maa ke tin, noona zanzan ma na-ba yɪ ba lwarɪ-ba. Ba ma zanɪ ba nunɪ ba tɪni dɪm maama nɪ, ba duri dɪ ne ba vu ba loori-ba jəgə kalɔ ba na maa ve tin nɪ. ³⁴ Zezi ma nunɪ naboro kum wɔni. O laan ma na non-kɔgɔ kum na tu kɔ wɔra. Ba ŋwanɪ ma zɔ-o lanyiranɪ, beŋwaani ba nyɪ dɪ peeni silɔ na ba jɪgɪ nayɪrɔ sɪ o taa nii sɪ banɪ nɪ tin. O laan ma puli o wɔra o bri-ba wəənu zanzan.

³⁵ Kɔ na tiini kɔ daani yɪ we ba wɔra dɪ zɔuri tin, o karabiə bam ma vu ba ta did-o ba wɪ: «Maŋa kam wɔra ka kea, yɪ jəgə kalɔ dɪbam na wɔra tin yɪ gaa wɔ mu. Wodi təri yo. ³⁶ Kuntu ŋwaani, pa noona bam vu sam wɔni ba yəgi wodi ba di.»

³⁷ O ma ləri-ba o wɪ: «Abam tɪti pa-ba wodi sɪ ba di.»

Ba ma ta ba wɪ: «Dí na lagɪ dí yəgi dɪpe sɪ dɪ yɪ ba maama dim, kɔ yɪ nɪnɛni səbu-dala biə yale mu (200). Dí wó wanɪ dí yəgi kuntu na?»

³⁸ O laan ma bwe-ba o wɪ: «Abam jɪgɪ dɪpwa yagra mu? Ve-na á nii.»

Ba na ve ba nii tin, ba ma joori ba ba, ba ta did-o ba wɪ: «Ya yɪ dɪpwa yanu dɪ kale sɪle yiranɪ mu.»

³⁹ Zezi laan ma pa o karabiə bam ni, sɪ ba pa noona bam pɔuri kɔgɔ kɔgɔ ba jəni tɪga nɪ ga-lɔ kum banɪ nɪ. ⁴⁰ Ba maama ma pɔuri yɪ ba jəni, badaara kɔgɔ bi bi, badaara kɔgɔ fiinnu fiinnu.

⁴¹ Zezi laan ma kwe dɪpwa yanu yam dɪ kale sɪle sɪm, yɪ o kwəni o yuu wɛni o kɪ We le tɪ ŋwaani. O ma fɔ fɔ dɪpwa yam o manɪ o pa o karabiə bam, sɪ ba laan jonɪya ba ja vu ba manɪ ba pa noona bam. O ma daari o manɪ kale sɪle sɪm dɪ o pa ba maama sɪ ba di.

⁴² Noona bam maama ma di ba su ba daari. ⁴³ Zezi karabiə bam ma pe dɪpwa dɪ kale cicwəru tɪlɔ na daari tin ba su titwarɔ fugə-tɪle.

⁴⁴ Noona balɔ deen na di kuntu tin yɪ baara mɔrr-tɪnu mu (5.000), kɔ wəli dɪ kaana dɪ biə dɪ.

Zezi na ve na banɪ nɪ te tin

(*Matiyu 14:22-36, Zan 6:16-21*)

⁴⁵ Kuntu kwaga nɪ Zezi ma da o pa o karabiə bam vu ba zɔ naboro kum, sɪ ba da yigə ba be nɪnɪ kum ba vu ba yɪ Betisayida. Ba na maa ke tin, o ma pa kɔgɔ kum viiri. ⁴⁶ O na pe ba viiri tin, o ma vu o di piu yuu sɪ o warɪ We.

⁴⁷ Tɪga ma ba ka yɪ. Naboro kum maa wɔ nɪnɪ kum tɪtari nɪ, yɪ Zezi ta wɔ buburu kum nɪ o yiranɪ. ⁴⁸ O ma na o karabiə bam na tiini ba kwaani ba ye yɪ kɔ cɛ ba yira nɪ, vu-foro na zanɪ kɔ jeeri-ba tin ŋwaani. Tɪga na wɔra ka pɔuri tin, Zezi ma zanɪ o ve na bam banɪ nɪ o maa ve ba te. O ma vu o lagɪ o gaali-ba o ke. ⁴⁹ Ba na ne-o o ve na bam banɪ nɪ tin, ba ya bɔnɪ nɪ kɔ yɪ ciru mu. Ba ma kaasi banɪ banɪ, ⁵⁰ beŋwaani ba maama ne-o yɪ fɔni zɔ-ba zanzan.

Zezi laan ma ŋɔni dɪ ba o wɪ: «Pa-na á wɔrɔ kɪ dam, sɪ kɔ yɪ amɔ mu. Á yɪ pa fɔni taa jɪgɪ abam.»

⁵¹ O laan ma vu o zɔ naboro kum wɔ. O na yɪ ba te kuntu tin,

viu kum ma da ku kwari. Ku ma tiini ku su-ba, ⁵² bejwaani Zezi na manj dufe dum o pa non-kogo kum yi ba di tun, ba wu ni wokunkagili dum kuntu kuri, We ciga kam na wu wani ka zu ba wubuja tun njwaani.

⁵³ Ba ma vu ba be ba yi bube didum dum. Ba ma ja naboro kum ba ja nuji ba zigi da. Ba na yi je silu tun yiri mu Zenezareti. ⁵⁴ Ba na nuji naboro kum wuni tun, noona bam ma lwaru Zezi. ⁵⁵ Ba laan ma duri je sum kuntu maama ni, ba vu ba ta ba pa noona lwaru. Me maama ba na lwaru ni o tu da tun, ba ma kwe balu na ba jigi yazura tun ba ziji gungwaelu wuni ba ja vu o te. ⁵⁶ O na yeni o ve je silu maama tun, ku na yi ti-bale naa ti-kamuna, noona yeni ba ja yawuna mu ba nuji ba jeero yaga ni ni, yi ba loor-o si o paba cwajje si ba dwe o goro kum ni ma. Balu maama na dwe o goro kum kuntu tun deen ne yazura.

7

Wo-digiru tilu na cogi noona tin
(Matiyu 15:1-20)

¹ Farizian tiine badaara di We callu karanyina tiine badonna deen ya nuji Zeruzalem ba ba, ba gilimi Zezi tee ni. ² Ba ma na o karabi badonna na je ba di wodi, yi ba wu sani ba ja si ku togi bant callu tum cwajje. ³ Bejwaani Farizian tiine bam di Zwif bam maama ba fagi ba di wodi, yi ba wu sani ba ja si ku togi callu tilu ba nabaara bam na pe-ba tun. ⁴ Ba na yeni ba zigi yaga ni ba ba sojo, ba k na mu ba ma zari ba titi si ba ji lanyirani, yi ba laan daari ba di wodi. Ba ta jigi callu tidonna zanzan ba na togi-ti ba weli da. Ba yeni ba fagi ba sin ba zwi di ba kora di ba luu-kambi, yi ba laan daari ba ki wodi da.

⁵ Ku yi kuntu njwaani mu Farizian tiine bam di We callu karanyina tiine bam deen bwe Zezi ba wi: «Be mu yi n karabi bam yeni ba di wodi, yi ba wu sani ba ja ni dibam nabaara bam na pe dibam callu tilu tun?»

⁶ O ma leri-ba o wi: «Abam yi pipiri-nyina mu. We nijonu Ezayi deen jigi bura di o na manj o ta abam taani faja faja te tun. Ku pupuni We tono kum wuni ku wi: «Noona bantu zuli amu We di ba ni mu, yi ba wubuja bajwe di amu.

⁷ Ba na pai amu zula yalu maama tun yi kafe mu. Ba yeni ba bri nabiine wubuja callu, yi ba pai ti yi amu zaasim dim mu.»

⁸ Kuntu, abam kwe We ni yam na bri te tun a yagi mu, yi a daari a togi nabiine callu.»

⁹ O daa ta ma ta di ba o wi: «Abam yeni a vin We ni yam, yi a daari a jigi a titi wubuja callu mu a toga. ¹⁰ Faja faja tun, Moyisi deen bri We ni dum o wi, noonu manj si o taa zuli o nu di o ko. O daa ta bri ni, noonu na noonu tabaloro di o nu naa o ko, kuntu tu manj si ba gu-o mu. ¹¹ Ku daari abam nan yeni a ja We taani dim a gugweli mu yi a wi, noonu na jigi wono kulu o ya na wu ma o zeni o nu di o ko tun, yi o na tagi di ba o wi, wono kum kuntu yi «Koriban» mu (ku kuri mu ku yi We nyim), ¹² ku bri ni kuntu tu daa wu manj si o kwe wono kum o ma zeni o nu di o ko. ¹³ Abam na bri noona si ba taa togi a titi callu tun pai We taani dim daa ba jigi kuri abam tee ni. Abam nan ta yeni a ki wo-balwaaru tuntu donna zanzan a weli da.»

¹⁴ Zezi daa ta ma beji non-kogo kum si ba ba o te, yi o ta di ba o wi: «Abam maama cagi lanyirani si a ni a taani dim kuri. ¹⁵ Ku

dat woŋo kulɔ na toɟi nɔɔnɔ ni ku zu o wɔ tun mu wɔ wani ku cɔg-o. Ku yi woŋo kulɔ na toɟi nɔɔnɔ ni ku nuŋi tun mu wɔ cɔg-o. [¹⁶ A nan fɔɟi á cɔɟi a taani dɔm lanyirani.]»

¹⁷ O laan ma vu o zu sɔŋɔ o daari nɔn-kɔgɔ kum pooni ni. O karabiá bam ma bwe-o taani dɔm kuri. ¹⁸ O ma ta di ba o wɔ: «Abam di ba jigi wɔbɔŋa na? A manɔ si á taá ye ni, woŋo kulɔ maama nɔɔnɔ na wɔ kwe o pa ku toɟi o ni ku zu o wɔ tun bá wani ku cɔg-o. ¹⁹ Beɲwaani ku bá wani ku zu o wɔbɔŋa. Ku nan wɔ tu o kana yirani mu, yi o laan daari o to-ku o yagi.»

Zezi dɛɛn na tagi ciga kam kuntu tun, o bri ni wɔdiiru maama manɔ si nɔɔna taa di-ti.

²⁰ O daa ta ma ta o wɔ: «Ku yi kulɔ na manɔ ku wɔ nɔɔnɔ wɔni yi ku laan nuŋi tun mu cɔg-o. ²¹ Beɲwaani ku yi nɔɔnɔ wɔbɔŋa mu pai o lagi wo-balwaarɔ kɛm, ku na yi boorim wo-zɔɔna dwi maama, di ŋwani, di nɔn-gura, ²² di wo-swənə zanzan, di pu-sɔŋa, di kampinə, di wo-digiru kikiə, di wɔ-guru, di bɔbara di nɔn-tura, di kamunni, di jwərim. ²³ Wo-balwaarɔ tintu maama nuŋi nɔɔnɔ wɔni mu yi ti cɔg-o.»

Kaani wɔdon na ki o wɔ-didwa di Zezi te tin

(Matiyu 15:21-28)

²⁴ Zezi dɛɛn ma nuŋi je sim kuntu ni o vu Tiiri nawurə yam seeni. O maa vu o zu sɔŋɔ kudonɔ. O ma ba lagi si nɔɔna lwarɔ ni o wɔra, yi o wɔ wani o səɟi o titi di nɔɔna bam. ²⁵⁻²⁶ Kaani wɔdon maa wɔra, o na yi dwi-gɛ tu. Ba ya lug-o Siiri ni mu, je silɔ yiri na yi Fenisi tun. Cicirə maa jigi o buko ka yaara. O maa na ni Zezi ŋwa tun, o ma ki lila o vu o te, yi o kuni doonə o yigə ni o loor-o, si o zəli cicirə kam o pa ka yagi o buko wɔm yira. ²⁷ Zezi ma ta

did-o o wɔ: «Biə bam mu manɔ si ba da yigə ba di ba daari. Ku wɔ manɔ si nɔɔnɔ jonji o biə wɔdiu o di kakuri yigə ni.»

²⁸ Kaani wɔm maa ləri o wɔ: «Amu tu, n tagi ciga. Kakuri silɔ nan na tigi taabulɔ kuri ni tun wai si twe wɔdiu kulɔ biə bam na di yi ku siiri tiga ni tun si di.»

²⁹ O laan ma ta di kaani wɔm o wɔ: «Nmu lərə yam na lana tun ŋwaani, a sɛ n loro kum. Joori n vu sɔŋɔ. Cicirə kam manɔ ka yagi n buko wɔm yira.»

³⁰ Kaani wɔm ma sɔni o joori o vu sɔŋɔ. O ma na o buko wɔm o tigi o tigə je ni, di cicirə kam nuŋi ka daar-o.

Zezi na pɛ zwa-kɔgɔ na yi bibaku na yazurə te tin

³¹ Zezi laan ma zaŋi o nuŋi Tiiri nawurə yam ni o da Sidon o kɛ. O laan ma toɟi je silɔ ba na bə ni Tiiri Fugə tun o vu o yi Galile nɔnɔ kum je sim. ³² Nɔɔnɔ ma wɔra o na yi zwa-kɔgɔ yi o wari o ŋɔɔni lanyirani. Ba ma ja-o ba vu Zezi te. Ba ma loor-o si o kwe o jɔŋa o danɔ nɔɔnɔ wɔm banɔ ni si o pa o na yazurə. ³³ Zezi ma ja-o o vu daa o yirani o daari kɔgɔ kum. O ma kwe o nwa o tɔri nɔɔnɔ wɔm zwa ni, yi o daari o tɔri lileeru o ki o nwa ni o ma dwe o dindəlimi. ³⁴ O ma kwəni o yuu o nii wɛɛni, yi o suuri. O ma ta di nɔɔnɔ wɔm o wɔ: «Efata», ku kuri mu Puri! ³⁵ O na tagi kuntu tun, o zwa yam ma sɔni ya puri, yi o dindəlimi di wai di pipirə. O maa wai o ŋɔɔni lanyirani.

³⁶ Zezi ma kaani nɔɔna bam maama, si ba yi ta kulɔ na ki tun ba bri nɔɔn-nɔɔnɔ. O na kaani-ba kuntu tun, mu ba laan fɔɟi ba te di nɔɔna bam. ³⁷ Ku ma tiini ku sɔ balɔ maama na ni tun zanzan. Ba maa wɔ: «Woŋo kulɔ maama o na ki tun yi lanyirani mu. O pai zwa-kwarɔ joori ti ni, yi mumaaru di wai ti nɔɔna.»

8

Zezi na pe kɔ-fɔɔ di wɔdiu ku su te tin

(*Matiyu 15:32-39*)

¹ Kantu manja kam ni kɔɔ zanzan daa ma joori ku gilimi daani Zezi tee ni. Ba maa ba jigi kulokulu si ba di. Zezi ma bɛni o karabiɛ bam yi ba ba o te. O ma ta di ba o wɔ: ² «Nɔɔna bantu nwanja jigi-ni, di ba na tu ba wɔ a tee ni zim da yato yi ba daa ba jigi wɔdiu si ba di tin. ³ A na pe ba viiri yi ba wɔ di kulokulu, kana wɔ pa ba bɛri cwɛnɛ ni, bɛnwaanɛ ba badaara nunji yigɛ yigɛ mu ba ba amu te.»

⁴ O karabiɛ bam ma lɛr-o ba wɔ: «Dí nan wɔ kɔ ta mu di na wɔdiu gaa kuntu wɔni si ku yi ba maama dim?»

⁵ O ma bwe-ba o wɔ: «Abam jigi dɔpwa yagra mu?»

Ba ma lɛri ba wɔ: «Ya yi yarpe mu.»

⁶ Zezi laan ma ta di kɔɔ kum si ba maama jɛni tɔga ni. O ma kwe dɔpwa yarpe yam yi o kɔ Wɛ le ya nwanɛ. O ma ja-ya o fɔ fɔ o pa o karabiɛ bam, yi bantu di laan jɔji ba ja vu ba pa nɔɔna bam. ⁷ Ba dɛen jigi kalɛn-bale finfin ba wɛli da. Zezi ma kwe-si o kɔ Wɛ le, yi o daari o ta di o karabiɛ bam si ba kwe sintu di ba manɔ ba pa nɔɔna bam maama. ⁸ Ba maama ma di ba su ba daari. Ba laan ma twe cicwɛru tɔɔ na daari tin ba su titwaru tɔɔ. ⁹ Balu dɛen na di kuntu tin yi baara murr-tina mu (4.000), ku wɛli di kaana di biɛ di.

Zezi laan ma pa kɔɔ kum viiri. ¹⁰ O ma daari o vu o zu naboro di o karabiɛ bam. Ba ma vu ba yi jɛgɛ kalu yiri na yi Dalmanuta tin.

Farizian tiinɛ na yi te tin

(*Matiyu 16:1-12*)

¹¹ Farizian tiinɛ badonnɛ dɛen ma ba Zezi te ba ma puli ba magi kantɔɔ did-o, yi ba lagɔ si ba man-o ba nii. Ba ma ta did-o, si o

ku wo-kunkagɔli dɔɔ na wɔ bri-ba ni o dam dim nunji Wɛ tee ni tin. ¹² O ma tiini o suuri o wɔni, yi o ta o wɔ: «Bɛɛ mu yi zim nɔɔna bam lagɔ si a kɔ wo-kunkagɔli a bri-ba? A lagɔ a ta cɔga mu di abam si, a bá kɔ wo-kunkagɔli a bri-ba.»

¹³ O na tagɔ kuntu tin, o ma yagi ba te, yi o joori o vu o zu naboro kum si ba vu ba bɛ bube didim dim.

¹⁴ Ba dɛen na wɔ naboro kum wɔni ba maa ve ba bɛ tin, Zezi karabiɛ bam ya swe si ba ja dɔpe ba wɛli da, dɔpe didba yiranɛ mu ba ya jiga. ¹⁵ Zezi ma ta di ba o wɔ: «Fɔgɔ-na á cɔ á titi si á yi pa Farizian tiinɛ bam di Pe Erɔdi di abam ba dabɔli dim.»

¹⁶ O na tagɔ di ba kuntu tin, ba ma nɔɔni daani ba wɔ: «Ku yi dɔpe taani mu o tea, dí na ba jigi tin nwanɛ.»

¹⁷ Zezi ma lwarɔ ba na jigi kulɔ ba nɔɔni tin, yi o wɔ: «Bɛɛ mu yi á nɔɔni daani á wɔ, á na ba jigi dɔpe tin mu te a nɔɔni kuntu? Abam ta wɔ lwarɔ Wɛ na jigi dam te tin na? Á wɔbɔnɔ tigi mu na? ¹⁸ Abam jigi yia yi ya ba nai Wɛ cɔga kam. Á jigi zwa yi á ba ni Wɛ taani dim kuri. ¹⁹ Abam manɔ á swe a dɛen na kwe dɔpwa yanu mu a fɔ fɔ a pa baara murr-tinu tum yi ba di na? Ba na di ba ti tin, abam twe cicwɛru tum á su titwaru tɔɔ mu?»

Ba ma lɛr-o ba wɔ: «Titwaru fugɛ-tile.»

²⁰ O daa ma bwe-ba o wɔ: «A daa ta na kwe dɔpwa yarpe yam a fɔ fɔ a pa baara murr-tina tum yi ba di tin, á twe cicwɛru tum á su titwaru tɔɔ mu?»

Ba ma lɛr-o ba wɔ: «Titwaru tɔɔ.»

²¹ O laan ma ta di ba o wɔ: «Abam nan daa ta ba ni ku kuri mu na?»

Zezi na puri lilwe yia te tin

²² Ba dɛen ma vu ba yi Beti-sayida. Nɔɔna badonnɛ ma ja

lilwe ba ja vu Zezi te, yi ba loor-o si o ma o jija o dwe-o, si o na yazarē. ²³ O ma ja lilwe wum jija o vani o ja nunji tiv kum daa. O ma twi lileeru o ki o yiā ni, yi o danj o jia lilwe wum banja ni. O laan ma bwe-o o wi: «Nmυ nat wono na?»

²⁴ Lilwe wum ma puri o yiā o nii, yi o wi: «A nat noona mu. Ba nan nyi di tweeru mu te yi ba veā.»

²⁵ Zezi daa ma danj o jia noonu wum yiā ni. O laan ma fin o yiā yam, yi ya joori ya nat. O maa wat o nat wono maama lanyran.

²⁶ Zezi laan ma ta did-o o wi, o yoori o vu soho, si o daa yi joori o zv tiv kum wu.

Ptyeeri tagi si Zezi yi Krisi wum We na tɔɔɔ tin mu

(Matiyu 16:13-20, Luki 9:18-21)

²⁷ Zezi di o karabiā bam daa ma ke, ba vu ba yi Sezaari kulb na yi Filipi tiv tin. Ba na maa ve tin, o ma bwe-ba o wi: «Noona yēni ba te ba wi, amu yi wɔɔ mu?»

²⁸ Ba ma lēri ba wi: «Badaara te ba wi, nmυ yi Zan wulu dēen na miisi noona na wunu tin mu. Babam di maa te ba wi, nmυ yi We nijonnu Eli mu. Badonnē di maa te ba wi, nmυ yi faja faja We nijonno bam didua mu.»

²⁹ O laan ma bwe-ba o wi: «Ku nan na yi abam, abam buɔi si amu yi wɔɔ mu?»

Ptyeeri ma lēr-o o wi: «Nmυ yi Krisi wum We na tɔɔɔ tin mu.»

³⁰ Zezi laan ma kaani-ba si ba yi ta kuntu ba bri noon-noonu.

Zezi na bri o tɔɔɔ na wɔ ta yi te tin

(Matiyu 16:21-28, Luki 9:22-27)

³¹ Ku na zigi kantv manja kam ni, Zezi ma noonu o bri-ba o wi: «Amu Nabiin-bu wum manj si a na yaara zanzan. Zwifē nakwa bam di ba kaanum yigē tiinē bam di ba cullu karanyina tiinē bam mu wɔ culi amu. Baá gu-ni, yi da yato de ni a laan wɔ joori a bi.»

³² O maa noonu kuntu jaja o bri-ba. Ptyeeri ma ja-o o vu daa, yi o kaan-o o wi, o yi taa noonu kuntu donj.

³³ Zezi ma guni o nii o karabiā bam seeni, yi o bagɔ Ptyeeri o wi: «Sutaani, ve daa a tee ni! Nmυ wubɔɔɔ yam yi nabiinē nyim mu, si ya ba tɔɔɔ We na lagɔ te tin.»

³⁴ Zezi laan ma bēɔi non-kɔɔ kum maama di o karabiā bam si ba ba o te. O ma ta di ba o wi: «Noonu wulu maama na lagɔ si o taa tɔɔɔ amu kwaga tin, kuntu tu manj si o vin o titi wubɔɔɔ si o se yaara ni wulu na zɔɔɔ tɔɔɔ-dagara o maa ve o tɔɔɔ jəgə te tin, si o laan taa tɔɔɔ-ni. ³⁵ Wulu maama

nan na lagɔ si o yiri o ŋwɔ tin, kuntu tu wɔ ga-ka mu. Ku daari, wulu maama na se si o ga o ŋwɔ amu ŋwaani di We kwər-ywəŋə kam ŋwaani, kuntu tu wɔ na ŋwɔ We tee ni. ³⁶ Noonu nan na ne lɔɔɔ banja wəənu tum maama, yi o laan na ge ŋwɔ We tee ni, bēe nyɔɔɔ mu o nea? ³⁷ Kulɔkulu nan tərə noonu na wɔ wani o ma lēni o ŋwɔ We tee ni. ³⁸ Kuntu tin, noonu wulu maama na kwari cavura amu ŋwaani di amu taani di m ŋwaani zim noona bam titari ni, ba na yi non-balwaarv yi ba yigə tərə di We tin, amu Nabiin-bu wum di wɔ kwari kuntu tu cavura, manja kam a na wɔ joori a ba lɔɔɔ banja di a Ko We paari-zulə di DI malesɔ sim tin.»

9

¹ O daa ta ma ta di ba o wi: «A lagɔ a ta cigɔ mu di abam si, noona balv zim na wɔ yo seeni tin badaara bá ti, yi baá na We paari di m na wɔ ba noona titari ni di dam te tin.»

Zezi yibiyə na ləni te tin

(Matiyu 17:1-13, Luki 9:28-36)

² Da yardv dēen na ke tin, Zezi laan ma ja Ptyeeri di Zakɔ di Zan

o pa ba tɔgi daani ba vu ba di pu-kamunu yuu. Ba wɔra ba yirani. Ba na wɔra kuntu tin, Zezi yibiyə ma ləni ba yigə ni. ³ O gwaaru tum ma tiini ti puri pari pari yi ti nyuna. Ti puri ti gaali nabiinu na wɔ wani o zari o gwaaru o pa ti puri te tin. ⁴ Eli di Moyisi ma da ba nunji ba yigə ni, yi ba nɔɔni di Zezi.

⁵ Pɔyɛɛri laan ma ta di Zezi o wi: «Karanyina, di na wɔ yo seeni tin, ku tiini ku lana ku pa dibam. Nan pa di pu vwə yatɔ yo seeni, si nmu di Moyisi di Eli taa zuri da.» ⁶ Fɔɔni dɛɛn zu-ba zanzan. Kuntu nwaani mu o gari o nɔɔni kuntu donj.

⁷ Kunkwəɛnu laan ma ba ti kwali-ba. Ba ma ni kwərə na nɔɔni ti wɔni ka wi: «Wuntu mu yi amɔ bu-dua a na so-o di a wɔ maama. A nan taá cəgi o taani lanyirani.»

⁸ Ba ma da kwəni ba nii jəgə maama, yi ba daa wɔ nɛ nɔɔn-nɔɔn, ku na dai Zezi yirani. ⁹ Ba ma zanji piu kum yuu ni ba maa tuə. Zezi laan ma kaani-ba o wi: «Yi pa-na nɔɔn-nɔɔn lwarɔ á na nɛ kulɔ tin, si ku taa ve manja kalɔ amɔ Nabiin-bu wɔm na wɔ ba a bi a yagi tɔɔni tin.» ¹⁰ Ba ma se yi ba nɔɔni ba yirani ba bwe ba nii, ka bi ka yagi tɔɔni taani dum kuri mu bɛɛ.

¹¹ Ba laan ma bwe-o ba wi: «Wɛ cullu karanyina tiinə bam yəni ba te ba wi: Eli mu manji si o da yigə o ba, si Krisi wɔm laan da kwaga. Ku yi ciga mu naa vwan mu?»

¹² Zezi ma ləri-ba o wi: «Ku yi ciga mu. Eli manji si o da yigə o ba o kwe wɔnɔ maama, si Krisi wɔm laan ba. Bɛɛ nan mu yi ku pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni ku wi, Nabiin-bu wɔm manji si o yaari zanzan si nɔɔna cul-o? ¹³ A nan taá ye-na ni, Eli manji o ba, yi nɔɔna tiini ba bɛɛs-o ni ba wɔbɔnɔ na lagi te tin, ni ku na manji ku pɔpɔni o wɔnɔ Wɛ tɔnɔ kum wɔni te tin.»

Zezi na zəli cicirə bu wɔdonj yira ni te tin

(Matiyu 17:14-23, Luki 9:37-45)

¹⁴ Zezi di o karabiə batɔ bam laan ma joori ba vu ba yi o karabiə babam bam te. Ba ma na kɔgɔ zanzan na gilimi-ba. Wɛ cullu karanyina tiinə badonnə maa wɔra ba magi kantɔgɔ didaani ba. ¹⁵ Kɔgɔ kum na nɛ Zezi tin, ba ma tiini ba yi yəu, yi ba duri ba vu o te ba jɔɔn-o. ¹⁶ O ma bwe-ba o wi: «Bɛɛ nwaani mu á zigi á magi kantɔgɔ di ba?»

¹⁷ Nɔɔnɔ wɔdonj maa wɔ kɔgɔ kum wɔni, o ma lər-o o wi: «Karanyina, a ya jaani a bu mu a ba nmu te, si n pa o na yazurə. Cicirə mu jig-o ka yaara, ka pa o wari o nɔɔni. ¹⁸ Manja kalɔ ka na yəni ka ja-o tin, ka yəni ka dul-o ka di tɔga ni mu. Lile-punə ma nunji o ni ni yi o dɔni o yələ. O yira yam maama maa yəni ya ku. A ma loori nmu karabiə bam si ba zəli cicirə kam si ka yag-o, yi ba wɔ wani.»

¹⁹ Zezi na ni kuntu tin, o ma ta o wi: «Abam zɔm nɔɔna bam bri á ba jigɔ wɔ-didɔa di amɔ. Amɔ wɔ daani abam titari ni a ki wɔ-zuru di abam si ku taa ve manja kɔɔ? Ja-na bu wɔm á ba.» ²⁰ Ba ma ja-o ba vu o te.

Cicirə kam na nɛ Zezi tin, ka ma su bu wɔm ka pa o yira sai pɔgi pɔgi. O ma tɔ tɔga ni o bibilə. Lile-punə maa nunji o ni ni. ²¹ Zezi ma bwe bu wɔm ko o wi: «Manja kɔɔ mu ku puli ku ki-o kuntu?»

O ma lər-o o wi: «O biini ni. ²² Kuni zanzan cicirə kam yəni ka dul-o ka di mini wɔni di na wɔni mu, si ka gu-o. Nmu nan na wɔ wani, si n duri dibam yibwənə n zəni dibam.»

²³ Zezi ma lər-o o wi: «Nmu tagi n wi, amɔ na wɔ wani mu. Wɔlɔ maama nan na ki o wɔ-didɔa di amɔ tin, kulɔkulɔ tərə Wɛ na bá wani di ki di pa kuntu tu.»

²⁴ Bu wɔm ko laan ma kaasi o wi: «A siini a jigɔ wɔ-didɔa di

nmũ. Nan wæli-ni si a taa fõgi a jiga.»

²⁵ Zezi ma na non-kõgõ zanzan na duræ ku maa biini ba te. O laan ma bagu ciciræ kam, yi o ta di ka o wɪ: «Nmũ wulũ na pai nõona jiri mumaaru di zwa-kwaru tin, a te di nmũ si n nuji bu wum yira ni n viiri, si n daa yi joori n yaar-o.»

²⁶ Zezi na tagi kontu tin, ciciræ kam ma kaasi, yi ka tiini ka su bu wum ka pa o yira sai põgi põgi, yi ka nuji ka daar-o. Ka na yag-o tin, o ma bæri. Nõona zanzan maa te ba wɪ: «O tigi mu.» ²⁷ Zezi laan ma ja o jija o pa o zari weeni o zigɪ.

²⁸ Zezi na joori o zu digæ tin, o karabiæ bam ma vu o te ba yirani, yi ba bwe-o ba wɪ: «Bejwaani mu dibam wu wani di zæli ciciræ kam?»

²⁹ O ma læri-ba o wɪ: «Ciciræ kantõ donj zælim cana. Ciciræ kantõ dwi wari ka zæli ku na dai di We-loro dam.»

³⁰ Ba deen ma nuji jægæ kam kontu ni ba vu ba tõgi Galile wu ba ke. Zezi maa ba lagu si nõon-nõonu lwaru ba je, ³¹ o na jigɪ o karabiæ bam o bri tin jwaani. O maa bri-ba o wɪ: «Baá ja amu Nabiin-bu wum ba ki nõona jija ni yi ba gu-ni. Ba nan na gu-ni, da yatõ de ni a laan wú joori a bi a yagi tũni.»

³² O karabiæ bam ma wu ni o taani dim kuri, yi ba kwari si ba bwe-o ba nii.

Wõõ mu yi kamunu o dwe maama?

(Matiyu 18:1-9, Luki 9:46-50, 17:1-2)

³³ Ba ma vu ba yi Kapernawum. Ba ma zu sojõ. Zezi ma bwe o karabiæ bam o wɪ: «Dí na wu cwæjæ ni di maa biini tin, á ya magi kantõgõ bæe jwaani mu?»

³⁴ Ba maa cim. Bejwaani, ba ya na maa biini tin, ba ya magi kantõgõ daani si ba nii, bantũ wuni wõõ mu yi kamunu o dwe

ba maama. ³⁵ Zezi ma joni tuga ni. O ma bæji o karabiæ fugæ-bale bam si ba ba o te. O ma ta di ba o wɪ: «Wulũ na lagu si o taa yi yigæ tu tin, kontu tu manj si o ji ba maama kwaga tu mu, si o taa tũni o pa ba maama.»

³⁶ O ma ja bu balaja o pa o zigɪ ba maama titari ni. O ma kwe-o o ki o ja-kukoro ni, yi o ta di ba o wɪ: ³⁷ «Wulũ maama na nigɪ bu balaja kantõ donj lanyirani amu yiri jwaani tin, kontu tu nigɪ amu mu. Wulũ maama nan na nigɪ amu tin, ku dai amu yirani mu o niga, ku yi o nigɪ Baia-We dilu na tũni-ni tin di mu.»

³⁸ Zan ma ta di Zezi o wɪ: «Karanyina, di ya ne nõonu wudonj na zæli ciciri nõona yira ni di nmũ yiri. O nan na dai dibam kõgõ kum wu nõonu tin, di ma kwaani si di ci-o, si o daa yi taa ki kontu.»

³⁹ Zezi ma læri o wɪ: «Á ya wu manj si á ci-o. Nõonu wulũ maama na tõgi amu yiri jwaani o ki wo-kinkagɪ tin bá wani o pipiri lila o nõonu ta-balõõ o panti. ⁴⁰ Bejwaani wulũ maama na ba culi dibam tin yi dibam nõonu mu. ⁴¹ A lagu a ta ciga mu di abam si, nõonu wulũ na kwe na o pa abam si á nyõ, á na yi amu Zezi Krisi nõona tin jwaani, kontu tu wú na pæri We tee ni.

⁴² Ku na yi balu na ki ba wu didba di amu tin, ba na manj ba muri ni bu-balwa te di, nõonu wulũ na pæ ba didba yagi We cwæjæ tõgum tin, ba na lægi kandwe kamunu mu kontu tu ba ni ba di-o ninu wuni yi o ti, kuu ta garɪ cam dilu o na wú ba o na We tee ni tin. ⁴³ Nmũ jija na lagu ka pa n ki lwarum, ku manj si n go-ka mu n yagi. N na ge n jija, yi n daari n na njwa We tee ni, kontu garɪ nmũ na jigɪ n jia maama yi n vu min-tũ, me na

yi mini dɪɪv na bá dwe maŋa dɪ maŋa tɪn. [⁴⁴ Jəgə kam kɔntɔ nɪ, <kanzwa wó ta di ba yɪra, yi ya ba fɔgɪ ya tɔa.

Mini wó ta di-ba, yi dɪ ba fɔgɪ dɪ dweə.]

⁴⁵ Nmɔ naga na lagɪ ka pa n kɪ lwarɪm, kɔ maŋɪ sɪ n go-ka mɔ n yagɪ. Nmɔ na yi na-dɔa yi n na ŋwɪa Wɛ tee nɪ, kɔntɔ garɪ nmɔ na jɪgɪ n nɛ sum maama, yi ba laan dɪ-m ba yagɪ min-tɪv nɪ. [⁴⁶ Jəgə kam kɔntɔ nɪ,

<kanzwa wó ta di ba yɪra, yi ya ba fɔgɪ ya tɔa.

Mini wó ta di-ba, yi dɪ ba fɔgɪ dɪ dweə.]

⁴⁷ Nmɔ yi nan na lagɪ dɪ pa n kɪ lwarɪm, kɔ maŋɪ sɪ n lɪ-dɪ n dɔɪ n yagɪ mɔ. N na jɪgɪ yi dɪdɔa yi n zɔ Wɛ paarɪ dɪm wɔnɪ, kɔntɔ garɪ nmɔ na jɪgɪ yɪə yale, yi ba laan dɪ-m ba yagɪ min-tɪv nɪ. ⁴⁸ Jəgə kam kɔntɔ nɪ,

<kanzwa wó ta di ba yɪra, yi ya ba fɔgɪ ya tɔa.

Mini wó ta di-ba, yi dɪ ba fɔgɪ dɪ dweə.]

⁴⁹ Nɔɔnɔ maama maŋɪ sɪ Wɛ kwe mini mɔ Dɪ ma maŋ-o Dɪ nii, sɪ Dɪ pa o bɪcarɪ fɔgɪ dɪ kwe, nɪ yɛ na kwe wɔdɪu te tɪn. ⁵⁰ Yɛ ywəɔnə yi dɪ wai dɪ kwe wɔdɪu. Yɛ ywəɔni nan na ti, n daa n bá wani n pa dɪ joorɪ dɪ ja ywəɔni. Pa-na á wɔrɔ taa ywəmmə da-ŋwaani, sɪ á jəni dɪ yazurə, nɪ yɛ na paɪ wɔdɪu ywəmmə te tɪn.»

10

*Kaani vɪm taani
(Matiyu 19:1-12, Luki 16:18)*

¹ Zezi laan ma zanɪ o nuŋi je sum kɔntɔ nɪ o vu o da Zude tɪ-niə yam. O ma vu o bɛ Zɔrdɛn bugə kam ni didɔŋ dɪm nɪ. Nɔn-kɔgɔ zanzan daa ma ba ba gilim-o. O ma ta brɪ-ba Wɛ cɪga kam, nɪ o na yəni o kɪ te tɪn.

² Fariztan tiinə badaara dɛɛn ma zanɪ ba vu o te sɪ ba maŋ-o ba

nii. Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nɔɔnɔ jɪgɪ cwəŋə sɪ o vɪn o kaani na?»

³ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Moyisi dɛɛn pɛ abam culu kum o wɪ bɛɛ?»

⁴ Ba ma lər-o ba wɪ: «Moyisi pɛ ni, nɪ nɔɔnɔ jɪgɪ cwəŋə sɪ o pɔpɔnɪ tɔnɔ o pa o kaani, sɪ kɔ brɪ nɪ o vɪ-o mɔ.»

⁵ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Moyisi dɛɛn pɔpɔnɪ kɔntɔ o pa abam, á wɔrɔ na dana tɪn ŋwaani mɔ.

⁶ Kɔ daari, pulim nɪ Wɛ na kɪ nabiinə tɪn, Dɪ kɪ-ba sɪ ba taa yi baarɔ dɪ kaani mɔ. ⁷ Kuntɔ ŋwaani, nɔɔnɔ na di kaani, o maŋɪ sɪ o pɔɔrɪ o tɪtɪ o nu dɪ o ko tee nɪ, sɪ o daari o pa o dɪ o kaani wɔm jəni daani. ⁸ Kuntɔ wó pa ba laan ji nɔɔnɔ dɪdɔa. Ba daa dai nɔɔna bale, ba laan yi nɔɔnɔ dɪdɔa mɔ. ⁹ Wɛ na kɪ nɔɔna balɔ daani tɪn, nɔɔn-nɔɔnɔ daa wɔ maŋɪ sɪ o pɔɔrɪ-ba daani.»

¹⁰ Zezi dɪ o karabiə bam laan ma joorɪ ba vu sɔŋɔ. Ba na zɔ tɪn, ba ma bwe-o o taani dɪm kuri. ¹¹ O ma ta di ba o wɪ: «Nɔɔnɔ na vɪn o kaani yi o daari o di kaani wɔdɔŋ, kɔntɔ tu kəm dɪm dɪ ka-bwəŋə yi bɪdwi mɔ. ¹² Kaani dɪ na vɪn o barɔ yi o vu o zɔ barɔ wɔdɔŋ, o dɪ kəm dɪm dɪ bwəŋə yi bɪdwi mɔ.»

Bu-balwa na maŋɪ dɪ Wɛ paari dɪm te tɪn

(Matiyu 19:13-15, Luki 18:15-17)

¹³ Nɔɔna badonnə maa jaani biə ba tui Zezi te sɪ o danɪ o jɪa ba baŋa nɪ. O karabiə bam ma zanɪ ba bagi-ba sɪ ba yi taa kɪ kɔntɔ.

¹⁴ Zezi na nɛ ba na kɪ te tɪn, o banɪ ma zanɪ yi o ta di ba o wɪ: «Yagɪ-na sɪ biə bam taa tui amɔ te, sɪ á yi zanɪ á taá cɔ-ba. Bɛŋwaani balɔ na nyɪ nɪ bu-balwa te tɪn mɔ maŋɪ sɪ ba zɔ Wɛ paari dɪm wɔ.

¹⁵ A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, nɔɔnɔ na wɔ sɛ sɪ Wɛ taa te-o nɪ bu-balaŋa te, o bá na cwəŋə o zɔ Wɛ paari dɪm wɔ.»

¹⁶ Zezi na tagi kuntu tun, o laan ma ja ja biə bam o ki o ja-kukoro ni. O ma danj o jia ba banja ni o waru We o pa-ba.

Nadunə wó wanu ba na ηwɪa We tee ni na?
(Matiyu 19:16-30, Luki 18:18-30)

¹⁷ Zezi ma zanj o maa kea. Nɔɔnɔ wɔdonj ma duri o vu o yi o te. O ma kuni doonə o yigə ni yi o wɪ: «Karanyina, n yi nɔn-ηum. Nan bri-ni kulɔ a na wó ki, si a wani a na ηwɪa kalɔ na ba ti tun We tee ni.»

¹⁸ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Bɛɲwaani mu n bɛɲi-ni ni nɔn-ηum? Nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na yi nɔn-ηum, ku na dai We Di yirani. ¹⁹ Nmu manj n ye We cullu tum na bri kulɔ tun. Yi zanj n gu nɔɔnɔ. Yi zanj n pəni di n donj kaani. Yi ηoni. Yi zanj n fɔ vwan n pa n donj. Yi pini n donj. Ta n zuli n nu di n ko.»

²⁰ Nɔɔnɔ wum ma ta did-o o wɪ: «Karanyina, ku na sɛɲi a biini ni tun, a manj a sɛ cullu tintu maama.»

²¹ Zezi ma nii-o di sono, yi o ta did-o o wɪ: «Ku nan ta gɛ wonjo didba mu si n ki. Ve sɔɲo n kwe wonjo kulɔ maama n na jigi tun n yəgi, si n laan kwe ti sɛbu kum n ma n wəli yinigə tiinə. Kuntu wó pa n ta n jigi jujiguru zanzan We-sɔɲo ni. Nmu na ki kuntu, si n laan ba n ta n tɔgi-ni.»

²² Nɔɔnɔ wum na ni kuntu tun, o wɔ ma cɔgi zanzan yi o yigə nywani, o jujiguru tum na tiini ti daga tun ηwaani. O ma yagi Zezi yi o viiri.

²³ Zezi laan ma pipiri o nii o karabiə bam seeni, yi o ta di ba o wɪ: «Nadunə na lagɪ si ba zɔ We paari dum wɔ, kub ta tiini ku cana ku pa-ba.»

²⁴ O karabiə bam na ni kuntu tun, ku ma su-ba. Zezi daa ta ma ta di ba o wɪ: «A biə-ba, nɔɔna na lagɪ si ba zɔ We paari dum

wɔ, kub ta tiini ku cana ku pa-ba. ²⁵ Kub ta yi mwalɪ si yogondi da gar-lwe bɔɔni di nunji ku dwe nadum na lagɪ si o zɔ We paari dum wɔ.»

²⁶ Zezi na tagi kuntu tun, ku ma tiini ku su o karabiə bam zanzan, yi ba tɛ daani ba wɪ: «Ku nan na yi kuntu, wɔɔ mu wó wanu o na ηwɪa We tee ni?»

²⁷ Zezi ma nii-ba yi o wɪ: «Nabiinə mu bá wanu ba ki, si We wai Di kia. Bɛɲwaani We wai wonjo maama Di kia.»

²⁸ Pɪyɛɛri laan ma ta did-o o wɪ: «Nii. Dibam yagi di wonjo maama mu, yi di daari di tɔgi nmu.»

²⁹ Zezi ma ləri o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu di abam si, nɔɔnɔ wɔɔ maama na tagi amu ηwaani di We kwər-ywəɲə kam ηwaani, o yagi o sɔɲo naa o nu-biə naa o nu di o ko naa o biə naa o kari di tun, ³⁰ kuntu tu wó ba o na kulɔ maama o na yagi tun kuni bi mu lɔgɔ kuntu banja ni. Oó na sam di nu-biə di niinə di biə di kari, yi oó na yaara di o wəli da. Ku daari manja kalɔ na wó ba tun, kuntu tu wó na ηwɪa kalɔ na ba ti tun We tee ni. ³¹ Balɔ na manj ba yi yigə tiinə tun zanzan wó joori ba ji kwaga tiinə. Ku daari balɔ di na manj ba yi kwaga tiinə tun zanzan wó ba ba ji yigə tiinə We paari dum wɔni.»

Zezi daa na ηɔɔni o tɔvɔni taani te tun

(Matiyu 20:17-19, Luki 18:31-34)

³² Zezi di nɔɔna zanzan maa zanj ba wɔ cwəɲə ni ba maa ve Zeruzalem. Zezi maa wɔ ba yigə ni o veə. O karabiə bam maa yi yəəu. Nɔɔna balɔ di na tɔgi ba kwaga tun maa fɔmma. Zezi ma bɛɲi o karabiə fugə-bale bam daa ni, yi o ta o bri-ba kulɔ na lagɪ ku ki-o Zeruzalem ni tun. ³³ O maa ta di ba o wɪ: «Taá ye-na, di na maa ve Zeruzalem tun, dáani mu

ba laan wó ja amu Nabiin-bu wóm ba kɪ Zwifə kaanum yigə tiinə bam dɪ ba collu karanyina tiinə bam jɪŋa nɪ. Nɔɔna bam kuntu wó di a taani ba wɪ, kɪ manɪ sɪ a tɪ mu, yɪ ba daari ba kɪ-nɪ dwi-ge tiinə bam jɪŋa nɪ. ³⁴ Baá yáakɪ-nɪ ba mwanɪ, yɪ ba daari ba twɪ lileeru ba yagi a yɪra nɪ. Baá magɪ-nɪ dɪ balaara, yɪ ba laan daari ba gu-nɪ. Da yatɔ dɛ nɪ a nan wó joori a bi a yagi tɔbɔnɪ.»

Zezi cwəŋə kam na jɪgɪ yaara te tɪn

(Matiyu 20:20-28)

³⁵ Zakɪ dɪ Zan balu na yɪ Zebede biə tɪn dɛen ma vu Zezi te ba ta did-o ba wɪ: «Karanyina, popo, kɪ wono kulɔ dí na lagɪ tɪn n pa dɪbam.»

³⁶ Zezi ma bwe-ba o wɪ: «Á lagɪ sɪ a kɪ bɛɛ mu a pa abam?»

³⁷ Ba ma lər-o ba wɪ: «Nmɔ na tu n ba n dɪ n paari dɪm, sɪ n pa dɪbam didɔva jəni n jazim nɪ sɪ didɔva jəni n jagwiə nɪ.»

³⁸ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam tɪtɪ yəri á na loori kulɔ tɪn. Abam wó wanɪ á toɔɪ á yaari, nɪ amu na lagɪ a ba a na yaara yalɔ tɪn na? Á wó wanɪ á yaari á tɪ, nɪ a na lagɪ a yaari a tɪ te tɪn na?»

³⁹ Ba ma lər-o ba wɪ: «Ǝen, dí wó wanɪ.»

Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ yɪ cɪga, abam nan wó sɪnɪ á toɔɪ á yaari amu yaara yam donɪ. ⁴⁰ Kɔ nan dai amu mu manɪ sɪ a kuri wɔlu na wó jəni a jazim nɪ naa a jagwiə nɪ tɪn. Kɔ yɪ Baŋa-Wɛ mu manɪ Dɪ tɪŋi je sɪm kuntu, sɪ Dɪ pa balu na wó jəni da tɪn.»

⁴¹ O karabiə fugə kam na tu ba lwarɪ ba donnə bale bam na loori kulɔ Zezi tee nɪ tɪn, ba bana ma tiini ya zanɪ dɪ Zakɪ dɪ Zan. ⁴² Zezi laan ma bəŋi ba maama, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Abam nan manɪ á ye nɪ lɔɔu baŋa pwa kɪ dam mu dɪ ba nɔɔna, yɪ ba didɛera dɪ dam ba baŋa nɪ. ⁴³ Kɔ nan

na yɪ abam, kɔ wɔ manɪ sɪ kɔ taa yɪ kuntu donɪ abam tɪtarɪ nɪ. Bəŋwaanɪ, abam wɔlu na lagɪ sɪ o jɪ nɔn-kamunu á wɔnɪ tɪn, kuntu tu manɪ sɪ o jɪ abam maama tuntuŋu mu. ⁴⁴ Wɔlu na lagɪ sɪ o jɪ abam yigə tu tɪn, kuntu tu manɪ sɪ o jɪ abam maama gambaa. ⁴⁵ Bəŋwaanɪ amu Nabiin-bu wóm wɔ tu sɪ nɔɔna tɔŋɪ ba pa-nɪ. Amu nan tu sɪ a tɔŋɪ a pa nɔɔna mu, sɪ a daari a kwe a ŋwɪa a ma ləni nɔɔna zanzan ŋwɪa Wɛ tee nɪ.»

Zezi na pɛ lilwe yɪə puri te tɪn

(Matiyu 20:29-34, Luki 18:35-43)

⁴⁶ Zezi dɪ o karabiə bam ma vu ba yɪ tɪv kɔdonɪ, kɔ yɪrɪ mu Zeriko. Ba ma toɔɪ da ba nunɪ ba maa kea. Ba na maa ke tɪn, nɔn-kɔɔɔ maa toɔɪ-ba. Nɔɔnu wɔdonɪ maa wɔra o na yɪ lilwe. O yɪrɪ mu Batime, o ko mu yɪ Time. O maa je cwəŋə kam nɪ nɪ yɪ o loorə. ⁴⁷ O ma lwarɪ nɪ kɔ yɪ Nazaretɪ tu Zezi mu toɔɪ dáanɪ o maa kea. O laan ma puli o kaasi baŋa baŋa o wɪ: «Zezi, Pɛ Davidi dwi tu, duri a yibwəne!»

⁴⁸ Nɔɔna zanzan ma bag-o sɪ o pu o ni. O laan ma tiini o kaasi zanzan yɪ o wɪ: «Pɛ Davidi dwi tu, duri a yibwəne!»

⁴⁹ Zezi laan ma zɪgɪ yɪ o ta o wɪ, ba bəŋ-o sɪ o ba. Ba ma bəŋ-o, yɪ ba ta did-o ba wɪ: «Kɪ wɔpɔlo, sɪ n zanɪ wɛenɪ, sɪ o bə-m o wɪ n ba.»

⁵⁰ Lilwe wóm ma da pɪsɪ o gɔɔɔ o yagi, yɪ o zanɪ lɪla o vu o yɪ Zezi te. ⁵¹ Zezi ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ lagɪ sɪ a kɪ bɛɛ mu a pa-m?»

O ma ləri o wɪ: «Karanyina, a lagɪ sɪ a joori a taa nai mu.»

⁵² Zezi ma ta did-o o wɪ: «Nan ve, nmɔ na kɪ n wɔ-didɔva dɪ amu te tɪn mu pɛ n na yazurə.»

Zezi na tagɪ kuntu bɪdwɪ baŋa nɪ tɪn, mu lilwe wóm yɪə joori ya nai. O maa toɔɪ Zezi kwaga cwəŋə kam nɪ.

11

Zezi na zv Zeruzalem yi nɔɔna zul-o te tin

(Matiyu 21:1-11, Luki 19:28-40, Zan 12:12-19)

¹ Zezi dɪ o karabiə bam dɛɛn ma vu ba twe Zeruzalem. Ba ma vu ba yi ti-balwa bale, ba yiri mu Betifaazi dɪ Betani. Je sum kuntu wɔ Olivi piu kum saɲa ni mu. Zezi ma li o karabiə bam bale o tɔɲi, ² yi o ta dɪ ba o wɪ: «Ve-na á vu á zv tɩv kɔlv na wɔ abam yigə ni tin. Á na zv tɩv kum wɔni, á wɔ na bɪna-pɔla na lægi da, yi nɔɔn-nɔɔnv daa ta wɔ diini ka baɲa. Ve-na á bwəli-ka á ja ba á pa-ni. ³ Nɔɔnv na bwe abam ni: «Bɛɛ mu yi á bwəli-ka?», sɪ á ta did-o ni: «Kv yi dɪ Yuutu wɔm mu laga. Oo joori o pa ka ba lele.»

⁴ Ba ma zaɲi ba vu sɪ ba nii. Ba na yi tɩv kum wɔ tin, ba ma suni ba na bɪna-pɔla cwəɲə ni ni. Ka lægi sɔɲo kudonj ni ni. Ba ma vu ba bwəli-ka. ⁵ Nɔɔna badonnə maa zigi da. Ba ma bwe Zezi karabiə bam ba wɪ: «Bɛɛ mu yi á lagɪ á bwəli bɪna-pɔla kam?»

⁶ Ba ma læri-ba ni Zezi na maɲi o ta te tin. Nɔɔna bam ma sɛ. ⁷ Ba ma ja bɪna-pɔla kam ba ja vu ba yi Zezi te. Ba laan ma kwe ba gwaarv ba danj ka baɲa ni. Zezi ma di ka baɲa, yi ba ve ba maa kea. ⁸ Ba na maa ke tin, nɔɔna zanzan ma zul-o ba kwe ba gwaarv ba lwarɪ cwəɲə kam yuu ni, sɪ Zezi ba o tɔɲi ti baɲa o ke. Nɔɔna badaara ma vu ba go tweeru ne dɪ vɔɔrv ba dɪ cwəɲə yuu ni, sɪ o tɔɲi ti baɲa o ke. ⁹ Nɔɔna balv na wɔ o yigə ni dɪ o kwaga ni ba ve tin maa tɔɔli ba wɪ:

«Ozaana! Zulə taa wɔ We tee ni! Zuli-na wɔlv na tu dɪ Yuutu We yiri ŋwaani tin.

¹⁰ Zuli-na wɔlv na wó ta te o nɔɔna, nɪnɛɛni dɪbam ko Davidi dɛɛn na jigi paari te tin.

Ozaana! Zulə taa wɔ Baɲa-We tee ni!»

¹¹ Zezi ma vu o zv Zeruzalem tɩv kum wɔ. O ma vu o yi We-di-kamunu kum o zv kv wɔ. O ma kaagi o nii wəənu tum maama na yi te. We na lagɪ dɪ zv tin, o ma joori o nunji tɩv kum wɔni, o tɔɲi dɪ o karabiə fugə-bale bam o vu Betani.

Zezi na sɔɔli kapɔrv te tin
(Matiyu 21:18-19)

¹² Tɪga na pɔuri tin, ba ma zaɲi Betani ni sɪ ba joori Zeruzalem. Kana maa jigi Zezi. ¹³ Ba na maa ve tin, o ma tɔli o na kapɔrv. Kv dɛɛn li dɪ vɔɔrv mu. O ma vu sɪ o nii mɔɔla wɔra na sɪ o di. O na yi da tin, o ma wɔ ne kɔlvkɔlv, kv na wɔ yi kv lærim maɲa tin ŋwaani. ¹⁴ O laan ma ta dɪ kapɔrv kum o wɪ: «Nɔɔn-nɔɔnv daa bá na mɔɔla nmv yuu ni o di.»

O karabiə bam ma ni o na tagɪ kɔlv tin.

Zezi na zəli pipimpiinə We-di-kamunu kum wɔni te tin
(Matiyu 21:12-17, Luki 19:45-48, Zan 2:13-22)

¹⁵ Ba ma vu ba yi Zeruzalem. Zezi ma vu o zv We-di-kamunu kum wɔ. O ma na nɔɔna na wɔ ka kunkɔlv kum ni ba pipiə. O ma zəli-ba o pa ba nunji. O ma vu o ja səbu-lənnə bam taabullv tum o pipiri o pu tɪga ni, o pa ba səbiə bam jagɪ. O ma daari o yigi yitunnu tɩv nɔɔna badonnə na je da ba yəgi kunkwən-pulə tin o dɪ tɪga ni. ¹⁶ O ma wɔ sɛ sɪ nɔɔna taa zɪɲi ba zɪla ba tɔɲi kunkɔlv kum wɔ ba kea. ¹⁷ O ma bri nɔɔna bam o wɪ: «Kv pɔpɔni We tɔno kum wɔni ni, We mu wɪ: «Amv digə kantv maɲi sɪ ka taa yi jəgə kalv lɔgɪ baɲa dwi tiinə maama na wó ta tui ba warɪ amv da tin mu.» Abam nan pe ka ji ŋwɪna joro jəgə.»

¹⁸ Zwifə kaanum yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyina tiinə bam ma ni Zezi na tagɪ kɔlv tin. Ba

laan ma beeri cwəŋə si ba gu-o. Ba ma kwarɪ fʊɪɪ did-o, o zaasɪm dɪm na sʊ nɔn-kɔgɔ kʊm maama tɪn ŋwaanɪ.

¹⁹ Tɪga na lagɪ ka yi tɪn, Zezi dɪ o karabiə bam ma nunjɪ tɪv kʊm wɔnɪ.

Zezi ŋɔɔnɪ kapurɪv kʊlv na kʊgɪ tɪn taanɪ

(Matiyu 21:20-22)

²⁰ Tɪga na pʊɪɪ tɪn, ba ma daa zanjɪ ba maa kea. Ba ma na kapurɪv kʊm na kʊga, dɪ kʊ bʊnnʊ maama. ²¹ Pɪyɛɛɪ ma guli Zezi ya na tagɪ te tɪn. O ma ta dɪ Zezi o wɪ: «Karanyɪna, nii kapurɪv kʊm nmʊ diin na sɔɔlɪ tɪn, kʊ kʊga.»

²² Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Fɔgɪ-na á kɪ á wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ. ²³ A lagɪ a ta cɪga mʊ dɪ abam sɪ, abam wʊlv na tagɪ dɪ piu kamunu kʊntʊ nɪ, kʊ gɔ kʊ na zɪgɪ mɛ tɪn kʊ vʊ kʊ tʊ nʊnʊv kʊm wɔnɪ, Wɛ wʊ pa kʊ kɪ. Nmʊ na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa nɪ nmʊ na tagɪ kʊlv tɪn wʊ sɪnɪ kʊ kɪ, yɪ n ba jɪgɪ bʊbwea, Wɛ wʊ pa kʊ kɪ. ²⁴ Kʊntʊ ŋwaanɪ a lagɪ a ta dɪ abam nɪ, wɔŋɔ kʊlv maama á na wʊ loori Wɛ tee nɪ tɪn, sɪ á taá jɪgɪ wʊ-dɪdʊa nɪ á wʊ sɪnɪ á na-kʊ, yɪ Wɛ wʊ pa á na-kʊ. ²⁵ Maŋa maama abam na wʊra á warɪ Wɛ, yɪ taanɪ na wʊ abam dɪ nɔɔnʊ wʊdɔŋ laŋa nɪ, sɪ á yagɪ á ma ce-o. Á Ko Wɛ laan wʊ yagɪ abam dɪ lwarɪm Dɪ ma ce abam, [²⁶ Kʊ daari, abam na wʊ se sɪ á yagɪ nɔɔna lwarɪm á ma ce-ba, á Ko Wɛ bá yagɪ abam dɪ lwarɪm Dɪ ma ce abam.]»

Zezi dam dɪm nunjɪ yən mʊ?

(Matiyu 21:23-27, Luki 20:1-8)

²⁷ Ba daa ma vʊ ba yi Zeruzalem. Zezi ma vʊ o zʊ Wɛ-di-kamunu kʊm wʊ, o karɪ ka wɔnɪ o beerə. Zwifə kaanum yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə bam dɪ ba nakwa bam ma vʊ o te, ²⁸ ba bwe-o ba wɪ: «Wɔɔ dam mʊ n ma n kɪ wəənu tɪlv maama n na kɪ tɪn? Wɔɔ mʊ pe nmʊ ni sɪ n ta n kɪ kʊntʊ?»

²⁹ O ma ləri-ba o wɪ: «A dɪ jɪgɪ bwiə a lagɪ a bwe abam, sɪ á na ləri-ya á pa-nɪ, sɪ a laan brɪ abam wʊlv na pe amʊ ni sɪ a tʊŋɪ tɪn. ³⁰ A lagɪ a bwe abam a nii, Zan na miisi nɔɔna na wɔnɪ tɪn, kʊ yɪ Wɛ mʊ pe-o cwəŋə naa nabiinə mʊ pe-o?»

³¹ O na bwe-ba kʊntʊ tɪn, ba maa wʊra ba bwe daanɪ sɪ ba nii ba na wʊ ləri te tɪn. Ba maa wɪ: «Dɪbam na ləri dɪ wɪ, kʊ yɪ Wɛ mʊ, o laan wʊ bwe dɪbam nɪ, bɛɛ mʊ yɪ dɪ nan wʊ se Zan taanɪ dɪm? ³² Kʊ daari, dɪ bá wanɪ dɪ ta nɪ kʊ yɪ nabiinə mʊ pe-o cwəŋə.» Ba tagɪ kʊntʊ, bɛŋwaanɪ ba kwarɪ fʊɪɪ dɪ nɔɔna bam, dɪ ba maama na se nɪ Zan sɪnɪ o yɪ Wɛ nijɔŋnu tɪn. ³³ Kʊntʊ ŋwaanɪ mʊ ba ləri Zezi ba wɪ: «Dɪ yəri wʊlv na pe Zan cwəŋə tɪn.»

Zezi dɪ ma ta dɪ ba o wɪ: «Kʊ na yɪ kʊntʊ, amʊ dɪ nan bá ta wʊlv na pe amʊ ni sɪ a taa tʊŋɪ tɪn.»

12

Nɔɔnʊ dɪ o gaari mumaŋa

(Matiyu 21:33-46, Luki 20:9-19)

¹ Zezi ma manjɪ mumaŋa o brɪ nɔɔna bam o wɪ: «Nɔɔnʊ wʊdɔŋ mʊ wʊra. O ma zanjɪ o cɪ gaari, yɪ o daari o jəri tweeru tɪlv yɪrɪ na yɪ vɪnyə tɪn dɪ wɔnɪ. O ma daari o kʊ gɔŋɔ tɪ-dɪa je nɪ, sɪ o na gwəri tweeru biə bam, sɪ o kɪ dáanɪ o nɔ o kan tɪ na bam. O ma daari o cwɪ dapala sɪ nɔɔnʊ taa je da o yɪrɪ gaari dɪm. O na fɔgɪ o cɪ-dɪ kʊntʊ tɪn, o laan ma kwe nɔɔna o yagɪ da sɪ ba taa tʊŋa, yɪ o daari o nunjɪ o vʊ cwəŋə. ² Tweeru biə bam gwərɪm maŋa na yɪ tɪn, o ma tʊŋɪ o tintʊŋnʊ sɪ o vʊ nɔɔna balʊ na nii o gaari dɪm banjɪ nɪ tɪn te, sɪ ba ce o təri ba pa-o. ³ Tintʊŋnʊ wʊm na yɪ ba te tɪn, ba ma ja-o ba magɪ, yɪ ba daari ba pa o viiri dɪ jɪ-kurɪ. ⁴ Nɔɔnʊ wʊm daa ma tʊŋɪ o tintʊŋnʊ wʊdɔŋ. O na yɪ ba te tɪn, ba ma magɪ o yuu ba kaari

yi ba twi-o. ⁵ O daa ta ma tɔŋi o tɔntɔŋɔ wɔɔɔŋ o wɛli da. Wɔntu na yi ba te tin, ba ma mag-o ba gu. Nɔɔɔ wɔm ta ma tɔŋi o tɔntɔŋna zanzan nɔɔna bam tee ni, yi ba magi ba badonnɛ, ba daari ba gu ba badaara.

⁶ Ku laan ma daari o titi bu wɔɔɔ o na so-o zanzan tin yiranɔ. O ma tɔŋ-o ba tee ni o ma kweeli, yi o bɔŋi si, baá niɔi wɔntu.

⁷ Nɔɔna bam na ne-o tin, ba maa ŋɔɔni daani ba wi: «Mu gaari dim tu bu, wɔntu mu lagi o ba o taa te o ko wɔm wɛɛnu tum. Nan pana dí gu-o, si dí daari dí taá te o wɛɛnu tum.» ⁸ Ba laan ma gu-o, yi ba daari ba van-o ba ja nunji gaari dim wɔnti ba yagi.

⁹ Kuntɔ tin, gaari dim tu wɔm laan wó ki nɔɔna bam kuntɔ tita mu? O manɔ si o ba o gu-ba mu, si o daari gaari dim o pa nɔɔna badonnɛ si ba taa niá. ¹⁰⁻¹¹ Ku pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔnti ku wi: «Kandwe díɔɔ lwará na vin tin laan mu joori di ba di ji kandwe díɔɔ na paɔ sɔŋɔ kum dana tin.

Baŋa-Wɛ na ki te tin mu kuntɔ, yi ku yi wo-kamunu ku pa díbam.» Abam manɔ á wɔ karimi kuntɔ na?»

¹² Zwifá yigá tiiná bam na ni kuntɔ tin, ba ma lwarɔ ni o manɔ mumanɔ dim bantɔ ŋwaani mu. Ba laan maa beeri cwɛŋá si ba ja-o. Ba maa warɔ, ba na kwarɔ fɔɔni di nɔn-kɔgɔ kum tin ŋwaani. Ba ma yag-o, yi ba daari ba viiri.

Zwifá bam na bwe Zezi lampoo ŋwim wɔŋo te tin
(*Matiyu 22:15-22, Luki 20:20-26*)

¹³ Zwifá bam deen ma li Farizian tiiná badonná di Pɛ Erɔɔdi kwaga nɔɔna badonná si ba vu Zezi te. Ba maa lagi si ba pa o ŋɔɔni o tusi, si ba wani ba ja-o. ¹⁴ Ba ma yi o te, yi ba ta did-o ba wi: «Karanyina, dí ye ni nmɔ yi ciga tu mu. Nmɔ yigá tɛrɛ di

nɔɔna na bɔŋi kɔɔɔ ba pa nmɔ tin, nmɔ nan ba kuri nɔɔna daani. Nmɔ nan yɛni n bri nɔɔna Wɛ cwɛŋá di ciga mu. Dí lagi dí bwe dí nii, díbam Zwifá bam culu pɛ ni si dí ŋwi lampoo dí pa lɔgɔ kum pa-faru wɔm naa ku wɔ manɔ? Dí manɔ si dí ŋwi naa dí wɔ manɔ si dí ŋwi?»

¹⁵ Zezi nan manɔ o ye ba na yi pipiri-nyina te tin. O ma ta di ba o wi: «Bɛɛ nan mu yi á lagi si á manɔ-ni á nii? Ja-na sɛbu-dali díɔɔ á ba si a nii.»

¹⁶ Ba ma li sɛbu-dali dim ba bri-o. O ma nii yi o bwe-ba o wi: «Wɔɔ nyinyɔgɔ di o yiri mu pɔpɔni di baŋa ni?»

Ba ma lɛr-o ba wi: «Ku yi pa-faru wɔm mu.» ¹⁷ Zezi laan ma ta di ba o wi: «Ku lamma. A nan taá ŋwi kɔɔɔ na yi pa-faru wɔm nyim tin á pa-o, si á daari á taá paɔ Wɛ kɔɔɔ di na yi DI nyim tin.»

O na lɛri-ba kuntɔ tin, ku ma sɔ-ba zanzan.

Ba na bwe Zezi twa biim wɔŋo te tin
(*Matiyu 22:23-33, Luki 20:27-40*)

¹⁸ Sadustian tiiná badonná deen ma zanɔ ba vu Zezi te. Bantɔ mu bri ba wi, nɔɔɔ na tɔga, o daa bá joori o bi. ¹⁹ Ba ma vu ba ta di Zezi ba wi: «Karanyina, Moyisi deen na pɔpɔni kɔɔɔ o tɔŋi o pa díbam tin, ku bri ni, nɔɔɔ nu-bu na tɔga yi o daari o kaani, ba na wɔ lɔgɔ biá daani, tɔ wɔm cɔru mu manɔ si o di kaani wɔm si ba wani ba li biá o nu-bu wɔɔɔ na tɔgɔ tin ŋwaani. ²⁰ Kuntɔ, nu-biá barpe ya mu wɔra. Ba díɔɔa ma di kaani, yi o ti o daari-o, yi o wɔ lɔgɔ bu. ²¹ Wɔɔɔ na sanɔ tin laan ma di kadám wɔm. O di ma ti o daari kaani wɔm, yi ba di wɔ lɔgɔ bu. Batɔ tu wɔm di daa ma di-o. ²² Ba maama barpe di kaani wɔm, yi ba wɔ lɔgɔ bu dí-d-o. Ba maama na tɔgɔ tin, kaani wɔm di laan ma ti. ²³ Ba maama barpe na di kaani

wom tun, ba laan na tu ba bi ba yagi tɔɔni, bantɔ wɔɔ mu wɔ ta te kaani wom?»

²⁴ Zezi ma ləri-ba o wɔ: «Abam tiini á tusi mu. Abam wɔ lwarɔ Wɛ tɔɔ kum zaasum dum kuri, yɔ á ta yəri Wɛ dam dum na yɔ te tun. Á wɔ tusi cɔga na? ²⁵ Nɔɔna na tu ba bi ba yagi tɔɔni, ba lagɔ ba taa nyɔ dɔ Wɛ malesɔ sim na yɔ te tun mu, ba ba di kaana, kaana dɔ nan ba zɔɔri banna dɔ. ²⁶ Kɔ nan na yɔ twa biim dum dɔ, Moyisi na pɔpɔni kulɔ tun brɔ ni nɔɔna wɔ sɔni ba bi. Abam manɔ á wɔ karɔmi kulɔ Wɛ na tagɔ dɔ Moyisi Dɔ na brɔ Dɔ titɔ did-o sabarɔ puɔu kum wɔni manɔ kalɔ tun na? Wɛ dɛɛn tagɔ Dɔ wɔ: «Amɔ yɔ Abraham Wɛ, dɔ Yizaki Wɛ, dɔ Zakɔbi Wɛ mu.» ²⁷ Kɔ brɔ ni bantɔ daa ta jɔgɔ ɔwɔa mu Wɛ tee ni, bɛɔwaaɔ Baɔa-Wɛ yɔ nanɔna Wɛ mu, sɔ Dɔ dai twa Wɛ. Mu kɔ kuri á tiini á tusi dɔ á na bɔɔi te tun.»

Wɛ niə yam wɔni dɔɔ mu yɔ kamunu dɔ dwe?
(Matiyu 22:34-40, Luki 10:25-28)

²⁸ Ba na wɔra ba ɔɔɔni kɔntɔ tun, Wɛ cullu karanyina tu wɔɔɔɔ ma yi ba te, yɔ o ni ba taani dum. O ma lwarɔ ni Zezi tiini o kwaani dɔ o na ləri Sadusian tiinɔ bam te tun. O laan ma twe Zezi te, yɔ o bwe o wɔ: «Wɛ niə yam maama wɔni dɔɔ mu yɔ kamunu dɔ dwe?»

²⁹ Zezi ma lər-o o wɔ: «Wɛ ni dɔɔ na yɔ kamunu dɔ dwe ya maama tun mu tintu: «Yisurayɛɔ tiinɔ-ba, cɛgi-na. Yuutu Baɔa-Wɛ mu yɔ dɔbam Yuutu didɔba má. ³⁰ Ta n soe n Yuutu Baɔa-Wɛ dɔ n bɔcarɔ maama, dɔ n wɔ maama, dɔ n wɔbɔɔa maama, dɔ n dam maama.» ³¹ Wɛ ni dɔɔ na saɔi tun mu tintu: «Ta n soe n dɔɔ ni n titɔ te.» Wɛ ni didɔɔ daa tɛrɔ dɔ na yɔ kamunu dɔ dwe niə yantɔ yale.»

³² Wɛ cullu karanyina tu wom ma ta dɔ Zezi o wɔ: «Karanyina, n tagɔ cɔga. Nmɔ na tagɔ n wɔ, Wɛ

didɔba yɔranɔ mu wɔra yɔ Dɔ dɔɔ daa tɛrɔ tun, kɔ yɔ cɔga mu. ³³ Kɔ manɔ sɔ dɔ taá soe Wɛ dɔ dɔ wɔ maama, dɔ dɔ wɔbɔɔa maama, dɔ dɔ dam maama, sɔ dɔ daari dɔ taá soe dɔ donnɔ ni dɔ titɔ te. Dɔ na kɔ kɔntɔ, dɔ kɔ lanyiranɔ kɔ dwe dɔ na mɛ vara naa wɔɔɔ kulɔ maama dɔ ma kaani-Dɔ.»

³⁴ Zezi na nɛ ni o ləri taani dum lanyiranɔ dɔ wɔbɔɔ-ɔɔna tun, o ma ta did-o o wɔ: «Nmɔ batwarɔ dɔ Wɛ paari dum.»

Kɔ na zigɔ manɔ kam kɔntɔ ni, nɔɔn-nɔɔnɔ daa maa kwarɔ sɔ o bwe-o taani.

Krisi wom Wɛ na tɔɔi tun yɔ Davidi Yuutu mu
(Matiyu 22:41-46, Luki 20:41-44)

³⁵ Zezi dɛɛn maa wɔ Wɛ-di-kamunu kum ni o brɔ nɔɔna, yɔ o ta o wɔ: «Wɛ cullu karanyina tiinɔ bam yɔni ba brɔ ni, Krisi wom Wɛ na tɔɔi tun yɔ Pɛ Davidi dwi tu mu. Kɔ nan wɔ want kɔ taa yɔ kɔntɔ na? ³⁶ Wɛ Joro kum dɛɛn pɛ Davidi titɔ ta o wɔ:

«Yuutu Baɔa-Wɛ tagɔ dɔ a Yuutu Dɔ wɔ:
Ba n jɔni amɔ jazim ni,
sɔ a laan kɔ nmɔ dɔna maama n nɛ kuri ni.»

³⁷ Davidi titɔ nan na sɔni o bɔɔi Krisi wom o wɔ o Yuutu tun, dɔbam nan daa wɔ kɔ ta mu dɔ bɔɔ-o ni Davidi naa daga?»

Zezi na brɔ Wɛ cɔga kam kɔntɔ tun, kɔ ma pa nɔn-kɔgɔ kulɔ na je kɔ cɛgi tun wɔ poli zanzan.

Zezi kaani nɔɔna, sɔ ba yɔ lwani cullu karanyina tiinɔ bam
(Matiyu 23:1-36, Luki 20:45-47)

³⁸ O daa ta ma brɔ-ba yɔ o wɔ: «Taá yɔri-na á titɔ dɔ cullu karanyina tiinɔ bam. Bantɔ soe sɔ ba taa zɔɔri gwar-didwaarɔ, sɔ ba taa beerɔ yɔ nɔɔna nii-ba. Ba na ve yaga, ba lagɔ sɔ nɔɔna maama taa tui ba zuli-ba mu. ³⁹ Ba na yɔni ba zɔ ba Wɛ-di sim, ba lagɔ je-kamunnu mu sɔ ba taa je yigɔ

ni. Ba na ve nɔɔnɔ sɔɔɔ sɪ ba di candiə, kɔ yɪ je-ɲɔɲa jəgə ni mu ba lagɪ sɪ ba taa je da. ⁴⁰ Ba maa yəni ba ganɪ kadənə ba jɔɲi kulɔ maama ba na jɪgɪ tɪn, yɪ ba kwəri ba loori Wɛ dɪ bɪtar-dɪdwaaru, sɪ kɔ taa nyɪ ni ba yɪ nɔn-ɲɔna mu te. Wɛ wɔ tiini Dɪ pa bantɔ na cam kɔ ja gaali.»

*Kadəm na pɛ Wɛ pɛɛri te tɪn
(Luki 21:1-4)*

⁴¹ Zezi ma vu o jəni Wɛ-di-kamunu kɔm wɔni, jəgə kalɔ daka na zɪgɪ da yɪ nɔɔna dɪ Wɛ pɛɛra ka wɔni tɪn tɪkəri ni. O maa je o nii nɔɔna bam na ve ba dɪ ba səbiə ka wɔni te tɪn. Nadunə zanzan ma ba ba dɪ səbu zanzan ka wɔni. ⁴² Kadəm wɔdoɲ na yɪ yinigə tu tɪn ma ja səbu-dal-balwa bale, o ja vu o dɪ da. ⁴³ Zezi na nɛ kɔntɔ tɪn, o ma bəɲi o karabiə bam, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, kadəm wɔntɔ na yɪ yinigə tu tɪn, o dɪ səbu kɔ dwəni nɔɔna balɔ maama na dɪ da tɪn. ⁴⁴ Bantɔ maama lɪ ba daari səbiə mu tata. Kadəm wɔm nan yɪ yinigə tu mu, yɪ o kwe wɔɲo kulɔ maama o na jɪgɪ sɪ o ma yəgi o ni-wɔdiu tɪn o dɪ da.»

13

*Lɛɛrv na wɔ ba lɔgɔ banja te tɪn
(Matiyu 24:1-28, Luki 21:5-24)*

¹ Zezi laan ma zanɪ o nɔɲi Wɛ-di-kamunu kɔm wɔni. O na maa kɛ tɪn, o karabiə bam dɪdɔa ma ta dɪd-o o wɪ: «Karanyɪna, nii kandwa yantɔ ba na mɛ ba lɔ digə kam tɪn na lana te. Nii ka lɔɔm dɪm na dana te.»

² Zezi ma lər-o o wɪ: «Nmɔ wɔ nɛ ka na daga te tɪn na? Ka maama nan wɔ ba ka tɔ tɪga ni ka cɔgɪ. Kandwɛ daa bá danɪ dɪ doɲ banja ni.»

³ Zezi dɛɛn ma vu o jəni Olivi piu kɔm yuu ni, yɪ o tɔlɪ o na Wɛ-di-kamunu kɔm o yigə ni. O na je kɔntɔ tɪn, Pɪyɛɛri dɪ Zakɪ dɪ Zan

dɪ Andre yɪranɪ ma vu o te, yɪ ba bwe-o ba wɪ: ⁴ «Maɲa kɔɔ mu Wɛ-digə kam wɔ ba ka cɔgɪ kɔntɔ? Bɛɛ mu lagɪ kɔ kɪ maana kɔ brɪ dɪbam, sɪ dɪ lwarɪ ni wəənu tɪntɔ maama lagɪ tɪ kɪ?»

⁵ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Á fɔgɪ á cɪ á tɪtɪ, sɪ á yɪ pa nɔɔn-nɔɔnɔ ganɪ abam. ⁶ Bɛɲwaani nɔɔna zanzan wɔ ba abam te, yɪ baá ma amɔ yɪrɪ ba ma ganɪ abam ba wɪ, bantɔ dɪdɔa dɪdɔa mu yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔɲi tɪn, yɪ baá ganɪ nɔɔna zanzan. ⁷ Á wɔ ba á na tɪgurə na wɔ abam tɪntɔ dɪm ni, yɪ á kwəri á ni ka ɲwa tɪntɔ dɪlɔ na banjwe tɪn ni. Á nan na ni kɔntɔ, sɪ á yɪ pa fɔbɔni zɔ abam. Wəənu tɪm kɔntɔ maɲi sɪ tɪ kɪ mu, yɪ kɔ ta daɪ lɔgɔ tiim maɲa. ⁸ Dwi wɔ zanɪ dɪ kɪ jara dɪ dwi dɪdoɲ, yɪ tɔ dɪ kɔ doɲ wɔ zanɪ tɪ magɪ jara. Tɪga dɪ wɔ sisɪɲi je sɪdonnə ni, yɪ kana dɪ wɔ ba ka taa wɔ je zanzan ni. Yaara yam kɔntɔ maama nan nyɪ dɪ kaani na sɲi o vri pugə yɪ ka wɔɛ yɪ cam daa ta wɔ kwaga ni te tɪn mu.

⁹ Á fɔgɪ á cɪ á tɪtɪ, sɪ nɔɔna wɔ ja abam ba vu ba sanɪ sariya-dirə nakwa tee ni. Ba ta wɔ ja abam ba magɪ ba Wɛ-di sɪm wɔni. Baá ja abam ba vu ba sanɪ dɪdɛɛra dɪ pwa tee ni, abam na tɔgɪ amɔ tɪn ɲwaani. Kɔntɔ mu wɔ pa á wani á brɪ-ba Wɛ cɪga kam. ¹⁰ Kɔ nan fɪn mu sɪ ba da yigə ba tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəɲə kam ba brɪ dwi maama tiinə, sɪ wɔɲo maama tiim laan yi. ¹¹ Ba na jaani abam ba vu ba sanɪ, sɪ á yɪ taá liə dɪ á na wɔ ta kulɔ tɪn. Á na wɔ taá zɪgɪ ba yigə ni maɲa kalɔ tɪn, sɪ á laan ɲɔɔni kulɔ Wɛ na wɔ pa abam tɪn. Kɔ daɪ abam tɪtɪ mu wɔ ɲɔɔni, kɔ yɪ Wɛ Joro kɔm mu wɔ pa abam kulɔ á na wɔ ɲɔɔni tɪn. ¹² Nɔɔna badonnə wɔ ja ba tɪtɪ cɔrrɔ ba kɪ nɔɔna jɪa ni sɪ ba gɔ-ba. Kwə dɪ wɔ kɪ ba biə kɔntɔ doɲ. Biə dɪ

wó zaŋi ba pa ba ja ba niinə dɪ ba kwə ba ɡʊ. ¹³ Nɔɔna maama wó ta culi abam, á na yi a nɔɔna tɪn ŋwaani. Wɔlɔ maama nan na ki pu-dia o zigi kəŋkəŋ si ku vu ku yi kweelim tɪn, Wɛ wó vrɪ kuntu tu ŋwɪa.

¹⁴ Abam nan wó ba á na wo-lɔŋɔ kulɔ na yi cɔɡɪnɔ tɪn na wó ba ku zigi jəgə kalɔ na wɔ maŋi si ku taa zigi da tɪn.» (A tɛ abam si wɔlɔ na karɪmɪ tɪn, si o kwaani o ni ku kuri lanyɪranɪ.)

«Abam na nɛ wo-lɔŋɔ kum kuntu, si abam balɔ na zɔvri Zude ni tɪn ki lila á nuŋi á duri á vu pweeru yum á sagi da. ¹⁵ Nɔɔnu nan na wɔ nayuu ni, o daa yi tu o zɔ digə si o kwe kulɔkulɔ. ¹⁶ Nɔɔnu wɔlɔ nan na wɔ kara ni tɪn, o daa yi joori sɔŋɔ si o kwe o ɡorɔ o zɔ. ¹⁷ Kantu maŋa kam ni kú ta tiini ku yi lɛɛrɔ dɪ kaana balɔ na jɪɡɪ pwi tɪn, dɪ balɔ na jɪɡɪ biə yi ba ŋɔɡɪ yɪlɪ tɪn. ¹⁸ Nan taá loori-na Wɛ, si cam dɪm kuntu yi ba waarɔ mumaŋa ni. ¹⁹ Bɛŋwaani yaara yalɔ na lagɪ ya ba da yam kuntu ni tɪn wó ta tiini ya camma ya dwe yalɔ na maŋi ya ki pulim ni Wɛ na ki lɔɡɔ si ku ba ku yi zɪm tɪn. Yaara yantɔ nan na kɛ, yadonnə daa bá ba nɪnɛɛni yantɔ te. ²⁰ Baŋa-Wɛ nan na wɔ pɛ yaara yam da yam tri, nɔɔn-nɔɔnu bá wəri. Ku nan yi Wɛ tɪti nɔɔna balɔ DI na kuri tɪn ŋwaani mu, DI wó pa yaara yam da yam tri.

²¹ Kantu maŋa kam ni, nɔɔnu wɔlɔ maama na tagɪ dɪ abam o wɪ: «Nii Kriŋi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn, o wɔ yo seeni» naa «o wɔ jəgə kantɔ nu», si á yi sɛ kuntu tu. ²² Nɔɔna badaara wó zaŋi ba brɪ ni bantɔ didɔba didɔba mu yi Kriŋi wɔm, yi ba yagɪ ba dai. Badonnə dɪ wó brɪ ni bantɔ mu yi Wɛ niŋɔŋnə, yi ba yagɪ ba dai. Baá ki wo-kunkagɪla yalɔ na wó su nɔɔna tɪn, si ba ya na wai, si ba

suɡɪ Wɛ tɪti nɔɔna balɔ DI na kuri tɪn. ²³ A taá cɔ á tɪti, si a wuuri a ta a brɪ abam mu yi wəənu tim maŋa daa ta wɔ yi.»

Nabiin-bu wɔm na wó ba lɔɡɔ baŋa te tɪn
(*Matiyu 24:29-44, Luki 21:25-36*)

²⁴ «Yaara yam kuntu maŋa na tu ka kɛ, da yantɔ wɔni
«wɪa kam laan wó ji nazono tim tim,
cana dɪ daa bá fuŋi si pooni taa wurɔ.

²⁵ Weyuu wó sisinɪ yi calɪcwɪ sim kwəri si tɔ tɪga ni,
yi wəənu tɪlɔ maama na wɔ weyuu ni tɪn wó vugimi daani.»

²⁶ Maŋa kam kuntu ni nɔɔna wó na Nabiin-bu wɔm na maa biɪni lɔɡɔ baŋa. Oó ta wɔ kunkwəənu wɔni o biɪni dɪ dam, yi Wɛ paari-zulə wɔ o tee ni zanzan. ²⁷ O laan wó pa o malesɪ sim nuŋi si jagɪ si vu lɔɡɔ baŋa je maama, ku na yi wa-puli dɪ wa-zɔvri, jazɪm dɪ jagwiə, si la o nɔɔna balɔ Wɛ na kuri tɪn je maama si ki daani.

²⁸ Nan maani-na á nii kapɔrɔ na yi te tɪn. Kuntu na yəni ku wurɔ ku kwi vɔɔrɔ, á yəni á lwarɪ ni ku twe yadɛ. ²⁹ Ku nan yi biɔdwi mu dɪ á na tu á na wəənu tɪlɔ a na tagɪ a brɪ abam tɪn na wurɔ tɪ kɪa, si á lwarɪ ni maŋa kam laan twe ka ti. ³⁰ A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam si, wəənu tim kuntu maama wó ba tɪ wurɔ tɪ kɪa, yi zɪm nɔɔna bam ta wɔ tɪɡɪ ba ti. ³¹ Weyuu dɪ tɪga baŋa maama wó ba tɪ kɛ, yi amɔ taani dɪm bá kɛ maŋa dɪ maŋa.

³² Nɔɔn-nɔɔnu nan yəri dɛ dɪlɔ Nabiin-bu wɔm na lagɪ o joori o ba tɪn, yi nɔɔn-nɔɔnu yəri dɛ dɪm wɔni maŋa kam o na wó ba tɪn, ku na maŋi ku yi Wɛ malesɪ sim naa DI Bu wɔm tɪti dɪ. Ku yi a Ko Baŋa-Wɛ yirani mu ye. ³³ A taá fɔɡɪ á cɔ á tɪti, si á yəri maŋa kam o na wó joori o ba tɪn. ³⁴ Kú

ta nyi di soŋo tu na nunji si o beeri o vu yigə yigə te tin. O ma pa o tintuŋna bam ni si ba taa nii o soŋo kum banja ni. O ma pa ba noonu maama o tituŋi. O ma ta di ba didba, si o taa yiri o mansoŋo kum lanyiranu. ³⁵ Abam di manji si á fəgi á taá yiri kuntu doŋ mu. Beŋwaani á yəri manja kalu soŋo tu wum na wu joori o ba tin. O wai o tui didaan-ni ni naa titi kunkuru ni, naa ti-bra-pura ni naa wa-puli manja ni. ³⁶ Kuntu tin, o na tu bidwi banja ni, si o yi daru abam di á tigi á doa. ³⁷ A lagu a ta di abam di noona bam maama ni, á manji si á taá cu á titi mu.»

14

Zwifə bam yigə tiinə na ki ni daani si ba gv Zezi te tin

(Matiyu 26:1-5, Luki 22:1-2, Zan 11:45-53)

¹ Ku deen daaru da yale mu si Paki candiə kam yi. Candiə kam kuntu ni mu Zwifə bam yəni ba di dipe dɔlɔ na ba jigɔ dabilɔ tin. Zwifə bam kaanum yigə tiinə bam di ba cullu karanyina tiinə bam maa kwaani ba lagɔ cwəŋə, si ba ki swan ba ma ja Zezi ba gv. ² Ba ma ta ba wɔ: «Dí nan wɔ manji si dí ja-o candiə kam manja ni, si kɔv pa vuvugə jəni noona bam titari ni.»

Kaanu wudoŋ na zuli Zezi te tin o karabiə bam te tin

(Matiyu 26:6-16, Zan 12:1-8)

³ Zezi deen maa wɔ Betani ni noonu wudoŋ soŋo ni, o yiri mu Simɔn. Wuntu deen ya yi nanyoŋo mu. Zezi na wura o di wɔdiu manja kalu tin, mu kaani wudoŋ tu o te. O maa jigɔ kunkwələ ka na su di trali nugə kalu yiri na yi naadi tin. Nugə kam lana yi ka yələ cana zanzan. O ma puri kunkwələ kam ni, o lo nugə kam Zezi yuu ni o ma ki-o zulə. ⁴ Balu na togi ba wura yi ba na tin badonnə maa ba

jigɔ wɔpolo, yi ba te daani ba wɔ: «Bee mu yi o cɔgi nugə kam kuntu? ⁵ Dí ya wai dí yəgi-ka dí na səbu zanzan, ku dwe səbu-dala biə yato, yi dí ma wəli yinigə tiinə.» Ba ma tiini ba jigɔ kaani wum ba noona di o kəm dɔm.

⁶ Zezi ma ta di ba o wɔ: «Á yag-o. Bee mu yi á jig-o á yaara? O na ki amu zulə yalu tin yi kəm-laa mu o ki-ni. ⁷ Ku nan na yi yinigə tiinə, bantɔ wura mu di abam manja maama, yi á wɔ wani á zəni-ba manja kalu á na lagɔ tin. Ku daaru amu nan bá ta wura di abam manja maama. ⁸ Kaani wuntu ki kulɔ o na wai tin mu. O na logi nugə kam a yira ni tin, ku bri ni o wuuri o turi a yira yam mu, si ba laan kwe-ni ba ki. ⁹ A lagɔ a ta ciga mu di abam si, ba na wɔ tooli amu kwər-ywəŋə kam lugɔ banja je sim maama ni tin, baá ta kaani wum kuntu di taani si ba taa guli o gulə.»

¹⁰ Zudasɔ Yiskariyo wɔlu na yi Zezi karabiə fugə-bale bam wɔ didba tin laan ma zanɔ o nunji. O ma vu Zwifə kaanum yigə tiinə bam te, si o bri-ba cwəŋə si ba wani ba ja Zezi. ¹¹ Ba na ni o na tagɔ kulɔ tin, ba wɔ ma poli zanzan. Ba ma go ni ni baá pa-o səbu. O laan maa kwaani o beeri cwəŋə si o ja Zezi o ki ba jɔŋa ni.

Zezi na di Paki candiə wɔdiu di o karabiə bam te tin

(Matiyu 26:17-30, Luki 22:7-23, Zan 13:21-30, 1 Korɛnti 11:23-25)

¹² Ku ma ba ku yi de dɔlɔ ba na puli si ba di dipe dɔlɔ na ba jigɔ dabilɔ di wɔni tin. De dɔm kuntu ni Zwifə bam yəni ba gv pibalɔ mu, ba ma di Paki candiə kam. Zezi karabiə bam ma vu ba bwe-o ba wɔ: «Nmu lagɔ si dí di Paki candiə kam jəgə kɔɔ ni mu, si dí vu dí ti woŋo maama yigə dí pa-m?»

¹³ O ma tɔŋi o karabiə bam bale, yi o ta di ba o wɔ: «Zanɔ-na á vu

tuv kum wu. Á na yi da, nɔɔnu wɔdon wó jeeri abam o na zɔɔ kɔɔru dɪ na. Sɪ á da-na o kwaga á vu. ¹⁴ O na zɔ sɔɔɔ kulu tɪn, sɪ á dɪ zɔ á ta dɪ kɔ tu nɪ: «Dɪ Karanyina mu wɪ, dɪ ba dɪ bwe dɪ nii, digə kalu wum na wó jəni da dɪ o karabiə bam sɪ ba dɪ Pakɪ candiə kam wɔdiu tɪn wɔ yən mu?» ¹⁵ Á na bwe-o kuntu, o laan wó brɪ abam weyuu digə. Kaá ta daga lanyiranɪ, yɪ ka jɪgɪ wonjo kulu maama dɪ na lagɪ tɪn ka wɔnɪ. Vená á kwɛ candiə kam wəənu tɪn á tɪ, sɪ dɪ laan ba.»

¹⁶ O karabiə bale bam ma zanɪ ba vu tuv kum wu. Ba ma sɪnɪ ba na wonjo maama nɪ Zezi na manɪ o ta te tɪn. Ba ma kwɛ Pakɪ candiə kam wɔdiu kum ba tɪ.

¹⁷ Tɪga ma ba ka yi. Zezi ma ba o zɔ digə kam dɪ o karabiə fugə-bale bam. ¹⁸ Ba ma jəni sɪ ba dɪ wɔdiu kum. Ba na wɔra ba dɪ tɪn, Zezi laan ma ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, abam balu na je á tɔgɪ á dɪ dɪ amu tɪn wu nɔɔnu didba mu lagɪ o yəgɪ amu o pa nɔɔna.»

¹⁹ Ba na nɪ kuntu tɪn, kɔ ma pa ba wɔ cɔgɪ zanzan. Ba maa bwe-o didba didba ba wɪ: «Kɔ yɪ amu mu na?»

²⁰ O ma ləri-ba o wɪ: «Kɔ yɪ abam fugə-bale bam wu didba mu. Kɔ yɪ wulu na tɔgɪ dɪ amu o lu zɔɔa didba wɔnɪ tɪn mu. ²¹ Kɔ nan manɪ sɪ amu Nabiin-bu wum vu a tɪ, nɪ Wɛ tɔnɔ kum na manɪ kɔ brɪ a taanɪ te tɪn mu. Kɔ nan za wó ta yɪ lɛɛru mu kɔ pa nɔɔnu wulu na wó yəgɪ amu Nabiin-bu wum o pa tɪn. Ba ya na manɪ ba wu lugi nɔɔnu wum kuntu, kɔ ya wó ta gara.»

²² Ba na wɔra ba dɪ manɪ kalu tɪn, Zezi ma kwe dɪpe yɪ o kɪ Wɛ le dɪ ŋwaanɪ. O ma daari o fɔ-dɪ o pa o karabiə bam yɪ o wɪ: «Jonina, sɪ dɪntu yɪ a yɪra mu.»

²³ O daa ma kwe tweeru biə sana dɪ zɔɔa, yɪ o kɪ Wɛ le tɪ

ŋwaanɪ. O ma kwe o pa-ba, yɪ ba maama nyɔ. ²⁴ O maa wɪ: «Wonyɔɔru tɪntu mu yɪ a jana kalu na lagɪ ka nunɪ ka duri sɪ ka ma vɪ nɔɔna zanzan ba lwarɪm wɔnɪ tɪn. ²⁵ A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, a daa bá nyɔ wonyɔɔru tɪntu, sɪ kɔ taa ve manɪ kam a na wó jəni Wɛ paari dɪm wɔnɪ a daa nyɔ tɪn.»

²⁶ Ba laan ma leeni ba zuli Wɛ, yɪ ba daari ba nunɪ ba vu Olivi piu kum yuu.

Zezi na wuuri o brɪ Pɪyɛɛrɪ na wó vɪ-o te tɪn

(Matiyu 26:31-35, Luki 22:31-34, Zan 13:36-38)

²⁷ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam maama wó ba á joori amu kwaga nɪ, nɪ Wɛ tɔnɔ kum na manɪ kɔ brɪ te tɪn. Wɛ dɛɛn tagɪ Dɪ wɪ:

«Áá pa ba gɔ nayɪru wum, yɪ o peeni sɪm maama jagɪ.»

²⁸ Kɔ daari, Wɛ na joori Dɪ bi-nɪ, áá da yigə a vu a taa cəgɪ abam Galile nɪ.»

²⁹ Zezi na tagɪ kuntu tɪn, Pɪyɛɛrɪ ma ta o wɪ: «Nɔɔna bam maama na manɪ ba joori nmu kwaga nɪ, amu bá fɔgɪ a joori nmu kwaga nɪ.»

³⁰ Zezi ma lər-o o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ nmu sɪ, zɪm tɪtu dɪntu kɔ na wó loori sɪ cɪbwɪ keeri kuni bile tɪn, nmu wó fɔ kuni bitɔ nɪ n yəri amu.»

³¹ Pɪyɛɛrɪ laan ma fɔgɪ o ta dɪ baari o wɪ: «A brɪ a bá fɔ nɪ a yəri nmu, kɔ na manɪ kɔ yɪ ba na lagɪ ba gɔ amu dɪ nmu maama mu dɪ.»

Zezi karabiə bam maama dɪ ma ta kuntu donɪ.

Zezi na cɛ dɪ Wɛ-loro te tɪn
(Matiyu 26:36-46, Luki 22:39-46)

³² Ba laan ma zanɪ ba vu jəgə kadoɔ gaari na wɔra yɪ ba bə-ka nɪ Jesemanɪ tɪn. Zezi ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ: «Á taá je yo, sɪ a vu a warɪ Wɛ sɪ a ba.» ³³ O ma pa Pɪyɛɛrɪ dɪ Zakɪ dɪ Zan tɔgɪ

dɪd-o ba vu. O wɔ ma tiini kɔ cɔgi zanzan, yi o bicari di. ³⁴ O ma ta di ba o wɔ: «A wɔ mu tiini kɔ cɔgi si kɔ yi a tɔvni. A nan taá zigi yo, si á warɪ Wɛ si á yi zanɪ á dɔ.»

³⁵ O laan ma fufɔ o vu daa. O ma vi o yigə tɪga ni o loori Wɛ o wɔ, kɔ na wai si cam dɪm kɛ di daar-o. ³⁶ O ma loori Wɛ o wɔ: «Amɔ Ko Baba, nmɔ wai wonɔ maama n kɪa. Nan pa cam dɪb na lagɪ di ba amɔ banja tɪn kɛ. Nan kɪ te na yi nmɔ wubɔnɔ tɪn, si n yi kɪ amɔ wubɔnɔ na lagɪ kɔb tɪn.»

³⁷ O na loori Wɛ o ti tɪn, o ma joori o vu o karabiə batɔ bam te. O piini ba tigi ba dɔa. O ma ta di Pɪyɛrɪ o wɔ: «Simon, n tigi n dɔ mu na? Bɛɛ mu yi n warɪ n ta n niə, si n yi zanɪ n dɔ, si kɔ yi manja finfin di? ³⁸ Fɔgi-na á yiri á tɪtɪ si á taá loori Wɛ, si á yi tɔ manɔm dɪm manɔ ni. Bɛɲwaanɪ nanzwənə wubɔnɔ lagɪ si ya sɛ Banja-Wɛ, yi o yira laan bwənə.»

³⁹ O ma yagi-ba, yi o joori o vu o loori Wɛ, ni o ya na manɪ o loori te tɪn. ⁴⁰ O daa ta ma joori o vu o piini ba tigi ba dɔa, dɔɔm na tiini di wai-ba tɪn ŋwaanɪ. Ba maa yəri ba daa na wú ta kɔb dɪd-o tɪn. ⁴¹ O daa ma vu o loori Wɛ o kɪ kuni bitɔ, yi o joori o ba ba te. O laan ma ta di ba o wɔ: «Á ta tigi á dɔa mu na? Kɔ manɪ. Nii-na! Manja kam yiə, si ba ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɪ nɔn-balwaarɔ jia ni. ⁴² Zanɪ-na si di vu. Nɔɔnɔ wɔbɔ na lagɪ o yəgi-nɪ o pa tɪn maa bɪna.»

Ba na jaanɪ Zezi te tɪn

(Matiyu 26:47-56, Luki 22:47-53, Zan 18:3-12)

⁴³ Zezi ta na wɔra o ŋɔɔni kɔntɔ tɪn, mu Zudasɪ wɔbɔ na yi o karabiə fugə-bale bam wɔ dɪdɔa tɪn tu o yi o te, yi nɔn-kɔgɔ zanzan tɔgi dɪd-o kɔ ba, yi ba ze sɔ-lwaanɔ di da-lwaanɔ. Kɔ yi Zwifə bam kaanum yigə tiinə bam di ba callu karanyina tiinə bam di ba nakwa

bam mu tɔŋɪ-ba. ⁴⁴ Zudasɪ ya manɪ o pa kɔgɔ kɔm lwarɪ ni, o na ve o kukwəri nɔɔnɔ wɔbɔ tɪn, si ba vu ba ja kɔntɔ tu, si ba fɔgi ba ja-o lanyiranɪ ba ja viiri.

⁴⁵ O laan ma yɔɔrɪ o vu o yi Zezi te yi o wɔ: «Karanyina.» O ma daari o kukwər-o. ⁴⁶ Nɔɔna bam laan ma yi ba ja Zezi. ⁴⁷ Nɔɔna balɔ na tɔgi ba wɔ Zezi tee ni tɪn dɪdɔa ma li o sɔgɔ o ma zagɪ kaanum yuutu wɔm tintɔŋnɔ zwe o go. ⁴⁸ Zezi laan ma bwe kɔgɔ kɔm o wɔ: «Abam na kwe sɔ-lwaanɔ di da-lwaanɔ á ba si á ja amɔ tɪn, a yi ŋwɪnɔ mu na? ⁴⁹ De maama a yəni a wɔ abam tee ni a bri nɔɔna Wɛ-di-kamunu kɔm wɔni, yi á ba jaanɪ-nɪ. Kɔ nan manɪ si kɔ kɪ kɔntɔ mu, si kɔ pa kɔb na manɪ kɔ pupɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni tɪn si ni kɔ kɪ.»

⁵⁰ O karabiə bam maama na ne kɔntɔ tɪn, ba ma duri ba viiri ba daar-o.

⁵¹ Nɔn-dɔŋɔ kɔdɔŋ ya wɔra, o na tɔgi Zezi. O ya kukwəri garjalɪ yiranɪ mu. Ba ma kwaanɪ si ba ja-o. ⁵² O ma vrɪ o tɪtɪ o daari o gɔrɔ kɔm o yagi o pa-ba, yi o duri kalambolo o viiri.

Ba na di Zezi taanɪ te tɪn

(Matiyu 26:57-68, Luki 22:54-55,63-71, Zan 18:12-14,19-24)

⁵³ Ba ma ja Zezi ba vu kaanum yuutu wɔm sɔŋɔ. Zwifə kaanum yigə tiinə bam di ba callu karanyina tiinə di ba tɪv kɔm nakwa bam maama ma gilimi daanɪ jəgə kam kɔntɔ ni. ⁵⁴ Pɪyɛrɪ ma dalɪ o tɔgi ba kwaga o da o vu o yi kaanum yuutu wɔm sɔŋɔ. O ma zɔ o jəni di sɔŋɔ kɔm tintɔŋna bam o tɔgi o weeri mini.

⁵⁵ Zwifə bam kaanum yigə tiinə bam di ba sarɪya-dirə nakwa kɔgɔ kɔm maama maa kwaanɪ si ba na cwəŋə kalɔ ba na wɔ da da ba ma sanɪ Zezi si ba laan pa ba gɔ-o tɪn. Ba ma kwaanɪ taan ba ga. ⁵⁶ Nɔɔna zanzan ma zanɪ ba fa vwan ba pa-o, yi ba na te ba

wi o ki wænu tiv tun ba tugi daani. ⁵⁷ Nɔɔna badonnɔ di daa ma zanj ba fɔ vwan ba pa Zezi ba wi: ⁵⁸ «Dɪbam ni nɔɔnu wuntu na tagi o wi, oɔ magi Wɛ-di-kamunu kuntu nabiinɔ na logi tun o di tiganɪ, yi o joori o ma da yato o lo kadonɪ, yi ku dai nabiinɔ mu wɔ lo-ka.» ⁵⁹ Nan di nɔɔna bam na manɪ ba te kuntu di tin, ba niɔ daa ta ba tugi daani.

⁶⁰ Kaanum yuutu wɔm laan ma zanj ba maama titari ni, yi o bwe Zezi o wi: «Nɔɔna bantv na tagi kulv ba pa nmu tin, nmu ba jigɪ taani si n leri na?»

⁶¹ Zezi maa cum yi o wɔ leri kulokulv. Kaanum yuutu wɔm ma joori o bwe-o o wi: «Nmu mu yi Krisi wɔm Wɛ na tɔɔɪ tin na? Nmu mu yi Baɲa-Wɛ dilv dɪbam na zuli tin Bu wɔm na?»

⁶² Zezi ma leri o wi: «Eɛn, amu mu kuntv. Nan taá ye-na ni, á wɔ ba á na Nabiin-bu wɔm na je Dam-forɔ Tu Baɲa-Wɛ jazim ni, yi á ta wɔ na-o o na nunɪ weyuu ni o maa bunɪ kunkwænu wunu.»

⁶³ Kaanum yuutu wɔm na ni kuntv tin, o ma zanj o kaari o titi gɔɔɔ, si ku bri ni o wɔ tiini ku cɔɔɪ di Zezi taani dɪm. O ma ta o wi: «Dí daa ba lagɪ maana tiinɔ si ba nɔɔnu o taani dɪm. ⁶⁴ Abam maama manɪ á ni o na nɔɔnu o twɪ Wɛ, o pai o di Wɛ ma daani mu. Kuntu tin, abam wi bæɛ mu?»

Ba maama ma leri ba wi, o manɪ si o ti mu. ⁶⁵ Ba badaara ma twɪ lileeru ba yagi o yira ni. Ba ma kwe gɔɔɔ ba ma pu o yiɔ, yi ba daari ba mag-o di jagulɔ yi ba wi: «Lwarɪ n bri dɪbam wɔlv na magi-m tin.» Pamanɲa bam ma jig-o ba maga.

Piyɛɛri na sunɪ o vin Zezi te tin
(Matiyu 26:69-75, Luki 22:56-62, Zan 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Piyɛɛri ya daa ta tugi o je kunkɔlv kum ni. Kaanum yuutu wɔm soɲɔ tintɔɲ-kana ma ba ka

tugi da ka maa kea. ⁶⁷ O ma na Piyɛɛri na je o weeri mini. O ma fɔɔɪ o nii-o lanyiranɪ, yi o wi: «Nmu di tugi di Nazareti tu Zezi mu.»

⁶⁸ O ma fu o wi: «A yəri wɔɲɔ kulv n na te tin. A ba ni ku kuri.» O ma zanj o nunɪ o vu manɔɲɔ ni. Cibwɪv ma da ku keeri.

⁶⁹ Tuntɔɲ-kana kam daa ma na-o. O daa ta ma ta di nɔɔna balv na zigɪ da tin o wi: «Nɔɔnu wuntu tugi o yi Zezi kɔɔɔ kum wɔ didva mu.» ⁷⁰ O daa ma fu o wi, o dai ba wɔ nɔɔnu.

Ku na ki fin tin, nɔɔna balv na zigɪ da tin ma ta di Piyɛɛri ba wi: «Nmu sunɪ n yi ba wɔ didva mu. Nmu di yi Galile tu mu.»

⁷¹ O laan ma soɔlv o pa o titi, si ku taa yi ni cigɔ mu o taga, yi o wi: «A bri a yəri nɔɔnu wɔlv á na te o taani tin.»

⁷² O na tagi kuntv tin, cibwɪv laan ma da ku keeri ku ki kuni bile. Piyɛɛri laan ma guli Zezi ya na tagi kulv did-o o wi: «Ku na wɔ loori si cibwɪv keeri kuni bile tin, nmu wɔ fu kuni bitɔ ni n yəri amv.» O na guli kuntv tin, o wɔ ma tiini ku cɔɔɪ zanzan, o ma zanj o nunɪ yi o keerɔ.

15

Pilatɪ na bwe Zezi taani te tin
(Matiyu 27:1-2,11-26, Luki 23:1-5,13-25, Zan 18:28—19:16)

¹ Tɪga na tu ka pɔvri tituti tin, Zwifɔ kaanum yigɔ tiinɔ bam di ba tiv kum nakwa bam, di ba karanyina tiinɔ bam di ba sarɪyadirɔ nakwa kɔɔɔ kum maama ma ba ba ki ni daani. Ba ma pa ba ja Zezi ba vɔ, yi ba ja-o ba vu ba ki gɔvɪrma tu Pilatɪ jɪɲa ni. ² Pilatɪ ma bwe-o o wi: «Nmu mu yi Zwifɔ bam pɛ wɔm na?»

Zezi ma lɔr-o o wi: «Mu ka da n taga.»

³ Zwifɔ kaanum yigɔ tiinɔ bam ma tiini ba manɪ wænu zanzan ba pa-o. ⁴ Pilatɪ ta ma joori o bwe-o o wi: «Nmu ba lagɪ n leri ba

taanu dum na? Nmu wu ni ba na njonni kulu maama ba pa nmu tin na?»

⁵ Zezi daa ta ma wu leri ba taanu dum dibodibu. Ku ma pa Pilatu tiini o yi yæu did-o.

⁶ Bini maama Paki candiæ kam manja na yæni ka yi, gɔvirma tu yæni o li puunu didba mu o pa noona bam, ninæni bantɔ na lagɔ wulu tin. ⁷ Puunu wodon deen maa wura, o yiri mu Barabasi. Ba deen ya pi-o di balu na wæli daanu ba ki jara di ba tuu kum yigæ tiinæ yi ba gu noonu tin mu. ⁸ Noona bam ma ba ba la kogɔ, yi ba ta di Pilatu si o li puunu didba o pa-ba, ni o na yæni o ki te tin. ⁹ Pilatu ma bwe-ba o wi: «A lagɔ si a li Zwifæ bam pe wum mu a pa abam na?» ¹⁰ O deen bwe-ba kontu, benjwaani o ye ni ku yi wu-guru njwaani mu kaanum yigæ tiinæ bam ya jaanu Zezi ba ki o jɔna ni.

¹¹ Kaanum yigæ tiinæ bam ma sugɔ non-kogɔ kum, ba pa ba ta di Pilatu ni ba lagɔ si o yagɔ Barabasi mu o pa-ba. ¹² Pilatu laan ma bwe-ba o wi: «Si wulu á na bæ-o ni Zwifæ bam pe tin, abam lagɔ si a ki-o ta mu?»

¹³ Ba ma kaasi bana bana ba wi: «Pa-o tuun-dagara bana ni n gu.»

¹⁴ O ma joori o bwe-ba o wi: «Wuntu cogɔ bæ mu?»

Ba laan ma tiini ba kaasi bana bana ba wi: «Pa-o tuun-dagara bana ni n gu.»

¹⁵ Pilatu maa lagɔ si o pa kogɔ kum wu poli. Kontu njwaani o ma pa ba puri Barabasi ba yagɔ. O daari o pa ba magɔ Zezi di balaara, yi o pa-ba cwæŋe si ba ja-o ba vu ba pa tuun-dagara bana ni ba gu.

Ba na jaanu Zezi ba vu ba pa tuun-dagara bana ni te tin

(Matiyu 27:27-56, Luki 23:26-49, Zan 19:2-3,17-30)

¹⁶ Pamaɔna bam laan ma ja Zezi ba vu ba zu gɔvirma tu Pilatu soɔɔ

kum kunkolo. Ba ma pa pamaɔna bam kogɔ kum maama gilimi da, ¹⁷ yi ba pa o zu gwar-sɔɔɔ. Ba ma daari ba kwe sabari ba ma so yipugæ ba pu o yuu ni. ¹⁸ Ba laan maa ki ni ba zul-o mu te yi ba wi: «Zwifæ bam pe, dinle.» ¹⁹ Ba maa jigi miu ba læe o yuu ni, yi ba twi lileeru ba yagɔ o yira ni. Ba ma kuni doonæ o yigæ ni, yi ba ki ni ba zul-o mu te. ²⁰ Ba na yaali yaal-o ba ti tin, ba ma li gwar-sɔɔɔ kum, yi ba joori ba zu-o o titi goro kum. Ba laan ma ja-o ba nunji ba vu si ba pa tuun-dagara bana ni ba gu.

²¹ Ba na maa ke tin, ba ma na noonu wodon, o yiri mu Simon. O nunji Sireeni mu. Wuntu mu yi Alesandri di Rufusi ko. O deen ya nunji kara mu o ba o yi tuu wu o maa kea. Pamaɔna bam na ne-o tin, ba ma fi-o si o kwe tuun-dagara kam o zɔɔɔ si ba vu. ²² Ba ma ja Zezi ba vu ba yi jægæ kalu ba na bæ ni Goligota tin. Yiri dum kontu kuri mu Yukol-pua piu. ²³ Ba na yi da tin, ba ma ki sana kalu na gwaani di liri silu yiri na yi Miiri tin, ba pa Zezi si o nyɔ. O ma wu se o nyɔ.

²⁴ Ba laan ma ja-o ba pa dagara kam bana ni. Ba ma kwe o gwaaru tum si ba manɔ ba pa daani. Ba ma ta joro si ba nii, woo mu wu twæri kulu o na lagɔ tin. ²⁵ Ba na pag-o manja kalu tin yi tituti luu nuɔɔ manja ni mu.

²⁶ Ba ma pupuni toɔɔ, si ku bri kulu o na cogɔ yi ba gu-o tin, ba tani tuun-dagara kam yuu ni. Ba pupuni ba wi:

«Wuntu yi Zwifæ bam pe mu.»

²⁷ Ba ma ja njwuna bale di ba pa dagari sidonnæ bana ni. Ba ma cwi didba Zezi jazim ni. Wɔwɔm maa wu o jagwiæ ni. [²⁸ Kontu ma pa kulu na pupuni We toɔɔ kum wuni tin siuni ku ki, ni ku na wi: «Ba wæl-o di non-balwaarɔ mu, ku ma pa noona nii-o ni non-baloro te.»]

²⁹ Nɔɔna balɔ na tɔgi da ba ke tɔn maa niə, yi ba gɔgɔsi ba yuni ba twi-o. Ba ma yáal-o yi ba wɔ: «Nii. Nmɔ ya na bɔɔi si n ciɔgi Wɛ-di-kamunu kɔm mu n di tɔga ni, si n daari n ma da yato n joori n fɔgi n lo-ka tɔn, ³⁰ laan nan vɔri n titi n tu dagara kam yuu ni si di nii.»

³¹ Zwifə kaanum yigə tiinə bam di ba cullu karanyuna tiinə bam di maa twi-o ba bri daani ba mwana. Ba maa te daani ba wɔ: «O yəni o vɔri nɔɔna badonnə ŋwɔa, yi o laan warɔ o titi ŋwɔa o vɔri. ³² O bri o titi ni o yi Krisi wɔm Wɛ na tɔɔi tɔn, di Yisɔrayel dwi tiinə pɛ. O nan tu dagara kam yuu ni lele si di nii. Di na ne kɔntɔ, di laan wɔ sɛ-o.»

Nɔɔna balɔ ba na pagɔ dagari sum banja ni ba wɔli da tɔn di maa jig-o ba twɔa.

³³ Ku ma vu ku yi maɔa kam wɛ na tu di yi yupari banja ni tɔn. Lɔgɔ kɔm maama ma ba ku ji lim ku vu ku yi wɛ-guni maɔa ni. ³⁴ Ku na ki nɔnɛni luu batɔ te tɔn, Zezi laan ma kaasi banja banja di kwɛr-dia o wɔ: «Eli, Eli, lema sabakitani?» Taani dintɔ kuri mu: «Amɔ Wɛ, amɔ Wɛ, bɛɛ mu ki yi n yagɔ amɔ?»

³⁵ Nɔɔna balɔ na zɔgi da yi ba ni taani dim tɔn badaara maa wɔ: «Cɛgi-na. O lagɔ o bɔɔi Eli mu si o ba.» ³⁶ Ba didɔa laan ma duri o vu o kwe sɔɔɔ o di sa-nywana wɔni, o ki-ku miu ni ni o vu o te o pa Zezi si o nyo. O daari o wɔ: «Yagɔ si di cɛgi di nii, Eli wɔ ba o pa o tu dagara kam yuu ni na?»

³⁷ Zezi laan ma kaasi banja banja, yi o daari o pa o siun ti.

³⁸ Zezi na tɔgi kɔntɔ tɔn, gɔɔɔ kulɔ ba na lɔgi ba ma ci Wɛ-dilaa kɔm tɔn ma kaari bɔle, ku zɔgi banja ni ku tu ku kwaarɔ tɔga. ³⁹ Pamaɔna bam yigə tu wɔlɔ na zɔgi Zezi yigə ni tɔn ma na o na kaasi yi o daari o ti te tɔn. O na ne kɔntɔ tɔn, o maa wɔ: «Nɔɔnɔ

wɔntɔ ya siun o yi Banja-Wɛ Bu mu.»

⁴⁰ Kaana badonnə maa tɔgi ba wurɔ, ba ma zɔgi yigə yigə ba niə. Mari wɔlɔ na nunji Magɔdala tɔn maa wɔ ba wɔni, didaani Mari wɔlɔ na yi Zaki kukulə di Zɔzɛsi nu tɔn. Salomi di maa tɔgi o wurɔ. ⁴¹ Kaana bantɔ dɛɛn ya tɔgi di Zezi Galile ni mu, yi ba yəni ba tɔɔi ba zən-o. Kaana badaara zanzan di maa wurɔ, ba ya na tɔgi did-o ba ba Zeruzalem.

Ba na ki Zezi bɔɔni wɔni te tɔn (Matiyu 27:57-61, Luki 23:50-56, Zan 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Nɔɔnɔ wɔdɔɔn dɛɛn mu wurɔ, o yɔri mu Zɔzɛfɔ, o na nunji Arimatɔ. O yi Zwifə bam nakwa kɔgɔ kɔm yigə tu didɔa, yi nɔɔna pa-o zulə. O maa jigɔ tɔna ni Wɛ paari dim wɔ ba nɔɔna titari ni. De dim ba na gɔ Zezi tɔn maa yi de dilɔ Zwifə bam na maɔi si ba ti ba yigə ba siun de dim ŋwaani tɔn. Tɔga na yi, mu ba siun de dim pulim. Kɔntɔ ŋwaani Zɔzɛfɔ ma ki pu-dia, yi o zanɔ o vu Pilati te o loor-o cwɔɔ, si o kwe Zezi yura yam o ki. ⁴⁴ Pilati na lwarɔ ni Zezi maɔi o ti tɔn, mu ku sɔ-o lanyiranɔ. O ma tɔɔi nɔɔna si ba vu ba bɔɔi pamaɔna bam yigə tu wɔm si o ba. O na tu tɔn, o ma bwe-o si o nii, Zezi siun o ti mu na. ⁴⁵ O na lwarɔ ni o tɔgi tɔn, o ma sɛ si Zɔzɛfɔ vu o kwe o yura yam o ki. ⁴⁶ Zɔzɛfɔ ma nunji o vu o yagɔ gar-jali dilɔ na lana tɔn. O ma vu o pari Zezi yura yam dagara kam yuu ni. O ma kwe gɔɔɔ kɔm o ma pipir-o, yi o daari o ja vu o tiɔi piu bɔɔni wɔni. Dintɔ yi yibeeli dilɔ ba dɛɛn na lugi-di piu yura ni tɔn mu. O laan ma bibili kandwɛ-pulɔgɔ o ma pi bɔɔni dim ni. ⁴⁷ Mari wɔlɔ na nunji Magɔdala di Mari wɔlɔ na yi Zɔzɛsi nu tɔn maa zɔgi ba nii o na tiɔi Zezi yura yam mɛ tɔn.

16

Zezi na bi o yagi tʋvni te tin

(Matiyu 28:1-8, Luki 24:1-12, Zan 20:1-10)

¹ Ba siun de dum ma ba di ke. Mari wɔɔ na nunji Magidala di Mari wɔɔ na yi Zaki nu tin di Salomu ma zanɔ ba nunji ba vu ba yɔgi trali nugɔ, si ba ma turi Zezi yira yam. ² De dilu na sanɔ siun de dum tin, ba maa zanɔ ba go tɔga di we wura di pulɔ, ba vu yibeeli dum jɔgɔ kam. ³ Ba na maa ve tin, ba ma bwe daani ba wɔ: «Wɔɔ mu wɔ bibili kandwe dilu na pi yibeeli dum ni tin o yagi daa ni o pa dɔbam?» ⁴ Kandwe dum na yi kamunu tin mu te ba nɔɔni kuntu. Ba na yi jɔgɔ kam tin, ba ma fɔgi ba nii ba na didaani kandwe dum bibili di tigi daa ni. ⁵ Ba ma vu ba zu bɔɔni dum wɔ. Ba na zu tin, ba ma na nɔn-dɔnɔ, ku na je ba jazim seeni. O zu gwar-pɔnɔ didɔɔ mu. Ba na ne-o tin, ku ma pa ba yira sɔɔri. ⁶ O ma ta di ba o wɔ: «Á yi taá kwarɔ fɔvni. Abam lagi si á na Nazareti tu Zezi wɔɔ ba na jaani ba pa tɔvni-dagara kam banɔ ni ba gu tin mu. O nan tɔri yo. O joori o bi. Nii-na ba ya na tini o yira yam me tin. ⁷ Nan ve-na á ta di Pɔyɛɛri di Zezi karabiɔ bam maama ni, o lagi o da yigɔ o vu o taa cɔgi abam Galile ni. Daani mu abam wɔ vu á na-o. Kɔɔ ki ni o na manɔ o ta kulɔ o bri abam tin.»

⁸ Kaana bam na ni kuntu tin, fɔvni maa pa ba yira sai, yi ba wubɔnɔ vugimi. Ba ma nunji bɔɔni dum wɔni ba duri ba ke. Fɔvni na jigi-ba kuntu yi ba maa ve tin, ba ma wɔ tagi kulɔ na ki tin ba bri nɔɔn-nɔɔnɔ.

Zezi na bri o titi nɔɔna badonnɔ te tin

(Matiyu 28:9-10, 16-20, Luki 24:13-53, Zan 20:11-23, Titɔnɔ Tɔɔɔ 1:6-11)

[⁹ De dum Zezi na bi tititɔ tin maa yi de dilu na sanɔ Zwifɔ bam siun de dum tin. O na bi tin, o ma

puli o bri o titi Mari wɔɔ na nunji Magidala tin tee ni. Wɔntu mu yi kaani wɔɔ o ya na zɔli ciciri sirpe o yira ni tin. ¹⁰ Mari laan ma vu o ta o bri balu ya na tɔgi di Zezi tin. O yi ba te di ba wɔɔ cɔgi zanzan yi ba keerɔ. ¹¹ Ba na ni ni Mari wɔ, Zezi joori o bi o nɔwɔ yi wɔm na-o tin, ba wɔ se o taani dum.

¹² Ku kwaga seeni, Zezi ma lani o yibiyɔ yi o bri o titi o karabiɔ bale. Ba ya nunji Zeruzalem mu ba maa ve ti-balanɔ kadoɔ. ¹³ Ba na ne-o tin, ba ma joori ba vu Zeruzalem ba ta ba bri ba donnɔ karabiɔ bam. Ba maa daa ta wɔ se ni ku yi ciga.

¹⁴ Kuntu kwaga ni, Zezi laan ma ba o bri o titi o karabiɔ fugɔ-didɔba kam, ba na wura ba di wɔdiu manɔ kalu tin. O ma kaani-ba di ba wubɔnɔ na muri yi ba wɔ se We ciga kam tin, beɔwanɔ ba vɔn si ba se balu na tagi ba bri-ba ni wɔntu joori o bi yi ba na-o tin.

¹⁵ O laan ma ta di ba o wɔ: «Zanɔ-na á vu lɔgu banɔ je maama, si á tɔɔli We kwɔr-ywɔnɔ kam á bri nabiinɔ maama. ¹⁶ Wɔɔ maama na ki o wɔ-didɔba di amɔ yi o daari o pa ba miis-o na wɔni We nɔwanɔ tin, We wɔ vɔri kuntu tu nɔwɔ. Ku daari balu maama na wɔ se tin wɔ ga bura yi ba na cam We tee ni. ¹⁷ Balu na se amɔ tin wɔ wani ba taa ki wokunkagula yalu na bri We dam tin. Baá da amɔ yiri nɔwanɔ ba zɔli ciciri nɔɔna yira ni. Baá ta nɔɔni ta-ge. ¹⁸ Ba na jaani bisankwi di ba jia, si bá ki-ba kulɔkulɔ. Ba na nyɔgi conɔ, ku bá ki-ba kulɔkulɔ. Ba na danɔ ba jia yawɔna banɔ ni, baá na yazurɔ.»

¹⁹ Di Yuutu Zezi na nɔɔni o bri-ba kuntu tin, We laan ma pa o zanɔ o di Di sɔnɔ. O ma vu o jɔni Banɔ-We jazim ni. ²⁰ O na diini We-sɔnɔ kuntu tin, o karabiɔ bam ma nunji ba vu ba beeri je maama ni ba tɔli We kwɔrɔ kam ba bri

noona. Dí Yuutu wóm maa wó ba
tee ni o tója. O ma pa-ba dam si
ba taa ki wo-kunkagila, si kó brí
ni o taani díb ba na brí tin sını
dí yi ciga.]

**Wε taani dɩbɩ
LUKI
na pɔpɔni tun**

**Wε taani dɩbɩ Luki
na pɔpɔni tun na bɩɩ
dɩbam kɩlɩ tun mu
tɩntɩ**

Luki yɩ wɩlɩ dɛɛn na tɔgɩ dɩ Pooli o tɔŋɩ Wε tɩtɔŋa tun mu (Filimɔn 24). O dɛɛn yɩ dɔgɩta tu mu. Wɔntɩ mu daa ta pɔpɔni Tɩtɔŋa Tɔnɔ kum dɩ. O dai Zwifu. O nan tiini o kwaani o pɔpɔni Zezi woŋo maama lanyɩrani mu o ma bɩɩ dwi-ge tiinɛ dɩ, sɩ ba lwarɩ tɩ kuri cɩga cɩga (Luki 1:1-4).

Luki bɩɩ dɩbam nɩ Zezi yɩ Zwifɛ tiinɛ dɩ lɔgɩ baŋa dwi maama tiinɛ vɩrnɩ mu. O yɩ wɩlɩ na jɩgɩ yinigɛ tiinɛ dɩ yawɩna dɩ nɔɔna na culi balɩ tun ŋwana zanzan. O bɩɩ nɩ Zezi tɔŋɩ dɩ Wε Joro dam mu, yɩ o ta bɩɩ nɩ Wε kwɛr-ywɛŋɛ kam jɩgɩ wɔpolo zanzan (Luki 2:10 dɩ 24:52).

Luki dɩ pɔpɔni Zezi ŋwɩa kam na dɛ te tun, nɩ Matiyu dɩ Marɩkɩ dɩ na pɔpɔni te tun. O bɩɩ Zezi na puli o tɩtɔŋa yam te, dɩ o na zaasi nɔɔna yɩ o pa ba na yazurɛ te tun, dɩ o na ve Zeruzalem yɩ ba ja-o ba pa tɔbɩn-dagara baŋa nɩ ba gɩ yɩ o joori o bi te tun. Luki ta bɩɩ Zezi na diini Wε sɔŋɔ te tun.

Luki tɔnɔ kum jɩgɩ wɛɛnu zanzan tɩ na wɩ pɔpɔni twaanɩ tɩdonnɛ tɩm wɩnɩ. O tagɩ Wε na tɔŋɩ maleka yɩ ka ba ka ŋɔɔni dɩ Mari Zezi lura kam woŋo te tun, dɩ Zan wɩlɩ na miisi nɔɔna na wɩnɩ tun dɩ lura kam woŋo (pɔɔrɩm 1). Luki ta bɩɩ Zezi lura kam na dɛ te tun, dɩ malesɩ na bɩɩ nayɩra yɩ ba vu ba zul-o te tun. O ta bɩɩ ba na kwe Zezi ba pa Wε yɩ Simeyon dɩ Annɩ ŋɔɔni o woŋo te tun, dɩ Zezi na kɩ te o bɩna fugɛ-yale maŋa nɩ Wε-di-kamunu kum wɩnɩ tun (pɔɔrɩm 2). O ta tagɩ Zezi na maŋa

maŋa o bɩɩ Samari tu na sooni nɔɔnɩ te tun (Luki 10:30-35), dɩ bu wɩlɩ na nuŋɩ o yagi o ko sɔŋɔ yɩ o joori o ba tun (Luki 15:11-32).

¹⁻³ A cilɔŋ Teofili, a bɔŋɩ sɩ ku lana sɩ a pɔpɔni tɔnɔ kɩntɩ a pa nmɩ, sɩ n wanɩ n lwarɩ kɩlɩ na yɩ cɩga tun. Nmɩ maŋɩ n ye wo-kamunnu tɩlɩ na kɩ dɩbam tee nɩ tun ni nɩ. Nɔɔna badonnɛ dɛɛn mu wɩra wo-kamunnu tɩntɩ pulim nɩ. Ba nɛ kɩlɩ maama na kɩ tun, yɩ ba bɩɩ Wε kwɛrɛ kam. Ba ma daari ba pa dɩbam lwarɩ kɩlɩ na kɩ tun. Nɔɔna zanzan ma kwaani sɩ ba pɔpɔni wɛɛnu tɩntɩ ba tiŋɩ. Mu ku kuri a bɔŋɩ sɩ kuvɩ ta lamma sɩ a dɩ pɔpɔni-tɩ lanyɩrani a pa nmɩ. A kwaani a zaasi wɛɛnu tɩm tɩ pulim nɩ mu, yɩ a lwarɩ tɩ kuri cɩga cɩga. ⁴ Kɩntɩ tun, aɔ wanɩ a pɔpɔni wɛɛnu tɩntɩ na kɩ te tun, sɩ n wanɩ n lwarɩ lanyɩrani nɩ, wɛɛnu tɩlɩ ba na tagɩ ba bɩɩ nmɩ tun sɩnɩ tɩ yɩ cɩga.

Zakari bu Zan lura kam taani

⁵ Maŋa kam Erɔdɩ dɛɛn na yɩ Zude pɛ tun, nɔɔnɩ wɩdonŋ mu wɩra, o yɩrɩ mu Zakari. Wɩntɩ mu yɩ Wε kaanɩm tu. O nuŋɩ Abɩa dwi tiinɛ wɩnɩ mu. O kaani yɩrɩ mu Elizabetɩ. Wɩntɩ dɩ dɛɛn nuŋɩ kaanɩm tu Aarɔn dwi dɩm wɩnɩ mu. ⁶ Bantu maama kɩ lanyɩrani Wε yigɛ nɩ, yɩ ba sɛ Wε niɛ yam dɩ Dɩ cullu tɩm maama. ⁷ Elizabetɩ dɛɛn yɩ ka-dugɩ mu yɩ o ba jɩgɩ bu. Ba maama dɛɛn kwɩn mu. ⁸ Maŋa ma ba yɩ sɩ Abɩa dwi tiinɛ bam zɩ Wε-di-kamunu kum ba taa tɔŋɩ ba pa Wε. Zakari maa tɔgɩ o wɩra o tɔŋa.

⁹ Wε kaanɩm tiinɛ bam yɛni ba ta jɔrɔ mu sɩ ba nii, ba wɩnɩ wɔɔ mu wɔ zɩ Wε-di-laa kum wɩnɩ o zwe wɛɛnu tɩlɩ lwɛm na ywɛmmɛ tun o pa Wε. Ba ma ta jɔrɔ yɩ Zakari dɩ. ¹⁰ O ma sɩnɩ o zɩ sɩ o zwe wɛɛnu tɩm o pa Wε. Maŋa kam o na wɩ digɛ kam wɩnɩ tun, nɔn-kɔgɔ zanzan dɛɛn ma wɩ

kunkolo kum ni ba zigi ba waru We.

¹¹ Baŋa-We maleka laan ma da ka ba o te, ka zigi wænu zweem bimbim dum jazum ni. ¹² Zakari na ne-ka tun, o maa yi yæu yi fɔɔni zu-o lanyirani. ¹³ Maleka kam ma ta did-o ka wi: «Zakari, yi ta n kwarɩ fɔɔni, si We ni nmu na loori-Di kulɔ tun. Nmu kaani wum laan wu ja pugæ o lu bu o pam, si n pa o yiri ni Zan. ¹⁴ O lora kam wu pa n na wɔpolo zanzan. Nɔɔna zanzan di wu tiini ba taa jigi wɔpolo di o lora kam. ¹⁵ Oo ta yi non-kamunu Baŋa-We tee ni. O nan yi zani o nyɔ sana naa woŋo kulɔ na kɩkari yiæ tun. We Joro kum wu ta wu o tee ni maŋa maama, ku na wu sɩŋi o lora kam maŋa ni tun. ¹⁶ O nan wu pa Yisrayeli dwi tiinæ zanzan wubɔŋa joori ya taa tɔgi ba Yuutu Baŋa-We. ¹⁷ Oo tɔgi di Yuutu wum yigæ, yi We Joro kum dam wu ta wu o tee ni, nɔɔni We nijonnu Eli deen na yi te tun. Oo pa kwæ joori ba taa soe ba biæ, yi o kwæri o pa vɩnvɩna joori ba taa jigi non-ŋuna wubɔŋa, si o fɔgi o kwe di Yuutu wum nɔɔna bam yigæ o pa-o.»

¹⁸ Zakari laan ma bwe maleka kam o wi: «A yi nankwɩan mu, yi a kaani di kwɩn. Bæ mu wu pa a lwarɩ ni nmu taani dum yi cɩga?»

¹⁹ Maleka kam ma lær-o ka wi: «Amu nan yi Gabɩryeli mu, wɔlu na zigi We tee ni tun. Di tunɩ-ni si a ba a ŋɔɔni di nmu, si a ta ta-ŋum dum a brɩ-m. ²⁰ Nmu nan na wu sɛ a taani dum tun, We wu pa n ni mæri. Maŋa kam na yiæ, wænu tɩɔ a na tagɩ a brɩ-m tun wu sɩni ti ki. Nan ta n ye si nmu ba wani n ŋɔɔni, si ku taa ve maŋa kam wænu tim na wu ki tun.»

²¹ Kuntu maama na wura ku ki tun, non-kɔgo kum maa zigi ba cægi Zakari si o nunɩ We-di-laa kum wɔni. Ba ma cægo taan ba ga. Ku ma ki-ba yæu di o na

daani te tun. ²² O laan ma ba nunɩ, yi o warɩ o ŋɔɔni di ba. O ni na mæri tun, o maa mai o ja o maŋi o brɩ-ba. Ba ma maani si o ne wo-kunkagɩ mu We-di-laa kum wɔni.

²³ Da yalu o na maŋi si o taa tunɩ We-di-kamunu kum wɔni tun ma ba ya ti. O ma joori o vu sɔŋo.

²⁴ Da yantu na ke tun, o kaani wum laan ma ja pugæ. O maa wu sɔŋo ni taan, canɩ sɩnu. ²⁵ O na wura kuntu tun, o maa wi: «Mu woŋo kulɔ Yuutu Baŋa-We na ki Di pa-ni tun. Di li woŋo kulɔ ya na yi a cavura nɔɔna titari ni tun.»

Zezi lora kam taani (Matiyu 1:18-25)

²⁶⁻²⁷ Bɩsankana kadoŋ deen mu wura, o yiri mu Mari. O ta yæri baaru. O sɔŋo tiinæ wubɔŋa deen ya yi si o zu nɔɔnu wɔdoŋ mu, yi o daa ta wu zu-o. Nɔɔnu wum yiri mu Zuzefu. O yi faŋa faŋa Pe Davidi dwi tu mu. Mari deen zɔɔri Galile tiw kudoŋ ni mu, ku yiri mu Nazareti. Maŋa kam Zakari kaani Elizabeti pugæ kam na yi nɔɔni canɩ sɩrdu tun, Baŋa-We daa ma tunɩ maleka Gabɩryeli si ka vu Mari te. ²⁸ Ka ma zu o te ka jɔɔn-o yi ka wi: «Ki wɔpolo, n Yuutu Baŋa-We wu nmu tee ni si Di zani-m lanyirani.»

²⁹ Mari na ni ka na tagɩ kulɔ tun, o bicari ma di. O ma bunɩ o wi: «Taani duntu kuri mu bæ?»

³⁰ Maleka kam laan ma ta ka wi: «Mari, yi ta n kwarɩ fɔɔni, si Baŋa-We ki nmu yu-woŋo. ³¹ Nmu wu ba n ja pugæ n lu bækææ, si n pa o yiri ni Zezi. ³² Wuntu wu ta yi non-kamunu. Baá ta bæ-o ba wi, Baŋa-We Bu. Di Yuutu We wu pa o di paari ni o ko-nakwi Davidi deen na di paari faŋa faŋa te tun. ³³ O ma wu ta yi Zakɔbi dwi tiinæ bam pe maŋa maama. O paari dum daa bá ti maŋa di maŋa.»

³⁴ Mari ma ləri maleka kam o wɪ: «Kɔntɔ wó kɪ tita mu kɔ kɪ, yɪ a ta wɔ zɔ baru?»

³⁵ Maleka kam ma ləri ka wɪ: «Kɔ na wó kɪ te tɪn, Wɛ Joro kɔm wó ba nmɔ te, yɪ Baŋa-Wɛ tɪtɪ dam-fɔɔ kɔm wó ba kɔ kwɛli nmɔ. Kɔntɔ ŋwaani bu wɔlɔ n na wó lɔ tɪn wó ta yɪ Wɛ tɪtɪ nyɪm, yɪ ba taa bə-o nɪ Baŋa-Wɛ Bu.

³⁶ Maani n nii nmɔ cɔrɔ Elizabetɪ na yɪ te. Wɔntɔ jaani pugə mu sɪ o lɔ bu, yɪ o maŋɪ o kwɪn. Nɔɔna ya bɔŋɪ sɪ o yɪ ka-dɔgɔ mu, yɪ o laan jɪgɪ pugə ka yɪ nɪnɛɛnɪ canɪ sɪrdɔ. ³⁷ Kɔlɔkɔlɔ tərə Baŋa-Wɛ na bá wanɪ Dɪ kɪ.»

³⁸ Mari ma ta o wɪ: «Amɔ yɪ dí Yuutu Wɛ tɪntɔŋ-kana mu. Wɛ nan pa kɔ kɪ nɪ n na tagɪ te dɪ amɔ tɪn.» Maleka kam laan ma viiri.

Mari na zaŋɪ o vu o na Elizabetɪ te tɪn

³⁹ Da yam kɔntɔ ni nɪ Mari ma zaŋɪ o kɪ lɪla o maa diini Zude tɔ kɔdɔŋ na wɔ pweeru tɪtari nɪ.

⁴⁰ O ma vu o yɪ Zakari sɔŋɔ. O ma zɔ o na o kaani Elizabetɪ. O ma kɪ o pwəgə. ⁴¹ Maŋa kam Elizabetɪ na ni Mari na jɔɔn-o tɪn, o bu wɔm na tigi o wɔnɪ tɪn ma pipiri. Wɛ Joro kɔm ma ba Elizabetɪ te, ⁴² yɪ o ŋɔɔnɪ baŋa baŋa dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Wɛ tiini Dɪ kɪ nmɔ yu-yoŋɔ Dɪ dwəni kaana maama. Kɔ na yɪ bu wɔlɔ na wɔ n wɔnɪ tɪn, Wɛ kɪ-o yu-yoŋɔ lanyɪranɪ. ⁴³ Amɔ yɪ wɔɔ mu sɪ a Yuutu nu ba amɔ te? ⁴⁴ N jɔɔnum dɪm na tu dɪ tɔ a zwe nɪ tɪn, bu wɔm na wɔ a wɔnɪ tɪn tigi o pipiri mu, o na jɪgɪ wɔpɔlɔ tɪn ŋwaani. ⁴⁵ Nmɔ na sɛ nɪ Baŋa-Wɛ jɪgɪ cɪga tɪn, nmɔ yɪ yu-yoŋɔ tu. Kɔlɔ maama Wɛ na tagɪ Dɪ brɪ-m tɪn wó sɪnɪ kɔ kɪ.»

Mari na tee Baŋa-Wɛ te tɪn

⁴⁶ Mari laan ma ta o wɪ: «Aá pa a Yuutu Baŋa-Wɛ zulə dɪ a bɪcarɪ maama.

⁴⁷ Wɔntɔ na yɪ a Vɪrnɔ tɪn mu pɛ a na wɔpɔlɔ dɪ a wɔ maama.

⁴⁸ Bɛŋwaani amɔ yɪ Wɛ tɪntɔŋ-kana balanɔ mu, yɪ Dɪ nii amɔ baŋa nɪ.

Kɔ na zɪgɪ zɪm kɔ ta maa ve, nɔɔna maama wó ta wɪ, a yɪ yu-yoŋɔ tu,

⁴⁹ dɪdaani Dam-fɔɔ Tu Baŋa-Wɛ na kɪ kɔlɔ Dɪ pa-nɪ tɪn ŋwaani.

Dɪntɔ mu yɪ wɔ-poŋɔ tu cɪga.

⁵⁰ Balɔ maama na kwarɪ-Dɪ tɪn, Dɪ jɪgɪ ba ŋwanɔ lanyɪranɪ maŋa maama.

⁵¹ Wɛ kwe Dɪ jɪŋa mu Dɪ ma kɪ wo-kɪnkagɪla.

Dɪ ma pa banɪ-nyɪna jagɪ da-yigə nɪ dɪ ba wɔbɔŋ-yɔɔrɔ tum.

⁵² Dɪ jɔŋɪ balɔ na yɪ pwa tɪn paari, yɪ Dɪ paɪ balɔ na yɪ nabwənə tɪn na zulə.

⁵³ Dɪ maa paɪ balɔ yinigə na jɪgɪ-ba tɪn wo-laaru zanzan, yɪ Dɪ daari Dɪ pa nadunə viiri dɪ jɪ-kurɪ.

⁵⁴ Yisɪrayelɪ dwi tiinə yɪ Dɪ tɪtɪ nɔɔna mu.

Dɪ guli ba gulə, Dɪ duri ba ŋwanɔ yɪ Dɪ zəni-ba,

⁵⁵ nɪ Dɪ na goni ni dɪdaani dɪbam kwə-nakwa tɪn,

dɪdaani Abraham dɪ o dwi tiinə bam maama, sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɪn.»

⁵⁶ Mari dɛɛn ma maŋɪ Elizabetɪ tee nɪ nɪnɛɛnɪ canɪ sɪtɔ. O laan ma joori sɔŋɔ.

Zan lɔra kam na dɛ te tɪn

⁵⁷ Maŋa kam dɛɛn ma yɪ sɪ Elizabetɪ lɔ. O ma sɪnɪ o lɔ bəkərə. ⁵⁸ O tɪw kɔm tiinə dɪ o cɔrrɔ dɪ ma ni, Baŋa-Wɛ na tiini Dɪ duri o ŋwanɔ yɪ Dɪ kɪ kɔlɔ Dɪ pa-o tɪn. Ba maama dɪ ma jɪgɪ wɔpɔlɔ zanzan.

⁵⁹ Bu wɔm da na yɪ nana tɪn, ba ma pa ba go-o, nɪ Moyisi cullu tum na brɪ sɪ ba taa goni ba bəkəri te tɪn. Ba ma lagɪ sɪ ba pa o yɪrɪ nɪ Zakari, nɪ o ko yɪrɪ na yɪ te tɪn. ⁶⁰ O nu wɔm ma wɔ sɛ yɪ o wɪ: «Awo, á pa o yɪrɪ nɪ Zan.»

61 Ba ma lər-o ba wı: «Bəjwaanı mü yı n ta kuntu? Nöönü mañı o təri á soño nı o yırı na yı Zan.»

62 Ba ma daarı ba ma ba jıa ba mañı ba brı o ko wóm sı ba nii, o na lağı sı ba pa o bu wóm yırı te tın. 63 O ma pa ba kwe tönö ba pa-o, sı o pıpıñı o brı-ba. O ma pıpıñı tönö kóm wónı o wı, o yırı mü Zan. Kú ma sù-ba dı o na pıpıñı te tın. 64 O na pıpıñı kuntu tın, o ni ma purı bıdwa baña nı, yı o dındəlımı joorı dı pıpiri. O maa ñoonı o zuli Wε.

65 Fbunı deen ma ja ba tıv kóm nööna bam maama. Balı maama deen na zıvırı Zude pweeru tım je sım nı tın dı deen ma ni wəənu tıv na kı tın, yı ba jıgı tı taanı ba ñööna. 66 Ba maa jıgı kulı ba na ni tın ba wırv nı, yı ba te ba wı: «Bu wöntü nan lağı o jı wöo mü?» Bəjwaanı Baña-Wε dam deen wı bu wóm tee nı.

Zakari na brı Wε kwərə te tın

67 Wε Joro kóm deen ma ba bu wóm ko Zakari te, yı kú pa o ñöönı Wε yıyiu-ñwe o wı:

68 «Pa-na dı zuli Baña-Wε dıv na te Yısrayelı tiinə tın, bəjwaanı Dı tu Dı nööna bam te, sı Dı vrı-ba lwarım wónı Dı yağı.

69 Dı ma pa wıv na yı faña faña Wε tıntıñnı Davidı dıvı tu tın zañı dı wónı, sı o ba o jı dıbam vırvı.

70 Kú ma sıñı kú kı nı Baña-Wε na pε Dı niñonə bam mañı ba ta kulı faña faña tın.

71 Ba deen tağı ba wı, Wε wó vrı dıbam dı dına jıa nı, dı balı maama na culı dıbam tın jıa nı.

72 Dı daa ta durı dıbam kwə-nakwa yıbwənə,

73 yı Dı guli Dı ni-ñıv dıv Dı deen na goni dı dıbam ko-nakwı Abraham tın wıñı.

74 Wε deen wı, Dı wó jıñı dıbam dı dına jıa nı Dı yağı,

yı dı daa bá kwarı fbunı, sı dı taá tıña nı Dı wıvıña na lağı te tın.

75 Dı maa wı, dı wó ta tıgı-Dı dı wıvıvı,

sı dı taá kı lanyıranı Dı yıgə nı dıbam ñwıa maama wónı.

76 A bu, kú na yı nmı, baá bəñı nmı nı Baña-Wε niñonı, bəjwaanı nmı wó da dı Yuutu wóm yıgə,

sı n fıgı n kwε o cwəñə kam, o na lağı o ba o da da tın.

77 Nmı ta wó pa Wε nööna bam lwarı sı Dı wó vrı-ba, dı Dı na wó yağı ba lwarım Dı ma cε-ba tın.

78 Wε maa jıgı dıbam ñwıña lanyıranı.

Dı ma wó pa poonı nuñı weyuu dı ba dıbam te dı nyına,

nı wıa na pulı tıtıtı te tın,

79 sı dı pa nööna balı na wı lim wónı tın dı balı na kwarı tıvıñı tın na poonı,

sı dı pa dı da yazurə cwəñə.»

80 Zakari bu Zan deen ma kı nöönı yı o wıvıña bı lanyıranı. O deen ma zıvırı kagıa nı taan, sı kú vı kú yı de dım o na wó nuñı Yısrayelı tiinə bam tıtarı nı o brı-ba Wε kwərə kam tın.

2

*Zezi lıva kam na de te tın
(Matıyu 1:18-25)*

¹ Maña kam kuntu nı lıgv kóm pa-farı wıvı yırı na yı Ogusi tın deen ma pa ni, sı ba ga o tıv kóm maama nıv-bıə bam sı o lwarı ba ni. ² Garım dıñtıv maa yı pulım garım, yı dı kı maña kalı Kwırını dı deen na yı Siiri tıñtıv dım yuutu tın. ³ Garım dım maña na yı tın, nöönı maama ma vıv o tıv tıv sı ba ga-o.

⁴ Zıvıfıv dı deen ma zañı o nuñı Nazaretı kú na yı Galile tıv tın. O ma vı Zude tıv kıdın, kú yırı mü Betelhem, ba na lıgı faña faña Pε Davidı mε tın. O deen ve daanı,

o na yi Davidi dwi tu tin n̄waani mu. ⁵ Mari wɔlɔ ba na se si o taa yi Zɔzefu kaani tin di ma togi did-o o vu si ba ga-ba. O deen jigi pugə mu. ⁶ Ba na wɔ Betelhem ni kuntu tin, ku ma yi si o lu bu wum. ⁷ O ma lu bəkərə. Mu o dayigə bu. O ma kwe bu wum o ma gwaaru o kukwər-o o tiŋi vara wɔdiu dim jəgə ni. Ba deen tigi vara digə ni mu, beŋwaani vərə mu su tu kum maama, yi ba wɔ ne digə si ba zɔ.

Nayira na ni Zezi lɔra kam taani te tin

⁸ Nayira di deen mu wɔ je sim kuntu ni, gaa kum wɔni, ba yiri ba vara titi ni. ⁹ Baŋa-We maleka ma nunji ba yigə ni, yi We zəŋi Di paari-zulə yam pooni ba baŋa ni, yi di nyuni di gilimi-ba. Fɔɔni ma tiini di zɔ-ba zanzan. ¹⁰ Maleka kam laan ma ta di ba ka wɔ: «Á yi taá kwari fɔɔni. Ku yi wɔpolo taani mu a tu si a ta a bri abam, yi di lagɔ di pa nɔɔna maama wɔ mu poli zanzan. ¹¹ Beŋwaani zɔm de dim ni ba lɔgi abam Vɔrnɔ wum Davidi tu Betelhem ni. Wɔntɔ yi Krisi wum We na tɔŋi tin mu. Wum mu yi abam Yuutu. ¹² Á na ve á nii, á wó na bu-sɔsɔŋa ba na kukwəri di gwaaru ba tiŋi vara wɔdiu dim jəgə ni. Mu kulɔ na wó bri abam ni ku yi ciga mu a taga.»

¹³ Maleka kam na tagɔ kuntu tin, We malesɔ kɔgɔ zanzan ma da si nunji si wəli di ka. Si maama ma tee We si wɔ:

¹⁴ «We manɔ di zulə weyuu ni.

Ku daari tiga baŋa ni, balɔ na tigi We bicari ni tin wó ta zɔuri lanyirani di wɔ-zuru.»

¹⁵ Malesɔ sim laan ma joori We-sɔŋɔ. Si na ke tin, nayira bam ma ta daani ba wɔ: «Ba-na dí vu Betelhem dí nii kulɔ na kɔ da yi We pa dí lwarɔ tin.»

Nayira na ve si ba na Zezi te tin

¹⁶ Ba ma zanɔ lɔla ba ke tu kum wɔ. Ba ma vu ba na Mari didaani Zɔzefu. Ba ma na bu wum na tigi vara wɔdiu dim jəgə ni. ¹⁷ Ba na ne-o kuntu tin, ba laan ma ta maleka kam na manɔ ka ta bu wum taani te tin. ¹⁸ Balɔ maama na ni nayira bam na tagɔ kulɔ tin, ku ma su-ba. ¹⁹ Mari di na ni wənu tɔlɔ na kɔ tin, o maa bunɔ-ti o wɔ ni.

²⁰ Nayira bam ma joori ba viiri yi ba zuli We, yi ba tee-Di di kulɔ ba na ni yi ba ta kwəri ba na tin. Ku deen sunɔ ku kɔ nɔɔni maleka kam na tagɔ ka bri-ba te tin.

Ba na pɛ bu wum yiri te tin

²¹ Bu wum na yi da nana tin, ba ma pa si ba go-o, ni Moyisi cullu tum na bri si ba taa goni ba bəkəri te tin. Ba ma pa o yiri ba wɔ Zezi. Mu yiri dilɔ maleka kam na manɔ ka pa-o, yi ba ta wɔ jaani o pugə tin.

Ba na pɛ Zezi We te tin

²² Manɔ kam laan ma yi si Mari zari o digiru tum si o kwe o titi di We, si ku togi We cullu tɔlɔ Di na kɔ Moyisi jɔŋa ni na bri te tin. Zɔzefu di Mari ma zanɔ ba ja bu wum ba vu Zeruzalem, si ba vu ba zɔ We-di-kamunu kum wɔ, si ba pa-o ba Yuutu Baŋa-We. ²³ Ba kɔ kuntu, beŋwaani We ni dim na bri te tin mu kuntu: «Bəkərə kalɔ maama na yi o nu dayigə bu tin manɔ si o taa yi Baŋa-We nyum mu.» ²⁴ Ba ma vu si ba kaani Baŋa-We, ni Di ni dim na bri te tin. Ba manɔ si ba kwe kunkwənə bale mu ba ma kaani-Di, naa kunkwən-puli sɔle ba ma kaani-Di.

²⁵ Nɔɔnu wɔdon deen maa zɔuri Zeruzalem tu kum wɔni, o yiri mu Simeyon. O yi nɔn-nɔm mu, yi o kwari We lanyirani. O maa yɔɔri o cəgi de dim We na wɔ ba Di jɔŋi Yisrayelɔ dwi tiinə bam tin. We Joro kum maa wɔ o tee ni. ²⁶ Ku deen ya pɛ o lwarɔ si o

bá tí, yí oó na Krisi wòm dí Yuutu Baṅa-We na lagí DÍ tǔṅí tǔn.

²⁷ We Joro kúm dēen ma pa Simeyon zaṅí o vu o zú We-di-kamunu kúm wò. O na wòra kúntú tǔn, Zezi nu dí o ko ma ja-o ba vu ba zú, sí ba kí kùlú We ní dím na brí sí ba kí o ḡwaaní tǔn.

²⁸ Ba na jaaní bu wòm ba vu ba zú kúntú tǔn, Simeyon ma vu o kwe-o o zia, yí o daari o zuli We o wí:

²⁹ «A Yuutu Baṅa-We, lele kúntú a ne kùlú nmú dēen na tagí ní aá na tǔn.

A laan jǔgí wò-zuru.

Kúntú ḡwaaní nmú laan wáí n paí amú na yí nmú tǔntǔṅṅú tǔn na cwəṅə,

sí a yagí lǔgú baṅa sí a ba nmú te.

³⁰ Amú yí ne Vírúv wòm nmú na tǔṅí sí o vrí nɔɔna lwarim wòntí tǔn.

³¹ Nabiiṅə maama lǔgú baṅa ní wó lwarí nmú vrím dím na yí te tǔn.

³² Kúv ta nyí ní wía pooni mú te, sí kú pa dwi maama lwarí nmú cwəṅə kam.

Kúv pa nmú títi nɔɔna Yisurayeli dwi dím na zulə.»

³³ Simeyon na tagí bu wòm taaní kúntú tǔn, o nu dí o ko maa yí yəəu dí o taaní dím. ³⁴ Simeyon daa ta ma ta dí ba o wí, We wó kí-ba lanyirani. O ma daari o ta dí bu wòm nu Mari o wí: «Nii, We síntí DÍ tǔṅí bu wòm sí o ba o pa Yisurayeli tiinə zanzan mú tǔ tǔga ní, ba na tusí tǔn ḡwaaní. O nan daa ta wó pa ba zanzan zaṅí wəení. We wó pa o brí nɔɔna cǔga, yí ba zanzan ta wó vrí-o. ³⁵ Mú kú kuri nɔɔna zanzan wòbòṅa ya na səgí tǔn wó ba ya lwarí jaja. Kú daari, kú na yí nmú títi, n wó wó dí ní sù-zɔɔ na zɔgí nɔɔnɔ bɔcɔṅɔ ní te tǔn.»

³⁶⁻³⁷ Kaaní wòdoṅ dí dēen mú wòra, o yírí mú Anni. O ko yírí mú Fanuyeli, o yí Aseerí dwi tú mú. Anni dēen ya zú barú. Ba maa wòra daaní bina yarpe, yí o

barú wòm tí o daar-o. O daa ma wó zú barú. O kwín zanzan yí o jǔgí bina funɔɔ-yana (84). O ma yí We nijonnu. O maa zòvri We-di-kamunu kúm wòntí maṅa maama. Wía dí títi maama o ma zuli We dí ní-vɔɔm dí We-loro. ³⁸ Maṅa kam kúntú ní nɔɔ, mú o ve o yí bu wòm na wó mē tǔn. O ma kí We le, yí o wòra o ḡɔɔnɔ bu wòm wòṅo o brí balú maama na wòra yí ba cəgí maṅa kalú We na wó ba DÍ vrí Yisurayeli tiinə bam lwarim wòntí DÍ yagí tǔn.

³⁹ Zezi nu dí o ko dēen ma kí kùlú maama Baṅa-We cullu tǔm na brí sí ba kí tǔn. Ba na kí ba tí tǔn, ba ma joori ba vu Nazareti na yí ba títi tǔv yí kú wó Galile ní tǔn. ⁴⁰ Ba na joori ba vu ba wòra tǔn, bu wòm ma kí nɔɔnɔ dí ya-dēera. O yíə ma pòvri, We na kí-o yu-yonṅo tǔn ḡwaaní.

Zezi na kí te o bina fugə-yale maṅa ní We-di-kamunu kúm wòntí tǔn

⁴¹ Zwifə bam candiə kalú yírí na yí Pakí tǔn ma yí. Bini maama wuu, Zezi nu dí o ko dēen yəni ba vu Zeruzalem mú, sí ba di candiə kam kúntú. ⁴² Zezi dēen na yí bina fugə-yale tǔn, o ma da dí ba o vu candiə kam, núnɛení ba na yəni ba ve ba di-ka te tǔn. ⁴³ Ba na di candiə kam ba tí tǔn, ba ma zaṅí ba maa joori sɔṅɔ. Zezi ma maṅí Zeruzalem ní, yí o nu dí o ko yəri kú ní ní. ⁴⁴ Ba ma vu taan dē dídwi, yí ba bɔṅí sí oó ta wó ba kɔgɔ kúm wòntí mú. Ba na wó ne-o ba tee ní tǔn, ba laan ma puli sí ba beeri o je ba nu-biə bam dí ba badonnə bam tee ní. ⁴⁵ Ba ma wó ne-o. Ba ma joori ba vu Zeruzalem tǔv kúm wó sí ba beer-o. ⁴⁶ Ba ma beer-o taan da yatɔ, yí ba laan vu ba na-o We-di-kamunu kúm wòntí, o je karanyina tiinə bam títarí ní. O na je da kúntú tǔn, o maa cəgí ba na brí te tǔn, yí o bwe-ba wəənu zanzan. ⁴⁷ Balú maama na je ba cəgí o taaní dím tǔn maa yí yəəu,

dí o na jigt yəno dí taanı dım lərim te tın. ⁴⁸ Zezi nu dí o ko na nɛ-o kuntu tın, kú ma soori-ba. O nu wum ma ta did-o o wı: «A bu, bɛɛ mu yı n kɪ kuntu didaanı dıbam? Ta n nii, amu dí nmu ko na tiini dí beeri nmu taan, yı liə dí wu-cɔɔɔ jigt dıbam.»

⁴⁹ Zezi ma ləri-ba o wı: «Bɛɛ mu yı abam karı á beeri amu je? Amu manı sı a taa wu a Ko soɔɔ kum nı mu. Abam yəri kuntu na?» ⁵⁰ O na tagı kuntu tın, ba ma wu ni o taanı dım kuri.

⁵¹ Zezi deen ma tɔɔɔ dí ba o joori Nazareti, yı o sɛ ba ni. O nu wum maa jigt wənu tım kuntu maama o wu nı. ⁵² Zezi deen bira o yıra wu, yı o yəno dí bira kú wəli da, yı Baɲa-Wɛ dí nabiinə deen so-o.

3

Zakari bu Zan na tɔɔɔl Wɛ kwərə te tın
(*Matiyu 3:1-12, Marıki 1:1-8, Zan 1:19-28*)

¹⁻² Kú deen na ke yı Tibɛɛrı yı lɔɔv kum pa-faru kú manı dí bına fugə-yanu tın, mu Wɛ kwərə deen tu Zakari bu Zan te. Kantu maɲa kam nı Ponsı Pilati mu yı Zude tını dım gıvırma tu. Erɔdı maa yı Galile tıv kum yuutu, yı o zumbaaru Filipi dí yı Yituri dí Tırakoni tını dım yuutu. Lizanıa dí maa yı Abılenı tıv yuutu. Kú daarı Anıı dí Kayıfu deen maa yı Wɛ kaanım yigə tiinə. Maɲa kam Wɛ kwərə kam na tu Zan te kuntu tın, o wu kagua wu nı mu.

³ O ma zanı o tılı Zırden bugə ni tını dım maama nı, yı o tɔɔɔl Wɛ kwərə kam o brı nɔɔna o wı, ba manı sı ba ləni ba wuru ba yagı kəm-balwaarv, sı ba daarı ba pa o miisi-ba na wu, sı Wɛ laan wú yagı ba lwarım Dı ma ɛ-ba. ⁴ Zan na tɔɔɔl Wɛ kwərə kam kuntu tın, kú sını kú kı nınɛnı Wɛ nijonnu Ezayi deen na pıpıni o tɔɔɔ kum nı o ta te tın. Faɲa faɲa tın, o deen tagı o wı:

«Nɔɔnu mu wu kagua wu nı o tɔɔɔl kwərə o wı:

«Zanı-na á fɔɔɔ á kwe dí Yuutu wum cwəɲə kam,

o na lagı o ba o tɔɔɔ da tın.

Pa-na cwe sılv o na lagı o da tın fɔɔɔ sı yɔɔrı lanyıranı.

⁵ Je sılv maama na jigt gwənu tın manı sı tı suuri mu,

dı je sılv maama na jigt zwənu dí pweeru tın manı sı tı guri mu tı daarı cwəɲə kam.

Cwe sılv maama na gugwəli tın manı sı sı fɔɔɔ sı yɔɔrı mu.

Cwe sılv maama na ba lana tın manı sı sı fɔɔɔ sı kwe mu.

⁶ Nabiinə maama laan wú na Wɛ na wú vrı nɔɔna lwarım wu nı te tın.»

Mu Ezayi na nɔɔnı Zan taanı faɲa faɲa te tın.

⁷ Nɔɔna zanzan deen ma zanı ba vu Zan te ba pa o miisi-ba na wu nı Wɛ nwaanı. Ba na tu o te kuntu tın, o ma ta dí ba o wı: «Abam nyı dí bısanıkwı-dwə. Wɔɔ mu brı abam sı á kwaanı á lu cam dílv Wɛ na lagı Dı pa nabiinə na tın wu nı? ⁸ Abam nan manı sı á kı kənə yalı na wú brı nı á ləni á wuru á yagı kəm-balwaarv tın mu. Abam nan yı garı á buɲı á pa á tı tı nı, abam na yı Abraham dıwı tiinə tın, á daa wu manı sı á ləni á wuru. Wɛ na laga, Dı wú wanı Dı pa kandwa yantv ləni ya ji Abraham dıwı tiinə. ⁹ Nɔɔnu nan manı o jigt dooru o jıɲa nı, sı o ta maa goni tweeru tım o dí tıɲa nı. Tıu kulv maama na ba ləri bu-ɲona tın, o manı sı o go-kv mu o dí mini nı sı kv dí. Mu Wɛ dí na lagı Dı kı nɔn-balwaarv te tın.»

¹⁰ Zan na tagı kuntu tın, nɔn-kɔɔɔ kum ma bwe-o ba wı: «Dı nan wú kı bɛɛ mu?»

¹¹ O ma ləri-ba o wı: «Abam balv na jigt gwaaru tile tile tın, á manı sı á kwe didva mu á pa balv na ba jigt kulvkv tın. Kú daarı, abam balv na jigt wɔdııru tın, á

dɪ maŋɪ sɪ á kwe-tɪ á maŋɪ á pa nɔɔna balɔ na ba jɪgɪ ba dɪ tɪn.»

¹² Lampo-joŋnə dɪ dɛɛn ma ba sɪ Zan miisi-ba na wɔnɪ. Ba ma bwe-o ba wɪ: «Karanyɪna, bɛɛ mu dɪbam nan wó kɪ?»

¹³ O ma ləri-ba o wɪ: «Á wɔ maŋɪ sɪ á la nɔɔnɔ yuu, sɪ kɔ dwəni á na wó joŋ-o te tɪn.»

¹⁴ Pamaŋna dɪ daa ma ba ba bwe-o ba wɪ: «Dɪbam nan wó kɪ bɛɛ mu?»

O ma ləri-ba o wɪ: «Abam wɔ maŋɪ sɪ á vrɪ nɔɔn-nɔɔnɔ sɛbu dɪ dam naa á gant-ba á joŋɪ. Kɔ daari, á taá jɪgɪ wɔpɔlo dɪ á ŋwɪrɪ tɪm na maŋɪ tɪ yɪ te dɪ.»

¹⁵ Nɔɔna dɛɛn maa jɪgɪ tɪna dɪ Wɛ lanyɪranɪ, yɪ ba maama ma bwe ba wɔnɪ sɪ ba lwarɪ Zan na yɪ wɔlɔ tɪn. Ba maa wɪ: «Wɔntɔ mu wó ta yɪ Krisi wɔm Wɛ na lagɪ Dɪ tɔŋ-o sɪ o ba tɪn na?»

¹⁶ Ba maama na buŋɪ kɔntɔ tɪn, Zan ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ na yɪ amɔ, a miisi abam na wɔnɪ mu. Kɔ daari wɔlɔ na tiini o dwe amɔ tɪn lagɪ o sanɪ amɔ kwaga o ba. A wɔ maŋɪ sɪ a bwəli o nɛ natra a pa-o. Wɔntɔ nan wó miisi abam Wɛ Joro dɪ mini wɔnɪ. ¹⁷ Wɔntɔ nan ze zɔŋ-kɔgɔ mu sɪ o ma caari o mɪna o pɛ o kɪ o tulə nɪ, sɪ o daari mɪn-swaanɔ tɪm o zwe dɪ mini dɪlɔ na ba dɪ dɪ dwe tɪn. Mɔ o na lagɪ o pɔɔrɪ nɔɔna daani o kɪ-ba te tɪn.»

¹⁸ Mɔ tɪntɔ wənu tɪm dɪ wənu dwi təri təri mu Zan dɛɛn ma o brɪ nɔn-kɔgɔ kɔm Wɛ kwər-ywəŋə kam. ¹⁹ O dɛɛn ma ta dɪ Erɔdɪ wɔlɔ na yɪ Galile yuutu tɪn, nɪ o kɪ kɔlɔ na wɔ maŋɪ tɪn dɪ o zɪmbaarɔ kaani Erɔdɪadɪ. O daa ta ma kaan-o dɪ wo-balwaarɔ tɪlɔ maama o na maŋɪ o kɪ tɪn. ²⁰ Erɔdɪ ma ja Zan o kɪ pɪna digɛ nɪ. Kɔntɔ tɪn, o daa ta kɪ wɔ-balɔɔ mu o wəli da.

Zan na miisi Zezi na wɔnɪ te tɪn (Matiyu 3:13-17, Mariki 1:9-11)

²¹ Nɔn-kɔgɔ kɔm dɛɛn na tu Zan te sɪ o miisi-ba na wɔnɪ tɪn, Zezi dɪ

dɛɛn ma ba o te, sɪ o pa Zan miis-o dɪ. Zezi na miisi na kɔntɔ tɪn, o maa wɔra o warɪ Wɛ. ²² Wɛyuu laan ma purɪ, yɪ Wɛ Joro kum tɔgɪ da kɔ tu o baŋa, yɪ kɔ nɪ dɪ kunkwəŋə te. Kwərə laan ma ŋɔɔnɪ wɛyuu nɪ ka wɪ: «Nmɔ mu yɪ amɔ bu-dua a na soe dɪ a wɔ maama. Amɔ tiini a jɪgɪ wɔpɔlo dɪ nmɔ.»

Zezi dwi dɪm na tɔŋɪ te tɪn (Matiyu 1:1-17)

²³ Maŋa kam Zezi na pulɪ sɪ o brɪ nɔɔna Wɛ cwəŋə kam tɪn, o dɛɛn yɪ nɪnɛɛnɪ bɪna fiintɔ mu te. Nɔɔna dɛɛn buŋɪ ba wɪ, o yɪ Zɔzɛfɔ bu mu.

Zɔzɛfɔ ko dɛɛn mu yɪ Eli.

²⁴ Eli ko dɛɛn mu yɪ Matatɪ.

Matatɪ ko dɛɛn maa yɪ Leevi.

Leevi ko dɛɛn maa yɪ Meliki.

Meliki ko dɛɛn maa yɪ Zanayɪ.

Zanayɪ ko dɛɛn maa yɪ Zɔzɛfɔ.

²⁵ Zɔzɛfɔ ko dɛɛn maa yɪ Matatɪa.

Matatɪa ko dɛɛn maa yɪ Amɔsɪ.

Amɔsɪ ko dɛɛn maa yɪ Nawum.

Nawum ko dɛɛn maa yɪ Esili.

Esili ko dɛɛn maa yɪ Nagayɪ.

²⁶ Nagayɪ ko dɛɛn maa yɪ Maatɪ.

Maatɪ ko dɛɛn maa yɪ Matatɪa.

Matatɪa ko dɛɛn maa yɪ Semeyɪ.

Semeyɪ ko dɛɛn maa yɪ Zozeki.

Zozeki ko dɛɛn maa yɪ Zoda.

²⁷ Zoda ko dɛɛn maa yɪ Zvanan.

Zvanan ko dɛɛn maa yɪ Risa.

Risa ko dɛɛn maa yɪ Zorobabelɪ.

Zorobabelɪ ko dɛɛn maa yɪ Salatiyɛlɪ.

Salatiyɛlɪ ko dɛɛn maa yɪ Neri.

²⁸ Neri ko dɛɛn maa yɪ Meliki.

Meliki ko dɛɛn maa yɪ Adi.

Adi ko dɛɛn maa yɪ Kosam.

Kosam ko dɛɛn maa yɪ Elimadam.

Elimadam ko dɛɛn maa yɪ Eri.

²⁹ Eri ko dɛɛn maa yɪ Zozwe.

Zozwe ko dɛɛn maa yɪ Elizɛɛrɪ.

Elizɛɛrɪ ko dɛɛn maa yɪ Zorim.

Zorim ko dɛɛn maa yɪ Matatɪ.

Matatɪ ko dɛɛn maa yɪ Leevi.

³⁰ Leevi ko dɛɛn maa yɪ Simeyon.

Simeyon ko dɛɛn maa yɪ Zuda.
 Zuda ko dɛɛn maa yɪ Zʊzɛfʊ.
 Zʊzɛfʊ ko dɛɛn maa yɪ Zʊnam.
 Zʊnam ko dɛɛn maa yɪ Eliyakɪm.
³¹ Eliyakɪm ko dɛɛn maa yɪ Mɪlta.
 Mɪlta ko dɛɛn maa yɪ Mɪnna.
 Mɪnna ko dɛɛn maa yɪ Matata.
 Matata ko dɛɛn maa yɪ Natan.
 Natan ko dɛɛn maa yɪ Davidi.
³² Davidi ko dɛɛn maa yɪ Zese.
 Zese ko dɛɛn maa yɪ Zʊbɛdɪ.
 Zʊbɛdɪ ko dɛɛn maa yɪ Bʊazɪ.
 Bʊazɪ ko dɛɛn maa yɪ Sala.
 Sala ko dɛɛn maa yɪ Naason.
³³ Naason ko dɛɛn maa yɪ
 Aminadabɪ.
 Aminadabɪ ko dɛɛn maa yɪ
 Adɪmɪnɪ.
 Adɪmɪnɪ ko dɛɛn maa yɪ Arnɪ.
 Arnɪ ko dɛɛn maa yɪ Esrɔm.
 Esrɔm ko dɛɛn maa yɪ Faresɪ.
 Faresɪ ko dɛɛn maa yɪ Zuda.
³⁴ Zuda ko dɛɛn maa yɪ Zakɔbɪ.
 Zakɔbɪ ko dɛɛn maa yɪ Yizakɪ.
 Yizakɪ ko dɛɛn maa yɪ Abraham.
 Abraham ko dɛɛn maa yɪ Tara.
 Tara ko dɛɛn maa yɪ Nakɔɔrɪ.
³⁵ Nakɔɔrɪ ko dɛɛn maa yɪ Seruki.
 Seruki ko dɛɛn maa yɪ Rago.
 Rago ko dɛɛn maa yɪ Falɛkɪ.
 Falɛkɪ ko dɛɛn maa yɪ Ebɛɛrɪ.
 Ebɛɛrɪ ko dɛɛn maa yɪ Sala.
³⁶ Sala ko dɛɛn maa yɪ Kayɪnam.
 Kayɪnam ko dɛɛn maa yɪ
 Artɪfasadɪ.
 Artɪfasadɪ ko dɛɛn maa yɪ Sɛm.
 Sɛm ko dɛɛn maa yɪ Nowe.
 Nowe ko dɛɛn maa yɪ Lamɛkɪ.
³⁷ Lamɛkɪ ko dɛɛn maa yɪ Ma-
 tusala.
 Matusala ko dɛɛn maa yɪ Enɔkɪ.
 Enɔkɪ ko dɛɛn maa yɪ Zaredɪ.
 Zaredɪ ko dɛɛn maa yɪ Malɪliyɛlɪ.
 Malɪliyɛlɪ ko dɛɛn maa yɪ
 Kayɪnan.
³⁸ Kayɪnan ko dɛɛn maa yɪ Enɔsɪ.
 Enɔsɪ ko dɛɛn maa yɪ Setɪ.
 Setɪ ko dɛɛn maa yɪ Adam.
 Adam maa yɪ wɔlɔ Wɛ na mɔɔnɪ
 tɪn.

4

Sʊtaanɪ na manɪ Zezi te tɪn
(Matiyu 4:1-11, Marɪkɪ 1:12-13)

¹ Zezi dɛɛn ma nuɲɪ Zʊrdɛn
 bugə kam ni nɪ o maa kɛa. Wɛ
 Joro kʊm maa tɔg-o dɪ dam. Kʊ
 ma ja-o kʊ vu kagva wɔnɪ. ² O
 maa wɔra taan da fiinna. O na
 wɔra tɪn mʊ sʊtaanɪ tu o te, sɪ dɪ
 sʊg-o sɪ o ya kɪ o cɔgɪ. Manɪ kam
 kʊntʊ nɪ o ya ba dɪ kʊlɔkʊlɔ. Da
 fiinna yam na kɛ tɪn, kana maa
 jɪg-o lanyɪranɪ. ³ Sʊtaanɪ laan ma
 ba dɪ ta dɪd-o dɪ wɪ: «Nmʊ na
 sɪnɪ n yɪ Baɲa-Wɛ Bu, sɪ n ta dɪ
 kandwɛ dɪntʊ sɪ dɪ jɪ wɔdiu sɪ n
 dɪ.»

⁴ Zezi ma ləri-dɪ o wɪ: «Kʊ nan
 pʊpʊnɪ Wɛ tɔnɔ kʊm wɔnɪ kʊ wɪ:
 «Kʊ dai wɔdiu yɪranɪ mʊ paɪ nabi-
 inu ŋwɪ.» »

⁵ Sʊtaanɪ daa ma ja-o dɪ ja vu
 dɪ dɪ piu kʊlɔ na dwara tɪn yuu.
 Dɪ laan ma brɪ-o lʊgʊ baɲa tɪnɪ
 dɪm maama yibʊgɪsa wɔnɪ. ⁶ Dɪ
 daa ma ta dɪ wɪ: «Wo-laaru tɪntʊ
 maama yɪ amʊ nyɪm mʊ. A
 nan wɔ wani a kwe-tɪ a pa wɔlɔ
 maama a na lagɪ tɪn. Amʊ wɔ pa
 n dɪ dam tɪ maama baɲa nɪ, sɪ n
 ta n te zulə nɔɔna maama tee nɪ.
⁷ Nmʊ na sɛ n kuni doonə ŋ zuli-
 nɪ, wəənu tɪntʊ maama wɔ ta yɪ
 nmʊ nyɪm.»

⁸ Zezi ma ləri-dɪ o wɪ: «Kʊ
 pʊpʊnɪ Wɛ tɔnɔ kʊm wɔnɪ kʊ wɪ:
 «Kʊ yɪ n Yuutu Baɲa-Wɛ yɪranɪ
 mʊ n manɪ sɪ n kuni doonə
 n zuli,
 sɪ n kɪ Dɪ wɔlɔɲa na lagɪ te tɪn.»
 »

⁹ Sʊtaanɪ daa ma kwe-o dɪ ja
 vu Zeruzalem. Dɪ ma ja-o dɪ ja
 vu dɪ dɪ Wɛ-di-kamunu kʊm yuu
 mɛ na dwara tɪn dɪ zig-o da, yɪ dɪ
 wɪ: «Nmʊ na yɪ Baɲa-Wɛ Bu, sɪ n
 faɲɪ n cu tɪga nɪ sɪ dɪ nii, ¹⁰ sɪ kʊ
 pʊpʊnɪ Wɛ tɔnɔ kʊm wɔnɪ kʊ wɪ:
 «Wɛ wɔ ta Dɪ malesɪ,
 sɪ sɪ taa nii nmʊ baɲa nɪ.

¹¹ Dɪ wɔ pa sɪ ba sɪ ma sɪ jɪa sɪ
 lwəri-m,

si n yi tv tɔga ni n magi n naga di
kandwɛ.» »

¹² Zezi laan ma ləri o wɔ: «Kɔ ta
pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni kɔ wɔ:
«Yi zanɔ n manɔ n Yuutu Baɔa-Wɛ
n nii.» »

¹³ Sɔtaani laan na manɔ Zezi
wəənu maama wɔni di ga tɔn, di
ma yag-o si di daa beeri manɔ
kadoŋ.

*Zezi na sɔŋi o titɔŋa Galile ni te
tɔn*

*(Matiyu 4:12-17, Mariki 1:14-
15)*

¹⁴ Zezi laan ma joori o vu Galile,
yi Wɛ Joro kɔm dam wɔ o tee
ni. Nɔɔna balɔ maama na zɔɔri
je sɔm kɔntɔ ni tɔn ma ni o ŋwa.

¹⁵ O maa yəni o zɔ Zwifə bam Wɛ-
di sɔm o brɔ-ba Wɛ taani. Nɔɔna
maama ma zul-o lanyirani.

*Zezi titi tv kɔm tiinə na vi-o te
tɔn*

(Matiyu 13:53-58, Mariki 6:1-6)

¹⁶ Zezi dɛɛn ma vu o yi Nazareti,
mɔ tv kɔlɔ o na ki nɔɔnɔ da
tɔn. Zwifə bam siun de maama, o
dɛɛn maa zɔɔri ba Wɛ-digə kam.
Ba siun de didɔa na yi tɔn, o ma
vu da. O na zɔ da tɔn, o ma
zanɔ wɛɛni si o karimi Wɛ tɔnɔ
o brɔ-ba. ¹⁷ Ba ma kwe tɔnɔ kɔlɔ
Wɛ nijonɔnu Ezayi na pɔpɔni faɔa
faɔa tɔn ba pa-o. O ma puri-kɔ o
karima, yi o na mɛ seeni kɔ na
pɔpɔni kɔ wɔ:

¹⁸ «Yuutu Baɔa-Wɛ Joro kɔm wɔ
amɔ tee ni.

DI ma kuri-ni yi DI pa-ni dam,
si a tɔɔli DI kwər-ywəŋə kam a brɔ
yinigə tiinə.

[DI tɔŋi amɔ si a ganɔ nɔɔna balɔ
wɔrɔ na cɔgi tɔn.]

Si a tɔɔli DI kwərə kam di balɔ
na wɔ gambɛɛm wɔni tɔn,
si ba na vrɔm,

si a daari a brɔ lilwə ni ba yiə wɔ
ba ya puri.

DI daa ta ma tɔŋi-ni si a vrɔ nɔɔna
balɔ ba na beɛsi tɔn, si ba
na siun,

¹⁹ si a daari a pa nɔɔna lwarɔ si
manɔ kam yiə,

si Baɔa-Wɛ laan ba DI vrɔ DI
nɔɔna bam lwarɔm wɔni.»

²⁰ Zezi na karimi o ti tɔn, o laan
ma pu tɔnɔ kɔm, yi o kwe o pa ba
Wɛ-digə kam tintɔŋnɔ. O ma jəni
si o brɔ-ba. Nɔɔna bam maama
ma lo yiə o baɔa ni yi ba cəg-o.

²¹ O ma ta o wɔ: «Zɔm de dɔm ni
abam na ni Wɛ tɔnɔ kɔm na brɔ
kɔlɔ tɔn ki á yibiyə ni.»

²² Ba maama ma zul-o yi ba wɔ:
«O taani dɔm lamma.» O kwərə
kam na ywəmmə tɔn, kɔ ki-ba
yəəu. Ba daa ta ma wɔ: «Kɔ dai
Zɔzɛfɔ bu mɔ tintɔ na?»

²³ O ma ta di ba o wɔ: «A nan
manɔ a ye ni abam wɔ ŋɔɔni
sɔsɔna di amɔ nɔnɛɛni: «Nmɔ
wɔlɔ na pɛ nɔɔna na yazurə tɔn,
si ŋ zəni ŋ titi!» Abam daa ta wɔ
ta á wɔ: «Di ni wəənu tɔlɔ nmɔ na
ki Kapernawum ni tɔn ŋwa. Nan
daa n ki kɔntɔ doŋ n titi tv kɔm
ni.» »

²⁴ O daa ta ma ta o wɔ: «A lagɔ a
ta cɔga mɔ di abam si, Baɔa-Wɛ
nijonɔnu bá na zulə o titi tv ni.

²⁵ Kɔ sɔni kɔ yi cɔga mɔ, si manɔ
kalɔ Wɛ nijonɔnu Eli dɛɛn na wɔra
tɔn, dɔa dɛɛn tu ka zigi ka wɔ niŋi
taan bina yatɔ di canɔ sirdɔ mɔ.

Kɔntɔ ŋwaani kana dɛɛn maa
jɔgi lɔgɔ kɔm maama. Kadənə
maa daga zanzan Yisrayelɔ ti-
inə bam wɔni, ²⁶ yi Wɛ nan wɔ

tɔŋi Eli si o vu ba wɔlɔwɔlɔ
te. Wɛ dɛɛn tɔŋ-o kadəm wɔdoŋ

tee ni mɔ, o na zɔɔri Sarepita
tv wɔni, kɔ na yi Sidon tv ni.

²⁷ Wɔŋo kɔlɔ ta na wəli da tɔn,
manɔ kalɔ Wɛ nijonɔnu Elize dɛɛn
na wɔra tɔn, nanywaanɔ zanzan
dɛɛn wɔ Yisrayelɔ tv kɔm ni.

Ba wɔlɔwɔlɔ di dɛɛn nan wɔ nɛ
yazurə ba wɔni. Elize dɛɛn pɛ
Naaman yirani mɔ na yazurə, yi
wɔntɔ nuŋi Siiri tv mɔ.»

²⁸ Nɔɔna balɔ maama na wɔ
Wɛ-digə kam ni tɔn na ni Zezi na
tagɔ-ba te tɔn, ba bana ma zanɔ
zanzan. ²⁹ Ba ma zanɔ ba zəl-o

ba pa o nunji tuv kum wuntu. Tuv kum wu piu yuu ni mu. Ba ma ja-o ba vu jagə kalu na luunə di tuga tun, si ba yig-o ba di tuga ni ba gu. ³⁰ Ba maa waru. Zezi ma pipiri o vu o togɪ ba titari o nunji o maa kea.

Zezi na zali cicirə nɔɔnu yira ni te tin

(*Mariki 1:21-28*)

³¹ Zezi deen ma vu Galile tuv kudon, ku yiri mu Kapernawum. Zwifə bam siun de ma yi. O ma vu o zu ba We-digə kam si o bri nɔɔna bam We taani da. ³² O na bri-ba tun, ba maa tiini ba yi yəəu di o zaasim dim, o ni-taani dim na jigi dam tun nwaani. ³³ Nɔɔnu wudon deen maa wu ba We-digə kam wuntu yi cicirə jig-o. ³⁴ O ma kaasi di kwər-dia yi o wɪ: «Aa, Zezi, Nazareti tu, bɛɛ mu n lagɪ dɪbam tee ni? Nmu tu si n cɔgi dɪbam dwi mu na? A ye nmu na yi wulu. Nmu yi Wu-ponjo Tu wulu We na tunjɪ tun mu.»

³⁵ Zezi ma kaani cicirə kam o wɪ: «Cəgi soɔ, si n nunji n daari baaru wum.» Cicirə kam na ni kuntu tun, ka ma yigi nɔɔnu wum ka di tuga ni. Ka laan ma yag-o yi ka wu ki-o kulokulu. Kuntu ki nɔɔna bam maama yiə ni mu. ³⁶ Ku ma su-ba lanyuranu. Ba maama ma nɔɔni daani ba wɪ: «Bitara kantu yi bitari dwi doɔ mu? Nii o na mai o dam o te di ciciri sum, yi si se o ni yi si viirə.»

³⁷ Nɔɔna balu maama na zuru je sum kuntu ni tun laan ma ni Zezi nja.

Zezi na pe yawuna zanzan na yazurə te tin

(*Matiyu 8:14-17, Mariki 1:29-34*)

³⁸ Zezi deen ma nunji We-digə kam wuntu. O ma vu Simɔn-ba soɔjo. O na yi da tun di paa magɪ Simɔn tunkaani ku cana. Ba ma loori Zezi si o zəni kaani wum si o na yazurə. ³⁹ O ma vu o tiiri kaani wum banja ni. O ma ta di

paa kam o wɪ, ka yag-o. Ka ma suni ka yag-o. O laan ma zanɪ lula, yi o ki wudiu o pa-ba.

⁴⁰ Ku na tu ku yi wa-zuru manja ni tun, ba ma ja nɔɔna di ba yawuru dwi təri təri ba ba Zezi te, si o pa ba na yazurə. O ma danɪ o jia ba didwa didwa banja ni o pa ba maama na yazurə. ⁴¹ Kulu na wəli da tun, ciciri di ma nunji si yagi nɔɔna zanzan si ya na jigi si yaara tun yira. Si maa yəni si kaasa si wɪ: «Nmu yi Banja-We Bu mu.» Si na ye ni o suni o yi Krisi wum We na tunjɪ tun, o ma kaani-si, si si yi taa nɔɔni o taani.

Zezi na tooli We kwərə Zwifə We-di sum maama wuntu te tin

(*Mariki 1:35-39*)

⁴² Tuga na puuri tituti tun, Zezi daa ma nunji o vu je silu nɔɔn-nɔɔnu na tərə tun. Tuv kum nɔɔna bam ma zanɪ ba nunji si ba beeri o je. Ba laan ma na-o yi ba vu o te. Ba ma kwaanu si ba ja-o, si o yi viiri o yagi-ba. ⁴³ O ma ta di ba o wɪ: «A nan manɪ si a vu a tulu tunti didim dim mu, a tooli kwər-ywəɔgə kam a bri-ba We na lagɪ Di di paari tite nɔɔna titari ni tun. Ku yi kuntu nwaani mu We tunjɪ-ni nabiinə tee ni.» ⁴⁴ O laan ma tulu Zwifə bam tuntu dim ni. O maa yəni o zu ba We-di sum si o taa tooli We kwərə kam.

5

Zezi na bəɔni o dayigə karabia bam si ba taa tog-o te tin

(*Matiyu 4:18-22, Mariki 1:16-20*)

¹ De didwa mu Zezi deen ve o zigɪ nuntu kudon ni ni, ku yiri mu Zenezareti. O na zigɪ da kuntu tun, nɔɔna ma ba o te si ba taa cəgi We kwərə kam. Ba ma yigi daani si ba twe Zezi. ² O ma na nabwəuru tile ti tigi nuntu kum ni ni, kaləɔjara na yagi-ti yi ba wura ba zari ba buri. ³ Naboro didu kum yi Simon nyum mu. Zezi ma zu ku

wɔni. O ma ta dɔdaani Simɔn o wɔ: «Co boro kɔm n ja n vu yigə funfun n pa-ni.» O na cogə o ja o yi yigə tɔn, Zezi laan ma je naboro kɔm wɔni o tɔɔli Wɛ kwərə o brɔ nɔn-kɔgɔ kɔm.

⁴ O na brɔ-ba o ti tɔn, o ma ta dɔ Simɔn o wɔ: «Co boro kɔm n ja n vu na-luŋə kam je, sɪ abam dɪ á bɔri sɪm na bam kuri nɪ á ma ja kale.»

⁵ O ma lər-o o wɔ: «A Yuutu, dɔbam maŋɪ dí dɪ bɔri sɪm taan dí pɔɔri tɪga, yɪ dí wɔ nɛ kulɔkulɔ. Nmɔ nan na wɔ, dí daa joori dí dɪ tɔn, dí wɔ dɪ-sɪ sɪ dí nii.»

⁶ Ba ma vu ba yi na bam tɪtari, yɪ ba dɪ bɔri sɪm da ba ja kale zanzan. Kale sɪm maa tiini sɪ daga zanzan, yɪ kv pa bɔri sɪm lagɪ sɪ kaari. ⁷ Ba ma yɪgɪsɪ jɪa ba bəŋɪ ba donnə bam naboro kɔkɔm kɔm wɔni, sɪ ba ba ba wəli-ba. Bantu dɪ ma ja ba boro kɔm ba vu ba zəni-ba. Bwəeru tɔm tile maama ma su dɪ kale. Tɪ ma ga funfun sɪ tɪ miisi na bam wɔni. ⁸ Simɔn wɔlv yɪri dɔdon na yɪ Pɪyɛeri tɔn na nɛ kɔlv na kɪ tɔn, o ma vu o kuni doonə Zezi yigə nɪ yɪ o wɔ: «A Yuutu, fɔɔri a tee nɪ, sɪ a yɪ lwarɪm tu mɔ.» ⁹ Ba na jaani kale zanzan tɔn ŋwaani mɔ fɔɔni zɔ Simɔn dɔdaani nɔɔna balɔ na wɔ o tee nɪ tɔn. Kuntɔ mɔ te Simɔn tagɪ kuntɔ. ¹⁰ Fɔɔni dɪm dɪ dɛen zɔ Zebede biə balɔ na tɔgɪ ba wɔra tɔn. Ba dɔdɔa yɪri mɔ Zaki, o nyaani yɪri mɔ Zan. Bantu dɛen yəni ba tɔgɪ dɪ Simɔn mɔ ba tɔŋa. Zezi daa ma ta dɪ Simɔn o wɔ: «Yɪ ta n kwari fɔɔni. Kv na zɪgɪ zɪm dɛ dɪm nɪ sɪ kv taa ve tɔn, nmɔ laan wɔ ta n beeri nɔɔna mɔ n pa-nɪ sɪ ba da amɔ kwaga, nɪ nmɔ ya na yəni n jaani kale te tɔn.»

¹¹ Ba ma joori ba ja nabwəeru tɔm ba nuŋɪ ba tiŋɪ buburu kɔm nɪ nɪ. Ba na kɪ kuntɔ ba ti tɔn, ba yagɪ ba wənu maama, yɪ ba laan daari ba tɔgɪ Zezi.

Zezi na pɛ nanyɔŋɔ na yazurə te tɔn

(Matiyu 8:1-4, Mariki 1:40-45)

¹² Dɛ dɔdɔa mɔ Zezi ve tɔv kɔdon. Baaru wɔdon mɔ wɔra o na yɪ nanyɔŋɔ. O yawɔv kɔm dɛen zɔ o yɪra zanzan. O na nɛ Zezi tɔn, o ma vu o te o tɔv o yigə nɪ, yɪ o loor-o o wɔ: «Amɔ tu, nmɔ na laga, nmɔ wɔ wani n pa a na yazurə a ji lanyirani.»

¹³ Zezi ma sɛ. O ma twɔ o juŋa o dwe-o o wɔ: «ɛen, a laga. Zanɪ dɪ yazurə sɪ n ji lanyirani.» O na tagɪ kuntɔ biɔdɔwɔ baŋa nɪ tɔn, mɔ yawɔv kɔm je nɔɔnɔv wɔm yɪra nɪ.

¹⁴ Zezi ma kaan-o o wɔ: «Yɪ zanɪ n ta kɔlv na kɪ tɔn n brɔ nɔɔn-nɔɔnɔ. Nan yɔɔri n vu kaanɪm tu wɔm te, sɪ n pa o nii n yɪra yam, sɪ n daari n kwe wənu tɔlv Moyisi callu tɔm na brɔ nɪ ti maŋɪ tɔn n pa-o, sɪ o ma kaani Baŋa-Wɛ. Kuntɔ mɔ wɔ brɔ nɔɔna nɪ n yawɔv kɔm sɪm kv je.»

¹⁵ Nan dɪ kv dɪ, nɔɔna zanzan dɛen nɪ Zezi ŋwa je maama. Kuntɔ ŋwaani mɔ nɔn-kɔgɔ zanzan maa ve o te sɪ ba taa cəgɪ o ni-taani dɪm, sɪ ba daari ba na yazurə. ¹⁶ O dɛen yəni o ve mɛ seeni nɔɔn-nɔɔnɔv na tərə tɔn mɔ o wari Wɛ.

Zezi na pɛ kɔrɔ zanɪ kv vu te tɔn

(Matiyu 9:1-8, Mariki 2:1-12)

¹⁷ Dɛ dɔdɔa mɔ Zezi dɛen wɔra o brɔ nɔɔna Wɛ taani. Ba badaara yɪ Farizian tiinə mɔ dɔdaani Wɛ callu karanyina tiinə. Ba dɛen nuŋɪ tɔni dwi təri təri mɔ ba ba. Kv na yɪ Zeruzalem dɪ tɔni dɔlv maama na wɔ Galile nɪ dɪ Zude nɪ tɔn. Ba jəni ba kaagɪ Zezi, yɪ o jɪgɪ Wɛ dam o ma pa yawɔna na yazurə. ¹⁸ O na wɔra o brɔ-ba kuntɔ tɔn, nɔɔna badonnə ya zɪŋɪ kɔrɔ dɪ gungolo ba jɪgɪ ba biina. Ba na yi da tɔn, mɔ ba kwaani sɪ ba ja-o ba ja zɔ digə kam wɔ ba zɔɔri ba tiŋɪ Zezi yigə nɪ. ¹⁹ Ba maa wari, kɔgɔ kɔm na daga tɔn

ɲwaani. Ba ma wu ne cwəɲə sɪ ba zɔ. Ba ma ja-o ba di nayuu. Ba ma puri bɔɔni yi ba daari ba pa gungolo kum tɔɲi da ku tu digə kam wɔni. Ku pəni nɔɔna bam tɪtari ni Zezi yigə ni. ²⁰ Zezi ma lwarɪ ni ba ki ba wu-dɪdɔba dɪd-o. O ma ta o wɪ: «A badonɲ, nmɔ lwarɪm dɪm ti.»

²¹ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, Wɛ cullu karanyɪna tiinə bam di Farizian tiinə bam ma bwe ba wɔni ba wɪ: «O bɪri o tɪti ni o yi wɔɔ mu, yi o pai o di Wɛ yi bɪdwi? O ɲɔɔni o twɪ Wɛ mu. Nɔɔn-nɔɔnɔ nan ba jigɪ cwəɲə sɪ o yagɪ nɔɔna lwarɪm o ma cɛ-ba, ku na dai Wɛ DI yɪranɪ.»

²² Zezi ma lwarɪ ba na bwe te tɪn, yi o ta-ba o wɪ: «Bɛɲwaani mu á bɔɲɪ kɔntɔ á wɔni? ²³ Kɔɔ mu yi mwali ku dwe, amɔ na tagɪ di kɔɔ kum a wɪ: «Nmɔ lwarɪm dɪm ti» mu yi mwali, naa a na tagɪ a wɪ: «Zaɲɪ n ta n veə» mu yi mwali? ²⁴ Amɔ nan wɔ pa abam lwarɪ sɪ a na yi Nabiin-bu wɔm tɪn jigɪ dam lɔɠɔ banja ni, sɪ a yagɪ nɔɔna lwarɪm a ma cɛ-ba.» O laan ma ta di kɔɔ kum o wɪ: «A lagɪ a ta nmɔ, zaɲɪ wɛɛni sɪ n kwe n gungolo kum n ja n vu sɔɲɔ.»

²⁵ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, bɪdwi banja ni mu nɔɔnɔ wɔm zaɲɪ ba maama yigə ni, yi o kwe o gungolo kum o ya na tigi ku banja ni tɪn o zɪɲɪ o maa ve sɔɲɔ, yi o zuli Wɛ.

²⁶ Nɔɔna bam maama na ne kɔlɔ na ki tɪn, mu ku ki-ba yəu. Fɔɔni ma ja-ba. Ba ma zuli Wɛ, yi ba te ba wɪ: «Dí zɪm ne wɔ-kɪnkagɪla!»

Zezi na bəɲi Leevi sɪ o taa tɔɲ-o te tɪn

(Matiyu 9:9-13, Marɪki 2:13-17)

²⁷ Kɔntɔ maama na ke tɪn, Zezi ma zaɲɪ o nɲɲɪ o maa kea. O na maa ke tɪn mu o ne lampo-joɲɲu wɔdonɲ, o yɪri mu Leevi. O dɛɛn je me seeni o na yəni o jəni o joɲɪ lampoo tɪn. Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Zaɲɪ n ta n tɔɲɪ amu.» ²⁸ Leevi

ma zaɲɪ o yagɪ o wɔɲɔ maama yi o tɔɲɪ o kwaga. ²⁹ O ma vu sɔɲɔ o ki wɔdiiru zanzaɲ o ma ki candiə o pa Zezi. Lampo-joɲɲə zanzaɲ di nɔɔna badonnə ma ba ba tɔɲɪ ba di.

³⁰ Farizian tiinə di ba cullu karanyɪna tiinə bam na ne kɔntɔ tɪn, ba ma vu Zezi karabiə bam te ba ɲɔɔna yi ba pɔɔna ba wɪ: «Bɛɛ mu ki yi abam di wɔdiu dɪdaani lampo-joɲɲə di nɔn-cɪcɔɲɪɔ tɪm kɔntɔ?»

³¹ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Ku na yi balɔ na jigɪ yazurə tɪn, bantɔ wɔ maɲɪ sɪ ba vu dɔɲɪta tu te sɪ o sooni-ba. Ku daari balɔ na ba jigɪ yazurə tɪn mu maɲɪ sɪ ba vu ba na soonim. ³² Amɔ na tu lɔɠɔ banja tɪn, ku dai sɪ a bəɲɪ balɔ na maɲɪ ba yi nɔn-ɲɔna tɪn, a nan tu sɪ a bəɲɪ nɔn-balwaaɪɔ mu, sɪ ba ləni ba wɔɪɔ ba yagɪ kəm-balwaaɪɔ.»

Zezi zaasɪm dɪm na yi zaasɪm-dɔvri te tɪn

(Matiyu 9:14-17, Marɪki 2:18-22)

³³ Ba daa ta ma ta di Zezi ba wɪ: «Zan karabiə bam yəni ba vɔ ni mu maɲa zanzaɲ yi ba daari ba wari Wɛ. Farizian karabiə bam di yəni ba ki kɔntɔ donɲ mu. Bɛɛ mu yi nmɔ karabiə bam ba vɔ ni kɔntɔ?»

³⁴ O ma ləri-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ na di kaani yi o ki candiə, yi o cilonnə na wɔra sɪ ba tɔɲɪ ba di, n se n pa ba vɔ ni yi kan-barɔ wɔm ta wɔ ba tee ni na? ³⁵ Maɲa nan wɔ ba yi, yi ba ja kan-barɔ wɔm ba viiri. Maɲa kam kɔntɔ ni yi o daa na ba ta wɔ ba tee ni tɪn, mu ba laan wɔ vɔ ni.»

³⁶ Zezi daa ma maɲɪ mɪmaɲɪ dɪdonɲ o bɪri-ba o wɪ: «Nɔɔn-nɔɔnɔ bá sɛ o kwe gwar-dɔɲɔ o kaari sɪ o ma fəri gwar-donɔ. O nan na ki kɔntɔ o o kaari gwar-dɔɲɔ kum o cɔɲɪ mu, yi ku bá wani ku maɲɪ di gwar-donɔ kum. ³⁷ Nɔɔn-nɔɔnɔ di nan bá sɛ o kwe sa-dɔɲa o lo o ki lo-donɔ wɔni. O na ki kɔntɔ, yi

sana kam na keeri, kaá pa loo kum bagu mu. Kuntu nwaani sana kam wu lo, yi loo kum di cogi. ³⁸ Sa-duña nan manji si n lo n ki lo-dunju wonu mu. ³⁹ Noonu nan na nyogu sa-donja o mi, o daa ba lagi si o nyo sa-duña. Oo ta wi: «Sa-donja kam tiini ka lamma.»

6

Zezi Krisi na bri ni o dwe siun de cullu tum te tin
(*Matiyu 12:1-14, Mariki 2:23—3:6*)

¹ Zwifə bam siun de didonj daa ma yi. Zezi di o karabiə bam deen ma togi daani ba da kari wu ba maa kea. Ba na maa ke tin, o karabiə bam maa bwəri muna ba yu ba dona. ² Farizian tiinə badonnə na ne kuntu tin, ba ma bwe ba wi: «Bee mu yi abam tunji titunji dlu na cogi dibam siun de cullu tum tin?» ³ Zezi ma leri-ba o wi: «Abam ta wu fogi á karimi We tonə kum na bri Pe Davidi taani te tin na? Ku bri si kana deen jaan-o di o noonna bam. ⁴ O ma vu o zu We digə, yi o kwe culu dıpe dlu na tigi da We nwaani tin. Dıpe dıntu ya culə si non-gaa di-di, ku na dai We kaanım tiinə bam yirani. Yi Davidi deen di dıpe dum, yi o daari o pa o noonna bam di togi ba di.»

⁵ Zezi daa ta ma ta di ba o wi: «Kuntu tin, amu Nabiin-bu wum jigi ni siun de cullu tum baha ni.»

⁶ Kuntu na ke tin, siun de didım daa ma yi. Zezi ma vu o zu Zwifə bam We-digə. O maa wura o bri-ba We taani. Noonu wodonj maa togi o wura, o jazım jıja na tıga. ⁷ We cullu karanyına tiinə di Farizian tiinə di maa wura. Bantu maa kwaanı ba lagi cwənjə si ba bri ni Zezi ki o tusi. Kuntu nwaani ba deen je ba yir-o si ba nii, oo se o pa noonu na yazure siun de dum ni naa o ba se. ⁸ Zezi ma lware ba na bunji te tin. O ma ta di ji-tıga kam tu o wi: «Zanjı

wəeni n ba n zıgi noonna bam maama titari ni.» O ma zanjı o nunji o zıgi da.

⁹ Zezi ma bwe-ba o wi: «Cullu bri si bee mu? Koo mu manji di culu kum, noonu na ki o donj lanyirani siun de ni mu manji naa o na ki-o lwarım mu gara? Noonu na vri o donj nwa siun de ni mu manji naa o na gv-o mu gara?»

¹⁰ O na tagı kuntu tin, o ma nii ba maama, yi o daari o noonni di ji-tıga kam tu o wi: «Twi n jıja kam!» O na twı o jıja kam tin, ka ma joori ka ji lanyirani. ¹¹ Ba na ne kuntu tin, ba ma fulı dıdaani Zezi, yi ba banı daani si ba nii ba na wu wanı ba ki-o te tin.

Zezi na kuri o karabiə fugə-bale te tin

(*Matiyu 10:1-4, Mariki 3:13-19*)

¹² Da yantu ni ni, Zezi ma vu o di piu kudoj yuu si o warı We. Titu dum kuntu maama o warı We taan, si ku yi ti-pura. ¹³ Tıga na puuri ka ti tin, o ma bənji o karabiə bam si ba ba o te. O laan ma li noonna fugə-bale ba wonı, si ba taa yi noonna balu o na wu tunji tin. ¹⁴ Ba yira mu tintu:

Simon wulu Zezi na pe o yırı o wi
Pıyɛeri tin,

Andre wulu na yi Simon nyaani
tin,

Zakı, Zan, Filipi, Batelemi,

¹⁵ Matiyo, Toma,

Zakı wulu na yi Alıfi bu tin,

Simon wulu na yi Zeloti noonna
bam wu noonu tin,

¹⁶ Zudası wulu na yi Zakı bu tin,
dıdaani Zudası Yiskarıyo wulu na
wu ba o yəgi Zezi o pa
noonna tin.

¹⁷ Zezi de di ba o zıgi piu kum yuu ni o tu pogo-tıga. O ma zıgi da dıdaani o karabiə zanzan, di non-kogɔ zanzan manji ku gilimi ku su jəgə kam maama. Bantu deen nunji je dwi təri təri mu Zwifə bam tintu dum maama wonı. Badonnə nunji Zeruzalem. Badonnə di ma nunji Tiiri di Sidon je silu na

wɔ nɔnɔ kɔm ni ni tɔn. ¹⁸ Ba dɛɛn tu Zezi te sɪ ba cɛgi o taani dɔm, sɪ ba kwɛri ba na yazurɛ dɪ ba yawuru. Nɔɔna badaara wɔra ciciri na jɪgi-ba sɪ yaara, yɪ ba na yazurɛ. ¹⁹ Nɔɔna bam maama maa kwaani sɪ ba dwe-o, bɛɲwaani dam nunji o yɪra ni dɪ pa ba na yazurɛ.

Wɔpolo dɪ lɛɛrɔ taani
(*Matiyu 5:1-12*)

²⁰ Zezi ma kwɛni o yɛɔ o nii o karabiɔ bam seeni yɪ o wɪ:

«Yinigɔ na jɪgi abam balɔ tɔn mu jɪgi yu-yoɲo,

á na wó da á dɪ Wɛ paari dɔm tɔn ɲwaani.

²¹ Kana na jɪgi abam balɔ lele tɔn mu jɪgi yu-yoɲo,

Wɛ na wó pa abam kɔ daga tɔn ɲwaani.

Abam balɔ wɔrɔ na cɔgi lele tɔn mu jɪgi yu-yoɲo,

Wɛ na wó pa abam wɔpolo tɔn ɲwaani.

²² Nɔɔna na culi abam, yɪ ba na vai abam, naa ba na twi abam, naa ba na jɪgi abam ba goonɔ, á na tɔgi amɔ na yɪ Nabiin-bu wɔm tɔn ɲwaani, á jɪgi yu-yoɲo mu.

²³ Manja kalɔ ba na kɪ abam kuntu tɔn, taá fanɪ-na á caka dɪ wɔpolo, á ɲwuru na yɪ zanzan Wɛ tee ni tɔn ɲwaani. Taá ye-na sɪ ba kwɛnakwa dɪ dɛɛn kɪ fanja fanja Wɛ nijɔɲnɔ bam kuntu mu.

²⁴ Kɔ daari abam balɔ na yɪ nadunɔ tɔn,

kɔ yɪ lɛɛrɔ dɪ abam,
á na manɪ á na wo-laaru tɔm yɪ á daa bá na-tɪ tɔn ɲwaani.

²⁵ Abam balɔ na jɪgi wɔ-fwaaru á dɪ lele tɔn,

kɔ yɪ lɛɛrɔ dɪ abam,
á na wó ba á yaari dɪ kana tɔn ɲwaani.

Abam balɔ na jɪgi wɔpolo lele tɔn, kɔ yɪ lɛɛrɔ dɪ abam,
á na wó ba á keeri yɪ á yi-na lu tɔn ɲwaani.

²⁶ Nɔɔna maama na jɪgi abam ba zulɔ, kɔ yɪ lɛɛrɔ dɪ abam. Á taá ye-na sɪ ba kwɛnakwa dɪ dɛɛn zuli balɔ na pai ba yɪ Wɛ nijɔɲnɔ yɪ ba yagi ba dai tɔn.»

Sono taani
(*Matiyu 5:38-48, 7:12*)

²⁷ Zezi daa ma ta o wɪ: «Abam balɔ na cɛgi a taani tɔn nan cɛgi-na lanyirani. Taá soe á dɔna. Taá kɪ balɔ na culi abam tɔn lanyirani.

²⁸ Kɔ na yɪ balɔ na soɔli sɪ kɔ cɔgi abam tɔn, sɪ á loori-na Wɛ sɪ Dɪ kɪ-ba lanyirani. Loori-na Wɛ á pa balɔ na jɪgi abam ba bɛɛsɪ tɔn.

²⁹ Nɔɔnɔ na lɔgi n pupɔɲɔ, sɪ n guni kɔdɔɲ kɔm sɪ o lɔ o wɛli da. Nɔɔnɔ na vrɪ n gwar-bwɛrɛ, yɪ cɔ-o sɪ o vrɪ n gwar-bu dɪ. ³⁰ Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na loori wɔɲo nmu tee ni tɔn, sɪ n pa-o. Nɔɔnɔ na kwe nmu wɔɲo o ja viiri, yɪ bwe kɔ bwiɔ sɪ n jɔɲi. ³¹ Nan taá kɪ-na á donnɔ lanyirani, sɪ kɔ manɪ dɪ abam na lagɪ sɪ bantɔ taa kɪ abam te tɔn.

³² Abam nan na soe balɔ dɪ na soe abam tɔn yirani, á wó na pɛɛri na? Nɔɔna balɔ na ba tɔgi Wɛ tɔn dɪ soe balɔ na soe-ba tɔn mu. ³³ Abam na kɪ lanyirani dɪ balɔ na kɪ abam lanyirani tɔn yirani, á wó na pɛɛri na? Nɔɔna balɔ na ba tɔgi Wɛ tɔn dɪ manɪ ba kɪ kuntu dɔɲ mu. ³⁴ Abam na jɔni balɔ abam na buɲi sɪ baá wantɔ ba joori ba ɲwi abam tɔn yirani, á wó na pɛɛri na? Nɔɔna balɔ na ba tɔgi Wɛ tɔn dɪ yɔni ba pai ba donnɔ jɔna, sɪ ba joori ba jɔɲi kɔ ni ni mu. ³⁵ Abam nan manɪ sɪ á taá soe á dɔna sɪ á taá kɪ-ba lanyirani. Pa-na jɔna, nan yɪ taá tɔna sɪ á joori á jɔɲi. Á na kɪ kuntu dɔɲ, á wó na pɛɛri zanzan Wɛ tee ni, yɪ kú brɪ sɪ á yɪ Yuutu Banja-Wɛ biɔ mu, bɛɲwaani Wɛ yɔni Dɪ zɔni banɪnyɪna dɪ nɔn-balwaaru dɪ. ³⁶ Á taá jɪgi nɔɔna ɲwanja, ni á Ko Wɛ na jɪgi nɔɔna ɲwanja te tɔn.»

Yi η̄ōonu n doη w̄ənu

(Matiyu 7:1-5)

³⁷ «Abam yi taá η̄ōona á donnə w̄ənu, si Wε yi η̄ōonu abam di w̄ənu. Yi taá lwe-na n̄ōna, si Wε yi zaηi DI ba DI lwe abam di. Nan yagi-na á donnə lwarim á ma ce-ba, si Wε wú yagi abam lwarim DI ma ce abam di. ³⁸ Pa-na á donnə woηo kulɔ na maηi si á pa-ba tun, si Wε di wú pa abam woηo kulɔ na maηi si DI pa abam tun. Wε wú pa abam lanyiranu n̄n̄ɛɛni ba na kwe bwaη-kamunu ba maηi ba vuuri ka ni yi ku siiri te tun. Bwaηa kalɔ abam na ma á maηi á pa n̄ōna tun, Wε di wú ma kantɔ mu DI maηi DI pa abam di.»

³⁹ Zezi laan ma maηi mumaηa o bri-ba o wɔ: «Lilwe wú wani o vaηi o doη lilwe na? Ba na vaηi daani, ba maama bá tu goηo w̄onu na? ⁴⁰ Karabu bá wani o dw̄eni o karanyina. Karabu nan na zaasi o ti maama, o di o karanyina kam mai daani mu.»

⁴¹ Abam nyi di n̄ōonu na nii o doη yi ni o na gaa balaja da, yi o ba lagɔ si o lwarɔ ni o titi yi jigi daa tun. Ku maηi si ku taa yi kuntu doη na? ⁴² Nmu na wu ne daa na wu nmu yi ni tun, nmu wú ki ta n ta n doη ni o ba si n li gaa o yi ni? Nmu yi pipiri-nyim di nmu na ki n doη te tun. Nmu nan maηi si n li n titi yi daa kam mu, si n laan wani n nii lanyiranu si n li n doη yi gaa kam.»

N̄ōonu k̄əm mu pa ba lwarɔ o na yi te tun

(Matiyu 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ «Tu-η̄uη̄u bá wani ku lə bu-balwaarɔ. Tu-balwɔ di nan bá wani ku lə bu-η̄una. ⁴⁴ Abam na lagɔ si á lwarɔ tiu maama na yi kulɔ tun, á wú ma ku biə mu á lwarɔ. Nmu bá na m̄ōla sabara yuu ni, asawe n na swan kaligoηo kuri ni n twe. ⁴⁵ N̄on-η̄um η̄ōonu wo-η̄onnu tɔlɔ na wu o wubɔηa ni

tun mu. N̄on-balwɔ di ma η̄ōonu wo-balwaarɔ tɔlɔ na wu o wubɔηa ni tun. Woηo kulɔ maama na wu n̄ōonu wubɔηa ni tun mu t̄ōgi o ni ku nuηə.»

Dí na maηi si dí sε Wε taani te tin

(Matiyu 7:24-27)

⁴⁶ «Beηwaanɔ mu yi á bə amu si «Yuutu, Yuutu», yi á ba ki a na wɔ á ki te tun? ⁴⁷ Wulɔ maama na tu amu te o c̄egi a taani dim yi o ki a na wɔ te tun, amu wú bri abam kuntu tu na nyi te tun. ⁴⁸ W̄ontu nyi di n̄ōonu wulɔ na lagɔ o lɔ o s̄ōηo yi o ku goηo o yi pulwɔ yi o laan cwi s̄ōηo kum kuri pulwɔ kum baηa ni tun mu. Du-na na daga yi ba magɔ s̄ōηo kum, ba bá wani ba coori-ku, o na logɔ-ku lanyiranu yi ku dana tun η̄waanɔ. ⁴⁹ Ku daari wulɔ maama nan na c̄egi amu taani dim yi o ba ki a na wɔ te tun, kuntu tu nyi di n̄ōonu wulɔ na logɔ o s̄ōηo kasulɔ baηa ni yi o wu kugi goηo si o ma cwi-ku tun mu. Du-na na daga, baá magɔ s̄ōηo kum ba guri yi ba coori ku maama.»

7

Zezi na pε pamaηnu tintuηnu na yazurə te tin

(Matiyu 8:5-13)

¹ Zezi deen na bri n̄on-k̄ōgo kum o zaasim dim o ti tun, o ma vu Kapernawum. ² Pamaηna yigə tu w̄odoη deen mu wura, o na jigi tintuηnu. O maa so-o lanyiranu. O tintuηnu wum deen ba jigi yazurə, ku ge fin si o ti. ³ Pamaηnu wum ma ba o ni Zezi η̄wa. O ma t̄uηi Zwifə bam nakwa o tee ni si ba vu ba loor-o, si o ba o pa o tintuηnu wum na yazurə. ⁴ Ba ma vu Zezi te ba tiini ba loor-o, si o ba o pa ba d̄id̄eɛrɔ wum tintuηnu wum na yazurə. Ba ma ta d̄id-o ba wɔ: «O yi n̄on-η̄um. ⁵ O soe dibam balɔ na yi Zwifə tin zanzan, yi o lɔ Wε-digə o pa

dɪbam. Kɔntɔ ɲwaani, kwaani si n duri o yibwəna.» ⁶ Zezi ma se. O ma tɔgi dɪdaani ba o maa ve pamaɲɔ wɔm sɔɲɔ. O na ma twe sɔɲɔ kɔm tɪn, dɪdaani pamaɲɔ wɔm daa tɔɲɪ o cilonnə o tee ni o wɪ: «Amɔ tu, yi yaari n titi n ba. A wɔ maɲɪ si n ba n zɔ amɔ sɔɲɔ. ⁷ Kɔntɔ mu pɛ a bɔɲɪ si kɔ wɔ maɲɪ si a titi ba nmu te. Nan weeni n ta dɪ n ni nɪ a tɪntɔɲɔ wɔm zaɲɪ. N na tagɪ kɔntɔ, oɔ na yazurə. ⁸ Bɛɲwaani, amɔ dɪ yi nɔɔnɔ wɔlɔ nɔɔna badonnə na jɪgi dam a baɲa ni tɪn, yi amɔ dɪ ta jɪgi dam pamaɲna badaara baɲa ni. A na tagɪ a wɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ ve, o maɲɪ si o vu mu. A nan daa na wɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ ba, o dɪ wɔ ba mu. Kɔ daa zɪ yi a tɪntɔɲɔ, a na wɪ o kɪ wɔɲɔ, oɔ kɪ mu.»

⁹ Zezi na ni kɔntɔ tɪn, kɔ ma sɔ-o. O ma pipiri o nii kɔɔ kɔlɔ na tɔg-o tɪn, yi o ta o wɪ: «A lagɪ a ta abam si, amɔ wɔ nɛ nɔɔn-nɔɔnɔ o na jɪgi wɔ-dɪdɔ dɪ amɔ nɪnɛni wɔntɔ na jɪgi wɔ-dɪdɔ dɪ tɪn, kɔ na maɲɪ kɔ yi Yistrayeli dwi tiinə bam wɔntɔ dɪ.»

¹⁰ Pamaɲɔ wɔm cilonnə bam o na tɔɲɪ tɪn laan ma joori sɔɲɔ. Ba na yi da tɪn, ba nɛ dɪ o tɪntɔɲɔ wɔm jɪgi yazurə.

Zezi na bi kadəm bu te tɪn

¹¹ Kɔntɔ na ke tɪn, Zezi daa ma zaɲɪ o vu tɪw kɔdoɲ, kɔ yɪri mu Nayim. O na maa ve tɪn, o karabiə bam dɪdaani kɔ-fɔɔ mu tɔg-o ba veə. ¹² O na yi tɪw kɔm ni tɪn, o ma jeeri nɔɔna na zɪɲɪ tɔ dɪ gandwa ba ma nunə. Tɔ wɔm nu yi kadəm mu. Mu o bu dɪdɔ. Tɔ kɔm kɔ-fɔɔ dɪ maa tɔgi tɔ wɔm kwaga. ¹³ Dɪ Yuutu Zezi na nɛ kadəm wɔm tɪn, o ɲwanja ma zɔ-o. O ma ta dɪd-o o wɪ: «Yɪ ta n keerə.»

¹⁴ O ma vu o dwe gandwa yam. O na dwe-ya tɪn, balɔ na zɪɲɪ tɔ wɔm tɪn ma zɪgi. Zezi ma ta dɪ tɔ wɔm o wɪ: «Bu-dɔɲɔ, a te dɪ

nmu: Zaɲɪ weeni!» ¹⁵ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, tɔ wɔm ma sɔntɔ o zaɲɪ yi o sɪɲɪ o ɲɔɔna. Zezi ma jɔɲ-o o pa o nu wɔm.

¹⁶ Nɔɔna bam maama na nɛ kɔntɔ tɪn, fɔntɔ jaani-ba lanyɪrani. Ba ma tee We ba wɪ: «We nijɔɲnu kamunu mu tu dɪbam titari ni. We tu si Dɪ zəni Dɪ nɔɔna bam.»

¹⁷ Ba laan ma ni Zezi ɲwa Zude tɪntɔ dɪm maama wɔntɔ dɪ je sɪm maama ni.

Zan wɔlɔ na miisi nɔɔna na wɔntɔ tɪn mu tɔɲɪ nɔɔna Zezi tee ni (Matiyu 11:2-19)

¹⁸ Zan dɪ dɛen ma ni Zezi ɲwa. O karabiə bam ma ta ba bri-o Zezi na kɪ kɔlɔ maama tɪn. O laan ma li o karabiə bam bale, ¹⁹ yi o tɔɲɪ-ba dɪ Yuutu Zezi tee ni, si ba vu ba bwe-o ba nii, wɔntɔ mu yi wɔlɔ We na bri-ba si oɔ ba tɪn naa ba ta wɔ ta cəgi nɔɔnɔ wɔdoɲ mu?

²⁰ Nɔɔna bam ma vu Zezi te ba ta dɪd-o ba wɪ: «Zan wɔlɔ na miisi nɔɔna na wɔntɔ tɪn mu tɔɲɪ dɪbam nmu tee ni, si dɪ ba dɪ bwe dɪ nii, nmu mu yi wɔlɔ We na bri dɪbam si n ba tɪn naa dɪ ta wɔ ta cəgi nɔɔnɔ wɔdoɲ mu?»

²¹ Kantɔ maɲa kam ni nɔɔ, mu Zezi dɛen pɛ nɔɔna zanzan na yazurə dɪ ba yawɪrɔ dwi dwi. O ma zəli ciciri sɪlɔ na yaari nɔɔna tɪn, yi o daari o pa lilwə zanzan yiə puri. ²² O laan ma ləri Zan karabiə bam o wɪ: «Ve-na á ta dɪ Zan kɔlɔ maama á na nɛ tɪn yi á kwəri á ni tɪn. Á ta á bri-o ni lilwə yiə puri, kwaarɔ dɪ wat ti veə, nanywaanɔ yɪra dɪ kwe lanyɪrani, zwa-kwarɔ dɪ zwa ni, twa dɪ joori ba bi. Kɔlɔ na wəli da tɪn, yinigə tiinə dɪ maa ni We kwər-ywəɲə kam. ²³ Wɔlɔ maama na ba joori amɔ kwaga ni tɪn mu yi yu-yoɲɔ tu.»

²⁴ Zan karabiə bam ma joori ba viiri. Zezi laan ma ta Zan taani o bri nɔn-kɔɔ kɔm o wɪ: «Abam dɛen na ve Zan te kagɔ kam wɔntɔ tɪn, á bɔɲɪ si á wɔ na bɛɛ mu? Á

ve si á nii miu kulb viu na jigi ku zuuli tin mu na? Aye, ku dai kuntu. ²⁵ Si bæe mu? Á ve si á nii noonu wulb na zu gwar-nyonu tin mu na? Aye, ku dai kuntu. Noona balu na zu gwar-nyonu yi ba nywa ywana tin zuuri so-nyonu wuntu mu, si ku dai kagua wuntu. ²⁶ Bæe nan mu á ve si á nii? Á ve si á na We nijonnu mu na? Eæn, ku yi kuntu mu. Á nan na ne wulb tin tiini o dwe fanja fanja We nijonno bam na yi te tin. ²⁷ We tonu kum nan manj ku ta wuntu taani ku wí:

«Nii, amu We lagi a tyni a tintynnu mu,

si o da nmu yigə o vu o kwe cwəŋə kalu nmu na wó ba n tɔŋi da tin.»

²⁸ A lagi a ta abam si, nabiinə balu maama ba na manj ba lu tin wuntu noon-noonu tərə o na dwe Zan na yi te tin. Ku daari lele kuntu, non-nabwəm wulb maama na zu Baŋa-We paari dım wuntu tin laan tu o dwe Zan.

²⁹ Noona bam maama didaani lampo-joŋnə bam deen di na ni Zan taani tin, ba ma se si We jigi ciga di ba na manj ba pa Zan miisi-ba na wuntu tin nywaani.

³⁰ Ku daari Farizian tiinə bam di cullu karanyina tiinə bam deen wu se si Zan miisi-ba na wuntu, yi ba vin We na buŋi kulb si Di ki Di pa-ba tin.»

³¹ Zezi daa ma ta o wí: «Amu nan wó ki ta mu a manj zum noona bam kəm na yi te tin? Ba nyi di bæe mu? ³² Zum noona bam nyi nɛɛni biə na je yaga kaporo ni ba kwæri te tin mu. Ba maa te daani ba wí:

«Dí magi gullu mu si á sa,

yi á wu sagi.

Dí ma daari dí leeni luə le,

yi á yigə wu nywani.»

³³ Zum noona bam di yi kuntu mu. Beŋwaani, Zan na tu tin, o deen piini o kana mu yi o kwəri o ba nyə sana. Abam na ne-o tin, á maa jig-o á yáala si ku yi cicirə

mu tɔŋ-o. ³⁴ Ku daari, amu Nabiin-bu wum nan na tu tin, a wu wɔŋi ni. Abam daa ta ma yáali amu di á wí, a yi non-kolo mu, yi a yi sa-nyoru di. Á daa ta maa wí, a yi lampo-joŋnə di non-balwaaru ciloni mu. ³⁵ Balu maama nan na tɔŋi We cwəŋə tin mu lwarí ni We jigi ciga.»

Zezi na ki te Farizian tu Simon soŋo ni tin

³⁶ Farizian tu didua deen mu wura, o yiri mu Simon. O ma bæŋi Zezi si o ba o vu o soŋo o di wɔdiu. Zezi ma vu o zu o soŋo kum o jəni si o di. ³⁷ Ka-ciwaka deen mu wu tu kum kuntu ni. O ma lwarí si Zezi wu Farizian tu wum soŋo ni o di wɔdiu. O ma kwe kunkwələ na su di trali nugə tin o ja vu Zezi te. ³⁸ O ma vu o zigi Zezi ne ni ni, yi o keerə. O yi-na maa lurə ba bugi Zezi ne. O ma tiiri o ma o yuuywe o guguni o yi-na bam Zezi ne ni, yi o kukwəri Zezi ne sum. O ma daari o pwəri trali nugə kam o ma turi o ne sum.

³⁹ Farizian tu wulb na bæŋi Zezi o soŋo ni tin na ne kuntu tin, o laan ma buŋi o wuntu o wí: «Noonu wuntu ya na yi We nijonnu, o ya wó lwarí kaani wuntu kəm na yi te tin, yi o ya wó lwarí ni kaani wulb na dwe-o tin yi ka-ciwaka mu.»

⁴⁰ Zezi ma ta did-o o wí: «Simon a lagi a bwe nmu woŋo.» O maa wí: «Karanyina, nan bwe.»

⁴¹ Zezi laan ma manj mumaŋa o wí: «Noona bale mu jini səbu noonu tee ni, didua jini murr-finnu, wudonj wum ma jini murr-tinu. ⁴² Ba maa wari ba nyi jini dım, yi o yagi o ma ce ba maama. Kuntu tin, bantu wuntu wɔɔ mu wó ta so-o o dwe?»

⁴³ Simon ma lər-o o wí: «A buŋi si wulb jini na daga yi o yagi o ma ce-o tin mu wó taa so-o o dwe.»

Zezi maa wí: «N sɛni n ta ciga.»

⁴⁴ O laan ma pipiri kaani wum seeni, yi o ta di Simon o wí: «Nmu

ne kaani wöntu na ki te tin na? A na tu a zo n soŋo kum tin, nmü wu pe-ni na si a ma sin a ne. Kaani wöntu nan bugi a ne didaani o yi-na mü, yi o daari o guguni-si didaani o yuuywe. ⁴⁵ A na tu tin, nmü wu kukwari-ni si ku bri ni n jeeri-ni lanyirani. Kaani wöntu nan kukwari a ne mü taan, ku na puli di manja kam a na tu nmü soŋo tin. ⁴⁶ A na tu nmü te tin, nmü wu ki nugə a yuu ni si ku pa-ni zulə. Kaani wöntu nan kwe trali nugə mü o lo o ma turi a ne. ⁴⁷ Kuntu nwaani a lagi a ta nmü si, o sono kamunu kum mü bri ni We yagi o lwarma yam zanzan Di ma ce-o. Ku daari wulu We na yagi o lwarim finfin Di ma ce-o tin jigi sono finfin yirani mü.»

⁴⁸ Zezi laan ma daari o ta di kaani wöm o wi: «N lwarim dim ti.»

⁴⁹ O na tagi kuntu tin, noona balu di na togi ba wura tin ma nooni daani ba wi: «Wöntu nan bri o titi ni o yi wö mü, yi o yagi noonu lwarim o ma ce-o?»

⁵⁰ O laan ma ta di kaani wöm o wi: «Nmü na ki n wu-didwa di amü tin mü pe n na vrüm. Ve di yazurə.»

8

Kaana badonnə na zəni Zezi te tin

¹ Kuntu kwaga ni, Zezi deen ma beeri o tuli ti-kamunnu di ti-balwa bam maama, yi o tooli kwər-ywəŋə kam o bri We na lagi Di di paari tite noona titari ni tin. O karabiə fugə-bale bam di deen maa togi did-o ba beerə. ² Kaana badonnə di togi ba wu o tee ni. Bantu yi balu ciciri di yawuru dwi dwi deen na yaari-ba yi Zezi pa ba na yazurə tin. Ba didwa yiri mü Mari wulu na nunji Magdala tin. Wöntu mü Zezi ya zəli ciciri sirpe yi si nunji si daar-o. ³ Wudon yiri mü Zanni. Wöntu mü yi Zuza wulu na nii Erödi soŋo banja ni tin kaani. Wudon di yiri mü Suzaani.

Kaana zanzan di togi ba wura. Kaana bantu maama deen yəni ba li ba jijiguru ba ma zəni Zezi di o karabiə bam.

Noona na joni We taani te tin (Matiyu 13:1-23, Mariki 4:1-20)

⁴ Noona zanzan deen nunji tuni təri təri ba ba Zezi te. Kə-fəro na gilim-o kuntu tin, o laan ma manji mumaŋa o bri-ba o wi:

⁵ «Valu deen mü wura. O ma zaŋi o vu o kara duum manja ni. O ma kari o dubi o wo-duuru tum kara kam wöni. Wo-duuru tidonnə ma tu cwəŋə ni ni. Noona ma nona ti banja ni ba kea. Zunə ma na-ti ba twe ba di. ⁶ Tidaara ma tu kandwa jəgə ni. Ti ma nunji yi ti kwaarü ti ti lila, tuga kam na ba zurə tin nwaani. ⁷ Tidaara ma tu sabari jəgə ni. Ti na puli ti zaŋi tin, sabari sum ma togi si zaŋi si li-ti si gv. ⁸ Ku daari tidaara ma tu ti-ywəŋə jəgə ni. Ti ma nunji ti ki biə lanyirani nuneeni biə bi bi te.»

Zezi na tagi kuntu o ti tin, o laan ma ta di kwər-dia o wi: «Abam nan fogi á cəgi a taani dim lanyirani.»

⁹ Zezi karabiə bam laan ma bwe-o ba wi: «Mumaŋi dintu kuri mü beə?»

¹⁰ O ma ləri-ba o wi: «We paari dim kuri ya səgi mü. Ku nan na yi abam, We manji Di pa á lwarü Di paari dim kuri na yi te tin. Ku na yi noona badaara, a yəni a manji mumaŋa mü a bri-ba, si <ba na niə, si ba yi taa nai, ba na cəgə, si ba yi taa ni ku kuri.»

¹¹ Mumaŋi dim kuri mü tintu: Wo-duuru tum bri We taani dim na yi te tin mü. ¹² Cwəŋə kam wo-duuru tum na tu da tin maa manji noona balu na ni We taani dim yi sutaani laan ba di li-di yi di wu zo ba wubunja tin mü. Di ki kuntu si ba yi ki ba wu-didwa mü di We, si We yi vrü-ba lwarim wöni. ¹³ Kandwa yam jəgə kam maa manji balu na ni We taani

dum yi ba jonji-di di wɔpolo tun mu. Taani dum ma wɔ tiini di zu ba wɔbɔɔna, yi ku na ki finfin, ba daa ba sea. Cam manja na yiɔ, baá da kwe ba yagi mu. ¹⁴ Sabari sum jægə kam wo-duuru tum na tu da tun maa manɔ balɔ na ni We taani dum yi ba zanɔ ba ta jigɔ liɔ di ba nɔwa wænu, yi sɛbu-laga di lugu banja ywæni cɔgi ba wɔbɔɔna ni sabari sum na ligi wo-duuru tum te tun. Bantu wɔbɔɔna daa bá bi di We cwəɔɔ kam tɔgim. ¹⁵ Ti-ywəɔɔ jægə kam wo-duuru tum na tu da tun maa manɔ balɔ na ni We taani dum yi ba jonji-di lanyiranɔ ba ki ba bicari ni tun mu. Bantu mu jigɔ wɔbɔɔn-ɔɔna, yi ba vɔ ba wɔ di We cwəɔɔ kam tɔgim. We taani dum ma ja kuri di pa-ba ni wo-duuru tɔb na ki biɔ zanzan tun.»

Kania mumaɔna
(Mariki 4:21-25)

¹⁶ Zezi daa ma ta o wi: «Nɔɔɔɔ na jigɔ kania, o bá se si o tarigi-ka o pu titɔgɔ kuri ni, naa o zigɔ-ka gadogo kuri ni. Oó kwe-ka o palɔ wæni mu, si ka taa jigɔ pooni ka pai balɔ na lagɔ ba zu digə kam wɔni tun. ¹⁷ Kulɔ maama zim na səgi nɔɔna tee ni tun wɔ ba kwɔn. Kulɔ maama na pugɔ tun wɔ ba ku puri mu, si nɔɔna lwarɔ ku kuri na yi te.

¹⁸ Kwaanɔ-na á pa á na ni kulɔ tun zu á wɔbɔɔna. Beɔnwaani, nɔɔɔɔ wɔlɔ na manɔ o jigɔ wɔɔɔ tun, o ta wɔ jonji kuɔɔɔ o wæli da, yi nɔɔɔɔ wɔlɔ na manɔ o ba jigɔ tun wɔ ba ga kulɔ finfin o na bɔɔni si o jigɔ tun.»

Zezi nu di Zezi nyaana na yi balɔ tin
(Matiyu 12:46-50, Mariki 3:31-35)

¹⁹ Zezi nu di o nyaana ma ba o te si ba na-o. Ba ma warɔ ba yi o te, kɔgɔ kum na daga tun nɔɔna. ²⁰ Nɔɔɔɔ wɔɔɔɔ ma ta di Zezi o wi: «N nu di n nyaana mu tu ba

zigɔ cicwəɔɔ ni, yi ba lagɔ si ba nam.» ²¹ O ma ləri-ba o wi: «Balɔ maama na ni We taani dum yi ba se-di tun mu yi a nu di a nyaana.»

Zezi na jigɔ dam vu-fɔɔɔ banja ni te tin
(Matiyu 8:23-27, Mariki 4:35-41)

²² De didwi Zezi di o karabiɔ bam ma zu naboro. O ma ta di ba o wi: «Pa-na dí be nɔɔɔ kum ni didɔɔɔ tun.» Ba ma sɔɔni ba ye ba maa kea. ²³ Ba na maa ke tun, Zezi ma tu dɔɔm ni. Vu-fɔɔɔ ma da ku zanɔ nɔɔɔ kum banja ni, ku magɔ boro kum ku pa ku wɔra ku miisə na bam kuri ni. Ba deen maa wɔ cam wɔni ba lagɔ ba ti. ²⁴ Ba ma vu ba zanɔ Zezi dɔɔm ni, yi ba wi: «Dí Yuutu, zanɔ si dí lagɔ dí li na dí ti.»

O laan ma zanɔ wæni. O ma bagɔ viu kum di na bam si ti yagi. Viu kum laan ma yagi, yi na bam di manɔ da cɔmm. ²⁵ O ma bwe o karabiɔ bam o wi: «Bee mu yi á ba jigɔ wɔ-didwa di amu?»

Fɔɔni ma ja-ba, yi ku ki-ba yəu. Ba ma bwe daani ba wi: «Wɔntu yi wɔɔ mu, yi o ta wani o bagɔ viu didaani na, yi ti se o ni?»

Zezi na zali ciciri nɔɔɔɔ yira ni te tin
(Matiyu 8:28-34, Mariki 5:1-20)

²⁶ Ba ma ye ba vu ba be nɔɔɔ kum. Ba ma yi Zeraaza tiinə na zɔɔri me tun. Nɔɔɔ kum tigi je sum kɔntu di Galile lanja ni mu. ²⁷ Zezi ma nuɔni naboro kum wɔni. Tu kum nɔɔɔɔ didwa ma ba o jeer-o. Ciciri mu jig-o si yaara. Ku tiini ku daani o na wɔ zu kulukulɔ yi o ba zɔɔri sɔɔɔ ni. O yəni o tigi yibeelə je ni mu. ²⁸ O na ne Zezi tun, o ma sɔɔni o kaasi wewe. O ma vu o tu Zezi yigə ni, yi o kaasi di kwər-dia o wi: «Zezi, Yuutu Banja-We Bu, nmu tu amu tee ni si n ki bee mu? Popo, yi zanɔ n yaari-ni.» ²⁹ O tagɔ kɔntu, beɔnwaani Zezi manɔ o pa cicirə

kam ni si ka nunji ka yagi nɔɔnu wɔm. Ku daani cicirɛ kam na manɔ ka jɔg-o. Kuntu mu paɔ ba yɛni ba kwe capɔnnu ba ma vɔ o jɔa di o nɛ, si ba taa yɔr-o. Ba na yɛni ba vɔ-o kuntu, o yɛni o kɔ-ti mu. Cicirɛ kam laan ma zɛl-o ka pa o duri o vu kagɔa wɔ.

³⁰ Zezi laan ma bwe-o o wɔ: «N yɔri mu bɛɛ?»

O ma lɛri o wɔ: «A yɔri mu Kɔgɔ», bɛɛwaaɔ ciciri zanzan mu tɔg-o. ³¹ Ciciri sum ma loori Zezi, si o yɔ zɛli-sɔ o pa si zɔ curu gɔɣ-lunɔ kum wɔ.

³² Tɛrɛ kɔgɔ zanzan dɛɛn ma wɔ je sum ni ba beeri piu yuu ni ba di. Ciciri sum ma loori Zezi, si o pa-sɔ cwɛɣɛ si si vu si zɔ tɛrɛ bam wɔ. O ma sɛ. ³³ Ciciri sum laan ma yagi nɔɔnu wɔm yɔra, yɔ si vu si zɔ tɛrɛ bam. Tɛrɛ bam maama ma duri ba tu ba tɔ nɔɔnu kum wɔni ba li na ba ti.

³⁴ Nɔɔna balɔ ya na nii tɛrɛ bam baɣa ni tun na nɛ kuntu tun, ba ma duri ba vu ba ta kulɔ na ki tun tɔ wɔni dɔdaani dɛ sum maama ba bɔri nɔɔna bam. ³⁵ Nɔɔna bam ma nunji ba vu si ba nii ku na ki te tun. Ba ma vu ba yi Zezi te. Ba ma na nɔɔnu wɔlɔ cicirɛ kam na yag-o tun. O maa je Zezi tee ni dɔdaani o swan joori ya ba, yɔ o zɔ gwaarɔ. Ba na nɛ-o kuntu tun, fɔɔni ma zɔ-ba. ³⁶ Balɔ yɛn na nɛ ku maama tun ma ta ba bɔri nɔɔna bam ku na ki te yɔ ciciri sum nunji si yagi nɔɔnu wɔm tun.

³⁷ Zeraaza tɔv kum di ku nawurɛ yam maama nɔɔna bam ma loori Zezi si o viiri, bɛɛwaaɔ fɔɔni tiini di jɔg-ba. Zezi laan ma joori o vu o zɔ naboro kum si o viiri.

³⁸ O na maa viiri tun, nɔɔnu wɔlɔ ciciri sum na yag-o tun ma loor-o si o pa o da o vu. Zezi ma wɔ sɛ. ³⁹ O ma ta di nɔɔnu wɔm o wɔ: «Joori n vu n sɔɣɔ tiinɛ te, si n ta kulɔ Wɛ na ki Dɪ pa nmu tun n bɔri-ba.»

Nɔɔnu wɔm ma vu o tɔli tɔv kum maama wɔni o tɔli kulɔ maama Zezi na ki o pa-o tun.

Zezi na pɛ Zayirusi buko di kaani wɔdonɔ na yazurɛ te tin

(*Matiyu 9:18-26, Mariki 5:21-43*)

⁴⁰ Zezi dɛɛn ma joori o bɛ nɔɔnu kum ni dɔdonɔ dɔm dɔdaani kɔgɔ zanzan mu manɔ ku gilimi daani ku cɛg-o. Ba na nɛ-o tun, ba ma jeer-o lanyɔranɔ. ⁴¹⁻⁴² Nɔɔnu wɔdonɔ maa tɔgɔ o wɔra, o yɔri mu Zayirusi. O yɔ Zwifɛ Wɛ-digɛ kam yigɛ tu. O ma vu Zezi te, o kuni doonɛ o yigɛ ni o loor-o o wɔ: «Popo, ba dɔbam sɔɣɔ n jɔɣi a bu n yagi, si o wɔɛ o lagi o ti.» Mu o bu dɔɔba yɔranɔ, o yɔ bɔsankana mu, o yɔ ni bɔna fugɛ-yale te. Zezi ma sɛ si o vu.

O na maa ke tin, kɔgɔ kum tiini ku piun-o. ⁴³ Kaani wɔdonɔ di maa wɔra o na wɔɛ ka-wɔ taan bɔna fugɛ-yale. O ya kwe o jɔjɔrɔ maama o pa liri tiinɛ si ba soon-o, yɔ nɔɔnu di dɔɔba wɔ wani o soon-o. ⁴⁴ O ma ke Zezi kwaga o vu o laari o dwe o gɔɣ kum ni. O na dwe-o kuntu tun, jana bam ma kɔ bɔdɔɔ baɣa ni.

⁴⁵ Zezi ma bwe o wɔ: «Wɔɔ mu dwe amɔ?» Ba maama ma fu ba wɔ, ba wɔ dwe-o. Pɔyɛri di balɔ na wɔ o tee ni tun ma ta ba wɔ: «Dɪ Yuutu, nmu wɔ nɛ nɔɔna bam na tiini ba daga yɔ ba piun nmu te tin na?»

⁴⁶ Zezi ma lɛri o wɔ: «Ku yɔ nɔɔnu mu dwe-nɔ. Amɔ ye si dam nunji a yɔra ni.» ⁴⁷ Kaani wɔm ma lɔwari si o bɔ wani o sɛgi di kulɔ na ki tun. Fɔɔni maa jɔg-o yɔ o yɔra sai. O ma vu o tɔv Zezi yigɛ ni. O ma ta dɔd-o kulɔ maama na pɛ o dwe-o kuntu tun, di o na nɛ yazurɛ bɔdɔɔ baɣa ni te tun. Kɔgɔ kum maama ma ni o na tagɔ kulɔ tun. ⁴⁸ Zezi laan ma ta dɔd-o o wɔ: «A buko, nmu na ki n wɔ-dɔɔba di amɔ te tin mu pɛ n na yazurɛ. Ve si Wɛ wɔ wɛli-m.»

⁴⁹ Zezi ta na wɔra o nɔɔni kuntu tun, nɔɔnu wɔdonɔ ma nunji Zayirusi sɔɣɔ o ba o ta dɔd-o o wɔ:

«N buko wòm tɔga. Daa yɪ ta n yaari karanyina kam.»⁵⁰ Zezi na ni kontu tun, o ma ta di Zayirusi o wɪ: «Yɪ ta n funa. Za n weeni n ki n wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ, sɪ oó na yazurə.»

⁵¹ Ba ma vu ba yi sɔŋɔ kum. Zezi ma zɔ. O ma wɔ se sɪ nɔɔna da-o ba zɔ, kɔ na dai Pɪyɛɛri dɪ Zan dɪ Zaki, dɪ bu wɔm nu dɪ o ko yɪranɪ. ⁵² Balɔ maama na maŋɪ ba wɔ sɔŋɔ kum wɔnɪ tun maa keerə ba coosə bɪsankana kam ŋwaanɪ. Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Á yɪ taá keerə, sɪ o wɔ tɪgɪ, o dɔ mɔ.»

⁵³ O na tagɪ kontu tun, ba maama ma mwan-o, beŋwaanɪ ba ye nɪ bu wɔm sunɪ o ti mɔ. ⁵⁴ Zezi laan ma vu o ja bɪsankana kam juŋa, yɪ o ta dɪd-o o wɪ: «A bu, zanɪ weeni.» ⁵⁵ O na tagɪ kontu tun, o ŋwɪa ma joori. O ma zanɪ weeni bɪdɔwɪ baŋa nɪ. Zezi ma ta dɪ ba sɪ ba kɪ wɔdiu ba pa bu wɔm sɪ o dɪ. ⁵⁶ Kɔ ma sɔ bu wɔm nu dɪ o ko lanyiranɪ. Zezi ma kaanɪ-ba o wɪ, ba yɪ zanɪ ba ta ba brɪ nɔɔn-nɔɔnɔ wɔŋɔ kulɔ na kɪ tun.

9

Zezi na tɔŋɪ o karabiə fugə-bale bam te tɪn

(*Matiyu 10:5-15, Marɪkɪ 6:7-13*)

¹ Zezi dɛɛn ma bɛŋɪ o karabiə fugə-bale bam sɪ ba la daanɪ jɛgə dɪdɔba. O ma pa-ba dam sɪ ba wani ciciri maama ba zɛli nɔɔna yɪra nɪ, sɪ ba daari ba pa nɔɔna na yazurə ba yawɪrɔ wɔnɪ. ² O ma tɔŋɪ-ba sɪ ba vu ba tɔɔli Wɛ kwɛrə kam ba brɪ Dɪ na lagɪ Dɪ dɪ paari tite nɔɔna titari nɪ tun, sɪ ba daari ba pa yawɪna na yazurə.

³ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Á na maa ve, á yɪ zanɪ á kwe kulɔkulɔ á wɛli da á ja vu. Á yɪ kwe nacəgə naa tampɔgɔ naa wɔdiu naa səbu. Á yɪ kwe gwaarɔ tile tile á wɛli da.

⁴ Á na ve á zɔ sɔŋɔ kulɔ maama á pɛni da, sɪ á taá zɔvri dáanɪ sɪ kɔ ba kɔ yɪ á viirim mumaŋa. ⁵ Ba

nan daa na wɔ se sɪ ba jeeri abam lanyiranɪ, sɪ á nunɪ tɪv kum kontu nɪ. Á na maa viirə, sɪ á pɪsɪ á nɛ fogo kum á yagɪ da, sɪ kɔ pa nɔɔna bam lwarɪ nɪ ba wɔ kɪ lanyiranɪ.»

⁶ Zezi na tagɪ kontu dɪ ba o ti tun, ba laan ma nunɪ ba tɔli ti-bale sɪm maama. Je sɪbɔ maama ba na ve tun, ba ma tɔɔli Wɛ kwɛr-ywəŋə kam, yɪ ba pa nɔɔna yawɪrɔ je.

Erɔdɪ bwe Zezi na yɪ wɔlɔ tɪn

(*Matiyu 14:1-12, Marɪkɪ 6:14-29*)

⁷ Galile Pɛ Erɔdɪ dɛɛn ni kulɔ maama Zezi dɪ o karabiə bam na wurɔ ba kɪ tun. Kɔ ma pa o wɔbɔŋa vugimi daanɪ, beŋwaanɪ nɔɔna badaara tɛ Zezi wɔŋɔ ba wɪ, Zan mɔ joori o bi o yagɪ tɔvɔnɪ. ⁸ Babam maa tɛ ba wɪ, Wɛ nijɔŋnu Eli mɔ joori o ba lugɔ baŋa. Badonnə dɪ maa tɛ ba wɪ, kɔ yɪ fanja fanja Wɛ nijɔŋnə bam dɪdɔba mɔ joori o bi. ⁹ Erɔdɪ ma ta o wɪ: «Kɔ nan na yɪ Zan, a maŋɪ a pa ba go o yuu. Nɔɔnɔ wɔntɔ nan yɪ nɔɔnɔ wɔɔ mɔ, yɪ o kɪ wɔ-kɪnkagɪla yalɔ maama a na ni ya ŋwa tun?» O maa tiini o kwaana, sɪ o na wɔlɔ na kɪ wəɛnu tɪntɔ maama tun.

Zezi na pɛ kɔ-fɔrɔ dɪ wɔdiu kɔ su te tɪn

(*Matiyu 14:13-21, Marɪkɪ 6:30-44, Zan 6:1-14*)

¹⁰ Zezi karabiə bam dɛɛn ma joori ba vu o te. Ba ma ta ba brɪ-o ba na kɪ kulɔ maama tun. O ma pa ba tɔgɪ dɪd-o ba vu jɛgə kadoŋ ba yɪranɪ, yɪ ba daari nɔn-kɔgɔ kum. Jɛgə kam ba na ve tun batwari dɪ tɪv kɔdoŋ, kɔ yɪrɪ mɔ Betisayida. ¹¹ Nɔn-kɔgɔ kum ma lwarɪ Zezi dɪ o karabiə bam na ve mɛ tun. Ba laan ma tɔgɪ ba kwaga. Ba ma vu ba yi Zezi te. O ma jeeri-ba lanyiranɪ. O ma ŋɔɔnɔ o brɪ-ba Wɛ paari dɪm na yɪ te tun, yɪ o daari o pa balɔ maama na lagɪ yazurə tun na yazurə.

12 Manja kalu we na wura di zūru tin, Zezi karabiə fugə-bale bam ma ba o te ba wɪ: «Pa nɔɔna bam vu sam wɔni ba lagu wɔdiu ba di, di pwəgə je ba pəni, beŋwaani jəgə kalu dibam na wura tin yi gaa wɔ mu. Wɔdiu təri yo.»

13 O ma ləri-ba o wɪ: «Abam titi mu wɔ pa-ba wɔdiu si ba di.»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Dí jigi dipwa yanu di kale sile má má mu, ku na dai si dí vu dí yəgi wɔdiu dí ja ba dí pa nɔn-kɔgɔ kuntu maama.»

14 Kɔgɔ kum deen yi ninɛni baara murr-tinu mu (5.000), ku wəli di kaana di biə di. Zezi ma ta di o karabiə bam o wɪ, ba pa nɔɔna bam pɔɔri fiinnu fiinnu ba jəni tɪga ni. 15 Ba ma ki kuntu. Nɔɔna bam maama ma jəni tɪga ni. 16 Zezi laan ma kwe dipwa yanu yam di kale sile sum, yi o kwəni o yuu weeni o ki We le ti ŋwaani. O ma fɔ fɔ wɔdiiru tum o manɪ o pa o karabiə bam, si ba ja vu ba pa nɔɔna bam. 17 Nɔɔna bam maama ma di ba su ba daari. Ba na di ba daari kulɔ tin, ba ma pɛ cicwəru tɪb na daari tin ba su titwarɔ fugə-tile.

Piyɛeri tagi si Zezi yi Krisi wɔm We na tɔŋi tin mu (Matiyu 16:13-21, Mariki 8:27-31)

18 De didwɪ mu Zezi deen wura o warɪ We o yirani. O karabiə bam di maa wɔ jəgə kam kuntu ni. O ma bwe-ba o wɪ: «Nɔɔna yəni ba te ba wɪ, amu yi wɔɔ mu?»

19 Ba ma lər-o ba wɪ: «Badaara te ba wɪ, nmɔ yi Zan wɔb deen na miisi nɔɔna na wɔni We ŋwaani tin mu. Babam di maa te ba wɪ, nmɔ yi We nijonnu Eli mu. Badonnə di maa te ba wɪ, nmɔ yi fanja fanja We nijonnə bam didwa mu n joori n bi n yagi tɔɔni.»

20 O laan ma bwe-ba o wɪ: «Ku nan na yi abam, á bɔŋi si amu yi wɔɔ mu?»

Piyɛeri ma lər-o o wɪ: «Nmɔ yi Krisi wɔm We na tɔŋi tin mu.»

21 Zezi laan ma tiini o kaani-ba, si ba yi ta wɔŋo kuntu ba bri nɔɔn-nɔɔnu. 22 O daa ma ta o wɪ: «Ku fin mu si amu Nabiin-bu wɔm na yaara zanzan. Zwifə nakwa bam di ba kaanum yigə tiinə bam di ba cullu karanyina tiinə bam mu wɔ culi amu. Baá gb-ni, yi a laan wɔ joori a bi da yato de ni.»

Di na manɪ si dí tɔgi Zezi te tin (Matiyu 16:24-28, Mariki 6:34—9:1)

23 Zezi laan ma ta di nɔɔna bam maama o wɪ: «Nɔɔnu wɔb maama na lagu si o taa tɔgi amu kwaga tin, kuntu tu manɪ si o vin o titi wɔbɔŋa, si o se yaara de maama, ni wɔb na zɔŋi dagara o maa ve o tɔɔni jəgə te tin, si o laan taa tɔgi-ni. 24 Wɔb maama nan na lagu si o yiri o ŋwɪa tin, kuntu tu wɔ ga-ka mu. Ku daari, wɔb maama na se si o ga o ŋwɪa amu ŋwaani tin, kuntu tu wɔ na ŋwɪa We tee ni. 25 Nɔɔnu nan na ne lɔgbɔ banja wəənu tum maama, yi o laan na ge ŋwɪa We tee ni, ku jigi beɛ nyɔɔri mu ku pa-o? 26 Wɔb maama na kwarɪ cavura amu ŋwaani di a taani dim ŋwaani tin, cavura wɔ ta jigi amu Nabiin-bu wɔm kuntu tu ŋwaani, manja kam a na wɔ joori a ba lɔgbɔ banja di paari-zulə, ni a Ko We di Dí malest sum na jigi paari-zulə te tin. 27 A lagu a ta cɪga mu di abam si, nɔɔna balu zɔm na wɔ yo seeni tin badaara bá ti, yi baá na ni We paari dim tu nɔɔna titari ni.»

Zezi yibiyə na ləni te tin (Matiyu 17:1-8, Mariki 9:2-8)

28 Zezi na tagi kuntu tin, ku manɪ di da nana na ke tin, o laan ma ja Piyɛeri di Zan di Zakɪ o vu o di piu yuu si o warɪ We. 29 Manja kam o na wura o warɪ We tin, o yibiyə ma ləni. O gwaaru tum di

maa puuri pari pari, yi ti nyūna. 30-31 Nōona bale ma da ba nunji ba yigə ni, ba na tiini ba jigɪ Wɛ paari-zulə pooni lanyirani. Bantu yi Moyisi dɪ Eli mu. Ba ma zɪgɪ ba ŋoonɪ dɪ Zezi. Ba maa wura ba tɛ o na wó vu o ti Zeruzalem ni, sɪ o ma ti kulɔ o na tu sɪ o tɔŋɪ tɪn. 32 Pɪyɛɛɪ dɪ o donnɛ bam ma cɛ dɪ dōonɪ. Ba laan na dɔ ba zanɪ tɪn, mu ba nɛ Zezi na jigɪ Wɛ paari-zulə pooni kɔ gaali te. Ba ma daari ba na nōona bale bam na zɪgɪ o tee ni. 33 Maɲa kam nōona bale bam na lagi ba viiri tɪn, Pɪyɛɛɪ ma ta dɪ Zezi o wɪ: «Dí Yuutu, dí na wɔ yo seeni tɪn, kɔ tiini kɔ lana kɔ pa dɪbam. Nan pa dí pu vwə yatɔ yo seeni, sɪ nmɔ dɪ Moyisi dɪ Eli taa zɔvri da.» O dɛɛn gari o ŋoonɪ mu, sɪ o yəri kulɔ o na jigɪ o tɛ tɪn.

34 O na wura o ŋoonɪ kuntu tɪn mu kunkwəənu tu ti ba ti kwəli-ba. Ti na kwəli-ba tɪn, fɔvni ma ja Zezi karabiə bam lanyirani. 35 Ba ma ni kwərə na ŋoonɪ kunkwəənu tɪm wɔni ka wɪ: «Wɔntɔ mu yi amɔ Bu wɔm a na kuri tɪn. Á nan taá cəgi o taani lanyirani.»

36 Kwərə kam na ŋoonɪ ka ti tɪn, ba ma daa wɔ nɛ nōon-nōonɔ ba wəli Zezi ni.

Da yam kuntu ni ni ba ma cɪm, yi ba wɔ tagɪ kulɔ ba na nɛ tɪn ba brɪ nōon-nōonɔ.

Zezi na zəli cicirə bu wɔdon yira ni te tɪn

(Matiyu 17:14-21, Marɪkɪ 9:14-29)

37 Tɪga na puuri tɪn, Zezi ma tu piu kɔm yuu ni dɪ o karabiə bam. Nɔn-kɔgɔ zanzan ma jeer-o. 38 Nōonɔ wɔdon maa tɔgɪ o wɔ kɔgɔ kɔm wɔni. O ma ta dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Karanyina, popo, ba n nii a bu baɲa ni. Mu amɔ bu dɪdɔ, yi cicirə laan jig-o. 39 Maɲa kam cicirə kam na yəni ka zan-o tɪn, o da o kaasi mu, yi o yira saɪ

pɔgɪ pɔgɪ, yi lile-punə tɔgɪ o ni ka nunə. Ka ma tiini ka yaar-o maɲa maama, yi ka na yəni ka zan-o, ka ba nunji o yira ni mwali mwali. 40 Kuntu ŋwaani mu a loori nmɔ karabiə bam sɪ ba zəli-ka o yira ni, yi ba wɔ wani.»

41 Zezi ma ləri o wɪ: «Abam zɪm nōona bam brɪ á ba jigɪ wɔ-dɪdɔ dɪ amɔ, yi á ba kɪ lanyirani. Amɔ wó daani abam titari ni a kɪ wɔ-zuru dɪ abam sɪ kɔ taa ve maɲa kɔɔ?» O laan ma ta dɪ nōon wɔm o wɪ: «Ja n bu wɔm n ba.»

42 Bu wɔm na maa ve o te kuntu tɪn, cicirə kam daa ta ma dɔl-o ka dɪ tɪga ni, yi ka pa o yira saɪ pɔgɪ pɔgɪ. Zezi ma bagɪ cicirə kam o pa ka yag-o. O ma pa bu wɔm na yazurə. O laan ma jooɪ o kɪ-o o ko wɔm juɲa ni. 43 Nōona bam maama ma na Wɛ dam dɪm na gaali te, yi kɔ sɔ-ba zanzan.

Zezi daa na ŋoonɪ o tɔvni taani te tɪn

(Matiyu 17:22-23, Marɪkɪ 9:30-32)

Nōona maama dɛɛn yi yəəu dɪ kulɔ maama Zezi na kɪ tɪn. O laan ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ: 44 «Cəgi-na taani dɪb a na lagi a ta dɪ abam tɪn, sɪ á jonɪ-dɪ lanyirani. Baá ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɪ nōona juɲa ni.» 45 Ba ma wɔ ni o taani dɪm kuri. Dɪ kuri dɪm səgi mu dɪ ba, yi ba wɔ wani ba jonɪ-dɪ. Ba ma kwarɪ sɪ ba bwe-o ba nii.

Wɔɔ mu yi nɔn-kamunu Wɛ tee ni?

(Matiyu 18:1-5, Marɪkɪ 9:33-40)

46 Kantɔgɔ dɛɛn ma ba Zezi karabiə bam wɔ. Ba dɛɛn lagi sɪ ba lwarɪ, bantu wɔni wɔɔ mu wó ta yi nɔn-kamunu o dwe ba maama. 47 Zezi ma lwarɪ ba na jigɪ kulɔ ba wubɔɲa ni tɪn. O ma ja bu balanə o pa o zɪgɪ o tee ni. 48 O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Wɔlɔ maama na nɪgɪ bu wɔntɔ don amɔ yiri ŋwaani tɪn, kuntu tu nɪgɪ amɔ mu. Wɔlɔ maama

nan na nigi amu tun, ku yi o nigi Baŋa-We dɔlɔ na tɔŋi-ni tun di mu. Wɔlɔ nan na yi balanɔ abam maama wɔni tun mu yi non-kamunu cɔga cɔga.»

⁴⁹ Zan ma ta o wɔ: «Dí Yuutu, dí ya ne nɔɔnɔ na zɛli ciciri nɔɔna yira ni di nmu yiri. O nan na dai dɔbam kɔgɔ kɔm wɔ nɔɔnɔ tun, dí ma kwaani si dí ci-o, si o daa yi taa ki kuntu.»

⁵⁰ Zezi ma lɛri o wɔ: «Á ya wu maŋi si á ci-o. Wɔlɔ maama na ba culi abam tun yi abam nɔɔnɔ mu.»

Samari tiv kɔdonɔ nɔɔna wɔ se si ba jeeri Zezi

⁵¹ Maŋa kam dɛɛn ma ba ka twe si We kwe Zezi Dɔ ja di Dɔ sɔŋɔ. Zezi ma li buŋa si o yɔɔri o kwe cwɛŋɔ o vu Zeruzalem. ⁵² O ma tɔŋi nɔɔna si ba da o yigɔ ba vu. Ba ma vu ba yi Samari tiinɔ tiv kɔdonɔ, si ba ti wɛɛnu maama yigɔ si o laan ba. ⁵³ Tiv kɔm nɔɔna bam ma wɔ se si ba jeer-o, ba na lwarɔ di o maa ve Zeruzalem tin ŋwaani. ⁵⁴ O karabiɛ bam bale Zakɔ di Zan na ni kuntu tun, ba ma ta ba wɔ: «Dí Yuutu, n lagɔ si dí pa mini nunji weyuu ni di ba di cɔgi-ba na?»

⁵⁵ Zezi ma pipiri o nii-ba, yi o bagɔ-ba [o wɔ: «Abam yɛri joro kɔlɔ na jigi abam tun. ⁵⁶ Amu Nabiin-bu wɔm wɔ tu si a cɔgi nɔɔna ŋwɔa, a tu si a vri-ba lwarɔm wɔni mu.»] Ba daa ma yɔɔri tiv kɔdonɔ ba vu.

Balɔ na lagɔ si ba tɔgi Zezi tin na maŋi si ba ki te tin
(Matiyu 8:19-22)

⁵⁷ Dɛ didwi ba na wɔ cwɛŋɔ ni ba maa ke tin, nɔɔnɔ wɔdonɔ ma ta di Zezi o wɔ: «Nmu na lagɔ n vu je silɔ maama tun, aá da a vu.»

⁵⁸ Zezi ma lɛr-o o wɔ: «Ku na yi yirɔ, bantɔ jigi bɔɔna ba tigi da. Zunɔ di jigi pwɛru ba tigi da. Ku daari amu Nabiin-bu wɔm ba jigi jɔgɔ si a pɛni da a sin.»

⁵⁹ Zezi daa ma ta di nɔɔnɔ wɔdonɔ o wɔ: «Zanɔ n ta n tɔgi-ni.» Nɔɔnɔ wɔm ma ta o wɔ: «A Yuutu, yagi si a vu a ki a ko luɛ, si a laan ba a tɔgi nmu.»

⁶⁰ Zezi ma lɛri o wɔ: «Nan yagi, si balɔ na ba jigi ŋwɔa We tee ni tun taa ki ba lwi, si nmu daari n vu n tɔɔli We kwɛrɛ kam n bri Dɔ na lagɔ Dɔ di paari tite nɔɔna titari ni tin.»

⁶¹ Nɔɔnɔ wɔdonɔ di ma ta did-o o wɔ: «A Yuutu, aá ba a taa tɔgi nmu. Nan pa-ni cwɛŋɔ si a vu a banɔ a sɔŋɔ tiinɔ, si a laan joori a ba.»

⁶² Zezi ma ta did-o o wɔ: «Nɔɔnɔ wɔlɔ na jigi naan-vɔɔɔ o maa vara yi o pipiri o nii o kwaga ni tin, ku bri si kuntu tu wubunɔa pɔɔri bile mu. Nɔɔnɔ wɔntɔ donɔ bá wani We paari dim titunɔa o tɔŋi.»

10

Zezi na tɔŋi o karabiɛ fusrpe (70) te tin

¹ Kuntu kwaga ni dí Yuutu Zezi daa ta ma li nɔɔna fusrpe (70), si o tɔŋi-ba bale bale, si ba da yigɔ ba vu mɛ maama o na lagɔ o vu tin. ² O na lagɔ o tɔŋi-ba kuntu tin, mu o tagɔ di ba o wɔ: «Ku nyɔ di faa na ki lanyirani, yi tintunɔna finfin yirani mu wɔra si ba ki-ku te tin. Nan loori-na faa kɔm tu, si o tɔŋi nɔɔna zanzan, si ba vu ba ki o faa kɔm ba pa-o.»

³ O ma daari o wɔ: «Ve-na! A na tɔŋi abam je sim kuntu ni tin, abam nyɔ di pɛlbiɛ na maa ve si ba gwaani nywɛnkuri wɔni te tin mu. ⁴ Á na maa ve, yi kwe-na sɛbiɛ gan-lɔgɔdi, nan yi kwe-na tampɔgɔ, naa á taá jigi natra á wɛli da. Yi zigi-na cwɛŋɔ ni á daani nɔɔn-nɔɔnɔ pwɛgɔ. ⁵ A nan na yi sɔŋɔ kɔlɔ maama á na lagɔ á zɔ tun, si á ta di sɔŋɔ kɔm tiinɔ ni: «We wɔ pa abam yazurɛ.» ⁶ Nɔɔnɔ na wɔra yi o soe wɔ-zuru,

á yazurə yam wó ta wɔra dɪd-o. Wɔ-zuru-nyim nan na tərə, á yazurə yam wó joori ya ba á titi te mu. ⁷ Taá zɔɔri-na sɔɔɔ kɔm kɔntɔ wɔnt. Wɔɔdiu kɔlɔ maama ba na kɪ ba pa abam tɪn, sɪ á taá di kɔntɔ. Tɪntɔɔnɔ maɔi sɪ o taa jɔɔi o ŋwɔrɔ mu. Á yɪ zaɔi á tɔlɪ sam dɪdonnə. Á taá zɔɔri dáani, sɪ kɔ taa ve maɔa kalɔ á na wó ba á viiri tɪn. ⁸ Á na zɔ tɔv kɔlɔ maama, yɪ ba na jeeri abam lanyirani, sɪ á taá di wɔɔdiu kɔlɔ maama ba na kɪ ba pa abam tɪn, ⁹ sɪ á pa yawɔna na yazurə, á daari á ta dɪ ba ni: «Maɔa twe sɪ Baɔa-Wɛ di paari á titari ni.» ¹⁰ Kɔ daari, á na zɔ tɔv kɔlɔ maama yɪ ba na wɔ se sɪ ba jeeri abam, sɪ á nuɔi tɔv kɔm cwe wɔnt á ta dɪ ba ni: ¹¹ «Abam tɔv kɔm fogo na taagi dɔbam nɛ sɪm tɪn, nii-na dí pɔsɪ-kɔ dí joori dí yagi da, sɪ kɔ brɪ ni abam wɔ kɪ lanyirani. Nan taá ye-na sɪ maɔa twe sɪ Baɔa-Wɛ di paari nɔɔna titari ni.» ¹² A nan lagi a ta abam sɪ, Wɛ sariya dɛ dɪm na yiə, Sodɔm tiinə bá tiini ba na lɛɛrɔ ni tɔv kɔntɔ tiinə na wó na lɛɛrɔ te tɪn.

¹³ Abam Korazin tiinə, á wó na lɛɛrɔ! Kɔ wəli dɪ abam Betisayida tiinə dɪ wó na lɛɛrɔ! Bɛɔwaaɔni, wo-kɪnkagɪla yalɔ maama a na kɪ abam tee ni tɪn, yadonnə ya na kɪ Tiiri dɪ Sidɔn tiinə tee ni, bantɔ ya wó kɪ lɪla ba ləni ba wɔrɔ ba yagi kəm-balwaaɔrɔ, yɪ ba ya wó zɔ gwar-zɪnzwara ba lo puru ba yuu ni, sɪ kɔ brɪ ni ba wɔrɔ tiini tɪ cɔɔi zanzan. ¹⁴ Wɛ sariya dɛ dɪm na yiə, Tiiri dɪ Sidɔn tiinə bá tiini ba na lɛɛrɔ ni abam na wó na lɛɛrɔ te tɪn.

¹⁵ Abam Kapernawum tiinə, á ga bɔɔi ni Wɛ lagi Dɪ zɔɔi abam weyuu ni mu na? Aye. Abam nan lagi á tɔ tɪga ni mu á tu á kwaarɪ curu.»

¹⁶ Zezi daa ma ta dɪ o karabiə bam o wɔ: «Wɔlɔ maama na jɔɔi abam taani tɪn, kɔntɔ tu jɔɔi amɔ

taani mu. Wɔlɔ maama nan na wɔ jɔɔi abam taani tɪn, kɔ tu wɔ jɔɔi amɔ taani mu. Wɔlɔ maama na wɔ jɔɔi amɔ taani tɪn wɔ jɔɔi Baɔa-Wɛ dɪlɔ na tɔɔi-nɪ tɪn taani mu.»

(Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, o laan ma tɔɔi-ba yɪ ba vu.)

¹⁷ Kɔ na kɪ fitɪn tɪn nɔɔna fusɪrpe bam ma joori ba ba Zezi te dɪ wɔpolo. Ba ma ta dɪd-o ba wɔ: «Dɪ Yuutu, ciciri titi dɪ dɛ nmɔ yɪrɪ kɔɔ ŋwaaɔni sɪ se dɔbam ni.»

¹⁸ O ma ləri-ba o wɔ: «A nɛ sɔtaani na zɪɔi weyuu ni dɪ tɔ tɪga ni, ni dɔa na pɪpɪla ka baga ka tu ka kwaarɪ tɪga te tɪn. ¹⁹ Nii-na, a pɛ abam dam sɪ á nɔ bɪsankwɪ dɪ nwaanɔ baɔa ni, sɪ á wanɪ sɔtaani dɪ dɪ dam maama, yɪ tɪ tɪlɔtɪlɔ bá wanɪ abam wɔɔo tɪ kɪ. ²⁰ Á nan yɪ kɪ wɔpolo dɪ ciciri na se abam ni tɪn ŋwaaɔni. Nan za á kɪ-na wɔpolo dɪ á yɪra na pɔpɔni Wɛ-sɔɔɔ ŋwɪa tɔɔɔ kɔm wɔnt tɪn ŋwaaɔni.»

*Zezi na kɪ wɔpolo te tɪn
(Matiyu 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ Maɔa kam kɔntɔ ni, Wɛ Joro kɔm dɛɛn pɛ Zezi na wɔpolo lanyirani. O laan ma kɪ o Ko Baɔa-Wɛ le o wɔ: «A Ko, nmɔ yɪ wɔlɔ na te weyuu dɪ tɪga baɔa maama tɪn. Nmɔ nan mu pɛ n cɪga kam sɔɔi swan tiinə dɪ yiyiu tiinə tee ni, yɪ n daari n pa balɔ na nyɪ dɪ bu-bale te tɪn lwarɪ ka kuri. A Ko, a kɪ nmɔ le. Nmɔ na kɪ kɔntɔ tɪn, kɔ yɪ n wɔbɔɔa na lagi kɔlɔ tɪn ŋwaaɔni mu.»

²² «A Ko nan pɛ-nɪ dam wəɔnu maama baɔa ni. Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɪ o lwarɪ Wɛ Bu wɔm na yɪ wɔlɔ, kɔ na dai o Ko yɪrani. Nɔɔn-nɔɔnɔ dɪ nan bá wanɪ o lwarɪ a Ko Wɛ na yɪ wɔlɔ, kɔ na dai amɔ wɔlɔ na yɪ Dɪ Bu wɔm tɪn yɪrani, kɔ wəli dɪ amɔ na lagi sɪ a pa nɔɔnɔ wɔlɔ maama lwarɪ Dɪ na yɪ wɔlɔ tɪn.»

23 O laan ma pipiri o nii o karabiə bam seeni, yi o n̄ɔɔni dɪ bantv ba yirani o wɪ: «Á jigi yu-yoŋo dɪ á yiə na nai wo-kamunnu tɪv tɪn. 24 Lwari-na sɪ, faŋa faŋa Wɛ nijonə zanzan dɪ pwa zanzan dɛen jigi tɪna sɪ ba ya na kulv maama abam na nai lele tɪn, yi ba wv wani ba na. Ba dɛen jigi tɪna sɪ ba ya ni Wɛ taani dɪlv abam na ni tɪn, yi ba wv wani ba ni-dɪ.»

Wɔɔ mu yi a donj? mumaŋa

25 Wɛ cullu karanyina didva dɛen tu Zezi te, sɪ o maŋ-o o nii o swan na yi te tɪn. O ma zanjɪ o bwe-o o wɪ: «Karanyina, amv nan wv kɪ ta mu sɪ a jonj ɲwɪa kalv na ba ti tɪn Wɛ tee ni?»

26 Zezi ma ta did-o o wɪ: «Bɛɛ mu pɔpɔni Wɛ cullu tɔɔ kɔm wɔni? Bɛɛ mu n yəni n karɪm da?»

27 N̄ɔɔnv wɔm ma ləri o wɪ: «Kv pɔpɔni kv wɪ, ta n soe n Yuutu Baŋa-Wɛ dɪ n bɪcarɪ maama, dɪ n wv maama, dɪ n dam maama, dɪ n wɔbɔŋa maama, sɪ n kwəri n ta n soe n donj ni n titi te.»

28 Zezi ma ləri o wɪ: «N tagɪ cɪga. Nan ta n kɪ kɔntv, sɪ n̄n na ɲwɪa Wɛ tee ni.»

29 N̄ɔɔnv wɔm ma lagɪ sɪ o pa o titi bura. O ma daa bwe Zezi o wɪ: «Amv donj mu wɔɔ?»

30 Zezi dɛen ma maŋɪ mumaŋa o ma lər-o o wɪ:

«N̄ɔɔnv wɔdonj mu zigɪ Zeruzalem ni o nunjɪ o maa ve tiv kɔdonj, kv yɪri mu Zeriko. O ma vu o maŋɪ dɪ nɔn-vɪrna. Nɔn-vɪrna bam ma zi-o ba vɪri o gwaarv dɪ o wəənu maama. Ba ma mag-o ba bəri, yi ba daari ba duri ba viiri. 31 O na tigi da kɔntv tɪn, Wɛ kaanɪm tu didva dɪ ya wv cwəŋə kam kɔntv ni o maa ve. O na maa ve tɪn, o ma na n̄ɔɔnv wɔm na tigi o yigə ni. O ma ywəri o tɔɔ daa o kɛ. 32 Wɛ-digə tɪntɔŋnv wɔlv na yi Leviti tu tɪn dɪ maa tɔɔ da o maa kɛa. O

na yi jəgə kam tɪn, o ma na n̄ɔɔnv wɔm na tigi. O dɪ daa ma ywəri o tɔɔ daa o kɛ. 33 Samari tu wɔdonj dɪ dɛen maa wv bərə ni. O ma vu o yi n̄ɔɔnv wɔm na tigi mɛ tɪn. O na nɛ-o tɪn, o ɲwanja ma zɔ-o. 34 O ma vu o te. O ma kwe nugə dɪ sana o ma zari o fufwələ yam, yi o daari o vɔ-ya. O laan ma kwe-o o danjɪ o titi binaga baŋa ni o ja vu n̄ɔɔnv wɔdonj vərə-digə. Ba na yi da tɪn, o maa jig-o o nii lanyirani. 35 Tɪga na pɔvri tɪn, Samari tu wɔm ma zanjɪ sɪ o kɛ. O ma li səbu-dala yale o pa wɔlv na te vərə-digə kam tɪn. O ma ta did-o o wɪ: «Ta n nii n̄ɔɔnv wɔm baŋa ni n pa-ni. Səbu kɔm na wv yi, maŋa kalv a na wv joori a ba tɪn, aá ɲwɪ kulv maama n na wv kɪ n wəli da tɪn.» »

36 Zezi laan ma bwe-o o wɪ: «Kɔntv tɪn, bantv batv wɔni, wɔɔ mu yi n̄ɔɔnv wɔlv nɔn-vɪrna bam na vɪri tɪn donj cɪga cɪga?»

37 Karanyina kam ma ləri o wɪ: «Wɔlv wɔm na jaani o ɲwanja tɪn.»

Zezi laan ma ta did-o o wɪ: «Nan ve sɪ n dɪ ta n kɪ kɔntv.»

Zezi wv Mariti dɪ Mari-ba sɔŋo ni

38 Zezi dɪ o karabiə bam daa maa wv cwəŋə ni ba veə. O ma vu o yi tiv kɔdonj. Kaani wɔdonj maa wura, o yɪri mu Mariti. O ma jeeri Zezi lanyirani ba sɔŋo ni. 39 Mariti nyaani dɪ maa wura, o yɪri mu Mari. O ma jəni tɪga ni Zezi tee ni, yi o cəgi o taani dum maama. 40 Mari na je kɔntv tɪn, Mariti ma tiini o cɛ titɔŋa ni yi o liə. O ma vu Zezi te o wɪ: «A Yuutu, nii amv na zigɪ a tɔŋa a yirani, yi a nyaani wɔm cɪm. Nm̄v yigə tərə na? Ta did-o sɪ o zanjɪ o wəli-ni.»

41 Dɪ Yuutu Zezi ma lər-o o wɪ: «Mariti, Mariti, nm̄v na li zanzan tɪn mu jigɪ-m kv yaara. 42 Wɔŋo kɔdonj yirani mu daari. Mari mu

li kulub na lana tun si o ki, yi noon-noonu ba wani o ci-ku.»

11

Zezi na bri o karabiä We-loro te tin
(Matiyu 6:9-13, 7:7-11)

¹ De didwi mu Zezi deen ve jagö kadoŋ si o waru We. O na waru We o ti tun, o karabiä bam didwa ma ta did-o o wi: «Dí Yuutu, bri dibam dí na wó ta waru We te tin, ni Zan dí na bri o karabiä bam si ba taa waru We te tin.»

² Zezi ma ta di ba o wi: «Abam na lagü á waru We, si á taá waru tintu doŋ:

«Dibam Ko,
si nmü yiri na tiä di zulä,
si n paari ba.

³ Ta n pa dibam wödiu de maama si ku manji dibam.

⁴ Yagi dí lwarim n ma n ce dibam, ni dibam di na yagi dí ce balu na ki dibam lwarim tun. Yi pa dí na manjim dilu na wó pa dí tu tin.» »

⁵ Zezi daa ma ta di o karabiä bam o wi: «We-loro nyi di nmü na jigi n cilon yi n zaji n vu o te titi kuru ni n ta did-o n wi: «A cilon, popo a loori-m si n pa-ni dipwa yato, ⁶ si veru mu nunji yigö yigö o ba a te, yi a ba jigi kulukulu si a pa-o si o di.»

⁷ Nmü cilon wum maa zigü digö kam wöni o ta di nmü o wi: «Yi ta n jigi-ni n yaara, si mancoŋo pi yi amu di a biä maama nan tigi dí do mu. A bá wani a zaji a wöli-m.»

⁸ N cilon wum wó wani o ta kuntu doŋ na? A nan lagü a ta abam si, o ya zi wu zaji o pa nmü wödiu kum á cilonjo kum njwaani di, nmü na zigü da taan n loor-o di baari tun, o laan wó se o zaji o pa-m kulub maama n na lagü tun.

⁹ A nan lagü a ta abam si á loori-na We, si Di wó pa abam kulub á na lagü tun. Beerina kulub á na lagü tun, si á wó na. Magü-na boro, si baá puri ba pa abam.

¹⁰ Benwaani wulu maama na loori We si Di pa-o wonjo tun wó jonji. Wulu maama na beeri wonjo We tee ni tun wó na-ku. Baá puri ba pa wulu maama na magü boro tun.

¹¹ Abam wulu na jigi bu yi o na loori-m kaləŋə, nmü wó se n pa-o bisankwira na? ¹² O na loori ciari, ni se n kwe noŋo n pa-o na? ¹³ Aye. Abam wuru na ba lana yi á ta ye si á pa á biä wo-laaru tilu ba na lagü tun, dí Ko We dilu na wu weyuu ni yi Di lana Di dwe abam tun bá pa noona balu na loori-Di Di Joro kum tun na?»

Wöc dam mu Zezi mai o zeli sutaana?

(Matiyu 12:22-30, Mariki 3:22-27)

¹⁴ De didwa mu Zezi deen zeli cicirə noonu wudoŋ yira ni. Cicirə kam ya pe noonu wum ji mumaa mu. Ka na yagi o yira tun, o laan maa noona. Ku ma su non-köŋo kum lanyirani. ¹⁵ Noona badaara na ne tun ba maa wi: «O na wai o zeli sutaana tun, ku yi sutaana-pe Belizebuli dam njwaani mu.»

¹⁶ Ba badaara maa kwaani si ba manji o dam dum ba nii, yi ba wi, o manji si o ki wo-kinkaguli dilu na wó bri-ba ni o dam dum sünü di nunji We te tin mu.

¹⁷ Zezi ma lwaru ba wubnja na yi te tun. O ma ta di ba o wi: «Tu kulub paari na pöori kuni bile yi ba jigi daani tun, ku bá daani ku cögi. Kampwara na zu soŋo kulub wu tun, kub tu mu. ¹⁸ Sutaana-pe dam dum na sünü di pöori bile, di paari dum bá daani di cögi. Abam na te á wi, ku yi Belizebuli dam njwaani mu a wai a zeli sutaana tun, mu pe a ta kuntu doŋ. ¹⁹ Ku na sünü ku yi amu jigi Belizebuli dam mu a maa zeli sutaana, abam noona bam di nan mai dam dum kuntu mu ba maa zeli-ya na? Abam titi noona bam na ki te tin mu bri si ciga təri á tee ni. ²⁰ Ku nan yi We titi dam mu a mai a zeli sutaana. Ku maa

brɪ nɪ Wɛ maŋɪ Dɪ ba abam te Dɪ di paari nɔɔna titari nɪ.

²¹ Sɔtaana-pe nan nyɪ dɪ nɔn-dɪdɛɛrɔ na jɪgɪ taja dɪ cɪna o maa yɪrɪ o sɔɔɔ te tɪn. O na yɪrɪ-kɔ tɪn, o jɪjɪgɪrɔ tɪm bá je. ²² Nɔɔnɔ wɔdɔŋ nan na tuə, yɪ o dam na dwe nɔn-dɪdɛɛrɔ wɔm, kɔntɔ tu wó wani nɔn-dɪdɛɛrɔ wɔm. O laan wó vrɪ o taja dɪ o cɪna yalɔ o na tɪgɪ tɪn maama. O daari o kwalɪmɪ o jɪjɪgɪrɔ tɪm maama o maŋɪ o pa nɔɔna.

²³ Nɔɔnɔ wɔlɔ maama nan na dai a nɔɔnɔ tɪn yɪ a dɔm mɔ. Nɔɔnɔ wɔlɔ maama nan na ba tɔgɪ o lai a nɔɔna o kɪ jɛgə dɪdɔa tɪn, o jagɪ-ba mɔ.»

Zezi na ɲɔɔnɪ o brɪ cicirə na joori ka ba nɔɔnɔ tee nɪ te tɪn
(Matiyu 12:43-45)

²⁴ «Cicirə na nuŋɪ nɔɔnɔ yɪra nɪ, ka laan wó vu ka beeri kapwərə yigə mɔ, sɪ ka lagɪ je ka sin da. Ka nan na beeri ka ga, ka laan wó ta ka wɪ: «Aá joori a vu a na nuŋɪ mɛ tɪn mɔ, a taa wɔra.» ²⁵ Ka na joori ka vu nɔɔnɔ wɔm te yɪ ka na sɪ jɛgə kam fɔgɪ ka kwe lanyɪranɪ, ²⁶ ka laan wó joori ka vu ka lagɪ ciciri surpe sɔlɔ na tiini sɪ yɪ balwaarɔ sɪ dwe ka tɪtɪ tɪn. Sɪ ma tɔgɪ daani sɪ vu sɪ zɔvri da. Kɔntɔ, nɔɔnɔ wɔm laan wó tiini o na cam kɔ dwəni faŋa.»

Balɔ na sɛ Wɛ taani tɪn mɔ jɪgɪ yu-yoŋo

²⁷ Zezi na zɪgɪ o ɲɔɔnɪ kɔntɔ tɪn, kaani wɔdɔŋ tɔgɪ o wɔ kɔgɔ kɔm wɔnɪ, o ma ta dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Kaani wɔlɔ na lɔgɪ-m yɪ n ɲɔgɪ o yɪli tɪn mɔ yɪ yu-yoŋo tu.»

²⁸ Zezi ma ləri o wɪ: «Balɔ na nɪ Wɛ kwərə yɪ ba sɛ tɪn mɔ jɪgɪ yu-yoŋo ba dwe dɪdɪ.»

Balɔ na vɪn Wɛ cɪga kam tɪn wó na bɔra na?
(Matiyu 12:38-42)

²⁹ Nɔn-kɔgɔ kɔm ma tiini kɔ pɪtɪ daani. Zezi daa ma ta o wɪ:

«Zɪm nɔɔna yɪ nɔn-balwaarɔ mɔ. Ba lagɪ sɪ a kɪ wo-kɪnkagɪli mɔ a brɪ-ba, sɪ kɔ taa yɪ maana kɔ pa-ba. Ba nan bá na, kɔ na dai wo-kɪnkagɪli dɪlɔ na maŋɪ dɪ kɪ Wɛ niŋɔŋnu Zonasɪ tee nɪ faŋa faŋa tɪn. ³⁰ Wɔntɔ dɛɛn brɪ Wɛ dam Niniivi tiinə tee nɪ, sɪ kɔ taa yɪ maana kɔ pa-ba. Amɔ Nabiin-bu wɔm dɪ wó ji maana zɪm nɔɔna bam ɲwaani, nɪ kɔ dɛɛn na kɪ Zonasɪ te tɪn. ³¹ Wɛ sariya dɛ dɪm na yɪə, pa-kana kalɔ dɛɛn na te Saba tɪw faŋa faŋa tɪn wó zaŋɪ o di zɪm nɔɔna bantɔ sariya, yɪ o vɪ-ba bɔra. Wɔntɔ dɛɛn zaŋɪ o tɪtɪ tɪw kɔlɔ na tiini kɔ yɪ yigə yigə nɪ tɪn o ba Pɛ Salɔmɔn te, sɪ o cəgɪ o swan taani dɪm. Wɔlɔ nan na dwe Salɔmɔn tɪn wɔ abam tee nɪ, yɪ á ba lagɪ sɪ á cəg-o. ³² Niniivi tiinə dɪ wó zaŋɪ dɛ dɪm kɔntɔ nɪ ba di zɪm nɔɔna bantɔ sariya, beɲwaani Zonasɪ na ve ba te o tɔɔli-ba Wɛ kwərə kam tɪn, ba ləni ba wɔrɔ ba yagɪ kəm-balwaarɔ. Wɔlɔ na dwe Zonasɪ tɪn nan wɔ abam tee nɪ, yɪ á wɔ sɛ-o.»

Wɛ cɪga kam na paɪ dibam pooni te tɪn

(Matiyu 5:15, 6:22-23)

³³ «Nɔɔnɔ na jɪgɪ kanɪa, o bá sɛ o tarɪgɪ-ka o zɪgɪ gugoro nɪ, naa o pu-ka tɪtɔgɔ kuri nɪ. O nan wó kwe-ka o palɪ wɛɛnɪ mɔ, sɪ balɔ na zɔ digə kam wɔ tɪn taa nai pooni dɪm. ³⁴ Nmɔ yɪə mɔ nyɪ nɪnɛɛnɪ kanɪa kalɔ na paɪ n yɪra jɪgɪ pooni te tɪn. Kɔntɔ tɪn, n yɪə na lana, kɔ paɪ n yɪra maama wɔ pooni wɔnɪ mɔ. N yɪə nan na ba lana, kɔ paɪ n yɪra maama wɔ lim wɔnɪ mɔ. ³⁵ Kɔntɔ ɲwaani, ta n yɪrɪ n tɪtɪ sɪ pooni dɪlɔ na wɔ nmɔ wɔnɪ tɪn daa yɪ zaŋɪ dɪ ji lim. ³⁶ Nmɔ yɪra maama na jɪgɪ pooni yɪ lim dɪ fɪnfɪtɪn tərə, kú pa n yɪra maama wɔ pooni wɔnɪ mɔ, nɪnɛɛnɪ kanɪa na paɪ pooni wɔra te tɪn.»

Lærv na wó ba Farizian tiinè dɪ cullu karanyina tiinè banja ni te tin

(Matiyu 23:1-36, Mariki 12:38-40, Luki 20:45-47)

³⁷ Zezi dæen na ηjɔɔni wænu tum kuntu o ti tin, Farizian tu didva ma bæŋ-o, si o da o vu o soŋo o di wɔdiu. O ma vu o zv soŋo kum o jəni si o di. ³⁸ Farizian tu wɔm ma na si Zezi wɔ sani o ja si ku tɔgi ba cullu tum cwəŋə. Ku ma sv-o. ³⁹ Dɪ Yuutu Zezi ma ta did-o o wɪ: «Ei! Abam Farizian tiinè na lagi á di wɔdiu, á yəni á fɔgi á sin á zwɪ dɪ á kabəli kwe lanyiranɪ. Ku daari abam titɪ nan su dɪ digiru mu. Á wɔrv su dɪ ηwɪɪni dɪ wɔ-balwaarv kəm. ⁴⁰ Abam yɪ jwæru mu. We nan mu wɔ ki wænu maama wɔrv dɪ ti kwe na? ⁴¹ Á nan manɪ si á kwe á na jigɪ kulv tin á pa yinigə tiinè dɪ á wɔrv maama. Á na ki kuntu, á kulɔkulv daa bá ta jigɪ digiru.

⁴² Abam Farizian tiinè-ba, lærv wɔ á yuu ni. Bɛŋwaanɪ, kv na manɪ kv yɪ dwə dwi maama ba zɪ ba daga dɪ, á yəni á li kulv na yɪ We nyum tin á pa-DI. Ku lana. Ku daari abam yigə tərə dɪ cɪga tɔgum dɪ We sono. Kv ya manɪ si á taá ki tintv wænu tum mu, si á yɪ yagi We niə yadaara yam.

⁴³ Abam Farizian tiinè-ba, lærv wɔ á yuu ni. Bɛŋwaanɪ, á na zv á We-di sɪm, á lagi je-kamunnu mu si á taá je yigə ni. Á na ve yaga, á lagi si nɔɔna maama taa tui ba zuli abam.

⁴⁴ Lærv wɔ á yuu ni. Bɛŋwaanɪ á nyɪ dɪ yibeelə yalv na saari ya daari tɪga yɪ nɔɔna tɔgi ya banja ba kea yɪ ba yəri ya ni ni tin mu.»

⁴⁵ We cullu karanyina didva ma ləri Zezi taani dum o wɪ: «Karanyina, nmv na jigɪ wænu tilv n ηjɔɔni tin, n twɪ dibam dɪ mu.»

⁴⁶ Zezi ma ləri o wɪ: «Abam balv na yɪ We cullu karanyina tiinè tin, lærv wɔ á dɪ yuu ni. Bɛŋwaanɪ

abam yəni á yaari nɔɔna dɪ wɔ-dærv si ba taa tɔga. Kv maa nyɪ dɪ á na pa ba zɪŋɪ zɪla yalv na dunə ya dwe ba zɪŋum tin, yɪ abam titɪ ba sɛ si á twəri zɪla yam finfin dɪ á zəŋi.

⁴⁷ Lærv wɔ á yuu ni. Bɛŋwaanɪ abam yəni á fɔgi á ki fanja fanja We nijonə bam yibeelə. Kv nan yɪ á kwə-nakwa mu gv-ba. ⁴⁸ Á kəm dum brɪ ni á sɛ kəm-balwaarv tilv á kwə-nakwa bam na ki tin. Bantv dæen gv We nijonə bam, yɪ abam titɪ laan fɔgi á kwe ba yibeelə yam. ⁴⁹ Abam na tɔgi á kwə kənə kuntu tin, We dilv na manɪ DI ye wænu maama tin tagɪ abam ηwaanɪ DI wɪ: «Á tɔŋɪ a nijonə dɪ a tintvɪna ba tee ni. Ba ma wó ja ba badaara ba gv, yɪ baá yaari badaara.» ⁵⁰ Kuntu ηwaanɪ We wó pa á na cam zanzan, ni kv yɪ abam titɪ mu gv We nijonə balv maama ba na gv lvgv pulim ni si kv ba kv yɪ zɪm tin, ⁵¹ kv na puli Abelɪ ni si kv ba kv kweeli dɪ Zakari wɔlv ba na gv We kaanum bimbim dum dɪ DI di-laa kum titari ni tin. Á lagi a ta cɪga mu dɪ abam si, kəm-balwaarv tum kuntu maama caa wó ta wɔ zɪm nɔɔna bam yuu ni.

⁵² We cullu karanyina tiinè-ba, lærv wɔ á yuu ni. Bɛŋwaanɪ á yəni á cɪ nɔɔna si ba yɪ lwarɪ We cɪga kam. Abam titɪ wɔ sɛ si á jonɪ-ka, yɪ á daari á wɔ pɛ balv na lagi ba jonɪ-ka tin cwəŋə si ba jonɪ.»

⁵³ Zezi laan ma nunɪ jəgə kam kuntu ni o viiri. We cullu karanyina tiinè bam dɪ Farizian tiinè bam maa ba lagi o taani dɪ finfin dɪ. Ba ma jaar-o dɪ bwɪə zanzan. ⁵⁴ Ba maa lagi si ba pa o ηjɔɔni o tusi, si ba wani ba ja-o.

Dí na wó ta jigi dí titi te tìn
(*Matiyu 10:26-33, 12:32, 10:17-20*)

¹ Maɲa kam kuntu ni kɔ-fɔrɔ zanzan ya lagɔ daani Zezi tee ni. Ba deen yi nɔɔna murrɔ murrɔ mu. Ba tiini ba pɔni daani yi ba nɔni daani. Zezi ma puli o ta di o karabiɛ bam o wi: «Á fɔgi á ci á titi, si á yi pa Farizian tiinɛ bam di abam ba dabɔli dɔm, di ba na yi pipiri-nyuna yi ba sɛgi ba ki wo-balwaarɔ te tìn. ² Kɔlɔ maama na sɛgi nɔɔna tee ni tìn, ku jwa wó ba ku lwarɔ jaja. ³ Kuntu tìn, abam na sɛgi á ta kɔlɔ maama tìn wó nuɲi pooni mu si nɔɔna maama ni. Abam na waasɔ woɲo kɔlɔ digɛ wɔni tìn, nɔɔna wó di nayuu ba tɔɔli-ku.

⁴ A cilonnɛ-ba, a lagɔ a ta abam si á yi taá kwarɔ fɔɔni di balɔ na wai ba gu á yira yam yi ba daa wari ba ki abam kɔlɔkɔlɔ ba wɛli da tìn. ⁵ A nan wó bri abam á na maɲi si á taá kwarɔ wɔlɔ tìn. Á maɲi si á taá kwarɔ Wɛ mu, beɲwaani dɔntu jigi dam si DI gu abam si DI daari DI di abam mintu ni. A lagɔ a ta abam si dɔntu mu á maɲi si á taá kwarɔ.

⁶ Ku na yi kabɛmbɛli, ba yɛni ba yɛgi suntu mwali mwali mu. Wɛ nan ba swe si didɔa didɔa ni ni. ⁷ Wɛ maɲi DI ye abam yuuywe sum ni na mai te tìn. Á yi taá kwarɔ fɔɔni, si abam didɔa didɔa jigi kuri á dwe kabɛmbɛli zanzan.

⁸ A lagɔ a ta abam si nɔɔnu wɔlɔ maama na zigi nabiinɛ yigɛ ni o bri jaja si o yi a nɔɔnu tìn, amu Nabiin-bu wɔm di wó zigi kuntu tu kwaga ni a bri ni o yi a nɔɔnu Wɛ malesɔ sum yigɛ ni. ⁹ Ku daari, wɔlɔ maama na vin amu nabiinɛ yigɛ ni tìn, amu di wó vin kuntu tu Wɛ malesɔ sum yigɛ ni. ¹⁰ Wɔlɔ maama na nɔɔni wo-balwaarɔ o pa amu Nabiin-bu wɔm tìn, Wɛ wó se si DI ma ce kuntu tu. Wɔlɔ

nan na nɔɔni o twi Wɛ Joro kum tìn, Wɛ bá se si DI ma ce-o.

¹¹ Nɔɔna wó ja abam ba vu ba saɲi Zwifɛ nakwa tee ni di tu kum yigɛ tiinɛ tee ni di didɛera tee ni. Ba na ki abam kuntu, si á yi taá liɛ di á na wó nɔɔni kɔlɔ si á ma vri á titi, naa á na wó tɔli taani dɔm te tìn. ¹² Kantu maɲa kam ni Wɛ Joro kum wó pa á lwarɔ á na maɲi si á ta kɔlɔ tìn.»

Jjigirɔ na bá wani ti pa ɲwia te tìn taani

¹³ Nɔɔnu didɔa mu tɔgi o wu kɔgo kum wɔni, o ma ta di Zezi o wi: «Karanyina, a loori-m si n ta a zumbaaru wɔm, si o kwe wɛnu tɔli dibam ko na tigi o daari tìn o maɲi amu nyum o pa-ni.»

¹⁴ Zezi ma lɛr-o o wi: «A cilɔɲ. Wɔɔ mu tiɲi amu si a di abam taani naa si a maɲi á jjiɲirɔ a pa abam?» ¹⁵ O laan ma ta di ba maama o wi: «Á taá yiri á titi di wo-swɛnɛ zanzan. Nɔɔnu jjiɲirɔ na daga te, ti bá wani o ɲwia ti yiri, o na maɲi o yi nadum te di.»

¹⁶ Zezi laan ma maɲi mumaɲa o bri-ba o wi: «Nadum wɔɔɔɲ mu wura. O maa jigi kari si na ki wodiiru zanzan si pa-o. ¹⁷ O ma buɲi o wi: A nan wó ki ta mu? Je daa tɛrɛ si a ki a wodiiru tum maama da.»

¹⁸ O laan ma buɲi o wi: «A na wó ki te tìn, aá magi a tuli sum maama mu a di tɛga ni, si a daari a lɔ tuli-ze, si a wani a pe a wo-vaalu tum di a wɛnu tum maama a ki da.» ¹⁹ A laan wó ta a wɔni a wi: «A jigi wɛnu tɔli maama a na lagɔ tìn si ku taa ve bina kɔgo kɔgo. Liɛ daa bá ja-ni. Aá ta ki a wɔbuɲa na lagɔ te tìn, a di yi a nyɔa yi a ki wɔpolo.»

²⁰ Wɛ ma ta did-o DI wi: «Nmu yi joro mu. Titi dɔntu wɔni áa jɔɲi n ɲwia. Kuntu tìn, wɔɔ mu wó ta te wɛnu tɔli maama n ya na jigi tìn?» ²¹ «Ku yi kuntu dɔɲ mu di wɔlɔ maama na tiɲi jjiɲirɔ

zanzan o pa o titi yi o ba jigi kulokulɔ We tee ni tɩn.»

Baŋa-We na nii dɩbam baŋa ni te tɩn

(Matiyu 6:19-21,25-34)

²² Zezi ma ta di o karabiə bam o wɩ: «Kuntɩ ŋwaani mu a lagɩ a ta abam si á yi taá jigi liə di lɔgɩ baŋa kulokulɔ, ku na yi á ni-wɔdiu, naa á na wó zɩ gwaaru tɩɩ tɩn. ²³ Beŋwaani á ŋwia garɩ wɔdiiru. Yɩra yalɩ We na pe abam tɩn di maa garɩ gwaaru. ²⁴ Nan maani-na á nii bacangaaru na yi te tɩn. Tɩ ba duə, yi tɩ ba zagɩ mɩna. Tɩ ba jigi tuli di tikəri si tɩ kɩ wɔdiiru da. Ku nan yi We mu nii ti baŋa ni di ti ni-wɔdiu. Abam nan tiini á jigi kuri á dwe zunə bam. ²⁵ Abam wɔɔwɔɔ bá wani o toŋi o ŋwia di finfin di, o na maŋi o li te di. ²⁶ Á bá wani ku finfin di á kɩ, beɛ nan mu yi á jigi liə di wəənu tɩɩ maama na daari tɩn? ²⁷ Maani-na á nii gapunnu tum lam na yi te tɩn. Tintu nan wari ti tɩŋi, yi ti wari gwaaru ti so. Nan taá ye-na ni, tintu jigi lam ti dwe Pe Salomon deen na maŋi o zɩɩri gwar-ŋɔnnɩ tɩɩ tɩn. ²⁸ Ku nan na yi gaaru tum kuntɩ, tintu ba jigi de di nɔɔna na zwe-ti. Di kuntɩ di, We ta mu pai ti jigi lam kuntɩ doŋ. Kuntɩ ŋwaani, ku na yi abam, We tiini DI nii abam baŋa ni. Beɛ mu yi á ba kɩ á wɔdiɩba di We?»

²⁹ Á yi taá jigi wɔɔɩŋ-fara di á na wó kɩ te si á na wɔdiu á di tɩn. Á yi taá kɩ liə di kuntɩ wɔŋo. ³⁰ Lɔgɩ baŋa nɔɔna balɩ na yəri We tɩn mu tiini ba buŋi wəənu tum kuntɩ maama wɔɔɩŋa. Abam Ko We nan maŋi DI ye ni abam maŋi si á taá jigi wəənu tum kuntɩ. ³¹ Abam maŋi si á pa á wɔɔɩŋa taa tɔgɩ We paari dum mu. Á na kɩ kuntɩ, We laan wó wəli abam wɔŋo kulɩ na daari tɩn.

³² Á nɔɔna bam á na ba daga tɩn, yi pa-na fɔɩni taa jigi abam.

Abam Ko We wɔɔɩŋa mu lagɩ si DI pa abam tɔgɩ á di DI paari dum. ³³ Kwe-na á jijiguru tum á yəgi, si á daari á maŋi ti səbu kum á ma wəli yinigə tiinə. Kuntɩ mu á kwe á jijiguru á tɩŋi We-sɔŋo ni, səbiə gan-lɔgɔdi na bá cɔgɩ me tɩn. Á na tɩŋi jijiguru We tee ni, ti daa bá je. Ŋwɩna daa bá wani ba ŋo-ti, yi tɩa bá wani ka mu-ti ka cɔgɩ. ³⁴ Beŋwaani, abam jijiguru na tigi me tɩn, á bicara di tigi dáani mu.»

Dí na wó ta jigi dí titi te si dí Yuutu joori o ba tɩn

(Matiyu 24:42-51, 10:34-36, 16:2-3, 5:25-26, Mariki 13:32-37)

³⁵⁻³⁶ Zezi ta ma ta o wɩ: «Á taá fɔgɩ á cɩ á titi, ni nɔɔna balɩ yuutu na nuŋi o vu si o di kadiri candiə yi ba jigi tɩna si o joori o ba tɩn. Ba ma fɔgɩ ba vɔ ba gwaaru di vwɩ, yi ba tarigi ba min-zwəənu ba zigɩ ba tee ni. Ba yuutu wɔm na tu o yi mancopɩna o magɩ boro, ba laan wó wani ba zaŋi lɩla ba purɩ ba pa-o. ³⁷ Ba yuutu wɔm na joori o ba, yi tintuŋna balɩ na zigɩ ba niə yi ba ba dɔ tɩn, kú ji wɔpolo di ba. Á lagɩ a ta cɩga mu di abam si, ba yuutu wɔm laan wó pa ba jəni ba di wɔdiu. O ma wó vɔ o gɔɔ di vɔa, si o kwe wɔdiu kum o vu o zigɩ si ba di. ³⁸ O nan na joori o ba titi kurɩ ni di, yi o tintuŋna bam ta na zigɩ ba niə yi ba ba dɔa, kú ji wɔpolo di ba.

³⁹ Á taá ye si, sɔŋo tu ya na lwarɩ maŋa kalɩ ŋwɩnɩ na lagɩ o ba tɩn, o ya bá pa ŋwɩnɩ wɔm na cwəŋə o zɩ o ŋo. ⁴⁰ Kuntɩ ŋwaani abam maŋi si á cɩ á titi mu, si amɩ Nabiin-bu wɔm lagɩ a ba maŋa kalɩ abam na ba tɩna ni aá ba tɩn mu.»

⁴¹ Pɩyɛɛɩ ma bwe Zezi o wɩ: «Dí Yuutu, nmɩ na maŋi mɩmaŋa yantu tɩn, ku yi dɩbam yɩranɩ ŋwaani mu naa nɔɔna maama ŋwaani mu?»

⁴² Dí Yuutu Zezi ma læri o wɪ: «Wɔɔ mu yi tuntɔŋ-ŋum wɔɔ na jɪgɪ wɔɔɔŋa tɪn? O nyɪ nɪnɛɛnɪ tuntɔŋnɔ wɔɔ o yuutu na yagɪ o tɪtɔŋa o pa-o yi o daari o vu cwəŋə tɪn. O yuutu wɔm ma li-o sɪ o taa nii o donnə tuntɔŋna bam baŋa ni, sɪ o daari o taa pa-ba ba ni-wɔdiu de maama. ⁴³ O sɔŋɔ tu wɔm na joori o ba, yi o na piini dɪ o kɪ kɔɔɔ maama o na pɛ-o sɪ o kɪ tɪn, tuntɔŋnɔ wɔm kɔntɔ laan wɔ na wɔpolo. ⁴⁴ A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, o yuutu wɔm laan wɔ pa o taa nii o jɪjɪgɪrɔ maama baŋa ni mu.

⁴⁵ Tuntɔŋnɔ wɔm nan na buŋɪ o wɪ, o yuutu wɔm daani zanzan yi o ba tui, yi o na jɪgɪ o donnə tuntɔŋ-baara dɪ tuntɔŋ-kaana bam o maga, o dɪ o gaala, yi o nyɔ sana o bugə, ⁴⁶ tuntɔŋnɔ wɔm kɔntɔ yuutu wɔm laan wɔ joori o ba, de dɪm tuntɔŋnɔ wɔm na ba jɪgɪ tɪna dɪ maŋa kalɔ o na wɔ ba tɪn. O yuutu wɔm na tu o pɪr-o kɔntɔ, o laan wɔ pa o na cam, yi o daari o pa o da dɪ balɔ na vɪn Wɛ cɪga kam tɪn o na yaara zanzan.

⁴⁷ Tuntɔŋnɔ wɔɔ maama na lwarɪ o yuutu wɔɔɔŋa na lagɪ sɪ o kɪ kɔɔɔ tɪn, yi o na wɔ sɛ sɪ o ja o tɪtɪ o kɪ-kɔ, kɔntɔ tu wɔ na magɪrɔ zanzan. ⁴⁸ Kɔ daari, wɔɔ na yɛri o yuutu na lagɪ sɪ o kɪ kɔɔɔ tɪn, yi o na kɪ kɔɔɔ na maŋɪ sɪ ba mag-o tɪn, kɔntɔ tu wɔ na magɪrɔ finfin mu. Wɔɔ maama ba na pɛ wəənu zanzan tɪn, baá bwe-o wəənu zanzan bwiə. Nɔɔnɔ wɔɔ na jɔŋɪ wəənu zanzan sɪ o taa nii-tɪ tɪn, Wɛ wɔ bwe-o wəənu zanzan kɔ ja gaalt.»

⁴⁹ Zezi daa ta ma ta o wɪ: «Amɔ tu lɔgɔ baŋa sɪ a tarɪgɪ mini mu a ma zwɛ-kɔ. A nan ya lagɪ dɪ a wɔ maama sɪ mini dɪm na maŋɪ dɪ ya tarɪgɪ mu. ⁵⁰ Amɔ nan maŋɪ sɪ a zɔ yaara wɔ, nɪnɛɛnɪ a na wɔ miisi na wɔnɪ te tɪn mu. A nan wɔ wɔ-cɔgɔ wɔnɪ mu, sɪ kɔ taa

ve maŋa kam kɔ na wɔ kɪ kɔ ti tɪn. ⁵¹ Amɔ na tu lɔgɔ baŋa tɪn, á buŋɪ sɪ kɔ yi sɪ a pa nɔɔna fɔgɪ daani mu na? Aye. A tu sɪ a pa nɔɔna pɔɔrɪ daani mu. ⁵² Kɔ na puli zɪm kɔ maa ve, sɔŋɔ dɪdɔa wɔnɪ nɔɔna banu na wɔra, baá pɔɔrɪ daani batɔ dɪ bale. ⁵³ Kɔ dɪ o bu wɔ pɔɔrɪ daani. Nu dɪ o bukɔ dɪ wɔ pɔɔrɪ daani. Kaani dɪ o barɔ nu dɪ wɔ pɔɔrɪ daani.»

⁵⁴ Zezi laan ma ta dɪ nɔn-kɔgɔ kɔm o wɪ: «Á na nɛ kunkwəənu na wɔra tɪ zaŋa mɛ seenɪ dɔa na zɪgɪ da ka ni tɪn, á yəni á ta lɪla sɪ dɔa lagɪ ka ni, yi kaá sɪnɪ ka ni mu. ⁵⁵ Kɔ daari gungun-kɔrrɔ viu na wɔra kɔ fulə, á yəni á wɪ lɔn-wɪa maa bɪna, yi kɔɔ sɪnɪ kɔ kɪ kɔntɔ mu. ⁵⁶ Abam yi pipiri-nyɪna mu. Abam wai á nii weyuu dɪ tɪga baŋa á ma lwarɪ tɪga kam yibiye na wɔ ta yi te tɪn. Bɛɛ nan mu yi á warɪ á lwarɪ wəənu tɪɔ na wɔra tɪ kɪ lele tɪn kuri?

⁵⁷ Bɛɪwaani mu yi abam ba buŋa, sɪ á lwarɪ kɔɔɔ na lana tɪn sɪ á taá kɪa? ⁵⁸ Kɔ nyɪ dɪ nɔɔnɔ na jaani-m o vu o sanɪ sariya jəgə ni te tɪn. Abam ta na wɔ cwəŋə ni á maa ve tɪn, sɪ n kwaanɪ n pa á fɔgɪ daani. Kɔ na dai kɔntɔ, o laan wɔ ja nmu o kɪ sariya-diru wɔm jɪŋa ni. Wɔntɔ dɪ laan ma wɔ kɪ nmu o tuntɔŋnɔ jɪŋa ni, sɪ o kɪ nmu pɪna digə ni. ⁵⁹ A lagɪ a ta nmu sɪ nɪ ta n wɔra taan. N na wɔ ŋwɪ jɪnɪ dɪm maama n ti, ba bá yagɪ-m.»

13

Dí na wɔ læni dí wurɔ, dí wɔ na cɔgɪm

¹ Kantɔ maŋa kam ni nɔɔna badonnə maa ba Zezi te, yi ba ta dɪd-o Galile tiinə badonnə taanɪ. Gɔvɪrma tu Pilatɪ deen jaani bantɔ o gɔ maŋa kalɔ ba na wɔra ba kaani Baŋa-Wɛ tɪn, o pa ba jana nuŋɪ ka gwaanɪ dɪ vara jana.

² Zezi ma ləri nɔɔna bam o wɪ: «Galile tiinə bantɔ na tiini ba na cam kɔntɔ donj tɪn, á bɔnjɪ sɪ kɔ yɪ ba na tiini ba yɪ nɔn-balwaarɔ ba dwe ba donnə bam tɪn ɲwaanɪ mu na? ³ Aye, kɔ daɪ kɔntɔ. Abam tɪtɪ dɪ na wɔ ləni á wɔrɔ á yagɪ kəm-balwaarɔ tɪm, abam maama dɪ wɔ cɔgɪ kɔntɔ donj mu. ⁴ Kɔ ta na yɪ nɔɔna fugə-nana balɔ ya na tɪgɪ Silba nɪ maɲa kam weyuu digə na tɔ ba baɲa nɪ tɪn, á bɔnjɪ nɪ kɔ yɪ ba na maɲɪ sɪ ba na cɔgum kɔ dwəni Zeruzalem tiinə badonnə bam tɪn ɲwaanɪ mu na? ⁵ Aye, kɔ daɪ kɔntɔ. Abam tɪtɪ na wɔ ləni á wɔrɔ á yagɪ kəm-balwaarɔ tɪm, abam maama dɪ wɔ cɔgɪ kɔntɔ donj mu.»

Kapɔrɔ kɔlɔ na ba jaanɪ tɪn mɪmaɲa

⁶ Zezi laan ma maɲɪ mɪmaɲa o brɪ-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ mu wɔra. O ma jəri kapɔrɔ o kara wɔnɪ. O ma vu sɪ o nii, oó na kɔ biə o gwəri na. O ma wɔ nɛ. ⁷ Kɔ na ba ləri biə tɪn, o ma ta dɪ o tɪntɔɲnɔ wɔm o wɪ: «Nii, dɔɔn jɪgɪ bɪna yatɔ mu a na tui a laga kɔ biə yɪ a ba naɪ kɔlɔkɔlɔ. Nan goni-kɔ n dɪ tɪga nɪ, sɪ kɔ zɪgɪ da kafɛ mu.»

⁸ Tɪntɔɲnɔ wɔm ma lər-o o wɪ: «A yuutu, yagɪ sɪ kɔ daa kɪ bɪnɪ dɪdɔa kɔ wəli da. Aá kɔ gorjo a kaagɪ kɔ maama yɪ a kɪ pɔpɔnɔ da. ⁹ Bɪnɪ daa na yiə yɪ kɔ na lægi biə, kɔ lana. Kɔ nan daa ta na wɔ lægi, dɪ laan wɔ go-kɔ dí dɪ tɪga nɪ.»

Zezi na pɛ kaanɪ wɔdonj na yazurə ba siun dɛ ni te tɪn

¹⁰ Zwifə bam siun dɛ dɪdonj dɛɛn ma yi. Zezi maa wɔ ba Wɛ-digə kam nɪ o brɪ-ba Wɛ taanɪ. ¹¹ Kaanɪ wɔdonj maa tɔgɪ o wɔra, cicirə na jɪg-o ka yaara dɪ yawɪtɔ taan bɪna fugə-nana, ka pa o tii mu, o warɪ o kwəni wɛɛnɪ. ¹² Zezi na nɛ-o tɪn, o ma ta dɪd-o sɪ o ba o te. O laan ma ta dɪd-o o wɪ: «Kaanɪ, n nɛ bwəlɪm, n sin

dɪ n yaara yam.» ¹³ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, o ma zɪ o jɪa o baɲa nɪ. Bɪdwɪ baɲa nɪ mu kaanɪ wɔm kwəni wɛɛnɪ. O na kwəni wɛɛnɪ tɪn, o ma tee Baɲa-Wɛ.

¹⁴ Zwifə Wɛ-digə kam yuutu wɔm na nɛ Zezi na kɪ te ba siun dɛ dɪm nɪ yɪ o pa kaanɪ wɔm na yazurə tɪn, o bam ma zaɲɪ. O ma ta dɪ kɔgɔ kɔm o wɪ: «Wɛ pɛ dɪbam da yardɔ mu sɪ dí ta maa tɔɲɪ dí tɪtɔɲa. Kɔntɔ tɪn, á maɲɪ sɪ á taá tui da yam kɔntɔ nɪ mu sɪ á na yazurə, sɪ kɔ daɪ siun dɛ dɪm nɪ.»

¹⁵ Dɪ Yuutu Zezi ma lər-o o wɪ: «Abam yɪ pipiri-nyɪna mu. Abam wɔɔ mu wɔ ta jɪgɪ o nabɪa naa o bɪnaga yɪ o ba bwəli-ka o ja vu sɪ ka nyɔ na siun dɛ dɪm nɪ? ¹⁶ Kɔntɔ tɪn, kaanɪ wɔntɔ na yɪ Abraham dwi tu yɪ sɔtaanɪ ya vɔ-o dɪ yawɪtɔ bɪna fugə-nana tɪn, kɔ culi sɪ a bwəl-o a yagɪ siun dɛ dɪm nɪ sɪ o sin dɪ o yawɪtɔ kɔm na?»

¹⁷ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔ ma pa balɔ na vɪ-o tɪn na cavɪra. Kɔ daari nɔn-kɔgɔ kɔm maama maa jɪgɪ wɔpɔlo zanzan dɪ wɔ-kɪnkagɪla yalɔ maama o na kɪ tɪn.

Wɛ paari dɪm na yɪ te tɪn
(*Matiyu 13:31-33, Marɪkɪ 4:30-32*)

¹⁸ Zezi daa ma ta o wɪ: «Wɛ paari dɪm nyɪ dɪ bɛɛ? A ma bɛɛ mu a maɲɪ-dɪ a brɪ abam? ¹⁹ Wɛ paari dɪm nyɪ dɪ nɔɔnɔ na kwe wo-duu na yɪ mɪmɪtɔnɔ o vu o du o kadugə nɪ. Wo-duu kɔm kɔntɔ ma nuɲɪ, yɪ kɔ tiini kɔ jɪ tu-kamunu. Zunə laan ma ba ba sɔ ba pwərə tiu kɔm yuu nɪ.»

²⁰ Zezi daa ma ta o wɪ: «A ta wɔ ma bɛɛ mu a maɲɪ Wɛ paari dɪm na nyɪ te tɪn a brɪ abam? ²¹ Dɪ nyɪ dɪ kaanɪ na kwe dabɪlɪ o gwaanɪ dɪ dɪpɛ muni zwɪ-zɛ sɪtɔ te tɪn. Dɪ laan ma pa dɪpɛ muni dɪm maama fulɪ.»

Dí na wó zú Wé paari dím wóni te tìn
(Matiyu 7:13-14,21-23)

²² Zezi dɛɛn wó cwɛɛɛ nɪ o maa ve Zeruzalem. O na maa ve tɪn, o tɪlɪ tɪnɪ dɪm maama yɪ o brɪ-ba Wé taanɪ. ²³ Nɔɔnɔ wɔdɔɔɔ ma bwe-o o wɪ: «A Yuutu, nɔɔna finfin yɪranɪ mɔ wó na vrɪm na?»

Zezi ma ta dɪ nɔɔna bam o wɪ: ²⁴ «Á taá cɔ á tɪtɪ sɪ á kwaanɪ á da ni dɪlɔ na pɪnɪ tɪn á zú Wé paari dɪm wɔ. A lagɪ a ta abam sɪ nɔɔna zanzan wó ba ba beeri sɪ ba zú, yɪ ba bá wantɪ ba na cwɛɛɛ. ²⁵ Maɲa kam na yɪ, yɪ sɔɲɔ tu zanɪ o pɪ o manɔɲɔ, abam laan wó ba á zigɪ pooni nɪ á magɪ boro, yɪ á loori á wɪ: «Dí Yuutu, popo, pɔrɪ sɪ dí zú.» O laan wó lɛrɪ o wɪ: «A yɛrɪ abam na nuɲi mɛ.» ²⁶ Abam laan wó ta wɪ: «Dɪbam ya tɔgɪ dɪ nmɔ dí jɛnɪ dí di wɔdiu. Kɔ yɪ dɪbam tɪv kɔm cwe sɪm wɔnɪ mɔ n zigɪ da n brɪ Wé taanɪ.» ²⁷ O nan ta wó lɛrɪ abam o wɪ: «A yɛrɪ abam. Joori-na daa nɪ, abam kɛm-balwaarɔ tiinɛ bam.»

²⁸ Kɔ na kɪ abam kɔntɔ, á wó na Abraham dɪ Yizakɪ dɪ Zakɔbɪ na je Wé paari dɪm wɔnɪ, kɔ wɛlɪ dɪ Wé nijɔɲɛ bam maama. Abam tɪtɪ nan bá na cwɛɛɛ sɪ á zú. Abam wó maɲɪ mɛ yaara na wɔra yɪ nɔɔna keerɛ yɪ ba dɔnɪ ba nwa tɪn. ²⁹ Nɔɔna wó nuɲi lɔgɔ baɲa je maama nɪ ba ba ba zú Wé paari dɪm wɔ, yɪ ba jɛnɪ ba di ywɛɛnɪ daanɪ. ³⁰ Á taá ye nɪ, nɔɔna badaara zɪm na yɪ kwaga tiinɛ tɪn wó ba ba ji yigɛ tiinɛ. Badaara dɪ na maɲɪ ba yɪ yigɛ tiinɛ tɪn wó joori ba ji kwaga tiinɛ.»

Zezi wɔ na cɔgɪ Zeruzalem tiinɛ ɲwaanɪ te tìn
(Matiyu 23:37-39)

³¹ Maɲa kam kɔntɔ nɪ mɔ Farizɪan badonnɛ tu Zezi te, yɪ ba ta dɪd-o ba wɪ: «Yagɪ yo seenɪ sɪ

n vu jɔgɛ kadoɲ. Bɛɲwaanɪ Pɛ Erɔdɪ lagɪ sɪ o pa ba gɔ nmɔ.»

³² O ma lɛrɪ-ba o wɪ: «Vɛ-na á ta á brɪ nastá kam nɪ, zɪm da yantu nɪ a maɲɪ sɪ a taa zɛlɪ sɔtaana, sɪ a kwɛrɪ a pa nɔɔna na yazurɛ. Da yatɔ dɛ nɪ, a laan wó yɪ a kweelim jɔgɛ. ³³ A nan maɲɪ sɪ a daa kwe a cwɛɛɛ a taa kɛa zɪm dɪ jwaanɪ dɪ jwa yigɛ nɪ, bɛɲwaanɪ kɔ bá wantɪ sɪ wɔlɔ na yɪ Wé nijɔɲɪ tɪn ga o ɲwɪa yɪ kɔ daɪ Zeruzalem nɪ.

³⁴ Hɔii! Zeruzalem tiinɛ-ba, á yɛnɪ á gɔ Wé nijɔɲɛ yɪ á dɔlɪ nɔɔna balɔ Wé na tɔɲɪ abam tee nɪ tɪn dɪ kandwa. Kuni zanzan mɔ a ya lagɪ sɪ a la abam nɔn-biɛ a kɪ daanɪ sɪ a taa nii á baɲa nɪ, nɪnɛɛnɪ corɔ na kukwɛrɪ kɔ biɛ kɔ kɪ kɔ vwana kuri nɪ te tɪn, yɪ abam wɔ sɛ. ³⁵ Kɔntɔ tɪn, Wé laan wó dwanɪ Dɪ jɪa abam tɪv kɔm baɲa nɪ sɪ kɔ ji di-dwɛɛnu. Á taá ye nɪ, á daa bá na-nɪ sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ á na wó ta wɪ: «Zulɪ-na wɔlɔ na tu dí Yuutu Wé yɪrɪ ɲwaanɪ tɪn.» »

14

Zezi na pɛ ya-fɔla tu na yazurɛ te tìn

¹ Siun dɛ dɪdɔɔɔ dɛɛn ma yɪ. Zezi ma vu Farizɪan yigɛ tu dɪdɔa sɔɲɔ o zú sɪ o di wɔdiu. O na wɔra tɪn, ba maa kwaanɪ ba yɪr-o, sɪ ba nii o na wó kɪ te tɪn. ² Ya-fɔla tu ma ba o zigɪ Zezi yigɛ nɪ. ³ Zezi na nɛ-o tɪn, o ma bwe Wé cullu karanyɪna tiinɛ dɪ Farizɪan tiinɛ bam o wɪ: «Dɪbam cullu paɪ cwɛɛɛ sɪ dí pa nɔɔnɔ na yazurɛ siun dɛ dɪm nɪ naa kɔ culɛ?» ⁴ Ba maa cɪm. O ma dwe nɔɔnɔ wɔm o pa o na yazurɛ, yɪ o yag-o o wɪ, o vɛ.

⁵ O laan ma bwe-ba o wɪ: «Abam wɔlɔ bu na tɔ vɔlɪ wɔnɪ siun dɛ nɪ, n bá kɪ lɪla n vu n vaɲ-o n lɪ na? Kɔ na yɪ n nabɪa dɪ, n bá vu n lɪ-ka na?»

⁶ Ba maa warɪ ba lɛr-o kɔlɔkɔlɔ.

Dí na maɲɪ sɪ dí tu dí tɪtɪ dí kɪ te tìn

7 Nɔɔna balu na tu si ba toɔɔ ba di wɔdiu Farizian tu wɔm sɔɔɔ nɔ tu maa lagɔ jɔɔɔ je si ba jɔni. Zezi ma na ni ba lagɔ je-laaru je mu si ba jɔni da. O na ne kuntu tin, o ma manɔ mɔmanɔ o bɔ-ba o wɔ: 8 «Nɔɔnu na ki kadiri candiɔ yi o bɔɔi-m si n ba n di, yi kwaanɔ si n jɔni nɔn-kamunu jɔɔɔ je ni. Nmu na ki kuntu, yi nɔn-kɔrɔ na tuɔ, 9 sɔɔɔ tu wulu na bɔɔi abam tin wɔ ba o ta di nmu o wɔ: «Zanɔ si n daari jɔɔɔ kam n pa nɔɔnu wɔntu.» Nmu laan wɔ zanɔ n vu n jɔni kwaga kwaga mu di cavɔra.

10 Ku daari, ba na bɔɔi-m si n vu n toɔɔ n di candiɔ, ve n jɔni kwaga kwaga. Nmu na ki kuntu, yi sɔɔɔ tu wɔm na tu o na-m, o laan wɔ ta o wɔ: «A cilonɔ, zanɔ n ba yigɔ n jɔni.» Kuntu wɔ pa n na zulɔ nɔɔna bam maama yigɔ ni.

11 Bɛɔnwaanɔ, wulu na zɔɔi o titi tin, Wɛ wɔ tu kuntu tu. Wulu nan na tu o titi tin, Wɛ wɔ zɔɔi kuntu tu.»

12 Zezi laan ma ta di sɔɔɔ tu wɔm o wɔ: «Nmu na lagɔ n ki wɔdi-fɔrɔ n pa nɔɔna, ku na yi wɔa ni naa didaanɔ, si n yi bɔɔi n cilonnɔ di n cɔrru di n donnɔ nadunɔ. Nmu na ki kuntu, bantɔ wɔ wanɔ ba joori ba di ki-m kuntu donɔ ba ma ɔwɔ jɔni dɔm. 13 Nmu nan na lagɔ n ki candiɔ, si n bɔɔi balu na yi yinigɔ tiinɔ di kwaarɔ di gwanɔ di lilwɔ tin, si ba ba ba di. 14 Nmu na ki kuntu, nmu wɔ ta n jɔɔ yi-yoɔɔ. Nɔɔna bantɔ donɔ bɔ wanɔ ba joori ba ɔwɔ jɔni dɔm. Manɔ kam Wɛ na wɔ pa nɔn-ɔɔna bi ba yagɔ tɔɔni tin, nmu laan wɔ jɔni n kam dɔm kwɔrɔ.»

*Candi-fara mɔmanɔ
(Matiyu 22:1-14)*

15 Nɔɔnu wɔdonɔ wulu na toɔɔ o je Zezi tee ni o di wɔdiu tin ma ni o na tagɔ kulu tin. O ma ta did-o o wɔ: «Nɔɔnu wulu maama na zu Wɛ paari dɔm wɔ o jɔni o di

ywɔani daanɔ tin mu yi yu-yoɔɔ tu.»

16 Zezi ma manɔ mɔmanɔ o ma lɔri o wɔ: «Nɔɔnu wɔdonɔ mu ya wɔra o ma lagɔ o ki wɔdi-fɔrɔ si o pa nɔɔna. O ma bɔɔi nɔɔna zanzan si ba ba ba di. 17 Candiɔ kam manɔ na yi tin, o ma tɔɔi o tintɔɔnu si o vu o ta di balu o na bɔɔi tin ni, ba ba si wɔɔɔ maama ti ku yigɔ. 18 Nɔɔna bam na ni kuntu tin, ba maama ma wɔra ba loori cwɔɔɔ o tee ni. Ba didɔa ma wɔ: «Popo, pa-ni cwɔɔɔ, si a jɔɔi kar-dɔɔa mu, ku yi fifɔn si a vu a nii ka banɔ ni.» 19 Nɔɔnu wɔdonɔ di ma wɔ: «Popo, pa-ni cwɔɔɔ, si a yɔɔi nabe fugɔ mu lele kuntu si a ma va. A maa ve si a ki a nii, si wɔ se si va na?» 20 Nɔɔnu wɔdonɔ di ma ta o wɔ: «A di kaanɔ mu lele kuntu. Amu daa bɔ wanɔ a ba.»

21 Tintɔɔnu wɔm laan ma joori sɔɔɔ o vu o ta di o tu wɔm ba na lɔri te tin. Sɔɔɔ tu wɔm na ni tin, o bam ma zanɔ. O ma ta di tintɔɔnu wɔm o wɔ: «Nunɔ lila n vu tiu kum cwe sim yum maama n la yinigɔ tiinɔ di kwaarɔ di lilwɔ di gwanɔ n pa ba ba ba di.» 22 Tintɔɔnu wɔm ma ki kuntu, yi o daa ta o wɔ: «Amu tu, a ki tite maama nmu na tagɔ tin, yi jɔɔɔ daa ta daari si nɔɔna jɔni da.» 23 Sɔɔɔ tu wɔm daa ma ta did-o o wɔ: «Nunɔ tiu kum wɔ n vu n beeri cwɔ-bim sim maama niɔ ni, si n pa balu na wɔra tin ba ba zu a sɔɔɔ kum si ku su.»

24 A lagɔ a ta abam si, ku na yi nɔɔna balu a ya na bɔɔi yi ba vin tin, bantɔ wuluwulu daa ba jɔɔ ni si ba toɔɔ ba di a wɔdiu kum.»

*Dɔ na wɔ kwaanɔ di dɔ dam
maama te si dɔ taɔ toɔɔ Zezi tin
(Matiyu 10:37-38, 5:13, Mariki 9:50)*

25 Zezi na wɔ cwɔɔɔ ni o maa ve tin, nɔn-kɔɔɔ zanzan maa toɔɔ o kwaga. O ma pipiri o nii ba seeni yi o wɔ: 26 «Nɔɔnu wulu na tu amu

te yi o wɔ vɪn o ko dɪ o nu, dɪ o kaani dɪ o biə, dɪ o zɪmbaara dɪ o nyaana dɪ o nakwa, yi o na wɔ vɪn o titɪ ŋwɪa dɪ, kɔntu tu bá wani o ji amɔ karabu. ²⁷ Wɔlɔ maama na wɔ sɛ sɪ o tɔɔɪ amɔ kwaga, sɪ o na yaara nɪ wɔlɔ na zɪŋɪ dagara o maa ve o tɔvɪn je te tɪn, kɔntu tu bá wani o ji a karabu.

²⁸ Abam wɔlɔ na bɔŋɪ sɪ o lɔ wɛyuu di-kamunu, n manɪ sɪ n da yigə n jəni n jeeli n nii, səbu kɔm wɔ wani digə kam kɔ lɔ kɔ ti naa kɔ bá wani. Kɔ dai kɔntu na? ²⁹ N na wɔ kɪ kɔntu, yi n na cwi digə kam kuri yi ka daa warɪ ka guri, balɔ maama na lwarɪ tɪn wɔ ta mwanɪ nmɔ, ³⁰ yi ba wɪ: «Nɔɔɔv wɔntu puli digə lɔɔm, yi o daa warɪ-ka o guri.»

³¹ Asawɛ, pɛ na lagɪ o kɪ jara dɪ pɛ wɔdɔŋ, o manɪ sɪ o da yigə o jəni o bwe o nii, nɔɔna mɔrr-fugə (10.000) kalɔ na wɔ o kwaga nɪ tɪn wɔ wani ba jeeri nɔɔna mɔrr-fiinle (20.000) kalɔ na wɔ pɛ wɔdɔŋ wɔm kwaga nɪ tɪn naa ba bá wani. Kɔ dai cɪga na? ³² O nan na bá wani, pɛ wɔdɔŋ wɔm ta na wɔ yigə yigə o biɪnɪ tɪn, oɔ da yigə o tɔŋɪ tintɔŋna mɔ o tee nɪ, sɪ ba koor-o sɪ o yagɪ jara yam sɪ ya ti. ³³ Kɔntu tɪn, kɔ yi bɪdwi mɔ dɪ abam wɔlɔ maama na wɔ kwe o wɔŋo maama o yagɪ daa nɪ, o bá wani o ji amɔ karabu.

³⁴ Yɛ ywənə yi dɪ wai dɪ kwe wɔdiu. Yɛ ywəəni nan na ti, n daa n bá wani n pa dɪ joori dɪ ja ywəəni. ³⁵ Dɪntu daa ba jigɪ kuri. N bá wani n kɪ-dɪ n kadugə nɪ, naa n ma n kɪ pɔpɔɔ. N manɪ sɪ n lo-dɪ n yagɪ mɔ.

Abam nan fɔɔɪ á cɛɔɪ amɔ taani dɪm.»

15

Pi-jiə dɪ səbu-jiu mɪmaŋa
(Matiyu 18:12-14)

¹ Dɛ dɪdwi lampo-joŋnə dɪ nɔn-cɪcɔɔɔɔɔɔ zanzan ma fɔɔɔɔ ba yi Zezi te, sɪ ba taa cɛɔɪ o taani dɪm. ² Farizian tiinə dɪ Wɛ cullu karanyina tiinə na nɛ kɔntu tɪn, ba maa pɔvɔna ba wɪ: «Taá nii nɔɔɔv wɔntu na je dɪ nɔn-cɪcɔɔɔɔɔɔ, yi o ta kwəri o di wɔdiu dɪ ba.»

³ Zezi laan ma manɪ mɪmaŋa o brɪ-ba o wɪ: ⁴ «Abam wɔlɔ na jigɪ peeni bi (100), yi sɪ didva na je, o bá yagɪ peeni funugɔ-nugɔ kɔm (99) gaa nɪ, yi o daari o vu o beeri pi-jiə kam na? ⁵ O nan na beeri o na-ka, o laan wɔ kwe-ka o danɪ o bakala banya nɪ dɪ wɔpolo o ja vu sɔŋɔ. ⁶ O na tu o yi sɔŋɔ, oɔ bəŋɪ o cilonnə dɪ o sɔŋɔ tiinə maama, yi o ta dɪ ba o wɪ: «Á kɪ wɔpolo dɪ amɔ, a na nɛ piə kalɔ ya na je tɪn ŋwaani.» ⁷ Kɔntu tɪn, a lagɪ a ta abam sɪ, kɔ yi bɪdwi mɔ dɪ nɔn-cɪcɔɔɔɔ didva na ləni o wɔ o yagɪ kəm-balwaarɔ, kɔv pa wɔpolo taa daga Wɛ-sɔŋɔ nɪ. Baá ta jigɪ wɔpolo zanzan did-o kɔ dwe nɔn-ŋɔna funugɔ-nugɔ na ba bɔŋɪ sɪ ba manɪ sɪ ba ləni ba wɔv Wɛ ŋwaani.

⁸ Asawɛ, kaani na jigɪ səbu-dala fugə, yi didva na je, o bá tarigɪ kania o zuri o yɪra o zwarɪ digə kam wɔ maama, sɪ o nii oɔ na-dɪ na? ⁹ O nan na nɛ-dɪ, o laan wɔ bəŋɪ o cilonnə dɪ o sɔŋɔ tiinə maama, yi o ta dɪ ba o wɪ: «Á kɪ wɔpolo dɪ amɔ, a na nɛ səbu-dalɪ dɪlɔ ya na je tɪn ŋwaani.»

¹⁰ Kɔntu tɪn, a lagɪ a ta abam sɪ, kɔ yi bɪdwi mɔ dɪ nɔn-cɪcɔɔɔɔ didva na ləni o wɔ o yagɪ kəm-balwaarɔ, kɔv pa wɔpolo kɔntu dɔŋ taa wɔ Wɛ malesɪ sɪm tee nɪ.»

Bu-jiu mɪmaŋa

¹¹ Zezi daa ta ma ta o wɪ: «Nɔɔɔv mɔ wɔra o na jigɪ bəkəri sɪle. ¹² Dɛ dɪdwi nyaani wɔm ma zanɪ o ta dɪ o ko o wɪ: «Á ko, a loori-m sɪ n manɪ a təri nmɔ

wænu tum wuntu n pa-nu. O ko ma se. O ma manji o jijiguru tum o pa-ba.

¹³ Da funfun na ke tin, nyaani wum ma zanj o kwalim o wænu maama o ja nunji o vu tu kudon yigə yigə. O maa zuri da, yi o ki paweeni yiranu. O maa jigi o wænu tum o cogi yoo yoo. ¹⁴ O laan ma ba o cogi o wænu tum o ti maama. Kana ma tiini ka zu tu kum, yi o daa ba jigi kulukulub. ¹⁵ O ma vu tu wum noonu didba te, o loor-o si o wul-o. Noonu wum ma pa o vu o togi o tere gaa ni. ¹⁶ Kana na tiini ka ce o yira ni tin, o ma bunji si o togi o di tere yam wodi kum, yi noon-noonu ba pa-o-ku. ¹⁷ O wubuna laan ma joori. O ma bwe o tti ni o wi: A ko yeni o pat o tintuna wodi zanzan yi ba ba di ba tie, yi a laan wu yo seeni kana lagu ka gu-ni. ¹⁸ Aa zanj a joori a vu a ko wum te mu, si a ta did-o ni: A ko, a ki a cogi We yigə, yi a ki a cogi nmu di wu. ¹⁹ Kuntu tin, ku daa wu manji si n ki-ni ni nmu bu te. Nan pa a taa togi a yi nmu tintuna bam didba.

²⁰ O na bunji kuntu tin, o laan ma zanj o maa ve o ko wum te. O ta na wu yigə yigə tin, mu o ko wum tulu o na-o. O na ne-o tin, o njawa ma zu-o. O ma zanj o duri o vu o jeeri o bu wum, o kukwar-o di wupolo zanzan.

²¹ Bu wum laan ma ta did-o o wi: A ko, a ki a cogi We yigə, yi a ki a cogi nmu di wu. Kuntu tin, ku daa wu manji si n ki-ni ni n bu te. ²² O ko wum ma ta di o tintuna bam o wi: A ki lila a zu a kwe goru kulub na lana ku dwe ti maama tin, a ja ba a zu-o. Kwe-na jafulu a ki o juna ni, si a kwe natra a pa o zu. ²³ Ve-na a ja na-paali kamunu kum a ja ba a gu, si di ma ki wodi di di candia di wupolo. ²⁴ Benwaani a bu wuntu ya tigi mu, yi o joori o bi. O ya je mu, yi a joori a na-o. Ba ma puli

wodiiru tum dim yi ba kweera di wupolo.

²⁵ Manja kalu nyaani wum na tu o yi soro tin, o zumbaaru wum ya wu kara ni mu o vara. O na nunji kara kam ni o maa bunji soro tin, mu o ni ba na magi wænu yi ba sai. ²⁶ O ma baji o ko tintuna bam didba o bwe-o woro kulub na ki yi ba kweeri tin. ²⁷ Tintunu wum ma lar-o o wi: «Nmu nyaani wum mu tua. Nmu ko ma ja na-paali kamunu kum o gu si ba di candia, o na ne-o yi o jigi yazure tin njwaani.»

²⁸ Bu-kwan kam na ni kuntu tin, o bam ma zanj. O ma ba lagu si o zu digə. O ko wum ma nunji o vu o koor-o si o zu. ²⁹ O ma ta di o ko wum o wi: «Ta n nie, bina yantu maama amu tiini a tunji zanzan a pa nmu. A yeni a se nmu ni manja maama. Nmu nan wu pe amu di bubala di si a gu, si amu di a cilonne ma ki candia. ³⁰ Ku daari nmu bu wuntu na tu tin, n jaani na-paali kamunu kum n gu n pa-o, yi o yi wulu na kwe nmu jijiguru o vu o cogi kabwæru kwaga ni yi o laan joori o ba tin.» ³¹ O ko wum ma lar-o o wi: «A bu, nmu wu amu tee ni mu manja maama. Wænu tulu maama amu na jigi tin yi nmu nyum mu. ³² Di nan manji si di ki wupolo candia mu zim, benwaani nmu nyaani wum ya tigi mu, yi o joori o bi. O ya je mu, yi di joori di na-o.» »

16

Tintun-baloro mumaja

¹ Zezi daa ta ma ta di o karabiə bam o wi: «Nadum mu wura o na jigi tintunu. O tintunu wum mu nii o wænu maama baji ni. Noona badonne ma vu ba ta di nadum wum ba wi, o tintunu wum jigi o wænu tum o coga mu. ² O ma baji o tintunu wum, yi o ta did-o o wi: «A ni nmu na ki te tin. Koo mu n nan wu ta di amu?»

Nan ve n jeeli nm̄ na kɪ te dɪ a wænu tum tɪn, sɪ n ba n ta n bri-nɪ. Nm̄ daa n bá wani n ta n yɪ a tɪntɔŋnɔ.»

³ Tɪntɔŋnɔ wɔm ma bwe o tɪtɪ nɪ o wɪ: «Am̄ nan wó kɪ ta m̄? A tu wɔm lagɪ o lɪ-nɪ o tɪtɔŋa yam nɪ. Am̄ ba dana sɪ a wani a va. Caviira maa jigɪ-nɪ sɪ a taa tɔlɪ a looræ. ⁴ A nan ye a na wó kɪ te, sɪ o na lɪ-nɪ o tɪtɔŋɪ dɪm nɪ, sɪ nɔɔna taa jɔŋɪ-nɪ lanyɪranɪ ba sam nɪ tɪn.»

⁵ O na bɔŋɪ kɔntɔ tɪn, o ma bɔŋɪ balɔ na jigɪ o tu wɔm jɪna tɪn dɪdɔba dɪdɔba o pa ba ba o te. O ma bwe dayigæ tu wɔm o wɪ: «Nm̄ jigɪ a tu wɔm jɪnɪ kɔ maɪ tɪta m̄?» ⁶ Nɔɔnɔ wɔm ma læri o wɪ: «Kɔ yɪ nugæ kɔnkwaanɔ bi (100) m̄.» Tɪntɔŋnɔ wɔm ma ta-o o wɪ: «Nii tɔnɔ kɔlɔ nm̄ jɪnɪ dɪm na pɔpɔnɪ da tɪn. Nan kɪ lɪla n kwe n ja n vu n jɔni n pɔpɔnɪ nɪ kɔnkwaanɔ fiinnu (50).» ⁷ O daa ta ma bwe nɔɔnɔ wɔdɔŋ o wɪ: «Nm̄ jigɪ a tu wɔm jɪnɪ kɔ maɪ tɪta m̄?» O ma læri o wɪ: «Kɔ yɪ mɪna ywælu bi (100) m̄.» Tɪntɔŋnɔ wɔm ma ta dɪd-o o wɪ: «Kwe tɔnɔ kɔm nɪ pɔpɔnɪ nɪ ywælu funɔnɔ (80).»

⁸ Nadum wɔm na lwarɪ kɔntɔ tɪn, o ta tee tɪtɔŋ-balɔrɔ kɔm dɪ o na kɪ te tɪn, bɛŋwaanɪ lɔgɔ baŋa tiinæ jigɪ swan ba ye ba na wó kɪ te sɪ ba ma wæli daanɪ ba dwe balɔ na lwarɪ We poonɪ dɪm tɪn.

⁹ A lagɪ a ta abam sɪ, á manɪ sɪ á kwe lɔgɔ baŋa sɛbu á ma wæli nɔɔna sɪ kɔ pa á di cɪlɔŋɔ daanɪ. A na kɪ kɔntɔ, yɪ sɛbu kɔm na ti, ba jwa wó jeeri abam lanyɪranɪ We-sɔŋɔ nɪ, sɪ á taá wɔra manɪ kalɔ na bá ti tɪn.»

Dí na manɪ sɪ dí taá yɪ cɪga tiinæ te tɪn

¹⁰ «Nɔɔnɔ wɔlɔ na tɔgɪ cɪga dɪ wo-balaŋa tɪn wó ta tɔgɪ cɪga dɪ wo-kamunu dɪ. Kɔ daari wɔlɔ na ba tɔgɪ cɪga dɪ wo-balaŋa tɪn bá wani o tɔgɪ cɪga dɪ wo-kamunu dɪ. ¹¹ Kɔntɔ tɪn, abam na warɪ á tɔgɪ

cɪga dɪ lɔgɔ baŋa sɛbu, We bá se sɪ Dɪ kwe jɪjɪgɪrɔ cɪga cɪga Dɪ kɪ abam jɪŋa nɪ. ¹² Abam na warɪ á tɔgɪ cɪga dɪ wænu tɪlɔ ba na kwe ba kɪ abam jɪŋa nɪ sɪ á nii ti baŋa nɪ tɪn, We bá se sɪ Dɪ pa abam wænu tɪlɔ na wó ta yɪ abam tɪtɪ nyɪm tɪn.

¹³ Tɪntɔŋnɔ bá wani o kwe wɔbɔŋ-dɪdɔwɪ sɪ o ma tɔŋɪ o pa o yuutiinæ bale. Oó ta culɪ dɪdɔba kam yɪ o daari o soe wɔdɔŋ wɔm, naa oó ta nɪgɪ dɪdɔba kam yɪ o daari o gooni wɔdɔŋ wɔm. Kɔntɔ ŋwaanɪ abam bá wani á pa sɪ We taa yɪ á yuutu, sɪ á daari á pa sɛbu dɪ taa yɪ á yuutu.»

¹⁴ Farizɪan tiinæ bam na tɔgɪ ba wɔra tɪn ma ni Zezi na tagɪ kɔlɔ maama tɪn. Ba na yɪ sɛbu-swɛnnyɪna tɪn, ba maa jig-o ba mwana. ¹⁵ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam m̄ lagɪ sɪ á bri á tɪtɪ nɔɔna yigæ nɪ, nɪ á yɪ nɔn-ŋɔna. We nan ye á wɔbɔŋa na yɪ te tɪn. Wɔŋɔ kɔlɔ nɔɔna na paɪ kɔ yɪ wo-kamunu tɪn, kɔ yɪ wo-zɔɔnɪ m̄ We yigæ nɪ.

¹⁶ Nɔɔna deen jigɪ Moyisi cullu tum dɪ faŋa faŋa We nijɔŋnæ bam na bri kɔlɔ tɪn m̄ ba tɔga, yɪ kɔ vu kɔ yɪ manɪ kalɔ Zan wɔlɔ na miisi nɔɔna na wɔnɪ tɪn laan ba. O na tu tɪn, kɔ laan yɪ We paari kwær-ywæŋæ kam m̄ wɔra, yɪ nɔɔna maama tiini ba kwaanɪ sɪ ba tɔgɪ ba zɔ dɪ wɔ.

¹⁷ Dɪ kɔ dɪ, kɔ yɪ mwali sɪ weyuu dɪ tɪga je kɔ dwe wɔŋɔ funfɪn na lagɪ kɔ lɪ We cullu tum wɔnɪ.

¹⁸ Nɔɔnɔ wɔlɔ na yagɪ o kaanɪ yɪ o daari o di kaanɪ wɔdɔŋ, kɔntɔ tu kɛm dɪm yɪ balɔrɔ nɪnɛnɪ nɔɔnɔ na pɛni dɪ o dɔŋ kaanɪ te tɪn m̄. Nɔɔnɔ wɔlɔ na zaŋɪ o di kaanɪ wɔlɔ o tɪtɪ barɔ na yag-o tɪn, kɔntɔ tu kɛm dɪm dɪ yɪ balɔrɔ nɪnɛnɪ nɔɔnɔ na pɛni dɪ o dɔŋ kaanɪ te tɪn m̄.»

Nadum dɪ yinigæ tu mɪmanɪ

19 Zezi ta ma ta o wɪ: «Nadum mu wɔra. O maa yɛni o zu gwar-ɲunnu tɪb na tiini ti lana tɪn. O jɪgi wɔɲo maama ku yi-o, yi o ɲwɪa lana de maama. 20 Yinigə tu di mu wɔra, o yiri mu Lazaari. O yɛni o tigi nadum wɔm sɔɲo manɔɲo ni. O yira maama yi ɲwana. 21 O maa lagi si o taa di wɔdiu kulɔ nadum wɔm na di yi ku siiri tɪga ni tɪn, yi o ba na-ku o di. Kakuri di ma tui si dɛlimi o ɲwana yam.»

22 Yinigə tu wɔm laan ma ba o ti. We malesi ma ba si kwe-o si ja vu We-sɔɲo si pa o jɛni Abraham tikəri ni. Nadum wɔm di ma ti. Ba ma kwe-o ba ki. 23 O ma vu curu. O maa wɔra o yaara zanzan. O ma kwɛni o yuu wɛɛni o na Abraham na wɔ yigə yigə, yi Lazaari je o tikəri ni. 24 O ma kaasi o ta did-o o wɪ: «A ko Abraham, popo, duri a ɲwanja. A loori-m si n pa Lazaari vu o ma o nɔa o lanɪ na o ba o ma zuri a dindɛlimi, si a tiini a yaari zanzan mini dum wɔni.»

25 Abraham ma lɛr-o o wɪ: «A bu, nan guli nmu deen na ɲwi lɔɔɔ banja ni yi n na wo-laaru tɪb maama n na lagi tɪn. Lazaari deen nan jɪgi yaara yirani mu. Ku daari lele kɔntɔ, wɔm bicari laan zuri, yi nmu di daa wɔ yaara wɔni. 26 Wɔɲo kulɔ na wɛli da tɪn, gɔɲ-canluɲu mu cigi dɪbam di abam lanja ni, yi nɔɔn-nɔɔnu bɔ wani o zɪgi yo o vu o be o yi abam te. Nɔɔn-nɔɔnu di bɔ wani o zɪgi abam tee ni o be o ba dɪbam te.» 27 Nadum wɔm ma ta o wɪ: «A ko, ku nan na yi kɔntɔ, a loori-m si n tɔɲi Lazaari si o vu a ko sɔɲo, 28 si a nyaana banu wɔra, si o kaanti-ba, si ba di daa yi tɔgi ba ba yaara jɔgə kantɔ.»

29 Abraham ma ta did-o o wɪ: «Ba manɪ ba jɪgi twaanu tɪb Moyisi di We nijɔɲnə bam na pupuni tɪn. Ba nan manɪ si ba se twaanu tɪntɔ taanti dum mu.» 30 O ma ləri o wɪ: «A ko Abraham, ba bɔ se

kɔntɔ. Nɔɔnu nan na bi o yagi tɔntɔ yi o vu ba te o ta di ba, ba laan wɔ lani ba wɔru ba yagi kəm-balwaaru tɪm.» 31 Abraham ma ləri nadum wɔm o wɪ: «Ba na wɔ se Moyisi di We nijɔɲnə bam maama taanti dum, nɔɔnu na manɪ o bi o yagi tɔntɔ di, ba ta bɔ se si o taanti dum yi cɪga.» »

17

Zezi na bri o karabiə wəənu tɪb tɪn
(Matiyu 18:6-7,21-22, Mariki 9:42)

1 Zezi deen ma ta di o karabiə bam o wɪ: «Ku bɔ wani si wəənu tɪb na gani nɔɔna si ba yagi We cwəɲə tɔgum tɪn taa tərə. Ku nan na yi nɔɔnu wɔlu na gani nɔɔna si ba yagi We cwəɲə tɔgum tɪn, lɛɛru wɔ o yuu ni. 2 Kɔv ta lana ku pa kɔntɔ tu si ba lə kandwe kamunu o ba ni ba di-o nɪntɔ wɔntɔ, ku gari cam dɪb o na wɔ na di o na pɛ We bu-balanja didɔba yagi We cwəɲə tɔgum tɪn. 3 Kɔntɔ tɪn, á taá cu á tɪti!»

N nu-bu na ki lwarim, si n kaano di o na ki kulɔ tɪn. O nan na se yi o lani o wɔ di o kəm-balɔɔ kum, si n ma n cɛ-o. 4 O na manɪ o ki nmu lwarim kuni birpɛ de wɔntɔ yi o se ni o ki o cɔgi, nmu ta manɪ si n ma n cɛ-o mu.»

5 Dí Yuutu Zezi tɪntɔɲna bam ma ta did-o ba wɪ: «Wɛli dɪbam wɔbɔɲa, si dí taá jɪgi wɔ-didɔba di nmu.»

6 Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Á na ki á wɔ-didɔba di amu, yi ku na manɪ ku yi finfin yirani ni nyasan-bu te di, á wɔ wani á ta di tu-kamunu kɔntɔ ni ku gɔ ku vu ku jɛni nɪntɔ kum wɔntɔ, yi kú se á ni.»

Tɪntɔɲnu na manɪ si o ki te tɪn

7 Zezi daa ta ma ta o wɪ: «Abam wɔlu na jɪgi tɪntɔɲnu, yi o na wɔra o vari o pa-m, naa o na tɔgi n peeni, yi wɔntu na tɔɲi o ti yi o ba o yi sɔɲo, n ta did-o ni o ba o jɛni o di wɔdiu di nmu na? 8 Aye.

Nm̄w nan wó ta díd-o ní: «Ve n kí wódiu, sí n laan wó n gɔɔɔ dɪ vba, n ja wódiu kum n ba n pa-ní sí a dí. Am̄w na dí a tí, sí n laan vu n dí n títi nyim.»⁹ Kú daa dai sí n kí n tuntɔh̄n̄w wóm le, dí o na kí kul̄b nm̄w na pɛ-o ní sí o kí tɪn. ¹⁰ Kú yí bɪdwí mu dɪ abam dɪ. Abam na kí kul̄b maama Wɛ na pɛ abam ní sí á kí tɪn, á maɲɪ sí á taá wɪ: «Dɪbam yí tuntɔh̄na má mu. Dí kí kul̄b na maɲɪ sí dí kí tɪn yɪranɪ mu.» »

Zezi na pɛ nanywaan̄v fugə na yazurə te tɪn

¹¹ Zezi dɛɛn ma wó cwəh̄ə ní o maa ve Zeruzalem. O ma da Samari lɔgv dɪ Galile lɔgv sisəm o maa kɛa. ¹² O ma vu sí o zú tɪv kɔdon̄. M̄v nanywaan̄v fugə jeer-o cwəh̄ə ní. Ba ma zɪgɪ yigə yigə, ¹³ yí ba kaasi dɪ kwər-dɛ ba wɪ: «Dɪbam tu Zezi, popo duri dɪbam ɲwan̄ja.»

¹⁴ Zezi na nɛ-ba tɪn, o ma ta dɪ ba o wɪ: «Ve-na Wɛ kaan̄m tu wóm te sí á pa o níi á yɪra yam.»

O na tagɪ kɔntv yí ba maa ve tɪn, mu ba maama nɛ yazurə yí ba yɪra jí lanyɪranɪ. ¹⁵ Ba wó dɪdva na nɛ ní o yawɪv kum je tɪn, o ma pipiri o joori o yí Zezi te, yí o zúlí Wɛ dɪ kwər-dɪa. ¹⁶ O ma vu o tɪv Zezi yigə ní, yí o kí o le. Wól̄b na kí kɔntv tɪn yí Samari tu mu. ¹⁷ Zezi ma bwe o wɪ: «Kú dai nɔɔna fugə kam maama mu nɛ yazurə na? Nɔgv kum nan bɛ? ¹⁸ Ba wól̄bwól̄b wó joori o ba sí o kí Wɛ le, kú na dai dwi-ge tu wóntv yɪranɪ.» ¹⁹ O laan ma ta dɪ nɔɔntv wóm o wɪ: «Nm̄w na kí n wó-dɪdva dɪ am̄v tɪn mu pɛ n na vrɪm. Nan zan̄ɪ n viiri.»

Wɛ paari dɪm na wó ba nɔɔna tɪtari te tɪn
(Matiyu 24:23-28,36-41)

²⁰ Farizian tiinə bam dɛɛn ma bwe Zezi, sí ba lwarɪ maɲa kalv Wɛ na wó dɪ paari nɔɔna tɪtari ní tɪn. O ma ləri-ba o wɪ: «Wɛ paari dɪm maɲa na yíə, á bá wanɪ

á ma á yíə á na-dɪ. ²¹ Nɔɔna bá ta wɪ: «Nii-na yo seeni», asawe ba wɪ: «Nii jəgə kantv ní», bɛɲwaanɪ Wɛ paari dɪm maɲɪ dɪ wó abam tɪtari ní.»

²² Zezi ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ: «Maɲa wó ba, yí á wó ta lagɪ dɪ á wó maama sí á ya na tɔgɪ á wura, kú na maɲɪ kú yí de dɪdwí yɪranɪ dɪ, maɲa kalv am̄v Nabiin-bu wóm na joori a ba tɪn. Á nan bá na. ²³ Kantv maɲa kam ní nɔɔna wó ta dɪ abam ba wɪ: «Nii-na, o wó yo seeni», asawe: «O wó jəgə kantv ní». Á nan yí sɛ ba taanɪ dɪm sí á vu á níi. ²⁴ Bɛɲwaanɪ, de dɪm am̄v Nabiin-bu wóm na lagɪ a ba tɪn na yíə, kúv ta nyɪ dɪ dva na pipɪlɪ weyuu ní ka lɛɛnɪ ka paɪ pooni lɔgv baɲa je maama ní te tɪn mu. ²⁵ Kú na wó loori kɔntv tɪn, kú fɪn mu sí am̄v Nabiin-bu wóm na yaara zanzan sí zɪm nɔɔna bam culi-nɪ.»

²⁶ Am̄v Nabiin-bu wóm na wó ba maɲa kalv tɪn wó ta nyɪ nɪnɛɛnɪ kú dɛɛn na kí Nowe maɲa kam ní te tɪn mu. ²⁷ Kantv maɲa kam ní, nɔɔna dɛɛn dɪ ba wódiiru yí ba nyɔa, yí ba daari ba dɪ kaana, yí kaana dɪ zúvri banna, sí kú vu kú yí de dɪm Nowe na zú naboro kamunu kum wó tɪn. Na laan ma ba, ba lí lɔgv baɲa ba cɔgɪ nɔɔna bam maama.

²⁸ Maɲa kalv Lɔtɪ dɛɛn na wura tɪn, kú dɪ maɲɪ kú yí kɔntv mu. Nɔɔna dɛɛn wura ba dɪ ba wódiiru yí ba nyɔa, yí ba daari ba kí pipiu, yí ba vara yí ba lɔ sam. ²⁹ Kú ma ba kú yí de dɪm Lɔtɪ na duri o nuɲɪ Sodɔm ní tɪn. De dɪm kɔntv ní, mini dɪ min-kandwa ma nuɲɪ weyuu ní ya tɪv tɪga ní ya cɔgɪ tɪv kum nɔɔna bam maama.

³⁰ De dɪm am̄v Nabiin-bu wóm na wó joori a ba lɔgv baɲa a brɪ a títi tɪn, kúv darɪ nɔɔna kɔntv don̄ mu. ³¹ De dɪm kɔntv ní, nɔɔntv wól̄b na wó nayuu ní yí o wəənu na wó digə wónɪ, kɔntv tu daa yí tu o zú digə wó sí o kwe o wəənu

tum o ja duri. Nɔɔnu wɔɔɔ nan na wɔ kara ni, o di daa yi joori sɔɔɔ. ³² Guli-na ku dɛɛn na ki Lɔti kaani wɔm te tin. ³³ Wɔɔɔ maama na lagɔ si o taa jigɔ o titi ŋwɔa tin, kuntu tu wɔ ga-ka mu. Wɔɔɔ maama nan na sɛ si o ga o ŋwɔa tin, kuntu tu wɔ ta jigɔ ŋwɔa Wɛ tee ni.

³⁴ A lagɔ a ta abam si, nɔɔna bale na pɛni titi ni sara didɔa wɔni, Wɛ wɔ li ba didɔa DI daari didɔa. ³⁵ Kaana bale na wɔra ba cɔi muni, Wɛ wɔ li ba didɔa DI daari didɔa. [³⁶ Nɔɔna bale di na wɔ kara ni ba tɔŋa, Wɛ wɔ li ba didɔa DI daari didɔa.]»

³⁷ Zezi na tagɔ kuntu tin, ba ma bwe-o ba wɔ: «Dɔbam Yuutu, kuntu wɔŋo wɔ ki yɛn mu?»

O ma lɛri-ba di bitar-dindɔa o wɔ: «Wɔ-tɔɔ na wɔ mɛ tin, duurɛ di gilimi da mu.»

18

Wɛ-loro na yi te tin

¹ Zezi dɛɛn ma manɔ mɔmanɔ o bri o karabiɛ bam ni ba manɔ si ba taa loori Wɛ taan mu, si ba yi yagɔ. ² O ma manɔ o bri-ba o wɔ: «Tɔv kɔɔɔɔ ni mu sariya-diru wɔɔɔɔ dɛɛn ya wɔra, yi o ba kwarɔ Wɛ. O maa ba niɔi nɔɔna di. ³ Kadɛm wɔɔɔɔ di maa wɔ tɔv kum kuntu ni. O maa yɛni o ve sariya-diru wɔm te manɔ maama, o loor-o zɛnɔ o wɔ: «Nan kwaani n wɔli-ni, si n pa a na bura a dɔm wɔm tee ni.»

⁴ Sariya-diru wɔm maa ba sɛ o taani dɔm. Ku maa wɔra ku wɔra, o laan ma ta o titi wɔni o wɔ: «A ba kwarɔ Wɛ. A ba niɔi nɔɔna di. ⁵ Di ku di, kadɛm wɔntɔ nan ta jigɔ-ni o yaara manɔ maama di o taani dɔm. Kuntu ŋwaani a manɔ si a pa-o bura. Ku na dai kuntu, oɔ ta tui a te o yaari-ni manɔ maama.» »

⁶ Dɔi Yuutu Zezi laan ma ta o wɔ: «Cɛgi-na sariya-diru balɔɔ kum na tagɔ te tin. ⁷ Si ku laan nan na yi Wɛ, DI bɔ sɛ si DI wɔli DI

titi nɔɔna balɔ DI na kuri tin si ba na cɔga na? DI bɔ ki lula DI wɔli balɔ na tiini ba loori-DI manɔ maama wɔ di titi tin na? ⁸ A lagɔ a ta abam si, DI wɔ pa-ba cɔga lula. Ku daari, amɔ Nabiin-bu wɔm na joori a ba lɔgɔ banɔ, nɔɔna ta wɔ ta jigɔ wɔ-didɔa di amɔ na?»

Farizian tu di lampo-jɔŋnu mɔmanɔ

⁹ Zezi daa ma manɔ mɔmanɔ didɔɔ, si o ma bri balɔ na bɔŋi ba paɔ ba yi nɔn-ŋuna Wɛ tee ni yi ba gooni ba donnɔ tin. ¹⁰ O ma manɔ o bri-ba o wɔ: «Nɔɔna bale mu wɔra. Ba didɔa yi Farizian tu mu. Wɔɔɔɔ wɔm maa yi lampo-jɔŋnu. Ba ma zanɔ ba yi Wɛ-dikamunu kum si ba warɔ Wɛ. ¹¹ Ba na zɔ tin, Farizian tu wɔm ma zɔɔ o warɔ Wɛ o wɔni o wɔ: «Wɛ, a ki nmu le di amɔ na dai niɛɛni nɔɔna badaara balɔ na yi ŋwɔna di wo-lwaan-kɔrɛ di ka-lagɔna te tin. A ki nmu le di a na dai niɛɛni lampo-jɔŋnu wɔntɔ di te tin. ¹² A yɛni a vɔ ni kuni bile mu da yarɛ maama wɔni. Wɛɛnu tɔv maama a na nɛ tin, a yɛni a li nmu tɛri ti wɔni a pa nmu.»

¹³ Ku daari lampo-jɔŋnu wɔm maa zɔɔ daa ni o warɔ Wɛ. O maa ba lagɔ si o kwɛni o yuu wɛɛni, yi o magɔ o japoora Wɛ yigɔ ni o wɔ: «Wɛ, amɔ yi lwarɔm tu mu. Nan duri a yibwɛnɔ.»

¹⁴ Kuntu tin, a nan lagɔ a ta di abam si, nɔɔna bantɔ bale na warɔ Wɛ ba ti yi ba laan joori sɔɔɔ tin, ku yi lampo-jɔŋnu wɔm mu nɛ cɔga Wɛ tee ni, si ku dai Farizian tu wɔm. Bɛŋwaani, wɔɔ na zɛŋi o titi tin, Wɛ wɔ tu kuntu tu. Wɔɔɔ nan na tu o titi tin, Wɛ wɔ zɛŋi kuntu tu.»

Bu-balwa na manɔ di Wɛ paari dɔm te tin

(*Matiyu 19:13-15, Mariki 10:13-16*)

¹⁵ Nɔɔna badonnɔ maa jaani ba bu-balwa ba tui Zezi te, si o danɔ o

ja ba banja ni o warɪ Wɛ o pa-ba. O karabiə bam na nɛ kuntu tɪn, ba ma zanɪ ba kaanɪ-ba sɪ ba yɪ taa kɪ kuntu. ¹⁶ Zezi laan ma bɛnɪ biə bam sɪ ba ba o te, yɪ o wɪ: «Yagɪ-na sɪ biə bam taa tui a te, sɪ á yɪ zanɪ á cɪ-ba. Bɛnɪwaanɪ balɪ na nyɪ dɪ bu-balwa te tɪn mu manɪ sɪ ba zɪ Wɛ paari dɪm wɪ. ¹⁷ A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, nɔɔnɪ na wɪ sɛ sɪ Wɛ taa te-o ni bu-balanja te, o bá na cwəŋə sɪ o zɪ Wɛ paari dɪm wɪ.»

Nadunə wó wanɪ ba na ɲwɪa Wɛ tee ni na?

(Matiyu 19:16-30, Marɪkɪ 10:17-31)

¹⁸ Zwifə yigə tu wɔdonɪ dɛɛn ma bwe Zezi o wɪ: «Karanyɪna, n yɪ nɔɔn-ɲum. Bri-nɪ kulɪ a na wó kɪ, sɪ a ma a na ɲwɪa kalɪ na ba ti tɪn Wɛ tee nɪ.»

¹⁹ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Bɛnɪwaanɪ mu n bɛnɪ-nɪ ni nɔɔn-ɲum? Nɔɔn-nɔɔnɪ tɛrə o na yɪ nɔɔn-ɲum, kɪ na dai Wɛ Dɪ yɪranɪ. ²⁰ Nmɪ manɪ n ye Wɛ cullu tɪm na bri kulɪ tɪn. Yɪ zanɪ n pɛni dɪ n donɪ kaanɪ. Yɪ zanɪ n gɪ nɔɔnɪ. Yɪ zanɪ n ɲɔ. Yɪ fɔ vwan n pa nɔɔn-nɔɔnɪ. Ta n zuli n nu dɪ n ko.»

²¹ Zwifə yigə tu wɔm ma ta o wɪ: «Kɪ zɪgɪ amɪ biini nɪ mu a manɪ a tɔgɪ cullu tɪntɪ maama.»

²² Zezi na ni o na tagɪ kulɪ tɪn, o ma ta did-o o wɪ: «Kɪ nan ta gɛ wɔŋo didba mu sɪ n kɪ. Kwe wəɛnu tɪlɪ maama n na jɪgɪ tɪn n yəgi, sɪ n laan manɪ tɪ sɛbu kɔm n pa yinigə tiinə. Kuntu wó pa n ta n jɪgɪ jɪjɪgɪrɪ Wɛ-sɔŋɔ nɪ. Nmɪ na kɪ kuntu, sɪ n laan ba n ta n tɔgɪ-nɪ.» ²³ Nɔɔnɪ wɔm na ni kuntu tɪn, o wɪ ma cɔgɪ zanzan, o na yɪ jɪjɪgɪrɪ zanzan tu tɪn ɲwaanɪ.

²⁴ Zezi ma lwarɪ o wɪ na cɔgɪ te tɪn. O ma ta o wɪ: «Nadunə na lagɪ sɪ ba zɪ Wɛ paari dɪm wɪ, kɪ sɪnɪ kɪ cana kɪ pa-ba. ²⁵ Kɪbɔ ta yɪ mwali sɪ yogondi da gar-lwe

bɔɔnɪ dɪ nunɪ kɪ dwe nadum na lagɪ sɪ o zɪ Wɛ paari dɪm wɪ.»

²⁶ Nɔɔna balɪ na ni kulɪ Zezi na tagɪ tɪn ma bwe-o ba wɪ: «Kɪ nan na yɪ kuntu, wɔɔ mu wó wanɪ o na vrɪm?»

²⁷ O ma lɛri-ba o wɪ: «Kulɪ nabiinə na warɪ ba kɪ tɪn, Wɛ wakɪ Dɪ kɪa.»

²⁸ Pɪyɛɛrɪ laan ma ta o wɪ: «Nii. Dɪbam yagɪ dɪ wəɛnu mu yɪ dɪ daari dɪ tɔgɪ nmɪ.»

²⁹ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, nɔɔnɪ wɪlɪ maama na tagɪ Wɛ paari dɪm ɲwaanɪ yɪ o yagɪ o sɔŋɔ naa o kaanɪ naa o nu-biə naa o nu dɪ o ko naa o biə tɪn, ³⁰ kuntu tu wó sɪnɪ o jonɪ kɪ dwəni kulɪ maama o na yagɪ tɪn manja kantɪ nɪ. Kɪ daari manja kalɪ na wó ba tɪn, kuntu tu wó na ɲwɪa kalɪ na ba ti tɪn Wɛ tee nɪ.»

Zezi daa na ɲɔɔnɪ o tɔbɪnɪ taanɪ te tɪn

(Matiyu 20:17-19, Marɪkɪ 10:32-34)

³¹ Zezi dɛɛn ma pɔɔrɪ o karabiə fugə-bale bam kɔgɔ kɔm wɔnɪ, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Taá ye-na sɪ, dɪ maa ve Zeruzalɛm, yɪ wəɛnu tɪlɪ maama fanja fanja Wɛ niɲɔŋnə bam na pɔpɔnɪ amɪ Nabiin-bu wɔm ɲwaanɪ tɪn wó kɪ. ³² Baá ja amɪ ba kɪ dwi-gɛ tiinə jɪna nɪ. Baá mwani amɪ, baá bɛɛsɪ amɪ, baá twɪ lileeru ba yagɪ a yɪra nɪ, ³³ baá kwe balaari ba ma magɪ-nɪ, yɪ ba laan daari ba gɪ-nɪ. Da yato dɛ nɪ, a laan wó joori a bi a yagɪ tɔbɪnɪ.»

³⁴ Zezi na tagɪ kuntu tɪn, ba wɪ ni o taanɪ dɪm kuri. Ba maa yəri o na jɪgɪ kulɪ o ɲɔɔnɪ tɪn, kɪ kuri na sɛgi dɪ ba tɪn ɲwaanɪ.

Zezi na purɪ lilwe yɪə te tɪn

(Matiyu 20:29-34, Marɪkɪ 10:46-52)

³⁵ Zezi dɛɛn ma vu o twe tɪv kɔdonɪ, kɪ yɪrɪ mu Zeriko. Lilwe maa je cwəŋə kam ni nɪ o loorə.

³⁶ O ma ni non-kogo na togi da ku maa kea. O ma bwe si o lwaru ku na yi kulu tun. ³⁷ Ba ma ta ba bri-o si ku yi Nazareti tu Zezi mu togi daani o maa kea. ³⁸ O ma tochi o banyi o wi: «Zezi, Pe Davidi dwi tu, duri a yibwone!»

³⁹ Nona balu na wu kogo kum yige ni ba maa ve tun ma kaan-o si o pu o ni. O laan ma tiini o tochi banya banya o wi: «Pe Davidi dwi tu, duri a yibwone!»

⁴⁰ Zezi ma zig, yi o pa ni si ba vani lilwe wum ba ja ba o te. O na yi o te tun, Zezi ma bwe-o o wi: ⁴¹ «Nmu lagi si a ki bee mu a pam?»

O ma leri o wi: «A tu, a lagi si a joori a taa na mu.»

⁴² Zezi ma ta did-o o wi: «Ta n nat. Nmu na ki n wu-didwa di amu te tun mu pe n na vrim.»

⁴³ Zezi na tagi kuntu bidwi banya ni tun, mu lilwe wum yia joori ya nat. O ma zari o togi Zezi, yi o zuli We lanyiran. Nona bam maama na ne kulu na ki tun, ba di maa tee We.

19

Lampo-johnu Zase na ki te tin

¹ Zezi ma vu o togi Zeriko tu kum wu o maa kea. ² Nonu wodon mu wu tu kum wuni, o yu mu Zase. O maa yi lampo-johnu yige tu, yi o yi nadum. ³ O deen ma lagi si o lwaru Zezi na yi wulu tun. O ma kwaan o ga, o na yi non-kukulé yi kogo kum daga tin njwaan. ⁴ O ma duri o ke kogo kum yige, o vu o di kapuru yuu si o kwaan o na Zezi, o na lagi o ba o da daani o ke tin njwaan.

⁵ Zezi ma vu o yi jөгә kam. O ma kwani o yuu weeni o nii, yi o wi: «Zase, ki lila n tu tiga, si zim a manji si a ba a panni nmu sone ni mu.»

⁶ Zase na ni kuntu tun, o ma ki lila o tu tiga, yi o vu o jeeri Zezi lanyiran o sone ni di wopolo.

⁷ Nona bam na ne Zezi na ki te tun, ba maama maa puni ba wi: «Taá nii o na ve o zu non-cicogo sone si o taa yi o vuru.»

⁸ Zase laan ma zari weeni o ta di di Yuutu Zezi o wi: «A tu, nii amu na lagi a ki te tun. Aa pori a jujuru tum cicoro mu a manji a pa yinige tiine. A ya na pini wulu maama a joni lampoo zanzan o tee ni tun, aa joori a nwi-ku kuni bina mu a pa ku tu.»

⁹ Zezi ma ta did-o o wi: «Zim de dum ni sone kuntu tiine ne vrim, bejwaan nonu wuntu bri si o di togi o yi Abraham dwi tu tiga tiga. ¹⁰ Amu Nabiin-bu wum na tu lugu banya tun, ku yi si a beeri balu na je tun mu, si a daari a vru-ba a ki We jija ni.»

Nonu di o tintohna muma (Matiyu 25:14-30)

¹¹ Nona bam ta na wura ba cegi o taani dum kuntu tun, Zezi daa ma manji muma o bri-ba. O na tu o twe Zeruzalem tun, nona bam ga buni si We paari dum wu ba lila mu ba yibiyé ni kantu manja kam ni. ¹² Kuntu njwaan mu o ma manji o bri-ba o wi: «Nonu wodon mu wura o na yi pabu. De didwi o ma zari si o vu tu kodon yige yige si ba pa-o paari, si o laan joori o ba. ¹³ O ma banyi o tintohna fugé, yi o kwe sibu-sija dala fugé o pa-ba, yi o wi: «Ma-na sibu kuntu á taá maa pipé, si ku taa ve manja kalu a na wu joori a ba tun.»

¹⁴ O tu kum tiine nan cul-o zanzan. Ba ma tuni nona si ba da o kwaga ba vu ba ta wi, ba ba lagi si o taa yi ba pe. ¹⁵ Di ku di, ba ta pe-o paari. O ma joori o titi tu kum. O laan ma pa ba banyi o tintohna balu o ya na pe-ba sibu kum tun, si ba ba o te ba bri-o nyori dilu ba na ne ku banya ni tun.

¹⁶ Dayigə nɔɔnɔ wɔm ma ba o ta did-o o wɔ: «A yuutu, a kwe səbu-sɔɔna daltɔ dɔm nmɔ na pɛ-ni tɔn, a ma na dala fugə nyɔɔri mu a wəli da.» ¹⁷ O yuutu wɔm ma lər-o o wɔ: «N ki cɔga n jɔgi yawala, n yi tɔntɔŋ-ŋɔm. Nmɔ na ki cɔga dɔ kɔlɔ fɔnfɔn a na ki n jɔŋa ni tɔn, a laan wɔ pa n ta n te tɔni fugə.»

¹⁸ Bale-tu wɔm ma ba o ta dɔ o yuutu wɔm o wɔ: «A yuutu, a kwe səbu-sɔɔna daltɔ dɔm a ma na dala yanu nyɔɔri mu a wəli da.» ¹⁹ O yuutu wɔm ma lər-o o dɔ o wɔ: «Aá pa n ta n te tɔni dɔnu.»

²⁰ Wɔlɔ na yi batɔ-tu wɔm tɔn dɔ ma daa ba o ta did-o o wɔ: «A yuutu, nan jɔŋi nmɔ səbu-sɔɔna daltɔ dɔm. A kwe-dɔ mu a kukuli dɔ yu-kwala a tiŋi, ²¹ a na ye ni nmɔ laŋa damma, yi a kwarɔ fɔvɔni dɔ nmɔ tɔn ŋwaani. Nmɔ yəni n jɔŋi nyɔɔri wəənu tɔlɔ nmɔ yɔra na wɔ cɛ ti baŋa ni tɔn, yi n zagɔ mɔna yalɔ n titi na wɔ dugi tɔn.» ²² O yuutu wɔm laan ma ta did-o o wɔ: «Nmɔ yi tɔntɔŋ-balɔɔ mu. N titi ni-taani dɔm mu brɔ ni n ba jɔgi bɔra. Nmɔ ya na ye ni a laŋa damma, yi a jɔŋi nyɔɔri wəənu tɔlɔ a yɔra na wɔ cɛ ti baŋa ni tɔn, yi a zagɔ mɔna yalɔ a titi na wɔ dugi tɔn, ²³ bɛɛ nan yi nmɔ wɔ kwe a səbu kɔm n tiŋi bankɔ ni. Nmɔ ya na tiŋi-kɔ bankɔ ni, a ya wɔ ba a jɔŋi-kɔ dɔ nyɔɔri.»

²⁴ O laan ma ta dɔ balɔ na zɔgi da tɔn o wɔ: «Jɔŋi-na səbu-sɔɔna daltɔ dɔm o tee ni á pa wɔlɔ na nɛ dala fugə kam tɔn tu.» ²⁵ Ba ma ta did-o ba wɔ: «Dí yuutu, wɔntɔ manɔ o jɔgi dala fugə mu.» ²⁶ O ma ləri o wɔ: «A lagɔ a ta abam sɔ wɔlɔ maama na manɔ o jɔgi wɔŋo tɔn, o ta wɔ jɔŋi kɔdɔŋ o wəli da. Wɔlɔ nan na manɔ o ba jɔgi kɔlɔkɔlɔ tɔn laan wɔ ba o ga kɔlɔ fɔnfɔn o ya na jɔgi tɔn dɔ. ²⁷ Kɔ daari, kɔ na yi a dɔna balɔ na ba lagɔ sɔ a taa

yi ba pɛ tɔn, ve-na á ja-ba á ba yo seeni sɔ á gu-ba a yigə ni.» »

Zezi na zɔ Zeruzalem yi nɔɔna zul-o te tɔn

(*Matiyu 21:1-11, Mariki 11:1-11, Zan 12:12-19*)

²⁸ Zezi dɛɛn na tagɔ wəənu tɔm kɔntɔ maama o ti tɔn, o ma zanɔ o kwe cwəŋə o tɔgi nɔɔna bam yigə o maa ve Zeruzalem. ²⁹ Ba ma vu ba yi ti-balwa bale, ba yɔra mu Betifaazi dɔ Betani. Je sɔm kɔntɔ wɔ piu kɔdɔŋ saŋa ni mu, kɔ yɔri mu Olivi piu. Zezi ma tɔŋi nɔɔna bale o karabiə bam wɔni, ³⁰ yi o ta dɔ ba o wɔ: «Ve-na á zɔ tɔw kɔlɔ na wɔ abam yigə ni tɔn. Á na zɔ kɔ wɔ, á wɔ na bɔna-pɔla na lægi da, yi nɔɔn-nɔɔnɔ daa ta wɔ garɔ ka baŋa. Ve-na á bwəli-ka á ja ba á pa-ni. ³¹ Nɔɔnɔ nan na bwe abam o wɔ: «Bɛɛ mu yi á bwəli-ka?», sɔ á ta did-o ni: «Kɔ yi dí Yuutu wɔm mu lagɔ-ka.» »

³² Nɔɔna bale balɔ o na tɔŋi tɔn ma zanɔ ba vu sɔ ba nii. Ba ma sɔntɔ ba na ni kɔ yi o na tagɔ te tɔn. ³³ Ba na wɔra ba bwəli bɔna-pɔla kam tɔn, ka tiinə ma bwe-ba ba wɔ: «Bɛŋwaani mu yi á wɔra á bwəli bɔnaga kam?»

³⁴ Ba ma ləri ba wɔ: «Kɔ yi dí Yuutu wɔm mu lagɔ-ka.» ³⁵ Ba ma ja-ka ba ja vu Zezi te. Ba laan ma kwe ba gwaaru ba danɔ ka baŋa ni, yi ba pa Zezi di ka baŋa. ³⁶ O na maa kɛ tɔn, nɔɔna bam ma zul-o, yi ba kwe ba gwaaru ba lwarɔ cwəŋə kam yuu ni, sɔ o taa ve ti baŋa ni o kɛa.

³⁷ O na gɛ fɔnfɔn sɔ o yi Zeruzalem tɔn, o ma da cwəŋə kalɔ na kwe ka tu Olivi piu kɔm seeni tɔn. O karabiə kɔgɔ kɔm maama laan ma puli sɔ ba taa zuli Baŋa-Wɛ dɔ kwər-dɛ. Ba maa tee Wɛ dɔ wɔpɔlo, dɔ wo-kamunnu tɔlɔ zanzan DI na ki yi ba yɔə na tɔn ŋwaani, ³⁸ yi ba wɔ:

«Zuli-na pe wɔɔɔ na tu dí Yuutu
Wɛ yiri nɔaani tin.
Ywæni taa wɔ Wɛ-sɔɔɔ ni.
Zulɛ dí taa wɔ Baɔa-Wɛ tee ni.»

³⁹ Farizian tiinɛ badonnɛ na
tɔɔi ba wɔ kɔɔɔ kum wɔni tin ma
ta dí Zezi ba wɔ: «Karanyina, baɔi
n karabiɛ bam si ba yi taa tɛ kontu
don.»

⁴⁰ O ma lɛri-ba o wɔ: «A lagɔ a
ta abam si, bantɔ na cim, kandwa
yam titi wɔ kaasi dí kwɛr-dɛ.»

*Zezi na keeri Zeruzalem nɔɔna
nɔaani te tin*

⁴¹ Zezi ma vu o tɔɔe Zeruzalem.
O na nɛ tin kum tin, o ma keeri
ku nɔɔna bam nɔaani, ⁴² yi o
wɔ: «Zeruzalem tiinɛ-ba, á ya na
lwarɔ zim dɛ dim ni wænu tɔɔ
ya na wɔ pa si á taá zɔɔri dí
ywæni tin, ku ya wɔ ta lana. Wo-
laaru tum kontu nan sɛɔi abam tee
ni mu. ⁴³ Taá ye-na si maɔa wɔ
ba, yi á dɔna wɔ ba ba gilimi á
tin kum maama. Baá ci ku niɛ
yam maama si nɔɔn-nɔɔnɔ daa yi
wanɔ o nunɔi ku wɔni, ⁴⁴ yi baá ti-
ini ba cɔɔi tin kum didaani abam
balɔ na zɔɔri ku wɔni tin. Ba
na cɔɔi-ku ba ti, tin kum kandwe
daa bá danɔ didonɔ baɔa ni. Ku
yi abam na wɔ lwarɔ ni maɔa
kam yiɛ, si Wɛ ba DI vri abam
tin nɔaani mu wænu tum kontu
maama wɔ ki abam baɔa ni.»

*Zezi na zɛli pipimpiinɛ Wɛ-di-
kamunu kum wɔni te tin*

*(Matiyu 21:12-17, Mariki 11:15-
19, Zan 21:3-22)*

⁴⁵ Zezi ma vu o zɔ Wɛ-di-
kamunu kum wɔ. O ma na balɔ
na je da ba pipi tin. O ma puli si
o zɛli-ba si ba nunɔi. ⁴⁶ O ma ta
dí ba o wɔ: «Ku pɔpɔni Wɛ tɔɔɔ
kum wɔni, ni Wɛ mu wɔ: «Amu
digɛ kantɔ manɔ si ka taa yi jɛɔɔ
kalɔ nɔɔna na wɔ ta tui ba warɔ
amu da tin mu.» Abam nan pɛ ka
ji nɔɔina joro jɛɔɔ.»

⁴⁷ Dɛ maama Zezi maa wɔ Wɛ-
di-kamunu kum wɔni o bri nɔɔna
Wɛ taani dim. Ku daari Zwifɛ

kaanum yigɛ tiinɛ dí ba callu
karanyina tiinɛ bam dí tin kum
didɛera bam maa kwaana, si ba
na cwɛɔɔ ba gu-o. ⁴⁸ Ba maa
yɛri ba na wɔ ki te, bɛnɔaani
nɔɔna bam maama cɔɔi o taani
dim lanyirani.

20

Zezi dam dim nunɔi yɛn mu?

(Matiyu 21:23-27, Mariki 11:27-

33)

¹ Dɛ didwɔ mu Zezi dɛɛn wɔ
Wɛ-di-kamunu kum wɔni, o tɔɔɔ
Wɛ kwɛr-ywɛɔɔ kam o bri nɔɔna.
Zwifɛ bam kaanum yigɛ tiinɛ dí
callu karanyina tiinɛ bam dí ba
tin kum nakwa bam ma vu ba yi
o te. ² Ba ma ta did-o ba wɔ: «Ta
n bri dibam, wɔɔ dam mu n ma n
ki wænu tɔɔ maama n na ki tin?
Wɔɔ mu pɛ nmɔ ni, si n ta n ki
kontu?»

³ O ma lɛri-ba o wɔ: «A dí jigi
bwɛɛ a lagɔ a bwe abam, si á lɛri-
ya á pa-ni. ⁴ Zan na miisi nɔɔna
na wɔni tin, ku yi Wɛ mu pɛ-o
cwɛɔɔ naa nabiinɛ mu?»

⁵ O na bwe-ba kontu tin, ba maa
wɔra ba bwe daani si ba nii, ba
na wɔ lɛr-o te tin. Ba laan ma wɔ:
«Dibam na lɛri dí wɔ, ku yi Wɛ
mu, o laan wɔ bwe dibam ni, bɛɛ
mu yi dí nan wɔ sɛ Zan taani dim?»

⁶ Dí nan na wɔ, ku yi nabiinɛ mu
pɛ-o cwɛɔɔ, nɔɔna bam maama
wɔ dɔɔ dibam dí kandwa mu ba
gu, bɛnɔaani ba maama pai si
Zan yi Wɛ nijonnu mu.» ⁷ Kontu
nɔaani ba ma lɛri Zezi ba wɔ, ba
yɛri wɔɔ na pɛ Zan cwɛɔɔ tin.

⁸ Zezi laan ma ta dí ba o wɔ: «Ku
na yi kontu, amu dí bá sɛ si a ta
wɔɔ na pɛ amu ni si a taa tɔɔ
tin.»

Nɔɔnɔ dí o gaari mimana

*(Matiyu 21:33-46, Mariki 12:1-
12)*

⁹ Zezi ma manɔ mimana o bri
nɔɔna bam o wɔ: «Nɔɔnɔ wɔdonɔ
mu wɔra. O ma zanɔ o ci gaari,
yi o daari o jɛri tweeru tɔɔ yi

na yi vinyə tın dı wənu. O laan ma kwe nɔɔna o yagi da sɪ ba taa tɔɔa, yi o daari o beeri o vu tɔ kɔɔɔɔɔ o daani da. ¹⁰ Tweeru tım biə gwərim maɔa ma yi. O ma tɔɔɔɔ o tıntɔɔɔnɔ sɪ o vu nɔɔna balɔ na nii o gaari dım baɔa nɪ tın te, sɪ ba ɕe o təri ba pa-o. Tıntɔɔɔnɔ wɔm na yi ba te tın, ba ma mag-o. Ba daari ba pa o viiri dı ji-kɔri. ¹¹ Nɔɔnɔ wɔm daa ma tɔɔɔɔ o tıntɔɔɔnɔ wɔɔɔɔ. Ba ma magı wɔntɔ dı, yi ba twi-o zanzan. Ba ma pa o dı viiri dı ji-kɔri. ¹² O daa ma tɔɔɔɔ tıntɔɔɔnɔ wɔɔɔɔ o kɪ kuni bitɔ. Ba ma ja wɔntɔ dı ba magı o yura ba kaari, yi ba zəl-o gaari dım wɔnu.

¹³ Gaari dım tu wɔm laan ma bɔɔɔɔ o wɪ: «A nan wú kɪ ta mu? Amɔ na wú kɪ te tın, aá tɔɔɔɔ a tɪtɪ bu wɔlɔ a na so-o tın mu. Kɔ ba dwe, baá ta kwari wɔntɔ.» ¹⁴ Nɔɔna bam na nɛ-o tın, ba ma bwe daani ba wɪ: «Mɔ gaari dım tu bu. Wɔntɔ mu lagı o ba o taa te o ko wɔm wəənu tım. Pa-na dí gɔ-o, sɪ dí daari dí taá te o wəənu tım.» ¹⁵ Ba laan ma vaɔ-o ba ja nuɔɔi gaari dım wɔnu, yi ba mag-o ba gɔ.»

Zezi laan ma bwe-ba o wɪ: «Gaari dım tu laan wú kɪ nɔɔna bam kɔntɔ ta mu? ¹⁶ O maɔi sɪ o ba o gɔ-ba mu, sɪ o daari gaari dım o pa nɔɔna badonnə sɪ ba taa niə.»

Nɔɔna bam na ni kɔntɔ tın, ba ma ta ba wɪ: «Wɛ pa kɔ yi kɪ kɔntɔ!»

¹⁷ Zezi ma nii ba seeni yi o wɪ: «Kɔ na dai kɔntɔ, bɛɛ mu yi kɔ pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnu kɔ wɪ: «Kandwɛ dɪlɔ lwara na vɪn tın laan mu joori dı ba dı ji kandwɛ dɪlɔ na paɪ sɔɔɔ kɔm dana tın?»

¹⁸ Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na tɔ kandwɛ dɪntɔ baɔa nɪ tın wú ɕɔɔɔ o tɪtɪ mu. Kɔ daari, wɔlɔ maama kandwɛ dım na tɔ o baɔa nɪ tın, dı wú mɪri kɔntɔ tu mu.»

¹⁹ Zezi na tagı wəənu tım kɔntɔ tın, Zwifə kaanım yigə tiinə dı cullu karanyina tiinə ma lwarı sɪ o maɔi mumaɔi dım bam nɔɔna mu. Kɔntɔ tın, ba ma kwaanı ba lagı cwəɔə sɪ ba ja-o lɪla. Ba maa warı, ba na kwari fɔɔni dı nɔɔna bam tın nɔɔna.

Lampoo nɔwım taani

(Matıyu 22:15-22, Marıki 12:13-17)

²⁰ Zwifə yigə tiinə bam dɛɛn ma yiri Zezi, sɪ ba daa ta nii o na wú ta kɔlɔ tın. Ba ma lagı cwəɔə sɪ ba bri nɪ o dwəgə, sɪ ba wantı ba ja-o, sɪ ba daari ba kɪ-o gɔvırma tu wɔm jɔɔa nɪ sɪ o dı o sariya. Ba ma lı nɔɔna sɪ ba vu Zezi te nɪnɛɛnı ba yi nɔn-nɔna mu te, sɪ ba laan kwaanı ba ja-o dı o taani dım. ²¹ Bantɔ ma vu Zezi te ba bwe-o ba wɪ: «Karanyina, dí ye nɪ taani dɪlɔ nmu na yəni n te n bri nɔɔna tın yi ɕiga mu. Nmu ba pɔɔri nɔɔna daani dı n na kɪ-ba te tın. Nmu nan yəni n bri nɔɔna Wɛ cwəɔə ɕiga mu. ²² Dí lagı dí bwe dí nii, dıbam cullu pɛ ni sɪ dí nɔwı lampoo dí pa lɔgɔ kɔm pa-farɔ wɔm na?»

²³ Zezi ma lwarı ba na kɪ ba swan yam did-o te tın, o ma ta dı ba o wɪ: ²⁴ «Kwe-na səbu dalı á bri-nı. Dı jıgı wɔɔ nyınyɔgɔ dı o yiri mu dı baɔa nı?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Kɔ yi pa-farɔ wɔm mu.»

²⁵ O laan ma ta dı ba o wɪ: «Kɔ lamma. Á nan taá nɔwı kɔlɔ na yi pa-farɔ wɔm nyım tın á pa-o, sɪ á daari á taá paı Wɛ kɔlɔ dı na yi Dı nyım tın.»

²⁶ Zezi na tagı kɔntɔ dı ba tın, ba maa warı ba ja-o nɔɔna bam maama yigə nı dı o na tagı kɔlɔ tın. O na ləri-ba te tın sɔ-ba zanzan yi ba ɕım.

Wɛ-sɔɔɔ nɔwıa na wú ta yi te tın

(Matıyu 22:23-33, Marıki 12:18-27)

27 Sadustan tiinə badonnə deen ma zanji ba vu Zezi te. Bantu zaasum mu bri si, noonu na tiga, o daa ba joori o bi. 28 Ba ma vu ba bwe-o ba wi: «Karanyina, Moyisi deen na pupuni kulɔ o tiji o pa dibam tin, o bri si, noonu nu-bu na tiga yi o daari kaani, yi ba na wu lugi biə, tu wum curu mu manji si o di kaani wum si ba wani ba lu biə o nu-bu wulu na tigi tin nwan. 29 Kuntu tin, nu-biə barpe mu ya wura. Ba didua ma di kaani yi o ti o daar-o, yi ba ba jigi biə daani. 30 Wulu na sanji tin ma di kadəm wum. 31 O di ma ti o daar-o. Batɔ-tu wum di daa ma di-o. Ku ma ki ba maama kuntu donj. Ba maama barpe ma ti, yi ba wu lugi bu di kaani wum. 32 Ba maama na tigi tin, kaani wum di laan ma ti. 33 Kuntu tin, ba maama barpe na di kaani wum tin, ba laan na tu ba bi ba yagi tɔuni, bantu wɔɔ mu wu ta te kaani wum?»

34 Zezi ma ləri-ba o wi: «Ku na yi zum lugu banja non-biə mu, baara di kaana yi kaana di zɔuri banna. 35 Ku daari, noona balu We na nii ni ba manji si ba bi ba yagi tɔuni si ba laan taa zɔuri DI lu-dɔnɔ kum ni tin, bantu ba di kaana, yi kaana di daa ba zɔ banna. 36 Ba daa ba wani ba ti, ba na wu ta nyi di We malesi sum tin nwan. Ba yi We titi biə mu, di ba na bi ba yagi tɔuni tin. 37 Ku nan na yi twa biim, Moyisi manji o bri ni noona wu sum ba bi. O deen pupuni manja kalu We na bri DI titi did-o sabari punju kum wuni yi DI ta kulɔ tin. Moyisi ma bri si Yuutu Banja-We yi Abraham We, di Yizaki We, di Zakobi We mu. 38 Ku bri si bantu daa ta jigi nwan mu We tee ni, berwanu Banja-We yi nanɔna We mu, si DI dai twa We. We yibiyə ni, noona maama jigi nwan, di balu na tigi tin di.»

39 We cullu karanyina tiinə

badonnə na ni kuntu tin, ba ma ləri ba wi: «Karanyina, n tagi ciga.» 40 Ba deen ma kwari si ba daa bwe-o taani.

Krisi wum We na tɔni tin yi Davidi Yuutu mu
(*Matiyu 22:41-46, Mariki 12:35-37*)

41 Zezi laan ma ta di ba o wi: «Noona yəni ba wi, si Krisi wum We na tɔni tin yi Pe Davidi dwi tu mu. Ku nan wu wani ku taa yi kuntu na? 42 Davidi titi nan pupuni We ləŋ-nwan tɔnɔ kum wuni o wi:

«Yuutu Banja-We tagi di a Yuutu DI wi:

Ba n jəni a jazim ni,

43 si a a ki nmu duna maama n nɛ kuri ni si n no-ba ni tiga te.»

44 Kuntu tin, Davidi titi na sum o bəŋi Krisi wum We na tɔni tin ni o Yuutu tin, ku ki ta mu si o daa joori o taa yi Davidi naa?»

Zezi kaani o karabiə si ba yi lwani cullu karanyina tiinə bam

(*Matiyu 23:1-7, Mariki 12:38-40*)

45 Non-kogɔ kum maama ta na wura ku cəgi o taani dim kuntu tin, o ma ta di o karabiə bam o wi: 46 «Taa yiri-na a titi di cullu karanyina tiinə bam. Bantu soe si ba taa zɔuri gwar-didwaarɔ ba beerə, si noona taa nii-ba. Ba na ve yaga, ba soe si noona maama taa tui ba zuli-ba. Ba na yəni ba zɔ ba We-di sum, ba ta lagɔ je-kamunnu mu si ba taa je yigə ni. Ba na ve noonu sɔnɔ si ba di candiə, ku yi je-nɔnɔ je mu ba lagɔ si ba taa je da. 47 Ba nan yəni ba gani kadənə ba joni kulɔ maama ba na jigi tin. Ba kwari ba ki Welor-didwaarɔ, si ku taa nyi ni ba yi non-nɔna mu te. We wu tiini DI pa bantu na cam ku ja gaali.»

21

Kadəm na pe We pɛeri te tin
(*Mariki 12:41-44*)

¹ Zezi ta na wu We-di-kamunu kum wuni o bri noona bam kuntu tin, o ma kwani o yuu weeni o nii je maama. O ma na naduna na ve ba di ba sabia daka kalu na zigi da We peera njwaani tin wuni. ² O daa ta ma na kadam wudon na togu o wura, o yi yinigə tu mu. Wuntu ma ja sabu dal-balwa bale yirani mu o ja vu o di daka kam wuni. ³ Zezi na ne kuntu tin, o ma ta o wi: «A lagi a ta ciga mu di abam si, kadam wuntu na yi yinigə tu tin, o di sabu ku dwani balu maama na di da tin. ⁴ Bantu maama li ba daari mu. Kadam wum nan yi yinigə tu mu, yi o kwe kulb maama o na jigi si o ma yegi o ni-wudiu tin o di da.»

Lerv na wu ba lgbu bana te tin (Matiyu 24:1-28, Mariki 13:1-23)

⁵ Noona badonne deen ma te We-di-kamunu kum taani yi ba wa: «Nii-na kandwa yam ba na me ba l-ka tin na tiini ya lana te, yi ba ma peera yalu ba na pe We tin ba ma ki-ka lanyirani.» Zezi ma leri-ba o wi: ⁶ «Ku na yi wənu tintu a na nai tin, manja wu ba ba, si ba di ti maama tga ni. Kandwe daa ba dani didon bana ni.»

⁷ Ba ma bwe-o ba wi: «Karanyina, manja koo mu kuntu wono wu ki? Be mu lagi ku ki maana ku bri dibam, si di lwaru ni wənu tintu lagi ti ki?»

⁸ Zezi ma leri-ba o wi: «A fogi a ci a titi, si a yi pa noona ganu abam. Noona zanzan wu ba abam te di amu yiri, ba ta di abam ni ba diduwa diduwa mu yi Krisi wum We na tuni tin, yi ba daari ba ganu abam ba wi, manja kam yiə. A nan yi se a togu bantu kwaga. ⁹ A wu ba a ni figurə di jara njwa. A nan yi pa fubuni zu abam. Wənu tim kuntu maama manji si ti da yigə ti ki mu, yi ku ta dai lgbu tiim muma.»

¹⁰ O daa ta ma ta di ba o wi: «Dwi wu zanj di ki jara di dwi didon, yi tu di ku don tu wu zanj ti magi jara. ¹¹ Tuga ma wu sisinji zanzan. Kana di wu ba ka taa wu je sidonnə ni, yi yawi-lojnu di wu cogu noona zanzan. We wu pa wokinkagila yalu na bri DI dam tin taa ki weyuu ni, yi fubuni wu ja noona ya njwaani.»

¹² Ku na wu loori wənu tintu kam tin, noona wu ja abam dam ba pa a na yaara. Ba a ja abam ba vu ba sanj ba We-di sim nakwa tee ni, yi ba ki abam purna digə ni. Ba a ja abam ba pa a zigi pwa di didera yigə ni, abam na togu amu tin njwaani. ¹³ Ku nan wu pa a na pwəle si a bri-ba We ciga kam. ¹⁴ Ta a ye-na kuntu ni ni, si a pa a bicara ki dam. A yi ta a ki liə, di a na wu leri-ba tite si a ma vri a titi tin. ¹⁵ Benjwaani amu wu pa abam wubun-njuna di a ni-taani, ku pa a duna ba wani ba twani di a na wu ta kulb tin. ¹⁶ Abam titi kwə di a niinə, di a corru di a cilonnə wu ja abam ba ki didera jnja ni, yi ba a gu abam badonnə. ¹⁷ Noona maama wu ta culi abam a na yi a noona tin njwaani. ¹⁸ Ba a ki abam kuntu, yi We ta wu ta nii a bana ni, yi a ba lagi a yuuywe sim diduwa titi di a ga. ¹⁹ Abam nan na kwaani a ki pu-dia a zigi kənkənj, a wu na njwa We tee ni.

²⁰ Abam nan wu ba a na pamanna na gilimi Zeruzalem tu kum maama ba pu. A na ne kuntu, a laan wu lwaru ni manja kam yiə si ba cogu-ku. ²¹ Manja kam kuntu ni, abam balu na zuri Zude ni tin manji si a ki lila a nunji a duri a beeri pweeru je a səgi da. Balu na wu tu kum wuni tin manji si a nunji lila. Balu di na wu ba kari ni tin daa yi ve a zu tu kum wu. ²² Benjwaani manja kantu ni mu yaara manji si ya ba, We na wu vanj noona zwa tin njwaani, si kulb maama na pupuni We tono

kum wɔni tɪn laan ki. ²³ Kantu maŋa kam ni kuu tiini ku taa yi leeru di kaana balu na jigi pwi tɪn, di balu na jigi biə yi ba ŋogi yɪt tɪn. Yaara zanzan wɔ ba tɪv kuntu di ku noona maama baŋa ni, yi Baŋa-We wɔ kwe DI bam ba yira ni. ²⁴ Ba ma wɔ gu ba badonnə di su-zooru, yi ba daari ba ja ba badonnə ba vɔ ba ja vu gambɛem dwi tiinə maama titari ni. Dwi-ge tiinə laan wɔ ba zu Zeruzalem tɪv kum wɔ ba kari ba nooni ku wənu ba coga taan, si ku vu ku yi maŋa kalu We na pe-ba tɪn tiim.»

Nabiin-bu wɔm na wɔ ba lugu baŋa te tɪn

(*Matiyu 24:29-35,42-44, Mariki 13:24-37*)

²⁵ «Maŋa wɔ ba si We pa wokunkagila yalu na bri DI dam tɪn taa ki wia wɔni di cana di calcwɪ sum wɔni. Liə wɔ ja lugu baŋa dwi tiinə maama, yi ba wubɔŋa vugimi di nɪntu kum na bam na pɔgɪla di soɔ zanzan tɪn ŋwaani. ²⁶ Fɔbɔni zanzan wɔ pa noona wubɔŋa je ba na buŋi woŋo kulɔ na biini lugu baŋa tɪn, beŋwaani weyuu wɔ sisinji ku pa wənu tɪlɔ na wɔ weyuu ni tɪn maama vugimi daani.

²⁷ Maŋa kam kuntu ni noona wɔ na Nabiin-bu wɔm na maa biini lugu baŋa. Oo ta wɔ kunkwənu wɔni o biini di dam, yi We paari-zulə wɔ o tee ni zanzan. ²⁸ A na ne si wənu tɪm kuntu puli ti kia, si á zanj á zigi lanyiraní á kwəni á yum weeni, beŋwaani maŋa kam twe si We vri abam DI yagi.»

²⁹ Zezi laan ma maŋi mumaŋa o bri-ba o wɔ: «Maani-na á nii kapuru di tweeru maama na yi te tɪn. ³⁰ A na ne ni tweeru wɔra ti kwi vɔoru, abam wai á lwarɪ ni ku twe yade. ³¹ Ku nan yi bidwi mu di á na ne wənu tɪlɔ a na tagi a bri abam tɪn na wɔra ti kia, si á lwarɪ ni maŋa kam laan twe si We paari dɪm lagɪ di ba noona

titari ni. ³² A lagɪ a ta cɪga mu di abam si, wənu tuntu maama wɔ ba wɔra ti kia, yi zim noona bam ta wɔ tigi ba ti. ³³ Weyuu di tɪga wɔ ba ti ke, yi amu taani dɪm bá ke maŋa di maŋa.

³⁴ A taá fɔgi á cu á titi, si á yi taá buŋi wɔdi-fwaarɔ dɪm naa sa-nyɔgɔ wubɔŋa, naa á taá jigi liə di á ŋwɪa wənu. A na jigi wubɔŋa yantu donj, de dɪlu amu Nabiin-bu wɔm na wɔ ba tɪn wai di tui bidwi baŋa ni di dari abam, ³⁵ ni cikɔ na jaani varɪm te tɪn. Beŋwaani de dɪm kuntu wɔ ba li noonu wɔlu maama na wɔ lugu baŋa ni tɪn. ³⁶ Kuntu tɪn, á taá yiri á titi maŋa maama, si á taá loori We si DI pa abam dam, si á wani á nuŋi yaara yalu maama na lagɪ ya ba tɪn wɔni, si á daari á vu á zigi amu Nabiin-bu wɔm yigə ni.»

³⁷ Zezi deen yəni o wɔ We di-kamunu kum wɔni de maama o bri noona We taani dɪm. Tɪga na yəni ka yi, o yəni o nuŋi tɪv kum wɔ o vu Olivi piu kum seeni o pəni da. ³⁸ Ku daari tɪga na yəni ka puuri, noona bam maama yəni ba zanj lɪla ba ve We di-kamunu kum, si ba taa cəgi o taani dɪm.

22

Zwifə yigə tiinə bam na ki ni si ba gu Zezi te tɪn

(*Matiyu 26:1-5,14-16, Mariki 14:1-2,10-11, Zan 11:45-53*)

¹ Ku deen ge fun si Zwifə bam di ba candiə kalu yiri na yi Paki tɪn. Candiə kam kuntu ni mu ba yəni ba di dɪpe dɪlu na ba jigi dabɪli di wɔni tɪn. ² Kaanum yigə tiinə di cullu karanyina tiinə bam ma kwaani ba lagɪ cwəŋə, si ba ja Zezi ba gu. Ba na kwari fɔbɔni di noona bam tɪn ŋwaani, ba yəri ba na wɔ ki te si ba ja-o.

³ Sɔtaani laan ma zu Zudasɪ Yiskariyo bicari. Wɔntu yi Zezi karabiə fugə-bale bam wɔ noonu

dɪdʊa mʊ. ⁴ O ma vu kaanum yigə tiinə dɪ Wɛ di-kamunu kum yurɪna yigə tiinə bam te sɪ ba banɪ ba nii, o na wʊ kɪ te o brɪ-ba cwəŋə sɪ ba wanɪ ba ja Zezi. ⁵ Ba na ni kontu tɪn, ba wʊ ma poli zanzan. Ba ma di yəlo ba maŋɪ daanɪ dɪ səbu ni. ⁶ O ma sɛ. O laan ma beeri cwəŋə sɪ o ja Zezi o kɪ ba jɪŋa ni, sɪ kɔgɔ kum yɪ zanɪ kʊ lwarɪ.

Zezi na di candiə wɔdiu dɪ o karabiə bam te tɪn

(*Matiyu 26:17-29, Marikɪ 14:12-25, 1 Korɛntɪ 11:23-25*)

⁷ Kʊ ma ba kʊ yɪ dɛ dɪlʊ ba na puli sɪ ba di dɪpɛ dɪlʊ na ba jɪgɪ dabɪlɪ dɪ wʊnɪ tɪn. Dɛ dɪm kontu ni Zwifə bam yəni ba gʊɪ pibalɪ mʊ ba ma di Pakɪ candiə kam. ⁸ Zezi ma lɪ Pɪyɛɛrɪ dɪ Zan yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Ve-na á kwe wɔŋo maama á pa dɪbam, sɪ dí ba dí di Pakɪ candiə kam.»

⁹ Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nmu lagɪ sɪ dí vu jəgə kɔɔ mʊ dí kwe jəgə kam?»

¹⁰ O ma ləri-ba o wɪ: «Cəgi-na, á na ve á maa zʊʊrɪ tɪʊ kum wʊ, nɔɔnʊ wʊdɔŋ wʊ jeeri abam o na zɪŋɪ kɔɔrʊ dɪ na. Da-na o kwaga á vu á zʊ sɔŋɔ kulʊ o na wʊ zʊ tɪn. ¹¹ Á na zʊa, sɪ á ta dɪ sɔŋɔ kum tu ni: «Dí karanyɪna wɪ, dí ba dí bwe dí nii, digə kalʊ o na wʊ jəni da dɪ o karabiə bam sɪ ba di Pakɪ candiə kam wɔdiu kum tɪn wʊ yən mʊ?» ¹² Oó brɪ abam wɛyuu digə, ka daga lanyɪranɪ, yɪ ka jɪgɪ wɔŋo kulʊ maama dí na lagɪ tɪn ka wʊnɪ. Ve-na á kwe candiə kam wəənu tum á ti, sɪ dí laan ba.»

¹³ Ba ma zanɪ ba vu, yɪ ba sɪnɪ ba na wɔŋo maama ni Zezi na maŋɪ o ta te tɪn. Ba ma kwe Pakɪ candiə kam wɔdiu kum ba ti.

¹⁴ Wɔdiu dim maŋa na yɪ tɪn, Zezi jəni dɪ o karabiə fugə-bale bam sɪ ba di wɔdiu kum. ¹⁵ O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Amʊ ya tiini a lagɪ sɪ a di candiə kantʊ dɪ abam dɪ a wʊ maama, sɪ a laan daari a

yaari. ¹⁶ A nan lagɪ a ta abam sɪ, a daa bá di candiə kantʊ, sɪ kʊ taa ve maŋa kalʊ candiə kam kontu kuri na wʊ vu kʊ kweeli Wɛ paari dɪm wʊnɪ tɪn.»

¹⁷ Zezi na tagɪ kontʊ o ti tɪn, o laan ma jonɪ tweeru biə sana dɪ zʊŋa, yɪ o kɪ Wɛ le ti ŋwaanɪ. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Jonɪ-na tɪntʊ á nyo á daari á pa daanɪ. ¹⁸ A lagɪ a ta abam sɪ, kʊ na puli zɪm, a daa bá nyo wo-nyɔɔrʊ tɪntʊ, sɪ kʊ taa ve maŋa kalʊ Wɛ paari dɪm na wʊ ba nɔɔna tɪtarɪ ni tɪn.»

¹⁹ Zezi laan ma kwe dɪpɛ, yɪ o kɪ Wɛ le dɪ ŋwaanɪ. O ma daari o fɔ-dɪ o pa o karabiə bam yɪ o wɪ: «Amʊ yɪra yam mʊ tɪntʊ, a na lagɪ a kwe a pa abam ŋwaanɪ tɪn. Taá kɪ-na kontʊ don, sɪ á taá ma guli a gulə.»

²⁰ Ba na di ba ti tɪn, o daa ma kwe zʊŋa dɪ ka wo-nyɔɔrʊ o kɪ Wɛ le ti ŋwaanɪ o pa-ba, yɪ o wɪ: «Wo-nyɔɔrʊ tɪntʊ brɪ sɪ Wɛ goni ni-dʊʊrɪ dɪdaanɪ nabiinə amʊ jana kam ŋwaanɪ. A jana kam lagɪ ka nunɪ ka duri abam ŋwaanɪ mʊ. ²¹ Nan nii-na, nɔɔnʊ wʊlʊ na lagɪ o yəgi-nɪ o pa nɔɔna tɪn tɔgɪ o je dɪ amʊ o di yo seeni. ²² Kʊ nan fin mʊ sɪ amʊ Nabiin-bu wʊm ti, ni Wɛ na maŋɪ Dɪ lagɪ te tɪn. Kʊ nan za yɪ leɛrʊ mʊ kʊ pa nɔɔnʊ wʊlʊ na wʊ yəgi-nɪ o pa tɪn.»

²³ Ba na ni o na tagɪ kulʊ tɪn, ba ma sɪŋɪ ba bwe daanɪ ba nii, bantʊ wʊnɪ wɔɔ mʊ wʊ wanɪ o kɪ kontʊ.

Wɔɔ mʊ yɪ nɔn-kamunu?

(*Matiyu 20:25-28, 19:28, Marikɪ 10:42-45*)

²⁴ Zezi karabiə bam dɛɛn magɪ kantɔgɔ kʊ cɛ, sɪ ba nii bantʊ wʊnɪ wɔɔ mʊ yɪ kamunu o dwe ba maama. ²⁵ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Kʊ na yɪ lɔgʊ baŋa pwa, bantʊ yəni ba te ba nɔɔna dɪ dam mʊ. Balʊ na di dam nɔɔna baŋa ni tɪn, nɔɔna bam daa ta yəni ba bə-ba ba wɪ «Lanyɪran-kərə» mʊ.

26 Abam nan wɔ maŋi sɪ á taá yi kuntu don. Wɔlɔ na yi non-kamunu abam wɔni tun maŋi sɪ o ji ni á nyaani mu te. Wɔlɔ di na yi abam yuutu tun maŋi sɪ o ji ni á tintuŋnu mu te. 27 Wɔlɔ na jɔni sɪ o di wɔdiu tun, di wɔlɔ na kwe wɔdiu kum o ja ba o pa-o tun, bantɔ wɔɔ mu yi kamunu? Ku dai wɔlɔ na jɔni sɪ o di tun mu na? Ku nan na yi amɔ, a wɔ abam wɔni yi a ki nuɛɛni wɔlɔ na yi á tintuŋnu tun mu te.

28 Abam nan yi balɔ na toɔi di amɔ a cam maama wɔni, yi á wɔ yagi a toɔim. 29 Aá pa abam toɔi á di paari, ni a Ko We na pe sɪ a di paari te tun. 30 Kuntu tun, á wɔ ba á zɔ a paari dim wɔ, yi á toɔi di amɔ á jɔni á di ywæni. Á wɔ ba á jɔni paari jangwaanɔ tum baŋa ni, sɪ á di Yisrayeli dwi tiinɔ kuri fugə-bale bam taani.»

Zezi na wuuri o bri Piyɛɛri na wɔ vi-o te tin
(Matiyu 26:31-35, Mariki 14:27-31, Zan 13:36-38)

31 Zezi laan ma ta di Simɔn Piyɛɛri o wɔ: «Simɔn, Simɔn, sɔtaani sɔni di na cwɔŋɔ sɪ di maŋi abam di nii, ni nɔɔnɔ na caari mina te tun. 32 Amɔ nan loori We a pa nmu, sɪ n ki n wɔdiɔba di amɔ sɪ n yi yagi-ni. Nmu nan na tusi, yi n wɔbɔŋa na joori ya toɔi amɔ, sɪ n pa n ko-biɔ fɔgi ba zigi kɛŋkɛŋ.»

33 Piyɛɛri laan ma ta did-o o wɔ: «A Yuutu, ba na lagi ba ki amɔ di nmu tɔna digɔ ni, naa ba na lagi ba gɔ dibam, a ta bá se sɪ a joori nmu kwaga ni.»

34 Zezi ma lɛr-o o wɔ: «Piyɛɛri, a lagi a ta nmu sɪ, ku na wɔ loori sɪ cibwɔlɔ keeri zim ti-bra-pɔra ni tun, nmu wɔ fɔ kuni bitɔ ni n yɔri amɔ.»

Zezi na tagi di o karabiɔ sɪ ba ti ba yigə te tin

35 O laan ma ta di ba maama o wɔ: «A daama na tuni abam sɪ á tɔli á tɔɔli We kwɛrɛ kam yi á ba jigi sɛbiɔ gan-logodi di tampɔɔo di natra tun, wɔŋo muri abam na?»

Ba ma lɛri ba wɔ: «Awo, dí wɔ ge kulɔkulɔ.»

36 O ma ta di ba o wɔ: «Ku daari lele kuntu, wɔlɔ na jigi sɛbiɔ gan-logodi tun, kuntu tu maŋi sɪ o kwe-di mu. Wɔlɔ di na jigi tampɔɔo tun maŋi sɪ o kwe-ku mu. Wɔlɔ maama na ba jigi sɔ-lɔŋɔ tun, kuntu tu maŋi sɪ o kwe o gɔɔo mu o yɛgi o ma yɛgi sɔ-lɔŋɔ. 37 Amɔ nan lagi a ta abam sɪ, kulɔ na pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni amɔ ŋwaanɔ tun maŋi sɪ ku ki, di ku na wɔ: «Ba wɔl-o di non-balwaanɔ mu». Kuntu na pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni amɔ ŋwaanɔ tun laan wɔ ki lele.»

38 Zezi karabiɔ bam ma ta did-o ba wɔ: «Dí Yuutu, nii sɔ-lwaanɔ tile mu dí jiga.»

O ma lɛri-ba o wɔ: «Yagi-na sɪ ku maŋi.»

Zezi na tiini o loori o Ko We te tin
(Matiyu 26:36-46, Mariki 14:32-42)

39 Zezi deɛn ma nuŋi tɔ kum wɔni o vu Olivi piu kum seeni, ni o na yɔni o ki te tun. O karabiɔ bam di ma toɔ-o ba vu. 40 Ba na yi jɛgɔ kalɔ ba na maa ve tun, Zezi ma ta di ba o wɔ: «Á taá loori We, sɪ á yi tɔ maŋim dim maŋa ni.»

41 O laan ma fɔɔri ba tee ni o vu o zigi daa ni, ku maŋi nɔɔnɔ na wɔ dulɔ kandwe yi di yi me tun. O ma kuni doonɔ o loori We o wɔ: 42 «A Ko, nmu na se, sɪ n pa cam dilɔ na lagi di ba amɔ baŋa ni tun ke. Nan ki kulɔ na toɔi nmu wɔbɔŋa tun, sɪ yi ki amɔ wɔbɔŋa na lagi kulɔ tun.» 43 O na loori We kuntu tun, We maleka ma nuŋi weyuu ka ba o te, yi ka wɔl-o di dam. 44 O wɔ na tiini ku cɔgi

zanzan tun ma pa o tiini o loori We di o wu maama. O luluju ma ji nuneeni jana te, yi ku luri tga ni.

⁴⁵ O na loori We o ti tun, o ma zanjɔ o joori o vu o karabiə bam te. O ma na si ba tigi ba doa wu-cogo kum njwaanɔ. ⁴⁶ O ma ta di ba o wɔ: «Bee mu yi á doa? Zanjɔ-na si á taá loori We, si á yi tu manɔm diɔm maɔa ni.»

Ba na jaanɔ Zezi te tin

(Matiyu 26:47-56, Mariki 14:43-50, Zan 18:3-11)

⁴⁷ Zezi ta na wura o njɔɔni kontu tun, non-kogo laan ma ba ku yi o te. Zudasi wɔɔɔ na yi o karabiə fugə-bale bam wu didɔa tun ma togi ba yigə. O ma foori o yi Zezi te si o kukwər-o. ⁴⁸ Zezi ma ta did-o o wɔ: «Zudasi, nmu tu si n pa ba ja amu Nabiin-bu wum, yi n ta lagɔ n kukwəri-ni mu na?»

⁴⁹ Zezi karabiə balu na wu o tee ni tun ma na ku na lagɔ ku ki-o te tun. Ba ma bwe-o ba wɔ: «Dí Yuutu, dí li dí su-lwaanu tum dí zagi-ba na?» ⁵⁰ Ba wu didɔa ma li o sugu kum o ma zagi kaanum yuutu wum tintɔɔɔɔ jazum zwe o go. ⁵¹ Zezi na ne kontu tun, o ma ta di ba o wɔ: «Yagi-na». O ma vu o dwe njɔɔɔ wum zwe diɔm, yi di je, di joori di yi di ya na yi te tun.

⁵² O ma daari o ta di kaanum yigə tiinə bam di We-di-kamunu kum yirina bam yigə tiinə di nakwa bam, ba na tu si ba ja-o tun, o wɔ: «Abam na kwe su-lwaanu di da-lwaanu á ba si á ja amu tun, a yi njwɔɔ mu na? ⁵³ De maama a yəni a wu abam tee ni We-di-kamunu kum wɔni, yi á wu jaanɔ amu. Ku nan na yi te tun, maɔa kam laan yiə si á ki á wubunja na lagɔ kulɔ tun, beɔwaaɔ maɔa mu yiə si lim pe jonɔ dam.»

Piyeeɔi na suni o vin Zezi te tin

(Matiyu 26:57-58,69-75, Mariki 14:53-54,66-72, Zan 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Ba laan ma ja Zezi, yi ba ja-o ba ke. Piyeeɔi ma dalɔ o togi ba kwaga o da o vu. Ba ma vu ba yi kaanum yuutu wum sɔɔɔ. ⁵⁵ Ba ma dwe mini ba tinɔ sɔɔɔ kum titari ni. Nɔɔna bam ma vu ba je ba weeri mini diɔm. Piyeeɔi di ma togi o vu o jəni ba wɔni. ⁵⁶ O na togi o je mini diɔm yigə ni kontu tun, sɔɔɔ kum tintɔɔ-kana kadonɔ ma yoori o nii o yibiyə ni, yi o wɔ: «Nɔɔɔ wɔntu di togi o wu Zezi tee ni mu.»

⁵⁷ Piyeeɔi ma fu yi o wɔ: «Kaanɔ, a yər-o.»

⁵⁸ Ku na ki fun tun, njɔɔɔ wudonɔ di daa ma na-o, yi o wɔ: «Nmu togi n yi Zezi kogo kum njɔɔɔ didɔa mu.»

Piyeeɔi ma ləri njɔɔɔ wum o wɔ: «A togi a dai ba wu njɔɔɔ.»

⁵⁹ Ku daa na ki fun njuneeni luu didɔa tun, njɔɔɔ wudonɔ di daa ma ta o wɔ: «Nɔɔɔ wɔntu suni o togi did-o mu. O di yi Galile tu mu.»

⁶⁰ Piyeeɔi ma ləri o wɔ: «Baaru, a yəri n taanɔ diɔm kuri.» O ta na wura o njɔɔɔ kontu tun, cibwɔ ma da ku keeri.

⁶¹ Dí Yuutu Zezi laan ma pipiri o yoori Piyeeɔi o nii. Piyeeɔi ma guli Zezi ya na tagɔ kulɔ did-o o wɔ: «Ku na wu loori si cibwɔ keeri zɔm ti-bra-pura ni tun, nmu wu fu kuni bitɔ ni n yəri amu.» ⁶² O na guli kontu tun, o laan ma nunɔi, yi o tiini o keeri zanzan.

Ba na mwanɔ Zezi yi ba mag-o te tin

(Matiyu 26:67-68, Mariki 14:65)

⁶³ Nɔɔna balu deen na yiri Zezi tun maa yaal-o ba mwan-o, yi ba kwəri ba mag-o. ⁶⁴ Ba ma kwe goro ba ma kwəli o yiə, yi ba daari ba mag-o. Ba maa wɔ: «Lwari n bri dibam wɔɔ na magi-m tun.» ⁶⁵ Ba ta maa njɔɔɔ wəənu dwi dwi ba ma cogɔ o yuu, yi ba twi-o zanzan.

Zwifə nakwa na di Zezi taanu te tin
(*Matiyu 26:59-66, Mariki 14:55-64, Zan 18:19-24*)

⁶⁶ Tɔga na pɔɔri tin, Zwifə bam nakwa kɔgɔ kɔm maama ma la daani, di ba kaanum yigə tiinə bam di ba cullu karanyina tiinə maama. Ba laan ma pa Zezi nunji o vu taani dɔm dim jəgə o zɔgi ba yigə ni. ⁶⁷ Ba ma ta did-o ba wɔ: «Nmɔ na sɔni n yi Krisi wɔm Wɛ na manɔ si DI tɔɔri DI pa dɔbam tin, si n ta.»

Zezi ma ləri-ba o wɔ: «A na tagi kuntu a bri abam, á ta bá se a ni. ⁶⁸ A nan daa na bwe abam taani di, abam bá se si á ləri á pa ni. ⁶⁹ Kɔ na puli lele kuntu, amɔ Nabiin-bu wɔm wó vu a jəni Dam-Panɔwa Tu Baɔa-Wɛ jazim ni a da a di paari.»

⁷⁰ Ba maama laan ma bwe-o ba wɔ: «Kuntu tin, nmɔ nan sɔni n yi Wɛ Bu wɔm mɔ na?»

Zezi ma ləri-ba o wɔ: «Mɔ abam na wɔ te tin.»

⁷¹ Ba laan ma ɔɔni daani ba wɔ: «Dɔbam titi laan mɔ ni o kwərə kam na bri o titi cɔgim. Dí daa ba lagɔ maana tiinə si ba ɔɔni o taani dɔm.»

23

Pilati na bwe Zezi taanu te tin
(*Matiyu 27:1-2,11-26, Mariki 15:1-15, Zan 18:28—19:16*)

¹ Zwifə bam nakwa kɔgɔ kɔm maama deen ma zanɔ ba ja Zezi ba ja vu gɔvirma tu Pilati te. ² Ba ma sɔri si ba fɔ vwan ba pa-o, yi ba wɔ: «Dɔbam ne ɔɔni wuntu mɔ o jɔgi di tu kɔm ɔɔni bam o gana si ba tusi. O tɛ-ba o wɔ, ba yi taa lai lampoo ba pa gɔvirma. O maa kwəri o bri o titi ni wɔm mɔ yi Krisi, kɔ na lagɔ kɔ ta ni pe tin.»

³ Pilati na ni kuntu tin, o ma bwe-o o wɔ: «Nmɔ mɔ yi Zwifə bam pe wɔm na?»

Zezi ma lər-o o wɔ: «Mɔ ka da n taga.»

⁴ Pilati ma ta di kaanum yigə tiinə bam di ɔɔni-kɔgɔ kɔm maama o wɔ: «Amɔ wɔ ne ɔɔni wuntu na ki kulu o cɔgi tin, si dí di o taani.»

⁵ Ba ma tiini ba ɔɔni taani dɔm, yi ba kwaana ba tɛ ba wɔ: «O nan yəni o tɔli Zude tɔni dɔm maama, o bri ɔɔni bam si ba yi taa se ba tu kɔm didɛera ni. O deen puli o ki kuntu dɔɔ Galile ni mɔ, yi o laan yi yo seeni.»

⁶ Pilati na ni kuntu tin, o ma bwe-ba si o nii, ɔɔni wɔm yi Galile tu mɔ na? ⁷ O na tu o lwarɔ ni Zezi nunji tu kulu Erɔdi na te tin, o ma pa ba ja-o ba vu wuntu te si o di taani dɔm, beɔwaaɔni Erɔdi di tɔgi o wɔ Zeruzalem ni manɔ kam kuntu ni.

⁸ Erɔdi na ne Zezi tin, o maa jɔgi wɔpolo zanzan, beɔwaaɔni o ya manɔ o ni o ɔwa, yi o tiini o lagɔ si o na-o. O maa lagɔ si o nii Zezi wó ki wo-kinkagili o bri-o na. ⁹ O ma kwaani o bwe-o wəɔni zanzan. Zezi ma wɔ se o lər-o kulukulɔ. ¹⁰ Kaanum yigə tiinə di cullu karanyina tiinə bam maa tɔgi ba zɔgi da, yi ba tiini ba ɔɔni taani dɔm di baari si ba ma di-o. ¹¹ Erɔdi di o pamaɔna bam laan ma gooni Zezi zanzan. Ba pa o zɔ paari gɔɔ si ba ma mwan-o, yi Erɔdi laan pa o joori o vu Pilati te. ¹² Dɔntu de dɔm ni Erɔdi di Pilati laan di ciloɔo mɔ daani, yi ba deen ya culi daani mɔ.

¹³ Pilati ma pa kaanum yigə tiinə bam di nakwa bam di ɔɔni bam maama la daani o tee ni. ¹⁴ O ma ta di ba o wɔ: «Abam na sanɔ ɔɔni wuntu amɔ tee ni tin, yi á tɛ á wɔ, o yi wulu na ganɔ á tu kɔm ɔɔni bam o pa ba tusi tin, kuntu mɔ a nan bwe-o abam yibiyə ni si a nii, yi a wɔ ne kulu o na ki o cɔgi yi abam ja-o ku ɔwaaɔni tin. ¹⁵ Erɔdi di wɔ ne kulu o na cɔgi tin. Mɔ kɔ kuri o pe o joori o ba dɔbam te. Á taá ye si

kulokulub tərə ku na wó pa ba ja-o ba gu tún. ¹⁶ Kuntv nwaani aá pa ba mag-o di balaari mu, yi ba daar-o ba yagi.»

[¹⁷ Paki candiə kam manja na yəni ka ba yi, Pilati manji si o li ba puuv didva mu o yagi si o viiri.] ¹⁸ Non-kogɔ kum maama ma ki daani ba kaasi di kwər-dɛ ba wi: «Kv na yi nɔɔv wuntv, ja-o n gu, si n daari n li Barabasi n pa dɪbam.» ¹⁹ Barabasi yi wulv ba dɛen na ki puina digə ni, o na ki jara di ba tiv kum didɛera yi o gu nɔɔna tun nwaani mu.

²⁰ Pilati na lagi si o li Zezi o yagi tun nwaani, o daa ma ta di nɔɔna bam si ba se si o yagi Zezi. ²¹ Ba ma daa ta vɪn, yi ba tiini ba kaasi banja banja ba wi: «Pa-o tvun-dagara banja ni n gu. Pa-o tvun-dagara banja ni n gu.»

²² O daa ta ma ta di ba o ki bitv o wi: «Bɛɛ wo-lɔɔɔ mu o kia? A wv nɛ kulv o na ki o cɔɔɔ pa kv manji si di gu-o tun. Kuntv tun, aá pa ba mag-o, yi a daari a yag-o.»

²³ Ba daa ta maa tiini ba kwaana ba kaasi di kwər-dɛ, yi ba te di baari ba wi: «N manji si n pa-o dagara banja ni mu n gu.» Ba na tiini ba nɔɔni di kwər-dɛ tun, ²⁴ kv ma pa Pilati se si o ki kulv ba na lagi tun. ²⁵ O ma pa ni si ba li Barabasi wulv ba na lagi si o yagi o pa-ba tun. Wuntv mu yi wulv ba ya na jaani ba ki puina digə ni, o na ki jara di ba tiv kum didɛera yi o gu nɔɔv tun nwaani. Pilati ma daari o ki Zezi pamaɲna jɪɲa ni, si ba ki-o ni kogɔ kum wubɔɲa na lagi te tun.

Ba na jaani Zezi ba vu ba pa tvun-dagara banja ni te tun

(Matiyu 27:32-56, Mariki 15:21-41, Zan 19:17-30)

²⁶ Pamaɲna bam laan ma ja Zezi ba maa kea. Nɔɔna bam maama maa toga. Ba na maa ve tun, ba ma jeeri nɔɔv wudɔɲ, o yiri mu Simɔn. O nunji Sireeni mu. O

dɛen ya nunji gaa mu o ba o yi tv wuntv o maa kea. Pamaɲna bam ma ja-o, yi ba pa o zɪɲi dagara kam o bakali ni o toɔɔ Zezi kwaga.

²⁷ Zeruzalem ko-forɔ dɛen maa toɔɔ Zezi kwaga. Kaana di maa toɔɔ ba wura, yi ba keerə ba fri ba tɪti o nwaani. ²⁸ Zezi ma pipiri o nii-ba yi o wi: «Zeruzalem kaana-ba, yi taá keeri-na amv nwaani. Á za taá keeri á tɪti di á biə nwaani. ²⁹ Bɛɲnwaani manja wv ba ka yi, yi baá ta wi: «Kaani wulv maama na yi ka-dugv tun yi yu-yoɲo tu mu. Wulv na manji o wv lvgi bu si o pa o nɔɔɔ yɪli tun jɪɔɔ yu-yoɲo zanzan.» ³⁰ Yaara yam kuntv manja na yiə, nɔɔna wv loori pweeru si ti tv ba banja ni, yi ba loori pu-kum si ti kwəli-ba. ³¹ Taá nii-na, da-liɪa na jɪɔɔ mini ka di tɪntv tun, kv laan na yi da-kvra, kaá ki ta?»

³² Ba dɛen ma ja non-balwaaru tɪle ba vu si ba wəli di Zezi ba gu.

³³ Ba ma vu ba yi jəgə kalv yiri na yi Yukol-pva piu tun. Ba laan ma ja Zezi ba pa dagara kam banja ni. Ba ma ja non-balwaaru tum di, ba pa dagari sidonnə banja ni. Ba ma cwi didva Zezi jazɪm ni. Wɔwɔm maa wv o jagwiə ni. ³⁴ Ba na pagɔ Zezi dagara kam banja ni kuntv tun, o ma loori Wɛ o wi: «A Ko, yagi n ma n cɛ-ba, si ba yəri woɲo kulv ba na ki tun.»

Pamaɲna bam na lagi ba manji o gwaaru tum tun, ba tagɔ jɔɔɔ mu ba ma manji-tɪ.

³⁵ Non-kogɔ kum maa zigɔ da ba niə. Zwifə bam nakwa bam ma ki-o cavura, yi ba mwana ba wi: «O yəni o vri nɔɔna nwa. O na sɪnti o yi Krisi wɔm Wɛ na kuri tun, si o vri o tɪti nwa si di nii.»

³⁶ Pamaɲna bam di maa mwan-o, yi ba jɪɔɔ sa-nywana ba sunji o yigə ni. ³⁷ Ba maa wi: «Nmɔ na sɪnti n yi Zwifə bam pɛ, si n vri n tɪti nwa si di nii.» ³⁸ Ba dɛen ya

puṣṣu tɔnɔ ba tan-kv daa kam yira ni o yuu baṅa ni, yi kv wɪ:

«Wuntu yi Zwifə bam pɛ mu.»

³⁹ Nɔn-balwaarv tiv ba na pagɪ dɪ Zezi tun didva maa jɪgɪ Zezi o twia yi o wɪ: «Kv dat nmu mu yi Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn na? Nan vrɪ n titɪ ŋwɪa, sɪ n daari n vrɪ dibam dɪ n wɛli da.»

⁴⁰ Nɔn-balwɔɔ kvdonj kum ma kaani kukum kum kv wɪ: «Nmu ba kwari Wɛ fɔvni na? Ba lagɪ ba gv dibam maama mu. ⁴¹ Kv na yi dibam, dibam tvɔni dɪm manjɪ, beŋwaanɪ kəm-balwaarv tiv dɪ na kv tɪn, kv manjɪ sɪ dɪ tɪ mu. Kv nan na yi nɔɔnv wuntu, o wɔ kv kulɔkulɔ o cɔgɪ.» ⁴² O ma daari o ta dɪ Zezi o wɪ: «Nmu na tu n ba n jonjɪ n paari dɪm, sɪ n guli a gulə.»

⁴³ Zezi ma lɔr-o o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga dɪ nmu sɪ, nmu wɔ jɔni dɪ amv Wɛ-sɔŋɔ kum ni zim dɛ dɪm ni.»

⁴⁴ Kv ma vu kv yi manja kam wɛ na tu dɪ yi yupari baṅa tɪn. Lvgv kum maama ma ji lim taan, sɪ kv vu kv yi luu batɔ. ⁴⁵ Wɪa kam daa ba jɪgɪ pooni. Gɔɔ kvlv ba na lɔgɔ ba ma cɪ Wɛ-di-laa kam tɪn ma kaari bile. ⁴⁶ Zezi laan ma kaasi dɪ kwɔr-dɪa o wɪ: «Amv Ko, a kwe a joro a kv nmu jɪŋa ni.» O na tagɪ kvntv tɪn, o ma daari o tɪ.

⁴⁷ Pamaŋna bam yigɔ tu wɔm na nɛ kvlv na kv tɪn, o ma tee Wɛ yi o wɪ: «Kv yi cɪga pweɛn. Nɔɔnv wuntu svni o yi nɔn-ŋvm mu.»

⁴⁸ Kɔgɔ kvlv maama na tu sɪ kv nii kəm dɪm tɪn ma svni ba na kv na kv te tɪn. Ba na ma joori sɔŋɔ tɪn, ba maa frɪ ba titɪ ba veə, ba wɔ na cɔgɪ tɪn ŋwaanɪ. ⁴⁹ Kv daari balv maama na manjɪ ba ye-o tɪn dɪ kaana balv ya na tɔgɪ did-o ba nunjɪ Galile ba ba tɪn maa zɪgɪ daa ni ba niə.

Ba na kv Zezi bɔɔni wɔni te tɪn (Matiyu 27:57-61, Marɪkɪ 15:42-47, Zan 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Nɔɔnv wudonj dɛɛn mu wɔra, o yɪrɪ mu Zvzefv. O nunjɪ

Zwifə tiv kvdonj mu, kv yɪrɪ mu Arimati. O maa yi Zwifə bam nakwa kɔgɔ kum nɔɔnv didva mu. O ma kwəri o yi nɔn-ŋvm, yi o tɔgɪ Wɛ dɪ cɪga. Ba kɔgɔ kum ya na kv ni daani sɪ ba ja Zezi tɪn, o wɔ sɛ ba na bɔŋɪ sɪ ba kv-o kvlv tɪn. O maa jɪgɪ tɪna sɪ Wɛ paari dɪm wɔ ba nɔɔna titari ni.

⁵² O ma zanjɪ o vu Pilatɪ te, o loori cwɔŋɔ sɪ o vu pari Zezi yira yam o kv. ⁵³ Pilatɪ na sɛ tɪn, Zvzefv ma vu o pari Zezi dagara kam yuu ni. Ba ma kwe gar-jalɪ ba ma pipir-o, yi ba daari ba ja-o ba vu ba kv piu bɔɔni wɔni. Dɪntv yi bɔɔni dilv ba dɛɛn na lugi-dɪ piu yira ni yi ba manjɪ ba wɔ kv nɔɔnv da tɪn.

⁵⁴ Dɛ dɪm Zvzefv na kv kvntv tɪn maa yi dɛ dilv Zwifə bam na manjɪ sɪ ba ti ba yigɔ ba siun dɛ dɪm ŋwaanɪ tɪn. Tɪga na yi, ba siun dɛ dɪm puli mu.

⁵⁵ Kaana balv ya na tɔgɪ dɪ Zezi ba nunjɪ Galile tɪn dɛɛn ma da Zvzefv kwaga, ba vu ba na bɔɔni dɪm dɪ ba na tɪnjɪ Zezi te tɪn. ⁵⁶ Ba na nɛ kvntv tɪn, ba ma joori ba vu sɔŋɔ. Ba ma vu ba lagɪ tralɪa nwi dwi dwi, sɪ ba ma turi Zezi yira yam. Ba siun dɛ dɪm ni ba ma sin dɪ ba titɔŋa yam ni Wɛ cullu na brɪ te tɪn.

24

Zezi na bi o yagɪ tvɔni te tɪn (Matiyu 28:1-10, Marɪkɪ 16:1-8, Zan 20:1-10)

¹ Dɛ dilv na sanjɪ siun dɛ dɪm tɪn, kaana bam ma zanjɪ ba go tɪga ba vu yibeeli dɪm jɔgɔ kam. Ba ma jɪgɪ tralɪa nwi svlv ba na lagɪ ba ma turi Zezi yira yam tɪn.

² Ba na yi jɔgɔ kam tɪn, ba ma na kandwe dilv ya na pɪ bɔɔni dɪm ni tɪn bibili dɪ tigi daa ni. ³ Ba ma vu ba zv bɔɔni dɪm wɔ. Ba wɔ nɛ dɪ Yuutu Zezi da. ⁴ Ba wɔbɔŋa ma vugimi, yi ba yəri ba na wɔ bɔŋɪ kvlv. Ba na zɪgɪ da kvntv tɪn, nɔɔna bale ma da ba nunjɪ ba

zigi ba tee ni, yi ba zu gwaaru ti nyuuni pugv pugv. ⁵ Fvuni ma ja kaana bam. Ba ma ccoli ba yum tiga ni. Nɔɔna bam laan ma ta di ba ba wi: «Benwaani mu á kari á beeri wulv na nwi tin twa wuni? ⁶ O nan tɛri yo. O joori o bi. Guli-na kulv o deen na tagi di abam manja kalv o ta na wv Galile ni tin, ⁷ yi o ta o wi, ba manji si ba ja wvm Nabiin-bu ba ki non-balwaarv juja ni, si ba pa-o tuun-dagara banja ni ba gv, si o laan joori o bi da yato de ni.»

⁸ Nɔɔna bam na tagi kuntv tin, kaana bam laan ma guli Zezi ya na tagi kulv di ba tin.

⁹ Ba ma zanji yibeeli dvm jɛgɛ kam ni, ba joori ba vu ba ta di Zezi karabiɛ fugɛ-didva kam di balv maama na togi ba wvra tin. ¹⁰ Kaana bam kuntv mu yi Mari wulv na nuŋi Magidala, di Zanni, di Mari wulv na yi Zaki nu tin, kv wɛli di kaana balv na togi di ba tin. Bantv maama maa wvra ba te kulv na ki tin ba bri Zezi karabiɛ fugɛ-didva kam.

¹¹ Nɔɔna bam na ni tin, ba ma wv pe kaana bam taani dvm ja kuri, yi ba wv se ba ni. ¹² Kv daari Piyɛeri ma zanji lila o duri o vu yibeeli dvm jɛgɛ kam si o nii. O na yi da tin, o ma tiiri o nii booni dvm wuni, yi o na garyiɛ yam yirani na tigi da. O ma joori o viiri, yi kv ki-o yɛu di kulv na ki tin.

Zezi na bri o titi nɔɔna bale te tin

(Mariki 16:12-13)

¹³ Dintv de dvm ni mu Zezi karabiɛ bam bale wv cwɛnɛ ni ba maa ve tiv kudon, kv yiri mu Emayusi. Tiv kum kuntv yi nunɛeni kilometra fugɛ-didva mu di Zeruzalem. ¹⁴ Ba na maa ve tin, ba maa nɔɔna kulv maama na ki tin ba veɛ. ¹⁵ Ba na nɔɔni yi ba bwe daani kuntv tin, Zezi titi ma tu ba wuni o togi di ba o veɛ. ¹⁶ Ba na togi daani kuntv tin, ba yiɛ ma

pugimi yi ba wv lwar-o. ¹⁷ Zezi ma bwe-ba o wi: «Bɛe wonjo mu abam jigi á nɔɔni á veɛ?»

Ba na ni kuntv tin, ba ma zigi yi ba yigɛ nywani. ¹⁸ Ba didva yiri mu Klupasi. O ma lɛri Zezi o wi: «Nɔɔna balv maama na zɔvri Zeruzalem ni tin manji ba lwarv wo-kamunnu tiv na ki da lele kuntv tin. Bɛe nan mu kia, yi nmv yirani wv ni?» ¹⁹ O ma bwe-ba o wi: «Bɛe wɛnu mu tintv?»

Ba ma lɛri ba wi: «Kv yi kulv na ki Nazareti tu Zezi tin mu. O yi Wɛ nijonnu mu, yi o kikiɛ di o ni-taani maama jigi dam. Wɛ titi bri si kv yi cigɛ mu, yi nɔɔna maama di na kuntv. ²⁰ Dɔbam kaanum yigɛ tiinɛ bam di di tiv kum nakwa bam ma ja-o, ba vu ba pa ba di o taani si kv ji tvuni. Ba laan ma pa pamanja bam ja Zezi ba vu ba pa tvun-dagara yuu ni ba gv. ²¹ Dɔbam nan ya jigi tiina, si wuntu mu yi wulv na lagi o vri Yisurayeli dwi tiinɛ bam o yagi tin. Di kuntv maama, zim mu jigi da yato wonjo kuntv na ki tin.

²² Kulv na wɛli da tin, dɔbam kɔgo kum kaana badonnɛ ve o yibeeli dvm jɛgɛ kam ba na kulv na soori dɔbam yira. Ba ya ve tituti mu, ²³ yi ba wv ne o yira yam da. Ba ma joori ba ba, ba ta di dɔbam ni ba ne wo-kinkagili mu. Ba ma na Wɛ malesi, yi si ta di ba si wi, Zezi daa ta nwi mu. ²⁴ Dɔbam nɔɔna bam badonnɛ di ma zanji ba vu yibeeli dvm ni. Ba ma na ni kv sɔni kv yi nunɛeni kaana bam na tagi te tin mu, kv daari Zezi titi mu ba wv ne.»

²⁵ Zezi laan ma ta di nɔɔna bam o wi: «A ba jigi wubɔja na? Bɛe mu yi á wari á se Wɛ kwɛrɛ kalv Di nijonɛ bam deen na tooli fanja fanja tin. ²⁶ Kv dai mu Krisi wvm na manji si o na yaara yalv si o daari o di Wɛ-sɔnɔ o joni o paari tin na?» ²⁷ O laan ma manji kulv maama na pupuni o nwaani kv

tiŋi We tɔnɔ kɔm wɔnu tɪn o brɪ-ba. O ma puli o pa ba lwarɪ Moyisi zaasɪm dɪm kuri, yɪ o daari o brɪ-ba faŋa faŋa We niŋɔŋnɔ bam maama zaasɪm dɪm kuri na yɪ te tɪn.

²⁸ Ba na maa kɛ tɪn, ba ma vu ba twe tɪv kɔlv ba na maa ve tɪn. Zezi ma kɪ nɪ o maa kɛ yigɔ mu te. ²⁹ Nɔɔna bam ma wɔ sɛ, yɪ ba loor-o ba wɪ: «Tɪga lagɪ ka yɪ. Nan zɔ n pɛni dɪbam tee nɪ.» O ma sɛ yɪ o da o zɔ.

³⁰ O ma jɛni sɪ o di wɔdiu dɪ ba. O ma kwe dɪpɛ yɪ o kɪ We le dɪ ŋwaani. O laan ma fɔ fɔ dɪpɛ dɪm o maŋɪ o pa-ba. ³¹ O na kɪ kɔntɔ tɪn, mu ba yɪɔ pɔvɪ yɪ ba laan lwar-o. Ba na lwar-o tɪn, o ma da o je ba yigɔ ni, yɪ ba daa wɔ nɛ-o. ³² Ba laan ma ta daani ba wɪ: «Nmɔ wɔ nɛ na? Dɪ ya na tɔɔ daani cɔwɛŋɔ nɪ yɪ o ŋɔɔni o brɪ dɪbam We tɔnɔ kɔm wɛɛnu tɪn kuri na yɪ te tɪn, dɪ ya ba tiini dɪ jɪɔ wɔpolo na?»

³³ Ba ma zaŋɪ hɪla ba joori ba vu Zeruzalem tɪv kɔm wɔ. Ba na yɪ da tɪn, ba ma na Zezi karabiɔ fugɔ-dɪdɔba kam dɪ nɔɔna badonnɔ bam na lagɪ daani jɔgɔ dɪdɔba. ³⁴ Bantɔ ma te ba wɪ: «Kɔ yɪ cɪga mu. Dɪ Yuutu Zezi sɪni o bi o yagɪ tɔvɪ. O tu o brɪ o titɪ dɪ Simɔn mu.»

³⁵ Nɔɔna bale bam dɪ ma maŋɪ kɔlv na kɪ cɔwɛŋɔ nɪ tɪn ba brɪ-ba. Ba daari ba maŋɪ Zezi na fɔɔɔ dɪpɛ dɪm yɪ ba laan lwar-o te tɪn.

Zezi na brɪ o titɪ o karabiɔ bam te tɪn

(Matiyu 28:16-20, Marɪkɪ 16:14-18, Zan 20:19-23)

³⁶ Zezi karabiɔ bam ta na wɔra ba ŋɔɔni kɔntɔ tɪn, o ma da o ba o zigɪ ba titari nɪ. O ma jɔɔni-ba yɪ o wɪ: «Yazurɔ wɔ jɛni dɪ abam.» ³⁷ Ba bɪcara ma di yɪ fɔvɪ ja-ba zanzan. Ba ma buŋɪ nɪ ba nɛ ciru mu. ³⁸ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Bɛŋwaani mu kɔ sɔ abam kɔntɔ? Bɛɛ mu yɪ á jɪɔ bubwea

dɪ amɔ? ³⁹ Fɔɔɔ-na á nii amɔ jɪa dɪ a nɛ na yɪ te tɪn. Kɔ sɪni kɔ yɪ amɔ. Taani-na amɔ á nii. Ciru ba jɪɔ ya-nwana dɪ kwi, nɪ á na nai amɔ na yɪ te tɪn.»

⁴⁰ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, o ma brɪ-ba o jataala dɪ o nɛ. ⁴¹ Kɔ na tiini kɔ jɪɔ wɔpolo kɔ pa-ba tɪn, ba ta warɪ ba sɛ nɪ kɔ yɪ cɪga, yɪ kɔ sɔ-ba zanzan. O ma bwe-ba o wɪ: «Á jɪɔ wɔdiu yo nɪ sɪ dɪ di na?» ⁴² Ba ma twɛri kalɛŋ-saŋa ba pa-o. ⁴³ O ma jɔŋi-ka o di ba yibiɔ nɪ.

⁴⁴ O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Wɛɛnu tɪv na kɪ amɔ tɪn maŋɪ dɪ taani dɪlv a na maŋɪ a ta a brɪ abam, maŋa kalɔ a ta na wɔ abam wɔnu tɪn. A dɛɛn tagɪ a wɪ, kɔlv maama na pɔpɔni amɔ ŋwaani We tɔnɔ kɔm wɔnu tɪn maŋɪ sɪ kɔ kɪ mu. Kɔ na yɪ kɔlv Moyisi dɪ faŋa faŋa We niŋɔŋnɔ bam na pɔpɔni tɪn, dɪ kɔlv na pɔpɔni We lɛŋ-ŋwɪ tɔnɔ kɔm wɔnu tɪn maama.»

⁴⁵ O ma daari o pa ba wɔ pɔvɪ, sɪ ba wani ba lwarɪ We tɔnɔ kɔm na brɪ kɔlv tɪn kuri. ⁴⁶ O ma ta o brɪ-ba o wɪ: «Ba pɔpɔni We tɔnɔ kɔm wɔnu ba wɪ: «Krisi wɔm lagɪ o na yaara zanzan mu sɪ o tɪ, yɪ o laan wɔ joori o bi o yagɪ tɔvɪ da yato de nɪ.» ⁴⁷ Ba daa ta pɔpɔni ba wɪ: «O karabiɔ wɔ vu lɔɔvɔ baŋa dwi tiinɔ maama te, yɪ wɔm yɪvɪ dɪm ŋwaani baá brɪ nɔɔna nɪ ba maŋɪ sɪ ba lɛni ba wɔvɔ mu, sɪ We laan yagɪ ba lwarɪm Dɪ ma cɛ-ba.» Á nan maŋɪ sɪ á puli Zeruzalem nɪ mu á taá tɔvɪ We kwɛrɔ kam kɔntɔ. ⁴⁸ Abam nɛ kɔlv maama na kɪ tɪn, á nan maŋɪ sɪ á brɪ nɔɔna kɔntɔ mu. ⁴⁹ A nan wɔ tɔŋɪ wɔlv wɔm a Ko na goni ni sɪ o ba abam te tɪn, yɪ o na tuɔ, oɔ pa abam na dam dɪlv na nuŋɪ We te tɪn. Maŋɪ-na Zeruzalem nɪ, sɪ á taá cɔgɔ dam dɪlv a na te tɪn.»

Zezi na joori o vu We-sɔŋɔ te tɪn

(Marɪkɪ 16:19-20, Titɔŋa Tɔnɔ 1:9-11)

⁵⁰ Zezi laan ma ja-ba o nunji tu kum wɔni, o ja vu o yi Betani seeni. O ma zɛɛni o jia weyuu ni, yi o ta di ba o wi: «Amɔ pɛ abam yu-yoŋo.» ⁵¹ O na ki-ba yu-yoŋo kuntu tin, o ma yagɛ-ba yi We kwe-o DI ja di DI soŋo. ⁵² Ba ma kuni doonɔ ba zul-o, yi ba laan daari ba joori Zeruzalem di wɔpɔlo zanzan. ⁵³ Ba na wura tin, ba wɔ fɔgi ba kwe We-di-kamunu kum vɛŋɔ, yi ba zuli We maɲa maama.

**Wε taani dɔlv
 ZAN
 na pɔpɔni tun
 Wε taani dɔlv Zan
 na pɔpɔni tun na bɔri
 dɔlvam kulɔ tun mu
 tuntu**

Zan wɔlv na yi Zezi karabiε fugε-bale bam wɔ didva tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntɔ (Matiyu 10:2). O na yɔni o nɔɔni o titi woŋo, o ba bai o yiri, oɔ pɔpɔni ni karabu wɔdɔŋ mu (Zan 18:15), naa wɔlv Zezi na soe tun (Zan 13:23).

Zan bɔri ni Zezi yi Krisi wɔm o Ko Wε na tɔŋi tun mu, ni DI na maŋi DI go ni te tun. Zezi mu yi cwɛŋε kalɔ dɔ na wɔ da da dɔ na ŋwia kalɔ na ba ti tun Wε tee ni. Wɔm mu yi cɔga tu, o yi pooni dɔlv na bɔri Wε cɔga kam, o yi wɔdiu kulɔ na pai ŋwia tun, yi o yi nayirɔ wɔlv na nii dɔlvam baŋa ni, oɔ vaŋi dɔlvam si dɔ yi dɔ Ko Wε te.

Zan tɔnɔ kɔm wɔni, o de yigε o bɔri ni Zezi yi Wε Bitara mu ka na wɔra maŋa maama. Ka ma ji nabiinu, yi o zɔvri dɔlvam titari ni. O bɔri Zan wɔlv na miisi nɔɔna na wɔni tun na bɔri Zezi cɔga kam te tun (pɔɔrum 1).

O ma ta bɔri Zezi na jeeri nɔɔna dwi tɔri tɔri te tun. Zan bɔri wokinkagila yarpe yalɔ Zezi na kɔa yi ya yi nyinyugɔ, ku bɔri dɔlvam o na yi wɔlv tun (pɔɔrum 2-12).

O ta ma bɔri Zezi na zaasi o karabiε te titi dɔlv ba na jaan-o tun wɔni (pɔɔrum 13-17).

Tɔnɔ kɔm tiim jεgε ni, ku bɔri dɔlvam ba na jaani Zezi ba di o taani te, yi ba pa-o tɔun-dagara baŋa ni ba gu, yi o joori o bi o yaŋi tɔvni, yi o bɔri o titi dɔ o karabiε bam te tun (pɔɔrum 18-21).

Zan wɔ pɔpɔni wɛɛnu tulɔ maama Matiye dɔ Mariki dɔ Luki na pɔpɔni tun. Wuntu yirani nan

mu bɔri ku na ki te kadri candiε maŋa ni Kana ni tun (2:1-12), dɔ Zezi na jeeri Nikodem (3:1-21) dɔ Samari tiinε kaani te tun (4:1-12), dɔ o na pe kɔrɔ na yazurε Betizata jεgε kam ni te tun (5:1-18), dɔ o na pe Lazaari joori o bi te tun (11:1-44).

Zan na bɔri wɛɛnu tulɔ Zezi na ki tun, o laan ma daari o bɔri Zezi na zaasi nɔɔna bam yi o bɔri-ba ti kuri te tun.

Wε Bu Zezi Krisi mu yi bitara kalɔ na pai nabiinε ŋwia tin

¹ Pulim ni tun, Bitara kam maŋi ka wɔra mu, yi lɔgu baŋa daa ta tɔrε. Ka maŋi ka wɔ Wε tee ni mu. Wɔlv na yi Bitara kam tun dɔ Wε maama yi bidwi mu. ² O maŋi o wɔ Wε tee ni mu pulim ni. ³ Ku de dɔ wuntu mu yi Baŋa-Wε deen ki woŋo maama. Kulɔkulɔ tɔrε Wε na kɔa, yi ku wɔ de dɔ wuntu. ⁴ Wɔm mu pai nabiinε na ŋwia. Ŋwia kam kuntɔ nan mu pai nabiinε na pooni. ⁵ Pooni dɔm kuntɔ na tu tun, dɔ zɔli lim, yi lim daa waru pooni dɔm dɔ zɔli.

⁶ Wε deen tɔŋi nɔɔnɔ wɔdɔŋ, o yiri mu Zan. ⁷ O tu si o ta wɔlv na yi pooni dɔm tun taani mu o bɔri nɔɔna, si nabiinε maama wani ba lwar-o si ba daari ba se-o. ⁸ Zan titi dai pooni dɔm. O nan tu si o ta wɔlv na yi pooni dɔm tun taani mu o bɔri nɔɔna.

⁹ Wɔlv na yi pooni dɔm cɔga cɔga tun deen nuŋi Wε te mu o ba lɔgu baŋa. Wuntu mu pai nabiinε maama na pooni si ba wani ba lwaru Wε. ¹⁰ O deen ma ba lɔgu baŋa o wɔra. Ku ya de dɔ wuntu mu yi Wε ki lɔgu. Dɔ kuntɔ dɔ, nabiinε daa ta wɔ lwar-o. ¹¹ O ma ba o titi tɔv, yi o dwi tiinε wɔ jeer-o lanyirani. ¹² Ku daari balɔ maama na se-o yi ba ki ba wɔdidva did-o tun, o ma pa-ba ni si ba ji Baŋa-Wε biε. ¹³ Ba na jigi Wε biε kuntɔ tun, ku dai nabiinε na lɔri te tun, naa nɔɔna yira lagum,

naa nɔɔna wɔbɔŋa na lagɪ te tɪn. Kɔ nan yɪ Baŋa-We titɪ mɔ pɛ ba ji DI biə.

¹⁴ Bitara kam dɛen ma ji nabi-inu, yɪ o zɔɔri dɪbam titari nɪ. We zaani dɪ DI cɪga maama tiini ka wɔ o tee nɪ. Dɪ ma na o paari-zulə na dagɪ te, o na yɪ o Ko We Bu-dɔa tɪn ŋwaani.

¹⁵ Zan dɛen ŋɔɔni wɔntɔ taani, yɪ o ta dɪ kwɛr-dɪa o wɪ: «Mɔ wɔlɔ wɔm a na manɪ a ta o taani a wɪ, nɔɔnɔ wɔdɔŋ wɔ sanɪ amɔ kwaga o ba. Wɔntɔ yɪ kamunu o dwe amɔ, beŋwaani o manɪ o wɔra yɪ amɔ yaa ta tɛrə.»

¹⁶ Wɔntɔ mɔ yəni o pa dɪbam maama na zaani zanzan, o na tiini o jɪgɪ We zaani lanyirani tɪn ŋwaani. ¹⁷ Beŋwaani We pɛ DI cullu tɪm Moyisi mɔ yɪ o pa dɪbam. Kɔ daari, kɔ na yɪ We zaani dɪ DI cɪga kam, DI dɛ DI Bu Zezi Krisi ŋwaani mɔ DI pa dɪbam ka. ¹⁸ Nɔɔn-nɔɔnɔ ta manɪ o wɔ nɛ Baŋa-We. Kɔ daari DI Bu-dɔa kam mɔ pɛ dɪ lwarɪ-DI. Wɔntɔ dɪ We yɪ biɔwɪ mɔ. O maa wɔ o Ko Baŋa-We tikəri nɪ.

Zan na ŋɔɔni Zezi taani te tɪn

(Matiyu 3:1-12, Mariki 1:1-8,

Luki 3:1-17)

¹⁹ Zan dɛen na pɛ nɔɔna lwarɪ Zezi te tɪn mɔ tɪntɔ: Zwifə yigə tiinə balɔ na zɔɔri Zeruzalem nɪ tɪn dɛen ma tɔŋɪ ba kaanɪm yigə tiinə dɪ Leviti tiinə sɪ ba vu Zan te. Ba ma vu ba bwe-o ba wɪ: «Nmɔ yɪ wɔɔ mɔ?»

²⁰ Zan ma vɔri o ta-ba o wɪ: «Kɔ dai amɔ mɔ yɪ Krisi wɔm We na tɔŋɪ tɪn.»

²¹ Ba ta ma joori ba bwe-o ba wɪ: «Nmɔ nan yɪ wɔɔ mɔ za? Nmɔ yɪ Eli mɔ na?»

O ma ləri-ba o wɪ, wɔm dai Eli. Ba daa ma bwe-o ba wɪ: «Nmɔ yɪ We nijonnu wɔlɔ na manɪ sɪ o ba tɪn mɔ na?»

O maa wɪ: «Awo.»

²² Ba laan ma ta ba wɪ: «Nmɔ nan yɪ wɔɔ? Dɪ manɪ sɪ dɪ ja nmɔ

na ləri te tɪn mɔ, dɪ vu dɪ ta dɪ brɪ balɔ na tɔŋɪ dɪbam tɪn. Ta n brɪ dɪbam nmɔ na yɪ wɔlɔ tɪn.»

²³ Ba na bwe-o kɔntɔ tɪn, Zan ma ləri-ba o wɪ:

«Amɔ yɪ wɔlɔ na tɔɔlɪ kwərə kagɔa wɔni a wɪ:

«Zanɪ-na á kwɛ cwəŋə kalɔ dɪ Yuutu wɔm na lagɪ o ba o tɔgɪ da tɪn,

á pa ka fɔgɪ ka yɔɔri lanyirani.»

Mɔ We nijonnu Ezayi na manɪ o ta amɔ taani te tɪn.»

²⁴ Nɔɔna badonnə dɪ dɛen tɔgɪ ba wɔ ba wɔni, ba na nuŋi Farizian tiinə kɔgɔ kɔm wɔni.

²⁵ Ba ma bwe Zan ba wɪ: «Nmɔ nan na sɔni n dai Krisi wɔm We na tɔŋɪ tɪn, yɪ n dai Eli naa We nijonnu wɔlɔ na manɪ sɪ o ba tɪn, wɔɔ mɔ pɛ nmɔ ni sɪ n miisi nɔɔna na wɔni?»

²⁶ Zan ma ləri-ba o wɪ: «Kɔ na yɪ amɔ, a yəni a miisi nɔɔna na wɔni mɔ. Abam nan na zɪgɪ tɪn, nɔɔnɔ wɔ á titari nɪ yɪ á yər-o. ²⁷ Wɔntɔ mɔ lagɪ o sanɪ amɔ kwaga o ba, yɪ a wɔ manɪ sɪ a li o nɛ natra dɪ.»

²⁸ Kɔntɔ maama dɛen kɪ Betani nɪ mɔ, Zɔrden bugə kam bube dɪm nɪ, mɛ Zan na miisi nɔɔna na wɔni We ŋwaani tɪn.

Zan brɪ nɪ Zezi mɔ yɪ We Pɔlbu wɔlɔ na li nabiinə lwarɪm tɪn

²⁹ Tɪga na pɔɔri tɪn, Zan ma na Zezi na ve o maa biɔni o te. O ma ta dɪ balɔ na wɔra tɪn o wɪ: «Nii-na We Pɔlbu wɔlɔ na li nabiinə lwarɪm tɪn. ³⁰ A ya tagɪ a wɪ: «Nɔɔnɔ wɔ sanɪ amɔ kwaga o ba, yɪ o yɪ kamunu o dwe amɔ, beŋwaani o manɪ o wɔra yɪ amɔ yaa ta tɛrə.» Kɔ nan yɪ wɔntɔ taani mɔ a tea. ³¹ Amɔ titɪ dɛen manɪ a yəri o na yɪ wɔlɔ tɪn, yɪ a laan ba a lwar-o. A nan tu sɪ a pa Yistrayelɪ dwi tiinə mɔ lwar-o. Kɔntɔ ŋwaani mɔ a yəni a miisi nɔɔna na wɔni.»

³²⁻³³ Zan daa ta ma ŋɔɔni Zezi taani o brɪ-ba o wɪ: «A ya yəri We Bu wɔm na yɪ wɔlɔ tɪn. Wɔlɔ nan

na tɔŋɔ-nɔ sɪ a ba a miisi nɔɔna na wɔntɔ tɪn tagɪ o wɪ, a na nɛ Wɛ Joro kum tu kɔ wɔ nɔɔnɔ wɔlɔ baŋa nɪ tɪn, wɔntɔ mu yɪ wɔlɔ na wɔ miisi nɔɔna Wɛ Joro kum wɔntɔ tɪn. A laan nan nɛ Wɛ Joro kum na nunɔi wɛyuu nɪ kɔ tu kɔ ba kɔ wɔ nɔɔnɔ wɔntɔ baŋa nɪ, yɪ kɔ nyɪ dɪ kunkwɛŋɔ te. ³⁴ Amu sɪntɪ a na kulɔ Wɛ na tagɪ tɪn, yɪ a lagɪ a ta cɪga dɪ abam sɪ wɔntɔ mu yɪ Wɛ Bu wɔm.»

Zezi na de yigɔ o bɛŋi o karabiɔ balɔ tɪn

³⁵ Tɪga na pɔvɔri tɪn, Zan dɪ o karabiɔ bale daa ta maa wɔra. ³⁶ Zan ma na Zezi na ve o maa kɛa. O ma ta o wɪ: «Nii-na Wɛ Pɛlbu wɔm.»

³⁷ Zan karabiɔ bale bam ma ni o na tagɪ kulɔ tɪn. Ba ma pɛ Zezi kwaga ba pu. ³⁸ Zezi ma pipiri o nii o na ba na tɔg-o tɪn. O ma bwe-ba o wɪ: «Abam beeri bɛɛ mu?»

Ba ma lɛri ba wɪ: «Rabi, nmu zɔvɔri yɛn mu?» (Rabi kuri mu Karanyɪna.)

³⁹ O ma lɛri-ba o wɪ: «Ba-na sɪ á wɔ na.» Ba ma tɔgɪ dɪd-o ba vu ba na o na zɔvɔri mɛ tɪn. Kɔ yɪ dɪdaan-ni nɪ mu. Ba ma maŋɪ o tee nɪ ba tɔ wɛ.

⁴⁰ Nɔɔna bale balɔ na ni Zan na tagɪ Zezi taanɪ dɪm te yɪ ba daari ba tɔg-o tɪn dɪdɔba yɪri mu Andre. O yɪ Simɔn Pɪyɛɛri nyaanɪ mu. ⁴¹ Ba na joori tɪn, Andre ma kɪ lɪla o vu o zɪmbaarɔ Simɔn te, o ta dɪd-o o wɪ: «Dɪbam nɛ Mesi wɔm.» (Yɪri dɪm kɔntɔ dɪ Krisi yɪ bɪdɔri mu.)

⁴² O laan ma ja-o o vu Zezi te. Zezi ma nii o yibiyɔ nɪ yɪ o wɪ: «Nmu yɪ Simɔn wɔlɔ na yɪ Zan bu tɪn mu. Nmu yɪri laan wɔ ta yɪ Sɪfasɪ mu.» (Yɪri dɪm kɔntɔ dɪ Pɪyɛɛri yɪ bɪdɔri mu, yɪ dɪ kuri mu Pulɔrɔ.)

⁴³ Tɪga dɛɛn na pɔvɔri tɪn, Zezi ma bɔŋɪ sɪ o vu Galile. O ma vu o jeeri Filipi, yɪ o ta dɪd-o o wɪ: «Ba n ta n tɔgɪ amu.»

⁴⁴ Filipi nunɔi Betisayida mu, tɪv kulɔ Andre dɪ Pɪyɛɛri dɪ na nunɔi da tɪn. ⁴⁵ Filipi laan ma zanɪ o vu o jeeri nɔɔnɔ wudɔŋ, o yɪri mu Natanayɛlɪ. O ma ta dɪd-o o wɪ: «Dɪbam nɛ wɔlɔ wɔm Moyisi na pɔpɔnɪ o taanɪ faŋa faŋa Wɛ cullu tɔnɔ kum wɔntɔ tɪn, yɪ Wɛ nijɔŋnɔ dɪ dɛɛn pɔpɔnɪ ba ta o taanɪ tɪn. Wɔntɔ mu yɪ Zezi, o yɪ Zuzɛfɔ bu mu. O nunɔi Nazaretɪ.»

⁴⁶ Natanayɛlɪ ma ta dɪd-o o wɪ: «Wo-laa kɔntɔ wɔ wantɔ kɔ nunɔi Nazaretɪ na?»

Filipi ma lɛri o wɪ: «Ba sɪ n na.»

⁴⁷ Ba na maa ve tɪn, Zezi ma na Natanayɛlɪ na maa bɪnɪ o te. O ma ta o taanɪ o wɪ: «Wɔntɔ sɪntɪ o yɪ Yisɪrayɛlɪ dɪwɪ tu mu cɪga cɪga, o wɔ lana.»

⁴⁸ Natanayɛlɪ ma bwe-o o wɪ: «Nmu kɪ ta mu n ye amu?»

O ma lɛr-o o wɪ: «A ya nɛ nmu maŋa kam n na wɔ kapɔrɔ kum kuri nɪ kɔ loori Filipi na bɛŋi nmu tɪn.»

⁴⁹ Natanayɛlɪ ma lɛr-o o wɪ: «Karanyɪna, nmu yɪ Baŋa-Wɛ Bu mu, yɪ n ta yɪ Yisɪrayɛlɪ tiinɔ pɛ.»

⁵⁰ Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Nmu na sɛ amu tɪn, kɔ yɪ a na tagɪ a wɪ, a ya nɛ nmu kapɔrɔ kum kuri nɪ tɪn ŋwaanɪ mu. Nmu nan wɔ na wo-kɪnkagɪla yalɔ na tiini ya dana ya dwe kɔntɔ tɪn.» ⁵¹ O laan ma ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, abam wɔ ba á na wɛyuu na pɔvɔri, yɪ Wɛ malesɪ tɔgɪ da sɪ diinɔ yɪ sɪ tuɔ Nabiin-bu wɔm baŋa nɪ.»

2

Zezi na ve kadiri candiɔ Kana nɪ te tɪn

¹ Da yale dɛɛn na ke tɪn, ba maa wɔra ba kɪ kadiri candiɔ Galile tɪv kɔdɔŋ nɪ, kɔ yɪri mu Kana. Zezi nu maa tɔgɪ o wɔra. ² Ba dɛɛn bɛŋɪ Zezi dɪ o karabiɔ bam kadiri candiɔ kam kɔntɔ nɪ. ³ Ba na wɔra tɪn, tweeru biɔ sana kalɔ yɪri na yɪ ven ba ya na jɪgɪ ba nyɔ

tɪn ma ti. Zezi nu ma ta did-o o wɪ:
«Ba daa ba jɪgɪ sana sɪ ba nyɔ.»

⁴ Zezi ma ləri o wɪ: «A nu, nmu
lagɪ n brɪ-nɪ a na wó kɪ kulɔ tɪn
na? A maɲa kam daa ta wɔ yi.»

⁵ O nu wɔm laan ma ta dɪ wɔdi-
maɲna bam o wɪ: «O na tagɪ kulɔ
maama dɪ abam, sɪ á kɪ.»

⁶ Kandwa kambi-ze sɪrdɔ dɛɛn
maa zɪgɪ da. Sɪ didɔa maama jɪgɪ
nɪnɛɛnɪ litra fusrɔɔ naa bi mu. Sɪ
dɛɛn zɪgɪ da sɪ noona ta maa sɪn
ba jɪa dɪ ba zwi mu, nɪ Zwifə bam
cullu tɪn na brɪ te tɪn. ⁷ Zezi ma
ta dɪ wɔdi-maɲna bam sɪ ba mɔ
na ba su kambi sɪm ni. Ba ma mɔ
na ba su sɪ ni ba pɛɛlɪ. ⁸ O daa ma
ta-ba o wɪ, ba laan mɔ na bam ba
vu ba pa wɔlɔ na nii candiə kam
wəənu tɪm baɲa nɪ tɪn. Ba ma
mɔ ba pa-o. ⁹ O ma nyɔ na bam,
dɪdaani ba maɲɪ ba ji tweerɪ biə
sana. O ma wɔ lwarɪ sana kam
kɔntɔ na nuɲi mɛ, yɪ wɔdi-maɲna
balɔ na mɔɔnɪ na bam tɪn nan
ye. Nɔɔnɔ wɔlɔ na nii candiə kam
baɲa nɪ tɪn laan ma bəɲi kan-barɔ
wɔm o ta did-o o wɪ: ¹⁰ «Nɔɔnɔ
maama yəni o pa sa-ɲɔɲa mu yigə
yɪ ba nyɔ. Ba laan na yəni ba nyɔ
ba su, o ma pa-ba sana kalɔ na ba
tiini ka ywəɛnə tɪn yɪ ba nyɔ. Nmu
nan kwe sa-ɲɔɲa kam mu n zɪgɪ,
yɪ n laan ba n kwe-ka n pa dɪbam
kɔ kwaga nɪ.»

¹¹ Mu Zezi na de yigə o kɪ wo-
kɪnkagɪlɪ dɪlɔ tɪn. O dɛɛn kɪ-dɪ
Kana nɪ mu, Galile tɪv nɪ, sɪ kɔ brɪ
noona nɪ o nuɲi Wɛ te mu. Kɔ ma
pa noona lwarɪ o dam na yɪ te tɪn.
O karabiə bam na nɛ kɔntɔ tɪn, ba
ma kɪ ba wɔ-dɪdɔa did-o.

¹² Kɔntɔ dɛɛn na kɛ tɪn, Zezi dɪ
o nu dɪ Zezi nyaana dɪ o karabiə
bam ma vu Kapernawum ba kɪ da
fɪnfɪn da.

*Zezi na zəlɪ pipimpiinə Wɛ-di-
kamunu kɔm nɪ te tɪn*

*(Matiyu 21:12-13, Marikɪ 11:15-
17, Luki 19:45-46)*

¹³ Kɔ dɛɛn ma daari fɪn sɪ
Zwifə bam dɪ ba candiə kalɔ yɪrɪ
na yɪ Pakɪ tɪn. Zezi ma zaɲɪ o

vu Zeruzalɛm. ¹⁴ O na yɪ da tɪn,
o ma vu Wɛ-di-kamunu kɔm nɪ.
O ma na noona na jɪgɪ naani dɪ
peeni dɪ kɪnkwən-pulə ba yəgə
ka kɔnkɔlɔ kɔm nɪ. Səbu-lənnə dɪ
maa je da ba ləni ba səbiə. ¹⁵ O ma
kwe ɲɔnɪ o ma kɪ balaari o zəlɪ
peeni sɪm dɪ naani dɪm maama,
o pa dɪ nuɲi. O ma daari o yigɪ
səbu-lənnə bam taabullɔ tɪm o dɪ
tɪga nɪ, o pa ba səbu kɔm jagɪ. ¹⁶ O
ma daari o ta noona balɔ dɪ na jɪgɪ
kɪnkwən-pulə bam ba yəgɪ tɪn o
wɪ: «Ja-na-ba á ja nuɲi yo. Á yɪ
zaɲɪ á pa a Ko Wɛ digə kam taa yɪ
pipiu jəgə.»

¹⁷ Zezi na kɪ kɔntɔ tɪn, o karabiə
bam laan ma ba ba guli kɔ na
pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ
te: «Amɔ na tiini a jɪgɪ sono kulɔ
nmu Wɛ-di-kamunu kɔm ɲwaani
tɪn nyɪ nɪnɛɛnɪ mini na dɪ-nɪ te tɪn
mu.»

¹⁸ Zwifə yigə tiinə bam laan ma
bwe Zezi ba wɪ: «Wo-kɪnkagɪlɪ
dɔɔ nmu wó kɪ, sɪ kɔ pa dɪbam
lwarɪ nɪ nmu jɪgɪ ni sɪ n zəlɪ
noona bam kɔntɔ?»

¹⁹ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Abam
na magɪ Wɛ-digə kantɔ maama á
dɪ tɪga nɪ, amɔ wó ma da yatɔ mu
a joori a lo-ka a zɪgɪ.»

²⁰ Ba laan ma ta ba wɪ: «Ba
mɛ bɪna fiinna yardɔ mu (46) ba
ma lo Wɛ-di-kamunu kɔntɔ ba ti.
Nmu nan wó kɪ ta mu n ma da
yatɔ yɪranɪ n joori n lo-ka n zɪgɪ?»

²¹ Zezi nan ya na ɲɔɔnɪ Wɛ-digə
kam taani kɔntɔ tɪn, kɔ yɪ o tɪtɪ
yɪra yam taani mu o taga. ²² Kɔ
dɛɛn na tu kɔ yɪ maɲa kam Zezi
na tɪgɪ yɪ o joori o bi tɪn, o karabiə
bam ma guli o dɛɛn na tagɪ te tɪn.
Ba ma sɛ kulɔ na pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ
kɔm wɔnɪ tɪn, dɪ Zezi na tagɪ kulɔ
tɪn.

²³ Zezi dɛɛn na wɔ Zeruzalɛm
nɪ Pakɪ candiə kam maɲa nɪ
tɪn, noona zanzan ma na wo-
kɪnkagɪla yalɔ o na kɪ tɪn, yɪ ba
laan sɛ-o. ²⁴ Zezi dɛɛn nan wɔ pɛ-
ba o wɔ maama, bɛɲwaani o ye
noonɔ maama na yɪ te tɪn. ²⁵ O

maa ba lagu si nɔɔn-nɔɔnɔ bɔri-o nabiinɛ na yi te tɪn, o na manɔ o ye kulɔ na wɔ nabiinu maama bɔcarɪ ni tɪn ŋwaani.

3

Nikodem na ve Zezi te te tɪn

¹ Nɔɔnɔ wɔɔɔɔŋ dɛɛn mu wɔra, o yiri mu Nikodem. O nunɔ Farizian tiinɛ kɔgɔ kɔm wɔni mu. O maa tɔgɪ o yi Zwifɛ bam yigɛ tu didɔa. ² De didɔwɪ o ma zaŋɪ o vu Zezi te titɪ ni, yi o ta did-o o wɪ: «Karanyina, dɪ ye ni Wɛ mu tɔŋɪ nmɔ si n ba n bɔri nɔɔna DI cɪga kam. Dɪ nɛ wo-kɪnkagila yalɔ nmɔ na kɪ tɪn. Ku pɛ dɪ lwarɪ ni Wɛ mu sɪntɪ DI wɔ nmɔ tee ni, DI pat n wai wo-kɪnkagila yam n kɪa.»

³ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «A lagu a ta cɪga dɪ nmɔ si, ba na wɔ joori ba lɔ nɔɔnɔ wɔlɔ tɪn, kɔntɔ tu bɔ wani o na Wɛ paari dɪm na yi te tɪn.»

⁴ Nikodem ma bwe-o o wɪ: «Nɔɔnɔ na yi nɔn-kwɔɔn, baá kɪ ta mu ba lɔ-o daga? O bɔ wani o joori o zɔ o nu wɔ si ba daa lɔ-o.»

⁵ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «A lagu a ta cɪga dɪ nmɔ si, nɔɔnɔ wɔlɔ Wɛ na wɔ mɛ na dɪ DI Joro kɔm DI pa o na lɔr-dɔŋa tɪn, kɔntɔ tu bɔ wani o zɔ Wɛ paari dɪm wɔni.

⁶ Nabiinɛ na lɔgɪ nɔɔnɔ wɔlɔ tɪn, ku yi lɔgɪ baŋa ŋwɪa mu o jɪga. Ku daari, Wɛ Joro kɔm na lɔgɪ wɔlɔ tɪn, ku yi Wɛ Joro kɔm ŋwɪa mu o jɪga. ⁷ Yi pa ku sɔ-m dɪ a na tagɪ kulɔ ni ku manɔ si ba joori ba lɔ abam tɪn. ⁸ Ku na yi viu, ku yɛni ku dɔlɪ mɛ dɪ mɛ ku na lagu tɪn mu. N yɛni n ni ku sɔɔ kɔm, yi n yɛri ku na nunɔ mɛ dɪ ku na maa ve mɛ tɪn. Ku yi bidɔwɪ mu dɪ Wɛ Joro kɔm na pɛ wɔlɔ maama ŋwɪ-dɔŋa tɪn.»

⁹ Nikodem ma bwe o wɪ: «Kɔbɔ kɪ ta mu ku kɪ kɔntɔ?»

¹⁰ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Nmɔ yi Zwifɛ bam karanyina mu, yi n daa

n ta yɛri wɛɛnu tintɔ? ¹¹ A lagu a ta cɪga dɪ nmɔ si, dɪ yɛni dɪ te wɛɛnu tɪlɔ dɪ na ye tɪn mu, yi dɪ kwɛri dɪ ŋɔɔni kulɔ dɪ na nɛ tɪn dɪ bɔri nɔɔna. Dɪ kɔntɔ dɪ, á ta ba sɛ dɔbam taani dɪm. ¹² A na te lɔgɪ kɔntɔ baŋa wɛɛnu taani a bɔri abam yi á ba sɛ a ni tɪn, a laan na ŋɔɔni Wɛ-sɔŋɔ wɛɛnu a bɔri abam, á wɔ kɪ ta mu á sɛ a ni? ¹³ Nɔɔnɔ-nɔɔnɔ tɛrɔ o na diini Wɛ-sɔŋɔ, ku na dai Nabiin-bu wɔm na zigɪ da o tu tɪn yirani.

¹⁴ Ni Moyisi dɛɛn na zɛŋɪ can-na bɪsankwɪa kam o palɪ daa yuu ni kagɔa kam wɔni te tɪn, ba nan manɔ si ba kwe Nabiin-bu wɔm dɪ ba zɛŋɪ weyuu ni kɔntɔ mu, ¹⁵ si ku pa nɔɔnɔ wɔlɔ maama na kɪ o wɔ-didɔa did-o tɪn na ŋwɪ-dɔŋa kalɔ na ba ti tɪn.»

¹⁶ Bɛŋwaani Wɛ na tiini DI soe nabiinɛ tɪn mu pɛ DI tɔŋɪ DI Bu-dɔa si o ba lɔgɪ baŋa, si wɔlɔ maama na kɪ o wɔ-didɔa did-o tɪn daa yi cɔgɪ, si o na ŋwɪ-dɔŋa kalɔ na ba ti tɪn. ¹⁷ Wɛ na tɔŋɪ DI Bu wɔm si o ba lɔgɪ baŋa kɔntɔ tɪn, ku dai si o di nabiinɛ taani si o cɔgɪ-ba, ku nan yi si o vɔri-ba lwarɪm wɔni mu o yagi. ¹⁸ Wɔlɔ maama na kɪ o wɔ-didɔa dɪ Wɛ Bu wɔm tɪn, ba daa bɔ dɪ o taani. Ku daari wɔlɔ maama na wɔ sɛ-o tɪn manɔ o ga bɔra mu, o na vɔn si o sɛ Wɛ Bu-dɔa kam tɪn ŋwaani. ¹⁹ Wɛ na di nabiinɛ taani te tɪn mu tintɔ: Wɛ pɛ wɔlɔ na yi pooni tɪn mu ba lɔgɪ baŋa. Nabiinɛ nan soe lim ba dwe pooni dɪm ba titɔŋ-balwaarɔ tɪn ŋwaani. ²⁰ Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na kɪ kɛm-balwaarɔ tɪn culɪ pooni dɪm mu, o bɔ sɛ si o nunɔ dɪ yigɛ ni, si o wo-balwaarɔ tɪm wɔ jalɪ jaja. ²¹ Wɔlɔ maama nan na tɔgɪ cɪga cwɛŋɔ tɪn wɔ nunɔ pooni dɪm yigɛ mu, si ku bɔri ni o titɔŋa maama tɔgɪ Wɛ wɔbɔŋa mu.

Zan daa na ŋɔɔni Zezi taani te tɪn

²² Kuntu kwaga ni Zezi di o karabiä bam ma vu ba beeri Zude ti-balwa bam wunu. Ba ma daani jægə kam kuntu ni, yi o miisi noona na wunu We nwaani. ²³ Zan deen maa wu Enon ni. Tuw kum kuntu batwari didaani Salim. O di maa wura o miisi noona na wunu, na na daga je sim kuntu ni tun nwaani. Noona zanzan deen yəni ba tui o te maña maama, si ba pa o miisi-ba na wunu. ²⁴ Maña kam kuntu ni ba ta wu jaani Zan ba pi.

²⁵ Zan karabiä badonnə deen ma magi kantogə di Zwifu wudon, di noona na mañi si ba zari ba titi te si ku togɔ Zwifə bam callu tum cwəŋə tun. ²⁶ Ba ma vu Zan te ba ta did-o ba wi: «Karanyina, di ne noonu wulu deen na wu nmu tee ni yi n wu Zorden bugə kam bubə didon dum ni tun. Nmu tagi o taani n bri dibam. Lele kuntu, o laan wura o miisi noona na wunu, yi noona zanzan tiini ba ve o te ba daari dibam.»

²⁷ Zan ma ləri-ba o wi: «Ku ba cəga. Noonu bá wani o na wonjo, yi ku na dai We mu pə-o-ku. ²⁸ Abam titi mañi á yi amu maana tiinə di a na tagi a wi, amu dai Krisi wum, si ku yi We mu tɔŋi-ni si a togɔ Krisi wum yigə a ba. ²⁹ Ku nyi di noonu na di kaani te tun mu, ku yi kan-baru wum titi mu te kaani wum. Ka-yiginu wum maa zigɔ daa ni yi o cəgə. O na ne ni kan-baru wum jigɔ wupolo di o kaani wum, o di wu ta jigɔ wupolo. Kuntu, a di jigɔ wupolo ku ja gaali. ³⁰ Wuntu nan mañi si o ji non-kamunu mu, si amu joori a ji non-balaña.

³¹ Noonu wulu na nunji We te tun mu yi non-kamunu o dwe noonu maama. Ku daari wulu na nunji lɔɔɔ baña tun yi lɔɔɔ nyum mu. O ni-taani di maa yi lɔɔɔ baña nyum. Wulu nan na nunji We-sɔŋɔ tun mu dwe maama. ³² O yəni o te kulə o na niə yi o kwəri o

na tun mu o bri noona. Di kuntu di, noona ta ba se o zaasum dum. ³³ Noonu wulu nan na se o zaasum dum tun, kuntu tu suni o bri ni We yi ciga mu. ³⁴ Benwaani, ku na yi wulu wum We na tɔŋi tun, We pə-o Di Joro kum ku tiini ku ja gaali, yi ku pai o te We titi ni-taani. ³⁵ Ko Baña-We soe Di Bu wum yi Di pa-o dam wonjo maama baña ni. ³⁶ Noonu wulu na ki o wu-didua di We Bu wum tun jigɔ ŋwi-dɔŋa kalu na ba ti tun. Ku daari noonu wulu na vin We Bu wum tun bá fogɔ o na ŋwia We tee ni. We ban-zɔŋɔ nan wu ta wu o yuu ni.»

4

Samari tiinə kaani na lwari Zezi te tin

¹⁻³ Farizian tiinə bam deen ma ni ni Zezi wura o pai noona zanzan togɔ o kwaga ku dwe Zan, yi o ta kwəri o miisi-ba na wunu We nwaani. Ku nan dai Zezi titi mu miisi-ba na wunu, ku yi o karabiä bam mu miisi-ba. Zezi na maani ni Farizian tiinə bam lwari kuntu tun, o ma zanji Zude ni o joori o maa ve Galile. ⁴ O na maa ve kuntu tun, o mañi si o togɔ Samari wuni mu o ke.

⁵ O ma vu o yi Samari tuw kudon, ku yiri mu Siswaari. Ku batwari di tiga kalu Zakobi deen na pə o bu Zuzefu faña faña tun. ⁶ Zakobi deen jigɔ vuli je sim kuntu ni, di ta na wura di zim maama. Zezi na ve taan kuntu tun, o ma bwani. O ma vu o jəni vuli dum ni ni. Ku deen yi wia titari ni mu. ⁷⁻⁸ O karabiä bam maa ke tuw kum wu si ba yəgi wudiu. Zezi na je da kuntu tun, Samari tiinə kaani wudon laan ma ba si o mo na. Zezi ma ta did-o o wi, o ki na o pa-o si o nyo.

⁹ Kaani wum ma ta di Zezi o wi: «Nmu yi Zwifu mu, yi amu yi Samari tu. Bəe mu yi n ta n wi, a ki na a pa-m?» Kaani wum

tagi kuntu, beɲwaani Zwifə bam di Samari tiinə deen warɪ daani.

¹⁰ Zezi ma lər-o o wɪ: «Nmɔ ya na ye pɛɛrɪ dɪɓ Wɛ na lagɪ DI pa-m tɪn, yɪ nmɔ ya na ye wɔɓ na loori nmɔ na tɪn, nmɔ titɪ ya mu wɔ loori amɔ, yɪ a pa nmɔ na balɔ na pai nabiinə ɲwi-duɲa tɪn.»

¹¹ Kaani wɔm ma ta did-o o wɪ: «A tu, nmɔ ba jɪgɪ goɲo yɪ vɔli dɪm luunə. Nmɔ nan wɔ kɪ ta mɔ n mɔ na balɔ na pai nabiinə ɲwi-duɲa tɪn? ¹² Dɪbam nabaaru Zakɔbi mu kɔgɪ vɔli dɪntɔ o pa dɪbam. Wɔntɔ titɪ dɪ o biə dɪ o vara maama deen mɔɔntɪ na yo mu faɲa faɲa ba nyɔa. Nmɔ nan buɲɪ n pai n dwe Zakɔbi mu naa?»

¹³ O ma lər-o o wɪ: «Kɔ na yɪ vɔli dɪntɔ na bam, nɔɔntɔ wɔɓ maama na nyɔgɪ-ba tɪn, na-nyɔm ta wɔ ja kuntu tu. ¹⁴ Kɔ nan na yɪ na balɔ amɔ na wɔ pa tɪn, na-nyɔm daa bá ja wɔɓ na nyɔgɪ-ba tɪn. Na balɔ a na wɔ pa tɪn wɔ ji nɪnɛɛnɪ buli-yi mu te o wɔntɔ, yɪ dɪ wɔ ta burə na balɔ na pai ɲwi-duɲa kalɔ na ba ti tɪn.»

¹⁵ Kaani wɔm daa ma ta did-o o wɪ: «A tu, nan pa-nɪ na bam kuntu, sɪ na-nyɔm daa yɪ ja-nɪ sɪ a taa tui yo a mɔɔntɪ na.»

¹⁶ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Ve n bəɲɪ n barɔ sɪ á da daani á ba.»

¹⁷ Kaani wɔm ma ləri o wɪ, wɔm ba jɪgɪ barɔ.

Zezi ma ta-o o wɪ: «Nmɔ na tagɪ nɪ n ba jɪgɪ barɔ tɪn yɪ cɪga mu.

¹⁸ Nmɔ ya n zɔ banna banu mu, yɪ nmɔ na wɔ nɔɔntɔ wɔɓ tee nɪ lele kuntu tɪn dai n barɔ. Kɔ yɪ cɪga mu n tagɪ n bri-nɪ.»

¹⁹ Kaani wɔm ma ta did-o o wɪ: «A tu, amɔ lwarɪ nɪ n yɪ Wɛ nijonɲu mu. ²⁰ Dɪbam Samari tiinə nabaara bam deen tui piu kuntu yuu mu ba zuli Wɛ. Kɔ daari abam Zwifə bam bri nɪ, kɔ maɲɪ sɪ nɔɔna taa zuli Wɛ Zeruzalem nɪ mu.»

²¹ Zezi laan ma ta did-o o wɪ: «Kaani, se a taani dɪm. Maɲa wɔ

ba, yɪ abam daa bá ta ve piu kuntu yuu naa Zeruzalem sɪ á zuli dí Ko Wɛ da. ²² Abam Samari tiinə yəri wɔɓ á na zuli tɪn. Dɪbam Zwifə bam nan ye wɔɓ dí na zuli tɪn, beɲwaani Wɛ tɔgɪ Zwifə bam jɲa mu DI vrɪ nabiinə ba lwarɪm wɔntɔ. ²³ Kɔ daari maɲa maa buɲɪ lele kuntu, yɪ balɔ na sɪnɪ ba zuli dí Ko Wɛ cɪga tɪn, baá zuli-DI dɪ Wɛ Joro dam dɪ cɪga. Mu dí Ko Wɛ na lagɪ sɪ nabiinə taa zuli-DI te tɪn. ²⁴ Wɛ yɪ joro mu. Balɔ maama na lagɪ ba zuli-DI tɪn maɲɪ sɪ ba zuli-DI dɪ Wɛ Joro dam dɪ cɪga mu.»

²⁵ Kaani wɔm ma ta o wɪ: «Amɔ ye sɪ Mesi wɔɓ ba na bə nɪ Krisi tɪn wɔ ba. O nan na tuə, oó ta Wɛ cɪga kam maama o bri dɪbam.»

²⁶ Zezi ma lər-o o wɪ: «Kɔ yɪ amɔ mu kuntu, a zɪgɪ a ɲɔɔntɪ dɪ nmɔ.»

²⁷ Zezi karabiə bam laan ma joori ba ba. Ba na ne Zezi na zɪgɪ o ɲɔɔntɪ dɪ kaani wɔm kuntu tɪn, kɔ ma su-ba. Dɪ kuntu dɪ, ba wɔɓwɔɓ nan wɔ bwe o nii, «bɛɛ mu o laga?» naa, «bɛɛ mu yɪ Zezi ɲɔɔntɪ dɪ kaani wɔm?»

²⁸ Kaani wɔm laan ma yagɪ o kɔɔrɔ wɔm, yɪ o daari o vu tɪv kum wɔ. O na yɪ da tɪn, o ma ta dɪ nɔɔna bam o wɪ: ²⁹ «Ba-na á nii nɔɔntɔ, o na tagɪ amɔ na kɪ kulɔ maama tɪn o bri-nɪ. A yəri wɔntɔ mu wɔ ta yɪ Krisi wɔm Wɛ na tuɲɪ tɪn naa?» ³⁰ O na tagɪ o bri-ba kuntu tɪn, ba ma nunɲɪ tɪv kum wɔntɔ ba maa ve Zezi te.

³¹ Kantɔ maɲa kam nɪ di karabiə bam ma ta did-o sɪ o zuli wɔntɔ.

³² O ma ləri-ba o wɪ: «A maɲɪ a jɪgɪ wɔdiu. Abam nan yəri kɔ na yɪ wɔdiu kulɔ tɪn.»

³³ O karabiə bam laan ma bwe daani ba wɪ: «Nɔɔntɔ mu nan ga jaani wɔdiu o ba o pa-o naa?»

³⁴ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Amɔ wɔdiu kum yɪ sɪ a tɔgɪ wɔɓ wɔm na tuɲɪ-nɪ tɪn wɔɓɲa mu, sɪ a tuɲɪ o tɪtuɲa yam a ti. ³⁵ Abam yəni á te nɪ: «Kɔ daari canɪ sɪna

mu si di ki faa.> Amu nan lagi a ta abam si a fogi a nii kari sim na yi te tin. Faa kum biga, ku laan daari zagum mu. ³⁶ Manja kam yi, si wulu na ki faa kum tin joni o njuru. Faa kum nyi di noona balu We na vri Di pa ba na nwan-dnja kalu na ba ti tin mu, si noonu wulu na dugi tin di wulu na zagi tin maama weli daani ba na wupolo. ³⁷ Taani dintu yi ciga mu: <Noonu mu dugu, yi wodon zagi.> ³⁸ Kontu tin, a tni abam si a vu a beeri noona mu a pa We. Ku nyi nneeni abam wu vagi mina, yi a laan wu vu a zagi-ya. Noona badonne mu vagi-ya, yi abam di nyori ba tniya yam bana ni.>

³⁹ Samari tiine kaani wum deen na tagi o bri o tuv kum tiine ni Zezi tagi wum na ki kul maama o bri-o tin, ku ma pa Samari tiine zanzan ki ba wu-didua di Zezi. ⁴⁰ Samari tiine bam ma vu Zezi te, ba loor-o si o manj ba tee ni. O ma ki da yale di ba.

⁴¹ Noona zanzan daa ta ma ki ba wu-didua did-o o ni-taani dum njwaani. ⁴² Ba ma ta di kaani wum ba wu: <Dibam laan ki di wu-didua did-o, yi ku daa dai nmu na tagi kul n bri dibam tin njwaani. Dibam titi ni o taani dum, yi di kwari di lwaru ni wuntu mu suni o yi wulu na vri nabiine lwarim wuni tin.>

Zezi na pe dideru wodon bu na yazura te tin

⁴³ Da yale yam deen na ke tin, Zezi ma zaji o maa ve o titi tuv Galile. ⁴⁴ Zezi titi deen mu tagi o wu, ba ba nigi We nijonu o titi tuv ni. ⁴⁵ Zezi nan na ve o yi Galile tin, noona ma jeer-o lanyirani, bejwaani ba ya na ve Zeruzalem si ba di Paki candia kam tin, ba ne wo-kunkagila yalu maama o na ki da tin.

⁴⁶ Zezi laan ma joori o vu Kana, Galile tuv ni. Ku yi jega kalu o ya na pe na bam ji tweeru bie sana tin mu.

Dideru wodon maa wu Kapernawum ni, yi o bu ba jigi yazura. ⁴⁷ O na lwaru ni Zezi nuni Zude ni o ba Galile tin, o ma zaji o vu o te, o loor-o si o vu Kapernawum o pa o bu wum na yazura, o na lagi o ti tin njwaani. ⁴⁸ Zezi ma ta did-o o wu: <Abam na wu ne wo-kunkagila yalu na bri ni We tni-ni tin, abam ba fogi a se amu.>

⁴⁹ Dideru wum daa ma ta o wu: <A tu, pa di vu lila si a bu wum wu zigi o ti.>

⁵⁰ Zezi laan ma ta did-o o wu: <Ve soro, si n bu wum daa ba ti.>

Noonu wum ma ki o wu-didua di Zezi na tagi te tin, yi o zaji o viiri. ⁵¹ O ta na wu cwage ni o maa ve soro tin, mu o tintunya tu ba jeer-o, yi ba ta ba wu: <N bu wum ne yazura.>

⁵² O ma bwe-ba o wu: <Manja koo mu ku garu bu wum yira ni?> Ba ma ta ba wu: <Ku yi diin, wu titari ni mu, o paa kam yag-o.>

⁵³ Ba na tagi kontu tin, noonu wum ma guli ni ku yi manja kam kontu ni noo mu Zezi tagi o wu, o bu wum daa ba ti. O di o soro tiine maama laan ma ki ba wu-didua di Zezi.

⁵⁴ Mu Zezi na ki wo-kunkagila dilu, o ki kuni bile Galile ni, o na nuni Zude o joori o ba tin.

5

Zezi na pe koru na yazura siun de ni te tin

¹ Kontu kwaga ni Zezi ma zaji o vu Zeruzalem, si o tigi o di Zwifa bam candia kadoj. ² Bugu kadoj mu wura, ka na batwari di tuv kum ni dilu peeni na tigi da tin. Ka yiri di Zwifa bam taani mu yi Betizata. Ba deen te pwe sinu mu ka ni ni. ³ Yawuna zanzan deen yoni ba tigi pwe sim kuri ni. Badaara yi lilwa di gwani di kwaru. [Ba tigi da ba caga, si We maleka mu ba ka pogu na bam. ⁴ Ka na yoni ka pogu na

bam kuntu don, yawuunw wulw na wó loori yigə o tu na bam wóni tin wó na yazurə di yawu wulw maama na jig-o tin.]

⁵ Nɔɔnɔ wodon dɛɛn ma wura, o na ba jigɪ yazurə ku yi ni bina fiintɔ nana (38) te. ⁶ Zezi ma na o na tigi da tin, yi o lwarɪ ni o ya manɪ o ba jigɪ yazurə ku daani. O ma ta di nɔɔnɔ wum o wɪ: «Nmɔ lagɪ sɪ n na yazurə na?»

⁷ Yawuunw wum ma lər-o o wɪ: «A tu, bugə kam na bam na yəni ba pɔgɪ, a ba jigɪ nɔɔnɔ wulw na wó kwe-ni o ja tu na bam wóni tin. A na yəni a kwaani sɪ a tu, nɔɔnɔ mu wó tu o loori amu.»

⁸ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Zanɪ wɛɛni, sɪ n kwe n sara kam n ta n veə.» ⁹ O na tagɪ kuntu tin, nɔɔnɔ wum ma siun o na yazurə bidwi banja ni, yi o zanɪ o kwe o sara kam o veə. Ku yi Zwifə bam siun de ni mu ku kɪ kuntu.

¹⁰ Kuntu nwaani Zwifə yigə tiinə bam ma ta di nɔɔnɔ wum ba wɪ: «Zim yi dɪbam siun de mu. Kuntu nwaani ku culə sɪ n ta n ze n sara kam.»

¹¹ O ma ləri-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ wulw na pɛ amu na yazurə tin mu tagɪ o wɪ, a kwe a sara kam a taa veə.»

¹² Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nɔɔnɔ wum kuntu yi wɔɔ mu, yi o wɪ n kwe n sara kam n ta n veə?»

¹³ O maa daa yəri wulw na pɛ o na yazurə yam tin, bɛnwaani Zezi zɔ nɔn-kɔgɔ kum wu yi o daa wu nɛ-o.

¹⁴ Ku na kɪ fiun tin, Zezi ma vu o jeer-o Wɛ-di-kamunu kum wóni. O ma ta did-o o wɪ: «Nii, nmɔ laan nɛ yazurə. Nan daa n yi kɪ lwarim, sɪ wo-lɔŋɔ kulw na dwe kuntu tin daa yi kɪ-m.»

¹⁵ Nɔɔnɔ wum laan ma vu o ta di Zwifə yigə tiinə bam o wɪ: «Ku yi Zezi ya mu pɛ a na yazurə.»

Zezi na jigɪ dam te tin

¹⁶ Zwifə yigə tiinə bam dɛɛn maa wura ba yaari Zezi, di o na pɛ yawuunw wum na yazurə ba siun

de dum ni tin nwaani. ¹⁷ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «A Ko Wɛ yəni DI kɪ kulw DI wobɔŋa na lagɪ tin mu manja maama. Amu di nan kɪ kuntu mu.»

¹⁸ O na tagɪ kuntu tin nwaani mu pɛ Zwifə yigə tiinə bam laan tiini ba bɔŋɪ o gɔm. Ku nan dai ni ba na wɪ o cɔgɪ ba siun de cullu tum tin má nwaani, ku yi o na tagɪ o wɪ Wɛ yi o titɪ Ko tin mu. O taani dum kuntu bri ni o di Wɛ yi bidwi mu.

¹⁹ Zezi ma ta di ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu di abam sɪ, amu na yi Wɛ Bu wum tin, a bá wanɪ a kɪ kulwkuɔ a titɪ ni, ku na dai kulw a na nɛ a Ko Wɛ na kɪ tin. A Ko na kɪ kulw tin mu amu di wó kɪ. ²⁰ Bɛnwaani Banja-Wɛ soe DI Bu wum yi DI maa bri-o kulw maama DI titɪ na kɪ tin. DI nan wó bri-o wo-kamunnu tiɔ na dwe tintu tin sɪ o kɪ, yi kú sɔ abam.

²¹ Kuntu, Banja-Wɛ na bi nɔɔna DI pa ba yagɪ tɔɔni yi DI pa-ba nwi-dɔŋa te tin, DI Bu wum di wó pa balw o na lagɪ tin na nwi-dɔŋa. ²² Kulw na wəli da tin, Banja-Wɛ titɪ bá di nɔɔn-nɔɔnɔ taani. DI nan pɛ DI Bu wum ni sɪ o di nabiinə maama taani. ²³ Kuntu wó pa nɔɔna maama zuli Wɛ Bu wum, ni ba na zuli o Ko Wɛ te tin. Wulw maama na ba zuli Wɛ Bu wum tin, o ba zuli o Ko Wɛ dɪɔ na tɔŋ-o tin di mu.»

²⁴ Zezi daa ma ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu di abam sɪ, wulw maama na ni a taani dum yi o daari o kɪ o wo-dɪɔɔa di wulw na tɔŋ-ni tin, kuntu tu jigɪ nwi-dɔŋa kalw na ba ti tin. Ba daa bá di o taani. Kuntu tu nunji tɔɔni wóni mu, o zɔ nwi kalw na ba ti tin wóni. ²⁵ A lagɪ a ta cɪga di abam sɪ, manja maa bɪna lele kuntu, yi balw na ba jigɪ nwi Wɛ tee ni tin wó ni amu Wɛ Bu wum kwərə. Balw na se-ka tin wó na Wɛ nwi-dɔŋa kam. ²⁶ Kuntu, Wɛ na yi nwi tu tin, mu DI pɛ wulw na yi DI Bu wum tin di ji nwi tu. ²⁷ DI

ma kwəri DI pa-o ni si o di nabiinə taani, o na yi Nabiin-bu wum tun njaani. ²⁸ Yi pa-na ku su abam di a na tagi woŋo kulb tun. Manja maa biuna, yi balw maama na tigi tun wó ni amv kwərə, ²⁹ yi ba nuŋi ba yibeelə wunu. Balw maama na ki lanyirani tun wó bi ba taa nwi We tee ni. Ku daari balw maama na ki wo-balwaarv tun wó bi, yi ba di ba taani, yi ba na cam. ³⁰ A bá wani a ki kulb kulv amv titi ni. Amv togi a Ko ni mu a maa di nabiinə taani. Kuntu njaani amv sariya dim dim yoori di yi ciga mu, bejwaani amv ba kwaani si a ki kulb amv titi na lagi tun, ku yi We na tuni-ni si a ki kulb DI na lagi tun mu.»

³¹ Zezi ta ma ta di Zwifə yigə tiinə bam o wi: «A titi yirani mu ya na bri a ciga kam, ku dai fifiun si á se ni a taani dum yi ciga. ³² Nɔɔnɔ wɔdɔŋ nan mu zigi amv ciga kam kwaga ni, ku yi amv Ko We mu, yi a ye ni wuntu jigɔ ciga di o na te amv taani te tin. ³³ Abam ya tuni nɔɔna Zan tee ni yi o ta amv ciga o bri-ba. ³⁴ Ku na yi amv, a ya ba lagi si nɔɔn-nɔɔnɔ pa amv ciga kam maana. A nan tagi Zan taani abam njaani mu, si ku wani ku wəli abam si á na vrum lwarum wunu. ³⁵ Zan deen nyi di kanta mini na tiini di jigɔ pooni te tin mu. Abam ma se si á togi o taani dum di wɔpolo manja finfiun yirani, yi á laan kwe á yagi.»

³⁶ A nan jigɔ maana yalv na daga ya dwe Zan na pe yalv tun. Tutoŋa yam a Ko We na pe-ni si a tuni tun, yantu mu a jigɔ a tunja, yi yantu mu pa-ni ciga ni We mu sɔni DI tuni-ni. ³⁷ A Ko We dilv na tuni-ni tun zigɔ a ciga kam kwaga ni. Abam nan manj á wv cəgi DI kwərə, naa á na DI na nyi te tin. ³⁸ Abam wv jonj DI taani dum á ki á wv ni. Á na wv se wulv wum DI na tuni tun mu bri

kuntu. ³⁹ Abam yəni á kwaani á zaasi We twaanv tum, bejwaani á buŋi ni tintv njaani mu á wv na nwi kalv na ba ti tin. Ku nan yi amv taani mu twaanv tum kuntu tea. ⁴⁰ Abam nan ta ba se si á ba amv te, si ku pa á na nwi-dunja kalv na ba ti tin.

⁴¹ A nan ba buŋi si nabiinə ta pa amv zulə. ⁴² Ku na yi abam, amv ye á wvrv. A ye ni We sono təri á bicara ni. ⁴³ Amv nan jaani a Ko yiri mu a ba, yi abam vin si á jeeri-ni. Nɔɔnɔ wulv nan na jaani o titi yiri o ba, á wv jeeri kuntu tu. ⁴⁴ Abam nan lagi si á taá jonj zulə mu da-tee ni, yi á ba lagi si á ki kulv na wv pa á na zulə We dilv na ba jigɔ doŋ tun tee ni. Kuntu mu á wari á ki á wv-didva di amv.

⁴⁵ Á yi taá buŋi ni, amv mu wv vin abam bura a Ko We tee ni. Ku yi Moyisi wum abam ya na buŋi si á wv na nwi We tee ni o njaani tun mu wv vin abam bura. ⁴⁶ Abam ya na sɔni á se Moyisi na tagi kulv tun, á ya wv se amv di, bejwaani wuntu pɔpɔni amv taani mu. ⁴⁷ Abam nan manj á wv se o na pɔpɔni kulv tun. Kuntu tun, á nan wv ki ta mu á se amv na tagi kulv tun?»

6

Zezi na pe nɔn-kɔgɔ wɔdiu yi ba di te tin
(Matiyu 14:13-21, Mariki 6:30-44, Luki 9:10-17)

¹ De didwi Zezi di o karabiə bam ma zanj ba vu ba be Galile nɔnɔ kum bube didonj dum. Nɔɔna badaara bə-ka ni Tiberiyadi nɔnɔ mu. ² Nɔn-kɔgɔ zanzan maa togi o kwaga, bejwaani ba ne wo-kinkagila yalv o na ki o pa yawuna na yazurə tun. ³⁻⁴ Ku deen twe si Zwifə bam di ba candiə kalv yiri na yi Paki tun. Zezi ma vu o di piu yuu o jəni da di o karabiə bam. ⁵ O ma kwəni o yuu o nii, yi o na ni

kogɔ zanzan mu maa buɔni o te. O ma ta di Filipi o wɔ: «Dí wó kí ta mu dí na wɔdiu, si dí yɛgi dí pa nɔɔna bantɔ maama si ba di?»⁶ O na tagɔ kuntu tin, ku yi si o ma nii Filipi wɔbuɔna na yi te tin mu, si o manɔ o ye o na wó kí te.

⁷ Filipi ma lɛr-o o wɔ: «Dí na lagi dí yɛgi dɔpɛ si nɔɔnu maama na funfun o di, ku sɛbu kum wó dwɛni sɛbu-dala biɛ-yale (200).»

⁸ O karabiɛ bam didɔa, Andre wɔlu na yi Simɔn Pɔyɛɛri nyaani tin, ma ta o wɔ: ⁹ «Nii, bu wɔdon mu wɔ yo seeni, o jigi dɔpwa yanu di kalɛj-bale sile. Ku nan bá wanɔ ku yi nɔɔna bantɔ maama dim.»

¹⁰ Zezi laan ma ta di ba o wɔ: «Á nan pa nɔɔna bam jɛni tɔga ni.» Gaaru tiini ti wɔra jɛgɔ kam kuntu ni. Nɔɔna bam maama ma jɛni tɔga ni. Ba yi nɔɔɛni baara mɔrr-tɔnu (5.000), ku wɛli di kaana di biɛ.

¹¹ Zezi ma kwe dɔpwa yam yi o kí Wɛ le ya nɔwaani. O ma daari o manɔ-ya o pa nɔɔna bam na je tɔga ni tin. O ma kí Wɛ le kale sim di nɔwaani yi o pa-ba. Nɔɔna bam maama ma di ni ba na lagi te tin. ¹² Ba ma di ba su ba daari. Zezi ma ta di o karabiɛ bam o wɔ: «Ve-na á tɔwe cicwɛru tɔlu na daari tin, si á yi yagi si ti cogɔ.» ¹³ Ba ma tɔwe ti maama ba su titwarɔ fugɛ-tile. Dɔpwa yanu yam ba na di ba daari tin cicwɛru yirani mu kuntu.

¹⁴ Nɔɔna bam na ne wo-kɔnkagɔli dum Zezi na kí tin, ba ma ta ba wɔ: «Ku sɔni ku yi cɔga mu, Wɛ nijɔɔnu wɔlu ya na manɔ si o ba lɔgɔ banɔ tin mu tintɔ.»

¹⁵ Zezi laan ma lwarɔ ni ba lagi ba pa o ji ba pɛ di dam mu. O na lwarɔ kuntu tin, o ma zanɔ o joori o vu o di piu yuu o wɔra o yirani.

Zezi na ve na banɔ ni te tin

(Matiyu 14:22-33, Mariki 6:45-52)

¹⁶ Didaaɔni na yi tin, Zezi karabiɛ bam ma vu ba yi nɔnu kum ni.

¹⁷ Ba ma zu naboro ba tɔgi nɔnu kum wɔ ba maa ve Kapernawum. Tɔga maa tiini ka yi, yi Zezi daa ta wɔ tu ba te. ¹⁸ Vu-dɔlu laan ma zanɔ ku fufugɔ ku pa na bam pɔgɔla. ¹⁹ Zezi karabiɛ bam ma co naboro kum ba vu ba yi nɔɔɛni kilomɛtra yanu naa yardɔ te. Ba laan ma na Zezi na ve na bam banɔ ni o maa buɔni ba te. Fɔbuɔni ma zu-ba. ²⁰ Zezi ma ta di ba o wɔ: «Á yi taá kwarɔ fɔbuɔni, si ku yi amɔ.» ²¹ Ba ma buɔni si ba pa Zezi zu naboro kum, di ba de ba yi buburu ni, jɛgɔ kalɔ ba ya na maa ve tin.

Zezi mu pai nabiina nɔwi-dɔnɔ kalɔ na ba ti tin

²² Tɔga na pɔuru tin, nɔn-kogɔ kulɔ na manɔ nɔnu kum bube didonɔ dum ni tin ma maani ni, naboro didɔa yirani ya mu wɔra. Ba maa ye ni Zezi karabiɛ bam ke ba daar-o, yi o wɔ de o zu ba naboro kum o vu. ²³ Nabwɛru tidonnɔ ma nunɔ Tiberiyadi ti ba, ti yi bube dɔlu nɔn-kogɔ kum na wɔra tin. Ku yi jɛgɔ kam kuntu ni mu dí Yuutu Zezi ya kí Wɛ le wɔdiiru tum nɔwaani, yi o daari o pa nɔɔna bam di tin. ²⁴ Nɔɔna bam na lwarɔ ni Zezi di o karabiɛ bam daa tɔrɔ tin, ba ma zu nabwɛru tum wɔ ba maa ve Kapernawum si ba beer-o.

²⁵ Nɔɔna bam na be nɔnu kum tin, ba ma na Zezi. Ba ma bwe-o ba wɔ: «Karanyina, manɔ kogɔ mu n tu yoba?»

²⁶ Zezi ma lɛri-ba o wɔ: «A lagi a ta cɔga mu di abam si, abam na kari á beeri amɔ tin, ku dai á na ne wo-kɔnkagɔla yalɔ na bri ni Wɛ tɔɔni-ni tin nɔwaani. Ku yi á na di wɔdiiru tum á su tin nɔwaani mu á beeri amɔ. ²⁷ Á nan yi taá tɔɔni-na wɔdiu kulɔ na wɔ ba ku cogɔ tin má nɔwaani. Á taá tɔɔni wɔdiu kulɔ na wó pa á na nɔwi-dɔnɔ kalɔ

na ba ti tun njwaani. Amu Nabiin-bu wum mu wu pa abam kontu wodi kum, bejwaani a Ko We mu pe-ni ni si a taa tunja a pa-DI.»

28 Ba laan ma bwe-o ba wu: «Dibam nan wu ki ta mu, si di taa tunji titunja yalu We na lagu tun?»

29 O ma leri-ba o wu: «Titunji dilu We na lagu si abam tunji tun, ku yi si a se wulu DI na tunji tun mu.»

30 Ba ma ta bwe-o ba wu: «Wokinkagili dzo mu nmu wu ki, si di wani di lwaru ni We mu suni DI tunji nmu, si di laan se-m? Nmu wu ki bee mu n bri dibam?»

31 Faja faja tun, dibam nabaara deen na wu kagva wuni manja kalu ni tun, ba di wodi kulu yiri na yi «Maanu» tun mu, ni We tongo kum na tagi te ku wu: «O pe-ba wodi kulu na nunji We-songo ni tun yi ba di.» »

32 Zezi ma leri-ba o wu: «A lagu a ta ciga mu di abam si, ku dai Moyisi mu pe abam wodi kulu na nunji We-songo ni tun. Ku nan yi a Ko We mu pai abam wodi kulu na nunji DI songo ni yi ku yi wodi ciga ciga tun. 33 Bejwaani wodi kulu We na pai tun mu yi wulu na nunji DI songo ni o tu o ba lugu banja o pai nabiine njwi-dunja tun.»

34 Ba ma ta did-o ba wu: «Dibam tu, ta n pai dibam wodi kum kontu manja maama.»

35 Zezi ma ta di ba o wu: «Amu yi wodi kulu na pai nabiine njwi-dunja tun. Wulu maama na tu amu te tun, kana daa ba ja kontu tu. Wulu maama na ki o wu-didva di amu tun, na-nyom daa ba ja kontu tu. 36 A nan manji a ta a bri abam ni, a ne amu yi a ta ba se-ni. 37 Ku daari wulu maama a Ko We na pe amu tun wu ba amu te. Wulu maama nan na tu amu te tun, a ba fagi a vin kontu tu. 38 Bejwaani amu nunji We-songo a ba si a ki wulu na tunji-ni tun wubunja mu, si ku dai a titi wubunja. 39 Wulu

na tunji-ni tun wubunja na lagu kulu tun mu yi si a yi yagi a pa balu maama DI na pe-ni tun wuluwulu je, si a daari a pa ba maama joori ba bi lugu tiim de ni. 40 A Ko We wubunja mu yi si, wulu maama na lwaru DI Bu wum yi o ki o wu-didva did-o tun, si kontu tu na njwi-dunja kalu na ba ti tun. Aa pa kontu tu joori o bi lugu tiim de dum ni.»

41 Zezi na tagi kontu tun, Zwifabam maa purna di o na tagi o wu, wum mu yi wodi kulu na nunji We-songo ni tun. 42 Ba maa te ba wu: «Wuntu mu dai Zwefubu Zezi wum na? Di ye o nu di o ko. Bee mu yi o laan nan ta wu, o nunji We-songo ni mu o ba?»

43 Zezi ma leri-ba o wu: «Yaguna, a yi taapurna. 44 Ncon-nconu ba wani o ba amu te, ku na dai a Ko We dilu na tunji-ni tun mu vanji kontu tu juna si o ba amu te. Amu wu pa kontu tu joori o bi lugu tiim de dum ni. 45 Ku pupuni faja faja We nijonno tongo kum wuni ku wu: «Ba maama wu zaasi We tee ni.» Wulu maama nan na cagi a Ko We taani dum yi o se DI zaasim dum tun wu ba amu te. 46 Ku nan dai ni nconu mu ne a Ko We, ku yi amu na nunji DI te tun yirani mu ne-DI. 47 A lagu a ta ciga mu di abam si, wulu na ki o wu-didva di amu tun mu jigi njwi-dunja kalu na ba ti tun. 48 Amu yi wodi kulu na pai nabiine njwi-dunja tun. 49 Faja faja tun, abam nabaara deen na wu kagva kam wuni tun, ba di wodi kulu yiri na yi «Maanu» tun, yi ba ta wu lugi tuntu. 50 Ku daari kontu yi wodi kulu na nunji We-songo, yi wulu na di-ku tun, tuntu daa ba ja kontu tu. 51 Amu yi wodi kulu na nunji We-songo ni yi ku jigi njwa ku pai nabiine tun. Wulu maama na di wodi kum kontu tun wu ta njwi mu manja maama. Wodi kulu a na wu pa nabiine tun yi a yira yam

mu, si ku pa nabiine taa jigi hwi-dunja.»

⁵² Zezi na tagi kuntu tun, Zwifə bam laan ma tiini ba magi kantogɔ daani ba wi: «Nɔɔnu wuntu wó ki ta mu o kwe o yira o pa dibam si dí di?»

⁵³ Zezi laan ma ta di ba o wi: «A lagi a ta ciga mu di abam si, abam na wu di amu Nabiin-bu wum yira yam, yi á daari á wu nyɔgi a jana kam, á ba jigi We hwi-dunja kam.

⁵⁴ Wulɔ nan na di a yira yam yi o daari o nyɔ a jana kam tun, kuntu tu jigi hwia kalɔ na ba ti tun. Amu wó joori a bi kuntu tu lɔɔɔ tiim de dum ni. ⁵⁵ Benwaani a yira yam mu yi wɔdiu ciga, yi a jana kam yi wo-nyɔɔɔ ciga ciga. ⁵⁶ Wulɔ na di a yira yam yi o daari o nyɔ a jana kam tun wó ta hwi di amu, yi amu hwi kuntu tu wuni. ⁵⁷ A Ko We dilɔ na yi hwia tu tun mu tɔɔɔ-ni. Ku nan yi dinto hwaani mu amu di jigi hwia. Kuntu, wulɔ na di a yira yam tun, kuntu tu di wó ta hwi amu hwaani.

⁵⁸ Mu wɔdiu kulɔ na nuɔi We-ɔɔɔ ni tun. Kuntu nan ba nyi di wɔdiu kulɔ abam nabaara bam deen na di yi ba daa ta ti tun. Wulɔ maama na di wɔdiu kuntu tun wó ta hwi mu manja maama.»

⁵⁹ Mu Zezi deen na bri nɔɔna bam tite Kapernawum We-digə bam wuni tun.

⁶⁰ Zezi karabiə bam zanzan na ni kuntu tun, ba ma ta ba wi: «O taani dum tiini di cana. Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o jɔɔi-di.»

⁶¹ Zezi ma lwarɔ o titi ni, ni o karabiə bam puɔna di o taani dum. O laan ma ta di ba o wi: «A taani dum kuntu pe á wɔɔɔɔɔ vugimi mu na? ⁶² Ku nan na yi kuntu, á na ne Nabiin-bu wum na maa joori o diini o ya na manɔ o wu me tun, á laan wó ki tita mu? ⁶³ Ku yi We Joro kum mu pai nɔɔna hwia. Ku daari nabiine dam bá wani kulɔkulɔ di ki. A na tagi taani dilɔ di abam tun

mu pe abam We Joro kulɔ na pai nabiine hwi-dunja tun. ⁶⁴ Di kuntu di, abam badaara ta wu se.» Zezi tagi kuntu, benwaani ku pulim ni mu o manɔ o ye balɔ na bá se-o tun, di wulɔ na wó ba o yəɔ-o o pa nɔɔna tun. ⁶⁵ O daa ma ta o wi: «Kuntu hwaani mu a tagi a bri abam ni, nɔɔn-nɔɔnu bá wani o ba amu te, yi ku na dai a Ko We mu pe-o cwəɔɔ.»

⁶⁶ Kuntu na ki tun, o karabiə zanzan ma joori o kwaga ni, yi ba daa ba tɔɔ-o. ⁶⁷ Zezi laan ma ta di o karabiə fugə-bale bam o wi: «Abam di ba lagi si á yagi amu na?»

⁶⁸ Simɔn Pɔyɔɔɔ ma lər-o o wi: «A yuutu, dibam wó yagi nmu, si dí daa vu wɔɔ te mu? Nmu jigi taani dilɔ na pai nɔɔna hwia kalɔ na ba ti tun. ⁶⁹ Dibam se nmu, yi dí kwəri dí lwarɔ ni nmu yi Wɔponɔ Tu wulɔ We na tɔɔɔ ni mu.»

⁷⁰ Zezi ma ta di ba o wi: «Amu kuri abam fugə-bale bam, abam didwa nan yi sutaani mu.» ⁷¹ O na tagi kuntu tun, ku yi Zudasɔ wulɔ na yi Simɔn Yiskariyo bu tun taani mu o tea. Wuntu tɔɔɔ o wu karabiə fugə-bale bam wuni, yi wum mu lagi o ba o yəgi Zezi o pa nɔɔna.

7

Zezi nu-biə na wu se-o te tin

¹ Zezi deen maa wu Galile ni o beerə. O deen ba lagi si o vu Zude o beeri da, benwaani Zwifə yigə tiine balɔ na wu daani tun lagi cwəɔɔ mu si ba gu-o. ² Ku deen ma daari fiun si Zwifə bam di ba candiə kalɔ yiri na yi vwə candiə tun. ³ Zezi nyaana ma ta did-o ba wi, o yagi Galile je sim si o daari o vu Zude, si o karabiə bam wani ba na titɔɔɔ yalɔ o na jigi o tɔɔɔ tun. ⁴ Ba ta maa ta ba wi: «Nɔɔnu wulɔ na lagi si ba taa ye-o lanyirani tun ba səgi kulɔ o na ki tun. Kuntu hwaani, nmu na ki wənu tinto tun, n manɔ si n ta n ki-ti nabiine

maama yigə ni mu.»⁵ Ba na tagi te tin bri ni ba titi ta wu ki ba wu didba did-o.

⁶ Zezi ma ta di ba o wi: «A maŋa kam ta wu yi si a vu candiə kam. Ku nan na yi abam, maŋa maama lana di abam. ⁷ Nabiinə bá wanı ba taa culi abam. Ba nan culi amu, beŋwaani amu yoori a te-ba jaja mu, ni ba tituŋa ba togi cwəŋə. ⁸ Abam nan ve-na á di candiə kam, si amu ta bá vu lele, beŋwaani a maŋa kam ta wu yi ka ti si a vu.»
⁹ O na tagi kuntu tin, o ma maŋi Galile ni.

Zezi na wu Zeruzalem ni o bri noona te tin

¹⁰ Zezi nyaana bam na ke ba daar-o tin, o di laan ma zaŋi o vu candiə kam. O na ve kuntu tin, o wu ve jaja si noona lwar-o. ¹¹ Zwifə yigə tiinə balu na wu candiə kam ni tin maa kari ba beer-o, yi ba bwe ba wi: «O wu yən mu?»

¹² Non-kəgo kulu na wura tin maa tiini ba jigi o taani ba waasa. Noona badonnə maa te ba wi: «O yi non-ŋum mu.» Badaara maa te ba wi: «Aye, o dai non-ŋum, si o jigi noona bam o ganı mu.»

¹³ Noon-noonu nan wu tagi o taani jaja, beŋwaani ba kwari Zwifə yigə tiinə bam.

¹⁴ Ba na di candiə kam ba yi ka da yam titari tin, Zezi laan ma vu o zu We-di-kamunu kum o wura o bri noona. ¹⁵ Zwifə yigə tiinə bam maa tiini ba yi yəu di o na bri noona bam te tin. Ba maa te ba wi: «Noonu wuntu nan wu zaasi tonə noon-noonu tee ni, yi o yi ki ta mu di puuri yi o ye We tonə kum kuntu don?»

¹⁶ Zezi ma ləri-ba o wi: «A na bri kulb tin dai amu titi nyum, ku yi wulu na tuŋi-ni tin nyum mu. ¹⁷ Wulu nan na lagı si o ki We wubuŋa na lagı kulb tin, kuntu tu wu lwarı amu zaasum dum kuri na nuŋi me tin, di na yi We nyum mu, naa di na yi a titi dam mu

a maa bra, oo lwarı. ¹⁸ Noonu wulu na nooni di o titi dam tin, kuntu tu kwaani si o na yiri mu o pa o titi. Ku daari wulu nan na kwaani si o lagı yiri o pa wulu na tuŋi-o tin, kuntu tu mu yi wulu na jigi cıga tin, yi o ba tusi kulbku lu baŋa ni. ¹⁹ Moyisi nan maŋi o pa abam lwarı We cullu tum. Abam wuluwulu nan ba togi-ti. Beə mu yi abam kwaani á lagı cwəŋə si á gu amu?»

²⁰ Ba ma lər-o ba wi: «N yirisi mu. Woon beeri nmu si o gu?»

²¹ Zezi ma ləri-ba o wi: «A tuŋi tituŋ-kamunu didu mu siun de ni, yi ku su abam. ²² Moyisi deen pe abam ni si á taá goni á bəkəri. Ku nan dai ni Moyisi mu puli-ku. Ku puli di abam nabaara mu. Moyisi na pe abam ni dum kuntu tin, abam maa goni á bəkəri di siun de ni di, si ku yi pa á cogı ni dum kuntu. ²³ Abam na wai á goni bəkəri siun de dum ni si á yi cogı Moyisi culu kum, beə mu yi á bana zaŋi di amu, di a na pe yawuunu na yazurə fasi siun de ni tin ŋwaani? ²⁴ Abam yi taá garı á yáali noonu kəm di á yiə na ne kulb tin. Á nan maŋi si á buuri di cıga mu.»

Ba na bwe Krisi wum We na tuŋi tin taani te tin

²⁵ Noona balu na zuuri Zeruzalem ni tin badaara laan maa nooni Zezi taani ba wi: «Ku dai noonu wuntu mu ba kwaani si ba gu tin na? ²⁶ Nii-na o na zigı o nooni jaja, yi noon-noonu ba te kulbku lu si ba ci-o. Dibam yigə tiinə bam laan buŋi ni wuntu mu stuni o yi Krisi wum We na tuŋi tin naa? ²⁷ Ku nan na yi Krisi wum mu na tuə, noon-noonu bá wanı o lwarı o na nuŋi me tin. Ku daari dibam maama ye wuntu na nuŋi me tin.»

²⁸ Zezi deen na wu We-di-kamunu kum wuni o bri noona tin, o ma nooni di kwər-dia o wi:

«Abam buɲi ni á sɪni á ye amɔ, yi á kwəri á ye a na nuɲi me tɪn. A nan wɔ tu a titi ni, wɔɔɔ na tuɲi-ni tɪn yi ciga tu mu. Abam nan yər-o. ²⁹ Amɔ mu ye-o, beɲwaani a nuɲi wɔntɔ te mu, yi wɔm mu tuɲi-ni.»

³⁰ Zezi na tagi kɔntɔ tɪn, ba laan ma lagɪ sɪ ba ja-o. Nɔɔn-nɔɔnɔ nan ba jigɪ cwəɲə sɪ o kɪ-o kɔɔkɔɔ, o maɲa kam ta na wɔ yi tɪn ɲwaani. ³¹ Kɔ daari nɔn-kɔgɔ kum wɔ nɔɔna zanzan ma kɪ ba wɔ-dɪdɔ dɪd-o, yi ba te ba wɪ: «Krisi wɔm na tuə, o bá wani o kɪ wɔ-kɪnkagɪla zanzan sɪ kɔ dwəni wɔntɔ na maɲi o kɪ te tɪn.»

Zwifə yigə tiinə bam na kwaani sɪ ba ja Zezi te tɪn

³² Farizian tiinə bam ma ni nɔn-kɔgɔ kum na jigɪ Zezi taani ba waasa te tɪn. Ba dɪ Wɛ kaanum yigə tiinə bam laan ma tuɲi nɔɔna sɪ ba vu ba ja Zezi.

³³ Zezi laan ma ta o wɪ: «Amɔ bá tiini a daani abam tee ni. Kɔ na kɪ fiin, aá vu wɔɔ na tuɲi-ni tɪn te. ³⁴ Abam nan wó ba á beeri amɔ je á ga, beɲwaani amɔ na wɔ me tɪn, abam bá wani da á vu.»

³⁵ O na tagi kɔntɔ tɪn, Zwifə yigə tiinə bam maa ɲɔɔni daani ba wɪ: «O lagɪ o vu yən mu yi dɪbam bá na-o? O ga lagɪ o vu Zwifə balɔ na zɔuri Greki tiinə tɪni dɪm ni tɪn te mu, sɪ o taa bri-ba na? ³⁶ O taani dɪm kuri mu beɛ? O na tagi o wɪ, dɪbam wó ba dí beeri wɔm jəgə dí ga, yi o ta o wɪ, wɔm na wɔ me tɪn, dɪbam bá wani da dí vu tɪn, kɔ kuri mu beɛ?»

Na balɔ na pai ɲwɪa tɪn

³⁷ Kɔ deen ma ba kɔ yi candiə kam tiim de. De dɪm kɔntɔ mu yi candiə kam de kamunu. Zezi maa zanɪ weeni o ɲɔɔni dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Na-nyɔm na jigɪ wɔɔ maama tɪn, sɪ o ba amɔ te o nyo. ³⁸ Beɲwaani wɔɔ maama na kɪ o wɔ-dɪdɔ dɪ amɔ tɪn wó na ɲwɪ-dɔɲa Wɛ tee ni, ninɛni Wɛ tɔnɔ

kum na maɲi kɔ bri te kɔ wɪ: «Na balɔ na pai nabiinə ɲwɪa tɪn wó ta buri kɔntɔ tu bɪcari ni.»

³⁹ Zezi na tagi na bam taani kɔntɔ tɪn, kɔ yi o bri Wɛ na wó kɪ Dɪ Joro kum balɔ na kɪ ba wɔ-dɪdɔ dɪd-o tɪn bɪcara ni te tɪn mu. Kantɔ maɲa ni Wɛ Joro kum daa ta wɔ tu ba te, beɲwaani Zezi daa ta wɔ tɪgɪ o joori o bi o na paari-zulə Wɛ tee ni.

Nɔn-kɔgɔ na pɔɔri daani Zezi ɲwaani te tɪn

⁴⁰ Nɔn-kɔgɔ kum deen na ni Zezi na tagi te tɪn, badaara maa te ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ sɪni o yi Wɛ nijonnu wɔɔ ya na maɲi sɪ o ba tɪn mu.»

⁴¹ Badaara dɪ maa te ba wɪ: «O yi Krisi wɔm Wɛ na tuɲi tɪn mu.»

Kɔ daari badonnə maa te ba wɪ: «Kɔ da-o. Krisi wɔm na tuə, o bá nuɲi Galile. ⁴² Beɲwaani Wɛ tɔnɔ kum bri ni Krisi wɔm wó ta yi Pɛ Davidi dwi tu mu, yi o nuɲi Betelhem, tɪv kɔɔ Davidi deen na zɔuri da tɪn.» ⁴³ Kɔntɔ ɲwaani, kampwara deen ma ba nɔn-kɔgɔ kum wɔ Zezi ɲwaani. ⁴⁴ Badaara lagɪ sɪ ba ja-o, yi nɔɔn-nɔɔnɔ nan wɔ ne cwəɲə sɪ o kɪ-o kɔɔkɔɔ.

⁴⁵ Wɛ kaanum yigə tiinə bam dɪ Farizian tiinə bam na tuɲi nɔɔna balɔ tɪn ma joori ba ba ba te. Ba ma bwe-ba ba wɪ: «Beɛ mu yi á wɔ jaan-o á ba?»

⁴⁶ Nɔɔna bam ma ləri-ba ba wɪ: «Nɔɔn-nɔɔnɔ maɲi o wɔ ɲɔɔni ni nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ na ɲɔɔni te tɪn.»

⁴⁷ Farizian tiinə bam ma ta-ba ba wɪ: «Abam pɛ o gani abam dɪ mu na? ⁴⁸ Abam yəri ni dɪbam yigə tiinə dɪ Farizian tiinə bam wɔɔwɔɔ wɔ se-o na? ⁴⁹ Kɔ nan na yi nɔn-kɔgɔ kum, bantɔ yəri Wɛ cullu tum Moyisi na tiɲi o pa dɪbam tɪn. Kɔntɔ ɲwaani kɔɔ cɔgɪ-ba.»

⁵⁰ Farizian tiinə bam wɔ nɔɔnɔ dɪdɔ deen maa tɔgɪ o wɔra, o yɪri mu Nikodem. Wɔntɔ mu yi

wulɔ ya na manɔ o vu Zezi te tɪn. O ma zanɔ o ta dɪ o donnɛ bam o wɪ: ⁵¹ «Kɔ na yɪ Wɛ cullu tɪm Moyisi na brɪ tɪn, kɔ culɛ sɪ dɪ cɔgɪ nɔɔnɔ, yɪ dɪ daa ta wɔ bwe-o sɪ dɪ ni o na kɪ kulɔ tɪn.»

⁵² Ba laan ma lɛri ba wɪ: «Nmɔ dɪ yɪ Galile tu mɔ na? Nan karɪmɪ Wɛ tɔnɔ wɔnɪ n nii, sɪ n na nɪ Wɛ nijɔŋnu tɛrɛ o na wɔ nɔŋɪ Galile nɪ.» ⁵³ Ba maama laan ma jagɪ ba vu sam.

8

Ba na jaanɪ ka-boro ba ja vu Zezi te te tɪn

¹ Kɔ daari Zezi dɛɛn ma vu Olivi piu kɔm yuu. ² Tɪga na pɔɔrɪ tɪtɪtɪ puru tɪn, Zezi ma joori o vu o zɔ Wɛ-di-kamunu kɔm wɔ. Nɔn-kɔgɔ kɔm maama ma ba kɔ gilim-o. O ma jɛni tɪga nɪ o wɔra o bri-ba. ³ Wɛ cullu karanyɪna tiinɛ dɪ Farizɪan tiinɛ ma ja kaanɪ wɔlɔ ba na pɔɔr-o boorim banja nɪ tɪn, ba ja ba ba zɪgɪ ba maama yigɛ nɪ. ⁴ Ba ma ta dɪ Zezi ba wɪ: «Karanyɪna, dɪbam pɔɔrɪ kaanɪ wɔntɔ boorim banja nɪ mɔ. ⁵ Moyisi na pɛ dɪbam Wɛ cullu tɪlɔ tɪn pɛ dɪbam ni sɪ, kaanɪ na kɪ kɛm dɪntɔ don, sɪ dɪ dɔl-o dɪ gɔ mɔ. Kɔ nan na yɪ nmɔ, nmɔ wɪ dɪ kɪ ta mɔ?»

⁶ Ba na bwe-o kɔntɔ tɪn, ba lagɪ sɪ ba manɔ Zezi mɔ ba nii, baá wanɪ ba san-o na? Zezi ma tiiri o ma o nɔa o la tɪga nɪ. ⁷ Ba maa ta joori ba bwe Zezi taan. O laan ma kwɛni wɛɛnɪ, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Abam wɔlɔ na wɔ kɪ lwarɪm tɪn, sɪ o da yigɛ o kwe kandwɛ o ma dɔlɪ kaanɪ wɔm.»

⁸ O laan ma joori o tiiri o wɔra o la tɪga nɪ dɪ o nɔa. ⁹ Ba na ni o na tagɪ te tɪn, ba nakwa bam mɔ dɛ yigɛ ba nɔŋɪ dɪdɔba dɪdɔba ba viiri. Ba maama ma nɔŋɪ ba daari Zezi yɪranɪ, yɪ kaanɪ wɔm daa ta zɪgɪ o yigɛ nɪ. ¹⁰ O ma kwɛni wɛɛnɪ, yɪ o bwe kaanɪ wɔm o wɪ: «Balɔ na

sanɔ nmɔ tɪn wɔ yɛn? Ba nɔɔn-nɔɔnɔ daa wɔ daari sɪ o ŋɔɔnɔ o cɔgɪ nmɔ na?»

¹¹ O ma lɛri o wɪ: «Aye, a tu, ba nɔɔn-nɔɔnɔ daa wɔ daari.»

Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Amɔ dɪ nan bá dɪ nmɔ sarɪya. Ve, nan daa n yɪ kɪ lwarɪm.»

Zezi na brɪ nɪ o jigɪ cɪga te tɪn

¹² Zezi dɛɛn ma ta dɪ nɔɔna bam o wɪ: «Amɔ mɔ yɪ pooni a paɪ nabiinɛ maama. Wɔlɔ nan na tɔgɪ amɔ tɪn, kɔntɔ tu daa bá vu lim wɔnɪ. Kɔntɔ tu wɔ na pooni dɪlɔ na wɔ pa-o ŋwɪa cɪga cɪga tɪn.»

¹³ Farizɪan tiinɛ bam ma ta dɪd-o ba wɪ: «Nmɔ na paɪ n tɪtɪ cɪga tɪn, n taanɪ dɪm ba jigɪ kuri.»

¹⁴ O ma lɛri-ba o wɪ: «A na manɔ a paɪ a tɪtɪ cɪga dɪ, kɔ ta yɪ cɪga mɔ, bɛɪwaaɪ amɔ ye a na nɔŋɪ mɛ tɪn. Abam nan yɛri amɔ na nɔŋɪ mɛ dɪ mɛ a na maa ve tɪn. ¹⁵ Abam yɛni á dɪ nɔɔna taanɪ nɪ nabiinɛ wɔbɔŋa na lagɪ te tɪn mɔ. Amɔ nan ba dɪ nɔɔn-nɔɔnɔ taanɪ. ¹⁶ Kɔ daari, amɔ na lagɪ a dɪ nɔɔna taanɪ, amɔ taanɪ dɪm dɪm wɔ ta yɪ cɪga mɔ, bɛɪwaaɪ amɔ Kɔ mɔ tɔŋɪ-nɪ. O nan wɔra dɪ amɔ, kɔ daɪ amɔ yɪranɪ mɔ wɔ dɪ nɔɔna taanɪ. ¹⁷ Kɔ pɔpɔnɪ Moyisi cullu tɔaanɔ tɪm wɔnɪ kɔ wɪ, nɔɔna bale na jigɪ nɪ dɪdɔba, ba na tagɪ kulɔ tɪn yɪ cɪga mɔ. ¹⁸ Amɔ paɪ a tɪtɪ cɪga, yɪ a Kɔ wɔlɔ na tɔŋɪ-nɪ tɪn dɪ paɪ amɔ cɪga.»

¹⁹ Ba ma bwe-o ba wɪ: «N kɔ wɔm bɛɛ?»

O ma lɛri-ba o wɪ: «Abam yɛri amɔ na yɪ wɔlɔ tɪn, yɪ á yɛri a Kɔ wɔm dɪ. Á ya na ye amɔ, á ya wɔ lwarɪ a Kɔ wɔm dɪ.»

²⁰ Zezi dɛɛn tagɪ wɛɛnu tɪm kɔntɔ o brɪ nɔɔna Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ, jɛgɛ kalɔ nɔɔna na ve ba dɪ sɛbu da ba pa Wɛ tɪn mɔ. O na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, nɔɔn-nɔɔnɔ wɔ nɛ cwɛŋɔ sɪ o ja-o, o manja kam ta na wɔ yɪ tɪn ŋwaaɪnɪ.

²¹ Zezi daa ma ta dɪ nɔn-kɔgɔ kɔm o wɪ: «Amɔ wɔ viiri, yɪ abam

wó beeri amv jəgə á ga, beɲwaani abam wó ti á lwarim dim wɔni mv. A na maa ve me tin, abam bá wani da á vu.»

²² Zwifə bam maa te daani ba wɪ: «O na tagi o wɪ, dibam bá wani dí vu o na maa ve me tin, kv bri ni o lagi o gv o titi mv na?»

²³ O ma ta di ba o wɪ: «Abam yi lvgv baɲa nɔɔna mv, amv nan nunji weyuu mv. Abam kugu je yi lvgv baɲa yo mv. Amv kugu je nan dai lvgv kuntu. ²⁴ Kuntu mv a tagi a bri abam ni, abam wó ti á lwarim dim wɔni mv, beɲwaani abam na wɔ se ni amv sɪni a yi wɔlv na wura maɲa maama tin, á wó ti á lwarim dim wɔni mv.»

²⁵ Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nmɔ yi wɔɔ mv?»

O ma ta di ba o wɪ: «Kv yi kulv a na manj a ta a bri abam tin mv.

²⁶ Amv ya jigi wəənu zanzan si a ɲɔɔni a ma di abam taani. Wɔlv nan na tɔɲi-ni tin tiini o yi ciga tu mv. A na ni kulv o tee ni tin yirani mv a te a bri nabiinə.»

²⁷ Zezi na tagi wəənu tim kuntu tin, ba wɔ lwarɪ ni kv yi o Ko Baɲa-We taani mv o ɲɔɔni di ba.

²⁸ O laan ma ta di ba o wɪ: «Maɲa wó ba, yi á kwe amv wɔlv na yi Nabiin-bu wɔm tin á zəɲi weeni. A laan wó lwarɪ ni amv sɪni a yi wɔlv na wura maɲa maama tin. Abam ta wó lwarɪ ni amv ba kv kulvkvulv a titi ni. A nan yəni a te wəənu tiv a Ko wɔm na bri-ni tin yirani mv a bri nɔɔna. ²⁹ Wɔlv nan na tɔɲi-ni tin wɔ amv tee ni, o wɔ yagi-ni a yirani, beɲwaani a yəni a kv kulv na poli o wɔ tin mv maɲa maama.»

³⁰ Zezi deen na ɲɔɔni kuntu doɲ tin, nɔɔna zanzan laan ma kv ba wɔ-didva did-o.

Biə na tɔgi ba kwə kəm te tin

³¹ Zezi laan ma ta di Zwifə balv na se-o tin o wɪ: «Abam na se amv zaasim dim yi á wɔ yagi, á wɔ sɪni á ji amv karabiə ciga ciga. ³² Abam laan wó ba á lwarɪ ciga,

yi ciga kam wó vri abam ka yagi si á taá te á titi.»

³³ Ba ma lər-o ba wɪ: «Dibam yi Abraham dwi tiinə mv, dibam manj dí wɔ jigi nɔɔn-nɔɔnv gambɛ. Beɲwaani mv yi n ta n wɪ, dí wó ta te dí titi tin?»

³⁴ O ma ta di ba o wɪ: «A lagi a ta ciga mv di abam si, wɔlv maama na kv lwarim tin yi lwarim gambaa mv. ³⁵ Kv nan na yi gambaa, kantu ba zɔvri ka tu sɔɲɔ ni maɲa maama. Kv daari, kv na yi sɔɲɔ kum bu, wuntu jigi kugu je sɔɲɔ kum wɔni maɲa kalv na ba ti tin. ³⁶ Kuntu ɲwaani, We Bu wɔm na vri abam o yagi, á wó sɪni á taá te á titi. ³⁷ Amv ye ni abam yi Abraham dwi tiinə mv,

yi abam ta kwaani si á gv amv, beɲwaani á ba se a zaasim dim. ³⁸ Amv ɲɔɔni wəənu tiv a na ne amv Ko tee ni tin mv. Abam di nan kv kulv á na niə abam ko tee ni tin mv.»

³⁹ Ba ma lər-o ba wɪ: «Dibam ko mv Abraham.»

O ma ta di ba o wɪ: «Abam ya na sɪni á yi Abraham biə, á ya wó taá kv wəənu tiv Abraham deen na kv tin mv. ⁴⁰ Amv tagi ciga kalv a na ni We tee ni tin a bri abam, yi abam kwaani si á gv-ni. Abraham deen nan ba kv abam kəm dim doɲ. ⁴¹ Abam yəni á kv kənə yalv á ko na kv tin mv.»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Dibam dai tampirə. We titi yirani mv yi dibam Ko.»

⁴² O ma ta di ba o wɪ: «Baɲa-We ya na yi abam Ko, á ya wó taá soe amv, beɲwaani amv nunji We te mv a ba a wura di abam. A wɔ tu a titi ni. We mv tɔɲi-ni. ⁴³ Bɛɛ mv yi abam ba ni a taani dim kuri? Kv yi abam na ba lagi si á se a taani dim tin mv.

⁴⁴ Abam yi á ko sɔtaani biə mv. A maa lagi si á taá kv di wɔbɔɲa na lagi te tin. Pulim ni tin sɔtaani manj di yi nɔɔn-gurɔ mv. Di ba fɔgi di tɔgi ciga cwəɲə, beɲwaani

cɪga tɛri dɪ wɔni. Dɪ na yɛni dɪ fɔ vwan, kɔ yɪ dɪ wɔbɔŋa na maŋɪ ya yɪ te tɪn mɔ. Dɪ yɪ vwa-fɔrɔ mɔ. Dɪntɔ nan mɔ yɪ vwa-nyɪna ko. ⁴⁵ Kɔ na yɪ amɔ, a yɛni a te cɪga mɔ. Kɔntɔ ŋwaani mɔ abam ba sɛ amɔ. ⁴⁶ Abam wɔɔ mɔ wɔ wani o bɪri ni amɔ ki a cɔgi? Amɔ nan na ŋɔɔni cɪga tɪn, bɛɛ mɔ yɪ á ba sɛ-nɪ? ⁴⁷ Wɔlɔ na yɪ Wɛ nɔɔnɔ tɪn cɛgi Wɛ taani mɔ. Abam nan na dai Wɛ nɔɔna tɪn mɔ pai á ba cɛgɛ.»

Zezi na bɪri ni o dwe Abraham te tɪn

⁴⁸ Zwifɛ bam ma lɛri Zezi ba wɪ: «Dɪbam jɪgi bura sɪ dí ta ni, nmɔ sɪntɪ n yɪ Samari tu mɔ. N yirisi mɔ.»

⁴⁹ O ma lɛri-ba o wɪ: «A ba yirisɛ. Amɔ pai a Ko mɔ zulɛ. Kɔ daari abam nan gooni amɔ mɔ. ⁵⁰ A nan ba beeri a titi zulɛ. Wɛ yɪrani mɔ pa-nɪ zulɛ, yɪ dɪntɔ mɔ di nabiinɛ taani. ⁵¹ A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, wɔlɔ maama na sɛ yɪ o ki a na tagɪ kulɔ tɪn, tɔɔni daa bá ja kɔntɔ tu.»

⁵² Zwifɛ bam laan ma ta did-o ba wɪ: «N taani dɪm n na tagɪ tɪn pɛ dí lwarɪ ni n yirisi mɔ. Abraham dɛɛn tɪga, yɪ Wɛ nijɔŋnɛ bam maama dɪ ti. Nmɔ nan ta tagɪ n wɪ, wɔlɔ na sɛ yɪ o ki n na tagɪ kulɔ tɪn, tɔɔni daa bá ja kɔntɔ tu. ⁵³ Nmɔ yɪ nɔn-kamunu n dwe dɪbam ko Abraham mɔ na? Wɔntɔ nan tɪga. Wɛ nijɔŋnɛ bam dɪ ma ti. Nmɔ bɔŋɪ n pai n yɪ wɔɔ?»

⁵⁴ O ma lɛri-ba o wɪ: «A ya na lagɪ yɪri a pa a titi, kɔntɔ ya yɪ kafɛ mɔ. Kɔ yɪ a Ko Wɛ mɔ zɛŋɪ a yɪri, kɔ yɪ dɪntɔ mɔ abam yɛni á tɛ á wɪ: «Wɛ dɪlɔ na yɪ dɪbam Wɛ tɪn.» ⁵⁵ Abam nan yɛri-DI, amɔ nan ye-DI. A ya na tagɪ a wɪ, a yɛri-DI, a ya yɪ vwa-nyɪm mɔ nɪɛɛni abam te. Amɔ nan sɪntɪ a ye-DI, yɪ a sɛ a ki kulɔ DI na tagɪ tɪn. ⁵⁶ Abam ko Abraham dɛɛn jɪgi wɔpɔlo sɪ o na maŋa kam a na wɔ

ba tɪn. O nan sɪntɪ o na-ka, yɪ o wɔ poli.»

⁵⁷ Ba ma lɛri ba wɪ: «Nmɔ ta wɔ yɪ bɪna fiinnu, yɪ n ki ta mɔ n na Abraham?»

⁵⁸ O ma lɛri-ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, ba dɛɛn ta na wɔ lɔgi Abraham tɪn, amɔ maŋɪ a wɔra mɔ, a nan ta wɔ ta wɔra maŋa maama.»

⁵⁹ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, ba laan ma kwe kandwa sɪ ba ma dul-o ba gv. O ma sɛgi o nuŋɪ Wɛ-di-kamunu kɔm wɔni.

9

Zezi na puri lilwe yɪɛ te tɪn

¹ Zezi dɛɛn ma vu o maa kea. O ma na nɔɔnɔ wɔdɔŋ ba na maŋɪ ba lɔ-o yɪ o yɪ lilwe. ² O karabiɛ bam ma bwe-o ba wɪ: «Karanyɪna, wɔɔ lwarɪm mɔ pɛ ba lɔ nɔɔnɔ wɔntɔ dɪ lilweem? Kɔ yɪ o titi lwarɪm mɔ naa, o nu dɪ o ko lwarɪm mɔ pɛ ba lɔ-o dɪ lilweem?»

³ Zezi ma lɛri-ba o wɪ: «O na yɪ lilwe tɪn, kɔ dai o titi mɔ ki lwarɪm naa o nu dɪ o ko mɔ ki lwarɪm. Kɔ nan yɪ sɪ kɔ pa nɔɔna mɔ wani ba lwarɪ Wɛ titɔŋa na yɪ te tɪn wɔntɔ ŋwaani. ⁴ Dɪbam nan maŋɪ sɪ dí tɔŋɪ wɔlɔ na tɔŋɪ-nɪ tɪn titɔŋa yam yɪ wɪa ta wɔra mɔ. Kɔ daari fin sɪ tɪga yɪ, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ daa bá wani o tɔŋɪ Wɛ titɔŋa yam. ⁵ Maŋa kam a ta na wɔ lɔgi baŋa ni tɪn, amɔ yɪ pooni mɔ a pai nabiinɛ.»

⁶ O na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, o laan ma twɪ lileeru o dɪ tɪga ni. O ma viiri tɪrɔ, yɪ o ki-tɪ o bɛ lilwe wɔm yɪɛ baŋa ni. ⁷ O ma ta did-o o wɪ: «Ve n su n yɪɛ yam Silva bugɛ kam ni.» (Bugɛ kam yɪri dɪm kuri mɔ Atɔŋɪ.) Nɔɔnɔ wɔm ma vu o su o yɪɛ yam. O ma joori o ba, yɪ o laan nai.

⁸ Balɔ na zɔɔri o tɪkɛri ni dɪ balɔ na maŋɪ ba ye ni o yɪ looru tɪn ma na-o, yɪ ba bwe ba wɪ: «Kɔ dai nɔɔnɔ wɔntɔ mɔ yɛni o je o loori tɪn na?»

⁹ Badaara maa te ba wɪ: «Kɔ yɪ wɔntɔ mu.»

Badonnə maa wɪ: «Kɔ daɪ wɔntɔ, sɪ ba nyɪ daani mu.»

Nɔɔnɔ wɔm tɪtɪ ma ta o wɪ: «Kɔ yɪ amɔ kɔntɔ.»

¹⁰ Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nmɔ yɪə yam kɪ ta mu ya puri?»

¹¹ O ma ləri o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔlɔ yɪrɪ na yɪ Zezi tɪn mu kɪ tɪrɔ o ma bə a yɪə yam baɲa, yɪ o ta-nɪ o wɪ, a ve Silɔa bugə kam a su-ya. A ma vu a su, yɪ a laan naɪ.»

¹² Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ bɛ?»

O ma ləri-ba o wɪ: «A yəri o je.»

¹³ Ba laan ma ja-o ba vu Farizian tiinə bam te. ¹⁴ Dɛ dɪm Zezi na kɪ tɪrɔ tɪn o ma puri nɔɔnɔ wɔm yɪə yam tɪn ya yɪ Zwifə bam siun dɛ mu. ¹⁵ Kɔntɔ ŋwaani mu Farizian tiinə bam dɪ daa bwe nɔɔnɔ wɔm ba wɪ: «N yɪə yam kɪ ta mu ya puri?» O ma ta-ba o wɪ: «O kɪ tɪrɔ mu o ma bə a yɪə baɲa. A ma su-ya, yɪ a laan naɪ.»

¹⁶ Farizian tiinə bam badaara ma ta ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔm na kɪ te tɪn, o wɔ nunɪ Wɛ te, bɛɲwaani o cɔɔ siun dɛ cullu tɪm.»

Badonnə dɪ maa te ba wɪ: «O na yɪ nɔn-balɔɔ, o bɑ wani o kɪ wɔkɪkagɪla yantɔ doɲ.» Kɔntɔ ma pa kampwara ba ba tɪtari.

¹⁷ Ba laan ma joori ba bwe nɔɔnɔ wɔm ba wɪ: «O nan na pɛ n yɪə yam puri tɪn, nmɔ tɛ n wɪ, o yɪ wɔɔ mu?»

O ma ləri o wɪ: «O yɪ Wɛ nijɔɲnu mu.»

¹⁸ Zwifə yigə tiinə bam maa ba lagɪ sɪ ba sɛ, nɪ nɔɔnɔ wɔm ya maɲɪ o yɪ lilwe mu yɪ o laan ba o naɪ. Kɔntɔ ŋwaani, ba ma bəɲi nɔɔnɔ wɔm nu dɪ o ko sɪ ba bwe ba nii. ¹⁹ Ba ma bwe-ba ba wɪ: «Wɔntɔ yɪ abam bu mu na? A lɔg-o dɪ o maɲɪ o yɪ lilwe mu na? O nan kɪ ta mu o naɪ lele kɔntɔ?»

²⁰ Nɔɔnɔ wɔm tiinə bam ma ləri ba wɪ: «Dɪbam ye nɪ o yɪ dɪbam bu mu. Dɪ ye nɪ dɪ lɔg-o dɪ o yɪ lilwe mu. ²¹ Dɪ nan yəri o laan na

kɪ te o naɪ, yɪ dɪ yəri wɔlɔ na puri o yɪə yam dɪ. Abam nan bwe-na o tɪtɪ, sɪ o yɪ nɔn-kwɔɔn mu, o tɪtɪ wɔ wani o ləri.» ²² O tiinə bam na tagɪ kɔntɔ tɪn, ba dɛɛn kwarɪ Zwifə yigə tiinə bam mu. Bantɔ ya maɲɪ ba kɪ ni daani sɪ nɔɔnɔ wɔlɔ maama na sɛ nɪ Zezi mu yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔɲɪ tɪn, sɪ ba lɪ kɔntɔ tu ba Wɛ-digə kam nɪ. ²³ Mu kɔ kuri o tiinə bam cɪm, yɪ ba ta ba wɪ, ba bwe o tɪtɪ sɪ o yɪ nɔn-kwɔɔn mu tɪn.

²⁴ Ba ma joori ba bəɲi nɔɔnɔ wɔm ba na lɔg-o dɪ lilweem tɪn, yɪ ba ta did-o ba wɪ: «Nan kwarɪ Wɛ, sɪ n ta cɪga, sɪ dɪbam ye nɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ yɪ nɔn-balɔɔ mu.»

²⁵ O ma ləri-ba o wɪ: «Amɔ yəri nɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ yɪ nɔn-balɔɔ naa o daɪ. Kɔlɔ yɪranɪ a na ye tɪn mu yɪ sɪ, a dɛɛn yɪ lilwe mu, yɪ a laan naɪ lele kɔntɔ.»

²⁶ Ba ma bwe-o ba wɪ: «O kɪ ta mu o puri nmɔ yɪə yam?»

²⁷ Nɔɔnɔ wɔm ma ləri o wɪ: «A maɲɪ a ta a brɪ abam, yɪ á wɔ sɛ sɪ á cəɔi. Bɛɛ mu yɪ abam daa lagɪ sɪ á bwe á nii? Abam dɪ ga lagɪ sɪ á taá tɔɔɪ á yɪ o karabiə mu na?»

²⁸ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, ba ma twɪ-o yɪ ba wɪ: «Kɔ yɪ nmɔ mu tɔɔɪ o kwaga, sɪ kɔ daɪ dɪbam mu tɔg-o. Dɪbam tɔɔɪ Moyisi cullu tɪm mu. ²⁹ Dɪbam ye nɪ Wɛ dɛɛn ŋɔɔnɔ dɪ Moyisi mu. Kɔ daari, kɔ na yɪ nɔɔnɔ wɔntɔ, dɪ brɪ dɪ yəri o na nunɪ mɛ tɪn.»

³⁰ O ma ləri-ba o wɪ: «Aa. Kɔ yɪ kɔlɔ na tiini kɔ sɔ amɔ tɪn. Abam yəri o na nunɪ mɛ, yɪ wɔntɔ nan mu puri a yɪə yam. ³¹ Dɪbam ye nɪ Wɛ ba cəɔi nɔn-balwaaru taani. Kɔ yɪ nɔɔna balɔ na nɪɔ-Dɪ yɪ ba kɪ Dɪ wɔbɔɲa na lagɪ te tɪn mu Dɪ cəɔə. ³² Kɔ na zɪɔ lɔgɔ baɲa pulim nɪ sɪ kɔ ba kɔ yɪ zɪm tɪn, dɪ daa ta wɔ ni nɪ nɔɔnɔ puri wɔlɔ ba na lɔg-o dɪ lilweem tɪn yɪə. ³³ Nɔɔnɔ wɔntɔ na sɪnɪ o wɔ

nunji We te, o ya bá wanti o ki wo-
kinkagili dintu donj.»

³⁴ Ba ma lær-o ba wɔ: «Ba
lugu nmu yi n maama manj n yi
lwarim punə mu. Bɛɛ mu yi n
buɲi si n brɪ dɪbam?» Ba laan ma
zəl-o, si o daa yi tɔgi o zu ba We-
digə kam.

³⁵ Zezi dɛɛn ma ni nɪ ba li nɔɔnu
wɔm ba We-digə kam wɔni. O ma
vu o jeer-o, yi o bwe-o o wɔ: «Nmu
sɛ Nabiin-bu wɔm di n wɔ maama
na?»

³⁶ Nɔɔnu wɔm ma læri o wɔ: «A
yuutu, ta n brɪ-nɪ o na yi wɔlɔ tɪn,
si a wanti a sɛ-o.»

³⁷ O ma ta did-o o wɔ: «Nmu
manj n na-o. Amu mu yi Nabiin-
bu wɔm, a zigɪ a ŋɔɔni di nmu.»

³⁸ O laan ma ta o wɔ: «A Yuutu, a
sɛ-m.» O ma kuni doonə Zezi yigə
ni o zul-o.

³⁹ Zezi ma ta o wɔ: «Amu tu lugu
kuntɔ banja si a pɔɔri nɔɔna balɔ
na jigɪ bura di balɔ na ba jigɪ bura
tɪn mu daani, si balɔ na yi lilwə
tɪn yiə puri, si balɔ yiə na nai tɪn
joori ya dwe.»

⁴⁰ Farizian tiinə badaara balɔ
na wɔra did-o tɪn ma ni o na tagɪ
te tɪn. Ba ma bwe-o ba wɔ: «Nmu
lagɪ n brɪ ni dɪbam nyɪ di lilwə
mu na?»

⁴¹ Zezi ma læri-ba o wɔ: «Abam
ya na nyɪ di lilwə, ku lagɪ ku ta ni
á yəri We taani dim mu, á lwarim
ya bá ta wɔ á yuu ni. Ku daari, á
nan na brɪ ni á yiə pɔɔri tɪn, á
lwarim taa wɔ á yuu ni mu.»

10

Nayirɔ di o peeni mumaŋa

¹ Zezi dɛɛn ma manj mumaŋa o
brɪ nɔɔna bam o wɔ: «A lagɪ a ta
cɪga mu di abam si, nɔɔnu wɔlɔ
na wɔ dɛ najiri ni o zu si o purɪ
peeni yi o tɔgi jəgə kadoŋ o cu
o zu tɪn, kuntɔ tu yi ŋwɔnu yi o
kwəri o yi vɪrnu mu. ² Ku daari,
wɔlɔ na dɛ najiri dim ni o zu si o
pɔɔri o peeni sum tɪn, wɔm mu yi
peeni sum nayirɔ wɔm titi. ³ O na

lagɪ o zu, wɔlɔ na nii najiri dim
ni banja ni tɪn wɔ purɪ o pa o zu.
Peeni sum wɔ ni o kwərə, yi oó
bəŋi o titi peeni sum yira, yi si da-
o si nunji. ⁴ O na jaani-si o nunji,
oó ta tɔgi si yigə, yi peeni sum tɔgi
o kwaga, bɛŋwaani si ye o kwərə.
⁵ Ku nan na yi nɔn-gaa, si bá sɛ
si tɔg-o. Si wɔ duri si viiri mu,
bɛŋwaani si yəri o kwərə.»

⁶ Zezi na tagɪ kuntɔ o brɪ-ba tɪn,
ba ma wɔ lwarɪ o taani dim kuri.

⁷ Zezi daa ma ta o wɔ: «A lagɪ
a ta cɪga mu di abam si, amu mu
nyɪ di ni dilɔ peeni sum na tɔgi
da tɪn. ⁸ Balɔ maama na dɛ yigə
ba ba ba zu ba loori amu tɪn nyɪ
di ŋwɔna di vɪrna mu. Peeni sum
ma wɔ sɛ ba ni. ⁹ Amu mu yi ni
dim. Wɔlɔ maama na tɔgi amu o
zu tɪn, kuntɔ tu wɔ na vɪrim. O
nan wɔ na ŋwɔa kalɔ na ywəmmə
tɪn, ni peeni na tɔgi najiri ni si
nunji si di yi si joori si zuɔri te tɪn.

¹⁰ Nwɔnu na tu o zu, o lagɪ si o ŋo
mu o gu o daari o ja o cɔgi. Ku nan
na yi amu, a tu si a pa nabiinə mu
na ŋwɔa kalɔ na ywənə tɪn cɪga
cɪga.

¹¹ Amu mu nyɪ di nayir-ŋum
cɪga cɪga, yi a soe a nɔɔna. Nayir-
ŋum sɛ tɔɔni mu o peeni ŋwaani.

¹² Ku daari, ku na yi wɔlɔ na tɔgi
peeni sum o jɔŋi sɛbu tɪn, wɔntu
dai nayirɔ wɔlɔ na yi peeni sum
tu tɪn. Wɔntu na nɛ nywənkurə
na maa bɔna, oó duri mu o daari
peeni sum. Nywənkurə kam wɔ zu
peeni sum wɔ ka ja-sɪ ka pa si jagɪ.

¹³ Oó duri o viiri, bɛŋwaani o tɔgi
peeni sum sɛbu ŋwaani mu, si o
ba jigɪ si ŋwanja.

¹⁴ Amu mu yi nayir-ŋum cɪga
cɪga. Amu ye a nɔɔna bam, yi
ba di ye amu, ¹⁵ nɪnɛɛni amu Ko
na ye-nɪ yi amu di ye-o te tɪn.
Amu wɔ sɛ si a tɪ a nɔɔna bam
ŋwaani, ni nayir-ŋum na sɛ si o tɪ
o peeni ŋwaani te tɪn. ¹⁶ A daa ta
jigɪ peeni sɪdaara, si na təri najiri
dintu wɔni. A nan manj si a vu

a kalɩ-sɩ mu a ja ba a kɩ daani. Peeni sɩntu dɩ wó ni amu kwɛrɛ. Kuntu, a peeni sim maama wó la jɛgɛ didba, yɩ nayɩru didba nii-sɩ.

¹⁷ A Ko Wɛ soe amu, dɩ a na se sɩ a ti nabiinɛ ɲwaanɩ, sɩ a joori a bi a na ɲwɩa tɩn. ¹⁸ Nɔɔn-nɔɔnu nan bá wani o pa a ga a ɲwɩa. Amu titɩ nan mu li wubɔɲa sɩ a ga-ka. A jɩgɩ cwɛɲɛ sɩ a ga a ɲwɩa kam. A nan ta jɩgɩ cwɛɲɛ sɩ a joori a bi a na-ka. Mu wonjo kulɔ a Ko na pɛ-nɩ ni sɩ a kɩ tɩn.»

¹⁹ Zezi na tagɩ kuntu o ti tɩn, kampwara daa ma ba Zwifɛ bam wu o taani dum ɲwaanɩ. ²⁰ Ba zanzan maa tɛ ba wɩ: «Cicirɛ mu jɩg-o, o yuu mu tɛrɛ. Bɛɛ mu yɩ á cɛgi o taani?»

²¹ Kɔ daari badaara maa tɛ ba wɩ: «Wɔlu yuu na tɛrɛ tɩn bá wani o ɲɔɔni tintu don. Cicirɛ na jɩgɩ wɔlu tɩn bá wani o puri lilwe yɩɔ.»

Zezi na bri ni o dɩ o Ko Wɛ yɩ bidwi te tɩn

²² Kɔ dɛɛn ma ba ku yɩ sɩ Zwifɛ bam dɩ ba candiɔ kalɔ yɩru na yɩ Bakwebapawe tɩn Zeruzalem ni. Ku yɩ waaru mɩmanja ni mu. ²³ Zezi dɛɛn ma vu Wɛ-di-kamunu kum. O maa wu Salomɔn kunkɔlo kum ni o kaaga. ²⁴ Zwifɛ badaara laan ma ba ba gilim-o, yɩ ba bwe-o ba wɩ: «Nmu yɩ Krisi wum Wɛ na tɔɲɩ tɩn na? Bɛɛ mu yɩ n pa ku tiini ku yɩ wubɔɲa zanzan dɩ dɩbam? Ta cɩga n bri dɩbam sɩ dɩ ko joro.»

²⁵ O ma lɛri-ba o wɩ: «A manɩ a ta a bri abam, yɩ á ba se a ni. Titɔɲa yalɔ a Ko Wɛ na pɛ a tɔɲɩ tɩn mu bri ni a jɩgɩ cɩga. ²⁶ Abam nan ba se a ni, bɛɲwaanɩ abam dai amu ɲɔɔna. ²⁷ A ɲɔɔna bam nyɩ dɩ peeni silɔ na cɛgi amu kwɛrɛ tɩn mu. A maa ye-sɩ, yɩ sɩ tɔgɩ-nɩ. ²⁸ Amu pai a ɲɔɔna bam na ɲwɩa kalɔ na ba ti tɩn mu, yɩ ba bá fɔgɩ ba cɔgɩ manja dɩ manja. Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o vrɩ-ba amu ɲɔɲa ni. ²⁹ Ku yɩ a Ko Wɛ

mu kwe-ba Dɩ kɩ a ɲɔɲa ni. Dɩntu nan mu dwe wonjo maama. Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o vrɩ-ba Dɩ ɲɔɲa ni. ³⁰ Amu dɩ a Ko Wɛ yɩ bidwi mu.»

³¹ Zezi na tagɩ kuntu tɩn, Zwifɛ bam daa ma kwe kandwa sɩ ba ma dul-o ba gu. ³² O ma ta dɩ ba o wɩ: «Amu Ko pɛ a tɔɲɩ titɔɲ-ɲɔna zanzan mu a bri abam. Titɔɲa yantu wɔni dɔɔ titɩ mu pɛ abam kwaani sɩ á gu amu dɩ kandwa?»

³³ Ba ma lɛr-o ba wɩ: «Kɔ dai titɔɲ-ɲɔm ɲwaanɩ mu dɩ lagɩ dɩ dulɩ-m dɩ gu. Ku yɩ nmu na tɔɲ Wɛ tɩn ɲwaanɩ mu. Nmu yɩ nabiinun mu, yɩ n pai n yɩ Wɛ mu.»

³⁴ O ma lɛri-ba o wɩ: «Wɛ cullu tɔɲɔ kulɔ Dɩ na pɛ abam tɩn wɔni mu ku pupɔni ku wɩ, Wɛ tagɩ dɩ ɲɔɔna badonnɛ Dɩ wɩ: «Abam didba didba yɩ Wɛ nyɩnyugu mu.» ³⁵ Kɔ bri ni Wɛ dɛɛn pɛ Dɩ kwɛrɛ ɲɔɔna bantɔ mu, yɩ Dɩ bɛɲɩ-ba ni Dɩ nyɩnyugu. Kulɔ na pupɔni Wɛ tɔɲɔ kum wɔni tɩn bá wani ku jɩ kafe. ³⁶ Amu nan yɩ wɔlu a Ko Wɛ na li sɩ a kɩ Dɩ wubɔɲa, yɩ Dɩ tɔɲɩ-nɩ sɩ a ba lɔgu banja tɩn mu. Kuntu, a na tagɩ ni a yɩ Wɛ Bu tɩn, bɛɛ mu yɩ á ba sea? Bɛɛ mu yɩ á bri ni a tɔɲ Wɛ mu?»

³⁷ Maani-na á nii a titɔɲa yam na yɩ te tɩn. Ku na dai a Ko Wɛ titɔɲa mu a tɔɲa, sɩ á yɩ se-nɩ. ³⁸ Kɔ nan na yɩ Wɛ titɔɲa, á na manɩ á ba se amu, sɩ á se titɔɲa yam na bri te tɩn. Á na se titɔɲa yam kuntu, á wó sunɩ á lwarɩ ni a Ko wura dɩ amu, yɩ amu dɩ wura dɩ a Ko.»

³⁹ O na tagɩ kuntu tɩn, ba daa maa lagɩ sɩ ba ja-o. O ma lu ba jɩa wɔni o viiri.

⁴⁰ Zezi ma joori o vu o bɛ Zurden bugɛ kam. O ma vu je silɔ Zan dɛɛn na yɛni o miisi ɲɔɔna na wɔni tɩn, o zɔvri da. ⁴¹ Nɔɔna zanzan dɛɛn maa tui o te. Ba maa yɛni ba tɛ ba wɩ: «Zan nan wu kɩ wo-kinkagɩla. Ku daari o na tagɩ kulɔ maama Zezi ɲwaanɩ tɩn yɩ

ciga mu.» ⁴² Je sum kuntu ni nɔɔna zanzan ma ki ba wu-didɔa di Zezi.

11

Lazaari na tɔga yi Zezi bi-o te tin

¹⁻² Nɔɔnu wɔdon dɛen zɔɔri Betani ni, o yiri mu Lazaari. O nakwa mu yi Mari di o zumbaaru Mariti. Mari wuntu mu yi wulu dɛen na kwe trali nugɔ o lo di Yuutu wɔm nɛ ni yi o daari o ma o yuuywe o guguni-si tin. Lazaari ma ba o ba jigi yazurɔ. ³ Mari didaani Mariti ma tɔɔi ni ba pa Zezi ba wi: «Dɔbam Yuutu, nmu cilɔɔ-sono kum ba jigi yazurɔ.»

⁴ Zezi na ni kuntu tin, o maa wi: «Yawu kuntu kweelim je bá ta yi o tɔɔni. Ku nan ki si ku pa We mu na zulɔ, si amu We Bu wɔm di na zulɔ ku ɔɔwaani.»

⁵ Zezi yagi o soe Mariti di o nyaani wɔm di Lazaari lanyirani. ⁶ O na ni ni Lazaari ba jigi yazurɔ tin, o ta ma ki da yale o ya na wu me tin, ⁷ yi o laan daari o ta di o karabiɔ bam o wi: «Pa-na di joori di vu Zude.»

⁸ O karabiɔ bam ma ta did-o ba wi: «Karanyina, Zwifɔ bam daama na lagi si ba dɔli nmu di kandwa ba gu tin, n swe mu na? Yi n daa ta lagi si n joori n vu da.»

⁹ Zezi ma lɛri-ba o wi: «Ku nan manɔ si a vu mu. Luu fugɔ-bale mu wɔra wia ni. Ku dai kuntu na? Nɔɔnu na ve wia ni, o daa ba tri o tɔi, bɛɔwaani lɔgu banja pooni dɔm pai o nai. ¹⁰ O nan na ve titi ni, o tri o tɔ mu, bɛɔwaani pooni tɛri o tee ni.» ¹¹ Zezi na tagi kuntu tin, o daa ma ta o wɛli da o wi: «Dɔbam cilɔɔ Lazaari dɔ mu. A nan maa ve si a pa o zanɔ.»

¹² O karabiɔ bam ma ta did-o ba wi: «Dɔbam yuutu, o na dɔa, kuvu gari o yira ni.»

¹³ Zezi nan na tagi te tin bri ni Lazaari tigi mu. Bantu maa bɔɔi ni Zezi ɔɔɔni dɔɔm titi wɔɔo mu. ¹⁴ O laan ma ta di ba jaja o wi:

«Lazaari tigi mu. ¹⁵ Amu nan jigi wɔpolo abam ɔɔwaani di a na tɛri o tee ni tin. Kuvu pa á wani á ki á wu-didɔa di amu. Nan pa-na di vu o te.»

¹⁶ Toma wulu ba na bɛ ni Yiywe tin ma ta di o donnɔ bam o wi: «Pa-na di maama tɔɔi di vu di wɛli di di Yuutu di ti.»

¹⁷ Zezi ma vu o yi Betani di ba kwe Lazaari ba ki ku jigi da yana mu. ¹⁸ Betani batwari di Zeruzalem ninɛni kilometra yale mu te. ¹⁹ Zwifɔ zanzan dɛen ya tu si ba ki Mariti di Mari le di ba nabo wɔm tɔɔni dɔm. ²⁰ Mariti na ni ni Zezi maa biini tin, o ma nunɔi o vu si o jeer-o. Mari ma manɔi sɔɔɔ ni. ²¹ Mariti na yi Zezi te tin, o ma ta o wi: «A yuutu, nmu ya na wu yo, a nabo wɔm ya bá ti. ²² Di ku di, a ye ni nmu na loori kuvu maama We tee ni tin, Di wu ki Di pa nmu.»

²³ Zezi ma ta did-o o wi: «N nabo wɔm wu joori o bi.»

²⁴ Mariti ma lɛr-o o wi: «A ye ni oó joori o bi lɔgu tiim dɛ dɔm ni, We na wu pa twa joori ba bi ba yagi tɔɔni tin.»

²⁵ Zezi ma ta did-o o wi: «Amu mu yi twa biini di ɔɔwɔ tu. Wulu na ki o wu-didɔa di amu tin, o na manɔ o ti di, kuntu tu ta wu na ɔɔwɔ. ²⁶ Kuvu na wɛli da tin, wulu maama na ɔɔwɔ yi o ki o wu-didɔa di amu tin, tɔɔni daa bá ja kuntu tu manɔ di manɔ. Nmu se kuntu na?»

²⁷ O ma lɛr-o o wi: «Eɛn. A yuutu, a se ni nmu mu yi Krisi wɔm We na tɔɔi tin, yi n kwɛri n yi We Bu wulu na manɔ si o ba lɔgu banja tin.»

²⁸ Mariti na tagi kuntu o ti tin, o ma joori o vu o na Mari o yirani, yi o bɛɔ-o o wi: «Karanyina tuɔ, yi o lagi si o na-m.» ²⁹ Mari na ni kuntu tin, o ma zanɔ lila o nunɔi o vu si o jeer-o. ³⁰ Zezi daa ta wu jɔgɔ kalu Mariti na jeer-o da tin mu. O ta wu yi tɔi kum wu.

³¹ Zwifə balu na wu sɔŋɔ kum ni ba larɪ dɪ Mari sɪ kɔ ganɪ o wu tɪn ma na o na zanɪ lɪla o nuɲi. Ba ma zanɪ ba tɔg-o, yɪ ba buɲɪ nɪ o ga lagɪ o vu yibeeli dɪm jɛgə mu o keeri.

³² Mari na ve o yi Zezi na wu mɛ tɪn, o ma na-o yɪ o vu o kuni doonə o yigə nɪ o wɪ: «A yuutu, nmɔ ya na wu yo, a nabɔ wɔm ya bá tɪ.»

³³ Zezi ma na o na keerə, yɪ Zwifə balu na tɔgɪ dɪd-o ba ba tɪn dɪ keerə. O wu ma cɔgɪ, yɪ o yɪra sɔɔrɪ. ³⁴ O ma bwe-ba o wɪ: «Abam kɪ-o yən mu?»

Ba ma ləri ba wɪ: «Dɪbam yuutu, ba n nii o yibeeli dɪm.»

³⁵ Zezi ma kan yi-na. ³⁶ Zwifə bam na nɛ kɔntɔ tɪn, ba ma ta ba wɪ: «Nii o na tiini o so-o te.»

³⁷ Kɔ daari badaara maa te ba wɪ: «Wɔntɔ mu puri lilwe wɔm yɪə yam. Kɔ nan kɪ ta mu yɪ o wu cɪgɪ Lazaari tɔbɔnɪ dɪm?»

³⁸ Zezi na maa ve yibeeli dɪm jɛgə tɪn, o wu daa ma cɔgɪ zanzan. Yibeeli dɪm dɛɛn wu piu yɪra nɪ mu, yɪ ba ma kandwɛ ba pi dɪ ni. ³⁹ Zezi ma ta o wɪ: «Lɪ-na kandwɛ dɪm á yagɪ daa nɪ.» Tɔ wɔm nakɔ Marɪtɪ ma ləri o wɪ: «A yuutu, ba na kwe-o ba kɪ tɪn, kɔ jigɪ da yana mu zɪm. Kɔntɔ tɪn, oó ta tiini o lwe.»

⁴⁰ Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «A maɲɪ a ta dɪ nmɔ nɪ, nmɔ na kɪ n wu-dɪdɔba dɪ amɔ, nmɔ wó na Wɛ na jigɪ dam te tɪn.»

⁴¹ Ba ma lɪ kandwɛ dɪm ba yagɪ daa nɪ. Zezi ma kwəni o yuu wɛɛnɪ, yɪ o ta o wɪ: «Amɔ Ko, dɪnle dɪ nmɔ na cɔgɪ a taanɪ tɪn.

⁴² A maɲɪ a ye nɪ nmɔ yəni n cɔgɪ a taanɪ maɲa maama. A nan tagɪ kɔntɔ nɔn-kɔgɔ kɔlɔ na zɪgɪ yo tɪn ŋwaanɪ mu, sɪ kɔ pa ba sɛ nɪ nmɔ tɔɲɪ-nɪ.» ⁴³ O na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, o ma bəɲɪ dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Lazaari, zanɪ n nuɲɪ!»

⁴⁴ Tɔ wɔm ma zanɪ o nuɲɪ, dɪ garyiə yam ba ya mɛ ba ba o jɪa dɪ o ne, yɪ gɔrɔ dɪ kɪkarɪ o yibiyə.

Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Bwəli-na garyiə yam á yagɪ sɪ o vu.»

Zwifə yigə tiinə bam na kɪ ni daanɪ sɪ ba gɔ Zezi te tɪn

(Matiyu 26:1-5, Marɪkɪ 14:1-2, Luki 22:1-2)

⁴⁵ Zwifə balu ya na tu Mari te tɪn ma na Zezi na bi Lazaari te tɪn. Ba zanzan ma kɪ ba wu-dɪdɔba dɪd-o. ⁴⁶ Kɔ daari ba badaara ma joori ba vu Farizɪan tiinə bam te, yɪ ba ta dɪ ba Zezi na kɪ kɔlɔ tɪn. ⁴⁷ Wɛ kaanum yigə tiinə bam dɪ Farizɪan tiinə bam laan ma la sarɪya-dirə nakwa bam maama ba kɪ daanɪ, yɪ ba bwe ba wɪ: «Nii-na nɔɔnɔ wɔntɔ na kɪ wo-kunkagɪla yalɔ maama tɪn. Dɪbam nan wó kɪ-o ta mu? ⁴⁸ Dɪ na yag-o sɪ o taa kɪ kɔntɔ, nɔɔna bam maama wó ba ba sɛ wɔm mu. Kɔntɔ wó pa Rom dɪdɛra bam laan ba ba cɔgɪ dɪ Wɛ-di-kamunu kum dɪ dɪ tɪn kum maama.»

⁴⁹ Balu na bwe daanɪ kɔntɔ tɪn, ba wu nɔɔnɔ dɪdɔba yɪrɪ mu Kayifu. Wɔntɔ mu yɪ ba Wɛ kaanum yuutu bunɪ dɪm kɔntɔ wɔnɪ. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam yəri kɔlɔkɔlɔ. ⁵⁰ Á fɔgɪ á buɲɪ á nii, nɔɔnɔ dɪdɔba na tɪga dɪbam nɔɔna bam maama ŋwaanɪ, kú ta lana kɔ pa dɪbam kɔ garɪ dɪ tɪw kum maama na cɔgɪ.» ⁵¹ Kayifu na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔ daɪ o tɪtɪ wɔbɔɲa mu o mɛ o ta. O nan na yɪ Wɛ kaanum yuutu tɪn, mu Wɛ pɛ o wuuri o ta nɪ, Zezi lagɪ o tɪ Zwifə dwi dɪm maama ŋwaanɪ mu. ⁵² Kɔ nan daɪ nɪ o lagɪ o tɪ bantɔ dwi dɪm má ŋwaanɪ mu. Kɔ yɪ Wɛ biə bam na jagɪ je maama tɪn dɪ ŋwaanɪ mu, sɪ o wantɔ o kɪ-ba daanɪ sɪ ba taa yɪ dwi dɪdɔba.

⁵³ Kɔ na zɪgɪ dɛ dɪm kɔntɔ nɪ tɪn, Zwifə yigə tiinə bam ma kɪ ni daanɪ sɪ ba gɔ Zezi. ⁵⁴ Kɔntɔ ma pa Zezi daa ba beeri jaja Zude nɪ sɪ nɔɔna taa na-o. O ma yagɪ dáanɪ, yɪ o vu je sɪlɔ na batwarɪ dɪ kagwa

ni tɪn. Kɔ yɪ Efrayim nɪ mʊ o ve o zɔɔrɪ da dɪ o karabiə bam.

⁵⁵ Zwifə bam candiə kalɔ yɪrɪ na yɪ Pakɪ tɪn dɛɛn ma daari fɪn sɪ ka yɪ. Nɔɔna zanzan ma zaɲɪ tʊv kʊm je maama nɪ, ba vu Zeruzalem sɪ ba kwe ba tɪtɪ dɪ Wɛ, sɪ kʊ loori candiə kam. ⁵⁶ Nɔɔna bam ma beeri Zezi je. Ba ma la daani Wɛ-di-kamunu kʊm nɪ, yɪ ba bwe daani ba wɪ: «Abam bɔɲɪ nɪ, o bá ba o di candiə kam na?»

⁵⁷ Wɛ kaanum yigə tiinə bam dɪ Farizian tiinə bam dɛɛn ya pɛ ni nɪ, nɔɔnɔ wʊlɔ na ye Zezi na wʊ mɛ tɪn, sɪ o brɪ-ba, sɪ ba ja-o.

12

*Mari na zuli Zezi te tɪn
(Matiyu 26:6-13, Marikɪ 14:3-9)*

¹ Da yardɔ dɛɛn na daari sɪ kʊ yɪ Pakɪ candiə kam tɪn, Zezi ma vu o yɪ Betani. Kɔ yɪ dáani mʊ Lazaari zɔɔrɪ da. Wʊntʊ mʊ yɪ nɔɔnɔ wʊlɔ Zezi na pɛ o bi o yagɪ tʊvɪn tɪn. ² Ba ma kɪ wɔdiu ba pa-o jəgə kam kʊntʊ nɪ. Marɪtɪ maa wʊra o maɲɪ wɔdiu kʊm. Lazaari ma tɔgɪ o jəni sɪ o di dɪ Zezi. ³ Mari laan ma kwe trali nugə kalɔ yɪrɪ na yɪ naadi tɪn. Ka dɛɛn yɪ kunkwələ yɪ mʊ, yɪ ka tiini ka lana. Nugə kam kʊntʊ yələ cana zanzan. O ma kwe-ka o ma turi Zezi nɛ. O ma daari o ma o yuuywe o guguni o nɛ sɪm. Trali nugə kam lwəm dɪm ma zaɲɪ sɔɲɔ kʊm maama wʊnɪ. ⁴ Zezi karabiə bam dɪdʊa wʊlɔ yɪrɪ na yɪ Zudasɪ Yiskariyo tɪn dɪ tɔgɪ o wʊra. Wʊntʊ mʊ yɪ wʊlɔ na wʊ ba o yəgi Zezi o pa nɔɔna tɪn. ⁵ O na nɛ Mari na kɪ te tɪn, o ma ta o wɪ: «Bɛɛ mʊ yɪ o kɪ kʊntʊ? Dí ya wai dí kwe trali nugə kam dí yəgi, yɪ dí cɛ dí pa yinigə tiinə. Ka səbu kʊm ya wʊ yɪ səbu-dala biə-yatɔ (300).» ⁶ O na tagɪ kʊntʊ tɪn, kʊ dai nɪ o jigɪ yinigə tiinə bam nʊwaɲa mʊ. O yɪ nʊwɪnɔ mʊ. Wʊntʊ mʊ nii ba

kɔgɔ kʊm səbu kʊm banja nɪ, yɪ o yəni o nɔɔnɔ-kʊ o lia.

⁷ Zezi laan ma ləri o wɪ: «Yagɪ o yira, sɪ o kɪ kʊntʊ a na wʊ tɪ yɪ ba kɪ-nɪ tɪn nʊwaani mʊ. ⁸ Kʊ nan na yɪ yinigə tiinə, bantʊ ta wʊra mʊ dɪ abam maɲa maama. Kʊ daari amʊ nan bá ta wʊra dɪ abam maɲa maama.»

⁹ Zwifə kɔgɔ zanzan ma lwarɪ nɪ Zezi wʊ Betani nɪ. Ba ma zaɲɪ ba vu da. Ba na ve tɪn, kʊ dai Zezi yɪrɪnɪ nʊwaani, kʊ yɪ sɪ ba dɪ na Lazaari wʊlɔ Zezi na pɛ o bi o yagɪ tʊvɪn tɪn mʊ. ¹⁰ Wɛ kaanum yigə tiinə bam laan ma kɪ ni daani sɪ ba gʊ Lazaari dɪ, ¹¹ bɛnʊwaani Lazaari biim dɪm mʊ te Zwifə zanzan joori ba yigə tiinə bam kwaga nɪ, yɪ ba daari ba sɛ Zezi.

*Zezi na zʊ Zeruzalem te tɪn
(Matiyu 21:1-11, Marikɪ 11:1-11, Luki 19:28-40)*

¹² Tɪga na pʊvɪn tɪn, nɔn-kɔgɔ kʊlɔ na tu Zeruzalem sɪ ba dɪ candiə kam tɪn ma lwarɪ nɪ Zezi maa bɪna. ¹³ Ba ma vu ba kaari kʊrɔ-vɔɔrɔ, yɪ ba nunji ba maa ve sɪ ba jeer-o. Ba na maa ve tɪn, ba maa zul-o ba wɪ: «Ozaana! Zuli-na wʊlɔ na tu dɪ Yuutu Banja-Wɛ yɪrɪ nʊwaani tɪn.

Wʊntʊ mʊ yɪ Yistrayeli dwi tiinə pɛ.»

¹⁴ Zezi ma na bɪna-pola o di, nɪ Wɛ tɔnɔ kʊm na maɲɪ kʊ ta te tɪn. Kʊ pʊpʊnɪ kʊ wɪ:

¹⁵ «Abam balɔ na zɔɔrɪ Siyɔn tʊv kʊm nɪ tɪn,

á yɪ taá kwarɪ fʊvɪnɪ.

Nii-na á pɛ wʊm, o diini bɪna-pola o maa bɪna.»

¹⁶ Maɲa kam kʊntʊ nɪ, Zezi karabiə bam ya ma wʊ lwarɪ wəɲnu tɪm kʊntʊ kuri. Kʊ daari maɲa kam Zezi na tɪgɪ yɪ o bi o yagɪ tʊvɪn o na paari-zulə Wɛ tee nɪ tɪn, mʊ ba laan guli Wɛ tɔnɔ kʊm na tagɪ o taani te tɪn, dɪ nɔn-kɔgɔ kʊm na kɪ kʊlɔ ba zul-o tɪn.

17 Nɔɔna balu dɛɛn na wɔ Zezi tee ni yi o pa Lazaari bi o yagi tɔvɔni tun ya manɔ ba ta ba bru tuv kum nɔɔna bam, o na ki te o bɛɔɔi Lazaari yi o nuɔi yibeeli dɔm wɔvɔni tun. 18 Ku yi kɔntɔ ɔwaaɔni mu nɔn-kɔgɔ kum nuɔi tuv kum ni ba jeer-o, ba na ni ni o ki wo-kunkagɔli dɔm kɔntɔ tun ɔwaaɔni. 19 Farizɔan tiinɛ bam laan maa te daani ba wɔ: «A wɔ nɛ? Dɔbam bri dɔ ba wani kɔlukɔlv dɔ ki. Nii-na lɔgɔ kum nɔɔna bam maama mu tɔgɔ o kwaga.»

Zezi na te o tɔvɔni dɔm taani te tin

20 Greki tiinɛ balu dɛɛn na tɔgɔ ba vu Zeruzalem si ba di candiɔ kam ba zuli We tun badaara ma vu Filipi te. 21 Wɔntɔ nuɔi Galile tuv kɔlv yiri na yi Betisayida tun mu. Ba ma ta did-o ba wɔ: «Dɔbam lagi si dɔ na Zezi mu.»

22 Filipi ma vu o ta dɔ Andre. Bantɔ bale ma vu ba ta ba bru Zezi. 23 Zezi ma ta dɔ ba o wɔ: «Manɔ kam laan yiɔ, si We pa Nabiin-bu wɔm na paari-zulɔ. 24 A lagi a ta cɔga mu dɔ abam si, nmu na jɔgɔ min-dwi, yi n na dugi-dɔ tɔga ni, dɔ wɔ nuɔi dɔ ki biɔ zanzan mu. Nmu nan na wɔ se si n du-dɔ tɔga ni si dɔ puli dɔ nuɔi dɔ daari si min-bu wɔm pɔ, dɔ wɔ ta yi didwi yiranu mu taan, n ba na nyɔɔri dɔ banɔ ni. 25 Wɔlv na soe o titi ɔwɔa tun, kɔntɔ tu ba na ɔwɔa We tee ni. Wɔlv nan na vin o ɔwɔa lɔgɔ kɔntɔ banɔ ni tun, ku tu wɔ na ɔwɔa kalb na ba ti tun We tee ni. 26 Wɔlv maama na lagi si o tɔvɔni amv titɔɔa tun, kɔntɔ tu manɔ si o tɔgɔ a kwaga mu. Kɔntɔ, a na wɔ me tun, a tintɔɔnɔ wɔm dɔ wɔ ta tɔgɔ o wɔra. Wɔlv maama na tɔvɔni amv titɔɔa tun, amv Ko wɔ pa o na zulɔ.»

27 Zezi ma ta o wɔ: «A wɔ mu cɔgɔ zanzan. A nan wɔ ta ni bɛɛ mu? Aa loori a Ko mu si o vri-ni yaara yantɔ wɔvɔni na? Awo. Ku yi kɔntɔ ɔwaaɔni mu amv manɔ a ba

si a yaari. 28 A nan wɔ loori a Ko si o pa o yiri na zulɔ.»

Kwɔrɛ laan ma ɔɔɔni weyuu ni ka wɔ: «A manɔ a pa a yiri na zulɔ, a nan ta wɔ pa dɔ na zulɔ.»

29 Nɔn-kɔgɔ kɔlv na zɔgɔ da tun ma ni kwɔrɛ kam, yi ba ta ba wɔ, dɔba mu mumunɛ. Badaara maa wɔ, ku yi maleka mu ɔɔɔni did-o.

30 Zezi ma ta dɔ ba o wɔ: «Ku dai amv ɔwaaɔni mu kwɔrɛ kantɔ ɔɔɔni, ku yi abam ɔwaaɔni mu ka ɔɔɔna. 31 Manɔ laan yiɔ si We dɔ nabiinɛ taani, si Dɔ zɔli lɔgɔ banɔ pɛ wɔm. 32 Ku daari ku na yi amv, manɔ kalb ba na wɔ zɔɔi amv wɛɛni tun, amv wɔ pa nabiinɛ maama ba amv te.» 33 O na tagɔ kɔntɔ tun, o bri o na lagi o ti tɔvɔni dwi dilɔ tun mu.

34 Nɔn-kɔgɔ kum ma lɔr-o ku wɔ: «Dɔbam ni ni ku pɔpɔni We callu tɔɔ wɔvɔni ku wɔ, Krisi wɔm We na tɔvɔni tun manɔ si o taa ɔwɔ mu manɔ maama. Bɛɛ nan mu yi n ta n wɔ, ba manɔ si ba zɔɔi Nabiin-bu wɔm wɛɛni? Nabiin-bu wɔntɔ nan yi wɔɔ?»

35 Zezi ma lɔri-ba o wɔ: «Pooni ba tiini dɔ daani abam tee ni. Pooni dɔm ta na wɔ á tee ni manɔ kalb tun, si á taá veɔ, si lim yi ba dɔ yi abam. Wɔlv na ve lim wɔvɔni tun yɔri o na ve me. 36 Pooni dɔm ta na wɔ á tee ni tun, á nan se wɔlv na yi pooni dɔm tun, si á daari á taá yi pooni dɔm biɔ.»

Zezi na tagɔ kɔntɔ o ti tun, o ma nuɔi ba titari ni o vu o sɔgi. 37 Dɔ o na manɔ o ki wo-kunkagɔla zanzan ba yibiyɔ ni tun, ba daa ta wɔ se-o. 38 Kɔntɔ ma pa kɔlv We nijɔɔnu Ezayi dɛɛn na tagɔ tun sɔvɔni ku ki. O dɛɛn tagɔ fanɔ fanɔ o wɔ:

«Yuutu Banɔ-We, nɔɔn-nɔɔn wɔ se dɔ na tagɔ taani dilɔ dɔ bri-ba tun.

Nɔɔn-nɔɔn nan wɔ lwarɔ dɔ Yuutu wɔm dam dɔm na yi te tin.»

39 Ba wɔ wani ba se Zezi taani dɔm, bɛɔwaaɔni Ezayi ta tagɔ o wɔ:

40 «Dintu mu dwe ba yiä, yɪ Dɪ pa ba wɔbɔŋa ti, si ba yiä yam yɪ wanti ya taa nai, si ba wɔbɔŋa yam di yɪ wanti ya lwarɪ Wɛ taaniɪ dɪm kuri, si ba yɪ læni ba wɔbɔŋa ba sɛ Wɛ si Dɪ pa ba na yazurə.»

41 Ezayi deen tagɪ dɪ Yuutu wɔm taani kuntu, beŋwaani o wuuri o na Zezi paari-zulə na yɪ te yɪ o daa ta wɔ tu lɔgɔ baŋa.

42 Dɪ kuntu dɪ, Zwifə yigə tiinə zanzan dɪ ta kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi. Ba na kwari Farizian tiinə bam tun ŋwaani mu, ba wɔ ŋɔɔni-kɔ jaja, si baá zəli-ba ba Wɛ-digə kam ni. 43 Ba na kɪ te tun bri ni ba soe si nabiinə wɔrɔ poli dɪ ba kɔ dwe Wɛ wɔ na poli dɪ ba.

Zezi na tu si o vri nabiinə lwarim wɔni te tin

44 Zezi ma ta dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Wɔlɔ na kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ tun, kɔ dai ni o sɛ amɔ yɪrani mu, kɔ yɪ wɔlɔ na tunɪ-nɪ tun mu o sɛ.

45 Wɔlɔ na ne amɔ tun ne wɔlɔ na tunɪ-nɪ tun dɪ mu. 46 Amɔ tu lɔgɔ baŋa si a taa yɪ pooni mu a paɪ nabiinə, si wɔlɔ maama na sɛ amɔ tun daa yɪ maŋɪ lim wɔni.

47 Wɔlɔ na ni a taani dɪm yɪ o wɔ sɛ si o kɪ kɔlɔ a na tagɪ tun, kɔ dai amɔ mu cɔgɪ kuntu tu, beŋwaani amɔ na tu lɔgɔ baŋa tun, kɔ dai si a di nabiinə taani si a cɔgɪ-ba. Kɔ nan yɪ si a vri-ba ba lwarim wɔni mu. 48 Wɔlɔ na vin amɔ yɪ o wɔ sɛ a taani dɪm tun, mu kɔlɔ na wɔ cɔg-o: Taani dɪlɔ amɔ na ŋɔɔni a bri nɔɔna tun mu wɔ zanɪ lɔgɔ tiim de dɪm ni dɪ bri ni kuntu tu ba jɪgɪ bura. 49 Kɔ nan dai a titɪ wɔbɔŋa mu a ŋɔɔna. Kɔ yɪ a Ko wɔlɔ na tunɪ-nɪ tun mu pɛ-nɪ ni si a ta kɔlɔ Dɪ wɔbɔŋa na lagɪ tun, yɪ Dɪ ta bri-nɪ kɔlɔ a na wɔ ŋɔɔni tun. 50 Amɔ nan ye si balɔ na sɛ ni dɪlɔ a Ko Wɛ na pɛ-nɪ si a ŋɔɔni tun wɔ na ŋwɪa kalɔ na ba ti tun. A na yəni a ŋɔɔni te maama tun, kɔ

yɪ a Ko Wɛ na tagɪ kɔlɔ o bri-nɪ tun mu.»

13

Zezi na zari o karabiə bam ne te tin

1 De didwɪ na daari si ba di Pakɪ candiə kam tun, Zezi deen maa ye ni o maŋa kam yiä, si o yagɪ lɔgɔ baŋa si o daari o vu o Ko te. O maa soe balɔ na yɪ o nɔɔna lɔgɔ baŋa ni tun, yɪ o tiini o so-ba kɔ ja gaali.

2 Zezi dɪ o karabiə bam maa je ba di wɔdiu titɪ ni, dɪ sutaani ya maŋɪ dɪ pa Zudasɪ Yiskariyo wɔlɔ na yɪ Simɔn bu tun li wɔbɔŋa si o yəgɪ Zezi o pa nɔɔna. 3 Zezi maa ye ni o Ko Wɛ mu pɛ-o dam wɔŋo maama baŋa ni, yɪ o ye ni o nunɪ Wɛ te mu, o nan ta wɔ joori o vu Wɛ te. 4 Ba na wura ba di tun, o ma zanɪ da. O li o na zɔ gɔrɔ kɔlɔ o danɪ tun, yɪ o daari o vɔ pupaa o təŋə ni. 5 O ma kɪ na o kɪ kacuə wɔni o wura o maa zari o karabiə bam ne, yɪ o ma pupaa kum o ma guguni-sɪ. 6 O ma ba o yɪ Simɔn Pɪyɛɛɪ te. Wɔntu ma ta did-o o wɪ: «A yuutu, nmu mu wɔ zari amɔ ne na?»

7 Zezi ma lær-o o wɪ: «Nmu bá lwarɪ amɔ na wura a kɪ kɔlɔ tun kuri lele, n nan wɔ ba n lwarɪ kɔ kuri.»

8 Pɪyɛɛɪ ma ta o wɪ: «N bri n bá zari a ne maŋa dɪ maŋa.»

Zezi ma lær-o o wɪ: «A na wɔ zari n ne sim, n bá n wanti n ta n yɪ amɔ nɔɔnu.»

9 Simɔn Pɪyɛɛɪ ma ta did-o o wɪ: «Kɔ na yɪ kuntu, a yuutu, yɪ zari a ne yɪrani, zari a jɪa dɪ a yuu dɪ n wəli da.»

10 Zezi laan ma ta did-o o wɪ: «Wɔlɔ na swe o yɪra tun daa ba jɪgɪ digiru, yɪ o daa wɔ maŋɪ si o swe o yɪra, kɔ na dai o ne yɪrani. Abam ba jɪgɪ digiru, kɔ nan dai á maama.» 11 Beŋwaani Zezi maŋɪ o ye wɔlɔ na lagɪ o yəg-o o pa nɔɔna tun. Mu kɔ kuri o tagɪ o

wɪ, kʊ dɑɪ bɑ mɑɑmɑ mʊ bɑ jɪgɪ dɪgɪrʊ tɪn.

12 Zezi na zari ba ne sun o ti tun, o ma joori o zu o goro kum, yi o vu o jeni o jone je ni. O laan ma bwe-ba o wɪ: «Abam lwarɪ kulɔ amɔ na ki di abam tin kuri na?» 13 Abam yɛni á bɛ amɔ ni, Karanyina naa á Yuutu mɔ. Abam na bɛ te tin kʊ manɪ, bɛɲwaani amɔ suni a yi kontu mɔ. 14 Amɔ nan na yi abam Yuutu di á Karanyina yi a zari abam ne tin, kʊ manɪ si abam di laan zuli daani kontu mɔ. 15 Amɔ nan ki a bri abam, si á lwani amɔ na ki abam te tin mɔ. 16 A lagɪ a ta cɪga mɔ di abam si, gamba tɛrɛ ka na dwe ka tu. Tɪntɔɲɔnɔ nan tɛrɛ o na dwe wɔɔ na tɔɲ-o tin. 17 Abam na lwarɪ tin, á na ki kontu, á wó taá jɪgɪ yu-yoɲo.

18 Kʊ nan dɑɪ abam maama taani mʊ a tea. A ye balɔ a na kuri tin. Kʊ daari kulɔ na pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni tin manɪ si kʊ ki mɔ. Kʊ tagɪ kʊ wɪ: «Wɔɔ na jeni o di wɔdiu di amɔ tin mɔ joori o zɪgɪ amɔ zɪga.» 19 A nan wuuri a ta a bri abam mɔ yi kʊ ta wɔ ki, si kʊ na tu kʊ ki, si á wani á se ni amɔ yi wɔɔ na wɔra manɪ maama tin. 20 A lagɪ a ta cɪga mɔ di abam si, nɔɔnɔ na jeeri wɔɔ maama a na tɔɲɪ tin, kontu tu jeeri amɔ mɔ. Kʊ daari, wɔɔ na jeeri amɔ tin, o jeeri wɔɔ na tɔɲɪ-ni tin mɔ.»

21 Zezi na tagɪ kontu o ti tin, o wɔ ma tiini kʊ cɔgɪ kʊ pa o ɲɔɔni jaja o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ di abam si, abam didwa mɔ lagɪ o yɛgɪ amɔ o pa nɔɔna.»

22 O na tagɪ kontu tin, o karabiɔ bam maa nii daani, yi ba bri ba yɛri wɔɔ tɪtɪ o na tɛ bantu wɔni tin. 23 Wɔɔ Zezi na soe lanyiranɪ ba wɔni tin maa je o tɪkɛri ni. 24 Simɔn Pɪyɛɛri ma yɪgɪsi o jɪɲa o bri wɔntu, si o bwe Zezi o nii, kʊ yi wɔɔ taani mɔ o tea. 25 Nɔɔnɔ

wɔm ma fɔɔri o yi Zezi o sal-o, yi o bwe o wɪ: «A Yuutu, kʊ yi wɔɔ mɔ?»

26 Zezi ma lɛri o wɪ: «Amɔ na fɔgɪ dɪpɛ a lu dwɛ wɔni a pa wɔɔ tin, mʊ kʊ tu.» O laan ma fɔ dɪpɛ dɪm o ma lu o pa Zudasɪ Yiskariyo wɔɔ na yi Simɔn bu tin. 27 Zudasɪ na jonɪ dɪpɛ dɪm kontu tin, sutaani ma zu o bicari. Zezi ma ta did-o o wɪ: «Kɪ lɪla si n ki kulɔ nmɔ na lagɪ n ki tin.»

28 Balɔ maama na je ba di tin wɔɔwɔɔ ma wɔ lwarɪ Zezi na tagɪ kulɔ did-o tin kuri. 29 Zudasɪ nan na nii ba kɔgɔ kum sɛbu kum banɪ ni tin, ba badaara maa bunɪ ni Zezi tɔɲ-o si o vu o yɛgɪ wɔdiu mɔ si ba ma di candiɔ kam, naa o ga tɔɲ-o si o vu o pa yinigɛ tiinɛ wɛɛnu mɔ. 30 Zudasɪ na jonɪ dɪpɛ dɪm tin, o ma da o zanɪ o nunɪ. Kʊ dɛɛn yi tɪtɪ ni mɔ.

31 Zudasɪ na nunɪ o daari kontu tin, Zezi ma ta o wɪ: «Lele kontu amɔ Nabiin-bu wɔm wó na paari-zulɛ, yi Wɛ tɪtɪ wó na zulɛ amɔ ɲwaani. 32 Wɛ na ne zulɛ amɔ ɲwaani tin, DI laan wó pa a na paari-zulɛ DI tɪtɪ tee ni. Wɛ nan wó pa a na zulɛ lele kontu. 33 A biɛ-ba, a daa bá tiini a daani abam tee ni. Abam nan wó ba á beeri amɔ jɛgɛ. A nan lagɪ a ta a bri abam kulɔ a na manɪ a ta a bri Zwiɛ bam a wɪ, amɔ na lagɪ a vu mɛ tin, abam bá wani da á vu. 34 A nan lagɪ a pa abam ni-dɔɔri mɔ. Taá soe-na daani. Amɔ na soe abam te tin, abam di taá soe daani kontu. 35 Á na soe daani, nɔɔna maama wó lwarɪ ni abam yi a karabiɔ mɔ.»

Zezi na wuuri o bri Pɪyɛɛri na wó vi-o te tin (Matiyu 26:31-35, Mariki 14:27-31, Luki 22:31-34)

36 Simɔn Pɪyɛɛri ma bwe Zezi o wɪ: «A yuutu, yɛn mʊ n lagɪ n vu?»

Zezi ma lɛri o wɪ: «Amɔ na lagɪ a vu mɛ tin, nmɔ bá wani n da n

vu lele kuntu. Manja kadoŋ ni mu, nmu laan wu wani n da-ni n vu.»

³⁷ Piyɛɛri ma ta o wi: «A yuutu, bɛɛ mu yi a bá wani a togi nmu lele kuntu? Amu wu sɛ si a ti nmu ŋwaani.»

³⁸ Zezi ma lɛr-o o wi: «Nmu wu sɛ si n sɛ si n ti amu ŋwaani na? A lagɛ a ta cɛga mu di nmu si, ku na wu loori si cibwɔ keeri tin, nmu wu fu kuni bito ni n yɛri amu.»

14

Wɔlv na nɛ Zezi tin, o nɛ o Ko Wɛ di mu

¹ Zezi laan ma ta di o karabiɛ bam o wi: «Á yi pa á bicara taa maga. Kɛ-na á wu-didwa di Wɛ, si á kɛ á wu-didwa di amu di. ² A Ko wum soŋo ni, je zanzan mu wura. A nan lagɛ a vu a kwɛ je mu a pa abam. Ku na dai cɛga, a ya bá ta di abam. ³ A na ve a kwɛ je sɛm a ti abam ŋwaani, a laan wu joori a ba a ja abam, si á togi á vu á taá wu amu na wu mɛ tin. ⁴ Abam nan ye a na maa ve tin cwɛŋɛ.»

⁵ Toma ma ta did-o o wi: «A yuutu, dibam yɛri nmu na lagɛ n vu mɛ tin. Dí nan wu kɛ ta mu dí lwarɛ ka cwɛŋɛ?»

⁶ Zezi ma ta did-o o wi: «Amu mu yi cwɛŋɛ di cɛga tu di ŋwɛ tu. Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o vu a Ko Wɛ te di o na wu de amu o vu. ⁷ Abam na ye amu, á wu lwarɛ a Ko wum di. Lele kuntu abam lwar-o, á nan nɛ-o di.»

⁸ Filipi ma ta o wi: «A yuutu, bri dibam n Ko wum, si kuntu wu manɔ dibam.»

⁹ Zezi ma lɛri o wi: «Filipi, amu daani abam tee ni yi nmu ta yɛri amu na? Wɔlv maama na nɛ amu tin nɛ amu Ko wum mu. Bɛŋwaani mu yi n ta n wi, a bri abam a Ko wum? ¹⁰ Nmu wu sɛ ni amu wura di a Ko yi a Ko wura di amu na? Taani dilɔ amu na tagɛ a bri abam tin dai amu titi nyim. Ku yi amu Ko wum mu ŋwɛ amu wuni, yi o tɔŋi o titɔŋa. ¹¹ Taá

jigi-na wu-didwa di amu, si amu wura di a Ko yi a Ko wura di amu. A na wu kɛ á wu-didwa di amu a taani dum ŋwaani, á weeni á kɛ á wu-didwa di amu titɔŋa yalɔ amu na tɔŋi tin ŋwaani. ¹² A lagɛ a ta cɛga mu di abam si, wɔlv na kɛ o wu-didwa di amu tin wu tɔŋi titɔŋa yalɔ doŋ amu na tɔŋi tin. O nan wu tɔŋi titɔŋ-kamunɔ si ya taa dwe amu na kɛ te tin, amu na lagɛ a vu a Ko te tin ŋwaani. ¹³ Kulɔ maama abam na wu loori amu yiri ŋwaani tin, áá kɛ-ku a pa abam si a Ko Wɛ na zulɛ amu ŋwaani. ¹⁴ Abam na loori woŋo kulɔ maama amu yiri ŋwaani tin, amu wu kɛ-ku a pa abam.

¹⁵ Abam na soe amu, á wu sɛ a niɔ yam. ¹⁶ A nan wu loori a Ko wum si o pa abam Zɛnnu wudoŋ. Wuntu wu ta wu abam tee ni manja kalɔ na ba ti tin. ¹⁷ Wuntu mu yi Wɛ Joro kulɔ na yi cɛga tu tin. Nɔɔna balɔ kugu je na wu lɔɔ baŋa ni tin bá wani ba sɛ-o, bɛŋwaani ba bá wani ba na-o, yi ba bá wani ba lwar-o di. Ku daari abam nan ye-o, bɛŋwaani o wura di abam, yi oó ta ŋwɛ abam wuni. ¹⁸ Amu bá yagi abam á yirani. Áá joori a ba abam te. ¹⁹ Ku na kɛ fiun, lɔɔ baŋa nɔɔna bam daa bá na amu. Abam nan wu na-ni. Bɛŋwaani, amu na jigi ŋwɛ tee ni tin, abam di wu na ŋwɛ Wɛ tee ni. ²⁰ De dum kuntu ni á wu lwarɛ ni a wura di a Ko Wɛ, yi abam di wura di amu, yi amu di wura di abam.

²¹ Nɔɔnu wɔlv maama na sɛ a niɔ yam yi o togi-ya tin mu yi wɔlv na soe amu tin. A Ko Wɛ wu ta soe kuntu tu. A di nan wu ta so-o, yi a kwɛri a pa o lwarɛ amu na yi wɔlv tin.»

²² Zezi na tagɛ kuntu tin, nɔɔnu wudoŋ di yiri na yi Zudasɛ yi ku dai Zudasɛ Yiskariyo tin ma lɛri o wi: «A yuutu, nmu wu kɛ ta mu n pa dibam lwarɛ nmu na yi wɔlv

tɪn, yɪ lʊɡʊ bɑŋa nɔɔna bam bɑ́ lwarɪ?»

²³ Zezi ma lər-o o wɪ: «Wʊlɔ na soe amʊ tɪn wʊ sɛ o kɪ a na tagɪ kʊlʊ tɪn mʊ. A Ko wʊ ta soe kʊntʊ tʊ, yɪ amʊ dɪ a Ko wʊ ba o te dɪ taá wʊra dɪd-o. ²⁴ Wʊlɔ maama nan na ba soe amʊ tɪn bá sɛ o kɪ a na tagɪ kʊlʊ tɪn. Taanɪ dɪlʊ abam nan na ni tɪn daɪ amʊ nyɪm, dɪ nunɪ a Ko wʊlɔ na tʊŋɪ-nɪ tɪn te mʊ. ²⁵ A maɲɪ a ta wəənu tɪm kʊntʊ a brɪ abam maɲa kam a ta na wʊ abam tee ni tɪn. ²⁶ Kʊ daari, Zənnu wʊlɔ na wʊ ba abam te tɪn, wʊntʊ mʊ yɪ Wɛ Joro kʊm a Ko Wɛ na wʊ tʊŋɪ sɪ kʊ ba amʊ yɪrɪ ŋwaanɪ tɪn. Kʊntʊ wʊ brɪ abam woŋo maama, yɪ kʊv pa á guli kʊlʊ maama amʊ na maɲɪ a ta a brɪ abam tɪn.

²⁷ Amʊ yagɪ wʊ-zuru mʊ a pa abam. Kʊ yɪ amʊ tɪtɪ wʊ-zuru mʊ a pe abam. Amʊ na pe abam wʊ-zuru kʊlʊ tɪn, kʊ daɪ lʊɡʊ bɑŋa nyɪm. A yɪ pa á bɪcara taa maga, á nan yɪ taá jɪɡɪ liə dɪ. ²⁸ Abam maɲɪ á ni amʊ na tagɪ dɪ abam nɪ, a lagɪ a viiri, yɪ a ta wʊ joori a ba abam te. Abam ya na soe amʊ, á wʊ taá jɪɡɪ wʊpɔlo dɪdaanɪ amʊ na lagɪ a vu a Ko Wɛ te tɪn, bɛŋwaanɪ a Ko Wɛ dwe amʊ. ²⁹ Amʊ nan tagɪ wəənu tɪntʊ a brɪ abam lele kʊntʊ yɪ tɪ daa ta wʊ kɪ, sɪ tɪ na tu tɪ kɪ, sɪ á wanɪ á sɛ a taanɪ dɪm. ³⁰ Amʊ daa bá ŋɔɔnɪ taanɪ zanzan dɪ abam, lʊɡʊ bɑŋa pe sʊtaanɪ na maa bɪnɪ tɪn ŋwaanɪ. Wʊntʊ nan bá jɪɡɪ dam dɪ amʊ. ³¹ A nan maɲɪ sɪ a pa lʊɡʊ bɑŋa nɔɔna lwarɪ nɪ a soe a Ko wʊm, kʊntʊ mʊ a kɪ kʊlʊ maama a Ko na pe-nɪ ni sɪ a kɪ tɪn mʊ.

A zanɪ sɪ dɪ viiri.»

15

Zezi dɪ o nɔɔna bam nyɪ nɪ vinyə tiu dɪ kʊ nɛ mʊ te

¹ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Amʊ yɪ vinyə tiu cɪga cɪga. A Ko maa yɪ tiu kʊm tʊ, yɪ o ni kʊ bɑŋa nɪ.

² Naga kalɔ na nunɪ tiu kʊm yɪra nɪ yɪ ka ba ləri biə tɪn, oó go-ka o yagɪ mʊ. Kʊ daari naga kalɔ na ləri biə tɪn, oó farɪsɪ-ka mʊ, sɪ ka taa lana, sɪ ka taa fɔɡɪ ka ləri biə zanzan. ³ Abam bɪcara nan maɲɪ ya kwɛ lanyiranɪ, nɪ ba na farɪsɪ tiu nɛ yɪ sɪ lana te tɪn, á na sɛ taanɪ dɪlʊ amʊ na ŋɔɔnɪ a brɪ abam tɪn ŋwaanɪ. ⁴ Taá wʊra dɪ amʊ, sɪ amʊ dɪ wʊ ta ŋwɪ abam wʊntɪ. Tiu naga bá wanɪ ka lə biə ka yɪranɪ yɪ ka təri tiu kʊm yɪra nɪ. Kʊ nan yɪ bɪdwɪ mʊ dɪ abam. Abam maɲɪ sɪ á taá wʊra dɪ amʊ mʊ, sɪ á laan wanɪ á taá kɪ kəm-laaru.

⁵ Amʊ mʊ yɪ tiu kʊm, yɪ abam yɪ kʊ nɛ sɪm. Wʊlɔ maama na wʊra dɪ amʊ yɪ amʊ ŋwɪ kʊntʊ tʊ wʊntɪ tɪn wʊ ta kɪ kəm-laaru mʊ, nɪ naga kalɔ na ləri biə zanzan tɪn. Amʊ nan na təri á bɪcara nɪ, á bá wanɪ kʊlʊkʊlʊ á kɪ. ⁶ Wʊlɔ na tərɛ dɪ amʊ tɪn nyɪ dɪ tiu naga kalɔ ba na goni ba yagɪ yɪ ka kʊ tɪn mʊ. Tiu nɛ sɪlʊ na kʊɡɪ tɪn, baá pe-sɪ ba kɪ mini nɪ mʊ yɪ sɪ dɪ. ⁷ Abam nan na wʊra dɪ amʊ, yɪ amʊ taanɪ dɪm na wʊ á bɪcara nɪ, á wʊ wanɪ á loori kʊlʊ maama á wʊbʊŋa na lagɪ tɪn, yɪ á wʊ nakʊ. ⁸ Abam na kɪ kəm-laaru, nɪ tiu na ləri bu-ŋuna zanzan te tɪn, á wʊ sɪnɪ á taá yɪ amʊ karabiə, yɪ kʊntʊ wʊ pa a Ko wʊm na zula. ⁹ Nɪnɛnɪ a Ko na soe amʊ te tɪn, amʊ dɪ soe abam kʊntʊ mʊ. Taá jɪɡɪ-na amʊ sono kʊm á bɪcara nɪ. ¹⁰ Abam na kɪ a na tagɪ kʊlʊ tɪn, á wʊ wanɪ á taá jɪɡɪ amʊ sono kʊm kʊntʊ, nɪ amʊ dɪ na kɪ a Ko na tagɪ kʊlʊ yɪ a jɪɡɪ o sono kʊm a bɪcara nɪ te tɪn.

¹¹ A tagɪ wəənu tɪntʊ a brɪ abam, sɪ wʊpɔlo kʊlʊ a na jɪɡɪ tɪn mʊ taa wʊ abam wʊntɪ, sɪ kʊ pa abam wʊpɔlo kʊm ja gaalɪ. ¹² Ni dɪlʊ amʊ na lagɪ a pa abam tɪn mʊ tɪntʊ: Á taá soe daanɪ, nɪnɛnɪ a na soe abam te tɪn.

13 Sono tərə kv na dwe tintv, si nɔɔnv se si o ti o donnə nwaani. 14 Abam na ki a na tagi kulv tin, á wú ta yi a cilonnə mv. 15 Amv daa bá ta bæ abam ni a tintvna. Beɲwaani tintvɲnv yəri kulv o yuutu na lagi o ki tin. Kv nan na yi abam, a tagi kulv maama a na ni a Ko Wɛ tee ni tin a bri abam. Kuntv nwaani mv a laan bæ abam ni a cilonnə. 16 Kv nan dai abam mv kuri amv. Kv yi amv mv kuri abam, yi a daari a pa abam ni si á taá ki kəm-laarv. Kəm-laarv tum kuntv wú ta wura maɲa maama. Abam na ki kəm-laarv tum kuntv, a Ko wú pa abam kulv maama á na wú loori o tee ni amv yiri nwaani tin. 17 Amv na pe abam ni si á ki kulv tin mv tintv:

Á taá soe daani.»

Lvgv baɲa nɔɔna na wú culi Wɛ nɔɔna te tin

18 Zezi daa ma ta o wɪ: «Lvgv baɲa nɔɔna bam wú culi abam. Ba nan na culi abam, si á lwarɪ ni ba maɲi ba da yigə ba culi amv mv. 19 Abam ya na yi lvgv baɲa nyim, kv nɔɔna bam ya wú ta soe abam, á na yi kv nyim tin nwaani. Amv nan mv kuri abam lvgv nɔɔna bam wɔni, yi á daa dai ba nyim. Kuntv nwaani mv balv na yi lvgv baɲa nɔɔna tin wú ta culi abam. 20 Guli-na a na maɲi a ta kulv a bri abam tin: Tintvɲnv tərə o na dwe o yuutu. Ba na yaari amv tin, baá yaari abam di mv. Ba nan na se amv ni-taani dum, baá se abam di ni-taani mv. 21 Ba nan wú ki abam tintv wəənu tum maama amv nwaani mv, beɲwaani ba yəri wɔlv na tɔɲi-ni tin. 22 Amv ya na wɔ tu a nɔɔni ciga a bri-ba, lwarɪm ya bá ta wɔ ba yuu ni. Lele kuntv ba nan daa bá wani ba ta ni ba jigɪ bura. 23 Wɔlv maama na culi amv tin, kuntv tu culi a Ko wɔm di mv.

24 Amv ki tintv-ɲvna yalv nɔɔn-nɔɔnv ta na wɔ ki ya doɲ tin a bri-ba. A ya na wɔ ki a bri-ba, lwarɪm ya bá ta wɔ ba yuu ni. Ba nan ne a na ki kulv tin, yi ba ta culi amv di a Ko wɔm maama. 25 Kv nan ki si kv pa kulv na pɔpɔni Wɛ cullu tɔɔv kɔm wɔni tin mv siini kv ki, di kv na wɪ: «Ba culi amv, yi a wɔ ki kulvkv.»

26 Zənnu wɔm nan wú nunji a Ko te o ba. Wɔm mv yi Wɛ Joro kulv na yi ciga tu tin. A nan wú tɔɲ-o yi o ba abam te, yi o laan wú nɔɔni a ciga kam o bri abam.

27 Abam di nan wú nɔɔni a ciga kam taani á bri nɔɔna, beɲwaani abam maɲi á wura di amv pulim ni mv.»

16

1 «A nan nɔɔni wəənu tintv a bri abam si kv pa á yi zaɲi á yagi Wɛ cwəɲə kam tɔɲim mv.

2 Ba nan wú li abam ba Wɛ-di sum wɔni. Maɲa nan wú ba ka yi, yi nɔɔna wú gv abam, yi ba buɲi ni ba tɔɲi tintv-ɲvm mv ba pa Wɛ. 3 Ba nan wú ki abam wəənu tum kuntv, beɲwaani ba yəri a Ko wɔm, ba nan yəri amv di. 4 A te wəənu tintv maama a bri abam, si maɲa kam na yiə ba na ki abam kuntv, si á wani á guli ni amv maɲi a ta-ti a bri abam.»

Wɛ Joro kɔm na wú bri nɔɔna ciga te tin

«A wɔ tagi wəənu tum kuntv a bri abam pulim ni, beɲwaani amv ya wɔ abam tee ni mv. 5 Kv daari lele kuntv a lagi a vu wɔlv na tɔɲi-ni tin te. Abam wɔlvwɔlv nan wɔ bwe-ni á nii, a lagi a vu yən mv? 6 Amv nan na tagi a bri abam kulv na lagi kv ki tin mv pe á wɔrv tiini ti cɔɲi. 7 Kv daari, a lagi a ta ciga mv di abam si, amv na viiri, kv ta lana kv pa abam. Beɲwaani, amv na wɔ viiri, Zənnu wɔm bá ba abam te. A nan na veə, a laan wú tɔɲ-o yi

o ba abam te. ⁸ O nan na tuə, oó pa lugu banja nɔɔna lwarɪ nɪ ba tɪsi mu ba lwarɪm wɔni, dɪ Wɛ cɪga kam lanja nɪ, dɪ Wɛ na wó dɪ nɔɔna taani te tɪn. ⁹ Oó brɪ-ba nɪ ba na wɔ sɛ amɔ tɪn ba kɪ lwarɪm mu. ¹⁰ Oó brɪ-ba nɪ ba tɪsi Wɛ cɪga kam wɔni, bɛɲwaani amɔ lagɪ a vu a Ko Wɛ te, yɪ á daa bá na-nɪ. ¹¹ O ta wó brɪ-ba nɪ ba tɪsi Wɛ sariya dim dim wɔni, bɛɲwaani wɔlɔ na yɪ lugu banja pɛ wɔm tɪn manɪ o ga bura.

¹² Amɔ ya ta jɪgɪ wəənu zanzan sɪ a ta a brɪ abam, tɪ nan wó ta tiini tɪ camma dɪ abam lele. ¹³ Kɔ daari Wɛ Joro kum yɪ cɪga tu mu. Kɔ na tuə, kɔ laan wó pa á lwarɪ cɪga kam maama. Kɔ nan daɪ kɔ tɪtɪ taani mu kɔ lagɪ kɔ ɲɔɔni. Kɔvɔ ɲɔɔni kɔlɔ kɔ na ni Wɛ tee nɪ tɪn mu, kɔ ma daari kɔ ta wəənu tɪlɔ na lagɪ tɪ ba tɪn kɔ brɪ abam. ¹⁴ Kɔ nan wó pa amɔ na zulə, bɛɲwaani kɔvɔ brɪ abam amɔ cɪga kam maama. ¹⁵ A Ko wɔm na jɪgɪ kɔlɔ maama tɪn yɪ amɔ dɪ nyɪm mu. Kɔntɔ ɲwaani mu a tagɪ a wɪ, Dɪ Joro kum wó brɪ abam amɔ cɪga kam maama.

¹⁶ Kɔ na kɪ fiɪn, abam daa bá na amɔ, yɪ manja finfiɪn na wəli da, á wó joori á na-nɪ, [a na maa ve a Ko te tɪn ɲwaani.]»

Wɔ-cɔgɔ na wó ləni kɔ jɪ wɔpɔlo te tɪn

¹⁷ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, o karabiə badaara maa te daani ba wɪ: «O na tagɪ o wɪ, kɔ na kɪ fiɪn dí daa bá na-o, yɪ manja finfiɪn na wəli da dí daa wó joori dí na-o tɪn, kɔ kuri mu bɛɛ? O na tagɪ o wɪ, o lagɪ o vu o Ko te tɪn, dí yəri kɔ kuri.»

¹⁸ Ba ta maa tiini ba bwe daani ba wɪ: «O na tagɪ o wɪ, kɔ na kɪ fiɪn tɪn, kɔ kuri mu bɛɛ? Dí yəri o na te kɔlɔ tɪn kuri.»

¹⁹ Zezi ma lwarɪ nɪ ba lagɪ sɪ ba bwe-o taani dim kuri. O ma ta dɪ ba o wɪ: «A na tagɪ a wɪ, kɔ na kɪ fiɪn á daa bá na-nɪ, yɪ manja

finfiɪn na wəli da á wó joori á na-nɪ tɪn ɲwaani mu á bwe daani na?

²⁰ A nan lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, abam wó ba á keeri á coosi. Kɔ daari lugu banja nɔɔna bam wó ta jɪgɪ wɔpɔlo. Abam wɔrɔ wó ba tɪ cɔgɪ, yɪ á wɔ-cɔgɔ kum laan wó ləni kɔ jɪ wɔpɔlo. ²¹ Manja kalɔ kaani na lagɪ o lɔ bu tɪn, o jɪgɪ liə mu, bɛɲwaani o canɛeri manja yiə. O nan na lugu bu wɔm, o laan wó swe o cam dim ni nɪ, yɪ o jɪgɪ wɔpɔlo dɪ o na lugu bu wɔm tɪn.

²² Kɔ nan yɪ kɔntɔ mu dɪ abam dɪ. Lele kɔntɔ á jɪgɪ liə. Amɔ nan daa ta wó joori a na abam, yɪ kɔ pa á tiini á na wɔpɔlo, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ daa bá wani-kɔ o cɔgɪ. ²³ Dɛ dim kɔntɔ na yiə, abam daa bá bwe amɔ kɔlɔkɔlɔ. A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, a Ko wɔm wó pa abam kɔlɔ maama abam na wó loori amɔ yɪrɪ ɲwaani tɪn. ²⁴ Abam nan ta manɪ á wó loori kɔlɔkɔlɔ dɪ amɔ yɪrɪ. Nan loori-na, sɪ á wó na, sɪ kɔ pa abam wɔpɔlo kum tiini kɔ gaalɔ.

²⁵ A na tagɪ wəənu tɪntɔ a brɪ abam tɪn, kɔ yɪ mɪmanja mu a mɛ a ta. Manja nan wó ba, yɪ a daa bá manɪ mɪmanja a ma brɪ abam. A laan wó ba a ɲɔɔni a Ko Wɛ taani dim jaja mu a brɪ abam. ²⁶ Dɛ dim kɔntɔ nɪ, amɔ daa bá loori a Ko Wɛ abam ɲwaani. Abam mu wó loori-Dɪ amɔ yɪrɪ ɲwaani, ²⁷ bɛɲwaani Wɛ tɪtɪ manɪ Dɪ soe abam, abam na soe amɔ yɪ á kwəri á sɛ nɪ a nuɲɪ Dɪ tee nɪ tɪn ɲwaani. ²⁸ Amɔ sɪnɪ a nuɲɪ a Ko Banja-Wɛ te mu a ba lugu banja. Lele kɔntɔ a nan lagɪ a yagɪ lugu banja sɪ a joori a vu Dɪ te.»

²⁹ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, o karabiə bam laan ma ta did-o ba wɪ: «Nii, nmɔ laan ɲɔɔni jaja mu, n daa wɔ mɛ mɪmanja n manɪ. ³⁰ Lele kɔntɔ, dí laan lwarɪ nɪ nmɔ ye wɔɲo maama. Nmɔ daa n ba lagɪ sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ bwe-m

taanu. Kuntu njwaani mu dibam se ni nmu suni n nunji We te.»

³¹ Zezi ma leri-ba o wɔ: «Lele kuntu á laan se na? ³² Nii-na, manja maa biɔni, ka nan yi ka ti, yi abam wó jagi, yi á didɔa didɔa wó joori o kwe o cwəŋə o daari amu yirani. A nan bá ta yi a yirani, beɲwaani a Ko wum wó ta wu a tee ni. ³³ Amu tagi wəənu tuntu a bri abam si ku pa á na wu-zuru mu amu tɔgim dim wɔni. Lugu banja ni á wó na yaara. Nan taá jigi-na pu-dia, si amu wanti lugu.»

17

Zezi na wari We o pa o karabia bam te tin

¹ Zezi na tagi taani dim kuntu o ti tin, o ma kwəni o yuu wəəni yi o wɔ: «Amu Ko, a tɔɔni manja kam laan yiə. Amu yi nmu Bu mu. Nan pa a na zulə, si amu di wó pa n na zulə. ² Beɲwaani nmu pe-ni dam nabiinə maama banja ni, si a wanti a pa balu maama nmu na pe-ni tin na njwɔa kalu na ba ti tin. ³ Njwɔa kalu na ba ti tin mu yi si nabiinə wanti ba lwarɔ nmu wɔlu yirani na yi Cɔga Tu Banja-We tin, si ba daari ba taa ye amu Zezi Krisi wɔlu nmu na tɔɔni tin. ⁴ A pe nɔɔna lwarɔ nmu zulə yam lugu banja ni. A ti titɔɔni dim nmu na pe-ni si a tɔɔni tin. ⁵ Amu Ko, pa a na paari-zulə nmu tee ni lele kuntu, paari-zulə yalu a na manɔi a jigi di nmu ku loori lugu banja ta na wu ki tin.

⁶ Amu pe nɔɔna balu nmu na kuri lugu banja nɔɔna bam wɔni n ki amu jɔɲa ni tin lwarɔ nmu na yi wɔlu. Bantu yi nmu nyim mu, yi n kwe-ba n ki amu jɔɲa ni. Ba nan se nmu ni-taani dim. ⁷ Lele kuntu ba lwarɔ ni, kulɔ maama nmu na pe amu tin nunji nmu te mu. ⁸ Beɲwaani kwəɔə kalu nmu na pe amu tin mu a pe-ba, yi ba se. Ba nan lwarɔ lanyirani ni amu

nunji nmu te mu, yi ba ta se ni nmu tɔɔni-ni.

⁹ A nan loori nmu bantu njwaani mu, si a ba loori nmu lugu banja nɔɔna bam njwaani. Ku yi nɔɔna balu nmu na ki a jɔɲa ni tin njwaani mu, beɲwaani bantu yi nmu nyim mu. ¹⁰ Woŋo kulɔ maama a na jigi tin yi nmu nyim mu, yi nmu di na jigi woŋo kulɔ maama tin yi amu nyim. Nɔɔna balu na yi nmu nyim yi n ki-ba amu jɔɲa ni tin mu pe a na zulə. ¹¹ Amu daa bá ta wu lugu banja ni, bantu nan ta wɔra mu. A maa biɔni nmu te mu. Amu Ko, Wu-poŋo Tu Banja-We, mai nmu yiri dam dim n ta n mai n nii n nɔɔna bam banja ni, yiri dilu nmu na pe amu tin, si ku pa ba taa yi woŋo didɔa, ni nmu di amu na yi didɔa te tin. ¹² A na wɔra di ba manja kalu tin, nmu yiri dam dim n na pe-ni tin mu a me a nii ba banja ni, a ma ci-ba yi ba wɔluwɔlu wu je, ku na dai wɔlu wum na manɔi si o cɔgi tin yirani. Nmu tɔɔni kum bri ni wɔntu manɔi si o cɔgi mu.

¹³ Lele kuntu amu maa biɔni nmu te, a nan tagi wəənu tuntu lugu banja ni mu, si ku pa nmu nɔɔna bam taa jigi amu wɔpolo kum doŋ ba wɔni, si ba taa jigi wɔpolo ku gaali. ¹⁴ A ma pa-ba nmu taani dim. Balu kugu je na wu lugu banja ni tin ma culi-ba, ba na dai lugu banja nyim tin njwaani, ni amu di na dai lugu banja nyim te tin. ¹⁵ Ku nan dai ni a loori nmu si n li-ba lugu banja ni. A loori nmu si n ci-ba sɔtaani na yi wo-lwaanu tu tin jɔɲa ni mu. ¹⁶ Ba dai lugu banja nyim, ni amu di na dai lugu banja nyim te tin. ¹⁷ Fɔgi n kwe-ba di n cɔga kam si ba taa yi nmu nyim. Nmu taani dim yi cɔga mu. ¹⁸ Amu tɔɔni-ba lugu wɔni, ni nmu di na tɔɔni amu lugu banja ni te tin mu. ¹⁹ Ku nan yi bantu njwaani mu a kwe a titi a ki nmu jɔɲa ni, si ku pa bantu

dí wani ba taa yi nmu nyim ciga ciga.

²⁰ A nan ba loori nmu a pa bantu yirani má, ku yi balu di na wú ba ba ki ba wu-didba di amu bantu taani dim nwaani tin di mu. ²¹ A nan loori nmu, si ku pa ba maama taa yi wonjo didba mu. Amu Ko, nmu nwa amu wuni, yi amu di nwa nmu wuni. Nan pa bantu di taa nwa di dibam kontu don, si ba taa yi wonjo didba, si ku pa lugu bana noona se ni nmu tuni-ni. ²² A pe-ba zula yalu nmu na pe amu tin, si ba wani ba taa yi wonjo didba, ni amu di nmu na yi didba te tin. ²³ Amu nwa ba wuni yi nmu nwa amu wuni, si ku pa ba suni ba taa yi wonjo didba, si lugu bana noona wani ba lwaru ni nmu mu tuni-ni, yi nmu soe nmu noona bam, nneeni nmu na soe amu te tin.

²⁴ Amu Ko, a lagi si balu nmu na ki a juna ni tin taa togi ba wu amu na wu me tin, si ku pa ba na amu paari-zula yalu nmu na pe-ni tin. Benwaani nmu manji n soe amu ku loori lugu bana daa ta na wu ki tin. ²⁵ Amu Ko, nmu yi Ciga Tu. Lugu kum noona bam nan yari nmu. A nan ye nmu, yi a noona bam di ye ni nmu tuni-ni. ²⁶ Amu nan pe ba lwaru nmu na yi wulu tin, yi a daa ta wu pa ba lwaru nmu, si ku pa sono kulb nmu na jigi amu nwaani tin taa wu ba wuni, si amu titi taa nwa ba wuni.»

18

Ba na jaani Zezi te tin

(Matiyu 26:47-56, Mariki 14:43-50, Luki 22:47-53)

¹ Zezi deen na tagi wænu tum kontu o ti tin, o di o karabiæ bam ma zanji ba nunji ba ke. Ba ma vu ba be nabara kalu yiri na yi Sidron tin. Gaari maa wu jægæ kam kontu ni. Ba ma vu ba zu di wu. ² Zezi di o karabiæ bam deen yæni ba jeeri daani gaari dim

kontu ni mu. Kontu mu pe Zudas wulu na lagi o yægi Zezi o pa tin di ye ka jægæ. ³ Zudas ma togi di paman-kogæ o vu jægæ kam kontu. We kaanum yigæ tiinæ bam di Farizian tiinæ bam di tunji ba noona si ba togi ba vu. Ba ma jigi ba jara zula didaani min-zwænu di moola. ⁴ Zezi nan manji o ye kulb maama na lagi ku ki-o tin. O ma fõori o twe ba te, yi o bwe-ba o wi: «Wõõ mu abam laga?»

⁵ Ba ma lær-o ba wi: «Zezi wulu na yi Nazareti tu tin mu di laga.»

Zezi ma ta o wi: «Ku yi amu mu kontu.»

Zudas wulu na yæg-o o pa tin di maa togi o zigi di ba. ⁶ Zezi na tagi di ba o wi wum mu kontu tin, ba ma titwæni ba joori kwaga ba tu tiga ni. ⁷ O ma joori o bwe-ba o wi: «Wõõ mu abam laga?»

Ba ma ta ba wi: «Zezi wulu na yi Nazareti tu tin mu di laga.»

⁸ Zezi ma ta di ba o wi: «A manji a ta a bri abam ni, amu mu kontu. Ku nan na yi amu mu á laga, si á yagi bantu si ba viiri.» ⁹ O tagi kontu, si ku pa o na manji o ta taani dilu tin mu suni di ki, di o na wi: «Amu Ko, a wu pe balu maama nmu na ki a juna ni tin di didba di je.»

¹⁰ Simon Piyæri maa jigi sulõõ. O ma li-ku o ma zagi We kaanum yuutu wum tintuõõ jazum zwe o go. Tintuõõ wum yiri mu Malikusi. ¹¹ Zezi ma ta di Piyæri o wi: «Joori n sun n sugu kum ku polo ni. Nmu bunji ni a lagi si a lu cam dilu a Ko na pe-ni tin mu na?»

¹² Pamanja bam kogæ kum di ba didæru wum di Zwifæ bam noona bam laan ma ja Zezi ba vu. ¹³ Ba ma ja-o ba da yigæ ba vu Anni te. O yi Kayifu tumbaaru mu. Kayifu mu yi We kaanum yuutu bini dim kontu ni. ¹⁴ Wuntu deen mu ya tagi di Zwifæ bam ni ku

manjɪ sɪ nɔɔnɔ dɪdɔba mɔ tɪ nɔɔna bam maama ŋwaanɪ.

Pɪyeɛri na fɔɔɔ nɪ o yɛri Zezi te tɪn

(Matiyu 26:69-70, Marɪkɪ 14:66-68, Luki 22:55-57)

¹⁵ Simɔn Pɪyeɛri dɪ o doŋ karabu dɪdɔba ma tɔɔɔ Zezi kwaga. Karabu wɔm kɔntɔ dɪ Wɛ kaanɪm yuutu wɔm ye daanɪ lanyɪranɪ. O ma tɔɔɔ dɪ Zezi o zɔ Wɛ kaanɪm yuutu wɔm sɔŋɔ kɔnkɔlɔ. ¹⁶ Pɪyeɛri ma manjɪ manɔŋɔ nɪ nɪ o zɪga. Zezi karabu wɔlɔ dɪ Wɛ kaanɪm yuutu wɔm na ye daanɪ tɪn ma joori o nunjɪ o ta dɪ bɪsankana kalɔ na nii manɔŋɔ kɔm nɪ dɪm banja nɪ tɪn, yɪ o daari o ja Pɪyeɛri o zɔ. ¹⁷ Bɪsankana kam ma bwe Pɪyeɛri ka wɪ: «Nmɔ tɔɔɔ n yɪ Zezi karabu mɔ na?»

O ma lɛri o wɪ: «A dai o karabu.»

¹⁸ Waarɔ dɛɛn ma wɔra. Kɔntɔ ŋwaanɪ tintɔŋna bam dɪ Zwifɛ yigɛ tiinɛ nɔɔna bam ma dwe mini ba zɪɔɔ ba weerɛ. Pɪyeɛri dɪ ma vu o tɔɔɔ o zɪɔɔ da o weeri mini dɪm.

Wɛ kaanɪm yuutu wɔm na bwe Zezi taanɪ te tɪn

(Matiyu 26:59-66, Marɪkɪ 14:55-64, Luki 22:66-71)

¹⁹ Wɛ kaanɪm yuutu wɔm laan ma bwe Zezi o karabiɔ bam lanja, dɪ o zaasɪm dɪm na yɪ te tɪn. ²⁰ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Amɔ yɛni a ŋɔɔnɪ jaja mɔ a bri nɔɔna bam maama. A nan yɛni a bri nɔɔna bam ba Wɛ-di sɪm nɪ mɔ dɪ Wɛ-di-kamunu kɔm nɪ, mɛ Zwifɛ bam maama na yɛni ba jeeri daanɪ tɪn. A wɔ fɔɔɔ a sɛɔɔi a ta kɔlɔkɔlɔ. ²¹ Bɛɛ nan mɔ yɪ n bwe amɔ sɪ n nii? Nan bwe balɔ na cɔɔɔi amɔ taanɪ dɪm tɪn n nii a na tagɪ kulɔ dɪ ba tɪn, sɪ bantɔ mɔ ye a na tagɪ kulɔ tɪn.»

²² Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, Zwifɛ yigɛ tiinɛ bam tintɔŋna dɪdɔba na zɪɔɔ o tɪkɛri nɪ tɪn ma lɔ o pupɔŋɔ,

yɪ o bwe-o o wɪ: «Bɛɛ mɔ yɪ n ŋɔɔnɪ kɔntɔ doŋ dɪ Wɛ kaanɪm yuutu wɔm?»

²³ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «A na tagɪ kulɔ a cɔɔɔi tɪn, sɪ n ta sɪ dɪ lwari. Kɔ nan na yɪ cɪga mɔ a taga, bɛɛ mɔ yɪ n magɪ-nɪ?»

²⁴ Annɪ laan ma pa ba ja-o ba vu Kayifu wɔlɔ na yɪ Wɛ kaanɪm yuutu tɪn te, yɪ ba ta wɔ bwɔl-o.

Pɪyeɛri ta na joori o fɔɔ nɪ o yɛri Zezi te tɪn

(Matiyu 26:71-75, Marɪkɪ 14:69-72, Luki 22:58-62)

²⁵ Simɔn Pɪyeɛri daa ta maa zɪɔɔ da o weeri mini dɪm. Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nmɔ tɔɔɔ n yɪ nɔɔnɔ wɔntɔ karabu mɔ na?» Pɪyeɛri ma fɔɔ o wɪ, wɔm dai o karabu.

²⁶ Wɛ kaanɪm yuutu wɔm tintɔŋna dɪdɔba, wɔlɔ cɔrɔ Pɪyeɛri na zɪɔɔ o zwe o go tɪn, ma ta did-o o wɪ: «Amɔ wɔ nɛ abam daanɪ gaari dɪm wɔnɪ na?»

²⁷ Pɪyeɛri daa ta ma fɔ. Cɪbwɔl ma da kɔ keeri.

Zezi na zɪɔɔ Pilatɪ yigɛ nɪ te tɪn

(Matiyu 27:1-2,11-31, Marɪkɪ 15:1-20, Luki 23:1-5,13-25)

²⁸ Ba laan ma ja Zezi ba nunjɪ Kayifu sɔŋɔ nɪ ba vu Rom gɔvɪrma tu wɔm sɔŋɔ. Kɔ dɛɛn yɪ titɪtɪ mɔ. Zwifɛ bam ma wɔ dɛ ba zɔ sɔŋɔ kɔm wɔ ba cullu tɪm ŋwaanɪ. Ba manjɪ sɪ ba cɪ ba titɪ dɪ digiru sɪ ba wanɪ ba na cwɛŋɔ ba dɪ Pakɪ candiɔ kam. ²⁹ Gɔvɪrma tu Pilatɪ ma nunjɪ ba te, yɪ o bwe-ba o wɪ: «Bɛɛ mɔ yɪ abam sanjɪ nɔɔnɔ wɔntɔ?»

³⁰ Ba ma lɛr-o ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ ya na wɔ kɪ o cɔɔɔi, dɪ ya bɔ ja-o dɪ ba nmɔ te.»

³¹ Pilatɪ ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam titɪ nan jɔŋ-o sɪ á dɪ o taanɪ, sɪ kɔ tɔɔɔi abam cullu tɪm na yɪ te tɪn.»

Zwifɛ bam ma lɛri ba wɪ: «Dɪbam ba jɔɔi cwɛŋɔ sɪ dɪ gɔ nɔɔn-nɔɔnɔ.» ³² Kɔntɔ nan kɪ sɪ kɔ pa Zezi na tagɪ kulɔ tɪn mɔ

suntı kú kı, dı o na tagı nı oó tı tıyıtı dılb dwı tın.

³³ Pilatı laan ma joori o zú sɔɔɔ kúm wú o bəɲi Zezi, yı o bwe-o o wı: «Nmú yı Zwifə bam pɛ mu na?»

³⁴ Zezi ma bwe-o o wı: «Nmú na tagı kúntú tın, kú yı nmú tıttı wɔbɔɲa taanı mu naa nɔɔna mu tagı a taanı dı nmú?»

³⁵ O ma ləri o wı: «Amú datı Zwıfu. Kú yı nmú tıttı dwı tiinə dı ba kaanım yigə tiinə bam mu jaanı nmú ba ba ba kı amú jıɲa nı. Kɔɔ mu n kıa?»

³⁶ Zezi ma ləri o wı: «Amú paarı dım wú nuɲi lıgú baɲa, sı dı ya na yı lıgú baɲa nyım, a nɔɔna bam ya wú kı jara sı ba cı sı Zwifə bam yı wanı ba ja amú. Kú nan na yı te tın, amú paarı dım datı lıgú baɲa nyım.»

³⁷ Pilatı ma bwe-o o wı: «Kúntú, nmú za yı pɛ mu na?»

Zezi ma ləri o wı: «Nmú tıttı mu tagı n wı, a yı pɛ. A tu sı a ɲɔɔnı cıga mu a brı nɔɔna lıgú baɲa nı. Kúntú ɲwaanı mu ba lıgı amú. Wúlb maama na yı cıga nɔɔnı tın mu cəgi amú taanı.»

³⁸ O ma ta dıd-o o wı: «Bɛɛn yı cıga?»

Pilatı na tagı kúntú tın, o laan ma joori o nuɲi pooni o ta dı Zwifə bam o wı: «Amú wú nɛ o na kı kúlb o cɔgi tın sı a dı o taanı. ³⁹ Abam nan yəni á jıgı muş kúdonı: Pakı candıə kam maɲa nı, amú yəni a lı abam pıınb dıdva mu a yagı yı o viiri. Abam nan lagı sı a yagı Zwifə bam pɛ wɔm mu na?»

⁴⁰ Ba ma kaası dı kwər-dıa ba wı: «Kú datı wuntú, kú yı Barabası mu dı laga sı n yagı.» Barabası ya yı nɔn-vırnb mu.

19

¹ Pilatı laan ma pa ba ja Zezi ba magı dı balaara. ² Pamaɲna bam ma kı sabarı ba ma sɔ yıpugə ba pu o yuu nı. Ba ma kwe gwar-sɔɲɔ ba zú-o, yı ba mwan-o. ³ Ba

maa ve o te, yı ba te dıd-o ba wı: «Zwifə bam pɛ, dınle», yı ba lɔɛ o pɔpwaanı.

⁴ Pilatı daa ta ma joori o nuɲi pooni, yı o ta dı kɔgɔ kúm o wı: «Nii-na, aá pa nɔɔnı wɔm nuɲi o ba o zıgı abam yigə nı, sı á wanı á lwarı nı amú wú nɛ o na kı kúlb o cɔgi tın.»

⁵ Zezi ma nuɲi dı o yuu sabarı yıpugə kam dı o gwar-sɔɲɔ kúm. Pilatı ma ta dı ba o wı: «Nii-na nɔɔnı wɔm da.»

⁶ Wɛ kaanım yigə tiinə bam dı ba nɔɔna bam na nɛ-o tın, ba maa te dı kwər-dıa ba wı: «Pa-o tınb-dagara baɲa nı n gú. Pa-o tınb-dagara baɲa nı n gú.»

Pilatı ma ta dı ba o wı: «Abam tıttı nan ja-o á pa dagara baɲa nı á gú, sı amú wú nɛ kúlb o na cɔgi sı a ma dı o taanı tın.»

⁷ Zwifə bam ma joori ba lər-o ba wı: «Dıbam jıgı culu kúlb na brı nı o maɲı sı o tı tın, bɛɲwaanı o brı o tıttı nı o yı Wɛ Bu mu.»

⁸ Pilatı na ni ba na tagı kúntú tın, fınbı ma tiini dı zú-o. ⁹ O ma joori o zú sɔɔɔ kúm wú, yı o bwe Zezi o wı: «Nmú nuɲi yən mu?»

Zezi maa cım yı o wú lər-o kúlbkúlb.

¹⁰ O ma ta dıd-o o wı: «Nmú ba lagı sı n ləri amú na? Nmú yəri nı amú jıgı dam sı a pa ba yagı-m naa sı a pa ba pa-m tınb-dagara baɲa nı ba gú na?»

¹¹ Zezi ma lər-o o wı: «Nmú ya n ba jıgı dam amú baɲa nı, kú na datı dam dılb Wɛ na pɛ-m tın. Kúntú ɲwaanı nɔɔnı wúlb na jaanı amú o kı nmú jıɲa nı tın mu tiini o kı wo-lɔɲɔ o dwəni nmú.»

¹² Maɲa kam Pilatı na ni kúntú tın, o maa kwaanı o lagı cwəɲə sı o pa ba yagı Zezi. Kú daarı Zwifə bam maa tiini ba te dı kwər-dıa ba wı: «Nmú na yagı nɔɔnı wuntú, kúlb brı nı n culı lıgú kúm pa-farú wɔm mu. Nɔɔnı wúlb na pɛ o tıttı paarı tın, kúntú tu yı pa-farú wɔm dum mu.»

13 Pilatı na ni kuntu tun, o ma pa ba ja Zezi ba nunji, yi o daari o jeni taani dim jəgə kam je ni. Ba bæ jəgə kam kuntu ni, Kandwapulwaarv je mv. Ka yiri di Zwifə bam taani mv yi Gabata.

14 Kɔ deen yi wia titari ni mv, de dim tıga na wó pɔvri si Paki candiə kam di tun. Pilatı laan ma ta di Zwifə bam o wi: «Nii-na á pɛ wɔm.»

15 Ba ma ta kaasi banja banja ba wi: «Ti o mumwe, ti o mumwe, pa-o tɔvɔn-dagara banja ni n gv.»

O ma bwe-ba o wi: «Abam lagı si ba pa á pɛ wɔm dagara banja ni ba gv mv na?»

We kaanım yigə tiinə bam ma ləri ba wi: «Dıbam ba jigı pɛ wudon, kɔ na dai lıgv kum pafarv wɔm yiranı.»

16 Pilatı laan ma kı Zezi pamaɲna bam jırja ni, si ba pa-o tɔvɔn-dagara banja ni ba gv.

Ba na jaanı Zezi ba pa tɔvɔn-dagara banja ni te tun

(Matiyu 27:32-56, Marıki 15:21-41, Luki 23:26-49)

Pamaɲna bam laan ma ja Zezi, 17 yi ba pa o zıɲı dagara kalv ba na lagı ba pa-o ka banja ni tun. O ma vu o yi jəgə kalv ba na bæ ni Yukol-pva piu tun. Kɔ yiri di Zwifə bam taani mv yi Goligota. 18 Kɔ yi daanı mv ba pag-o tɔvɔn-dagara kam banja ni. Ba ma ja noona badonnə bale di, ba pa dagari banja ni. Zezi maa wɔ bantv bale titari ni. 19 Pilatı ma pɔpɔni tɔnɔ o pa ba tani-kv dagara kam yuu ni. Kɔ pɔpɔni kɔ wi:

«Wɔntv mv yi Nazaretı tu Zezi wɔlv na yi Zwifə bam pɛ tun.»

20 Zwifə bam zanzan ma karım tɔnɔ kum, benwaanı jəgə kalv ba na pagı Zezi da tun batwari di tıv kum ni. Kɔ ma pɔpɔni di Zwifə bam taani di Rom tiinə taani di Greki tiinə taani mv.

21 Zwifə kaanım yigə tiinə bam na ne tun, ba ma vu ba ta di Pilatı ba wi: «Kɔ wɔ manı si n pɔpɔni ni «Zwifə bam pɛ». Kɔ manı si n pɔpɔni ni: «Nɔnɔv wɔntv mv brı o titı o wi, o yi Zwifə bam pɛ mv.»

22 O ma ləri-ba o wi: «Amv na pɔpɔni te tun manı.»

23 Pamaɲna bam na pagı Zezi dagara kam banja ni ba ti tun, ba laan ma kwe o gwaarv tum ba ce kuni bına, si pamaɲnv maama kwe o nyum. Ba ma kwe o gwarbu wɔm di. Kɔ maama soɲı punə mv, kɔ ba jigı tonjim je. 24 Kɔ na yi kuntu tun, ba ma ta daanı ba wi: «Yı pa-na dí kaarı-kv. Nan pa-na dí ta jɔrɔ si dí nii wɔlv na wó jonı-kv tun.»

Kɔ deen kı kuntu mv, si kɔ pa kulv na pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔntv tun sunı kɔ kı, ni kɔ na wi: «Ba ce amv gwaarv ba pa daanı, yi ba daari ba ta jɔrɔ amv gwarbu wɔm ɲwaanı.» Pamaɲna bam ma sunı ba kı kuntu.

25 Balv deen na zıɲı ba batwari di Zezi dagara kam tun mv yi o nu wɔm di o nu nyaanı, di Mari wɔlv na yi Klopası kaanı tun, di Mari wɔlv na nunji Magıdala tun. 26 Zezi na ne o nu wɔm di o karabu wɔlv o na soe lanyiranı ba zıɲı da tun, o ma ta di o nu wɔm o wi: «A nu, nii wɔntv laan mv yi n bu.»

27 O ma daari o ta di o karabu wɔm di o wi: «Nii n nu da.» Kɔ na zıɲı manja kam kuntu ni, o karabu wɔm laan ma jonı Zezi nu wɔm o pa o ba o zɔvri o soɲı ni.

28 Kuntu kwaga ni Zezi maa ye ni wonjo maama kı kɔ ti. O maa wi, na-nyom jig-o. O tagı kuntu, si kulv na pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔntv tun mv sunı kɔ kı. 29 Zɔɲa deen mv zıɲı da, ka na su di sana kalv na nywana tun. Ba ma kwe sıpɔɔ ba di sana kam wɔntv, yi ba vɔ-kv miu ni ni ba te ba pa kɔ yi Zezi ni. 30 Zezi na lanı sa-nywana

kam tun, o ma ta o wi: «Kv laan ki kv ti.»

O ma daari o cooli o yuu tga ni, yi o pa o siun ti.

³¹ Kv deen yi de dilv Zwifə bam na yəni ba ti ba yigə si ba siun de dim laan yi tun mv. Tga na wó púuri si kv taa yi ba siun de kamunu kum tun, ba maa ba lagi si noona bam yira yam taa wu dagari sim banja ni de dim kuntu ni. Kuntu nwaani Zwifə yigə tiine bam ma vu Pilati te, ba ta did-o si o pa cwəŋə si ba bwəri noona bam ne si ba ti, si ba laan pari-ba ba ki. ³² Kuntu, pamaŋna bam ma vu balv ba na pagu ba wəli di Zezi tun te, yi ba magi dayigə noonu wum ne ba bwəri, di o don wum ne. ³³ Ba ma vu ba yi Zezi. Ba ma na ni o manji o ti mv, yi ba daa wu bwəri wuntu ne. ³⁴ Kv daari pamaŋnv didva ma kwe o cicwe o ma zo Zezi sanja ni. Jana di na ma da ba nunə. ³⁵ Noonu wulv yi na ne kuntu tun mv noonu kv woŋo, si kv pa abam di wani á se. O nan ye ni o na tagi kulv tun yi ciga mv, yi o zigi ciga kam kuntu kwaga ni.

³⁶ Kuntu nan ki si kv pa kulv na pupuni We tonv kum wuni tun mv siuni kv ki, ni kv na wi: «O kuə di didva di bá bwəri.» ³⁷ We tonv kum ta tagi kv wi: «Noona wó fəgi ba nii wulv wum ba na zəgi tun.»

Ba na kwe Zezi ba ki booni ni te tin

(Matiyu 27:57-61, Mariki 15:42-47, Luki 23:50-56)

³⁸ Kuntu kwaga ni noonu wodon na nunji Arimati o yiri mv Zuzefv tun ma zanji o vu Pilati te. O deen yi Zezi karabu mv, yi o ba bri o titi jaja o na kwari Zwifə yigə tiine bam tun nwaani. O ma vu o bwe Pilati si o nii, oó wani o kwe Zezi yira yam na. Pilati ma se si o kwe. Zuzefv ma vu o par-o dagara kam yuu ni. ³⁹ Nikodem wulv deen na ve o na Zezi titi ni tun di maa

təgi o wura. O maa jigi trali nugə zanzan o tee ni, kv na manji di gariwaa yi. Nugə kam yi Miiri di Alowesi nugə mv gwaani daani. ⁴⁰ Zuzefv di Nikodem ma kwe Zezi yira yam ba turi-ya di trali nugə kam, yi ba daari ba pri-o di gar-jali, ni Zwifə bam na yəni ba ki ba twa te tun. ⁴¹ Gaara mv wu jəgə kalv ba na pagu Zezi dagara banja ni tun. Piu ma wu gaara yam wuni, bon-duburi maa wu piu kum yira ni ba ta na wu ki noon-noonu da. ⁴² Kv na yi de dilv tga na wó púuri si kv taa yi ba siun de dim tun, ba ma kwe Zezi ba tinji booni dim wuni, di je na batwari tun nwaani.

20

Zezi na bi o yagi tuntu yi o bri o titi te tin

(Matiyu 28:1-10,16-20, Mariki 16:1-11,14-18, Luki 24:1-12,36-49)

¹ De dilv na sanji ba siun de dim tun, Mari wulv na nunji Magidala tun ma zanji o go tga o vu Zezi yibeeli dum jəgə. O ma na ni kandwe dilv ya na pi booni dum ni tun tigi daa ni. ² O ma duri o joori o vu o ta di Simon Piyeri di karabu wulv Zezi na soe tun o wi: «Ba kwe di Yuutu wum yira yam yibeeli dum wuni, di nan yəri ba na ki-o me.»

³⁻⁴ Piyeri di karabu wodon wum ma zanji ba duri ba maa ve booni dum jəgə. Karabu wuntu ma duri o loori Piyeri booni dum ni ni. ⁵ O ma tiiri o nii booni dum wuni o na gar-jali dum na tigi da, yi o wu zv di wu. ⁶ Simon Piyeri ma da o kwaga o ba o yi. O ma ke o zv booni dum wu o na gar-jali dum na tigi da, ⁷ yi o na goro kulv ba ya na me ba ba Zezi yuu tun. Kuntu nan pri mv kv tigi kv yira. ⁸ Karabu wulv ya na yi da yigə tun di laan ma zv booni dum wu. O ma na kulv na wura tun, yi o daari o se ni kv siuni kv yi ciga.

⁹ Ba daa ta ma wu lwaru We tonu kum na tagi kulv ku wu o manji si o bi o yagi tuonu tun kuri. ¹⁰ Ba laan ma joori ba vu sonjo.

¹¹ Mari daa ta maa zigɔ yibeeli dum ni ni o keerə. O na keerə kuntu tun, o ma tiiri o nii boonu dum woni. ¹² O ma na malesi sile na zu gwar-pwənu, si je me seeni Zezi yira yam ya na tigi da tun. Didva maa wu o yuu seeni, yi kadoŋ kam wu o ne seeni. ¹³ Si ma bwe-o si wu: «A nako, bɛɛ mu yi n keerə?»

O ma ta di si o wu: «Ba kwe a Yuutu wum yira yam mu ba ja viiri, a nan yəri ba na kwe-o ba ki me.»

¹⁴ O na tagi kuntu tun, o ma pipiri o nii o kwaga ni o na Zezi na zigɔ da, yi o wu lwaru ni ku yi Zezi mu. ¹⁵ Zezi ma bwe-o o wu: «A nako, bɛɛ mu yi n keerə? Wɔɔ mu nmu beerə?»

Mari maa buŋi ni o yi gaari dum tu mu. O ma ta did-o o wu: «Amu tu, ku na yi nmu na kwe-o n ja n viiri, si n bri-ni n na ki-o me tun, si a vu a kwe-o.»

¹⁶ Zezi ma bəŋi o yiri o wu: «Mari.»

Mari ma pipiri o nii o seeni, yi o ta di Zwifə bam taanu o wu: «Rabuni», ku kuri mu Karanyina.

¹⁷ Zezi ma ta did-o o wu: «Yi ta n dwe-ni, si amu daa ta wu joori a vu a Ko wum te. Nan ve n ta n bri a ko-biə bam ni, amu laan maa ve a Ko wum te, wulu na yi abam di Ko tun. Wuntu mu yi Baŋa-We, amu Tu di abam di Tu.»

¹⁸ Mari wulu na nuŋi Magidala tun laan ma zaŋi o vu o ta di Zezi karabiə bam o wu: «Amu ne di Yuutu wum», yi o daari o ta kulv Zezi na tagi o bri-o tun.

¹⁹ De dum kuntu ni didaan-ni ni mu Zezi karabiə bam lagi daani jəgə didva. Ba fəgɔ ba pi digə kam ni di borbu, ba na kwari fuonu di Zwifə yigə tiinə bam tun ŋwaani. Zezi laan ma da o ba o zigɔ ba titari ni. O ma ta di ba o wu: «Yazurə wu jəni di abam.»

²⁰ O na tagi kuntu tun, o ma bri-ba o ja di o saŋa kam. O karabiə bam maa tiini ba jigɔ wupolo lanyiranu di ba na ne ba Yuutu wum tun. ²¹ O daa ta ma joori o ta di ba o wu: «Yazurə wu jəni di abam. A Ko We na tuŋi-ni ləgɔ baŋa ni te tun, amu di tuŋi abam ləgɔ kum woni kuntu doŋ mu.»

²² O na tagi kuntu tun, o ma fuli ba seeni yi o wu: «Joni-na We Joro kum. ²³ Abam na yagi noonu wulu lwarum a ma ce-o tun, We wu suntu Di yagi Di ma ce ku tu. Ku daari, abam na wu yagi a ma ce wulu tun, We di ba yagi Di ma ce-o.»

Toma na tu o se Zezi te tin

²⁴ Toma wulu ba na ma bə ni Yiywe yi o wu Zezi karabiə fugə-bale bam woni tun ya tərə maŋa kam Zezi na tu o karabiə bam te tun. ²⁵ Karabiə badonnə bam ma ta ba bri-o ba wu: «Dibam ya ne di Yuutu wum.»

O ma ta di ba o wu: «Amu yi na wu ne cuna yam niə o ji sim ni, si a ki a nva da a nii, si a daari a ki a juna o saŋa kam ni, amu ba se.»

²⁶ Da nana na ke tun, Zezi karabiə bam daa ma la daani jəgə didva, yi Toma di laan wura. Ba ma fəgɔ ba pi digə kam ni di borbu. Zezi ma da o ba o zigɔ ba titari ni. O ma ta o wu: «Yazurə wu jəni di abam.»

²⁷ O laan ma ta di Toma o wu: «Ma n nva n taani a ji sim yo seeni n nii, n daari n tɔri n juna a saŋa kam ni. Yagi bobwea, si n daari n se.»

²⁸ Toma ma lər-o o wu: «Nmu yi a Yuutu di amu Baŋa-We.»

²⁹ Zezi ma ta did-o o wu: «Nmu na ne amu tun ŋwaani mu n laan se na? Balv nan na se amu yi ba ta wu ne-ni tun mu tiini ba jigɔ yu-yonjo.»

Wonjo kulv ŋwaani Zan na pupuni tonu kuntu tin

³⁰ Zezi deen ki wo-kinkagila yadonnə zanzan o karabiə bam

títari ní, yí tí maama nan wú púpúni tónò kóntú wóni. ³¹ Wáenu títú na púpúni títú yí sí á wani á sè, ní Zezi m̀w yí Krisi wóm Wé na t̀wji t̀n, yí o kwəri o yí Wé Bu wóm. Á nan na kí á wú-dídúba díd-o, á wú na ñwía Wé tee ní.

21

Zezi na brí o títí dí o karabià bam Galile nínúw kóm ní ní te tít

¹ Kóntú kwaga ní Zezi daa ma joori o brí o títí dí o karabià bam Tiberiyadí nínúw kóm ní ní. O na brí o títí te títú m̀w t̀ntú: ² Simón Piyéeri deen wúra, dí Toma wólú ba na bə ní Yiywé t̀n. Natanayéí dí wúra, wólú na núnjì Galile t̀w Kana t̀n, dídáani Zebede bià bam dí Zezi karabià badonnə bale. Bantú bam maama m̀w wú daani. ³ Simón Piyéeri ma ta dí ba o wí: «A maa ve a ja kale m̀w.» Ba ma lər-o ba wí: «Dí wú t̀gí dí nm̀w dí wú.»

Ba ma zanjì ba wú ba zú naboro kóm. Títú díw kóntú ní ba ma kwaani sí ba ja kale, yí ba wú ne kulúkúlú ba ja.

⁴ Tíga na wúra ka púurí t̀n, Zezi maa zigí nínúw kóm ní ní, yí ba wú lwar-o. ⁵ O ma bənjì-ba o wí: «A badonnə-ba, abam wú jaani kale na?»

Ba ma lər-o ba wí: «Dí wú ne kulúkúlú.»

⁶ O laan ma ta dí ba o wí: «Nan dí-na á bura kam naboro kóm jazim seeni, sí á wú ja.» Ba ma s̀tini ba dí bura kam, yí ba daa warí ba vanjì-ka ba lí ba dí boro kóm wóni, kale s̀m na tiini sí dagi t̀n ñwaaani.

⁷ Zezi karabu wólú o na soe t̀n ma ta dí Piyéeri o wí: «Díbam Yuutu wóm m̀w.»

Simón Piyéeri na lwarí ní kú yí ba Yuutu wóm kóntú t̀n, o ma kwe o g̀r̀k kúlú o ya na lí t̀n o zú, yí o laan daari o fanjì o cu na bam wóni. ⁸ Karabià badaara bam ma ja naboro kóm ba ba, yí ba vanjì

bura kam dí kale s̀m ba wéli da ba yí na bam ní, ba na dai yigə yigə dí buburu kóm t̀n ñwaaani. Kú deen yí núnɛni metra bi m̀w te. ⁹ Ba na bə bube díw t̀n, ba ma na min-cala na wúra, yí kale wú ya yuu ní. Dípe dí maa tigi da. ¹⁰ Zezi ma ta dí ba o wí: «T̀wəri-na kale sílú á na jaani lele t̀n sídaara á ja á ba.»

¹¹ Simón Piyéeri laan ma wú o zú naboro kóm wú o vanjì bura kam o dí tiga ní. Ka su dí kaləñ-kamunə m̀w, sí maama yí bi dí fiinnu síto m̀w (153). Dí kale s̀m na daga kóntú t̀n dí, bura kam wú kaari. ¹² Zezi ma ta dí ba o wí: «Ba-na á gú á ní-ɛɛri.» O karabià bam maama ma kwarí sí ba bwe-o ba nii ní o yí wóo m̀w, bəñwaaani ba manjì ba lwarí ní kú yí ba Yuutu wóm m̀w. ¹³ Zezi ma zanjì o wú o kwe dípe díw o pa-ba, yí o daari o kwe kale s̀m dí o pa-ba.

¹⁴ Zezi na bi o yagi t̀wóni t̀n, kóntú m̀w kí kuni bítò o na brí o títí dí o karabià bam.

Zezi na ñwóni dí Piyéeri te tít

¹⁵ Ba na dí ba tí t̀n, Zezi laan ma bwe Simón Piyéeri o wí: «Zan bu Simón, nm̀w soe am̀w n dwe bantú na?»

O ma ləri o wí: «A Yuutu, ɛɛn, nm̀w ye ní am̀w soe nm̀w.»

Zezi ma ta dí-d-o o wí: «Nan ta n nii a pəlbìə bam banja ní.»

¹⁶ O ma joori o bwe Piyéeri o kí búle o wí: «Zan bu Simón, nm̀w soe am̀w na?»

O ma ləri o wí: «A Yuutu, ɛɛn, nm̀w ye ní am̀w soe nm̀w.»

Zezi ma ta dí-d-o o wí: «Nan ta n nii am̀w peeni s̀m banja ní.»

¹⁷ O daa ma bwe Piyéeri o kí kuni bítò o wí: «Zan bu Simón, nm̀w soe am̀w na?»

Piyéeri wú ma c̀gí dí Zezi na bwe-o kuni bítò o wí o so-o na t̀n. O ma ta dí Zezi o wí: «Am̀w Yuutu, nm̀w ye wəñə maama. Kóntú ñwaaani nm̀w ye ní am̀w soe nm̀w.»

Zezi laan ma ta dí-d-o o wí: «Nan ta n nii am̀w peeni s̀m banja ní. ¹⁸ A lagí a ta ciga m̀w dí nm̀w

si, nmɔ dɛɛn na yi nɔn-dɔŋɔ tɪn, nmɔ yɔni n vɔ n kilɛ n tɪtɪ nɪ mɔ lanyɪranɪ, yi n daari n ve nmɔ na lagɪ mɛ tɪn. Kɔ daari nmɔ nan na kwɪn, n laan wɔ zɔŋi n jɪa mɔ wɛɛnɪ, yi nɔɔnɔ wɔdɔŋ vɔ-ka o pa-m, yi o daari o ja-m o vu nmɔ na ba lagɪ mɛ si n vu tɪn.»

¹⁹ Zezi dɛɛn tagɪ kɔntɔ si kɔ brɪ Pɪyɛɛrɪ na wɔ tɪ tɔunɪ dɪlɔ dwi si kɔ pa Wɛ na zulɛ tɪn mɔ. O laan ma daari o ta dɪ Pɪyɛɛrɪ o wɪ: «Ta n tɔŋɪ-nɪ.»

²⁰ Pɪyɛɛrɪ ma pipiri o nii o kwaga nɪ, yi o na Zezi karabu wɔlɔ o na soe tɪn na tɔŋɪ-ba. Wɔntɔ mɔ yi wɔlɔ ya na jɔni o sah Zezi wɔdiu kɔm dim maŋa nɪ yi o bwe-o o wɪ: «A Yuutu, wɔɔ mɔ lagɪ o yɔŋi nmɔ o pa?» tɪn.

²¹ Pɪyɛɛrɪ na nɛ-o tɪn, o ma bwe Zezi o wɪ: «A Yuutu, si wɔntɔ, bɛɛ mɔ lagɪ kɔ kɪ-o?»

²² Zezi ma lɔr-o o wɪ: «Amɔ na lagɪ si o taa ŋwɪ si kɔ taa ve maŋa kam amɔ na wɔ joori a ba tɪn, kɔntɔ dai nmɔ yigɔ. Nmɔ za n weeni n ta n tɔŋɪ-nɪ.»

²³ Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ pɛ Zezi karabiɔ bam dɛɛn jɪŋɪ-ka ba ŋɔɔnɪ ba wɪ, Zezi karabu wɔm kɔntɔ bɔ tɪ maŋa dɪ maŋa. Zezi nan wɔ tagɪ o wɪ, o bɔ tɪ. O dɛɛn tagɪ o wɪ: «Amɔ na lagɪ si o taa ŋwɪ si kɔ taa ve maŋa kam a na wɔ joori a ba tɪn, kɔntɔ dai nmɔ yigɔ.»

²⁴ Zezi karabu wɔlɔ o na tagɪ o taanɪ kɔntɔ tɪn mɔ yi amɔ wɔlɔ na brɪ Wɛ cɪga kam yi a daari a pɔpɔnɪ-ka a tiŋi tɪn. Dɪbam maama nan ye nɪ a na brɪ te tɪn sɪnɪ kɔ yi cɪga mɔ.

²⁵ Zezi ta kɪ wɔɛnu zanzan o wɔli da. Tɪ maama dɪdɔa dɪdɔa nan ya na lagɪ tɪ pɔpɔnɪ tɪ tiŋi, a bɔŋɪ nɪ lugɔ baŋa ya bɔ na je si twaanɔ tɪm kɔntɔ pɔni da.

**Zezi tuntuŋna bam
TÍTUŊA Tóno
Zezi tuntuŋna bam
Títuŋa Tóno kum na
bri dibam kulɔ tun
mu tuntu**

Luki pɔpɔni twaanu tle mu. Dayigə tóno kum mu yi «We taanu dilu Luki na pɔpɔni tun». Ku bri Zezi na ki te yi o ŋɔɔni kulɔ lugu baŋa ni tun. Títuŋa Tóno kum nan bri wəənu tlu na kia, Zezi na diini We sɔŋɔ tun kwaga ni tun mu. O karabiə daa ba na-o di yiə, Zezi nan wɔ ba tee ni di We Joro kum o na tuŋi ba tee ni tun, yi We Joro kum kuntu mu pɛ Zezi kɔgɔ kum dam, si ku jagi ku yi je maama.

Luki titi deen togi di Pooli o tuŋi We tituŋa yam (Títuŋa Tóno 16:10).

Tóno kum bri ni, Pantikoti de dum ni We Joro kum tu di dam mu Zezi karabiə bam baŋa ni ku pa Zezi kɔgɔ kum puli Zeruzalem ni (pɔɔrum 1-7).

Zezi kwərə kam laan ma jagi ka yi Zude di Samari lugu kum maama (pɔɔrum 8-12).

Zezi tuntuŋno Pooli di Zezi karabiə badaara laan ma vu ba yi tuntu dilu na kaagi na-fara bam tun, yi ba vu ba yi tu-kamunu kulɔ yiri na yi Rom tun, ba tooli Zezi kwərə-ywəŋə kam, yi dwi-ge tiinə balu maama na ki ba wu-didwa di Zezi tun di na We Joro kum dam (pɔɔrum 13-28).

Zezi kɔgɔ kum ne cam di yaara zanzan. We Joro kum nan zəni-ba, ku bri-ba ba na wɔ ki te, yi ku guli-ba Zezi na yi wɔlu, di o na ki kulɔ, di o na ŋɔɔni kulɔ tun.

Wəənu tlu maama na pɔpɔni Títuŋa Tóno kum wɔni tun bri ni, We nɔɔna bam maŋi si ba tooli

Zezi Krisi kwərə kam mu, si ku yi lugu baŋa je maama.

*Zezi na ki kulɔ yi o laan joori
We-sɔŋɔ tun*

¹ A cilonj Teofili, a maŋi a da yigə a pɔpɔni tóno a pa nmu. Tóno kum kuntu wɔni mu a pɔpɔni wəənu tlu maama Zezi deen na ki tun, yi a kwəri a pɔpɔni o na yəni o bri nɔɔna te tun, ku na suŋi maŋa kalu o na puli o tituŋa yam ² si ku vu ku yi de dum We na kwe-o DI ja di DI sɔŋɔ tun. Ku na wɔ loori si o di We-sɔŋɔ kuntu tun, o laan ma bri o tuntuŋna balu o na kuri tun di We Joro dam, yi o bri-ba ba na maŋi si ba ki kulɔ tun. ³ O tɔɔni dum kwaga ni o ma joori o ba o bri o titi o nɔɔna bam tee ni kuni zanzan, si ku bri-ba lanyuran ni o suni o bi o yagi tɔɔni. O deen bri o titi o tuntuŋna bam da finna mu, yi o ŋɔɔni We paari dum taani o bri-ba.

⁴ De didwa Zezi na wɔra o bri-ba kuntu tun, o ma kaani-ba o wɔ, ba yi zani ba nuŋi Zeruzalem wɔni, si ba taa cəgi wɔlu wɔm o Ko na goni ni si o ba ba te tun, ni o na maŋi o ta di ba te tun. ⁵ Zezi ma ta di ba o wɔ: «Zan deen yəni o miisi nɔɔna na wɔni mu, da finfun nan na wəli da, We wɔ miisi abam DI Joro kum wɔni.»

⁶ Zezi di o tuntuŋna bam deen na kikili daani kuntu tun, ba ma bwe-o ba wɔ: «Dibam Yuutu, ku yi lele kuntu mu n lagɔ n pa dibam Yisrayeli tiinə bam joori di di paari na?»

⁷ Zezi ma ləri-ba o wɔ: «Ku dai si abam lwarɔ maŋa kalu We na li didaani DI titi ni si wəənu tuntu ki tun. ⁸ We Joro kum nan wɔ ba abam yuu ni ku pa á joni dam dilu na nuŋi We tee ni tun. Abam laan wɔ ji a maana tiinə si á bri nɔɔna amu ciga kam je maama ni, ku na suŋi di Zeruzalem di Zude di

Samari tuntu dɔm maama, di lɔgɔ banja je maama ni.»

⁹ Zezi dɛɛn na ŋɔɔni kuntu di ba o ti tun, o ma zanɔ o maa diini Wɛ-sɔŋɔ, yi ba zigɔ ba nii-o. Kunkwænu ma ba ti kwəl-o ku pa ba daa warɔ ba na-o. ¹⁰ O na maa diini kuntu tun, ba daa ta ma kwæni ba nii weyuu ni. Ba na zigɔ ba nii kuntu tun, nɔɔna bale ma da ba ba ba zigɔ ba tee ni. Ba zu gwar-pwænu mu. ¹¹ Ba ma ta di ba ba wɔ: «Galile tiinə-ba, bɛɛ mu yi á zigɔ yoba á kwæni á nii wɛɛni? Abam na nɛ kulu tun, ku yi Wɛ mu kwe Zezi Dɪ ja di Dɪ sɔŋɔ. Wuntu titi nan ta wó joori o ba kuntu don, ni abam na nɛ-o o na maa diini te tun.»

¹² Zezi tintuŋna bam laan ma zigɔ piu kum ba ya na wu ku yuu ni tun, ba joori ba vu Zeruzalem tiv kum wu. Piu kum kuntu yiri mu Olivi piu, yi ku batwarɔ didaani tiv kum ninɛɛni kilometri didua. ¹³ Ba ma vu ba zu tiv kum ba kɛ ba vu sɔŋɔ kulu ba na manɔ ba ba zuuri da tun, ba di weyuu digə kam. Nɔɔna bam kuntu yi Pɩyɛɛri di Zan di Zakɔ di Andre, ku wəli di Filipi di Toma, didaani Batelemi di Matiyu, ku wəli di Zakɔ wulu na yi Alifi bu tun, di Simɔn wulu na yi Zelɔti nɔɔna bam wu nɔɔnu tun, didaani Zudasɔ wulu na yi Zakɔ bu tun. ¹⁴ Manja maama bantɔ dɛɛn yəni ba wu daani di wubɔŋ-dɪdwɔ mu, yi ba warɔ Wɛ. Kaana badonnə didaani Zezi nu Mari di Zezi nyaana di tɔgɔ ba wɔra di ba.

Ba na kuri nɔɔnu wudon si o ləni Zudasɔ yuu ni te tun

¹⁵ Dɛ didwɔ balɔ maama na yi ko-biə Zezi ŋwaani tun ma kikili daani jəgə didua, ba yi ni nɔɔna bi di fiinle (120). Ba na wɔra kuntu tun, Pɩyɛɛri ma zanɔ ba wunu o zigɔ wɛɛni si o ŋɔɔni. ¹⁶ O maa wɔ: «A ko-biə-ba, ku na yi Zudasɔ wulu na bri Zezi duna bam cwəŋə si ba ja-o tun, Wɛ Joro kum

dɛɛn manɔ ku pa Pɛ Davidi ŋɔɔni wuntu taani fanja fanja. Kulu na pupuni ku tini Wɛ tɔnɔ kum wunu wuntu ŋwaani tun mu manɔ si ku ba ku ki. ¹⁷ Zudasɔ dɛɛn tɔgɔ o wu dibam kɔgɔ kum wunu mu, yi o tɔgɔ o tunɔ Wɛ tituŋa yam.»

¹⁸ Zudasɔ na ki te tun, o dɛɛn kwe səbu kulu o na joni o kəmbalɔɔ kum banja ni tun o ma yəgi tɔga mu. O daari o tu tɔga ni o ti. O pugə ma bagɔ yi o luru pi ti nuŋi. ¹⁹ Nɔɔna balɔ maama na zuuri Zeruzalem ni tun ma ni kulu na ki-o tun, kuntu ŋwaani mu ba bəŋi tɔga kam kuntu ni Akulidama di ba titi taani. Ku kuri mu Jana tɔga.

²⁰ Pɩyɛɛri ta ma ta o wɔ: «Ku nan pupuni Wɛ ləŋ-ŋwɔ tɔnɔ kum wunu ku wɔ:

«Wɛ wó pa wuntu sɔŋɔ kum ba ku cɔgɔ, si nɔɔn-nɔɔnu daa yi daari ku wunu.»

Ku daa ta pupuni ku wɔ:

«Wɛ wó pa nɔɔnu wudon ləni wuntu yuu ni o taa tunɔ o tituŋa yam.»

²¹⁻²² Ku nan manɔ si nɔɔnu wəli dibam Zezi tintuŋna bam wunu o ji maana tu, si o taa ŋɔɔni dí Yuutu Zezi cɔga kam di o na bi o yagi tɔni te tun. Kuntu tu nan manɔ si o taa yi wulu dɛɛn na tɔgɔ o wu dibam kɔgɔ kum wunu manja maama dí Yuutu Zezi dɛɛn na tɔgɔ di dibam o beeri tun mu, ku sɔŋi manja kam Zan na miisi Zezi na wunu tun, si ku vu ku yi manja kam Zezi na yagi dibam te yi o di Wɛ-sɔŋɔ tun.»

²³ Pɩyɛɛri na tagɔ kuntu o ti tun, ba ma li nɔɔna bale. Didua mu yi Zuzefu wulu ba na bə ni Basaba yi ba daa ta bə-o ni Zusitu tun. Wudon wum maa yi Matiasɔ. ²⁴ Ba laan ma loori Wɛ ba wɔ: «Dí Yuutu, nmu manɔ n ye nɔɔnu maama wubɔŋa na yi te tun. Kuntu ŋwaani dí loori nmu tee ni si n bri dibam nɔɔna bantɔ bale wunu nmu na kuri wulu si o

ji nmu tintobju tin, ²⁵ si o taa tujj titobja yalu Zudasu na kwe o yagi yi o daari o vu o na manji si o vu me tin.»

²⁶ Ba na loori We ba ti tin, ba ma ta joro si ba kuri noona bale bam kontu wuntu. Ba na tagi ba kuri wulu tin mu yi Matyasi. Ba laan ma pa o togi o yi Zezi tintobju o weli ba fugadidba kam wuntu.

2

We Joro kum na tu kv zani Zezi karabiä bam te tin

¹ De dum Zwifä bam na yäni ba di ba candiä kalu yiri na yi Pantikoti tin ma ba ka yi. Zezi karabiä bam maama maa wu daani jögä didba. ² Soö ma da ku nuji weyuu ni nüneeni vu-dü na fufugi te tin. Sojjo kum ba na je kv wuntu tin maama ma su di soö kum kontu. ³ Ba ma na wäenu ni min-wu te, yi ti pwe pwe ti jöni ba didba didba yuu ni. ⁴ We Joro kum ma ba ba maama tee ni di dam, yi ba siji si ba taa jöoni taana dwi dwi, nüneeni We Joro kum na pe-ba dam si ba jöoni taani düb tin.

⁵ Kantu manja kam ni, Zwifä zanzan deen mu tu ba wu tüv kum ni. Ba maa yi balu na kwari We lanyirani tin, yi ba nuji je maama mu lugu banja ni. ⁶ Balu na wura tin deen ma ni soö kum na ki te tin, yi kogo zanzan laan ma ba kv la daani jögä kam ni. Ba ma ni Zezi karabiä bam na zigi ba jöoni taana dwi dwi. Kv ma su-ba, bejwaani ba maama deen ni Zezi karabiä bam na jöoni ba didba didba dwi taani. ⁷ Ba yira ma soori yi kv ki-ba yäü. Ba ma ta ba wu: «Nii, bantu maama yi Galile tiinä mu, yi ba zigi ba jöoni taana yantu doj. ⁸ Kv nan ki ta mu yi dibam maama ni ba na jöoni dibam didba didba dwi taani? ⁹ Dibam nuji je dwi तरी तरी mu. Dibam badonnä nuji Pariti di Meedi di Elam, ku

weli di Mesopotami di Zude di Kapadocsi, didaani Pon di Azi tinni dum maama. ¹⁰ Di badonnä di ma nuji Friizi di Pamfili di Ezipi di Liibi tinni düb na batwari di Sireeni tin. Di badonnä maa nuji Rom. ¹¹ Dibam yi Zwifä mu, kv weli di dwi-ge tiinä balu na togi callu tüb We na pe dibam Zwifä bam tin. Dibam badonnä maa nuji Kreti di Arabi. Di kontu di, dibam maama nan ta ni ba na mai dibam didba didba dwi taani ba jöoni wo-kamunnu tüb We na ki tin.»

¹² Noona bam na yi yäü yi ba wubnja vugimi daani kontu tin, ba maa bwe daani ba wu: «Käm düntu kuri mu be?» ¹³ Ba badaara laan maa jigü Zezi tintobja bam ba mwana, yi ba te ba wu: «Noona bantu nyögi sana mu ba su.»

Ptyeeri na toöli We kwärä Pantikoti de ni te tin

¹⁴ Ptyeeri laan ma zanj weeni didaani o donnä fugadidba kam. O ma jöoni di kwär-dia o ta di non-kogo kum o wu: «A badonnä-ba, Zwifä-ba di abam balu maama na zöuri Zeruzalem ni tin, cägi-na si a ta käm düntu kuri a bri abam. ¹⁵ Abam na büji ni noona bantu nyögi sana mu ba su tin, kv nan dai kontu. Kv daa ta yi tituti mu, wia ta wu bigi si ba nyo sana. ¹⁶ Kv nan yi kulü We nijojnu Züweli deen na jöoni kv taani tin mu. ¹⁷ O tagi si Banja-We wu:

«Lugu tiim manja na yia,
amu wü pwäri a Joro kum si kv
taa wu nabiinä maama tee
ni.

Kuntu nan wü pa abam biä di
á bukwa jöoni amu yiyiu-
jwe.

Aá pa abam non-dönnu na vüurim,
kv daari si á nankwin dwe
dündwia.

¹⁸ Kv yi ciga si da yam kontu ni,
kv na yi a tintobj-baara di kaana
di,

aá pwəri a Joro kum a pa ba maama,
si ba ŋɔɔni amv yiyiu-ŋwe.

19 A ta wú pa wo-kinkagila taa ki weyuu ni,

yi a daari a ki wænu tlv na bri a dam tin tɔga baŋa ni.

Kantu maŋa kam ni jana wú ta wura di mini di nyva kalv na tiini ka zwærə tin.

20 Wɪa kam wú ji lim, yi cana kam di wú ji nasɔŋv ni jana te, kv na wú loori si amv Baŋa-We sariya de kamunu kulv na jigi zulə ba di yi tin.

21 De dum kuntu ni, wulv maama na wú bæŋi dí Yuutu yiri o ma loori zənə tin,

oó na vrɪm.>

22 A badonnə Yistrayelti tiinə-ba, cəgi-na a na lagɪ a ta kulv tin. A lagɪ a ta Zezi wulv na yi Nazareti tu tin taani mv a bri abam. Baŋa-We tagi wuntu ŋwaani mv DI ki wo-kamunnu di wo-kinkagila di wænu tlv na bri DI dam tin, si kv bri abam ni o suni o nuŋi wum Baŋa-We te mv. Abam titi maŋi á ye kuntu, beŋwaani wænu tim kuntu maŋi ti ki abam titari ni.

23 We maŋi DI ye kv na wú ta yi te tin. DI deen ma li wubɔŋa si abam ja Zezi á ki non-balwaarv jɪŋa ni, si ba pa-o tɔvɔn-dagara baŋa ni. A ki kuntu mv á ma á gv-o.

24 We nan mv bi-o DI pa o yagi tɔvɔni. DI ma jɔŋ-o tɔvɔni yaara yam wɔni DI yagi. Beŋwaani tɔvɔni deen wv wani di cəŋ-o di yagi yibeeli dum wɔni.

25 Faŋa faŋa tin, Pe Davidi deen tagi wuntu taani o wɪ:

«A nai a Yuutu We a yigə ni maŋa maama.

DI wv a jazum ni,
si DI zəni-ni si a yi tv.

26 Mv kv kuri a jigi wɔpolo lanyirani,

yi a ni-taani di jigi ywæni.
Di a yira bwəni dum maama

a nan ta jigi tɪna nmv We tee ni.

27 Beŋwaani, a na tɔga,

nmv Baŋa-We bá yagi-ni si a maŋi curu ni.

Nmv bá se si n titi Wv-pɔŋo Tu wum yira pɔ.

28 Nmv pe a lwarɪ cwe silv na yi ŋwɪa cwe tin si a taa tɔga.

Nmv wú pa a na ywæni zanzan nmv tee ni.>

29 A ko-biə-ba, mv kulv dɪbam nabaarv Davidi deen na tagi tin.

A nan lagɪ a ŋɔɔni wuntu taani mv jaja a bri abam ni o tɔga, yi ba kwe-o ba ki. O yibeeli ta wura di zim maama. 30 O deen nan yi We nijɔŋnu mv, yi o guli We na goni ni DI pa-o DI wɪ, DI wú pa o dwi tiinə bam dɪdva zanɪ o di paarɪ o jəŋə kam je ni.

31 Davidi nan maŋi o da yigə o lwarɪ kulv We na wú ki tin. Kv yi Krisi wum We na tɔŋi tin tɔvɔni biim wɔŋo mv o tagi o wɪ: «We wv se si DI yag-o curu ni. O yira yam di nan wv pɔgɪ.>

32 Cɪga tin, Baŋa-We mv joori DI pa Zezi wulv a ya na tagi tin ŋwɪa, yi dɪbam maama yi maana tiinə dí bri nɔɔna cɪga kam kuntu.

33 We na bi-o tin, DI zəŋ-o DI jəni DI jazum ni. Zezi laan ma jɔŋi We Joro kum o Ko We tee ni, ni We na maŋi DI go ni si DI wú pa-o te tin, yi o pwəri-kv dɪbam baŋa ni. Mv kulv abam zim na nai yi á kwəri á ni tin.

34 Kv daɪ Davidi titi mv diini We-sɔŋɔ. Wuntu nan tagi o wɪ: «Yuutu Baŋa-We tagi di a Yuutu DI wɪ:

Ba n jəni a jazum ni,

35 si aá ki nmv dɔna maama n ne kuri ni, si n nɔ-ba ni tɔga te.>

36 Kuntu tin, Yistrayelti dwi maama nan maŋi si ba lwarɪ lanyirani ni, Zezi wulv abam na pagɪ tɔvɔn-dagara baŋa ni á gv tin, kv yi wuntu titi nɔɔ mv We laan pe si o taa yi Krisi wum, yi o kwəri o yi dɪbam Yuutu.>

37 Nɔɔna bam na ni Pɪyɛɛri na tagi kulv kuntu tin, kv ma tiini kv cɔgi ba wuvv zanzan. Ba ma bwe

Пыѣері ді Зеѣ тнтѡѣна badonnə bam ба wa: «Ді ko-biə-ba, ді nan wó kɪ ta mu?»

³⁸ Пыѣері ма лəри-ба o wɪ: «Abam maama maŋɪ sɪ á ləni á wuru á yagɪ kəm-balwaaru tum, sɪ á daaru á pa ba miisi abam na wɔni Zezi Krisi yɪri ŋwaani, sɪ Wɛ wó yagɪ á lwarɪm Dɪ ma ɕɛ abam. Wɛ laan wó pa Dɪ Joro kum taa wu abam tee ni. ³⁹ Mɔ Wɛ na goni ni sɪ Dɪ kɪ te tɪn. Dɪ goni ni duntɔ Dɪ pa abam dɪ á biə, kɔ wəli dɪ balɔ maama na banwe tɪn. Kɔ yɪ balɔ maama dɪbam Yuutu Banja-Wɛ na wó bəŋɪ sɪ ba taa tɔg-o tɪn mu.»

⁴⁰ Пыѣері ма joori o fɔgɪ o ma bitari dwi dwi o bri-ba Wɛ ɕɪga kam, yɪ o kaani-ba o wɪ: «Sɛ-na sɪ Banja-Wɛ vɪri abam zɪm nɔn-balwaaru tum titari ni.» ⁴¹ Nɔɔna bam zanzan ma sɛ o taani dum, yɪ ba daaru ba pa ba miisi-ba na wɔni Wɛ ŋwaani. Dɛ dum kuntu ni nɔɔna zanzan mu tu ba zɔ ba wəli Zezi karabiə kɔgɔ kum wɔni, ba yɪ nɪnɛni nɔɔna murr-tɪtɔ (3.000) te. ⁴² Ba ma tiini ba kwaani ba pa Zezi tntɔŋna bam bri-ba Wɛ cwəŋə kam. Ba maama maa wəli daani dɪ ni didwa, yɪ ba kwəri ba tɔgɪ daani ba di wɔdiu ni Zezi dɛɛn na fɔgɪ dɪpɛ dum o pa o karabiə bam yɪ ba di te tɪn. Ba ma kwəri ba tɔgɪ daani ba warɪ Wɛ maŋa maama.

⁴³ Fɔvɔni ma zɔ nɔɔna bam maama, bɛŋwaani Wɛ dɛɛn pɛ Zezi tntɔŋna bam kɪ wokinkagila dɪ wəɛnu zanzan na bri Banja-Wɛ dam tɪn. ⁴⁴ Zezi karabiə bam maama dɛɛn yəni ba wɔ jɔgɔ didwa mu, yɪ wəɛnu tɪlɔ ba na jɔgɪ tɪn yɪ ba maama nyɪm. ⁴⁵ Ba maa yəni ba kwe ba jijiguru dɪ ba zɪla ba yəgə, yɪ ba maŋɪ tɪ səbu kum ba pa daani, kɔ maŋɪ ni nɔɔnu maama na lagɪ zənə te tɪn. ⁴⁶ Dɛ maama ba yəni ba la daani Wɛ-di-kamunu kum wɔni. Ba ma tɔgɪ daani ba di wɔdiu da

sam ni, kɔ nyɪ dɪ Zezi dɛɛn na fɔgɪ dɪpɛ o pa karabiə bam te tɪn. Ba maa maŋɪ ba wɔdiuru ba pa daani, yɪ ba jɔgɪ wɔpɔlo lanyɪrani didaani wɔbɔŋ-dɪdwɪ. ⁴⁷ Ba maa zuli Wɛ maŋa maama, yɪ ba jɔgɪ zulə nɔɔna maama yibiye ni. Dɛ maama dí Yuutu wɔm maa paɪ balɔ na nɛ vrɪm tɪn tui ba wəli ba kɔgɔ kum wɔni.

3

Kɔrɔ na nɛ yazurə Zezi dam ŋwaani te tɪn

¹ Dɛ didwɪ mu Пыѣері ді Zan dɛɛn zaŋɪ ba vu Wɛ-di-kamunu kum, maŋa kalɔ nɔɔna na yəni ba ve ba warɪ Wɛ tɪn. Kɔ yɪ wɛgunim maŋa ni mu. ² Ba ma vu ba yɪ digə kam ni dɪlɔ ba na bə ni Ni-laa tɪn. Nɔɔnu wɔdɔŋ dɛɛn mu wɔra, o yɪ kɔrɔ mu kɔ na puli o lura kam maŋa ni. O nɔɔna maa yəni ba zɪŋ-o ba vu ba jəni da dɛ maama, sɪ o taa loori səbiə nɔɔna balɔ na tui ba tɔgɪ da ba zɔ Wɛ-di-kamunu kum wɔ tɪn tee ni. ³ Nɔɔnu wɔm ma na Пыѣері ді Zan na maa zɔvɪ Wɛ-digə kam. O ma loori-ba sɪ ba pa-o wɔŋo. ⁴ Ba ma nii-o ziin. Пыѣері laan ma ta did-o o wɪ: «Nii dɪbam seeni.» ⁵ O ma sɪni o nii-ba yɪ o jɔgɪ tɪna sɪ baá pa-o wɔŋo. ⁶ Пыѣері ма та did-o o wɪ: «A ba jɔgɪ səbu sɪ a pa-m. A nan wó pa nmɔ a na jɔgɪ kulɔ tɪn. Dɪ Nazareti tu Zezi Krisi yɪri ŋwaani, zaŋɪ n ta n veə.»

⁷ Пыѣері на tagɪ kuntu tɪn, o laan ma ja o jazɪm o zən-o o pa o zaŋɪ wɛɛni. O na zaŋɪ kuntu bidwɪ banja ni tɪn, mu o nɛ sim dɪ o nakwəɛlu tɪm maama kɪ dam lanyɪrani. ⁸ Nɔɔnu wɔm ma faŋɪ wɛɛni o joori o ba o cwɪ o nɛ banja ni yɪ o sɪŋɪ vəŋə. O ma tɔgɪ-ba o zɔ Wɛ-di-kamunu kum wɔ. O maa veə yɪ o faŋa wɛɛni yɪ o zuli Wɛ. ⁹ Nɔn-kɔgɔ kum ma na o na veə yɪ o zuli Wɛ. ¹⁰ Ba ma lwarɪ ni nɔɔnu wɔm kuntu mu yɪ looru

wulɔ ya na je We-di-kamunu kum Ni-laa kum ni tun. Ku ma tiini ku soori-ba, yi ku ki-ba yæu di kulɔ na ki tun.

Piyæeri na tɔɔli We kwæræ We-di-kamunu kum wɔni te tin

¹¹ Nɔɔnɔ wɔm ma yɔɔri o mæeli Piyæeri di Zan. Nɔɔna bam maama maa yi yæu. Ba ma zanɔ ba duri ba vu ba te, kunkɔɔ kulɔ na jigi pɔwɔɔ yi ba maa bæ ni Salomɔn kunkɔɔ tin ni. ¹² Piyæeri na ne nɔɔna bam kuntu tin, o ma ta di ba o wɔ: «A badonnæ Yisurayeli tiinæ-ba, beŋwaanɔ mu yi abam yi yæu di kulɔ na ki tun? Bæe mu yi abam yɔɔri á nii dibam kuntu? Abam buŋi si ku yi dibam tɔti dam mu pɛ o zanɔ o ve na? Á buŋi ni ku yi dibam na kwari We lanyiranɔ tin ŋwaanɔ mu pɛ o zanɔ o ve na? ¹³ Ku nan na yi te tin, dibam nabaara Abraham di Yizaki di Zakɔbi Baŋa-We laan mu pɛ DI tintuŋnɔ Zezi jɔŋi paari di zulæ. Abam jaanɔ wuntu mu á pa ba gu-o. Pilati deen buŋi si o yag-o yi abam wɔ se. ¹⁴ Zezi Krisi yi wɔ-pɔŋo tu mu di ciga tu. Abam nan vi-o, yi á daari á loori Pilati si o yagi non-guru mu o pa abam. ¹⁵ Abam na ki te tin, á gu wulɔ na yi ŋwia tu tin mu, yi We joori DI bi-o DI pa o yagi tɔni. Dibam yi maana tiinæ dí bri nɔɔna ciga kam kuntu. ¹⁶ Ku yi Zezi Krisi yiri dam diŋ ŋwaanɔ, di dí na ki dí wɔ-didɔa did-o tin mu pɛ nɔɔnɔ wulɔ abam na ne yi á ye tin na dam. Ku yi o na ki o wɔ-didɔa di Zezi tin mu pɛ o na yazuræ abam maama yigæ ni.

¹⁷ A ko-biæ-ba, abam di á yigæ tiinæ bam na ki Zezi te tin, a ye ni abam ya yeri wɔŋo kulɔ á na ki tun mu. ¹⁸ Faŋa faŋa tin, We deen pɛ DI nijɔŋnæ bam maama tɔɔli DI kwæræ ba bri nɔɔna ni Krisi wɔm DI na tuŋi tin maŋi si o yaari mu. Abam na ki-o te

tin mu pɛ We taani diŋ sɔni di ki. ¹⁹ Kuntu ŋwaanɔ, nan læni-na á wɔrɔ á yagi kæm-balwaarɔ, si á daari á pipiri á taá tɔgi We, si We wó yagi á lwarim DI ma ce abam. ²⁰ Kuntu tin, di Yuutu Baŋa-We wó pa abam wɔrɔ taa zuræ maŋa di maŋa, yi DI daari DI tuŋi Krisi wɔm DI na maŋi DI kuri si DI pa abam tin. Wuntu mu yi Zezi. ²¹ O maŋi si o taa wɔ We-sɔŋo ni mu, si ku taa ve maŋa kalɔ We na wó fɔgi DI kwe wænu maama tin, ni We na maŋi DI pa DI nijɔŋnæ bam tɔɔli DI kwæræ faŋa faŋa te tin. ²² Ku yi ninæni Moyisi deen na tagi o wɔ: «Abam Yuutu Baŋa-We wó pa abam dwi tu didɔa mu zanɔ o taa yi We nijɔŋnæ abam tɔti ni, ni DI na tuŋi amɔ Moyisi te tin. Wuntu nan na tuæ, abam maŋi si á se taani diŋ maama o na wó ta o bri abam tin. ²³ Wulɔ maama nan na wɔ se kulɔ We nijɔŋnæ wɔm na wó bri tin, ba maŋi si ba li ku tu mu We nɔɔna bam wɔni ba gu.» Mu kulɔ Moyisi deen na tagi tin. ²⁴ Ku na puli di Samuweli di balɔ maama na sanɔ o kwaga tin, We nijɔŋnæ balɔ maama na tɔɔli We kwæræ tin deen bri kulɔ na wó ki da yantu wɔni tin mu. ²⁵ We kwæræ kam DI deen na pɛ DI nijɔŋnæ bam si ba tɔɔli tin yi abam ŋwaanɔ mu. We ni diŋ DI deen na goni DI pa dibam nabaara bam tin di daa ta yi abam ŋwaanɔ mu. DI deen goni ni di Abraham DI wɔ: «Nmu dwi diŋ ŋwaanɔ amɔ wó ki lɔgu baŋa dwi tiinæ maama lanyiranɔ.» ²⁶ Kuntu ŋwaanɔ Baŋa-We de yigæ DI tuŋi DI tintuŋnɔ wɔm abam tee ni mu, si o ki abam lanyiranɔ di o na pa abam didɔa didɔa yagi á kæm-balwaarɔ tum.»

4

Ba na jaanɔ Piyæeri di Zan te tin

¹ Piyeeru di Zan deen na wura ba njoonu kuntu donj ba bri noona bam tun, Zwifə bam kaanum tiinə didaani We-di-kamunu kum yiruna bam yigə tu wum di Sadusian tiinə badonnə ma zanj ba ba ba te. ² Ba bana tiini ya zanj di Piyeeru di Zan di ba na njoonu te ba wɪ, Zezi bi o yagi tʊɒnɪ, yɪ kuntu bri nɪ twa dɪ wʊ wani ba bi ba yagi tʊɒnɪ tun. ³ Ba ma ja Piyeeru di Zan ba kɪ pɪna digə nɪ. Tɪga na yɪ tun njwaani, ba ma yagi-ba da sɪ tɪga pʊɒrɪ. ⁴ Kʊ daari kɔgɔ kʊm noona zanzan ma sɛ taani dɪlʊ ba na ni tun, yɪ ba kɪ ba wʊ-dɪdʊa dɪ Zezi. Balʊ na sɛ tun kɔgɔ kʊm deen yɪ nɪnɛnɪ noona mʊrr-tɪnu (5.000).

⁵ Tɪga na pʊɒrɪ tun, Zwifə yigə tiinə bam di ba nakwa bam di ba callu karanyina tiinə bam ma la daani Zeruzalem nɪ. ⁶ Ba ma jeeri didaani Anni wʊlʊ na yɪ ba kaanum yuutu tun, di Kayifu di Zan di Alesandri, di balʊ na tɔgɪ ba yɪ kaanum yuutu wum soŋɔ tiinə tun. ⁷ Ba ma pa Piyeeru di Zan ba ba zɪgɪ ba yigə nɪ. Ba ma bwe-ba ba wɪ: «Kʊ yɪ dɪ bɛɛ dam mʊ, dɪ wɔɔ yɪrɪ njwaani mʊ, abam me á kɪ kuntu?»

⁸ We Joro kum laan ma ba Piyeeru te di dam. O ma ləri-ba o wɪ: «Tɪv kum yigə tiinə di nakwa-ba, ⁹ abam zɪm na bwe dɪbam kʊlʊ taani tun, kʊ na yɪ dɪbam na zəni kɔrɔ kʊm yɪ kʊ na yazurə tun, ¹⁰ dɪ wʊ pa abam di Yisɪrayɛlɪ dwi tiinə bam maama lwarɪ kʊ na kɪ te. Á taá ye nɪ Nazareti tu Zezi Krisi yɪrɪ dam njwaani mʊ pɛ noonʊ wuntʊ na yazurə, yɪ o laan ba o zɪgɪ abam yigə nɪ. Abam nan pagɪ Zezi Krisi tʊɒn-dagara banja nɪ á gʊ, yɪ We joori Dɪ bi-o Dɪ pa o yagi tʊɒnɪ. ¹¹ Wuntʊ mʊ yɪ wʊlʊ We tɔnɔ kʊm na manɪ kʊ ta o taani nɪ:

«Kandwe dɪlʊ abam lwara bam na vɪn tun laan mʊ joori di ba

di ji kandwe dɪlʊ na paɪ soŋɔ kʊm dana tun.»

¹² Yɪrɪ didonj daa təri lʊgʊ banja nɪ We na pɛ nabiinə sɪ di wani di pa ba na vrɪm. Kʊ na daɪ Zezi Krisi yɪranɪ mʊ wai o vrɪ noona o yaga.»

¹³ Zwifə nakwa bam na nɛ Piyeeru di Zan na jɪgɪ baari di ba na njoonu te tun, kʊ ma kɪ-ba yəəu di ba na yɪ noona balʊ na yəri kʊlʊkʊlʊ yɪ ba daɪ yɪ-pʊrɪ-nyɪna tun njwaani. Ba ma lwarɪ nɪ bantʊ deen tɔgɪ ba wʊ di Zezi mʊ. ¹⁴ Ba na nɛ kɔrɔ kʊm na zɪgɪ Piyeeru di Zan tee nɪ yɪ kʊ jɪgɪ yazurə tun, ba maa warɪ kʊlʊkʊlʊ sɪ ba daa ta. ¹⁵ Ba ma ta di ba ba wɪ, ba nunɪ da ba taani dim jəgə kam nɪ sɪ ba daari. Ba laan maa wura ba bwe daani, sɪ ba nii ba na wʊ kɪ te tun. ¹⁶ Ba ma bwe daani ba wɪ: «Dɪ nan wʊ kɪ noona bantʊ ta mʊ? Noona balʊ maama na zʊɒrɪ Zeruzalem nɪ tun lwarɪ nɪ bantʊ mʊ kɪ wo-kɪnkagɪlɪ dim kuntu. Dɪ daa bá wani dɪ ta nɪ vwan. ¹⁷ Dɪ nan na lagɪ sɪ kəm dɪntʊ yɪ jagɪ di vu yigə tun, dɪ manɪ sɪ dɪ kaani noona bam mʊ, sɪ ba daa yɪ njoonu Zezi wonjɔ di noon-noonʊ.»

¹⁸ Ba laan ma joori ba bəŋi-ba, yɪ ba zʊ. Ba ma ta di ba ba wɪ, ba ba jɪgɪ cwəŋə sɪ ba daa njoonu Zezi wonjɔ, naa sɪ ba taa bri noona di wuntʊ yɪrɪ. ¹⁹ Piyeeru di Zan ma ləri-ba ba wɪ: «Abam tɪtɪ bʊŋɪ-na á nii. Kɔɔ mʊ lana We yigə nɪ? Kʊ manɪ sɪ dɪ sɛ abam dɪ dwəni Banja-We na? ²⁰ Dɪbam nan bá wani dɪ yagi kʊlʊ dɪ na nɛ yɪ dɪ kwəri dɪ ni tun njwana.»

²¹ Zwifə nakwa bam laan ma fɔgɪ ba kaani-ba zanzan, yɪ ba daari ba yagi-ba ba pa ba viiri. Ba deen wʊ nɛ kʊlʊ kʊm ba na wʊ vanɪ ba zwa kʊ banja nɪ tun, bɛnjwaani tɪv kʊm noona maama tiini ba zuli We di wonjɔ kʊlʊ na kɪ tun. ²² Bɛnjwaani noonʊ wʊlʊ wo-kɪnkagɪlɪ dim na kɪ o banja nɪ

yi o na yazurɛ tɪn dwe bɪna fiinna o ya na yi kɔrɔ.

Zezi karabiɔ bam na tɔŋi dɪ We Joro dam te tɪn

²³ Ba na yagɪ Pɪyɛɛri dɪ Zan kɔntɔ tɪn, ba ma joori ba vu ba kɔgɔ kɔm te. Ba ma ta dɪ ba Zwifɛ kaanɔm yigɛ tiinɛ bam dɪ ba tɪv kɔm nakwa bam na tagɪ kɔlv tɪn. ²⁴ Ba na ni kɔntɔ tɪn, ba maama ma wɛli daanɪ ba warɪ We yi ba wɪ: «Yuutu Baŋa-We, nmɔ mu kɪ weyuu dɪ tɪga baŋa dɪ na-fara dɪ wɛɛnu tɪlv maama na zɔvri tɪ wɔnɪ tɪn. ²⁵ Dɪ nabaaru Davidi deen mu yi nmɔ tɪntɔŋɔ. Nmɔ deen ma pa n Joro kɔm pa o ta nmɔ kwɛrɛ kam o wɪ:

«Bɛɛ mu yi lɔgɔ baŋa tiinɛ dwi tɛri tɛri bana zanɪ yi ba buŋi wubɔŋ-yɔɔrɔ?»

²⁶ Ba pwa bam ti ba yigɛ sɪ ba kɪ jara.

Ba yum tiinɛ dɪ ma la daanɪ sɪ ba kɪ jara dɪdaanɪ Baŋa-We dɪ Krisi wɔm Dɪ na tɔŋi tɪn.»

²⁷ Kɔ sɪnɪ kɔ kɪ kɔntɔ mu. Tɪv kɔntɔ nɪ mu Erɔdɪ dɪ Pɔnsɪ Pilati jɔni daanɪ dɪ Yisrayeli tiinɛ dɪ dwi-ge tiinɛ, sɪ ba ja dɪ nmɔ tɪntɔŋ-ŋɔm Zezi wɔlv nmɔ na kuri tɪn. ²⁸ Ba na bwe daanɪ kɔntɔ tɪn, ba kɪ kɔ manɪ dɪ nmɔ na manɪ n li wubɔŋa dɪ n dam dɪm sɪ kɔlv wɔ kɪ tɪn mu. ²⁹ Dɪ Yuutu We, nii ba na lagi ba yaari dɪbam te tɪn! Dɪbam nan yi nmɔ tɪntɔŋna mu. Nan pa dɪbam dam, sɪ dɪ wanɪ dɪ taá tɔɔli nmɔ kwɛrɛ kam dɪ baari. ³⁰ Nan twɪ n ji-dɪa kam n pa nɔɔna taa nai yazurɛ, sɪ n pa wo-kɪnkagɪla dɪ wɛɛnu tɪlv na bri n dam tɪn taa kɪ nmɔ tɪntɔŋ-ŋɔm Zezi yɪri dɪm ŋwaanɪ.»

³¹ Ba na warɪ We ba ti tɪn, jɛgɛ kam ba na lagi daanɪ mɛ tɪn ma sisɪŋɛ. We Joro kɔm laan ma ba ba maama te dɪ dam, yi ba ŋɔɔnɪ We kwɛrɛ kam dɪ baari.

³² Zezi karabiɔ bam kɔgɔ kɔm maama wubɔŋa dɪ ba ŋwɪa maama deen yi bidwɪ mu. Ba

wɔlvwɔlv wɔ tagɪ nɪ wɔm yɪranɪ mu te o wɛɛnu. Wɛɛnu tɪlv ba na jigɪ tɪn yi ba maama nyɪm mu. ³³ Zezi tɪntɔŋna bam maa jigɪ dam kamunu, yi ba fɔgɪ ba bri dɪ Yuutu Zezi cɪga kam nɪ o sɪnɪ o bi o yagɪ tɔvɔnɪ. We ma zɛni ba maama dɪ Dɪ zaanɪ dɪm lanyɪranɪ. ³⁴ Nɔɔn-nɔɔnɔv tɛri ba kɔgɔ kɔm wɔnɪ o na yi yinɪgɛ tu. Balɔ na jigɪ kari naa sam tɪn yɛni ba yɛgi-tɪ mu, ³⁵ yi ba daari ba kwe sɛbu kɔm ba ja ba ba pa Zezi tɪntɔŋna bam. Ba laan ma manɪ sɛbu kɔm ba pa daanɪ, kɔ manɪ dɪ wɔlv maama na lagi zɛnɛ te tɪn.

³⁶ Kɔntɔ, Zɔzɛfv wɔlv ba na maa bɛ nɪ Banabasi, kɔ kuri mu kwɪɛ tu, yi o yi Leviti tu wɔlv na nuŋi Sipri tɪn, ³⁷ o deen yɛgi o kara yi o kwe sɛbu kɔm o pa Zezi tɪntɔŋna bam.

5

Ananiya dɪ Safiira

¹ Kɔ daari nɔɔnɔv wɔdɔŋ deen mu wɔra, o yɪri mu Ananiya, o kaanɪ yɪri mu Safiira. Nɔɔnɔv wɔm ma kwe ba kara o yɛgi. ² O ma twɛri sɛbu kɔm wɔnɪ sɪ o ta jigɛ, yi o kaanɪ dɪ ye kɔ ni nɪ. O laan ma kwe kɔlv na daari tɪn o ja vu o pa Zezi tɪntɔŋna bam. ³ O na kɪ kɔntɔ tɪn, Pɪyɛɛri ma ta did-o o wɪ: «Ananiya, bɛɛ mu kɪ yi nmɔ pa sɪtaanɪ wanɪ nmɔ kɔntɔ dɔŋ, yi n fɔ vwan dɪ We Joro kɔm dɪ nmɔ na twɛri kara kam sɛbu kɔm wɔnɪ sɪ n ta n jigɪ tɪn? ⁴ Manɪ kam nmɔ ta na wɔ yɛgi kara kam tɪn, ka ya yi nmɔ nyɪm mu. Nmɔ nan na kwe n yɛgi tɪn, sɛbu kɔm ta yi nmɔ nyɪm mu. Bɛŋwaanɪ mu n buŋi n wɔ nɪ, yi nmɔ kɪ kɛm dɪm kɔntɔ? Nmɔ na fɔgɪ vwan kɔntɔ tɪn, n fɔgɪ n pa We mu, sɪ kɔ dai nabiinɛ.»

⁵ Ananiya na ni kɔntɔ tɪn, o ma tɔ tɪga nɪ o tɪ. Kɔ deen ma pa fɔvɔnɪ ja balɔ maama na lwari kɔ

ni ni tɪn. ⁶ Nɔn-dɔnnɔ ma zaŋi ba vu ba pri tɔ wɔm ba ja nuŋi ba ki.

⁷ Kɔ na ke ni luu tɪtɔ te tɪn, o kaani wɔm di daa ma ba o zɔ Pɪyɛri-ba te. O ma daa ta wɔ lwarɪ kɔlɔ na ki tɪn. ⁸ Pɪyɛri ma ta did-o o wɪ: «Ta n bri-ni, mɔ sɛbu kɔlɔ maama nmɔ di n barɔ wɔm na jonɪ á kara kam ŋwaani tɪn na?» O ma se o wɪ: «Ɛɛn, kɔ maama mɔ kɔntɔ.»

⁹ Pɪyɛri laan ma bwe-o o wɪ: «Bɛŋwaani mɔ nmɔ di n barɔ wɔm ki ni daani sɪ á maŋi Yuutu Baŋa-Wɛ Joro kɔm á nii? Nɔɔna balɔ na kwe n barɔ wɔm ba ki tɪn ta zɪgɪ digɛ kam ni ni lele kɔntɔ. Ba nan wɔ zɪŋi nmɔ di ba ja nuŋi.» ¹⁰ O na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, bɪdwɪ baŋa ni mɔ kaani wɔm tɔ tɪga ni Pɪyɛri yigɛ ni o ti. Nɔn-dɔnnɔ tum ma ba ti yi di o tɪga. Ba ma kwe-o ba ja nuŋi ba ki o barɔ wɔm tɪkɛri ni.

¹¹ Fɔɔni dɛɛn ma ja Zezi kɔgɔ kɔm di nɔɔna balɔ maama di na ni kɔlɔ na ki tɪn.

¹² Wɛ dɛɛn pɛ Zezi tɪntɔŋna bam ki wɛɛnu tɪlɔ na bri Dɪ dam tɪn di wɔ-kɪnkagɪla zanzan nɔɔna tɪtari ni. Zezi nɔɔna bam maama dɛɛn yɛni ba jeeri daani di wɔbɔŋ-dɪdwɪ mɔ faŋa faŋa Pɛ Salɔmɔn kɔnkɔlɔ kɔm ni. ¹³ Balɔ na dai ba kɔgɔ kɔm wɔ nɔɔna tɪn, ba wɔlɔwɔlɔ wɔ dɛ o wɛli ba wɔni. Kɔ daari tɪv kɔm nɔɔna bam maama ma tee Zezi nɔɔna bam. ¹⁴ Baara di kaana zanzan dɛɛn tu ba ki ba wɔ-dɪdɔ di dɪ Yuutu Zezi. Ba ma tɔgɪ ba wɛli o kɔgɔ kɔm wɔni. ¹⁵ Zezi nɔɔna bam na yi kɔntɔ tɪn, nɔɔna maa zɪŋi yawɪna ba nuŋi ba tɪŋi cwe niɛ ni. Ba dɛɛn tɪŋi-ba sari di gungwɛlu baŋa ni mɔ, sɪ Pɪyɛri na maa tɔgɪ da o kea, sɪ o lulɔŋu kɔm má wani kɔ tɔgɪ ba badonnɛ baŋa. ¹⁶ Nɔɔna zanzan maa yɛni ba nuŋi Zeruzalem sa-tɪni dɪm maama wɔni ba jaani yawɪna di balɔ ciciri na jɪgɪ-ba sɪ yaari tɪn ba tui, yi ba maama nɛ yazurɛ.

Ba na jɪgɪ Zezi tɪntɔŋna bam ba yaari te tɪn

¹⁷ Zwifɛ bam kaanɪm yuutu wɔm di o nɔɔna bam maama na tɔgɪ ba yi Sadusian tiinɛ kɔgɔ kɔm wɔ nɔɔna tɪn dɛɛn ma na kɔlɔ na ki tɪn. Ba maa tiini ba jɪgɪ wɔgɔrɔ di Zezi tɪntɔŋna bam. ¹⁸ Ba laan ma zaŋi ba ja-ba ba ja vu ba ki pɪna digɛ ni. ¹⁹ Tɪga na yi tɪn, Baŋa-Wɛ maleka ma ba ka pɔri pɪna digɛ kam niɛ yam, yi ka pa Zezi tɪntɔŋna bam nuŋi. Ka ma ta di ba ka wɪ: ²⁰ «Ve-na á zɔ Wɛ-di-kamunu kɔm, sɪ á taá bri nɔɔna bam Wɛ ŋwɪ-dɔŋa kam na yi te tɪn maama.» ²¹ Ba ma se Wɛ maleka kam ni. Tɪga na pɔri tɪtɪtɪ tɪn, ba ma vu ba zɔ Wɛ-di-kamunu kɔm ba wɔra ba bri nɔɔna bam.

Kaanɪm yuutu wɔm di o nɔɔna bam laan ma bɛŋi Zwifɛ sariya-dirɛ nakwa di Zwifɛ nakwa bam kɔgɔ kɔm maama sɪ ba kikili daani. Ba ma daari ba tɔŋi nɔɔna sɪ ba vu ba li Zezi tɪntɔŋna bam pɪna digɛ kam ni ba ja ba pa-ba. ²² Ba nɔɔna bam na yi da tɪn, mɔ ba wɔ nɛ Zezi tɪntɔŋna bam pɪna digɛ kam ni. Ba ma joori ba vu Zwifɛ nakwa bam te yi ba wɪ: ²³ «Dɪ na yi da tɪn, pɪna digɛ kam niɛ yam pɪ mɔ lanyɪrani. Nɔɔna balɔ na wɔra ba yɪra sɪ pɪna bam yi lu tɪn maa zɪgɪ da. Dɪ nan na pɔri digɛ kam tɪn, dɪ wɔ nɛ nɔɔn-nɔɔnɔ ka wɔni.»

²⁴ Wɛ-di-kamunu kɔm yɪrɪna bam yigɛ tu wɔm dɪdaani kaanɪm yigɛ tiinɛ bam na ni kɔntɔ tɪn, ba wɔbɔŋa vugimi daani yi ba yɛri kɔlɔ na ki Zezi tɪntɔŋna bam tɪn. ²⁵ Nɔɔnɔ wɔdɔŋ laan ma ba o zɔ ba na wɔ mɛ tɪn o ta di ba o wɪ: «Nii-na, nɔɔna balɔ abam ya na jaani á ki pɪna digɛ kam ni tɪn, bam mɔ wɔ Wɛ-di-kamunu kɔm wɔni ba zɪgɪ da ba bri nɔɔna.»

²⁶ Yɪrɪna bam yigɛ tu wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o di o nɔɔna bam ma joori ba vu ba ja Zezi tɪntɔŋna

bam ba ba. Ba daa wu jaani-ba di dam, beŋwaani ba kwaru fubuni si nɔɔna bam wu duli-ba di kandwa.

²⁷ Ba laan ma pa ba zɔ ba zigɔ sariya-dirɛ nakwa bam yigɛ ni. Kaanum yuutu wum laan ma bwe-ba o wi: ²⁸ «Beŋwaani mu á ki kuntu? Dɔbam manɔ di kaani abam si á daa yi taá bri nɔɔna di yiri duntu. Nii abam na ki te. Á pe abam zaasum dim yiranu mu jagɔ Zeruzalem maama wunu, yi á ta lagɔ si wuntu caa kum tɔgɔ dɔbam.» ²⁹ Piyɛɛri di o donnɔ tuntɔŋna bam ma lɛri ba wi: «Dɔbam manɔ si dí se Wɛ ni mu kv dwani nabiinɛ ni. ³⁰ Zezi wulɔ abam na jaani á pa tuun-dagara baŋa ni á gv tin, Baŋa-Wɛ dilɔ dɔbam nabaara bam na tɔgɔ tin mu pe o bi o yagɔ tuuni. ³¹ Kv yi wuntu mu Baŋa-Wɛ zɛŋ-o DI jɛni DI jazum ni, si o taa yi dɔbam Pe di dí Vɛruv, si o pa Yisrayeli tiinɛ na cwɛŋɔ ba lɛni ba wuru, si Wɛ laan yagɔ ba lwarim DI ma ce-ba. ³² Dɔbam di Wɛ Joro kulɔ Wɛ na pe balɔ maama na se DI ni tin yi cɛga kantɔ maana tiinɛ.»

³³ Zwifɛ nakwa bam na ni Zezi tuntɔŋna bam na te kulɔ tin, ba bana ma tiini ya zanɔ di ba, yi ba lagɔ si ba gu-ba. ³⁴ Sariya-dirɛ nakwa bam didɔ ma zanɔ ba titari ni, o yiri mu Gamalyeli. O yi Farizian tu yi o ta yi Wɛ cullu tum karanyin-kamunu. Nɔɔna maama maa pa-o zulɔ. O na zanɔ ba kɔgɔ kum wunu tin, o maa wi, ba ja Zezi tuntɔŋna bam ba nunɔ pooni si ba cɛgi futɔ. ³⁵ O ma daari o ta di sariya-dirɛ nakwa bam o wi: «Yisrayeli tiinɛ-ba, á cu-na á titɔ di á na buɔi si á ki nɔɔna bantɔ te tin. ³⁶ Kv ta wu daani nɔɔnu wudonɔ mu zanɔ dɔbam lɔgv ni, o yiri mu Tɔdasi. O maa pai o yi nɔn-kamunu yi nɔɔna zanzan deen tɔgɔ o kwaga, ba yi ninɛeni nɔɔna biɛ-yana (400) te. Ba deen gv-o mu yi o karabiɛ bam jagɔ

da yigɛ ni. Nɔɔn-nɔɔnu daa wu daari. ³⁷ Kuntu kwaga ni Galile tu wudonɔ di daa ma zanɔ o yiri mu Zudasi. Manɔ kam ba deen na wura ba garɔ dí lɔgv kum nɔn-biɛ tin, mu o zanɔ o la kɔgɔ o ki o kwaga ni. Ba ma gv wuntu di. O di kwaga nɔɔna bam maama ma jagɔ da yigɛ ni. ³⁸ Kuntu ŋwaani mu a lagɔ a ta abam si á yi zanɔ á ki nɔɔna bantɔ kulɔkulɔ. Yagi-na-ba, beŋwaani ba wubɔŋa yam di ba tituŋa yam maama na yi nabiinɛ nyum mu, yaá ba ya ji kafe mu. ³⁹ Kv nan na yi Wɛ nyum mu, abam bá wani á ci-ba. Yiri-na á titɔ si á yi ba á ja di Baŋa-Wɛ.»

Gamalyeli na tagɔ kuntu o ti tin, ba ma se o taani dim. ⁴⁰ Ba ma bɛŋi Zezi tuntɔŋna bam si ba joori ba zɔ ba te. Ba ma magi-ba di balaara, yi ba daari ba kaani-ba si ba daa yi ŋɔɔni kulɔkulɔ di Zezi yiri. Ba laan ma yagɔ-ba yi ba viiri.

⁴¹ Zezi tuntɔŋna bam ma nunɔ sariya-dirɛ nakwa bam tee ni, yi ba jigɔ wɔpolo lanyiranu di ba na manɔ si ba na yaara Zezi yiri ŋwaani tin. ⁴² De maama ba maa yɛni ba jeeri daani Wɛ-di-kamunu kum wunu, yi ba daari ba tɔli sam ba bri nɔɔna Wɛ cɛga kam. Ba ma tɔɔli Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam, ni Zezi mu yi Krisi wum Wɛ na tɔŋi tin.

6

Ba na li nɔɔna barpe tituŋa yam ŋwaani te tin

¹ Manɔ kam kuntu ni Zezi karabiɛ bam kɔgɔ kum maa wura ku pulɔ zanzan. Ba kɔgɔ kum wunu Zwifɛ balɔ na yi vɛrɛ yi ba ŋɔɔni Greki tiinɛ taani dum tin maa jigɔ balɔ na ŋɔɔni ba titɔ Zwifɛ taani dum tin ba puuna, di ba na ba pai ba kadɛnɔ kulɔ na manɔ si ba pa-ba ba ni-wɔdiu ŋwaani de maama tin. ² Zezi tuntɔŋna fugɛ-bale bam ma bɛŋi ba kɔgɔ kum maama ba

kɪ daanɪ, yɪ ba ta ba wɪ: «Kɪ wɔ manɪ sɪ dɪbam yaɣɪ Wɛ taanɪ dɪm zaasɪm, sɪ dɪ daari dɪ taá manɪ wɔdiiru. ³ Dɪ ko-biə-ba, á manɪ sɪ á lɪ nɔɔna barpe mu á wɔnɪ, sɪ dɪ pa ba taa nii wænu tɪntɔ banɔ nɪ. Ba nan manɪ sɪ ba taa yɪ nɔɔna balɔ nɔɔna maama na ye nɪ ba yɪ nɔn-ŋɔna yɪ Wɛ Joro kɔm wɔ ba tee nɪ lanyɪranɪ yɪ ba jɪɣɪ wɔbɔŋ-ŋɔna tɪn. ⁴ Sɪ dɪbam dɪ daari dɪ kwaanɪ dɪ nii Wɛ warɪm dɪ Dɪ taanɪ dɪm zaasɪm banɔ nɪ.»

⁵ Ba na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔ ma poli ba kɔɔ kɔm maama wɔ. Ba ma kuri nɔɔnɔ wɔdɔŋ, o yɪrɪ mu Etiyenu. Wɔntɔ jɪɣɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi yɪ Wɛ Joro kɔm wɔ o tee nɪ. Ba ma wɛli Filipi dɪ Prokori dɪ Nikano dɪ Timɔn dɪ Pamɪna dɪ Nikola wɔlɔ na nuŋɪ Antɔsɪ, o yɪ dwi-ge tu yɪ o ba o tɔɣɪ cullu tɪlɔ Wɛ na pɛ dɪbam Zwifə bam tɪn. ⁶ Ba ma lɪ-ba ba ja vu ba zɪɣɪ Zezi tɪntɔŋna bam yigə nɪ. Ba ma warɪ Wɛ ba pa-ba yɪ ba danɪ ba jɪa ba banɔ nɪ.

⁷ Wɛ kwərə kam dɛen ma fɔɣɪ ka jagɪ ka ve yigə yɪ nɔɔna sɛ-ka. Zezi karabiə bam kɔɔ kɔm maa pulə zanzan Zeruzalɛm nɪ. Zwifə kaanɪm tiinə zanzan dɪ dɛen ma ba ba sɛ Zezi cɪga kam.

Ba na jaanɪ Etiyenu te tɪn

⁸ Etiyenu dɛen yɪ nɔɔnɔ wɔlɔ Wɛ na pɛ-o zaanɪ dɪ dam zanzan tɪn. O maa tiini o kɪ wɔ-kɪnkagɪla dɪ wænu tɪlɔ na brɪ Wɛ dam tɪn nɔɔna tɪtarɪ nɪ. ⁹ Nɔɔna badonnə maa zanɪ ba magɪ kantɔɔ dɪd-o. Bantɔ nuŋɪ Zwifə kɔɔ kɔlɔ ya na yɪ gambe yɪ ba laan ba ba te ba tɪtɪ tɪn wɔnɪ mu. Ba dɛen nuŋɪ Sireenɪ dɪ Alesandri mu. Ba ma tɔɣɪ ba wɛli dɪ Zwifə badaara na nuŋɪ Silisi dɪ Azi tɪn. ¹⁰ Ba na magɪ kantɔɔ dɪd-o tɪn, o ma ŋɔɔnɪ dɪ bɔŋɪm dam nɪ Wɛ Joro kɔm na pɛ-o te tɪn, kɔ pa ba daa warɪ o taanɪ ba ləri. ¹¹ Ba laan ma nuŋɪ ba kɪ ni dɪdaanɪ nɔɔna badonnə, sɪ ba fɔ

wan ba ta wɪ: «Dɪbam ni nɔɔnɔ wɔntɔ na ŋɔɔnɪ o twɪ Moyisi dɪ Wɛ.»

¹² Ba ma pa tɪlɔ kɔm nɔɔna dɪ ba nakwa bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə bam bana zanɪ, yɪ ba ja Etiyenu ba ja vu ba sarɪya-dirə nakwa bam yigə sɪ ba dɪ o taanɪ. ¹³ Ba ma pa nɔɔna badonnə zɔ ba fɔ vwan ba pa-o, yɪ ba ta ba wɪ: «Manɔ maama nɔɔnɔ wɔntɔ sɪnɪ o ŋɔɔnɪ ta-balwaarɔ mu o paɪ dɪbam Wɛ-di-kamunu kɔm dɪ Wɛ cullu tɪlɔ Dɪ na kɪ Moyisi jɪŋa nɪ dɪbam ŋwaanɪ tɪn. ¹⁴ Dɪ ma ni o na tagɪ o wɪ, Nazaretɪ tu Zezi mu wɔ ba o cɔɣɪ Wɛ-di-kamunu kɔm, yɪ o pipiri mu kɔlɔ maama Moyisi dɛen na brɪ dɪ nabaara sɪ dɪ taá tɔɣɪ tɪn.»

¹⁵ Zwifə nakwa balɔ maama na je da tɪn laan maa yɔɔrɪ ba nii Etiyenu cɔɔn. Ba ma nii ba na o yibiyə na ləri nɪ maleka yibiyə te.

7

Etiyenu na tɔlɔ o kwərə te tɪn

¹ Zwifə kaanɪm yuutu wɔm ma zanɪ o bwe Etiyenu o wɪ: «Wænu tɪlɔ ba na tagɪ ba pa nmɔ tɪn yɪ cɪga mu naa vwan mu?»

² Etiyenu laan ma ləri o wɪ: «A kwə-ba dɪ a ko-biə-ba, cəgi-na amɔ na lagɪ a ta wɔŋo kɔlɔ tɪn. Faŋa faŋa tɪn Paari-Zulə Tu Banɔ-Wɛ mu tu dɪbam nabaaru Abraham te. Kantɔ manɔ kam nɪ, Abraham dɛen ta zɔurɪ Mesopotami nɪ mu. O daa ta wɔ ve sɪ o taa zɔurɪ Aaran nɪ. ³ Wɛ dɛen ma ta dɪd-o Dɪ wɪ: «Yagɪ n tɪtɪ tɪlɔ kɔm dɪ n sɔŋɔ tiinə, sɪ n daari n vu tɪlɔ kɔlɔ amɔ na wɔ brɪ nmɔ tɪn.» ⁴ O ma sɪnɪ o zanɪ o nuŋɪ Kalɪdɪan tiinə tɪlɔ kɔm nɪ o vu o yɪ Aaran o zɔurɪ da. O na wɔ dáanɪ tɪn, o ko ma tɪ. Wɛ ma pa o daa nuŋɪ o fɔɔrɪ o vu o yɪ tɪlɔ kɔntɔ abam na zɔurɪ zɪm tɪn. ⁵ Wɛ nan wɔ pɛ Abraham tɪga yo seenɪ sɪ o taa te, dɪ finfin

dɪ. Wɛ dɛɛn goni ni mʊ dɪd-o Dɪ wɪ, wɔm wɔ pa-o tɪga kantʊ sɪ o taa te, yɪ o na tɪɟɪ o daari, sɪ o dwi tiinɛ ta ta te-ka. Wɛ na goni Dɪ ni dum tɪn, Abraham ta ba jɪɟɪ bu. ⁶ Mʊ Wɛ na tagɪ kʊlʊ dɪd-o tɪn mʊ tɪntʊ: «Abraham, n mʊ dwi tiinɛ wɔ vu ba taa zʊʊrɪ tu-gaa nɪ. Baá ta yɪ gambɛ mʊ tɪw kʊm kʊntʊ nɪ, yɪ nɔɔna wɔ bɛɛsi-ba taan bɪna biɛ-yana (400). ⁷ Amʊ Wɛ nan wɔ dɪ balʊ na fɪ-ba sɪ ba tʊɲɪ gambɛɛm tituḡa tɪn taanɪ sɪ ba na cam. Kʊntʊ kwaga nɪ, ba laan wɔ nunɪ tɪw kʊm kʊntʊ nɪ ba ba, ba taa zuli amʊ jɔgɛ kantʊ nɪ.» ⁸ Baɲa-Wɛ ma daari Dɪ go ni Dɪ pa Abraham Dɪ wɪ, Abraham dwi tiinɛ taa goni ba bɛkɛrɪ sɪ kʊ brɪ nɪ ba sɛ Dɪ ni. Kʊntʊ, Abraham na lʊɟɪ Yizakɪ tɪn, da nana dɛ nɪ o ma go-o. Yizakɪ dɪ dɛɛn ma ba o lʊ Zakɔbɪ, o dɪ ma go-o. Zakɔbɪ ma lʊ dɪ nabaara fugɛ-bale bam yɪ o go-ba dɪ.

⁹ Nabaara bam dɪdʊa yɪrɪ mʊ Zʊzɛfʊ. O currʊ tum dɛɛn maa jɪɟɪ wʊ-gʊrʊ dɪd-o. Kʊntʊ ŋwaanɪ mʊ ba jaan-o ba yɔgi ba pa o vu Ezipi sɪ o taa yɪ gambaa. Wɛ ta maa wura dɪd-o. ¹⁰ Dɪ ma pa o nunɪ cam maama wɔnɪ dɪ yazurɛ. Zʊzɛfʊ na tu o zɪɟɪ Ezipi pa-farʊ wɔm yɪgɛ nɪ tɪn, Wɛ pɛ-o wʊbʊŋ-ŋʊna yɪ pɛ wɔm yɪ su Zʊzɛfʊ lanyɪranɪ. Pɛ wɔm ma pa o jɪ o sɔɲɔ kʊm tu dɪ Ezipi tɪw kʊm maama yuutu.

¹¹ Kana dɛɛn ma ba ka wʊ Ezipi dɪ Kanaan tɪnɪ dum maama nɪ. Kʊ ma tiini kʊ cɛ ba yɪra nɪ. Dɪ nabaara bam maa warɪ sɪ ba na wɔdiu ba dɪ. ¹² Zakɔbɪ dɛɛn ma nɪ nɪ wɔdiu wʊ Ezipi nɪ. O ma tʊɲɪ dɪ nabaara bam sɪ ba vu ba yɔgi. ¹³ Kʊntʊ kwaga nɪ ba daa ma joori ba vu ba kɪ bɪlɛ. Zʊzɛfʊ laan ma pa o currʊ tum lwar-o. Ezipi pa-farʊ wɔm dɪ laan ma ba o lwarɪ Zʊzɛfʊ dwi dɪn na nunɪ mɛ tɪn. ¹⁴ Zʊzɛfʊ ma daari o tʊɲɪ

ni o pa o ko Zakɔbɪ, sɪ o dɪ o sɔɲɔ tiinɛ bam maama ba o te Ezipi nɪ. Ba maama dɛɛn yɪ nɔɔna fusurɛbanu mʊ (75). ¹⁵ Zakɔbɪ ma sɪnɪ o zanɪ o vu Ezipi. Dáanɪ mʊ wɔntʊ tɪga. Dɪbam nabaara bam dɪ ma ba ba tɪ. ¹⁶ Ba ma ja ba yɪra yam ba joori ba vu Sisɪm ba kɪ-ba yibɛɛli dɪlʊ Abraham na yɔgi dɪ sɛbu Emori biɛ bam tee nɪ tɪn nɪ.

¹⁷ Maɲa kam ma twɛ sɪ Baɲa-Wɛ sɪnɪ Dɪ kɪ kʊlʊ Dɪ dɛɛn na goni ni dɪ Abraham tɪn. Maɲa kam kʊntʊ nɪ dɪbam nɔɔna balʊ na wʊ Ezipi nɪ tɪn maa tiini ba wʊra ba puli zanzan. ¹⁸ Pa-farʊ wɔdonɟ dɪ daa ma zanɪ sɪ o taa te Ezipi. O maa yɔrɪ Zʊzɛfʊ ni nɪ. ¹⁹ O dɛɛn maa jɪɟɪ dɪbam nabaara bam o bɛɛsa. O dɛɛn kɪ swan mʊ o fɪ-ba sɪ ba kwe ba bu-sɪsɪn ba jaanɪ ba ve ba yaga, sɪ ba taa tua.

²⁰ Kantʊ maɲa kam nɪ mʊ ba lʊɟɪ Moyisi. O dɛɛn maa yɪ bu-ŋʊm Wɛ yibiyɛ nɪ. Ba maa jɪg-o ba kɔna o ko sɔɲɔ nɪ canɪ sɪtʊ. ²¹ Ba laan ma ja-o ba nunɪ ba vu ba yagɪ. Pa-farʊ wɔm buko ma kwe-o o jɪɟɪ o niɛ, nɪ o yɪ o tɪtɪ bu mʊ te. ²² Ba ma brɪ Moyisi Ezipi tiinɛ yɪ-pʊrʊ kʊm maama. O ma jɪ nɔn-babɪa o ni-taanɪ dɪ o kɛm maama baɲa nɪ.

²³ Moyisi dɛɛn na yɪ bɪna finna tɪn, o ma lɪ wʊbʊŋa sɪ o vu o nii o ko-biɛ Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bam na yɪ te. ²⁴ O na ve tɪn, o ma na Ezipi tu wɔdonɟ na jɪɟɪ Yisɪrayɛlɪ tu o maga. Moyisi ma vu sɪ o wɛlɪ o tɪtɪ dwi tu wɔm jara yam wɔnɪ. O ma magɪ Ezipi tu wɔm o gʊ. ²⁵ O dɛɛn ya bʊŋɪ nɪ o tɪtɪ dwi tiinɛ bam wɔ lwarɪ nɪ Wɛ lagɪ Dɪ pa wɔntʊ mʊ jonɪ-ba Ezipi tiinɛ bam jɪɲa nɪ o yagɪ. Ba nan wʊ lwarɪ. ²⁶ Tɪga na pʊʊrɪ tɪn, o daa ma na Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bale na jɪɟɪ daanɪ. O ma kwaanɪ sɪ o lo-ba, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «A ko-biɛ-ba, abam yɪ currʊ mʊ daanɪ. Bɛɛ mʊ kɪ yɪ abam daa jɪɟɪ daanɪ?» ²⁷ O na tagɪ

dɪ ba kɔntɔ tɪn, mʊ wɔlɔ wɔm na dana tɪn ma yigi Moyisi o yagi daa ni, yɪ o daari o bwe Moyisi o wɪ: «Wɔɔ mʊ pɛ nmʊ ni sɪ n ta n yɪ dɪbam yuutu sɪ n daari n ɲɔɔnɪ dɪbam taanɪ?»²⁸ Nmʊ lagɪ sɪ n gʊ amʊ dɪ mʊ, ni n diin na gʊ Ezipi tu wɔm te tɪn na?»

²⁹ Moyisi na ni kɔntɔ tɪn, o laan ma duri o nunji Ezipi ni o vu o zɔvri Madɪan tɪv ni. Dáanɪ mʊ o di kaanɪ yɪ ba lɔ biə bale.

³⁰ Bɪna fiinna dɛɛn na kɛ tɪn, Wɛ maleka ma ba Moyisi te kagʊa wɔnɪ Sinayi piu kɔm tɪkəri ni. O ma na min-vɔgʊ na jɪgɪ punju kɔ di, yɪ maleka kam wɔ mini dɪm wɔnɪ. ³¹ Moyisi yɪra ma sɔvri dɪ o na nɛ kɔlɔ tɪn. O ma fɔvri o yɪ mini dɪm te sɪ o nii. O laan ma ni Baɲa-Wɛ kwɛrɛ na ɲɔɔnɪ dɪd-o ka wɪ: ³² «Amʊ yɪ nmʊ nabaara bam Baɲa-Wɛ. Amʊ mʊ yɪ Abraham Baɲa-Wɛ, dɪ Yizakɪ dɪ Zakɔbɪ Baɲa-Wɛ.» Moyisi yɪra maa saɪ, yɪ o daa warɪ o nii. ³³ Baɲa-Wɛ ma ta dɪd-o DI wɪ: «Lɪ n natra yam, sɪ jɛgɛ kalɔ nmʊ na zɪgɪ da tɪn yɪ amʊ tɪtɪ jɛgɛ mʊ.» ³⁴ Wɛ daa ma ta DI wɪ: «A nɛ a nɔɔna bam na wɔ Ezipi ni ba yaara te tɪn, yɪ a kwɛri a ni ba na kɔnɪ te tɪn. Amʊ nan tu sɪ a jɔŋi-ba mʊ a yagi. Kɔntɔ tɪn, a lagɪ a tɔŋɪ nmʊ sɪ n joori n vu Ezipi.»

³⁵ Etiyɛnɪ ta ma ta o wɪ: «Moyisi dɛɛn yɪ wɔlɔ Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bam na vɪ-o tɪn. Ba dɛɛn bwe-o ba wɪ: «Wɔɔ mʊ pɛ nmʊ ni, sɪ n ta n yɪ dɪbam yuutu sɪ n daari n ɲɔɔnɪ dɪbam taanɪ?» Moyisi wɔntɔ mʊ Wɛ tɔŋɪ sɪ o vu o taa te DI nɔɔna bam, sɪ o daari o jɔŋi-ba o yagi. Wɛ ma tɔŋɪ DI maleka, yɪ ka nunji o yigɛ ni punju wɔnɪ ka bri-o kɔntɔ maama. ³⁶ Moyisi dɛɛn ma kɪ wo-kɪnkagɪla dɪ wɛənu tɪlɔ na bri Wɛ dam tɪn Ezipi ni, yɪ o wanɪ o ja nɔɔna bam o nunji. Ba ma tɔgɪ nɪnɪv-sɔŋɔv kɔm ba bɛ, yɪ ba daari ba beeri kagʊa kam wɔnɪ

taan bɪna fiinna, yɪ Moyisi dɛɛn ta kɪ wo-kɪnkagɪla zanzan ba tee ni.

³⁷ Moyisi daa ta mʊ yɪ wɔlɔ na tagɪ dɪ Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bam o wɪ: «Wɛ wɔ pa abam dwi tu dɪdɔa zaŋɪ o taa yɪ Wɛ niɲɔŋnu abam tɪtari ni, ni DI na tɔŋɪ amʊ Moyisi te tɪn.» ³⁸ Moyisi mʊ yɪ wɔlɔ dɛɛn na wɔra dɪ Yisɪrayɛlɪ tiinɛ kɔgɔ kɔm kagʊa kam wɔnɪ tɪn, yɪ o wɔra dɪdaanɪ dɪbam nabaara bam, dɪ maleka kalɔ na ɲɔɔnɪ dɪd-o Sinayi piu kɔm yuu ni tɪn. Wɔntɔ mʊ jɔŋɪ Wɛ bitari sɪlɔ na paɪ ɲwɪa tɪn o pa dɪbam.

³⁹ Dɪ kɔntɔ maama, dɪ nabaara bam dɛɛn ba lagɪ sɪ ba sɛ Moyisi ni. Ba ma vɪ-o, yɪ ba daari ba bɔŋɪ sɪ ba joori ba vu Ezipi. ⁴⁰ Ba ma ta dɪ Aarɔn ba wɪ: «Mɔ jwɛnɛ n pa dɪbam sɪ ya taa tɔgɪ dɪ yigɛ, sɪ Moyisi wɔlɔ na jaanɪ dɪbam o nunji Ezipi ni tɪn, dɪ yəri wɔŋo kɔlɔ na kɪ-o tɪn.»

⁴¹ Maɲa kam kɔntɔ ni ba ma sɪnɪ ba mɔ kamɔgɔ kɔ nɪ dɪ nɔa, yɪ ba pa kɔ yɪ ba jwɛni. Ba maa jɪgɪ-dɪ ba kaana. Ba ma daari ba kɪ wɔpolo dɪ ba tɪtɪ na mɛ ba jɪa ba ma mɔ kɔlɔ tɪn. ⁴² Ba na kaanɪ jwɛni dɪm kɔntɔ tɪn, Wɛ ma pipiri DI kwaga DI ya-ba. DI ma yagi-ba sɪ ba taa zuli calɪwɪ sɪlɔ na wɔ weyuu ni tɪn. Kɔ kɪ nɪnɛnɪ kɔ na manɪ kɔ pɔpɔnɪ Wɛ niɲɔŋnɛ bam tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ:

«Abam Yisɪrayɛlɪ dwi tiinɛ-ba, á dɛɛn na gʊ vara á ma kaanɪ jwɛnɛ kagʊa kam wɔnɪ bɪna fiinna tɪn,

kɔ daɪ amʊ mʊ á kaanɪ á pa kɔntɔ.

⁴³ Kɔ nan yɪ Moloki jwɛni dɪm vwe mʊ abam dɛɛn zɪŋɪ,

dɪdaanɪ calɪwɪa kalɔ na yɪ abam jwɛni Rifanɪ tɪn.

Tɪntɔ maama nan yɪ kamwarɔ tɪlɔ á na kɪ sɪ á taá zuli-tɪ mʊ.

Kɔntɔ ɲwaanɪ amʊ wɔ pa nɔɔna zɛli abam

ba ja vu ba gaalɪ Babilɔnɪ na wɔ mɛ tɪn.»

44 Dɔbam nabaara bam na beeri kagɔa kam wɔni tɔn, ba deen jigi We vwe dilɔ na bri ni We wɔ ba tee ni tɔn mu. We deen bri Moyisi o na wɔ ki te si o ma pu vwe dum tɔn. Ba deen suni ba ki-di ni We na bri si ba ki te tɔn mu. 45 Ku kwaga seeni tɔn, dɔbam nabaara bam mu jɔŋi vwe dum ba kwɛ tee ni ba zɔŋi-di ba ja tɔgi Zozwe kwaga. Ba ma vu ba wani tɔni dilɔ We na lagɔ DI pa-ba si ba taa zɔuri da tɔn. We deen zɛli je sum nɔɔna bam DI yagi ba yigɛ ni. Vwe dum maa wɔra taan, ku ba ku yi Davidi na zaŋi o ji pe maŋa kalɔ tɔn. 46 We wɔ ma poli di Davidi, yi o loori We si DI pa-o cwɛŋɛ si o lo digɛ o ma lɛni vwe dum yuu ni, si We taa zɔuri da si DI taa wɔ Zakɔbi dwi tiinɛ bam tee ni. 47 Ku nan yi Davidi bu Salɔmɔn mu logɔ digɛ kam o pa We.

48 Baŋa-We dilɔ na yi kamunu tɔn nan ba zɔura di silɔ nabiinɛ na logɔ tɔn wɔni. We nijɔŋnu didɔa deen mu tagɔ o wɔ:

49 ‘Yuutu Baŋa-We wɔ:

Weyuu mu yi amu jɛŋɛ je,
ku daari tɔga baŋa maa yi amu ne
cwiim je.

Digɛ kɔɔ dwi mu abam wɔ wanti á
lo á pa amu?

Jɛgɛ kɔɔ mu amu wɔ vu a pɛni da
a sin?

50 Ku dai amu titi jɔŋa mu ki
wɛɛnu tintu maama na?»

51 Etiyeni daa ta ma ta di Zwifɛ nakwa bam o wɔ: «Abam yi vɔna zanzan. Á wɔbɔŋa di nyi di balɔ na ba tɔgi We tɔn wɔbɔŋa. Abam zwa mu kwarimi yi á ba ni We kwɛrɛ kam. Abam ba se We joro kum na bri cɔga kalɔ tɔn. Abam di á nabaara bam kikiɛ maama yi bidɔwɔ mu. 52 We nijɔŋnɛ bam wɔni wɔlɔwɔlɔ tɛrɛ abam nabaara bam na wɔ bees-o. Ba deen gu balɔ na bri ni We wɔ tɔŋi Cɔga Tu wɔm si o ba tɔn. Lele kuntu abam nan mu jaani wɔntu á ki nɔɔna jɔŋa ni, yi á ki daani á

gu-o. 53 Abam yi balɔ na jɔŋi We cullu tɔlɔ DI na tɔgi malesɔ jɔŋa DI pa abam tɔn mu. Di kuntu di á ta wɔ se-ti.»

Ba na gu Etiyeni te tɔn

54 Etiyeni na tagɔ kuntu o ti tɔn, ku ma pa Zwifɛ nakwa bam bana zaŋi did-o zanzan, yi ba dɔni ba yɛlɛ. 55 We Joro kum maa wɔ Etiyeni tee ni lanyirani. O ma kwɛni o yuu wɛɛni o nii We-sɔŋɔ seeni yɔɔrɔ-tɔtɔ, yi o na We paari-zulɛ na dagɔ te. O ma daari o nii o na Zezi na zɔgi Baŋa-We jazim ni. 56 O laan ma ta o wɔ: «Nii-na, amu ne We-sɔŋɔ ni na pɔri yi Nabiin-bu wɔm zɔgi Baŋa-We jazim ni.»

57 Zwifɛ nakwa bam kɔgɔ kum maama na ni kuntu tɔn, ba ma kaasi di kwɛr-diɛ, yi ba pu ba zwa si ba daa yi taa ni o taani dum. Ba maama ma duri bidɔwɔ baŋa ni ba vu ba ja-o. 58 Ba ma van-o ba pa o nunji tɔv kum daa. Ba laan ma daari ba jig-o ba dɔli di kandwa si ba gu. Balɔ na dul-o di kandwa tɔn ma li ba gwaaru ba pa nɔn-dɔŋɔ kudɔŋ si o ta niɛ. Nɔɔnɔ wɔm yiri mu Sooli. 59 Ba na jigi Etiyeni ba dɔli kuntu tɔn, o ma loori We o wɔ: «A Yuutu Zezi, jɔŋi a joro.»

60 O laan ma kuni doonɛ tɔga ni o kaasi di kwɛr-diɛ o wɔ: «A Yuutu, yi kwe ba taali ba kɛmbalɔrɔ kuntu ŋwaanɔ.» O na tagɔ kuntu tɔn, o laan ma ti.

8

1 Sooli na ne ba na ki te ba gu Etiyeni tɔn, o ma se ni ku maŋi.

Zezi karabiɔ bam na ne yaara te tɔn

De dum kuntu ni nɔɔna puli si ba yaari Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Zeruzalem ni tɔn zanzan. Ba maama ma jagɔ ba duri ba zɔ tɔni dilɔ maama na wɔ Zude di Samari ni tɔn wɔni. Ku daari Zezi tintɔŋna fugɛ-bale bam yirani mu wɔ tɔgi ba duri. 2 Nɔɔna balɔ na kwarɔ We tɔn ma kwe Etiyeni

yira yam ba kɪ, yɪ ba daari ba keeri zanzan o tɔvɔni dɪm ŋwaani. ³ Sooli maa kwaani sɪ o cɔgi Zezi kɔgɔ kum maama. O maa yɔni o tɔlɪ sam dɪm wɔni o jaani baara dɪ kaana balɔ na tɔgi Zezi tɪn o ve o kɪ puuna digɔ ni.

We kwɛr-ywɛŋɔ kam na jagɪ te tɪn

⁴ Zezi karabiɔ balɔ na duri ba jagɪ tɪn maa yɔni ba ve je maama ba tɔolɪ We kwɛr-ywɛŋɔ kam. ⁵ Filipi ma zanɪ o vu Samari tɪv kɔdon o tɔolɪ Krisi wum We na tɔŋɪ tɪn kwɛrɔ o brɪ nɔɔna bam. ⁶ Nɔn-kɔgɔ kum maama maa kwaani ba cɔgi Filipi na ŋɔɔni kɔlɔ tɪn. Ba maama cɔgi o taani dɪm, yɪ ba kwɛri ba na wo-kɪnkagɪla yalɔ o na kɪ tɪn. ⁷ Ba ma na ciciri na nuŋɪ sɪ yagɪ nɔɔna zanzan yɪ sɪ kaasa dɪ kwɛr-de. Kwaaru zanzan dɪ gwanɪ dɪ ma na yazurɔ. ⁸ Kuntɔ ŋwaani wɔpolo dɛɛn maa tiini kɔ wɔ tɪv kuntɔ wɔni.

⁹ Tɪv kum kuntɔ ni nɔɔnɔ dɛɛn ya wɔra, o yiri mu Simɔn. O dɛɛn jigɪ liri mwaanɔ mu o kɪa. Kɔ maa paɪ Samari tiinɔ bam yɪ yɔɔu did-o. O maa brɪ o titɪ ni o yɪ nɔn-kamunu mu. ¹⁰ Tɪv kum nɔɔna maama maa kwaani ba cɔgi o taani lanyiranɪ, didɛɛra dɪ nabwɛnɔ maama. Ba maa paɪ We dam mu wɔ o tee ni, yɪ ba jig-o ba bɛ ba wɪ Dam-fɔrɔ tu. ¹¹ O dɛɛn ya paɪ ba yɪ yɔɔu dɪ o liri mwaanɔ tɪn taan yɪ kɔ daani zanzan. Kuntɔ ŋwaani mu ba kwaani ba cɔg-o lanyiranɪ.

¹² Filipi laan ma ba o tɔolɪ We kwɛrɔ o brɪ-ba We paari dɪm taani dɪ Zezi Krisi yiri dɪm. O na brɪ-ba kuntɔ tɪn, nɔɔna bam ma sɛ o taani dɪm. Ba pa ba miisi-ba na wɔni Zezi yiri ŋwaani, baara dɪ kaana maama. ¹³ Simɔn titɪ dɪ ma sɛ, yɪ o daari o pa ba miis-o na wɔni. O ma tɔgi didaani Filipi yɪ o naɪ wo-kɪnkagɪla dɪ wɔɔnu tɪlɔ

na brɪ We dam tɪn. O na nɛ kuntɔ tɪn, kɔ ma sɔ-o.

¹⁴ Zezi tintuŋna balɔ na wɔ Zeruzalem ni tɪn ma ni ni Samari tiinɔ bam sɛ We taani dɪm. Ba ma tɔŋɪ Pɪyɛɛri dɪ Zan ba tee ni. ¹⁵ Ba na ve ba yɪ da tɪn, ba ma loori We ba pa balɔ na sɛ Zezi tɪn sɪ ba wani ba jonɪ We Joro kum. ¹⁶ Bɛŋwaani We Joro kum daa ta wɔ tu bantɔ wɔlɔwɔlɔ te. Ba dɛɛn pɛ ba miisi-ba na wɔni dɪ Yuutu Zezi yiri ŋwaani mɔ mu. ¹⁷ Pɪyɛɛri dɪ Zan laan ma danɪ ba jɪa ba banɔ ni, yɪ ba jonɪ We Joro kum ba bicara ni.

¹⁸ Zezi tintuŋna bam na danɪ ba jɪa nɔɔna bam banɔ ni yɪ ba jonɪ We Joro kum kuntɔ tɪn, yɪ Simɔn na nɛ kɔ na kɪ te tɪn, o ma kwe sɛbu o ma loori Pɪyɛɛri dɪ Zan o wɪ: ¹⁹ «A lagɪ sɪ á pa amɔ dɪ taa jigɪ dam dɪntɔ don, sɪ a na kwe a jɪa a danɪ nɔɔnɔ wɔlɔ banɔ ni, sɪ kuntɔ tu dɪ jonɪ We Joro kum.»

²⁰ Pɪyɛɛri ma lɛr-o o wɪ: «We wɔ cɔgi nmɔ dɪ n sɛbu kum maama, dɪ nmɔ na buŋɪ sɪ nɪ wani n ma n sɛbu n yɔgi We pɛɛri dɪm tɪn ŋwaani. ²¹ Nmɔ wɔbuŋa ba tɔgi cɪga We yigɔ ni. Kuntɔ tɪn, n bá na cwɛŋɔ sɪ n tɔgi dɪ dibam n tɔŋɪ We tituŋa yam. ²² Nan lɔni n wɔ sɪ n yagɪ wo-balwaarɔ tɪlɔ nmɔ na buŋɪ sɪ n kɪ tɪn, sɪ n daari n loori dɪ Yuutu We sɪ, Dɪ na sɛ, sɪ Dɪ yagɪ n lwarɪm Dɪ ma cɛ-m. ²³ Bɛŋwaani a nɛ sɪ n jigɪ pu-sɪŋa zanzan, yɪ n wɔ lwarɪm gambeɛm wɔni.»

²⁴ Simɔn ma lɛri o wɪ: «Nan loori-na We á pa-nɪ, sɪ wɔɔnu tɪlɔ maama á na tagɪ amɔ banɔ ni tɪn yɪ ba tɪ cɔgi-nɪ.»

²⁵ Pɪyɛɛri dɪ Zan dɛɛn ma ŋɔɔni dɪ Yuutu Zezi taani dɪm, ba brɪ nɔɔna bam. Ba laan ma joori ba maa ve Zeruzalem. Ba na maa joori tɪn, ba ma tɔlɪ Samari ti-niɔ yam wɔni ba tɔolɪ We kwɛr-ywɛŋɔ kam.

Filipi na pe didɛɛrɔ lwarɔ We taani te tin

²⁶ Baŋa-We maleka ma ba Filipi te ka ta did-o ka wɔ: «Zanɔ n da jagwiɛ seeni n vu n da cwɛŋɛ kalɔ na zɔɣɔ Zeruzalem nɔ ka ve Gaaza tin.» Cwɛŋɛ kam kuntu toɣɔ kagɔa wɔ mu ka veɔ.

²⁷ Filipi ma zanɔ o maa kea. Etiyopi tu di deen maa wɔ cwɛŋɛ kam nɔ o maa ve soŋɔ. Wuntu mu toɣɔ o paɔ ba tu kum pa-kana kalɔ ba na bæ ba wɔ Kandaastɔ tin. O yɔ didɛɛrɔ wɔɔɔ na nii o jɔɣɔɣɔ tum maama baŋa nɔ. O deen ya ve Zeruzalem mu sɔ o zuli We, ²⁸ yɔ o laan maa joori o ve soŋɔ di tɛriko kulɔ sise na vat tin. O na maa ke di o tɛriko kum kuntu tin, o maa je o karɔmɔ tɔnɔ kulɔ We nijonnu Ezayi na pupɔnɔ faŋa faŋa tin. ²⁹ We Joro kum ma brɔ Filipi ku wɔ: «Ve n ta n toɣɔ di tɛriko kum.» ³⁰ O ma duri o vu o yɔ tɛriko kum yɔ ku veɔ. O ma ni nɔɔnɔ wum na jɔɣɔ We nijonnu Ezayi tɔnɔ kum o karɔmɔ. O ma bwe-o o wɔ: «Nmɔ ni n na karɔmɔ kulɔ tin kuri na?»

³¹ O ma lɛri o wɔ: «A nan wɔ ki ta mu a ni ku kuri, yɔ nɔɔn-nɔɔnɔ wɔ manɔ-ku o brɔ-nɔ?»

O laan ma loori Filipi sɔ o di tɛriko kum baŋa o jani o tee nɔ. ³² O na wura o karɔmɔ wɛɛnu tɔɔ tɔnɔ kum wɔnɔ tin mu tintɔ:

«Wuntu deen mu nyɔ di piɛ kalɔ nɔɔnɔ na vanɔ o ja o vu sɔ ba gu tin.

O ta nyɔ di pɛɔɔ wɔɔɔ ba na fanɔ o kurɔ yɔ o wɔ ki soɔ tin.

O nan wɔ puri o ni o ta kulɔkulɔ.

³³ Nɔɔna maa goon-o, yɔ ba wɔ di o taani di cɔga.

Wɔɔn wɔ wanɔ o ŋɔɔnɔ wuntu dwi dum ŋwanɔ?

Benwanɔ ba li o ŋwɔa lɔɣɔ baŋa nɔ.»

³⁴ Didɛɛrɔ wum ma ta di Filipi o wɔ: «A lagɔ a bwe a nii, wɔɔ taani mu We nijonnu wum tea, o titi mu o te naa nɔɔnɔ wɔɔnɔ mu?» ³⁵ Filipi ma joori o puli

nɔɔnɔ wum na karɔmɔ me tin o brɔ-o ku kuri, yɔ o daari o ta Zezi kwɛr-ywɛŋɛ kam maama o brɔ-o. ³⁶ Ba na toɣɔ cwɛŋɛ kam ba maa ke kuntu tin, ba ma vu ba yɔ bugɛ. Didɛɛrɔ wum ma ta o wɔ: «Nii, na wɔ yo seeni. N bá wanɔ n miisi-nɔ na wɔnɔ na?»

[³⁷ Filipi ma lɛr-o o wɔ: «Nmɔ na se We cɔga kam di n wɔ maama, aá wanɔ a miisi-m na wɔnɔ.» O ma lɛri o wɔ: «A se sɔ Zezi Kriɔ yɔ Baŋa-We Bu mu.»]

³⁸ Didɛɛrɔ wum laan ma pa tɛriko kum zɔɣɔ. O di Filipi ma tu tɔga ba vu ba zɔ na bam wɔ, yɔ Filipi miis-o na bam wɔnɔ. ³⁹ Ba ma nunɔ na bam wɔnɔ. Ba na nunɔ tin, di Yuutu We Joro kum ma kwe Filipi ku ja viiri. Didɛɛrɔ wum ma daa wɔ ne-o. O ma joori o kwe cwɛŋɛ o maa kea, yɔ o jɔɣɔ wɔpɔlo zanzan. ⁴⁰ Filipi ma na nɔ o wɔ Azoti nɔ mu. O ma tɔɔ tinɔ dum maama o tɔɔɔ We kwɛr-ywɛŋɛ kam taan, o vu o yɔ Sezaari.

9

Sooli na lani o wɔɔɔna o se Zezi te tin

(Tituŋa Tɔnɔ 22:4-16, 26:9-18)

¹ Sooli deen maa kwaana o yaari di Yuutu Zezi karabiɛ bam, yɔ o lagɔ sɔ o gu-ba. O ma zanɔ o vu Zwifɛ bam kaanum yuutu wum te.

² O ma loor-o sɔ o pupɔnɔ twaanɔ o pa Zwifɛ We-di sum na wɔ Damastɔ nɔ tin, nɔ wum na ne nɔɔna balɔ na toɣɔ Zezi cwɛŋɛ kam, oó ja baara di kaana o ja vu o ki pɔna digɛ nɔ Zeruzalem nɔ. ³ O na ne twaanɔ tum tin, o ma zanɔ o maa ve Damastɔ. O na twe tu kum tin, pooni ma da di nunɔ weyuu di pɔpɔɔ di gilim-o. ⁴ O ma tu tɔga nɔ, yɔ o ni kwɛrɛ na bæŋi o yɔri ka wɔ: «Sooli, Sooli, benwanɔ mu n jɔɣɔ amɔ n beesi kuntu?»

⁵ O ma bwe o wɔ: «A tu, nmɔ yɔ wɔɔɔ mu?»

Kwɛrɛ kam ma ta ka wɔ: «Amɔ yɔ Zezi wɔɔɔ nmɔ na jɔɣɔ n beesi

tɪn mu. ⁶ Nan zanɪ n zɔ tɪv kɔm wɔ. Nmɔ na yi da, ba laan wɔ ta kulɔ nmɔ na manɪ sɪ n kɪ tɪn.»

⁷ Nɔɔna balɔ na tɔɔɔ dɪ Sooli tɪn maa zɪɔ da, yi ba warɪ kulɔkulɔ sɪ ba ta. Ba dɛen ni kwɛrɛ kam, yi ba nan wɔ nɛ nɔɔn-nɔɔnɔ. ⁸ Sooli ma zanɪ wɛɛnɪ o purɪ o yiɛ yi o daa ba naɪ. Ba ma ja-o o jɪɪa nɪ, ba van-o ba ja zɔ Damasi wɔ. ⁹ Kɔ dɛen jɪɔ da yatɔ mu o yiɛ na dwe. Manja kam kɔntɔ nɪ o wɔ dɪ, o nan wɔ nyɔɔɔɔɔ.

¹⁰ Zezi karabu wɔdɔɔɔ dɛen maa wɔ Damasi nɪ, o yɪrɪ mu Ananiya. O ma na vɪrɪm wɔnɪ dɪ Yuutu wɔm na ɲɔɔnɪ dɪd-o. O ma bɛɲɪ o yɪrɪ o wɪ: «Ananiya!»

O ma lɛrɪ o wɪ: «A yuutu, nɪnɪ.»

¹¹ Dɪ Yuutu wɔm ma ta dɪd-o o wɪ: «Zanɪ n vu Zudasɪ sɔɲɔ, kɔ na zɪɔ cwɛɲɛ kalɔ yɪrɪ na yi <Yɔɔrɔ-tɔtɔ> tɪn ni nɪ. Nmɔ na yi da, sɪ n bwe nɔɔnɔ wɔlɔ yɪrɪ na yi Sooli tɪn bwɪɛ. O yi Tarɪsɪ tu mu. Nmɔ wɔ na o na wɔra o warɪ Wɛ. ¹² Vɪrɪm wɔnɪ mu o nɛ nɔɔnɔ, o yɪrɪ mu Ananiya. O ma na-o yi o ba o danɪ o jɪa o banja nɪ, sɪ o yiɛ yam joori ya taa naɪ.»

¹³ Ananiya na ni kɔntɔ tɪn, o ma lɛrɪ o wɪ: «A yuutu, nɔɔna zanzan manɪ ba ta nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ taanɪ ba brɪ amɔ, dɪ o na kɪ wɔ-balwaarɔ tɪv maama o ma cɔɔɔ nmɔ nɔɔna balɔ na wɔ Zeruzalem nɪ tɪn. ¹⁴ O nan tu yo dɪ ni dɪlɔ o na jɔɲɪ Zwifɛ kaanum yigɛ tiinɛ bam tee nɪ tɪn mu, sɪ o ma ja balɔ maama na bɛ nmɔ nɪ ba Yuutu tɪn.»

¹⁵ Dɪ Yuutu wɔm ma ta dɪd-o o wɪ: «Nan ve, bɛɲwaanɪ wɔntɔ mu yi wɔlɔ amɔ na kuri sɪ o taa tɔɲɪ o pa-nɪ, sɪ o daari o pa amɔ yɪrɪ dɪm zanɪ Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bam tee nɪ dɪdaanɪ dwi-ge tiinɛ dɪ ba pwa dɪ tee nɪ. ¹⁶ Amɔ tɪtɪ nan wɔ brɪ-o yaara yalɔ maama o na manɪ sɪ o na amɔ yɪrɪ ɲwaanɪ tɪn.»

¹⁷ Ananiya laan ma zanɪ o vu o yi sɔɲɔ kɔm o zɔ. O ma na Sooli

yi o danɪ o jɪa o banja nɪ o wɪ: «A ko-bu Sooli, dɪ Yuutu Zezi tɪtɪ mu tɔɲɪ amɔ nmɔ tee nɪ. Wɔntɔ ya mu brɪ o tɪtɪ nmɔ yigɛ nɪ manja kalɔ n ya na wɔ cwɛɲɛ nɪ n maa n bɪnɪ tɪn. O tɔɲɪ-nɪ sɪ a ba a pa n joori n ta n naɪ mu, sɪ n daari n jɔɲɪ Wɛ Joro kɔm dam.»

¹⁸ Ananiya na tagɪ kɔntɔ tɪn, bɪdɔɪ banja nɪ mu wɛɛnu dwanɪ Sooli yiɛ nɪ tɪ tɔ tɪga nɪ nɪnɛnɪ ɲwam-pɔrrɔ te tɪ daari, yi o laan naɪ. O ma zanɪ o zɪɔ wɛɛnɪ. O ma pa ba miis-o na wɔnɪ Zezi yɪrɪ ɲwaanɪ. ¹⁹ O laan ma dɪ wɔdiu yi o dam joori dɪ ba. O ma manɪ Zezi karabiɛ bam tee nɪ Damasi nɪ da finfin.

²⁰ Sooli dɛen na wɔ Damasi nɪ kɔntɔ tɪn, o maa yɛnɪ o vu Zwifɛ bam Wɛ-di sɪm o brɪ-ba Zezi taanɪ. O maa tɛ o wɪ: «Zezi yi Wɛ Bu mu.» ²¹ Kɔ ma sɔ nɔɔna balɔ maama na ni o zaasɪm dɪm tɪn. Ba ma bwe daanɪ ba wɪ: «Kɔ dai nɔɔnɔ wɔntɔ dɛen mu wɔ Zeruzalem nɪ o cɔɔɔ balɔ na ma Zezi ba bɛ nɪ ba Yuutu tɪn na? Kɔ nan dai kɔntɔ ɲwaanɪ mu o tu yo seenɪ, sɪ o taa jaanɪ Zezi karabiɛ o ve o paɪ Zwifɛ kaanum yigɛ tiinɛ bam na?»

²² Sooli dɛen maa ve yigɛ dɪ baari zanzan, yi o brɪ nɔɔna bam nɪ Zezi mu sɪnɪ o yi Krisi wɔm Wɛ na tɔɲɪ tɪn. Kɔ ma paɪ Zwifɛ balɔ na zɔɔrɪ Damasi nɪ tɪn daa warɪ o ni-taanɪ ba lɛrɪ.

²³ Da zanzan na kɛ tɪn, Zwifɛ bam ma kɪ ni daanɪ sɪ ba gɔ Sooli. ²⁴ O ma lwarɪ ba na bɔɲɪ sɪ ba kɪ-o kulɔ tɪn. Dɛ maama wɪa dɪ tɪtɪ ba zɪɔ ba yɪrɪ tɔv kɔm niɛ yam mu, sɪ Sooli na tu sɪ o da da, sɪ ba laan gɔ-o. ²⁵ Dɛ dɪdɔɪ tɪtɪ nɪ mu o karabiɛ bam ma pa o zɔ tɪtɔɔ wɔ, yi ba lɛ ɲɔna kɔ ni nɪ ba pa o da kɛbrɛ o tu tɪga yi o lu.

²⁶ Sooli laan ma vu Zeruzalem. O maa kwaanɪ sɪ o tɔɔɔ o wɛlɪ Zezi karabiɛ bam wɔnɪ. Ba maama maa funa dɪd-o, yi ba ba bɔɲɪ nɪ o sɪnɪ o ji Zezi karabu. ²⁷ Banabasi

ma vu o zən-o, yi o ja-o o vu Zezi tintuŋna bam te. O ma ta o bri-ba Sooli na ne dí Yuutu Zezi cwəŋə nɪ yi o ŋɔɔni did-o te tɪn. O ta ma ta o bri-ba Sooli na kwaanɪ o ŋɔɔni dɪ baari o pa balu na wu Damasi nɪ tɪn lwarɪ Wɛ cɪga kam dɪ Zezi yiri te tɪn. ²⁸ Sooli ma maŋɪ Zezi karabiə bam tee nɪ, yi o tɔlɪ Zeruzalem nɪ maama o tɔɔlɪ Wɛ kwərə dɪ dí Yuutu Zezi yiri o bri nɔɔna. ²⁹ O maa yəni o ŋɔɔni dɪ Zwifə balu na ŋɔɔni Greki tiinə taanɪ tɪn, yi o magɪ kantɔgɔ dɪ ba. Ba laan maa kwaanɪ sɪ ba gu-o. ³⁰ Zezi karabiə bam na lwarɪ kuntu tɪn, ba ma ja-o ba ja vu Sezaari, yi ba pa o ke o vu Tarisi.

³¹ Zezi kɔgɔ kum nɔɔna balu maama na wu Zude dɪ Galile dɪ Samari je sɪm nɪ tɪn deen ma na siun dɪ ba yaara yam. Ba kɔgɔ kum ma fɔgɪ kɔ pulə kɔ wəli da, Wɛ Joro kum na zəni-ba tɪn ŋwaanɪ. Ba maa tɔgɪ dí Yuutu yi ba se-o ba ŋwɪa maama wɔnɪ.

Ene na ne yazurə te tɪn

³² Pɪyɛɛɪ deen yəni o beeri o ve je maama mu o nii Zezi karabiə bam. De didwɪ o daa ma zanɪ o vu sɪ o nii karabiə balu na zɔɔri Lidi nɪ tɪn. ³³ O na yi da tɪn, o ma na nɔɔnu o yiri mu Ene. O deen yi kɔɔ mu, yi o tigi bɪna nana o warɪ o zanɪ wɛɛnɪ. ³⁴ Pɪyɛɛɪ na ne-o tɪn, o ma ta did-o o wɪ: «Ene, Zezi Krisi wɔ pa-m yazurə. Nan zanɪ wɛɛnɪ sɪ n pri n sara kam n tiŋi.» O na tagɪ kuntu bɪdwi banɪ nɪ tɪn, mu Ene zanɪ wɛɛnɪ. ³⁵ Nɔɔna balu maama na zɔɔri Lidi nɪ dɪ Sarɔn je sɪm maama nɪ tɪn ma na Ene na ne yazurə. Ba laan ma ba ba tɔgɪ dí Yuutu Zezi.

Tabita na joori o bi te tɪn

³⁶ Kaanɪ wɔdon deen mu wu Zope nɪ, o yiri mu Tabita. (O yiri didaanɪ Greki tiinə taanɪ mu yi Dorkasi, dɪ kuri mu fərə.) O maa yi Zezi karabu. O maa kɪ

lanɪranɪ yi o wəli yinigə tiinə zanzan. ³⁷ Maŋa kam kuntu nɪ, o ma ba o ba jigɪ yazurə yi o ti. Nɔɔna ma kwe-o ba swɛ, yi ba ja-o ba di wɛyuu digə ba tiŋi da. ³⁸ Zope nan batwarɪ didaanɪ Lidi. Kuntu tɪn, Zezi karabiə balu na wu Zope nɪ tɪn ma lwarɪ nɪ Pɪyɛɛɪ tu Lidi o wɔra. Ba ma tɔŋɪ nɔɔna bale o tee nɪ. Ba ma vu ba loor-o ba wɪ: «Popo, kɪ lila n ba dɪbam tɪv kum.»

³⁹ Pɪyɛɛɪ ma zanɪ o tɔgɪ dɪ ba o ke. O na yi Zope tɪn, ba ma ja-o ba di wɛyuu digə kam. Kadənə bam maama maa zɪgɪ ba gilim-o yi ba keerə. Ba ma bri-o gwaaru tɪv maama Dorkasi ya na ŋwɪ yi o nyaanɪ-tɪ o pa-ba tɪn. ⁴⁰ Pɪyɛɛɪ laan ma pa ba maama nunɪ pooni ba daar-o. O ma kuni doonə tɪga nɪ o warɪ Wɛ. O laan ma pipiri o nii tɔ wɔm yi o wɪ: «Tabita, zanɪ wɛɛnɪ.» O ma puri o yiə o na Pɪyɛɛɪ. O ma zanɪ o je. ⁴¹ Pɪyɛɛɪ ma twɪ o juŋa o ja-o o pa o zanɪ wɛɛnɪ o zɪgɪ. O laan ma bəŋɪ kadənə bam dɪ Zezi karabiə bam maama. O ma pa Tabita zɪgɪ ba yigə nɪ yi o bri-ba sɪ o ŋwɪ.

⁴² Zope je sɪm nɔɔna bam maama ma ni kəm dɪm kuntu ŋwa. Kɔ ma pa nɔɔna zanzan kɪ ba wu-didwa dɪ dí Yuutu Zezi. ⁴³ Pɪyɛɛɪ ma maŋɪ Zope nɪ taan da zanzan. O deen zɔɔri tɔn-gɔgɔ kɔdon tee nɪ mu, o yiri mu Simɔn.

10

Dwi-ge tu na lwarɪ Wɛ cɪga kam te tɪn

¹ Nɔɔnu wɔdon deen mu wɔra, o yiri mu Korinɛli. O maa zɔɔri Sezaari nɪ. O deen yi Rom pamajna didɛɛɛ mu. Pamajna kɔgɔ kulɔ o na tɔgɪ o wu kɔ wɔnɪ tɪn yiri mu Yitali tiinə kɔgɔ. ² O deen kwarɪ Wɛ, yi o dɪ o sɔŋɔ tiinə maama zuli Wɛ lanɪranɪ. O maa kɪ wəənu zanzan o wəli Zwifə yinigə tiinə bam. O maa

yə̀ni o warí Wé maṣa maama. ³ De didwí wé na guni maṣa kalu tìn, o nẹ vúrím. O ma na Wé maleka na tu ka bẹ̀ṣi o yírí ka wí: «Kòrínẹ̀lì!»

⁴ O maa nii maleka kam yí fùbùni jìg-o. O ma ta o wí: «Kù yí ta, a tu.»

Maleka kam ma lẹ̀r-o ka wí: «Nmù na yə̀ni n warí Wé yí n kwəri n wə̀li yinìgè tiinè tìn, kù yí Baṣa-Wé wòbòṣa. Dì nan guli nmù gulè. ⁵ Laan nan tṣṣi nòona sí ba vu Zope ba bẹ̀ṣi nòonù wòdòṣ, o yírí m̀s̀ Simòn Píyẹ̀rì. ⁶ O yí wə̀ru m̀s̀ o wò Simòn wòlù na yí tòn-gògò tìn sòṣò ní, nínù kù m̀ ní nì.»

⁷ Maleka kam na tagí did-o kùntù ka tí tìn, ka ma viiri. Kòrínẹ̀lì ma bẹ̀ṣi o sòṣò kù m̀ tìntṣṣi ba lè dì pamaj̀nù didùba wòlù na tṣṣi o pa-o yí o dì kwari Wé tìn. ⁸ O ma ta kulù maama na kí tìn o brí-ba, yí o daari o tṣṣi-ba sí ba vu Zope.

⁹ Tíga na pùurí yí nòona bam wò cwə̀ṣè ní ba ma twe Zope tìn, kù maṣi dì Píyẹ̀rì dì diini sòṣò kù m̀ nayuu sí o warí Wé wí títari ní. ¹⁰ Kana laan maa jìg-o yí o lagí wòdiu sí o di. Ba na wura ba kí wòdiu kù m̀ tìn, Wé ma pa o na wo-kinkagilí ní dindwíá m̀s̀ tẹ. ¹¹ O nẹ weyuu na pùrì o baṣa ní, yí wòṣò núnjì da kù maa tu tíga. Wòṣò kù m̀ nyí dì gòrò kamunu m̀s̀, yí ba jìgí kù niə yana, yí kù maa tu tíga. ¹² Vara dwi maama m̀s̀ wò kù wòntì, didaanu tíga wovə̀lu dì zúnè. ¹³ O na nẹ tìn, o ma ní kwərə̀ na ṣòonì did-o ka wí: «Píyẹ̀rì, zaṣi n gù wə̀nu tìntù n di.»

¹⁴ Píyẹ̀rì ma lẹ̀rì o wí: «Amù tu, a bá sẹ. A ta wò fògí a dì d̀bam cullu wòṣò naa kulù na wò maṣi dì dim tìn.»

¹⁵ O daa ta ma joori o ní kwərə̀ kam na wí: «Yí zaṣi n culi wòṣò kulù Wé na wí kù yí lanyiranì tìn.» ¹⁶ Kù kí kùntù m̀s̀ kuni bito.

Wə̀nu tum laan ma joori tí vanjì tí dì weyuu.

¹⁷ Píyẹ̀rì maa bwe wo-kinkagilí dím o na nẹ tìn kuri. Ka maṣa kam ní m̀s̀ nòona balù Kòrínẹ̀lì na tṣṣi o tee ní tìn bwe ba lwarí Simòn sòṣò kù m̀ je. Ba laan ma vu ba yí manṣòṣò kù m̀ ba zìga. ¹⁸ Ba ma bẹ̀ṣi nòonù ba bwe ba wí: «Nòonù zùurí yo o yírí m̀s̀ Simòn Píyẹ̀rì na?»

¹⁹ Píyẹ̀rì daa ta na wura o bwe sí o lwarí wo-kinkagilí dím kuri tìn, Wé joro kù m̀ ma ta did-o kù wí: «Nii, nòona batò m̀s̀ tu ba lagí nmù. ²⁰ Zaṣi n tu tíga. Yí ta n bwea, sí n tògí dì ba n vu, bẹ̀ṣi waanì amù m̀s̀ tṣṣi-ba.»

²¹ Píyẹ̀rì ma tu tíga, yí o ta dì ba o wí: «Amù m̀s̀ yí wòlù abam na lagí tìn. Bẹ̀ m̀s̀ jaanì abam kù ba?»

²² Ba ma lẹ̀rì ba wí: «Pamaj̀na didẹ̀rù Kòrínẹ̀lì m̀s̀ tṣṣi d̀bam. O yí nòn-ṣòm m̀s̀ yí o kwari Wé lanyiranì. Zwifə bam maama maa zul-o. Wé maleka m̀s̀ tagí did-o sí o bẹ̀ṣi nmù o sòṣò ní, sí o wantì o ní kulù nmù na lagí n ta tìn.» ²³ Píyẹ̀rì ma pa ba zù sòṣò kù m̀ ba pə̀ni.

Tíga na pùurí tìn o ma zaṣi o tògí dì ba o vu. Zezi karabiə badaara dì ma zaṣi Zope ní ba tògí did-o ba vu. ²⁴ Tíga daa na pùurí tìn m̀s̀ o yí Sezaari. O yí da didaanu Kòrínẹ̀lì dì o sòṣò tiinè dì o badonnə balù o na bẹ̀ṣi tìn maṣi ba je ba cə̀g-o. ²⁵ Píyẹ̀rì na yí sòṣò kù m̀ yí o maa zùurí tìn, Kòrínẹ̀lì ma zaṣi o núnjì o jeer-o, yí o kuni doonə o yigə̀ ní o jòon-o. ²⁶ Píyẹ̀rì ma pa o zaṣi wə̀nì o zìgí, yí o ta did-o o wí: «Amù dì yí nabiinu m̀s̀.» ²⁷ O ta maa ṣòonì did-o yí ba maa zùurí sòṣò kù m̀. O ma na nòn-kə̀gò na kikilì da ba je. ²⁸ O ma ta dì nòona bam o wí: «Abam maṣi á ye ní kù culè sí Zwifu taa zùurí didaanu dwi-gẹ

tiinə, naa o taa tɔgi dɪ ba. We nan mu bri amu ni ku wɔ manɔ si a taa culi nɔɔn-nɔɔn naa a paɪ o taa yi nɔn-diku. ²⁹ Kuntɔ nɔɔn mu, abam na tɔŋɪ á bɛŋi-nɪ tɪn, a wɔ vɪn yi a ba. A nan lagɪ a bwe a nii, bɛŋwaanɪ mu á tɔŋɪ á bɛŋi-nɪ?»

³⁰ Kɔrɪnɛɛli ma ta o wɪ: «Zɪm mu jɪgi da yana, ku manɔ dɪ manɔ kantɔ nɪ we na guni tɪn, dɪ a wɔra a warɪ We a sɔŋɔ nɪ, nɔɔnɔ ma da o ba o zɪgi a yigə nɪ. O zɔ gwaaru tɪ na nyɪna. ³¹ O ma ta dɪ amu o wɪ: «Kɔrɪnɛɛli, We mu jonɪ n loro kɔm. Nmɔ na wɛli yinigə tiinə tɪn mu Dɪ guli nmɔ gulə. ³² Nan tɔŋɪ nɔɔna sɪ ba vu Zope ba bɛŋi nɔɔnɔ wɔdɔŋ, o yɪrɪ mu Simɔn Pɪyɛrɪ. O yi vɛru mu, o wɔ Simɔn wɔlɔ na yi tɔn-gɔgɔ tɪn sɔŋɔ nɪ. O zɔvɪrɪ nɪnɔ kɔm ni nɪ mu.» ³³ O na tagɪ kuntɔ tɪn, a ma tɔŋɪ nɔɔna lɪla sɪ ba vu ba bɛŋi nmɔ sɪ n ba. Nmɔ na tu tɪn, n kɪ cɪga. Dɪbam maama nan zɪgi We yigə nɪ mu dɪ cɛgi, sɪ dɪ ni kɔlɔ maama dɪ Yuutu wɔm na pɛ-m sɪ n ta tɪn.»

³⁴ Pɪyɛrɪ laan ma zanɪ o ta o wɪ: «A zɪm lwarɪ nɪ ku yi cɪga mu sɪ We ba kuri nɔɔna daanɪ. ³⁵ We jonɪ nɔɔnɔ wɔlɔ maama na kwarɪ-Dɪ yi o kɪ kɔlɔ na lana tɪn mu, ku na manɔ ku yi dwi dɪlɔ nɔɔnɔ. ³⁶ Abam manɔ á ye We na tagɪ Dɪ taanɪ dɪm Dɪ bri Yisɪrayɛli tiinə bam, nɪ Zezi Krisi mu wat o jonɪ nɔɔna o fɔgi ba dɪ We daanɪ. Wɔntɔ mu yi nabiinə maama Yuutu. ³⁷ Abam ta ye wokamunnu tɪlɔ maama na kɪ Zude nɪ tɪn. Ku dɛɛn puli Galile nɪ mu, manɔ kam Zan na tɔɔli We kwərə dɪ nɔɔna sɪ ba miisi na wɔntɔ tɪn kwaga nɪ. ³⁸ Abam manɔ á ye We na pɛ Dɪ Joro kɔm Nazareti tu Zezi yi Dɪ kwəri Dɪ pa-o dam te tɪn. We na wɔ o tee nɪ kuntɔ tɪn, o yəni o ve je maama o kɪ nɔɔna lanyɪranɪ, yi o kwəri o vrɪ balɔ na wɔ sutaanɪ jɪŋa nɪ tɪn o yaga. ³⁹ Dɪbam nan mu nɛ wəənu tɪlɔ

maama o na kɪ Zeruzalem nɪ dɪ Zwifə tɪnɪ dɪm maama nɪ tɪn, yi dɪ yi cɪga kantɔ maana tiinə. Ba dɛɛn jaan-o mu ba pa tɔvɔn-dagara banɔ nɪ ba gv. ⁴⁰ We ma pa o joori o bi o yagɪ tɔvɔnɪ da yatɔ dɛ nɪ. Dɪ ma pa o bri o tɪti nɔɔna yigə nɪ sɪ ba na-o. ⁴¹ Ku nan daɪ nɪ nɔɔna maama mu nɛ-o, ku yi dɪbam balɔ We na manɔ Dɪ kuri sɪ dɪ taá yi o maana tiinə tɪn mu nɛ-o. Zezi na bi o yagɪ tɔvɔnɪ tɪn, dɪbam tɔgi dɪd-o dɪ di wɔdiu yi dɪ nyɔ na. ⁴² O ma pa dɪbam ni sɪ dɪ tɔɔli We kwərə kam dɪ bri nɔɔna, dɪ pa ba lwarɪ nɪ wɔm mu yi wɔlɔ We na tɪŋi sɪ o di nanɔna dɪ balɔ na tɪgi tɪn taanɪ. ⁴³ Fanɔ fanɔ We nijɔŋnə bam maama dɛɛn tagɪ wɔntɔ taanɪ ba wɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ maama na kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn, We wɔ yagɪ kuntɔ tu lwarɪm Dɪ ma cɛ-o wɔntɔ yɪrɪ nɔɔnɔ.»

⁴⁴ Pɪyɛrɪ ta na wɔra o nɔɔnɔ kuntɔ tɪn, We Joro kɔm ma tu balɔ maama na je ba cɛgi o taanɪ dɪm tɪn yuu nɪ. ⁴⁵ We na pɛ Dɪ Joro kɔm dwi-ge tiinə dɪ tɪn, ku darɪ Zwifə balɔ na manɔ ba tɔgi Zezi yi ba da dɪ Pɪyɛrɪ ba ba tɪn. ⁴⁶ Bɛŋwaanɪ ba ni ba na nɔɔnɔ tagɛ yi ba kwəri ba zuli We.

⁴⁷ Pɪyɛrɪ laan ma ta o wɪ: «Nɔɔna bantɔ sɪnɪ ba jonɪ We Joro kɔm nɪ dɪbam dɪ na jonɪ te tɪn mu. Kuntɔ tɪn, dɪ wɔ wanɪ dɪ cɪ ba yigə sɪ ba yi miisi na wɔntɔ dɪ Zezi yɪrɪ na?» ⁴⁸ O ma daari o pa ni sɪ ba miisi-ba na wɔntɔ Zezi Krisi yɪrɪ nɔɔnɔ. Ba laan ma loori Pɪyɛrɪ sɪ o manɔ ba tee nɪ da finfɪn.

11

Pɪyɛrɪ tɔli kv na kɪ te yi o vu dwi-ge tiinə te tɪn

¹ Zezi tuntɔŋna bam dɪ o karabiə balɔ na zɔvɪrɪ Zude nɪ tɪn ma ni nɪ dwi-ge tiinə dɪ laan sɛ We kwərə kam. ² Pɪyɛrɪ dɛɛn ma zanɪ o vu Zeruzalem. O na yi da tɪn,

Zwifə balɔ na tɔgi Zezi tun ma magi kantɔgɔ did-o. ³ Ba ma bwe-o ba wɪ: «Bɛɛ mu yi n vu n zu dwi-ge tiinə sɔŋɔ yi ba yi balɔ na ba goni ba bəkəri tun? Bɛɛ mu yi n di wɔdiu di ba?»

⁴ Pɪyɛɛɪ ma zaŋɪ o tolti kulɔ maama na ki tun o bɪɪ-ba o wɪ: ⁵ «A ya wɔ Zope ni mu a warɪ Wɛ. Wɛ ma pa a na viɪɪm. A nɛ wo-kamunu na nunji weyuu kɔ maa tu tɪga. Kɔ nyɪ di gɔɔ kamunu mu, yi ba jɪgi kɔ niə yana ba pa kɔ maa tu tɪga. Kɔ ma ba kɔ zɪgi a yigə ni. ⁶ A ma nii kɔ wɔni yi a na vara na wɔra, sɔŋɔ vara di ga-vara di tɪga wo-vəlu di zunə. ⁷ A laan ma ni kwərə na ŋɔɔni di amɔ ka wɪ: «Pɪyɛɛɪ, zaŋɪ n gɔ n di.» ⁸ A ma ləri a wɪ: «A tu, aye a bá sɛ. A maŋɪ a wɔ di dɪbam cullu wɔŋɔ naa kulɔ na wɔ maŋɪ di dim tun.» ⁹ Kwərə kam daa ta ma joori ka zɪgi weyuu ni ka ŋɔɔni ka wɪ: «Yɪ zaŋɪ n culi wɔŋɔ kulɔ Wɛ na wɪ kɔ yi lanyɪranɪ tun.» ¹⁰ Kɔ ma ki kɔntɔ taan kuni bitɔ, yi wənu tum maama joori ti vanji ti di weyuu.

¹¹ Maŋa kantɔ ni nɔɔna batɔ dɛɛn tu ba zɪgi sɔŋɔ kulɔ amɔ na zɔɔɪ da tun ni ni. Ba ya tɔŋɪ-ba Sezaari ni mu sɪ ba ba amɔ te. ¹² Wɛ Joro kɔm ma ta kɔ bɪɪ-ni kɔ wɪ, a yi taa bwɛa, sɪ a tɔgi di ba a vu. Dɪ ko-biə bantɔ bardɔ di ma da amɔ ba vu. Dɪ maama ma vu dɪ yi Sezaari, yi dɪ vu dɪ zu Kɔɪnɛɛɪ sɔŋɔ kɔm. ¹³ O ma ta o bɪɪ dɪbam o na nɛ Wɛ maleka na tu o sɔŋɔ ka zɪgi yi ka ta did-o ka wɪ: «Tɔŋɪ nɔɔna sɪ ba vu Zope ba bəŋɪ nɔɔnɔ wɔdɔŋ o yɪɪ na yi Simɔn Pɪyɛɛɪ tun sɪ o ba. ¹⁴ Wɔntɔ na tuə, o laan wɔ ŋɔɔni taani dɪɔ na wɔ pa nmu di n sɔŋɔ tiinə bam maama na vɪɪm tun.»

¹⁵ A na sɪŋɪ sɪ a ŋɔɔni di ba tun, mu Wɛ Joro kɔm tu ba te nɛnɛni kɔ na maŋɪ kɔ tu dɪbam te pulim ni te tun. ¹⁶ A laan ma

guli dɪ Yuutu Zezi dɛɛn na tagɪ te o wɪ: «Zan dɛɛn miisi nɔɔna bam na wɔni mu, Wɛ nan wɔ miisi abam Dɪ Joro kɔm wɔni mu.» ¹⁷ Kɔ sɪni kɔ yi cɪga mu ni Wɛ pɛ dwi-ge tiinə bantɔ Dɪ pɛɛɪɪ dɪm, ni Dɪ na maŋɪ Dɪ pa dɪbam di, maŋa kalɔ dɪ na ki dɪ wɔ-dɪdɔa di dɪ Yuutu Zezi Krisi tun. Kɔntɔ tun, a nan yi wɔɔ mu sɪ a cɪ Wɛ yigə?»

¹⁸ Pɪyɛɛɪ na tagɪ kɔntɔ yi ba ni tun, ba ma yagɪ taani dɪm yi ba daari ba zuli Wɛ. Ba maa wɪ: «Wɛ sɪni Dɪ pa dwi-ge tiinə bam di cwəŋə sɪ ba ləni ba wɔɔ, sɪ ba daari ba na Dɪ ŋwɪ-dɔŋa kam.»

Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Antɔsɪ ni tin na ki te tin

¹⁹ Maŋa kam ba dɛɛn na gɔ Etiyeni tun, nɔɔna yaari Zezi karabiə bam kɔ pa ba jagɪ da-yigə ni. Balɔ na jagɪ tun badonnə ma vu ba yi Fenisi di Sipri di Antɔsɪ. Ba na jagɪ kɔntɔ tun, ba yəni ba tɔlti Wɛ kwərə kam ba bɪɪ Zwifə bam yɪranɪ mu. ²⁰ Kɔ daari Zezi karabiə badaara na nunji Sipri di Sɪrɛɛni tun ma zaŋɪ ba vu Antɔsɪ ba tɔlti dɪ Yuutu Zezi kwərə-ywəŋə kam ba bɪɪ dwi-ge tiinə di. ²¹ Baŋa-Wɛ dam maa wɔ ba tee ni. Nɔɔna zanzan ma ki ba wɔ-dɪdɔa di dɪ Yuutu Zezi yi ba tɔg-o.

²² Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Zeruzalem ni tun ma ni kulɔ na ki tun. Ba ma tɔŋɪ Banabasi sɪ o vu Antɔsɪ o nii. ²³ O na ve o yi da tun, o ma na Wɛ na sɪni Dɪ ki nɔɔna bam lanyɪranɪ te tun. O maa jɪgi wɔpolo lanyɪranɪ. O ma kwe ba maama kwɪə yalɔ na wɔ pa ba taa tɔgi dɪ Yuutu wɔm di ba wɔ maama sɪ ba yi zaŋɪ ba yagɪ tun.

²⁴ Banabasi dɛɛn yi nɔn-ŋum. O maa tiini o jɪgi wɔ-dɪdɔa di Zezi, yi Wɛ Joro kɔm wɔ o tee ni di dam. Nɔɔna zanzan dɛɛn ma ba ba tɔgi dɪ Yuutu wɔm, yi ba di wəli o kɔgɔ kɔm wɔni.

²⁵ Banabasɩ laan ma zanɩ o vu Tarɩsɩ sɩ o beeri Sooli je. ²⁶ O na ve o na-o tɩn, o ma ja-o o joori Antɔsɩ. Ba na wura tɩn, ba maa yɛni ba wɛli daanɩ ba brɩ Zezi kɔgɔ kum Wɛ taanɩ. Ba kɩ kuntu taan sɩ kɩ vu kɩ yi bɩm, yi nɔɔna balɩ ba na brɩ tɩn dagɩ zanzan. Kɩ yi Antɔsɩ nɩ mɩ ba puli sɩ ba bɛŋi Zezi karabiɛ bam nɩ Krisi biɛ.

²⁷ Da yam kuntu nɩ Wɛ nijɔŋnɛ badonnɛ ma zɩgɩ Zeruzalem nɩ ba vu Antɔsɩ. ²⁸ Ba didɩba yɩri mɩ Agabusi. Wɛ Joro kum ma pa o ta Wɛ kwɛrɛ, nɩ kana lagi ka ba ka tiini ka zɩ lɔgɩ maama. (Kɩ dɛɛn sɩnɩ kɩ kuntu mɩ maŋa kalɩ Kloodi na di paari tɩn.) ²⁹ Zezi karabiɛ bam na nɩ kuntu tɩn, ba ma lɩ wɔbɔŋa sɩ ba la sɛbu ba ma wɛli ba ko-biɛ balɩ na zɔvri Zude nɩ tɩn. Ba ma sɛ sɩ ba didɩba didɩba wɔ pa nɩ ba na wɔ wantɩ te tɩn. ³⁰ Ba ma sɩnɩ ba kɩ kuntu. Ba ma kwe sɛbu kulɩ ba na lagi tɩn ba kɩ Banabasɩ dɩ Sooli jɩŋa nɩ, sɩ ba ja vu Zeruzalem ba pa Zezi kɔgɔ kum nakwa bam.

12

Wɛ maleka na vri Piyɛɛri Erɔdi jɩŋa nɩ ka yagɩ te tɩn

¹ Maŋa kam kuntu nɩ Pɛ Erɔdi ma zanɩ o ja Zezi kɔgɔ kum wɩ nɔɔna badonnɛ sɩ o yaari-ba. ² O ma ja Zakɩ wɔlɩ na yi Zan zumbaaru tɩn o pa ba gɩ-o dɩ sɩ-zɔɔ. ³ O na kɩ kuntu yi o lwarɩ nɩ kɩ poli Zwifɛ bam wɩ lanyɩranɩ tɩn, o daa ma ja Piyɛɛri dɩ. Kɩ yi Zwifɛ bam candiɛ kalɩ ba na yɛni ba di dɩpɛ dɩlɩ na ba jɩgɩ dabɩli tɩn maŋa nɩ mɩ. ⁴ O na jaanɩ Piyɛɛri kuntu tɩn, o ma kɩ-o pɩna digɛ nɩ, yi o pa pamaŋna bana bana kuri bɩna yɩr-o ba lɛni daanɩ. Erɔdi dɛɛn maa lagi sɩ Pakɩ candiɛ kam na kɛ ka daari, sɩ o laan pa ba ja Piyɛɛri ba nunji, sɩ o di o taanɩ nɔɔna bam maama yigɛ nɩ. ⁵ Kuntu ŋwaanɩ Piyɛɛri

maa wɩ pɩna digɛ kam nɩ taan, yi Zezi kɔgɔ kum nɔɔna bam tiini ba loori Wɛ o ŋwaanɩ.

⁶ Kɩ dɛɛn yi titɩ dɩlɩ tɩga na wɩ pɩna sɩ Erɔdi pa Piyɛɛri nunji pooni sɩ o di o taanɩ tɩn. Piyɛɛri ya tigi pamaŋna bale titari nɩ mɩ o daa. Ba ya vɔg-o dɩ capɔnnɩ tile mɩ. Pamaŋna badonnɛ dɩ ma wɩ pɩna digɛ kam nɩ nɩ ba yɩra. ⁷ Banja-Wɛ maleka laan ma da ka tu ka zɩgɩ da. Pooni maa da zɛŋi digɛ kam wɩnɩ. Maleka kam ma pɩpagɩ Piyɛɛri tɩkɛri nɩ ka pa o zanɩ, yi ka ta-o ka wɩ: «Kɩ lɩla n zanɩ wɛɛnɩ!» Capɔnnɩ tɩm ma kɩ Piyɛɛri jɩa nɩ tɩ tɩ tɩga nɩ. ⁸ Maleka kam ma ta-o ka wɩ: «Fɔgɩ n wɔ n wɔɔrɩ tɩm sɩ n zɩ n natra yam.» O ma sɩnɩ o kɩ kuntu. Ka daa ma ta ka wɩ: «Kwe n kasaa kum n zɩ, sɩ n ta n tɔgɩ amɩ.»

⁹ Piyɛɛri ma tɔgɩ ka kwaga o nunji pɩna digɛ kam wɩnɩ. O maa wɩ lwarɩ nɩ maleka kam na kɩ kulɩ tɩn yi cɩga. O maa bɩŋi nɩ kɩ yi dɩndwɩa mɩ. ¹⁰ Ba ma vu ba gaali dayigɛ yɩrɩna bam dɩ kwaga yɩrɩna bam. Ba laan ma vu ba yi luu-bor-zɔŋɔ kulɩ na pɩri kɩ yɔɔri tɩv kum wɩ tɩn. Boro kum titɩ ma pɩri, yi ba kɛ ba nunji. Ba ma kwe cwɛŋɛ ba ve ba maa kea. Maleka kam laan ma da ka viiri ka daari Piyɛɛri.

¹¹ Kɩ laan ma ba Piyɛɛri wɔbɔŋa. O ma ta o wɩ: «A laan lwarɩ nɩ kɩ yi cɩga mɩ. Wɛ mɩ sɩnɩ Dɩ tunɩ Dɩ maleka sɩ ka ba ka jonji-nɩ Erɔdi jɩŋa nɩ ka yagɩ, sɩ Zwifɛ bam daa yi wantɩ ba kɩ amɩ nɩ ba na bɩŋi te tɩn.»

¹² Piyɛɛri na maanɩ kɩ na yi te tɩn, o ma vu Mari-ba sɔŋɔ. Wuntu yi Zan Marikɩ nu mɩ. Nɔɔna zanzan dɛɛn mɩ kikili daanɩ sɔŋɔ kum nɩ ba wura ba warɩ Wɛ. ¹³ O ma vu o yi manɔŋo boro kum o magɩ, sɩ ba pɩri sɩ o zɩ. Kanyaanɩ maa wɩ sɔŋɔ kum nɩ, o yɩri mɩ Rɔdi. O ma vu sɩ o nii,

wɔɔ mu maga. ¹⁴ O na ve tun, o ma lwarɔ Pɛyɛɛri kwɛrɛ. O maa tiini o jigi wɔpolo zanzan ku pa o duri o joori, yi o wɔ pɔri boro kum. O ma vu o ta di nɔɔna bam o wɔ: «Pɛyɛɛri mu zigi ciwɔɔnɛ ni.» ¹⁵ Ba ma lɛr-o ba wɔ, o co mu. O maa cim yi o ta o wɔ: «Ku sɔnti ku yi cɔga mu.» Ba daa ma lɛri ba wɔ: «Ku ga yi o ciru mu.»

¹⁶ Pɛyɛɛri daa ta maa zigi o magi boro kum taan. Ba laan ma ba ba pɔri. Ba na nɛ-o tun, ku ma tiini ku sɔ-ba. ¹⁷ O ma zɔɔi o ja o wɔ, ba cɔgi sɔɔ. O ma daari o manɔ di Yuutu wɔm na ki te o ja-o o nunɔ pɔna digɛ kam ni tun. O ta ma ta di ba o wɔ, ba ve ba ta kulɔ na ki tun ba bri Zaki di Zezi karabiɛ bam maama. O laan ma yagi-ba yi o vu jɔgɛ kadoɔ.

¹⁸ Tɔga na pɔɔri tituti tun, pamaɔna balɔ ya na yiri Pɛyɛɛri tun wɔbɔna vugimi. Ba ma bwe daani ba wɔ: «Bɛɛ mu ki yi Pɛyɛɛri tɛrɛ?» ¹⁹ Erɔdi ma pa ni si ba kwaani ba beeri o jɔgɛ. Ba ma beer-o taan ba ga. Erɔdi ma bwe pamaɔna bam o nii, ba ki ta mu yi Pɛyɛɛri nunɔ, yi o daari o pa ni si ba gɔ-ba.

Kuntɔ na ki ku kɛ tun, Erɔdi ma zanɔ Zude ni o vu Sezaari o zɔɔri da.

Ku na ki te yi Erɔdi ti tun

²⁰ Erɔdi bani deen tiini di zanɔ di Tiiri di Sidon tiinɛ. Je sum kuntɔ nɔɔna bam ma zanɔ ba la kɔgɔ si ba vu ba tɔ Erɔdi si o yagi. Erɔdi deen jigi didɛɛrɔ wɔlɔ na nii o sɔɔɔ kum banɔ ni, o yiri mu Bilasiti. Nɔɔna bam ma puli ba di cilɔɔɔ didaani wɔntɔ, yi ba daari ba vu Erɔdi te ba nɔɔni did-o si o yagi o ban-zɔɔɔ kum. Ba deen lagi si ba ni daani, bɛɔwaaɔ ba titi tu kum yɛni ku jɔɔi ku wɔdiiru pɛ wɔntɔ tu kum ni mu. ²¹ Ba ma li de si ba jɔni daani ba nɔɔni taani dɔm.

De dɔm na yi tun, Erɔdi ma kwe o paari gwar-fwaarɔ o zɔ. O laan ma jɔni o paari jangɔɔɔ kum banɔ ni si o nɔɔni di nɔɔna bam. ²² O kwɛrɛ na zanɔ yi o nɔɔni di ba kuntɔ tun, nɔɔna bam ma kaasi banɔ banɔ ba wɔ: «Kwɛrɛ kantɔ yi wɛ kwɛrɛ mu si ka dai nabinzwɛnɛ nyim.» ²³ Erɔdi na sɛ ba zulɛ yam yi o wɔ pɛ Wɛ Di zulɛ tun, Banɔ-Wɛ maleka ma pa yawɔ ja-o lɔla. Kanzwa ma zɔ o wɔ ya di-o ya gɔ.

²⁴ Wɛ kwɛrɛ kam deen maa jagi je maama, yi nɔɔna zanzan seka. ²⁵ Banabasɔ di Sooli ma ti titɔɔi dɔlɔ ba na ve Zeruzalem si ba tɔɔi tun. Ba laan ma ja Zan Mariki ba wɛli ba titi ni, yi ba nunɔ Zeruzalem ba joori ba vu Antioxi.

13

Zezi kɔgɔ kum na li Banabasɔ di Sooli te tun

¹ Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Antioxi ni tun deen jigi Wɛ nijɔɔnɛ di balɔ na bri Wɛ taani dɔm tun ba titari ni. Bantɔ mu yi Banabasɔ, di Simeyon wɔlɔ ba na bɛ ni nazono tun, di Sireeni tu Lukiyusi, di Manayen wɔlɔ deen na yi gɔvirma tu Erɔdi yuu-dɔɔɔ ba biini ni tun, didaani Sooli. ² De didwɔ ba maa wɔra ba zuli Banɔ-Wɛ, yi ba ta kwɛri ba vɔ ni. Wɛ Joro kum laan ma ta ku bri-ba ku wɔ: «Li-na Banabasɔ di Sooli amɔ nɔwaaɔ, si ba taa tɔɔi titɔɔi dɔlɔ amɔ na kuri-ba si ba tɔɔi tun.»

³ Zezi karabiɛ bam na ni kuntɔ tun, ba daa ma vɔ ni yi ba loori Wɛ ba pa-ba. Ba ma daari ba danɔ ba ja ba banɔ ni, yi ba laan bani-ba yi ba viiri.

Pooli di Banabasɔ na wɔ Sipri ni te tun

⁴ Wɛ Joro kum deen na tɔɔi Banabasɔ di Sooli kuntɔ tun, ba ma vu ba yi Seliusi. Ba ma zɔ naboro ba tɔgi nunɔ kum wɔ ba vu ba bɛ

ba yi Sipri. ⁵ Ba ma vu ba zu Sipri tu kudoŋ, ku yiri mu Salamini. Ba na yi da tin, ba maa zuuri Zwifə bam We-di sum ba tooli We kwərə. Zan Mariki maa wu ba tee ni o wəli-ba.

⁶ Ba ma zaŋi Salamini ni ba tulu je sum maama ba ke. Ba ma vu ba yi Pafosi. Ba ma jeeri liri tu wudoŋ daani, o yiri mu Bar-Zezi, yi o yi Zwifu. O deen pa o yi We nijonnu mu yi o dai. ⁷ O maa yi guvirma tu Serzizu Polusi kwaga noonu mu. Guvirma tu wum maa jigi swan lanyirani. O ma beŋi Banabasi di Sooli o pa ba ba o te. O maa lagi si o ni We kwərə kam. ⁸ Liri tu wum ma zaŋi o wura o culi ba brim dim. O maa kwaani si o ci guvirma tu wum si o yi se We ciga kam. Liri tu wum yiri didoŋ mu yi Elimasi di Greki tiine taani. ⁹ Sooli wulu yiri didoŋ ta na yi Pooli tin deen jigi We Joro kum dam lanyirani. O ma nii liri tu wum vuru, yi o wu: ¹⁰ «N wu su di sisuna mu didaani baloro. Nmu yi sutaaŋi juŋa noonu mu. Nmu culi wənu tulu maama na lana tin. Nmu tiini n kwaana si n pipiri di Yuutu wum ciga kam si ka ji vwan mu. ¹¹ Nii, Baŋa-We wu ba DI magi-m di DI ji-dia lele kontu. Ni ji lilwe yi n daa n ba na wa pooni, si ku taa ve maŋa kalu We na lagi tin.»

O na tagi kontu tin, bidwi baŋa ni mu Elimasi yia dwe, yi o zigi lim wuni. O maa ve o kikara, yi o lagi vanuŋu si o ja o juŋa. ¹² Guvirma tu wum na ne kulɔ na ki tin, o laan ma ki o wu-didwa di Zezi Kisi. Di Yuutu ciga kam ba na buri-o tin ma su-o.

Pooli-ba na wu Antioŋi ni te tin

¹³ Pooli di o badonnə bam laan ma zaŋi Pafosi ni ba zu naboro ba vu ba yi Pamfili tu kudoŋ, ku yiri mu Perizi. Zan Mariki ma yagi-ba daani, yi o daari o joori Zeruzalem. ¹⁴ Ba daa maa zigi Perizi ni ba vu Antioŋi kulɔ

na wu Pisidi ni tin. Zwifə bam siun de dum na yi tin, ba ma vu ba zu ba We-digə kam wu ba je da. ¹⁵ Noona ma zaŋi ba karumi Moyisi callu twaanu tum di faŋa faŋa We nijonno bam twaanu tum wuni. Ba na karumi ba ti tin, ba yigə tiinə bam ma tuŋi ni ba pa Pooli-ba, yi ba wu: «Di ko-biə-ba, abam na jigi kwia yalu na wu zəni noona bam tin, si a zaŋi a ta.»

¹⁶ Pooli ma zaŋi weeni o zəŋi o juŋa, yi o laan daari o ta o wu: «Yisurayeli dwi tiinə-ba didaani dwi-ge tiinə balu na kwaru We tin, cəgi-na a na lagi a ta kulɔ tin. ¹⁷ We dulu dibam Yisurayeli tiinə bam na togi tin deen mu kuri di nabaara bam, si ba taa yi DI titi noona. Maŋa kam ba deen na yi vərə Ezipi ni tin mu We pe ba puli zanzan. DI ma daari DI ma DI titi ji-dia kam DI li-ba DI pa ba nuŋi tu kum kontu ni. ¹⁸ Ba na beeri kagua wuni taan bina finna tin, DI ma ki wu-zuru didaani ba. ¹⁹ Ba na zu Kanaan tin, DI ma pa tu kum dwi dwi tiinə kuni birpe cəgi, yi DI daari DI pa DI titi noona Yisurayeli tiinə bam taa te tu kum kontu. ²⁰ Kontu kam dum maama yi nuneeni bina biə-yana di finnu mu (450).

Kontu kwaga ni, We laan ma kuri yigə tiinə DI pa-ba yi bantu te-ba taan, ku vu ku yi maŋa kam DI nijonnu Samuweli na tu o ba o te-ba tin. ²¹ Noona bam laan ma loori Samuweli si o tiji pe o pa-ba. We ma tiji Benzamen dwi tu didwa DI pa-ba, o yiri mu Sayuli. O yi Kisi bu mu. O maa ji ba pe bina finna. ²² We deen ma ba DI li Sayuli paari dum wuni, yi DI daari DI pa Davidi ji ba pe. We deen tagi wuntu taani DI wu: «Zese bu Davidi yi noonu wulu na su amu wu tin. Wuntu wu ki kulɔ maama a wubuŋa na lagi tin.»

²³ Ku nan yi wuntu dwi dum wuni mu We pe Zezi ba. We ma togi ni dulu DI na goni tin DI pa

Zezi ji dɔbam Yisrayelɩ tiinə bam Vɩrɩv. ²⁴ Maŋa kam Zezi ta na wɔ puli o tituŋa yam tɩn, Zan dɛɛn mu bɩ Yisrayelɩ tiinə bam maama o wɩ, ba lani ba wɔrɔ ba yagi kəm-balwaarɔ, sɩ ba daari ba pa ba miisi-ba na wɔnɩ Wɛ ŋwaani. ²⁵ Kɔ na tu kɔ daari finfin sɩ Zan ti o tituŋa yam tɩn, o ma bwe nɔɔna bam o wɩ: «Abam buŋɩ sɩ amɔ yɩ wɔɔ mu? Amɔ dai wɔlv wɔm á na tɩni tɩn. Wɔntɔ nan lagi o sanɩ a kwaga mu o ba, yɩ a wɔ manɩ sɩ a bwali o ne natra dɩ.»

²⁶ A ko-biə-ba, Abraham dwi tiinə dɩ dwi-ge tiinə balɔ na kwari Wɛ tɩn, kɔ yɩ dɔbam mu Wɛ pɛ sɩ dí ni Dɩ taani dɩm kɔntɔ, sɩ dí wani dí lwarɩ Dɩ na lagi Dɩ vɩ dɔbam Dɩ yagi te tɩn. ²⁷ Zeruzalem tiinə bam dɩ ba yigə tiinə bam nan wɔ lwarɩ Zezi na yɩ wɔlv tɩn. Kɔ daa zɩ yɩ wəɛnu tɩlv Wɛ nijɔŋnə bam na pɔpɔni ba tɩŋi yɩ nɔɔna yəni ba karɩmɩ-tɩ ba siun da yam maama ni tɩn, ba ba ni wəɛnu tɩntɔ kuri dɩ. Ba nan na pɛ Zezi na cam tɩn, kɔ pɛ Wɛ nijɔŋnə bam na pɔpɔni kulɔ tɩn sɩni kɔ kɩ. ²⁸ Ba maa ba jɔgɩ taani dɩlv na wɔ pa ba gv-o tɩn. Dɩ kɔntɔ dɩ, ba ta ma loori Pilatɩ sɩ o pa ba gv-o. ²⁹ Ba ma kɩ kulɔ maama na manɩ kɔ pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɩ yɩ kɔ ta o taani tɩn ba ti. O na tɩgɩ tɩn, ba laan ma par-o tɔvɩn-dagara kam banɩ ni ba ja vu ba kɩ yibeeli wɔnɩ. ³⁰ Wɛ laan ma pa o bi o yagi tɔvɩnɩ. ³¹ O maa wɔra da kɔgɔ kɔgɔ. O na wɔra tɩn, kuni zanzan mu o bɩ o tɩti o karabiə bam yigə ni, balɔ ya na tɔgɩ did-o Galile ni ba beeri ba ve Zeruzalem tɩn. Bantɔ laan mu yɩ o maana tiinə ba bɩ o cɩga kam ba pa dɔbam Yisrayelɩ tiinə bam.

³² Dɔbam nan tu abam te mu sɩ dí tɔɔli Wɛ kwər-ywəŋə kam dí bɩ abam. Kɔ nan yɩ ni, Wɛ dɛɛn na goni ni dɩ dɔbam nabaara bam

ni Dɩ wɔ kɩ kulɔ tɩn mu, ³³ Dɩ laan sɩni Dɩ kɩ Dɩ pa dɔbam balɔ na yɩ ba naarɔ tɩn. Mu kɔntɔ mu Dɩ bi Zezi Dɩ pa o yagi tɔvɩnɩ. Kɔ yɩ nɩɛɛni kɔ na manɩ kɔ pɔpɔni Wɛ ləŋ-ŋwɩ tɔnɔ pɔɔrɩm bile tu wɔnɩ te tɩn kɔ wɩ:

«Nmu mu yɩ amɔ Bu
yɩ zɩm amɔ dɩ jigi nmu Ko.»

³⁴ Wɛ tɔnɔ kɔm daa ta bɩ Wɛ na wɔ bi-o Dɩ pa o yagi tɔvɩnɩ, sɩ o yɩra yɩ pɔ. Kɔ ma ta kɔ wɩ:

«Á pa n na wo-laarɔ cɩga cɩga,
ni a na manɩ a go ni sɩ a pa Davidi
na-tɩ te tɩn.»

³⁵ Wɛ tɔnɔ kɔm jəgə kadonɩ ni Davidi pɔpɔni o wɩ:

«Nmu Wɛ bá se sɩ n tɩti Wɔ-pɔŋo
Tu wɔm yɩra pɔ.»

³⁶ Kɔ nan na yɩ Davidi tɩti, wɔntɔ dɛɛn tɩŋi Wɛ tituŋa yam manɩ kalɔ o na ŋwɩ tɩn, yɩ o laan ba o tɩ. Ba ma kwe-o ba kɩ o nabaara bam tee ni. O yɩra yam ma sɩni ya pɔ. ³⁷ Kɔ daari, wɔlv wɔm Wɛ na pɛ o bi o yagi tɔvɩnɩ tɩn, wɔntɔ yɩra nan wɔ pɔgɩ.

³⁸ A ko-biə-ba, abam manɩ sɩ á lwarɩ ni kɔ yɩ Zezi ŋwaani mu dí jɔgɩ cwəŋə sɩ dí bɩ abam ni Wɛ wɔ wani Dɩ yagi á lwarɩm Dɩ ma ce abam. ³⁹ Wɛ callu tɩlv Dɩ na kɩ Moyisi jɩŋa ni tɩn warɩ tɩ pa á lwarɩm dɩm ti. Kɔ daari wɔlv maama na kɩ o wɔ-dɩdɔba dɩ Zezi tɩn wɔ na vɩm Wɛ tee ni, dɩ o lwarɩm dɩm maama na ti wɔntɔ ŋwaani tɩn. ⁴⁰ Nan taá yɩri-na á tɩti, sɩ lɛɛrɩ tɩlv Wɛ nijɔŋnə bam na pɔpɔni tɩ taani tɩn yɩ zanɩ tɩ yɩ abam. ⁴¹ Ba dɛɛn tagɩ ba wɩ:

«Nii-na, abam balɔ na yəni á gooni
amɔ Wɛ cɩga kam tɩn,

abam yɩra wɔ sɔɔrɩ yɩ á tɩ.

Bɛŋwaani kɔ na yɩ kəm dɩlv a
na lagi a kɩ abam da yam
kɔntɔ ni tɩn,

abam bá se ni dɩ yɩ cɩga,

nɔɔnɔ na manɩ o bɩ abam tɩ kuri
dɩ, á ta bá se.» »

⁴² Pooli na tagɩ kɔntɔ o ti tɩn,
o dɩ Banabasɩ ma zanɩ sɩ ba nunɩ

We-digə kam wōni. Ba na lagɪ ba viiri tɪn, nōona bam ma ta dɪ ba sɪ ba joori ba ba siun dɛ didonɔ dɪm nɪ, sɪ ba daa ta ḡoonɪ taanɪ dɪm kōntu dɪ ba. ⁴³ Nōona bam ma zanɪ ba jagɪ. Ba zanzan ma tōgɪ Pooli dɪ Banabasɪ, Zwifə bam dɪ dwi-ge tiinə balɔ na nɪgɪ Wɛ yɪ ba tōgɪ cullu tɪlɔ Dɪ na pɛ dɪbam Zwifə bam tɪn dɪ maa tōga. Pooli dɪ Banabasɪ maa ta dɪ nōona bam sɪ ba ta kwaanɪ ba dalɪ Wɛ Dɪ zaanɪ dɪlɔ Dɪ na pɛ-ba tɪn ḡwaanɪ.

⁴⁴ Ba siun dɛ dɪm ma joori dɪ yɪ. Nōona zanzan ma la daanɪ sɪ ba cəgɪ Baṅa-Wɛ kwərə kam, kɔ ge fɪtɪn sɪ kɔ taa nɪdɪ dɪ tɪv kōm nōona maama mɔ lagɪ da te. ⁴⁵ Zwifə bam na nɛ kōgɔ kōm na su je sɪm maama tɪn, ba maa tiini ba jɪgɪ wu-gurɔ dɪ ba. Ba ma yáalɪ Pooli na tɛ kɔlɔ tɪn, yɪ ba kwəri ba twi-o. ⁴⁶ Pooli dɪ Banabasɪ laan ma fōgɪ ba ḡoonɪ dɪ baari, yɪ ba wɪ: «Dí ya manɪ sɪ dí puli abam tee nɪ mɔ dí ḡoonɪ Wɛ kwərə kam. Abam nan na manɪ á wɔ sɛ-ka tɪn, abam ba bɔɪɪ nɪ á manɪ dɪ Wɛ ḡwɪ-dɔɪa kam. Kōntu ḡwaanɪ dí wɔ vu dwi-ge tiinə bam te dí daari abam. ⁴⁷ Dí Yuutu wɔm na pɛ dɪbam nɪ dɪlɔ tɪn mɔ tɪntu: «Amɔ Wɛ tiɪɪ nɔm sɪ n ja a pooni dɪm

n vu n pa dwi-ge tiinə bam, sɪ n wanɪ n pa nabiinə na vrɪm lɔgɔ baṅa je maama nɪ.» »

⁴⁸ Dwi-ge tiinə balɔ na wɔra yɪ ba nɪ kōntu tɪn, ba maa jɪgɪ wɔpɔlo, yɪ ba pa Baṅa-Wɛ kwərə kam jɪgɪ dam. Balɔ maama na manɪ sɪ ba na Wɛ ḡwɪ-dɔɪa kam tɪn mɔ sɪnɪ ba kɪ ba wu-dɪdɔba dɪ Zezi.

⁴⁹ Baṅa-Wɛ kwərə kam ma jagɪ je sɪm kōntu maama wōni. ⁵⁰ Kɔ daari Zwifə bam ma kwaanɪ ba pa kaana balɔ jɪɪa na jɪgɪ yɪ ba nɪgɪ Wɛ tɪn dɪ tɪv kōm yigə tiinə bam bana zanɪ dɪ Pooli dɪ Banabasɪ. Ba dɛen ma pa ba yaari Pooli dɪ Banabasɪ, yɪ ba daari ba zəli-ba

ba pa ba nunɪ ba tɪv kōm wōni. ⁵¹ Ba na kɪ-ba kōntu tɪn, Pooli dɪ Banabasɪ ma pɪsɪ ba nɛ fogo kōm ba yagɪ da, sɪ kɔ brɪ nɪ ba wɔ kɪ lanyɪranɪ. Ba laan ma daari ba vu Yikon. ⁵² Zezi karabiə bam dɛen tiini ba jɪgɪ wɔpɔlo, yɪ Wɛ Joro kōm wɔ ba tee nɪ lanyɪranɪ.

14

Pooli dɪ Banabasɪ na wɔ Yikon nɪ te tɪn

¹ Pooli dɪ Banabasɪ na wɔ Yikon nɪ tɪn, ba daa ta ve Zwifə bam Wɛ-digə kam. Ba ḡoonɪ Wɛ taanɪ dɪm ba brɪ nōona bam, yɪ ba zanzan kɪ ba wu-dɪdɔba dɪ Zezi, Zwifə dɪ dwi-ge tiinə dɪ. ² Kɔ daari Zwifə badonnə vɪn Wɛ taanɪ dɪm. Bantɔ ma zanɪ ba vugimi dwi-ge tiinə bam wɔbɔɪa ba pa ba wɔrɔ cōgɪ dɪ Zezi karabiə bam. ³ Pooli dɪ Banabasɪ maa zɔɔrɪ da taan. Ba na wɔra kōntu tɪn, ba maa ḡoonɪ dí Yuutu Zezi taanɪ dɪ baari yɪ ba kɪ ba wu-dɪdɔba dɪd-o. Ba maa tɛ dí Yuutu wɔm na kɪ nōona lanyɪranɪ te tɪn, yɪ o zɪgɪ ba taanɪ dɪm kwaga nɪ dɪ o na pɛ-ba dam sɪ ba taa kɪ wo-kɪnkagɪla dɪ wəənu tɪlɔ na brɪ Wɛ dam tɪn. ⁴ Tɪv kōm nōona bam dɛen pōɔrɪ bile mɔ. Badaara tōgɪ Zwifə bam mɔ, yɪ badonnə dɪ tōgɪ Zezi tɪntɔɪna bam.

⁵ Dwi-ge tiinə dɪ Zwifə badonnə dɛen ma lɪ wɔbɔɪa ba wəli didaanɪ ba yigə tiinə bam, sɪ ba yaari Zezi tɪntɔɪna bam, sɪ ba dɔlɔ-ba dɪ kandwa. ⁶ Ba na lwarɪ kɔ nɪ nɪ tɪn, ba ma duri ba vu Likoni tɪnɪ dɪm, Lisitri dɪ Derɪbɪ dɪ tɪ-niə yam maama. ⁷ Ba na wɔra tɪn, ba maa tōɔlɪ Wɛ kwərə-ywəɲə kam ba brɪ nōona.

Kɔ na kɪ te Lisitri nɪ tɪn

⁸ Nōonɔ dɛen mɔ wɔ Lisitri nɪ, o yɪ kōrɔ mɔ. Kɔ na zɪgɪ o lɔra manɪ nɪ o manɪ o warɪ o vu. ⁹ O dɛen maa tōgɪ o je o cəgɪ Pooli na ḡoonɪ taanɪ dɪlɔ tɪn. Pooli ma nii-o ziin, yɪ o lwarɪ nɪ o kɪ o

wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi sɪ o wanɪ o na yazurɔ. ¹⁰ O laan ma ta dɪ kwɛr-dɪa o wɪ: «Zanɪ wɛɛnɪ n zɪgɪ n nɛ sɪm banɪ nɪ ywam!» O na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔrɔ kɔm ma zanɪ wɛɛnɪ kɔ fanɪ kɔ cwi yɪ kɔ sɪnɪ vɛŋɔ.

¹¹ Non-kɔgɔ kɔm na nɛ kɔlɔ Pooli na kɪ tɪn, ba maa tiini ba ŋɔɔnɪ banɪ banɪ dɪ ba tɪtɪ dwi taanɪ dɪm ba wɪ: «Kɔ yɪ dɪbam wa yam mɔ jigi nabiinɔ ya tu ya ba dɪbam te.» ¹² Ba ma pa Banabasɪ yɪrɪ nɪ Ziusi. Pooli dɪ yɪrɪ maa yɪ Ermesɪ, bɛŋwaanɪ kɔ yɪ wɔntɔ ya mɔ ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm.

¹³ Ba dɛɛn maa jɪgɪ digɔ ba tɪw kɔm daa nɪ ba na yɛni ba kaanɪ ba wɛ Ziusi da tɪn. Ba kaanɪm tu wɔm ma zanɪ o ja nabe dɪ tweeru punnu tɪlɔ ba na sɔgɪ tɪn o ba o zɪgɪ tɪw kɔm nɪ nɪ. Wɔntɔ dɪdaanɪ non-kɔgɔ kɔm maama dɛɛn maa lagɪ sɪ ba gɔ nabe sɪm ba ma kaanɪ Zezi tɪntɔŋna bam. ¹⁴ Banabasɪ dɪ Pooli ma lwarɪ ba na buŋɪ sɪ ba kɪ te tɪn. Ba wɔ ma cɔgɪ zanzan. Ba ma ja ba gwaaru ba kaarɪ, yɪ ba daari ba duri lɪla ba zɔ non-kɔgɔ kɔm wɔ. Ba maa tɛ banɪ banɪ ba wɪ: ¹⁵ «Nɔɔna-ba, bɛɛ mɔ yɪ abam lagɪ á kɪ kɔntɔ? Dɪbam yɪ nabiinɔ mɔ, nɪ abam dɪ te. Dɪbam nan tu yo seenɪ sɪ dɪ tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam mɔ dɪ brɪ abam, sɪ á yagɪ jwɛnɔ kaanɪm, sɪ á daari á taá tɔgɪ Nwɪa Tu Banɪ-Wɛ. Dɪntɔ mɔ kɪ weyuu dɪ tɪga dɪ na-fara dɪ wɛɛnɪ tɪlɔ maama na wɔ tɪ wɔnɪ tɪn. ¹⁶ Fanɪ tɪn, Wɛ dɛɛn yagɪ dwi maama sɪ dɪ kɪ dɪ wɔbuŋa na lagɪ te tɪn. ¹⁷ Dɪ kɔntɔ dɪ, Dɪ ta yɛni Dɪ kɪ abam lanyiranɪ, sɪ kɔ pa á lwarɪ nɪ Dɪ yɪ Wɛ cɪga cɪga. Dɪ yɛni Dɪ pa dɔba nɪa yɪ wɔdiiru kɪ tɪ manɪ nɪ. Dɪ paɪ abam wɔdiu yɪ á dɪ, yɪ Dɪ paɪ abam wɔpolo lanyiranɪ.» ¹⁸ Pooli na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔ ya gɛ finfin mɔ sɪ nɔɔna bam kwe wɛɛnɪ tɪm ba ma kaanɪ-ba, yɪ ba laan yagɪ.

¹⁹ Zwifɔ badonnɔ ya nunɪ Antɔsɪ mɔ Pisidi tɪw nɪ ba ba. Badaara dɪ ma nunɪ Yikon ba ba. Bantɔ ma pa kɔgɔ kɔm maama wɔrɔ lɛni dɪ Pooli. Ba laan ma dɔl-o dɪ kandwa, yɪ ba daari ba tuur-o ba ja nunɪ tɪw kɔm wɔnɪ. Ba ya buŋɪ nɪ o tɪgɪ mɔ. ²⁰ Zezi karabiɔ bam laan ma vu ba gilim-o. O ma zanɪ ba titari nɪ o joori o zɔ tɪw kɔm wɔ. Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, o ma tɔgɪ dɪdaanɪ Banabasɪ yɪ ba vu Derɪbɪ.

Ba na joori ba vu Antɔsɪ te tɪn

²¹ Pooli dɪ Banabasɪ na wɔ Derɪbɪ nɪ tɪn, ba ma tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam yɪ nɔɔna zanzan jɪ Zezi karabiɔ. Ba daa ma joori ba vu Lisitri dɪ Yikon, yɪ ba daari ba kɛ ba yɪ Antɔsɪ kɔlɔ na wɔ Pisidi wɔnɪ tɪn. ²² Ba na maa ve kɔntɔ tɪn, ba ma pa balɔ maama na yɪ Zezi karabiɔ tɪn na baari, yɪ ba kwe-ba sɪ ba fɔgɪ ba taa tɔgɪ Wɛ cwɛŋɔ kam, sɪ ba yɪ yagɪ-ka. Ba ta ma brɪ-ba ba wɪ: «Dɪbam balɔ maama na tɔgɪ Zezi tɪn, dɪ wɔ na yaara zanzan mɔ sɪ dɪ laan zɔ Wɛ paari dɪm wɔ.»

²³ Je sɪlɔ maama ba na ve tɪn, ba lɪ nakwa Zezi kɔgɔ kɔm wɔnɪ sɪ ba taa nii-ba. Ba maa yɛni ba vɔ nɪ ba loori Wɛ ba pa nakwa bam, yɪ ba kɪ-ba dɪ Yuutu jɪŋa nɪ, o na yɪ wɔlɔ ba na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn ŋwaanɪ.

²⁴ Ba dɛɛn ma da Pisidi ba kɛ. Ba ma vu ba yɪ Pamfili je sɪm. ²⁵ Ba na wɔra tɪn, ba ma vu Perɪzɪ ba ŋɔɔnɪ Wɛ taanɪ dɪm da, yɪ ba daari ba vu Atali. ²⁶ Ba laan ma zɪgɪ dáanɪ ba zɔ naboro ba joori ba vu Antɔsɪ kɔlɔ na wɔ Siiri wɔnɪ tɪn. Kɔ dɛɛn yɪ kantɔ jɛgɔ kam nɪ mɔ Zezi kɔgɔ kɔm nɔɔna bam ya kwe-ba ba kɪ Wɛ jɪŋa nɪ, sɪ Dɪ zɛni-ba sɪ ba wanɪ ba vu ba tɔŋɪ kɔlɔ ba laan na tu ba tɔŋɪ ba ti tɪn. ²⁷ Ba na yɪ Antɔsɪ tɪn, ba ma pa Zezi kɔgɔ kɔm la daanɪ, yɪ ba laan tɔlɔ kɔlɔ maama Wɛ na kɪ dɪ ba tɪn ba brɪ-ba, dɪ Dɪ na

puri cwəŋə Dɪ pa dwi-ge tiinə sɪ ba wanɪ ba kɪ ba wu-dɪdɪvɑ dɪ Zezi tɪn. ²⁸ Ba ma zɔ Zezi karabiə bam tee nɪ ba daani.

15

Zezi kɔgɔ kʊlʊ na wu Zeruzalem ni tɪn ŋɔɔni dwi-ge tiinə bam taani

¹ Nɔɔna badonnə ma zanjɪ Zude nɪ ba vu Antɔsɪ. Ba maa wura ba brɪ Zezi karabiə bam ba wɪ: «Abam na wu sɛ á tɔgɪ Moyisi cullu tɪm na brɪ te sɪ á go á bəkəri, á bá wanɪ á na vrɪm.»

² Pooli dɪ Banabasɪ na ni kuntu tɪn, ba ma tiini ba magɪ kantɔgɔ dɪ nɔɔna bam. Kuntu ŋwaani Zezi kɔgɔ kʊm ma lɪ wubɔŋa sɪ ba lɪ Pooli dɪ Banabasɪ dɪ nɔɔna badonnə ba wɔnɪ, sɪ ba ja taani dɪm ba vu Zeruzalem ba kɪ Zezi tɪntʊŋna bam dɪ nakwa bam jɪa nɪ.

³ Zezi kɔgɔ kʊm ma banɪ-ba yɪ ba ke. Ba ma vu ba da Fenisi dɪ Samari je sɪm. Ba na maa ve tɪn, ba maa tɛ dwi-ge tiinə na ləni ba wɔrɔ ba sɛ Wɛ te tɪn ba brɪ nɔɔna bam. Zezi karabiə bam na ni kuntu tɪn, kʊ ma pa ba maama jɪgɪ wɔpɔlo lanyɪranɪ. ⁴ Ba ma vu ba yɪ Zeruzalem. Zezi tɪntʊŋna bam dɪ o kɔgɔ kʊm maama dɪ ba nakwa bam ma jeeri-ba lanyɪranɪ. Ba laan ma manɪ ba brɪ-ba Wɛ na kɪ kʊlʊ dɪ ba tɪn. ⁵ Zwifə badaara balʊ na wu Farizian kɔgɔ kʊm wɔnɪ yɪ ba ba ba tɔgɪ Zezi tɪn ni taani dɪm. Ba ma zanjɪ ba ta ba wɪ: «Nɔɔna bantʊ manɪ sɪ ba go ba bəkəri mu, sɪ ba daari ba sɛ Moyisi cullu tɪm maama na brɪ te tɪn.»

⁶ Zezi tɪntʊŋna bam dɪ o kɔgɔ kʊm nakwa bam ma la daani sɪ ba bwe taani dɪm ba nii. ⁷ Ba na magɪ kantɔgɔ taan tɪn, Pɪyeeri ma zanjɪ ba wɔnɪ o ta o wɪ: «A ko-biə-ba, abam ye sɪ Wɛ dɛɛn kuri amʊ abam wɔnɪ, sɪ a vu dwi-ge tiinə bam te sɪ a brɪ-ba Dɪ kwər-ywəŋə kam, sɪ ba daari ba sɛ-ka.

⁸ Wɛ na ye nɔɔna wubɔŋa na yɪ

te tɪn, Dɪ ma pa-ba Dɪ Joro kʊm, nɪ Dɪ na manɪ Dɪ pa dɪbam te tɪn, sɪ kʊ brɪ nɪ Dɪ sɪntɪ Dɪ vrɪ-ba ba lwarɪm wɔnɪ. ⁹ Dɪ ma wu pɔɔrɪ bantʊ dɪ dɪbam daani. Dɪ fɔgɪ Dɪ kwe ba wubɔŋa mu dɪ ba na kɪ ba wu-dɪdɪvɑ dɪ Zezi tɪn ŋwaani. ¹⁰ Kuntu tɪn, bɛŋwaani mu á buŋɪ sɪ á manɪ Wɛ á nii dɪ á na lagɪ á pa Zezi karabiə bam zɪŋɪ zɪla yalʊ na dummə ya dwe-ba tɪn? Kʊ na yɪ dɪbam nabaara bam naa dɪbam tɪtɪ dɪ, dɪ warɪ dɪ tɔgɪ kənə yantʊ cwəŋə, yɪ á lagɪ á pa bantʊ tɔgɪ-ka. ¹¹ Kʊ nan dai kuntu. Wɛ na jɔŋɪ dɪbam Dɪ yagɪ te tɪn, kʊ yɪ dɪ Yuutu Zezi zaani dɪm ŋwaani mu, dɪ dɪ na kɪ dɪ wu-dɪdɪvɑ dɪd-o tɪn. Kʊ nan yɪ bɪdwɪ mu dɪ bantʊ dɪ.»

¹² Ba kɔgɔ kʊm maa je, yɪ ba cəgɪ sɔɔ sɪ ba ni taani dɪm. Pooli dɪ Banabasɪ ma zanjɪ ba ta Wɛ na dɛ bantʊ jɪŋa Dɪ kɪ wo-kɪnkagɪla dɪ wəənu tɪlʊ na brɪ Dɪ dam dwi-ge tiinə bam te tɪn. ¹³ Ba na ŋɔɔni ba ti tɪn, Zakɪ ma zanjɪ o ta o wɪ: «A ko-biə-ba, á cəgɪ-na a na lagɪ a ta kʊlʊ tɪn. ¹⁴ Simɔn Pɪyeeri manɪ o ta o brɪ dɪbam, Wɛ na sɪŋɪ Dɪ brɪ Dɪ tɪtɪ dwi-ge tiinə bam tee nɪ yɪ Dɪ lɪ nɔɔna ba wɔnɪ sɪ ba taa yɪ Dɪ tɪtɪ nɔɔna te tɪn. ¹⁵ Wɛ nijɔŋnə bam na tagɪ kʊlʊ faŋa faŋa tɪn dɪdaani kəm dɪntʊ maama yɪ bɪdwɪ mu. Kʊ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kʊm wɔnɪ kʊ wɪ:

¹⁶ «Kuntu kwaga nɪ amʊ Wɛ wó joori a ba,

yɪ a daa lɔ Davidi sɔŋɔ kʊlʊ ya na cɔgɪ tɪn.

Amʊ wó fɔgɪ a lɔ di-dɔŋo kʊm, sɪ kʊ jɪ sɔ-dɔŋɔ.

¹⁷ Kuntu tɪn, nɔɔna balʊ na daari tɪn wó kwaanɪ sɪ ba lwarɪ amʊ wɔlʊ na yɪ ba Yuutu Baŋa-Wɛ tɪn.

Dwi-ge tiinə balʊ a na lɪ sɪ ba taa yɪ a tɪtɪ nɔɔna tɪn wó lwarɪ amʊ.

Yuutu Baŋa-Wɛ mu tagɪ kuntu, yɪ Dɪ pa wəənu tɪm sɪntɪ tɪ kɪ.

18 Dɪ maŋɪ Dɪ pa nɔɔna lwarɪ wəənu tɪntɔ ni nɪ faŋa faŋa mu.» »

19 Zakɪ ta ma ta o wɪ: «Kɔntu ŋwaani amɔ buŋɪ sɪ, dɪ wɔ maŋɪ sɪ dɪ yaari dwi-ge tiinə balɔ na tu ba se Wɛ tɪn. 20 Dɪ nan na wɔ kɪ kulɔ tɪn, dɪ wɔ pɔpɔni tɔnɔ mu dɪ pa-ba, sɪ dɪ brɪ-ba nɪ ba daa yɪ taa dɪ wɔdiu kulɔ nɔɔna na me ba kaani jwənə yɪ kɔ ba lana tɪn, sɪ ba yɪ cɔgɪ ba tɪtɪ dɪ kaana, sɪ kaana dɪ yɪ cɔgɪ ba tɪtɪ dɪ baara. Dɪ wɔ ta dɪ ba sɪ ba yɪ dɪ varɪm wɔlɔ ba na jujugɪ ba gɔ tɪn, sɪ ba yɪ dɪ jana dɪ. 21 Bɛŋwaani, kɔ na sɪŋɪ faŋa faŋa tɪn, ba maŋɪ ba karɪmɪ Moyisi tɔnɔ kɔm Zwifə Wɛ-di sɪm nɪ ba siun de maama wɔni, yɪ nɔɔna yəni ba brɪ wəənu tɪlɔ na pɔpɔni da tɪn tɪntɪ dɪm maama wɔni.»

22 Ba maama na ni kɔntɔ tɪn, Zezi tɪntɔŋna bam dɪ o kɔgɔ kɔm nakwa bam maa lɪ wɔbuŋa sɪ ba lɪ nɔɔna ba wɔni, sɪ ba tɔgɪ dɪ Pooli dɪ Banabasi ba vu Antɔsi. Ba deen ma lɪ nɔɔna bale balɔ na yɪ yigə tiinə ba kɔgɔ kɔm wɔni tɪn. Ba dɪdɔba yɪrɪ mu Zudi wɔlɔ yɪrɪ dɪdɔŋ na yɪ Basaba tɪn. Wɔdɔŋ wɔm yɪrɪ mu Silasi. 23 Ba ma pɔpɔni tɔnɔ sɪ ba tɔŋɪ-ba dɪ kɔ, yɪ tɔnɔ kɔm wɔni kɔ wɪ:

«Dɪbam balɔ na yɪ á ko-biə tɪn, Zezi tɪntɔŋna bam dɪ o kɔgɔ kɔm nakwa bam, dɪ jɔɔni abam, dwi-ge tiinə balɔ na tu á tɔgɪ Zezi yɪ á zɔɔrɪ Antɔsi nɪ, dɪ Siiri dɪ Silisi nɪ tɪn.

24 Dɪbam nɪ nɪ dɪ kɔgɔ kɔm nɔɔna badonnə mu zanɪ ba ba abam te, ba yaari abam ba pa á wɔbuŋa cɔgɪ dɪ kulɔ ba na brɪ abam tɪn. Dɪbam nan wɔ pɛ-ba cwəŋə sɪ ba kɪ kɔntɔ. 25 Kɔntu ŋwaani dɪbam maama mu kɪ ni daani sɪ dɪ lɪ nɔɔna dɪ tɔŋɪ-ba abam tee nɪ, sɪ ba tɔgɪ dɪ dɪbam cilon-sonnu Banabasi dɪ Pooli ba ba. 26 Bantu mu yɪ balɔ na kwe ba ŋwɪa maama ba pa

dɪ Yuutu Zezi Krisi tɪtɔŋa yam ŋwaani tɪn. 27 Dɪbam nan mu tɔŋɪ Zudi dɪ Silasi abam tee nɪ, sɪ ba ba ba fɔgɪ ba ŋɔɔni ba brɪ abam kulɔ dɪ na pɔpɔni tɪn. 28 Wɛ Joro kɔm dɪdaani dɪbam maama buŋɪ nɪ kɔ wɔ maŋɪ sɪ dɪ yaari abam zanzan. Wɔŋo kulɔ yɪranɪ na yɪ fifɪɔn sɪ á yɪ kɪ tɪn mu tɪntɔ: 29 Á yɪ zanɪ á dɪ wɔdiu kulɔ ba na me ba kaani jwənə tɪn. Á yɪ dɪ jana. Á yɪ dɪ varɪm wɔlɔ ba na jujugɪ ba gɔ tɪn. Á yɪ cɔgɪ á tɪtɪ dɪ kaana, sɪ kaana dɪ yɪ cɔgɪ ba tɪtɪ dɪ baara. Á na jɪgɪ á tɪtɪ dɪ wəənu tɪntɔ maama, á wɔ taá kɪ lanyiranɪ. Wɛ wɔ pa abam yazurə.»

30 Ba na pɔpɔni kɔntɔ ba ti tɪn, ba laan ma tɔŋɪ nɔɔna bam sɪ ba vu Antɔsi. Ba na yɪ da tɪn, ba ma la ba kɔgɔ kɔm maama daani, yɪ ba daari ba pa-ba tɔnɔ kɔm sɪ ba karɪmɪ. 31 Nɔɔna bam na karɪmɪ tɔnɔ kɔm tɪn, ba maa jɪgɪ wɔpɔlo lanyiranɪ dɪ kɔ na fɔgɪ kɔ zəni ba wɔbuŋa tɪn. 32 Zudi dɪ Silasi na yɪ Wɛ nijɔŋnə tɪn deen ma tiini ba ŋɔɔni dɪ nɔɔna bam ba pa ba na pu-dɪa dɪ baari. 33 Ba maa daani ba tee nɪ, yɪ ba ba ba lagɪ ba viiri. Zezi kɔgɔ kɔm nɔɔna bam ma bani-ba, yɪ ba joori ba vu balɔ na tɔŋɪ-ba tɪn te dɪ yazurə.

[34 Silasi ma lɪ wɔbuŋa sɪ o maŋɪ da.] 35 Kɔ daari Pooli dɪ Banabasi dɪ ma maŋɪ Antɔsi nɪ. Ba deen maa tɔgɪ dɪ nɔɔna zanzan ba tɔɔlɪ dɪ Yuutu Wɛ kwərə kam yɪ ba brɪ Dɪ cɪga kam.

Pooli dɪ Banabasi na pɔɔrɪ daani te tɪn

36 Ba na daani da da yagratu tɪn, Pooli ma ta dɪ Banabasi o wɪ: «Pa dɪ joori dɪ vu dɪ niɪ dɪ ko-biə bam tɪntɪ dɪlɔ maama wɔni dɪ na maŋɪ dɪ tɔɔlɪ dɪ Yuutu wɔm kwərə kam da tɪn, sɪ dɪ niɪ kɔ na yɪ te tɪn.» 37 Banabasi ma se yɪ o lagɪ sɪ Zan Marɪkɪ taa tɔgɪ dɪdaani ba o tɔŋa.

38 Pooli maa buŋi ni ku wu maŋi si o togi o weli ba wuni, beŋwaani maŋa kalu ba deen na wu Pamfili ni tun wuntu yagi-ba mu, yi o daa ba togi di ba o tunja. 39 Ba ma tiini ba magi kantogo daani, yi ku pa ba pwe da-tee ni. Banabasi ma ja Zan Mariki yi ba vu ba zu naboro si ba vu Sipri. 40 Pooli di ma li Silasi si ba togi daani ba vu. Zezi karabiə bam ma ki-ba di Yuutu wum juŋa ni si o zəni-ba. Ba laan ma zaŋi ba ke. 41 Ba ma togi Siiri di Silisi wu, yi ba pa Zezi kogo kum noona bam na wu je silu maama tun fogi ba zigi di dam lanyirani.

16

Timoti na togi di Pooli-ba yi ba bri We ciga kam te tin

1 Pooli daa ta ma vu o yi Deribi di Lisitri. Zezi karabu wodon maa wura, o yiri mu Timoti. O nu maa yi Zwifu yi o di ki o wu-didwa di Zezi. O ko maa yi Greki tu. 2 Zezi karabiə balu na zuuri Lisitri ni di Yikon ni tun maa te ba wi, o yi non-ŋum lanyirani. 3 Pooli maa lagi si o ja-o, si ba taa togi daani ba tunja. Zwifə balu maama na zuuri je sim kontu ni tun maa ye ni Timoti ko yi Greki tu mu. Kontu ŋwaani Pooli ma pa ba go-o, ni Moyisi deen na bri Zwifə bam si ba taa goni ba bəkəri te tun. 4 Ba laan ma zaŋi ba vu ba tulu tuni dum si ba nii Zezi kogo kum noona bam maama. Ba maa bri-ba niə yalu Zezi tuntunna bam di o kogo kum nakwa bam na li Zeruzalem ni tun. Ba ma ta di ba si ba taa se niə yam kontu. 5 Kontu mu pe Zezi kogo kum noona bam na wu je silu maama tun na dam di ba We cwəŋə kam togum, yi de maama ba kogo kum fogi ku pulə ku weli da.

Pooli na ne vurim Trvasi ni te tin

6 Pooli di o togi-donnə bam maa lagi si ba ke ba vu Azi tuni dum ba toli We kwəŋə kam. We Joro kum ma ci ba yigə si ba yi ve. Ba daa ma vu ba togi Friizi di Galati ti-niə yam wuni ba ke. 7 Ba ma vu ba yi Miizi sisəm dum ni. Ba maa kwaanu si ba zu Bitini wu. Zezi Joro kum ma wu pe-ba cwəŋə si ba zu da. 8 Ba na kwaanu ba ga kontu tun, ba ma togi Miizi wu ba ke, yi ba vu ba yi Trvasi. 9 Ba na yi da tun, titi ni Pooli ma dwe o na noonu na zigi o yigə ni. O yi Masidvanu tu mu. O ma loori Pooli o wi: «Popo, zaŋi n togi nunu kum wu n be n ba Masidvanu, n zəni dibam.»

10 Pooli na dwe kontu tun, dibam ma ki lila di ti di yigə si di vu Masidvanu, beŋwaani di maani ni ku yi We mu bəŋi dibam si di vu di bri noona bam DI kwəŋ-ywəŋə kam daani.

Lidia na ki o wu-didwa di Zezi te tin

11 Di laan ma kwe naboro Trvasi ni di yoori Samotras. Tuga na puuri tun, di daa ma zaŋi di togi nunu kum di vu Napolisi. 12 Di laan ma zigi daani di vu tuga ni di vu di yi Filipi. Tuv kum kontu yi Masidvanu ti-niə yam dayigə tuv mu. Rom tiinə mu te-ku.

Di ma ki da kogo kogo tuv kum kontu ni. 13 Zwifə bam siun de dum na yi tun, di ma nunji tuv kum wu di vu bugə ni. Di ya buŋi ni jəgə wu ta wu daani Zwifə bam na yəni ba ve ba waru We da. Di na ne jəgə kam tun, di ma jəni tuga ni yi di ŋooni di kaana balu na lagi daani jəgə kam ni tun. 14 Kaani wodon deen togi o wura, o yiri mu Lidia. O nunji Tiyatiiri mu, yi o nigi We lanyirani. O maa jigi gwaaru tulu na tiini ti jigi nunwanja tun o yəgə. Di Yuutu wum ma puuri o wubunja yi o se wəenu tulu Pooli na jigi o te tun.

15 O deen ma pa dí miis-o dí o soŋo tiinè maama na wóni Zezi yiri nŋaani. O laan ma zaŋi o loori dɔbam o wɔ: «Abam na se ni a sɔnti a ki a wɔ-dɔdɔba dɔdaani dí Yuutu Zezi, si á ba á taá zɔvri dɔbam soŋo ni.» O ma wɔ se si dí viiri.

Ba na ki Pooli di Silasi piina digè ni yi kv ki te tin

16 De dɔdwɔ mu dí zaŋi dí maa ve We warim jəgə kam. Dí na maa ve tin, dí ma jeeri bɔsankana kalɔ na yi noona gambaa tin. Ciciɛ deen maa tɔg-o ka pa o pɔwərisə. O na yəni o pɔwərisə o tɛ wəənu tɔlɔ na lagɔ ti ba ti ki tin, mu o yuu tiinè bam deen nɛ sɛbu zanzan kv baŋa ni. 17 O ma tɔgi Pooli di dɔbam kwaga, yi o tɔɔli di kwər-dia o wɔ: «Noona bantɔ yi Yuutu Baŋa-We tintuŋna mu. Ba tu si ba bɔri abam cwəŋə mu si á tɔgi da á na vrɔm.»

18 O deen tɔgi dɔbam kwaga o ki kuntu mu taan da kɔgɔ kɔgɔ. Pooli wɔ laan ma cɔgi. O ma pipiri o ta di ciciɛ kam o wɔ: «Á lagɔ a ta di nmɔ Zezi Krisi yiri nŋaani, nunji si n daar-ol!» O na tagɔ kuntu tin, ciciɛ kam ma nunji ka daar-o bɔdwɔ baŋa ni.

19 Bɔsankana kam yuu tiinè bam ma maani ba lwarɔ ni ba daa bá wani ba na sɛbu o nŋaani. Ba ma ja Pooli di Silasi ba vanji ba ja ba vu yaga, si ba sanji-ba dɔdeera bam tee ni. 20 Ba ma ja-ba ba vu ba pa Rom tiinè dɔdeera si ba di ba taani. Ba ma ta ba wɔ: «Noona bantɔ yi Zwifə mu, yi ba jɔgi dɔbam tɔv kum noona wɔbɔŋa ba vugimə. 21 Ba bɔri wəənu tɔlɔ na cɔgi dɔbam cullu tum mu. Dɔbam nan yi Rom tiinè mu, dí bá wani dí se bantɔ na bɔri kulɔ tin.»

22 Kɔgɔ kum maama ma tɔgi ba jɔgi di Pooli di Silasi. Rom tiinè dɔdeera bam ma ja-ba ba vanji ba gwaaru tum ba kaari, yi ba daari

ba pa noona magɔ-ba di balaara.

23 Ba na tiini ba magɔ-ba kuntu tin, ba laan ma ki-ba piina digè ni. Dɔdeera bam ma ta di wɔlɔ na nii piina digè kam baŋa ni tin, si o fɔgi o pi noona bam lanyiranɔ.

24 Noonu wɔm na ni kuntu tin, o ma pa ba zɔ tɔtari digè kam wɔ, yi o daari o kwaari-ba di de. 25 Manja kalɔ tɔga na kwuru tin, Pooli di Silasi maa wɔra ba warɔ We yi ba leenə ba zuli We. Piina badonnə bam maa je ba cəgə. 26 Tɔga kam laan ma da ka sɔsiŋi, yi piina digè kam sɔsiŋi di ka kuri maama. Digè kam bɔwəru tum maama ma da ti pɔri, piina bam capɔnnu tum maama ma kɔ ti tɔ. 27 Noonu wɔlɔ na yiri digè kam tin ma zaŋi yi o na piina digè kam niə na pɔri.

O ma bɔŋi ni piina bam maama nunji ba duri mu. Kuntu nŋaani o ma li sɔ-zɔɔ si o ma gv o titi.

28 Pooli laan ma bagɔ di kwər-dia o wɔ: «Yi zaŋi n gv n titi, si dɔbam maama wɔ yo.»

29 Noonu wɔm ma bəŋi si ba ja mini ba ba pa-o. O ma ki lila o zɔ digè kam wɔ o vu o tɔ Pooli di Silasi yigə ni, yi o yira sat. 30 O ma pa ba nunji pooni, yi o daari o bwe-ba o wɔ: «A yuu tiinə-ba, a nan wɔ ki ta mu si a ma na vrɔm?»

31 Ba ma lər-o ba wɔ: «Nmɔ manji si n ki n wɔ-dɔdɔba mu dɔdaani dí Yuutu Zezi, si We wɔ vrɔ nmɔ di n soŋo tiinè maama.»

32 Ba ma daari ba ta We kwərə kam ba bɔri-o di balɔ maama na wɔ o soŋo kum ni tin. 33 Titu dim manja kam kuntu ni mu o jaani-ba o vu o zari ba fufwələ yam maama. O na ki kuntu o ti tin, mu o di o soŋo tiinè bam maama de ba pa ba miisi-ba na wóni Zezi yiri nŋaani. 34 O ma daari o pa Pooli di Silasi zɔ o soŋo kum wɔ. O ma ki wɔdiu o pa ba di. O na tu o se We di wɔ-dɔdɔba tin, o maa jɔgi wɔpɔlo lanyiranɔ di o soŋo tiinè bam maama.

35 Tɔga na pɔvri tin, Rom tiinè

dideera bam ma tuŋi noona si ba vu pɔna dige kam yurɔw wɔm te, ba ta did-o ni o yagi noona bam si ba viiri.

³⁶ Pɔna dige kam yurɔw wɔm ma ta o bɔi Pooli dideera bam na tagi te si o yagi-ba tɔn. O maa wɔ: «Ba pe abam cwəŋə si á viiri. Nan ve-na di yazurə.»

³⁷ Pooli laan ma ta di noona bam o wɔ: «Dɔbam nan yi Rom tɔw kɔm juŋa noona mu. Ba nan wɔ di dɔbam taani si ba na dí kəmbalɔɔ, yi ba garɔ ba ja dɔbam ba magi noona maama yigə ni, yi ba daari ba ki dɔbam pɔna dige ni. Bɛɛ mu yi ba laan lagi si ba səgi ba pɔri dɔbam ba yagi? Dí bá sɛ. Ba titi mu maŋi si ba ba ba pɔri dɔbam ba yagi.»

³⁸ Noona bam ma vu ba ta Pooli na tagi kulɔ tɔn ba bɔi Rom tiinə dideera bam. Ba na lwarɔ ni Pooli di Silasi yi Rom tɔw kɔm juŋa noona mu tɔn, fɔwɔni ma zu-ba di ba na ki-ba te tɔn. ³⁹ Ba ma vu ba koori Pooli di Silasi si ba yagi taani dim si ku ti. Ba ma daari ba pɔri-ba ba yagi, yi ba loori-ba ba wɔ, ba nuŋi tɔw kɔm wɔni ba viiri. ⁴⁰ Pooli di Silasi ma nuŋi pɔna dige kam ni ba vu ba zu Lidia-ba sɔŋɔ. Dáani mu ba jeeri Zezi karabiə bam, yi ba ŋɔɔni di ba ba pa-ba dam di baari. Ba laan ma zaŋi ba viiri.

17

Kv na ki te Tesaloniki ni tɔn

¹ Ba deen ma da Afipolisi di Apoloni ba ke ba vu ba yi Tesaloniki. Tɔw kɔm kɔntɔ ni mu Zwifə bam Wɛ-digə wɔra. ² Pooli ma vu da, ni o na maŋi o yəni o ki te tɔn. O deen ki siun da yatɔ mu di ba. O maa karɔmi Wɛ tɔnɔ kɔm, yi o bɔi-ba kv kuri si ba ni. ³ O ma maŋi o bɔi-ba o wɔ, kv deen ya maŋi si Krisi wɔm Wɛ na tuŋi tɔn yaari mu o ti, si o joori o bi o yagi tɔwɔni. O ma ta di ba o wɔ: «Zezi wɔw a na jigi o taani a tea

a bɔi abam tɔn mu suni o yi Krisi wɔm Wɛ na tuŋi tɔn.»

⁴ Zwifə bam na ni kɔntɔ tɔn, ba badonnə ma sɛ o na tagi kulɔ tɔn, yi ba laan tɔgi ba wəli Pooli di Silasi ni. Greki tiinə balu na nigi Wɛ tɔn kɔgɔ zanzan di ma sɛ Pooli taani dim, didaani kaana zanzan balu jia na garɔ tɔn.

⁵ Zwifə badaara maa jigi wɔwɔw di ba. Ba ma vu yaga ba la zwabani-nyuna ba pa ba tɔgi daani, yi ba kɔgɔ kɔm ma pa tɔw kɔm maama vugimi di sɔɔ bɔgi bɔgi. Ba ma vu ba cinji jara Zazon sɔŋɔ ni, yi ba kwaani ba lagi Pooli di Silasi jəgə, si ba ja-ba ba ja nuŋi ba ki noona bam juŋa ni. ⁶ Ba ma wɔ nɛ-ba. Ba ma ja Zazon di Zezi karabiə badonnə ba ja vu tɔw kɔm dideera bam te, yi ba tɔɔli ba wɔ: «Noona bantɔ mu yəni ba beeri lɔgɔ bəŋa je maama ba vugimi noona wɔwɔŋa. Bantɔ nan mu tu yo. ⁷ Zazon mu pe ba zuuri o sɔŋɔ ni. Bantɔ maama mu vɔn di pa-farɔ wɔm cullu tɔm, yi ba te ba wɔ, pe wɔdɔŋ mu wɔra, o yiri mu Zezi.» ⁸ Tɔw kɔm dideera bam di kɔgɔ kɔm maama na ni kɔntɔ tɔn, ba bana ma zaŋi zanzan di ba. ⁹ Dideera bam ma pa Zazon di o donnə bam tiŋi sɔbu kulɔ na wɔ pa-ba cwəŋə si ba vɔri ba titi tɔn. Ba laan ma yagi-ba ba pa ba viiri.

Kv na ki te Beere ni tɔn

¹⁰ Tɔga na tu ka yi tɔn, Zezi karabiə bam ma pa Pooli di Silasi nuŋi tɔw kɔm ni ba vu Beere. Ba na ve ba yi da tɔn, ba ma vu ba zu Zwifə bam Wɛ-digə kam wɔ. ¹¹ Tɔw kɔm kɔntɔ Zwifə bam maa jigi wɔwɔw-ŋɔna ba dwe Tesaloniki noona bam. Ba ma cəgi Wɛ kwərə kam lanyirani di ba wɔ maama. De maama wɔni ba yəni ba karɔmi Wɛ tɔnɔ kɔm si ba nii, Pooli na bɔi kulɔ tɔn suni kv yi cɔga na. ¹² Ba zanzan ma sɛ Pooli taani dim, Greki tiinə zanzan di

maa sɛ, baara dɪ kaana balɔ jɪa na garɪ tɪn zanzan dɪ maa sɛ.

¹³ Tesaloniki Zwifɔ bam ma ni nɪ Pooli wɔ Beere nɪ o tɔɔlɪ Wɛ kwɛrɛ kam. Ba ma zanɪ ba vu Beere ba la kogɔ ba pa tɪv kɔm noɔna bam bana zanɪ dɪ Pooli. ¹⁴ Zezi karabiɛ bam na nɛ kɔntɔ tɪn, ba ma pa Pooli zanɪ lɪla o nunɪ o vu nunɪv kɔm ni. Kɔ ma daari Silasɪ dɪ Timoti mɔ manɪ Beere nɪ. ¹⁵ Noɔna balɔ na kogili Pooli tɪn ma da dɪd-o ba vu ba yɪ Ateɛnɪ. Ba na maa joori tɪn, Pooli ma pa-ba ni sɪ ba vu ba ta Silasɪ dɪ Timoti nɪ ba zanɪ ba tɔgɪ o kwaga ba ba lɪla.

Kɔ na kɪ te Ateɛnɪ nɪ tɪn

¹⁶ Pooli dɛɛn na wɔ Ateɛnɪ nɪ o cɛgɪ Silasɪ dɪ Timoti sɪ ba ba tɪn, o wɔ ma tiini kɔ cɔgɪ dɪ o na nɛ nɪ jwɛnɛ zanzan su tɪv kɔm tɪn. ¹⁷ O maa yɛni o zɔ Zwifɔ bam Wɛ-digɛ kam wɔ o nɔɔnɪ dɪ ba dɪdaanɪ dwi-ge tiinɛ balɔ na nɪgɪ Wɛ tɪn. Dɛ maama o maa yɛni o ve yaga ni o nɔɔnɪ dɪ balɔ na wɔra tɪn. ¹⁸ Yi-pɔrɔ tiinɛ badonnɛ dɪ ma ba ba manɪ dɪd-o. Ba badaara dɛɛn tɔgɪ Epikuri zaasum dɪm mɔ, babam dɪ maa tɔgɪ Sitoyisi zaasum dɪm. Ba badaara ma ta ba wɪ: «[J]wanɪ-fara tu wɔntɔ bɔnɪ sɪ o brɪ bɛɛ mɔ?» Badonnɛ dɪ ma ta ba wɪ: «Kɔ nyɪ dɪ o nɔɔnɪ dwi-ge tiinɛ jwɛnɛ taanɪ mɔ te.» Ba tagɪ kɔntɔ, bɛnɔwaanɪ o tɔɔlɪ Zezi kwɛr-ywɛnɛ kam dɪ twa biim taanɪ mɔ.

¹⁹ Ba laan ma ja-o ba vu Arɪpaazɪ, (mɛ ba yigɛ tiinɛ bam na jeeri da tɪn). Ba ma ta-o ba wɪ: «Dɪbam ya lagɪ sɪ dɪ lwarɪ zaasum-dɔvɔrɪ dɪm nmɔ na jɪgɪ n zaasɪ tɪn kuri mɔ. ²⁰ Wɛɛnɔ tɪlv nmɔ na brɪ tɪn, dɪ ta wɔ fɔgɪ dɪ ni tɪ dwi. Kɔntɔ mɔ dɪ lagɪ sɪ dɪ lwarɪ tɪ kuri na yɪ te tɪn.» ²¹ Ateɛnɪ tiinɛ bam maama dɪdaanɪ yɛrɛ balɔ na zɔvɔrɪ ba tee nɪ tɪn dɛɛn tiini ba lagɪ sɪ ba taa larɪ daanɪ mɔ manɔ maama, sɪ ba taa cɛgɪ wɛɛnɔ tɪlv na yɪ wo-dɔnnɔ tɪn.

²² Pooli ma zanɪ o zɪgɪ Arɪpaazɪ yigɛ tiinɛ bam tɪtarɪ nɪ o wɪ: «Ateɛnɪ tiinɛ-ba, amɔ na niɪ tɪn, abam nɔwɪa kam maama wɔntɪ á tiini á zuli jwɛnɛ mɔ zanzan. ²³ A na beeri abam tɪv kɔm wɔntɪ tɪn, a nɛ je sɪm maama á na zuli á jwɛnɛ da tɪn. A na beeri tɪn mɔ a nɛ kaanum bimbim dɪdɔva, yɪ kɔ pɔpɔnɪ dɪ yɪra nɪ kɔ wɪ: «Wɛ dɪlv dɪ na yɛrɪ tɪn». Kɔntɔ, Wɛ dɪlv abam na jɪgɪ á zuli yɪ á ta yɛrɪ-Dɪ tɪn kwɛrɛ mɔ a lagɪ a tɔɔlɪ a brɪ abam. ²⁴ Dɪntɔ mɔ yɪ Wɛ dɪlv na kɪ lɔgɔ banɔ dɪ wɛɛnɔ tɪlv maama na wɔ kɔ wɔntɪ tɪn. Dɪ maa te weyuu dɪ tɪga banɔ maama, yɪ Dɪ ba zɔvɔrɪ dɪ sɪlv nabiinɛ na lɔgɪ ba pa-Dɪ tɪn wɔntɪ. ²⁵ Wɛ nan wɔ gɛ kulɔkulɔ sɪ nabiinɛ taa tɔnɔ ba pa-Dɪ, kɔ na yɪ dɪntɔ tɪtɪ mɔ kwe nɔwɪa dɪ siun dɪ wɔnɔ maama Dɪ pa nabiinɛ tɪn nɔwaanɪ. ²⁶ Wɛ nan kɪ nabiinu dɪdɔva mɔ, yɪ Dɪ laan pa nabiinɛ dwi maama zɪgɪ wɔntɔ yɪra nɪ. Dɪ ma pa ba jagɪ ba zɔvɔrɪ lɔgɔ banɔ maama wɔntɪ. Kɔntɔ tɪn, dɪntɔ mɔ manɪ Dɪ lɪ wɔbɔnɔ yɪ Dɪ lɪ mɔmanɔ kalɔ dɪ je sɪlv dwi maama na wɔ ta zɔvɔrɪ da tɪn. ²⁷ Wɛ na kɪ nabiinɛ kɔntɔ tɪn, kɔ yɪ sɪ ba taa lagɪ-Dɪ mɔ. Ba manɪ sɪ ba beeri-Dɪ mɔ ba na Dɪ jɛgɛ, sɪ ba ma wanɪ ba lwarɪ-Dɪ. Wɛ nan manɪ Dɪ dai yigɛ yigɛ dɪdaanɪ dɪbam maama. ²⁸ Kɔ nyɪ nɪ noɔnɔ wɔdɔn na tagɪ o wɪ: «Dɪntɔ nɔwaanɪ mɔ dɪ nɔwɪ, dɪ wɔra yɪ dɪ veɛ.» Abam tɪtɪ lɛnɔ-leenu dɪdɔva dɪ tagɪ kɔntɔ dɔnɔ o wɪ: «Dɪbam dɪ manɪ dɪ yɪ Dɪ dwi tiinɛ mɔ.»

²⁹ Dɪbam na sɪnɪ dɪ yɪ Wɛ dwi tiinɛ tɪn, dɪ wɔ manɪ sɪ dɪ bɔnɪ nɪ Wɛ wɔ ta nyɪ dɪ kamɔgɔ kɔlv nabiinu na mɛ sɛbu-sɪnɔ naa luguru naa kandwa o ma o kɪ dɪ o tɪtɪ wɔbɔnɔ tɪn. ³⁰ Fanɔ fanɔ yɪ nabiinɛ ta yɛrɪ kɔlv na lana sɪ ba taa kɪ tɪn, Wɛ wɔ kwe-kɔ Dɪ kɪ Dɪ wɔbɔnɔ nɪ. Kɔ daari lele kɔntɔ,

DI laan pe ni ni noona maama lɔvɔ baŋa ni maŋi si ba lɔni ba wɔrɔ ba yagi wo-balwaarɔ kɛm. ³¹ Beŋwaani DI li de mu si DI ma DI di nabiinɛ maama taani. DI nan wɔ tɔgi ciga mu DI ma di ba taani dum. DI nan maŋi DI kuri wɔlɔ DI na wɔ tɔgi o ŋwaani DI ma di ba taani tun. DI pe noonu wɔm kuntu mu bi o yagi tɔnti, si ku pa noona maama lwarɔ ni ku sɔnti ku yi ciga mu.»

³² Pooli na ŋooni twa biim taani kuntu tun, noona bam badonnɛ maa jig-o ba mwana. Ku daari badaara maa te ba wɔ: «Dí lagɔ si n joori n ŋooni taani dum kuntu don mu si dí cɛgi de didon ni.»

³³ Pooli laan ma zaŋi o nuŋi ba tee ni. ³⁴ Noona badonnɛ deen ma se ba tɔgi Pooli, yi ba ki ba wɔ-dɔɔba di Zezi. Ba didɔba yiri mu Denisi. O tɔgi o wɔ Arɔpaazi kɔgɔ kum wɔni mu. Kaani wɔdon di wɔra, o yiri mu Damarisi. Noona badonnɛ di tɔgi ba wɛli da ba na se Zezi.

18

Ku na ki te Korenti ni tun

¹ Kuntu kwaga ni, Pooli deen ma zigi Ateeni ni o vu Korenti. ² O na yi da tun, o ma maŋi didaani Zwifu wɔdon, o yiri mu Akwila. Ba deen lɔg-o Pɔn ni mu. Maŋa kalɔ Pooli na ne-o tun, o ya nuŋi Yitali mu o ba, di o kaani Prisili, beŋwaani Rom pafarɔ Kloodi deen ya zɛli Zwifɛ bam maama o pa ba nuŋi Rom ni ba viiri. Pooli ma zaŋi o vu ba te, ³ yi o zɔɔri di ba si ba taa tɔŋi daani, ba deen na tɔŋi titɔŋi didwɔ tun ŋwaani. Ba deen nyaani gwaarɔ mu yi ba yɛgi ba ma pu vwɛ. ⁴ Zwifɛ bam siun de maama o maa yani o zɔ ba We-digɛ kam o ŋooni We taani di ba. O maa kwaanɔ si o pa Zwifɛ bam di Greki tiinɛ bam maama se o taani dum.

⁵ Silasi di Timoti deen zigi Masɔɔani ni ba ba Pooli te. Ba na tu tun, Pooli laan ma ce di We taani dum zaasim. O maa kwaanɔ o pa Zwifɛ bam lwarɔ ni Zezi yi Krisi wɔm We na tɔŋi tun. ⁶ Ba ma wɔ se o taani dum yi ba twi-o. O laan ma ja o gwaarɔ tum o pupugi ti fogo kum ba yigɛ ni, yi o ta di ba o wɔ: «Abam na ne leɛrɔ We tee ni, ku yi abam titi yigɛ mu. Ku daa dai amɔ yigɛ. Ku na sɔŋi lele kuntu tun, a laan wɔ vu dwi-ge tiinɛ bam te a daari abam.»

⁷ O ma sɔnti o nuŋi Zwifɛ bam tee ni o daari o vu o zɔɔri dwi-ge tu wɔdon sɔŋɔ ni, o yiri mu Titiu Zusitu. Wɔntɔ maa niŋi We. O sɔŋɔ kum maa zigi Zwifɛ bam We-digɛ kam tɔkɛri ni. ⁸ We-digɛ kam yuutu wɔm yiri mu Krisipu. Wɔntɔ di o sɔŋɔ tiinɛ bam maama deen tu ba tɔgi dí Yuutu Zezi. Korenti tiinɛ zanzan di deen ma ni We kwɛr-ywɛŋɛ kam yi ba se. Ba laan ma pa ba miisi-ba na wɔni Zezi yiri ŋwaani.

⁹ De didwɔ titi ni mu Pooli dwe o na virim wɔni dí Yuutu wɔm na ŋooni did-o o wɔ: «Yi ta n kwarɔ fɔnti. Ta ta n ŋooni, si n yi ta n cim, ¹⁰ si amɔ wɔ nmu tee ni. Noon-noonu bá wani o ki nmu lwarim, beŋwaani tiɔ kuntu wɔni noona zanzan mu wɔra ba na yi amɔ titi noona.» ¹¹ Pooli deen maa zɔɔri da taan bɔni di canɔ sɔrɔ. O na wɔra tun, o ma bri-ba We taani dum.

¹² Noonu wɔdon deen tu o ji Akayi tɔni dum gɔvirma tu, o yiri mu Galu. O na wɔra maŋa kalɔ tun, Zwifɛ bam ma ki ni-didwɔ yi ba ja Pooli ba vu saŋi o tee ni. ¹³ Ba ma ta di Galu ba wɔ: «Noonu wuntu mu jigɔ noona o sɔga, o pa ba tɔgi We ku na wɔ maŋi di cullu na bri te tun.»

¹⁴ Pooli ya maa bɔŋi si o ŋooni, yi Galu wuuri o ta di Zwifɛ bam o wɔ: «Ku ya na yi ŋwɔntɔ taani naa kɛm-balɔrɔ kudon taani mu á jigɔ si á ŋooni, ku yaá maŋi si

a zuri a yura a cɛgi abam. ¹⁵ Kɔ nan na yi abam na magi kantɔgo abam titi cullu tum baŋa ni yi kɔ yi bitarbiɛ di nɔɔna yura ŋwaani mu tun, abam titi mu maŋi si á nii kɔ baŋa ni. A bá se si a di abam taana yantu donnɛ.» ¹⁶ O na tagi kɔntɔ tun, o ma zɛli-ba si ba nuŋi taani dum dim jɔgɔ kam ni. ¹⁷ Nɔɔna bam maama laan ma zaŋi ba ja Sositeni wɔlɔ na yi ba Wɛ-digɛ kam yuutu tun, ba mag-o taani dum dim jɔgɔ kam ni. Galu yigɛ nan maŋi ka tɛrɛ di ba kɛm dum.

Pooli daa ta na beeri yi o ki te tin

¹⁸ Pooli dɛɛn ma ki da kɔgo kɔgo Kɔrenti ni Zezi karabiɛ bam tee ni. O laan ma zaŋi o bani-ba si o viiri. O ma pa Prisili di Akwila tɔgi did-o ba zɔ naboro si ba vu Siiri. Ba ta na wɔ zɔ naboro kum si ba kɛ tun, Pooli ya zigɛ Sankri ni o pa ba fanɔ o yuu, si kɔ bri ni o goni o ni di Wɛ. ¹⁹ Ba ma tɔgi nuntɔ kum wɔ ba vu ba yi Efɛɛzi. Pooli ma yagi Prisili di Akwila dáani. O ma vu o zɔ Zwifɛ bam Wɛ-digɛ kam o ŋɔɔni di ba. ²⁰ Ba ma loor-o si o maŋi ba tee ni maŋa finfun. O ma wɔ se. ²¹ O ma bani-ba, yi o ta o wɔ: «Wɛ na se, aá joori a ba a na abam.» O daa ma zɔ naboro Efɛɛzi ni o kɛ.

²² O dɛɛn ma vu o yi Sezaari. O ma zigɛ dáani o vu tiga ni o vu o yi Zeruzalem. O ma jɔɔni Zezi kɔgo kum, yi o daari o kɛ o vu Antioxi. ²³ O ma daani da da finfun, yi o laan zaŋi o kɛ. O ma vu o tɔli Galati di Friizi tɔni dum wɔ, yi o pa Zezi karabiɛ bam maama fɔgi ba zigɛ kɛŋkɛŋ.

Apolosi na tɔɔli Wɛ kwɛrɛ te tin

²⁴ Zwifu wɔdonɔ dɛɛn mu wura, o yuri mu Apolosi. Ba luɔ-o Alesandri ni mu. Wuntɔ ma ba Efɛɛzi. O dɛɛn yi wɔlɔ na wai taani o ŋɔɔni puri puri tun mu.

O maa kwɛri o ye Wɛ tɔnɔ kum wɛɛnu tum kuri maama lanyirani. ²⁵ Nɔɔna dɛɛn maŋi ba bri-o dí Yuutu wɔm ciga kam na yi te tun. O maa wura o bri nɔɔna di o wɔ maama, si o pa ba lwarɔ wɛɛnu tɔlɔ maama na bri Zezi ciga kam tun. Kɔ nan na yi nɔɔna na pa ba miisi-ba na wɔni Wɛ ŋwaani te tun, o ye Zan na miisi nɔɔna na wɔni te tun yirani mu. ²⁶ O ma puli si o ta ŋɔɔni Wɛ ciga kam di baari Zwifɛ bam Wɛ-digɛ kam ni. Prisili di Akwila ma ba ba lwarɔ o zaasum dum na yi te tun. Ba ma pa o tɔgi o zɔwri di ba, yi ba fɔgi ba maŋi Wɛ cwɛŋɔ kam ciga na yi te tun ba bri-o.

²⁷ Apolosi laan ma buŋi si o nuŋi Efɛɛzi ni o kɛ o vu Akayi. Zezi karabiɛ bam ma pu o wɔbɔŋa yam kwaga ni. Ba ma pɔpɔni tɔnɔ si ba pa Zezi karabiɛ balɔ na wɔ Akayi ni tun, ba ta di ba si ba fɔgi ba jeer-o lanyirani. O ma siɔni o zaŋi o kɛ. O na yi Akayi tun, o ma tiini o wɛli balɔ na se Wɛ zaani dum tun si ba ki ba wɔ-didɔba di Zezi. ²⁸ O ma kwaani o ŋɔɔni di Zwifɛ bam nɔɔna maama yigɛ ni, yi o magi kantɔgo o wanti-ba, di o na me Wɛ tɔnɔ kum o bri-ba ni Zezi siɔni o yi Krisi wɔm Wɛ na tɔni tun.

19

Pooli na bri nɔɔna Wɛ ciga kam Efɛɛzi ni te tin

¹ Apolosi dɛɛn ta na wɔ Kɔrenti ni tun, Pooli ma zaŋi o beeri o tɔgi tɔni dum titari o vu o yi Efɛɛzi. O na yi da tun, o ma na Wɛ cwɛŋɔ karabiɛ badonnɛ, ² yi o bwe-ba o wɔ: «Abam na tu á se Wɛ tun, á jɔŋi Wɛ Joro kum na?»

Ba ma lɛr-o ba wɔ: «Aye, di bam maŋi dí bri dí wɔ lwarɔ ni Wɛ Joro wura.»

³ O daa ma bwe-ba o wɔ: «Ba nan na miisi abam na wɔni tun, ba miisi abam tita mu?»

Ba maa wɔ: «Kɔ yɪ Zan na miisi nɔɔna na wɔnɪ te tɪn mu.»

⁴ Pooli laan ma ta o wɔ: «Kɔ na yɪ Zan na miisi nɔɔna na wɔnɪ te tɪn, wɔntɔ dɛɛn brɪ nɔɔna sɪ ba lɛni ba wɔrɔ ba yagɪ ba kɛmbalwaarɔ tɪm, sɪ ba daari ba pa ba miisi-ba na wɔnɪ. O ma ta dɪ nɔɔna bam sɪ ba kɪ ba wɔ-dɪdɔa dɪ wɔlɔ wɔm na wɔ sanɪ o kwaga o ba tɪn. Zezi mu wɔntɔ.»

⁵ Nɔɔna bam na ni kɔntɔ tɪn, ba ma pa ba miisi-ba na wɔnɪ dɪ Yuutu Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ. ⁶ Pooli ma danɪ danɪ o jɪa ba banɪ nɪ. Wɛ Joro kum laan ma ba ba te. Ba ma ŋɔɔnɪ dwi-ge taana tɛri tɛri, yɪ ba daari ba tɔɔlɪ Wɛ kwɛrɛ kam. ⁷ Ba maama dɛɛn yɪ nɪnɛɛnɪ baara fugɔ-bale mu te.

⁸ Pooli dɛɛn ma kɪ canɪ sitɔ Efɛɛzɪ nɪ. O maa yɛni o ve o zɔɔrɪ Zwifɛ bam Wɛ-digɛ kam o ŋɔɔnɪ dɪ baari o brɪ-ba. O ma kwaanɪ o magɪ kantɔɔ dɪ ba, sɪ o pa ba lwarɪ Wɛ paartɪ dɪm na yɪ te tɪn. ⁹ Nɔɔna bam badonnɛ ma kwarɪmɪ ba zwa, yɪ ba vɪn sɪ ba sɛ o taanɪ dɪm. Ba maa jɪgɪ dɪ Yuutu wɔm cwɛŋɛ kam tɔgɪm ba goonɛ nɔɔna bam maama yigɛ nɪ. Pooli ma zanɪ o nunɪ ba wɔnɪ, yɪ o pwe balɔ na sɛ ba tɔgɪ Zezi tɪn sɪ ba ta wɔ o tee nɪ. Dɛ maama o maa yɛni o ŋɔɔnɪ o brɪ nɔɔna bam Tiranusi karadigɛ kam nɪ. ¹⁰ Pooli ma kɪ kɔntɔ donɪ taan bɪna yale. Kɔ ma pa nɔɔna balɔ maama na zɔɔrɪ Azi tɪnɪ dɪm nɪ tɪn ba ba ni dɪ Yuutu wɔm taanɪ dɪm, kɔ na yɪ Zwifɛ dɪ dwi-ge tiinɛ maama dɪ.

Kɔ na kɪ Seeva biɔ bam te tɪn

¹¹ Wɛ dɛɛn ma tɔgɪ Pooli jɪŋa Dɪ kɪ wɔ-kɪnkagɪla yalɔ donɪ na manɪ ya wɔ kɪ tɪn. ¹² Kɔ dɛɛn na kɪ te tɪn, nɔɔna yɛni ba kwe garyiɔ dɪ gwaarɔ tɪlɔ na dwe Pooli yɪra tɪn ba ja vu ba ma dwe yawɪna, yɪ kɔ pa ba na yazurɛ, yɪ ciciri dɪ nunɪ sɪ yagɪ-ba.

¹³ Zwifɛ liri tiinɛ badonnɛ dɪ maa wurɔ ba na yɛni ba beeri ba

zɛli ciciri nɔɔna tee nɪ. Bantɔ dɪ dɛɛn ma kwaanɪ sɪ ba zɛli ciciri sɪm dɪ Yuutu Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ. Ba maa yɛni ba te dɪ ciciri sɪm ba wɔ: «Zezi wɔlɔ Pooli na brɪ o taanɪ tɪn yɪrɪ ŋwaanɪ mu a te abam sɪ á nunɪ á viiri.»

¹⁴ Baara barpe dɪ dɛɛn mu wurɔ, ba ko yɪrɪ mu Seeva yɪ o yɪ Zwifɛ kaanɪm yigɛ tu. Ba maa mai Zezi yɪrɪ dɪm ba zɛli ciciri nɔɔna tee nɪ. ¹⁵ Cicirɛ kadoŋ laan ma ta dɪ ba ka wɔ: «A manɪ a ye Zezi. A ye Pooli dɪ na yɪ wɔlɔ tɪn. Sɪ abam nan yɪ bra mu?»

¹⁶ Nɔɔnɔ wɔm cicirɛ kam na tɔg-o tɪn laan ma zanɪ o puurɪ-ba. O ma wanɪ-ba o pa ba maama duri ba nunɪ o sɔŋɔ kɔm nɪ, yɪ ba gwaarɔ kaari kaari yɪ ba yɪra dɪ fwɛli fwɛli. ¹⁷ Nɔɔna balɔ maama na zɔɔrɪ Efɛɛzɪ nɪ tɪn ma lwarɪ kɔlɔ na kɪ tɪn, Zwifɛ bam dɪ dwi-ge tiinɛ maama. Fɔɔnɪ ma zɔ-ba zanzan. Kɔ ma pa dɪ Yuutu Zezi yɪrɪ tiini dɪ zanɪ dɪ zulɛ. ¹⁸ Nɔɔna balɔ na tu ba sɛ Zezi tɪn zanzan ma zanɪ ba zɪgɪ nɔɔna bam maama yigɛ nɪ, yɪ ba ta ba brɪ kɔlɔ ba na kɪ ba cɔgɪ tɪn. ¹⁹ Ba badonnɛ zanzan ya na yɛni ba tɔgɪ liri kɛm tɪn ma kwe ba liri kɛm twaanɔ tɪm ba vwe daanɪ jɔgɛ dɪdɔa, yɪ ba daari ba zwe-tɪ nɔɔna bam maama yigɛ nɪ. Ba ma jeeli twaanɔ tɪm sɛbu ba nii kɔ ni na wɔ ta mai te tɪn. Kɔ ma yɪ sɛbu-dala mɔrr-finnu (50.000). ²⁰ Dɪ Yuutu wɔm na brɪ o dam dɪm kɔntɔ tɪn, kɔ ma pa o taanɪ dɪm fɔgɪ dɪ jagɪ dɪ ve yigɛ yɪ nɔɔna sɛ-dɪ.

Vuvugɛ na zanɪ Efɛɛzɪ nɪ te tɪn

²¹ Wɛnɔnɔ tɪntɔ dɛɛn na kɪ tɪ kɛ tɪn, Pooli ma li wɔbɔŋa sɪ o beeri o tɔgɪ Masɪdɔanɪ dɪ Akayi wɔ, sɪ o laan kɛ o vu Zeruzalem. O ma bɔŋɪ o wɔ: «A na ve a wɔ Zeruzalem nɪ, a manɪ sɪ a vu Rom dɪ mu.» ²² O ma tɔŋɪ nɔɔna bale sɪ ba da o yigɛ ba vu Masɪdɔanɪ. Bantɔ maa yɪ Timoti dɪ Erasɪti

balu na tɔgi ba tɔŋi ba pa-o tɔn. O titi ma maŋi Azi ni o daani finfin.

²³ Da yam kuntu ni mu vuvugə zanzan tuə dí Yuutu Zezi cwəŋə kam ŋwaani. ²⁴ Nɔɔnɔ wudon dɛen mu wu Efɛɛzi ni, o yiri mu Demetrisi. O yi gɔgɔ mu, yi o mai sɛbu-pwəənu o maa mɔɔni kamwaru o pai ti nyi di digə kalu ba na zuli ba we Atumisi ka wɔnti tɔn. O tituŋa yam maa jaani nyɔɔri zanzan ya pai o tintɔŋ-donnə bam. ²⁵ O ma zaŋi o bəŋi ba maama di balu di na tɔŋi tituŋa yantu don tɔn, yi ba la daani. O ma ta di ba o wɔ: «A badonnə-ba, abam maŋi á ye ni tituŋi dilu dí na jigi dí tɔŋi tɔn mu pa dí jia gara. ²⁶ Abam nan ne yi á kwəri á ni Pooli wɔntu na ki te tɔn. O yəni o tɛ ni nabiinə na me ba jia ba ki wəənu tɔlu tɔn bá wani ti taa yi wa ciga ciga, dí wu maŋi si dí zuli-ya. O ki kuntu mu o sɔgi nɔɔna zanzan o pa ba se o taani dim, yi ku dai Efɛɛzi yiranu wɔnti mu o ki kuntu, ku ge fin mu si ku taa yi Azi tɔv kum maama. ²⁷ Kuntu maama wai ku pa nɔɔna ŋɔɔni ba cɔgi dɔbam tituŋi dim. Ku ta wəli da, ba laan wú gooni dɔbam we kamunu Atumisi digə kam, yi baá pa ka taa yi kafe. Kulɔ na daari tɔn mu yi si Atumisi titi yiri dim wú cɔgi nɔɔna tee ni, yi wɔntu ya yi we dilu nɔɔna maama na zuli Azi tɔv kum wɔnti di lɔgɔ banja maama wɔnti tɔn.»

²⁸ Nɔɔna bam na ni kuntu tɔn, ba bana ma tiini ya zaŋi zanzan yi ba kaasi ba wɔ: «Dɔbam Efɛɛzi tiinə we Atumisi mu jigi dam!» ²⁹ Sɔɔ laan ma tiini ku ki tɔv kum maama wɔnti bɔgi bɔgi. Nɔn-kɔgɔ kum ma vu ba ja Gayusi di Arisariki, yi ba ki lila ba vani-ba ba ja vu tɔv kum joro jəgə kam. Nɔɔna bantu bale ya tɔgi di Pooli mu ba nuŋi Masidvanu ba ba. ³⁰ Pooli ma buŋi si o vu

o zigi kɔgɔ kum yigə ni o ŋɔɔni di ba. Zezi karabiə bam ma wu se ba pa-o cwəŋə. ³¹ Tɔv kum didɛera badonnə ya di cilonjo di Pooli. Ba ma tɔŋi ni ba loor-o si o yi zaŋi o vu joro kum jəgə. ³² Ba ma ki sɔɔ bɔgi bɔgi joro jəgə kam ni. Nɔɔnɔ maama maa tiini o ŋɔɔni o wɔbɔŋa taani di kwər-dia. Kɔgɔ kum nɔɔna zanzan ma wu lwaru wɔŋo kulɔ ŋwaani ba na jeeri daani tɔn. ³³ Zwifə bam ma li Alesandri si o nuŋi o zigi kɔgɔ kum yigə ni o ŋɔɔni. Kɔgɔ kum nɔɔna badonnə ma kwaani ba bri-o o na wú ki te. O ma zəŋi o juŋa si ba cəgi sɔɔ kum, yi o suŋi si o tulɔ kulɔ na ki tɔn o bri nɔn-kɔgɔ kum. ³⁴ Ba nan na lwaru ni o yi Zwifu tɔn, ba maama maa tɔgi daani ba tiini ba bagɔ bidwɔ ba wɔ: «Dɔbam Efɛɛzi tiinə we Atumisi jigi dam!» Ba ki kuntu don mu taan, si ku vu ku yi ninɛeni luu tile te.

³⁵ Tɔv kum twan-pɔpɔnɔ laan ma kwaani o pa kɔgɔ kum bicara pəni tɔga ni. O ma ta di ba o wɔ: «A badonnə Efɛɛzi tiinə-ba, nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na yəri ni dɔbam we kamunu Atumisi digə kam zigi Efɛɛzi wɔnti yoba seeni, yi dɔbam mu nii ka banja ni. Dí ta kwəri dí jigi di kamɔgɔ kulɔ na nuŋi weyuu ni ku tɔ tɔga ni tɔn dí niə. ³⁶ Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wani o ta ni kuntu yi vwan. Kuntu ŋwaani ku maŋi si á pa á bicara pəni tɔga ni, si á yi garɔ á ki kulɔ na wu maŋi tɔn. ³⁷ Nii-na, abam jaani nɔɔna bantu bale á ba yo, yi ba wu ŋɔgi dɔbam we digə kam wəənu naa ba ŋɔɔni ba cɔgi dɔbam we dim yuu. ³⁸ Ku nan na yi Demetrisi di o nɔɔna bam, ba na jigi nɔɔnɔ wum taani, ba maŋi si ba vu sarɔya dim jəgə ni ba san-o didɛera bam yigə ni. ³⁹ Ku daari, abam ta na jigi bwia si á wəli da, dí maŋi si dí bəŋi tɔv kum nɔɔna si ba la daani, ni ku na wú tɔgi cwəŋə te tɔn. Dí

laan wó waní dí ñóoní taaní ðim sí dí ñí dí kuri. ⁴⁰ Kùlù ná kí zím tún wó waní kù pa Rom tiinè bam cwəŋə sí ba taa wí, dí zím jeeri daaní dí kí wo-balóó. Sòó kùm ná su tív kùm maama tún, kù ba jígí kuri. Ba ná bwe ðibam kù kuri, dí bá waní dí ñóoní dí vrí dí títí.» ⁴¹ O ná tagí kóntù o tí tún, o ma ta ðí nòn-kògò kùm sí ba viiri.

20

Pooli na ve Masidvaní dí Grèkí tív te tún

¹ Tív kùm vuvugə kam ná tu ka tí tún, Pooli laan ma zaní sí o ké. O ma bəŋí Zezi karabiə bam sí ba jəni daaní, yí o ñóoní ðí ba o pa ba ná baari. O ma daari o baní-ba yí o ké o vu Masidvaní. ² O maa tólí je sım kóntù maama o ñóoní wəənu zanzan o brí nòona bam o pa ba ná baari. O daa ma ké o vu o yí Grèkí tív. ³ O ma kí caní sitò dáaní. O laan ma tí o yigə sí o zú naboro o vu Siiri. O ma ba o lwarí ní Zwifə bam kí ní daaní sí ba kwaaní ba còg-o. Kóntù ñwaaní o ma ləni o wòbɔŋa yí o bɔŋí sí o vu tígá ní o tógi Masidvaní cwəŋə kam o joori o vu Siiri. ⁴ Balú ná zaní sí ba tógi ðíð-o tún m̀v tuntu: Sopatəerí wólù ná yí Pirusi bu yí o nuŋí Beere tún,

Arisitakí ðí Sükòn, bantù nuŋí Tesaloniki m̀v,

Gayusi wólù ná nuŋí Deríbí tún, Timotí,

Tisiki ðí Trofim, ba ná yí Azi tiinè tún.

⁵ Bantù m̀v ðe yigə ba loori ba vu Trvasí ba cəgi ðibam da. ⁶ ðibam títí laan ma maní Filipi ní, yí dí tógi dí ðí Zwifə bam candiə kalù ba ná yəni ba ðí ðipe ðílù ná ba jígí dabılı tún. Candiə kam ná tí tún, dí laan ma zú naboro dí tógi núnù kùm wò dí kí da yanú dí vu dí yí Trvasí. Dí ma jeeri dí tógi-donnə bam da, yí dí kí da yarpe tív kùm ní.

Yutiki ná tígí yí o joori o bí te tún

⁷ ðe ðílù ná saní Zwifə bam siun ðe ðim tún, ðibam maama ma jeeri daaní sí dí ðí wòdiu ní Zezi ðeen ná fògi ðipe o pa o karabiə bam yí ba ðí te tún. Pooli ma tiini o ñóoní o brí nòona bam taan, kù vu kù yí títí kúnkúrù, bəŋwaaní tígá ná pùurí o lagí o viiri m̀v. ⁸ Dí ya lagí daaní weyuu digə kalù ná yí bitò tu tún wòni m̀v. Ba ma tarígí min-zwəənu zanzan ba zígí da. ⁹ Nòn-ðòŋɔ kùdonɔ maa tógi o wòra, o yírí m̀v Yutiki. O maa je təkoro ní ní. Pooli ná tiini o ñóoní o daaní kóntù tún, nòn-ðòŋɔ kùm maa je o ðò o vula. O laan ma ba o ðò fasí o ké. O ma tógi təkoro kùm o tó tígá ní. Ba ma tu ba kwe-o ðí o tígá. ¹⁰ Pooli títí ma tu o vu o pəni nòn-ðòŋɔ kùm banja ní o kukwər-o ðí o jía yí o wí: «Á yí pa á yira sòorí, sí o ta ñwí m̀v.»

¹¹ Pooli ma joori o ðí weyuu digə kam. O ma fò ðipe ðim o ðí. O daa ta ma larí ðí ba taan, yí tígá ba ka pùurí. O laan ma viiri. ¹² O ná viiri tún, nòona bam ma ja nòn-ðòŋɔ kùm ba ja vu sòŋo ðí yazurə. Ba bícara ma pəni tígá ní yí ba jígí wòpolo.

Pooli ná kaaní Efəezi nakwa bam yí o baní-ba te tún

¹³ ðibam ma yagí Pooli, yí dí vu dí zú naboro kùm sí dí tógi yigə dí da núnù kùm wò dí vu Asòsú. Dí ya kí ní daaní sí dí jeeri Pooli Asòsú ní m̀v, o ná lagí sí o vu tígá ní tún ñwaaní. ¹⁴ Dí ná ne daaní Asòsú ní tún, Pooli laan ma zú naboro kùm, yí dí maama tógi daaní dí vu dí yí Mitileení. ¹⁵ Dí ma zígí dáaní dí tógi núnù kùm wò dí ké. Tígá ma pùurí, yí dí vu dí tógi Kiyó buburu kùm dí ké. Tígá daa ma pùurí, dí ma vu dí be dí yí Samòsú. Tígá daa ta ná pùurí tún, dí ma vu dí yí Miletí. ¹⁶ Pooli ðeen ya bɔŋí sí o da Efəezi

mɔ o kɛ sɪ o yɪ zɪgɪ da. O ya ba lagɪ sɪ o daanɪ Azi nɪ, bɛŋwaanɪ o lagɪ lɪla mɔ sɪ o na wai, sɪ o vu o yɪ Zeruzalem dɪ Pantikoti candiɔ kam ta wɔ yi.

17 Dɪbam dɛɛn na wɔ Mileti nɪ tɪn, Pooli ma tɔŋɪ nɪ o pa Zezi kɔgɔ kɔm nakwa bam Efɛɛzi nɪ o wɪ, ba ba. 18 Ba na tu tɪn, o ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam manɪ á ye a dɛɛn na zɔvɪ abam tee nɪ yɪ a kɪ te maŋa maama, kɔ na zɪgɪ dɛ dɪɔ a na sɪŋɪ a ba Azi tɪn. 19 A tɔŋɪ a pa dí Yuutu wɔm dɪ tu-n-tɪti mɔ, a yi-na nunɪ, yɪ a na yaara dɪ Zwifə bam na kɪ nɪ daanɪ sɪ ba cɔgɪ amɔ te tɪn. 20 Abam ta ye nɪ, a wɔ yagɪ sɪ a ta wɔŋo kɔɔ maama na wɔ wanɪ kɔ wɔli abam tɪn a brɪ abam. A ma kwaanɪ a brɪ abam Wɛ cɪga kam nɔɔna maama yigə nɪ dɪ á tɪti sam nɪ. 21 A ma tiini a brɪ Zwifə bam dɪ dwi-gɛ tiinə maama sɪ ba ləni ba wɔvɔ ba sɛ Wɛ, sɪ ba daari ba kɪ ba wɔ-dɪdɔa dɪ dí Yuutu Zezi.

22 Lele kɔntɔ a laan maa ye Zeruzalem. Kɔ yɪ Wɛ Joro kɔm mɔ fi-nɪ sɪ a vu, yɪ a yəri kɔɔ na wɔ vu kɔ kɪ amɔ da tɪn. 23 A na ye kɔɔ tɪn mɔ yɪ sɪ Wɛ Joro kɔm yəni kɔ brɪ amɔ tɪv maama nɪ, nɪ nɔɔna wɔ ja-nɪ ba vɔ yɪ ba kwəri ba bɛɛsɪ-nɪ. 24 A nan na bɔŋɪ te tɪn, a ba paɪ sɪ a ŋwɪa taa jɪgɪ nyɔɔrɪ ka pa-nɪ. Kɔɔ na yɪ wɔ-ŋɔŋɔ tɪn mɔ yɪ sɪ a tɔŋɪ tituŋa yalɔ dí Yuutu Zezi na kɪ a juŋa nɪ sɪ a tɔŋɪ tɪn a ti. Tituŋa yam kɔntɔ mɔ yɪ sɪ a kwaanɪ a brɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam dɪ Dɪ na kɪ nɔɔna lanyɪranɪ te tɪn.

25 A nan ye nɪ abam wɔɔwɔɔ daa bá na amɔ, abam nan yɪ balɔ a na beeri á wɔnɪ a brɪ abam Wɛ paari dɪm cɪga kam tɪn. 26 Kɔntɔ ŋwaanɪ a lagɪ a tiini a kaanɪ abam zɪm dɛ dɪm nɪ, nɪ abam wɔɔ na gɛ ŋwɪa Wɛ tee nɪ, kɔ daa dai amɔ yigə. 27 Bɛŋwaanɪ a tɔɔɔ cɪga kalɔ maama na tɔgɪ Wɛ wɔbɔŋa tɪn a brɪ abam, yɪ a wɔ səgɪ abam

kɔɔkɔɔ. 28 Nan fɔgɪ-na á taá nii á tɪti baŋa nɪ, dɪdaanɪ kɔgɔ kɔɔ maama Wɛ Joro kɔm na kwe kɔ kɪ abam juŋa nɪ sɪ á taá nii tɪn. Á taá nii Wɛ kɔgɔ kɔm baŋa nɪ, nɪ nayɪra na nii ba peeni te tɪn. Wɛ mɛ Dɪ tɪti bu wɔm jana mɔ Dɪ ma vɪrɪ Dɪ kɔgɔ kɔm sɪ kɔ taa yɪ Dɪ nyɪm. 29 A ye nɪ, a na viiri a daari abam, nɔn-balwaarɔ wɔ zanɪ ba zɔ abam wɔ ba yaari abam nɪnɛnɪ nywənkuri na jaanɪ peeni te tɪn. Ba bá sɛ sɪ ba yagɪ abam kɔgɔ kɔm yɪ ba wɔ cɔgɪ abam wɔ nɔɔna. 30 Nɔɔna dɪ wɔ zanɪ abam tɪti wɔnɪ, ba pipiri Wɛ cɪga kam ba ganɪ Zezi karabiə bam, ba pa ba ywəri Wɛ kwaga nɪ sɪ ba daari ba tɔgɪ-ba. 31 Kɔntɔ ŋwaanɪ á fɔgɪ á cɪ á tɪti. Á taá guli nɪ amɔ zɔ abam tee nɪ bɪna yatɔ, yɪ a kaanɪ abam maama sɪ á taá tɔgɪ Wɛ dɪ cɪga. Maŋa maama a yəni a kɪ kɔntɔ mɔ wɪa dɪ tɪti, yɪ a yi-na nunɪ zanzan.

32 A laan lagɪ a kɪ abam Wɛ juŋa nɪ, sɪ á taá tɔgɪ Dɪ zaanɪ kwərə kam. Kaá wanɪ ka kwɛ abam lanyɪranɪ, sɪ á laan ba á tɔgɪ dɪ balɔ maama na yɪ Wɛ tɪti nɔɔna tɪn á na ywəni Dɪ tee nɪ. 33 A wɔ jonɪ səbu naa səbu-sɪŋa naa gwaarɔ abam wɔɔwɔɔ tee nɪ. 34 Abam tɪti ye lanyɪranɪ nɪ, a mɛ a tɪti jɪa mɔ a tɔŋɪ sɪ a dɪ a tɔgɪ-donnə bam wanɪ dí na dí ni-wɔdiu. 35 A na kɪ kɔɔ maama abam tee nɪ yɪ a cɛ dɪ tituŋa kɔntɔ donɪ tɪn, a kɪ a brɪ abam nɪ dí manɪ sɪ dí tɔŋɪ dí wɔli nabwəne mɔ. Taá guli-na dí Yuutu Zezi na tagɪ o wɪ: «Nɔm na kwe wɔŋo n pa n donɪ, nɪ na wɔpolo kɔ dwəni n na jonɪ wɔŋo n donɪ tee nɪ.» »

36 Pooli na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, ba maama ma kuni doonə yɪ o loori Wɛ o pa-ba. 37 Ba ma zanɪ yɪ ba maama tiini ba keerə. Ba ma kukwəri Pooli lanyɪranɪ. 38 Ba wɔvɔ ma tiini tɪ cɔgɪ, dɪ o na tagɪ

taanɪ dɪlɔ o brɪ-ba nɪ ba daa b́a joorɪ ba na-o tɪn. Ba ma zaɲɪ ba kogil-o ba ja vu naboro kum na wɔ me tɪn ba yag-o.

21

Pooli na ve o yi Zeruzalem te tɪn

¹ Dɪ laan ma banɪ-ba yɪ dɪ daari dɪ viiri. Dɪ ma kwe dɪ yigə dɪ yoorɪ nɪnɪv kum wɔ dɪ vu dɪ yi Kosi. Tɪga ma pɔɔrɪ, dɪ daa ma yi Rodi. Dɪ ma zigɪ d́aanɪ dɪ vu Patara. ² Dɪ na yi d́aanɪ tɪn, dɪ ma na naboro kɔdoɲ kɔ na lagɪ kɔ vu Fenisi. Dɪ ma vu dɪ zɔ kɔ wɔ sɪ dɪ tɔgɪ dɪ vu. ³ Dɪ na maa ve tɪn, dɪ ma tɔlɪ dɪ na Sipri. Dɪ ma yagi-kɔ dɪ jagwiə nɪ, yɪ dɪ daari dɪ kɛ. Dɪ ma vu dɪ yi Siiri. Dɪ na yi da tɪn, dɪ ma zigɪ Tiiri nɪ. Kɔ yɪ d́aanɪ mɔ ba maɲɪ sɪ ba lɪ naboro kum zɪla yam. ⁴ Dɪ ma nuɲɪ dɪ vu dɪ jeeri balɔ na yɪ Zezi karabiə tɪn, yɪ dɪ kɪ da yarpe ba tee nɪ. Dɪ na wɔra tɪn, We Joro kum dam ma pa ba ta dɪ Pooli sɪ o yɪ zaɲɪ o vu Zeruzalem. ⁵ Da yarpe yam na kɛ tɪn, dɪ ma zaɲɪ dɪ kwe dɪ cwəɲə sɪ dɪ viiri. Zezi nɔɔna bam dɪ ba kaana dɪ ba biə maama ma ja dɪbam ba nuɲɪ tɔv kum wɔnɪ ba vu sɪ ba yagi. Dɪ na ve dɪ yi nɪnɪv kum ni tɪn, dɪbam maama ma kuni doonə tɪga nɪ dɪ warɪ We. ⁶ Dɪ na warɪ We dɪ ti tɪn, dɪ ma banɪ daanɪ dɪ yi-na, yɪ dɪ zɔ naboro kum. Bantɔ ma joori sɔɲɔ.

⁷ Dɪ ma zaɲɪ dɪ nuɲɪ Tiiri nɪ, yɪ dɪ tɔlɪ nɪnɪv kum ni dɪ vu dɪ yi Tolemtɪ. Dɪ na yi da tɪn, mɔ dɪ ne Zezi karabiə. Dɪ ma jɔɔnɪ-ba yɪ dɪ kɪ de didwɪ ba tee nɪ. ⁸ Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, dɪ ma zaɲɪ dɪ vu dɪ yi Sezaari. Dɪ ma vu dɪ pəni Filipi-ba sɔɲɔ nɪ. Wɔntɔ mɔ tɔɔlɪ We kwər-ywəɲə kam, yɪ o tɔgɪ o yɪ nɔɔna harpe balɔ ba na lɪ Zeruzalem nɪ tɪn wɔ nɔɔnɔ didba. ⁹ O maa jɪgɪ o bukwa bana ba ta wɔ zɔ banna. Bantɔ yɪ balɔ

na watɪ ba nɔɔnɪ We yiyu-ɲwe tɪn. ¹⁰ Dɪ na kɪ da finfin daanɪ kɔntɔ tɪn, nɔɔnɔ wɔdoɲ ma nuɲɪ Zude o ba dɪbam te. O yɪrɪ mɔ Agabusi. O yɪ We nijonnu mɔ. ¹¹ O na tu dɪbam te kɔntɔ tɪn, o ma lɪ Pooli kilə o təɲə nɪ o ma vɔ o titɪ ne dɪ o jɪa o kɪ daanɪ. O laan ma ta o wɪ: «Mɔ We Joro kum na tagɪ kulɔ tɪn kɔ wɪ: Zwifə balɔ na zɔɔrɪ Zeruzalem nɪ tɪn wɔ ja kilə kantɔ tu ba vɔ tuntu doɲ, yɪ ba daari ba kɪ-o dwi-ge tiinə juɲa nɪ.»

¹² Dɪ na ni kɔntɔ tɪn, dɪbam dɪ balɔ na tɔgɪ ba wɔra tɪn maa kwaanɪ dɪ loori Pooli sɪ o yɪ zaɲɪ o vu Zeruzalem. ¹³ O ma ləri o wɪ: «Beɲwaanɪ mɔ abam keerə, yɪ á pa a wɔ cɔgɪ? Ba na lagɪ ba vɔ-nɪ Zeruzalem nɪ naa ba na lagɪ ba gv-nɪ dɪ, amɔ wɔ se sɪ a tɪ dɪ Yuutu Zezi yɪrɪ ɲwaanɪ.»

¹⁴ Dɪ na loor-o taan dɪ ga tɪn, dɪ ma yagi yɪ dɪ ta dɪ wɪ: «We wɔ kɪ Dɪ wɔbɔɲa na lagɪ kulɔ tɪn.»

¹⁵ Dɪ na kɪ da finfin da tɪn, dɪ ma zaɲɪ dɪ ti dɪ yigə dɪ nuɲɪ dɪ maa ve Zeruzalem. ¹⁶ Zezi karabiə badaara ma zaɲɪ Sezaari nɪ ba kogili dɪbam. Ba ma ja dɪbam ba vu nɔɔnɔ wɔlɔv sɔɲɔ dɪ na lagɪ dɪ pəni da tɪn. O yɪrɪ mɔ Minason. O yɪ Sipri tu mɔ o na maɲɪ o yɪ Zezi karabu faja faja.

Pooli na wɔ Zeruzalem nɪ yɪ kɔ kɪ-o te tɪn

¹⁷ Dɪ na yi Zeruzalem tɪn, dɪ ko-biə bam ma jeeri dɪbam lanyɪranɪ. ¹⁸ Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, Pooli ma zaɲɪ o tɔgɪ didaanɪ dɪbam sɪ dɪ vu dɪ na Zaki. Zezi kɔgɔ kum nakwa bam maama maa tɔgɪ ba wɔra. ¹⁹ Pooli ma jɔɔnɪ-ba. O ma tɔlɪ kulɔ maama We na kɪ dwi-ge tiinə bam tee nɪ o titɔɲa yam wɔnɪ tɪn o brɪ-ba. ²⁰ Ba na ni kulɔ maama o na tagɪ tɪn, ba ma kɪ We le kɔ ɲwaanɪ. Ba laan ma ta dɪ Pooli ba wɪ: «Dɪbam ko-bu, ni kɔ na yɪ te tɪn. Zwifə bam mɔrɔv kɔgɔ kɔgɔ laan mɔ tu ba se Zezi, yɪ ba

ta tɔgi Wε ni-doorə yam dɪ ba wu maama. ²¹ Ba ni nɪ nmυ yəni n brɪ Zwifə balɔ na zʊrɪ dwi-ge tiinə wɔnɪ tɪn, sɪ ba yagɪ Wε callu tɪlɔ Dɪ na kɪ Moyisi juɲa nɪ tɪn. Ba ni nɪ n tɛ nɔɔna bam kɔntʊ sɪ ba daa yɪ ta goni ba bəkəri, sɪ ba daa yɪ ta tɔgi dɪbam Zwifə bam mɪv na yɪ te tɪn. ²² Zwifə balɔ na wu yo seeni tɪn wó lwarɪ nɪ nmυ tuə. Dí nan wó kɪ ta mu? ²³ Kɔntʊ, dí nan wó brɪ-m n na wó kɪ te tɪn. Nɔɔna bana wu dɪbam tee nɪ ba na goni ba ni dɪ Wε. ²⁴ Ba na lagɪ ba vu Wε-di-kamunu kɔm sɪ ba kwe ba tɪtɪ dɪ Wε, nmυ manɪ sɪ n tɔgi n vu mu, sɪ n daari n ŋwɪ kɔlɔ na wó pa ba na cwəŋə sɪ ba fa ba yuni tɪn. N na kɪ kɔntʊ, nɔɔna bam maama wó lwarɪ nɪ ba na tɛ kɔlɔ ba pa nmυ tɪn dai cɪga. Ba nan wó lwarɪ nɪ nmυ tɪtɪ tɔgi Wε callu tɪm na brɪ te tɪn mu. ²⁵ Kɔ daari dwi-ge tiinə balɔ na tu ba kɪ ba wu-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn, dɪbam manɪ dí pɔpɔnɪ tɔnɔ dí pa-ba yɪ dí ta kɔlɔ dí na buɲɪ tɪn. Dɪbam tagɪ-ba sɪ ba yɪ zanɪ ba di wɔdiu kɔlɔ nɔɔna na mɛ ba kaani jwənə tɪn, naa ba di jana, naa ba di varɪm wɔlɔ ba na jujugi ba gu tɪn, yɪ dí ta dɪ ba sɪ ba yɪ cɔgi ba tɪtɪ dɪ kaana, sɪ kaana dɪ yɪ cɔgi ba tɪtɪ dɪ baara.»

²⁶ Ba na tagɪ kɔntʊ tɪn, Pooli ma sɛ ba taani dɪm. Tɪga na pɔrɪ tɪn, o ma ja nɔɔna bam o vu sɪ o tɔgi o kwe o tɪtɪ dɪ Wε. O ma daari o zu Wε-di-kamunu kɔm wu, sɪ o ta o brɪ ka yigə tiinə bam da yalɔ ni na daari sɪ nɔɔna bam kwe ba tɪtɪ dɪ Wε ba ti tɪn, sɪ ba laan ja ba wəənu tɪm ba ja ba, sɪ ba ma kaani Banja-Wε ba pa ba dɪdɔba dɪdɔba.

²⁷ Da yarpe yam ni na daari fɪn sɪ ya ti tɪn, Zwifə badaara ma na Pooli Wε-di-kamunu kɔm wɔnɪ. Bantɔ nuɲi Azi tɪv kɔdoɲ mu. Ba ma pa nɔn-kɔgɔ kɔm maama na wɔra tɪn bana zanɪ dɪ Pooli. Ba ma ja-o, ²⁸ yɪ ba tɔɔlɔ ba tɛ ba

wɪ: «Yisurayɛlɪ tiinə-ba, ba zəni-na dɪbam! Nɔɔnɔ wɔntʊ mu yɪ wɔlɔ na tɔlɪ je maama o brɪ nɔɔna maama sɪ ba yɪ taa nigɪ dɪbam Yisurayɛlɪ tiinə, sɪ ba yɪ taa sɛ Wε callu tɪlɔ dɪbam na tɔgi tɪn, sɪ ba pa Wε-di-kamunu kɔntʊ dɪ ji kafɛ. Kɔ wəli da, o jaani dwi-ge tiinə badonnə mu o ba o zu dɪbam Wε-digə kam wu, o pa ba digiru cɔgi jəgə kalɔ na yɪ Wε nyɪm tɪn.» ²⁹ Ba deen tagɪ kɔntʊ doɲ, beɲwaanɪ ba ya nɛ Trofim dɪ Pooli na tɔgi daani tɪv kɔm wɔnɪ, yɪ o yɪ dwi-ge tu na nuɲi Efɛɛzi tɪn. Ba deen buɲɪ nɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntʊ mu Pooli jaani o zu Wε-di-kamunu kɔm wu.

³⁰ Vuvugə ma zanɪ tɪv kɔm maama wɔnɪ. Nɔn-kɔgɔ ma duri kɔ vu jəgə kam. Ba laan ma ja Pooli ba tuur-o ba ja nuɲi Wε-di-kamunu kɔm wɔnɪ, yɪ ba daari ba pɪ ka niə yam maama. ³¹ Nɔn-kɔgɔ kɔm maa kwaana sɪ ba gu Pooli. Rom pamaɲna bam dɪdeɛrɔ wɔm ma ni nɪ Zeruzalem tɪv kɔm maama vugimi. ³² O na ni kɔntʊ tɪn, o ma li pamaɲna bam dɪ ba yigə tiinə badaara, yɪ ba duri lɪla ba vu ba yɪ kɔgɔ kɔm na wu mɛ tɪn. Nɔɔna bam na nɛ-o dɪ o pamaɲna bam kɔntʊ tɪn, ba ma yagɪ Pooli magɪm. ³³ Dɪdeɛrɔ wɔm ma vu o twe Pooli te, yɪ o pa ba ja-o. O ma pa ba kwe capɔnnɔ tɪle ba ma vɔ-o. O ma daari o bwe sɪ o lwarɪ nɔɔnɔ wɔm na yɪ wɔlɔ tɪn, dɪ o na kɪ kɔlɔ tɪn. ³⁴ O na bwe kɔntʊ tɪn, nɔɔna badaara ma kaasa kɔgɔ kɔm wɔnɪ yɪ ba tɛ n ni n ni. Sɔɔ kɔm na daga kɔntʊ tɪn, kɔ ma pa dɪdeɛrɔ wɔm warɪ sɪ o lwarɪ kɔlɔ na kɪ cɪga cɪga tɪn. Kɔntʊ ŋwaanɪ o ma pa o nɔɔna bam ni, sɪ ba ja Pooli ba vu ba pamaɲna bam pɪna digə kam. ³⁵ Ba na jaan-o ba yɪ natənə yam diinim jəgə tɪn, pamaɲna bam kwe-o mu ba zɪɲɪ, beɲwaanɪ nɔn-kɔgɔ kɔm yɪə tiini ya sɪnɪ o banja

ni. ³⁶ Nɔɔna bam maama ma pe ba pu o kwaga, yi ba kaasi ba te ba wi: «Gu-o-na!»

³⁷ Pamaŋna bam na lagɔ ba ja Pooli ba zu ba puɔna digə kam tin, o ma ta di ba didɛɛru wɔm o wi: «Nmu wɔ pa-ni cwəŋə si a ta taani a bri-m na?»

Didɛɛru wɔm na ni kuntu tin, o ma bwe Pooli o wi: «Nmu ki ta mu n ni Greki tiinə taani? ³⁸ Ku na yi kuntu, nmu dai Ezipi tu wɔlɔ deen na pe nɔɔna vuɔ ba tu kum yigə tiinə ni yi o daari o li nɔɔna murr-tina (4.000) balɔ na yi jara-kərə o ja vu kagva wɔni tin na?»

³⁹ Pooli ma ləri o wi: «Aye. Amu yi Zwifu mu. Ba lugi amu Silisi tu Tarisi ni mu. A yi tu-kamunu kum kuntu nɔn-bu mu. A loori-m si n pa-ni cwəŋə si a ŋɔɔni di nɔn-kɔɔ kum.»

⁴⁰ Didɛɛru wɔm ma sɛ. Pooli ma zaŋi o zigi natənə yam baŋa ni. O ma zəŋi o juŋa kɔɔ kum baŋa ni. Ba maama ma cəgi sɔɔ. O ma ŋɔɔni di ba di ba titi Zwifə taani dum.

22

Pooli na ŋɔɔni si o ma joni o titi te tin

(Tituŋa Tono 9:1-19, 26:9-18)

¹ O ma ta o wi: «A kwə-ba di a ko-biə-ba, á fəgi á cəgi si a tuli ku na yi te tin a bri abam.» ² Zwifə bam na lwarɔ ni o ŋɔɔni ba titi dwi taani mu tin, ba ma fəgi ba cəgi sɔɔ.

³ O laan ma ta di ba o wi: «Amu yi Zwifu mu. Ba lugi-ni Silisi tu Tarisi ni mu. Ku nan yi Zeruzalem yo mu a ki nɔɔnu. Gamahyelɔ mu bri amu dibam nabaara cullu tum na yi te tin ciga ciga. A deen cɛ lanyirani a kwe a titi a pa We ninɛni abam zim di na ki te tin mu. ⁴ A deen yaari balɔ na sɛ ba tɔgi Zezi cwəŋə kam tin, yi a daari a pa ba gu badaara. A maa yəni a jaani baara di kaana a ki puɔna digə ni. ⁵ Dibam kaanum yuutu

wɔm didaani di nakwa kɔɔ kum maama wɔ wani ba ta ni ku yi ciga. Maŋa kadoŋ ni a ve bantɔ te mu a joni twaanɔ tɔlɔ a na wɔ kwe a bri Zwifə balɔ na wɔ Damasi ni tin, si ba pa-ni cwəŋə si a ja balɔ na tɔgi Zezi cwəŋə kam tin, a vɔ-ba a ja a ba Zeruzalem si ba na cam.

⁶ A na maa ve yi a daari fun si a yi Damasi tin, ku na maŋi di wia titari ni tin, mu pooni de di nuŋi weyuu ni di ba di pipili di kaagi-ni. ⁷ A ma tu tiga ni, yi a ni kwərə na bəŋi-ni ka wi: «Sooli, Sooli! Bəŋwaani mu yi n jigi amu n bɛɛsi kuntu?»

⁸ A ma bwe a wi: «A tu, nmu yi wɔɔ mu?»

O ma ləri o wi: «Amu yi Zezi mu, Nazareti tu wɔlɔ nmu na jigi n bɛɛsi tin.»

⁹ Nɔɔna balɔ na tɔgi di amu tin ma na pooni dum, yi ba wɔ ni wɔlɔ kwərə na ŋɔɔni di amu tin. ¹⁰ A laan ma bwe a wi: «A tu, bɛɛ mu a nan wɔ ki?»

Di Yuutu wɔm ma ləri-ni o wi: «Zaŋi n vu n zu Damasi, si daani mu ba laan wɔ bri-m kulɔ maama We na pe ni si n ki tin.»

¹¹ A ma zaŋi weeni, yi a yie daa ba nai, pooni dum na tiini di pipili-ya tin ŋwaani. Kuntu, balɔ na tɔgi di amu tin ma ja a juŋa ba vani-ni ba ja zu Damasi tu kum wɔ.

¹² Nɔɔnu wudonɔ maa wura, o yiri mu Ananiya. O maa nigɔ We lanyirani, yi o tɔgi dibam Zwifə bam cullu tum. Zwifə balɔ maama na zɔuri Damasi ni tin maa tɛ o taani ba wi, o yi nɔn-ŋum. ¹³ O laan ma ba o zigi amu tee ni yi o wi: «A ko-bu Sooli, joori n ta n nai!» O na tagi kuntu tin, bidwi baŋa ni mu a yie yam puri yi a na o yibiyə. ¹⁴ O ma ta o wi: «Dibam nabaara Baŋa-We mu li nmu si n lwarɔ Di wɔbɔŋa na lagɔ kulɔ tin, si n daari n na Wɔ-pɔŋo Tu wɔm si n ni o na ŋɔɔni di o titi kwərə. ¹⁵ Bəŋwaani nmu wɔ ta n

yi o maana tu si n bri noona bam maama o ciga kam, si n ta n bri-ba nmu na ne kulv yi n daari n ni te tun. ¹⁶ Nmu nan wu manj si n da n daani. Zanj si n loori We di Yuutu wum yiri nwaani, si n daari n pa ba miisi-m na wuni, si We wu yagi n lwarim DI ma ce-m.»

¹⁷ Kuntu na ke tun, a laan ma joori a vu Zeruzalem. A ma vu We-di-kamunu kum wu a wura a waru We. A na wura tun, We ma pa a na wo-kinkagili ni dundwia te. ¹⁸ A ma na di Yuutu wum yi o nooni di amu o wu: «Zanj n ki lila n duri n nunji Zeruzalem ni, benwaani tuv kum noona bam ba se kulv nmu na wu ta amu nwaani tun.» ¹⁹ A ma leri a wu: «A yuutu, noona bam ye lanyirani ni amu deen yoni a tulu Zwifə bam We-di sum, yi a jaani noona balu na ki ba wu-didba di nmu tun a pa ba pi-ba, yi ba daari ba magi-ba. ²⁰ Ku daari manja kalv ba na gu Etiyeni wulv na yi nmu maana tu o bri nmu ciga kam tun, a titi wura yi a se ni ku manj si ba gu-o. Amu deen mu zigri a nii ba gwaaru tum ba na li ba tinji si ba daari ba dul-o ba gu tun.» ²¹ Di Yuutu wum laan ma ta di amu o wu: «Nan ve, si amu wu tunji-m yigə yigə si n vu dwi-ge tiinə bam te.» »

²² Pooli na nooni te maama tun, noona bam ya cum mu yi ba cəgo. O nan na tagi dwi-ge tiinə bam taani o weli da tun, ba laan ma zanj ba kaasi di kwər-de ba wu: «Ti-na o mummwe! Ku wu manj si o taa nwa!» ²³ Ba maa nani baari yi ba vuvugə ba gwaaru weeni, yi ba mooni fogo ba caara. ²⁴ Pamanja bam dideru wum na ne kulv na ki tun, o ma pa o noona bam ni si ba ja Pooli ba zu ba puuna digə kam. O ma ta di ba si ba mag-o di balaara, si o ta o pa ba lwaru o na ki kulv yi Zwifə bam nani baari o banja ni tun. ²⁵ Ba na vög-o ba ti si ba daari ba mag-o

tun, Pooli ma ta di pamanja bam yigə tu wulv na zigri da tun o wu: «Abam jigri cwənjə si á ja Rom tuv juna noonu á magi, yi ba ta wu bwe-o ba nii o na cəgi kulv tun na?»

²⁶ Pamanja yigə tu wum na ni kuntu tun, o ma vu o ta di o dideru wum o wu: «Nmu nan lagi n ki ta mu? Noonu wum yi Rom tuv juna noonu mu.»

²⁷ Dideru wum ma vu Pooli te o bwe-o o wu: «Nmu yi Rom tuv kum juna noonu mu na? Si n ta n bri-ni.»

Pooli ma leri o wu: «Een, a yi Rom tuv kum juna noonu mu.»

²⁸ Dideru wum ma ta o wu: «Amu nwa səbu-fəru mu yi a daari a ji Rom tuv kum juna noonu.» Pooli ma lər-o o wu: «A nan manj a yi Rom tuv kum juna noonu a lura manja ni mu.»

²⁹ Noona balu ya na zigri si ba mag-o si o nooni tun na ni kuntu tun, ba ma kwe o yira ba yagi lila. Dideru wum di na lwaru ni Pooli yi Rom tuv kum juna noonu tun, fəuni ma ja-o di o na pe ba vö-o di caponnu tun.

Pooli na zigri nakwa bam yigə ni te tin

³⁰ Dideru wum deen maa lagi si o lwaru kulv na ki yi Zwifə bam sanj Pooli tun. Tiga na puuri tun, o ma pa ba bwəli Pooli ba yagi. O ma daari o pa ni si Zwifə bam kaanum yigə tiinə bam di ba saruya-dirə nakwa bam maama jeeri daani. O laan ma ja Pooli o vu o pa o zigri ba yigə ni.

23

¹ Pooli ma nii saruya-dirə nakwa bam seeni yi o wu: «A ko-biə-ba, kulv maama a na ki a nwa wuni si ku ba ku yi zum tun, fəuni təri a bicari ni, yi We di ye ku ni ni.»

² Zwifə bam kaanum yuutu wum o yiri na yi Ananiya tun na ni Pooli na tagi kulv tun, o ma ta di balu na zigri Pooli tee ni tun si ba fri o ni

ni. ³ Pooli ma ləri Ananiya o wɪ: «Wɛ wó magɪ nmɔ tɪtɪ mɔ. Nmɔ nyɪ dɪ kəbrə kalɔ nɔɔna na fɔgɪ tɪn mɔ. Nmɔ yɪ wɔlɔ na je sɪ n dɪ amɔ taanɪ sɪ kɔ tɔgɪ Zwifə bam cullu tɪm mɔ, yɪ nmɔ tɪtɪ mɔ cɔgɪ-tɪ dɪ n na pɛ ni sɪ ba magɪ amɔ tɪn.»

⁴ Nɔɔna balɔ na zɪgɪ Pooli tee ni tɪn ma ta dɪd-o ba wɪ: «Nmɔ jɪgɪ Wɛ kaanɪm yuutu wɔm mɔ n tɔwɪa!»

⁵ Pooli ma ləri-ba o wɪ: «A ko-biə-ba, a maŋɪ a yəri ni o yɪ kaanɪm yuutu mɔ. Kɔ pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni kɔ wɪ, n yɪ zanɪ n ŋɔɔni n cɔgɪ dɪ wɔlɔ na yɪ abam yuutu tɪn.»

⁶ Pooli na lɔwari ni kɔgɔ kɔm nɔɔna badaara yɪ Sadustian tiinə yɪ badaara dɪ yɪ Farizian tiinə tɪn, o laan ma ŋɔɔni baŋa baŋa dɪ kwər-dɪa ba kɔgɔ kɔm wɔni o wɪ: «A ko-biə-ba, amɔ yɪ Farizian tu mɔ yɪ a kwəri a yɪ Farizian tiinə bu. Ba zɪm saŋɪ amɔ sɪ ba dɪ a taanɪ, dɪ a na jɪgɪ tɪna ni twa wó joori ba bi ba yaɣɪ tɔbni tɪn ŋwaanɪ mɔ.»

⁷ O na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, Farizian tiinə bam dɪ Sadustian tiinə bam ma sɪŋɪ ba wɔra ba magɪ kantɔgɔ daanɪ. Ba kɔgɔ kɔm ma pɔɔri bɪle. ⁸ Sadustian tiinə bam maa bri ni twa biim tərə, yɪ ba tɛ ni malesɪ dɪ cirə dɪ tərə. Kɔ daari Farizian tiinə bam maa bri ni tɪntɔ maama wɔra.

⁹ Ba maama maa kɪ sɔɔ kɔ tiini kɔ ja gaalɪ. Wɛ cullu karanyɪna tiinə badaara na nunɪ Farizian kɔgɔ kɔm wɔni tɪn ma zanɪ wɛɛni ba twanɪ dɪ dam ba wɪ: «Dɪbam wɔ nɛ kɔlɔ nɔɔnɔ wɔntɔ na cɔgɪ tɪn. Dɛ doŋ kɔ wai kɔ yɪ ciru naa maleka mɔ sunɪ ka ŋɔɔni dɪd-o.»

¹⁰ Ba kantɔgɔ kɔm na tiini kɔ daga tɪn, kɔ ma pa fɔbni zɔ pamannə bam dɪdɛɛrɔ wɔm, o ya bɔŋɪ sɪ ba ga wó ja Pooli ba vanɪ ba tɔri mɔ. O ma pa ni sɪ o pamanɲa bam zɔ kɔgɔ kɔm wɔ ba ja Pooli ba ja nunɪ, sɪ ba daari ba

ja-o ba joori ba vu ba pɪna digə kam.

¹¹ Dɛ dɪm kɔntɔ tɪtɪ ni, dɪ Yuutu wɔm ma ba o zɪgɪ Pooli tee ni yɪ o ta dɪd-o o wɪ: «Ta n jɪgɪ baari, bɛŋwaanɪ nmɔ na pɛ amɔ maana n bri amɔ cɪga kam Zeruzalem tiinə tee ni te tɪn, nmɔ nan daa n ta maŋɪ sɪ n bri a cɪga kam kɔntɔ mɔ Rom tiinə tee ni dɪ.»

Ba na kwaanɪ sɪ ba gɔ Pooli te tɪn

¹² Tɪga na pɔɔri tɪn, Zwifə badaara ma la ba kɪ ni daanɪ. Ba ma du dɪ Wɛ ni ba daa bá dɪ wɔdiu naa ba nyɔ kulɔkɔlɔ, sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ ba na wó gɔ Pooli tɪn. ¹³ Nɔɔna balɔ na kɪ ni daanɪ kɔntɔ tɪn dwe nɔɔna fiinna. ¹⁴ Ba laan ma zanɪ ba vu ba kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba nakwa bam te ba ta ba wɪ: «Dɪbam maama kɪ ni daanɪ mɔ yɪ dɪ du dɪ Wɛ dɪ wɪ, dɪ daa bá dɪ kulɔkɔlɔ sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ dɪ na wó gɔ Pooli tɪn. ¹⁵ Kɔ laan daari sɪ abam dɪ sarɪya-dirə nakwa bam maama mɔ tɔŋɪ ni pamanɲa dɪdɛɛrɔ wɔm tee ni, sɪ ba ja Pooli ba nunɪ ba ba ba pa abam. Abam wó kɪ sɪ kɔ taa nyɪ nɪnɛɛni á lagɪ sɪ á fɔgɪ á ni o taanɪ dɪm wɔŋɔ mɔ te. Kɔ daari dɪbam wó vu dɪ ti dɪ yigə, sɪ dɪ gɔ-o cɔwəŋə ni yɪ o daa ta wɔ yɪ abam te.»

¹⁶ Pooli nako bu dɛɛn ma ni kəm dɪm kɔntɔ ŋwa. O ma zanɪ o vu o zɔ pamanɲa bam pɪna digə kam o ta o bri Pooli. ¹⁷ Pooli na ni kɔntɔ tɪn, o ma bəŋɪ pamanɲa bam yigə tu dɪdɔa sɪ o ba. O ma ta dɪd-o o wɪ: «Ja nɔn-dɔŋɔ kɔntɔ n vu dɪdɛɛrɔ wɔm te, sɪ o jɪgɪ taanɪ mɔ sɪ o ta dɪd-o.»

¹⁸ Pamanɲa bam yigə tu wɔm ma tɔgɪ o yigə o ja-o o vu dɪdɛɛrɔ wɔm te. O ma ta o wɪ: «Pooli wɔlɔ na wɔ pɪna digə ni tɪn mɔ bəŋɪ amɔ o ta o wɪ, a ja nɔn-dɔŋɔ kɔntɔ a ba nmɔ te, sɪ o jɪgɪ taanɪ mɔ sɪ o ta o bri-m.»

¹⁹ Dɪdɛɛrɒ wɒm ma ja o juja o van-ɔ o ja nunji daa. O ma bwe-o o wɪ: «Nmɒ jɪgɪ bɛɛn n lagɪ n ta n brɪ amɒ?»

²⁰ O ma ta o wɪ: «Zwifə bam mu kɪ nɪ daanɪ sɪ ba jwa tɔŋɪ nɪ nmɒ tee nɪ, sɪ n ja Pooli n vu ba sariya-dirə nakwa bam te, sɪ ku taa nyɪ nɪnɛɛnɪ ba lagɪ sɪ ba fɔgɪ ba nɪ o taanɪ dɪm mu te. ²¹ Nan yɪ zanɪ n sɛ ba nɪ, bɛŋwaaɪ ba dwe nɔɔna fiinna ba na lagɪ ba sɛgɪ ba tɪtɪ cwəŋə nɪ sɪ ba taa cɛg-o. Ba maama nan dugɪ dɪ Wɛ mu ba wɪ, ba bá di naa ba nyɔ kulɔkulɔ sɪ ku taa ve manja kalɔ ba na wó gɒ Pooli tɪn. Ba nan ti ba yigə, yɪ ba laan cɛgɪ sɪ nmɒ na sɛ ba nɪ dɪm mu, sɪ ba kɪ kɔntɔ.»

²² Dɪdɛɛrɒ wɒm na nɪ kɔntɔ tɪn, o ma ta dɪd-o o wɪ: «Yɪ zanɪ n ta n brɪ nɔɔn-nɔɔnɒ nɪ n tu n ta kəm dɪm kɔntɔ dɪ amɒ.» O ma daari o pa nɔn-dɔŋɔ kɔm viiri.

²³ Dɪdɛɛrɒ wɒm laan ma bəŋɪ o yigə tiinə bale o ta dɪ ba o wɪ: «Lɪ-na pamaŋna biə-yale (200) sɪ ba vu Sezaari, dɪdaanɪ sise diinə fusrpɛ (70) dɪ cicwə dɔlɪna biə-yale (200). A manɪ sɪ á ti á yigə sɪ á nunji kɒ manɪ dɪ luu nɔgɒ tɪtɪ nɪ. ²⁴ Lɪ-na sise á pa Pooli sɪ o di, sɪ o want o vu o yɪ gɔvɪrma tu Felisi te dɪ yazurə.»

²⁵ Dɪdɛɛrɒ wɒm laan ma pɔpɔnɪ tɔnɔ o wɪ:

²⁶ «Amɒ Kloodi Lizɪa mu pɔpɔnɪ tɔnɔ kɔntɔ a pa nmɒ Felisi wɔlɔ na yɪ dɪbam gɔvɪrma tu yɪ n nii dɪbam lanyiranɪ tɪn. A jɔɔnɪ nmɒ.

²⁷ Zwifə badonnə mu jaanɪ nɔɔnɒ wɔntɔ, yɪ ba kwaanɪ sɪ ba gɒ-o. Amɒ nan lwarɪ nɪ o yɪ Rom tɪv kɔm juja nɔɔnɒ mu. Kɔntɔ ŋwaaɪ mu amɒ dɪ a pamaŋna bam ma vu dí joŋ-o dí yagɪ. ²⁸ A ya lagɪ sɪ a lwarɪ wɔŋɔ kulɔ ŋwaaɪ ba na jaan-o ba ba ba saŋɪ tɪn mu. Mu ku kuri a jaan-o a vu a zɪgɪ ba sariya-dirə nakwa bam yigə nɪ.

²⁹ A ma lwarɪ nɪ ba saŋ-o ba tɪtɪ cullu tɪm ŋwaaɪ mu. Kulɔkulɔ nan tərɛ ku na brɪ nɪ ba manɪ sɪ ba gɒ-o naa ba pɪ-o. ³⁰ Nɔɔnɒ nan mu tagɪ o brɪ-nɪ, nɪ Zwifə badaara mu kɪ nɪ daanɪ sɪ ba gɒ nɔɔnɒ wɒm. Kɔntɔ ŋwaaɪ mu a tɔŋ-o nmɒ tee nɪ. A ma ta dɪ balɔ na saŋ-o tɪn, nɪ ba ba nmɒ te ba ta kulɔ o na kɪ tɪn.»

³¹ Pamaŋna bam laan ma zanɪ ba ja Pooli ba nunji nɪ ba na pɛ-ba nɪ sɪ ba kɪ te tɪn. Ba ma ja-o tɪtɪ dɪm kɔntɔ ba vu ba yɪ Antipatrɪsi. ³² Tɪga na pɔvɪrɪ tɪn, pamaŋna balɔ na ve tɪga nɪ tɪn ma zɪgɪ dáanɪ ba joorɪ ba vu ba jəgə kam. Ba ma daari sise diinə bam yɪranɪ mu sɪ ba tɔgɪ dɪ Pooli ba vu. ³³ Ba ma ja-o ba vu ba yɪ Sezaari. Ba na yɪ da tɪn, ba ma kwe tɔnɔ kɔm ba pa gɔvɪrma tu wɒm yɪ ba kɪ Pooli o juja nɪ. ³⁴ O ma karɪmɪ tɔnɔ kɔm, yɪ o daari o bwe Pooli o wɪ, tɪv kɔɔ mu o nunji? O na lwarɪ nɪ o nunji Silisi tɪn, ³⁵ o ma ta o wɪ: «Nmɒ saŋɪna bam na tuə, áá bwe nmɒ taanɪ dɪm a nii.» O ma daari o pa nɪ o wɪ, ba ja Pooli ba vu sɔŋɔ kulɔ Pɛ Erɔdɪ dɛɛn na lɔgɪ tɪn ba pɪ-o da sɪ ba taa yɪr-o.

24

Felisi na bwe Pooli taanɪ te tɪn

¹ Da yanu na ke tɪn, Zwifə bam kaanɪm yuutu Ananiya laan ma ba dɪdaanɪ nakwa badaara, dɪ bitar-yeenu wɔlɔ na yɪ ba zənnu tɪn o yɪrɪ mu Tetuli. Ba ma vu ba jəni gɔvɪrma tu wɒm yigə nɪ, sɪ ba tɔlɪ kulɔ Pooli na kɪ tɪn ba brɪ-o. ² Ba ma bəŋɪ Pooli sɪ o ba. Tetuli laan ma pulɪ sɪ o ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm. O ma tɔlɪ o wɪ: «Dɪbam yuutu Felisi, dɪbam maama ye nɪ nmɒ ŋwaaɪ mu dɪbam lɔgɒ kɔm jɪgɪ ywəəni dɪ yazurə. Nmɒ na jɪgɪ dɪbam te tɪn mu pɛ dɪbam lɔgɒ kɔm fɔgɪ ku ve yigə. ³ Nmɒ na kɪ kulɔ manja maama naa je dɪ je n pa dɪbam tɪn, dí kɪ nmɒ le

zanzan ku ŋwaanɩ. ⁴ A nan ba lagɩ sɩ a ŋɔɔnɩ zanzan sɩ ku yaari nmu. A nan loori-m sɩ n cɛgi dɩbam na jɩgi kulɔ funfun sɩ dɩ ta tɩn. ⁵ Dɩbam maani nɩ nɔɔnɩ wɔntu jɩgi nakɔɔri zanzan. O yɛni o paɩ Zwifɛ bam magɩ kantɔɔ yɩ ba pɔɔri daani lɔɔɔ baŋa je maama nɩ. O maa kwɛri o yɩ Nazareti tiinɛ vwan kara kam yigɛ tu. ⁶ O ya ma tiini o kwaani sɩ o cɔgi dɩbam Wɛ-di-kamunu kɔm cullu tɩm. Dɩbam ma ja-o. [Dɩ ya maa lagɩ sɩ dɩ ma dɩbam Zwifɛ bam cullu tɩm mu dɩ di o taani. ⁷ Pamaŋna bam didɛɛrɩ Lizɩa laan ma ba o vɩ-o dɩ dam dɩbam jɩa nɩ. ⁸ O ma pa ni nɩ balɔ na saŋɩ Pooli tɩn ba nmu te.] Nmu nan na bwe-o taani, nmu titɩ laan wɔ lwarɩ kulɔ o na kɩ yɩ dɩ saŋ-o tɩn.»

⁹ Tetuli na tagɩ kɔntu tɩn, Zwifɛ bam ma pu o kwaga ba wɩ, o na tagɩ kulɔ maama tɩn yɩ cɩga mu.

¹⁰ Gɔvɩrma tu wɔm laan ma yɩgɩsɩ o juja sɩ Pooli dɩ daa tuli o kwɛrɛ. Pooli ma ta o wɩ: «Amu ye nɩ nmu te lɔɔɔ kɔntu yɩ n yɩ sariya-diru bɩna zanzan na ke. Kɔntu ŋwaanɩ a jɩgi wɔpɔlo sɩ a zɩgi nmu yigɛ nɩ a ŋɔɔnɩ a jonɩ a titɩ. ¹¹ Nmu titɩ nan wɔ wani lwarɩ nɩ a na ve Zeruzalem sɩ a zuli Wɛ tɩn, ku ta wɔ dwɛni da fugɛ-yale zɩm de dɩm nɩ. ¹² Zwifɛ bam na nɛ amu Wɛ-di-kamunu kɔm nɩ tɩn, a ba wɔra a magɩ kantɔɔ didaani nɔɔn-nɔɔnɩ. Ba nan wɔ nɛ nɩ a pɛ vuvugɛ zu nɔɔna titari nɩ. Ku na yɩ dɩbam Zwifɛ bam Wɛ-di sum wɔnɩ naa je dɩ je tɩv kɔm wɔnɩ, ba wɔ nɛ nɩ a kɩ kɔntu donɩ. ¹³ Wɛɛnu tɩɔ ba na wɩ a kɩ tɩn, ba bɩ wani ba bri nɩ tɩ yɩ cɩga. ¹⁴ A nan na wɔ ta kulɔ dɩ nmu nɩ ku yɩ cɩga tɩn mu tintu: A zuli Wɛ dɩɔ na yɩ dɩbam nabaara Wɛ tɩn mu, yɩ a tɔgi Wɛ cwɛ-dɔŋa kalɔ nɔɔna bantɩ na tɛ ba wɩ ka yɩ vwan tɩn. A nan sɛ a tɔgi wɛɛnu tɩɔ maama na pɔpɔnɩ Wɛ

cullu tɔnɔ kɔm wɔnɩ dɩ faŋa faŋa Wɛ nijonɩ bam twaanɩ tɩm wɔnɩ tɩn. ¹⁵ A nan jɩgi tɩna Wɛ tee nɩ, nɩ nɔɔna bantɩ dɩ na jɩgi tɩna te, nɩ twa maama wɔ joori ba bi ba yagɩ tɔnɩ, ku na yɩ nɔn-ŋuna dɩ nɔn-balwaarɩ maama. ¹⁶ Kɔntu ŋwaanɩ mu a tiini a kwaana, sɩ a kɩ kulɔ maama na lana Wɛ dɩ nabiinɛ tee nɩ tɩn, yɩ fɔnɩ tɛri a bicari nɩ.

¹⁷ A dɛɛn ya tɛri Zeruzalem nɩ bɩna zanzan na ke tɩn, yɩ a laan joori a ba. A jaani sɛbu pɛɛra mu a ba sɩ a pa a tɩv kɔm yinige tiinɛ, yɩ a daari a jɩgi pɛɛra sɩ a ma kaani Baŋa-Wɛ. ¹⁸ A na wɔra a kɩ kɔntu tɩn, Zwifɛ bam ma ba ba na amu Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɩ. Ba na nɛ-nɩ kɔntu tɩn, dɩ amu manɩ a kwɛ a titɩ dɩ Wɛ a ti. Nɔn-kɔɔɔ dɩ maa tɛri a tee nɩ. Vuvugɛ dɩ nan tɛrɛ. ¹⁹ Ku daari Zwifɛ badaara na nunɩ Azi tɩnɩ dɩm wɔnɩ tɩn dɛɛn mu tɔgi ba wɔra. Bantɩ ya na jɩgi wonɩ dɩ amu, bantɩ mu ya manɩ sɩ ba ba ba zɩgi nmu yigɛ nɩ sɩ ba ta kulɔ a na cɔgi tɩn. ²⁰ Ba nan na tɛrɛ tɩn, pa nɔɔna bantɩ na zɩgi yo seeni tɩn ta ba na nɛ kulɔ amu na kɩ a cɔgi, manɩ kalɔ a na zɩgi Zwifɛ sariya-dirɛ nakwa bam yigɛ nɩ a ŋɔɔnɩ tɩn. ²¹ Ba wɔ nɛ kulɔ a na cɔgi tɩn, ku na dai wonɩ didɔa yɩranti mu a taga. A na zɩgi ba wɔnɩ tɩn, a ya tagɩ dɩ kwɛr-dɩa a wɩ: «Abam zɩm nan jɩgi amu taani mu á dɩ, a na sɛ nɩ twa wɔ joori ba bi ba yagɩ tɔnɩ tɩn ŋwaanɩ.» »

²² Pooli na tagɩ kɔntu o ti tɩn, Felisi ma pa ba tinɩ taani dɩm. Wɔm titɩ dɛɛn manɩ o ye Wɛ cwɛ-dɔŋa kam cɩga na yɩ te tɩn. O ma ta o wɩ: «Pamaŋna bam didɛɛrɩ Lizɩa na tuɛ, a laan wɔ dɩ abam taani dɩm a ti.» ²³ O ma pa pamaŋna bam yigɛ tu wɔm ni sɩ o ja Pooli o vu o taa yɩ-o, sɩ o daari o pa-o pwɛɛ sɩ o cilonnɛ taa wai ba zɛn-o dɩ kulɔ o na lagɩ tɩn.

²⁴ Da funfun na ke tun, Felisi ma tɔgi di o kaani Drusili o ba. Wɔntu yi Zwifu mu. Felisi ma pa ba bɛɛɛ Pooli si o ba. Ba ma cɛgi Pooli na wɔra o tɛ Zezi Krisi cwɛɛɛ kam na yi te yi nɔɔna ki ba wɔ-dɔɔba di Zezi tun. ²⁵ Pooli ma daari o wɔra o tɛ kɛm-laaru tɔgim taani, di nɔɔna na manɔ si ba ja ba titi te tun. O ta ma ta o bɔri-ba We na wɔ ba DI di nɔɔna sariya te tun. Pooli na wɔra o tɛ kɔntu don tun, fɔɔni ma zu Felisi. O ma ta o wɔ: «Kɔ manɔ. Nan ve si manɔ kalu a na lagi-m tun, a laan wɔ bɛɛɛ-m.» ²⁶ O dɛɛn ya buɛɛ ni Pooli wɔ ma sɛbu mu o loor-o si o yag-o. Kɔntu nwaani mu o yɛni o bɛ-o manɔ maama o nɔɔni did-o.

²⁷ Bina yale ma ba ya yi. Nɔɔnu wɔdonɔ ma ba o lani Felisi yuu ni si o taa yi lɔgu kum tu. Wɔntu yiri mu Porisiu Fesitu. Felisi dɛɛn na lagi si o pa Zwifɛ bam wɔ poli did-o tun, o ma yagi Pooli pɔna digɛ kam ni tata.

25

Fesitu na nɔɔni Pooli taani te tin

¹ Fesitu dɛɛn na tu o ji lɔgu kum tu tun, kɔ da yatɔ dɛ ni mu o zaɛɛ Sezaari ni o vu Zeruzalem. ² O na ve o wɔra kɔntu tun, Zwifɛ bam kaani yigɛ tiinɛ bam di ba tiɔ kum yigɛ tiinɛ bam ma vu o te ba saɛɛ Pooli. ³ Ba ma loor-o si o wɛli-ba o pa Pooli joori o ba Zeruzalem. Kɔ yi ba na ki ni daani si ba gu Pooli cwɛɛɛ ni tun nwaani mu ba loori Fesitu si o ki kɔntu. ⁴ O ma lɛri-ba o wɔ: «Pooli wɔ Sezaari ni mu, yi ba jig-o ba yira. Kɔ nan ba daani si a titi joori a vu da. ⁵ Kɔ nan na yi o ki wɔɔɔ mu o cɔgi, á pa á yigɛ tiinɛ bam tɔgi di amɔ ba vu si á laan saɛɛ-o daani.»

⁶ Fesitu na ki nɔɔɛɛni da nana naa da fugɛ ba tiɔ kum ni tun, o laan ma zaɛɛ o joori o vu Sezaari. O na yi da yi tiga pɔuri tun, o ma

nunɔi o jani si o di taani dɔm. O ma pa ni si ba ja Pooli ba ba. ⁷ Pooli na tu o ba o yi ba te tun, Zwifɛ balu na nunɔi Zeruzalem ba ba tun maa zigɛ ba gilim-o. Ba ma puli si ba taa tɛ wo-lwaan-kamunnu zanzan ba pa-o, yi ba warɔ ba ta kulɔkulɔ si kɔ bɔri ni kɔ yi ciga. ⁸ Pooli maa nɔɔni o jonɔi o titi o wɔ: «Amɔ wɔ ki kulɔkulɔ na wɔ wani kɔ cɔgi Zwifɛ bam cullu tun di ba Wɛ-di-kamunu kum cullu tun. A nan wɔ ki kulɔ na wɔ cɔgi Rom pa-faru wɔm yuu tun.»

⁹ Fesitu dɛɛn maa lagi si o pa Zwifɛ bam wɔ poli did-o. Kɔntu nwaani o ma bwe Pooli o wɔ: «Nmɔ wɔ sɛ si n vu Zeruzalem si a di nmɔ taani daani na?»

¹⁰ Pooli ma lɛr-o o wɔ: «A nan manɔ a zigɛ nɔɔnu wɔlu Rom pa-faru wɔm na pɛ-o ni si o di dibam taani tun yigɛ ni mu, kɔ yi Rom ni mu ba manɔ si ba di a taani dɔm. Kɔ na yi Zwifɛ bam, a wɔ cɔgi ba kulɔkulɔ. Nmɔ titi nan manɔ n ye ni kɔntu yi ciga mu. ¹¹ A nan na ki a tusi yi a ki kulɔ na manɔ si a ti tun, a sɛ tɔni. Wɛɛnu tiɔ Zwifɛ bam nan na nɔɔni ba pa amɔ tun na ba jigɛ ciga, nɔɔni-nɔɔni ba jigɛ cwɛɛɛ si o ja amɔ o ki ba jɔɔa ni. Kɔntu nwaani a laan lagi si a vu Rom pa-faru wɔm titi te mu, si wɔntu di a taani dɔm.»

¹² Fesitu na ni kɔntu tun, o ma nɔɔni di o kwaga nɔɔna bam, yi o laan daari o ta di Pooli o wɔ: «Nmɔ na wɔ ni lagi si Rom pa-faru wɔm mu di n taani dɔm tun, n nan wɔ vu daani mu.»

Pooli na zigɛ Agripa di Birnisi yigɛ ni o nɔɔni te tin

¹³ Da funfun dɛɛn na ke tun, pɛ wɔdonɔ o yiri na yi Agripa tun ma zaɛɛ o tɔgi di o nakɔ Birnisi o ba Sezaari. Ba tu si ba jɔɔni Fesitu di o na jigɛ tiɔ kum yuutu tun nwaani mu. ¹⁴ Ba na ki da funfun da tun, Fesitu ma ta taani dɔlu na wɔ Pooli yuu ni tun o bɔri pɛ wɔm o wɔ: «Nɔɔnu mu wɔ yo seeni Felisi

na jaan-o o ki puuna dige ni yi o yag-o da. ¹⁵ A nan ve Zeruzalem yi Zwifə kaanım yigə tiinə bam di ba nakwa bam ta o taani ba bri amu. Ba ma ta ba wɪ, kɔ manɪ sɪ a di o taani ni kɔ manɪ sɪ ba gu-o mu. ¹⁶ A ma ta di ba a wɪ, dɪbam Rom tiinə ba jaani nɔɔɔv dɪ ki nɔɔna juŋa ni, yi o ta wɔ zɪgɪ balɔ na saŋ-o tɪn yigə ni sɪ o nɔɔɔni o jonɪ o titɪ di ba na saŋ-o kulɔ nɔɔɔni tɪn. ¹⁷ Ba laan ma tɔgɪ di amu ba ba yo seeni. A ma wɔ pɛ taani dɪm dɪm daani. Tɪga na puuri tɪn, a ma zaŋɪ a nuŋɪ sɪ a di taani dɪm. A ma pa ni sɪ ba ja nɔɔɔv wɔm ba ba. ¹⁸ Balɔ na saŋ-o tɪn ma zaŋɪ sɪ ba nɔɔɔni. A ya maa buŋɪ ni ba lagɪ ba nɔɔɔni wo-lwaanu mu ba pa-o. Ba nan wɔ nɔɔɔni kuntu. ¹⁹ Ba na zaŋɪ ba nɔɔɔni kulɔ tɪn yi kantɔgɔ bitari mu ba titɪ Wɛ cwɛŋə kam nɔɔɔni. Kɔ ma wəli di nɔɔɔv wɔɔɔn na tɪga, o yiri mu Zezi, yi Pooli tɛ o wɪ, o nɔɔɔni mu. ²⁰ A wɔbuŋa ma vugimi di a na wɔ ki te a di ba taani dɪm tɪn. Kuntu nɔɔɔni a ma bwe Pooli, sɪ o na wɔ sɛ o vu Zeruzalem sɪ a di o taani dɪm dāani. ²¹ Pooli ma loori sɪ dɪ taá nii-o, sɪ dɪ daari dɪ yagɪ taani dɪm sɪ dɪ yuutu Rom pa-farɔ wɔm titɪ laan di o taani dɪm. Kuntu nɔɔɔni a ma pa ni sɪ ba taa yir-o, sɪ kɔ taa ve manɔ kalɔ a na wɔ wani a pa o vu pa-farɔ wɔm te tɪn.»

²² Fesitu na tagɪ kuntu did-o o ti tɪn, Agripa laan ma ta o wɪ, wɔm titɪ wɔ ta lagɪ sɪ o ni nɔɔɔv wɔm kuntu ni-taani. Fesitu ma lər-o o wɪ: «Jwaani mu, nmu wɔ ni o taani dɪm.»

²³ Tɪga na puuri tɪn, Agripa di Birinisi ma zaŋɪ ba kwe ninwanɔ lanyurani ba nuŋɪ. Pamaŋna bam didɛera didaani tɪv kɔm yigə tiinə maa tɔgɪ ba kwaga, yi ba vu ba zu taani dɪm dɪm jɔgə kam. Fesitu laan ma pa ni sɪ ba ja Pooli ba ba. ²⁴ Fesitu ma ta o wɪ: «Pɛ Agripa di abam balɔ maama na wɔ yo seeni

zɪm tɪn, nii-na nɔɔɔv wɔntu mu yi wɔlɔ Zwifə balɔ maama na wɔ Zeruzalem ni di yoba seeni tɪn na jɪgɪ o taani ba nɔɔɔni di amu tɪn. Ba maa tiini ba nɔɔɔni di dam ni kɔ wɔ manɪ sɪ nɔɔɔv wɔntu daa ta nɔɔɔni. ²⁵ A nan wɔ nɛ o na ki kulɔ kɔ manɪ sɪ dɪ gu-o tɪn. O titɪ nan na wɪ o lagɪ sɪ Rom pa-farɔ wɔm mu di o taani tɪn, amu li wɔbuŋa sɪ a pa o vu dāani mu. ²⁶ Kɔ daari, a nan ba jɪgɪ o wɔnɔ kulɔ na jɪgɪ kuri tɪn sɪ a puuri a pa dɪbam yuutu wɔm. Kuntu nɔɔɔni mu a pɛ o ba o zɪgɪ abam yigə ni sɪ á nii, kɔ na dwe didɪ nmu Pɛ Agripa yigə ni. Dɪ nan na bwe-o dɪ ti, kɔ wai kɔ pai a nai o wɔnɔ kulɔ a na wɔ puuri a pa pa-farɔ wɔm tɪn. ²⁷ Bɛnɔɔni a buŋɪ ni kɔ bá ta jɪgɪ kuri sɪ a tɔnɪ puuru sɪ o vu pa-farɔ wɔm te, yi a wɔ tagɪ o na jɪgɪ taani wɔnɔ kulɔ nɔɔɔni tɪn.»

26

Pooli na nɔɔɔni sɪ o ma jonɪ o titɪ te tɪn

(Tɪtʊŋa Tɔno 9:1-19, 22:4-16)

¹ Fesitu na nɔɔɔni o ti tɪn, Agripa laan ma ta di Pooli o wɪ: «Nmu jɪgɪ cwɛŋə sɪ n nɔɔɔni n ma n jonɪ n titɪ.»

Pooli ma zɛŋɪ o juŋa, yi o laan daari o nɔɔɔni sɪ o ma o jonɪ o titɪ. ² O maa wɪ: «Pɛ Agripa, a zɪm jɪgɪ wɔpolo, di a na zɪgɪ nmu yigə ni sɪ a nɔɔɔni a jonɪ a titɪ di Zwifə bam na saŋɪ-ni wəenu tɪlɔ maama nɔɔɔni tɪn. ³ Kɔ sɪni kɔ yi cɪga mu di a na wɪ a jɪgɪ wɔpolo tɪn, bɛnɔɔni nmu titɪ ye Zwifə bam mu di ba kantɔgɔ na yi te tɪn. Kuntu nɔɔɔni a loori-m sɪ n kwaani n cɛgi a taani dɪm di wɔ-zuru.

⁴ Zwifə bam maama manɪ ba ye amu nɔɔɔni na yi te a biini ni sɪ kɔ ba kɔ yi zɪm. Bantu nan ye amu dɛɛn na nɔɔɔni te a titɪ tɪv ni di Zeruzalem ni tɪn. ⁵ Ba maa manɪ ba ye ni kɔ yi pulim ni mu

a maŋi a tɔgi a wɔ Farizian bam kɔgɔ kum wɔni yi a tɔgi a se ba callu tum, yi bantɔ callu tum tiini ti damma ti dwe dɔbam We callu tum maama. Ba na laga, ba ya wɔ wani ba ta ni kuntu yi ciga mu. ⁶ Benwaanɔ mu yi a zigɔ yo seeni zɔm si ba bwe amɔ taani, ku yi a na jigi tɔna ni We wɔ bi twa DI pa ba yagi tɔbɔni, ni DI na goni ni DI pa dɔ nabaara bam te tin. ⁷ Dɔbam Yisrayeli tiinɔ maama tiini dɔ zuli We, yi dɔ tɔni dɔ pa-DI wia dɔ titi maama, yi dɔ jigi tɔna si dɔ na We na goni DI ni si DI ki wɛnɔ tɔntɔ doŋ tin. Amɔ tu pɛ, a na jigi tɔna yam kuntu tin mu pɛ Zwifɛ bam jigi dɔ amɔ. ⁸ Benwaanɔ mu abam wari si á bɔni ni We wɔ wani DI bi twa DI pa ba yagi tɔbɔni?

⁹ Ku na yi amɔ titi dɔ, a deen bɔni ni ku maŋi si a ki kulɔ maama na wɔ ma cɔgi Zezi na yi Nazareti tu tin yiri dɔm mu. ¹⁰ Amɔ ki kuntu maama Zeruzalem ni. Zwifɛ kaanum yigɔ tiinɔ bam deen mu pɛ-ni cwɛŋɔ, yi a jaani Zezi karabiɔ bam a ki pɔna digɔ ni. Ba na yɛni ba gɔ-ba, amɔ yɛni a se ni ku maŋi. ¹¹ Kuni zanzan a yɛni a kari a ve Zwifɛ bam We-dɔ sum maama, yi a jaani-ba a pa ba na cam. A maa kwaanɔ a fi-ba si ba ŋɔɔni ba twi ba Yuutu wɔm. A bani na tiini dɔ zaŋi dɔ ba tin, a yɛni a tɔgi ba ne a ve tɔni yigɔ yigɔ, yi a jaani-ba a beesa.

¹² De didwi mu a zaŋi a maa ve Damasɔ si a yaari Zezi karabiɔ bam. Zwifɛ bam kaanum yigɔ tiinɔ bam deen pɛ-ni cwɛŋɔ dɔ dam si a vu da a yaari-ba. ¹³ Amɔ tu pɛ, dɔbam deen wɔ cwɛŋɔ ni mu dɔ veɔ. Wia titari ni a ma na pooni na tiini dɔ dana dɔ dwe wia kam na yi te tin, dɔ nunji weyuu ni dɔ pipili dɔ gilimi amɔ dɔ balɔ na tɔgi dɔ amɔ tin. ¹⁴ Dɔbam maama ma tu tɔga ni. A ma ni kwɛrɛ na ŋɔɔni dɔ Zwifɛ bam taani ka wɔ: «Sooli, Sooli, beɛ mu yi n jigi amɔ n beesi

kuntu? Nmɔ ki nunɛni nabia na kwaanɔ si ka ta wɔlɔ na jigi-ka o pa tin mu. Nmɔ wɔ joori n cɔgi n titi mu.» ¹⁵ A ma bwe a wɔ: «A tu, nmɔ yi wɔɔ mu?» Dɔ Yuutu wɔm ma lɛri o wɔ: «Amɔ yi Zezi wɔlɔ nmɔ na jigi n beesi tin mu. ¹⁶ Nan zaŋi n zigɔ wɛɛni. A bri a titi dɔ nmɔ si a li-m si n ta n yi a tintɔŋɔ mu dɔ a maana tu, si n daari n pa nɔɔna lwarɔ nmɔ zɔm na ne kulɔ amɔ tee ni dɔ kulɔ a na wɔ bri nmɔ tin. ¹⁷ Aá jonji nmɔ Zwifɛ bam jɔna ni a yagi, dɔ dwi-ge tiinɔ bam jɔna ni. A laan nan wɔ tɔni nmɔ si n vu dwi-ge tiinɔ bam te, ¹⁸ si n puri ba yiɔ si ba yagi lim, si ba taa ŋwi pooni yigɔ ni. Nmɔ wɔ pa ba nunji sɔtaani dam wɔni n daari n ki-ba We jɔna ni. Kuntu tin, We wɔ yagi ba lwarɔm DI ma ce-ba si ba na jɔŋɔ je DI titi nɔɔna bam wɔni, ba na ki ba wɔ-didwa dɔ amɔ tin ŋwaanɔ.»

¹⁹ Kuntu tin, Pɛ Agripa, amɔ wɔ vin vurum dilɔ na nunji We-sɔŋɔ dɔ ba amɔ te tin, a se-dɔ mu. ²⁰ A puli a tɔɔli We kwɛrɛ kam a bri nɔɔna Damasɔ ni mu dɔ Zeruzalem ni, ku wɛli dɔ Zwifɛ bam tu kum maama ni, dɔ dwi-ge tiinɔ bam dɔ tee ni. A bri-ba si ba lɛni ba wɔrɔ, si ba daari ba pipiri ba taa tɔgi We, si ba taa ki kulɔ na wɔ bri ni ba sɔni ba lɛni ba wɔrɔ tin mu. ²¹ Kuntu ŋwaanɔ mu Zwifɛ bam jaani-ni manja kalɔ a na wɔ We-di-kamunu kum wɔni tin, yi ba kwaanɔ si ba gɔ-ni. ²² We nan mu wɛli-ni yi ku ba ku yi zɔm. Kuntu ŋwaanɔ mu a zigɔ yo si a ta ciga a bri nɔɔna maama, ku na yi nɔn-kamunɔ naa nɔɔnɔ dɔ nɔɔnɔ dɔ. A na yɛni a te kulɔ tin yi bidwi mu dɔ faŋa faŋa We nijɔŋnɔ bam dɔ Moyisi titi deen na tagi ni kulɔ wɔ ki tin. ²³ Ku tagi ku wɔ, ni Krisi wɔm We na tɔni tin maŋi si o na yaara, si o ji wɔlɔ na wɔ da yigɔ o bi o yagi tɔbɔni tin, si o daari o pa

Zwifə bam dɪ dwi-ge tiinə bam dɪ na pooni, sɪ Wɛ vrɪ-ba ba lwarɪm wʊnɪ.»

²⁴ Pooli na wɔra o ŋɔɔnɪ sɪ o ma jonɪ o titɪ kʊntʊ tɪn, Fɛsɪtu ma zaɲɪ o ta dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Pooli, nmʊ co mʊ! Nmʊ na tiini n zaasɪ tɔnɔ zanzan kʊntʊ tɪn mʊ pɛ n wɔbɔŋa tɔrə.»

²⁵ Pooli ma ləri o wɪ: «Dɪbam tu Fɛsɪtu, kʊ dɪ nɪ a wɔbɔŋa mʊ tɔrə. A na zɪgɪ a tɛ kʊlʊ tɪn yɪ cɪga mʊ, yɪ kʊ jɪgɪ kuri lanyɪranɪ.

²⁶ Pɛ Agripa maɲɪ o ye wəənu tɪm kʊntʊ ni nɪ. Aá wanɪ a ŋɔɔnɪ a taanɪ dɪd-o jaja. A ye nɪ a na ŋɔɔnɪ kʊlʊ maama tɪn dɪ wɔdɔŋɔ dɪd-o, bɛŋwaanɪ wəənu tɪm kʊntʊ wʊ səgɪ tɪ kɪ gugoro nɪ. ²⁷ Pɛ Agripa, nmʊ sɛ faɲa faɲa Wɛ niŋɔŋnə bam na brɪ kʊlʊ tɪn na? Amʊ ye nɪ n sɛ.»

²⁸ Agripa ma ta dɪ Pooli o wɪ: «Kʊ gɛ finfɪn sɪ n taanɪ dɪm pa amʊ jɪ Zezi Krisi bu.»

²⁹ Pooli ma ləri o wɪ: «Kʊ na gɛ finfɪn naa kʊ na daanɪ dɪ, a loori Wɛ sɪ Dɪ pa nmʊ dɪ balʊ maama zɪm na je ba cəgɪ a taanɪ dɪm tɪn dɪ jɪ nɪ amʊ na yɪ tɛ tɪn. Kʊ na dɪ capɔnnʊ tɪm yɪranɪ mʊ a ba lagɪ sɪ ba ma vɔ abam dɪ.»

³⁰ Pɛ wɔm dɪ gɔvɪrma tu Fɛsɪtu dɪ Birunisi dɪ balʊ maama na wɔra tɪn laan ma zaɲɪ ba nunɪ.

³¹ Ba na nunɪ tɪn, ba maa ŋɔɔnɪ daanɪ ba wɪ: «Nɔɔnʊ wʊntʊ wʊ kɪ kʊlʊ na maɲɪ sɪ ba gʊ-o naa sɪ ba kɪ-o pɪna digə nɪ tɪn.»

³² Agripa ma ta dɪ Fɛsɪtu o wɪ: «Dɪ ya wʊ wanɪ dɪ lɪ nɔɔnʊ wʊntʊ dɪ yagɪ, kʊ na dɪ o titɪ na wɪ o lagɪ sɪ pa-farʊ wʊm mʊ dɪ o taanɪ dɪm tɪn ŋwaanɪ.»

27

Pooli na maa ve Yitali te tɪn

¹ Ba dɛɛn laan na lɪ wɔbɔŋa sɪ ba pa dɪ zʊ naboro dɪ vu Yitali tɪn, ba ma ja Pooli dɪ pɪna badonnə ba kɪ pamaɲa yigə tu wɔdɔŋ jɪnɔ

nɪ, o yɪrɪ mʊ Zuliyusi. O nunɪ pa-farʊ wʊm pamaɲa bam kɔgɔ kʊm wʊntɪ mʊ. ² Dɪ ma na naboro, kʊ nunɪ Adramiti yɪ kʊ lagɪ kʊ vu tɪnɪ dɪlʊ na wʊ Azi nɪnʊ kʊm ni nɪ tɪn. Dɪ ma vu dɪ zʊ kʊ wʊ dɪ tɔgɪ dɪ kɛ. Arisarikɪ dɪ ma tɔgɪ dɪbam o kɛ. Wʊntʊ nunɪ Masɪdvanɪ tɪv kʊdɔŋ mʊ, kʊ yɪrɪ na yɪ Tesaloniki tɪn.

³ Tɪga na pʊʊrɪ tɪn, dɪ ma vu dɪ yɪ Sidɔn. Zuliyusi ma duri Pooli ŋwaɲa, yɪ o pa-o cwəŋə sɪ o vu o badonnə tɛ, sɪ ba kɪ kʊlʊ o na lagɪ tɪn ba pa-o. ⁴ Dɪ ma zaɲɪ dɪ nunɪ dáanɪ dɪ zʊ nɪnʊ kʊm wʊ. Vu-dɪv maa jeeri dɪbam kʊ maga. Kʊntʊ ŋwaanɪ dɪ ma dalɪ Sipri tɪv buburu kʊm yɪra dɪ kɛ.

⁵ Dɪ ma daari dɪ tɔgɪ nɪnʊ kʊm wʊ dɪ vu dɪ da Silisi dɪ Pamfili tɛ dɪ kɛ. Dɪ ma vu dɪ yɪ Liizi tɪv kʊdɔŋ, kʊ yɪrɪ mʊ Miira. ⁶ Dɪ na yɪ da tɪn, pamaɲa yigə tu wʊm ma na naboro kʊdɔŋ kʊ na nunɪ Alesandri kʊ maa vɛ Yitali. O ma pa dɪ zʊ kʊ wʊ. ⁷ Dɪ maa wʊ nɪnʊ kʊm wʊntɪ dɪ ve fɪn fɪn yɪ dɪ kɪ da kɔgɔ kɔgɔ, kʊ na tiini kʊ camma tɪn ŋwaanɪ. Dɪ ma vu dɪ yɪ Kinidi na batwarɪ mɛ tɪn.

Viu kʊm na jeeri dɪbam kʊ magɪ kʊntʊ tɪn, dɪ daa ma warɪ dɪ yɔɔrɪ dɪ yigə dɪ vu. Kʊntʊ ŋwaanɪ dɪ ma vu dɪ dalɪ Kretɪ buburu kʊm yɪra dɪ kɛ dɪ da Salɪmɔnɪ je sɪm.

⁸ Dɪ ma yɔɔrɪ dɪ dalɪ buburu kʊm yɪra yɪ dɪ na cam zanzan, yɪ dɪ laan vu dɪ yɪ jəgə kalʊ yɪrɪ na yɪ Nabwəəru Zɪgɪm Je-ŋɔŋa tɪn. Laazɪ tɪv kʊm batwarɪ dɪ jəgə kam kʊntʊ.

⁹ Dɪbam ma tiini dɪ daanɪ je sɪm kʊntʊ nɪ. Kʊ ma ba kʊ yɪ maɲa kam kʊ na damma sɪ nɔɔna ja naboro ba zʊ nɪnʊ kʊm wʊ tɪn. Zwifə bam ni-vɔɔm dɛ dɪm maɲɪ dɪ kɛ yɪ kʊ daari fɪn sɪ bɪnɪ dɪm ti. Pooli ma kaanɪ-ba o wɪ: ¹⁰ «A badonnə-ba, a na nɛ kʊlʊ tɪn, dɪ na zaɲɪ sɪ dɪ daa kɛ, dɪ wʊ na yaara zanzan. Dɪ wəənu

tum maama lagɪ tɪ cɔgɪ mu. Kɔ daɪ naboro kum dɪ kɔ zila yam yiranɪ má, kɔ wai sɪ dɪbam titɪ dɪ ga dí ŋwɪa.»¹¹ Pooli na tagɪ kuntu tun, pamaŋna yigə tu wɔm ma wɔ se o na tagɪ kulɔ tun, yɪ o daari o se naboro kum tu wɔm dɪ wulɔ na co-kɔ tun taani dim.¹² Nabwəəru gugoro kum mɛ ba na wɔra tun ba lana sɪ ba taa tigi da, sɪ vu-dɪw kum maŋa kam ba ka kɛ. Nɔɔna bam zanzan ma li wɔbɔŋa sɪ ba zaŋɪ ba kɛ nuɪv kum wɔ, sɪ ba kwaani ba nii baá wani ba yɪ Feniki na. Feniki wɔ Kɛrɛɪ nɪ mu, yɪ kɔ jigɪ nabwəəru gugoro kulɔ kwaga na yagɪ vii kum tun. Ba na yɪ dáani, baá wani ba taa tigi da sɪ vii kum maŋa kɛ.

Vu-fɔrɔ na jaani-ba na baŋa ni te tin

¹³ Vii laan ma zaŋɪ jagwiə baŋa ni kɔ fulə. Nɔɔna bam maa bɔŋɪ ni baá wani ba na cwəŋə ba kɪ kulɔ ba na bɔŋɪ tun mu. Ba ma ti ba yigə sɪ ba kwe naboro kum ba kɛ. Ba maa dali Kɛrɛɪ buburu kum yira ba maa kea.¹⁴ Dɪbam ma wɔ yɪ yigə, yɪ vu-dɪw zaŋɪ kɔ zigɪ bube dim nɪ kɔ ba kɔ magɪ dɪbam. Ba dɛɛn bə vii kum kuntu yiri nɪ Yurakilo mu.¹⁵ Vii kum na tiini kɔ magɪ dɪbam kuntu tun, dí daa ma wari sɪ dí pa naboro kum yɔɔri vii kum na nuŋi mɛ tun. Dí na kwaani dí ga tun, dí ma yagɪ naboro kum dí pa vii kum.¹⁶ Vii kum ma ja dɪbam kɔ vu kɔ pa dí dali buburu kɔdoŋ yira, yɪ vii kum daa ba magɪ dɪbam zanzan. Bube dim kuntu yiri mu Kɔda. Kɔ tiini kɔ cɛ dí yira mu, yɪ dí laan wani dí liiri naboro balaŋa kam dí kɪ naboro kamunu kum wɔni sɪ ka yɪ cɔgɪ.¹⁷ Ba na pɛ kɔ zɔ naboro kum wɔni tun, ba ma kwe ŋɔni ba pa sɪ tɔgɪ naboro kamunu kum kuri yɪ ba vɔ kɔ maama. Ba maa kwari fɔbɔni nɪ kɔv ja-ba kɔ vu na-kula jɛ silɔ yiri na yɪ Siriti tun. Kuntu ŋwaani ba ma kwaani

ba cəŋi naboro kum ba pa kɔ daa ba tiini kɔ durə, yɪ ba yagɪ-kɔ ba pa vii kum.¹⁸ Vu-dɪw daa ta ma tiini kɔ magɪ dɪbam. Tɪga na pɔɔri tun, ba ma sɪŋɪ sɪ ba li naboro kum zila yam ba dulɪ ba yagɪ na bam wɔni, sɪ kɔ daa yɪ ta dunə.¹⁹ Tɪga daa na pɔɔri tun, ba titɪ ma ma ba ja ba li naboro kum yira wəənu ba dɪ na bam wɔni.²⁰ Kɔ dɛɛn yɪ da kɔgɔ kɔgɔ mu dɪbam na wɔ nɛ wɪa dɪ calɛwɪ. Vu-dɪw kum daa ta maa tiini kɔ magɪ dɪbam yɪ kɔ ba yaga. Dɪbam daa ba tɪna nɪ dí wɔ wəri.

²¹ Nɔɔna bam maa na ve taan yɪ ba ba dɪ wɔdiu tun, Pooli ma zaŋɪ o zigɪ ba wɔni o ta dɪ ba o wɪ: «A badonnə-ba, abam ya na se a ni yɪ dí wɔ zaŋɪ dí yagɪ Kɛrɛɪ, dí ya bá na cɔgum dɪ yaara yantu doŋ.²² A laan nan loori abam sɪ á taá jigɪ pu-dia. Amu ye sɪ abam wulɔwulɔ bá ga o ŋwɪa, kɔ yɪ naboro kum yiranɪ mu wɔ cɔgɪ.²³ Kɔ yɪ diin titɪ nɪ mu, Wɛ dɪlɔ na te amu yɪ a yɪ Dɪ tintɔŋɔ tun tɔŋɪ Dɪ maleka amu tee nɪ.²⁴ Ka ma ta ka wɪ: «Pooli, yɪ ta n kwari fɔbɔni, sɪ nmɔ maŋɪ sɪ n vu n zigɪ pa-faru wɔm yigə nɪ mu. Wɛ yɪ ŋwana tu, yɪ Dɪ wɔ pa nɔɔna balɔ na tɔgɪ ba wɔ naboro kum wɔni tun dɪ na ŋwɪa.»²⁵ Kuntu ŋwaani, a badonnə-ba, á taá jigɪ-na pu-dia. A jigɪ tɪna dɪ Wɛ, nɪ maleka kam na tagɪ kulɔ ka bri-nɪ tun wɔ sɪni kɔ kɪ.²⁶ Dɪ kuntu dɪ, vii kum maŋɪ sɪ kɔ magɪ dɪbam kɔ ja vu kɔ zigɪ bube dɪdoŋ yuu nɪ mu.»

Naboro kum na cɔgɪ yɪ nɔɔna bam lu te tin

²⁷ Vii kum dɛɛn maa magɪ dɪbam taan, kɔ jigɪ kɔ maa ve Adria nuɪv kum wɔni. Kɔ dɛɛn yɪ titɪ dɪlɔ na kɪ dɪbam da fugə yana na bam wɔni tun mu. Titɪ kunkuru nɪ balɔ na co naboro kum tun maa bɔŋɪ nɪ dí wɔra dí twe bube mu.²⁸ Ba ma kwe kandwe na ləgə ŋɔna nɪ nɪ ba dɪ

na bam wɔni, si ba lwarɪ na bam na luunə te tɪn. Ba ma na ni ba luunə ba maŋɪ ni mɛtra fiinna mu te. Ku na ki fiɪn tɪn, ba daa ma di ŋɔna kam si ba nii, yi ba na ni na bam ta luunə ba maŋɪ ni mɛtra fiintɔ mu te. ²⁹ Ba maa kwari fɔbɔni si vii kum wɔ magi naboro kum, ku ja vu ku magi di pweeru. Kɔntu ŋwaani ba ma li naboro kum zigim luguru tɪna ku kwaga ni ba di na bam wɔni si ku ma zigɪ. Ba ma daari ba loori We si tɪga pɔɔri lɪla. ³⁰ Naboro kum coonə bam ma buŋɪ si ba lu si ba daari naboro kum. Ba ma li naboro balanɔ kam ba di na bam wɔni, yi ba ki nɪnɛni ba lagɪ ba vu ba li naboro kum yigə luguru tum mu si ba ma zigɪ-ku te. ³¹ Pooli na lwarɪ ba na buŋɪ si ba ki te tɪn, o ma ta di pamaŋna yigə tu wɔm di o nɔɔna bam o wɪ: «Nɔɔna bantɔ na nunɔ ba daari naboro kum, abam daa bá wani á lu.» ³² Pooli na tagɪ kɔntɔ tɪn, pamaŋna bam ma go ŋɔni silɔ ba na mɛ ba lə boro balanɔ kam tɪn ba di-ka ba yagɪ.

³³ Tɪga na wɔra ka pɔɔri tɪn, Pooli ma loori ba maama si ba zanɪ ba di wɔdiu. O ma ta di ba o wɪ: «Zim mu jigɪ da fugə yana liə zanzan na jigɪ abam yi á wari wɔdiu si á di. ³⁴ A nan loori abam si á zanɪ á di wɔdiu. Á na wɔ ki kɔntɔ, á bá wəri. Á taá ye ni abam wɔlɔwɔlɔ bá lagɪ á yuuyue titɪ di á ga.»

³⁵ Pooli na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, o ma kwe dipe o zigɪ ba maama yigə ni o ki We le, yi o daari o fɔ-di o wɔra o di. ³⁶ Ku ma pa ba maama pu-dɪa yi ba di di wɔdiu. ³⁷ Dibam maama ni deen yi nɔɔna biə-yale di fusurpe bardu mu (276) naboro kum wɔni. ³⁸ Ba maama na di ba zanɪ tɪn, ba ma li mɪna ywəlu tum naboro kum wɔni ba di na bam wɔni, si ku daa yi ta dunə.

³⁹ Tɪga laan na pɔɔri tɪn, nɔɔna bam maa yəri buburu kulɔ ni ni ba na wɔra tɪn. Ba ma nii ba na gugoro na na ve ba tigi da tɪn. Ba maa buŋɪ si ba nii ba na wɔ wani ba pa naboro kum toɔɔi dáani ku be. ⁴⁰ Ba ma go ŋɔni silɔ na lægi naboro kum zigim luguru tum tɪn ba yagɪ na bam wɔni. Ba ma daari ba bwəli ŋɔni silɔ na wɔɔɔi naboro kum naywi sum tɪn, si ba taa paɪ ku ve ni ba na lagɪ te tɪn. Ba laan ma kwe naboro goɔɔ ba lə naboro kum yigə ni si vii kum taa magɪ-ku, si naboro kum wani ku be. ⁴¹ Naboro kum ma vu ku yi nakula jəgə ku cəŋɪ da. Ku yigə kam maa muɔri kasula wɔni, yi ka daa wari ka li. Ku daari na bam maa tiini ba pɔɔgɪla, yi ba magɪ naboro kum kwaga kam ba pa ka wɔra ka cɔga.

⁴² Pamaŋna bam deen ma ki ni daani si ba ja piina bam ba gu, si ba wɔlɔwɔlɔ yi zanɪ o diɪn na bam o vri o titɪ ba jɪa ni. ⁴³ Ba yigə tu wɔm maa lagɪ si o vri Pooli ŋwɪa o yagɪ. O ma ci-ba si ba yi ki kulɔ ba na buŋɪ tɪn. O ma daari o pa ni, si nɔɔna balɔ na wɔ wani ba diɪn ba nunɔ tɪn da yigə ba fanɪ ba cu na bam wɔni si ba diɪn ba be, ⁴⁴ si balɔ na daari tɪn kwe naboro kum da-diɪdwaaru tum naa ku wəənu tiɔ na bwəri tɪn ba ma diɪn ba be. Kɔntɔ mu dibam maama ki di ma jɔŋɪ di titɪ.

28

Kulɔ na ki Malɪti ni tɪn

¹ Dibam na lugi yi di be bube diɪm kɔntɔ tɪn, mu di lwarɪ ni bube diɪm kɔntɔ yɪri mu Malɪti. ² Nɔɔna balɔ na zɔɔri dáani tɪn maa ja dibam ŋwanɔ zanzan. Dwa maa siŋɪ ka wɔra ka niə, ka pa waaru wɔra. Ba ma dwe mini ba pa dibam maama si di weeri. ³ Pooli ma puuri de o wɔra o ki mini diɪm wɔni. Mini diɪm wulim ma pa bisankwɪa nunɔ de sum wɔni ka kari Pooli juŋa ka lægi

da. ⁴ Tɪv kɔm tiinə bam na ne bɪsankwɪa kam na lægi Pooli juŋa kam nɪ tɪn, ba maa tɛ daani ba wɪ: «Kəm dɪntu brɪ nɪ nɔɔnɔ wɔntu yɪ nɔn-ɡʊrɔ mɔ. Dɪ o na lugɪ nɪnɪv kɔm wɔnɪ tɪn dɪ, kɔ ta wɔ maŋɪ sɪ o taa ŋwɪ. Wɛ wɔ sɛ sɪ o wɔri.»

⁵ Pooli ma mi bɪsankwɪa kam o dɪ mini dɪm wɔnɪ, yɪ kulɔkulɔ wɔ kɪ-o. ⁶ Nɔɔna bam maa buŋɪ nɪ, o yɪra ga wɔ fɔlɪ mɔ naa oó da o tɪ tɪga nɪ mɔ o tɪ. Ba na cɛgi kɔntu taan tɪn, ba ma wɔ ne nɪ kulɔkulɔ kɪ-o. Ba ma læni ba wɔbuŋa yɪ ba daari ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntu yɪ wɛ dɪdɔŋ mɔ!»

⁷ Jægə kam kɔntu seeni nɔɔnɔ wɔdɔŋ kara batwarɪ da. Nɔɔnɔ wɔm yɪrɪ mɔ Pubilu. Wɔntu mɔ yɪ tɪv kɔm kɔntu dɪdɛrɔ. O ma jonɪ dɪbam lanyɪranɪ o sɔŋɔ nɪ. Dɪ ma kɪ da yatɔ da. ⁸ O ko maa tigi o ba jigɪ yazurə. Paa dɪ wɔ-zuru mɔ jig-o. Pooli ma zɔ o digə kam sɪ o na-o. O ma danɪ o jɪa o banja nɪ o loori Wɛ o pa-o, yɪ o yawɔv kɔm je. ⁹ O na kɪ kɔntu tɪn, tɪv kɔm tiinə balɔ maama na ba jigɪ yazurə tɪn maa tui o te, yɪ ba na yazurə. ¹⁰ Ba ma zuli dɪbam, yɪ ba kwe pɛera zanzan ba ja ba ba pa dɪbam. Maŋa kalɔ dɪ daa na lagɪ dɪ zɔ naboro sɪ dɪ ke tɪn, ba ma pa dɪbam kulɔ maama na maŋɪ dɪ dɪ vɛŋə kam tɪn sɪ dɪ ja dɪ viiri.

Ba na ke ba maa ve Rom te tɪn

¹¹ Dɪ dɛen kɪ canɪ sɪtɔ mɔ tɪv kɔm kɔntu nɪ, yɪ dɪ laan na naboro kɔdɔŋ kulɔ ba na ma bæ nɪ Wa-yiywa tɪn. Kɔ dɛen nuŋɪ Alesandri mɔ kɔ ba kɔ zɪgɪ bube dɪm kɔntu nɪ nɪ taan, yɪ vu-dɪv kɔm maŋa ke. Dɪ dɛen ma zɔ kɔ wɔ sɪ dɪ ke. ¹² Dɪ ma tɔgɪ nɪnɪv kɔm wɔ dɪ vu dɪ yɪ Sirakusi. Dɪ ma pɛni da da yatɔ. ¹³ Dɪ ma zanɪ dɛani dɪ tɔgɪ nɪnɪv kɔm wɔ dɪ vu dɪ yɪ Rɪgiu. Tɪga na pɔvɪrɪ tɪn, viiu ma daa zanɪ dɪ kwaga nɪ kɔ sɪŋɪ kɔ maga. Dɪ ma kɪ da yale, yɪ dɪ

vu dɪ yɪ Pusoli dɪ zɪgɪ da. ¹⁴ Dɪ ma nuŋɪ naboro kɔm wɔnɪ dɪ vu dɪ maŋɪ dɪ Zezi karabiə badonnə. Ba ma loori dɪbam sɪ dɪ kɪ da yarpe ba tee nɪ. Dɪ ma kɪ da yarpe dɛani, yɪ dɪ laan vu dɪ yɪ Rom. ¹⁵ Zezi karabiə balɔ na wɔ Rom nɪ tɪn ma ni dɪbam ŋwa. Ba ma zanɪ Rom nɪ sɪ ba nuŋɪ ba jeeri dɪbam cwɛŋə nɪ. Ba dɛen tu ba yɪ Apiusi yaga kam na wɔ me tɪn, yɪ badaara dɪ dɛen ba jægə kalɔ ba na bæ nɪ Vɛrə Di Sɪtɔ tɪn, sɪ ba jeeri dɪbam. Pooli na ne-ba kɔntu tɪn, o ma kɪ Wɛ le yɪ kɔ pa-o baari. ¹⁶ Dɪ na ve dɪ yɪ Rom kɔntu tɪn, ba ma pa Pooli cwɛŋə sɪ o taa zɔvɪrɪ o na lagɪ me tɪn, yɪ ba pa pamaŋnɔ tɔgɪ o yɪr-o.

Pooli na brɪ Wɛ cɪga kam Rom nɪ te tɪn

¹⁷ Da yatɔ na ke tɪn, Pooli ma bæŋɪ tɪv kɔm Zwifə bam yigə tiinə sɪ ba jeeri daani. Ba na tu tɪn, Pooli ma ta dɪ ba o wɪ: «A ko-biə-ba, a wɔ kɪ kulɔkulɔ a cɔgɪ dɪbam nɔɔna bam wɔ, naa a cɔgɪ cullu tɪv dɪbam nabaara na tɪŋɪ ba pa dɪbam tɪn. Dɪ kɔ dɪ, ba jaani amɔ Zeruzalem nɪ mɔ ba kɪ Rom tiinə juŋa nɪ sɪ ba pɪ-nɪ. ¹⁸ Ba dɛen ma bwe-nɪ taani sɪ ba nii a na kɪ kulɔ tɪn. Ba ma wɔ ne a na kɪ kulɔ a cɔgɪ sɪ kɔ pa ba ɡu-nɪ tɪn. Kɔntu ŋwaani ba ya maa lagɪ sɪ ba yagɪ-nɪ. ¹⁹ Zwifə bam ma wɔ sɛ kɔntu. Mɔ kɔ kuri kɔ dɛen yɪ fifiɔn sɪ a ta sɪ Rom pa-farɔ wɔm tɪtɪ dɪ a taani dɪm. Kɔ nan dai nɪ amɔ ga jigɪ taani mɔ dɪ a tɪtɪ dwi tiinə bam. ²⁰ Kɔntu ŋwaani mɔ a bæŋɪ abam sɪ á ba, sɪ dɪ ŋɔɔnɪ daani dɪ nii. Ba na vɔgɪ amɔ dɪ capɔnnɔ tɪm tɪn, kɔ yɪ a na se wɔlv wɔm Yisɪrayelɪ tiinə bam na jigɪ o tɪna tɪn ŋwaani mɔ.»

²¹ Pooli na tagɪ kɔntu tɪn, ba ma ta dɪd-o ba wɪ: «Dɪbam nan wɔ jonɪ tɔnɔ Zude tiinə bam tee nɪ ba na pɔpɔnɪ ba ta nmu taani tɪn. Dɪbam ta wɔ ne dɪ ko-bu wɔlv na nuŋɪ da o ba o ta nmu taani o brɪ

dɔbam, naa o ta wo-baloro o pa nmu. ²² Dɔbam nan wó ta lagɔ sɔ dí lwarɔ nmu na jigi kulɔ n wɔbɔŋa nɔ tɔn. Benwaani dí maɔi dí ye nɔ, nmu na toɔi cwɔ-dɔŋa kalɔ tɔn, nɔɔna yɔni ba nɔɔna ba yáali-ka je maama.»

²³ Ba laan ma lagɔ de ba pa Pooli sɔ ba jeeri daani. De dɔm na yi tɔn, nɔɔna zanzan ma ba jɔgɔ kalɔ Pooli na zɔɔri da tɔn. Ba na tu tɔn, o ma tiini o nɔɔni taan o bɔri-ba, ku zigi zizɔŋa nɔ ku vu ku yi didaan-ni. O ma ta We paari dɔm na yi te tɔn o bɔri-ba. O ma ma We cɔga kalɔ na pɔpɔni Moyisi cullu tɔnɔ kum di faɔa faɔa We nijonɔ bam twaanɔ tɔm wɔni tɔn o bɔri-ba, yi o kwaanɔ sɔ o pa ba se cɔga kalɔ o na te Zezi nwaani tɔn. ²⁴ O na bɔri-ba kɔntɔ tɔn, badaara ma se o taani dɔm. Badaara di ma wu se. ²⁵ Ba ma zaɔi sɔ ba viiri, yi ba magɔ kantɔgɔ daani di Pooli na tagɔ kulɔ tɔn. Ba ta na wu viiri tɔn, mu Pooli tagɔ taani didonɔ o wɔli da o wɔ:

«We Joro kum deen toɔi We nijonɔnu Ezayi kwɔrɔ mu ku ta cɔga di abam nabaara bam ku wɔ:

²⁶ Ve a nɔɔna bam te sɔ n ta di ba ni:

Abam wó fɔgi á cɔgi We taani dɔm di á zwa,

yi á bá ni di kuri.

Abam wó fɔgi á nii di á yiɔ,

yi á bá na.

²⁷ Benwaani nɔɔna bam kɔntɔ wɔbɔŋa tigi mu.

Ba zwa di ma kwarɔmi,

yi ba daari ba pu ba yiɔ,

sɔ ba yiɔ yi zaɔi ya na,

sɔ ba zwa yi zaɔi ya ni,

sɔ ba wɔbɔŋa yi zaɔi ya lwarɔ We taani dɔm kuri.

Ku na dai kɔntɔ, ba ya wó pipiri ba se amɔ We yi a pa-ba yazurɔ.»

²⁸ Pooli laan ma ta o wɔli da o wɔ: «Á nan taá ye nɔ We pe dwige tiinɔ mu lwarɔ DI na wó jonɔ-ba DI yagi te tɔn. Bantɔ nan wó se DI

kwɔrɔ kam.» [²⁹ O na tagɔ kɔntɔ tɔn, Zwifɔ bam ma nuɔi o tee nɔ. Ba na maa viiri tɔn, ba ma tiini ba magɔ kantɔgɔ daani.]

³⁰ Pooli deen ki bɔna yale mu jɔgɔ kam kɔntɔ nɔ, yi o zɔɔri me o na nwa sɔ o taa tigi da tɔn. O maa yɔni o jeeri nɔɔna balɔ maama na tui o te sɔ ba na-o tɔn. ³¹ O maa yɔni o bɔri We paari dɔm cɔga kam, yi o toɔli dí Yuutu Zezi Krisi kwɔrɔ. O deen nɔɔni di baari mu, yi nɔɔn-nɔɔnɔ wu cɔgi o yigɔ.

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa
ROM TIINɛ tun
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa Rom
tiinɛ tun na bri
dɔbam kɔlɔ tun mu
tuntu**

Pooli deen pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa We nɔɔna balɔ na wɔ Rom ni tun mu. Nɔɔna badaara ya manɔ ba bri-ba We ciga kam. Pooli nan lagi si o di yi ba te, si o pa ba na baari mu, si o laan daari o ke o vu yigə.

Tɔnɔ kuntu wɔni o bri o zaasum dum maama na yi te tun:

Nɔɔnu maama ki lwarum mu, yi We nan soe ba maama, ku na yi Zwifə naa dwi-ge tiinə di. Ba maama wɔ wani ba na ciga We tee ni, di ba na ki ba wɔ-dɔdɔba di Zezi Kriɔi wɔlɔ na tigi ba nɔɔnani tun. Kuntu nan yi We pɛɛri mu. Wɔlɔ maama na ki o wɔ-dɔdɔba di Zezi tun wɔ na vrim lwarum di tɔni wɔni. Ba laan wɔ ta nɔɔni di ba Yuutu Zezi, yi We Joro kum zəni-ba (pɔɔrum 1-8).

Pooli ta ma bri Zwifə balɔ na vin Zezi di zum maama tun woɔo. O bri ni ba ba wani ba vin We manɔ maama, We zaani dum na wai woɔo maama tun nɔɔnani (pɔɔrum 9-11).

Ku nan na yi lele kuntu, We na ki dwi-ge tiinə maama lanyirani te tun, ku manɔ si ba kwe ba titi ba pa Zezi, si ba taa nɔɔni di wɔ-pono, si ku poli We wɔ (pɔɔrum 12-15).

Tɔnɔ kum tiim jəgə ni, Pooli bri ni o lagi si o vu Rom mu, si bantu di laan wani ba zən-o si o ke o vu Esipanyi. O laan ma daari o jɔɔni nɔɔna balɔ maama o na ye yi ba wɔ Rom ni tun (pɔɔrum 15-16).

¹ Amu Pooli wɔlɔ na yi Zezi Kriɔi gamba-sono tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. We mu kuri-ni si a taa yi Zezi tuntunɔ, si a taa tɔɔl o kwər-ywəɔə kam.

² Faɔa faɔa tun We manɔ di pa di nijonə bam mu pɔpɔni di tɔnɔ kum wɔni, ni di goni ni si di pa nɔɔna lwaru di kwər-ywəɔə kam kuntu. ³⁻⁴ di kwərə kam kuntu nan yi di Bu wɔm taani mu, wɔlɔ na yi dɔbam Yuutu Zezi Kriɔi tun. Wuntu na jigi nabiinu tun, ba lug-o Pɛ Davididwi tiinə bam wɔni mu. We Jorokum nan wɔ o tee ni di dam, yi ku bri ni o yi Baɔa-We Bu mu manɔ kalɔ o na bi o yagi tɔni tun. ⁵ Wuntu nɔɔnani mu We ki dɔbam yu-yoɔo lanyirani, yi di pa di yi Zezi tuntunɔna si di vu dwi maama tiinə te di pa ba se o kwər-ywəɔə kam, si ba daari ba ki ba wɔ-dɔdɔba di-d-o, yi kuntu wɔ pa Zezi Kriɔi na zulə. ⁶ Abam di togi á yi balɔ We na kuri si á taá yi Zezi Kriɔi nɔɔna tun mu.

⁷ A pɔpɔni a pa abam balɔ na wɔ Rom ni yi We soe abam yi di kuri abam si á taá yi di nɔɔna tun mu.

Di Ko We di di Yuutu Zezi Kriɔi wɔ pa abam yazurə di yu-yoɔo.

Pooli bunɔ si o vu o na Rom tiinə bam

⁸ Dayigə woɔo yi, amu lagi a togi Zezi Kriɔi nɔɔnani mu a ki a Yuutu We le abam maama nɔɔnani, di nɔɔna na te abam taani je maama ni á ki á wɔ-dɔdɔba di Zezi tun. ⁹ Amu yəni a loori We abam nɔɔnani manɔ maama, yi We dilɔ a na tɔni a pa di a wɔ maama di a na tɔɔl di Bu Zezi kwər-ywəɔə kam tun ye ni amu te ciga mu. ¹⁰ A ta yəni a loori-di si di pa-ni cwəɔə, si a laan wani a ba abam te. ¹¹ Abam fra tiini ya jigi amu. A lagi si a na abam, si We Jorokum laan wani ku togi amu ku zəni abam di We-pɛɛri dilɔ na wɔ pa á zigi lanyirani tun.

¹² A na lagɪ kʊɫ tɪn mu yɪ sɪ dɪ na baari da-tee nɪ, dɪbam maama na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Zezi tɪn ɲwaani.

¹³ A ko-biə-ba, á taá ye nɪ a kwaanɪ kuni zanzan mu sɪ a na ne cwəŋə sɪ a ba a na abam, yɪ a daa ta wʊ ne cwəŋə dɪ zɪm maama. A lagɪ sɪ a ba sɪ a wantɪ a tɔŋɪ tɪtɔŋɪ dɪɫ na wʊ ja kuri tɪn mu abam tɪtari nɪ, nɪ a na manɪ a kɪ te dwi tiinə badonnə dɪ tɪtari nɪ tɪn. ¹⁴ Kʊ yɪ fifiɔn mu sɪ a tɔɔɫ Wɛ kwər-ywəŋə kam a brɪ nɔɔna maama, yɪ kʊ nyɪ nɪ jum mu te a yuu nɪ, kʊ na yɪ balʊ yɪ na pʊɔrɪ, naa balʊ yɪ na wʊ pʊɔrɪ tɪn, dɪ swan tiinə dɪ balʊ na yəri kʊɫkʊɫ tɪn. ¹⁵ Kʊntʊ ɲwaani mu amʊ tiini a lagɪ sɪ a ba a tɔɔɫ Wɛ kwər-ywəŋə kam a brɪ abam balʊ na wʊ Rom nɪ tɪn dɪ.

Wɛ kwər-ywəŋə kam na jɪgɪ dam te tɪn

¹⁶ Amʊ ba kwarɪ cavura sɪ a brɪ nɔɔna Wɛ kwər-ywəŋə kam. Taani dɪm kʊntʊ mu jɪgɪ dam, yɪ Wɛ ma-dɪ Dɪ vrɪ nɔɔna balʊ maama na kɪ ba wʊ-dɪdʊa dɪ Dɪ tɪn, kʊ puli dɪ Zwifəbam mu, yɪ kʊ laan ba kʊ wəli dwi-geetiinə dɪ da. ¹⁷ Wɛ kwər-ywəŋə kam mu brɪ nɔɔna Dɪ na wʊ pa ba na cɪga Dɪ tee nɪ te tɪn. Kʊ maama nan zɪgɪ ba na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn ɲwaani mu. Wɛ tɔnɔ kʊm manɪ kʊ brɪ nɪ: «Wʊɫ maama na jɪgɪ cɪga Wɛ tee nɪ tɪn mu yɪ wʊɫ na kɪ o wʊ-dɪdʊa dɪ Dɪ tɪn, oó na ɲwɪa cɪga cɪga.»

Nabiinə maama na gɛ bura Wɛ tee nɪ te tɪn

¹⁸ Baŋa-Wɛ nan brɪ nɔɔna Dɪ banɪ na zanɪ dɪ ba ba lwarɪm dɪ ba kəm-lwaanʊ tɪm maama ɲwaani. Ba na kɪ wʊ-lwaanʊ tɪn ɲwaani mu pa ba yəni ba cɪ cɪga kam nɔɔna tee nɪ. ¹⁹ Wɛ nan vanɪ ba zwa, beɲwaani Dɪ manɪ Dɪ pa nɔɔna cwəŋə sɪ ba lwarɪ Dɪ cɪga kam. Wɛ tɪtɪ brɪ-ba Dɪ cɪga kam jaja yɪ ba wʊ sɛ. ²⁰ Nabiinə warɪ ba nai Baŋa-Wɛ dɪ ba yɪə. Kʊ nan

na zɪgɪ Dɪ na kɪ lugʊ baŋa tɪn, nabiinə sunɪ ba nai wənu tɪɫ Dɪ na kɪ tɪn. Kʊ ma pa ba wantɪ ba lwarɪ lanyɪranɪ nɪ Dɪ yɪ Wɛ cɪga cɪga, yɪ Dɪ jɪgɪ dam dɪɫ na ba jɪgɪ tiim tɪn. Kʊntʊ ɲwaani nabiinə bá wantɪ ba na bura Wɛ tee nɪ dɪ ba na wʊ sɛ-Dɪ tɪn. ²¹ Ba manɪ ba ye Wɛ na yɪ wʊɫ tɪn, yɪ ba nan ba zuli-Dɪ nɪ ba Wɛ, naa ba taa kɪ-Dɪ le. Kʊ maa pa ba wʊɫba tɪ, yɪ ba bɪcara yam laan yɪ lim, yɪ ba yəri wɔŋo kʊɫ na lana tɪn. ²² Ba maa paɪ ba jɪgɪ swan mu, yɪ ba laan yɪ jwəru. ²³ Ba ba sɛ sɪ ba taa zuli ɲwɪa Tu Baŋa-Wɛ, yɪ ba daari ba zuli wənu tɪɫ ba tɪtɪ na mɔɔnɪ dɪ ba jɪa tɪn. Wənu tɪm kʊntʊ mu nyɪ dɪ nabiinə balʊ na tʊ tɪn, dɪ zunə dɪ vara dɪ tɪga wʊ-vəlu.

²⁴ Kʊntʊ ɲwaani mu Wɛ yagɪ-ba, sɪ ba taa tɔgɪ wʊ-yɔɔrʊ tɪɫ ba tɪtɪ fra na zʊɔrɪ tɪn. Ba maa yəni ba kɪ wʊ-digiru, yɪ ba tɔgɪ boorim kikiə yalʊ na yɪ ba cavura tɪn. ²⁵ Ba maa vɪn Wɛ cɪga kam, yɪ ba daari ba tɔgɪ vwan. Ba maa yəni ba zuli wənu tɪɫ Wɛ na kɪ tɪn, yɪ ba tɔgɪ-tɪ nɪ tɪ yɪ Wɛ mu te. Ba daari ba yagɪ wʊɫ tɪtɪ na yɪ tɪ maama Kəru tɪn. Wʊntʊ nan mu manɪ sɪ o jonɪ zulə sɪ kʊ taa ve manɪ kalʊ na ba ti tɪn. Amina.

²⁶ Kʊntʊ ɲwaani mu Wɛ yagɪ-ba, yɪ ba kɪ wʊ-digiru kikiə yalʊ ba fra na zʊɔrɪ yɪ ya jɪgɪ cavura tɪn. Kaana ma yəni ba yagɪ ba banna, yɪ ba daari ba tigi dɪ ba donnə kaana, nɪ baaru dɪ o kaani na tigi daani te tɪn. ²⁷ Kʊ yɪ kʊntʊ mu dɪ baara dɪ. Ba dɪ ba lagɪ kaana, yɪ ba daari ba paɪ ba fra zʊɔrɪ ba donnə baara ba ma tigi dɪ ba, yɪ kʊ ya wʊ manɪ sɪ ba taa kɪ kʊntʊ. Baara yəni ba kɪ cavura kənə yantʊ donɪ mu daani, yɪ kʊ pa ba na cam dɪɫ na manɪ dɪ ba lwarɪm kikiə yam tɪn.

²⁸ Nɔɔna bam kʊntʊ nan buɲɪ nɪ Wɛ cɪga kam ba jɪgɪ kuri mu sɪ ba taa jɪgɪ-ka ba wʊɫba nɪ. Kʊntʊ

ηῶaanu mu We yagu-ba, si ba taa togi ba wubun-yooru tum kwaga, yi ba ki wænu tulu ba ya na wu manj si ba ki tun. ²⁹ Ba wubunja maa su di wo-balwaarv tulu na ba togi ciga kam cwæŋə tin, di kəm-lwaanv dwi maama. Ba yi maa zu wænu zanzan. Ba tiini ba jigi pu-sunja, yi ba jigi wu-guv. Ba ma lagi noona gum, yi ba kwæri ba jaanu daanu, yi ba daari ba ganu ba donnə. Ba maa bunj wo-balwaarv ba pai ba donnə, yi ba yi bɪbari-nyina. ³⁰ Ba maa noonu ba cogi ba donnə yum. Ba maa culi We, yi ba twi ba donnə. Ba ta kwæri ba yi banj-nyina, yi ba bri ba titi noona yigə ni. Ba ta ma tiini ba bunj kəm-balwaarv wubunja, yi ba ba nigu ba tiinə balu na lugu-ba tun. ³¹ Ba yəri kulv na wu manj tun. Ba maa jigi niə yale yale. Ba ma ba soe ba donnə, yi ba ba jigi ba ηwanja di. ³² Ba nan manj ba ye We kwærə kam na bri kulv, ni balu na ki kəm-balwaarv tintu donj tun manj si ba ti mu. Nan di kontu di, ba ta yəni ba ki-ti mu, yi ba te di balu na ki lwarim tun di, ni ku lana.

2

We togi ciga mu DI maa di nabiinə sarɪya

¹ Nmu wulv na co n donnə tun, ku yi nmu titi mu n coə, beηwaanv nmu titi di ki wo-lwaanv tum kontu donj mu. Kontu tun, n bá wani n na bura We tee ni. ² Dí nan ye ni We wó di noona balu na ki wo-lwaanv tum kontu donj tun taanu di ciga mu. ³ Nmu wulv na co n donnə kikiə yi nmu titi di ki-ya mu tun, kontu nmu bunj ni ní wani n lu We sarɪya yam wɔnu mu na? ⁴ We nan tiini DI jigi noona ηwanja di ban-puvu di wu-zuru. Nmu nan pai wænu tum kontu yi kafe mu na? Ta n ye ni, We na jigi nmu ηwanja tun, ku

yi si ku pa nmu wani n ləni n wu mu n yagi kəm-balwaarv.

⁵ Nmu nan tiini n ku n bicari mu yi n vin si n ləni n wu. Kontu mu wó pa n cam dım tiini di puli de dım We na wó ba DI bri DI ban-zonj kum yi DI daari DI di nabiinə sarɪya di ciga tun. ⁶ We laan wó pa noonu maama na o nyim si ku manj di o titunja yam na yi te tun. ⁷ Noona badaara yəni ba vɔ ba wuv mu yi ba ki wo-laaru, si ku pa ba na paari di zulə di ηwɪa kalu na ba cogi tun We tee ni. We nan wó pa bantv ηwɪa kalu na ba ti tun. ⁸ Noona badaara nan wura ba na lagi bam titi yiranv zənə mu. Ba maa vin We ciga kam, yi ba daari ba togi wo-balwaarv kənə. We cam dım di DI ban-zonj kum nan wó ba bantv banja. ⁹ Nabiinə balu maama na ki wo-balwaarv tun wó na yaara di cam, ku na puli di Zwifə bam, si ku vu ku yi dwi-ge tiinə di. ¹⁰ Ku daari, balu maama na ki kəm-laaru tun, We wó pa-ba paari di zulə di ywæni, ku na puli di Zwifə bam si ku vu ku yi dwi-ge tiinə di. ¹¹ Beηwaanv We togi ciga mu di DI na ki noona maama te tun, si DI ba kuri-ba daanu.

¹² Balu na ki lwarim yi ba yəri We cullu tulu DI na ki Moyisijunja ni tun, baá cogi mu yi ku dai DI cullu tum ηwaanv. Ku daari, balu na ye We cullu tum na ki ba cogi, We wó togi DI cullu tum kontu ηwaanv mu DI ma di ba taanu. ¹³ Beηwaanv, ku dai noona balu na cəgi We cullu tum tum wó na ciga DI tee ni, ku yi balu na se ba ki DI cullu tum na wɪ te tun mu wó na ciga DI tee ni. ¹⁴ Dwi-ge tiinə bam nan yəri We cullu tum si ba taa togi-ti. Ba titi wubunja nan na pai ba togi ciga kalu We cullu tum na bri tun, ku bri ni ba manj ba ye kulv na manj si ba taa ki tun mu, yi We cullu tum ta təri ba tee ni. ¹⁵ Ba titunja yam bri ni ciga kalu We cullu tum na bri

tɪn tigi ba bɪcara nɪ. Ba wɔbɔŋa na paɪ ba tɔgi cwəŋə kalɔ tɪn dɪ brɪ nɪ kɔ yɪ cɪga mɔ, bɛŋwaanɪ ba wɔbɔŋa wai ya brɪ-ba nɪ ba kɪ ba cɔgi, naa ya brɪ-ba nɪ ba jigɪ cɪga. ¹⁶ Kɔv ta yɪ kɔntɔ mɔ Wɛ sariya dɛ dɪm nɪ. Baŋa-Wɛ wɔ da Zezi Krisi ŋwaanɪ Dɪ bɔrɪ nɔɔna maama wɔbɔŋa yalɔ na sɛgi tɪn, nɪ amɔ na brɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam te tɪn.

Wɔɔ mɔ yɪ Zwifu cɪga cɪga Wɛ yigə nɪ?

¹⁷ Kɔ daari nɔmɔ wɔlɔ na brɪ n tɪtɪ nɪ n yɪ Zwifu tɪn, nɔmɔ yəni n dalɪ Wɛ cullu tɪm yɪra nɪ mɔ, yɪ n kɪ tɪra dɪ n Wɛ tɔga kam. ¹⁸ Nɔmɔ manɪ n ye Wɛ wɔbɔŋa na lagɪ sɪ n kɪ kɔlɔ tɪn. Nɔmɔ na zaasɪ Wɛ cullu tɪm tɪn mɔ pɛ n lwarɪ wɔŋɔ kɔlɔ na yɪ cɪga tɪn. ¹⁹ Nɔmɔ bɔŋɪ nɪ n jigɪ Wɛ pɔoni mɔ n paɪ balɔ ta na wɔ lim wɔnɪ tɪn, yɪ n nyɪ dɪ lilwe vanɪnɔ na lagɪ sɪ o pa nɔɔna tɔgi cwəŋə te tɪn. ²⁰ Nɔmɔ maa n bɔŋɪ nɪ n jigɪ cwəŋə sɪ n brɪ balɔ na ba jigɪ yəno tɪn, sɪ n daari n zaasɪ balɔ wɔbɔŋa ta na wɔ bɪgi tɪn. Wɛ cullu tɪm na brɪ-m cɪga dɪ yəno maama tɪn mɔ paɪ n bɔŋɪ kɔntɔ. ²¹ Nɔmɔ nan na yəni n zaasɪ n donnə tɪn, bɛɛ mɔ kɪ yɪ n ba zaasɪ n tɪtɪ? Nɔmɔ yəni n brɪ nɔɔna nɪ ba yɪ taa ŋɔna, yɪ nɔmɔ tɪtɪ ŋɔnɪ mɔ. ²² N tɛ nɪ ba yɪ kɪ boorim, yɪ nɔmɔ tɪtɪ boori mɔ. Nɔmɔ culɪ jwəŋə, yɪ n laan daari n dɪ nyɔɔrɪ ya baŋa nɪ. ²³ Nɔmɔ jigɪ tɪra dɪ Wɛ na kɪ Dɪ cullu tɪm n jɪŋa nɪ tɪn, yɪ n laan daari n kɪ n cɔgi Wɛ yɪrɪ dɪ n na ba sɛ Dɪ cullu tɪm na brɪ te tɪn. ²⁴ Kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔŋɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ: «Kɔ yɪ abam Zwifə bam kikiə ŋwaanɪ mɔ paɪ dwi-ge tiinə ŋɔɔnɪ ba cɔgi Wɛ yɪrɪ.»

²⁵ Abam yəni á goni á bəkəri sɪ kɔ brɪ nɪ á yɪ Wɛ nɔɔna mɔ. Á nan na kwaanɪ á sɛ Wɛ cullu tɪm, á bəkərigonim dɪm jigɪ kuri. Kɔ daari, á na cɔgi Wɛ cullu tɪm,

á bəkəri sɪm gwəŋə yɪ kafɛ mɔ. ²⁶ Dwi-ge tiinə nan ba goni ba bəkəri. Ba wɔ nɔɔnɔ didɔa nan na tɔgi cɪga kalɔ Wɛ cullu tɪm na brɪ tɪn, kɔntɔ tu nyɪ dɪ wɔlɔ na goni sɪ kɔ brɪ nɪ o yɪ Wɛ nɔɔnɔ tɪn mɔ. ²⁷ Dwi-ge tiinə wɔ brɪ nɪ abam Zwifə bam ba jigɪ bɔra. Bɛŋwaanɪ á jigɪ Wɛ cullu tɔŋɔ kɔm á jɪŋa nɪ, yɪ á goni á bəkəri. Nan dɪ kɔ dɪ, á ta yəni á cɔgi Wɛ cullu tɪm mɔ. Bantɔ nan ba goni ba bəkəri, yɪ ba nan tɔgi Wɛ cullu tɪm.

²⁸ Kɔ dai wɔlɔ na brɪ o tɪtɪ nɪ o yɪ Zwifu tɪn mɔ sɪnɪ o yɪ Zwifu cɪga cɪga Wɛ yigə nɪ. Kɔ nan ta dai nɪ wɔlɔ na goni tɪn mɔ sɪnɪ o yɪ Wɛ nɔɔnɔ. ²⁹ Wɛ yigə nɪ, Zwifu cɪga cɪga yɪ wɔlɔ Wɛ na ləni o bɪcarɪ tɪn mɔ. Wɔlɔ bɪcarɪ na fɔgi dɪ kwe tɪn mɔ nyɪ dɪ o goni mɔ cɪga cɪga. Wɛ cullu tɔŋɔ kɔm bá wanɪ kɔ kwe nɔɔnɔ bɪcarɪ, kɔ nan yɪ Wɛ Jorokɔm mɔ wai kɔ kwe nɔɔnɔ bɪcarɪ. Nɔɔnɔ wɔntɔ doŋ nai zulə Wɛ tee nɪ mɔ, sɪ kɔ dai nabiinə tee nɪ.

3

Zwifu dwe dwi-ge tu Wɛ yigə nɪ na?

¹ Zwifə nan jigɪ yu-yoŋɔ ba dwe dwi-ge tiinə na? Zwifə na goni ba bəkəritɪn, kɔ jigɪ zənə kɔ pa-ba na? ² Ɛɛn, kɔ tiini kɔ jigɪ kuri. Bɛŋwaanɪ dayigə tɪn, Zwifə bam mɔ yɪ balɔ Wɛ na kwe Dɪ ni-bitari sɪm Dɪ kɪ ba jɪŋa nɪ tɪn. ³ Ba badaara nan wɔ kɪ ɓa wɔ-dɪdɔa dɪ Wɛ. Kɔntɔ nan bá wanɪ kɔ pa Wɛ kwanɪ Dɪ ni-taanɪ dɪm. ⁴ Nɔɔna maama na manɪ ba yɪ vwa-nyɪna, Wɛ ta yɪ cɪga tu mɔ. Kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔŋɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ:

«Nɔmɔ Wɛ jigɪ cɪga dɪ nɔmɔ na ŋɔɔnɪ taanɪ dɪlɔ maama tɪn. Nɔɔna na manɪ ba co nɔmɔ dɪ, nɔmɔ ta yɪ cɪga tu mɔ.»

5 Kuntu ηwaanu, dɔbam na ki lwarim dɔlu tun ta na bri ni We yi ciga tu mu, dɔ wɔ ta ni beɛ? Kuntu wɔ pa nɔɔna taa te ni, We na pe ba na cam ba lwarim ηwaanu tun, DI wɔ ki ciga na? 6 Ku nan dai kuntu. We ya na dai ciga tu, DI wɔ ki ta mu DI di nabiinɔ taanu? 7 Nɔɔna ta wai ba te ba wi: «Amu na yɔni a fɔ vwan tun, ku pe nɔɔna lwaru jaja ni We tiini DI yi ciga tu, yi DI na zulɔ ku ηwaanu. Ku na yi kuntu, beɛ mu yi a manɔ si a na cam a kɛm-balwaarɔ tun ηwaanu?» 8 Kuntu ya na yi ciga, dɔ ya wɔ wani dɔ ta dɔ wi: «Pana dɔ taɔ tunɔ lwarim, si kɔɔ ja lanyirani ku ba.» Nɔɔna badonnɔ yɔni ba fɔ vwan ba pa amu ba wi, amu te kuntu donɔ mu. Ba nan lagɔ si ba cɔɔ amu yiri mu. Ba nan wɔ na cɔɔm si ku manɔ di ba titɔna na yi te tun.

Nɔɔn-nɔɔnu tɛrɛ o na jigi ciga We yigɛ ni

9 Ku bri ni dɔbam Zwifɔ bam gari dwi-getiinɔ bam mu na? Awo. A ya manɔ a ta ni nɔɔna maama wɔ lwarim gambɛɛm wɔni mu, ku na yi Zwifɔ naa dwigɛ tiinɔ bam di, 10 ni ku na pupɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wi: «Nɔɔn-nɔɔnu tɛrɛ o na jigi ciga

We yigɛ ni, di nɔɔnu didba di.

11 Nɔɔn-nɔɔnu tɛrɛ o na ye kɔlu na manɔ tun.

Nɔɔn-nɔɔnu tɛrɛ o na lagɔ si o lwaru We.

12 Ba maama mɛ ba kwaga mu ba ya We,

yi ba maama tusi.

Nɔɔn-nɔɔnu tɛrɛ o na ki lanyirani,

di nɔɔnu didba di.

13 Ba niɔ maa ηɔɔri ni yibeelɔ niɔ na puri te tun.

Ba maa mai ba dindɔlimɔ ba ma ganu daanu.

Ba niɔ ma cana ni bisankwi na jigi vian si gɔni nɔɔna te tun.

14 Ba maa sɔɔli wo-balwaarɔ ba pa nɔɔna.

15 Ba ma tiini ba duri lila ba ve ba gɔni nɔɔna.

16 Ba na de jɔgɔ kalɔ maama tun, ba yɔni ba cɔɔi wɔɔnu mu yi ba ta yaari nɔɔna zanzan.

17 Ba maa yɔri ywɔɔni cwɔɔɔ si ba tɔɔi.

18 Ba maa bri ba ba kwaru We.»

19 Dɔ nan ye ni kɔlu maama We callu tɔnɔ kum na bri tun, ku pupɔni ku pa balɔ callu tum na te-ba tun mu. Kuntu ηwaanu, nabiinɔ maama wɔ ba ba zigɔ We yigɛ ni si DI di ba taanu, yi ba wɔluwɔlu bɔ wani o ni o puri si o ma ηɔɔni o jonɔi o titi. 20 Nɔɔn-nɔɔnu bɔ wani o na ciga We tee ni, o na tɔɔi DI callu tum tun ηwaanu. We callu tum nan pai nabiinɔ mu lwaru ni ba ki ba tusi.

Dɔ na wɔ na ciga We tee ni te tun

21 We laan nan pe dɔ lwaru DI na pai nɔɔna nai ciga DI tee ni te tun, yi ku wɔ zigɔ callu tɔɔim banu ni. We callu tɔnɔ kum di We nijonɔ bam di nan manɔ ba bri cwɔɔɔ kam kuntu. 22 Ku nan yi nɔɔna na ki ba wɔ-didba di Zezi Kriɔ tun ηwaanu mu We pai ba na ciga DI tee ni. Balɔ maama na ki ba wɔ-didba di Zezi Kriɔ tun wɔ na ciga We tee ni, beɔηwaanu nɔɔna maama yi bidwi mu We yigɛ ni.

23 Nabiinɔ maama ki lwarim mu yi ba daa wɔ manɔ di We paari dɔm. 24 We nan pai nɔɔna na ciga DI tee ni zaanu mu, Zezi Kriɔ na ηwi ba lwarim jɔni o ma joniba tun ηwaanu. We pai nɔɔna DI zaanu dɔm kafe mu. 25 DI ma pa Zezi ba o ji kaanu. O jana kam nuɔi ka ma vri nɔɔna ba lwarim wɔni, di ba na ki ba wɔ-didba did-o tun ηwaanu. We ki kuntu mu si ku bri ni DI yi ciga tu mu. Fana fana tun, We deɛn ki wɔ-zuru mu yi DI wɔ vanɔ balɔ na ki lwarim tun zwa. 26 Ku daari lele kuntu We pe dɔ lwaru ni DI yi ciga tu, di DI na jonɔi nɔɔna ba lwarim wɔni tun.

Kuntu maa bri ni We jigi ciga, yi

Dl ta pai balw maama na ki ba wo-didva di Zezi tun di ta na ciga DI tee ni.

²⁷ Ku na yi kuntu, di wo magi di nyonna bee bana ni mu? Kulokulo taro. Benwaani, ku dai di na togi We cullu tum tun mu pe di na ciga, ku yi di na se di ki di wo-didva di Zezi tun nwaani mu. ²⁸ Benwaani di ye ni nyonna wo na ciga We tee ni di ba na ki ba wo-didva di DI tun mu, si ku dai cullu tum togim nwaani. ²⁹ Bana-We yi Zwifə bam yirani We mu na? DI dai dwi-ge tiinə bam di We na? Ee, DI yi nabiinə maama We mu. ³⁰ We yi didva mu. Zwifə bam na ki ba wo-didva di DI, DI wo pa ba na ciga DI tee ni. Dwi-ge tiinə bam di nan na ki ba wo-didva di DI, DI wo pa ba di na ciga DI tee ni. ³¹ Kuntu nan ba lagi ku ta ni di na ki di wo-didva di We tun, DI cullu tum daa ba jigi kuri. Di na ki di wo-didva di We te tun laan pai DI cullu tum tiini ti jigi kuri mu.

4

Abraham na ki o wo-didva di We yi o na ciga DI tee ni te tin

¹ A pa di nii di nabaaru Abrahamdeen na yi te yi o na ciga We tee ni tun. ² We ya na pe-o ciga o na ki kam-laaru tun nwaani mu, o ya wo ta jigi wonjo si o magi o nyonna ku bana ni. O nan ba jigi wonjo si o magi o nyonna We yigə ni. ³ We tɔnɔ kum nan bri dibam ku wi: «Abraham ki o wo-didva di We, yi We pa o na ciga ku nwaani.» ⁴ Ku nan na yi nyonna na tɔni tɔni, o manji si o joni o nwuru mu o tɔni tum nwaani, kuntu nan dai peeri mu o joni. ⁵ Ku daari nyonna wulu na ki o wo-didva di We, yi o ba tigi kam-laaru tɔnɔ o na ki tun, We wo pa kuntu tu na ciga di o na ki o wo-didva di DI tun nwaani. We mu yi wulu na yagi non-balwaaru lwarum DI ma ce-ba

yi DI pa ba na ciga DI tee ni tun. ⁶ Pe Davididi manji o ta kuntu don mu. O deen tagi o wi, nyonna wulu We na pe o na ciga yi ku dai o kam-laaru nwaani tun yi yu-yonjo tu mu. ⁷ Davidi maa wi:

«Balw We na yagi ba wo-balwaaru DI ma ce-ba tun jigi yu-yonjo,

DI na saari ba lwarum dum tun nwaani.

⁸ Nyonna wulu na ki lwarum yi We yagi DI ma ce-o yi DI daa ba ki-di DI bicari ni tun jigi yu-yonjo.»

⁹ Davidi na nyonna wupolo taani dum kuntu tun, o nyonna balw na goni ba bakaritun yirani nwaani mu na? Aye. O nyonna balw na ba goni ba bakari tun di nwaani mu. Di manji di lwaru ni: «Abraham ki o wo-didva di We mu, yi We pa o na ciga ku nwaani.» ¹⁰ We na pe o na ciga DI tee ni kuntu tun, ku yi manja kalw o na goni tun mu na? Awo, ku yi o ta na wo goni manja kalw tun mu. ¹¹ Ku yi ku kwaga ni mu We pe o go si ku taa yi maana ku bri ni, We manji DI pa o na ciga o na ki o wo-didva di DI tun nwaani, ku loori o na wo go tun. Kuntu, balw maama di na wo goni yi ba ki ba wo-didva di We yi ku pa ba na ciga DI tee ni tun, ba di yi Abraham dwi tiinə ciga ciga mu. ¹² Balw maama di na goni yi ba ki ba wo-didva di We tun yi Abraham dwi tiinə mu, yi ku nan dai ba na goni tun yirani ma nwaani, ku yi ba na ki ba wo-didva di We tun nwaani mu, ni Abraham deen na ki o wo-didva di We ku loori o na wo go manja kalw tun.

We goni DI ni di Abraham, o na ki o wo-didva di DI tun nwaani mu

¹³ Ku dai Abrahamna togi We cullu tum tun nwaani mu pe We go DI ni di Abraham di o dwi tiinə bam. Ku nan yi Abraham na ki o wo-didva di We yi o na ciga DI

tee ni tun nwaani mu pe We go ni DI wi, DI wu pa o ba o taa te lugu kum. ¹⁴ Ku nan ya na yi balu na togi cullu tum tun mu wu ba ba taa te lugu kum, di na ki di wu-didua di We te tun ya daa ba jigi kuri, yi We ni-gonim dum di ya wu ji kafe mu. ¹⁵ We cullu tum vuton mu pai DI banu zani di noona, ba na cogiti tun nwaani. Cullu nan na taro, noona ba wani ba cogiti.

¹⁶ Kuntu, di lwaru ni ku yi Abraham na ki o wu-didua di We tun nwaani mu pe We go ni did-o, si ku taa yi zani peleri. Kuntu tun, Abraham dwi tiina bam maama wu suni ba na wo-laaru tibu We na goni ni si DI pa-ba tun. Ku dai balu na togi We cullu tum tun yirani mu wu na-ti, ku yi balu di na ki ba wu-didua di We ni Abraham di deen na ki te tun mu. Kuntu nwaani dibam maama wu wani di baji Abraham ni di nabaaru. ¹⁷ We deen tagi di Abraham DI wi: «Amu goni a ni si a pa n ji dwi zanzan nabaaru mu.» Abraham na ki o wu-didua di We tun, o suni o ji di nabaaru We yige ni. Ku yi We duntu mu bi noona DI pa ba yagi tuntu, yi DI pa wono maama ki manja kalu kulukulu ya ta na taro tun. ¹⁸ We deen na tagi di Abraham DI wi o dwi wu puli tun, Abraham ya yari We na wu ki te DI ki kuntu. Di kuntu di, o ta jigi tuna lanyirani, yi o ki o wu-didua di We. Kuntu ma pa o suni o ji dwi zanzan nabaaru, nuneeni We na tagi ni o dwi dum wu puli te tun. ¹⁹ Abraham deen na ge fun si o yi bina bi tun, o ma na ni o tiini o kwun zanzan, o daa ba wani bu o lu. O ma na ni o kaani Sara di kwun zanzan o ke lura. Di kuntu maama o deen ta ki o wu-didua mu di We. ²⁰ O maa ba jigi bubwea di We na goni DI ni si DI pa-o kulub tun. O na ki o wu-didua di We tun, ku pai o zigu kengkeng, yi ku pa We na zulu. ²¹ O maa suni o ye lanyirani

ni, We wu wani DI ki kulub DI na goni DI ni si DI ki tun. ²² Ku yi kuntu nwaani mu ku pupuni ku wi: «We ma pa o na ciga di o na ki o wu-didua di DI tun nwaani.» ²³ Ku nan na pupuni ku wi: «We ma pa o na ciga» tun, ku dai Abraham yirani nwaani mu ku pupuni kuntu. ²⁴ Ku pupuni dibam di nwaani mu. Benwaani We wu pa dibam di na ciga DI tee ni, di di na ki di wu-didua di DI tun nwaani. Duntu mu bi di Yuutu Zezi DI pa o yagi tuntu. ²⁵ We nan mu ki Zezi nabiina juna ni DI pa o ti dibam lwarum nwaani. DI ma daari DI bi-o DI pa o yagi tuntu o joori o na njwa, si ku pa di na ciga DI tee ni.

5

Zezi na fogi dibam di We daani te tun

¹ Di na ki di wu-didua di Zezi tun mu pe di na ciga We tee ni. Kuntu, dibam di We fogi daani di Yuutu Zezi Krisi nwaani mu. ² Zezi mu pe dibam yi We yige, yi We ki dibam yu-yono di na ki di wu-didua did-o tun nwaani. Kuntu tun, di jigi tuna ni di wu na paari-zulu We tee ni, yi ku pai dibam jigi wopolo lanyirani. ³ Di nan ta jigi wopolo di yaara yam wuni, benwaani di ye ni yaara wai ya pai di fogi di zigu di pu-dia. ⁴ Di pu-dia kam yaara yam wuni tun laan maa pa di zigu kengkeng manum wuni. Di na zigu kengkeng manum wuni tun laan maa pa di jigi tuna We tee ni. ⁵ Di na jigi tuna kuntu tun, ku ba pa di na di cavura, benwaani We tiini DI ki DI sono dibam bicara ni, di DI na pe DI Jorokum wu dibam wuni tun.

⁶ Dibam na bwane yi di wari di jonji di titi tun, mu Zezi Krisi tiga o ma vri dibam na yi non-balwaarub tun, manja kalu We wubuna na lagu tun. ⁷ Ku cana si noonu se

o ti o donj n̄waani, di o na wó ti wólb n̄waani tun na man̄i o yi ciga tu te di. Kú nan wai kú kú sí n̄ōn̄o bá kwari f̄uuni sí o ti n̄ōn̄-̄n̄m̄ n̄waani. ⁸ Kú nan na yi Bāja-We, dintu bri d̄bam DI na tiini DI soe d̄bam te tin, di DI na pe Zezi Kriisi ba o ti d̄bam n̄waani man̄a kalu dí ya ta na yi lwarim k̄er̄e tin. ⁹ Zezi na t̄ga yi o jana kam nūji tin mu pe dí na ciga We tee ni. Kú nan na dwe didi tin, o laan wó jon̄i d̄bam We ban-z̄ōn̄o kum w̄oni. ¹⁰ D̄bam ya yi We d̄na mu. DI Bu wum t̄b̄ni d̄m nan mu pe d̄bam di We f̄oḡi daani. Kú nan na dwe didi, d̄bam laan na jigi We n̄ōna tin, DI Bu wum wó vri d̄bam, o na joori o bi o yagi t̄b̄ni tin n̄waani. ¹¹ Kul̄u ta na w̄eli da tin, dí j̄gi w̄opol̄o lanyiran̄i di We, di dí Yuutu Zezi Kriisi na pe d̄bam di We f̄oḡi daani tin n̄waani.

Adam na vin We ni tin mu pe t̄b̄ni ba, Zezi maa ja n̄w̄ia o ba

¹² Nabiinu d̄d̄ba n̄waani mu pe lwarim ba l̄gu bāja, yi lwarim di ja t̄b̄ni di w̄eli da di ba. Kuntu tin, nabiin̄e maama man̄i sí ba ti mu, ba maama na kú lwarim tin n̄waani. ¹³ Kú na wó loori sí We kú DI cullu tum DI n̄ōna bam j̄n̄a ni tin, di lwarim man̄i di wó l̄gu bāja ni mu. Cullu tum nan ya ta na t̄er̄e tin, We ba jeeli n̄ōna lwarim. ¹⁴ Kú na z̄igi Adamman̄a kam ni sí kú vu kú yi Moyisi man̄a kam tin, t̄b̄ni ya man̄i di w̄ra mu yi di wai nabiin̄e. Di maa wai balu di na kú ba t̄si, yi kú dai ni Adam d̄een na kú lwarim o vin We ni te tin.

Adam nan bri d̄bam Zezi na laḡi o ba tin nyunyuḡu mu. ¹⁵ Ba nan dai bid̄wi. Ben̄waani Adam d̄een na kú lwarim d̄ib̄ tin dai bid̄wi di We na pe d̄bam peeri d̄ib̄ zaani tin. Nabiinu d̄d̄ba kam kuntu lwarim d̄m n̄waani mu pe n̄ōna zanzan ti. We zaani

d̄m nan dwe kuntu, yi DI t̄n̄i nabiinu d̄d̄ba, w̄ontu mu yi Zezi Kriisi, sí o kú n̄ōna zanzan yu-yōn̄o kú ja gaali. ¹⁶ We na pe peeri d̄m n̄ōna zaani kuntu tin, kú dai bid̄wi ni Adam na kú lwarim te tin. W̄ontu na kú lwarim o vin We ni bid̄wi tin mu pe We di n̄ōna sariya. Kú daari n̄ōna zanzan na kú ba t̄si tin, We peeri d̄m nan pe ba lwarim zanzan ti yi ba na ciga DI tee ni. ¹⁷ Nabiinu d̄d̄ba kam lwarim n̄waani mu pe t̄b̄ni t̄oḡi da di jaani n̄ōna. Kú nan na dwe didi tin, balu maama We na kú-ba yu-yōn̄o kú ja gaali, yi DI kw̄ari DI pa ba na ciga DI tee ni tin, mu wó ta n̄w̄i We paari d̄m w̄oni nabiinu d̄d̄ba wólb na yi Zezi Kriisi tin n̄waani.

¹⁸ Dí nan lwarim ni Adam na kú o t̄si bid̄wi tin mu pe nabiin̄e maama na c̄ḡim We tee ni. Zezi Kriisi yiran̄i k̄em-laa kum di nan mu pe n̄ōna na ciga yi ba j̄gi n̄w̄ia We tee ni. ¹⁹ Nabiinu d̄d̄ba kam na vin We ni d̄m tin mu pe n̄ōna zanzan yi lwarim k̄er̄e. N̄ōn̄o d̄d̄ba kam na yi Zezi Kriisi tin nan na se We ni tin di wó pa n̄ōna zanzan na ciga We tee ni.

²⁰ We d̄een kú DI cullu tum n̄ōna j̄n̄a ni, sí kú pa lwarim f̄oḡi di puli. Lwarim nan na puli kuntu tin, We na kú n̄ōna zaani te tin wó tiini kú puli zanzan kú dw̄ani. ²¹ Kuntu tin, lwarim t̄oḡi t̄b̄ni n̄waani mu di maa te n̄ōna. We zaani d̄m nan t̄oḡi DI na pai n̄ōna ciga te tin n̄waani mu di maa di paari n̄ōna titari ni, sí ba taa j̄gi n̄w̄ia kalu na ba ti tin We tee ni dí Yuutu Zezi Kriisi n̄waani.

6

Dí na j̄gi We n̄w̄i-d̄n̄a kam Zezi Kriisi n̄waani te tin

¹ Dí nan wó ta ni bee mu? Dí wó ta kú lwarim mu, sí kú wani kú pa We zaani d̄m tiini di puli dí tee ni na? ² Aye, dí bá ta kú kuntu donj.

Ku na yi di lwarim jøgø ni, dɔbam nyi di twa mu. Kuntu tun, di daa wu ki ta mu di taá nwi lwarim wuni? ³ Abam yøri ni, dɔbam balu maama ba na miisi na wuni Zezi Krisi yiri nwaani tun, ku bri ni di tɔgi di wæli did-o o tɔbni dɔm wuni mu na? ⁴ Kuntu, ba na miisi dɔbam na wuni tun, ku nyi di di tigi did-o mu yi ba ki dɔbam did-o. Kuntu ma pa di tɔgi di Zezi Krisi di nwi We nwi-dunja kam, ni di Ko We na me Di paari dam dɔm Di ma bi Zezi Di pa o yagi tɔbni yi o na nwi te tun.

⁵ Kuntu, dɔbam na tɔgi di Zezi di ti tun, di laan jigi wono didwa mu did-o, yi di daa ta wu tɔgi did-o di bi di yagi tɔbni. ⁶ Di ye ni, ba na pagu Zezi tɔbni-dagarakam banja ni ba gu tun, dɔbam lwarim nwi-donja kam di tɔgi ka ti mu, ku pa lwarim daa waru dɔbam. Kuntu tun, di laan te di titi mu lwarim juna ni, ⁷ bejwaani lwarim daa ba wani di taa te wɔlu na tɔgi di Zezi o ti tun.

⁸ Di na tɔgi di Zezi Krisi di ti tun, di jigi tina ni di wu tɔgi did-o di na nwi. ⁹ Bejwaani di ye ni Zezi Krisi bi o yagi tɔbni yi o daa ba joori o ti. Kuntu nwaani tɔbni daa ba jigi dam o banja ni. ¹⁰ Zezi na tigi kuntu tun, ku yi si o cɔgi lwarim dam mu. O tigi bidwi yirani mu o ma kweeli. O laan nan na nwi tun, o nwi kam zuli We mu. ¹¹ Ku yi kuntu mu di abam di. Ku na yi di lwarim jøgø ni, lwaru-na ni á nyi di twa mu te. Ku nan na yi abam di We lanja ni, á nwi mu Zezi Krisi nwaani.

¹² Kuntu nwaani abam daa yi pa lwarim di dam á yira yalu na tu tun banja ni. Á nan yi se á pa wo-balwaarɔ tɔlu á fra na zɔɔri tun wani abam. ¹³ Yi se-na á pa lwarim taa te abam si ku pa á taá ki kəm-balwaarɔ. Nan kwe-na á titi á ki We juna ni, si á nyi ni balu na tigi yi We pa á joori á bi á

na nwi tun mu. Kwe-na á maama á pa We, si Di ma tuni kulɔ na yi ciga tun. ¹⁴ Lwarim daa ba te abam, bejwaani á na jigi nwi We tee ni tun, ku dai si á taá nwi Di cullu tum tɔgim nwaani, ku yi Di zaani dɔm nwaani mu.

Di manɔ si di taá ki lanyirani mu manja maama

¹⁵ Ku nan bri dɔbam ni beɛ mu? Di na jigi nwi We tee ni Di zaani dɔm nwaani yi ku dai si di taá nwi Di cullu tum tɔgim nwaani tun, ku bri ni di jigi cwɔnɔ si di taá ki lwarim mu na? Awo, ku dai kuntu. ¹⁶ Á ye lanyirani ni, á na kwe á titi á ki nɔɔnu juna ni si á taá yi o gambe yi á se o ni, á sɔni á yi á na se wɔlu tun gambe mu. Kuntu tun, á na yi lwarim gambe, tɔbni laan mu wu ba di ja abam. Á nan daa na yi balu na se We ni tun, á wu na ciga Di tee ni. ¹⁷ Á nan ki We le, di abam deen ya na yi lwarim gambe yi á laan kwe á titi á pa We ciga kam zaasim yi á se-ka di á wu maama tun. ¹⁸ We mu vri abam lwarim juna ni, yi á laan ji Di ciga kam tintunja.

¹⁹ Abam wɔbunja ta na wu bigi tun mu pe a kwe nabiinə mɔmanja a ma manɔ a bri abam kuntu don. Abam deen kwe á maama mu á pa wo-digiru di lwarim kikiə yi á yi ti gambe, yi á tuni wo-lwaanu ku ja gaali. Lele kuntu, á laan nan manɔ si á kwe á maama mu á pa We ciga kam, si á taá yi ka gambe si á taá nwi di wo-ponjo. ²⁰ Abam deen na yi lwarim gambe tun, We ciga kam ya ba te abam. ²¹ Abam na ki wo-ɔɔɔɔ tɔlu tun deen jigi beɛ nyɔɔri mu ti pa abam? Ti laan nan jigi cavura mu di abam. Wænu tintu kweelim je nan yi tɔbni mu. ²² Ku daari lele kuntu We vri abam lwarim gambeem wuni, yi á laan yi Di gambe-sonnu mu. Kuntu nwaani á jigi nyɔɔri di á na nwi di wo-ponjo tun, yi ku

kweelim je ni á wó na ηwía kalu na ba ti tún Wε tee ni. ²³ Lwarim ηwíuró yi tóoni mu. Ku daari Wε pεeri dílu DI na pe díbam zaani tún mu yi ηwía kalu na ba ti tún Wε tee ni, dí na ηwí dí dí Yuutu Zezi Krisi tin ηwaaani.

7

Cullu tím daa ba te díbam

¹ A ko-biə-ba, á maama ye cullu laja na yi te. Kuntu ηwaaani á ye ni cullu na te nɔɔnu, ku yi si ku taa ve o tóoni mu. O nan na tɔga, ti daa ba te-o. ² Ku nyi ni kaani na zu baru te tin mu. Culu bri ni o baru wóm ta na ηwí manja kalu tin, o ba jigi cwəŋə si o yagi o baru wóm. O baru wóm nan na tɔga, o laan jigi ni si o zu baru wódon, culu daa wó vɔgi-ba daani. ³ Kuntu ηwaaani, o baru wóm ta na ηwí, yi kaani wóm na ve o zu baru wódon, o cɔgi mu. O baru wóm nan na tɔga, culu kóm daa wó vɔgi-ba daani. O laan na zu baru wódon, o daa wó cɔgi.

⁴ A ko-biə-ba, ku yi kuntu mu dí abam dí. Ku na yi cullu tím laja ni, abam maama nyi dí twa mu te, Zezi Krisi na tigi tin ηwaaani. Kuntu ma pa dí yigə li cullu tím wóni, yi dí jigi cwəŋə si dí ki dí titi nɔɔnu wódon jɔŋa ni, wóntu yi Zezi wólu na bi o yagi tóoni tin. Ku maa pai dí tɔŋi titɔŋ-ηɔna dí pa Wε. ⁵ Dí deen ki wo-yɔɔru tɔlu dí wóbuŋa na lagi tin. Wε cullu tím nan bri díbam kuló na yi lwarim tin, yi dí fra ta yəni ya zóori wəənu tím kuntu. Ku deen ma pa dí ki kəm-balwaaró tɔlu na jigi díbam ti ve tóoni tin. ⁶ Cullu tím deen tiini ti puini díbam mu dí dam. Lele kuntu ti nan daa ba te díbam, dí na tɔgi dí Zezi dí ti tin ηwaaani. Kuntu tin, dí na tɔŋi Wε titɔŋa yam te tin, ku yi DI Jorokóm na wó dí bicara ni tin ηwaaani mu. Dí laan tɔgi cwə-dɔŋə kam kuntu, si ku dai

cwə-dɔŋə kalu na yi cullu tɔlu na puɔni ti tɔŋi tɔŋə wóni tin ηwaaani.

Wε cullu tím bri díbam lwarim na yi te tin

⁷ Bεε mu dí nan wó ta cullu tím laja ni? Ti yi lwarim mu na? Aye, ku dai kuntu. Wε cullu tím nan mu pe a lwarí lwarim na yi te tin. Ti ya na wó bri ni: «Yi pa n yi zu n donnə wəənu», a ya bá ta ye ni a yi na zu a donnə wəənu, ku yi lwarim mu. ⁸ Culu kóm kuntu nan mu pe lwarim na cwəŋə dí zu a wóbuŋa ku pa a yi zu wəənu zanzan. Cullu nan na tɔrə, lwarim bá ta jigi dam. ⁹ A deen ya ta na yəri Wε cullu tím tin, a ηwí mu a ya ba liə. A laan nan na tu a lwarí Wε cullu tím na bri kuló tin mu pe lwarim jigi dam a baŋa ni, ¹⁰ yi a nyi ni a tigi mu te. Wε cullu tɔlu ya na manj si ti pa nɔɔna ηwía tin laan pe tóoni mu ja-ni. ¹¹ Bεŋwaaani, a na ni cullu tím tin mu pe lwarim laan na cwəŋə dí ganí-ni, yi dí tɔgi cullu tím ηwaaani dí pa tóoni ja-ni. ¹² Kuntu nan bri ni Wε cullu tím ba jigi lwarim mu. Ni dílu maama Wε na pe díbam tin ba jigi lwarim. Dí yi lanyiraní mu yi dí jigi cɔga.

¹³ Kuntu nan bri ni Wε cullu tɔlu na lana tin mu jaani a tóoni dímu dí ba na? Awo. Ku yi lwarim mu de Wε cullu tím dí pa tóoni ja-ni. Kuntu ki si nɔɔna mu wani ba lwarí lwarim na sɔni dí yi te tin. Cullu tím ma pa lwarim tiini dí puli dí bri dí na yi balɔrɔ te tin.

Lwarim dam na tɔŋi nabiina wóni te tin

¹⁴ Dí ye ni Wε cullu tím tɔgi DI wóbuŋa na lagi te tin mu. Amu nan yi lɔgɔ baŋa nabiinu mu, yi a yi lwarim gambaa. ¹⁵ A nan yəri wɔŋo kuló a na ki tin kuri. Amu yəni a ba ki kuló a na lagi tin, yi a laan daari a ki kuló a na culi tin. ¹⁶ A na yəni a ki kuló a

na ba lagɪ sɪ a kɪ tɪn, kʊ brɪ nɪ a sɛ nɪ Wɛ cullu tɪm yɪ cɪgɑ mʊ. ¹⁷ Kuntʊ, kʊ dɑɪ nɪ a tɪtɪ mʊ paalɪ a kɪ wænu tɪm kuntʊ, kʊ nan yɪ lwarɪm dɪlʊ na wʊ a wʊntɪ tɪn mʊ pa a kɪɑ. ¹⁸ A nan ye nɪ lanyɪrɑntɪ tɛrɪ a wʊntɪ, dɪ a na yɪ nabiinu yɪ a fra zʊʊrɪ lʊgʊ bɑɲɑ wo-yɔɔrʊ tɪn. Bɛɲwɑɑntɪ, a na yɛnɪ a jɪgɪ wʊbʊɲɑ sɪ a kɪ lanyɪrɑntɪ, a ta warɪ lanyɪrɑntɪ wʊm a kɪ. ¹⁹ A yɛnɪ a bɑ kɪ lanyɪrɑntɪ nɪ a wʊbʊɲɑ na lagɪ te tɪn, yɪ a laan daɑrɪ a kɪ wo-balwɑarʊ tɪlʊ a na bɑ lagɪ sɪ a kɪ tɪn. ²⁰ A na yɛnɪ a kɪ kʊlʊ a wʊbʊɲɑ na bɑ lagɪ sɪ a kɪ tɪn, kʊ brɪ nɪ kʊ dɑɪ a tɪtɪ mʊ paalɪ a kɪ wænu tɪm kuntʊ, kʊ yɪ lwarɪm dɪlʊ na wʊ a wʊntɪ tɪn mʊ pɑɪ a kɪɑ.

²¹ A nan lwarɪ kʊ na yɛnɪ kʊ kɪ amʊ te tɪn: A na yɛnɪ a bʊɲɪ sɪ a kɪ kʊlʊ na lɑnɑ tɪn, kʊ yɪ lwarɪm yɪrɑntɪ mʊ aɑ kɪ. ²² A tiinɪ a jɪgɪ wʊpʊlɔ a bɪcɑrɪ nɪ dɪ Wɛ cullu tɪm. ²³ A nan ye nɪ dam dɪdɔɲ mʊ wʊ amʊ wʊntɪ, kʊ na lagɪ sɪ kʊ pɑ a tɑɑ tɔgɪ cwɛɲɔ kʊlʊ na bɑ lɑnɑ tɪn. Dam dɪm kuntʊ mɑɑ lagɪ sɪ dɪ cɔgɪ a wʊbʊɲɑ yɑm na lagɪ sɪ yɑ dɑ cwɛ-ɲɲɑ kʊlʊ tɪn. Kuntʊ mɑɑ pɪnɪ amʊ, yɪ lwarɪm dɪlʊ na wʊ a wʊntɪ tɪn pɑɪ a ta tɔgɪ lwarɪm cwɛɲɔ. ²⁴ Lɛɛrʊ mɑɑ jɪgɪ-nɪ, lwarɪm dɪlʊ na wʊ a wʊntɪ tɪn na lagɪ sɪ dɪ pɑ tʊʊntɪ jɑ-nɪ tɪn ɲwɑɑntɪ. Wɔɔ mʊ wʊ wɑntɪ o vrɪ-nɪ o yɑgɪ? ²⁵ Amʊ kɪ Wɛ le dɪ Yuutu Zezi Krisi ɲwɑɑntɪ. Wʊntʊ mʊ wʊ jɔɲɪ-nɪ.

Kʊ na yɪ a wʊbʊɲɑ yɑm wʊntɪ, a sɛ Wɛ cullu tɪm mʊ. A nan na yɪ lʊgʊ bɑɲɑ nabiinu tɪn mʊ pɑɪ a tɔgɪ lwarɪm cwɛɲɔ.

8

Wɛ Joro kʊm na pɑɪ dɪ ɲwɪ dɪ Wɛ te tɪn

¹ Kuntʊ tɪn, balʊ na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, Wɛ daɑ bɑ dɪ bɑ taanɪ sɪ Dɪ cɔgɪ-bɑ. ² Wɛ Jorokʊm mʊ pɑɪ

dɪ jɪgɪ ɲwɪɑ Wɛ tee nɪ Zezi Krisi ɲwɑɑntɪ. Wɛ Joro kʊm dam dɪm mʊ pɛ dɪ na vrɪm lwarɪm dɪ tʊʊntɪ jɲɑ nɪ. ³ Dɪbɑm na yɪ nabiinɛ yɪ dɪ bʊwɛnɛ tɪn mʊ pɑɪ dɪ warɪ Wɛ cullu tɪm dɪ dɑ. Kuntʊ ɲwɑɑntɪ dɪ daɑ bɑ wɑntɪ dɪ na cɪgɑ Wɛ tee nɪ Dɪ cullu tɪm tɔgɪm ɲwɑɑntɪ. Wɔɲɔ kʊlʊ cullu tɪm na wʊ wɑntɪ tɪ kɪ tɪn, Wɛ mʊ kɪɑ, dɪ Dɪ na tʊɲɪ Dɪ tɪtɪ Bu sɪ o bɑ o jɪ nabiinu, yɪ o nɲɪ dɪ nabiinɛ balʊ lwarɪm na wɑɪ-bɑ tɪn. O mɑ bɑ o tɪ nabiinɛ lwarɪm ɲwɑɑntɪ, sɪ o mɑ cɔgɪ lwarɪm na jɪgɪ dam dɪlʊ nabiinɛ bɑɲɑ nɪ tɪn.

⁴ Wɛ kɪ kuntʊ sɪ kʊ pɑ dɪ na cɪgɑ mʊ Dɪ tee nɪ, sɪ dɪ na cwɛɲɔ dɪ kɪ kʊlʊ mɑɑmɑ Wɛ cullu tɪm na brɪ nɪ kʊ mɑɲɪ tɪn. Bɛɲwɑɑntɪ dɪbɑm yɪ balʊ na tɔgɪ Wɛ Joro kʊm cwɛɲɔ tɪn mʊ, sɪ dɪ daɑ bɑ tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tɪlʊ nabiinɛ fra na zʊʊrɪ tɪn. ⁵ Balʊ nan na tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tɪm kuntʊ dɔɲ tɪn tiinɪ bɑ kwe bɑ wʊbʊɲɑ bɑ tɪɲɪ wænu tɪlʊ nabiinɛ wʊbʊɲɑ na lagɪ tɪn bɑɲɑ nɪ mʊ. Kʊ daɑrɪ balʊ na tɔgɪ Wɛ Joro kʊm cwɛɲɔ kɑm tɪn kwe bɑ wʊbʊɲɑ bɑ tɪɲɪ wo-lɑarʊ tɪlʊ Wɛ Joro kʊm wʊbʊɲɑ na lagɪ tɪn bɑɲɑ nɪ mʊ. ⁶ Nɔɔnʊ wʊbʊɲɑ na tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tɪlʊ nabiinɛ fra na zʊʊrɪ tɪn, tʊʊntɪ wʊ jɑ kuntʊ tɪ. Wʊlʊ wʊbʊɲɑ nan na tɔgɪ Wɛ Joro kʊm cwɛɲɔ kɑm tɪn wʊ na ɲwɪɑ Wɛ tee nɪ dɪ wʊ-zuru. ⁷ Bɛɲwɑɑntɪ, nɔɔnʊ na tɔgɪ nabiinɛ wʊbʊɲɔ-yɔɔrʊ tɪm, o yɪ Wɛ dʊm mʊ, o bɑ kɪ kʊlʊ Wɛ niɛ yɑm na brɪ tɪn, o nan warɪ-yɑ dɪ o sɛ. ⁸ Balʊ mɑɑmɑ na tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tɪlʊ nabiinɛ wʊbʊɲɑ na lagɪ tɪn bɑ wɑntɪ bɑ pɑ Wɛ wʊ poli.

⁹ Abɑm nan bɑ tɔgɪ nabiinɛ wʊbʊɲɔ-yɔɔrʊ na lagɪ kʊlʊ tɪn. A tɔgɪ Wɛ Jorokʊm na lagɪ kʊlʊ tɪn mʊ, kʊ na wʊ ɑ bɪcɑrɪ nɪ tɪn ɲwɑɑntɪ. Zezi Krisi Joro kʊm nan na tɛrɪ nɔɔnʊ wʊlʊ bɪcɑrɪ nɪ tɪn, o dɑɪ Zezi nɔɔnʊ. ¹⁰ Zezi Krisi na wʊ ɑ bɪcɑrɪ nɪ tɪn, o Joro kʊm mʊ pɑɪ ɑ ɲwɪ dɪ Wɛ, ɑ na nɛ cɪgɑ Dɪ

tee ni tun njwaani. Á yira yam nan manj sɪ ya ti mu lwarim dim njwaani. ¹¹ We mu bi Zezi DI pa o yagi tɔvni. Kuntu njwaani, DI Joro kum na sɪni kɔ wɔ á bicara ni, We wó pa abam yira yalɔ na manj sɪ ya ti tun joori ya na njwɔ, DI Joro kum na wɔ á bicara ni tun njwaani.

¹² Kuntu, a ko-biə-ba, dí manj sɪ dí taá njwɔ ni We Joro kum na lagɪ te tun mu, sɪ kɔ dai sɪ dí taá tɔgɪ wo-yɔɔrv tɪv nabiinə wɔbɔnjɔ na lagɪ tun. ¹³ Bɛnjwaani, á na tɔgɪ wo-yɔɔrv tɪv nabiinə wɔbɔnjɔ na lagɪ tun, tɔvni wó ja abam. Kɔ daari, á nan na tɔgɪ We Joro kum dam njwaani á cɪ á tɪti dɪ kəm-balwaarɔ tɪv á fra na zɔvri tun, á wó na njwɔ We tee ni. ¹⁴ Balɔ maama na pai We Joro kum bri-ba cwənjə tun yɪ We biə mu. ¹⁵ Joro kulɔ We na kɪ á bicara ni tun ba pai fɔvni jɪgɪ abam daga ni gambɛ te. We Joro kum nan pai á yɪ We biə mu. Kɔ maa pai dí jɪgɪ cwənjə sɪ dí bənjɪ We ni Dí Ko Baba. ¹⁶ We Joro kum mu pai dɪbam jwəeru tum lwarɪ ni dí sɪni dí yɪ We biə mu. ¹⁷ Dí na yɪ We biə tun, dí wó ba dí na wo-laaru tɪv maama DI na tinjɪ sɪ DI pa DI biə bam tun. Dí wó tɔgɪ dɪ DI Bu Zezi Krisi dí jonjɪ kulɔ maama We na tinjɪ sɪ DI pa-o tun. Dí na tɔgɪ dɪ Zezi dí na yaara, dí laan wó ba dí tɔgɪ did-o dí na paari zulə.

Dí jɪgɪ tɪna ni dí wó na paari-zulə We tee ni

¹⁸ Amɔ ye ni dí na jɪgɪ yaara yalɔ lele tun bá wanɪ ya taa mai dɪ paari-zulə yalɔ dí na wó na We tee ni tun. ¹⁹ We na kɪ wəenu tɪv maama tun tiini tɪ lagɪ sɪ tɪ na de dim We na wó ba DI bri DI biə bam paari-zulə jaja tun. ²⁰ Wəenu tɪv maama We na kɪ tun tu tɪ daa ba jɪgɪ kuri. Kɔ nan dai wəenu tum tɪti mu lagɪ kuntu. Kɔ yɪ We mu pɛ tɪ jɪ kafɛ, yɪ DI nan pai tɪ ta

jɪgɪ tɪna ni, ²¹ wəenu tɪv maama DI na kɪ tun wó ba tɪ na vrɪm, sɪ tɪ daa yɪ cɔgɪ ni tɪ zɪm na yəni tɪ cɔgɪ te tun. We wó fɔgɪ DI kwɛ-tɪ sɪ tɪ laan ba tɪ taa jɪgɪ lam DI tee ni, sɪ kɔ manj dɪ DI biə bam na wó na paari-zulə yalɔ tun.

²² Dí nan ye ni wəenu tɪv maama We na kɪ tun jɪgɪ cam mu dɪ zɪm maama, ni kaani na vri pugə yɪ o kɔni te tun. ²³ Kɔ nan dai wəenu tum kuntu yiranɪ, kɔ yɪ dɪ dɪbam balɔ We na kɪ DI Jorokum dí bicara ni tun dɪ mu. Kuntu mu yɪ We dayigə pɛeri dɪv na bri ni dí wó ba dí na DI wo-laaru tum maama. Dɪbam dɪ nan kɔni mu, yɪ dí jɪgɪ tɪna dí cəgɪ manj kam We na wó pa dí jɪ DI tɪti sɔnjɔ biə, sɪ DI vri dí yira yam yaara maama wɔni. ²⁴ We na vri dɪbam tun mu pai dí jɪgɪ tɪna ni dí wó na kulɔ DI na wó pa dɪbam tun. Dí ya na manj dí na kulɔ dí na jɪgɪ tɪna kɔ njwaani tun, dí ya daa bá ta jɪgɪ kɔ tɪna. Nɔɔn-nɔɔnv ba ta tɪni kulɔ o na manj o na tun. ²⁵ Dí nan ta jɪgɪ tɪna sɪ dí wó na We wo-laaru tɪv dí ta na wó nɛ tun. Kuntu njwaani mu dí zuri dí yira dí cəgɪ tɪ manj kam.

²⁶ We Joro kum dɪ nan wəli dɪbam, dí na bwənə tun njwaani. Dɪbam yəri dí na wó loori We te sɪ kɔ manj tun. DI Joro kum nan loori-DI kɔ pa dɪbam dɪ njwana yalɔ na bá wanɪ ya ta dɪ nabiinə bitari tun. ²⁷ We nan ye dí bicara na yɪ te tun, yɪ DI kwəri DI ye DI Joro kum dɪ wɔbɔnjɔ na lagɪ kulɔ tun, bɛnjwaani We Joro kum tɔgɪ We wɔbɔnjɔ na lagɪ te tun mu, yɪ kɔ loori We kɔ pa dɪbam balɔ na yɪ DI nɔɔna tun.

²⁸ Dí ye ni balɔ na soe We yɪ DI bənjɪ-ba ni DI na manj DI li wɔbɔnjɔ te tun, DI kɪ-ba lanyiranɪ wɔnjɔ maama wɔni. ²⁹ We deen manj DI jɪgɪ bantɔ wɔbɔnjɔ DI bicari ni faja faja mu, yɪ DI daari DI kuri-ba sɪ ba laan ba ba taa nyt

nɪ DI Bu wɔm na yɪ te tɪn. Kuntɔ ma wɔ pa Wɛ Bu Zezi na nyaana zanzan, balɔ dɪ na yɪ Wɛ biə yɪ ba sanɪ o kwaga tɪn ŋwaanɪ. ³⁰ Wɛ nan na manɪ DI kuri balɔ tɪn mu DI bɛnɪ sɪ ba taa yɪ DI nɔɔna. DI na bɛnɪ-ba kuntɔ tɪn, DI ma pa ba na cɪga DI tee nɪ. Balɔ DI na pɛ ba na cɪga kam tɪn mu DI pɛ ba na paari-zulə DI tee nɪ.

Wɛ sono kum na tiini kɔ dagi te tɪn

³¹ Kɔ na yɪ kuntɔ tɪn, dɪ wɔ ta nɪ bɛɛ mu? Wɛ na wɔra dɪ dɪbam tɪn, nɔɔnɔ wɔɔ mu wɔ wanti o cɔgi dɪbam? ³² Wɛ nan wɔ vɪn sɪ DI titi Bu wɔm na yaara, yɪ DI sɛ DI kɪ-o nabiinə jɪja nɪ sɪ o ti dɪbam maama ŋwaanɪ. Wɛ na pɛ dɪbam DI Bu wɔm kuntɔ tɪn, DI ta wɔ kwe wo-laarɔ maama DI pa dɪbam zaanɪ DI wɛli da. ³³ Nɔɔn-nɔɔnɔ bɑ wanti o co dɪbam balɔ Wɛ na kuri tɪn DI yigə nɪ. Bɛnɔwaanɪ kɔ yɪ Wɛ titi mu pɛ dɪ na cɪga DI tee nɪ. ³⁴ Nɔɔn-nɔɔnɔ bɑ wanti o pa dɪ ga bura Wɛ tee nɪ. Bɛnɔwaanɪ kɔ yɪ Zezi Krisi titi mu tigi dɪbam ŋwaanɪ, yɪ o joori o bi o yagi tɔnɪ o jigi ŋwia Wɛ tee nɪ. O laan maa je Wɛ jazim nɪ yɪ o loori Wɛ o pa dɪbam. ³⁵ Nɔɔn-nɔɔnɔ bɑ wanti o cɔgi dɪbam dɪ Zezi Krisi sono kum daanɪ. Yaara mu wɔ wanti ya cɔgi dɪbam dɪ Zezi Krisi sono kum na? Wɔ-cɔgɔ mu naa, bɛɛsa mu naa, kana mu naa, yinigə mu naa, cam dɪlɔ na wɔ ba tɪn mu naa, naa tɔnɪ mu? Awo, ti bɑ wanti ti cɔgi dɪbam dɪ Zezi Krisi sono kum daanɪ. ³⁶ Kɔ pupunɪ Wɛ tɔnɔ kum wɔnɪ kɔ wɪ:

«Dɪbam na yɪ nmɔ Wɛ nɔɔna tɪn mu pai dɪ tɔgi tɔnɪ wɔ dɪ kɛ dɛ maama.

Ba kwe dɪbam ba ma ji nɪ peeni silɔ ba na jigi ba ve ba gu te tɪn mu.»

³⁷ Wɛ nan na soe dɪbam tɪn, DI tiini DI pai dɪbam wɔnɔ wəɔnu tɪm kuntɔ maama wɔnɪ. ³⁸ Bɛnɔwaanɪ

amu ye lanyiranɪ nɪ kulɔkulɔ tɛrə kɔ na wɔ wanti kɔ cɔgi dɪbam dɪ Wɛ sono kum daanɪ. Kɔ na yɪ tɔnɪ naa ŋwia, naa kɔ na yɪ malesɪ naa weyuu tɪlampolo dɪdɛera bam maama, naa kɔ na yɪ zim wəɔnu naa jwa wəɔnu tɪlɔ na bɪnɪ tɪn, naa wəɔnu tɪlɔ maama na jigi dam nabiinə banɔ nɪ tɪn, ³⁹ kɔ na yɪ wəɔnu tɪlɔ na jigi dam weyuu tɪlampolo nɪ dɪ tɪlɔ na jigi dam tɪga kuri nɪ tɪn, naa wəɔnu tɪlɔ maama Wɛ na kɪ tɪn, tintɔ maama wɔnɪ kulɔkulɔ bɑ wanti kɔ cɔgi dɪbam dɪ Wɛ sono kum daanɪ, bɛnɔwaanɪ kɔ yɪ sono kulɔ Wɛ na jigi dɪ dɪbam dɪ Yuutu Zezi Krisi ŋwaanɪ tɪn mu.

9

Wɛ na kuri balɔ sɪ ba taa yɪ DI nɔɔna tɪn

¹ Amɔ na yɪ Zezi Krisi nɔɔnɔ tɪn, a ŋɔnɔ cɪga mu sɪ kɔ dai vwan. Wɛ Jorokum na wɔ a bɪcarɪ nɪ tɪn mu pai a ye nɪ kɔ sunɪ kɔ yɪ cɪga mu, ² dɪ a na brɪ nɪ a wɔ tiini kɔ cɔgi yɪ a jigi liə manɔ maama amɔ titi dwi tiinə bam ŋwaanɪ dɪ ba na wɔ sɛ Zezi Krisi tɪn. ³ A ya wɔ ta lagɪ sɪ Wɛ cɔgi amɔ titi DI daari DI pɔɔri-nɪ Zezi Krisi tee nɪ, dɪ kɔ na wɔ wanti kɔ pa a ko-biə Zwifə bam na vrim. ⁴ Ba yɪ Yisrayelɔdwi tiinə mu. Kɔ yɪ bantɔ mu Wɛ dɛɛn pɛ ba ji DI biə, yɪ DI pa-ba DI paari-zulə yam. DI ma go ni nɪ DI wɔ ta wɔra dɪ ba, yɪ DI daari DI kɪ DI cullu tɪm ba jɪja nɪ. DI ma brɪ-ba ba na manɪ sɪ ba taa zuli-DI te tɪn. DI ma daari DI go niə dɪ ba. ⁵ Ba dwi dɪm kuri nuɪi dɪbam nabaarɔ Abrahamdwi dɪm wɔnɪ mu. Ba na lɔgi Zezi Krisi lɔgɔ banɔ nɪ tɪn, kɔ yɪ bantɔ dwi dɪm wɔnɪ mu ba lɔg-o. Wɔntɔ mu yɪ wəɔnu maama Tu. O maa yɪ Wɛ yɪ o manɪ dɪ zulə sɪ kɔ taa ve manɔ kalɔ na ba ti tɪn. Amina.

⁶ A nan ba lagɪ a ta nɪ Wɛ na goni DI ni sɪ DI kɪ kulɔ tɪn jigi kafe.

Benjwaani ku dai ni Yisrayeli dwi tiinē bam maama mu sūni ba yi Yisrayeli tiinē ciga ciga We yigē ni. ⁷ Abraham dwi tiinē bam maama nan dai o biē ciga ciga We yigē ni. We deen tagi di Abraham DI wi: «Nmū bu Yizaki dwi dīm yirani mu wū ta yi n dwi tiinē ciga ciga.» ⁸ Ku bri ni We tee ni, ku dai biē balu maama Abraham na lugi tin mu yi We biē ciga ciga. Ku nan yi biē balu We na goni ni ba njwaani tin mu sūni ba yi DI biē ciga ciga. ⁹ Benjwaani We deen goni ni DI wi: «Maŋa kam kuntu na joori ka yi, amu wū joori a ba di Saralugi bēkərə.»

¹⁰ Ku de kuntu mu yi dibam nabaaru Yizaki kaani Rabeka deen ja pugē o lu yiywa bale. ¹¹⁻¹² Maŋa kam Rabeka ta na wu lugi o biē bale bam yi ba daa ta yəri lanyirani naa balorō tin, We deen tagi did-o DI wi: «Nakwi wum mu wū ta yi o nyaani wum tintuŋnu.» Ku ki kuntu si We na kuri-ba daani te tin mu togi DI na maŋi DI li wubunja te tin. Ku bri ni We kurim dīm togi DI na bəŋi wulu si o taa yi DI nōonu tin mu, si ku dai nōonu wum titunja njwaani, ¹³ ni ku daa ta na pupuni We tōnō kum wuni ku wi: «Amu soe Zakobi, yi a daari a yagi Ezayu.»

¹⁴ Dī nan wū ta ni bēe mu? Dī bá wani dī ta ni We ba jigi ciga di DI na ki te tin. ¹⁵ Benjwaani We deen tagi di Moyisi DI wi:

«Amu wū ja nōonu wulu njwanja a na lugi tin mu,
yi a daari a duri nōonu wulu
yibwānē
a na lugi tin.»

¹⁶ Kuntu bri ni ku maama togi We na jigi nōona njwanja te tin mu, si ku dai nabiinē wubunja na lugi kulb tin naa ba titunja na yi te tin njwaani. ¹⁷ Ku pupuni We tōnō kum wuni, ni We deen tagi di Ezipipa-faru wum DI wi: «Amu

pe n di paari si a wani a togi nmu njwaani mu a bri nōona amu dam dīm na mai te tin, si ku pa nōona taa zəŋi amu yiri dīm lugu bəŋa maama ni.» ¹⁸ Ku bri ni We duri balu njwanja DI na lugi tin mu, yi DI daari DI pa badonnē ta ku ba wuru ni DI na lugi te tin.

We jigi ni si DI ki DI wubunja na lugi te tin

¹⁹ Abam wu didwa wai o bwe amu ni: «Ku na yi kuntu, bēe mu yi We nan bri ni nōona ki ba cōgi? Nōon-nōonu nan bá wani o yin kulb We na lugi si o ki tin.» ²⁰ Nabiinu yi wōō mu si o wani o magi kantōgo di We? Kuntu tin, kamōgo wū wani ku bwe ku mōru wum ni: «Bēe mu yi n mōni tintu don» na? ²¹ Benjwaani kamō-mōru wum jigi cwəŋə si o kwe dōgo o ma mo kamwaru tlu dwi maama o na lugi tin. O wai o ce dōgo kum kuntu o maa mōoni kamōgo si ku taa yi lūnni nyim, yi o daari o mōoni kudon si ku taa yi titunja nyim.

²² Ku nan yi kuntu mu di We. DI na lugi si DI bri nōona DI ban-zōŋo kum di DI dam dīm na mai te tin, DI jigi cwəŋə si DI ki kuntu. DI nan puuni DI bani mu di balu na pe DI bani zaŋi yi ba maŋi di cōgim tin, ²³ si DI daari DI pa nōona balu DI na jigi ba njwanja tin togi ba na DI paari dīm na tiini di jigi zulē te tin. Bantu mu yi balu DI na maŋi DI li si ba zu DI paari zulē yam wuni tin. ²⁴ Ku nan yi dibam mu kuntu. We mu kuri dibam nabiinē dwi maama wuni, yi ku dai Zwifə dwi dīm yirani má wuni, ²⁵ ni ku na maŋi ku pupuni Oze tōnō kum wuni te tin. We deen tagi DI wi:

«Nōona balu ya na dai amu nōona tin,
mu a laan wū bəŋi-ba ni amu nōona.
Dwi tiinē balu amu ya na ba soe tin,

mu a laan wó bəŋi-ba ni amu non-sonnu.»

26 «Je silu ni nóo We ya na tagi di ba DI wi,

ba dai DI nɔɔna tin, ku yi daani mu ba laan wó bəŋi-ba ni

Nwɔa Tu Baŋa-We biə.»

27 Ezayidi deen tagi Yisrayel tiinə bam taani o wi:

«Yisrayel tiinə bam na manɔ ba tiini ba daga

ni bugə ni kasollu na daga te tin, ba funtin yirani mu wó na vrim.

28 Benwaani Yuutu Baŋa-We bá daani si DI ki kulɔ maama DI na manɔ DI li wɔbɔŋa si DI ki tin lugu baŋa ni.»

29 Ku ta yi nuneeni Ezayi na manɔ o ta te o wi:

«Dam-fɔɔ Tu Baŋa-We ya na wu daari dibam biə badaara DI yagi,

si ku pa dí dwi dum tonɔ,

dí ya wó ti mu,

ni Sodɔmdi Gomɔɔri tiinə bam dwi dum deen na ti te tin.»

30 Dí nan wó ta ni bee mu? Dwi-getiinə balu ya na ba kwaani si ba na ciga We tee ni tin laan mu tu ba na ciga We tee ni, ba na ki ba wu-didua di We tin njwaani. 31 Ku daari, Yisrayel tiinə bam na tiini ba kwaani si ba na ciga We tee ni DI cullu tum tɔgum njwaani tin, ba wu ne. 32 Bee mu yi ba nan wu ne ciga We tee ni? Bantu ya bɔŋi si ba na ciga ba kəm-laaru tum njwaani mu, yi ku dai ni ba ki ba wu-didua di We. Ba na vin si ba se We kontu tin, ku maa nyi di ba magi ba naga mu di kandwe dilu na pai nɔɔna tri ba tu tin, 33 ni ku na manɔ ku pupuni We tɔɔɔ kum wuni ku wi:

«Nii-na, amu We lagɔ a cwi kandwe mu Siyɔnni.

Di maa yi kandwe dilu nɔɔna na wó magi ba titi di di ba tu tɔga ni tin.

Ku daari nɔɔnu wulu na ki o wu-didua di wulu na yi kandwe dum kontu tin,

cavura bá fɔɔɔ ya ja kontu tu.»

10

1 A ko-biə-ba, amu tiini a laga si Yisrayel tiinə bam na vrim, yi a yəni a loori We a pa-ba ku njwaani. 2 Amu wó wanti a pa ciga ni ba tiini ba lagɔ si ba tɔŋi ba pa We, ba nan yəri cwəŋə kalu ba na manɔ si ba tɔɔɔ tin mu. 3 Ba maa yəri cwəŋə kalu We na pe si nabiinə tɔɔɔ da ba ma na ciga DI tee ni tin. Ba maa tɔŋi ba titi cwəŋə si ba maa na ciga We tee ni, yi ba ba se si ba taa tɔɔɔ cwəŋə kalu We na tɔŋi tin. 4 Zezi Krisi mu pe We cullu tum tɔgum cwəŋə kam laan ba ka kweeli, ku ma pa balu maama na ki ba wu-didua did-o tin laan na ciga We tee ni.

Nɔɔnu wulu maama na ki o wu-didua di Zezi tin wó na vrim

5 Moyisi deen pupuni nɔɔnu na wó ki te si o ma na ciga We tee ni DI cullu tum tɔgum njwaani tin. O pupuni o wi: «Wulu na ki We cullu tum na wi te tin wó na njwa ku njwaani.» 6 Ku nan daa na yi nɔɔnu na wó ki te si o ma na ciga We tee ni o na ki o wu-didua di DI tin njwaani, ku pupuni ku wi: «Yi zaŋi n bwe n titi nuneeni, wɔɔ mu wó wanti o di We-sɔŋɔ?» Ku lagɔ ku ta ni, si o pa Zezi Krisi tu o ba o zəni dibam. 7 «Nan yi bwe n titi ni, wɔɔ mu wó wanti o tu curu?» Ku lagɔ ku ta ni, si o pa Zezi bi o yagi tɔɔni si o joori o ba. 8 Ku nan manɔ ku pupuni ku wi: «We taani dum dai yigə yigə di nmu, di wu nmu ni ni di n bicari ni.» Kwərə kam kontu mu dibam tɔɔɔ dí bri nɔɔna si ba ki ba wu-didua di Zezi. 9 Ku tagi ku wi, nmu na tagi di n ni ni Zezi mu yi wɔŋo maama Yuutu, yi nmu na se n bicari ni, si We sɔni DI bi-o DI pa o yagi tɔɔni, We wó vrim. 10 Benwaani, ku yi nmu bicari ni mu ní se di n wu-didua yi n na ciga We tee ni, yi nmu wó ma

n ni mu n ta jaja ni Zezi mu yi Yuutu, si n ma n na vrim. ¹¹ Ku pupuni We tɔnɔ kum wɔni ku wi: «Wɔlu maama na ki o wu-didɔa did-o tin, cavura bá ja kuntu tu.» ¹² Kuntu, ku yi bidwi mu di nɔɔna maama, ku na yi Zwifə di dwi-ge tiinə bam di. Ba maama Yuutu yi didɔa mu, yi wuntu mu yəni o paɪ balu maama na looro tin zənə zanzan. ¹³ Bɛɲwaani, «wɔlu maama na loori zənə di Yuutu wɔm yiri nwaani tin wɔ na vrim.»

¹⁴ Ku nan na yi kuntu tin, nɔɔna wɔ ki ta mu ba loori zənə o tee ni, yi ba wɔ ki ba wu-didɔa did-o? Ba nan wɔ ki ta mu ba ki ba wu-didɔa did-o, yi ba wɔ ni o kwərə? Ba nan wɔ ki ta mu ba ni o kwərə yi nɔɔn-nɔɔn wɔ tɔɔl-ka o bri-ba? ¹⁵ Nɔɔnɔ nan wɔ ki ta mu o vu o tɔɔl We kwər-ywəŋə kam o bri-ba di ba na wɔ tɔŋ-o? Ku nan pupuni We tɔnɔ kum wɔni ku wi: «Balɔ na beeri ba tɔɔl We kwər-ywəŋə kam ba bri nɔɔna tin vəŋə jigi wɔpolo mu.»

¹⁶ Ku nan dai ni nɔɔna maama mu se We kwər-ywəŋə kam. Eza-yidɛɛn tagi o wi: «Yuutu Baŋa-We, wɔɔ mu jonji dibam ni-taani dɔm?» ¹⁷ Kuntu ma bri ni nɔɔna zwa na ni kulɔ tin, mu ba ki ba wu-didɔa di ku. Taani dilɔ ba nan na wɔ ni tin mu yi Zezi Krisi kwərə kam.

¹⁸ Amu lagɪ a bwe a nii, Yisrayeli tiinə bam wɔ ni We kwərə kam mu na? Ku yi ciga ba ni-ka, ni We tɔnɔ kum na tagi ku wi:

«Ba tɔɔl o kwərə kam lugu baŋa je maama,

yi ba ni-taani jagɪ di yi je maama.»

¹⁹ Amu ta lagɪ a bwe a nii, Yisrayeli tiinə bam suni ba wɔ ni We taani dɔm kuri mu na? Ba niə. Dayigə tin, We dɛɛn tɔgi Moyisɪnwaani mu DI ta di ba DI wi:

«Amu wɔ pa abam taá jigi wu-guɔ di dwi tiinə balu na dai amu nɔɔna tin.

Amu wɔ pa abam bana zanɪ di nɔɔna balu na yəri kulɔkulɔ tin.»

²⁰ Kuntu kwaga ni Ezayi dɛɛn ne baari yi o ta o wi:

«Nɔɔna balu ya na ba buŋi si ba ba ba se amu We tin, bantu laan mu tu ba se amu.

Amu pɛ balu na manɪ ba wɔ bwe amu bwia tin mu ba ba lwarɪ amu.»

²¹ Ku nan na yi Yisrayeli tiinə bam, We tagɪ DI wi:

«De maama wɔni amu te a jia si a ma jonji abam, yi á vin si á ba amu te.»

11

We wɔ yagi Yisrayeli tiinə bam

¹ Kuntu tin, amu ta lagɪ a bwe a nii, We vin DI titi nɔɔna Yisrayelitiinə bam mu na? Aye! Ku dai kuntu. Amu titi di yi Yisrayeli dwi tu mu. A yi Abrahamnaa mu, yi a nunji Benzamendwi dɔm wɔni. ² We wɔ vin DI nɔɔna balu DI na manɪ DI kuri pulim ni tin. Abam nan manɪ á ye We tɔnɔ kum na tagɪ Eli taani te, di o na warɪ We o ta Yisrayeli tiinə bam na ki te yi ku wɔ manɪ tin. ³ O dɛɛn warɪ We o wi: «Yuutu Baŋa-We, ba gu nmu nijonjə bam maama, yi ba daari ba cɔgi nmu kaanum bimbina yam. Ku laan daari amu yiranɪ mu, yi ba kwaani si ba gu amu di.»

⁴ We nan lər-o DI wi bɛɛ mu? DI dɛɛn wi: «Amu li nɔɔna murr-turpe mu (7.000), si ba taa yi amu titi nɔɔna. Bantu ta wɔ fɔgi ba kuni doonə ba zuli Baali.»

⁵ Ku nan ta yi bidwi mu di zim maama. Nɔɔna finfin ta mu daari, We na tɔgi DI zaani dɔm nwaani DI kuri-ba tin. ⁶ We de DI zaani dɔm nwaani mu DI kuri-ba, si ku dai ba titɔŋ-njuna nwaani.

Ku ya na yi ba tituŋ-ŋona ŋwaani mu We kuri-ba, ku ya daa ba ta yi DI zaani dum DI na pe-ba tin ŋwaani.

7 Ku bri ni Yisrayeli tiine bam wu ne ciga kalu ba na kwaanu si ba na We tee ni tin. Nɔɔna balu We na kuri tin nan mu ne-ka. Balu na daari tin bicari digili. 8 Ku maa ki-ba ni ku na pupuni te We tɔnɔ kum wɔni ku wɔ:

«We mu pe ba wɔbɔŋa ti, yi ba daa ba ni kulukulu kuri. Di zim maama, ba yiɔ ta ba nai, yi ba zwa di kwarimi di We ciga kam.»

9 Davididi deen tagi ba taani o wɔ: «We wɔ pa ywɔɔni dɔlu ba na bɔŋi si ba di tin pipiri di ji wɔŋo kulu na wɔ ja-ba ku cɔgi, ni cikɔ na jaani-ba te tin.

Ku maa wɔ pa We pa ba na cam yi ba tu tga ni.

10 We wɔ pa ba yiɔ dwe yi ba daa ba ta nai.

DI maa wɔ pa ba yira ce di yaara taan, manja maama.»

11 Amu ta lagi a bwe a nii, Yisrayeli tiine bam na tri ba tu kuntu tin, ku bri ni ba daa ba wani ba zanɔ ba joori ba fɔgi di We mu na? Aye! Bantu na vin We ciga kam te tin mu pe dwi-ge tiine wani ba na vrim We tee ni. We ki kuntu si ku pa Yisrayeli tiine bam mu taa jigi wu-guu di ba. 12 Yisrayeli tiine bam na ki ba cɔgi tin mu pe nabiine maama wani ba na zɔnɔ lanyiranu We tee ni. Bantu na ge kulu ba na manɔ si ba na tin mu pe dwi-ge tiine na cwɔŋɔ ba jɔŋi We zɔnɔ yam. Ku bri ni Yisrayeli tiine kɔgɔ kulu na wɔ ba tɔgi We tin na puli ku ti, kuu pa nɔɔna na We zɔnɔ zanzan ku ja gaali.

We na vri dwi-ge tiine te tin

13 Ku yi di abam dwi-ge tiine mu a lagi a ta taani duntu. Amu na yi Zezi tintuŋnu si a taa tɔɔh

o kwɔrɔ kam a bri dwi-ge tiine tin, a bri ni ku tiini ku yi tituŋ-kamunu mu. 14 Amu kwaanu a tɔŋi si ku pa wu-guu mu ja a donnɔ Yisrayel tiine bam, si ku wani ku pa We vri ba badonnɔ amu tituŋa yam ŋwaani. 15 We na yagi bantɔ tin, ku pe lugu banja dwi tiine maama laan ba ba fɔgi di We. Ku daari manja kalu We na wɔ joori DI jɔŋi-ba tin, kuu ta nyi di twa na joori ba na ŋwɔa te tin mu.

16 Di ye ni, nmu na de yigɔ n fɔ dɔpe n tiŋi We ŋwaani, dɔlu maama na daari tin daa ta yi We nyim mu. Tiu kuri na yi We nyim, ku ne sim maama di yi We nyim mu. 17 Yisrayeli tiine bam nyi di Olivitiu ba na jɔri gaari wɔni te tin mu. Ku yi nɔnɛni We mu goni tiu kum kuntu ne sɔdaara DI yagi, yi DI daari DI kwe Olivi tiu kulu na wu gaa wɔni tin ne DI tɔŋi DI gwaani ne sɔdonnɔ sim wɔni. Abam balu na yi dwi-ge tiine tin nyi di ne silu ba na tɔŋi tin mu. Si laan ma wɔri yi si tɔgi si nai tiu kum kugu kum nyua kam. 18 Kuntu ŋwaani, nmu yi ta n gooni ne silu ba na goni ba yagi tin. Nmu na bri n titi kuntu, ta n ye si ku dai nmu mu pai tiu kum kugu kum ziga. Ku yi kugu kum mu jigi nmu. 19 Nmu nan wai n te ni: «We goni ne sim kuntu DI yagi, ku daari si amu mu na jɔgɔ a tɔŋi tiu kum yira ni.» 20 Ku sɔni ku ki kuntu mu. We nan goni ne sim kuntu DI yagi, ba na wu ki ba wu-dɔɔba di DI tin ŋwaani mu. Nmu nan na wani n tɔŋi tiu kum yira ni tin, ku yi n na ki n wu-dɔɔba di We tin ŋwaani mu. Nan yi zanɔ n ta n ki kamunni, za n ta n kwari We. 21 Beŋwaani, We na wu se si DI yagi tiu kum titi ne sim si je ni tin, nmu di na ba jigi wu-dɔɔba di DI, DI ba yagi-m da.

22 Ku maama nan bri We na ki nɔɔna lanyiranu te, yi DI daari DI

vanj nɔɔna zwa te tun mu. Ku na yi balu na ki ba cɔgi tun, DI vanj ba zwa mu. Ku daari, nmu nan na wu yagi We cwɔnjɔ kam togum, DI wó ta ki nmu lanyirani. Nmu nan na yagi We cwɔnjɔ kam, DI laan wó go nmu di DI yagi mu ni tiu naga te. ²³ Yisrayeli tiinɔ bam nan na ki ba wu-didua ba se We, baá joori ba na ba jɔgɔ kam. We wó wani DI joori DI tonji-ba da. ²⁴ Kuntu tun, nmu wulu na yi dwige tu tun nyi di naga kalu We na goni Olivi tiu kulɔ na wu gaa wɔni tun yira ni mu. DI ma pa nmu tonji Olivi tiu kulɔ na wu gaari wɔni tun yira ni, yi ku dai ni nɔɔna na yɔni ba ki te tun. Kuntu nwanu ku bá ta cana di We si DI joori DI tonji ne silu DI ya na goni tin si titi kugu kum je ni.

We jigi nɔɔna maama nwanja si DI vri-ba

²⁵ A ko-biɔ-ba, amu lagi si á lwaru We ciga kalu deen na səgi tun mu. Abam na sɔni á lwaru kuntu, á daa bá ta buɔi ni á yi swan tiinɔ. Ku na yi te tun, lele kuntu Yisrayelitiinɔ badaara wuru digili yi ba wari We ciga kam kuri ba ni. Ku nan wó ta yi kuntu, si ku vu ku yi manja kam dwi-getiinɔ balu na se We tun kɔgɔ kum na wó puli ku ti tun. ²⁶ Kuntu, Yisrayeli tiinɔ kɔgɔ kum maama laan wó na vrim, ni ku na pupɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wɔ:

«Wulu na pai nɔɔna na vrim tun wó nuɔi Siyɔnni o ba, yi oó pa Zakɔbidwi tiinɔ bam lwarum dum ti.

²⁷ Amu We wó go ni duntu a pa-ba, ni amu wó saari ba lwarum dum a yagi.»

²⁸ Yisrayeli tiinɔ bam na vin We kwɛr-ywɔnjɔ kam tun, ba jigi We duna mu, yi kuntu laan pa abam dwi-ge tiinɔ bam na vrim We tee ni. Ku daari, ku na yi We na kuri nɔɔna si ba taa yi DI nɔɔna te tun laɔa ni, DI soe

Yisrayeli tiinɔ bam, DI deen na goni ni di ba nabaara bam tun nwanu. ²⁹ We nan ba ki a ya na maani, di DI na kuri nɔɔna yi DI ki-ba lanyirani te tun. ³⁰ Abam dwi-ge tiinɔ deen ya vin We mu, yi á laan ba á lwaru DI yibwɛndurɔ kam, Yisrayeli tiinɔ bam na vin We tun nwanu. ³¹ Bantu di laan tu ba vin We ni, yi abam na We yibwɛnɔ kam, si ku wani ku pa bantu di laan ba ba lwaru DI yibwɛn-durɔ kam na yi te tun. ³² We nan pe nɔɔna maama nyi ni ba wu pɔna digɔ ni mu te, ba na vin DI ni tun nwanu, si DI laan wani DI duri ba maama yibwɛnɔ.

³³ Maani-na á nii We zaani dum na tiini di dagi te.

We wubuɔa di DI yɛno kum di ma tiini ku lirɔ.

Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o lwaru DI na li wubuɔa si DI ki te tun,

naa o lwaru cwe silu DI na togi tun, ni ku na pupɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wɔ:

³⁴ «Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o lwaru Baɔa-We wubuɔa,

naa o bri-DI DI na wó ki te tun.

³⁵ Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o kwe o wɔɔo

o jini We.»

³⁶ Beɔnwanu wɔɔnu maama nuɔi We te mu,

yi duntu mu nii ti maama baɔa ni, yi ti maama yi duntu nyim mu.

We manj di zulɔ mu, si ku taa ve manja kalu na ba ti tun. Amina.

12

We nɔɔna na manj si ba taa nwanu te tun

¹ A ko-biɔ-ba, We na tiini DI jigi abam nwanu kuntu tun, a loori abam si á kwe á titi á pa We nuneeni ba na me wɔɔo ba ki kaanum ba pa We tun, si á taá nwanu di wu-pɔɔo, si ku poli We wu lanyirani. Kuntu mu yi zulɔ yalu na manj si á pa We tun. ² A yi pa á wubuɔa taa togi balu na yɔri We

tɪn cwe sɪm. Kwaanɪ-na sɪ Wɛ pa á taá jɪgɪ wɔbɔŋ-dɔvra, sɪ kɔ læni á ŋwɪa kam maama. Abam laan wɔ ba á lwarɪ Wɛ wɔbɔŋa na lagɪ sɪ á kɪ kɔlɔ tɪn, yɪ á wɔ lwarɪ nɪ kɔ tiini kɔ lana cɪga cɪga yɪ kɔ poli Dɪ wɔ.

³ Wɛ na kɪ-nɪ yu-yoŋo sɪ a taa yɪ Dɪ tɪntɔŋnɔ tɪn, a lagɪ a ta dɪ abam maama sɪ á yɪ taá bɔŋɪ kamunni á pa á tɪtɪ, nɪ á dwe á na maŋɪ á yɪ te tɪn. Á nan taá jɪgɪ wɔbɔŋ-ŋɔna, sɪ kɔ maŋɪ dɪ Wɛ na pɛ abam dɪdɔba dɪdɔba pɛɛrɪ te á na kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ tɪn ŋwaanɪ. ⁴ Nabitɪnu yɪra yɪ woŋo dɪdɔba mɔ, yɪ ya laan pɔɔrɪ te dwi tɛrɪ tɛrɪ. Jɛgɛ maama nan jɪgɪ ka tɪtɔŋa mɔ yɪra yam wɔnɪ. ⁵ Kɔ nan yɪ bɪdɔwɪ mɔ dɪ dɪbam balɔ dɪ na ŋwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn. Dɪ tiini dɪ daga, yɪ dɪ nan yɪ kɔgɔ dɪdɔba mɔ. Dɪbam maama dɪdɔba dɪdɔba maa tɔŋɪ dɪ wɛlɪ daanɪ, nɪ yɪra yam je sɪm dwi tɛrɪ tɛrɪ na tɔŋɪ sɪ zɔni daanɪ te tɪn. ⁶ Wɛ-pɛɛra yalɔ Dɪ na pɛ dɪbam tɪn yɪ dwi tɛrɪ tɛrɪ mɔ, nɪ Dɪ na pɛ dɪbam zaanɪ te tɪn. Wɛ na pɛ wɔlɔ wai o ŋɔɔnɪ yɪyɪu-ŋwɛ tɪn, kɔntɔ tu maŋɪ sɪ o taa tɔgɪ o na jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ te tɪn mɔ o ma ŋɔɔnɪ-sɪ. ⁷ Wɛ na pɛ wɔlɔ wai o tɔŋɪ o wɛlɪ o donnɛ tɪn, kɔntɔ tu maŋɪ sɪ o taa tɔŋɪ kɔntɔ mɔ. Wɔlɔ Wɛ na pɛ o wai o bɪrɪ o donnɛ Wɛ cɪga kam tɪn, sɪ o dɪ kwaanɪ o taa bɪrɪ-ka. ⁸ Wɛ na pɛ wɔlɔ wai o kwe nɔɔna sɪ ba na baarɪ tɪn maŋɪ sɪ o taa kɪ kɔntɔ mɔ. Wɔlɔ dɪ na cɛ o wɛənu o maa zɔni o donnɛ tɪn maŋɪ sɪ o ma o wɔ-yoŋo mɔ o wɛlɪ-ba lanyiranɪ. Wɔlɔ nan na yɪ nɔɔna yɪgɛ tu tɪn maŋɪ sɪ o kwaanɪ o taa bɪrɪ-ba cwɛŋɛ lanyiranɪ. Wɔlɔ nan na durɪ o donnɛ yɪbwɛnɛ tɪn maŋɪ sɪ o taa kɪ-kɔ dɪ wɔpɔlo mɔ.

⁹ Á taá soe daanɪ dɪ cɪga. Á taá culɪ wo-lwaanɔ dwi maama, sɪ á daari á taá kɪ kɔlɔ maama na lana tɪn. ¹⁰ Á na yɪ ko-biɛ daanɪ Zezi

Krisi ŋwaanɪ tɪn, á taá soe daanɪ dɪ á wɔrɔ maama, sɪ á taá nɪgɪ daanɪ lanyiranɪ. ¹¹ Á na tɔŋɪ á pa Wɛ te tɪn, á yɪ pa yawɔrɔ zɔ abam. Kwe-na á bɪcara maama á taá maa tɔŋɪ á pa dɪ Yuutu wɔm. ¹² Á na jɪgɪ tɪna dɪ Wɛ te tɪn, á taá jɪgɪ wɔpɔlo kɔ ŋwaanɪ. Yaara na yɪ abam, sɪ á wɔ pu-dɪa. Kwaanɪ-na á taá loori Wɛ maŋa maama. ¹³ Cɛ-na á wɛənu á ma zɔni balɔ na yɪ Wɛ nɔɔna yɪ yɪnɪgɛ jɪgɪ-ba tɪn. Á taá jeeri vɛrɛ lanyiranɪ á sam nɪ.

¹⁴ Kɔ na yɪ balɔ na jɪgɪ abam ba bɛɛsɪ tɪn, sɪ á taá loori Wɛ sɪ Dɪ kɪ-ba lanyiranɪ. Á nan yɪ sɔɔlɪ á cɔgɪ-ba. ¹⁵ Kɪ-na wɔpɔlo dɪ balɔ na jɪgɪ wɔpɔlo tɪn, sɪ á daari á wɛlɪ dɪ balɔ na keeri tɪn á keeri. ¹⁶ Á taá jɪgɪ-na wɔbɔŋ-dɪdɔwɪ. Á yɪ taá kɪ kamunni. Tu-na á tɪtɪ sɪ á taá tɔŋɪ tɪtɔŋ-bale dɪ. Á yɪ taá bɔŋɪ á pa á jɪgɪ swan.

¹⁷ Nɔɔnɔ na kɪ abam lwarɪm, á dɪ daa yɪ joorɪ á kɪ-o lwarɪm á ma ŋwɪ. Nan kwaanɪ-na sɪ á taá kɪ kɔlɔ na lana tɪn nɔɔna maama yɪgɛ nɪ. ¹⁸ Kwaanɪ-na lanyiranɪ sɪ á taá zɔvɪrɪ dɪ ywɛəni nɔɔna maama tɪtarɪ nɪ, nɪ á na wai te tɪn. ¹⁹ Á badon-sonnu-ba, á yɪ taá bɔŋɪ sɪ á kɪ balɔ na kɪ abam lwarɪm tɪn dɪ lwarɪm. Nan yagɪ-na, sɪ Wɛ ban-zɔŋɔ kɔm wɔ ba ba banja. Bɛŋwaanɪ kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔŋɔ kɔm wɔnɪ, nɪ Banja-Wɛ tagɪ Dɪ wɪ:

«Amɔ yɪ wɔlɔ na wɔ cɔgɪ nɔɔna dɪ ba kɛm-balwaarɔ tɪn.

Amɔ wɔ pa ba joorɪ ba na kɔlɔ na maŋɪ dɪ ba tɪn.»

²⁰ Kɔ nan ta pɔpɔnɪ kɔ wɪ:

«Nɪmɔ dɔm kana na wɔɛ,

sɪ n pa-o wɔdɪu sɪ o dɪ.

Na-nyɔm na jɪg-o,

sɪ n pa-o na sɪ o nyɔ.

N na kɪ kɔntɔ,

kɔvɔ pa cavɪra tiini ya ja-o.»

²¹ Abam nan yɪ pa lwarɪm wanɪ abam. Á taá kɪ kɛm-laarɔ sɪ tɪ wanɪ lwarɪm dam tɪ cɔgɪ.

13

Dí na manji si dí se dí lvgv kum yigə tiinə te tin

¹ Abam maama manji si á se dideera balu na te á tūni dūm tin ni, bejwaani nɔɔn-nɔɔnɔ ba jigɪ dam si o taa te o doŋ yi We wu pe ku tu cwəŋə. Dideera balu na wura tin yi We mu tiŋi-ba. ² Wulu maama na vin dideera bam kuntu ni tin, ku tu vin cwəŋə kalu We na tiŋi tin mu. Balu na ki kuntu doŋ tin wó na cam. ³ Dideera bam nan ba paɪ fɔɔni jigɪ balu na ki kəm-laaru tin. Fɔɔni jigɪ balu na ki kəm-balwaaru tin mu. Nmɔ na ba lagɪ si fɔɔni taa jigɪ-m di dideera bam, n manji si n ta n ki kəm-laaru mu si ku pa n na zulə ba tee ni. ⁴ We nan tiŋi dideera bam si ba taa tɔŋi ba pa-DI abam zənə ŋwaani mu. Abam nan na ki wo-balwaaru, á manji si á taá kwarɪ fɔɔni, bejwaani dideera bam si ba pa nɔɔna na cam. Bantu mu yi balu We na tiŋi si ba toŋi DI ban-zɔŋɔ kum ŋwaani ba ma pa balu na ki lwarim tin na cam. ⁵ Kuntu ŋwaani mu á manji si á se ba ni. Ku dai ba na wó pa á na cam tin yirani ŋwaani. Á se-ba, bejwaani á ye á bicara ni, ni á manji si á toŋi ciga cwəŋə mu.

⁶ Ku ta yi kuntu ŋwaani mu á manji si á taá ŋwi lampoo. Bejwaani dideera bam tɔŋi ba pa We mu, di ba na kwaani ba tɔŋi te tin. ⁷ Nan taá ŋwi kulɔ maama ba na manji si ba jonji á tee ni tin á pa-ba. Ku na yi wulu na jonji á yuu lampoo tin, naa wulu di na jonji á wəenu lampoo tin, si á ŋwi á lampoo maama á pa-ba. Ku na yi wulu na manji si á taá kwar-o tin, si á taá kwar-o. Ku na yi wulu na manji di zulə tin, si á taá zul-o.

Dí na manji si dí taá soe dí donnə te tin

⁸ Abam nan yi taá jigɪ-na nɔɔn-nɔɔnɔ wɔŋo jini, jini dilu á na wó taá jigɪ tin mu yi si á taá soe á donnə. Wulu maama na soe o doŋ tin siuni o toŋi We cullu tim di DI niə yam mu. ⁹ We cullu tim bri ni: «Yi ki boorim, yi gu nɔɔnɔ, yi ŋɔni, yi pa n yi zu n donnə wəenu.» Cullu tim kuntu didaani We niə yam maama nan toŋi ni didu ba mu. Ni duntu nan mu wi: «Ta n soe n doŋ ni n titi te.» ¹⁰ Nmɔ na si n doŋ, n daa n bá wani n ki-o baloro. Wulu na soe o doŋ tin siuni o ki We niə yam na bri kulɔ tin mu.

Dí manji si dí ti dí yigə mu dí cəŋi Zezi Kriŋi tum

¹¹ Á taá ki-na kuntu, si abam ye maŋa kalu wuni dí na wura tin. Maŋa yi si á zanɪ á yagɪ doom. Maŋa kalu We na wó ba DI vri dibam tin daari fun si ka yi, yi ku daa dai nuneeni maŋa kalu dí deen na puli dí ki dí wo-didua di Zezi tin. ¹² Maŋa kam daari fun si ka yi, ni tiga na lagɪ ka puuri te tin. Titi dūm lagɪ di ke si wia pooni ba. Kuntu ŋwaani, á pa dí yagɪ kikiə yalu maama na yi lim nyum tin, si dí daari dí ma We dam dūm dí ci dí titi, si dí wani dí toŋi pooni cwəŋə kam. ¹³ Pa-na dí toŋi cwəŋə si ku manji di balu na wó pooni wuni te tin. Á nan pa-na dí yagɪ nɔn-kwəlim di sanyori di boorim di wo-digiru kikiə maama. Á yi taá jaani daani naa á taá ki wo-guu daani. ¹⁴ Pa-na abam ŋwɪa kam didaani dí Yuutu Zezi Kriŋi ŋwɪa kam taa yi bidwi. Nan yi pa-na á wɔbɔŋa taa toŋi wo-yɔɔru tɪlu á fra na zuuri tin.

14

Dí wɔ manji si dí taá co daani

¹ Jonji-na nɔɔnɔ wulu wɔbɔŋa ta na wó bigɪ We cwəŋə kam wuni tin lanyirani. Á nan yi magɪ kantɔgo di o na bɔŋi te tin.

2 Nɔɔnɔ wɔra o wɔbɔɔna na biɔa We cwɔɔɔ kam wɔni, ku ma pa o ba culi kulɔkɔlɔ dim. Ku daari nɔɔnɔ wɔdonɔ wɔra o wɔbɔɔna na wɔ biɔi yi ku pa o culi nwam.

3 Wɔlɔ nan na wai o di wɔɔo maama tin yi zanɔ o gooni wɔlɔ wɔm o na ba di wɔɔo maama tin. Wɔlɔ di nan na ba di wɔɔo maama tin yi zanɔ o co wɔlɔ na di wɔɔo maama tin, bɛɔwaaɔni o di yi We nɔɔnɔ mu. 4 Nmu yi wɔɔ mu si n co nɔɔnɔ wɔdonɔ tintɔɔnɔ? Ku yi o titi yuutu wɔm mu maɔni si o nii o ki cɔga naa o wɔ ki. Wɔlɔ na yi di Yuutu wɔm nɔɔnɔ tin ki lanyiranɔ mu, bɛɔwaaɔni di Yuutu wɔm wɔ wani o pa o taa ki lanyiranɔ.

5 Nɔɔnɔ wɔra o na li de o pa di dwe da yadonnɔ yam. Ku daari nɔɔnɔ wɔdonɔ di maa wɔra o na ba kuri da yam daani. Nɔɔnɔ maama nan maɔni si o ki kulɔ o na ye o bicari ni ni ku maɔni tin.

6 Nɔɔnɔ wɔlɔ na kuri de si di taa yi da-kamunu tin yɔni o ki di Yuutu wɔm ɔwaaɔni mu. Wɔlɔ na di wɔɔo maama tin ki kɔntɔ o ma zuli di Yuutu wɔm mu, o na yɔni o ki We le wɔdiu kum baɔa ni tin ɔwaaɔni. Wɔlɔ di nan na ba di wɔɔo maama tin di ki kɔntɔ o ma zuli di Yuutu wɔm mu, yi o di ki We le ku ɔwaaɔni.

7 Dibam wɔlɔwɔlɔ ba ɔwɔ o titi yiranɔ ɔwaaɔni. Di wɔlɔ nan na tiɔi di, ku ta dai o titi yiranɔ ɔwaaɔni.

8 Di zi na ɔwɔ, di ɔwɔ di Yuutu wɔm ɔwaaɔni mu. Di nan zi na tiɔi di, ku ta yi di Yuutu wɔm ɔwaaɔni mu. Bɛɔwaaɔni, di na ɔwɔ naa di na tiɔa, di ta yi di Yuutu wɔm nɔɔna mu. 9 Zezi Kriɔi tiɔi yi o joori o bi o na ɔwɔa, si o taa yi twa di nanɔna Yuutu mu.

10 Ku na yi kɔntɔ tin, bɛɛ mu yi n co n ko-bu? Si nmu di, bɛɛ mu yi n gooni n ko-bu? Dibam maama nan lagi di ba di zigi We yigɔ ni mu, si Di di dibam taani.

11 Ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni, ni Baɔa-We tagi Di wɔ:

«Amu na yi ɔwɔa tu tin, ku yi cɔga mu ni,

nɔɔna maama wɔ ba ba kuni doonɔ amu yigɔ ni,

yi ba ta di ba niɔa jaja, ni amu mu yi Baɔa-We.»

12 Kɔntɔ bri ni dibam maama lagi di ba di zigi We yigɔ ni mu, si nɔɔnɔ maama ta kulɔ o na ki tin.

Di wɔ maɔni si di pa di ko-bu tusi We cwɔɔɔ wɔni

13 Kɔntɔ tin, di daa yi ta co di donnɔ. Nan li-na wɔbɔɔna si á yi ki kulɔ na wɔ pa á ko-bu tusi naa o yagi We cwɔɔɔ tɔgum tin. 14 Amu na ɔwɔ di di Yuutu Zezi tin, amu ye lanyiranɔ ni wɔdiu tɔrɔ ku titi na yi wo-digiru We yigɔ ni. Nɔɔnɔ nan na pɛ wɔɔo kulɔ yi culu, ku siɔni ku yi culu mu ku pa nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ. 15 Nmu nan na pɛ n ko-bu wɔ cɔgi di n na di wɔdiu kulɔ tin, ku bri ni n daa n ba tɔgi sono cwɔɔɔ mu. Yi pa nmu na di wɔdiu kulɔ tin cɔgi nɔɔnɔ di We daani, yi o yi wɔlɔ Zezi Kriɔi na tiɔi o ɔwaaɔni tin. 16 Yi pa nɔɔna na cwɔɔɔ si ba co wɔɔo kulɔ na lana di nmu tin. 17 Dibam na yi We paari dim nɔɔna te tin ba tɔgi wɔdiiru dim ɔwaaɔni. Ku nan tɔgi di na ki cɔga We yigɔ ni tin ɔwaaɔni mu, di wɔ-zuru di wɔpolo, ni We Joro kum na pai dibam te tin. 18 Wɔlɔ maama nan na tɔɔi o pa Zezi Kriɔi kɔntɔ donɔ tin, kɔntɔ tu wɔ poli We wɔ, yi nɔɔna di wɔ pa-o cɔga.

19 Kɔntɔ ɔwaaɔni, pa-na di kwaani di taá ki kulɔ maama na pai nɔɔna jigi ywɔɔni daani yi ku zɔni-ba si ba bi We cwɔɔɔ wɔni tin. 20 Yi pa wɔdiiru dim cɔgi We titɔɔa. Wɔdiiru maama maɔni dim mu. Nmu nan na di kulɔ na wɔ pa n donɔ wɔ cɔgi ku ɔwaaɔni tin, si n yagi ku dim. 21 Ku lana si n yi ki kulɔ maama na wɔ pa n ko-bu tusi We cwɔɔɔ ni tin, ku na

yi nwana dim naa sana nyom naa kulɔ maama di.

²² Nmu na ye kulɔ n wobuɔa ni kantɔ lanja ni tin, ta n jigi-ku nmu di We lanja ni. Nɔɔnu wɔlɔ na ye kulɔ na lana si o ki yi o ba jigi wobuɔa yale ku baɔa ni tin, kontɔ tu jigi yu-yoɔo. ²³ Ku daari, nɔɔnu wɔlɔ na jigi bubwea di o na di wɔdiu kulɔ tin, kontɔ tu bá na buɔa We tee ni. Ku bri ni o ba jigi wɔ-didɔa o dim dim wɔni. Woɔo kulɔ maama nmu na wɔ ki yi n ba jigi wɔ-didɔa tin, ku yi lwarim mu.

15

Dí na maɔi si dí taá ki te di dí donnə tin

¹ Dɔbam balɔ wobuɔa na biɔi We cwəɔə kam wɔni tin maɔi si dí taá wəli balɔ wobuɔa ta na wɔ biɔi tin mu, ba wobuɔa ta na bwəɔə tin ɔwaani. Dí wɔ maɔi si dí taá ki kulɔ na poli dɔbam yirani wɔru tin. ² Dɔbam maama nan maɔi si dí taá ki kulɔ na wɔ poli dí donnə wɔru tin mu, dí maɔi si dí ki-ba lanyirani mu si ku pa ba fɔɔi ba bi We cwəɔə wɔni. ³ Zezi Krisi dɛen nan wɔ ki kulɔ na poli o yirani wɔ tin, ni We tɔnɔ kum na tagi te ku wɔ: «Tru tilɔ nɔɔna na twi nmu Baɔa-We tin mu joori ti tu amu yuu ni.» ⁴ Kulɔ maama dɛen na pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni tin yi si ku taa bri dɔbam We cɔga kam mu, si ku pa dí na pu-dia di baari si dí taá jigi tɔna We tee ni.

⁵ We mu yi wɔlɔ na pai nɔɔna pu-dia di baari tin, yi dintɔ wɔ pa á taá jigi wobuɔ-didwɔ ni Zezi Krisi na lagɔ te tin. ⁶ Kontɔ, kɔv pa abam maama se daani yi á taá jigi ni didwɔ á ma zuli We dilɔ na yi dí Yuutu Zezi Krisi Ko tin. ⁷ Joni-na daani lanyirani ni Zezi Krisi na joni abam te tin. Kontɔ wɔ pa We na zula.

We kwər-ywəɔə kam yi dwi maama nyim mu

⁸ Amu nan lagɔ a ta abam ni Zezi Krisi tu si o tɔɔi o pa Zwifəbam mu, si ku pa We na goni ni di ba nabaara bam te tin siɔni ku ki, si ku bri ni We yi cɔga tu. ⁹ O tum dim ta yi si ku pa dwi-getiinə bam di mu ba ba zuli We DI na jigi ba yibwəɔə tin ɔwaani, ni We tɔnɔ kum na tagi te ku wɔ:

«Amu wɔ wəli di dwi-ge tiinə bam a zuli mu,

yi a leeni a tee nmu yiri.»

¹⁰ Ku ta pɔpɔni ku wɔ:

«Abam dwi-ge tiinə bam wəli-na di We nɔɔna bam maama á taá ki wɔpolo.»

¹¹ Ku ta wɔ:

«Abam dwi-ge tiinə bam maama taá zuli-na Yuutu Baɔa-We. Pa-na lɔɔv baɔa dwi maama taa tee-DI.»

¹² Ezayidi dɛen tagi o wɔ:

«Zesedwi dim tu didɔa wɔ zanɔ o ba si o taa te lɔɔv baɔa dwi tiinə maama,

yi bantɔ wɔ ta jigi tɔna o ɔwaani.»

¹³ We dilɔ na pai á jigi tɔna tin wɔ pa á tiini á taá jigi wɔpolo di wɔ-zuru, á na ki á wɔ-didɔa di DI tin ɔwaani. We Joro kum dam laan wɔ pa á na jigi tɔna di We te tin fɔɔi ku puli ku ja gaah.

Pooli na ɔɔɔni o titɔɔa yam woɔo te tin

¹⁴ A ko-biə-ba, amu titi ye ni abam ki kəm-laaru zanzan mu, yi á tiini á jigi yəno ku pai á wai á bri daani di We cɔga kam. ¹⁵ Amu pɔpɔni wəənu tidonnə di baari mu tɔnɔ kontɔ wɔni, si a maa guli abam wəənu tilɔ á na maɔi á zaasi tin. Amu pɔpɔni kontɔ di We na pɛ-ni yu-yoɔo, ¹⁶ si a taa yi Zezi Krisi tuntɔɔnɔ dwi-getiinə bam ɔwaani tin mu. Amu na tɔɔi a pa We te tin yi si a yəni a tɔɔli DI kwər-ywəɔə kam mu, si a wani a joni dwi-ge tiinə a ki-ba

Wε juŋa nɪ, sɪ ba pa Dɪ wɔ polɪ, Dɪ Jorokum na fɔgɪ kɔ kwe ba bɪcara tɪn ŋwaanɪ.

¹⁷ Kuntɔ, amɔ na ŋwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn ŋwaanɪ, a kɪ wɔpolo dɪ a na tɔŋɪ a pa Wε te tɪn. ¹⁸ Amɔ nan ba jɪgɪ baarɪ sɪ a ŋɔɔnɪ kɔlɔkɔlɔ, kɔ na daɪ Zezi Krisi na mε amɔ o kɪ kɔlɔ tɪn yɪranɪ. Kɔ yɪ Zezi mɔ pε kɔ tɔgɪ dɪ a ni-taanɪ dɪ a tɪtɔŋa yɪ dwi-gε tiinε bam sε Wε. ¹⁹ Ba ma sε Wε dɪ Dɪ na dε Dɪ Joro kum dam ŋwaanɪ Dɪ pa ba na wo-kɪnkagɪla dɪ maana yalɔ na brɪ Dɪ dam tɪn. Kɔ yɪ kuntɔ doŋ mɔ amɔ zɪgɪ Zeruzalem nɪ a tɔlɪ je sɪm maama a vu a yɪ Yiliiri, yɪ a brɪ Wε cɪga kalɔ maama na yɪ Zezi Krisi kwɛr-ywɛŋɛ kam nyɪm tɪn. ²⁰ Maŋa maama amɔ lagɪ sɪ a kwaanɪ a taa tɔɔlɪ Zezi kwɛr-ywɛŋɛ kam je sɪlɔ nɪ, ba daa ta na wɔ ni Zezi Krisi taanɪ dɪm da tɪn mɔ. Amɔ ba lagɪ sɪ a tɔɔlɪ-ka je sɪlɔ nɪ, ba na maŋɪ ba ni-ka tɪn, sɪ kɔ yɪ taa nyɪ nɪ, nɔɔnɔ wɔdoŋ kɛbrɛ yuu nɪ mɔ amɔ tu a lɔ, ²¹ nɪ kɔ na maŋɪ kɔ pɔpɔnɪ Wε tɔnɔ kum wɔnɪ te kɔ wɪ:

«Ba ta na wɔ tɔɔlɪ o kwɛrɛ ba brɪ balɔ tɪn
laan wɔ ba ba lwarɪ-ka.
Balɔ ta na wɔ ni o ŋwa tɪn
laan wɔ ba ba ni o cɪga kam kuri.»

Pooli na bɔŋɪ sɪ o vu o na Rom tiinε bam te tɪn

²² Mɔ kɔ kuri amɔ gε laŋa kuni zanzan sɪ a ba abam te. ²³ Kɔ daari lele kuntɔ, je sɪm kuntɔ nɪ jɔgɛ daa tɛrɛ ba na wɔ ni Zezi kwɛr-ywɛŋɛ kam da. Abam fra na maŋɪ ya jɪgɪ amɔ bɪna zanzan sɪ a ba a na abam tɪn, ²⁴ amɔ laan bɔŋɪ sɪ a ba maŋa kalɔ a na lagɪ a zaŋɪ a vu Esɪpanyɪ tɪn. Amɔ lagɪ sɪ a tɔgɪ abam te, sɪ a wanɪ a kɪ wɔpolo dɪ abam maŋa fɪnfɪtɪn, sɪ á laan wanɪ á wɛli-nɪ sɪ a kwe cwɛŋɛ a kε. ²⁵ Kɔ daari lele kuntɔ amɔ lagɪ a vu Zeruzalem mɔ, sɪ a tɔŋɪ a wɛli Zezi nɔɔna balɔ na wɔ dáanɪ tɪn. ²⁶ Zezi kɔgɔ kum

nɔɔna balɔ na wɔ Masɪdwanɪ dɪ Akayɪ tɪnɪ dɪm nɪ tɪn mɔ mε ba wɔbɔŋa ba la sɛbu, sɪ ba ma wɛli Zezi nɔɔna balɔ na wɔ Zeruzalem nɪ yɪ yinigɛ jɪgɪ-ba tɪn. ²⁷ Kɔ yɪ ba tɪtɪ mɔ mε ba wɔbɔŋa ba kɪ kuntɔ. Kɔ nan maŋɪ sɪ ba wɛli-ba kuntɔ doŋ, bɛŋwaanɪ Zwifɛ bam ya maŋɪ ba kwe wɛɛnu tɪlɔ Wε Jorona pε-ba tɪn mɔ ba cε dɪ dwi-getiinε bam. Kuntɔ ŋwaanɪ dwi-gε tiinε bam maŋɪ sɪ ba dɪ daa wɛli Zwifɛ bam dɪ wɛɛnu tɪlɔ na yɪ ba yɪra zɛnɛ nyɪm tɪn.

²⁸ Amɔ na ti tɪtɔŋɪ dɪntɔ yɪ a kwe sɛbu kum maama a kɪ nɔɔna bam juŋa nɪ, amɔ laan wɔ tɔgɪ abam te, yɪ a daari a kε a vu Esɪpanyɪ. ²⁹ Amɔ nan ye nɪ, a na tu abam te, Zezi Krisi wɔ kɪ abam lanyɪranɪ kɔ ja gaali.

³⁰ A ko-biɔ-ba, amɔ nan lagɪ a loori abam dɪ Yuutu Zezi Krisi yɪrɪ ŋwaanɪ, dɪ sono kɔlɔ Wε Joro kum na pε dɪbam tɪn ŋwaanɪ, sɪ á tɔgɪ á wɛli-nɪ á taá tiini á loori Wε á pa-nɪ a tɪtɔŋ-cɛera yam wɔnɪ. ³¹ Loori-na Wε, sɪ Dɪ jonɪ-nɪ balɔ na wɔ Zude nɪ yɪ ba vɪn Zezi tɪn juŋa nɪ, sɪ Dɪ daari Dɪ pa Zezi nɔɔna balɔ na wɔ Zeruzalem nɪ tɪn jonɪ kɔlɔ amɔ na wɔ pa-ba tɪn dɪ wɔpolo. ³² Wε na sε, amɔ laan wɔ wanɪ a ba abam te dɪ wɔpolo, yɪ a dɪ ywɛɛni dɪ abam. ³³ Bɪcarɪ-zuru Tu Baŋa-Wε wɔ ta wɔ abam tee nɪ. Amina.

16

Pooli jɔɔnɪ nɔɔna balɔ maama o na ye tɪn

¹ Amɔ nan lagɪ a brɪ abam dɪ ko-bu Feebe na yɪ wɔlɔ tɪn mɔ. Wɔntɔ yɪ kaanɪ wɔlɔ na tɔŋɪ o wɛli Zezi kɔgɔ kɔlɔ na wɔ Sankrɪ nɪ tɪn mɔ. ² Abam nan maŋɪ sɪ á jonɪ-o lanyɪranɪ dɪ Yuutu wɔm ŋwaanɪ, nɪ kɔ na maŋɪ sɪ Wε nɔɔna taa kɪ te tɪn. Á taá wɛl-o dɪ kɔlɔ maama o na lagɪ abam tee nɪ

tɪn, beɲwaaɲi o tɪti di zəni nɔɔna zanzan, kɔ na dwe didi di amɔ di.

3 Jɔɔni-na Prisili di Akwila á pa-ni. Bantu mu tɔgi di amɔ yi dí tɔɲi dí pa Zezi Kriɓi.

4 Ba ya gɛ fun si ba ti amɔ ɲwaaɲi. Amɔ nan ki-ba le, kɔ nan dai amɔ yɪranɪ, kɔ yi dwi-geɲiɲə balɔ maama na tu ba sɛ Zezi tɪn di mu ki-ba le.

5 Jɔɔni-na Zezi kɔgɔ kulɔ na jeeri ba sɔɲɔ kɔm ni tɪn á pa-ni.

Jɔɔni-na amɔ ciloɲ-sono Yi-payinɛti á pa-ni, wɔntɔ mu yi wɔlɔ na dɛ yigə o sɛ Zezi Kriɓi Azi tɪni dɪm maama wɔni tɪn.

6 Jɔɔni-na Mari wɔlɔ na tiini o tɔɲi o pa abam tɪn di.

7 Jɔɔni-na amɔ dwi tiinə Andronikusi di Zuniyasɪ. Bantu mu ya tɔgi ba wɔ puɲa digə ni di amɔ. Ba yi balɔ na jigi yɪr-ɲɔm Zezi tɪntɔɲna bam wɔni, yi bantɔ sɛ Zezi Kriɓi ba loori amɔ.

8 Jɔɔni-na Ampiliatusi wɔlɔ na yi a ciloɲ-sono dí Yuutu wɔm ɲwaaɲi tɪn á pa-ni.

9 Jɔɔni-na Yuriben wɔlɔ na tɔgi di dɪbam o tɔɲi Zezi Kriɓi tɪtɔɲa tɪn, didaanɪ amɔ ciloɲ-sono Sitakisi di.

10 Jɔɔni-na Apeeli wɔlɔ na bɪri ni o yi Zezi Kriɓi tɪntɔɲɲɔ cɪga tɪn á pa-ni.

Jɔɔni-na Arisobuli sɔɲɔ tiinə bam di.

11 Jɔɔni-na amɔ dwi tu Erodiyɔn á pa-ni.

Jɔɔni-na balɔ na yi Narisisi sɔɲɔ tiinə yi ba yi dí Yuutu wɔm nɔɔna tɪn á pa-ni.

12 Jɔɔni-na Trifeni di Trifosi, bantɔ mu yi kaana balɔ na tiini ba tɔɲi dí Yuutu wɔm tɪtɔɲa yam tɪn.

Jɔɔni-na a ko-bu-sono Pɛersidi, wɔntɔ mu yi kaani wɔlɔ di

na tiini o tɔɲi o pa dí Yuutu wɔm.

13 Jɔɔni-na Rufusi wɔlɔ na yi dí Yuutu wɔm tɪntɔɲ-ɲɔm tɪn, di o nu wɔlɔ na ki amɔ lanyɪranɪ ni o tɪti bu te tɪn.

14 Jɔɔni-na Asɪnkriti di Filigon di Ermesɪ di Patrobasi di Ermasi, didaanɪ dí ko-biə balɔ maama na wɔ ba tee ni tɪn.

15 Jɔɔni-na Filologi di Zuli, di Neere di o nakɔ, di Olimpa, didaanɪ Wɛ nɔɔna balɔ maama na wɔ ba tee ni tɪn.

16 A na jeeri daanɪ, si á taá jɔɔni daanɪ lanyɪranɪ di sono di wɔ-ponɔ. Zezi kɔgɔ kɔm na wɔ je sɪlɔ maama ni tɪn di jɔɔni abam.

17 A ko-biə-ba, a nan loori abam si á fɔgi á ci á tɪti di balɔ na jaani kampwara ba tui nɔɔna tɪtarɪ, yi ba pai ba tusi Wɛ cwəɲə wɔni tɪn. Bantu mu jigi zaasɪm dɪlɔ ba na bɪri abam tɪn ba yáala. Kuntɔ ɲwaaɲi ja-na á tɪti di ba. 18 Nɔɔna bam kuntɔ doɲ ba ki dí Yuutu Zezi Kriɓi na lagɪ kulɔ tɪn, ba tɔgi ba tɪti fra na zɔbɪri wəənu tɪlɔ tɪn mu. Ba yəni ba ɲɔɔni bɪtar-ywe mu, yi ba ma ni-sɔɲi ba ma ganɪ balɔ na ba va ni tɪn ba pa ba wɔlɔɲa ləni. 19 Nɔɔna maama ye abam na tɔgi Wɛ lanyɪranɪ te tɪn, kuntɔ mu pai amɔ tiini a jigi wɔpolo di abam. Amɔ nan lagɪ si abam taá jigi swan mu si á taá ki kulɔ na lana tɪn, si á daari á taá ye á tɪti si lwarɪm yi cɔgi abam.

20 Wɛ dɪlɔ na pai nɔɔna wɔ-zuru tɪn bá daanɪ Dɪ cɔgi sɔtaantɪdam, yi Dɪ laan pa á nɔ-di di á nɛ.

Dí Yuutu Zezi wó pa abam yu-yoɲo.

21 Timoti wɔlɔ na tɔgi di amɔ o tɔɲi tɪn di jɔɔni abam. Amɔ dwi tiinə Lukiyusi di Zazɔn di Sosipateɛri di jɔɔni abam.

22 Amɔ Teritiyusi mu pɔpɔni Pooli ni-taanɪ dɪntɔ yi o pa abam,

amv dı nan jöönı abam dı Yuutu wım ıwaanı.

²³ Gayusi wılb amv Pooli na zıvıı o səıo nı yı Zezi kəgo kım dı jeeri da tın jöönı abam.

Erasıtı wılb na yı tıv kım səbu-tıınu tın, dıdaanı dı ko-bu Kwatusı dı jöönı abam.

[²⁴ Dı Yuutu Zezi Krisi wó pa abam maama yu-yoıo. Amina.]

Pooli na kı Wε le te o ma guri tın

²⁵ Dı kı Wε le, dıntıv dam dım mıv paı á fıoı á zııı lanyıranı dı á na se Dı kwər-ywəıə kalıv amv na tıolı Zezi Krisi ıwaanı tın. Kuntıv mıv abam laan tu á lwarı Wε cıga kalıv deen ya na səıı fıııa fıııa tın.

²⁶ Lele kuntıv Wε tıoı Dı nıııoııə bam deen na pıvıvıvı wəənu tılv ba tıııı tın ıwaanı mıv, Dı pa Dı cıga kam kuntıv ba ka lwarı jaja. Wε dılv na jıııı ıwıta sı kv taa ve maııa kalıv na ba tı tın laan mıv pe nı, sı lıgv baııa dıvı maama na cwəıə ba lwarı Dı cıga kam, sı ba daarı ba kv ba wıv-dıvıvı dı Dı ba se Dı nı. ²⁷ Dıntıv yıranı mıv yı swan maama tu, yı Dı ba jıııı dıoıı. Dıntıv mıv maııı dı zılv sı kv taa ve maııa kalıv na ba tı tın Zezi Krisi yıvı ıwaanı. Amina.

**Dayigə tɔnɔ kulɔ Pooli
na pupɔni o pa
KORĒNTI TIINĒ tun
Dayigə tɔnɔ kulɔ
Pooli na pupɔni o
pa Korenti tiinə tun
na bri dubam kulɔ
tun mu tuntu**

Pooli deen pupɔni tɔnɔ kuntu o pa We nɔɔna balu na wɔ Korenti ni tun mu. Pooli titi deen mu puli We titɔɔja dɔani, yi o zu da bim di cicoro (Titɔɔja Tɔnɔ 18:11).

Korenti ya yi tu-kamunu kulɔ na jigi jigturu zanzan, ku na jigi nabwæru zigum je sile yi ba ki pipiu da tun nɔɔani. Nɔɔna zanzan deen wɔra ba na jigi yəno di cullu dwi təri təri. Ba maa ki boorim di lwarum zanzan, ku pa kuntu woɔo di lonji We nɔɔna bam.

Ka maɔa ni Pooli nan daa təri ba tee ni, yi o laan ni ba nɔɔa ni kampwara di wo-balwaarɔ tudonnə mu zu ba titari. Ku ma pa-o liə, yi o laan pupɔni twaanu o pa-ba. O twaanu tum wɔni tuntu tile mu tɔgi ti zu We tɔnɔ kum wɔ, si dubam di wani di lwaru, cam na yi dubam, di na wɔ ki te, si di ma kwɛ-di tun.

Pooli nan kaani-ba, si ba yagi kampwara (pɔɔrum 1-4),

di boorim kikiə (pɔɔrum 5),

si ba daa yi taa ve nɔɔna balu na yəri We tun te si bantɔ di ba taani (6:1-11).

O bri-ba ni ba maɔi si ba ma ba yira yam ba tɔɔi ba pa We mu (6:12-20).

O laan ma ləri ba na bwe-o bwia yalu tun,

ku na yi kadri laɔa ni (pɔɔrum 7),

naa nwana yalu ba na me ba kaani jwənə tun laɔa ni (pɔɔrum 8-10),

naa Zezi tɔɔni gulim wɔdiu laɔa ni (pɔɔrum 11),

di We Joro pɛera yam laɔa ni (pɔɔrum 12-14),

di twa biim woɔo (pɔɔrum 15).

Tɔnɔ kum tiim ni o nɔɔni səbu-lu We-di sum na wɔra ba ki tun woɔo, di o titi na lagi si o ki kulɔ tun, yi o laan jɔɔni-ba (pɔɔrum 16).

Tɔnɔ kuntu wɔni Pooli bri ni, We pɛera yam maama wɔni, sono mu yi woɔo kulɔ na dwe maama tun, si di ma tɔɔi We titɔɔja yam (pɔɔrum 13).

¹ Amu Pooli wɔlu We na kuri di DI titi wɔɔɔɔa si a taa yi Zezi Kriɔi tuntuɔɔni tun mu pupɔni tɔnɔ kuntu, yi di ko-bu Sositeni di tɔgi o wəli-ni. ² Di pupɔni si di pa abam balu na yi Zezi kɔgo kum wɔ nɔɔna yi á zɔɔri Korenti ni tun mu. Abam mu yi balu We na kuri si á taá yi DI nɔɔna Zezi Kriɔi nɔɔani tun. DI ma li abam si á taá yi DI nɔɔna, ku wəli di balu na wɔ je maama yi ba zuli Zezi Kriɔi tun. Wuntu mu yi bantɔ di dubam maama Yuutu.

³ Di Ko We di di Yuutu Zezi Kriɔi wɔ pa abam yazurə di yu-yoɔo.

⁴ Maɔa maama a yəni a ki We le abam nɔɔani, di DI na pe abam yu-yoɔo Zezi Kriɔi nɔɔani tun. ⁵ Abam na nɔɔi di Zezi tun, We sɔni DI pa abam yu-yoɔo woɔo maama wɔni, si á taá ye DI ciga kam maama, si á kwəri á taá wai á nɔɔni DI taani dum. ⁶ Benɔɔani, di deen na tɔɔli Zezi Kriɔi kwərə kam di abam tun, ka tiini ka ja kuri abam tee ni. ⁷ Á ne We pɛera yalu maama á na lagi tun, yi á cəgi di Yuutu Zezi Kriɔi si o joori o ba si di na-o. ⁸ Wuntu mu wɔ pa á taá zigi kəɔkəɔ si ku vu yi tiim maɔa, si á yi taá jigi wo-lɔɔo de dum o na wɔ joori o ba tun ni. ⁹ We yi ciga tu, yi duntu mu kuri abam si á taá nɔɔi di DI Bu Zezi Kriɔi, o na yi dubam Yuutu tun.

Korenti tiinā ya na p̄ōr̄i daanu te t̄in

¹⁰ A ko-biə-ba, a loori abam d̄i Yuutu Zezi Krisi ȳiri ŋwaani s̄i á taá j̄iḡi ni-m̄ōr̄o, s̄i á ȳi taá p̄ōr̄i daanu. Á nan kwaani-na á k̄i á w̄ob̄uŋa daanu, s̄i á k̄i ni d̄id̄wi.

¹¹ A taḡi k̄unt̄u, Klowe-ba s̄oŋo tiinā na taḡi d̄i am̄u ba w̄i á maḡi kant̄oŋo m̄u daanu t̄in ŋwaani.

¹² Abam badaara w̄i, á t̄oŋi Pooli m̄u. Abam badonnē maa w̄i, á t̄oŋi Apol̄osi m̄u. Badonnē maa w̄i, ba t̄oŋi P̄ȳeeri m̄u. Babam d̄i maa w̄i, ba t̄oŋi Zezi Krisi m̄u.

¹³ Abam b̄uŋi n̄i Zezi Krisi p̄ōr̄i ȳira ȳira m̄u na? Am̄u Pooli m̄u t̄igi t̄uon-dagarakam baŋa n̄i abam ŋwaani na? Ba miisi abam na w̄oni am̄u ȳiri ŋwaani m̄u na?

¹⁴ A k̄i W̄e le, beŋwaani am̄u w̄u miisi abam w̄ul̄w̄ul̄ na w̄oni, k̄u na dai Krisipu d̄i Gayusi ȳirani.

¹⁵ Kunt̄u t̄in, n̄oŋn-n̄oŋnu bá wani o ta n̄i a miisi abam na w̄oni am̄u ȳiri ŋwaani.

¹⁶ Ah, a guli a ta na miisi Stefanasi d̄i o s̄oŋo tiinā d̄i, k̄u daari k̄unt̄u kwaga n̄i, w̄ul̄ na w̄ali da, a daa w̄u guli.

¹⁷ Zezi Krisi t̄uŋi-n̄i s̄i a taa t̄ool̄i o kw̄er̄-yw̄əŋə kam m̄u a bri n̄oŋna, s̄i o w̄u t̄uŋi-n̄i s̄i a taa miisi n̄oŋna na w̄oni. A na t̄ool̄i W̄e kw̄er̄ə kam te t̄in, k̄u dai d̄i l̄oḡu baŋa swan m̄u a maa t̄ool̄i-ka. A ya na t̄ool̄i-ka d̄i l̄oḡu baŋa swan m̄u, Zezi t̄uon̄i d̄im dagara kam baŋa n̄i t̄in ya bá ta j̄iḡi kuri k̄u pai nabiinē.

W̄e swan na gar̄i nabiinē swan te t̄in

¹⁸ Beŋwaani Zezi t̄uon̄i d̄im dagara kam baŋa n̄i t̄in taani d̄im ȳi j̄w̄er̄im m̄u bal̄u ȳiḡə na t̄er̄ə d̄i W̄e t̄in tee n̄i. K̄u nan na ȳi d̄ibam bal̄u W̄e na vr̄i lwarim w̄oni t̄in, taani d̄int̄u ȳi W̄e t̄iti dam m̄u d̄i d̄ibam.

¹⁹ K̄u nan man̄i k̄u p̄up̄uŋi W̄e t̄oŋo k̄um w̄oni k̄u w̄i:

«Am̄u Baŋa-W̄e w̄o c̄oŋi swan tiinā w̄ob̄uŋa,

ȳi a daari a pa ȳi-p̄ur̄i-nȳina ȳi-p̄ur̄u k̄um ȳaali.»

²⁰ Swan tiinē swan yam daa j̄iḡi kuri na? T̄on-yeenē d̄i n̄oŋna bal̄u na ye ŋwaŋa t̄in ȳi-p̄ur̄u k̄um j̄iḡi kuri na? W̄e nan bri d̄ibam n̄i l̄oḡu baŋa swan yam maama ȳi j̄w̄er̄im m̄u.

²¹ W̄e swan yam ŋwaani nabiinē bá wani ba ma ba t̄iti swan ba lwar̄i-DI. W̄e nan l̄i DI w̄ob̄uŋa s̄i DI t̄oŋi kw̄er̄ə kal̄u d̄i na bri n̄oŋna ȳi ba pai ka ȳi j̄w̄er̄im t̄in ŋwaani m̄u, DI ma vr̄i bal̄u na se kw̄er̄ə kam t̄in DI yagi.

²² Zwif̄ə bam lagi s̄i ba na wo-k̄inkaḡila yal̄u na bri W̄e dam t̄in m̄u. Greki tiinē maa lagi s̄i ba c̄oŋi taani d̄il̄u na w̄o bri-ba swan t̄in.

²³ K̄u nan na ȳi d̄ibam, d̄i t̄ool̄i Zezi Krisi w̄ul̄ na t̄igi t̄uon-dagarabaŋa n̄i t̄in kw̄er̄ə m̄u. Kw̄er̄ə kam k̄unt̄u maa ȳi ta-bal̄oŋo m̄u Zwif̄ə bam tee n̄i, ȳi ka ȳi j̄w̄er̄im m̄u d̄i dwi-ge tiinē bam d̄i.

²⁴ K̄u daari d̄ibam bal̄u W̄e na kuri t̄in, k̄u na ȳi Zwif̄ə bam naa dwi-ge tiinē d̄i, taani d̄im k̄unt̄u m̄u p̄e d̄i lwar̄i n̄i Zezi Krisi ȳi W̄e swan yam d̄i DI dam tu.

²⁵ Woŋo kul̄u n̄oŋna na pai k̄u ȳi j̄w̄er̄im W̄e tee n̄i t̄in gar̄i nabiinē swan maama, ȳi kul̄u na bw̄emm̄ə DI tee n̄i t̄in dana k̄u dwe nabiinē dam maama.

²⁶ A ko-biə-ba, á b̄uŋi á d̄een na ȳi te ȳi W̄e laan ba DI kuri abam t̄in. K̄u dai á zanzan ȳi d̄een m̄u p̄ur̄i n̄ineeni nabiinē na lagi ȳi-p̄ur̄u kul̄u t̄in. K̄u dai á zanzan m̄u ȳi d̄id̄eera, naa á zanzan m̄u nun̄i nadunē sam.

²⁷ W̄e nan kuri bal̄u nabiinē na pai ba ȳi j̄w̄er̄u t̄in m̄u, s̄i DI ma pa caviura d̄i swan tiinē. DI ma kuri bal̄u nabiinē na pai ba ȳi nabw̄ənē t̄in, s̄i DI ma pa caviura d̄i dam tiinē.

²⁸ DI ma daari DI kuri bal̄u nabiinē na gooni ȳi ba ba n̄iḡi t̄in, s̄i DI ma pa w̄ənu t̄il̄u nabiinē na pai t̄i j̄iḡi kuri t̄in ji kaf̄e.

²⁹ W̄e kuri n̄oŋna bam k̄unt̄u don̄ m̄u, s̄i nabiinē ȳi zan̄i ba wani ba tee ba t̄iti DI ȳiḡə

ni. ³⁰ We nan mu pe abam nwa di Zezi Krisi. Kuntu nwaani mu swan yalw Zezi na joni We tee ni tun laan jigi dibam swan. Wuntu mu pai di jigi ciga We tee ni. O maa pai di yi We nɔɔna. O ma kwe o titi nwa o ma vri dibam lwarim wɔni. ³¹ Kuntu tun, kulw na pɔpɔni We tɔɔ kum wɔni tun yi ciga mu, di ku na wɔ: «Wulw na lagɔ si o ki wɔpolo tun, si o pa ku taa yi di Yuutu wɔm nwaani.»

2

Pooli na tɔɔli Zezi Krisi kwɛr-wɔwɔnɔ kam te tun

¹ A ko-biɛ-ba, amu deen na tu abam te tun, a wɔ nɔɔni swan naa yiyiu-nwe zanzan di abam, di a na tɔɔli We kwɛrɛ kam a bri abam te tun. ² A wɔ ki a wɔbɔɔna ni si a bri abam wɔɔo kuɔɔɔ, ku na dai Zezi Krisi taani dum yiranu di o tɔɔni dum dagara kam baɔa ni tun. ³ A na wɔ abam tee ni maɔa kalw tun, a bwɛnɛ, yi fɔɔni di jigi-ni, yi a yira sai. ⁴ A taani dum di a na tɔɔli We kwɛrɛ kam te tun, ku dai nabiinɛ swan mu a ma a tɔɔli-ka si a pa a se. Ku yi We Jorokum dam mu pe abam lwaru ni taani dum yi ciga. ⁵ Kuntu tun, a na ki a wɔ-didwa di Zezi tun, ku yi We dam dum nwaani mu, si ku dai nabiinɛ swan nwaani.

Baɔa-We swan na yi te tun

⁶ Dibam nan yɛni di bri balw wɔbɔɔna na bigɔ tun mu swan, ya nan dai nabiinɛ swan naa lɔɔ baɔa didɛera bam swan. Bantu wɔ ba ba cɔɔ di ba dam dum maama. ⁷ Dibam na bri swan yalw tun yi We nyum mu. Nabiinɛ nan yɛri ya ni ni, ya na sɛgi di ba tun nwaani. We deen maɔi DI ki DI wɔbɔɔna ni mu ku loori lɔɔ pulim, si DI swan yam kuntu pa di wani di na zulɛ DI tee ni. ⁸ Lɔɔ baɔa didɛera bam wɔlwɔlwɔ nan wɔ lwaru ya kuri. Ba ya na ye, ba

ya ba ja We-sɔɔɔ paari tu Zezi ba pa tɔɔn-dagarabaɔa ni ba gɔ. ⁹ Ku nan ki ni We tɔɔ kum na tagɔ ku wɔ:

«We fɔɔ DI ki wo-laaru DI tini si DI pa balw na so-DI tun.

Nabiinɛ yi wɔ nɛ wɛɛnu tum kuntu doɔ,

yi ba zwa wɔ ni ti nwa,
yi ba ba jigi ti wɔbɔɔna di.»

¹⁰ We nan tagɔ DI Jorokum nwaani mu DI ma pa di lwaru wɛɛnu tum kuntu. We Joro kum ye wɔɔo maama kuri, yi ku ye We wɔbɔɔna maama di. ¹¹ Wɔɔ mu wɔ wani nabiinu wɔbɔɔna o lwaru, ku na dai o titi joro? Ku nan yi kuntu mu di We di, nɔɔn-nɔɔnɔ yɛri We wɔbɔɔna, ku na dai DI titi Joro kum yiranu. ¹² Joro kulw We na ki dibam bicara ni tun dai lɔɔ baɔa nyum. Ku nuɔi We te mu, si ku pa di lwaru wo-laaru tɔɔ DI na pe dibam zaani tun.

¹³ Di na yɛni di bri nɔɔna ciga kam yi di nɔɔni taani dilw tun dai nabiinɛ swan taani. Ku yi We Joro kum mu bri dibam taani dilw na maɔi si di taɔ nɔɔni tun. Dibam te ciga kalw na yi We Joro nyum tun mu di bri balw DI Joro kum na wɔ ba bicara ni tun. ¹⁴ We Joro kum na tɛri wɔlw bicari ni tun ba se si o joni ciga kalw We Joro kum na bri tun. Ka yi wo-jwɛru mu o tee ni. O ba wani o lwaru ka kuri, beɔnwaani ku yi We Joro kum mu bri ka kuri ciga ciga. ¹⁵ Wulw maama We Joro kum na wɔ o bicari ni tun mu wai o ye wɔɔo maama kuri. Nɔɔn-nɔɔnɔ nan ba wani o na kuntu tu wo-lɔɔo o ta. ¹⁶ We tɔɔ kum tagɔ ku wɔ:

«Nɔɔn-nɔɔnɔ ba wani o lwaru di Yuutu wɔm wɔbɔɔna,

nɔɔn-nɔɔnɔ nan ba wani o bri-o o na wɔ ki te tun.»

We nan na pe dibam DI Joro kum tun mu pe dibam di jigi Zezi Krisi wɔbɔɔna yam.

3

Wε tintɔɣna na tɔɣi ba pa Wε te tin

¹ A ko-biə-ba, a dɛɛn na wɔ abam tee ni tɔn, a warɔ a nɔɔni Wε taani dɔm di abam ni Wε Jorokɔm na wɔ balɔ tee ni tɔn. A dɛɛn nɔɔni di abam nɔnɛɛni á yi balɔ lɔgɔ baɲa wəənu fra na jɔɣi-ba tɔn, yi á ta nyi ni bu-balwa mu te Zezi Kriɔi cwəɣə kam wɔni. ² A dɛɛn na bri abam wo-mwaalu tɔlɔ tɔn nyi di a pɛ abam nayɔla mu si á nyɔ. A dɛɛn wɔ pɛ abam wɔdiu kɔlɔ na duunə tɔn, á dɛɛn na wɔ yi kɔ dim tɔn nɣwaani. Di zɔm di, á daa ta wɔ yi wɔdiu dim, ³ bɛnɣwaani á ta yi balɔ lɔgɔ baɲa wəənu fra na jɔɣi tɔn mu. Abam jɔɣi wɔ-gɔɔ yi á magi kantɔgɔ daani. Kuntɔ bri ni lɔgɔ baɲa wo-yɔɔɔɔ fra mu taa jɔɣi abam, yi á kɔ ni balɔ ta na yəri Wε tɔn mu te. Ku yi vwan mu a fɔɣi na? ⁴ Abam wɔ nɔɔna badonnə na tɛ ba wi, bam tɔɣi Pooli mu, yi badonnə di wi, ba tɔɣi Apolɔsi mu tɔn, kɔ dai balɔ na yəri Wε tɔn kikiə mu kuntɔ na?

⁵ Wɔɔ mu yi Apolɔsi? Wɔɔ mu yi amɔ Pooli? Dɔbam maama yi Wε tintɔɣna balɔ abam na dɛ dɔbam jɔɣi á kɔ á wɔ-dɔdɔa di Zezi Kriɔi tɔn mu. Dɔbam maama tɔɣi kɔlɔ di Yuutu wɔm na pɛ dɔbam si di tɔɣi tɔn mu. ⁶ Dɔbam nyi ni vala mu te, amɔ Pooli mu jəri wəənu yi Apolɔsi yagi na. Ku daari kɔ yi Wε mu pai ti bira. ⁷ Mu kɔ kuri wɔlɔ na jəri di wɔlɔ na yagi na da tɔn maama dai kɔlɔkɔlɔ. Wε yirani mu wai DI pai DI taani dɔm kɔ dam nɔɔna bɔcara ni. ⁸ Wɔlɔ na jəri di wɔlɔ na yagi na tɔn maama yi bɔdwi mu. Wε wɔ pa ba maama jɔɣi ba nɣwɔɔ kɔ maɲi di ba na tɔɣi te tɔn mu. ⁹ Dɔbam maama wəli daani mu di tɔɣi di pa Wε. Abam nyi di Wε kara kalɔ di na tɔɣi ka wɔni tɔn mu.

Abam daa ta nyi di digə kalɔ Wε na wɔra DI lɔ tɔn mu. ¹⁰ Wε na pɛ amɔ pɛɛri dɔlɔ si a ma tɔɣi tɔn, kɔ yi si amɔ cwi digə kam kuri mu lanyirani ni lwar-nɔm te. Nɔɔnu wudɔɣ di maa wɔra o lɔ o daɲi da. Wɔlɔ maama nan na lagɔ si o lɔ o daɲi da tɔn maɲi si o taa ye o na lɔ te tɔn mu. ¹¹ Wε maɲi DI pa digə kam kuri cwi, nɔɔn-nɔɔnu daa bá wani o cwi ka kuri didɔɣ. Kuri dɔm kuntɔ mu yi Zezi Kriɔi. ¹² Balɔ nan na lɔ ba daɲi da tɔn badaara mai səbu-sɔɣa naa can-na naa kandwa-nɔna, naa dɛ naa gaaru naa kasɔɔ mu ba maa loa. ¹³ Nɔɔnu maama na tɔɣi kɔlɔ tɔn nan wɔ ba kɔ lwarɔ jaja dɛ dɔm Zezi Kriɔi na wɔ joori o ba tɔn, mini mu wɔ bri nɔɔnu maama titɔɣa na yi te. ¹⁴ Balɔ na lɔɣi di wo-laaru yi mini dɔm wɔ wani di di tɔn wɔ jɔɣi ba nɣwɔɔ. ¹⁵ Ku daari, balɔ mini dɔm na wani di di ba lɔɔm dɔm tɔn, ba bá na kɔlɔkɔlɔ Wε tee ni. Wε za wɔ vri ba titi DI yagi. Ba nan wɔ ta nyi di mini na di nɔɔnu yi o wəri te tɔn mu.

¹⁶ Abam yəri ni, Wε Joro kum na wɔ abam bɔcara ni tɔn, á nyi di Wε titi digə mu DI na zɔɔri ka wɔni na? ¹⁷ Wɔlɔ nan na cɔɣi Wε digə kam tɔn, Wε wɔ cɔɣi kuntɔ tu di mu. Bɛnɣwaani Wε digə kam yi DI titi di-laa mu. Abam titi nan mu yi DI digə kam kuntɔ.

¹⁸ Nɔɔn-nɔɔnu yi zaɲi o ganɔ o titi. Abam wɔlɔ na bɔɲi ni o jɔɣi swan ni zɔm lɔgɔ baɲa swan na yi te tɔn, kuntɔ tu maɲi si o joori o ji joro mu, si o laan wani o na swan cɔɣa cɔɣa. ¹⁹ Bɛnɣwaani lɔgɔ baɲa swan yi jwərim mu Wε yigə ni. Ku pɔpɔni Wε tɔnɔ kum wɔni kɔ wɔ: «Wε vugimi swan tiinə swan DI pa ya joori ya jaba.» ²⁰ Ku nan daa ta pɔpɔni kɔ wɔ: «Yuutu Baɲa-Wε ye ni swan tiinə wɔbɔɣa maama yi kafɛ mu.» ²¹ Kuntɔ nɣwaani, nɔɔn-nɔɔnu yi

zanjɔ o magɔ o nyɔɔnɔ o ta o wɛ: «Amu tɔgɔ wɔntɔ mu.» Sɩ wɔŋɔ maama yɩ abam mu te. ²² Kɔ na yɩ amu Pooli dɩ Apolɔsɩ dɩ Pɩyɛɛrɩ, dɩbam dɩ yɩ abam nɔɔna mu. Kɔ nan na yɩ lɔgɔ banja dɩ ŋwɩa dɩ tɔbɔnɩ dɩ zɩm dɩ jwa dɩ, abam mu te tɩ maama. ²³ Zezi Krisi nan mu te abam, yɩ Wɛ dɩ te Zezi Krisi tɩtɩ dɩ.

4

Pooli-ba na tɔŋɩ Wɛ tɩtɔŋa yam te tɩn

¹ Kɔntɔ tɩn, abam manjɩ sɩ á taá ye nɩ dɩbam yɩ Zezi Krisi tɩntɔŋna mu. Wɛ nan kwe Dɩ cɩga kalɔ ya na sɛgɩ nabiinɛ yigɛ nɩ tɩn Dɩ kɩ dɩbam jɩŋa nɩ mu, sɩ dɩ ta-ka dɩ brɩ nɔɔna. ² Ba nan na kwe wɔŋɔ ba kɩ nɔɔnɔ jɩŋa nɩ, kɔ manjɩ sɩ o taa nii kɔ banja nɩ dɩ cɩga mu. ³⁻⁴ Kɔ nan na yɩ amu, abam naa nabiinɛ balɔ maama na dɩ amu taanɩ te dɩ te tɩn, kɔ ba kɩ amu kɔlɔkɔlɔ. Amu bicarɩ nɩ a ye nɩ, kɔlɔkɔlɔ tɛrɛ a na kɩ a cɔgɩ. Nan dɩ kɔntɔ dɩ, a bá wanɩ a pa a tɩtɩ bɔra, a na bá wanɩ a dɩ a tɩtɩ taanɩ tɩn ŋwaanɩ. Wɔlɔ yɩranɩ na wɔ wanɩ o dɩ amu taanɩ tɩn mu yɩ dɩ Yuutu wɔm. ⁵ Kɔntɔ ŋwaanɩ, nɔɔn-nɔɔnɔ yɩ zanjɩ o wuuri o dɩ o doŋ taanɩ, kɔ loori manja kalɔ Wɛ na lɩ tɩn, sɩ dɩ Yuutu wɔm na tuɛ, oó ja pooni o ba o pa wɔŋɔ kɔlɔ maama na sɛgɩ lim wɔnɩ tɩn taa naɩ jaja. Wɔntɔ wɔ pa nɔɔna wɔbɔŋa yalɔ na sɛgɩ tɩn lwarɩ jaja. Manja kam kɔntɔ nɩ mu Wɛ wɔ pa nɔɔnɔ maama na zulɛ yalɔ na manjɩ dɩd-o tɩn.

⁶ A ko-biɛ-ba, kɔ yɩ abam ŋwaanɩ mu a kwe a tɩtɩ didaanɩ Apolɔsɩ a ma manjɩ a brɩ abam, sɩ á wanɩ á nii dɩbam, á ma lwarɩ á na wɔ taá kɩ te tɩn, sɩ á yɩ zanjɩ á gaalɩ kɔlɔ na pɔpɔnɩ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɩ tɩn, sɩ abam dɩdɔa dɩdɔa yɩ zanjɩ o kɩ kamunni o zuli nɔɔnɔ wɔdoŋ o daari o gooni o

doŋ. ⁷ Wɔɔ mu wɩ, nmu dwe n doŋ? Bɛɛ mu n jɩga yɩ n wɔ jonjɩ-kɔ Wɛ tee nɩ? Nmu nan na jonjɩ-kɔ Wɛ tee nɩ mu tɩn, bɛɛ mu kɩa yɩ n magɩ n nyɔɔnɔ kɔ banja nɩ, nɩ nmu tɩtɩ mu mɛ n dam dɩ n swan n ma n na-kɔ te?

⁸ Abam bɔŋɩ nɩ á manjɩ á jɩgɩ kɔlɔ maama á na lagɩ tɩn, á kwɛrɩ á yɩ nadunɛ, yɩ á ta bɔŋɩ nɩ abam dɩ paari á daari dɩbam. Kɔ ya lana sɩ á sɩnɩ á dɩ paari, sɩ dɩbam dɩ taá tɔgɩ dɩ dɩ paari dɩ abam. ⁹ Amu na bɔŋɩ te tɩn, kɔ nyɩ dɩ Wɛ pɛ dɩbam balɔ na yɩ Dɩ tɩntɔŋna tɩn jɩ kwaga tiinɛ mu nɔɔna bam maama wɔnɩ, nɩnɛɛnɩ balɔ ba na dɩ ba taanɩ ba lagɩ ba gɔ-ba te tɩn. Dɩbam nyɩ dɩ nɔn-mwaanɔ mu lɔgɔ kɔm nɔɔna bam dɩ malesɩdɩ yibiyɛ nɩ. ¹⁰ Dɩbam jɩgɩ jwɛɛru mu Zezi Krisi ŋwaanɩ, abam nan pa á yɩ swan tiinɛ mu Zezi Krisi tɔgɩm dɩm wɔnɩ. Dɩbam yɩ nabwɛnɛ mu, abam maa pai á yɩ dɩdɛɛra. Nɔɔna zuli abam, yɩ ba daari ba gooni dɩbam. ¹¹ Dɩ zɩm maama dɩ, kana dɩ na-nyɔm jɩgɩ dɩbam, yɩ gwaarɔ muri dɩbam. Nɔɔna maa bɛɛsɩ dɩbam, yɩ dɩ ba jɩgɩ cirigim jɛgɛ. ¹² Dɩbam mai dɩ tɩtɩ jɩa mu dɩ tiini dɩ tɔŋa, sɩ dɩ ma wanɩ dɩ na dɩ ni wɔdɩu. Nɔɔna na twɩ dɩbam, dɩ ta yɛnɩ dɩ loori Wɛ mu sɩ Dɩ kɩ-ba lanyɩranɩ. Nɔɔna na bɛɛsɩ dɩbam, dɩ ta yɛnɩ dɩ sɛ bɛesa yam mu. ¹³ Nɔɔna na ŋɔɔnɩ wo-lwaanɔ ba pa dɩbam, dɩ yɛnɩ dɩ joori dɩ lɛrɩ-ba lanyɩranɩ mu. Dɩbam nyɩ dɩ lɔgɔ banja weeru mu. Dɩ zɩm maama, dɩ nyɩ dɩ wo-yɔɔrɔ mu nɔɔnɔ maama tee nɩ.

¹⁴ A na pɔpɔnɩ tɔnɔ kɔntɔ tɩn, a pɔpɔnɩ sɩ a ma kwe abam mu, á na yɩ amu bu-sonnu tɩn ŋwaanɩ, sɩ kɔ dai nɩ a lagɩ sɩ a kɩ abam cavɩra mu. ¹⁵ Abam ya na manjɩ á jɩgɩ karanyɩna tiinɛ mɔrr-fugɛ mu ba na brɩ abam Zezi Krisi cwɛŋɛ kam wɔnɩ, á ko yɩ dɩdɔa yɩranɩ

mɔ. Amɔ yi á ko, di a na bri abam We kwɛr-ywɛɔɔ kam yi á na ŋwi-dɔɔɔ Zezi Kriŋi ŋwaani tɔn. ¹⁶ Mɔ ku kuri a loori abam si á taá lwɛni amɔ na ki te tɔn. ¹⁷ Kuntɔ ŋwaani mɔ a tɔɔi Timoti á tee ni. Wɔntɔ mɔ yi a bu-sono We cwɛɔɔ kam wɔntɔ, yi o tɔɔi dí Yuutu Zezi di cɔga. Wɔntɔ wó guli abam amɔ ŋwɔa kam na yi te Zezi Kriŋi cwɛɔɔ kam wɔntɔ, si ku maɔi ni amɔ na yɛni a bri Zezi kɔɔo kɔm je maama ni te tɔn.

¹⁸ Abam badaara paí á tɔti kamunni mɔ, beɔwaani á daa ba buɔi ni amɔ wó joori a ba abam te. ¹⁹ We nan na se, aá ba abam te lele. A na tuə, a laan wó wani a lwarɔ kamun-nyina bam kɔntɔ na jigɔ dam dilɔ ba ma ki tɔn, yi ku daa dai ba ni-ŋwɔɔa yɔranɔ má. ²⁰ Beɔwaani We paari dɔm paí dɔbam dam mɔ, si dí wani dí ma ki kulɔ na maɔi tɔn, si ku dai ni-ŋwɔɔa yɔranɔ má. ²¹ Abam lagi si a ba abam te a vanɔ á zwɛ mɔ naa á lagi si a bri abam sono di wɔ-bono mɔ?

5

Korenti tiinə bam wɔ nɔɔnɔ didɔa na ki wo-balɔɔ te tɔn

¹ Amɔ nan ni abam labaari ni nɔɔnɔ didɔa mɔ kari o boorə. Ba wi, abam wɔntɔ baaru didɔa mɔ tigi di o ko kaani. Balɔ na ba tɔɔi We cwɛɔɔ tɔn di maɔi ba ba se ba ki wo-zɔɔna yantu dɔɔ. ² O na ki kɔntɔ tɔn, beɛ mɔ yi á taá paí á tɔti kamunni? Ku ya maɔi si á pa á wɔrɔ cɔɔi ku ŋwaani, si á daari á li nɔɔnɔ wɔlɔ na ki kɔm dɔm kɔntɔ dɔɔ tɔn á wɔntɔ. ³ Amɔ tɔti mɔ tɔri abam tee ni, si a wɔbuɔa maama wɔra di abam. Kuntɔ, a maɔi a van baaru wɔm kɔntɔ buɔa o cɔɔim dɔm ŋwaani, ni a wɔ abam tee ni mɔ te. ⁴⁻⁵ Kuntɔ ŋwaani a lagi a ta si, á na jeeri daani, amɔ wɔbuɔa wɔra di abam ni a wɔ á tɔtari

mɔ te, si á ma dí Yuutu Zezi dam dɔm á ma kwe nɔɔnɔ wɔntɔ á ki sɔtaani juɔa ni, si dɔntɔ wani di cɔɔi o yɔra di wo-zɔɔna fra yalɔ na jig-o tɔn. A na ki kɔntɔ, o joro kɔm laan wó wani ku na vɔim dí Yuutu Zezi tum de dɔm ni.

⁶ Abam na ki kamunni te tɔn, ku wɔ maɔi. A ye ni dabɔli finfin na wɔ dɔpe muni dilɔ ba na viiri tɔn wɔntɔ, ku laan wó pa di maama fɔli mɔ. ⁷ Kuntɔ ŋwaani, li-na kɔm-lɔɔo kɔm kɔntɔ ku na nyi ni dabɔli-doori te tɔn á wɔntɔ, si ku yi lɔɔi á maama. Kuntɔ á laan wó taá yi nɔnɛni dɔpe muni dilɔ ba na wɔ ki dabɔli di wɔntɔ tɔn. A nan maɔi á yi nɔn-ŋɔna mɔ We yigə ni, Baɔa-We Pɛlbu Zezi Kriŋi na kwe o tɔti o ma kaani We si Dɔi yagi á lwarɔm mɔ Dɔi ma ce abam tɔn ŋwaani. ⁸ Pa-na dí di candiə ni ku na maɔi te tɔn, si dí li lwarɔm didaani tɔtɔɔ-balwaaru tɔlɔ maama na nyi ni dabɔli-doori te tɔn dí wɔntɔ, si dí daari dí taá jigɔ wɔ-pɔɔo di cɔga, ni dɔpe dilɔ na ba jigɔ dabɔli di wɔntɔ te tɔn.

⁹ Amɔ deen na de yigə a pɔpɔni tɔnɔ kulɔ a pa abam tɔn, a tagi di abam si á yi taá tɔɔi didaani balɔ na kari ba boori tɔn. ¹⁰ Amɔ na kaani abam kɔntɔ tɔn, ku dai ni balɔ na yəri We yi ba boori tɔn, naa ba yi wo-swɛn-nyina naa ŋwɔna naa jwə-kaana tɔn taani mɔ a tea. Abam bá wani á pwe á tɔti di nɔɔna bam kɔntɔ ku na dai ni á yagi lɔɔi baɔa. ¹¹ Amɔ nan na pɔpɔni kulɔ tɔn kuri mɔ yi si á yi taá tɔɔi di wɔlɔ maama na bri ni o yi á ko-bu We cwɛɔɔ wɔntɔ yi o boorə, naa o yi wo-swɛn-nyim naa jwə-kaanɔ naa nɔn-twiɔnɔ naa sɔ-nyɔrɔ, naa o yi ŋwɔntɔ tɔn. Wɔlɔ na yi kɔntɔ dɔɔ tɔn, si á pwe á tɔti did-o, si á bri á yi di wɔdiu did-o di.

¹²⁻¹³ Ku na yi balɔ na dai dí kɔbiə We cwɛɔɔ wɔntɔ tɔn, ku dai amɔ wó di bantɔ taani. Ku yi We mɔ wó di ba taani. Abam

nan manɔ si á di balɔ na wɔ á kɔɔɔ kɔm wɔni tɔn taani. Kuntu nɔwaani ku pɔpɔni We tɔnɔ kɔm wɔni ku wɔ: «Zɛli-na nɔn-balɔɔ kɔm á wɔni.»

6

We nɔɔna wɔ manɔ si ba sanɔ da balɔ na yɛri We tɔn tee ni

¹ Abam wɔlɔ na jigi taani di o doɔ yɛ á yɛ ko-biɛ daani Zezi nɔwaani tɔn, ku wɔ manɔ si n ja-o n vu sarɔya-dirɛ balɔ na yɛri We tɔn te, si ba di abam taani dɔm. Kɔv ta yɛ cavura mu ku pam, beɔnɔwaani ku ya manɔ si We nɔɔna bam mu di á taani dɔm. ² Abam yɛri ni We nɔɔna bam mu wɔ ba ba di nabiinɛ maama taani na? Kuntu nɔwaani, beɛ mu kia yɛ á titi warɔ á kwe wɔ-balwa balɔ na wɔ á titari ni tɔn? ³ Abam yɛri ni dɔbam mu wɔ di malesisɔm taani na? Ku nan na yɛ kuntu, di bá wani zɔm lɔɔɔ kuntu taani di di na? ⁴ Abam nan na jigi taani dɔntu doɔ á titari ni, á wɔ manɔ si á ja á vu balɔ na tɔɔɔ ba tɛri Zezi nɔɔna bam wɔni tɔn te. ⁵ A tagɔ kuntu si cavura mu ja abam. Kuntu, swan tu di didɔba tɛri abam wɔni si o wani o fɔɔɔ abam balɔ na yɛ ko-biɛ Zezi nɔwaani tɔn daani na? ⁶ Abam na ki te tɔn wɔ manɔ, abam na yɛni á sanɔ daani sarɔya-dirɛ balɔ na yɛri We tɔn tee ni yɛ ba di á taani tɔn nɔwaani.

⁷ Abam na sanɔ daani tɔn, ku manɔ ku bri ni á tusi mu. N ko-bu na ki-m lwarɔm, naa o na nɔɔɔ-m, ku ya lana si n yagi n ma n ce-o mu. ⁸ Abam nan ba ki kuntu, abam titi joori á ki balɔ na yɛ á ko-biɛ We cwɔnɔ wɔni tɔn wɔlwaanɔ mu, yɛ á kwɛri á nɔni-ba. ⁹ Abam yɛri ni balɔ na ba tɔɔɔ cɔga tɔn bá na jɔnɔ je We paari dɔm wɔni na? Yɛ zanɔ-na á ganɔ á titi. Balɔ na boori tɔn, naa jwɛ-kaana naa ka-lagina, naa baara balɔ na tigi di ba donnɛ ba

maa jiri kaana tɔn, ¹⁰ naa nɔwina naa wɔ-swɛn-nyina, naa sa-nyɔra naa nɔn-twina naa vɔnvɔna bá na jɔnɔ je We paari dɔm wɔni. ¹¹ Abam badaara deɛn yɛ kuntu doɔ mu. We nan yagi á lwarɔm DI ma ce abam. DI ma pa á ji DI nɔɔna yɛ á jigi cɔga DI tee ni. We de di Yuutu Zezi di DI Jorokɔm dam nɔwaani mu DI ki kuntu DI pa abam.

Di manɔ si di kwe di yira yam di maa tɔni di pa We mu

¹² Abam badaara te á wɔ, á jigi ni si á ki kɔlɔ maama á na lagi tɔn. Amɔ nan lagi a ta abam ni, ku dai wɔnɔ maama mu jigi zɛnɔ ku pa abam. Amɔ di jigi ni si a ki kɔlɔ maama a na lagi tɔn, a nan bá se si a pa a ji kulɔkulɔ gambaa. ¹³ Abam yɛni á te á wɔ, We ki wɔdiu kana nɔwaani mu, yɛ DI ki kana di wɔdiu nɔwaani. Manɔ nan wɔ ba, yɛ We cɔɔɔ wɔdiu di kana maama. We nan wɔ ki dɔbam yira yam si di ta maa ki boorim. We mɔɔni di yira yam si di Yuutu Zezi mu taa te-ya, si di ta maa tɔni di pa-o. ¹⁴ We mu bi di Yuutu Zezi DI pa-o o yagi tɔni. Manɔ nan wɔ ba, yɛ DI ma DI dam dɔm DI bi dɔbam di DI pa di yagi tɔni.

¹⁵ Abam yɛri ni á yira yam yɛ Zezi Krisi yira yam daa didɔba mu na? Abam yira yam di Zezi yira yam na yɛ bidwi tɔn, á yɛ zanɔ á kwe-ya á ma pɛni di ka-tɔla, si yaá ji yira didɔba didaani ka-tɔla kam yira yam. Á bri á yɛ zanɔ á ki kuntu. ¹⁶ Beɔnɔwaani, wɔlɔ na pɛni di ka-tɔla tɔn, o di ka-tɔla kam maama laan jigi yira didɔba mu. Á yɛri kuntu na? We tɔnɔ kɔm tagɔ ku wɔ: «Baaru di kaani wɔ wɛli daani si ba ji nɔɔnɔ didɔba mu.» ¹⁷ Wɔlɔ nan na nɔwɔ di di Yuutu Zezi tɔn, o joro di Zezi Joro maama yɛ wɔnɔ didɔba mu.

¹⁸ Á nan yagi boorim kɛm dwi maama. Kɛm-balwaarɔ tɔlɔ

maama nɔɔnɔ na wó kɪ tɪn, o bá kɪ o yagi o yira wɔni. Nɔɔnɔ nan na boori, kuntu yi kəm-balɔɔ kɔlɔ o na kɪ o yagi o yira wɔni tɪn mu. ¹⁹ Abam yəri ni á yira yam nyi dɪ Wɛ titi digə mu Dɪ Jorokɔm na zɔɔri ka wɔni na? Wɛ kɪ Dɪ Joro kum á bɪcara ni mu. Kuntu ŋwaani kɔ daa dai abam titi mu te á yira yam. ²⁰ Á yi Wɛ nɔɔna mu. Dɪ yəgi abam dɪ yəlo kɔlɔ na cana tɪn mu. Kuntu ŋwaani, kwe-na á yira yam á maa tɔŋi sɪ kɔ pa Wɛ na zulə.

7

Pooli na brɪ Korenti tiina kadiri woŋo te tɪn

¹ A lagi a ləri á na pɔpɔni á bwe amɔ taana yalɔ tɪn mu a pa abam.

Kɔ ya lana dɪ baaru na wɔ dɪ kaani. ² Kɔ nan ba lana sɪ baara dɪ kaana taa lagi daani yɔɔ yɔɔ. Kuntu ŋwaani, kɔ manɪ sɪ baaru maama taa jigi o titi kaani, sɪ kaani maama dɪ taa jigi o titi barɔ. ³ Baaru yi zanɪ o vɪn sɪ o taa wɔra dɪ o kaani. Kaani dɪ nan yi zanɪ o vɪn sɪ o taa wɔra dɪ o barɔ. ⁴ Bɛŋwaani kaani ba te o titi yira, kɔ yi o barɔ mu te-ya. Barɔ dɪ nan ba te o titi yira, kɔ yi o kaani dɪ mu te-ya. ⁵ Yi zanɪ-na á vɪn sɪ á taá wɔra daani, kɔ na dai ni á maama mu se sɪ á li pwələ á yagi da-pwəgə manɪ fɪnfɪn, sɪ á wani á nywani á yigə á loori Wɛ, sɪ kɔ taa ve manɪ kalɔ á na lagi tɪn. Kuntu kwaga ni, sɪ á joori á taá wɔra daani. Kɔ na dai kuntu, sɔtaani wó sɔgi abam dɪ pa á tɔsi dɪ á na warɪ á titi á ja tɪn ŋwaani.

⁶ Amɔ na pɔpɔni kuntu tɪn, a tagi sɪ kɔ wəli abam mu, sɪ kɔ dai ni a lagi a fɪn abam. ⁷ Amɔ ya wó ta lagi sɪ nɔɔnɔ maama taa yi ni amɔ na yi badəm te tɪn. Wɛ-peera nan yi təri təri mu yi Dɪ pa nɔɔnɔ maama o nyim.

⁸ Kɔ daari abam balɔ na yi badənə dɪ kadənə tɪn, a lagi a ta

dɪ abam ni kɔ lana sɪ á taá yi á yiranɪ kuntu, ni amɔ na yi te tɪn.

⁹ Á nan na warɪ á titi á ja, kɔ manɪ sɪ á dɪ kaana naa á zɔ banna mu. Kuntu garɪ á na paɪ ka-laga fra tiini ya jigi abam. ¹⁰⁻¹¹ Kɔ daari kɔ na yi banna dɪ ba kaana, kɔ yi fɪfɪn mu sɪ kaani yi yagi o barɔ, naa barɔ dɪ yi vɪn o kaani. Kuntu dai amɔ titi ni, kɔ yi dí Yuutu Zezi mu pɛ culu kuntu. Kaani nan na manɪ o yagi o barɔ, o manɪ sɪ o taa wɔra o yiranɪ mu, naa o joori o vu o barɔ wɔm te mu sɪ ba fɔgi daani, o daa wɔ manɪ sɪ o zɔ barɔ wudon.

¹² Kɔ daari, baaru wɔlɔ na tɔgi Zezi tɪn na jigi kaani, yi kaani wɔm na ba tɔgi Zezi yi o se sɪ ba taa zɔɔri daani, kuntu tu yi zanɪ o vɪn o kaani wɔm. Kɔ yi amɔ mu pɛ ni dɪm kuntu sɪ kɔ dai dí Yuutu Zezi. ¹³ Kaani wɔlɔ dɪ nan na tɔgi Zezi yi o barɔ na ba tɔgi Zezi, yi o barɔ wɔm na se sɪ ba taa zɔɔri daani, sɪ o yi zanɪ o yagi o barɔ wɔm. ¹⁴ Barɔ wɔlɔ na wɔ kɪ o wɔ-dɪɔba dɪ Zezi tɪn batwari dɪ Wɛ, o kaani wɔm na kɪ o wɔ-dɪɔba dɪ Zezi tɪn ŋwaani. Kaani wɔlɔ dɪ na wɔ kɪ o wɔ-dɪɔba dɪ Zezi tɪn batwari dɪ Wɛ, o barɔ wɔm na kɪ o wɔ-dɪɔba dɪ Zezi tɪn ŋwaani. Kɔ ya na dai kuntu, ba biə wó ta yi ni balɔ na yəri Wɛ tɪn biə, yi ba laan yagi ba batwari dɪ Wɛ. ¹⁵ Wɔlɔ nan na ba tɔgi Zezi tɪn na buŋi sɪ o viiri, kɔ na yi kaani wɔm naa barɔ wɔm dɪ, sɪ á yag-o sɪ o viiri. Wɔlɔ na daari yi o tɔgi Zezi tɪn laan wó ta te o titi. Wɛ na bəŋi dɪbam sɪ dí taá tɔgi-Dɪ tɪn, kɔ yi sɪ dí taá zɔɔri daani dɪ ywəəni mu. ¹⁶ Kaani, nmɔ na tɔgi Zezi tɪn, nɪ kɪ ta mu n lwarɪ ni nɪ wani n pa n barɔ wɔm se Zezi naa n bá wani n pa o se? Barɔ, nmɔ dɪ wó kɪ ta mu n lwarɪ ni nɪ wani n pa n kaani wɔm se Zezi naa n bá wani n pa o se?

¹⁷ Abam dɛen na yi te yi Wɛ

bəŋi abam sɪ á taá tɔɣi-DI tɪn, á ta taá yɪ kɔntɔ, sɪ kɪ maŋi dɪ dí Yuutu wɔm na pɛ abam ŋwɪa kalɔ tɪn. Mɔ kulɔ á na brɪ Zezi kɔɔ kɔm jɔgə maama nɪ tɪn. ¹⁸ Wɛ na bəŋi abam tɪn, abam wɔlɔ dɛɛn na maŋi o go nɪ Zwifə bam cullu tɪm na brɪ te tɪn, kɔntɔ tu daa yɪ ta sɛgi o tɪtɪ o na gɔni tɪn ŋwaanɪ. Kɔ daari, wɔlɔ dɛɛn nan na maŋi o wɔ gɔni tɪn, o daa yɪ ta kwaanɪ sɪ o go. ¹⁹ N na gɔnə naa n zɪ wɔ gɔni dɪ, kɪ daɪ kulɔkɔlɔ. Wɔŋo kulɔ na jɪɣi kuri tɪn mɔ yɪ sɪ nɔɔnɔ maama kwaanɪ o sɛ Wɛ niə yam lanyɪranɪ.

²⁰ Nɔɔnɔ maama dɛɛn na yɪ te yɪ Wɛ bəŋ-o tɪn, kɪ maŋi sɪ o ta taa yɪ kɔntɔ mɔ. ²¹ N dɛɛn na yɪ gambaa mɔ yɪ Wɛ bəŋi-m sɪ n ta n tɔɣi-DI, yɪ ta n kɪ liə kɪ ŋwaanɪ. N nan na nɛ cwəŋə sɪ n ta n te n tɪtɪ, sɪ n sɛ sɪ kɪ jɪ kɔntɔ. ²² Wɔlɔ maama dɛɛn na yɪ nɔɔnɔ gambaa yɪ Wɛ bəŋ-o sɪ o taa tɔɣi dí Yuutu Zezi tɪn, kɔntɔ tu daa daɪ sɔtaanɪgambaa, dí Yuutu wɔm na vrɪ-o tɪn ŋwaanɪ. Wɔlɔ dɪ dɛɛn na te o tɪtɪ yɪ Wɛ bəŋ-o sɪ o taa tɔɣi-DI tɪn, kɔntɔ tu laan sɛ Zezi Krisi ni, nɪ o yɪ o gambaa mɔ te. ²³ A yɪ Wɛ nɔɔna mɔ. DI yəgi abam dɪ yəlo kulɔ na cana tɪn mɔ. Kɔntɔ ŋwaanɪ, yɪ zanɪ á sɛ sɪ á jɪ nɔɔn-nɔɔnɔ gambaa.

²⁴ Kɔntɔ ŋwaanɪ, a ko-biə-ba, abam maama dɛɛn na yɪ te yɪ Wɛ bəŋi abam sɪ á taá tɔɣi-DI tɪn, á ta taá yɪ kɔntɔ DI yigə nɪ.

²⁵ Kɔ daari, a laan lagɪ a ŋɔɔnɔ balɔ na wɔ zɔ banna dɪ balɔ na wɔ di kaana tɪn wɔŋo mɔ. Kɔ daɪ dí Yuutu Zezi mɔ pɛ-nɪ ni dɪntɔ, kɪ yɪ amɔ tɪtɪ na bɔŋi te tɪn mɔ, yɪ á wɔ taá jɪɣi amɔ cɪga, dí Yuutu wɔm na wɔra dɪ amɔ tɪn ŋwaanɪ. ²⁶ Amɔ bɔŋi nɪ, yaara yalɔ na wɔ dɪbam bəŋa nɪ lele kɔntɔ tɪn, kɔbɔ ta lamma sɪ nɔɔnɔ yɪ zanɪ o di kaanɪ. ²⁷ Kɔntɔ tɪn, wɔlɔ na maŋi o jɪɣi kaanɪ, o daa yɪ zanɪ o yag-o.

Wɔlɔ nan na ba jɪɣi kaanɪ, o daa yɪ zanɪ o taa kwaanɪ sɪ o di kaanɪ. ²⁸ Kɔ daɪ nɪ, n na di kaanɪ, n ga n kɪ wo-lɔŋɔ. Kɔ nan daɪ nɪ, buko na zɔ barɔ, o kɪ wo-lɔŋɔ. Banna dɪ ba kaana nan bá lu lɔɣɔ bəŋa yaara yam wɔnɪ. Kɔntɔ mɔ a ba lagɪ sɪ abam dɪ tɔɣi á na yaara yam kɔntɔ doŋ.

²⁹ A ko-biə-ba, wɔŋo kulɔ na pɛ a ta kɔntɔ tɪn mɔ yɪ sɪ maŋa kam daa mɔ ba tiini ka daga, sɪ dí maa tɔŋi Wɛ tɪtɔŋa yam. Kɔ na zɪɣi lele kɔntɔ sɪ kɪ ta maa ve tɪn, kɪ maŋi sɪ balɔ na jɪɣi kaana tɪn taa tɔŋi Wɛ tɪtɔŋa yam nɪ ba wɔ di kaana mɔ te. ³⁰ Kɔ maŋi sɪ balɔ wɔrɔ na cɔɣi tɪn taa tɔŋi Wɛ tɪtɔŋa yam nɪ ba wɔrɔ wɔ cɔɣi mɔ te, sɪ balɔ wɔrɔ na poli tɪn taa tɔŋi Wɛ tɪtɔŋa yam nɪ ba wɔrɔ wɔ poli mɔ te, sɪ balɔ na yəgi wəənu tɪn taa tɔŋi Wɛ tɪtɔŋa yam nɪ ba ba te wəənu tɪm kɔntɔ mɔ te. ³¹ Kɔ daari sɪ balɔ na tɔŋi lɔɣɔ bəŋa tɪtɔŋa tɪn taa tɔŋi Wɛ tɪtɔŋa yam nɪ ba ba jɪɣi lɔɣɔ bəŋa tɪtɔŋa mɔ te. Bɛŋwaanɪ lɔɣɔ kɔm lagɪ kɪ ti mɔ dɪ kɪ wəənu tɪm maama.

³² Amɔ ba lagɪ sɪ kulɔkɔlɔ liə taa jɪɣi abam. Wɔlɔ na ba jɪɣi kaanɪ tɪn yəni o kwe o wɔbɔŋa maama o pa dí Yuutu Zezi tɪtɔŋa yam yɪranɪ má ŋwaanɪ mɔ, yɪ o kwaanɪ sɪ o taa tɔŋi o poli o wɔ. ³³ Wɔlɔ nan na jɪɣi kaanɪ tɪn yəni o kwe o wɔbɔŋa o kɪ lɔɣɔ bəŋa wəənu wɔnɪ mɔ, yɪ o kwaanɪ sɪ o taa tɔŋi o poli o kaanɪ wɔ. ³⁴ Kɔ ma brɪ nɪ o wɔbɔŋa yam cɛ kuni bile mɔ. Kɔ yɪ bɪdɔwɪ mɔ dɪ buko naa kaanɪ wɔlɔ na ba jɪɣi barɔ tɪn dɪ. Wɔntɔ kwe o wɔbɔŋa maama mɔ o pa dí Yuutu Zezi tɪtɔŋa yam ŋwaanɪ, o na lagɪ sɪ o yɪra dɪ o joro maama taa yɪ Wɛ nyum tɪn ŋwaanɪ. Kɔ daari kaanɪ wɔlɔ na jɪɣi barɔ tɪn kwe o wɔbɔŋa o kɪ lɔɣɔ bəŋa wəənu wɔnɪ mɔ, yɪ o kwaanɪ sɪ o taa tɔŋi o poli o barɔ wɔ.

³⁵ Amu nan te bitari suntu si ku weli abam mu. Ku dai ni a lagi si a fin abam. A nan lagi si a pa á taá togi cwə-laa mu lanyirani, si á nywani á yigə á taá tuni á pa dí Yuutu Zezi, si á yi taá jigi wubunja yale yale.

³⁶ Ku daari nɔɔnu wulɔ na bunji ni o wu ki o katogɔ lanyirani o na wu di-o tun nwaani, yi o fra na tiini ya zu o katogɔ kum ku pa o daa wari o titi o ja, ku manji si o di-o mu ni o na bunji te tun. O na ki kuntu, o wu ki wo-ɔɔɔ. ³⁷ Nɔɔnu wulɔ nan na li wubunja si o yi di o katogɔ kum yi o wai o titi o jaana, si o daa yi di kaani tun, o ki lanyirani mu. ³⁸ Kuntu tun, wulɔ na di kaani tun ki lanyirani. Wulɔ nan na wu di kaani tun mu tiini o ki lanyirani o dwani. ³⁹ Kaani na jigi baru, yi o baru wum ta na nwa, o ba jigi cwəɲə si o yag-o. O baru wum nan na tɔga, o laan jigi cwəɲə si o zu o na lagi wulɔ tun. O nan manji si o zu wulɔ di na se dí Yuutu Zezi tun mu. ⁴⁰ Amu nan bunji ni o na je o yirani, oó ta jigi wupolo zanzan ku dwe o daa na zu baru. We Jorokum di wu amu tee ni, yi a bunji ni kuntu mu pɛ-ni wubunja yam kuntu.

8

Pooli na nɔɔnu jwənə nwana woŋo te tin

¹ A laan lagi a nɔɔnu jwənə nwana taani mu di abam.

Ku yi cɔga, dí maama jigi yəno, ni abam na te te tun. Nan taá yena ni, nɔɔnu na jigi yəno, ku pa-o kamunni mu. Nɔɔnu nan na jigi sono, ku jigi zənə ku pai o ve yigə mu. ² Nɔɔnu wulɔ na bunji ni o jigi yəno, ku bri ni o ta yəri kulɔ na manji si o taa ye tin mu. ³ Wulɔ nan na soe We tin, We ye kuntu tu.

⁴ Ku na yi jwənə nwana yam dim taani, dí ye ni jwənə ba nwa, Baŋa-We didba yirani mu wura.

⁵ Balu na ba togi We tun jigi wənu tidonnə mu ba maa bə ba wa. Wənu dwi zanzan mu nɔɔna bə-ti ni ba wa di ba yuu tiinə, ku na yi tɔga baŋa wənu di weyuu wənu. ⁶ Ku nan na yi dibam, dí ye ni We didba yirani mu wura. Dintu mu yi dibam Ko wulɔ na ki woŋo maama, yi dintu nwaani mu dí nwa. Dí ta ye ni, dibam Yuutu yi didba mu, wuntu mu yi Zezi Krisi wulɔ We na tagi o nwaani Di ki woŋo maama tin, yi wuntu mu pai dibam nwa.

⁷ Ku nan dai nɔɔnu maama mu ye ni jwənə ba jigi dam. Nɔɔna badaara deen nwa di jwənə kaanum mu, yi ba laan ba ba se We. Kuntu nwaani ba kwari fɔni yi ba bunji ni, ba na di jwəni wɔdiu, ku ta ni nɔɔni ba joori ba se jwənə kaanum mu. Ba wubunja ta na wu biɔi We cwəɲə wuni tun, ba bunji ni ba ki ba cɔgi mu. ⁸ Wɔdiu dim nan ba wani ku pa dí twe We. Dí na culi wɔdiuru naa dí zi ba culə di, ku ba zəni dibam di kulukulu naa dí ga kulukulu We yigə ni ku nwaani. ⁹ Ku daari abam balu na ye ni á jigi ni si á di kulɔ maama á na lagi tin, á nan cu-na á titi si á yi pa balu wubunja na wu biɔi We cwəɲə kam wuni tun tusi. ¹⁰ Nmu wulɔ na pai n jigi yəno tun na ve n zu jwəni digə n togi n di di wɔdiu kum, yi n ko-bu wulɔ wubunja na wu biɔi We cwəɲə wuni tun na nem, kuntu wu wani ku gan-o si o di vu o togi o di. ¹¹ Kuntu, o na de o di jwəni wɔdiu kum, ku bri ni nmu mu me n yəno kum n ma n cɔgi n ko-bu wulɔ wubunja ta na wu biɔi We cwəɲə wuni yi Zezi Krisi ya ti o di nwaani tun. ¹² Nmu na ki kəm-balɔɔ kum kuntu don n yagi n ko-bu yuu ni, yi n cɔgi o wubunja o ta na wu biɔi We cwəɲə kam wuni tun, ku bri ni n ki di Zezi Krisi mu te. ¹³ Kuntu, wɔdiu dim na lagi ku pa a ko-bu tusi We

cwəŋə ni, a daa bá fəŋi a di wɔdiu kum kuntu, a na ba lagi si a pa a ko-bu tusi We cwəŋə kam wɔni tun ŋwaani.

9

We tintɔŋɔ na jigi ni si o ki te tin

¹ Amu ba jigi cwəŋə si a ki a na lagi kulɔ tun na? Amu dai Zezi Krisi tintɔŋɔ na? Abam buŋi ni a wɔ nɛ dí Yuutu Zezi Krisi mu na? Abam mu yi titɔŋa yalɔ a na tɔŋi a pa dí Yuutu Zezi tun, á na de amu jɔŋa á na vrim tun ŋwaani. ² Nɔɔna badaara na maŋi ba ba buŋi ni amu yi Zezi Krisi tintɔŋɔ ciga ciga, abam bá wani á vin ni amu dai Zezi Krisi tintɔŋɔ. Abam na ŋwi didaani dí Yuutu Zezi te tin mu bri ni amu sɔni a yi o tintɔŋɔ mu.

³ Nɔɔna na lwe amu, a na wó ləri-ba te tin mu tintu: ⁴ Abam buŋi ni, dibam balɔ na yi We tintɔŋa tun ya ba jigi cwəŋə si dí jɔŋi dí ni-wɔdiu dí titɔŋa yam ŋwaani mu na? ⁵ Dibam ya ba jigi cwəŋə si dí di kaana balɔ na se Zezi tun, si dí taá tɔŋi daani dí beerə, nɛnɛni dí Yuutu Zezi tintɔŋa babam bam di o nyaana di Pɛyɛɛri na yəni ba ki te tin na? ⁶ Amu di Banabasɔ yirani nan mu maŋi si dí taá tɔŋi dí lagi dí titi ni-wɔdiu na? ⁷ Nɔɔɔɔ na yi pamaŋɔ, o bá wani o joori o ŋwi o titi. Nɔɔɔɔ jigi kara yi o ba di ka wəŋu na? Nɔɔɔɔ jigi naani o toga yi o ba di di nayila na?

⁸ Ku dai lɔŋɔ baŋa mimaŋa yantu yirani mu bri dibam ciga kam kuntu. We tɔnɔ kum di maŋi ku bri kuntu doŋ mu. ⁹ Ku pɔpɔni We cullu tilɔ DI na pɛ Moyisitɔ tɔnɔ kum wɔni ku wi: «Nmu na jigi nabia n ma n wani wo-vaalɔ, yi ki tampɔŋɔ ka ni ni.» We na tagi kuntu tun, ku yi nabia kam yirani ŋwaani mu na? ¹⁰ Aye, ku yi dibam ŋwaani mu. Nɔɔɔɔ

wɔlɔ na vagi di wɔlɔ na wɔra o ki faa tin maama tɔni ni baá na ba təri mu. ¹¹ Dibam na tɔlɔ We kwərə kam di abam tin, ku nyi di dí dugi We ciga kam mu á bicara ni. Ku nan wɔ maŋi si dí jɔŋi dí ni-wɔdiu abam tee ni na? ¹² Abam na paɔ nɔɔna badonnə ba ni-wɔdiu tun, ku ya wɔ maŋi si dibam jɔŋi dí dwəni bantɔ na? Nan di ku di, dibam wɔ bwe si dí jɔŋi dí ni-wɔdiu abam tee ni, ni dí ya na jigi cwəŋə si dí ki te tin. Dí nan vɔŋi dí wɔ mu wɔŋo maama baŋa ni, si ku yi wani ku ci Zezi Krisi kwər-ywəŋə kam.

¹³ Á titi maŋi á ye ni balɔ na tɔŋi We titɔŋa DI di-kamunu kum wɔni tun yəni ba jɔŋi ba ni-wɔdiu dáani mu. Balɔ di na jɔŋi vara ba ma kaani We tin di jɔŋi ba təri ku wɔni mu. ¹⁴ Ku nan yi bidwi mu di balɔ di na tɔlɔ We kwər-ywəŋə kam tun. Dí Yuutu Zezi pɛ ni ni ba di maŋi si ba jɔŋi ba ni-wɔdiu titɔŋi diɔ kuntu ŋwaani mu.

¹⁵ Nan di ku di, amu wɔ bwe si a jɔŋi kulɔkulɔ abam tee ni. Ku nan dai ni a pɔpɔni tintu si a ma jɔŋi wɔŋo mu abam tee ni. Aá ti mu, si a bá fəŋi a za a na yi te tin. A bá se a pa nɔɔn-nɔɔɔ cwəŋə si o cɔŋi wɔŋo kulɔ na yi amu wɔpolo nyim tun. ¹⁶ A bá wani a magi a nyɔɔni a na tɔlɔ We kwər-ywəŋə kam tun ŋwaani. Kuntu yi fifɔn mu si a ki. Amu ya na yagi We kwər-ywəŋə kam tɔlɔm, kuú ta yi lɛɛɔ mu di amu. ¹⁷ Amu titi mu nan ya na li wɔbɔŋa si a taa tɔlɔ We kwər-ywəŋə kam, a ya wó ta tɔni si a jɔŋi ŋwɔɔ mu ku ŋwaani. Ku nan dai a titi wɔbɔŋa mu a kia, ku yi We mu kwe-ka DI ki amu jɔŋa ni. ¹⁸ Kuntu, bɛɛ ŋwɔɔ mu amu wó jɔŋi? Amu nyɔɔni mu yi a na tɔlɔ We kwər-ywəŋə kam zaani, yi a ba bwe si a jɔŋi kulɔkulɔ ku ŋwaani, ni a ya na jigi cwəŋə si a ki te tin.

19 A te a titi mu, a dai noon-noonu gambiaa. Amu titi nan mu pe a ji gambiaa noona maama tee ni, si a wani a joni noona zanzan a ki We juja ni. 20 Amu na wu Zwifabam tee ni, a yeni a togi a ki ni Zwifabam na ki te tin mu, si a ma wani a joni-ba a ki We juja ni. We cullu tlu DI na pe Zwifabam tin ya ba togi ti te amu. Amu nan na zuru di Zwifabam tin, a de a se-ti mu, si a wani a joni ti na te balu tin a ki We juja ni. 21 Ku daari, a na yeni a wu dwi-getiina balu na ba togi We cullu tim tin tee ni, a di togi a ki ni bantu na ki te tin mu, si a ma wani a joni-ba a ki We juja ni. Ku nan dai ni a yiga tere didaanu We niya yam, ku yi Zezi Kisi niya yam mu te amu. 22 Ku daari, ku na yi balu wubura na wu bigi di We cwaha kam togum tin, a yeni a ji ni bantu di mu te, si a ma wani a joni-ba a ki We juja ni. Amu na wu noona balu maama tee ni, a yeni a ji ni bantu mu te, yi a kwanu a ki a na wu ki te si a ma joni ba badaara a ki We juja ni.

23 Amu nan ki wenu tintu maama si We kwah-ywaha kam mu wani ka vu yiga, si a di togi a na a peeri DI wo-laru tim wuni. 24 Abam ye ni, noona na wura ba dura, noonu maama mu kwanu si o di yiga, yi ba dida yiranu mu wu di o joni peeri dum. Nan kwanu-na kontu don, si a wani a di yiga si a joni peeri dum. 25 Noonu wulu maama na lagu si o duri tin yeni o tiini o kwanu mu o ki o titi o ki daanu. Bantu nan yeni ba kwanu kontu si ba joni peeri mu, yi ba peeri dum kontu ba daanu di cogi. Ku daari dibam peeri dlu di na lagu di joni We tee ni tin ba cogi di cogi manja di manja. 26 Kontu, amu ba duri ni wulu na yari durim yi o duri yoo yoo te tin. A nan ba magi jara ni wulu na yari jara magum yi o magi

yoo yoo te tin. 27 Amu nan kwanu a tiini a fin a titi mu, si a pa a yira yam laru ni amu mu te-ya. A ki kontu si ku yi pa, a na tolu We kwah-ywaha kam a bri noona badonna tin, si amu titi laan ba a ga peeri mu DI tee ni.

10

We noona wu manu si ba taa zuli jwaha

1 A ko-bia-ba, amu lagu si a guli kulu deen na ki di kwah nakwa balu na de Moyisikwaga ba nuni Ezipini tin waha mu. We deen pe kunkoha mu kweli ba maama, yi DI daari DI paha nuni kum na bam kuni bule DI daari cwaha, yi ba maama togi da ba ke. 2 Kontu na ki tin, ku ni di bantu maama deen miisi na wuni mu, si ba taa yi Moyisi karabia, kunkoha kum na kweli-ba yi ba da nuni kum wu ba ke tin nwanu. 3 We deen ma pa ba maama di wodi dida, 4 yi ba daari ba nyoo na bidwi. Na balu ba maama deen na nyogi tin nuni piu koda yira mu, yi piu kum kontu mu yi wo-kinkagulu dlu We na kia, si ku bri ni Zezi Kisi titi mu togi o wu ba tee ni. 5 Nan di kontu di, We wu deen wu poli di noona zanzan ba wuni. DI deen ma pa ba zanzan ti ba manu kagua kam wuni.

6 Wenu tintu maama nan ki si ti bri dibam mu, si di daa yi ta pa di fra zuru wo-balwahu nuneu bantu na ki te tin. 7 A yi zani a zuli jwaha, ni bantu badaara deen na ki te tin. Ku paha We tolu kum wuni ku wu: «Yisrayeli tiina bam deen jeni ba di wodi ba daari ba nyoo, yi ba laan zani ba sa ba kwera.» 8 A yi zani a pa di taaboo, ni bantu badaara deen na ki te yi ba noona murr-finle-ti (23.000) ti de dida wuni tin. 9 A yi pa-na di manu di Yuutu Baha-We dam di ni, ni bantu badaara deen na ki te yi busankwi du-ba si

gu tin. ¹⁰ Á yí taá púwú dí Wé, ní bantú badaara dēen na kí te yí túbú máleká kam gu-ba tin.

¹¹ Wəənu tuntu maama dēen nan kí dí kwə nakwa bam, sí tí taa yí maana mu tí pa díbam. Tí nan púpúwú Wé tóno kum wúni, sí kú waní kú kaanú díbam balú ta na ŋwí yí lúgu baŋa tiim da yam batwari tin mu. ¹² Kuntu ŋwaaní, wúwú na búŋi ní o zígí lanyírani tin nan fógí o yírí o títí sí o yí túb. ¹³ Wəŋo kulú maama na maŋi abam sí á túsí tin wai kú yí nɔɔnɔ maama. Wé nan yí cígá tu mu, Dí bá se sí wəŋo kulú na maŋi abam tin dʷəni abam dam. Dí nan wú pa abam dam, sí á waní á na cwəŋə á nuri kú wúni maŋa kam kuntu ní.

¹⁴ Kuntu ŋwaaní, a badonsonnu-ba, lí-na á títí jwəŋə kaanum wúni. ¹⁵ Amú nan lagí a ŋɔɔni dí abam ní swan tiinə mu te, sí á búŋi á níi a taaní dím yí cígá mu naa vwan mu. ¹⁶ Dí na yəni dí wura dí di Zezi Krisi túbú gulim wúdiu kum, dí yəni dí kwe zúŋa mu dí ka wú wə-nyɔɔru yí dí kí Wé le tí ŋwaaní, yí dí daari dí nyɔ. Dí na kí kuntu tin, kú brí ní díbam maama tógi dí se ní Zezi Krisi jana kam nuri díbam ŋwaaní mu. Dí daa ta na yəni dí kwe dípe dím dí fɔ fɔ dí di tin, kú brí ní díbam maama tógi dí se ní o yira yam cɔgi díbam ŋwaaní mu. Kú dai kuntu na? ¹⁷ Díbam maama na fógí dípe dídúba kam dí di tin, kú brí ní díbam maama yí nɔɔnɔ dídúba mu, dí ya zí maŋi dí daga te maama dí.

¹⁸ Nan búŋi-na Yisrayeli tiinə bam na yəni ba ma wəənu túb ba kaanú Wé yí ba daari ba di tin wəŋo. Balú maama na de ba di tin dí tógi ba se kaanum dím mu.

¹⁹ Amú na tagí kulú tin brí been? Kú brí ní wúdiu kulú ba na me ba kaanú jwəŋə tin jigí kuri mu na? Naa kú brí ní jwəŋə yam

títí mu jigí kuri? ²⁰ Awo, kú dai kuntu. Amú lagí a brí abam ní, jwə-kaana na kaanú dí wəənu túb tin, ba paí ciciri mu sí kú dai Wé. Amú nan ba lagí sí abam na wəldɔɔ dí ciciri. ²¹ Kú nan wú maŋi sí á nyɔ dí Yuutu Zezi Krisi wə-nyɔɔru tum, sí á kwəri á vu á nyɔ dí ciciri. Abam nan bá waní á jəni á di dí Yuutu wum túbú gulim wúdiu kum, sí á kwəri á vu á da á di wúdiu kulú na wú pa á taá ŋwí dí ciciri tin. ²² Á yí pa-na dí kí kulú na wú zaní dí Yuutu wum wú tin. Abam búŋi á paí díbam jigí dam dí dwe wuntu mu na?

Dí maŋi sí dí pa Wé na zulə mu dí títvŋa maama wúni

²³ Abam badaara na te á wí, á jigí ní sí á kí kulú maama á na lagí tin, kú yí cígá. Kú nan dai ní wəŋo maama mu jigí kuri kú pa díbam. Kú ta dai ní wəŋo maama mu jigí zəŋə. ²⁴ Nɔɔn-nɔɔnɔ yí zaní o taa lagí o títí zəŋə má. O nan maŋi sí o taa kí lanyírani o zəni o donnə dí mu.

²⁵ Á jigí ní sí á yəgi nwana yalú maama ba na jigí ba yəgi yaga ní tin á di. Nan yí bwe-na á níi ya yí jwəŋə nwana mu na, sí kú pa líə ja abam kú ŋwaaní. ²⁶ Kú púpúwú Wé tóno kum wúni kú wí: «Lúgu baŋa dí kú wəənu maama yí Baŋa-Wé nyum mu.» ²⁷ Nɔɔnɔ wúwú na ba tógi Zezi tin na bəŋi abam sí á vu o sɔŋo á di wúdiu dí-d-o, yí á na se á vu, o na kwe wúdiu kulú maama o pa abam tin, sí á di. Á yí zaní-na á bwe kú kuri, sí kú ta jigí líə dí abam. ²⁸ Nɔɔnɔ nan na tagí dí abam o wí, wúdiu kuntu yí ba me ba kaanú jwəni mu, sí á daa yí zaní á di, bəŋwaaní líə wú zú nɔɔnɔ wum kuntu bícarí. ²⁹ Kú dai ní á yagí kú dímu líə na wú zú abam títí bícarí tin ŋwaaní, kú yí líə na wú ja wúwú na tagí o brí abam tin ŋwaaní mu.

Dedonj abam wat á bwe amú á nii, bejwaani mu dí manj si dí yagi dí na jigi ni si dí ki kulb tun, ku yi liə na wú zú nɔɔna badonnə tun njwaani mu? ³⁰ Abam daa ta wat á bwe amú ni, dí na ki Wε le wɔdiu kum njwaani yi dí daari dí di tun, nɔɔnu daa wú lwe dibam beε njwaani mu?

³¹ Ku nan na yi te tun, woŋo kulb maama abam na wú ki tun, ku na na yi á na wú di naa á nyɔ naa kəm dilb maama á na wú ki tun, ku manj si á taá ki kulb maama na wú pa Wε na zulə ku njwaani tun mu. ³² Á yi taá ki-na kulb na wú cɔgi nɔɔna wɔbɔŋa tun, ku ya zɪ yi Zwifə bam naa dwi-ge tiinə naa Wε nɔn-kɔgɔ kum di. ³³ Taá ki-na ni amu na ki te tun. Woŋo kulb maama amu na ki tun, a kwaan si ku taa poli nɔɔna maama wu mu. Amu ba lagi a titi yirani zənə. A lagi si a zəni nɔɔna maama mu, si ku want ku pa Wε vri-ba DI yagi.

11

¹ Taá lwəni-na amu, ni amu na lwəni Zezi Krisi te tun.

Zezi mu yi baara di kaana maama yuutu

² Abam ki ciga lanyirani didaani á na yəni á guli amu gulə, yi á kwəri á se zaasum dilb maama a na bri abam tun. ³ Amu nan lagi si abam lwarɪ ni, Zezi Krisi mu yi nɔɔnu maama yuutu. Kaani di yuutu maa yi o baru. Banja-Wε nan mu yi Zezi Krisi di yuutu. ⁴ Kuntv tun, á na jeeri daani si á warɪ Wε, yi baaru na zanj si o loori Wε naa o njɔni Wε yiyiu-njwe, yi o na me woŋo o kwəli o yuu, kuntv tu yáali o yuutu wɔm mu. ⁵ Kaani di nan na zanj si o loori Wε naa o njɔni Wε yiyiu-njwe, yi o na wu me woŋo o kwəli o yuu, o di yáali o yuutu wɔm mu. O na ki kuntv, o di wɔlv na ceeri o yuu tun maama yi bidwi mu.

⁶ Kaani na wu se si o kwəli o yuu, ku ya manj si o cɔ-ku mu naa o ceeri-ku. Ku nan na jigi cavira si kaani ki kuntv tun, ku manj si o taa kwəli-ku mu. ⁷ Baara nan ba jigi si ba kwəli ba yuni, bejwaani bantv jigi Wε nyinyugv mu, yi ba bri DI zulə na yi te. Ku nan na yi kaana, bantv mu bri baara zulə na yi te. ⁸ Bejwaani Wε me baaru yira mu DI ki kaani, si ku dai kaani yira mu DI me DI ki baaru. ⁹ Kuntv, Wε wu ki baaru kaani njwaani, DI ki kaani mu baaru njwaani. ¹⁰ Kuntv njwaani, di Wε malesisum njwaani, kaana manj si ba taa kwəli ba yuni, si ku bri ni ba jigi ni si ba njɔni Wε kɔgɔ kum wɔni. ¹¹ Ku daari, dibam balb maama na wu dí Yuutu Zezi kɔgɔ kum wɔni tun, kaani ba te o titi baaru tee ni, baaru di nan ba te o titi kaani tee ni. ¹² Wε siɪni DI ma baaru yira mu DI ki kaani, yi kaani di nan mu lɔri baaru. Woŋo maama nan nunji Wε te mu.

¹³ Abam titi nan buŋi-na á nii. Kaani na zanj si o loori Wε, yi o na wu kwe woŋo o ma kwəli o yuu, ku lamma na? ¹⁴ Nɔɔna maama ye ni, baaru yuuywe na tiini si dwara, ku yi cavira mu ku pai o titi. ¹⁵ Ku nan na yi kaani, o yuuywe na tiini si nunji si daga, ku zul-o mu. Ku yi o di Wε peeri mu, si si taa daga yi si kwəli o yuu. ¹⁶ Nɔɔnu wɔlv nan na wu se amu zaasum dim kuntv yi o magi kantɔgɔ di banja ni tun, kuntv tu taa ye ni dibam maama tɔgi kantv cwəŋə kam mu, yi Wε nɔn-kɔgɔ kum je maama ni tun di tɔgi kantv mu.

Dí na manj si dí di Zezi tovni gulim wɔdiu kum te tun

(Matiyu 26:26-29, Mariki 14:22-25, Luki 22:14-20)

¹⁷ Woŋo kulb amu na lagi a ta di abam tun, a ba lagi a tee abam ni á ki lanyirani. Abam na yəni á

jeeri daani tɪn, á cɔgum mu dwe á fɔgum. ¹⁸ Dayigə woŋo, amu ni ni á na yəni á jeeri daani si á zuli We, á jigi kampwara mu daani. Amu buŋi ni ku sɪni kú ta yi cɪga mu. ¹⁹ Ku nan fin mu si kampwara taa wu abam titari ni, si ku bri balu na sɪni ba tɔgi Zezi di cɪga tɪn. ²⁰ Abam na yəni á jeeri daani si á di dí Yuutu Zezi tɔni gulim wɔdiu kum tɪn, á ba ki ni á na manɪ si á ki te tɪn. ²¹ Benwaani nɔɔnu maama yəni o lɔgiri o di o titi wɔdiu kum mu. Abam nan na ki kuntu tɪn, ku pe kana jigi badonnə, yi á badonnə nyo á su á ja gaali. ²² Abam ya na lagɪ si á di dim dɪm kuntu doŋ tɪn, á ya wó di á titi sam ni mu. Abam lagɪ si á cɔgi We nɔn-kɔgɔ kum yuu mu na? Abam lagɪ si á pa cavura mu ja yinigə tiinə balu na wu á kɔgɔ kum wɔni tɪn na? Abam lagɪ si amu ta bɛɛ mu di abam? Ni á ki lanyiranɪ mu na? A bá wani a ta ni á ki lanyiranɪ di kuntu woŋo.

²³ Cɪga kalu dí Yuutu Zezi na bri-ni o tɔni gulim wɔdiu kum ŋwaani tɪn mu a zaasi abam, ku yi si titi dɪb ba na jaani dí Yuutu Zezi tɪn mu o kwe dɪpe, ²⁴ yi o ki We le di ŋwaani o daari o fɔ fɔ o pa o karabiə bam, yi o wɪ: «Amu yura yam mu tuntu, ya na lagɪ ya cɔgi abam ŋwaani tɪn. Taá ki-na kuntu doŋ si á taá ma guli amu gulə.»

²⁵ Ba na di ba ti tɪn, o daa ma kwe zɔŋa di ka wu wo-nyɔɔru yi o ki We le ti ŋwaani, yi o wɪ: «Wo-nyɔɔru tuntu bri ni We goni ni-dɔuri mu didaani nabiinə amu jana kam ŋwaani. Manɪ kalu maama á na lagɪ á nyo-ti tɪn, si á ki-na kuntu á taá ma guli amu gulə.»

²⁶ Benwaani, manɪ kalu maama á na di dɪpe dɪm kuntu yi á nyo wo-nyɔɔru tɪm kuntu tɪn, á ki á ma á bri dí Yuutu wɔm tɔni dɪm

na yi te tɪn mu, si ku vu ku yi manɪ kam o na wó joori o ba tɪn. ²⁷ Kuntu ŋwaani, nɔɔnu wɔlu na di dí Yuutu wɔm tɔni gulim dɪpe dɪm naa o nyo wo-nyɔɔru tɪm, yi o ki kulɔ na wu manɪ di dí Yuutu wɔm tɪn, kuntu tu ki kəm-balɔro mu di dí Yuutu wɔm yura yam di o jana kam. ²⁸ Kuntu ŋwaani, nɔɔnu maama manɪ si o da yigə o taa ye o titi mu, si o laan di dɪpe dɪm o daari o nyo wo-nyɔɔru tɪm. ²⁹ Nɔɔnu wɔlu nan na di dɪpe dɪm yi o kwəri o nyo wo-nyɔɔru tɪm di goonə tɪn wu manɪ di dí Yuutu wɔm yura yam mu, kuntu tu vanɪ taani mu o danɪ o titi yuu ni. ³⁰ Kuntu nan mu pa á zanzan ba jigi yazurə, yi á badaara bwənə, yi á badonnə tva. ³¹ Dɪbam nan ya na yəni dí da yigə dí bwe dí titi dí nii yi dí lwarɪ dí na yi balu tɪn, We ya daa bá pa dí na cam. ³² Dí Yuutu We nan yəni Dɪ vanɪ dɪbam zwe si Dɪ pa dí joori dí tu cwəŋə ni mu, si manɪ kalu Dɪ na wó ba Dɪ di nɔɔŋa maama taani tɪn, si dí yi zanɪ dí ga bura Dɪ tee ni, ni balu na yəri We tɪn te.

³³ Kuntu ŋwaani, a ko-biə-ba, á na jeeri daani si á di Zezi tɔni gulim wɔdiu kum, si á zuri á yura á cɔgi daani. ³⁴ Wɔlu kana na wɔɛ tɪn, kuntu tu da yigə o di o sɔŋo ni, si o laan daari o ba, si á yi vanɪ We sariya á danɪ á yuu ni manɪ kalu á na jeeri daani tɪn.

Ku daari, ku na yi wənu tɪlɔ na daari tɪn, amu na tuə, a laan wó bri abam á na wó ki te.

12

We Joro kum peera yam na yi te tɪn

¹ Ku daari, a laan lagɪ a ŋɔɔni We Jorokum peera yam lanɪ ni mu. A ko-biə-ba, a lagɪ si a pa á lwarɪ We Joro kum na tɔni te di te tɪn mu. ² Abam ye ni, manɪ kalu á deen ta na wu lwarɪ We

tin, á deen tɔgi jwəne yalɔ na yi kafe tin mu, yi ya gani abam si á taá tɔgi cwe silɔ maama ya na lagi tin. ³ Kuntu nwaani mu a lagi a pa á lwarɔ ni, We Joro kum bá gani abam. Kuntu, nɔɔnu wulɔ na nɔɔni dɔ We Joro dam tin bá wani o twi Zezi. Nɔɔn-nɔɔnu nan bá wani o ta ni, Zezi mu yi o Yuutu, yi We Joro kum tɔri o tee ni.

⁴ We Joro kum pɛera yam yi dwi tɔri tɔri mu, yi Dɔ Joro kum didɔa yirani mu pai-ya Dɔ nɔɔna. ⁵ We titɔja yam dɔ yi dwi tɔri tɔri mu, yi dí Yuutu wulɔ dí na tɔji dí pa-o tin yi didɔa yirani mu. ⁶ We na pɛ dɔbam dam si dí ma tɔji Dɔ titɔja te tin dɔ yi dwi tɔri tɔri mu. We nan yi didɔa yirani mu, yi dintɔ mu pɛ dɔbam maama dam dɔm kuntu maama. ⁷ We Joro kum nan pɛ nɔɔnu maama pɛeri si o wani o maa zɛni o donnɛ. ⁸ We Joro kum pai nɔɔna badonnɛ dam si ba nɔɔni swan taani, yi kuntu mu ta pai nɔɔna badonnɛ dam si ba nɔɔni yɛno taani dɔ. ⁹ We Joro kum nan ta mu pai nɔɔna badonnɛ dam si ba taa tiini ba jigi wu-didɔa dɔ We, yi ku ta pai badonnɛ dam si ba ta maa pai yawuna nai yazurɛ. ¹⁰ Kuntu nan ta mu pai badonnɛ dam si ba ta maa ki wo-kinkagila, ku daari si badonnɛ taa wai ba nɔɔni We yiyiu-nwe. Ku daa ta maa pai nɔɔna badonnɛ wai ba pɔɔri kulɔ na yi We Joro kum nyim dɔ kulɔ na dai ku nyim tin daani. Ku ta pai badonnɛ wai ba nɔɔni ta-ge, yi badonnɛ dɔ wai ba lwarɔ ta-ge sum kuntu kuri yi ba te ba bri ba donnɛ. ¹¹ Ku nan yi We Joro kum kuntu didɔa yirani mu jigi pɛera yam kuntu dwi tɔri tɔri, yi ku pai nɔɔnu maama ni ku wɔbɔja na lagi te tin.

Zezi kɔgɔ kum nyi dɔ nɔɔnu yira na yi te tin mu

¹² Nan bɔni-na á nii nabiinu yira na yi te tin. Ya yi wɔjɔ didɔa mu, yi ya laan pɔɔri je dwi tɔri tɔri. Ya pɔɔrum dɔm daga zanzan, yi ya maama laan yi yira didɔa mu. Zezi Krisi dɔ o kɔgɔ kum maama dɔ nan yi kuntu mu. ¹³ Dɔbam maama na pɛ ba miisi dɔbam na wɔni We Joro kum didɔa dam nwaani tin, dí laan jigi nɔɔnu didɔa mu. Ku na yi Zwifɛ naa dwi-ge tiinɛ, naa gambe naa balɔ na te ba titi tin maama, We Joro kum kuntu yirani mu wɔ dɔbam maama tee ni.

¹⁴ Nabiinu yira pɔɔri je tɔri tɔri mu, si ku dai jɛgɛ didɔa yirani. ¹⁵ Naga na tagi ka wɔ, kantu dai jɔja, kuntu nwaani yira yam ba te-ka, kuntu bá suni ku pa ka taa tɔgi ka tɔri yira yam wɔni. ¹⁶ Zwe dɔ nan na wɔ, dintɔ dai yi, si yira yam ba te-dɔ, kuntu bá suni ku pa dɔ taa tɔgi dɔ tɔri yira yam wɔni. ¹⁷ Yira yam maama nan ya na yi yi yirani mu, yaá ki ta mu ya taa ni taani? Ya nan ya na yi zwe yirani mu, yaá ki ta mu ya taa ni lwɛm? ¹⁸ Ku nan yi We mu ki je sum dwi tɔri tɔri Dɔ ki yira yam wɔni, ku manɔ dɔ Dɔ wɔbɔja na lagi te tin. ¹⁹ Ya maama nan ya na yi yira yam jɛgɛ didɔa mu, yaá ki ta mu ya ji yira? ²⁰ Kuntu tin, je dwi tɔri tɔri mu wɔra, yi si maama laan yi yira didɔa.

²¹ Kuntu nwaani, yi bá wani dɔ ta dɔ jɔja ni dɔ ba lagi-ka, naa yuu ta dɔ naga ni ku ba lagi-ka. ²² A lagi a ta cɔga mu dɔ abam ni, dɔbam yira yam je silɔ dí na bɔni ni si tiini si bwɛnɛ tin jigi kuri zanzan. ²³ Dí yira yam je silɔ dí na bɔni ni si ba tiini si jigi kuri tin mu dí yɛni dí zuli lanyirani. Je silɔ na jigi cavura tin, mu dí yɛni dí fɔgi dí kwɛli-sɔ lanyirani. ²⁴ Ku daari ya je silɔ na lana tin, dí daa ba fɔgi dí nii si banja ni. We mu ki nabiinu yira

yam je sum maama DI ki daani, yi DI pai je silu na ge zulə tun na zulə lanyirani. ²⁵ Kuntu nɔwaani kampwara təri yira yam wɔni. Ya je sum maama zani daani mu. ²⁶ Ku na cana yira yam daa kalu ni, yira yam maama wɔ tɔgi ya na cam dum kuntu don mu. Ku daari daa kalu na ne zulə tun, yira yam maama di wɔ tɔgi ya na wɔpolo mu.

²⁷ Abam maama yi Zezi Krisi yira yam mu, yi a didba didba yi o je sum dwi təri təri mu. ²⁸ Kuntu tun, Zezi kɔgo kum wɔni, We ki nɔɔnu maama o jəgə ni mu. Dayigə tun yi Zezi tuntɔɔna bam o titi na li tun mu. We nijɔɔnə bam maa saɔi. Balu na ki bito tun maa yi balu na bɔi We ciga kam tun. Ku wəli di balu na ki wo-kinkagila tun, di balu We na pɛ-ba dam si ba ta maa pai yawuna nai yazurə tun, di balu na zani nɔɔna tun, di balu na nii We titɔɔna yam baɔa ni tun, di balu We Joro kum na pai ba nɔɔni ta-ge tun. ²⁹ Ku nan dai ni di maama mu yi Zezi tuntɔɔna balu o titi deen na li tun, ku dai di maama mu yi We nijɔɔnə, naa di maama mu bɔi We ciga kam. Ku nan dai ni di maama mu wai di ki wo-kinkagila. ³⁰ Ku nan dai di maama mu We pɛ dam si di taá ma pai yawuna nai yazurə, naa di maama mu We Joro kum pɛ di nɔɔni ta-ge, naa di maama mu wai di lwarɔ si kuri di bɔi nɔɔna. ³¹ Nan kwaani-na si á jɔɔi We-pɛera yalu na jigɔ kuri ku ja gaali tun.

Ku daari, a nan lagɔ a bɔi abam wɔɔo kulu na tiini ku lana ku dwe didi tun mu.

13

Sono na yi te tin

¹ Amu na maɔi a wai a nɔɔni nabiinə dwi təri təri taana, di malesi sum taani di, yi a na ba jigɔ sono, ku nyi di sɔɔ mu a

kia, nɔɔni ba na magɔ kwaɔa di lonini yi ti ki sɔɔ te tin. ² Amu na maɔi a jigɔ We-pɛeri dilu na pai a wai a nɔɔni We yiyiu-nwe tun, yi a jigɔ yəno maama, yi a kwəri a ye ciga kalu maama na səgi nabiinə yigə ni tun, yi a na maɔi a jigɔ wɔ-didba di We si a taa wai a pai pweeru zaɔi ti je ni ti ve ti tu me a na lagɔ tun, yi a na ba jigɔ sono, ku yi kafe mu. ³ Amu na maɔi a kwe a jujigru maama a maɔi a pa yinigə tiinə, yi a ta kwəri a se si ba kwe a yira yam ba di mini ni, yi a na ba jigɔ sono, ku ta maɔi ku ba jigɔ kuri ku pa-ni.

⁴ Sono tu jigɔ wɔ-zuru mu, yi o ki nɔɔna lanyirani. Sono tu ba jigɔ pu-sɔɔa naa o magɔ o nyɔɔni, o nan ba jigɔ kamunni di. ⁵ Sono tu ba ki kulu na wɔ maɔi tun, o nan ba beeri o titi yirani zənə má. O nan jigɔ ban-punu. Nɔɔnu na ki-o lwarɔm, o ba kwe o ki o wɔni. ⁶ Sono tu ba ki wɔpolo di wɔɔo kulu na yi balɔɔ tun, o ki wɔpolo di wɔɔo kulu na yi ciga tun mu. ⁷ Sono tu wai o wɔ o wɔ wɔɔo maama baɔa ni, yi o jigɔ wɔ-didba di tina di wɔ-zuru wɔɔo maama baɔa ni.

⁸ Sono ba tiə. We yiyiu-nwe silu nɔɔna na nɔɔni tun wɔ ba si ke. We-pɛeri dilu nɔɔna na maa nɔɔni ta-ge tun di wɔ ba di ke. Yəno di wɔ ba ku ke. ⁹ Lele kuntu yəno kulu dibam na jigɔ tun yi cicoro mu. We yiyiu-nwe silu di na nɔɔni tun di yi cicwəru mu. ¹⁰ Ku daari maɔa kalu We na wɔ ba fɔgi wənu maama DI pa ti maɔi fasti tun, wo-cicwəru tum maama laan wɔ je mu.

¹¹ Maɔa kalu a na yi bu tun, a deen nɔɔni biim mu, yi a kwəri a bɔi ni bu te, yi a jeeli ni bu te. Lele kuntu, a na ki nɔɔnu tun, a kwe busɔɔni wənu tum maama a yagi mu. ¹² Lele kuntu, di na lwarɔ We ciga kam te tun, ku taa nyi di niu mu di jigɔ di nii ku wɔni liirə

liirə. Kɔ daari maŋa kam kuntu na yiə, dí laan wó ta nai jaja mu. Lele kuntu yəno kulɔ a na jigi tin yi cicoro mu. Maŋa kam kuntu ni, a laan wó ta ye wəənu maama kuri a tiə, ni Wɛ na ye amɔ DI ti te tin.

¹³ Kɔ daari wəənu titɔ mu wó ta wɔra maŋa maama. Wəənu tintɔ mu yi wɔ-dɔdɔba di tina di sono. Kulɔ nan na dwe ti maama tin mu yi sono.

14

Wɛ yiyiu-ŋwɛ sɪm na zəni nɔɔna tɛ tin

¹ Kuntu ŋwaani, kwaani-na si á taá jigi sono, si á daari á kwaani á jɔŋi Wɛ-peera yalɔ DI Jorokum na pai nɔɔna tin á wəli da, ku na dwe didi si á wani á ŋɔɔni Wɛ yiyiu-ŋwɛ. ² Nɔɔnɔ wulɔ na ŋɔɔni ta-ge sɪm tin ŋɔɔni di Wɛ mu, si ku dai di nabiinə, ba na ba ni o taani dɪm kuri tin ŋwaani. Wɛ Joro kum mu pai o ŋɔɔni wəənu tiɔ na səgi tin. ³ Kɔ daari ŋɔɔnɔ wulɔ na wai o ŋɔɔni Wɛ yiyiu-ŋwɛ tin ŋɔɔni o bri nabiinə mu, si ku kwe-ba ku daari ku zəni-ba si ba taa fɔgi ba zigi kəŋkəŋ di pu-dia. ⁴ Wulɔ na ŋɔɔni ta-ge sɪm tin, ku wəli o titi yirani mu. Wulɔ nan na ŋɔɔni Wɛ yiyiu-ŋwɛ tin, ku wəli Zezi kɔgo kum maama mu.

⁵ Amɔ ya lagɪ si abam maama taa wai á ŋɔɔni ta-ge sɪm, a nan tiini a lagɪ si á taá wai á ŋɔɔni Wɛ yiyiu-ŋwɛ sɪm mu á dwe didi. Bɛŋwaani wulɔ na ŋɔɔni Wɛ yiyiu-ŋwɛ tin tiini o jigi zənə o dwe wulɔ na ŋɔɔni ta-ge tin, ku na dai ni nɔɔnɔ na wɔra si o wani o pipiri o taani dɪm kuri si ku zəni Zezi kɔgo kum maama. ⁶ Kuntu tin, a ko-biə-ba, amɔ na tu abam te, yi a na ŋɔɔni ta-ge yirani mu di abam, bɛɛ nyɔɔri mu á lagɪ á na? Kulɔ na wó wəli abam tin mu yi a na ŋɔɔni taani dɪɔ na wó pa á na vurim, naa di pa á

na yəno, naa a ŋɔɔni Wɛ yiyiu-ŋwɛ, naa a zaasi abam Wɛ ciga kam. ⁷ Dí nan kwe duduurə na yi wəənu tiɔ na ba jigi ŋwia tin dí ma maŋi dí nii: Nɔɔnɔ na jigi wuə o wui yɔɔ yɔɔ, naa o jigi kɔnɔ o magɪ yɔɔ yɔɔ, nɔɔna wó ki ta mu ba ni ku ywəəni? ⁸ Nɔɔnɔ nan na jigi jara nabɔnɔ o wui yɔɔ yɔɔ, nɔɔn-nɔɔnɔ bá wani o lwarɪ ni jara mu wɔra si o nuŋi o vu. ⁹ Kɔ nan yi bidwi mu di n na ŋɔɔni ta-ge yi nɔɔn-nɔɔnɔ wari si kuri o pipiri, nɔɔna wó ki ta mu ba lwarɪ n na tɛ kulɔ tin kuri? Kuntu nan bri ni n ŋɔɔni n yagi gaa wɔni mu. ¹⁰ Taana dwi zanzan mu wu lugɔ baŋa ni, yi taan-taani tərə di na ba jigi kuri di pa di tiinə. ¹¹ Nɔɔnɔ nan na ŋɔɔni taani dɪɔ a na ba ni tin di amɔ, kuntu bri ni dibam maama bale yi vərə mu da-tee ni. ¹² Kɔ nan yi kuntu mu di abam di, abam na lagɪ si á jɔŋi peera yalɔ Wɛ Joro kum na pai tin, á nan kwaani-na á jɔŋi peera yalɔ na wó zəni Zezi kɔgo kum si ku zigi lanyirani tin. ¹³ Kuntu ŋwaani, abam wulɔ na wai o ŋɔɔni ta-ge, si o tiini o loori Wɛ si DI pa o taa wai si kuri di o tea.

¹⁴ Amɔ na mɛ ta-ge sɪm a ma a wari Wɛ, ku yi a joro mu ŋɔɔna, si amɔ titi ba ni si kuri. ¹⁵ Kulɔ na maŋi si a ki tin mu yi si a wari Wɛ di a wubɔŋa maama di a joro maama, si a daari a taa leeni di a wubɔŋa maama di a joro maama a taa zuli Wɛ. ¹⁶ Kɔ nan na dai kuntu, yi n na mɛ ta-ge sɪm n ma n zuli Wɛ, yi nɔn-gaa na je o cəgə, o bá wani o ni si kuri. Kuntu ŋwaani, oó ki ta mu o tɔgi o sɛ nmɔ na zuli Wɛ te tin si o di ta ni «Amina»? ¹⁷ Nmɔ na zuli Wɛ te tin na maŋi ku lamma te, ku bá zəni nɔɔnɔ wɔm kuntu.

¹⁸ Kɔ na yi amɔ, a ki Wɛ le di DI na pe-ni dam si a taa ŋɔɔni ta-ge sɪm a dwe abam maama tin. ¹⁹ Kɔ daari, a na wɔ Zezi kɔgo

kum wɔni, a tiini a lagɔ si a taa mai taani dɔlɔ ba na ni tun mu a ma ɛɔni a bri-ba. A na ɛɔni bitari sinu má yirani, ku garɔ a na ɛɔni ta-ge sum bitarbiə murr-fugə yi nɔɔn-nɔɔnɔ ba ni si kuri.

²⁰ A ko-biə-ba, á yi taá jɔɔ bu-balwa wɔbɔɔɔ. Ku daari ku na yi lwarim jəgə ni, si á taá nyi nunɛɛni bu-sɔsin na yəri lwarim kəm te tun, si á pa á wɔbɔɔɔ bi Wɛ cwəɔɔ kam wɔni. ²¹ Ku pɔpɔni Wɛ tɔɔɔ kum wɔni ku wi:

«Amɔ Baɔa-Wɛ wɔ tɔɔi vərə,
si ba ba ba ɛɔni amɔ ni-taani
dum di abam.
Baá ɛɔni taani dɔlɔ á na ba ni tun
di abam.

Nan di kuntu di, á ta bá se a ni.»
²² Kuntu mu Wɛ mai ta-ge DI maa bri DI dam balɔ na wɔ se-DI tun tee ni, si ku dai balɔ na se-DI tun tee ni. Ku daari Wɛ yiyiu-ɛwe sum mu bri DI dam balɔ na se-DI tun tee ni, si ku dai balɔ na wɔ se-DI tun tee ni. ²³ Kuntu ɛwaani, Zezi kɔɔɔ kum maama na jeeri daani, yi á maama na wura á ɛɔni ta-ge, yi nɔɔnɔ wɔlɔ na manɔ o wɔ ni-si naa balɔ na wɔ se Wɛ tun na tu ba zɔ á wɔni yi ba ba ni si kuri tun, ba bá ta ni á co mu na? ²⁴ Abam maama nan na ɛɔni Wɛ yiyiu-ɛwe á bri daani, yi nɔɔnɔ wum kuntu don na tu o zɔ á wɔ, wuntu wú lwarɔ ni Wɛ dam mu wɔ á tee ni. O na ni kulɔ maama ni wú pa o lwarɔ ni o ba jɔɔ bura Wɛ tee ni, yi o kwəri o lwarɔ ni Wɛ lagɔ DI di o taani. ²⁵ Wɔbɔɔɔ yalɔ maama ya na səgi o wɔni tun laan wú ba ya lwarɔ jaja mu, yi o laan wú ki o yuu tɔga ni o zuli Wɛ, yi o se ni Wɛ sunɔ DI wɔ abam titari ni.

Zezi kɔɔɔ kum na manɔ si ku taa tɔɔi ku tɔɔi cwe silɔ tin

²⁶ A ko-biə-ba, abam na jeeri daani si á zuli Wɛ, á na manɔ si á ki kulɔ tun mu tintɔ: Abam didɔa mu wú zanɔ o pa ləɔɔ. Didɔa di ma zanɔ o bri Wɛ cɔga kam.

Wɔdonɔ di ma zanɔ o ta vurum dɔlɔ Wɛ na bri-o tun. Wɔwɔm di ma zanɔ o ɛɔni ta-ge, yi wɔdonɔ di ma zanɔ o ta ta-ge sum kuri o bri á kɔɔɔ kum. Wəənu tintɔ maama zəni Zezi kɔɔɔ kum si ku fɔɔi ku zɔɔi kəɔkəɔ. ²⁷ Abam badaara na lagɔ á ɛɔni ta-ge sum, ku manɔ si á taá yi bale naa batɔ yirani mu. Ku manɔ si á taá zanɔ á ɛɔni á daari á pa daani mu, si á didɔa zanɔ o ta ɛwe sum kuri. ²⁸ Nɔɔn-nɔɔnɔ nan na təri á wɔni si o wani o ta ɛwe sum kuri, balɔ ya na lagɔ ba ɛɔni-si tun manɔ si ba yagɔ mu, si ba na wɔ ba yirani, si ba taa ɛɔni-si di Wɛ. ²⁹ Ku daari, ku na yi balɔ na ɛɔni Wɛ yiyiu-ɛwe sum tun, ku manɔ si bale naa batɔ mu zanɔ ba ɛɔni didɔa didɔa, si badaara bam taa cəgə, si ba laan bwe ba nii si yi cɔga mu naa vwan mu. ³⁰ Wɛ na vurɔ nɔɔnɔ didɔa DI cɔga kam balɔ na je ba cəgi tun wɔni si o ta o bri Zezi kɔɔɔ kum, ku manɔ si wɔlɔ na zɔɔi o ɛɔni Wɛ yiyiu-ɛwe sum tun mu pu o ni, si o daari si wɔdonɔ wum ta-ka. ³¹ Kuntu tun, abam maama wai á ɛɔni Wɛ yiyiu-ɛwe sum didɔa didɔa, si ku pa á zaasi Wɛ cɔga kam da-tee ni, si á taá fɔɔi á zɔɔi kəɔkəɔ. ³² Balɔ na jɔɔi dam Wɛ Jorokum tee ni si ba taa ɛɔni Wɛ yiyiu-ɛwe sum tun wai ba titi ba jaana manɔ kalɔ ba na wura ba ɛɔni-si tun. ³³ Wɛ lagɔ si wɔɔɔ maama taa tɔɔi cwəɔɔ mu di yazurə, si DI ba lagɔ yɔɔ yɔɔ kəm.

³⁴ Abam na kikili daani si á zuli Wɛ, ku manɔ si kaana taa je cim mu si ba taa cəgə. Mu ku na yi te Zezi kɔɔɔ kum jəgə maama ni. Ba ba jɔɔi cwəɔɔ si ba da ba ɛɔni. Ku manɔ si ba se baara bam, ni Wɛ cullu tum na manɔ ti bri te tun mu. ³⁵ Ba na lagɔ si ba lwarɔ wɔɔo kulɔ kuri, ba manɔ si ba bwe ba banna mu sɔɔɔ ni, si ku wɔ manɔ si kaani zanɔ o ɛɔni á kikilə kam

wonu. ³⁶ Abam buɲi á pai We taani dɪm nuɲi abam te mu na? Mu naa á buɲi á pai abam yɪrani mu ye We taani dɪm na?

³⁷ Abam wɔlb na buɲi ni o yi We nijojnu naa o jɔɲi We Joro kum pɛɛri tɪn maɲi si o taa ye ni, amu na pɔpɔni kɔlb a pa abam tɪn yi dí Yuutu wɔm kwɛrɛ mu. ³⁸ Nɔɔnu wɔlb maama na vɪn amu na pɔpɔni kɔlb tɪn, We dɪ wɔ vɪn kɔntu tu.

³⁹ Kuntu, a ko-biə-ba, kwaani-na si á taá ɲɔɔni We yiyu-ɲwe sum. Á nan yi zaɲi á ci balu na ɲɔɔni ta-ge sum We Joro kum na pɛ tɪn. ⁴⁰ Nan taá ki-na wɔɲo maama si ku taa tɔɲi cwəɲə ni ku na maɲi te tɪn.

15

We kwɛr-ywəɲə kalu Zezi tintuɲna bam na bri tɪn

¹ A ko-biə-ba, a lagɪ si a pa á guli We kwɛr-ywəɲə kam a na maɲi a tɔɔli dɪ abam tɪn mu. Abam maɲi á sɛ-ka, yi á ki á wɔ-dɪdɔa á fɔɲi á zɪɲi kəɲkəɲ. ² Amu na pɛ á lwarɪ We kwɛr-ywəɲə kam te tɪn, á na wɔ joori ka kwaga ni, We wɔ vɪr abam Dɪ yagi kantu ɲwaani mu. Ku na dai kuntu, á na sɛ Zezi Krisi te tɪn yi kafe mu.

³ We cɪga kalu na dwe maama tɪn mu yi kalu amu na de yigə a jɔɲi yi a laan daari a bri abam tɪn. Kantu mu tintu: Zezi Krisi tɪɲi dɪbam lwarɪm ɲwaani mu, ni We tɔno kum na maɲi ku ta te tɪn.

⁴ Ba ma ki-o bɔɔni ni. Da yato de ni o ma joori o bi o yagi tɔɔni, ni We tɔno kum na maɲi ku ta te tɪn.

⁵ O na bi tɪn, o ma pa Pɪyɛɛri na-o, yi o tintuɲna fugə-bale bam maama dɪ na-o. ⁶ Kuntu kwaga ni, o ma bri o titi o karabiə zanzan bɪdɔɪ baɲa ni, bantu dwe ni nɔɔna biə yanu (500). Nɔɔna bam kuntu badaara zanzan ta ɲwi, ba

fɪnfɪn yɪrani mu tɪga. ⁷ Zaki dɪ ma na-o, yi o daari o pa o tintuɲna bam maama na-o.

⁸ Kuntu kwaga ni, o laan ma pa amu na nyi dɪ bu wɔlb ba na luga yi o lura maɲa ta wɔ yi tɪn dɪ na-o. ⁹ Bɛɲwaani amu tiini a muri Zezi tintuɲna bam maama wɔni. A ya bri a wɔ maɲi si ba taa bə-ni ni Zezi tintuɲnu, a deen na bɛɛsi Zezi nɔɔna bam tɪn ɲwaani. ¹⁰ We nan na ki-ni yu-yoɲo tɪn mu pɛ a yi a na yi wɔlb zim tɪn. Dɪ na ki-ni yu-yoɲo te tɪn dai kafe. Amu tiini a tɔɲi We tituɲa yam a dɔwəni Dɪ tintuɲna bam maama. Ku nan dai a titi dam ɲwaani mu a wai a tɔɲa. Ku yi We na ki-ni yu-yoɲo yi Dɪ dam dɪm wɔ amu tee ni tɪn ɲwaani mu.

¹¹ Dɪbam balu na yi Zezi tintuɲna tɪn maama yəni dí bri cɪga dɪdɔa mu. Ku na yi amu na bri kɔlb tɪn, naa bantu dɪ na bri kɔlb tɪn, ku yi cɪga kalu abam na sɛ tɪn mu.

Twa biim taani

¹² Dɪbam maama na tɔɔli We kwɛrə kam te tɪn, dí tɔɔli dí bri nɔɔna ni Zezi Krisi bi o yagi tɔɔni mu. Bɛɛ nan mu yi abam badonnə te á wi, twa biim tərə? ¹³ Ku ya na yi cɪga ni twa biim tərə, ku bri ni Zezi Krisi titi dɪ wɔ bi mu. ¹⁴ Wuntu nan ya na wɔ bi, dɪbam kwɛr-tɔɔla kam yi kafe mu, abam dɪ na ki á wɔ-dɪdɔa dɪ ka te tɪn dɪ ya yi kafe mu, ¹⁵ yi dɪbam dɪ na bri We cɪga kam te tɪn ya yi vwan mu, dí na yəni dí bri nɔɔna ni We mu bi Zezi Krisi Dɪ pa o yagi tɔɔni tɪn ɲwaani. Twa biim nan ya na sɪni dɪ tərə, ku bri ni We wɔ bi Zezi mu. ¹⁶ Kuntu tɪn, twa biim ya na tərə, ku bri ni Zezi Krisi titi dɪ maɲi o wɔ bi mu. ¹⁷ Wuntu nan ya na wɔ bi o yagi tɔɔni, ku bri ni abam na ki á wɔ-dɪdɔa dɪd-o te tɪn yi kafe mu, yi á lwarɪm dɪm ya ta wɔ á yuu ni mu. ¹⁸ Ku nan ta bri ni, balu na sɛ Zezi Krisi

yi ba laan ti tun ya wó ga ñwía Wé tee ni. ¹⁹ Kó na yi lógbó báña ñwía kantó yírani, yi kó dai ní kólókóló ñwaaani mu díbam jígí títuna Zezi Krisi tee ni, kó brí ní dí yi balú na tiini ba yi yinigə tiinə títin mu nɔɔna maama tee ni.

²⁰ Kó nan sɔni kó yi ciga mu: Zezi Krisi bi o yagi tɔbni. Wuntu mu yi wɔlɔ na de yigə o bi o vu Wé te, si kó brí ní balú dí na tigi tun wó bi ba yagi tɔbni. ²¹ Tɔbni zigí nabiinu dídɔa yira ní mu dí ba lógbó báña. Kó nan ta yi bídwí mu dí twa biim dí, nabiinu dídɔa dí mu jaani twa biim o ba. ²² Nabiinə maama na yi Adambíə tɔn ñwaaani mu te dí maama tɔa ní wuntu te. Kó nan ta yi kuntu doŋ mu dí balú maama na ñwí dí Zezi Krisi tɔn, bantú dí wó bi ba yagi tɔbni. ²³ Nɔɔnɔ maama dí o jəgə mu. Zezi Krisi mu de yigə o bi o vu Wé te. Kó daari balú na yi o nɔɔna tɔn dí wó bi maña kam o na wó joori o ba tɔn mu. ²⁴ Kuntu kwaga ní mu lógbó báña woŋo maama laan wó ti. Maña kam kuntu ní mu Zezi Krisi wó cəgí wəənu tɔlɔ maama na jígí dam nabiinə báña ní tɔn, kó na yi weyuu dídeera naa tɔga báña dídeera maama, oó pa ba dam dɔm laan ti. O ma wó daari o kwe woŋo kɔlɔ maama o na di paari kó báña ní tɔn o kó o Kó Wé jɔña ní. ²⁵ Kó nan fin mu si Zezi dí paari, si kó taa ve maña kam Wé na wó kó o dɔna maama o ne kuri ní tɔn. ²⁶ Tɔbni nan mu yi dɔm wɔlɔ o na wó cəgí o ma kweeli tɔn. ²⁷ Wé tɔnɔ kum tagí kó wí: «Wé kí wəənu maama wɔm ne kuri ní mu si o taa te tɔ maama.» Kó nan na wí, o taa te wəənu maama tɔn, kó dai ní o te Wé títí dí mu o wəli da. Kó yi Wé mu kwe wəənu tɔn maama Dí kí Zezi dam kuri ní. ²⁸ Kó daari maña kalɔ Zezi na wó ba o taa te wəənu maama tɔn, wɔm títí na yi Wé Bu tɔn wó kwe o títí o pa o Kó Wé. Beñwaaani Wé yi dílɔ na

maní Dí kí wəənu maama Dí Bu wɔm dam kuri ní tɔn mu. Kuntu tɔn, Wé mu te wəənu maama dí Dí dam maama.

²⁹ A nan bɔŋi nɔɔna balú na yəni ba paí ba miisi-ba na wuntu ba twa ñwaaani tɔn woŋo á ni. Ba na ba bɔŋi ní twa biim wɔra, beñwaaani mu yi ba paí ba miisi-ba na wuntu twa bam ñwaaani? ³⁰ Twa biim nan ya na tərə, beñwaaani mu yi díbam ba kwari fɔbni si dí yaari dí tɔ Wé ñwaaani maña maama? ³¹ A kó-biə-ba, de maama amú yəni a təgí tɔbni te mu a kea. Kó yi ciga mu. Amú tiini a jígí wɔpolo dí abam á na ñwí dí dí Yuutu Zezi Krisi tɔn ñwaaani. Mu kó kuri a tagí kuntu. ³² Efezi ní ba kí amú nɔnɔni kagú-vara na cinji si ba ja nɔɔna te tɔn mu. Amú na se si a yaari kuntu tɔn, kó ya na yi lógbó báña ñwía kantó yírani má ñwaaani mu, bee nyɔɔri mu aá na? Twa biim nan ya na tərə, dí ya wó ta ní nɔɔna badaara na te te ba wí: «Pa-na dí taá dí si dí daari dí taá nyɔɔ, si dí jwa yi twa mu.»

³³ Yi pa-na ba ganí abam si á tusi. Kó yi ciga mu ní: «Nmu na təgí dí nɔn-balwaarɔ, baá sɔgim ba pa n dí kí kəm-balwaarɔ mu.» ³⁴ Pa-na á wɔbɔŋa joori ya taa təgí cwəŋə, si á daari á yagi kəm-lwaanɔ tɔn. Abam badaara ta yəri Wé. A tagí kuntu, si kó pa cavura mu zɔ abam.

Nɔɔna na wó bi ba yagi tɔbni dí yira yalɔ tɔn

³⁵ Abam dídɔa wai o bwe ní: «Kó kí ta mu si twa bí? Ba nan na joori ba bi, ba yira wó ta yi tita mu?»

³⁶ Nmu wɔbɔŋa mu muri na? N na kwe woŋo n du tɔga ní, kó maní si kó puli mu kó nunji, kó daari si kó bu wɔm pɔ. ³⁷ Nmu na dugi kɔlɔ, dí kɔlɔ na wó puli kó nunji tɔn ba nyí daani. Nmu na kwe kɔlɔ n du tɔn, kó na yi

mīna naa kú zī yī wo-duuru tīb dwi maama, tī yī wo-dwə má mū n dugə. ³⁸ Wo-dwi dīm nan na nuñi, Wē mū wú pa-dī dī yīra, nī Dī na lagī te tīn. Wē nan ta mū paī wo-dwi maama nyinyugū, kú mañi dī wo-dwi dīm tītī na yī te tīn.

³⁹ Kú nan daī nī wəənu tīb maama na ŋwī tīn ya-nwana mū yī bīdwi. Nabiinə dī vara dī zunə dī kale maama jīgī ya-nwana yīra yīra mū. ⁴⁰ Weyuu wəənu dī wura mū, yī tīga baña wəənu dī wura. Weyuu wəənu tīm dī jīgī tī lam mū, yī tīga baña wəənu tīm dī jīgī tī lam. ⁴¹ Wīa kam dī jīgī ka lam mū, yī cana kam dī jīgī ka lam. Calīcwī sīm dī maa jīgī sī lam, yī sī lam dīm nan daī bīdwi.

⁴² Wəənu tīntū maama nan brī twa biim na yī te tīn mū. Nəənu na tīga, o yīra yam ba na kī tīn yī yīra yalū na wú pō tīn mū. Kú daari o yīra yalū na wú bī ya yağī tūnī tīn daa bá pō maña dī maña. ⁴³ Yīra yalū ba na kī tīga nī tīn ba jīgī lam, yī yalū na wú bī tīn wú ta jīgī lam zanzan. Yīra yalū ba na kī tīn bwənə, yī yalū na wú bī tīn wú ta dana. ⁴⁴ Yīra yalū ba na kī tīga nī tīn yī lūgū baña ŋwīa kam nyīm mū, kú daari yalū na wú bī tīn yī ŋwī-dūña kalū Wē Jorokūm na wú pa dībām tīn nyīm mū. Lūgū baña yīra yam na wura tīn, Wē ŋwī-dūña kam yīra yam dī wura mū. ⁴⁵ Kūntū mū kú pūpūnī Wē tōnō kūm wūnī kú wī: «Pulīm nī tīn Wē kī Adammū Dī pa o jīgī lūgū baña yīra yī o ŋwī.» Kú daari Zezi mū yī Adam wūlū na kweeli tīn, yī o jīgī Joro kú na paī nabiinə ŋwī-dūña tīn. ⁴⁶ Kú nan yī lūgū baña ŋwīa kam mū tūi yīgə, yī Wē-səŋə ŋwī-dūña kam laan sañi ka ba. ⁴⁷ Wē me tūrū mū Dī kī nabiinu wūlū na tu yīgə tīn. Kūntū ŋwaanī wūntū yī lūgū baña nyīm mū. Kú daari nabiinu wūlū nan na tu kwaga tīn nuñi

Wē-səŋə mū. ⁴⁸ Lūgū baña nəəna bam maama nyī dī Wē na me tūrū Dī kī nəənu wūlū dayīgə tīn mū. Nəəna balū maama nan na yī Wē-səŋə nyīm tīn nyī dī wūlū na nuñi Wē-səŋə tīn mū. ⁴⁹ Nūnəenī dībām na jīgī lūgū baña nəənu wūm nyinyugū tīn, de wura dī wú ba dī taá jīgī Wē-səŋə nəənu wūm dī nyinyugū.

⁵⁰ A ko-biə-ba, a lagī a ta a brī abām nī, dī lūgū baña yīra yam bá wantī ya na jəŋə je Wē paari dīm wūnī. Yīra yalū na wú pō tīn bá wantī ya mañi dī ŋwīa kalū na ba tī tīn. ⁵¹ Fəğī-na á cəğī, sī a ta Wē cīga kalū ya na səğī tīn a brī abām. Dībām maama bá tī dī tī sī Zezi laan ba. Dī nan na tīga naa dī ta wū tīgī dī, dībām maama yīra yam wú ləni mū. ⁵² Kú dā kú kī yībūgūsa wūnī mū, maña kam ba na wú wū kweelim nabənə kūm tīn. Nabənə kūm na wugə, twa wú bī ba zañi dī yīra yalū na ba pəe tīn, yī dībām dī yīra wú ləni. ⁵³ Bəŋwaanī, dībām yīra yalū na wú pō tīn mañi sī ya ləni ya jī yalū na bá pō tīn mū, sī dī yīra yalū tūnī na wai tīn ləni ya jī yalū tūnī na bá wantī tīn. ⁵⁴ Kūntū maama na kīa, kú laan wú pa kulū na pūpūnī Wē tōnō kūm wūnī tīn kī, nī kú na mañi kú ta te kú wī: «Wē wantī tūnī dī dī dam dīm maama.»

⁵⁵ «Tūnī, n dam dīm daa bəe? N daa n wú wantī n cəğī nəəna na?»

⁵⁶ Kú yī lwarīm ŋwaanī mū tūnī jīgī dam sī dī cəğī nəəna. Lwarīm dī nan nə dī dam Wē cullu tīm vūn ŋwaanī mū. ⁵⁷ Dī nan kī Wē le dī Dī na paī dībām wənə dī Yuutu Zezi Krisi ŋwaanī sī dī wantī tūnī dī dī dam dīm maama tīn.

⁵⁸ Kūntū tīn, a ko-bu-sonnu-ba, fəğī á zīgī-na kəŋkəŋ dī pu-dīa, sī á cə dī dī Yuutu tītūña yam maña maama, dī á na ye nī tītūña yalū

maama á na tɔŋɔ á pa dí Yuutu wɔm tɔn na dai kafe tɔn ŋwaani.

16

Ba na lagi sɛbu si ba ma zani We nɔɔna te tɔn

¹ Kɔ daari kɔ na yi sɛbu kɔlɔ á na lai á maa zani We nɔɔna bam tɔn, á taá kɔ nɔnɛni amɔ na manɔ a bri Zezi kɔɔɔ kɔlɔ na wɔ Galati ti-niə yam ni si ba taa kɔ te tɔn. ² Siun de maama na yiə, si nɔɔnu maama li sɛbu kɔlɔ o na nɛ tɔn wɔni o tiŋi, si amɔ na tuə, si á daa yi taá zɔɔ á lai sɛbu. ³ Amɔ na tu abam te, abam na li nɔɔna balɔ tɔn, a laan wó la tɔnɔ a tɔŋɔ-ba dí á sɛbu kɔm si ba ja vu Zeruzalem. ⁴ Kɔ nan daa na manɔ si amɔ titi mu vu, dí wó tɔɔ daani dí vu.

Pooli na lagi si o na Korenti tiinə bam te tɔn

⁵ A lagi si a da Masɔɔvani mu, si a laan daari a ba abam te. ⁶ A na tu abam te, a lagi si a daani fin mu, dedon aá ti waarɔ mɔmanɔ kam daani. Kɔntɔ kwaga ni, á laan wó wanɔ á zani-ni si a vu a daa na wó vu mɛ tɔn. ⁷ Amɔ ba lagi si a wuuri a ba abam te manɔ finfin, si a joori a viiri. We nan na se, amɔ ya lagi si a ba a daani abam tee ni mu. ⁸ A nan lagi a manɔ Efɛzi ni mu si kɔ vu kɔ yi Pantikoticandiə kam manɔ. ⁹ Benwaani We pɔri cwəŋə lanyirani DI pa-ni, si a tiini a tɔŋɔ DI titɔŋa yo seeni. Nɔɔna zanzan nan mu wɔra ba kwaana si ba ci a yigə.

¹⁰ Timoti nan na tu abam te, si á jeer-o lanyirani si kɔ yi pa fɔvni taa jig-o. Benwaani o dí tɔŋɔ dí Yuutu titɔŋa yam mu ni amɔ te. ¹¹ Nɔɔn-nɔɔnu yi zanɔ o goon-o. Kwaani-na si á wɛl-o o cwəŋə kam vəŋə wɔni, si o wanɔ o vu dí yazurə o ba amɔ te. Amɔ dí dí ko-biə bam nan nii-o cwəŋə ni si o ba.

¹² Kɔ nan na yi dí ko-bu Apolɔsi, amɔ tiini a loor-o mu si o tɔɔ dí dí ko-biə bam o ba abam te. Nan dí kɔ dí, o ta wɔ li wɔbɔŋa si o ba lele. O nan na nɛ cwəŋə manɔ kalɔ tɔn, oó ba.

Tiim kwərə

¹³ Taá cu-na á titi, si á zɔɔ kəŋkəŋ We cwəŋə kam wɔni. Taá jigɔ-na baari dí dam. ¹⁴ A taá kɔ-na wɔŋo maama dí sono.

¹⁵ A ko-biə-ba, á manɔ á ye Sɔtefanasi dí o sɔŋo tiinə na tɔɔ We te tɔn. Bantu mu de yigə ba se Zezi Akayi ni, yi ba se ba tɔŋɔ ba zani We nɔɔna bam dí ba wɔ maama. ¹⁶ Kɔntɔ tɔn, a loori abam si á se nɔɔna bam kɔntɔ dwi ni, didaani balɔ maama na tɔŋɔ We titɔŋa yam ni bantu te tɔn.

¹⁷ Amɔ jigɔ wɔpɔlo dí Sɔtefanasi dí Fɔtunatusi dí Akayikusi na tu amɔ te tɔn. Bantu mu pe a wɔ lwarɔ ni abam tərə. ¹⁸ Bantu mu pe a jigɔ wɔ-zuru, ni ba na pe abam dí jigɔ wɔ-zuru te tɔn. Kɔntɔ, kɔ manɔ si á taá niɔ nɔɔna bantu dwi.

¹⁹ Zezi kɔɔɔ kɔm maama Aziti-niə yam wɔni tɔn jɔɔni abam. Akwila dí Prisili dí Zezi kɔɔɔ kɔlɔ na jeeri ba sɔŋo ni tɔn dí jɔɔni abam lanyirani dí Yuutu Zezi yiri ŋwaani. ²⁰ Dí ko-biə bam maama dí jɔɔni abam.

Á taá jɔɔni daani lanyirani dí sono dí wɔ-pɔŋo.

²¹ Amɔ Pooli mu jɔɔni abam. A titi laan mu pɔpɔni tintu dí a jɔŋa.

²² Nɔɔnu wɔlɔ maama ŋa ba soe dí Yuutu wɔm tɔn, We wó cɔɔ kɔ tu.

Marana ta!

²³ Dí Yuutu Zezi wó pa abam yu-yoŋo.

²⁴ Amɔ soe abam maama dí na ŋwɔ dí Zezi Krisi tɔn ŋwaani.

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa
KORɛNTI TIINɛ
o ki bile tun
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa Korɛnti
tiinɛ o ki bile tun na
bri dɔbam kɔlɔ tun
mɔ tuntu**

Kɔ loori Pooli na pɔpɔni tɔnɔ kɔm kɔntu o pa Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ Korɛnti ni tun, ba wɔ nɔɔna badaara ya cɔgi Pooli wɔ, yi ba vɛn ni Pooli suntu o yi Zezi Krisi tintɔŋɔ.

Pooli nan kaantɔ-ba, yi o pa ba lwarɛ ni o soe-ba yi o lagɛ sɛ ba fɔgi daani.

O de yigɔ o bri o na yaari te, di Wɛ na zɛn-o te tun (1:1-11).

O laan ma bri cam dilɔ na wɔ wɔm di bantɔ titari ni tun woŋo, di Zezi na pɛ-o ni sɛ o ma kaantɔ-ba te tun. O bri-ba kɔntɔ, bɛŋwaani o ya maŋi o bwe-ba zanzan tɔnɔ kudɔŋ wɔni, yi o nan jigi wɔpolo zanzan di o bwem dim na pɛ ba lɛni ba wɔrɔ ba yagi kɛmbalwaarɔ tun (1:12—7:16).

Pooli ŋɔɔni sɛbu-lɔw woŋo ba na ki Wɛ nɔɔna balɔ na zɔvri Zude ni yi ba yi yinigɔ tiinɛ tun ŋwaani. O loori-ba sɛ ba pa di ba wɔ-yoŋo mɔ (pɔɔrɔm 8-9).

Pooli laan ma bagɛ balɔ na ba sɛ ni wɔm yi Wɛ tintɔŋɔ tun, o bri ni nɔɔna bam kɔntɔ fɔgi vwan mɔ (pɔɔrɔm 10-13).

¹ Amɔ Pooli wɔlɔ Wɛ na kuri di DI titi wɔbɔŋa sɛ a taa yi Zezi Krisi tintɔŋɔ tun mɔ pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ, yi di ko-bu Timoti mɔ tɔgi o wɛli-ni. Di pɔpɔni sɛ di pa abam balɔ na yi Wɛ kɔgɔ kɔm wɔ nɔɔna yi á zɔvri Korɛnti ni tun, kɔ wɛli di Wɛ nɔɔna maama balɔ na zɔvri Akayi titi dim maama ni tun.

² Di Ko Wɛ di di Yuutu Zezi Krisi wɔ pa abam yazurɔ di yu-yoŋo.

Wɛ na tiini DI zɛni dɔbam te tun
³ Pa-na di ki Wɛ le. Dintɔ mɔ yi di Yuutu Zezi Krisi Ko, yi DI yi dɔbam Ko wɔlɔ na jigi dɔbam ŋwanja tun. DI maa yi Wɛ dilɔ na zɛni nɔɔna sɛ ba bɛcara taa zurɔ maŋa maama tun. ⁴ Di na wɔ yaara yalɔ maama wɔni, dintɔ mɔ yɛni DI pa di bɛcara zurɔ, sɛ kɔ pa di wani di zɛni balɔ di na wɔ yaara dwi maama wɔni tun sɛ ba di bɛcara taa zurɔ, ni Wɛ na zɛni dɔbam di te tun. ⁵ Zezi Krisi na yaari zanzan tun, dɔbam di tɔgi di na yaara yantɔ doŋ mɔ. Di nan na ŋwi did-o tun, di ta wɔ tɔgi di na zɛnɔ Wɛ tee ni, ninɛɛni DI na zɛni Zezi Krisi lanyiranɛ te tun. ⁶ Kɔntɔ ŋwaani, dɔbam na wɔ yaara wɔni, kɔ yi sɛ kɔ zɛni abam mɔ sɛ á bɛcara taa zurɔ, sɛ á daari á taá tɔgi Wɛ cwɛŋɔ lanyiranɛ. Wɛ nan na pɛ dɔbam di bɛcara zurɔ, kɔ yi sɛ abam di na zɛnɔ yantɔ doŋ mɔ, sɛ á wani á na dam á vɔ á wɔ á zigi kɛŋkɛŋ yaara yam wɔni, ni dɔbam di na ne yaara te tun. ⁷ Kɔntɔ, dɔbam jigi tɔna di abam, bɛŋwaani di ye ni, abam na tɔgi á na dɔbam yaara yam doŋ tun, á di wɔ tɔgi á na zɛnɔ Wɛ tee ni.

⁸ Di ko-biɛ-ba, di lagɛ di pa abam lwarɛ yaara yalɔ maama di na ne Azi titi dim ni tun mɔ. Di na ne cam dilɔ tun tiini di dana di dwe dɔbam, yi di yaá bɔŋi ni di wɔ ga di ŋwia. ⁹ Di nan na zigi tɔvni yigɔ ni kɔntɔ tun, kɔ yi sɛ kɔ pa di daa yi taá tɔgi di titi dam mɔ, sɛ di daari di ki di wɔ-dɔvɔ di Wɛ dilɔ na jigi dam DI pa nɔɔna bi ba yagi tɔvni tun. ¹⁰ Wɛ nan mɔ vri dɔbam yaara yalɔ na cana ni tɔvni te tun wɔni, yi DI ta wɔ vri dɔbam kɔntɔ doŋ mɔ. Di maa jigi tɔna Wɛ tee ni, ni DI ta wɔ vri dɔbam tɔvni jɛŋa ni. ¹¹ Abam nan wɔ zɛni dɔbam

dí á na wó loori Wε á pa dɔ́bam tɔ́n. Kɔ́ntɔ́, nɔ́ɔ́na zanzan na loori Wε, kɔ́ pa dí na zənə, kɔ́ nan wó pa nɔ́ɔ́na zanzan dí kɔ́ Wε le, dí DÍ na jɔ́ɔ́ɔ́ ba loro kɔ́m ba na loori dɔ́bam ɔ́ɔ́waanɔ́ tɔ́n.

Wɔ́ɔ́ɔ́o kɔ́lɔ́ ɔ́ɔ́waanɔ́ Pooli na lani o wɔ́bɔ́ɔ́na sɔ́ o daa yɔ́ ve ba te tɔ́n

¹² Dɔ́bam na jɔ́ɔ́ wɔ́pɔ́lo tɔ́n, kɔ́ yɔ́ sɔ́ dí ye dí bɔ́carɔ́ nɔ́, nɔ́ dí tɔ́ɔ́ɔ́ cwəɔ́ɔ́ dɔ́ wɔ́-pɔ́ɔ́ɔ́ mɔ́, dɔ́ dí na brɔ́ dí wɔ́ dɔ́ abam te tɔ́n. Kɔ́ nan yɔ́ Wε mɔ́ zənɔ́ dɔ́bam yɔ́ dí yɔ́ kɔ́ntɔ́. Kɔ́ daɔ́ dí nabiinə swan, kɔ́ yɔ́ Wε zaanɔ́ dɔ́m ɔ́ɔ́waanɔ́ mɔ́ dí tɔ́ɔ́ɔ́ cwəɔ́ɔ́ kɔ́ntɔ́ dɔ́ɔ́ɔ́ nɔ́ɔ́na maama yigə nɔ́, kɔ́ na dwe dɔ́dɔ́ abam yigə nɔ́. ¹³ Dí na pɔ́pɔ́nɔ́ kɔ́lɔ́ dí pa abam tɔ́n ba jɔ́ɔ́ wɔ́-səɔ́gɔ́ru. Á wó wanɔ́ á karɔ́mɔ́ yɔ́ á nɔ́ tɔ́ kuri. ¹⁴ Abam nan nɔ́ dɔ́bam na kɔ́ kɔ́lɔ́ tɔ́n finfin yɔ́ranɔ́ mɔ́. Amɔ́ nan jɔ́ɔ́ tɔ́na nɔ́ á wó ba á nɔ́ kɔ́ kuri fast fast, sɔ́ de dɔ́m dí Yuutu Zezi Krisi na wó joori o ba tɔ́n, sɔ́ abam laan taá jɔ́ɔ́ wɔ́pɔ́lo dɔ́bam ɔ́ɔ́waanɔ́, nɔ́ dɔ́bam dɔ́ na jɔ́ɔ́ wɔ́pɔ́lo dɔ́ abam te tɔ́n.

¹⁵⁻¹⁶ Amɔ́ na tiini a jɔ́ɔ́ abam cɔ́ga kɔ́ntɔ́ tɔ́n, a ya de yigə a bɔ́ɔ́ɔ́ sɔ́ a ba abam te mɔ́, sɔ́ a daari a ke a vu Masɔ́dɔ́vanɔ́, sɔ́ a na zɔ́ɔ́ da a maa joorə, sɔ́ a daa ta tɔ́ɔ́ á te, sɔ́ kɔ́ pa á na zənə kuni bile. Kɔ́ntɔ́ á laan ya wó wanɔ́ á wəli-nɔ́ sɔ́ a ke a vu Zude. ¹⁷ Amɔ́ na bɔ́ɔ́ɔ́ sɔ́ a ba yɔ́ a wó wanɔ́ a na cwəɔ́ɔ́ tɔ́n, á paɔ́ sɔ́ amɔ́ yɔ́ niə yale yale tu mɔ́ na? Amɔ́ na yənɔ́ a bɔ́ɔ́ɔ́ sɔ́ a kɔ́ kəm dɔ́lɔ́ tɔ́n, á paɔ́ sɔ́ kɔ́ yɔ́ amɔ́ tɔ́tɔ́ yɔ́ranɔ́ zənə ɔ́ɔ́waanɔ́ mɔ́ na? Abam bɔ́ɔ́ɔ́ nɔ́ amɔ́ yɔ́ wɔ́lɔ́ na yənɔ́ o wɔ́ ɛɛn yɔ́ o joori o wɔ́ aye tɔ́n mɔ́ na? ¹⁸ Wε nan yɔ́ cɔ́ga tu yɔ́ DÍ ye nɔ́ dɔ́bam na te kɔ́lɔ́ dí brɔ́ abam tɔ́n daɔ́ niə yale, nɔ́nɛɛn ɛɛn dɔ́ awo na gwaanɔ́ daanɔ́ te tɔ́n. ¹⁹ Dɔ́bam nan na brɔ́ abam Wε cɔ́ga kam te tɔ́n, amɔ́ dɔ́ Siliven dɔ́ Timoti pe á lwarɔ́ Zezi Krisi wɔ́lɔ́

na yɔ́ Wε Bu wɔ́m tɔ́n na yɔ́ te. Wɔ́ntɔ́ daɔ́ niə yale yale tu. Wɔ́ntɔ́ nan mɔ́ yɔ́ wɔ́lɔ́ na wɔ́ ɛɛn yɔ́ranɔ́ tɔ́n. ²⁰ Zezi na wɔ́ ɛɛn tɔ́n, dí manɔ́ sɔ́ dí lwarɔ́ nɔ́ Wε na goni nɔ́ sɔ́ DÍ kɔ́ kɔ́lɔ́ maama DÍ pa dɔ́bam tɔ́n yɔ́ cɔ́ga mɔ́. Kɔ́ntɔ́ ɔ́ɔ́waanɔ́ mɔ́, dí na yənɔ́ dí warɔ́ Wε, dí tɔ́ɔ́ɔ́ Zezi Krisi ɔ́ɔ́waanɔ́ dí wɔ́ «Amina», sɔ́ kɔ́ pa Wε taa jɔ́ɔ́ zulə dɔ́bam tee nɔ́.

²¹ Kɔ́ yɔ́ Wε mɔ́ paɔ́ dɔ́bam dɔ́ abam maama zɔ́ɔ́ kəɔ́kəɔ́ Zezi Krisi tɔ́ɔ́ɔ́m dɔ́m wɔ́nɔ́. Kɔ́ ta yɔ́ dɔ́ntɔ́ mɔ́ kuri dɔ́bam sɔ́ dí taá yɔ́ DÍ tɔ́ntɔ́ɔ́na. ²² Wε ma kɔ́ DÍ Joro kɔ́m dí bɔ́cara nɔ́ sɔ́ kɔ́ brɔ́ nɔ́ dí yɔ́ DÍ nɔ́ɔ́na. DÍ Joro kɔ́m ma pa dí da yigə dí lwarɔ́ nɔ́ dí laan wó ba dí na Wε wo-laaru tɔ́lɔ́ maama DÍ na tɔ́ɔ́ dɔ́bam ɔ́ɔ́waanɔ́ tɔ́n.

²³ Wε mɔ́ yɔ́ amɔ́ maana tu. Amɔ́ na te kɔ́lɔ́ tɔ́n na yɔ́ vwan, sɔ́ DÍ gu-nɔ́. Amɔ́ na joori a lani a wɔ́bɔ́ɔ́na sɔ́ a daa yɔ́ ba abam te Korenti nɔ́ tɔ́n, kɔ́ yɔ́ sɔ́ a yɔ́ ba a pa á daa na wɔ́-cɔ́ɔ́ mɔ́. ²⁴ Kɔ́ nan daɔ́ nɔ́ dɔ́bam yɔ́ balɔ́ na wó fin abam dɔ́ á na manɔ́ sɔ́ á kɔ́ á wɔ́-dɔ́dɔ́ba dɔ́ Wε te tɔ́n, bɛɔ́ɔ́ɔ́wanɔ́ abam manɔ́ á sɛ-DÍ dɔ́ pu-dɔ́a. Dí nan yɔ́ balɔ́ na wó wəli dɔ́ abam dí tɔ́ɔ́ɔ́, sɔ́ á taá jɔ́ɔ́ wɔ́pɔ́lo Wε ɔ́ɔ́waanɔ́ tɔ́n mɔ́.

2

¹ Mɔ́ kɔ́ kuri a joori a bɔ́ɔ́ɔ́ a wɔ́nɔ́, sɔ́ a daa yɔ́ ba abam te, sɔ́ kɔ́ yɔ́ pa wɔ́-cɔ́ɔ́ daa ta wɔ́ra. ² Abam mɔ́ yɔ́ balɔ́ na wó wanɔ́ á pa amɔ́ taa jɔ́ɔ́ wɔ́pɔ́lo tɔ́n. Kɔ́ntɔ́, amɔ́ na tu abam te, yɔ́ kɔ́ pa á wɔ́ cɔ́ɔ́, nɔ́ɔ́n-nɔ́ɔ́nɔ́ daa bá ta wɔ́ra o na wó wanɔ́ o pa a na wɔ́pɔ́lo. ³ Kɔ́ yɔ́ kɔ́ntɔ́ ɔ́ɔ́waanɔ́ mɔ́ a ya pɔ́pɔ́nɔ́ tɔ́nɔ́ kɔ́m a pa abam. Amɔ́ dɛɛn ba lagɔ́ sɔ́ a ba abam te, sɔ́ kɔ́ pa amɔ́ wɔ́ cɔ́ɔ́ dɔ́ abam. Kɔ́ nan manɔ́ sɔ́ á taá yɔ́ balɔ́ na paɔ́ amɔ́ wɔ́ poli tɔ́n mɔ́. Amɔ́ nan jɔ́ɔ́ abam cɔ́ga nɔ́, amɔ́ na jɔ́ɔ́

wɔpolo abam dɪ jɪgɪ wɔpolo mʊ.
 4 Amʊ dɛɛn na pɔpɔnɪ tɔnɔ kɔm
 a pa abam tɪn, a wɔ tiini kʊ cɔgɪ
 zanzan, yɪ liə jɪgɪ-nɪ kʊ pa a yɪ-na
 nunjɪ zanzan abam ŋwaani. Amʊ
 na pɔpɔnɪ te tɪn, kʊ dai sɪ kʊ pa á
 wɔrɔ cɔgɪ. Kʊ nan yɪ sɪ á wanɪ á
 lwarɪ amʊ na tiini a soe abam kʊ
 ja gaali te tɪn mʊ.

*A manɪ sɪ á yagɪ á ma cɛ wɔlɔ
 na kɪ o cɔgɪ tɪn*

5 Nɔɔnɔ wɔlɔ na kɪ o cɔgɪ tɪn, kʊ
 dai amʊ yɪrɪnɪ wɔ mʊ cɔgɪ dɪd-
 o, kʊ yɪ abam maama mʊ, sɪ a
 nan yɪ zanɪ a ŋɔɔnɪ a ja gaali, a
 ye sɪ abam zanzan wɔrɔ mʊ cɔgɪ.
 6 Abam zanzan na pɛ o na cam tɪn,
 kʊ manɪ sɪ á laan yag-o mʊ. 7 Á
 nan manɪ sɪ á yagɪ á maa cɛ-o mʊ,
 sɪ á daari á taá kɪ-o lanyɪrɪnɪ, sɪ o
 bɪcarɪ taa zurə. Kʊ na dai kɔntʊ,
 o wɔ na tiini kʊ cɔgɪ, kʊv pa o
 wɔbɔŋa vugimi. 8 Kɔntʊ ŋwaani
 a loori abam sɪ á pa o lwarɪ nɪ á
 so-o. 9 Amʊ na pɔpɔnɪ tɔnɔ kɔm
 tɪn, kʊ yɪ sɪ a maasi abam a nii,
 á wɔ se á tɔgɪ amʊ ni dɪm wɔŋo
 maama baŋa nɪ naa á bá se mʊ.
 10 Abam na yagɪ nɔɔnɔ wɔlɔ kəm
 á ma cɛ-o, amʊ dɪ wɔ yagɪ a ma
 cɛ-o mʊ. Kʊ na manɪ sɪ a yagɪ
 a ma cɛ nɔɔnɔ wɔlɔ, kʊ yɪ abam
 ŋwaani mʊ a kɪ kɔntʊ Zezi Krisi
 yigə nɪ. 11 Kʊ nan manɪ sɪ dí duri
 nɔɔnɔ wɔm ŋwanɪ kɔntʊ, sɪ kʊ
 yɪ pa sɪtaani na cwəŋə dɪ wanɪ
 dɪbam. Bɛŋwaani dí manɪ dí ye
 dɪntʊ na bɔŋɪ sɪ dɪ pa dɪbam tɪsɪ
 te tɪn.

*Liə na jaani Pooli Trɔasi nɪ te
 tɪn*

12 Amʊ na ve a yɪ tɪv kɔlɔ yɪrɪ na
 yɪ Trɔasi sɪ a tɔɔli Zezi Krisi kwər-
 ywəŋə kam a bɪrɪ nɔɔna tɪn, a nɛ
 nɪ dí Yuutu wɔm ya pɛ-nɪ cwəŋə
 sɪ a tɔɔli-ka. 13 Nan dɪ kɔntʊ dɪ,
 a wɔ nɛ wɔ-zuru dɪ a na beeri dí
 ko-bu Titi je a ga tɪn. A na wɔ nɛ-
 o tɪn, a ma banɪ nɔɔna bam yɪ a
 daari a kɛ Masɪdɔani.

*Dí na nɛ wɔnɔ Zezi Krisi yɪrɪ
 ŋwaani te tɪn*

14 Nan pa-na dí taá kɪ Wɛ le.
 Bɛŋwaani dɪntʊ mʊ pai Zezi Krisi
 wɔnɔ, yɪ dí tɔgɪ o kwaga manɪ
 maama, sɪ dí taá pai nɔɔna lwarɪ
 Wɛ kwərə kam je maama, nɪnɛɛnɪ
 wɔŋo kɔlɔ lwəm na ywəŋə yɪ
 dɪ zanɪ dɪ jagɪ je maama te tɪn.
 15-16 Dɪbam nɪtɪ dɪ lwəm dɪlɔ na
 ywəŋə tɪn mʊ Wɛ yigə nɪ, dí na
 bɪrɪ nɔɔna Zezi Krisi cɪga kam tɪn
 ŋwaani. Dɪbam nɪtɪ dɪ lwəm dɪm
 kɔntʊ mʊ nɔɔna maama tee nɪ.
 Kʊ na yɪ balɔ na lagɪ ba ga ba
 ŋwɪa Wɛ tee nɪ tɪn, lwəm dɪm
 kɔntʊ maa pai ba ye nɪ tɔbɔnɪ wɔ
 ja-ba. Kʊ nan na yɪ balɔ Wɛ na
 vrɪ ba ŋwɪa tɪn, lwəm dɪm wɔ ta
 jɪgɪ ywəŋəni ba tee nɪ, dɪ pa ba ye
 nɪ baá na Wɛ ŋwɪ-dɔŋa kam. Wɔɔ
 mʊ yɪ sɪ o tɔŋɪ tɪtɔŋ-kamunu kɔm
 kɔntʊ? 17 Nɔɔna zanzan na bɪrɪ
 Wɛ kwərə kam te tɪn, ba pai kʊ
 nɪtɪ dɪ pipiɪ mʊ sɪ ba na nyɔɔrɪ
 kʊ baŋa nɪ. Dɪbam nan dai kɔntʊ
 dɔŋ. Wɛ na tɔŋɪ dɪbam tɪn, dí
 yəni dí kwe dí wɔ maama mʊ dí
 maa bɪrɪ Dɪ cɪga kam, bɛŋwaani dí
 zɪgɪ Wɛ yigə nɪ mʊ dí ŋɔɔna, dí na
 yɪ Zezi Krisi tɪntɔŋna tɪn ŋwaani.

3

*Wɛ ni-dɔbɪrɪ dɪlɔ Dɪ na goni tɪn
 na jɪgɪ dam kʊ gaali te tɪn*

1 Abam badaara nan daa ta wɔ
 bɔŋɪ nɪ dí lagɪ dí bɪrɪ dí tɪtɪ mʊ
 dɪ dí na ŋɔɔnɪ te tɪn. Abam nan
 manɪ á ye dɪbam na yɪ te, yɪ á
 daa wɔ manɪ sɪ á jonɪ twaanɔ
 tɪlɔ na bɪrɪ dɪbam cɪga na yɪ te
 tɪn nɔɔna badaara tee nɪ. Abam
 nan wɔ manɪ sɪ á pɔpɔnɪ tɔnɔ
 kɔlɔ na bɪrɪ dɪbam na yɪ te tɪn á
 pa nɔɔn-nɔɔnɔ. Nɔɔna badonnə
 nan mʊ manɪ sɪ ba kɪ kɔntʊ, sɪ
 kʊ dai dɪbam. 2 Abam tɪtɪ nan
 mʊ bɪrɪ dɪbam cɪga na yɪ te tɪn.
 Abam nɪtɪ dɪ tɔnɔ mʊ te kʊ na
 pɔpɔnɪ dɪbam bɪcarɪ nɪ, yɪ nɔɔna
 maama wɔ wanɪ ba karɪmɪ yɪ ba

kwəri ba lwarı tın. ³ Abam na jıgı á n̄wıa te tın nyı dí t̄n̄o mü Zezi Krişı na t̄ođı dıbam n̄waañı o p̄p̄p̄ñı. O nan na p̄p̄p̄ñı te tın, o me N̄wıa Tu Bañı-W̄e Joro k̄m mü o p̄p̄p̄ñı, sı k̄u dai b̄er̄e mü o me o p̄p̄p̄ñı. P̄p̄p̄ñım dım k̄unt̄u nan w̄o k̄ı kandwa-p̄ıle bañı nı, o p̄p̄p̄ñı-dı nabiin̄e b̄ıcara nı mü.

⁴ Dí ye nı k̄unt̄u yı cıga mü, dí Zezi Krişı na p̄e dí lwarı nı W̄e mü t̄ıñı dıbam tın. ⁵ K̄u nan dai dı dıbam tıttı dam mü dí w̄ó wanı dí ma t̄ıñı W̄e tıt̄ıñı yam. K̄u yı W̄e mü paı dıbam dam yı dí maa t̄ıñı. ⁶ Dı ma pa dí yı Dı t̄ınt̄ıñı k̄unt̄u, sı dí taá b̄rı n̄oña Dı nı-d̄b̄rı dım Dı na gonı tın na yı te tın. Dı nı-d̄b̄rı dım k̄unt̄u nan ba t̄ođı cullu tılb̄ ba d̄een na p̄p̄p̄ñı tın. Dınt̄u nan t̄ođı dí W̄e Joro k̄m dam mü. Cullu tım nan paı t̄b̄ñı mü naı cw̄eñe dí jaanı nabiin̄e. K̄u daarı W̄e Joro k̄m nan mü paı nabiin̄e na n̄wıa W̄e tee nı.

⁷ K̄u na yı W̄e na kwe Dı cullu tım Dı k̄ı Moyisi jıñı nı sı o pa Dı n̄oña bam tın, Dı d̄een p̄p̄p̄ñı-tı Dı k̄ı kandwa-p̄ıle bañı nı mü. W̄e d̄een na kwe-tı Dı k̄ı Moyisi jıñı nı k̄unt̄u tın, Dı paarı-zul̄e yam maa tiini ya w̄ora, yı k̄u pa Moyisi yibiȳe tiini ka nyına. O yibiȳe kam nyınum dım na pıpı Yısr̄ayel̄ı tiin̄e bam yıe dí pa ba warı ba nii o seeni tın w̄ó ba ke. Nan dí cullu tım na jaanı t̄b̄ñı mü tı ba tın, tı daa ta jıgı W̄e paarı-zul̄e. ⁸ K̄u daarı W̄e Joro k̄m nan na w̄eli n̄oña te tın laan w̄ó pa W̄e paarı-zul̄e yam tiini ya ja gaalı. ⁹ W̄e cullu tım na b̄rı nı n̄oña w̄ó ga b̄ra Dı tee nı yı tı ta jıgı paarı-zul̄e te tın, W̄e na w̄eli n̄oña sı ba na cıga Dı tee nı te tın laan w̄ó ta tiini k̄u jıgı paarı-zul̄e k̄u ja gaalı. ¹⁰ K̄u na yı cıga tın, woñe kul̄u ya na jıgı zul̄e tın daa ba jıgı zul̄e, zım woñe k̄m na tiini k̄u jıgı paarı-zul̄e k̄u ja

gaalı tın n̄waañı. ¹¹ W̄e cullu tım d̄een w̄ora dí Dı paarı-zul̄e yam, yı tınt̄u ba tı ke. K̄u daarı Dı z̄eñe yal̄u na w̄ó ta w̄ora maña maama tın w̄ó pa Dı paarı-zul̄e yam tiini ya ta w̄ora ya ja gaalı.

¹² Dí na jıgı tına dí W̄e k̄unt̄u doñ tın mü te dí wai dí b̄rı Dı cıga kam jaja. ¹³ Dıbam nan bá s̄eđı kul̄ukul̄u n̄ıñeñı Moyisi d̄een na kwe ḡoro o ma kw̄eli o yıe tın. O d̄een k̄ı k̄unt̄u sı Yısr̄ayel̄ı tiin̄e bam mü yı taa naı o yibiȳe kam nyınum dım na w̄ora dí ti tın. ¹⁴ Bant̄u w̄ob̄ıña ma tı, yı k̄u pa ba na karımı twaan̄u tılb̄ na b̄rı W̄e d̄een na gonı nı Dı pa Moyisi tın, ba warı ba lwarı Dı cıga kam kuri. K̄u yı n̄ıñeñı ḡoro k̄m daa ta mü kw̄eli ba yıe dí zım maama. K̄u nan yı Zezi Krişı mü w̄ó pa ḡoro k̄m k̄unt̄u dwant̄u n̄oñu w̄ul̄u na se-o tın yıe nı. ¹⁵ Nan dí zım maama dí, bant̄u na karımı Moyisi twaan̄u tım, ba ba nı k̄u kuri, ḡoro k̄m k̄unt̄u na kw̄eli ba yıe tın n̄waañı. ¹⁶ N̄oñu nan na læni o w̄o o se dí Yuutu w̄om, k̄u pa ḡoro k̄m dwant̄u k̄unt̄u tu yıe nı. ¹⁷ Dí Yuutu w̄ul̄u dí na n̄oñı o woñe yo seeni tın, k̄u lagı k̄u ta nı W̄e Joro mü. W̄e Joro k̄m nan na w̄o n̄oñu w̄ul̄u tee nı tın, o laan te o tıttı mü. ¹⁸ Dıbam bal̄u maama na se Zezi tın daa ba jıgı ḡoro kul̄u na kw̄eli dí yıe tın. K̄u maa paı dí wai dí nii dí Yuutu w̄om paarı-zul̄e yam jaja. Dí na nii-o k̄unt̄u tın, k̄u maa paı dí laan læni dí nyı nı o tıttı te, sı dí taá wai dí b̄rı o paarı-zul̄e yam na yı te tın, sı ya taa f̄ođı ya pul̄e ya w̄eli da. Dí Yuutu Joro k̄m tıt̄ıñı yam mü tınt̄u.

4

Dıbam na b̄w̄añe yı W̄e z̄anı dıbam te tın

¹ Dıbam bá ga baarı, b̄eñwaañı W̄e lanyıranı k̄em dım n̄waañı

mu DI pe dibam tituɲi dɪm kuntu. ² Dibam nan jigi dɪ titi mu dɪ wænu tɪb na ɲɔɲa na sɛgi ba ki yi ti jigi cavura tɪn. Dɪ nan ba ganɪ ɲɔɲa dɪ swan, naa dɪ lɛni Wɛ taani dɪm. Dɪ yɔɔri dɪ brɪ Wɛ cɪga kam mu jaja, sɪ ku pa ɲɔɲa maama lwarɪ nɪ dɪ na ki te tɪn tɔgi cwɛɲɔ Wɛ yigɛ nɪ. ³ Dɪ na brɪ Wɛ kwɛr-ywɛɲɔ kam te tɪn kuri na sɛgi ɲɔɲa tee nɪ, ku yi balu na lagɪ ba ga ba ɲwɪa Wɛ tee nɪ tɪn yɪranɪ mɔ mu ka sɛgi ba tee nɪ. ⁴ Bantu ba sɛ Wɛ cɪga kam, bɛɲwaaɪ sɔtaani dɪb na dɪ dam lɔɖ kuntu baɲa nɪ tɪn mu pe ba wubɔɲa vugimi. Dɪ ki kuntu, sɪ ba yi wanɪ ba na pooni dɪb Wɛ kwɛr-ywɛɲɔ kam na lagɪ ka pa-ba tɪn mu. Kwɛr-ywɛɲɔ kam kuntu brɪ Zezi Krisi paari-zulɔ na yi te tɪn mu. Wuntu mu nyɪ dɪ Baɲa-Wɛ fasi. ⁵ Dibam na yɛni dɪ tɔɔɪ Wɛ kwɛrɛ kam te tɪn, ku dai nɪ dɪ titi mu dɪ jigi dɪ brɪ ɲɔɲa. Dɪ nan brɪ ɲɔɲa nɪ Zezi Krisi mu yi nabiinɔ Yuutu, yi dibam yi balu na tuɲi dɪ pa abam o ɲwaaɪ tɪn mu. ⁶ Baɲa-Wɛ mu yi wɔɔ na maɲi o ta o wɪ: «Pooni zɛɲi lim wɔɔɪ». Dɪntu nan ta mu yi dɪb na pe pooni ba dɪ zɛɲi dɪ bicara nɪ tɪn, sɪ dɪ lwarɪ DI paari-zulɔ yam na yi te, yi yantu mu dɪ nai Zezi Krisi yibiyɔ nɪ.

⁷ Wɛ na pe dibam tituɲi dɪm kuntu tɪn, ku nyɪ dɪ DI kwe wænu tɪb na yi lɔnnɪ nyɪm tɪn mu DI ki kamɔɔ kɔɔra wɔɔɪ. Dɪ na nyɪ dɪ kɔɔra kuntu tɪn, ku brɪ nɪ ku dai dibam titi dam, ku yi Wɛ dam-fɔɔ kɔm ɲwaaɪ mu. ⁸ Yaara zanzan yɛni ya yi dibam, yi ya warɪ dɪ yigɛ ya cɪ. Liɔ yɛni ya tiini ya ja dibam, yi ya warɪ dibam wubɔɲa ya cɔgi. ⁹ ɲɔɲa yɛni ba bɛɛsɪ dibam, Wɛ nan ba fɔgi DI yagi dibam. Dɪ dɔna yɛni ba magɪ dibam ba dɪ tɪga nɪ, yi ba ba fɔgi ba guɪ dibam. ¹⁰ Dibam

jigi Zezi tuɔɔɪ dɪm yaara yam doɲ mu dɪ ɲwɪa wɔɔɪ maɲa maama, sɪ ku brɪ nɪ Zezi ɲwɪa kam mu wɔ dibam wɔɔɪ. ¹¹ Dibam ɲwɪa kam wɔɔɪ maɲa maama dɪ wɔ tuɔɔɪ nɪ nɪ mu, dɪ na sɛ Zezi tɪn ɲwaaɪ, sɪ ku pa Zezi ɲwɪa kam taa wɔ dɪ yɪra yalɔ na wɔ ba ya ti tɪn wɔɔɪ. ¹² Kuntu, dibam zɪgi tuɔɔɪ yigɛ nɪ mu maɲa maama, sɪ abam wanɪ á na ɲwɪa Wɛ tee nɪ.

¹³ Ku maɲi ku pɔpɔɔɪ Wɛ tɔɔɔ kɔm wɔɔɪ ku wɪ: «Amu na ki a wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ tɪn mu pe a ɲɔɲa.» Dibam dɪ na jigi wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ kuntu doɲ tɪn mu paɪ dɪ ɲɔɲɔɪ DI cɪga kam. ¹⁴ Dibam ye nɪ Wɛ mu bi dɪ Yuutu Zezi DI pa o yagi tuɔɔɪ, yi DI ta wɔ bi dibam dɪ, sɪ dɪ na ɲwɪa DI tee nɪ dɪ na ɲwɪ dɪ Zezi tɪn ɲwaaɪ. Kuntu mu Wɛ wɔ pa dibam dɪ abam maama tɔgi daani dɪ vu dɪ zɪgi DI yigɛ nɪ. ¹⁵ Dɪ na ki te maama tɪn yi abam zɛnɔ ɲwaaɪ mu. Kuntu ɲwaaɪ, Wɛ wɔ vrɪ ɲɔɲa zanzan DI zaani dɪm ɲwaaɪ, yi kɔv pa ba taa ki-DI le zanzan yi ba zuli-DI ku ja gaali.

Dɪ wubɔɲa maɲi sɪ ya taa tɔgi Wɛ-sɔɲɔ wænu tɪm mu

¹⁶ Kuntu ɲwaaɪ mu dɪ bá ga baari. Ku na yi nabiinɔ yɪra yalɔ dɪ na jigi tɪn, ya kwɪn ya ve mu de maama sɪ ya ba ya bugi. Ku daari ku na yi dɪ jwæru tɪm, Wɛ fɔgi DI kwe-tɪ mu de maama. ¹⁷ Lele kuntu dɪ jigi yaara funfun mu, yi ya bá daani. Ya nan wɔ pa dɪ ba dɪ na paari-zulɔ zanzan Wɛ tee nɪ sɪ ku taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn, yi paari-zulɔ yam kuntu wɔ tiini ya dɔwɛni yaara yam ya na mai te tɪn. ¹⁸ Kuntu ɲwaaɪ mu dɪ wubɔɲa ba tɔgi lɔɖɔ baɲa wænu tɪb na nai dɪ yɪɔ tɪn. Dɪ wubɔɲa nan tɔgi wænu tɪb na ba nai dɪ yɪɔ tɪn mu. Bɛɲwaaɪ dɪ yɪɔ na nai wænu tɪb tɪn yɛni tɪ ba daana. Ku daari tɪb na ba nai dɪ yɪɔ tɪn

wó ta wura sí kú taa ve maɲa kalu na ba ti tɪn.

5

¹ Dɪbam yɪra yam dí na jɪgɪ lɔgɔ baɲa nɪ tɪn nyɪ dí vwe mu dí na zɔɔri dí wɔni. Dí nan ye nɪ, vwe dɪm kɔntu na cɔgɪ, Wɛ wó pa dí na digə Dɪ sɔɲɔ nɪ sí dí taá zɔɔri da. Kú dai nabiinə mu lɔgɪ digə kam kɔntu. Ka nan wó ta wura maɲa kalu na ba ti tɪn. ² Kɔntu ɲwaanɪ mu dɪbam yəni dí kɔna dí cam, yɪ dí fra tiini ya zɔ Wɛ-sɔɲɔ kum, dí na lagɪ sí Wɛ pa dí zɔ digə kalu Dɪ na lagɪ Dɪ pa dɪbam tɪn ɲwaanɪ. ³ Wɛ na pe dí zɔ digə kam kɔntu nɪnɛnɪ dí na zɔ gɔɔ te tɪn, dí daa bá ta nyɪ nɪ nɔn-kalambwəulu te. ⁴ Dí ta na zɔɔri dí lɔgɔ baɲa vwe dɪm wɔni tɪn, dí yəni dí kɔni mu nɪ dí zɪɲɪ zila mu te. Kú nan dai nɪ dí lagɪ sí dí dɪ dí yɪra yam mu dí yagɪ. Dí lagɪ sí dí zɔ ya-dɔɔra yalɔ Wɛ na tiɲi Dɪ sɔɲɔ nɪ sí Dɪ pa dɪbam tɪn mu, sí Dɪ ɲwɪ-dɔɲa kam laan pa dí yɪra yalɔ na wó ti tɪn daa yɪ taa jɪgɪ kuri. ⁵ Baɲa-Wɛ titɪ mu kwe dɪbam sí dí ba dí na ya-dɔɔra yam kɔntu Dɪ tee nɪ, yɪ Dɪ pa dɪbam Dɪ Joro kum, sí kú da yigə kú pa dí lwarɪ nɪ dí laan wó ba dí na wo-laarɔ tɪlɔ Wɛ na tiɲi sí Dɪ pa dɪbam tɪn maama.

⁶ Kɔntu ɲwaanɪ mu dí jɪgɪ pu-dɪa maɲa maama, yɪ dí ye nɪ, dí ta na jɪgɪ lɔgɔ baɲa yɪra yam tɪn mu paɪ dí ta wɔ ve dí Yuutu wɔm sɔɲɔ. ⁷ Kú dai nɪ dí yəɪ maɲɪ ya na Wɛ-sɔɲɔ kum wəənu tɪn kɔntu. Dí nan kɪ dí wɔ-dɪdɔa dí Wɛ nɪ dí wó na-tɪ. ⁸ Kɔntu mu paɪ dí jɪgɪ pu-dɪa, yɪ dí ye nɪ kú ta lamma kú pa dɪbam sí dí yagɪ dí yɪra yalɔ na yɪ lɔgɔ baɲa nyɪm tɪn, sí dí daari dí vu dí taá wɔ dí Yuutu wɔm sɔɲɔ nɪ. ⁹ Kɔntu ɲwaanɪ mu dí kwaanɪ dí lagɪ sí dí kɪ kɔlɔ na wó poli dí Yuutu wɔm wɔ maɲa maama tɪn, dí na wɔ

tɪga baɲa nɪ naa dí zɪ ve Wɛ-sɔɲɔ dí. ¹⁰ Bɛɲwaanɪ dɪbam maama maɲɪ sí dí ba dí zɪgɪ Zezi Krisi yigə nɪ sí o di dɪbam taanɪ. Nɔɔnu maama maɲɪ sí o jonɪ kɔlɔ na maɲɪ dí o kikiə yalɔ maama o na kɪ lɔgɔ baɲa nɪ tɪn, kú na yɪ o kəm-laarɔ naa o kəm-balwaarɔ.

Zezi Krisi na fɔgɪ o kwe nɔɔna dí Baɲa-Wɛ daanɪ te tɪn

¹¹ Kɔntu ɲwaanɪ dí ye dí na maɲɪ sí dí taá kwarɪ dí Yuutu wɔm te. Mu kú kuri dí kwaana sí dí pa nɔɔna lwarɪ Wɛ cɪga kam. Wɛ ye dɪbam wɔ lanyɪranɪ. Amu nan bɔɲɪ nɪ abam dí wó ta ye kɔntu á bɪcara nɪ. ¹² Kú nan dai nɪ dɪbam lagɪ sí dí brɪ dí titɪ mu dí abam. Dí lagɪ sí dí zəni abam mu, sí á wanɪ á taá jɪgɪ wɔpolo dɪbam ɲwaanɪ. Kɔntu mu á wó wanɪ á vɪn balɔ na tu abam te, yɪ ba jɪgɪ tɪra dí ba na brɪ ba titɪ te, yɪ ba yigə tərə dí ba wɔwɔ na yɪ te tɪn.

¹³ Abam paɪ dɪbam ba jɪgɪ swan mu na? Kú nan na maɲɪ kú yɪ kɔntu dí, kú yɪ Wɛ ɲwaanɪ mu. Dí nan jɪgɪ swan, kú yɪ abam zənə ɲwaanɪ mu. ¹⁴ Dí na kɪ kɔlɔ maama tɪn, kú yɪ Zezi Krisi sono kum ɲwaanɪ nɪ. Bɛɲwaanɪ dí ye lanyɪranɪ nɪ nɔɔnu dɪdɔa mu tɪga o ləni nɔɔna maama yuu nɪ, yɪ kɔntu brɪ nɪ ba maama dí tɔgɪ dɪd-o ba ti mu. ¹⁵ Zezi tɪgɪ ba maama ɲwaanɪ mu, sí balɔ na ɲwɪ tɪn daa yɪ taa ɲwɪ nɪ ba titɪ na lagɪ te tɪn, sí ba taa ɲwɪ wɔlɔ na ləni ba yuu nɪ o ti yɪ o joori o bi o yagɪ tɔbɔnɪ tɪn ɲwaanɪ.

¹⁶ Kɔntu ɲwaanɪ dɪbam daa ba kuri nɔɔna da-wɔnɪ nɪ nabiinə wɔbɔɲa na yɪ te tɪn. Dɪbam dɛɛn ya jɪgɪ wɔbɔɲa yantɔ donɲ mu dɪdaanɪ dí na nii Zezi Krisi te tɪn. Lele kɔntu dí nan daa ba jeeli kɔntu donɲ. ¹⁷ Nɔɔnu wɔlɔ na ɲwɪ dí Zezi Krisi tɪn, kú brɪ nɪ o jɪgɪ Wɛ ɲwɪ-dɔɲa kam mu, yɪ o ɲwɪ-donɲə kam kɛ. O ɲwɪa kam maama laan ləni ka jɪ ɲwɪ-dɔɲa

mu. ¹⁸ Ku yi We mu ki ku maama. Duntu mu tagi Zezi Kriisi nwaani DI fɔgi dɔbam di DI titi daani, yi DI daari DI pa dɔbam titɔni dum kuntu, si di bri noona si ba di We fɔgi daani. ¹⁹ Di yɛni di bri noona ni Baɗa-We de Zezi Kriisi nwaani mu DI fɔgi nabiina di DI titi daani, ku pa We daa ba jeeli ba lwarim. DI ma tɔni dɔbam si di taá bri noona DI fɔgim dum kuntu na yi te tin.

²⁰ Ku nan yi dɔbam lani Zezi Kriisi yuu ni mu si di taá bri noona We ciga kam kuntu. Ku maa nyi di We titi mu tɔgi dɔbam nwaani DI noona di abam. Di nan loori abam Zezi Kriisi nwaani si á se, si á di We fɔgi daani. ²¹ Zezi Kriisi mu yi wulu na ba jigi lwarim tin. We nan pe dɔbam lwarim dum tɔgi wuntu, si ku pa di taá jigi ciga mu We tee ni wuntu nwaani.

6

¹ Dɔbam na weli di We di tɔni DI titɔna yam tin, di loori abam si á yi zani á pa We zaani dum DI na pe abam tin ji kafe. ² Baɗa-We manɔ DI ta DI wi:

«Maɗa kalu na manɔ di a wubɔna tin,

amu se nmu loro kum.

De dilu na manɔ si a vri nmu tin, amu zani nmu.»

Nii-na! We zɛnɛ maɗa kam yiɔ. Ku yi zim mu DI lagi DI vri abam.

Pooli na yaari We titɔna yam nwaani te tin

³ Di na tɔni We nwaani tin, di ba lagi si noon-noonu na cwɛɗɛ o lwe di titɔni dum. Kuntu nwaani mu di ba ki kulɔ na wu cɔgi noonu wu si o yi da We tin. ⁴ Di nan kwaani di bri di titi ni di yi We tintɔna mu wonjo maama wuni. Di yɛni di wɔ di wu mu, ku na yi yaara naa cam di wu-cɔgo wuni. ⁵ Ba magi dɔbam yi ba jaani dɔbam ba ki piina digɛ ni kuni zanzan. Ba maa yeeri dɔbam.

Di maa yɛni di tɔni titɔn-cɛɛra. Di maa ba do di sui, yi di piini di titi di kana. ⁶ Di ma mai wu-ponjo di yɛno di wu-zuru di maa tɔna, yi di ta kwɛri di ki noona lanyirani. Di maa jigi We Joro kum dam di sono ciga ciga. ⁷ Di maa nooni We ciga kam di bri noona, yi di jigi We dam di ma di tɔna. Di na yɔɔri di tɔgi ciga cwɛɗɛ te tin, ku nyi di di na ze jara zula jazim di jagwiɛ te tin mu.

⁸ Noona badonnɛ paɔ dɔbam zula, yi badaara gooni dɔbam. Babam maa twi dɔbam, yi badaara paɔ dɔbam ciga. Badonnɛ maa paɔ di yi balu na gani noona tin, yi di nan yɔɔri di tɔgi ciga mu.

⁹ Badaara te ba wi, ba yɛri dɔbam, yi noona maama yagi ba ye dɔbam lanyirani. Badonnɛ ma paɔ di lagi di ti mu, yi di nan ta nwi. Ba paɔ di nai cam, yi ba nan wu wani ba gu dɔbam. ¹⁰ Noona maa paɔ di wu cɔga, yi di nan ta jigi wɔpolo maɗa maama. Noona paɔ di yi yinige tiina mu, yi di yagi di weli noona zanzan di wo-laaru. Noona paɔ di ba jigi kulɔkulɔ mu, yi di nan jigi wonjo maama We yige ni.

¹¹ Di badonnɛ Korenti tiina-ba, di kwe di bicara maama mu di ma nooni di abam jaja. Dɔbam tiini di soe abam di di bicara maama.

¹² Ku nan dai dɔbam mu cigi sono kulɔ na wu dɔbam di abam lanɔ ni tin daani, ku yi abam mu ciga.

¹³ Amu nan loori abam ni á yi a biɔ mu te, si á taá jigi amu sono kum donɔ á bicara ni.

Jwɛnɛ di Baɗa-We na ba tɔni daani te tin

¹⁴ Abam nan yi zani á kwe á titi á weli di balu na ba tɔgi Zezi tin, si lanyirani di balɔɔ ba jigi wɛl-dɔɔ daani. Pooni di lim di nan ba jigi wɛl-dɔɔ. ¹⁵ Zezi Kriisi di sutaani bá wani ba taa jigi ni-didwi. Wulu na se Zezi tin di wulu na wu se-o tin bá wani ba taa jigi wubɔn-didwi. ¹⁶ Jwɛnɛ

nan bá wani ya taa jigi wəl-dɔnɔ dɪ Wɛ titi digə. Dɪbam nan mu nyi dɪ Wɛ digə kam DI na zɔvri ka wɔni tɪn. Bɛɲwaani Wɛ manɔ DI ta DI wɪ:

«Amu wó ta zɔvri a nɔɔna bam wɔni, yɪ a wɔra dɪ ba.

Amu wó ta yɪ bantɔ Wɛ, yɪ ba dɪ wó ta yɪ amu nɔɔna.»

17 Kuntu ɲwaani mu Wɛ tagi DI wɪ:

«Abam manɔ si á lɪ á titi balɔ na wɔ se amu tɪn titari ni, si á daari á pɔɔri á titi dɪ ba.

Á fɔgi á cɪ á titi dɪ wəɲnu tɪlɔ maama na yɪ wɔ-zɔɔna tɪn.

Kuntu mu amu wó jɔɲi abam.

18 Amu wó ta yɪ abam Ko, yɪ abam dɪ wó ta yɪ amu biə.»

Mu dí Yuutu Baɲa-Wɛ dɪlɔ na jigi dam wəɲnu maama baɲa ni tɪn na tagi te.

7

1 A badon-sonnu-ba, Wɛ na goni DI ni dum DI pa DI nɔɔna bam kuntu tɪn, ku maama yɪ dɪbam ɲwaani mu. Mu ku kuri, á pa-na dí lɪ dí titi wɔ-zɔɔna yalɔ maama dí na wó ki yɪ ya cɔgi dí yira dɪdaani dí wɔbɔɲa tɪn wɔni. Pa-na dí taá kwaana dí jigi wɔ-pɔɲo fasti, dí na kwarɪ Wɛ tɪn ɲwaani.

Pooli na jigi wɔpɔlo wɔɲo kulɔ ɲwaani tɪn

2 Pa-na dɪbam sono taa wɔ á bɪcara ni. Dɪbam nan wɔ ki abam wɔlɔwɔlɔ wɔ-balɔɔ. Dí wɔ ki dí cɔgi nɔɔn-nɔɔnu yigə. Dí nan wɔ pini abam wɔlɔwɔlɔ wɔɲo. 3 Amu wɔ tagi kuntu si ku yáalɔ abam. Amu manɔ a ta dɪ abam ni, kulɔkulɔ bá wani ku pɔɔri dɪbam dɪ abam sono kum daani, ku na yɪ ɲwɪa naa tɔvni dɪ. 4 Amu tiini a jigi abam cɪga, yɪ a jigi wɔpɔlo zanzan abam ɲwaani. Kuntu ɲwaani mu, yaara yalɔ maama na jigi dɪbam tɪn, amu ta jigi baari yɪ a tiini a jigi wɔpɔlo.

5 Bɛɲwaani, dɪbam na ve dí yɪ Masɪɔvni tɪn, dí wɔ ne siun dɪ finfin dɪ. Cana dwi tɛri tɛri tiini ya ja dɪbam. Nɔɔna dɛɛn magi kantɔɔ dɪ dɪbam, yɪ fɔvni tiini dɪ zɔ dɪbam. 6 Wɛ nan yɪ dɪlɔ na zəni nɔɔna balɔ wɔvɔ na cɔgi tɪn, yɪ DI pa ba bɪcara pəni tɪga ni. DI ma pa dɪbam dɪ bɪcara pəni tɪga ni, dɪ DI na pɛ Titi ba dɪbam te tɪn.

7 Kulɔ na pɛ dɪbam wɔ poli tɪn mu yɪ si o na tu o ta abam na zən-o te á pa o bɪcari pəni tɪga ni tɪn, si ku dai o na tu o wɔ dɪbam tee ni tɪn yɪrani má ɲwaani. O ma ta o bɪri dɪbam amu fra na tiini ya jigi abam te, dɪ á wɔvɔ na tiini tɪ cɔgi dɪ á na ki kulɔ na wɔ manɔ tɪn. O ta ma ta abam na kwaana á zɪgi amu kwaga ni te tɪn. Amu na ni abam ɲwa kuntu tɪn, ku pɛ amu wɔ tiini ku poli.

8 Amu nan ye ni, a na pɔpɔni tɔnɔ kulɔ a pa abam tɪn mu pɛ á jigi wɔ-cɔɔ. Amu nan ta wɔ joori a za wɔbɔɲa dɪ a na pɔpɔni-ku te tɪn. Ku-yigə ni tɪn, amu wɔbɔɲa ya wai ya zai dɪ a tɔnɔ kum na pɛ abam wɔ cɔgi tɪn, ku nan wɔ tiini ku daani. 9 Amu laan nan jigi wɔpɔlo. Ku dai abam wɔ na cɔgi tɪn ɲwaani mu a jigi wɔpɔlo, ku yɪ á wɔ-cɔɔ kum na pɛ á ləni á wɔ te tɪn mu. Á wɔ-cɔɔ kum manɔ dɪ Wɛ na lagɪ te tɪn mu, si dɪbam wɔ ki abam wɔ-lɔɲo.

10 Bɛɲwaani, nɔɔnu na jigi wɔ-cɔɔ kulɔ na manɔ dɪ Wɛ wɔbɔɲa tɪn, kulɔ pa o ləni o wɔ o daari o na ɲwɪa Wɛ tee ni, yɪ kuntu bá wani ku pa o ta ni, o ya na maani. Ku daari, nɔɔnu nan na jigi wɔ-cɔɔ ni balɔ na yəri Wɛ tɪn te, kulɔ pa wɔntɔ ga o ɲwɪa Wɛ tee ni. 11 Á nan maani-na á nii wɔ-cɔɔ kulɔ na yɪ Wɛ wɔbɔɲa tɪn na pɛ á ləni wəɲnu tɪlɔ á ɲwɪa wɔni. Ku pɛ á laan siini á yie dɪ Wɛ tɔgim, yɪ á kwaani si á bɪri ni á wɔ tɔgi á ki lwarim dum kuntu. Ku ta ma pa

banɪ jɪgɪ abam dɪ wo-lɔŋɔ kʊlɔ na kɪ abam tɪtari nɪ tɪn. Fʊɒnɪ ma zʊ abam, yɪ amʊ fra jɪgɪ abam. A ma tiini á kwaanɪ sɪ á laan tʊŋɪ Wɛ na lagɪ te tɪn, yɪ á vanɪ wʊlɔ na kɪ wo-lɔŋɔ kʊm tɪn zwɛ. Abam na kɪ kʊlɔ maama tɪn brɪ nɪ á ba jɪgɪ wo-lɔŋɔ kʊm dɪm kʊntʊ wʊnɪ.

¹² Amʊ na pʊpʊnɪ tɔŋɔ kʊm a pa abam tɪn, kʊ daɪ wʊlɔ na kɪ o cɔgɪ tɪn ŋwaanɪ, kʊ nan daɪ o na kɪ lwarɪm dɪm dɪ wʊlɔ tɪn dɪ. Amʊ nan lagɪ sɪ a pa abam mʊ lwarɪ jaja Wɛ yigə nɪ, nɪ abam kwaanɪ zanzan dɪbam ŋwaanɪ. ¹³ Kʊ yɪ kʊntʊ ŋwaanɪ mʊ dí bɪcara pəni tiga nɪ.

Kʊ nan daɪ kʊntʊ yɪranɪ má. Dɪbam ta jɪgɪ wʊpolo kʊ ja gaalɪ, dí na nɛ sɪ Titi wʊ poli dɪ abam tɪn ŋwaanɪ dɪ abam na pɛ o na baarɪ tɪn. ¹⁴ Amʊ na lagɪ a tʊŋ-o sɪ o ba abam te tɪn, amʊ tee abam finfin a brɪ-o. Abam nan wʊ pɛ cavura ja amʊ dɪ a na tee abam te tɪn. Kʊntʊ tɪn, dɪbam na tee abam dí brɪ Titi te tɪn jɪgɪ cɪga mʊ, nɪ dí na yəni dí te cɪga dɪ abam maŋa maama te tɪn. ¹⁵ O na tu abam te tɪn, á jeer-o lanyiranɪ dɪ ya-sɪɔ, yɪ á daarɪ á sɛ o nɪ. Kʊntʊ, o na yəni o guli abam gulə, kʊ paɪ o tiini o jɪgɪ abam sono kʊ ja gaalɪ.

¹⁶ Amʊ tiini a jɪgɪ wʊpolo dɪ abam, a na jɪgɪ abam cɪga wɔŋo maama wʊnɪ tɪn ŋwaanɪ.

8

Zezi nɔɔna bam na maŋɪ sɪ ba taa wəli daanɪ te tɪn

¹ A ko-biə-ba, dí lagɪ sɪ dí pa abam lwarɪ Wɛ na kɪ Zezi nɔɔna balɔ na wʊ Masdʊvanɪ tɪnɪ dɪm nɪ tɪn yu-yoŋo te tɪn mʊ. ² Ba nɛ maŋɪm zanzan dɪ yaara yalɔ na yi-ba tɪn, yɪ ba nan ta jɪgɪ wʊpolo kʊ ja gaalɪ. Dɪ yinigə na tiini ka jɪgɪ-ba tɪn dɪ, ba daa ta zəni nɔɔna lanyiranɪ dɪ wʊ-yoŋo. ³ Kʊ yɪ cɪga mʊ, ba wəli nɔɔna kʊ maŋɪ dɪ ba tɪtɪ na jɪgɪ te tɪn, yɪ ba ta yəni ba

paɪ kʊ dwəni ba tɪtɪ na wʊ daarɪ kʊlɔ tɪn. ⁴ Ba tɪtɪ nan mʊ mɛ ba wʊbʊŋa ba loori dɪbam sɪ dí pa-ba cwəŋə, sɪ ba taa tɔgɪ ba wəli Wɛ nɔɔna balɔ yinigə na jɪgɪ-ba Zeruzalem nɪ tɪn. ⁵ Ba na pɛ te tɪn tiini kʊ dwe dɪbam ya na tɪnɪ nɪ baá pa te tɪn. Ba nan maŋɪ ba da yigə ba kɪ ba tɪtɪ dí Yuutu wʊm jɪŋa nɪ mʊ, yɪ ba daarɪ ba kɪ ba tɪtɪ dɪbam dɪ jɪŋa nɪ, sɪ kʊ maŋɪ dɪ Wɛ wʊbʊŋa na lagɪ te tɪn. ⁶ Kʊntʊ ŋwaanɪ mʊ dí loori Titi wʊlɔ na maŋɪ o puli o jɔŋɪ abam səbu-lɪɔ kʊm tɪn, sɪ o jooɪ o ba abam te o wəli abam sɪ á tʊŋɪ tɪtʊŋɪ dɪm kʊntʊ á ti. ⁷ Abam na tɔgɪ Wɛ cwəŋə te tɪn maŋɪ kʊ lana kʊ ja gaalɪ, dɪ á na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ yɪ á tɔɔlɪ Dɪ kwərə kam lanyiranɪ yɪ á jɪgɪ yəno te tɪn. Á ta kwərə á kwaanɪ dɪ Wɛ tɪtʊŋa yam, yɪ á tiini á soe dɪbam. Kʊntʊ ŋwaanɪ kwaanɪ-na sɪ á taá pa á wʊɔ ywəmmə dɪ tɪtʊŋɪ dɪm kʊntʊ.

⁸ Amʊ nan ba lagɪ sɪ a fin abam dɪ á na wʊ la səbu kʊm te tɪn. Amʊ nan pɛ abam mʊ lwarɪ nɔɔna badaara na tiini ba kwaanɪ ba wəli ba donnə te tɪn. Kʊntʊ mʊ abam wʊ wanɪ á brɪ nɪ á sɪnɪ á soe á donnə. ⁹ Abam maŋɪ á ye yu-yoŋo kʊlɔ dí Yuutu Zezi Krisi na pɛ o nɔɔna bam tɪn. Wʊntʊ mʊ sɛ o yagɪ o na maŋɪ o jɪgɪ jɪjɪgɪɔ tɪlɔ maama tɪn, yɪ o daarɪ o ji yinigə tu abam ŋwaanɪ, sɪ kʊ wanɪ kʊ pa abam ji jɪjɪgɪɔ tiinə Wɛ tee nɪ o yinigə kam ŋwaanɪ. ¹⁰ Amʊ nan na bʊŋɪ te tɪn, kʊɔ ta lana sɪ á kwaanɪ á ti tɪtʊŋɪ dɪlɔ abam na maŋɪ á puli tɪn. Bɪm dɪlɔ na ke tɪn, abam mʊ yɪ balɔ na de yigə á la səbu, yɪ abam daa ta mʊ de yigə á jɪgɪ kʊ wʊbʊŋa. ¹¹ Nan tʊŋɪ-na tɪtʊŋɪ dɪm kʊntʊ á vu á ti dɪ wʊbʊŋ-ŋʊna, nɪ á na maŋɪ á lɪ wʊbʊŋa te tɪn, sɪ á taá paɪ kʊ maŋɪ dɪ á na jɪgɪ te tɪn. ¹² Bɛŋwaanɪ, abam na lɪ wʊbʊŋa

sí á wæli nœona tyn, kv ba cœga di wonjo kum na mai te tyn maama. A nan manj sí á wæli nœona kv manj di kulv á na jigi tyn mv, sí kv dai ni kv gaali te á na jigi tyn. Zœnœ yam kuntv doŋ lana Wœ tee ni.

¹³ Kv nan dai ni amv lagi sí a pa abam taá wæli nœona sí bantv sin, sí abam titi daari á ji yinigœ tiinœ mv. Kv yí sí á taá tœli daani mv. ¹⁴ Lele kuntv abam juŋa gara, yí á wó wani á wæli balv yinigœ na jigi-ba tyn. Kv daari, yinigœ na tu ka ja abam di, bantv di daa wó wani ba wæli abam di ba na jigi kulv tyn. Kuntv mv á maama wó ta tœli daani. ¹⁵ Kv nyí di kv na pœpœni Wœ tœnœ kum wœni kv wí: «Nœœnv wœlv na nœ wœdiu zanzan tyn daa wó daari kulvkvlv. Wœlv nan na nœ finfin tyn nyim daa wó mur-o.»

¹⁶ Dí nan kv Wœ le di Dí na pœ Titi wœbœŋa sí o kwaani o wæli abam, nœnœni dïbam na lagi sí dí wæli abam te tyn. ¹⁷ O ma sœ dïbam na loor-o sí o kv kulv abam wœlim ŋwaani tyn. Wœntv titi nan manj o lï wœbœŋa sí o ba abam te, bœŋwaani o tiini o lagi sí o wæli abam. ¹⁸ Dí nan lagi sí dí pa dí ko-bu wœdoŋ mv tœgi di wœntv o ba. O maa yí wœlv Zezi nœœna bam maama na nïg-o di o na bri Wœ kwœr-ywœŋœ kam te tyn. ¹⁹ Ba ta ma kwœri ba lï-o sí o taa tœgi di dïbam o jaani sœbu kulv dí na ma dí zœni yinigœ tiinœ tyn o ve Zeruzalem. Dí na wæli nœœna bam kuntv tyn, kv yí sí dí Yuutu wœm mv na zulœ, yí kv bri ni dí lagi sí dí taá wæli nœœna. ²⁰ Dí nan kwaani dí yiri dí titi mv, sí nœœnœœnv yí na cwœŋœ o yáali dïbam, di dí na lai sœbu-fœrœ kœm yí dí œkv dí ma tœŋi te tyn baŋa ni. ²¹ Dí nan kwaani sí dí kv kulv na lana dí Yuutu wœm yigœ ni di nabiinœ di yigœ ni tyn mv.

²² Kuntv mv dí daa ta lagi sí dí tœŋi dí ko-bu wœdoŋ sí o tœgi di

bantv o ba á te. Wœœnu zanzan wœni mv dí maas-o, yí dí lwarí ni o kwaana di Wœ titœŋa yam. O jigi abam cïga lanyirani, yí kv pa o tiini o bœŋi sí o wæli abam. ²³ Kv na yí Titi, dïbam mv tœgi daani dí tœŋi abam ŋwaani. Kv daari kv na yí badaara bam, kv yí Zezi nœœna bam mv lï-ba sí ba taa tœŋa, sí kv pa Zezi Krisi na zulœ. ²⁴ Kuntv, kwaani-na sí kv pa ba lwarí ni á soe á donnœ, sí Zezi nœœna bam lwarí kv ni ni. Kuntv, ba laan wó lwarí ni, dí na jigi wœppolo di abam te tyn sœni kv yí cïga mv.

9

¹ Kv na yí di zœnœ yalv abam na wó tœŋi á pa Wœ nœœna balv yinigœ na jigi-ba tyn, amv daa wó manj sí a pœpœni kulvkvlv a ma wæli da a bri abam. ² Bœŋwaani a manj a ye ni abam jigi wœbœŋa sí á wæli-ba, yí a tee abam Masïdvaní tiinœ bam yigœ ni. A bri-ba ni, abam balv na zœuri Akayi titni dïm ni tyn manj á ti á yigœ sí á la sœbu kœm, kv zigi deen bim dïm ni mv. Masïdvaní tiinœ bam na lwarí abam na tiini á kwaani sí á wæli nœœna te tyn, kv ma pa sí ba zanzan wœbœŋa tœgi kœm dïm kuntv doŋ. ³ Amv nan bœŋi sí a pa dí ko-biœ bam ba abam te, sí kv pa dïbam na tee abam te tyn yí ba kv ji kafe. Kuntv mv wó pa á wani á ti á yigœ nœnœni amv na manj a ta kulv a bri-ba tyn. ⁴ Kv na dai kuntv, Masïdvaní tiinœ bam na tœgi di amv ba ba abam te yí ba lwarí ni á ta wó ti á yigœ, kvú pa cavura ja dïbam di dí na wí dí jigi á cïga te tyn. Kv ma wó pa cavura ja abam di. ⁵ Kuntv ŋwaani mv amv bœŋi ni kv manj sí a loori dí ko-biœ bam, sí ba da yigœ ba wuuri ba ba abam te. Kuntv wó pa á wani á la pœera yam á ti, nœnœni á na manj á ta ni á wó kv te tyn, sí dí laan ba dí jonj. Amv lagi sí á

ma á wu-yoŋo mu á pa sæbu kum, si á yi ta koro ŋwaani.

⁶ Ku nyi di noonu na dugi wænu finfun te tin mu, kuntu tu wu ba o na finfun mu. Ku daari wulu na dugi zanzan tin, kuntu tu wu ba o na zanzan mu. ⁷ Noonu maama nan manji si o pa si ku manji di o na li o wubuŋa te tin mu, si ku dai di wu-cogo naa noonu na fi-o tin ŋwaani. Wulu na pai di wupolo tin, We soe kuntu tu mu. ⁸ We nan jigi dam si DI pa abam DI zaani dum maama, si ku pa á taá jigi kulb maama á na lagi tin manja maama, yi á daa ta wu ta jigi ku gaali si á taá ma ki wo-laarv dwi maama, ⁹ ni We tonv kum na tagi ku wi:

«Nɔn-ŋum pɔɔri o wænu mu o pai yinigə tiinə,

yi o kəm-laarv tum wu ta wura mumaŋa maama.»

¹⁰ Ku yi We mu pai noona wodwə yi ba duə, yi DI daari DI pa-ba wodiui yi ba di. DI nan daa ta wu zəni abam si á wanti á wəli noona di kəm-laarv zanzan, ni á na du wænu zanzan te tin. Kuntu mu á kəm-laarv tum laan wu ba ti ki dagum, ni faa na dagi te tin.

¹¹ We wu pa á taá jigi wo-laarv dwi maama, si á wanti á taá wəli noona lanyirani. Kuntu mu wu pa noona zanzan taa ki We le, ba na joni abam zəni yam dibam tee ni tin ŋwaani. ¹² Abam na jigi We noona bam á wəli te tin mu pai ba nai kulb ba ya na ge tin. Ku nan dai kuntu yirani, ku ta wu pa noona zanzan tiini ba taa ki We le ku ja gaali. ¹³ Abam zəni yam kuntu mu wu bri ni á tɔgi We ciga ciga, yi ku pa DI na zulə zanzan, di noona bam na lwaru ni á sɔni á se Zezi Krisi kwər-ywəŋə kam ni á na manji á ta te tin. We ta wu na zulə noona tee ni, di á na li á wænu á ma zəni-ba, yi á daari á pa noona badonnə di te tin. ¹⁴ Ba ma wu ta loori We

abam ŋwaani, yi baá ta soe abam di ba wu maama, di We na tiini DI ki abam yu-yoŋo ku ja gaali tin ŋwaani.

¹⁵ Pa-na di ki We le DI na wəli dibam maama di DI pɛeri dilv na ba jigi donj tin ŋwaani.

10

Pooli ŋooni We na pɛ-o dam si o ma tvŋi DI titvŋa te tin

¹⁻² Amv Pooli mu loori abam si á cəgi. Abam badonnə te á wi, amv na wu abam tee ni, a yəni a yi wulu na zurə di abam tin mu. Ku daari, amv na təri abam tee ni, a yəni a cana mu di abam. Ku nan yi Zezi Krisi wulu na nigi noona yi o jigi ba ŋwanja tin ŋwaani mu a loori abam si á ləni, si a na tu abam te, si a daa yi ki kəm-cɛeri di abam. Ku nan na yi balv na buŋi ni di titvŋa tɔgi nabiinə wubuŋa na yi te tin, a ye lanyirani ni amv wu ta jigi baari si a wanti a bwɛ-ba. ³ Ku yi ciga, di sɔni di yi nabiinə mu, ku nan dai nabiinə wubuŋa mu di ma di janji si di vin kulb maama na yi baloro tin. ⁴ Kuntu maa nyi di di lagi di ki jara mu te, ku nan dai nabiinə jara zula mu di jiga. Ku yi We dam mu di jiga, yi di maa cɔgi We dona bam dam. Di cɔgi wubuŋa yalv na pai ya jigi swan yi ya yagi ya yi vwan tin, ⁵ yi di yáali zaasum dilv maama na zanji si di ci nabiinə We ciga kam wɔni tin. Di maa wanti wubuŋa yam kuntu maama dam, yi di pai ya ləni ya se Zezi Krisi ni. ⁶ Kuntu, abam na se Zezi Krisi ni dum á ti, dibam laan wu wanti di vanji balv maama na wu abam titari ni yi ba ba se tin zwa.

⁷ Maani-na á nii ku na yi te tin. Abam wulu na jigi ciga ni o yi Zezi Krisi noonu, kuntu tu manji si o lwaru ni dibam di yi Zezi noona mu ni wuntu te. ⁸ Ku nan na yi amv na tiini a bri abam a

titi di We na pe dibam ni dilb tun nwaani, amu ba kwari caviura di kontu. Di Yuutu wum pe dibam ni dim kontu, si di taá ma di kwe abam mu, si ku dai si di ma cogi abam. ⁹ Amu ba lagu si abam buhi ni a pupuni a twaanu tum si a ma fugi abam mu. ¹⁰ Abam badaara te ni, wænu tlb amu na pupuni a twaanu tum wuni tun mu cana, yi ti ta kwæri ti dana. Ku daari, amu titi na wu á tee ni, a yi zurim yirani mu, yi a ni-taani ba ki kulukulub. ¹¹ Balu na yæni ba te kontu donj tun manj si ba lwaru ni, di na tæri abam tee ni yi di pupuni wænu tlb maama tun yi bidwi mu di di na wu abam tee ni yi di ki te tun.

¹² Ku na yi balu na bri ba titi tun, dibam ba lagu si di nyinji di titi di bantv di nii, naa di ta ni dibam di bantv mai daani. Bantv ba jigi swan. Ba yæni ba mai ba titi wubunja mu ba maa manj daani ba nii ba na yi te tun. ¹³ Ku nan na yi dibam, di ba lagu si di tee di titi si ku gaali We na pe dibam titunji dilb si di taá tunj tun. Ku yi We mu pe dibam titunji dim kontu si di tunj abam titari ni, yi dibam manj si di ki wupolo di kontu mu. ¹⁴ Kontu, dibam wu gaali sisam dilb We na pe dibam tun, di di na tu abam te di tæli Zezi Krisi kwær-ywænjæ kam tun. ¹⁵ Dibam ba tee di titi noona badonnæ titunja banja ni, si di gaali sisam dilb We na pe dibam tun. Di nan jigi tuna ni á na jigi wu-didva di We te tun wu fægi ku ki dam, si ku pa titunja yalv di na tunj abam nwaani tun wani ya puli zanzan, si ku manj di titunja yalv We na pe dibam tun. ¹⁶ Ku daa ta wu pa di na cwænjæ di tæli We kwær-ywænjæ kam di gaali abam na zæuri je silb ni tun. Kontu mu di ba tee di titi di We titunja yalv Di tintunja badonnæ na manj ba tunj tun. ¹⁷ Ku nan pupuni We tæno kum wuni ku wi:

«Wulv na lagu si o ki wupolo tun, si o pa ku taa yi di Yuutu wum nwaani.» ¹⁸ Benwaani, ku dai noonu wulv na pai o titi ciga tun suni o jigi ciga mu, ku nan yi wulv di Yuutu wum na bri ni o yi ciga tu tun mu.

11

Pooli tagi di Korenti tiinæ bam si ba ci ba titi di vwan karanyina tiinæ bam

¹ Abam nan kwaani si á ja á bicara di amu na lagu a ta jwærim dilb finfun tun. Á nan ja á bicara di amu! ² Amu ba se abam nwaani, ni We di na ba se Di noona nwaani te tun. Amu lagu si a ki abam Zezi Krisi juna ni mu, si kulukulub yi cogi abam. Ku maa nyi di abam yi ni buko wulv na wu cogi tun mu amu na goni ni si a kwe a pa noonu didva, yi noonu wum kontu mu yi Zezi Krisi. ³ Amu nan jigi liæ mu di abam ni noona badaara wu sugi abam si á daa yi se Zezi Krisi di á bicara maama, nuneeni sotaani deen na jigi bisankwia di ki swan di ganu Awa te tun. ⁴ Benwaani, noonu wudonj na tu abam te yi o bri abam wænu Zezi yiri nwaani yi ti ba tægi dibam zaasum dim, á yæni á se mu mwalu mwalu. Á maa yæni á se joro kulv na dai We Joro kum á na manj á jonj tun, yi á daa ta se kwær-ywænjæ kadonj, ka na dai Zezi kwær-ywænjæ kalv dibam na bri abam tun.

⁵ Ku na yi balu na pai ba yi Zezi tintunja yi ba pa ba dwe maama tun, amu ye si a wu muri ba yigæ ni di finfun di. ⁶ Amu na manj a wari a noonu ni bantv te, a swan vuri a ye kulv a na noonu tun, yi manja maama di maa yæni di pa á lwaru ni di jigi swan wonjo maama wuni jaja.

⁷ Amu na tu abam te a bri We kwær-ywænjæ kam tun, ku yi zaani mu a tunj a pa abam. Amu tu a titi

si ku pa abam mu na yiri. A buɲi ni a ki a tusi mu na? ⁸ Amu deen na wu abam tee ni a tɔɲi kuntu tin, a jonji a ŋwuru je-ge mu Zezi noona bam tee ni, nɛɛɛni a vri bantɔ mu si a ma tɔɲi a pa abam te. ⁹ Amu na yɛni a ga woɲo maɲa kam a na wu á tee ni tin, a ba yaari abam wulɔwulɔ. Ku nan yi dí ko-biə balɔ na nunji Masidvanɔ ba ba tin mu jaani kulɔ maama a na lagi tin ba ba pa-ni. Amu deen na maɲi a ba yaari abam tin, a daa ta bá yaari abam. ¹⁰ Amu na jigi Zezi Kriɛi ciɲa kam te tin, a na beeri a vu je di je Akayi ni, noon-noonɔ bá wanɔ o ci amu yigə di wɔpolo kulɔ a na jigi a ma tɔɔli We kwər-ywəɲə kam zaani tin. ¹¹ Amu nan na ki kuntu tin, ku bri ni a ba soe abam mu na? We nan ye ni amu soe abam.

¹² Amu nan ta wó ta tɔɲi zaani ni a na maɲi a ki te tin, si ku pa balɔ na lagi si ba bri ba titi ni ba tɔɲi ni dɔbam te tin daa yi na cwəɲə ba bri ba titi kuntu. ¹³ Bantɔ na ki te tin, ku yi ba gani noona mu. Ba maa pai ba yi Zezi Kriɛi tintɔɲa mu, yi ku nan yi vwan mu. ¹⁴ Kuntu nan dai wo-kɔnkagili. Sɔtaani titi wai di ləni di bri ni di yi maleka kalɔ na jigi We pooni tin mu. ¹⁵ Kuntu ŋwaani ku ba cana si sɔtaani tintɔɲa di ləni ba bri ba titi ni ba yi tintɔɲa balɔ na tɔɲi We ciɲa kam tin. Ku kweelim je ni mu bantɔ nan wó ba na cam si ku maɲi di ba titɔɲa na yi te tin.

Pooli na yaari te We titɔɲa yam ŋwaani tin

¹⁶ Amu daa ta joori a loori abam si á yi buɲi ni amu yi joro mu. Abam nan na maɲi á buɲi ni a yi kuntu mu, si á kwaanɔ á ja á bicara, si a wantɔ a na cwəɲə a bri a titi finfin ni bantɔ te. ¹⁷ Amu na lagi a ŋoɔni te a ma bri a titi dagum tin, ku ba tɔɲi dí Yuutu wɔm wubɔɲa, ku nyi di jwərim

mu te. ¹⁸ Noona zanzan nan na yɛni ba tɔɲi nabiinə wubɔɲa ba ma bri ba titi tin, amu di wai a bri kuntu doɲ. ¹⁹ Abam yɛni á se balɔ na yi jwəru tin mwali mwali di wɔpolo, yi á pai ku yi swan mu á jiga. ²⁰ Abam yɛni á se wulɔ maama na tu abam te yi o jigi fifin naa o di nyoɔri á banja ni tin, naa o na gani abam o vri tin, naa o na gooni abam tin, naa o na lɔe abam pɔpwaanɔ tin. ²¹ Ku nan na yi dɔbam, dí bwənə si dí se dí ki abam kuntu doɲ. Kuntu nan wó ta jigi cavura na?

Noonɔ nan na wu kwari cavura si o bri o titi di kulɔ o na ki tin, amu di bá kwari cavura si a ki kuntu doɲ, si a ŋoɔni jwərim. ²² Bantɔ bri ni ba yi Zwifə ciɲa mu, amu di nan sɔni a yi Zwifu mu. Bantɔ bri ni ba yi Yisrayeli tiinə mu, amu di nan yi Yisrayeli tu mu. Ba wi ba kuri nunji Abraham dwi tiinə wɔni mu, amu di kuri nan nunji daani mu. ²³ Bantɔ bri ni ba tɔɲi Zezi Kriɛi titɔɲa mu, amu nan tɔɲi-ya a dwe-ba. (Amu na ŋoɔni te tin nyi di a yuu mu tərə te.) Amu na tɔɲi a pa Zezi te tin tiini ku ce a yira ku dwəni bantɔ. Ba jaani amu ba ki pɔna digə ni kuni zanzan ku dwəni bantɔ. Ba daa ta ma magi amu zanzan ku dwəni bantɔ. Amu de tɔni te kuni zanzan a ke. ²⁴ Zwifə yigə tiinə bam jaani amu kuni binu ba magi balaari yi fiinto-nɔɲɔ (39). ²⁵ Rom tiinə bam di ma ja-ni kuni bitɔ ba magi di da-lɔɲə. Maɲa kadoɲ ni noon-kɔɔ ma dɔli-ni di kandwa si ba gu. Kuni bitɔ mu a zu naboro a tɔɲi nɔni kum wu, yi ku ba ku cɔɲi ku maɲi na bam wɔni. Kuni bidwi mu amu din na bam banja ni titi di wɔa maama. ²⁶ Amu na yɛni a beeri maɲa maama tin, a ne cana zanzan, ku na yi di bwi na su si pɛeli, di vɔvɔrna tee ni, ku wəli di amu titi dwi tiinə Zwifə bam tee ni di dwi-ge tiinə di tee

ni. Amu daa ta ne cana tɔni dim wɔni di kagba wɔni di nɔni kum wɔni, ku ta wɔli di nɔɔna balu na pa ba yi di ko-biɛ yi ba yagi ba dai tin tee ni. ²⁷ Amu yɛni a tiini a tɔni zanzan ku ce a yira ni. Kuni zanzan ku ma pa a ba do a sui. Kana di na-nyom di maa jaani-ni yi a pɔni a titi kuni zanzan. Waarɔ maa yɛni ti zu-ni yi a ba jigi gwaarɔ. ²⁸ Amu nan ba wani a ta wɛnu tum maama a ti. Kulɔ nan na wɔli da tin, Zezi nɔɔna bam na wɔ je silu maama ni tin wɔbɔɔa mu tiini ya jigi-ni de maama. ²⁹ Nɔɔnu na bwɛnɛ Wɛ cwɛɔɔ kam tɔɔim wɔni, ku cɔɔi amu wɔ mu nɔnɛni ku yi amu titi mu te. Nɔɔnu na tɔsi o yagi Wɛ cwɛɔɔ kam tɔɔim, ku yɛni ku tiini ku cɔɔi a wɔ mu.

³⁰ Ku nan na fin si a bri a titi tin, amu wɔ bri a titi di wɛnu tɔlu na bri ni a bwɛnɛ tin mu. ³¹ Baɔa-Wɛ ye ni amu ba fo vwan. Dintu mu yi di Yuutu Zezi Ko, yi DI maɔi di zulɛ si ku taa ve maɔa kalu na ba ti tin. ³² Amu deen na wɔ Damasi tɔlu kum wɔni tin, gɔvirma tu wɔlu na nii tɔlu kum o pa Pe Arita tin mu tiɔi nɔɔna tɔlu kum niɛ yam ni, si ba yiri amu ba ja ba pa-o. ³³ Zezi karabiɛ bam ma kwe-ni ba ki titɔɔo wɔni, yi ba le ɔɔna ku ni ni ba pa a tɔɔi tɔlu kum kɛbrɛ kam tɛkoro a tu yi a lu.

12

Wɛ na vɔri Pooli wɛnu tɔlu tin

¹ Ku nan fin mu si a bri a titi di ku na maɔi ku ba jigi nyɔɔri di, yi a ta wɔ ta di Yuutu wɔm na pe a yi na Wɛ-sɔɔo wɛnu tɔlu na sɛɔi tin, didaani o na me o cɔɔa kam o ma vɔri-ni te tin. ² Amu nan ye nɔɔnu wɔdon, o na yi Zezi Kisi nɔɔnu. Bina fugɛ-yana na ke tin, Wɛ deen kwe-o DI ja DI di DI sɔɔo. Amu nan yɛri ku yi o yira titi mu naa o joro mu. Wɛ nan mu ye ku na yi te tin. ³⁻⁴ Amu nan ye ni wɔntu sɔni o yi Wɛ-sɔɔo mu.

Ku nan na yi o yira titi mu naa o joro mu, amu yɛri, Wɛ mu ye. Ku nan yi daani mu o ni bitari silu na wari si ɔɔni tin, yi si wɔ maɔi si nabiinu ta di o ni tin. ⁵ Amu wɔ ta ki wɔpolo nɔɔnu wɔm kuntu na ne kulɔ tin ɔwaani mu. Ku na dai kuntu a ba se si a bri a titi, ku na dai wɛnu tɔlu na bri ni a bwɛnɛ tin yirani ɔwaani. ⁶ Amu ya na bɔni si a bri a titi, ku ba ta yi jwɛrim a na te cɔɔa tin ɔwaani. A nan ba bri a titi kuntu. A ba lagɔ si nɔɔn-nɔɔnu bɔni kulɔ na dwe amu tin o pa-ni, si o laan taa nii a titɔɔa na yi te di a ni-taani na yi te tin.

⁷ Wɛ ba lagɔ si a ki kamunni di wo-kinkagila yalu zanzan a na ne tin. Mu ku kuri DI pe cam wɔ a yira wɔni, ni sabari na zo-ni te tin. Sɔtaani ma tɔɔi ku ɔwaani si di yaari-ni, si a daa yi wani a ki kamunni. ⁸ Kuni bitɔ mu a loori di Yuutu wɔm si o li cam dim kuntu a yira ni. ⁹ O maa wɔ se, yi o wi: «Amu zaani dim maɔi mu. Beɔwaani amu dam dim wɔ tiini di tɔni balu na bwɛnɛ tin tee ni mu.»

Mu ku kuri amu ki wɔpolo zanzan di wɛnu tɔlu na bri ni a bwɛnɛ tin, si ku pa Zezi Kisi dam dim taa kwɛli-ni. ¹⁰ Kuntu ɔwaani mu, a na yɛni a bwɛnɛ, naa nɔɔna na jigi-ni ba twia, naa cam di beesim di liɛ na jigi-ni, amu ta jigi wɔpolo di kuntu maama Zezi Kisi ɔwaani. Beɔwaani, a na yɛni a bwɛnɛ maɔa kalu tin, kantu maɔa ni mu Zezi pa-ni dam.

Pooli na li Korenti tiinɛ bam ɔwaani te tin

¹¹ Amu na bri a titi te tin yi jwɛrim mu, yi ku yi abam fifɔn ɔwaani mu a ki kuntu. Ku yi abam mu ya maɔi si a bri amu cɔɔa kam. Ku yi cɔɔa mu ni amu dai kulɔkulɔ. Ku nan na yi balu na pa ba yi Zezi tintɔɔa yi ba pa ba dwe maama tin, a wɔ muri

bantu yigə ni di funfun di. ¹² Amu deen na wu abam tee ni tun, amu tunji di pu-dia mu, yi We ki wokunkagila di wænu tɔɔ maama na bri ni amu sɔni a yi Zezi tuntunni tun. ¹³ Abam nan bunji ni a wu ki abam lanyiranu ni a na ki Zezi noona bam je sidonnə ni te tun mu na? Ku nan yi ciga mu ni a wu yaari abam si á pa-ni zənə. A nan yagi kuntu wono kum á ma ce-ni.

¹⁴ Amu na ti a yigə si a ba abam te lele kuntu tun, ku laan lagi ku ki kuni bito mu. Amu nan daa ta bá yaari abam si á pa-ni zənə. Ku nan dai á wænu naa á sɔbu mu a laga, ku yi á titi mu. Ku yi kwə mu lagi wænu ba tinji ba biə nwaani, si ku dai biə mu wó ki kuntu ba pa ba kwə. Abam nan nyi di amu biə mu te. ¹⁵ Kuntu nwaani mu amu wó ta jigi wupolo si a kwe a wænu maama a cɔgi ku wəli di a titi yira abam nwaani. Amu na tiini a soe abam te tun, ku manji si abam taá ba soe amu na?

¹⁶ Abam laan lwaru ni a deen ba yaari abam amu zənə nwaani. Noona badaara nan te ni, amu ki swan mu a ma jonji á sɔbiə. ¹⁷ Ku nan na yi amu na tunji noona balu maama abam tee ni tun, a wu tɔgi ba wɔɔwɔɔ nwaani a pini abam sɔbu. ¹⁸ Ku na yi Titi, a deen looro mu si o ba abam te, yi a tunji dí ko-bu wɔdon si o tɔgi did-o o ba. Titi nan wu pini abam kulukulɔ. Abam pa si Titi di amu wɔɔɔɔɔɔ dai bidwi mu na? Dibam nan tɔgi cwəɔɔ didwa mu.

¹⁹ Abam bunji ni dí na noonu tuntɔ maama tun, ku yi abam yigə ni mu dí noonu si dí ma jonji dí titi na? Dí nan na nwa di Zezi Krisi tun, ku yi We yigə ni mu dí noona.

A badon-sonnu-ba, dí na ki kulɔ maama tun yi si dí zəni abam mu, si á vu yigə We cwəɔɔ kam wɔni. ²⁰ Amu nan jigi liə mu abam nwaani si, a na tu abam te,

abam bá ta yi ni amu na lagi te tun, yi kúv pa amu di bá ta yi ni abam na lagi te tun. Amu ta maa jigi liə si á wó ta magi kantɔgo daani, yi á jigi wu-guru di ban-zɔɔ, yi á lagi á yiratu zənə, yi á twi daani, yi á yi bɔbari-nyina, yi á gooni daani, yi á kwəri á ki yɔɔ yɔɔ. ²¹ Amu daa ta jigi liə mu di abam si, amu na joori a ba á te, amu Tu We wó pa a na cavura abam nwaani, di abam zanzan na wu lani á wu di lwarim dilu á na manji á ki tun. Amu na ne kuntu, kúv pa a wu cɔgi zanzan di á ta na ki wo-digiru di boorim kikiə dwi maama yi á ba yagi tun.

13

Pooli na kaani Korenti tiina ban te o ma kweeli tin

¹ Amu na lagi a ba abam te lele tun, ku laan lagi ku ki kuni bito mu. We tɔno kum nan tagi ku wi: «Noonu na lagi si o sanji o don, ku manji si noona bale naa batɔ mu taa yi o maana tiina.»

² Kuntu nwaani amu daa ta lagi a kaani abam balu deen na manji á ki lwarim tun di balu na daari tun maama, si á lani á wuru di á kəmbalwaaɔ tun. Amu daama na wu abam tee ni tun, a manji a kaani abam kuntu. Amu nan daa təri abam tee ni lele kuntu, yi a lagi si a ta kaani abam, si ku ki kuni bule. Kuntu nwaani, taá ye-na ni, amu na joori a ba si a na abam, noonu wɔɔ maama daa ta na wu zagi o kikiə tun bá lu. ³ Kuntu mu abam wó lwaru ni ku sɔni ku yi Zezi Krisi kwərə mu a jigi a noona, ni abam na manji á lagi si á lwaru te tun. Zezi na ki abam te tun ba bri ni o bwənə, o bri o dam mu abam titari ni. ⁴ Ku nan yi ciga, o se o tu o titi o ji nabwəm yi ba pa-o tɔun-dagara banja ni. Ku daari o laan nan jigi nwa We dam dim nwaani mu. Dibam na yi o noona tun, dibam di bwənə mu, dí nan

na ηwi did-o tin, dí na wó kɪ te dɪ abam tɪn yɪ We dam dɪm ηwaanɪ mɪ.

⁵ Abam nan maɲɪ sɪ á maanɪ á tɪtɪ mɪ á nii, á jɪɟɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi na. Abam na maanɪ á tɪtɪ kɔntɔ, á bá lwarɪ nɪ Zezi Krisi wura dɪ abam na? Naa kɔ yɪ abam maɲɪ á tɪtɪ mɪ yɪ á maɲɪ á ga? ⁶ Amɔ nan jɪɟɪ tɪna sɪ á maanɪ á lwarɪ nɪ dɪbam sɪnɪ dí yɪ Zezi Krisi tɪntɔɲna mɪ. ⁷ Dí yəni dí loori We dí pa abam, sɪ á yɪ taá kɪ lwarɪm mɪ. Kɔ daɪ nɪ dí lagɪ sɪ dí brɪ nɔɔna mɪ nɪ dí yɪ Zezi tɪntɔɲna. Dí nan lagɪ sɪ á taá kɪ kɔlɔ na lana tɪn mɪ, dɪ nɔɔna na maɲɪ ba brɪ nɪ dɪbam mɪ tɔɲɪ dí ga dɪ. ⁸ Dɪbam bá sɛ sɪ dí kɪ kɔlɔ na wó cɔɟɪ We cɪga kam tɪn, dí wó ta kɪ te na wó zəni-ka tɪn mɪ. ⁹ Abam na jɪɟɪ We dam dɪm, yɪ dɪbam na maɲɪ dí bwəɲə, dí ta jɪɟɪ wɔpɔlɔ. Dí nan wó ta loori We sɪ Dɪ zəni abam, sɪ á bɪ lanyɪranɪ We cwəɲə kam wɔnɪ. ¹⁰ Kɔ yɪ kɔntɔ ηwaanɪ mɪ a pɔpɔnɪ wəənu tɪntɔ a pa abam yɪ a təri á tee nɪ, sɪ a na tu á te, sɪ a daa yɪ kɪ kəm-cɛɛrɪ dɪ abam dɪ dam dɪlɔ dí Yuutu wɔm na pɛ-nɪ tɪn. Dam dɪm kɔntɔ yɪ sɪ a ma fɔɟɪ abam mɪ, sɪ kɔ daɪ sɪ a ma cɔɟɪ abam.

Pooli na jɔɔnɪ Korentɪ tiinə bam o ma kweeli te tɪn

¹¹ A ko-biə-ba, We wó pa á jəni lanyɪranɪ. Kwaanɪ-na sɪ We wó pa á bɪ lanyɪranɪ Dɪ cwəɲə kam wɔnɪ. Á nan kɪ-na nɪ amɔ na loori abam te tɪn. Á taá jɪɟɪ wɔbɔɲ-dɪdɔwɪ, sɪ á daari á taá jɪɟɪ bɪcarɪ-zuru, sɪ We dɪlɔ na paɪ sono dɪ bɪcarɪ-zuru tɪn wó ta wɔ abam tee nɪ.

¹² Á na jeeri daanɪ, sɪ á taá jɔɔnɪ daanɪ lanyɪranɪ dɪ sono dɪ wɔ-pɔɲɔ.

We nɔɔna bam maama jɔɔnɪ abam.

¹³ Dí Yuutu Zezi Krisi wó pa abam maama yu-yoɲɔ,
Baɲa-We sono kɔm wó ta wɔ á tee nɪ,
yɪ Dɪ Joro kɔm wó pa á taá ηwi daanɪ dɪ ywəni.

**Tɔnɔ kulu Pooli na
pɔpɔni o pa
GALATI TIINɛ tun
Tɔnɔ kulu Pooli na
pɔpɔni o pa Galati
tiinɛ tun na bri
dɔbam kulu tun mu
tuntu**

Pooli pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa We nɔɔna balu na wɔ Galati ni tun mu. O deen na kaagi je sim kuntu ni o tɔɔli We kwɛrɛ o bri nɔɔna tun, badaara ki ba wɔ-dɔɔba di Zezi. Kuntu kwaga ni, nɔɔna badonnɛ di ma daa ba ba bri nɔɔna bam ni balu na dai Zwifɛ tun di maɲi si ba se Zwifɛ cullu tun, si baara di go di ba bɛkɛri ni Zwifɛ cullu tun na bri te tun.

Pooli nan vɛn zaasim dum kuntu, di na dai Zezi Kriɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam tun nwaani. O laan ma pɔpɔni si o pa balu maama ya na ywɛri ba tɔgi vwan zaasim dum kuntu tun, si ba joori ba tɔgi cɔga cwɛɲɛ kam. O maa bri ni, ku yi ba na ki ba wɔ-dɔɔba di Zezi yi ba na o nwa kam tun (2:20) mu wɔ wani ku pa ba maɲi lanyiran We yigɛ ni, si ku dai ba na se cullu tum tun nwaani.

Pooli de yigɛ o bri Zezi deen na bɛɲ-o si o taa yi o tuntɔɲɔ, di Zezi titi na bri-o o kwɛr-ywɛɲɛ kam te tun. O bri wum di Zezi tuntɔɲna badaara bam na ki ni daani, si wum taa tɔɲi dwi-ge tiinɛ tee ni, yi ba se ni o zaasim dum tɔgi Zezi cɔga kam tun. O wɔ si o jigɛ ni si o taa yi Zezi tuntɔɲɔ We na bɛɲ-o yi ku dai nabiinɛ tun nwaani (pɔɔrim 1-2).

O maa ma We twaanu tilu na maɲi ti pɔpɔni faɲa faɲa tun o bri ni, n na ki n wɔ-dɔɔba di Zezi mu nɛ na vrim, si ku dai n na tɔgi Zwifɛ bam cullu tum tun nwaani. Zezi na tigi tɔɔn-dagara bana ni

tun, o pe di laan te di titi, di daa ba ta yi cullu gambe (pɔɔrim 3-4).

Tɔnɔ kum tiim jɛgɛ ni, o bri ni di maɲi si di taá nwa ni balu na te ba titi te tun mu. Ku maɲi si di pa We Joro kum vaɲi dɔbam ku pa dɔbam nwa-dɔɲa kalu na lana tun, si di taá jigɛ da-sono (pɔɔrim 5-6).

¹ Amu Pooli wulu na yi Zezi Kriɛ tuntɔɲɔ tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. Ku dai nabiinɛ mu tɔɲi-ni, ku nan dai nɔɔnu mu tinji-ni si a taa yi Zezi Kriɛ tuntɔɲɔ. Ku yi Zezi Kriɛ titi mu kuri-ni, didaani di Ko We dilu na bi-o DI pa o yagi tɔɲi tun.

² Di ko-biɛ balu maama na wu amu tee ni tun di jɔɔni abam balu na yi Zezi kɔgɔ kum wu nɔɔna yi á zɔɔri Galati tuni dum ni tun.

³ Di Ko We di di Yuutu Zezi Kriɛ wu pa abam yazurɛ di yu-yoɲo.

⁴ Zezi Kriɛ nan mu de di Ko We wubɔɲa na lagɛ te tun maama yi o se si o ti dɔbam lwarim nwaani, si o ma wani o vri dɔbam zim lugu bana wo-balwaarɔ tum wuni.

⁵ Bana-We maɲi di zulɛ mu si ku taa ve maɲa kalu na ba ti tun. Amina.

Kwɛr-ywɛɲɛ kadoɲ daa tɛrɛ ku na dai Zezi kwɛr-ywɛɲɛ kam yiran

⁶ Abam na ki te tun nan mu pe amu yira sɔɔri. We de Zezi Kriɛ nwaani mu DI kuri abam zaani si á taá yi DI nɔɔna, yi á laan da á zaɲi á ma á kwaga á ya dintu, si á daari á se kwɛr-ywɛɲɛ kadoɲ. ⁷ Ku yi cɔga mu, kwɛr-ywɛɲɛ kadoɲ daa tɛrɛ, ku na dai Zezi kwɛr-ywɛɲɛ kalu di na maɲi di bri abam tun yiran. Amu nan tagɛ kuntu, bɛɲwaani nɔɔna badaara mu wu abam titari ni ba na kwaanɛ si ba pipiri Zezi Kriɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam, yi ba pai á wubɔɲa vugimɛ. ⁸ Nɔɔnu nan na tu á te yi o bri abam kwɛr-ywɛɲɛ kadoɲ, yi ka dai Zezi kwɛr-ywɛɲɛ kalu di na maɲi di bri abam tun, si

á yí sɛ kɔntɔ tu. Kɔ na maŋɪ kɔ yí dɪbam títɪ wɔ nɔɔnɔ, naa kɔ na yí maleka mu zɪ nuŋɪ wɛyuu, yí ka na brɪ abam kwɛr-ywɛŋɛ kadoŋ, Wɛ wó cɔɔɪ kɔ tu. ⁹ Amu nan ta wó joori a fɔɔɪ a ta nɪnɛɛnɪ dɪbam na maŋɪ dí ta kɔlɔ dɪ abam tɪn. Nɔɔnɔ na brɪ abam kwɛr-ywɛŋɛ kadoŋ, yí kɔ dai Wɛ kwɛr-ywɛŋɛ kalɔ á na maŋɪ á sɛ tɪn, Wɛ wó cɔɔɪ kɔ tu.

¹⁰ A na tagɪ kɔlɔ tɪn, kɔ dai nɪ a lagɪ sɪ nabiinɛ mu sɛ nɪ a na kɪ kɔlɔ tɪn maŋɪ, kɔ yí sɪ Wɛ mu sɛ nɪ a na kɪ te tɪn maŋɪ. A nan ba lagɪ sɪ a pa nabiinɛ wɔrɔ poli dɪ amu. A ya na lagɪ kɔntɔ, a bá wanɪ a taa yí Zezi Krisi tintɔŋnɔ.

Kɔ na kɪ te yí Pooli jɪ Zezi tintɔŋnɔ tɪn

¹¹ A ko-biɛ-ba, a lagɪ sɪ á lwarɪ nɪ Zezi kwɛr-ywɛŋɛ kalɔ amu dɛɛn na tɔɔlɪ a brɪ abam tɪn wɔ nuŋɪ nabiinɛ te. ¹² Kɔ dai nabiinu mu kwe-ka o pa-nɪ sɪ a tɔɔlɪ. Nɔɔn-nɔɔnɔ nan wɔ zaasɪ-nɪ-ka. Kɔ yí Zezi Krisi títɪ mu vɪrɪ amu o kwɛr-ywɛŋɛ kam.

¹³ Abam maŋɪ á ni amu dɛɛn na tɔɔɪ Zwifɛ cullu tɪn cwɛŋɛ kam yí a kɪ te tɪn. A dɛɛn tiini a beɛsɪ Zezi nɔɔna bam, yí a ya kwaana sɪ a cɔɔɪ ba kɔɔɔ kum maama. ¹⁴ Kɔ na yí a yuu donnɛ bam wɔnɪ, a dɛɛn sɛ Zwifɛ bam cullu tɪn a dwɛni ba zanzan, amu dɛɛn na kwaanɪ a tɔɔɪ dí nabaara bam cwe sɪm lanyɪranɪ tɪn ŋwaanɪ. ¹⁵ Dɪ kɔntɔ maama, Wɛ kɪ-nɪ yu-yoŋo yí Dɪ kuri-nɪ kɔ loori ba na wó lɔ-nɪ tɪn. Dɪ laan ma bɛŋɪ-nɪ sɪ a taa tɔŋɪ a pa-Dɪ. ¹⁶ Maŋa kalɔ Dɪ wɔbɔŋa na lagɪ tɪn mu Dɪ vɪrɪ-nɪ sɪ a lwarɪ Dɪ Bu wɔm, sɪ a daari a tɔɔlɪ o kwɛr-ywɛŋɛ kam a brɪ dwi-ge tiinɛ. Maŋa kam kɔntɔ nɪ a wɔ ve a bwe nɔɔn-nɔɔnɔ wɔŋo ka ŋwaanɪ. ¹⁷ Amu wɔ ve Zeruzalem sɪ a na balɔ na maŋɪ ba yí Zezi tintɔŋna ba loori amu tɪn. A nan yɔɔrɪ Arabi mu

a vu. Kɔntɔ kwaga nɪ mu a laan joori a ba Damasi.

¹⁸ Bɪna yatɔ na kɛ tɪn, a laan ma zaŋɪ a vu Zeruzalem sɪ a na Pɪyɛɛrɪ, sɪ dí lwarɪ daanɪ. A ma kɪ da fugɛ-yanu o tee nɪ. ¹⁹ Amu daa wɔ nɛ Zezi tintɔŋnɔ wɔdoŋ a wɛli da, kɔ na dai dí Yuutu Zezi nyaanɪ Zakɪ yɪranɪ mu a nɛa.

²⁰ A na pɔpɔnɪ wɛɛnu tɪlɔ maama tɪn yí cɪga mu. Wɛ ye amu wɔ. Kɔ nan dai vwan mu a fɔɔɪ.

²¹ Kɔntɔ kwaga nɪ, a laan ma zaŋɪ a tɔlɪ a vu Siiri dɪ Silisi tɪnɪ dɪm. ²² Zezi Krisi nɔɔna balɔ na wɔ Zude tɪnɪ dɪm nɪ tɪn ya daa ta wɔ nɛ amu dɪ ba yí. ²³ Ba nan maŋɪ ba ni nɔɔna badaara na te amu taanɪ ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔlɔ dɛɛn ya na beɛsɪ dɪbam tɪn laan mu zagɪ o kikiɛ, yí o wɔra o tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋɛ kam sɪ o pa nɔɔna ba ba sɛ Zezi Krisi, yí kɔ yí Zezi cwɛŋɛ kam kɔntɔ mu o dɛɛn kwaana sɪ o ya cɔɔɪ.»

²⁴ Ba na ni amu taanɪ kɔntɔ tɪn, kɔ ma pa ba zuli Wɛ lanyɪranɪ.

2

Pooli na ŋɔɔnɪ dɪ Zezi tintɔŋna badonnɛ te tɪn

¹ Bɪna fugɛ yana na kɛ tɪn, amu dɪ Banabasɪ ma joori dí vu Zeruzalem. A ma ja Titi dɪ a wɛli da. ² Kɔ nan yí Wɛ mu brɪ-nɪ sɪ a vu dáanɪ. A ma vu a na balɔ ba na nii nɪ ba yí Zezi kɔɔɔ kum yigɛ tiinɛ tɪn. A na nɛ-ba tɪn, amu dɪ bantɔ yɪranɪ ma jɛni daanɪ dí ŋɔɔnɪ, sɪ a pa ba lwarɪ kwɛr-ywɛŋɛ kalɔ a na yɛni a brɪ dwi-ge tiinɛ bam tɪn. Bɛŋwaanɪ amu ba lagɪ sɪ a na puli a brɪ kwɛr-ywɛŋɛ kalɔ tɪn dɪ a ta na jɪɔ kalɔ a brɪ lele tɪn jɪ kafe.

³ Titi wɔlɔ na tɔɔɪ dɪ amu o vu Zeruzalem tɪn maa yí Grɛkɪ tu. Ba nan wɔ fɪ-o ba pa o go nɪ Zwifɛ bam na goni ba bɛkɛrɪ te tɪn. ⁴ Nɔɔna badaara nan mu wɔra ba na pai ba yí Zezi karabie

yi ba yagi ba dai. Nɔɔna bam kuntu ya nɔɔgi mu ba zu Zezi kɔɔɔ kum wɔ, si ba maani dɔbam ba nii di na nwi di Zezi Krisi yi di te di titi te tun. Ba nan lagi si ba pa di joori di ji gambe mu Zwifɔ bam cullu tum nwaani. ⁵ Di nan wɔ se-ba di funfun di, si ba yi wani ba cɔgi ciga kalɔ abam na manɔ á lwarɔ We kwɔr-ywɔnɔ kam wɔni tun.

⁶ Amu deen na ve a nɔɔni di balu ba na wi ba yi Zezi kɔɔɔ kum yigɔ tiinɔ tun, ba wɔ ne woɔɔ si ba wɔli amu zaasum dum ni. Ba nan na suni ba yi yigɔ tiinɔ, naa ba na dai di, ku dai kulɔkulɔ di amu, benwaani We ba kuri nɔɔna daani. ⁷ Bantu nan ne ni We mu suni Di ki Di kwɔr-ywɔnɔ kam amu jɔɔa ni si a ja vu a bri dwi-ge tiinɔ, ni Di na ki-ka Pɔyɛɛɛri jɔɔa ni si o ma bri Zwifɔ bam te tun. ⁸ Benwaani We mu pe Pɔyɛɛɛri dam si o taa yi Zezi tuntunɔ Zwifɔ bam nwaani. Ku nan yi duntu di mu pe amu dam si a taa yi Zezi tuntunɔ dwi-ge tiinɔ bam nwaani. ⁹ Zaki di Pɔyɛɛɛri di Zan balu ba na nii ni ba yi Zezi kɔɔɔ kum didɛera tun ma lwarɔ ni, ku yi We mu pe-ni yu-woɔɔ si a taa tunɔ titunɔ dum kuntu. Kuntu nwaani ba ma se si amu di Banabasɔ taa tunɔ di ba, yi ba ja di ja. Di maama ma se ni amu di Banabasɔ manɔ si di vu dwi-ge tiinɔ bam te mu di bri-ba We kwɔr-ywɔnɔ kam, si bantu di manɔ Zwifɔ bam tee ni ba bri-ka. ¹⁰ Woɔɔ didɔba yiranɔ mu ba loori dɔbam, si di yi swe ku ni ni. Ku yi si di guli di zani yinigɔ tiinɔ balu na wɔ ba kɔɔɔ kum wɔni Zeruzalem ni tun. Mu woɔɔ kulɔ a na tiini a kwaani a kɔa.

Pooli na bri ni Pɔyɛɛɛri ki ku wɔ manɔ te tun

¹¹ Ku daari manɔ kalɔ Pɔyɛɛɛri deen na tu o wɔ Antioxi ni tun, mu amu kaan-o jaja, si a bri-o ni

o wɔ ki ciga. ¹² Benwaani, o na yi Antioxi tun, o yɔni o toɔɔ o di di dwi-ge tiinɔ mu. Ku daari, nɔɔna badonnɔ na nunɔ Zaki-ba te ba ba daani tun, Pɔyɛɛɛri laan pipiri o wɔbɔɔa yi o vin si o taa toɔɔ o di di dwi-ge tiinɔ bam. O pɔɔɔri o titi kuntu, benwaani o kwari balu na bri ni wɔlu maama na toɔɔ We cwɔnɔ tun manɔ si o go ni Zwifɔ bam na goni ba bɔkɔri te tun. ¹³ Zwifɔ balu na tu ba se Zezi tun badaara di ma ji pipiri-nyina ni Pɔyɛɛɛri na ki te tun, yi Banabasɔ di yagi o titi o pa ba ja-o ba zu ba pipirim dum wɔni. ¹⁴ Kuntu mu a ne ni ba daa ba toɔɔ ciga kalɔ We kwɔr-ywɔnɔ kam na bri tun. A laan ma zigɔ ba maama yigɔ ni, yi a ta di Pɔyɛɛɛri a wi: «Nmu yi Zwifu mu, yi n ki ni n yi dwi-ge tu mu te yi n daa ba toɔɔ Zwifɔ cullu tum. Bɛɛ nan mu yi n laan lagi si n fin dwi-ge tiinɔ bam si ba se Zwifɔ bam cullu tum?»

¹⁵ Ku yi ciga mu, dɔbam yi Zwifɔ bam titi dwi mu, si di dai dwi-ge tiinɔ balu na yɔri We cullu tum tun. ¹⁶ Di ku di, dɔbam laan tu di lwarɔ ni nɔɔnɔ wɔ na ciga We tee ni mu di o na ki o wɔ-didɔba di Zezi Krisi yiranɔ, si ku dai ni o na se cullu tum We na pe Zwifɔ bam tun nwaani. Kuntu tun, di tu di ki di wɔ-didɔba di Zezi Krisi si ku pa di na ciga mu We tee ni, benwaani ku pɔpɔni ku wi: «Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wani o na ciga We tee ni Di cullu tum seem nwaani.»

¹⁷ Dɔbam balu na nwi di Zezi Krisi tun jigɔ tunɔ ni di wɔ na ciga We tee ni. Ku nan ya na yi ciga ni dɔbam balu na ba toɔɔ Zwifɔ bam cullu tum tun yi non-balwaarɔ mu We yigɔ ni, ku bri ni Zezi titi mu gani dɔbam si di tusi na? Aye. Ku dai kuntu. ¹⁸ Amu nan na joori a pipiri a se Zwifɔ cullu tum a ya na manɔ a yagi ti toɔɔum tun, ku bri ni a yi nɔɔnɔ wɔlu na ki o cɔgi cullu tum tun mu. ¹⁹ We cullu tum titi mu

bri ni amu nyi di nɔɔnu wɔlu na tigi tun mu te, ti nan daa ba jigi dam amu bana ni Zezi na vri-ni tun nwaani. Ku nan ki kuntu, si ku pa a taa nwi We nwaani mu. ²⁰ Ba deen na pagı Zezi Krisi tɔun-dagara bana ni tun, ku nyi di amu togi did-o mu a ti. Ku daa dai amu titi mu nwi, ku yi Zezi Krisi mu nwi a wɔni. A na jigi nwi kalu lele kuntu lugu bana ni tun, ku yi a na ki a wɔ-didwa di We Bu Zezi tun nwaani mu. Wɔntu mu soe amu, yi o se o ti amu nwaani. ²¹ A bá se si a vin We pɛeri dilu DI na pɛ-ni zaani tun. Nɔɔnu ya na wɔ wani o na ciga We tee ni o na togi DI cullu tum tun nwaani, ku bri ni Zezi Krisi tɔuni dum ya yi kafe mu.

3

Dí na ki dí wɔ-didwa di Zezi mu dí wɔ na ciga We tee ni

¹ Abam Galatı tiinə-ba, á kikiə nyi di ba tulimi abam mu ba pa á swan daa tərə te. Ba deen tɔɔli ba bri abam jaja ku na ki te yi Zezi Krisi ti tɔun-dagara kam bana ni tun. ² A nan lagı a bwe abam wɔɔ didwa yirani mu a nii. Abam deen na jɔɔi We Joro kum yi ku wɔ á wɔni tun, ku yi á titɔɔa na togi cullu tum tun nwaani mu na? Awo. Ku yi á na ni We kwər-ywəɔə kam yi á se tun nwaani mu. ³ Bɛɛ mu yi á ba jigi swan kuntu? Abam na puli á togi Zezi di We Joro kum dam tun, á laan lagı si á pipiri á da-o di á titi dam mu á vu á guri na? ⁴ Wəənu tilu maama na ki abam titari ni tun wó ji kafe mu na? Aye. Amu bɔɔi ni ti bá ji kafe. ⁵ We na pɛ abam DI Joro kum yi DI daari DI ki wo-kinkagila abam titari ni tun, DI ki kuntu abam titɔɔa na togi cullu tum tun nwaani mu na? Aye. Ku yi á na ni We kwər-ywəɔə kam yi á ki á wɔ-didwa di Zezi tun nwaani mu.

⁶ Kuntu mu ku pɔpɔni We tɔɔ kum wɔni ku wi: Abraham ki

o wɔ-didwa di We, yi We pa o na ciga ku nwaani. ⁷ Kuntu mu wɔ pa á lwarı ni Abraham dwi tiinə ciga ciga yi balu na ki ba wɔ-didwa di We tun mu. ⁸ Faja faja tun ku manı ku pɔpɔni We tɔɔ kum wɔni ku wi: We wɔ pa dwi-ge tiinə di na ciga DI tee ni, di ba na ki ba wɔ-didwa di DI tun nwaani. Mu ku kuri We de yigə DI ta DI kwər-ywəɔə kam di Abraham DI wi: «Amu wɔ ta nmu nwaani mu a ki lugu bana dwi maama lanyirani.» ⁹ Kuntu tun, balu maama di na ki ba wɔ-didwa di We ni Abraham deen na ki o wɔ-didwa di DI te tun, We di wó ki-ba lanyirani.

¹⁰ Ku daari balu na tigi cullu tum si ba ma na ciga We tee ni tun wó na cɔɔim. Bɛnwaani ku pɔpɔni We tɔɔ kum wɔni ku wi: «Wɔlu maama na wɔ togi kulɔ maama na pɔpɔni ku ki We cullu tɔɔ kum wɔni tun, We wó cɔɔi kuntu tu.»

¹¹ Dí nan ye lanyirani ni, nɔɔn-nɔɔnu bá na ciga We tee ni di o na togi cullu tum tun nwaani. Ku nan pɔpɔni ku wi: «Wɔlu na jigi ciga We tee ni tun mu yi wɔlu na ki o wɔ-didwa di DI tun, oó na nwi ciga ciga.» ¹² Nɔɔnu na togi cullu tum ku dai ni o ki o wɔ-didwa di We, ni ku na pɔpɔni ku wi: «Wɔlu na ki We cullu tum na bri te tun wó na nwi ku nwaani.»

¹³ Dıbam nan na wɔ ki kulɔ maama We cullu tum na bri tun, dí manı si dí na cɔɔim mu. Zezi Krisi nan mu tigi tɔun-dagara kam bana ni o ma li dıbam cɔɔim dum kuntu wɔni. We ma pa Zezi ləni dıbam yuu ni o na cɔɔim dilu dıbam ya na manı si dí na tun. Ku yi ni ku na pɔpɔni ku wi: «Wɔlu maama ba na gu ba lə daa yuu ni tun, We mu cɔɔi kuntu tu.» ¹⁴ Zezi Krisi deen se o ti kuntu doɔ mu, si ku wani ku pa We ki dwi-ge tiinə di lanyirani, ni DI deen na goni ni

dí Abraham te tɪn. Kɔntɔ ɲwaanɪ dɪbam wó wanɪ dí jonɪ Wɛ Joro kɔm, nɪ Dɪ na goni ni sɪ Dɪ pa dɪbam te tɪn, dí na kɪ dí wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ tɪn ɲwaanɪ.

Wɛ na goni ni Dɪ pa Abraham te tɪn

¹⁵ A ko-biə-ba, a lagɪ a ma lugɔ baɲa woɲo mu a ma bri abam Wɛ cɪga kam na yɪ te tɪn. Nɔɔna bale na kɪ ni dɪdɔba ba go ni ba pa daanɪ woɲo baɲa nɪ, nɔɔn-nɔɔnɔ daa bá wanɪ o cɔgɪ ba ni dɪm kɔntɔ, naa o kɪ woɲo kudonɲ o daa wɛli da. ¹⁶ Wɛ dɛɛn na goni ni dɪ Abraham tɪn, kɔ yɪ dɪ o naa kɔm dɪ mu. Kɔ na pɔpɔnɪ te tɪn, kɔ wɔ tagɪ nɪ o naarɔ. Kɔ pɔpɔnɪ kɔ wɪ o naa mu. Kɔ bri nɪ kɔ yɪ nɔɔnɔ dɪdɔba taanɪ mu, yɪ o naa kɔm kɔntɔ mu yɪ Zezi Krisi. ¹⁷ Kɔlɔ amɔ na lagɪ a ta tɪn mu yɪ sɪ, Wɛ dɛɛn goni ni dɪ Abraham, yɪ kɔntɔ kwaga nɪ, bɪna biə yana dɪ fiintɔ (430) laan na ke tɪn, Dɪ daa ma kwe Dɪ cullu tɪm Dɪ pa Zwifə bam. Wɛ cullu tɪm kɔntɔ nan bá wanɪ tɪ cɔgɪ ni dɪlɔ Dɪ ya na manɪ Dɪ go dɪ Abraham tɪn. Tɪ bá wanɪ tɪ pa Dɪ ni-gonim dɪm jɪ kafɛ. ¹⁸ Wɛ ya na pɛ nɔɔna Dɪ pɛɛrɪ dɪm ba na tɔgɪ Dɪ cullu tɪm tɪn ɲwaanɪ mu, Dɪ ni-gonim dɪm ya daa ba jɪgɪ kuri. Dí nan ye nɪ, Wɛ pɛ Abraham Dɪ pɛɛrɪ dɪm Dɪ na goni ni dɪd-o tɪn ɲwaanɪ mu.

Wɛ cullu tɪm kuri na yɪ te tɪn

¹⁹ Kɔ nan na yɪ kɔntɔ, bɛɲwaanɪ mu yɪ Wɛ kwe Dɪ cullu tɪm Dɪ pa Zwifə bam? Dɪ kwe-tɪ Dɪ wɛli Dɪ ni-gonim dɪm nɪ, sɪ kɔ wanɪ kɔ pa dí lwarɪ kɔlɔ na yɪ lwarɪm tɪn mu. Dɪ cullu tɪm dɛɛn manɪ sɪ tɪ taa wɔra, sɪ kɔ vu kɔ yɪ manɪ kam Abraham naa kɔm na wó ba lugɔ baɲa tɪn mu. Wɔntɔ mu yɪ wɔlɔ Wɛ na goni Dɪ ni dɪm o ɲwaanɪ tɪn. Wɛ dɛɛn tɔgɪ Dɪ malesɪ sɪm jɪɲa mu Dɪ kwe Dɪ cullu tɪm Dɪ pa Dɪ nɔɔna bam, yɪ yiginu dɛɛn mu wɔ bantɔ dɪ Wɛ

tɪtarɪ nɪ. ²⁰ Yiginu na wɔ nɔɔna bale tɪtarɪ nɪ, o ba wɔra nɔɔnɔ dɪdɔba ɲwaanɪ, Wɛ nan yɪ dɪdɔba mu. Dɪ na goni Dɪ ni dɪ Abraham tɪn, Dɪ yɔɔrɪ Dɪ ɲɔɔnɪ dɪ Abraham tɪtɪ mu.

²¹ Kɔntɔ maama nan bri nɪ Wɛ cullu tɪm warɪ tɪ manɪ dɪ Dɪ ni-gonim dɪm mu na? Awo, kɔ daɪ kɔntɔ. Cullu tɔrə tɪ na wó wanɪ tɪ pa nɔɔna na ɲwɪa Wɛ tee nɪ. Cullu tɪntɔ donɲ ya na wura, tɪ ya wó wanɪ tɪ pa nɔɔna na cɪga Wɛ tee nɪ. ²² Wɛ tɔnɔ kɔm nan bri dɪbam nɪ nabiinə maama wɔ lwarɪm dam kuri nɪ mu. Kɔntɔ, kɔ yɪ balɔ na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi Krisi tɪn yɪranɪ mu wó jonɪ pɛɛrɪ dɪlɔ Wɛ na goni ni sɪ Dɪ pa balɔ na jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ tɪn. ²³ Kɔ daari, kɔ na wó loori sɪ Zezi ba sɪ dí kɪ dí wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn, dɪbam dɛɛn nyɪ nɪ dí wɔ pɪna digə nɪ mu te, cullu tɪm na cəɲɪ dɪbam tɪn ɲwaanɪ, yɪ kɔ vu kɔ yɪ manɪ kalɔ Wɛ na vɪrɪ dɪbam dí na kɪ dí wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ te tɪn. ²⁴ Kɔntɔ mu cullu tɪm dɛɛn jɪgɪ dɪbam tɪ kweə, sɪ kɔ vu kɔ yɪ manɪ kam dí na lwarɪ Zezi Krisi tɪn, sɪ dí laan na cɪga Wɛ tee nɪ dí na kɪ dí wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn ɲwaanɪ. ²⁵ Dɪbam laan nan na kɪ dí wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn, woɲo daa tɔrə kɔ na wó ta te dɪbam.

²⁶ Abam na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, á maama yɪ Wɛ biə mu á na kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ tɪn ɲwaanɪ.

²⁷ Abam wɔlɔ maama ba na miis-o na wɔntɪ tɪn laan ɲwɪ dɪ Zezi Krisi mu, yɪ o nyɪ dɪ Zezi tɪtɪ mu te.

²⁸ Kɔntɔ tɪn, kampwara daa tɔrɪ Zwifu dɪ dwi-ge tu laɲa nɪ. Kampwara nan ta tɔrɪ gambaa dɪ wɔlɔ na te o tɪtɪ tɪn laɲa nɪ. Kampwara nan tɔrɪ baarɔ dɪ kaanɪ laɲa nɪ dɪ. Abam na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, á maama yɪ woɲo dɪdɔba mu.

²⁹ Abam na yɪ Zezi Krisi nɔɔna tɪn, kɔ pɛ á tɔgɪ á yɪ Abraham naarɔ mu, yɪ á wó jonɪ pɛɛrɪ dɪlɔ Wɛ na goni ni sɪ Dɪ pa Abraham naarɔ

tım tın.

4

¹⁻² Kɔlb amɔ na lagı a ta tın, kɔ nɔt dı bu na wó ba o jonı o ko sɔɔɔ o taa te te tın mɔ. Wɔntɔ ta na yı bu maɔa kalɔ tın, nɔɔna mɔ yəni ba nii o baɔa nı, o ta ba te o tıtı, yı ba nan ye nı wɔntɔ mɔ wó ba o taa te o ko wɔm wəənu tım maama. O na yı bu kɔntɔ tın, nɔɔna mɔ wɔra ba na nii o wəənu tım baɔa nı ba pa-o, sı kɔ taa ve maɔa kam o ko wɔm na pe ni sı o taa te o wəənu tım tın. ³ Kɔ nan yı bıdwı mɔ dı dıbam dı. Dı dɛɛn ta na wɔ lwarı Wɛ cıga kam na yı te tın, lɔgɔ baɔa wo-yɔɔrɔ mɔ te dıbam nı dı yı gambe mɔ te. ⁴ Kɔ daarı, maɔa kam dı Ko Wɛ na lagı tın na sıntı ka yı tın, Dı tɔɔı Dı tıtı Bu mɔ yı o ba lɔgɔ baɔa. O na tu tın, kɔ yı kaanı mɔ lɔg-o, yı o ba o se o tɔgı Wɛ cullu tım, ⁵ sı o wantı o vrı nɔɔna balɔ cullu tım na te tın. O ma ɔwı dı lwarım jını sı kɔ pa dı wantı dı ji Wɛ biə. ⁶ A nan na sıntı á ji Wɛ biə tın, Dı laan tɔɔı Dı Bu wɔm Joro mɔ sı kɔ ba kɔ taa wɔ á bıcara nı, yı kɔ paı dı bə Wɛ nı dı Ko Baba. ⁷ Kɔntɔ maa brı nı dı daa dai gambe, sı dı laan yı Wɛ biə mɔ. Dı nan na yı Wɛ biə kɔntɔ tın, Wɛ wó pa dı taá te wo-laarɔ tılv maama Dı na tıɔı sı Dı pa Dı biə bam tın.

Pooli na jıgı liə Galatı tiinə bam ɔwaaɔı te tın

⁸ Faɔa faɔa tın, abam dɛɛn ya yəri Wɛ, yı á pa lɔgɔ baɔa wo-yɔɔrɔ te abam nı á yı gambe mɔ te. Abam dɛɛn paı tı yı wa mɔ, yı tı yagı tı dai kɔlbkɔlb. ⁹ Kɔ daarı lele kɔntɔ abam laan tu á lwarı Wɛ. Kɔ nan na yı cıga, Wɛ lwarı abam. Bɛɛ nan mɔ yı á laan bɔɔı sı á daa joorı á taá zuli lɔgɔ baɔa wo-yɔɔrɔ tılv na ba jıgı dam yı tı ba jıgı kırı dı tın? Bɛɔwaaɔı mɔ á lagı sı á joorı á ba á taá yı tı gambe? ¹⁰ Abam yəni á

kırı da yadonnə sı á taá zuli-ya, dı canı sıdonnə dı mımɛ sıdonnə bını wɔntı dı bına yadonnə dı. ¹¹ Amɔ jıgı liə mɔ abam ɔwaaɔı, sı dɛdɔɔ amɔ tıtɔɔa yam maama a na tɔɔı abam tee nı tın wó ji kafe.

¹² A ko-biə-ba, a loori abam sı á taá lwəni amɔ á tɔgı Wɛ nı amɔ na tɔgı-Dı te tın, bɛɔwaaɔı amɔ dı yı nı abam na yı te tın mɔ. A dɛɛn na wɔ abam tee nı tın, á wɔ kı-nı kɔlbkɔlb á cɔgı. ¹³ A wó wantı á guli nı, kɔ yı amɔ yawıv kım ɔwaaɔı mɔ pe a maɔı abam tee nı a pulı a tɔɔı Wɛ kwər-ywəɔə kam a brı abam. ¹⁴ Dı kɔntɔ dı, a yawıv kım na tiini kɔ yaarı abam te tın, á wɔ se sı á yáalı-nı, á nan wɔ yagı-nı. Abam nan kı-nı lanyıranı nı Wɛ maleka mɔ te, yı á jonı-nı lanyıranı nı Zezi Kırı tıtı mɔ te. ¹⁵ Abam dɛɛn jıgı wɔpolo dı amɔ. A ye lanyıranı nı, á na jıgı wɔpolo dı amɔ te tın, á ya na watı á yiə tıtı dı á lənə, á ya wó ləni-ya á pa-nı. Bɛɛ nan mɔ kıa yı á wɔpolo kım kɔntɔ je? ¹⁶ Amɔ nan na tagı cıga dı abam tın laan mɔ pe a ji á dım na?

¹⁷ Kɔ nan na yı nɔɔna balɔ na pipiri Wɛ cıga kam yı a maɔı a ta ba taanı tın, bantɔ kwaanı sı ba pa á wɔbɔɔa taa tɔgı-ba mɔ, yı kɔ nan ba zəni abam. Ba lagı sı ba cɔgı amɔ dı abam mɔ daanı, sı á daarı á taá tɔgı bantɔ. ¹⁸ Nɔɔntɔ na kwaanı o tɔgı wɔlv na tɔgı cıga lanyıranı tın kwaga, kɔntɔ lana. Kɔ lana sı á taá tɔg-o kɔntɔ mana maama mɔ, sı kɔ wɔ maɔı sı kɔ taa yı maɔa kalɔ yıranı amɔ na wó ta wɔ abam tee nı tın.

¹⁹ A biə-ba, amɔ daa ta tiini a jıgı yaara abam ɔwaaɔı, nı kaanı na vrı pugə te tın mɔ. Amɔ nan wó ta jıgı liə kɔntɔ dı abam, sı kɔ vu kɔ yı maɔa kam á na wó ta ɔwı nı Zezi Kırı na lagı te tın. ²⁰ Amɔ ya tiini a lagı sı a taa wɔ abam tee nı mɔ lele kɔntɔ, sı a wantı a fɔgı

a ɲɔɔɲi wəənu tum kuntu a bri abam, si ku zəni abam. Beɲwaani amu daa yəri kulu a na wú ta a bri abam tɪn.

Agaari di Sara mumaɲa yam na bri dɪbam kulv tɪn

²¹ Abam balu na lagi si á sɛ We callu tum, á daa ta wu lwarɪ We callu tɔnɔ kum na bri te tɪn. ²² We tɔnɔ kum bri dɪbam ni di nabaaru Abraham deen jigi bəkəri sile mu. O lugi didva kam di gamba-kana na wu o soɲɔ ni tɪn. Ku daari o titi kaani wum di ma lu bəkərə o wəli da. O titi kaani wum yiri mu Sara, ku daari wulu na yi gambiaa tɪn yiri mu Agaari. ²³ Bəkərə kalu gamba-kana kam na lugi tɪn lura kam de nabiinə lura cwəɲə na yi te tɪn mu. Ku daari bəkərə kalu o titi kaani wum na lugi tɪn, ku yi We na goni ni DI pa-o ni oó lu tɪn ɲwaani mu o luga. ²⁴ Ku maa yi nyinyogu mu di kaana bam kuntu bale, si ku bri dɪbam cwe sile tɔɲum na yi te tɪn. Kaana bale bam kuntu ta bri dɪbam We na goni DI ni DI pa DI noona bam kuni bile te tɪn mu. Agaari mu nyi di callu tɪlv We na pe Zwifə bam Sinayi piu kum yuu ni tɪn. Balu na tɔɲi callu tum kuntu tɪn nyi di gambe mu, ni Agaari di o biə na yi gambe te tɪn. ²⁵ Agaari mu nyi di Sinayi piu kum, ku na wu Arabi ni tɪn. Zwifə bam di nan tɔɲi callu tɪlv We na pe dáani tɪn mu. Kuntu tɪn, Zeruzalem na wura zɪm di ku nɔn-biə bam maama tɪn, ba di yi gambe mu, callu tum na te-ba tɪn ɲwaani. ²⁶ Ku nan na yi We titi tɪv Zeruzalem kulv na wu weyuu ni tɪn, kuntu yi tɪv kulv dɪbam na yi ku nɔn-biə tɪn mu. Ku maa nyi di dɪbam nu wulu na lugi dɪbam yi dí dai gambe, ni Sara deen na lugi o bu wum yi o dai gambiaa te tɪn. ²⁷ Ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wɪ:

«Nmɔ wulu na yi ka-dugɔ yi n wu jaani pugə n lu tɪn,

ta n ki wɔpolo si n ta n caka, nmɔ na wú di ywəəni tɪn ɲwaani. Beɲwaani kaani wulu baru ya na yag-o tɪn laan wú ba o taa jigi biə zanzan o dwəni kaani wulu na jigi baru tɪn.»

²⁸ A ko-biə-ba, ku na yi abam, á laan jigi We titi biə mu DI nigonim dɪm ɲwaani, nɪnɛni Sara bu Yizaki lura kam na de te tɪn. ²⁹ Faɲa faɲa tɪn, Abraham bu wulu lura kam na de nabiinə lura na tɔɲi te tɪn mu beesi o bu wulu lura na tɔɲi We Joro kum wubɔɲa na yi te tɪn. Di zɪm maama di, We titi biə bam ta nai beesa kuntu don mu. ³⁰ We tɔnɔ kum nan bri dɪbam ku wɪ: «Zəli kaani wulu na yi gambiaa tɪn di o bu wum, si ba nunji n soɲɔ ni. Beɲwaani ku wu maɲi si bu wum kuntu tɔɲi di n titi kaani wum bu wum o taa te nmɔ wəənu tɪm.»

³¹ Kuntu, a ko-biə-ba, dí na yi We biə tɪn, ku bri ni dí yi Abraham titi kaani wum biə mu, yi dí te dí titi, si dí dai gambiaa kam biə.

5

Zezi Krixi na lagi si dí taá te dí titi te tɪn

¹ Zezi Krixi na vri dɪbam o yagi tɪn, ku yi si dí taá te dí titi mu. Kuntu ɲwaani á fɔɲi á ci á titi, si á daa yi se á tɔɲi cwəɲə kalu na wú pa á joori á ji gambe tɪn.

² Nan cəgi-na amu Pooli na lagi a ta kulv di abam tɪn. Abam na se si ba go abam ni Zwifə bam callu tum na bri si ba go ba bəkəri te tɪn, á daa ba jigi nyɔɔri Zezi Krixi tee ni. ³ A ta lagi a ta a bri abam jaja ni, abam wulu maama na se si ba go-o tɪn, kuntu tu maɲi si o se Zwifə bam callu tum maama mu. ⁴ Abam balu na buɲi si á na cɪga We tee ni callu tum tɔɲum ɲwaani tɪn, abam pɔɔri mu di Zezi Krixi, yi o zaani dum daa təri á tee ni.

⁵ Kɔ daari We Joro kum nan wɔ dibam balɔ na ki dɛ wɔ-didɔba dɛ Zezi tin tee ni, yi dɛ jigi tɔna lanyirani ni dɛ wɔ na cigɔ We tee ni. ⁶ Dɛ na ŋwi dɛ Zezi Kriɔi tin, dɛ na goni dɛ bɛkɛri naa dɛ zi wɔ goni dɛ, kɔ dai kulɔkulɔ. Woŋo kulɔ nan na jigi kuri tin mu yi si dɛ taá jigi wɔ-didɔba dɛ Zezi, si kɔ pa dɛ taá soe daani lanyirani.

⁷ Abam deen yɔɔri á tɔgi We cwɛŋɔ lanyirani mu. Wɔɔ nan mu cigɔ á cwɛŋɔ si á daa yi se We cigɔ kam? ⁸ Wɔlɔ na bri abam kuntu tin, kɔ dai We dilɔ na bɛŋi abam si á taá tɔgi-DI tin. ⁹ Kɔ nyi ni dɛ na yɛni dɛ te te dɛ wi: «Dabili funfɔn na wɔ dɔpe munleeri wɔni, kɔ pa dɛ maama folɔ mu.» ¹⁰ Dibam maama na ŋwi dɛ dɛ Yuutu Zezi Kriɔi tin, amɔ ye ni dɛ wɔ ta jigi wɔbɔŋ-didɔba mu. Wɔlɔ nan na jigi abam wɔbɔŋa o vugimi tin, We wɔ cɔgi kuntu tu o kɛm-balɔɔ kum ŋwaani, dɛ o na maŋi o yi te dɛ.

¹¹ A ko-biɔ-ba, amɔ ba bri ni, nɔɔnɔ na tɔgi We, o maŋi si o go. A ya na bri kuntu doŋ, nɔɔna bá bɛɛsi-ni a zaasum dim ŋwaani, bɛŋwaani a na bri Zezi na tigi te tɔbɔn-dagara kam banja ni tin ya bá ta yi ta-lɔŋo dɛ nɔɔna. ¹² Amɔ nan na bɔŋi te tin, kɔ yaá ta lana si balɔ na jigi abam ba yaara dɛ gwɛŋɔ kam tin le ba lwi ba titi ba wɛli da, si kɔ ta dai ba bɛkɛri gonim yirani.

¹³ A ko-biɔ-ba, We na bɛŋi abam si á taá tɔgi-DI tin, kɔ yi si á laan taá te á titi mu. A nan na sɔni á te á titi kuntu tin, kɔ dai ni á wɔ ta ki wo-yɔɔrɔ tɔlɔ maama á wɔbɔŋa na lagi tin. A nan taá tiini á zɛni daani dɛ sono. ¹⁴ Bɛŋwaani We niɔ yam maama bri woŋo didɔba mu, ni nɔɔnɔ maŋi si o taa soe o doŋ ni o na soe o titi te tin. ¹⁵ Abam nan na jigi daani ni vara na yɛni ba jigi daani yi ba dɔni

daani te tin, á taá ye si á wɔ ba á cɔgi daani didɔba didɔba á ti.

We Joro kum na pa dɛ tɔgi cwɛŋɔ kalɔ tin

¹⁶ Nan cɔgi-na kulɔ kum a na lagi a ta tin. Pa-na We Joro kum taa vai abam á ŋwia maama wɔni, si á yi taá se á tɔgi wo-yɔɔrɔ tɔlɔ á fra na zɔbɔri tin. ¹⁷ Bɛŋwaani nabiinɔ wɔbɔŋa na lagi kulɔ tin ba jigi fra dɛ We Joro kum. We Joro kum dɛ fra na zɔbɔri kulɔ tin dɛ nan ba jigi fra dɛ nabiinɔ. Kɔ maa bri ni wɛɛnu tim kuntu tile wɔbɔŋa wari ya maŋi daani. Kɔ ma pa á daa wari á wɔbɔŋa wɛɛnu á ki. ¹⁸ We Joro kum nan na vani abam, cullu tim daa wɔ maŋi si ti taa te abam.

¹⁹ Nabiinɔ wɔbɔŋa na lagi si ba taa ki wɛɛnu tɔlɔ tin mu tintɔ, ti yi jaja mu: kɔ yi boorim dwi maama, dɛ wo-digiru titɔŋa, dɛ wo-zɔɔna kɛnɔ dwi maama, ²⁰ dɛ jwɛnɔ kaanum, dɛ liri dim, dɛ ka culi daani, dɛ ka ja daani, dɛ wo-gɔɔ, dɛ ban-zɔŋo, dɛ ka beeri ka yiratu zɛnɔ, dɛ ka yi se daani, dɛ ka pɔɔri daani, ²¹ dɛ wo-swɛnɔ, dɛ sa-nyɔri, dɛ nɔn-kwɛlim, dɛ ka ki wo-yɔɔrɔ tidonnɔ. A nan ta wɔ fɔgi a kaani abam a wɛli da ni, balɔ na yɛni ba ki wɛɛnu tim kuntu dwi tin, ba bá tɔgi ba zɔ We paari dim wɔni.

²² Kɔ daari We Joro kum na pa nɔɔna yi te tin mu tintɔ: Kɔ pa nɔɔna jigi sono mu, dɛ wɔpolo, dɛ wɔ-zuru, dɛ ban-pɔnɔ, dɛ da-zulɔ, dɛ lanyirani kɛm, dɛ cigɔ tɔgum, ²³ dɛ wɔ-bono, dɛ ka ja n titi. Culu nan tɛrɔ kɔ na vin wo-laaru tintɔ. ²⁴ Kɔ na yi dibam balɔ na yi Zezi Kriɔi nɔɔna tin, dɛ li dɛ wɔbɔŋ-doorɔ yam dɛ yagi, yi ya daa ba te dibam si dɛ taá ki wo-yɔɔrɔ tɔlɔ dɛ fra na zɔbɔri tin. ²⁵ We Joro kum na pɛ dɛ na ŋwi-dɔŋa tin, dɛ pa-na kɔ taa vani dibam dɛ ŋwia maama wɔni. ²⁶ Dɛ nan yi

ki kamunni da-yirani si di pa daworu zani naa di taa jigi wu-gubu daani.

6

Di na manji si di taá zani daani te tin

¹ A ko-biə-ba, á na ne ni noonu ki kəm o tusi, abam balu We Joro kum na vani tin manji si á zuri á yira mu á bri-o di wu-bono, si o joori o togi ciga cwəŋə. Á nan taá yiri á titi, si ku yi zani ku pa abam di daa tusi. ² Á taá zani daani á cana woni, si á na ki kuntu mu á se Zezi Kresi ni dim o na pe tin.

³ Abam wulu na buŋi o pai o yi kamunu yi o yagi o dai kulokulu tin, kuntu tu ganu o titi mu. ⁴ Noonu maama manji si o taa nii o titi titonja na yi te tin mu. Kuntu tu nan na ne ni o titonja yam lana, o laan wu wani o taa jigi wupolo di o titi na ki kulub tin má, ku dai si o kwe o manji di o donj titonja na yi te tin. ⁵ Benwaanu noonu maama manji si o tonji titonji dilu We na pe-o tin mu.

⁶ Noonu wulu ba na zaas-o We taani tin manji si o ki o na jigi kulub tin mu o pa wulu na zaas-o tin.

⁷ Á yi zani á ganu á titi, si noon-noonu bá wani o səgi o na ki kulub tin We yigə ni. Noonu titonja na wu pa o na nyoori dilu tin nyi di valu na dugi o kara yi o manji si o joori o ba o zagi wəənu tilu dwi o na dugi tin mu. ⁸ Noonu nan na tonji wo-ycoru tilu o titi wubonja na lagi tin, o nyoori mu wu ba taa yi tsoni. Ku daari noonu nan na tonji titonja yalu We Joro kum wubonja na lagi tin, kuntu tu nyoori mu wu ta yi We ŋwi-donja kalu na ba tie Di Joro kum na wu pa-o tin. ⁹ Kuntu ŋwaanu, di nan yi pa yaworo zu dibam si di yagi lanyirani kəm. Di na fogi di zigi kəŋkəŋ, di laan wu ba di na nyoori dilu na lana tin.

¹⁰ Kuntu ŋwaanu, di na ne pwələ manja di manja, di manji si di taá ki lanyirani di noona maama, ku na dwe didi di di ko-biə balu di na jigi wu-didwa di Zezi Kresi tin.

¹¹ Nii-na, amu titi laan mu me a jija a pupuni pupun-bu-kamunu yantu si a pa abam.

¹² Ku na yi noona balu na kwaanu si ba fin abam si á taá gonə Zwifə bam callu tin ŋwaanu tin, bantu yi balu na lagi si ba na yiri mu noona tee ni di ba na ki ba titi te tin. Ba nan ba lagi si noona taa beesi-ba. Kuntu ŋwaanu mu ba bá se si ba bri noona ni We wu vri-ba lwarim woni Zezi Kresi na tigi tson-dagara kam banja ni tin ŋwaanu. ¹³ Balu bam ba na se si ba taa goni tin titi nan ba togi We callu tin ciga ciga. Ba nan lagi si ba pa abam di se gwəŋə kam mu, si ku pa ba na cwəŋə ba taa noonu ba magi ba nyoonu ni abam se á go ni bantu te. ¹⁴ Ku nan na yi amu, woŋo kulub yirani amu na wu ta jigi a noonu di wupolo tin yi di Yuutu Zezi Kresi na tigi tson-dagara kam banja ni o ma vri noona te tin mu. Ku nan yi Zezi Kresi tson-dagara kam ŋwaanu lugu kuntu wəənu tin nyi ni ti tigi mu, ti daa ba jigi kuri di amu, yi a di nyi di tu mu di wəənu tintu. ¹⁵ Nmu na gonə, naa n na wu goni di, kuntu dai kulokulu. Woŋo kulub nan na jigi kuri tin mu yi si n na ŋwi-donja We tee ni. ¹⁶ Ku nan na yi balu na se kwiə yam kuntu tin, We wu pa-ba wu-zuru yi Di duri ba ŋwanja lanyirani, ku wəli di balu maama na yi Di titi noona ciga ciga tin.

¹⁷ A daa ba lagi si noon-noonu joori o yaari-ni, benwaanu amu na manji a jigi ŋwandaala yalu a yira ni tin bri ni Zezi mu te-ni.

¹⁸ A ko-biə-ba, di Yuutu Zezi Kresi wu pa abam yu-woŋo. Am-ina.

**Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa
EFɛɛZI TIINɛ tun
Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa EfɛɛZI
tiinɛ tun na bri
dɔbam kuls tun mu
tuntu**

Pooli deen pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa WE nɔɔna balɔ na wɔ Efɛɛzi ni tun mu. O pɔpɔni o bri WE tɔga kam mu, si ku zani WE nɔɔna bam maama. O na pɔpɔni tɔnɔ kum manja kalɔ tun, o wɔ pɔna digɛ ni mu.

Pooli pɔpɔni o bri ni, ku loori WE na wɔ ki lugu tun, DI manɔ DI li wɔbɔɔna si DI pa Zezi Krisi mu taa yi wɛnu tɔlɔ maama na wɔ wɛyuu ni di tɔga banja ni tun Yuutu (Efɛɛzi 1:10).

Pooli de yigɛ o ki WE le di wo-ɔnnɔ tɔlɔ maama DI na pe dɔbam DI Bu Zezi Krisi ɔwaaɔni tun. O ma bri WE na kuri DI nɔɔna yi DI yagɔ ba lwarum DI ma ce-ba DI pa ba ji DI biɛ Zezi tɔbɔni dum ɔwaaɔni te tun. Kuntu, balɔ maama na ki ba wɔ-dɔɔba di Zezi tun, ku na yi Zwifɛ di dwi-ge tiinɛ di, ba laan jigi dwi dɔɔba mu (pɔɔrum 1-3).

O ma daari o loori balɔ maama na se Zezi tun, si ba taa ɔwi ku manɔ di ɔwi-dɔɔba kalɔ WE na pe-ba tun. Beɔwaaɔni, WE na vri DI nɔɔna lwarum di tɔbɔni wɔni tun, ku yi zaani mu, ba na ki ba wɔ-dɔɔba di Zezi Krisi tun ɔwaaɔni. Ku daari, ba nan manɔ si ba taa ki DI wɔbɔɔna na lagɔ te tun ba ɔwɔ maama wɔni, ku na yi baara di ba kaana lanja ni, ku na yi kwɛ di ba biɛ lanja ni, ku na yi nɔɔna di ba yum tiinɛ lanja ni (pɔɔrum 4-6).

Pooli kwe wɛnu tɔtɔ nyinyugu mu o ma manɔ o bri WE nɔɔna na yi dwi dɔɔba te tun:

- Dayigɛ woɔo, o bri ni Zezi nɔɔna bam nyi di nɔɔnɔ yira mu te, yi Zezi laan nyi di yira yam yuu (1:22-23).
- Bile woɔo, o bri ni Zezi nɔɔna bam nyi di digɛ mu te, yi Zezi nyi di kandwe dɔlɔ na pa digɛ kam zɔga lana tun (2:20-22).
- Bitɔ woɔo, o ma bri ni Zezi nɔɔna bam nyi di kaani mu te, yi Zezi laan nyi di o baru (5:21-33).

¹ Amɔ Pooli wɔlɔ WE na kuri di DI tɔtɔ wɔbɔɔna si a taa yi Zezi Krisi tuntɔnnɔ tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. A pɔpɔni si a pa abam balɔ na yi WE nɔɔna yi á zɔvri Efɛɛzi ni tun, abam balɔ na ki á wɔ-dɔɔba di Zezi Krisi tun.

² DI Ko WE di di Yuutu Zezi Krisi wɔ pa abam yazurɛ di yu-yoɔo.

WE na zani DI biɛ te tun

³ DI zuli-na WE dɔlɔ na yi di Yuutu Zezi Krisi Ko tun. Dɔbam na ɔwi di Zezi Krisi tun mu pe WE ki dɔbam lanyirani. DI ma pa dɔbam wo-ɔnnɔ tɔlɔ maama na yi DI Joro kum nyum yi ti nunɔ DI sɔɔo kum ni tun. ⁴ Ku na loori si WE ki lugu banja tun, DI manɔ DI da yigɛ DI kuri dɔbam mu si di taá yi DI nɔɔna Zezi Krisi ɔwaaɔni, si di taá jigi wɔ-pɔɔo DI yigɛ ni, si di yi tusi. ⁵ WE na soe dɔbam tun ɔwaaɔni mu DI wuuri DI ki DI wɔbɔɔna ni, si DI pa di tɔgɔ di ji DI biɛ Zezi Krisi ɔwaaɔni. ⁶ Kuntu, di zuli-na WE, DI pɛeri dum na yi kamunu yi di ba jigi dɔɔ tun ɔwaaɔni. DI kwe-di DI pa dɔbam zaani, DI Bu-sono Zezi na vri dɔbam lwarum wɔni tun ɔwaaɔni mu.

⁷ Ku yi Zezi Krisi na tɔga yi o jana nunɔ tun ɔwaaɔni mu o me o ɔwi di lwarum dum jini, si ku pa WE yagɔ di lwarum DI ma ce dɔbam. Mu WE na ki te DI bri DI zaani dum na tiini di dagɔ te, ⁸ yi DI ma-di DI zani dɔbam ku ja

gaalt. Dɩ ma pa dɩ na swan dwi maama dɩ wɔbɔŋ-ŋɔna lanyirani. ⁹ Dɩ ma pa dɩ lwarɩ Dɩ cɩga kalɔ dɛɛn na sɛgi tɩn. Mɔ wonɔ kɔlɔ Dɩ na maŋɩ Dɩ lɩ wɔbɔŋa sɩ Dɩ tɔgi Zezi Krisi ŋwaani Dɩ kɩ tɩn. ¹⁰ Wɛ nan bɔŋɩ sɩ, maŋa kam Dɩ na lagɩ tɩn na yɩ ka ti, Dɩ wɔ pa Dɩ wɔbɔŋa sɩ tɩn ya kɩ, sɩ wɛɛnu maama la daani sɩ Zezi Krisi taa yɩ tɩ yuutu, kɔ na yɩ wɛɛnu tɩlɔ na wɔ weyuu nɩ dɩ tɩga banja nɩ tɩn maama.

¹¹ Kɔ yɩ Zezi Krisi ŋwaani mɔ Wɛ kuri dɩbam sɩ dɩ taá yɩ Dɩ nɔɔna. Kɔntɔ mɔ yɩ kɔlɔ Wɛ na maŋɩ Dɩ kɩ Dɩ wɔbɔŋa nɩ sɩ Dɩ kɩ Dɩ pa dɩbam tɩn. Dɩntɔ mɔ yɩ dɩlɔ na paɩ wɛɛnu maama sɩ tɩn tɩ kɩ yɩ tɩ tɔgi Dɩ wɔbɔŋa na lagɩ te tɩn. ¹² Kɔ nan yɩ dɩbam balɔ na de yigɔ dɩ jɩgi tɩna dɩ Zezi Krisi tɩn mɔ Wɛ dɛɛn kuri, sɩ dɩ taá ŋwɩ te na wɔ pa Dɩ na zulɔ Dɩ zaani kamunu kum ŋwaani tɩn. ¹³ Kɔntɔ, abam balɔ dɩ laan na tu á sɛ Wɛ cɩga kam tɩn, abam nɩ Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kalɔ na pɛ á na vrɩm lwarɩm wonɩ tɩn, yɩ á kɩ á wɔ-dɩdɔba dɩ Zezi Krisi. Á na ŋwɩ dɩd-o kɔntɔ tɩn, Wɛ ma kɩ Dɩ Joro kum á bɩcara nɩ, nɩnɛɛnɩ Dɩ na maŋɩ Dɩ go nɩ sɩ Dɩ kɩ te tɩn, sɩ kɔ taa yɩ nyɩnyɔgɔ kɔlɔ na bɩrɩ nɩ á yɩ Dɩ nɔɔna tɩn. ¹⁴ Wɛ na pɛ dɩbam Dɩ Joro kum tɩn, kɔ pɛ dɩ lwarɩ nɩ dɩ laan wɔ ba dɩ na wo-laaru tɩlɔ maama Wɛ na bɔŋɩ sɩ Dɩ pa dɩbam tɩn, sɩ dɩ taá cɛgi sɩ kɔ vu kɔ yɩ maŋa kam Wɛ na wɔ ba Dɩ jonɩ dɩbam balɔ maama na yɩ Dɩ nɔɔna tɩn, yɩ kɔ maama wɔ pa Wɛ na zulɔ zanzan.

Pooli na loori Wɛ o pa Efeezɩ tiinɛ te tɩn

¹⁵ Wɛ na kɩ te maama Dɩ pa abam tɩn ŋwaani mɔ, a kɩ Dɩ le abam ŋwaani maŋa maama. A nɩ abam ŋwa nɩ á tɔgi dɩ Yuutu Zezi dɩ á wɔ-dɩdɔba, yɩ á kwɛrɩ á soe Wɛ nɔɔna bam maama. ¹⁶ Kɔntɔ ŋwaani mɔ a yɛni a kɩ Wɛ le, yɩ a

kwɛrɩ a loori-Dɩ a pa abam. ¹⁷ A loori dɩ Yuutu Zezi Krisi Ko Wɛ dɩlɔ na jɩgi paari-zulɔ tɩn, sɩ Dɩ pa Dɩ Joro kum zɛni abam sɩ á taá jɩgi wɔbɔŋ-ŋɔna, sɩ Dɩ vɩrɩ abam sɩ á want á lwarɩ Dɩ na yɩ wɔlɔ tɩn. ¹⁸ Amɔ loori Wɛ sɩ Dɩ pa á wɔ vɩrɩ, sɩ á want á lwarɩ Dɩ na kuri abam sɩ á taá jɩgi tɩna yalɔ Dɩ tee nɩ tɩn, sɩ á daari á lwarɩ Dɩ wo-laaru tɩn na tiini tɩ daga yɩ tɩ ba jɩgi donɩ te. Dɩ tiŋi-tɩ sɩ Dɩ ba Dɩ kwe Dɩ pa balɔ na yɩ Dɩ nɔɔna tɩn mɔ. ¹⁹ Amɔ ta loori Wɛ sɩ Dɩ pa á lwarɩ Dɩ dam dɩm na daga dɩ ja gaalt te, yɩ Dɩ ma-dɩ Dɩ zɛni dɩbam balɔ maama na sɛ-Dɩ tɩn. Dɩ dam-forɔ kum kɔntɔ mɔ Dɩ mɛ Dɩ tɔŋɩ tɩtɔŋ-kamunɛ yam. ²⁰ Dam dɩm kɔntɔ mɔ Dɩ mɛ Dɩ bi Zezi Krisi Dɩ pa o yagɩ tɔvɩnɩ, yɩ Dɩ daari Dɩ ma-dɩ Dɩ zɛŋ-o Dɩ pa o jɛni Dɩ jazɩm nɩ Dɩ sɔŋɔ nɩ. ²¹ Kɔntɔ, Zezi Krisi laan mɔ te wɛɛnu tɩlɔ maama na jɩgi dam nabiinɛ banja nɩ tɩn. Kɔ na yɩ pwa dɩ dɩdɛera maama dɩ wonɔ tiinɛ maama, o dam dɩm dwe tɩ maama. Kɔ na yɩ zɩm wɛɛnu tɩm dam, naa jwa wɛɛnu tɩlɔ na lagɩ tɩ ba tɩn dɩ, Zezi yɩrɩ dɩm mɔ dwe yɩra yalɔ maama ba na bɔ tɩn. ²² Wɛ ma kwe wɛɛnu maama Dɩ kɩ Zezi Krisi dam kuri nɩ, yɩ Dɩ daari Dɩ tiŋ-o sɩ o taa yɩ o nɔn-kɔgɔ kum yuutu, sɩ o taa te wonɔ maama. ²³ Zezi kɔgɔ kum mɔ nyɩ dɩ o yɩra yam, kɔ yɩ wɔntɔ mɔ ŋwɩ ba wɔntɩ, yɩ wɔntɔ mɔ paɩ wonɔ maama wɩra weyuu dɩ tɩga banja je maama nɩ.

2

Nyɩ-dɔŋa kalɔ Wɛ na pɛ dɩbam tɩn

¹ Abam dɛɛn yɩ nɔɔna balɔ na ba jɩgi ŋwɩa kalɔ na nunɩ Wɛ te, á na vɩn Wɛ nɩ yɩ á kɩ lwarɩm tɩn ŋwaani. ² Á dɛɛn ma tɔgi cwe silɔ na yɩ lugɔ banja wo-yɔɔrɔ cwe tɩn, yɩ á daari á tɔgi sutaana-pɛ wɔlɔ na te weyuu tɩlampolo ciciri sim tɩn. Wɔntɔ mɔ yɩ sutaani dɩlɔ

laan na te balɔ na vɪn Wɛ ni tɪn.
³ Dɪbam maama dɛɛn tɔɣi nɔɔna
 bam kuntu cwe sum mu, yɪ dɪ kɪ
 wo-zɔɔna yalɔ dɪ fra na zɔɔri tɪn.
 Dɪ ma yɔni dɪ kɪ wo-zɔɔna nɪ dɪ
 wɔbɔɔna dɪ dɪ yɪra na lagɪ te tɪn.
 Dɪbam dɛɛn na yɪ te tɪn mu brɪ
 nɪ Wɛ ban-zɔɔɔ kɔm ya maɲɪ sɪ
 kɔ ba dɪbam baɲa, nɪnɛɛnɪ nɔɔna
 maama dɪ te.

⁴ Kɔ daari Wɛ nan tiini Dɪ
 jɪɣɪ nɔɔna ɲwaɲa kɔ gaali. Dɪ
 maa soe dɪbam zanzan. ⁵ Kuntu
 ɲwaani mu Dɪ pɛ dɪbam maama
 Dɪ ɲwi-dɔɲa kam Zezi Krisi
 ɲwaani. Wɛ na zɔni dɪbam kuntu
 tɪn, kɔ yɪ maɲa kalɔ dɪbam dɛɛn
 na je dɪ lwarɪm dɪm wɔni tɪn
 mu. Wɛ vrɪ dɪbam Dɪ yagɪ zaani
 mu. ⁶ Wɛ pɛ dɪ tɔɣɪ dɪ Zezi dɪ
 bi dɪ na Dɪ ɲwi-dɔɲa kam, yɪ Dɪ
 daari Dɪ zɔɲɪ dɪbam sɪ dɪ tɔɣɪ
 dɪd-o dɪ na jɔɲɔ je Dɪ sɔɲɔ kɔm
 nɪ. ⁷ Wɛ na kɪ dɪbam lanyɪranɪ
 Zezi ɲwaani kuntu tɪn, kɔ yɪ sɪ kɔ
 taa brɪ nɔɔna maɲa kalɔ na bɪnɪ
 tɪn nɪ Dɪ zaani dɪm tiini dɪ daga
 mu. ⁸ Bɛɲwaani Wɛ vrɪ abam
 lwarɪm wɔni zaani mu, á na kɪ
 á wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn ɲwaani.
 Kɔ dai abam tɪtɪ dam, kɔ yɪ Wɛ
 pɛɛri mu. ⁹ Kɔ dai abam tɪtɔɲ-
 ɲɔna ɲwaani, sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ yɪ
 zaɲɪ o ba o tee o tɪtɪ Wɛ yigə nɪ.
¹⁰ Wɛ mu mɔɔni dɪbam. Dɪ ma
 pa dɪbam Dɪ ɲwi-dɔɲa kam Zezi
 Krisi ɲwaani, sɪ dɪ taá kɪ kɔm-
 laarɔ tɪlɔ Dɪ na maɲɪ Dɪ tɪɲɪ Dɪ pa
 dɪbam sɪ dɪ kɪ tɪn.

*Balɔ na sɛ Zezi tɪn laan jɪɣɪ dwi
 dɪdɔba mu*

¹¹ Abam nan maɲɪ sɪ á guli á
 dɛɛn na yɪ te yɪ Wɛ ya ta wɔ vrɪ
 abam lwarɪm wɔni tɪn. Ba wɔ
 lugɪ abam Zwifə bam wɔni. Á yɪ
 dwi-ge tiinə mu, yɪ Zwifə bam na
 brɪ ba tɪtɪ nɪ ba yɪ Wɛ nɔɔna yɪ ba
 goni ba bəkəri tɪn mu yáali abam
 dɪ á na yəri á bəkəri gonim tɪn.
 Bantu na goni ba bəkəri te tɪn, kɔ
 yɪ nyɪnyɔɔ kɔlɔ nabiinə na kɪ tɪn

mu. ¹² Kantɔ maɲa kam nɪ, abam
 dɛɛn yəri Zezi Krisi. Á dɛɛn tɔɣɪ
 á təri Yisɪrayɛlɪ dwi tiinə balɔ Wɛ
 na kuri tɪn wɔni. Abam yigə dɛɛn
 tɔɣɪ ka tərə dɪ Wɛ cullu tɪlɔ Dɪ na
 mɛ Dɪ go ni dɪ Dɪ nɔɔna bam tɪn
 wɔni. Á dɛɛn na ɲwi ɲwɪa kalɔ
 lugɔ baɲa nɪ tɪn, Wɛ təri á tee nɪ,
 yɪ á ba jɪɣɪ tɪna dɪ kɔlɔkɔlɔ. ¹³ Kɔ
 daari lele kuntu abam na ɲwi dɪ
 Zezi Krisi tɪn, kɔ yɪ wɔntɔ na tɪɣɪ
 yɪ o jana kam nuɲɪ tɪn ɲwaani
 mu pɛ á twe dɪ Baɲa-Wɛ, yɪ abam
 dɛɛn ya baɲwɛ dɪ Dɪ.

¹⁴ Zezi Krisi mu pɛ dɪbam wɔ-
 zuru, yɪ o paɪ ywəni wɔ dɪbam
 tɪtarɪ nɪ. Wɔntɔ mu pɛ Zwifə bam
 dɪ dwi-ge tiinə bam maama jɪ dwi
 dɪdɔba. O ma saari sisəni dɪlɔ ya
 na pwe-ba yɪ ba culi daani tɪn.
¹⁵ O na sɛ o pa o tɪtɪ sɪ ba gɔ-o tɪn
 mu pɛ Zwifə bam cullu tɪm dɪ tɪ na
 brɪ kɔlɔ maama tɪn jɪ kafɛ. Kuntu
 mu o fɔɣɪ Zwifə bam dɪ dwi-ge
 tiinə bam o kɪ daani, sɪ ba maama
 jɪ dwi dɪdɔba ba na ɲwi dɪd-o tɪn
 ɲwaani. ¹⁶ Ba maama laan na jɪɣɪ
 dwi dɪdɔba kuntu tɪn, o ma kwe ba
 dɪ Wɛ daani, o na tɪɣɪ tɔɔn-dagara
 kam baɲa nɪ tɪn ɲwaani. O tɔɔni
 dɪm ɲwaani mu o pɛ ba daa ba
 culi daani.

¹⁷ Zezi Krisi mu tu o tɔɔlɪ
 Wɛ kwər-ywəɲə kam sɪ dɪbam
 maama dɪ Wɛ fɔɣɪ daani, kɔ na
 yɪ abam dwi-ge tiinə balɔ dɛɛn
 na baɲwɛ dɪ Dɪ tɪn, naa dɪbam
 Zwifə balɔ na maɲɪ dɪ batwarɪ dɪ
 Dɪ tɪn. ¹⁸ Zezi Krisi ɲwaani mu,
 dɪbam maama jɪɣɪ cwəɲə sɪ dɪ twe
 dɪ Ko Wɛ te, Wɛ Joro kɔm na yɪ
 dɪdɔba yɪ kɔ wɔ dɪ maama tee nɪ
 tɪn ɲwaani.

¹⁹ Kuntu, abam balɔ na yɪ dwi-
 ge tiinə tɪn, á daa dai vərə, á
 nan dai dwi-ge tiinə daga. Abam
 laan yɪ dwi dɪdɔba mu dɪ Wɛ
 nɔɔna bam, yɪ á tɔɣɪ á yɪ Dɪ sɔɲɔ
 kɔm biə. ²⁰ Abam tɔɣɪ á yɪ Wɛ
 kɔɔɔ kɔm nɔɔna mu, yɪ kɔɔɔ kɔm
 kuntu nyɪ dɪ digə mu te. Zezi

tɪntɔŋna bam dɪ Wɛ nɪjɔŋnə bam mʊ cwi digə kam kɔntɔ kuri. Zezi Krisi mʊ yɪ kandwɛ dɪlɔ na paɪ digə kam zɪga lana tɪn. ²¹ O maa pa digə kam lɔom maama tɔɟɪ daanɪ lanyɪranɪ, yɪ o pa ka puli ka daga, sɪ ka taa yɪ dɪ Yuutu wɔm nyɪm o nɔɔna bam na wɔ ta zul-o da tɪn ŋwaanɪ. ²² Abam dɪ tɔɟɪ á wɛli Wɛ nɔɔna bam wɔnɪ mʊ á na ŋwɪ dɪ Zezi tɪn ŋwaanɪ. Kɔntɔ, abam nyɪ dɪ Wɛ digə kalɔ Dɪ na wɔra Dɪ loa, sɪ Dɪ taa zɔvri ka wɔnɪ dɪ Dɪ Joro kɔm tɪn mʊ.

3

Pooli na tɔŋɪ dwi-ge tiinə tɪtari nɪ te tɪn

¹ Kɔntɔ ŋwaanɪ mʊ amɔ Pooli yəni a loori Wɛ a pa abam. A na tɔɔli Zezi Krisi kwəɾə kam a brɪ abam dwi-ge tiinə tɪn mʊ pɛ ba kɪ-nɪ puɪna digə nɪ. ² Abam nan ni nɪ, tɪtɔŋɪ dɪlɔ Wɛ na pɛ-nɪ sɪ a tɔŋɪ abam ŋwaanɪ tɪn, kɔ yɪ sɪ a tɔɔli Dɪ zaanɪ kwəɾə kam mʊ a brɪ abam. ³ Kɔ yɪ Wɛ mʊ vɪrɪ amɔ sɪ a wanɪ a lwarɪ Dɪ cɪga kalɔ na səɟi tɪn. Kɔntɔ mʊ amɔ maŋɪ a pɔpɔnɪ cɪga kam kɔntɔ taanɪ fɪnfɪn a brɪ abam. ⁴ Abam nan na karɪmɪ amɔ na pɔpɔnɪ kɔlɔ tɪn, á wɔ lwarɪ nɪ amɔ ni Zezi Krisi cɪga kalɔ na səɟi tɪn kuri lanyɪranɪ. ⁵ Faŋa faŋa tɪn Wɛ wɔ pɛ nabiinə lwarɪ Dɪ cɪga kam kɔntɔ. Dɪ laan nan mɛ Dɪ Joro kɔm mʊ Dɪ vɪrɪ Zezi tɪntɔŋna bam dɪ Dɪ nɪjɔŋnə bam sɪ ba lwarɪ-ka. ⁶ Cɪga kam kɔntɔ mʊ yɪ sɪ Dɪ pa dwi-ge tiinə balɔ na ŋwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn tɔɟɪ ba na wo-laaru tɪlɔ Dɪ na lagɪ Dɪ pa Zwifə balɔ na sɛ Dɪ kwəɾ-ywəŋə kam tɪn, sɪ ba dɪ tɔɟɪ ba ji dwi dɪdɔba dɪ Zwifə bam, sɪ ba laan jɔŋɪ kɔlɔ Wɛ na gonɪ ni sɪ Dɪ pa Dɪ nɔɔna bam tɪn.

⁷ Kɔ yɪ yu-yoŋo mʊ yɪ Wɛ kuri-nɪ sɪ a ji Dɪ kwəɾ-ywəŋə kam tɪntɔŋnɔ, yɪ Dɪ pa-nɪ dam Dɪ tɪtɔŋɪ dɪm ŋwaanɪ. ⁸ Amɔ nan mʊ

yɪ wɔlɔ na tiini a muri Wɛ nɔɔna bam maama wɔnɪ tɪn, yɪ Wɛ daa ta pa-nɪ tɪtɔŋ-ŋɔm dɪm kɔntɔ, sɪ a taa ve dwi-ge tiinə te a brɪ-ba Dɪ kwəɾ-ywəŋə kam, sɪ ba lwarɪ Zezi Krisi wo-laaru tɪm na tiini tɪ dagɪ te, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɪ o lwarɪ-tɪ o ti. ⁹ Amɔ nan maŋɪ sɪ a pa nabiinə mʊ lwarɪ Wɛ cɪga kam na tɔɟɪ cwe sɪlɔ tɪn. Kɔ na zɪɟɪ pulim nɪ tɪn, Wɛ dɪlɔ na kɪ wəənu maama tɪn mʊ pɛ cɪga kam kɔntɔ səɟi, kɔ ba kɔ yɪ zɪm. ¹⁰ Dɪ laan ma tɔɟɪ Zezi kɔɟo kɔm ŋwaanɪ Dɪ pa dɪdɛera dɪ pwa balɔ maama na jɪɟɪ dam wɛyuu tɪlampolo kɔm nɪ tɪn lwarɪ Dɪ swan yam dwi təri təri na yɪ te. ¹¹ Wɛ tagɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi ŋwaanɪ mʊ Dɪ kɪ kɔntɔ, nɪ Dɪ na maŋɪ Dɪ lɪ wɔbɔŋa sɪ Dɪ kɪ kɔlɔ pulim nɪ tɪn. ¹² Dɪ na ŋwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, o maa paɪ dɪ jɪɟɪ baari yɪ o pa dɪbam cwəŋə sɪ dɪ wanɪ dɪ twɛ Wɛ te sɪ dɪ yɪ taá kwarɪ fɔvɔnɪ, dɪ na kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn ŋwaanɪ. ¹³ Abam nan yɪ pa á wɔrɔ cɔɟɪ sɪ á ga baari dɪ amɔ na yaari te abam ŋwaanɪ tɪn, sɪ kɔ yɪ abam yuu zəŋɪm ŋwaanɪ mʊ.

Zezi sono kɔm na yɪ te tɪn

¹⁴ Kɔntɔ ŋwaanɪ mʊ amɔ yəni a kuni doonə dɪ Ko Wɛ yigə nɪ a loori-Dɪ abam ŋwaanɪ. ¹⁵ Kɔ na yɪ wɛyuu nɪ naa lɔɟɔ baŋa nɪ, balɔ maama nɔɔna na jɪɟɪ-ba ba bə nɪ ba kwə tɪn kuri nuŋɪ Wɛ na yɪ dɪbam Ko tɪn te mʊ. ¹⁶ Amɔ yəni a loori Wɛ mʊ, sɪ Dɪ pa Dɪ Joro kɔm pa á bɪcara na dam, Dɪ paari-zulə na dagɪ tɪn ŋwaanɪ, ¹⁷ sɪ Zezi Krisi taa tigi á wɔbɔŋa nɪ, dɪ á na kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn ŋwaanɪ. Amɔ ta loori-Dɪ mʊ sɪ Dɪ pa á taá ŋwɪ sono wɔnɪ, sɪ á zɪɟɪ kəŋkəŋ nɪ tiu nɛ na kwaari tɪga nɪ te tɪn, ¹⁸ sɪ á wanɪ á wɛli dɪ Wɛ nɔɔna bam maama á lwarɪ Zezi Krisi sono kɔm na maɪ te tɪn. Zezi Krisi sono kɔm na tiini kɔ dagɪ te tɪn nyɪ dɪ wɔŋo na tiini kɔ yalma

ku dɔwama ku yi baɲa baɲa yi ku luunə zanzan tɪn mʊ. ¹⁹ O sono kʊm nan dwe si nabiinə lɔwari ku na yi te tɪn. Wɛ nan wʊ pa abam lɔwari-ku, si DI nɔwɔ kam laan su á bɪcara maama.

²⁰ Pa-na dí zuli Wɛ dɪɔ na wai wono maama DI kɪ tɪn, dɪ DI na yəni DI zəni dɪbam dɪ DI dam dɪm, yi ku tiini ku dwe kulɔ maama dɪbam na wʊ wanɪ dí bɔɲɪ naa dí loori-DI tɪn. ²¹ Baɲa-Wɛ maɲɪ si DI na zulə DI nɔn-kɔgɔ kʊm maama tee nɪ Zezi Krisi nɔwaanɪ, si ku taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn. Amina.

4

Zezi Krisi kɔgɔ kʊm yi dwi didɔa mʊ

¹ Amʊ na wʊ pɪna digə nɪ dí Yuutu wʊm nɔwaanɪ tɪn, a loori abam si á taá tɔgɪ cwə-laa si ku maɲɪ dɪ Wɛ na bɔɲɪ abam si á taá tɔgɪ te tɪn. ² Ku maɲɪ si á tu á titi mʊ, si á taá jɪgɪ wʊ-bono maɲa maama, si á daari á taá jɪgɪ wʊ-zuru, si á taá wəli daanɪ dɪ sono. ³ Kwaanɪ-na si á taá jɪgɪ wʊbɔɲ-dɪdwɪ nɪ Wɛ Joro kʊm na pɛ abam te, si á wəli daanɪ si yazurə taa wʊ á titari nɪ. ⁴ Zezi kɔgɔ kʊm yi dwi didɔa mʊ, Wɛ Joro kʊm dɪ yi didɔa mʊ, nɪ Wɛ na bɔɲɪ abam si á taá tɔgɪ-DI yi á jɪgɪ tɪna didɔa dɪ DI te tɪn. ⁵ Dɪbam maama jɪgɪ Yuutu didɔa mʊ, dí na kɪ dí wʊ-didɔa did-o te tɪn dɪ yi bidwɪ mʊ. Dí na miisi na wʊnɪ tɪn dɪ yi wono didɔa mʊ. ⁶ Wɛ yi didɔa mʊ, DI maa yi dɪbam maama Ko. Dɪntʊ mʊ yi dɪbam maama Yuutu, yi DI wʊ dɪbam maama tee nɪ, yi DI kwəri DI wʊ dɪbam maama wʊnɪ.

⁷ Dɪbam didɔa didɔa jɔɲɪ pɛɛrɪ dwi təri təri mʊ, ku maɲɪ dɪ Zezi Krisi na lagɪ si o pa dɪbam te tɪn, ⁸ nɪ ku na pupunɪ Wɛ tɔnɔ kʊm wʊnɪ ku wɪ: «O na diini weyuu tɪn, o kalɪ o dɔna bam o pɪ,

yi o daari o maɲɪ o pɛɛra yam o pa nɔɔna.»

⁹ Ku na pupunɪ ku wɪ, o diini tɪn, ku kuri mʊ bɛɛ? Ku lagɪ ku ta nɪ o de yigə o tu tɪga baɲa yi o tu o kwaari ka kuri mʊ. ¹⁰ Wʊɔ na tu tɪga baɲa kuntʊ tɪn daa ta mʊ diini weyuu, o ke Wɛ-sɔɲɔ wəənu tɪm maama yigə, si o pa wəənu tɪɔ maama na wʊra tɪn taa jɪgɪ kuri. ¹¹ Ku yi wʊntʊ mʊ pɛ o nɔɔna bam pɛɛra dwi təri təri, o pɛ ba badaara yi o tɪntʊɲna, badaara maa yi Wɛ niɲɔɲnə, badonnə maa tɔɔɪ Wɛ kwər-ywəɲə kam,

babam maa nii o nɔɔna bam baɲa nɪ,

yi badonnə brɪ o nɔɔna bam Wɛ cɪga kam.

¹² Zezi Krisi nan pɛ pɛɛra yam kuntʊ, si o nɔɔna bam wanɪ ba na dam mʊ ba taa tɔɲɪ ba zəni daanɪ, si ku pa o kɔgɔ kʊm maama fɔgɪ ku kɪ daanɪ si ku puli, ¹³ si ku pa dí maama laan jɪ wono didɔa dí na lɔwari Wɛ Bu wʊm yi dí kɪ dí wʊ-didɔa did-o tɪn nɔwaanɪ. Dí wʊbɔɲa laan wʊ tiini ya bɪ lanyɪranɪ, si dí maɲɪ lanyɪranɪ nɪ Zezi Krisi na maɲɪ faste te tɪn.

¹⁴ Kuntʊ, dí wʊbɔɲa laan wʊ bɪ, ya daa bá ta ve yigə dɪ kwaga nɪ bu-balwa wʊbɔɲa na yi te tɪn, yi dí daa bá jɔɲɪ nɔɔna zaasɪm mwali mwali nɪ viu na fuli wəənu ku yagɪ yigə dɪ kwaga te tɪn. Dí daa bá se si dí tɔgɪ nɔɔna balɔ na kɪ sisuna ba ganɪ ba donnə si ba tusi tɪn. ¹⁵ Dí nan wʊ ta brɪ Wɛ cɪga kam dɪ sono mʊ, si ku pa dí tiini dí bɪ wono maama wʊnɪ, si dí taá nɔwɪ dɪ Zezi Krisi wʊɔ na yi dɪbam Yuutu tɪn. ¹⁶ Zezi kɔgɔ kʊm nyɪ dɪ o yɪra mʊ, yi wʊntʊ mʊ paɪ o yɪra yam je sɪm maama tɔɲɪ si wəli daanɪ. Si nan yi təri təri mʊ, yi si maama wəli daanɪ si tɔɲa. Kuntʊ nɔwaanɪ, wʊɔ maama na yi Zezi kɔgɔ kʊm nɔɔnʊ tɪn na tɔɲɪ tɪtɔɲɪ dɪɔ Zezi na pɛ-o tɪn, kuʊ pa

o kəgə kum maama bi yi ku puli di sono.

Njwi-dɔŋa kalɔ We na pe dibam tin

¹⁷ Amɔ nan lagɔ a kaani abam di Yuutu Zezi njwaani, si á daa yi taá tɔgi cwe silɔ balɔ na yəri We tin na tɔgi di ba wɔbɔŋ-yɔɔrɔ tum tin. ¹⁸ Bantɔ wɔbɔŋa yi lim mu, yi ba njwia kam ba tɔgi We njwia na yi te tin, bejwaani ba wɔ lwarɔ We cɔga kam ba wɔbɔŋa na tigi tin njwaani. ¹⁹ Ba maa ba kwarɔ cavura, yi ba tiini ba ki lwarim dwi maama di digiru wo-zɔɔna kənə yalɔ maama ba wɔbɔŋa na zɔa ku ja gaalɔ tin njwaani.

²⁰ Abam na lwarɔ Zezi Krisi cɔga kam tin, ku dai si á taá ki kikiə yantɔ don. ²¹ Abam nan na ni Zezi taani dim, yi ba sɔni ba bri abam o cɔga kam tin, ²² ba bri abam si á yagi á njwi-dɔŋə kam mu di ka na pe á yi te tin. Á njwi-dɔŋə kam kuntu mu lagɔ ka cɔgi abam, di ka na gani abam si á fra taa zɔuri wo-yɔɔrɔ tilɔ na ba jigi kuri tin. ²³ Á wɔbɔŋa maama nan manɔ si ya ləni ya ji wɔbɔŋ-dɔvra mu, ²⁴ si á daari á taá njwi We njwi-dɔŋa kalɔ DI na pe abam tin. Njwi-dɔŋa kam kuntu yi We titi njwia mu, yi ka pai á tɔgi cɔga di wɔ-pɔŋo cwəŋə.

²⁵ Kuntu njwaani, pa-na di yagi vwan fɔm, si di daari di taá te cɔga di bri daani, di maama na yi dwi didwi tin njwaani. ²⁶ Abam wɔlɔ na jigi ban-zɔŋo di o don, o yi se si ku pa o ki wo-balɔrɔ, si o daari o li-ku o wɔni lila ku loori we na wɔ zɔ tin. ²⁷ Á yi zanɔ á pa sutaani na lanɔ di wani abam. ²⁸ Wɔlɔ ya na njɔni tin daa yi taa njɔna. O nan manɔ si o kwaanɔ o tɔŋi o pa o titi mu di cɔga, si o daari o wani o zəni balɔ yinigə na jigi-ba tin di. ²⁹ Á yi pa á ni-taani taa jigi lwarim. Nan taá njɔni-na taani dilɔ na wɔ pa nɔɔna na

dam We cwəŋə kam wɔni, yi di daari di zəni-ba lanyirani ni ba na lagɔ zənə te tin. ³⁰ Á yi pa We Joro kum wo cɔgi di á na ki kulɔ tin, bejwaani kuntu mu yi nyinyɔgɔ kulɔ We na pe abam si ku bri ni á yi DI nɔɔna tin, si DI sariya de dim na yiə, si DI laan ba DI vri abam lwarim dwi maama wɔni. ³¹ Yagi-na pu-sɔŋa di kaculi-daani di ban-zɔŋo, si á daari á yagi kantɔgɔ di tru di wɔ-lɔŋɔ dwi maama. ³² Taá njigi-na daani, si á daari á taá jigi da-nwanɔ. Taá yagi-na á ma ce daani, ni We na yagi DI ma ce abam Zezi Krisi njwaani te tin.

5

Di na manɔ si di taá njwi pooni wɔni te tin

¹ Abam na yi We bu-sonnu tin, á taá ki ni We na ki te tin. ² Taá soe-na daani ni Zezi Krisi na soe dibam te tin. Wɔntɔ mu se si o ləni dibam yuu ni o ti di lwarim njwaani. O ma ma o titi o ki kaanum dilɔ na poli We wɔ yi di lwəm ywəmmə di DI tin.

³ Abam yi We nɔɔna mu. Kuntu, ku wɔ manɔ si á pa wo-zɔɔna kikiə di boorim dwi maama taa wɔ á wɔni, naa á taá yi wo-swən-nyina. Á bri á yi pa ba ni wəənu tum kuntu taani abam titari ni. ⁴ Ku na yi cɔgim-njwe di bitar-jwəuru di bitar-digiru dwi maama, tuntu wɔ manɔ di abam. Á nan manɔ si á taá ki We le mu manɔ maama. ⁵ Nan taá ye-na ni, nɔɔnɔ wɔlɔ maama na ki wo-zɔɔna naa boorim, naa wɔlɔ na yi wo-swən-nyim tin, kuntu tu bá fɔgi o na kulɔkulɔ Zezi Krisi di Banɔ-We paari dim wɔni. Nɔɔnɔ na yi wo-swən-nyim, ku bri ni o pa tuntu mu zulə, yi o daari We o yagi.

⁶ Nan yi pa-na nɔɔn-nɔɔnɔ gani abam di bitar-yɔɔrɔ. Kəmbalwaarɔ tum kuntu don mu lagɔ ti pa We ban-zɔŋo kum sɔni ku

ba ku cõgi balu na vın DI ni tun. ⁷ Kuntu ńwaanı ja-na á titi di balu na ki kuntu donj tun. ⁸ Abam deen ya yari We, yi ku pa á wu lim wõni. Abam nan na tu á ńwi di dí Yuutu Zezi Krisi tun, ku pe pooni laan wu á tee ni. Á taá ńwi-na sı ku mańi di balu na ve pooni wõni tun na ńwi te tun. ⁹ Beńwaanı kãnə yalu maama na yi pooni nyım tun mu yi lanyıranı, di wənu tılb maama na jıgi cıga tun. ¹⁰ Á nan kwaanı sı á lwarı wənu tılb maama na sui dí Yuutu Zezi wubıńa tun. ¹¹ Ja-na á titi sı á yi tõgi wo-yõrv tılb na yi lim nyım tun, sı á daarı á pa nõona lwarı jaja ni wənu tum kuntu ba lana. ¹² Beńwaanı, wənu tılb nõona bam kuntu na yəni ba səgi ba ki tun tiini ti jıgi cavıra sı dí ńõõni-ti. ¹³ Abam nan na pe We pooni dum brı wońo maama kuri jaja, nõona laan wu lwarı ni ti yi balõv. ¹⁴ Beńwaanı wońo kulb maama kuri na lwarı jaja tun laan wu pooni yigə ni mu. Kuntu mu ku tagı ku wı:

«Wulu na dõ tun zanı weeni, sı n bi n yagi tũni, sı Zezi Krisi ńwıa kam pooni taa wu nmũ tee ni.»

¹⁵ Á nan fõgi á ci á titi di á na tõgi cwəńə kalb tun, sı á taá jıgi wubũń-ńuna, sı á yi taá yi nıneeni balu na wu lwarı We cıga kam tun te. ¹⁶ Dıbam na ńwi mańa kalb wõni zim tun jıgi kəm-balwaaru zanzan. Kuntu ńwaanı, We na pe abam pwələ sı á tũńi kulb tun, ki-na-ku lanyıranı. ¹⁷ Á yi taá tõgi-na jwərim cwəńə, á nan kwaanı á lwarı kulb dí Yuutu Zezi na lagı sı á taá ki tun.

¹⁸ Yi taá yi nõona balu na nyo sana ba su ba bugı tun, sı kuntu paı á ńwıa cõgi mu. Á nan za pa-na We Joro kum sı á bıcara lanyıranı. ¹⁹ Á taá leeni We ləń-ńwi di We tiə le di We Joro kum na pe abam le sılb tun á brı daanı.

Taa leeni-na zulə le sum kuntu á pa dí Yuutu Zezi Krisi di á wu maama, ²⁰ sı á taá ki dí Ko We le mańa maama di wońo kulb maama DI na pe abam tun dí Yuutu Zezi Krisi yırı ńwaanı.

Baara di ba kaana na mańi sı ba taa soe daanı te tın

²¹ Á taá se daanı á na kwarı Zezi Krisi tun ńwaanı.

²² Kaana mańi sı ba taa se ba banna, ni ba na se dí Yuutu Zezi te tun. ²³ Beńwaanı kaanı baru mu yi o yuutu, ni Zezi Krisi di na yi o kõgo kum Yuutu te tun. O kõgo kum nyı di o yıra mu, yi wõntu mu vrı-ba lwarım wõni. ²⁴ Kuntu, kaana di mańi sı ba se ba banna mu wońo maama wõni, ni Zezi kõgo kum nõona bam na se o ni te tın.

²⁵ Ku daarı abam banna-ba, á mańi sı á taá soe á kaana, ni Zezi Krisi di na soe o kõgo kum nõona bam yi o se o ti ba ńwaanı te tun. ²⁶ O nan tıgi sı o pa ba taa yi We nõona mu. O ma kwe-ba di o taanı dum sı ba ji lanyıranı nıneeni ba na zarı wońo di na te tun. ²⁷ O fõgi o kwe-ba kuntu, sı o laan pa o kõgo kum wantı ku ba ku zıgi o yigə ni di paarı-zulə mu, sı ku taa jıgi lam, yi digıru di cõgım təri ku tee ni di fıńfın di. Kuntu tun, o nõona bam wu ta jıgi wu-pońo o yigə ni, yi tusim tərə.

²⁸ Kuntu, kan-banna mańi sı ba taa soe ba kaana, nıneeni ba na soe ba titi yıra yam te tun. Nõõnu wulu na soe o kaanı tun soe o titi mu. ²⁹ Beńwaanı nõõnu tərə o na vat o yıra kweem. O nan nii o yıra yam bańa ni mu, yi o di wõdiu o ma kõntı-ya. Ku nan yi bıdwı mu di Zezi Krisi na nii dıbam balu na yi o kõgo kum bańa ni te tun, ³⁰ di na nyı di o yıra yam tun ńwaanı. ³¹ We tõvõ kum nan tagı ku wı: «Nõõnu na di kaanı, o mańi sı o põvõ o titi o ko di o nu tee ni, sı o daarı o jəni di o kaanı wõm, sı ba laan ji nõõnu dıdva.» ³² Taanı dum

kuntu yi ta-ɲom mu, yi di kuri ya səgi. Amu nan kwe-di a ma maɲi Zezi Kriɲi di o kɔgɔ kum woɲo mu. ³³ Ku nan yi ciga mu di abam di, kan-baru maama maɲi si o taa soe o kaani ni o na soe o titi te tin. Kaani maama di maɲi si o taa zuli o baru mu.

6

Biə di ba tiinə na maɲi si ba taa ɲwi daani te tin

¹ Biə-ba, abam na se di Yuutu Zezi tin, ku maɲi si á taá se á tiinə ni, si ku maɲi kuntu mu.

² «Ta n zuli n ko di n nu.»

We niə yam maama wɔni, mu dayigə ni dilɔ Di na goni ni Di wəli da Di wɔ:

³ «Nmɔ na zuli n ko di n nu, nɲi na ywəni di mɔmwɛ-dɛɛri lɔgɔ baɲa ni.»

⁴ Ku daari abam balu na yi biə kwə tin, si á yi taá tiini á fi-ba á pai ba bana zaɲi. Nan taá kɔni á biə bam lanyiranɲi, si á taá kwe-ba ni di Yuutu Zezi ciga kam na brɛ tin.

Yum tiinə di ba gambɛ na maɲi si ba taa ɲwi daani te tin

⁵ Ku na yi abam balu na yi gambɛ tin, á taá tɔɲi á tɔɲi á yum tiinə wɔbɔɲa. Taá kwarɲi-na-ba si á tɔɲi di yawala, nɲɛɛni á na wɔ tɔɲi á pa di Yuutu Zezi te tin. ⁶ Ku nan dai ba na zigi ba nii abam maɲa kalu tin yiranɲi mu á wɔ ta tɔɲi kuntu si ba tee abam. Taá tɔɲi-na di á wɔ maama, si á taá tɔɲi We wɔbɔɲa na lagɛ te tin nɲɛɛni á yi Zezi Kriɲi titi gambɛ mu te. ⁷ Taá tɔɲi-na di wɔpolo nɲɛɛni á tɔɲi di Yuutu wɔm ɲwaani mu te, si ku dai nabiinə ɲwaani. ⁸ Bɛɲwaani abam ye ni nɔɔnu maama wɔ na ɲwuru di Yuutu wɔm tee ni di kəm-laaru tɔlu maama o na ki tin, ku na yi gambiaa naa nɔɔnu wɔlu na te o titi tin di.

⁹ Ku daari abam balu na yi gambɛ sim yum tiinə tin, á taá ki á gambɛ sim lanyiranɲi di kuntu don, si á yi taá fugi-ba, bɛɲwaani abam ye ni á maama jigɛ Yuutu didba mu o na wɔ We-sɔɲo ni, yi wuntu mu te abam di á gambɛ sim maama. Wuntu nan tɔɲi ciga mu, o ba kuri nɔɔna daani.

We na wɔ zəni dibam si di taá zigi di baari te tin

¹⁰ Amu na lagɛ a ta kulɔ a ma a kweeli tin mu yi si á taá zigi kəɲkəɲ di á na ɲwi di di Yuutu Zezi tin, si á jonɲi o dam-fɔrɔ kum.

¹¹ Kwaani-na á jonɲi We zənə yam maama nɲɛɛni jara zula te, si á wani á fɔɲi á ci á titi, si sɔtaani yi wani abam di di sisɔna yam maama. ¹² Jara yam kuntu nan dai dibam di nabiinə jara. Ku yi didaani ciciri sɔlu maama na jigɛ dam weyuu tɔlampolo ni tin mu. Suntu mu yi sɔtaani jɲa didɛera, yi si jigɛ dam lɔgɔ kuntu na yi lim tin baɲa ni. ¹³ Kuntu ɲwaani, jonɲi-na We zənə yam maama á ma fɔɲi á ci á titi, si á wani á vin sɔtaani si á zigi di baari maɲa kalu na cana tin wɔni, si á na wani jara yam, si á ta taá zigi kəɲkəɲ á ziga kam je ni.

¹⁴ Nan fɔɲi-na á zigi di baari, si á taá jigɛ We ciga kam, ni á na vɔɲi á gwaaru di kili te tin, si á daari á taá ki lanyiranɲi We yigə ni, si ku wani ku ci abam di wolwaanɔ, nɲɛɛni á na zɔ luguru gwaaru á ma kwəli á nyɔɔna jara wɔni te tin. ¹⁵ Á nan maɲi si á kwaani á tɔɔli We kwər-ywəɲə kalu na pai nɔɔna di We fɔɲi daani tin, nɲɛɛni á na zɔ natra si ku zəni á vəɲə jara wɔni te tin. ¹⁶ Á taá jigɛ-na wɔ-didba di We maɲa maama, nɲɛɛni á na ze tɔn-tɔlu kum ba na ma kɔɲi cina tin, si á ci á titi di wolwaanɔ tu sɔtaani ci-dɛera yam ya na jigɛ minə tin, si á wani á pa

ya maama dwe. ¹⁷ Ma-na Wɛ na vɛri abam ŋwɛa te tɛn á ma cɪ á tɪtɪ, nɪ luguru yu-kwɛli mɔ á pugə á yuu nɪ jara wɔnɪ te. Á ma-na Wɛ taanɪ dɪm á ma wɛli á tɪtɪ, nɪ sɔ-zɔɔ te, Wɛ Joro kɔm na kɪ abam jɪŋa nɪ tɛn. ¹⁸ Á kɪ-na wəənu tɪm kɔntɔ maama dɪ Wɛ-loro sɪ Wɛ zəni abam. Á taá warɪ Wɛ maŋa maama nɪ Dɪ Joro kɔm na pɛ abam dam te tɛn. Taá jɪgɪ-na á tɪtɪ, sɪ á vɔ á wɔ lanyɪranɪ, sɪ á taá loori Wɛ Dɪ nɔɔna bam maama ŋwaanɪ. ¹⁹ Taá loori-na Wɛ á pa amɔ dɪ, sɪ a na purɪ a nɪ sɪ a ta taanɪ, sɪ Dɪ pa-nɪ taanɪ dɪlɔ a na wɔ ŋɔɔnɪ tɛn, sɪ a daari a na baari a brɪ nɔɔna Dɪ kwɛr-ywəŋə kam, sɪ a pa ba lwarɪ Dɪ cɪga kalɔ ya na səgɪ tɛn. ²⁰ Kɔ yɪ kwɛr-ywəŋə kam kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ Wɛ tɔŋɪ-nɪ sɪ a taa brɪ nɔɔna. Ba nan kɪ-nɪ pɪna dɪgə nɪ a na brɪ-ka tɛn ŋwaanɪ mɔ. Nan taá loori-na Wɛ sɪ Dɪ zəni-nɪ, sɪ a taa wai a tɔɔlɪ-ka dɪ baari nɪ kɔ na maŋɪ sɪ a taa kɪ te tɛn.

Tiim kwərə

²¹ Amɔ nan lagɪ sɪ abam lwarɪ amɔ labaari dɪ a na wɔra a kɪ kɔlɔ tɛn mɔ. Kɔntɔ ŋwaanɪ a lagɪ a tɔŋɪ dɪ ko-bu-sono Tisiki sɪ o ba abam te, sɪ o fɔgɪ o ta amɔ labaari maama dɪ abam. Wɔntɔ tɔŋɪ o pa dɪ Yuutu Zezi dɪ yawala mɔ.

²² Amɔ lagɪ sɪ o pa abam lwarɪ dɪbam labaari, sɪ kɔ pa á bɪcara pəni tɪga nɪ.

²³ Dɪ Ko Wɛ dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi wɔ pa dɪ ko-biə bam maama yazurə, sɪ ba taa jɪgɪ da-sono dɪ wɔ-dɪdɔa. ²⁴ Wɛ wɔ pa balɔ maama na jɪgɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi sono kɔlɔ na ba ti tɛn yu-yoŋo.

**Tóno kuls Pooli na
pupuni o pa
FILIPI TIINÉ tun
Tóno kuls Pooli na
pupuni o pa Filipi
tiinə tun na bri
dubam kuls tun mu
tuntu**

Pooli deen pupuni tóno kum kuntu o pa We nɔɔna balu na wu Filipi ni tun mu. Bantu mu yi balu na de yigə ba ki ba wu-didva di Zezi Erɔpi ni tun. Filipi yi Masduvanɔ lɔgɔ kum tiv didva mu, yi Rom tiinə deen mu te-ba.

Maɲa kalu Pooli na wu pɔna digə ni tun, mu o pupuni tóno kum kuntu. O wu deen ma cɔgi di nɔɔna badaara na jaanɔ vwan zaasim ba zu Filipi We nɔɔna bam wɔni tun. Nan di kuntu maama di, Pooli tóno kum ta bri o na jigi wɔpolo di baari tite, o na ηwi di Zezi Krisi tun ηwaanɔ.

Maɲa kalu Pooli na wura o pupuni tóno kum tun, o deen guli o ki Filipi We nɔɔna bam le, ba na zən-o di peera yalu maama o cam dum maɲa ni tun. O ma daari o ηɔɔni di ba si ba na pu-dia di baari, ni wɔm di na ne cam yi o zigi kəŋkəŋ te tun. O ma ta di ba si ba taa jigi tu-n-titi wɔbɔɲa, ni Zezi deen na tu o titi te tun, si ba yi taa beeri ba titi yiranɔ zənə (pɔɔrum 1-2).

Pooli ma ta o bri-ba ni, ba na ne ciga We tee ni tun, ku yi peeri mu Baɲa-We na pe-ba zaanɔ, ba na ki ba wu-didva di Zezi tun ηwaanɔ, si ku dat ni ba na se Zwifə cullu tum tun ηwaanɔ. O ma kaanɔ-ba si ba yi se vwan karanyina tiinə bam, yi o loori-ba si ba taa lwəni wɔm na ki te tun, si ba taa kwaanɔ ba ηwi ni Zezi titi deen na ηwi te tun (pɔɔrum 3).

O ma pupuni o bri-ba We na pe balu maama na ηwi di Zezi tun jigi wɔpolo di wu-zuru te (pɔɔrum 4).

Tóno kum kuntu bri ni Pooli soe Filipi tiinə bam zanzan.

¹ Amu Pooli mu pupuni tóno kuntu yi Timoti wu a tee ni. Dɔbam yi Zezi Krisi tuntɔɲa mu. Dí pupuni si dí pa abam balu maama na wu Filipi ni yi á tɔgi Zezi Krisi ηwaanɔ á ji We nɔɔna tun, di á kɔgɔ kum yigə tiinə bam di ba zənzənnə bam di.

² Dí Ko We di di Yuutu Zezi Krisi wó pa abam yazurə di yu-yoŋo.

Pooli na loori We te tun

³ Maɲa maama amu na guli abam gulə, a yəni a ki a Tu We le mu abam ηwaanɔ. ⁴ Maɲa maama a na loori We a pa abam maama, a jigi wɔpolo mu, ⁵ di abam na tɔgi á wəli-ni di We kwər-ywəŋə kam titɔɲa yam ku zigi pulim ni ku ba ku yi zum tun. ⁶ Amu ye lanyiranɔ ni, We dilu na maɲi Di puli titɔɲ-ɲuna yam kuntu abam bicara ni tun, duntu daa ta wó pa ya vu ya guri de dum Zezi Krisi na wó joori o ba tun. ⁷ Amu tiini a soe abam di a bicari maama. Kuntu ηwaanɔ mu pai ku maɲi si amu taa jigi á wɔbɔɲa a wɔni kuntu doŋ. Beɲwaanɔ abam maama tɔgi á na yu-yoŋo kum ni amu di na ne te tun, lele kuntu ba na ki-ni pɔna digə ni tun, di maɲa kalu a ya na kaagi a beeri je maama a ηɔɔni ciga a pa We kwər-ywəŋə kam jigi kuri tun. ⁸ Abam fra jigi amu, ni Zezi Krisi titi na soe abam te tun mu. We titi ye ni a na tagi kulb tun yi ciga mu.

⁹ A na loori We a pa abam kulb ηwaanɔ tun yi si abam sono kum mu fɔgi ku puli zanzan, ku wəli di yəno si ku pa á taá wai á lwarɔ kulb maama na yi ciga tun. ¹⁰ Kuntu mu á wó wanɔ á kuri kulb na lamma tun á ki, si Zezi Krisi de dum na yiə, si digiru yi taa wu á

bɪcara nɪ, sɪ nɔɔn-nɔɔnɔv yɪ zanɪ o na á wo-lɔŋɔ o ta. ¹¹ Kɔlv na wɛli da tɪn, á pa á kɛm maama taa tɔɟɪ cɪga lanyɪranɪ nɪ Zezi Kɪsɪ na zɛni abam te tɪn. Kɔntɔ wó pa Wɛ na zulɔ dɪ tiɔ.

Zezi mv yɪ ŋwɪa cɪga cɪga

¹² A ko-biɛ-ba, a lagɪ sɪ á lwarɪ nɪ yaara yalɔv na yɪ amɔv tɪn nan pɛ Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam jagɪ ka yɪ yigɔ mv. ¹³ Kɔ na kɪ amɔv te tɪn pɛ pamannɔ balɔ na nɪi pɛ wɔm sɔŋɔ kɔm tɪn dɪ balɔ maama na wɔra tɪn lwarɪ nɪ, kɔv yɪ amɔv na tɔɟɪ Zezi Kɪsɪ tɪn ŋwaanɪ mv ba kɪ-nɪ pɪna digɔ nɪ. ¹⁴ Kɔlv na wɛli da tɪn, amɔv na wɔv pɪna digɔ nɪ tɪn pɛ dí ko-biɛ bam zanzan tiini ba kɪ ba wɔ-dɪdɔva dɪ dí Yuutu wɔm, kɔv pa ba jigɪ baarɪ zanzan ba maa brɪ Wɛ taanɪ dɪm yɪ ba ba kwarɪ fɔvntɪ.

¹⁵ Kɔv yɪ cɪga mv sɪ nɔɔna badaara tɔɔli Zezi Kɪsɪ kwɛrɛ kam dɪ wɔ-gɔv dɪ kantɔgɔ mv amɔv ŋwaanɪ. Kɔv daari badaara nan tɔɔli-ka dɪ ba wɔbɔŋ-laarɔ mv. ¹⁶ Bantɔv tɔɔli dɪ sono mv, bɛŋwaanɪ ba ye nɪ Wɛ mv pɛ-nɪ nɪ sɪ a ŋɔɔnɪ cɪga a pa Dɪ kwɛr-ywɛŋɔ kam ja kuri. ¹⁷ Badonnɛ bam nan tɔɔli Zezi kwɛrɛ kam sɪ kɔv pa ba titɪ mv kamunni, sɪ ba ba jigɪ wɔ-pɔŋɔ. Ba nan bɔŋɪ sɪ ba pa amɔv yaara yam mv tiini ya pulɪ, a na wɔv pɪna digɔ nɪ tɪn ŋwaanɪ. ¹⁸ Kɔv nan ba cɔga. A ta jigɪ wɔpɔlo dɪ ba maama na jigɪ Zezi Kɪsɪ kwɛrɛ kam ba tɔɔli ba brɪ nɔɔna te tɪn. Ba na tɔɔli-ka dɪ wɔbɔŋ-laarɔ naa wɔbɔŋ-balwaarɔv dɪ, kɔv yɪ Zezi kwɛrɛ kam mv ba tɔɔla.

Amɔv nan ta tiini a jigɪ wɔpɔlo, ¹⁹ bɛŋwaanɪ amɔv ye nɪ Wɛ wó jɔŋɪ-nɪ Dɪ yagɪ, abam na loori-Dɪ á pa-nɪ yɪ Zezi Kɪsɪ Joro kɔm dɪ zɛni-nɪ tɪn ŋwaanɪ. ²⁰ Amɔv nan tiini a jigɪ tɪna nɪ a bá kɪ wɔŋɔ kɔlv na wó pa a na a cavɪra tɪn. Kɔv na yɪ lele kɔntɔv dɪ manɟa

maama, áa ta jigɪ pu-dɪa, sɪ a na ŋwɪ naa a na tɪga, sɪ Zezi Kɪsɪ na zulɔ a ŋwɪa kam maama wɔnɪ.

²¹ Kɔv na yɪ amɔv, a ŋwɪ Zezi Kɪsɪ ŋwaanɪ mv. A nan na tɪgɪ dɪ, kɔv ta jigɪ nyɔɔrɪ kɔv pa-nɪ. ²² Amɔv nan ta na ŋwɪ lɔgɔv banɟa nɪ, a titɔŋɪ dɪm wó wantɪ dɪ wɛli nɔɔna lanyɪranɪ. Kɔntɔv tɪn, a yɛrɪ a na wó twɛrɪ kɔlv sɪ a daari kɔlv. ²³ Wɛannɪ tɪntɔv tile mv jigɪ-nɪ tɪ pa a yɛrɪ a na wó lɪ kɔlv tɪn. Kɔlv na jigɪ fra kɔv pa-nɪ tɪn mv yɪ sɪ a yagɪ lɔgɔv banɟa, sɪ a daari a vu Zezi Kɪsɪ te a taa wɔra. Kɔntɔv wó tiini kɔv taa lana. ²⁴ Kɔv daari, a ta na wɔv lɔgɔv banɟa nɪ, kɔv ta jigɪ zɛnɛ zanzan kɔv pa abam. ²⁵ A ye nɪ kɔntɔv yɪ cɪga mv, yɪ kɔv pɛ a lwarɪ nɪ kɔv manɟɪ sɪ a ta wɔv lɔgɔv banɟa nɪ. Amɔv wó ta wɔv abam maama tee nɪ, sɪ kɔv pa á fɔɟɪ á tɔɟɪ Wɛ cɪga kam, sɪ á taá jigɪ wɔpɔlo ka ŋwaanɪ. ²⁶ Kɔntɔv tɪn, amɔv na joorɪ a ba a wɔv abam tee nɪ, kɔv pa á tiini á taá zuli Zezi Kɪsɪ dɪ wɔpɔlo amɔv yagɪm dɪm ŋwaanɪ.

²⁷ Wɔŋɔ kɔlv yɪranɪ na jigɪ kuri tɪn mv yɪ sɪ á pa á titɔŋa maama taa tɔɟɪ dɪ Zezi Kɪsɪ kwɛr-ywɛŋɔ kam na brɪ te tɪn. Kɔntɔv, amɔv na nɛ cwɛŋɔ sɪ a ba abam te, naa a na wɔv nɛ, a ta wó lwarɪ nɪ abam zɪgɪ kɛŋkɛŋ dɪ wɔbɔŋ-dɪdɔv, yɪ á wɛli daanɪ á kwaana á tɔŋa, sɪ kɔv pa nɔɔna kɪ ba wɔ-dɪdɔva dɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam. ²⁸ Á yɪ sɛ sɪ á dɔna bam pa fɔvntɪ zɔv abam dɪ funfɪn dɪ. Á na jigɪ baarɪ, kɔv brɪ nɪ bantɔv wó ba ba cɔgɪ yɪ abam na vrɪm. Wɛ titɪ mv wó pa kɔv kɪ kɔntɔv. ²⁹ Wɛ na pɛ abam yu-yɔŋɔ kɔlv tɪn, kɔv dai sɪ á sɛ Zezi Kɪsɪ dɪ á wɔ-dɪdɔva yɪranɪ má, kɔv yɪ sɪ á kwɛrɪ á na yaara dɪ mv o ŋwaanɪ. ³⁰ Abam dɛɛn nɛ amɔv na yɛni a yaarɪ te a tɔŋɪ Wɛ ŋwaanɪ, yɪ á ta kwɛrɪ á nɪ nɪ kɔv yɪ kɔntɔv mv dɪ zɪm maama. Abam dɪ laan nan wɛli dɪ amɔv á wɔv yantɔv yaara yam

wɔnti mu.

2

Zezi Krisi na tu o titi te tin

¹ Abam na ηwi di Zezi Krisi tin mu pai á jigi baari. O sono kum maa pai á jigi wɔ-zuru. We Joro kum mu wɔ abam wɔnti, ni ku na wɔ Zezi nɔɔna bam maama wɔnti te tin. A maa jigi da-ηwanja di sono. ² Ku na sɔnti ku yi kuntu tin, a loori abam si á taá jigi wɔbɔɔ-dɔdwɔ mu daani di sono didɔba, si á daari á taá jigi ni-didɔba di wɔ-didɔba. Abam na ki kuntu, kɔɔ pa a taa tiini a jigi wɔpolo. ³ A yi zanɔ á ki kɔlɔkɔlɔ di kamunni si ku pa á titi na zulɔ. Nan tuna á titi á pa daani, si á taá nii ni nɔɔnɔ maama dwe abam. ⁴ Nɔɔnɔ maama manɔ si o bɔɔti o na wɔ zani o donɔ te tin mu, ku dai si o taa beeri o titi zənə yirani. ⁵ A wɔbɔɔna yam manɔ si ya taa yi nɔnɔɔni Zezi Krisi wɔbɔɔna yam mu.

⁶ Wɔntɔ nan manɔ o jigi We nyinyɔɔ mu.

O didaani Baɔa-We yi bidwi mu, yi o wɔ bɔɔti ni kuntu yi wɔɔo kɔlɔ o na manɔ si o ja-ku kɔɔkɔɔ si o di We taa mai daani tin.

⁷ O nan tiɔi wɔɔnu tintɔ maama daa ni mu,

yi o daari o ba o ji nabiinu.

O yi tintɔɔnɔ.

⁸ O na tu o ηwi di nabiinɔ kuntu tin,

o deen tu o titi yi o se We ni o ba o ti.

Ku nan dai tɔɔnti di tɔɔnti,

ku yi ba pag-o tɔɔn-dagara baɔa ni mu ba gɔ.

⁹ Kuntu ηwaani mu We laan pe Zezi yuu tiini ku zanɔ wɔɔnti di zulɔ,

yi DI daari DI pa-o yiri dilɔ na dwe yira maama tin.

¹⁰ Mu ku kuri manɔ wɔ ba,

yi balɔ maama na wɔ weyuu ni naa tɔga baɔa ni naa tɔga

kuri ni tin manɔ si ba kuni doonɔ ba zuli Zezi o yiri dim ηwaani.

¹¹ Ba maama wɔ ta di ba niɔ jaja ni,

Zezi Krisi mu yi ba Yuutu.

Kuntu wɔ pa o Ko We na zulɔ lanyirani.

Di na manɔ si di pa pooni taa wɔ lɔɔ baɔa ni te tin

¹² Kuntu ηwaani, a cilon-sonnuba, abam deen na manɔ á se amɔ zaasum dim manɔ kalɔ amɔ ya na wɔ á tee ni tin, á nan ta manɔ si á se á dwani lele kuntu a daa na tɔri abam tee ni di tin. Taá kwari-na We lanyirani di ya-sɔ, si á kwaani á tɔɔti á pa vrim dilɔ á na ne tin ja kuri. ¹³ Beɔwaani We mu yɔni DI tɔɔti abam bicara ni, DI pa á beeri kɔnɔ yalɔ na wɔ poli DI wɔ, yi DI pa á wanti-ya á ki.

¹⁴ Wɔɔo kɔlɔ maama á na lagɔ á ki tin, si á yi taá pɔɔna naa á magɔ kantɔɔo ku baɔa ni. ¹⁵ Kuntu mu á wɔ ta jigi ciga We tee ni, yi á jigi wɔ-pɔɔo. A wɔ ta yi We biɔ balɔ na ba jigi wɔ-lɔɔo, yi á zɔɔri nɔn-balwaarɔ tɔlɔ wɔbɔɔna na ba tɔɔti cwɔɔɔ tin titari ni.

A wɔ ta yi ni pooni á pa lɔɔ baɔa nɔɔna ni calicwi te, ¹⁶ di á na ηɔɔni We taani dilɔ na pai ηwɔa á bri nɔɔna tin. A na ki kuntu donɔ, kɔɔ bri ni a na ce a tɔɔti We titɔɔna yam abam ηwaani te tin wɔ jigi kafe, yi aá ta jigi wɔpolo di abam de dim Zezi Krisi na wɔ joori o ba tin.

¹⁷ Abam na ki á wɔ-didɔba á se Zezi tin nyi di á kwe wɔɔo mu á ma kaani Baɔa-We yi ku poli DI wɔ. Amɔ na manɔ a lagɔ a ga a ηwɔa mu di, aá se si ka wɔli abam kaanum dim ni We yigɔ ni. Di ku di, aá ta jigi wɔpolo, yi abam di wɔ wɔli di amɔ á taá jigi wɔpolo.

¹⁸ Kuntu, ku manɔ si abam di ta jigi wɔpolo lanyirani, si amɔ di wɔli di abam a ki wɔpolo.

Pooli lagɪ o tɔŋɪ Timoti dɪ Epafroditi Filipi tiinə tee ni

¹⁹ Dɪbam Yuutu Zezi na sɛ, amɔ bɔŋɪ sɪ a tɔŋɪ Timoti sɪ o ba abam te lele. Kɔntɔ, o na joori o ba amɔ te, oɔ pa-nɪ abam labaarɪ sɪ a daa yɪ ta jɪgɪ liə. ²⁰ Nɔɔn-nɔɔnɔ daa tərɪ amɔ tee ni, o na jɪgɪ a wɔbɔŋa yam donj, sɪ o sɪnɪ o taa ye abam zənə ni ni, kɔ na dai Timoti yɪranɪ. ²¹ Balɔ maama na daari tɪn beeri ba tɪtɪ wəənu yɪranɪ mɔ, yɪ ba yigə tərə dɪ wəənu tɪlɔ na yɪ Zezi Krisi nyɪm tɪn. ²² Kɔ nan na yɪ Timoti, abam maŋɪ á ye o wɔ na tɔgɪ cɪga te tɪn. O dɛɛn tɔgɪ dɪ amɔ o tɔɔli Wɛ kwər-ywəŋə kam, nɪnɛɛnɪ bu na tɔgɪ dɪ o ko o tɔŋɪ te tɪn. ²³ Kɔntɔ mɔ a bɔŋɪ sɪ a tɔŋ-o abam tee ni maŋa kalɔ a na wɔ lwarɪ ba na wɔ dɪ a taanɪ dɪm te tɪn. ²⁴ Amɔ nan jɪgɪ tɪna dɪ dɪ Yuutu wɔm ni baá pɔri-nɪ ba yagɪ lele, yɪ a laan ba abam te.

²⁵ Amɔ bɔŋɪ ni kɔ maŋɪ sɪ a tɔŋɪ dɪ ko-bu Epafroditi sɪ o joori o ba abam te. O tɔgɪ dɪ amɔ yɪ dɪ tɔŋɪ Wɛ titɔŋa, yɪ dɪ kwəri dɪ na cam ya bəŋa ni. Wɔntɔ mɔ yɪ abam tɪntɔŋnɔ wɔlɔ á na lɪ sɪ o ja zənə o ba o pa-nɪ a yaara yam wɔnɪ tɪn. ²⁶ Abam fra maa jɪg-o yɪ o lagɪ sɪ o daa na abam. O wɔ ya cɔgɪ dɪ á na ni ni o ya ba jɪgɪ yazurə tɪn. ²⁷ Kɔ yɪ cɪga mɔ ni o ya ba jɪgɪ yazurə, yɪ o ga fɪn sɪ o ti. Wɛ nan duri o ŋwaŋa. Kɔ nan dai wɔntɔ yɪranɪ ŋwaŋa mɔ Dɪ duri. Wɛ duri amɔ dɪ ŋwaŋa, dɪ Dɪ na pɛ o wəri yɪ a wɔ daa wɔ cɔgɪ zanzan tɪn. ²⁸ Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ a tiini a kwaanɪ a lagɪ sɪ o yɪ abam te lɪla, sɪ á taá jɪgɪ wɔpolo dɪ á na wɔ joori á na-o tɪn, sɪ amɔ dɪ liə yam laan ti. ²⁹ O na tuə, sɪ á jeer-o lanyɪranɪ dɪ wɔpolo zanzan, o na yɪ dɪ ko-bu dɪ Yuutu Zezi ŋwaanɪ tɪn. Kɔ maŋɪ sɪ á taá zuli nɔɔna balɔ na nyɪ nɪnɛɛnɪ wɔntɔ te tɪn. ³⁰ Bɛŋwaanɪ o ya gɪn mɔ sɪ o

tɪ Zezi Krisi titɔŋa yam ŋwaanɪ. O dɛɛn lagɪ o ga o ŋwɪa dɪ o na ləni abam yuu ni sɪ o taa tɔŋɪ o wəli-nɪ tɪn ŋwaanɪ mɔ.

3

Wɛ na wɔ pa n na cɪga Dɪ tee ni te tɪn

¹ A ko-biə-ba, kɔlɔ na daari sɪ a ta a wəli da tɪn, á taá jɪgɪ wɔpolo dɪ á na ŋwɪ dɪ dɪ Yuutu wɔm tɪn. A na maŋɪ a pɔpɔnɪ kɔlɔ a ma bri abam tɪn, kɔ ba camma sɪ a ta joori a bri-kɔ abam, sɪ kɔ wanɪ kɔ cɪ abam wɔ-lwaanɔ wɔnɪ. ² Fɔgɪ-na á cɪ á tɪtɪ dɪ kəm-balwaarɔ tiinə balɔ na kwaanɪ sɪ ba taa goni nɔɔna yɪra ba yagɪ tɪn. Bantɔ nyɪ dɪ kakuri mɔ. ³ Dɪbam nan mɔ yɪ balɔ na yɪ Wɛ nɔɔna cɪga cɪga, yɪ kɔ dai ni dɪ na goni dɪ bəkəri tɪn ŋwaanɪ, ni bantɔ na bri te tɪn. Dɪbam mat Wɛ Joro kɔm dam mɔ dɪ zuli Wɛ, yɪ dɪ jɪgɪ wɔpolo dɪ Zezi Krisi na kɪ kɔlɔ o pa dɪbam tɪn, yɪ dɪ bá tɪgɪ callu tɪlɔ na bri ni nɔɔna yɪra gonim mɔ jɪgɪ kuri kɔ pa Wɛ tɪn. ⁴ Lɔgɔ bəŋa callu tɪm ya na jɪgɪ kuri, amɔ tɪtɪ ya wɔ wanɪ a tɪgɪ-tɪ. Nɔɔnɔ nan na bɔŋɪ ni o jɪgɪ bura sɪ o tɪgɪ lɔgɔ bəŋa callu tɪm, amɔ ya jɪgɪ bura a dwe. ⁵ Amɔ dɛɛn na yɪ da nana tɪn, mɔ ba goni-nɪ ni dɪbam Zwifə callu tɪm na bri te tɪn. A yɪ Yisɪrayɛlɪ tu mɔ, yɪ a nunj Benzamen dwi dɪm wɔnɪ. Amɔ sɪnɪ a yɪ Zwifu mɔ. Zwifə bam mɔ lɔgɪ-nɪ. Kɔ nan na yɪ Wɛ callu tɪm tɔgɪm, amɔ dɛɛn wɔ Farizɪan tiinə kɔgɔ kɔm wɔnɪ mɔ. ⁶ Kɔ na yɪ Wɛ titɔŋa yam laŋa ni, amɔ dɛɛn kwaanɪ a tɔŋɪ lanyɪranɪ dɪ a na bɛɛsɪ Zezi kɔgɔ kɔm nɔɔna bam te tɪn. Kɔ nan daa na yɪ Wɛ callu tɪm sɛɛm, a dɛɛn sɛ-tɪ dɪ cɪga yɪ tusim tərə.

⁷ A dɛɛn pai wəənu tɪm kɔntɔ maama jɪgɪ kuri mɔ tɪ pa-nɪ. A laan nan bɔŋɪ a lwarɪ ni tɪ yɪ kafe mɔ a yigə ni, dɪ a na sɛ Zezi Krisi

tun ηwaañi. ⁸ Kù sùnì kù yì cìga, wòjò kùlù maama a na jìgì tìn, a nìi-kù nì kù yì kafe mù a yìgè nì, a laan na lwarì Zezi Krisi wùlù na yì a Yuutu tìn ηwaañi. Kùntù tiini kù jìgì kùrì kù pa-nì kù dwe wòjò maama. Wùntù ηwaañi mù a kwe wòjò maama a yagì daa nì. A nìi tì maama nì weeru mù a yìgè nì, sì a wantì a sè Zezi Krisi sì a taa tóg-o dì a wù maama, sì kù pa a taa yì o nòòñù. ⁹ Kùntù tìn, amù wù na cìga Wè tee nì a na kì a wù-dìdùba dì Zezi Krisi tìn ηwaañi, kù daa daì a tìtì tìtùja dì a na tógì Wè cullu tùm tìn ηwaañi. Kù nan yì Wè tìtì mù pai a jìgì cìga dì a na kì a wù-dìdùba dì Zezi tìn ηwaañi. ¹⁰ Wòjò kùlù amù na tiini a lagì tìn yì sì a lwarì Zezi Krisi mù, sì a kwèrì a lwarì dam-fòrò kùlù Wè na mè DÌ bi-o DÌ pa o yagì tùbù tìn, sì a daari a tógì a na o yaara yam don, sì a taa nyì díd-o o na sè o tì nabiinè ηwaañi tìn. ¹¹ Kùntù tìn, amù dì jìgì tìna sì Wè wù pa a bi a yagì tùbù.

Dì manjì sì dí kwaanì dí vu yìgè mù sì dí jonjì pèerì Wè tee nì

¹² Kù nan daì nì a manjì a yì wèñu tìlù a na lagì sì a yì tìn. Kù nan daì nì a bìcarì fògì dì kwe fasì yì lwarim daa tərə. Amù nan kwaanì a janjì mù a ve yìgè, sì a laan wantì a jonjì pèerì Zezi Krisi tee nì. Kù yì kùntù ηwaañi mù o jonjì-nì sì a taa yì o nòòñù. ¹³ A ko-biè-ba, a ba buri nì a manjì a yì sì a jonjì pèerì òm. A nan na kì kùlù tìn, a yèni a lì wèñu tìlù na manjì tì kè tìn mù a wùbùja nì, yì a daari a kwaanì sì a vu a yì wèñu tìlù na wù a yìgè nì tìn. ¹⁴ Kùntù, amù kwaanì sì a yòòrì a duri a vu a yì kweelim je mù, sì a jonjì pèerì òm Wè tee nì. Pèerì òm kùntù mù yì ηwàa kalù Wè na bəjì-nì sì a ba a jonjì DÌ sòjò nù Zezi Krisi ηwaañi tìn.

¹⁵ Kù na yì dìbam balù wùbùja na bìgì dì Wè cwəjə tógum tìn, kù manjì sì dìbam maama sè nì amù na tagì te tìn yì cìga mù. Abam badaara wùbùja nan na daì kùntù don, Wè wù pa á lwarì wòjò kùlù na yì cìga tìn. ¹⁶ Dì kù dì, kù manjì sì dí yòòrì dí taá tógì cwəjə kalù dí na manjì dí lwarì nì ka yì cìga tìn mù.

¹⁷ A ko-biè-ba, kù manjì sì á taá lwèni amù na kì te tìn mù, sì á fògì á nìi balù na tógì cwè-laa nùñèñù dí na brì abam sì á taá tógì te tìn. ¹⁸ A lagì sì a jòòrì a brì abam wèñu tìlù a na manjì a ta dì abam kuni zanzan tìn mù. Kù maa pai a yì-na nùjə dì liè yalù a na jìgì abam ηwaañi tìn. Kù yì nì nòòna zanzan mù wù abam wùnù ba tìtùja na brì nì ba culì Zezi Krisi tùbù-dagara kam mù. ¹⁹ Ba yèni ba lagì wèñu tìlù fra na jìgì-ba tìn mù kù dwe Wè. Ba maa jìgì wùpolo dì kùlù na yì ba cavura tìn, yì lùgù banja wo-yòòrù wùbùja jìgì-ba. Ba kweelim je nì Wè wù cògì-ba mù. ²⁰ Kù nan na yì dìbam, dí kugu je wù Wè-sòjò nì mù. Dìbam cəgì dí Yuutu Zezi Krisi sì o nùjì dáanì mù o ba. Wùntù mù vrì dìbam lwarim wùnù. ²¹ O na tuə, o laan wù pa dìbam lùgù banja yira yalù na bwəmmə tìn lèni ya taa nyì dì o tìtì yira yam te. Yantù yì Wè-sòjò nyim yam, yì ya jìgì paari-zulə. Oó ma o dam-fòrò kùlù na pai o wai wòjò maama tìn o ma kì kùntù.

4

Zezi kəgə kum nòòna na manjì sì ba kì te tìn

¹ A ko-biè-ba, a soe abam lanyiranì yì á fra jìgì-nì. Abam pai a jìgì wùpolo, yì á ta wù pa a yuu sèjì Wè yìgè nì. A cilon-sonnu-ba, kwaanì-na á zìgì kəjkəjì dí Yuutu tógum òm wùnù.

² A nan loori Evodi dı Sintisi lanyıranı, sı á taá jıgı wubıñ-dıdwı á na se dí Yuutu wum tın ıñwaanı. ³ A loori nmu dı, wılb na yı a doñ tıntıñıw cıga cıga tın, sı n zanı kaana bantı sı ba taa se daanı, beñwaanı ba deen tođı dı amı yı dí tiini dí tıñı dí tıolı We kwər-ywəñə kam, dı Klıman dı balı maama na tođı dı amı ba tıñı tın. We mañı Dı pıpıñı bantı yıra Dı ıwıa tıñı kım wıñı.

⁴ Taá kı-na wıpolo maña maama á na ıwı dı dí Yuutu wum tın ıñwaanı. A ta lagı a joorı a ta nı, á taá kı wıpolo. ⁵ Pa-na nıwına maama lwarı á lanyıranı wum nı nı, sı dí Yuutu wum maa bıñı lele. ⁶ Yı zanı-na á taá lıə dı kulıkulı. Woño maama wıñı sı á taá warı We, á brı-Dı kulı á na lagı tın sı Dı zanı abam, sı á kwəri á taá kı Dı le maña maama. ⁷ Kuntı mu We wı pa á bıcara taa zurə, sı kı dwanı nabiıñə na wı wanı kulı ba lwarı tın. Kı maa pa kulıkulı bı wanı kı cogı á bıcara dı á wubıñə maama, abam na ıwı dı Zezi Krısi tın ıñwaanı.

⁸ A ko-bıə-ba, kulı a na lagı a ma a guri tın, á taá jıgı wəñnu tılb na lana yı tı mañı dı zulə tın wubıñə:

kı na yı woño kulı maama na yı cıga tın,
naa woño kulı na jıgı zulə tın,
naa woño kulı na mañı tın,
naa woño kulı na ba jıgı tusım tın,
naa woño kulı na poli nıwına wıwı tın,
naa woño kulı na jıgı tıə nıwına tee nı tın,
sı á taá jıgı-na wəñnu tım kuntı wubıñə.

⁹ Á taá kı-na wəñnu tılb amı na brı abam yı á se-tı tın, kı na yı á na nı kulı a na taga, yı á na kulı a na kı tın. Á na sıñı á kı kuntı, Wı-zuru Tu Baña-We wı ta wı á tee nı.

Poolı kı Filipı tiıñə bam le ba na zən-o tın ıñwaanı

¹⁰ A na ıwı dı dí Yuutu Zezi tın, amı tiini a jıgı wıpolo, beñwaanı kı daanı zanzan yı abam daa wı guli a gulə sı á wəli-nı, yı lele kuntı á laan zanı-nı. Kı nan daı nı abam ba jıgı a wubıñə mu ya, kı yı á wı ne cwəñə mu sı á wəli-nı. ¹¹ A na tagı kuntı doñ tın, kı daı nı a na ge woño tın ıñwaanı. Woño maama wıñı, amı mı sı a taa jıgı wıpolo dí kulı a na jıgı tın. ¹² Yıñıgə na jıgı-nı, amı ye a na wı ja a tı tı te. A jıjıgıwı nan na daga dı, a ta ye a na wı kı te. Woño maama wıñı, amı ye a na wı kı te sı a taa jıgı wıpolo. A na jıgı a dı a wubıñə naa kana na jıgı-nı, a jıjıgıwı na daga naa tı na muri, amı ta ye a na wı kı te sı a taa jıgı wıpolo. ¹³ Amı wai wəñnu tım kuntı maama a kıa, Zezi Krısi na pa-nı dam tın ıñwaanı mu. ¹⁴ Dı kuntı dı, á kı lanyıranı dı á na zanı-nı a yaara yam wıñı tın.

¹⁵ Abam Filipı tiıñə tı tı dı ye lanyıranı nı, maña kalı a na pulı a wıra a tıolı We kwər-ywəñə kam a brı abam yı a laan nıñı Masıdwanı nı tın, kı yı abam yıranı mu wəli-nı. Zezi kıgı kıdoñ daa tərə kı dı na pe amı woño, kı na daı abam yıranı. ¹⁶ A deen na wı Tesalonıki nı tın, abam tıñı a na lagı zənə yalı tın á pa-nı, yı kı daı kını bıdwı yıranı.

¹⁷ Kı nan daı nı amı lagı sı a taa jıñı abam peera yam má mu, kı yı nıwıñı dılb abam na wı na We tee nı ya ıñwaanı tın mu pe a jıgı wıpolo. ¹⁸ Amı jıñı peera yalı maama abam na pe amı tın kı ja gaalı. A jıñı peera yalı á na kı Epafrodıti jıña nı sı o ja ba o pa-nı tın, yı kulıkulı daa wı muri-nı. Abam peera yam nı dı woño kulı á na me á kaanı Baña-We yı kı lwəm ywəmmə tın mu. We nan jıñı á kaanım dım

dí wɔpɔlɔ. ¹⁹ Amɔ Tu Wɛ wɔ́ pa abam kɔlɔ maama á na gɛ tɪn Zezi yɪɪ ɲwaanɪ, Dɪ na jɪgɪ wo-laaru tɪlɔ na tiini tɪ dagɪ yɪ tɪ jɪgɪ paari-zulə tɪn.

²⁰ Wɛ dɪlɔ na yɪ dɪbam Ko tɪn maɲɪ dɪ zulə mɔ maɲa maama. Amina.

²¹ Jɔɔnɪ-na Wɛ nɔɔna balɔ na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn maama á panɪ. Dí ko-biə balɔ na wɔ amɔ tee nɪ tɪn dɪ jɔɔnɪ abam. ²² Wɛ nɔɔna bam maama jɔɔnɪ abam, kɔ na fɔgɪ kɔ dwe dɪdɪ balɔ na zɔɔrɪ Rom Pa-faru wɔm sɔɲɔ nɪ tɪn.

²³ Dɪbam Yuutu Zezi Krisi wɔ́ pa abam maama yu-yoɲo.

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa
KOLɔSI TIINɛ tun
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa Kolɔsi
tiinɛ tun na bri
dɔbam kɔlɔ tun mu
tuntu**

Pooli deen pɔpɔni tɔnɔ kum kuntu o pa We nɔɔna balɔ na zɔɔri Kolɔsi ni tun mu. Kolɔsi deen yi lɔgbɔ kɔlɔ ba na bæi ni Azi-balaŋa tun wɔ tɔw didɔba mu. Ku yi nɔnɛni kilometra biə-yale mu te di Efɛzi. Ku nan dai Pooli titi mu tɔɔli We kwɛrɛ di ba, ku yi Epafrasɔ wɔlɔ na yi Kolɔsi tu tun mu tɔɔli We kwɛrɛ di ba, yi ba se Zezi Krisi (Kolosi 1:7 di 4:12).

Maŋa kalɔ Pooli na wɔ pɔna digɛ ni Rom ni tun (Kolosi 4:3), mu Epafrasɔ ve o te o ta o bri-o nɔɔna badaara na jaani vwan zaasum ba zɔ Kolɔsi tiinɛ bam wɔni, yi ba bri ni, nɔɔnɔ na lagɔ si o na vrɔm lwarɔm wɔni, o maŋi si o taa zuli wo-yɔɔrɔ si o daari o se ti ni mu. Ba ta ma wi, ku yi fifiɔn mu si ba se cullu tɔdaara miɔ, si ba daari ba pa ba go-ba ni Zwifɛ cullu tun na bri te tun, si ba kwɛri ba se cullu tiɔ na bri ni n wɔ maŋi si n di kuntu naa n nyɔ kuntu tun.

Kuntu ŋwaani mu Pooli pɔpɔni tɔnɔ kum o pa-ba, si o maa bri-ba kwɛrɛ kalɔ na yi cɔga tun, si ba yi se vwan karanyɔna tiinɛ bam. O ma ta di ba ni, Zezi na vri-ba tun, ba sɔni ba na vrɔm fasi mu, si cullu miɔ bá wani ti vri nɔɔna ti yagi. Ku yi Zezi Krisi ŋwaani mu Baŋa-We ki lɔgbɔ, wɔm mu yi woŋo maama yigɛ tu, yi ku yi wuntu ŋwaani mu We ta wɔ vri nabiinɛ DI yagi. Ku yi n na ki n wɔ-didɔba di Zezi mu nɔ na vrɔm (pɔɔrim 1-2).

Pooli ma daari o pɔpɔni o bri-ba, ba na wɔ ta ŋwi te ŋwi-dɔŋa kalɔ We na pɛ-ba Zezi Krisi ŋwaani tun wɔni, si kɔlɔ maama ba na wɔ ki tun taa yi ba Yuutu Zezi yiri ŋwaani (pɔɔrim 3-4).

Pooli deen tɔŋi Tisiki di Onisim mu, yi ba ja tɔnɔ kum kuntu ba vu ba pa Kolosi tiinɛ bam.

¹ Amɔ Pooli wɔlɔ We na kuri di DI titi wɔbɔŋa si a taa yi Zezi Krisi tuntɔŋnɔ tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu, yi di ko-bu Timoti tɔgi o wɛli-ni. ² Di pɔpɔni si di pa abam balɔ na yi We nɔɔna yi á zɔɔri Kolosi ni tun. Abam mu yi di ko-biə balɔ na ki á wɔ-didɔba di Zezi Krisi tun.

Di Ko We wɔ pa abam yazurɛ di yu-yoŋo.

Pooli na ki We le ba ŋwaani te tun

³ Maŋa maama dɔbam na yɛni di loori We di pa abam, di taá ki DI le mu abam ŋwaani. Duntu mu yi di Yuutu Zezi Krisi Ko.

⁴ Benwaani dɔbam ni abam na jigi wɔ-didɔba di Zezi yi á kwɛri á soe We nɔɔna bam maama te tun.

⁵ Benwaani, abam na de yigɛ á ni We kwɛr-ywɛŋɛ kam tun mu pɛ á jigi tɔna ni á wɔ na wɛnu tiɔ We na tiŋi DI sɔŋo ni abam ŋwaani tun. We kwɛr-ywɛŋɛ kam kuntu mu yi kalɔ na sɔni ka yi cɔga tun.

⁶ DI kwɛr-ywɛŋɛ kam kuntu laan jagi ka yi lɔgbɔ baŋa je maama yi ka kwe nɔɔna lanyirani, ni ka na jagi ka yi abam te yi ka kwe abam te tun. Ku zigi maŋa kalɔ á na puli á ni We kwɛrɛ kam yi á lwarɔ We zaani dɔm na sɔni di yi cɔga te tun.

⁷ Ku yi Epafrasɔ deen mu bri abam We cɔga kam kuntu. Wuntu mu yi dɔbam ko-bu-sono, yi o tɔgi di dɔbam o tɔŋi di o wɔ maama o pa Zezi Krisi abam ŋwaani. ⁸ Wuntu ta mu tagi o bri

dibam We Joro kum na pe abam jigi da-sono te tin.

⁹ Kuntu njwaani mu di yani di wari We manja maama di pa abam, ku na puli manja kam di na ni a wono kuntu tin. Di loori-DI si DI pa a taá ye DI wobuŋa na lagi kulɔ tin, si DI daari DI pa a na swan di yano maama ni DI Joro kum na pai te tin. ¹⁰ Kuntu, abam laan wó wani a togi cwəŋə si ku manji di di Yuutu wum na lagi te tin, si ku pa o wu poli a tituŋa maama njwaani. Di loori We si DI wəli abam si a taá ki tituŋ-ŋuɔna dwi təri təri lanyirani, si a fɔgi a lwarɪ We a wəli da. ¹¹ Di nan ta loori We, si DI ma DI dam-fɔɔ kulɔ na dwe maama tin DI wəli abam si a wani a fɔgi a zigi kəŋkəŋ, si a kwəri a taá jigi wuzuru, si a taá kwaani a ve yigə wəŋo maama wɔni. ¹² A taá ki di Ko We le di wɔpolo, bɛnjwaani dinto mu pe abam cwəŋə, si a togi a na wo-laaru tɩɩ DI na tɩŋi si DI pa DI nɔɔna bam tin jəgə kalɔ na yi pooni tin wɔni. ¹³ Di Ko We mu li dibam lim wɔni, si wo-lwaanɔ daa yi taa wai dibam. DI ma daari DI pa di zɔ DI titi Bu-sono kom paari dɩm wɔ. ¹⁴ Ku nan yi DI Bu Zezi mu kwe o ŋwɪa o ma ŋwɪ di lwarɩm jɩni, o pa We yagi-di DI ma ce dibam.

Zezi na yi wɔɔɔ di o na tɔŋi kulɔ tin

¹⁵ Zezi yi Baŋa-We dɩɩ nabiinə na ba nai tin nyinyugɔ mu. O yi We Bu-dba mu. Wuntu manji o wura mu ku loori wənu tɩɩ maama We na ki tin. ¹⁶ We de wuntu njwaani mu DI ki wənu maama, wənu tɩɩ maama na wu weyuu ni di tɩga baŋa ni tin, tɩɩ nɔɔna na nai di tɩɩ ba na wari ba nai tin, ku na yi malesi di wənu tɩɩ maama na jigi dam yi ti di paari nabiinə baŋa ni tin. We de Zezi njwaani mu DI ki ti maama, si ku pa o na zulə ti baŋa

ni. ¹⁷ Zezi manji o wura mu pulim ni yi kulɔkulɔ daa ta tərə. Ku yi wuntu mu pai wəŋo maama zigi ku jəgə ni lanyirani. ¹⁸ Wuntu mu yi o nɔɔna bam yuutu, yi ba kəgɔ kum nyi di o yira yam. Wum mu puli o kəgɔ kum kuri. Ku yi Zezi mu de yigə o bi o yagi tɔɔni. Ku ma pa o yi yigə tu wəŋo maama wɔni. ¹⁹ Bɛnjwaani ku yi We titi wobuŋa mu lagi si DI Bu Zezi taa nyi di DI titi fasi. ²⁰ We li wobuŋa mu, si DI da DI Bu wum njwaani DI pa wənu maama jooɩ ti fɔgi daani di DI. DI Bu Zezi na tigi tɔɔn-dagara kam baŋa ni yi o jana nunji tin mu pe wənu maama jooɩ ti fɔgi daani di We, ku na yi lɔgɔ baŋa wənu di weyuu wənu maama.

²¹ Ku nan na yi abam, abam deen baŋwe di We, a yi We dɩna mu. Abam wobuŋa di a tituŋa maama deen lagi wo-lwaanɔ yirani mu si a taá kia. ²² Ku daari lele kuntu, We laan pe a fɔgi daani di DI, DI Bu wum na jigi nabiinu yi o daari o ti tin njwaani. We ki kuntu si a wani a ba a zigi DI yigə ni di wu-pɔŋo mu, si a taá yi nɔn-ŋuɔna balɔ na ba jigi wo-lɔŋɔ tin. ²³ Abam nan manji si a taá togi We cɩga kam di a wu-dɩɩɩ, si a zigi kəŋkəŋ. A wu manji si a pa a wobuŋa ləni di tɩna yalɔ a na jigi We kwər-ywəŋə kam njwaani tin. DI kwər-ywəŋə kam kuntu mu yi kwərə kalɔ abam na manji a ni yi ba tɔɔɩ-ka ba bɩ lɔgɔ baŋa nɔɔna maama tin. Amu Pooli nan yi We tintuŋɩv si a taa tɔɔɩ DI kwər-ywəŋə kam kuntu mu.

Pooli na tɔŋi Zezi nɔɔna bam njwaani te tin

²⁴ Amu jigi wɔpolo di a na yaari te abam njwaani tin. Ku na ce a yira ni te tin, ku nyi ni Zezi Krisi na yaari te tin mu. A yaari yaara yalɔ na daari si di yaari

Zezi tituŋa yam ŋwaani tun mu, si ku zani o non-kogɔ kum na nyi di o yira yam tun lanyirani. ²⁵ We tuni-ni si a taa tunja a pa-ba mu. Titunɔ dum kuntu mu yi si a kwaani a tooli We kwɛrɛ kam maama a bri abam. ²⁶ Ku na zigɔ pulim ni tun, We cigɔ kam kuntu deen sɛgi mu nabiinɛ tee ni, yi We laan pa balu na yi Di noona tun ba ba lwarɔ-ka. ²⁷ Ku yi We titi wubunja mu lagɔ si Di pa ba lwarɔ Di cigɔ kam kuntu. Di lagɔ si lugu banja dwi maama tiinɛ mu lwarɔ Di cigɔ kam na tiini ka jigɔ lam di zulɛ te tun. We cigɔ kalɔ deen na sɛgi yi ka laan ba ka lwarɔ jaja tun mu yi si Zezi Kresi wu abam bicara ni, yi ku pa á jigɔ tuna ni á wu na paari-zulɛ We tee ni. ²⁸ Kuntu ŋwaani dibam yɛni dí tooli Zezi Kresi kwɛrɛ mu dí bri noona maama, yi dí kaani-ba di swan yalɔ We na pɛ dibam tun, si dí pa ba maama laan wani ba ba ba zigɔ We yigɛ ni, ni balu wubunja na biga di Zezi Kresi togum dum tun. ²⁹ Kuntu mu amu nan tiini a kwaani a tunja. Ku nan yi Zezi dam-fɔrɔ kum o na pɛ-ni tun mu pai a jigɔ dam a ma a tunɔ kuntu.

2

¹ Amu lagɔ si abam lwarɔ a na tiini a tunɔ te abam ŋwaani, ku wɛli di We noona balu na wu Lawodise ni, di noona zanzan balu yi ta na wu ne amu tun di ŋwaani. ² Amu tiini a kwaani kuntu, si ku pa We noona bam maama wani ba taa jigɔ baari mu, si ba daari ba taa ŋwi daani di sono. Kuntu wu pa ba zigɔ lanyirani di ba na tiini ba lwarɔ We cigɔ kam te tun, si ba lwarɔ We cigɔ kalɔ ya na sɛgi tun, yi cigɔ kam kuntu mu yi Zezi Kresi titi. ³ Wuntu mu yi wulɔ na pai noona lwarɔ swan di yɛno kulɔ maama na yi We nyim, ti na jigɔ kuri zanzan yi ti sɛgi tun.

⁴ A nan tagi kuntu a bri abam, si á yi pa noon-noonu ganu abam, di o na manɔ o ŋooni swan taani te maama di. ⁵ Ku nan na yi amu na tari abam tee ni tun di, a wubunja maama wura di abam. Kuntu ŋwaani ku pɛ-ni wupolo di a na lwarɔ ni á togɔ cwɛŋɛ yi á zigɔ kɛŋkɛŋ, á na jigɔ wu-didwa di Zezi Kresi tun ŋwaani.

Ŋwi-dunja kalɔ di na jigɔ Zezi ŋwaani tun

⁶ Abam nan na sɛ si Zezi Kresi taa yi abam Yuutu tun, ku manɔ si á taá ŋwi did-o mu. ⁷ Nan fogina á zigɔ kɛŋkɛŋ ni tiu bunnu na zu tɔga te tun, si á daari á kwaani á taá jigɔ wu-didwa did-o ni ba na manɔ ba zaasi abam te tun, si á taá ki We le zanzan manja maama.

⁸ A nan cu á titi, si á yi pa noon-noonu ganu abam di o swan yalɔ na ba jigɔ kuri tun. Yantu yi nabiinɛ wubunja yalɔ na togɔ ba nabaara mu tun mu. Ya yi lugu banja nyim mu, si ya dai Kresi nyim. ⁹ Benwaani, Banja-We na yi tite maama tun, Zezi Kresi di yi kuntu doŋ mu fasi. ¹⁰ Abam na ŋwi di Zezi tun, á manɔ á na We wo-laaru tum maama á joni o tee ni. Wuntu mu te wonjo kulɔ maama na jigɔ dam nabiinɛ banja ni tun.

¹¹ Abam na ŋwi di Zezi Kresi tun, o li á wubun-lwaanu tum maama mu, si ti daa yi taa jigɔ dam á banja ni. O na fogɔ o kwe abam kuntu tun, ku nyi di ba na goni bɛkɛri te tun mu. Ku nan dai ni nabiinɛ na goni te tun, ku yi Zezi Kresi ŋwaani mu. ¹² Benwaani, ba na miisi abam na woni tun, ku bri ni ba ya ki abam di, ninɛni Zezi Kresi na tigi yi ba ki-o te tun mu. Ku kwɛri ku bri ni á joori á bi á na We ŋwi-dunja kam, benwaani á jigɔ wu-didwa di We na me Di dam dum Di bi Zezi Di pa o yagi tuuni tun.

13 Abam deen ya ba jigi ηwta We tee ni á na ki kəm-balwaaru tin ηwaani. Abam deen ya tɔgi á dai We noona á na dai Zwifə tin ηwaani. We laan nan pe á na DI ηwi-duŋa kam á na ηwi di Zezi tin ηwaani. We nan yagi dɔbam lwarim maama DI ma ce dɔbam. 14 Ba na pagɔ Zezi Kriisi tɔon-dagara baŋa ni tin, ku yi nɔneeni ba pagɔ cullu tɔnɔ kulɔ na bri ni dɔbam ki dí cɔgi tin mu. We bri ni tɔnɔ kum kuntu daa ba jigi kuri, yi dɔbam lwarim dim maama ti. 15 Zezi mu wani woŋo kulɔ maama na jigi dam nabiinə baŋa ni tin, yi o cɔgi ti maama dam. O tɔonɔ dagara kam baŋa ni mu We me DI bri noona jaja ni o jigi dam wəenu tim kuntu maama baŋa ni, ni noonu na wani o duna yi o ja-ba o vɔ te tin.

16 Kuntu ηwaani, abam yi se si noon-noonu pa abam culu di á na di kulɔ naa á na nyɔ kulɔ tin. A yi pa noon-noonu bri abam á na wɔ lɔ da yalɔ si ya taa yi candiə da naa can-duŋa de naa siun de ηwaani tin. 17 Cullu tim kuntu daa ba jigi kuri. Ti deen yi luluŋu mu, si ti bri ciga kalɔ na lagi ka ba tin. Ciga kam kuntu nan mu yi Zezi Kriisi. 18 Á yi se á pa noona balɔ na yaari ba titi yi ba zuli malesi di vwan tu-n-titi tin ganɔ abam. Ba yəni ba te ba wɔ, We mu bri-ba kuntu woŋo, yi ba wubɔŋa nan dai We nyim. Ku yi ba zəŋi-n-titi wubɔŋ-kamunə mu ba jiga, ku nan yi kafe mu. 19 Bantu nan daa ba ηwi di Zezi. Wuntu mu yi dɔbam Yuutu, yi dí ηwi did-o nɔneeni noonu yira na tonji di o yuu te tin. Zezi ηwaani mu dí wəli daani dí tɔŋa, ni noonu yira na jigi pɔɔrim dwi təri təri yi ya tɔŋi titɔŋi didua te tin. Wuntu mu zəni dɔbam yi dí ve yigə We cwəŋə kam wɔni ni We na lagi te tin.

20 Abam na se Zezi Kriisi tin, ku

nyɔ di á tɔgi did-o á ti mu te. Kuntu ηwaani lugu baŋa wubɔŋ-yɔɔru tim daa ba jigi dam abam baŋa ni. Bɛɛ mu yi á nan ta ki nɔneeni á yi lugu baŋa nyim mu te? 21 Bɛɛ mu yi á se cullu tilɔ na bri ni yi kwe kuntu naa yi ta n di kuntu naa yi dwe kuntu tin? 22 Cullu tim kuntu nan wɔra wəenu tilɔ na wɔ ba ti cɔgi tin ηwaani mu. Cullu tilɔ ba na bri abam kuntu donj tin yi nabiinə wubɔŋa mu. Ti wɔ nunji We te. 23 Wəenu tim kuntu nyɔ ni swan mu ba na mai ba titi wubɔŋa ba ma zuli-ti. Ba ma tu ba titi yi ba bɛɛsi ba yira. Cullu tim kuntu yi nɔneeni ti jigi kuri mu te, ti nan yi kafe mu. Ti wari ti wəli noona si ba ja ba titi di wo-zoona yalɔ ba fra na zɔuri tin.

3

1 Abam na ne We ηwi-duŋa kam tin, ku nyɔ di á tɔgi di Zezi Kriisi mu á joori á bi á yagi tɔonɔ. Kuntu ηwaani, pa-na We-sɔŋo wəenu tim taa jigi fra di abam, si dáani mu Zezi Kriisi je Baŋa-We jazim ni. 2 Pa-na á wubɔŋa tiini ya zɔ We-sɔŋo wo-laaru tim, si ku yi taa yi lugu baŋa wo-yɔɔru tim. 3 Abam na yagi lwarim cwəŋə tin, ku nyɔ di á tigi mu te, yi á laan na ηwi-duŋa di Zezi Kriisi, yi á ηwta kam səgi We tee ni. 4 Abam ηwta kam ciga ciga mu yi Zezi Kriisi. Kuntu ηwaani, o na joori o ba o bri o titi jaja di o paari-zulə yam, abam di wɔ tɔgi did-o á na paari-zulə.

We ηwi-duŋa kam na yi te tin

5 Abam nan manji si á lɔ lugu baŋa wubɔŋ-lwaanu tim mu á bɔcara ni, si á yi zari á se-ti. Ku na yi boorim naa wo-zoona kikiə naa ka-laga, naa ku na yi á fra na zɔuri wo-yɔɔru tilɔ tin, naa á na pa á yi sui wəenu tilɔ tin, á yi se wubɔŋa yam kuntu donj. Nmu na pai n yi sui wəenu, ku bri ni

n pai tuntu mu zulə yi n daari We n yagi. ⁶ Wo-balwaarv tuntu nwaani mu We bani wó zani [di nabiinə balu maama na vin DI ni tun]. ⁷ Abam di nwiə kam maama deen yi kuntu mu. ⁸ Ku daari lele kuntu, á manj si á li wo-balwaarv tum kuntu maama mu á bicara ni. Ku na yi ban-zoŋo di ka-culi-daani di pu-sija. Á yi taá twi nɔɔna. Á yi taá mai á niə á nɔɔni wo-zoɔna nwe. ⁹ Á yi zani á fo vwan á pa daani. Beɲwaani abam yagi á nwi-donj kam di ka kikiə maama, ¹⁰ yi á laan daari á jigi nwi-donja mu. We mu pe abam nwi-donja kam kuntu. DI maa kwe-ka si ka taa nyi di DI titi nwiə, si á wani á foŋi á lwarɪ DI na yi te tun. ¹¹ Kuntu nwaani, balu na jigi We nwi-donja kam tun, kampwara daa təri ba wɔni. Zwifə di dwi-ge tiinə maama yi bidwi mu. Balu na goni ba bəkəri di balu na wɔ goni tun maama yi bidwi mu. Balu yi na wɔ pɔuri di balu ba na ba nigi tun, ku wəli di gambe di balu na te ba titi tun maama yi bidwi mu. Ba maama wura Zezi Krisi nwaani mu, yi o nwi di ba maama.

¹² We mu kuri abam si á taá yi DI nɔɔna, yi DI soe abam. Kuntu nwaani, taá jigi-na da-nwanja, si á taá ki-da lanyirani. Taá tu-na á titi da-tee ni, si á taá jigi wɔ-bono di wɔ-zuru. ¹³ Á taá jigi-na wɔ-zuru da-nwaani. Abam wɔlu na jigi jɔv di o donj, si á yagi á ma ce daani, ni dí Yuutu Zezi na yagi á lwarim o ma ce abam te tun. ¹⁴ Kulv na dwe maama tun, taá soe-na daani, si ku pa á wani á taá jigi ni didba lanyirani. ¹⁵ Pa-na wɔ-zuru kulv Zezi Krisi na pe abam tun taa te á wɔbɔnja maama. Beɲwaani We kuri abam si á ji woŋo didba mu, si á taá jigi wɔ-zuru kuntu donj. Manja maama si á taá ki We le. ¹⁶ Pa-na Zezi Krisi taani dum tiini di zɔ á bicara, si á

taá mai swan yalv We na pe abam tun á kwe daani, si á daari á taá kaani daani. Taá leeni-na We ləŋ-nwi di We tiə le di We Joro kum na pe abam le silv tun. Á taá leeni kuntu á zuli We, si á taá ki DI le. ¹⁷ Woŋo kulv maama abam na wó ki tun, ku na yi á ni-nwanja naa á juna titunji, si á pa ku taa yi dí Yuutu Zezi yiri nwaani, si á daari á taá ki dí Ko We le Zezi Krisi nwaani.

Nɔɔnu maama na manj si o taa nwi te nwi-donja kam wɔni tun

¹⁸ Kaana-ba, á manj si á taá se á banna, beɲwaani kuntu yi woŋo kulv na manj di dí Yuutu Zezi wɔbɔnja tun mu.

¹⁹ Ku daari kan-banna-ba, á di manj si á taá soe á kaana, si á yi taá ki cia di ba.

²⁰ Biə-ba, á na se dí Yuutu Zezi tun, ku manj si á se á tiinə ni woŋo maama wɔni, si kuntu mu yi woŋo kulv na poli We wɔ tun.

²¹ Ku daari abam balu na yi biə kwə tun, á yi taá tiini á fi-ba, si kuntu wó pa ba wɔwɔ cɔgi yi ba ga baari.

²² Ku na yi abam balu na yi gambe tun, á taá tunj á togi á yum tiinə wɔbɔnja woŋo maama wɔni. Ku nan dai ba na zigi ba nii abam manja kalv yirani tun mu á wó ki kuntu si ba tee abam. Nan taá tunj-na di á wɔ maama, á na kwarɪ dí Yuutu wɔm tun nwaani. ²³ Woŋo kulv maama á na wó tunj tun, á taá tunj di á wɔ maama. Pa-na á na ki te tun taa yi dí Yuutu wɔm nwaani, si ku taa dai nabiinə nwaani. ²⁴ Beɲwaani abam ye ni dí Yuutu Zezi Krisi wó pa abam pɛeri dilv o na tinj si o pa o nɔɔna bam We-sɔŋo ni tun. Wɔntv mu yi á yuutu wɔlv á na tunj á pa-o tun. ²⁵ Ku daari wɔlv maama na ki balɔɔ tun wó jonj balɔɔ nwiwɔv mu, si ku manj di o titunja yam na yi te tun. We nan

tɔgi cɪga mu DI maɪ DI di nabiinɔ taani, si DI ba kuri noona daani.

4

¹ Ku daari abam balu na yi gambe sum yum tiinɔ tun, á taá ki cɪga di kulɔ na manɪ tun di ba. Á nan taá ye ni abam di jɪgi yuutu o na te abam We-sɔŋɔ ni.

² Á tiini á kwaanɪ á taá loori We, si á ci á titi lanyirani, si á taá ki DI le. ³ Á nan taá loori We á pa dibam di, si DI pa dí na cwɔŋɔ dí taá tooɪ Zezi Krisi cɪga kalu na sɛgi tun kwɛrɛ dí bri noona. Ku nan yi amɔ na tooɪ Zezi kwɛrɛ kam tun nɔwaanɪ mu pe a wɔ puuna digɛ ni. ⁴ Loori-na We á pa-ni, si a wani a pa noona lwarɪ cɪga kam kuntu maama fast. Mu titɔni dilɔ We na pe amɔ si a tɔni tun.

⁵ Á cu-na á titi di á na nɔwi te di balu na ba tɔgi Zezi tun titari ni, á taá ki lanyirani si ba yi na á wolonɔ. We na pe abam pwɛlɛ si á ki kulɔ, si á pa ku ja kuri lanyirani. ⁶ Pa-na á ni-taani taa lana, si di taa jɪgi ywɛni, si á daari á taá ye á na wú lɛri noonu maama taani te tun.

Tiim kwɛrɛ

⁷ A lagɪ a tɔni dí ko-bu-sono Tisiki si o ba abam te. Wuntu mu yi wulɔ na tɔni o pa dí Yuutu Zezi di cɪga tun. Dibam maama wɛli daani mu dí tɔni dí pai dí Yuutu wum. ⁸ Amɔ yɔɔri a tɔni-o si o ba o ta amɔ labari maama na yi te tun o bri abam, si á bicara pɛni tɪga ni di á na wú lwarɪ dibam wɔŋo na yi te tun. ⁹ Dibam ko-bu-sono Onisim di wú tɔgi o ba. Wuntu nuɔi abam kɔɔ kum wuntɪ mu, yi o tɔgi Zezi di cɪga. Bantu bale mu wú ta wɔŋo kulɔ maama na wura ku ki yo seeni tun ba bri abam.

¹⁰ Arisariki wulɔ na tɔgi o wɔ puuna digɛ ni di amɔ tun jɔɔni abam. Mariki wulɔ na yi Banabasi curɔ tun di jɔɔni abam.

Abam manɪ á jɔni ni ni, o na tuɛ, á wú jeer-o lanyirani. ¹¹ Zusitu wulɔ yiri didonɔ na yi Zezi tun di jɔɔni abam. Ku na yi Zwifɛ balu na tu ba sɛ Zezi tun, noona bantu bato yirani mu yi balu na tɔgi ba tɔni We paari dum titɔni ba wɛli amɔ tun. Ba tiini ba pai a wɔ zurɛ.

¹² Epafraɪ wulɔ na nuɔi abam kɔɔ kum wuntɪ yi o tɔni o pa Zezi Krisi tun di jɔɔni abam. O kwaanɪ o loori We mu manɔ maama o pa abam, si á wani á zɪgi kɛŋkɛŋ di baari, si á wubɔni bi di We cwɔŋɔ kam tɔgum, si á taá ki DI wubɔni na lagɪ kulɔ maama tun. ¹³ Amɔ titi wú wani a ta a bri abam ni o sunɪ o tiini o tɔni o wɛli abam, ku wɛli di noona balu na zɔɔri Lawodise di Yirapolisi ni tun.

¹⁴ Dibam badonɔ-sono Luki wulɔ na yi dɔgita tu tun didaani Demasi di jɔɔni abam.

¹⁵ Jɔɔni-na dí ko-biɛ balu na tɔgi Zezi yi ba zɔɔri Lawodise ni tun á pa dibam, ku wɛli di Nimfa di Zezi kɔɔ kulɔ na yɛni ku jeeri daani o sɔŋɔ ni tun.

¹⁶ Abam na jɔni amɔ tɔnɔ kum yi á na karimi á ti, si á laan pa-ku Zezi kɔɔ kulɔ na zɔɔri Lawodise ni tun, si ba di karimi. Ku daari si abam di jɔni amɔ tɔnɔ kɔɔni bantu di tee ni á di karimi.

¹⁷ Ta-na á bri Arisipi si o kwaanɪ o tɔni titɔni dilɔ dí Yuutu Zezi na pe-o si o tɔni tun o ti.

¹⁸ Amɔ Pooli mu jɔɔni abam. A titi laan mu puɔni tintu di a jɔni. Á yi zanɪ á swe a na wɔ puuna digɛ ni tun ni ni.

Wɛ wú pa abam yu-yonɔ.

**Dayigə tɔnɔ kɔlɔ Pooli
na pɔpɔni o pa
TESALONIKI TIINƏ
tɔn
Dayigə tɔnɔ kɔlɔ
Pooli na pɔpɔni o
pa Tesaloniki tiinə
tɔn na brɪ dɪbɔm
kɔlɔ tɔn mɔ tɔntɔ**

Tesaloniki ya yɪ Masɪdɔvɔni pɔ-
tɔv mɔ. Mɔŋa kam Pooli na nuŋi
Filipi nɪ tɔn, o ve dɔani mɔ o puli
Wɛ tɪtɔŋa yam. Kɔ nan wɔ daani,
yɪ kɔ ba kɔ jɪ fɪfɔn sɪ o duri o
nuŋi Tesaloniki nɪ, Zwifə badaara
na jɪgɪ wɔ-gɔv did-o tɔn ŋwaani
(Tɪtɔŋa Tɔnɔ 17:1-10).

Kɔ kwaga nɪ, Pooli na wɔ
Korentɪ nɪ tɔn, Timoti wɔlɔ na tɔgɪ
did-o o tɔŋi Wɛ tɪtɔŋa tɔn tu o te,
yɪ o brɪ-o Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ
Tesaloniki tɔn labaari na yɪ te tɔn.
Kɔntɔ mɔ Pooli pɔpɔni o dayigə
tɔnɔ kɔm o pa-ba.

Pooli de yigə o kɪ Wɛ le mɔ, o
na ni nɪ ba ta jɪgɪ wɔ-dɪdɔva dɪ
Zezi yɪ ba jɪgɪ da-sono tɔn ŋwaani
(pɔɔrɪm 1).

O laan ma guli-ba o na tɔŋi ba
tɪtari nɪ te tɔn, dɪ o na lagɪ sɪ o
joori o na-ba te tɔn (pɔɔrɪm 2-3).

O ma pa ba na baari sɪ ba taa ve
yigə Wɛ cwəŋə kam wɔntɪ dɪ wɔ-
pɔŋo (4:1-12).

O daari o ləri bwɪə yalɔ ba na
bwe-o twa biim laŋa nɪ, dɪ Zezi na
wɔ joori o ba dɪ paari-zulə te tɔn
laŋa nɪ dɪ (4:13—5:11).

O ta ma kwe-ba dɪ kwɪə yadaara
o ma guri o tɔnɔ kɔm (5:12-28).

Tɔnɔ kɔntɔ zəni balɔ maama na
liə lɔgɔ tiim ŋwaani tɔn mɔ. Kɔ
brɪ nɪ Wɛ nɔɔna mɔŋi sɪ ba kɪ ba
wɔ-dɪdɔva mɔ dɪ Wɛ, sɪ ba daari
ba taa ve yigə ba tɔŋi dɪ wɔ-zuru
sɪ ba taa cəgi Zezi tum dɪm.

¹ Amɔ Pooli dɪdaani Silasɪ dɪ
Timoti mɔ pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ sɪ
dɪ pa abam Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ
Tesaloniki nɪ yɪ á yɪ dɪ Ko Baŋa-
Wɛ dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi nɔɔna
tɔn.

Wɛ wɔ pa abam yazurə dɪ yu-
yɔŋo.

*Tesaloniki tiinə na tɔgɪ Wɛ te
tɔn*

² Mɔŋa maama dɪ yəni dɪ kɪ Wɛ
le mɔ abam maama ŋwaani, yɪ
dɪ kwəri dɪ loori-Dɪ dɪ pa abam.

³ Dɪ na wɔ dɪ Ko Wɛ yigə nɪ, dɪ
yəni dɪ guli abam na kɪ á wɔ-
dɪdɔva dɪ Zezi Krisi yɪ kɔ paɪ á tɔŋi
lanyiranɪ te tɔn mɔ, dɪ guli abam
sono kɔm na paɪ á tiini á tɔŋi te
tɔn. Á na jɪgɪ tɔna dɪ dɪ Yuutu Zezi
Krisi tɔn mɔ paɪ á zɪgɪ kəŋkəŋ.

⁴ Dɪ ko-biə-ba, dɪ ye nɪ Wɛ mɔ
soe abam yɪ Dɪ kuri abam sɪ á
taá yɪ Dɪ nɔɔna. ⁵ Bɛŋwaani,
dɪbɔm deen na tɔ dɪ tɔɔlɪ Wɛ
kwər-ywəŋə kam dɪ brɪ abam tɔn,
kɔ daɪ dɪ ni-taani má. Wɛ dam
dɪm mɔ wɔ dɪbɔm tee nɪ dɪ Dɪ
Joro kɔm, yɪ dɪ brɪ Wɛ cɪga kam
dɪ dɪ wɔ maama, Dɪbɔm deen na
wɔ á tee nɪ tɔn, á ne dɪbɔm na yɪ
tɪte sɪ kɔ ma zəni abam.

⁶ Abam lwəni dɪbɔm dɪ dɪ Yuutu
wɔm na kɪ te tɔn. Á na jonɪ Wɛ
kwər-ywəŋə kam tɔn, kɔ pe á na
yaara zanzan. Á nan ta jonɪ-ka
dɪ wɔpolo Wɛ Joro kɔm na zəni
abam tɔn ŋwaani. ⁷ Kɔ ma pa
á jɪgɪ nyɪnyɔgɔ kɔlɔ na lamma
tɔn, sɪ Zezi nɔɔna balɔ maama na
zɔvɪ Masɪdɔvɔni tiini dɪm nɪ dɪ
Akayi tiini dɪm nɪ tɔn dɪ lwəni
abam. ⁸ Bɛŋwaani, abam na tɔɔlɪ
dɪ Yuutu wɔm kwərə kam á brɪ
nɔɔna te tɔn, ka jagɪ Masɪdɔvɔni
dɪ Akayi nɪ ka gaalɪ ka ke ka
yɪ je maama, yɪ nɔɔna maama
lwarɪ á na kɪ á wɔ-dɪdɔva dɪ Wɛ
te. Mɔ kɔ kuri kɔ daa daɪ fɪfɔn
sɪ dɪ ta kɔlɔkɔlɔ kantɔ laŋa nɪ.

⁹ Bɛŋwaani nɔɔna bam maama
te á na jeeri dɪbɔm lanyiranɪ te
mɔŋa kalɔ dɪ na tu abam te tɔn, dɪ

á na yagi jwə̀nə kaanum yi á daari á togi Wε, si á laan taá tɔ̀ɲi á pa Wε dɔ̀b na yi cɔ̀ga tu di ɲwɪa tu te tɪn, ¹⁰yi á kwəri á cəgi Dɪ Bu wɔ̀m tum dɪm. Wε bi-o Dɪ pa o yagi tɔ̀ntu mu, yi oó zɪgi Wε-sɔ̀ɲo ni o ba lɔ̀gv baɲa. Wɔ̀ntu mu yi Zezi wɔ̀b na wó vrɪ dɔ̀bam Wε ban-zɔ̀ɲo kɔ̀b na wó ba nɔ̀ɔna baɲa ni ba lwarum ɲwaanɪ tɪn wɔ̀ntu.

2

Pooli na wə̀li Tesaloniki tiinə te tɪn

¹ Dɪ ko-biə-ba, abam tɪtɪ ye lanyiranɪ ni, dí na tu abam te tɪn, ku dai kafɛ. ² Abam ye ba na maɲi ba beesɪ dɔ̀bam yi ba twɪ dɔ̀bam te Filipi ni yi dí laan ba abam te tɪn. Nɔ̀ɔna deen kwaanɪ si ba cɪ dɔ̀bam cwə̀ɲə. Nan di ku di, dí Tu Wε pɛ dɔ̀bam pu-dɪa si dí tɔ̀ɔɪ Dɪ kwər-ywə̀ɲə kam dí brɪ abam di baari. ³ Kwɪə yalɔ̀ dí na yə̀ni dí kwe abam tɪn, ku dai di tusim, naa dí jɪgi wɔ̀bɔ̀ɲ-balwaarɔ̀ mu. Ku nan dai swan mu dí kɪa, si dí ma dí ganɪ abam. ⁴ Awɔ. Dɔ̀bam yə̀ni dí ɲɔ̀ɔni ni Wε na lagɪ te tɪn mu, beɲwaanɪ dɪntu mu kuri dɔ̀bam yi Dɪ kwe Dɪ kwər-ywə̀ɲə kam Dɪ kɪ dí jɪɲa ni. Dɔ̀bam na ɲɔ̀ɔni te tɪn, ku dai si dí ma dí poli nabiinə wɔ̀rɔ, ku yi si dí pa Wε dɔ̀b na maɲi dɔ̀bam bɪcara Dɪ nii tɪn wɔ̀ mu poli. ⁵ Á ye lanyiranɪ ni dí wɔ̀ tu dí ɲɔ̀ɔni ni-sɔ̀ɲi ɲwaɲa di abam. Dí nan wɔ̀ ɲɔ̀ɔni bitar-kamunə si dí ma pri nɔ̀ɔna swan, si dí jonɪ wə̀ənu ba tee ni. Wε ye ni dɔ̀bam na tagɪ kɔ̀b tɪn yi cɔ̀ga mu. ⁶ Ku na yi abam naa nɔ̀ɔnu wɔ̀b maama di, dí wɔ̀ kɪ dí wɔ̀bɔ̀ɲa ni si nabiinə taa zuli dɔ̀bam.

⁷ Dí na yi Zezi Krisi tɪntɔ̀ɲa tɪn, dí ya jɪgi cwə̀ɲə si dí pa á taá nii dɔ̀bam ni nɔ̀n-kamunə te. Dí nan wɔ̀ kɪ kɔ̀ntu. Dí deen tu dí tɪtɪ mu ni biə te, yi dí laan nii abam lanyiranɪ ni kaanɪ na jɪgi o biə

o nii te tɪn. ⁸ Dí na tiini dí soe abam tɪn, dí se si dí kwe Wε kwər-ywə̀ɲə kam dí maɲi dí brɪ abam, yi dí kwe dí ɲwɪa maama di mu dí wə̀li da dí pa abam, á na tiini á tigi dí wɔ̀bɔ̀ɲa ni tɪn ɲwaanɪ.

⁹ Dí ko-biə-ba, abam wó wanɪ á guli dɔ̀bam deen na tɔ̀ɲi dí bwə̀ni zanzan abam ɲwaanɪ te maɲa kalɔ̀ dí na wɔ̀ra dí tɔ̀ɔɪ Wε kwər-ywə̀ɲə kam dí brɪ abam tɪn. Dí deen ba lagɪ si dí yaari abam di finfin di. Kɔ̀ntu ɲwaanɪ mu dí ta yə̀ni dí tiini dí tɔ̀ɲi wɪa di tɪtɪ maama si dí ma na dí ni-wɔ̀diu. ¹⁰ Dí deen togi cwə̀ɲə mu di wɔ̀-ponɔ abam balɔ̀ na se Zezi Krisi tɪn tɪtarɪ ni, yi dí tɪtɔ̀ɲa maama jɪgi cɔ̀ga, yi dí wɔ̀ jaanɪ kɔ̀bɔ̀kɔ̀b dí cəgi. Abam wó wanɪ á ta ni ku yi cɔ̀ga mu. Wε di nan ye ni ku yi cɔ̀ga mu. ¹¹ Á ye ni dí deen jɪgi abam maama di jɪ sɪle mu, ni ko na yə̀ni o jɪgi o biə te tɪn. ¹² Dí kwe abam di kwɪə yalɔ̀ na paɪ á bɪcara zurə tɪn mu. Dí ma daari dí tiini dí kaanɪ abam, si á taá togi Wε cwə̀ɲə si ku maɲi di Wε na lagɪ te tɪn. Beɲwaanɪ Wε mu kuri abam si á zɔ̀ Dɪ paari dɪm wɔ̀ si á na paari-zulə Dɪ tee ni.

¹³ Dí na jaanɪ Wε kwər-ywə̀ɲə kam dí ba dí tɔ̀ɔɪ dí brɪ abam tɪn, á se yi á jonɪ-ka lanyiranɪ. Kɔ̀ntu ɲwaanɪ mu dí kɪ Wε le maɲa maama abam ɲwaanɪ. Á se ni ku yi Wε kwərə mu si ku dai nabiinə nyum. Ku yi cɔ̀ga, kwər-ywə̀ɲə kam sɪntɪ ka yi Wε kwərə mu, yi ka sənɪ abam balɔ̀ na se Zezi tɪn wɔ̀bɔ̀ɲa di dam.

¹⁴ Dí ko-biə-ba, abam na ne yaara yalɔ̀ tɪn, Zezi kə̀gɔ kɔ̀b na wɔ̀ Zude tɪntɪ dɪm ni tɪn di ne yaara yantɔ̀ doɲ mu. Abam dwi tiinə bam yaari abam nɪɲɛnɪ Zwifə bam di na yaari Zwifə balɔ̀ na se Zezi te tɪn mu. ¹⁵ Ku nan yi Zwifə bam kɔ̀ntu mu gv di Yuutu Zezi di faɲa faɲa Wε niɲonɲə bam, yi ba kwəri ba beesɪ dɔ̀bam di. Ba

maa pai We wu cɔɔɔɔ dɪ ba, yɪ ba yɪ nɔɔɔna maama dɔna. ¹⁶ Ba dɛɛn kwaani sɪ ba cɪ dɪbam, sɪ dɪ yɪ tɔɔɔɔ We kwɛrɛ kam dɪ brɪ dwɪgɛ tiinɛ sɪ ba na vrɪm ba lwarɪm wɔnɪ. Ba na vɪn We kwɛrɛ kam kɔntɔ tɪn, kɔ ma pa ba na kɪ kɛmbalwaarɔ tɪlɔ maɲa maama tɪn fɔɔɔɔ tɪ pulɪ tɪ wɛlɪ da. We banzɔɔɔ kɔm laan nan tu ba banja.

Pooli na lagɪ sɪ o joori o na Tesaloniki tiinɛ bam te tɪn

¹⁷ Dɪ ko-biɛ-ba, dɪ na pɔɔɔɔ dɪ abam maɲa fɪnfɪn yɪranɪ tɪn, kɔ daɪ nɪ dɪ wɔbɔɲa mɔ pɔɔɔɔ daanɪ, kɔ yɪ dɪ yɪɔ na warɪ ya na daanɪ tɪn mɔ. Abam fra tiini ya jɪɔ dɪbam, yɪ dɪ kwaani sɪ dɪ joori dɪ na abam. ¹⁸ Dɪ ma lagɪ sɪ dɪ ba abam te. Amɔ Pooli ya kwaani sɪ a ba abam te, kɔ daɪ kuni bɪdwɪ yɪranɪ. Kɔ nan yɪ sɔtaanɪ mɔ cɪɔɔ dɪbam. ¹⁹ Kɔ yɪ abam wɔbɔɲa mɔ tiini ya jɪɔ dɪbam. Kɔ yɪ abam ɲwaanɪ mɔ dɪ jɪɔ tɪna We tee nɪ dɪ wɔpɔlo. Dɪ Yuutu Zezi na joori o ba, dɪ wɔ taa jɪɔ wɔpɔlo dɪ na wɔ wanɪ dɪ brɪ nɪ abam dɛ dɪbam jɪɲa á na vrɪm tɪn ɲwaanɪ. ²⁰ Kɔ yɪ cɪɔɔ mɔ, abam mɔ sɪnɪ á pai dɪbam na zulɛ dɪ wɔpɔlo.

3

¹⁻² Dɪbam na warɪ sɪ dɪ na daanɪ yɪ abam fra tiini ya jɪɔ dɪbam kɔ ja gaalɪ tɪn mɔ pɛ dɪbam lɪ wɔbɔɲa sɪ dɪ tɔɲɪ dɪ ko-bu Timoti sɪ o ba abam te, sɪ dɪbam tɪtɪ daanɪ dɪ maɲɪ Ateɛnɪ nɪ. Wɔntɔ mɔ yɪ wɔlɔ na tɔɔɔɔ dɪ dɪbam o tɔɲɪ We tɪtɔɲa yam yɪ o tɔɔɔɔ Zezi Krisi kwɛrɛ-ywɛɲɛ kam tɪn. Dɪ tɔɲ-o abam tee nɪ sɪ o ba o wɛlɪ abam, sɪ á na dam dɪ baarɪ á taá tɔɔɔ Zezi dɪ á wɔ maama, ³ sɪ yaara yalɔ á na nɛ tɪn yɪ pa á wɔlɔwɔlɔ joori kwaga. Abam tɪtɪ maɲɪ á ye nɪ dɪbam maɲɪ sɪ dɪ na yaara yam kɔntɔ dɔɲ mɔ. ⁴ Dɪbam dɛɛn ta na wɔ abam tee nɪ maɲa kalɔ tɪn, dɪ maɲɪ dɪ ta dɪ brɪ abam nɪ nɔɔɔna

wɔ bɛɛstɪ dɪbam. Kɔ nan sɪnɪ kɔ kɪ nɪ abam na maɲɪ á ye kɔ nɪ nɪ te tɪn. ⁵ Abam liɛ na tiini ya jɪɔ-nɪ tɪn mɔ pɛ a tɔɲɪ Timoti abam tee nɪ, sɪ o ba o nii á daa ta tɔɔɔ Zezi dɪ á wɔ maama na, a na kwarɪ fɔbɔnɪ sɪ sɔtaanɪ wɔ zɪɔɔ dɪ ba dɪ ganɪ abam sɪ á ywɛrɪ We cwɛɲɛ nɪ sɪ kɔ pa dɪ tɪtɔɲa yam maama jɪ kafe tɪn ɲwaanɪ.

⁶ Lele kɔntɔ, Timoti laan joori o ba dɪbam te, yɪ o pa dɪ wɔbɔɲa pɛnɪ tɪga nɪ. O tagɪ o wɪ, á ta tɔɔɔ Zezi dɪ á wɔ maama dɪ sono. O daa ta tagɪ o wɪ, á tiini á jɪɔ dɪbam wɔbɔɲa dɪ wɔpɔlo, yɪ á lagɪ sɪ á na dɪbam nɪ dɪbam dɪ na lagɪ sɪ dɪ na abam te tɪn.

⁷ Dɪ ko-biɛ-ba, dɪ na nɪ nɪ á tɔɔɔ Zezi dɪ á wɔ maama tɪn, kɔ pɛ dɪ bɪcara pɛnɪ tɪga nɪ, yɪ dɪ na baarɪ dɪ yaara dɪ dɪ cana yam maama wɔnɪ. ⁸ Lele kɔntɔ, dɪ laan ɲwɪ dɪ wɔpɔlo á na zɪɔɔ kɛɲkɛɲ dɪ Yuutu wɔm tɔɔɔɔ dɪm wɔnɪ tɪn ɲwaanɪ. ⁹ Dɪ bá wanɪ dɪ kɪ dɪ Tu We le dɪ ti abam ɲwaanɪ, dɪdaanɪ dɪ na nɛ wɔpɔlo kulɔ zanzan Dɪ yɪgɛ nɪ abam ɲwaanɪ tɪn. ¹⁰ Maɲa maama wɪa dɪ tɪtɪ dɪ yɛnɪ dɪ loori We dɪ dɪ wɔ maama mɔ, sɪ Dɪ pa dɪ wanɪ dɪ na daanɪ, sɪ dɪ fɔɔɔ dɪ brɪ kulɔ daa ta na muri abam tɪn, sɪ á wanɪ á fɔɔɔ á taá tɔɔɔ Zezi dɪ á wɔ maama.

¹¹ Dɪ Ko We dɪ dɪ Yuutu Zezi nan wɔ pa dɪbam cwɛɲɛ sɪ dɪ ba dɪ na abam. ¹² Dɪ Yuutu wɔm wɔ pa á sono kɔm pulɪ zanzan kɔ ja gaalɪ, sɪ á taá soe á donnɛ dɪ nɔɔɔna maama lanyɪranɪ, nɪ dɪbam dɪ na soe abam te tɪn. ¹³ Kɔntɔ, oó pa á bɪcara kɪ dam, sɪ á taá jɪɔ wɔpɔɲo fasɪ dɪ Ko We yɪgɛ nɪ maɲa kalɔ dɪ Yuutu Zezi na wɔ joori o ba dɪ o kɔɔɔ kɔm maama tɪn.

4

Dɪ na wɔ taá yɪ tɪte sɪ kɔ poli We wɔ tɪn

1 Dí ko-biə-ba, kulv na daaru tɪn, dí loori abam dí Yuutu Zezi ŋwaani sɪ á da cwəŋə sɪ kʊ poli Wɛ wʊ. Dí maŋɪ dí brɪ abam cwəŋə kam kʊntʊ, yɪ á tɔɡɪ-ka dɪ zɪm maama. Dí nan ta tiini dí loori abam sɪ á kwaani sɪ kʊ dwəni á na maŋɪ á kɪ te tɪn. 2 Abam ye wəənu tɪlv dí na brɪ abam yɪ tɪ yɪ dí Yuutu Zezi nyɪm tɪn. 3 Wɛ na lagɪ sɪ á taá yɪ te tɪn mu tɪntʊ: Dɪ lagɪ sɪ á taá jɪɡɪ wʊ-pɔŋo mu Dɪ yigə nɪ, sɪ á yɪ taá boorə. 4 Abam nɔɔnʊ maama maŋɪ sɪ o lwarɪ, o na wʊ ja o tɪtɪ tɛ sɪ o ma dɪ o kaani sɪ kʊ taa jɪɡɪ zulə yɪ digiru təri kʊ wʊntɪ tɪn. 5 Á nan yɪ pa boorim wʊbʊŋa wani abam, nɪ nɔɔna balʊ na yəri Wɛ tɪn. 6 Kadiri laŋa nɪ, nɔɔn-nɔɔnʊ yɪ zanɪ o kɪ kulv na wʊ cɔɡɪ o ko-bu wʊ tɪn, naa o jonɪ kulv na yɪ o ko-bu nyɪm tɪn. Dí maŋɪ dí kaani abam lanyirani nɪ, nɔɔnʊ na kɪ wʊ-zɔɔna yantʊ doŋ, dí Yuutu wʊm wʊ pa o na cam. 7 Wɛ na kuri dɪbam sɪ dí taá tɔɡɪ-Dɪ tɪn, kʊ dai sɪ dí taá kɪ wʊ-zɔɔna. Dɪ nan kuri dɪbam sɪ dí taá jɪɡɪ wʊ-pɔŋo mu Dɪ yigə nɪ. 8 Kʊntʊ ŋwaani, nɔɔnʊ wʊlv na vɪn dí na brɪ kulv tɪn, kʊ dai nabiinə mu o via, kʊ yɪ Wɛ dilʊ na kɪ Dɪ Joro kʊm abam bɪcara nɪ tɪn mu o via. 9 Kʊ nan na yɪ á na wʊ ta soe á ko-biə te tɪn, kʊ daa dai fɪfɪvɪn sɪ dí pʊpʊnɪ dí brɪ abam. Wɛ tɪtɪ maŋɪ Dɪ brɪ abam á na wʊ ta soe daani te. 10 Kʊ yɪ cɪɡa mu, á sɪvɪn á soe á ko-biə balʊ maama na zʊvri Masɪdʊvani tɪvɪn dɪm nɪ tɪn. Dí ko-biə-ba, dí nan ta loori abam sɪ á tiini á taá soe daani kʊ dwəni faŋa. 11 Kwaani-na sɪ á taá zʊvri daani dɪ wʊ-zuru. Á taá nii á tɪtɪ baŋa nɪ. Nɔɔnʊ maama kwaani o tʊŋɪ sɪ o na o ni-wʊdiu, nɪ dí na maŋɪ dí ta abam te tɪn. 12 Kʊntʊ mu wʊ pa balʊ na dai Zezi kɔɡɔ kʊm nɔɔna tɪn taa nɪɡɪ abam lanyirani, yɪ kʊv pa á daa

bá tɪɡɪ nɔɔn-nɔɔnʊ.

Dí Yuutu wʊm na wʊ joori o ba te tɪn

13 Dí ko-biə-ba, kʊ na yɪ nɔɔna balʊ na tɪɡɪ tɪn, dí lagɪ sɪ á lwarɪ cɪɡa mu sɪ á daa yɪ taá bwɛa, sɪ á wʊ daa yɪ cɔɡɪ tʊvɪn ŋwaani, nɪ balʊ na yəri Wɛ tɪn na ba jɪɡɪ tɪna te tɪn. 14 Dɪbam se nɪ Zezi tɪɡɪ mu, yɪ o laan joori o bi o yagɪ tʊvɪn. Kʊntʊ ŋwaani, kʊ na yɪ balʊ na se-o yɪ ba tɪ tɪn, dí ye nɪ Wɛ wʊ pa ba taa wʊ Zezi tee nɪ.

15 Bɛŋwaani dí na brɪ abam kulv tɪn yɪ dí Yuutu wʊm kwərə mu. Dɛ dɪm dí Yuutu Zezi na wʊ joori o ba tɪn, dɪbam balʊ na daaru lʊɡv baŋa nɪ yɪ dí ta ŋwɪ tɪn bá loori balʊ na maŋɪ ba tɪ tɪn Wɛ tee nɪ. 16 Dí wʊ ba dí ni kwərə na bagɪ weyuu nɪ, dɪ malesɪ pɛ wʊm kwərə, dɪdaani Wɛ nabɔn-zɔŋɔ kʊm wʊm, yɪ dí Yuutu wʊm tɪtɪ zɪɡɪ weyuu nɪ o tu. Balʊ na se Zezi Krisi yɪ ba tɪ tɪn wʊ da yigə ba bi ba yagɪ tʊvɪn. 17 Wɛ laan wʊ pa dɪbam balʊ na daaru yɪ dí daa ta ŋwɪ tɪn la daani dɪ bantʊ, yɪ Dɪ zəŋɪ dɪbam kʊnkʊwənu wʊntɪ sɪ dí vu dí jeeri dí Yuutu wʊm weyuu nɪ. Kʊntʊ, dí wʊ ta wʊ dí Yuutu wʊm tee nɪ maŋa maama.

18 Kʊntʊ ŋwaani, á taá mai cɪɡa kam kʊntʊ á kwe daani, sɪ á bɪcara taa tigi jəɡə dɪdʊa.

5

Dí na wʊ ta cv dí tɪtɪ te sɪ dí Yuutu wʊm laan joori o ba tɪn

1 Dí ko-biə-ba, abam daa ba taá lagɪ sɪ dí pʊpʊnɪ dí ta dí brɪ abam maŋa kalʊ wəənu tɪntʊ na wʊ kɪ tɪn. 2 Bɛŋwaani abam tɪtɪ maŋɪ á ye lanyirani nɪ dí Yuutu wʊm de dɪm lagɪ dɪ ba dɪ dari nɔɔna mu, nɪ ŋwɪtʊvɪn na yəni o ba tɪtɪ nɪ te tɪn. 3 Maŋa kalʊ nɔɔna na tɛ ba wɪ yazurə wɔra yɪ ywəəni wɔra tɪn, kantʊ maŋa kam nɪ mu cam wʊ da dɪ ba ba baŋa, yɪ ba bá lu. Kʊv

ta nyi di kaani pugə na de ka vri yi ka wəe te tin mu.

⁴ DÍ ko-biə-ba, abam nan daa təri lim wunu. Kuntu nwaani dí Yuutu wəm de dım bá ba di dari abam ni nwiwub te. ⁵ Abam maama wu We pooni wunu mu, yi á titonja maama ki wia ni jaja. Dibam dai titi noona, dí titonja di nan dai lim titonja. ⁶ Kuntu nwaani, dí yi pa doom taa jigü dibam ni balu na yəri We tin. Pa-na dí fəgi dí ci dí titi si dí yiə waari. ⁷ Titu ni mu noona yəni ba daa, yi badonnə nyo ba bugə. ⁸ Dibam nan yi wia noona mu. Ku manj si dí taá cu dí titi. Pa-na dí taá jigü wu-didba di Zezi, si dí taá soe daani. Kuntu mu wó ci dibam lwarim wunu, ni noonu na maa ve jara yi o kwe luguru gəro o le o ma ci o nyooni te tin. Pa-na dí taá jigü tina ni We wó vri dibam nwa, nüneeni noonu na kwe luguru yu-kwəli o pu si o ma kwəli o yuu jara wunu te tin. ⁹ We na kuri dibam si dí taá yi DÍ noona tin, ku dai si DÍ ban-zəŋə kum ba ku cəgi dibam. Ku nan yi si DÍ vri dibam nwa mu dí Yuutu Zezi Krisi nwaani. ¹⁰ Wuntu mu tigi dibam nwaani, si dí wani dí təgi did-o dí na nwa We tee ni. O na joori o ba, yi dí na nwi naa dí na tga, dí ta wó na nwa did-o We tee ni.

¹¹ Kuntu nwaani, á taá kwe daani si ku pa á bicara taa tigi jəgə didba, si á fəgi á zəni daani di baari ni á na manj á ki te tin.

¹² DÍ ko-biə-ba, dí nan loori abam si á taá ngü noona balu na tonj di abam yi ba nii abam banj ni yi ba kwe abam dí Yuutu Zezi cwəŋə kam wunu tin. ¹³ Á taá zuli-ba lanyirani di sono ba titonja yam nwaani. Á pa ywəni ta wu á titari ni.

¹⁴ DÍ ko-biə-ba, dí loori abam si á taá kaani yawori-nyina, si á pa balu na kwari fubni tin na baari,

si á taá zəni nabwəni,
si á taá jigü wu-zuru di noona maama.

¹⁵ Á taá yiri á titi,
si noon-noonu yi ma lwarim o joori o ma o nwi o doj lwarim.

Manj maama si á kwaani á taá ki lanyirani di á ko-biə di noona maama.

¹⁶ Á taá jigü wupolo manj maama.

¹⁷ Á taá loori We manj maama.

¹⁸ Kulb maama na kia,

si á taá ki We le.

Mu We na lagi si á taá ki te,
á na nwi di Zezi Krisi tin nwaani.

¹⁹ Yi cu-na We Joro kum titonja.

²⁰ We Joro kum na pe noonu njooni yiyiu-nwe,

á yi zanj á gooni-si.

²¹ Á nan maani-na wonjo maama á nii.

Kulb na lana tin si á se-ku.

²² Á nan fəgi á ci á titi di wu-balwaaru dwi maama.

²³ Banj-We dilu na pai noona wu-zuru tin wó pa á taá yi DÍ titi noona, si á taá jigü wu-ponjo fasi, si á nwa maama taa jigü ciga, ku na yi á yira di á jwəru di á wubonja maama. Kuntu tin, dí Yuutu Zezi Krisi na tuə, á bá ta jigü digiru We yigə ni di finfin di.

²⁴ We dilu na bəŋi abam si á taá yi DÍ noona tin yi ciga tu mu. DÍ nan wó sinu DÍ zəni abam kuntu mu.

²⁵ DÍ ko-biə-ba, á taá loori We á pa dibam di.

²⁶ Jooni-na dí ko-biə bam maama lanyirani di sono.

²⁷ A nan lagi a loori abam dí Yuutu wəm yiri nwaani si á karimi tonk kuntu á bri dí ko-biə bam maama.

²⁸ DÍ Yuutu Zezi Krisi wó pa abam yu-yonjo.

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔnɔ o pa
TESALONIKI TIINɛ
o ki bile tun
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔnɔ o pa
Tesaloniki tiinɛ o ki
bile tun na bri
dɔbam kɔlɔ tun mu
tuntu**

Maɲa kam Pooli na pɔpɔnɔ tɔnɔ kɔm kɔntɔ o pa Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ Tesaloniki nɔ tun, ba daa ta wɔ lwarɔ Zezi tum dɔm na lagɔ dɔ ki te tun fasi. Kɔntɔ ɲwaanɔ mu pe wuvugɛ jɔni ba kɔgɔ kɔm wɔnɔ. Nɔɔna badonnɛ dɛɛn bɔɲɔ nɔ Zezi tum dɔm maɲɔ dɔ ba dɔ ke mu. Badaara dɔ maa yɔn sɔ ba ta tɔɲɔ titɔɲa Zezi tum dɔm na twe tun ɲwaanɔ, yɔ ba laan daari ba kwe ba titɔ ba palɔ nɔɔna badonnɛ baɲa nɔ. Pooli laan ma pɔpɔnɔ tɔnɔ kɔm kɔntɔ o pa-ba sɔ o maa kwe-ba.

O dɛ yigɛ o ki Wɛ le ba na jɔɲɔ wɔ-dɔdɔba dɔ Wɛ yɔ ba jɔɲɔ sono tun ɲwaanɔ, yɔ o loori Wɛ sɔ ba zɔɲɔ kɛɲkɛɲ Wɛ titɔɲa yam wɔnɔ (pɔɔrɔm 1).

O laan ma kwe-ba Zezi Kriɔ tum lanɔ nɔ, o bri-ba nɔ wɔlɔ ba na bɛ nɔ kɛm-balwaarɔ tu tun maɲɔ sɔ o da yigɛ o ba mu, sɔ Kriɔ laan ba (2:1-12).

Pooli nan kwe Wɛ nɔɔna bam sɔ ba zɔɲɔ kɛɲkɛɲ Wɛ cwɛɲɛ kam wɔnɔ, dɔ lwarɔm na maɲɔ dɔ pulɔ zanzan yɔ cam yi-ba te tun dɔ, sɔ ba daari ba taa warɔ Wɛ (2:13—3:5).

O ma kaanɔ yawɔrɔ-nyɔna bam sɔ ba taa tɔɲɔ ba ma nai ba ni-wɔdiu, nɔ Pooli dɔ balɔ dɛɛn na tɔɲɔ did-o ba tɔɲɔ Wɛ titɔɲa yam tun na tɔɲɔ te tun (3:6-15).

¹ Amɔ Pooli dɔdaanɔ Silasɔ dɔ Timoti mu pɔpɔnɔ tɔnɔ kɔntɔ sɔ dɔ pa abam Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ

Tesaloniki nɔ yɔ á yɔ dí Ko Baɲa-Wɛ dɔ dí Yuutu Zezi Kriɔ nɔɔna tun.

² Dí Ko Wɛ dɔ dí Yuutu Zezi Kriɔ wɔ pa abam yazurɛ dɔ yu-yoɲo.

Tesaloniki tiinɛ na tɔɲɔ Wɛ te tun

³ Dí ko-biɛ-ba, dí maɲɔ sɔ dí ki Wɛ le maɲa maama abam ɲwaanɔ nɔnɛɛnɔ kɔ na maɲɔ te tun, bɛɲwaanɔ á ki á wɔ-dɔdɔba dɔ Zezi kɔ ja gaalɔ, yɔ á maama tiini á soe daanɔ lanyɔranɔ, yɔ á sono kɔm wɔra kɔ pulɔ zanzan. ⁴ Kɔntɔ ɲwaanɔ mu dí yɔni dí te á taanɔ dí bri Zezi kɔgɔ kɔm na wɔ jɔgɛ kalɔ maama nɔ tun, yɔ dí jɔɲɔ wɔpolo abam ɲwaanɔ. Dí te dɔ ba nɔ, nɔɔna bɛɛsɔ abam yɔ ba yaari abam zanzan, yɔ á daa ta zɔɲɔ lanyɔranɔ dɔ pu-dia, yɔ á kwɛrɔ á tɔɲɔ Zezi dɔ wɔ-dɔdɔba.

⁵ Kɔntɔ mu pe dí lwarɔ jaja nɔ, Wɛ wɔ dɔ nabiinɛ sarɔya dɔ cɔga mu. Dɔ wɔ pa á na cɔga, yɔ á maɲɔ sɔ á tɔɲɔ á wɛli Dɔ paari dɔm wɔnɔ, bɛɲwaanɔ abam sɔnɔ á na yaara Wɛ paari dɔm kɔntɔ ɲwaanɔ. ⁶ Wɛ nan wɔ ki abam cɔga, yɔ Dɔ wɔ pa balɔ na yaari abam tun joori ba na cam. ⁷ Dɔ ma wɔ daari Dɔ pa abam balɔ na yaari tun dɔ dɔbam maama na siun, maɲa kalɔ dí Yuutu Zezi na wɔ joori o ba sɔ nabiinɛ maama na-o tun. Wɔntɔ wɔ nɔɲɔ Wɛ-sɔɲɔ dɔ o malesɔ dɔdɛera bam, ⁸ yɔ min-vwɔ zanɔ sɔ kaagɔ-ba. Dí Yuutu Zezi wɔ pa balɔ na yɔn Wɛ yɔ ba wɔ se wɔm kwɛr-ywɛɲɛ kam tun na cam. ⁹ Nɔɔna bam kɔntɔ wɔ na cam nɔ kɔ na maɲɔ dɔ ba te tun. Baá na lɛɛrɔ tɔlɔ na ba ti tun. Baá pɔɔrɔ-ba ba yɔra, yɔ ba taa baɲwɛ dɔ dí Yuutu wɔm, yɔ ba daa bá na o paari dam-fɔrɔ zulɛ yam. ¹⁰ Kɔntɔ maama wɔ ba kɔ ki maɲa kalɔ dí Yuutu Zezi na wɔ joori o ba tun. Dɛ dɔm kɔntɔ nɔ, oó na zulɛ o titɔ nɔɔna

bam tee ni. Balu maama na ki ba wu-didba did-o tun wu pa-o tia zanzan. Abam nan wu ta wu bantw wuni di a na se We ciga kalu di na bri abam tun njaani.

¹¹ Ku yi kuntu njaani mu di yeni di loori di Tu We manja maama di pa abam, si DI pa a manji di DI cwajja kam togum, ni DI na kuri abam si a ta a yi te tun. Di loori-DI si DI pa abam dam, si a wani a ki lanyirani ninen a wubuja na lagu te tun maama, si a ta a ki tituja yalu maama na lana tun, a na ki a wu-didba di DI tun njaani. ¹² Kuntu mu wu pa di Yuutu Zezi taa nai zula abam tee ni, yi abam di wu na zula, di Tu Banja-We di di Yuutu Zezi Kresi na pe abam yu-yono tun njaani.

2

Kam-balwaarv manja na wu ba te tin

¹ Di ko-bia-ba, a ye ni di Yuutu Zezi Kresi wu jooi o ba, yi We wu la dibam si di ta a wu o tee ni. Di nan lagu di loori abam si a yi pa a bicara taa di kuntu njaani. ² A yi zani a pa a wubuja vugimi, di ncona balu na te ba wu di Yuutu Zezi de dum manji di yi tun. Ncona na te di abam ba wu, We joro kum mu bri kuntu, naa ba na wu ku yi dibam taani mu, naa ba na pe abam tona yi ba wu ku nunji dibam tee mu, ³ si a yi se a pa ncon-nconu ganu abam di woenu tum kuntu dwi. Benjaani manja kalu ncona zanzan na wu ba ba ywari We cwajja kam wuni tun wu da yiga ku ki mu, si di Yuutu wum de dum laan ba di yi. Kulu na weli da tun, kam-balwaarv tu wum wu da yiga mu o ba. Wuntu gurim je nan wu ta yi cogum mu. ⁴ Oo bri ni wum dwe woenu tlu maama ncona na zuli di kulu maama ba na ba ni ba wa tun, yi oo duni woenu tum kuntu maama. O ma wu vu o zu o jeni Banja-We titi

diga kam wuni, yi o bri ni wum titi mu yi We. ⁵ A ya na wu abam tee ni manja kalu tun, a manji a bri abam woenu tum kuntu. A nan wu guli-ti na?

⁶ Wono kudonj nan mu cigi woenu tum kuntu cwajja si ti ta yi ki lele, yi a ye ku ni ni. Ku daari manja kam na suni ka yi, kam-balwaarv tu wum laan wu ba si nabiinolar-o jaja. ⁷ Kam-lwaanv dam dilu na sagi ncona yia ni tun manji di wura di cogi nabiinolar. Ku nan na yi wulu na wura o cu kam-lwaanv tum cwajja lele si ti yi ki tun, kuntu tu wu ba o viiri. ⁸ Manja kam kuntu ni mu, kam-balwaarv tu wum laan wu bri o titi jaja. Di Yuutu Zezi na wu jooi o ba manja kalu tun, o laan wu ma o ni-viu o cogi wuntu fasti. Zezi na wu jooi o ba di dam-foro tun, mu o laan wu cogi kam-balwaarv tu wum.

⁹ Manja kam kam-balwaarv tu wum na wu ba tun, oo joni dam-foro sotaani tee ni o ma ki wunkagula dwi terti terti ya na dai cigi tun. ¹⁰ O ma wu ki kam-balwaarv dwi maama o ma ganu balu na wu ga ba njia We tee ni tun. Ku ki-ba kuntu, benjaani ba ba se si ba joni We cigi kam di sono, si ku pa DI vri-ba ba lwarum wuni. ¹¹ Ba na vin We cigi kam tun njaani, DI laan wu pa ba wubuja daa yari cigi, yi ba se ba togu kulu na yi wwan tun. ¹² Balu maama na wu se DI cigi kam yi ba daari ba soe kam-balwaarv tun, We wu di ba taani yi ba na cam.

We na kuri dibam si di ta a yi DI ncona te tin

¹³ Di ko-bia-ba, di manji si di ki We le manja maama abam njaani, a na yi balu di Yuutu wum na soe tun. Ku zigti pulim ni mu We kuri abam si DI vri abam DI yagi. Di me DI joro kum dam mu DI pa a ji DI titi ncona, di a na ki a wu-didba di DI cigi kam

tun n̄waani. ¹⁴ We na b̄n̄ji abam si á taá yi kuntu tun, ku de di D̄i kw̄er-yw̄əŋə kam dí na t̄oɔli dí bri abam tun n̄waani mu, si D̄i pa á t̄oɔli di dí Yuutu Zezi K̄risi á na zula.

¹⁵ Kuntu n̄waani, dí ko-biə-ba, f̄oɔli-na á z̄iḡi k̄əŋk̄əŋ, si á yi yagi c̄iga kalu dí na maŋi dí bri abam tun, ku na yi dí na maŋi dí wu abam tee ni yi dí n̄ɔɔni kulu tun, di dí na p̄ɔp̄ɔni t̄oɔɔ kulu dí pa abam tun di.

¹⁶ Dí Yuutu Zezi K̄risi d̄idaani dí Ko We soe d̄ibam yi D̄i pa d̄ibam yu-yoŋo, di D̄i na p̄e dí j̄iḡi baari d̄ilu na bá f̄oɔli di ti tun, d̄idaani t̄ina yalu na yi c̄iga tun. ¹⁷ D̄intu wó z̄əni abam di w̄ɔb̄ɔŋ-n̄ɔna si á taá j̄iḡi dam, si á wani á taá k̄i lanyirani á t̄it̄oŋa di á ni-taani maama w̄ɔni.

3

A taá loori We d̄ibam n̄waani

¹ Dí ko-biə-ba, kulu na daari tun, á taá loori We á pa d̄ibam, si dí Yuutu w̄ɔm kw̄er-yw̄əŋə kam jaḡi ka yi je maama, si n̄ɔɔna se-ka lanyirani ni abam di na se-ka te tun. ² Looi-na We si D̄i j̄oŋi d̄ibam n̄ɔn-balwaaru j̄ia ni, b̄eŋwaani ku dai n̄ɔɔna bam maama mu se We kw̄əŋə kam.

³ Dí Yuutu w̄ɔm nan yi c̄iga tu mu, oó w̄əli abam di dam, yi o ci abam s̄utaani j̄uŋa ni si di yi c̄oɔli abam. ⁴ Á na yi dí Yuutu w̄ɔm n̄ɔɔna tun mu dí j̄iḡi abam c̄iga si á t̄oɔli dí na maŋi dí bri abam kulu tun, yi á ta wó ta k̄i kuntu ni dí na maŋi dí ta te tun.

⁵ Dí Yuutu w̄ɔm wó pa á w̄ɔb̄ɔŋa tiini ya zu We sono kum, yi o daari o pa á z̄iḡi lanyirani di pu-d̄ia ni Zezi K̄risi t̄iti na z̄iḡi te tun.

Yaw̄ɔri-nyina kweə

⁶ Dí ko-biə-ba, dí kaani abam di dí Yuutu Zezi K̄risi yiri mu, si á ci á t̄iti di á ko-bu w̄ɔb̄ɔŋa maama na yi

yaw̄ɔri-nyim yi o ba t̄oɔli zaasim d̄ilu dí na bri abam tun. ⁷ Abam nan ye lanyirani ni á maŋi si á lw̄əni d̄ibam t̄it̄oŋa na yi te tun mu. Dí deen na wó á tee ni tun, dí ba j̄iḡi yaw̄ɔɔ. ⁸ Dí wu j̄oŋi w̄ɔdiu n̄ɔɔn-n̄ɔɔnu tee ni kafe. Dí nan tiini dí t̄oŋi mu yi ku ce dí yira w̄ia di t̄iti, si dí yi yaari abam w̄ɔb̄ɔw̄ɔb̄ɔ w̄ɔdiu n̄waani. ⁹ Ku nan dai ni dí ya ba j̄iḡi cw̄əŋə si dí j̄oŋi z̄ənə abam tee ni. Dí deen nan k̄i kuntu si ku pa á wani á lw̄əni d̄ibam na k̄i te tun mu. ¹⁰ Dí na wu abam tee ni maŋa kalu tun, dí p̄e abam ni ni, n̄ɔɔnu w̄ɔb̄ɔ na ba laḡi t̄it̄oŋa tun, kuntu tu wu maŋi si o di w̄ɔdiu di.

¹¹ Dí taḡi kuntu, b̄eŋwaani dí ni ni abam badonnə yi yaw̄ɔri-nyina mu. Ba ba laḡi t̄it̄oŋa, yi ba kari je maama ba k̄ikari ba donnə yiə.

¹² Dí Yuutu Zezi K̄risi yiri n̄waani mu dí te n̄ɔɔna bam kuntu, yi dí kaani-ba si ba ja ba t̄iti cim ba t̄oŋi, si ba wani ba nii ba t̄iti banja ni di ba ni-w̄ɔdiu.

¹³ Dí ko-biə-ba, abam t̄iti nan yi zaŋi á bw̄əni di lanyirani k̄əm.

¹⁴ Abam w̄ɔb̄ɔ na wu se dí na p̄ɔp̄ɔni te t̄oɔɔ kuntu w̄ɔni dí bri abam tun, si á taá ye kuntu tu, si á wani á ja á t̄iti d̄id-o, si ku pa cav̄ura ja-o. ¹⁵ Á nan yi pa o j̄i á d̄um. Á taá kaan-o ni á ko-bu te.

¹⁶ Dí Yuutu w̄ɔm yi wu-zuru tu mu, yi oó pa abam taá j̄iḡi wu-zuru maŋa maama w̄oŋo maama w̄ɔni.

Dí Yuutu w̄ɔm wó ta w̄ɔra di abam maama.

¹⁷ Amu Pooli mu j̄oɔni abam. A t̄iti laan mu p̄ɔp̄ɔni t̄intu di a j̄uŋa. A ȳəni a k̄i kuntu mu a twaanu tum maama w̄ɔni, si á l̄wari ni ku yi amu mu p̄ɔp̄ɔni. A ȳəni a p̄ɔp̄ɔni t̄intu mu.

¹⁸ Dí Yuutu Zezi K̄risi wó pa abam maama yu-yoŋo.

**Dayigə tɔnɔ kʊlʊ Pooli
na pʊpʊni o pa
TIMOTI tun
Dayigə tɔnɔ kʊlʊ
Pooli na pʊpʊni o
pa Timoti tun na bri
dɪbam kʊlʊ tun mu
tuntu**

Timoti nu yi Zwifu mu o na ki o wu-dɪdɪba dɪ Zezi, o ko ma yi Greki tu. Pooli deen jeeri Timoti maɲa kalu o na maa ve Lisitri o tɔɔli We kwərə kam o bri nɔɔna tun mu (Tituɲa Tɔnɔ 16:1-3). Timoti laan ma tɔɔi dɪ Pooli o tɔɲi We tituɲa yam (Tituɲa Tɔnɔ 17:14 dɪ 18:5 dɪ 19:22).

Pooli nan pʊpʊni twaanu tle mu o pa Timoti. Twaanu tuntu wɔni o kwe We kɔɔɔ kum yigə tiinə bam mu.

Dayigə tɔnɔ kʊlʊ o na pʊpʊni o pa Timoti tun wɔni o ɲɔɔni wəənu tɪtɔ wɔɲo mu:

O kaani We nɔɔna bam si ba ci ba titi mu dɪ vwan zaasim dɪlʊ na zɔ ba titari tun. Vwan zaasim tiinə bam deen bri ni lɔɔvɔ baɲa wəənu tum yi balɔɔ mu, yi n bá n wanti n na vrum, ku na dai ni n jigi yəno kʊlʊ na səgi tun, yi nɔɔna finfin yirani nan mu ye yəno kum kuntu. Ba ma kwəri ba kwe nɔɔna si ba ja ba titi dɪ wɔdiiru tidonnə dim, si ba yagi kadri. Pooli nan pʊpʊni o bri-ba ni kuntu yi vwan mu.

Pooli daa ta bri Zezi kɔɔɔ na maɲi si ku zuli We te tun. O ma kwəri o bri Zezi kɔɔɔ kum dɪ ku nakwa bam dɪ ku zənzənnə bam na maɲi si ba taa yi te tun.

Pooli laan ma daari o bri Timoti o na maɲi si o ki te dɪ We nɔɔna bam dwi təri təri tun, si o ma wanti o tɔɲi We tituɲa yam lanyirani.

¹ Amu Pooli wɔlʊ na yi Zezi Krisi tintuɲu tun mu pʊpʊni tɔnɔ

kuntu si a pa nmu Timoti. Baɲa-We dɪlʊ na yi dɪbam Vɪrnʊ dɪ Zezi Krisi wɔlʊ dɪbam na jigi o tuna tun mu pɛ-ni ni si a taa yi o tintuɲu. ² Nmu yi nɔɔni amu titi bu mu te, n na sɛ Zezi Krisi tun ɲwaanu.

Dɪ Ko We dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi wɔ pa nmu yazurə dɪ yu-yɔɲo, yi o daari o duri nmu ɲwanja.

Cv-na á titi dɪ vwan karanyina tiinə bam zaasim dim

³ Maɲa kam amu deen na maa ve Masɪdwanɪ tun, a loori nmu si n maɲi Efɛzi ni si n kaani nɔɔna balu na bri kʊlʊ na dai ciɔa tun si ba yagi. ⁴ Nmu maɲi si n taba si ba yagi ba wɔbɔɲa sunswali sɪlʊ na dai ciɔa tun, si ba daari ba yagi ba kwə dwi natɔɔa kalu na ba jigi gurim je tun. Beɲwaanɪ wəənu tum kuntu pai nɔɔna magi kantɔɔ mu kafe. Ti ba wəli nɔɔna si ba ki ba wu-dɪdɪba dɪ We si ba taa tɔɔi-DI. ⁵ Nmu maɲi si n kaani-ba mu didaani wəənu tum kuntu si ba yagi-ti, si ba taa jigi sono kʊlʊ na yi ciɔa ciɔa na nɔɲi bɪcarɪ-ɲɔna wɔni tun, yi ba na ki kʊlʊ maama ba na ye ni ku lamma tun, yi ba na sɪni ba ki ba wu-dɪdɪba dɪ We, kʊ pa ba taa jigi sono kum kuntu. ⁶ Nɔɔna bam kuntu nan ywəri ciɔa kam kuntu wɔni mu, yi ba daari ba ɲɔɔni bitari sɪlʊ na ba jigi kuri tun. ⁷ Ba lagi si ba taa yi We cullu tum karanyina tiinə mu. Ba titi nan ba ni ba na te kʊlʊ tun kuri, yi ba yəri ba na ɲɔɔni kʊlʊ dɪ ba wɔ maama tun dɪ.

⁸ Dɪ ye ni We cullu tum lana dɪ wɔlʊ na ni ti kuri ni ku na maɲi te tun. ⁹ Dɪbam nan ye ni, We na pɛ DI cullu tum tun, DI wɔ pɛ-ti nɔɔ-ɲɔna ɲwaanu. DI nan pɛ-ti balu na yi cullu cɔɔuna tun ɲwaanu mu, didaani vinvɪna dɪ balu yigə na tərə dɪ DI tun, dɪ wo-lwaanu kərə dɪ nɔɔ-balwaarɔ, dɪ balu na ba nigi-DI tun, dɪ balu dɪ na gu ba

kwə naa ba niinə naa ba donnə tɪn mu, ¹⁰ dɪ balu na boori tɪn, dɪ baara balu na mai ba donnə ba jiri kaana tɪn, dɪdaani balu na cu ba jaani nɔɔna dɪ dam ba yəgi tɪn, dɪdaani balu na fɔ vwan tɪn, dɪ balu na du dɪ Wɛ yɪ ku yaɣi ku dai cɪga tɪn. Dɪ nan pɛ Dɪ cullu tɪm balu maama na cɔgi zaasɪm dɪlu na yɪ cɪga yɪ dɪ tɔgi Wɛ kwər-ywəŋə kam na brɪ te tɪn dɪ mu. ¹¹ Kwər-ywəŋə kam kuntu nuji Wɔpolo Tu Baŋa-Wɛ dɪlu na jɪgi paari-zulə tɪn te mu, yɪ dɪntu kɪ-ka amu jɪŋa nɪ sɪ a taa tea.

Pooli na kɪ Wɛ le Dɪ zənə ŋwaani te tɪn

¹² Dɪ Yuutu Zezi Kriisi mu pɛ amu dam sɪ a taa tɔŋɪ a pa-o. A kɪ o le dɪdaani o na nɛ nɪ amu jɪgi wɔ-dɪdva yɪ o lɪ-nɪ sɪ a taa tɔŋɪ a pa-o tɪn. ¹³ Faŋa tɪn, a dɛɛn yəni a ŋɔɔni a cɔgi Zezi yɪri, yɪ a kwəri a twɪ-o, yɪ a ta yaari o nɔɔna bam. Dɪ kuntu dɪ, o nan ta duri a ŋwana, beŋwaani amu ya wɔ sɛ-o yɪ ku pa a yəri wɔŋo kulɔ a na jɪgi a kɪ tɪn. ¹⁴ Nan dɪ ku dɪ, dɪ Yuutu Zezi mu kɪ-nɪ yu-yoŋo zanzan ku ja gaali, yɪ o daari o pa a taa jɪgi wɔ-dɪdva dɪd-o dɪ sono, a na ŋwɪ dɪd-o tɪn ŋwaani.

¹⁵ Taani dɪntu yɪ cɪga yɪ dɪ maŋɪ sɪ nɔɔna maama sɛ-dɪ mu:

«Zezi Kriisi tu lɔgu baŋa

sɪ o vrɪ nɔn-cɪcɔgɪrɔ mu ba lwarɪm wɔni.»

Amu nan mu kɪ lwarɪm a dwəni nɔɔna maama, ¹⁶ yɪ Wɛ ta duri a ŋwana sɪ ku pa Zezi Kriisi brɪ o wɔ-zuru kum na yɪ te dɪ amu. O na tiini o kɪ wɔ-zuru dɪ amu wɔlu na yɪ nɔn-cɪcɔgɪrɔ tɪm yigə tu tɪn, ku yɪ maana mu ku paɪ nɔɔna balu na wɔ da a kwaga ba ba ba sɛ-o, sɪ ba daari ba na ŋwɪa kalu na ba ti tɪn Wɛ tee nɪ. ¹⁷ Baŋa-Wɛ yɪ pɛ wɔlu paari na bá ti maŋa dɪ maŋa tɪn mu. Dɪ yɪ ŋwɪa tu mu, ba ba na-Dɪ dɪ yɪə, yɪ Dɪ ba jɪgi doŋ. Kuntu ŋwaani zulə dɪ tiə taa

wɔ Dɪ tee nɪ sɪ ku taa ve maŋa kalu na ba ti tɪn. Amina.

¹⁸ A bu Timoti, a lagɪ a ta dɪ nmu sɪ n ta n tɔŋɪ n pa Wɛ, nɪ Wɛ niŋoŋnə bam dɛɛn na tagɪ nmu taani te tɪn. Kuntu tɪn, kwaani n guli ba na tagɪ te tɪn sɪ n tɔŋɪ Wɛ tɪtɔŋa lanyɪrani, nɪnɛɛni n na lagɪ n magɪ jara cɪga cɪga te tɪn.

¹⁹ Ta n jɪgi wɔ-dɪdva dɪ Wɛ, sɪ n daari n ta n kɪ kulɔ maama n na ye n bicari nɪ nɪ ku lamma tɪn. Nɔɔna badonnə wɔra, ba ba sɛ sɪ ba taa kɪ kulɔ ba na ye nɪ ku lamma tɪn. Kuntu ma pa ba daa wari ba da Wɛ cwəŋə kam. ²⁰ Yimene dɪ Alesandri mu tɔgi ba wɔ nɔɔna bam kuntu wɔni. Amu nan yaɣi-ba sɪtaani jɪŋa nɪ sɪ ba na cam, sɪ ba daa yɪ ŋɔɔni ba cɔgi Wɛ yɪri.

2

Wɛ nɔɔna na maŋɪ sɪ ba taa zuli-Dɪ te tɪn

¹ Wɔŋo kulɔ a na lagɪ a da yigə a ta tɪn mu tɪntu. Á maŋɪ sɪ á taá loori Wɛ á pa nɔɔna maama. Looɪi-na Wɛ sɪ Dɪ taa nii ba baŋa nɪ, sɪ á daari á taá kɪ Dɪ le ba ŋwaani. ² Á taá loori Wɛ á paɪ pwa dɪdaani dɪdɛera balu maama na jɪgi dam nɔɔna baŋa nɪ tɪn, sɪ ku pa dɪ taá zɔvri dɪ yazurə dɪ ni-ywəm, sɪ dɪ wani dɪ taá tɔgi Wɛ lanyɪrani, sɪ dɪ taá ŋwɪ nɪ ku na maŋɪ te tɪn. ³ Kuntu mu yɪ wɔŋo kulɔ na lamma yɪ ku poli Wɛ dɪlu na yɪ dɪ Vɪrɔv tɪn wɔ. ⁴ Dɪntu mu lagɪ sɪ nɔɔna maama na vrɪm, sɪ ba kwəri ba lwarɪ kulɔ na yɪ cɪga tɪn. ⁵ Wɛ dɪdva yɪrani mu wɔra. Wɔlu dɪ na fɔgi nabiinə dɪ Wɛ daani tɪn dɪ yɪ dɪdva yɪrani mu. Wuntu mu yɪ Zezi Kriisi wɔlu na yɪ nabiinu tɪn. ⁶ Wɔm mu sɛ o tɪ o ma ŋwɪ nɔɔna maama lwarɪm jɪni, yɪ ba pa o maana maŋa kalu Wɛ na lɪ tɪn. ⁷ Kuntu ŋwaani mu Wɛ pɛ a jɪ Dɪ tɪntɔŋnɔ, sɪ a tɔɔli Dɪ kwərə kam a brɪ nɔɔna. Cɪga mu

a ɲoona, si ku dai vwan. We suni DI tuni-ni mu si a taa bri dwi-ge tiinɛ, si ba se DI ciga kam ba ki ba wu-didba di DI.

⁸ Amu lagi si jɛgɛ maama baara taa wari We. Ba na zɛɲi ba jia weeni si ba wari We, si ba taa jigi wu-ponjo mu, si ba yi taa jigi ban-zɔɲɔ naa kantɔgɔ di noon-noonu. ⁹ Amu nan ta lagi si kaana di ja ba titi di ba gwaaru woom, si ba taa kwarɛ cavura ba zɔɔri gwaaru tɔɔ na manɔ di ba tin. Ba wu manɔ si ba tiini ba kwe ba yum ba ja gaali, naa ba zuli ba titi di ninwanja wɛɛnu, ku na yi sɛbu-sɔɲa naa kandwa-ɲona naa gwaaru tɔɔ sɛbiɛ na damma tin. ¹⁰ Ba nan manɔ si ba taa ki kɛm-laaru mu, si ku bri ni ba yi kaana balu na se We ciga ciga tin. ¹¹ Kaana manɔ si ba taa je cim mu ba cɛgi balu na bri-ba We cwɛɲɛ tin, si ba daari ba taa se-ba. ¹² Amu wu se si kaana taa bri baara naa ba taa te-ba. Ba manɔ si ba taa je cim mu. ¹³ Beɲwaani, We dɛɛn na ki nabiinɛ tin, DI ki Adam mu yigɛ, yi DI laan daari DI ki Awa. ¹⁴ Ku dɛɛn dai Adam mu sɔtaani gani, ku yi kaani wum mu di gani di pa o vin We ni. ¹⁵ Kuntu mu te kaana lɔri di cam, We nan wu vri-ba, di ba na se ba tɔgi We di wu-didba di sono di wu-ponjo yi ba jigi ba titi tin.

3

Zezi kɔgɔ kum yigɛ tiinɛ na manɔ si ba taa yi te tin

¹ Taani duntu suni di yi ciga mu:

«Noonu na lagi si o ji Zezi kɔgɔ kum yigɛ tu, kuntu tu lagi titɔɲ-ɲum mu.»

² Kuntu, Zezi kɔgɔ kum yigɛ tu manɔ si o taa yi non-ɲum mu noona maama tee ni. O nan manɔ si o taa jigi kaani didba yirani mu. O ta manɔ si o taa yiri o titi, si o taa wai o titi o jaana ni ku na manɔ te tin. O manɔ si

o taa jeeri vɛrɛ lanyirani o sɔɲɔ ni. O manɔ si o taa ye noona zaasum. ³ O nan wu manɔ si o taa yi sa-nyɔru naa najajaru naa noonu wulu banɔ na lamma tin. Ku manɔ si o taa yi non-yonjo mu di noonu maama. O nan wu manɔ si o taa yi sɛbu-swɛn-nyum. ⁴ O manɔ si o taa wai o nii o sɔɲɔ tiinɛ banja ni mu lanyirani, si o daari o pa o biɛ se-o di zulɛ yalu na manɔ tin. ⁵ Beɲwaani, noonu na wari o nii o titi sɔɲɔ tiinɛ banja ni, o o ki ta mu o nii Zezi kɔgɔ kum banja ni? ⁶ Ku wu manɔ si o taa yi wulu na yi non-duru We cwɛɲɛ kam wuni tin, si o yi zari o ba o zɛɲi o titi, si We di o taani nɛɛni DI na di sɔtaani taani te tin. ⁷ Zezi kɔgɔ kum yigɛ tu manɔ si o taa yi non-ɲum mu di balu na ba tɔgi We tin di. Ku na dai kuntu, noona wu goon-o yi o na cavura, yi o tu sɔtaani cigiru tum wuni.

Zezi kɔgɔ kum zɛnzɛnnɛ bam na manɔ si ba taa yi te tin

⁸ Zezi kɔgɔ kum zɛnzɛnnɛ bam di manɔ si ba taa yi balu noona na nigɔ tin mu. Ba wu manɔ si ba taa yi niɛ yale yale tiinɛ, naa ba taa yi sa-nyɔra, naa ba taa ki kampinɛ si ba ma na wɛɛnu. ⁹ Ba nan manɔ si ba taa tɔgi ciga kalu ya na sɛgi yi We laan vuri-ba DI taani dim wuni tin, ba na ye ba bicari ni ni ku lamma tin ɲwaani. ¹⁰ Noonu na lagi si o ji Zezi kɔgɔ kum zɛnzɛnnu, ba manɔ si ba da yigɛ ba maan-o mu ba nii, o na ba jigi wo-lɔɲɔ, si ba laan pa o puli o titɔɲa.

¹¹ Ku manɔ si ba kaana di taa yi balu noona na nigɔ tin mu, si ba yi taa yi bɛbari-nyina. Ba manɔ si ba taa yiri ba titi mu, si noona taa jigi ba ciga wonjo maama banja ni.

¹² Zezi kɔgɔ kum zɛnzɛnnu manɔ si o taa jigi kaani didba yirani mu, si o daari o taa wai o nii o biɛ di o sɔɲɔ tiinɛ maama banja ni lanyirani. ¹³ Beɲwaani

zənzənnu wɔɓɔ maama na tɔŋi o tɪtɔŋa lanyɪranɪ tun wɔ na zulə zanzan nɔɔna tee ni, yi o daari o na baari di wɔpolo o na ki o wɔ-dɪdɔba di Zezi Krisi tun ŋwaani.

¹⁴ Amu bɔŋi si a ba nmu te lele. A nan pɔpɔni tɔnɔ kuntu a pa nmu si, ¹⁵ a na daani finfin, si n wani n lwarɪ n na wɔ ja Baŋa-We nɔɔna bam te. Bantu mu yi Zezi nɔɔna yi ba tɔgi Ŋwɪa Tu Baŋa-We. Bantu mu yi balɔ na kwaani ba wəli ba nii zaasɪm dilɔ na yi cɪga tɪn baŋa ni, nɪnɛɛni ywə na wəli digə si ka yi vi te tɪn. ¹⁶ Di lwarɪ ni We tɔgim yi wɔ-kamunu mu. We cɪga kam kuntu deen ya sɛgi mu, yi DI laan pa di lwarɪ wɔɓɔ wɔm DI na tɔŋi tɪn:

Wɔntu mu jigi nabiinu o ba lugu baŋa.

We Joro kum ma bri ni o yi cɪga tu.

We malesɪ sɪm ma na o zulə. Nɔɔna ma ja o kwɛrə ba zu dwi maama wɔ ba tɔɔli.

Lugu baŋa nabiinə ma se-o.

O ma zanɪ di zulə o di We-sɔŋo.

4

Di na manɪ si di ci di titi di vwan zanzaasa bam te tɪn

¹⁻² We Joro kum bri dɪbam fast ni, manɪ tiim ni nɔɔna badaara wɔ zanɪ ba yaɟi We cwəŋə tɔgim. Pipiri-nyɪna balɔ na fɔ vwan tɪn mu wɔ ganɪ-ba ba pa ba yaɟi zaasɪm dilɔ na yi cɪga tɪn. Bantu wɔɔɔŋa mu tɪga, ku pa ba yəri ni ba na ki kulɔ tɪn ba lamma. Baá pa nɔɔna se vwan yam ciciri na fɔe tɪn, yi ba daari ba taa tɔgi sɔtaani zaasɪm na yi te tɪn.

³ Nɔɔna bam kuntu mu yəni ba bri ni ku culə si baaru di kaani naa kaani zu barɔ. Wɔdiiru tɪdonnə di maa wɔra ba na bri ni ku culə si nɔɔna di-ti. Nmu nan ye ni We mu ki wɔdiiru tum kuntu, si dɪbam balɔ na tɔgi-DI yi di lwarɪ DI cɪga kam tɪn taá ki DI le ti ŋwaani, si di daari di taá di-ti.

⁴ Beŋwaani wəənu tɪɓ maama We na ki tɪn lamma. Wɔŋo kulɔ We na pɛ dɪbam tɪn, di manɪ si di ki DI le mu ku ŋwaani, di wɔ manɪ si di culi-ku. ⁵ Beŋwaani We taani dɪm di dɪbam We-loro kum mu kwe wɔŋo maama ku pa ku lana We yigə ni.

Zezi Krisi tɪntɔŋ-ŋɔm na manɪ si o taa yi te tɪn

⁶ Nmu manɪ si n ta wəənu tɪntu mu n bri n ko-biə bam. N na ki kuntu, kulɔ pa n ta n yi Zezi Krisi tɪntɔŋ-ŋɔm. N na sɪni n se We cɪga kam taani dɪm di zaasɪm dilɔ na yi cɪga yi n manɪ n tɔgi-di tɪn, nɪ bi We cwəŋə kam wɔni. ⁷ Yi zanɪ n cəgi sɪnswalɪ silɔ na ba jigɪ kuri yi si ba wəli We cwəŋə kam tɪn. Nan tiini n kwaani n ta n tɔgi We cwəŋə. ⁸ Di ye ni, n na waari n yira, ku jigɪ zənə finfin. Ku daari, n nan na kwaani n tɔgi We cwəŋə, kuntu mu tiini ku jigɪ zənə wɔŋo maama wɔni. Beŋwaani kulɔ pa n na zənə zum ŋwɪa kam wɔni, yi n daari n na ŋwɪa kalɔ na lagi ka ba tɪn We tee ni. ⁹ Taani dɪntu yi cɪga yi di manɪ si nɔɔna se-di mu. ¹⁰ Kuntu ŋwaani mu pai di kwaani di tɔŋa, beŋwaani dɪbam jigɪ tɪna di Ŋwɪa Tu Baŋa-We. Dɪntu mu yi nɔɔna maama Vɪrnɔ, ku na fɔgi ku dwe di di balɔ na se-DI tɪn.

¹¹ Ta n bri nɔɔna bam wəənu tum kuntu si n zaasi-ba. ¹² Yi zanɪ n pa nɔɔn-nɔɔnɔ gooni-m n na yi bu tɪn ŋwaani. N manɪ si n ma n titi mu n bri Zezi nɔɔna bam ba na wɔ ta ki te. Ku na yi nmu ni-ŋwanɪ di n tɪtɔŋ-naga, di n sono di n na jigɪ wɔ-dɪdɔba di We te tɪn, di n wɔ-pɔŋo maama mu n manɪ si n ma n bri-ba. ¹³ Ta n kwaani n karɪmi We taani dɪm di nɔɔna bam, si n daari n bri-ba We cɪga kam, si ku taa ve manɪ kam a na wɔ ba tɪn. ¹⁴ Yi zanɪ n yaɟi pɛəri dilɔ We na pɛ nmu, manɪ kalɔ DI niŋɔŋə bam deen na tagɪ

nmu taani te yi Zezi kɔgɔ kum nakwa bam di danɔ ba ja nmu banja ni ba warɔ Wɛ n njaani tɔn. ¹⁵ Ku manɔ si n tiini n kwaani n ta n tɔnɔ titɔnɔ dɔm kontu di n wu maama mu. Kontu mu wu pa nɔɔna maama taa nai nmu na ve yigɔ te tɔn. ¹⁶ Ta n yiri n titi, si n daari n ta n yiri n zaasum dɔm na yi te tɔn di. Kwaani n zigɔ kɛɔkɛɔ wɛnɔ tum kontu wɔni, si nmu titi wu na vrim, yi n ta wu pa balu na cɛgi-m tɔn di na vrim.

5

N na manɔ si n kwe Wɛ nɔɔna bam te tɔn

¹ Yi zanɔ n bagɔ nankwɔan di baari. N manɔ si n kwe-o ni n ko mu te. Ku na yi nɔn-dɔnnu, n manɔ si n kwe-ba ni n nyaana mu te. ² Ku na yi kazina, n manɔ si n kwe-ba ni n niinɔ mu te. Ku na yi ka-bwɛnɔ, n manɔ si n kwe-ba ni n nakwa mu te di wu-pɔɔɔ.

Dɔ na manɔ si dɔ taá zani kadɛnɔ te tɔn

³ Ta n zuli kadɛnɔ balu na sɔni ba ba jigɔ nɔɔnu tɔn, si n ta n nii ba banja ni. ⁴ Ku daari, kadɛm na jigɔ biɛ naa naaru, bantɔ mu manɔ si ba taa nii-o, ba na yi o titi sɔɔɔ tiinɔ tɔn njaani. Mu Wɛ cwɛɔɔ zaasum dɔm na yi te tɔn. Kadɛm biɛ na zɛn-o kontu, kuu pa ba joori ba nwi ba tiinɔ jɔni di ba na yaari ba njaani te tɔn. Kontu nan mu poli Wɛ wu. ⁵ Kaani wulu na sɔni o yi kadɛm yi o ba jigɔ nɔɔn-nɔɔnu si o taa nii o banja ni tɔn tiɔi o tɔna Wɛ banja ni mu. Titi di wia maama o tiini o warɔ Wɛ mu yi o loori zɛnɔ Dɔ tee ni. ⁶ Ku daari kadɛm wulu na lagɔ si o taa nwi paweeni wɔni tɔn manɔ o ti mu yi o ta beerɔ. ⁷ Nan pa ba maama lwarɔ wɛnɔ tum kontu ni ni, si nɔɔn-nɔɔnu yi wani o na ba wo-lɔɔɔ o ta. ⁸ Nɔɔnu yigɔ na tɛrɔ di o sɔɔɔ tiinɔ, ku na tiini ku dwe didi di o titi digɔ tiinɔ, kontu tu

yagɔ Wɛ cwɛɔɔ mu. O nan tiini o yi nɔn-balɔɔ o dwe balu na manɔ ba ba tɔgɔ Wɛ tɔn di.

⁹ Yi zanɔ n pa ba pɔpɔni kadɛm wulu na wu yi bina fusirdɔ tɔn n ki kadɛnɔ bam tɔnɔ kum wɔni. Wulu na manɔ si o wɛli da tɔn manɔ si o ban-zuri taa yi bidwi yirani mu. ¹⁰ O manɔ si nɔɔna taa ye o titɔn-nɔna ni ni lanyirani. O na nii o biɛ banja ni lanyirani, naa o na jeeri vɛrɔ lanyirani, naa o na tu o titi o zari Wɛ nɔɔna bam nɛ, naa o na zani balu na wu cam wɔni tɔn, yi o na kwaani o tɔnɔ titɔn-nɔna dwi maama, abam wai á gar-o á wɛli da. ¹¹ Ku daari kadɛnɔ balu na yi ka-bwɛnɔ tɔn, abam wu manɔ si á ga-ba á wɛli da. Bɛnjaani, bantɔ wubɔɔna daa na lani yi ba warɔ ba titi ba ja, baá yagɔ ni dilu ba na goni di Zezi Krisi tɔn, yi ba daari ba daa zu banna. ¹² Ba na ki kontu, ba bá na bura, bɛnjaani ba cɔgɔ ba dayigɔ ni dilu ba na goni di Zezi Krisi tɔn mu. ¹³ Kulu na wɛli da tɔn, á na pɔpɔni kadɛnɔ balu na yi ka-bwɛnɔ tɔn á wɛli da, baá ji yawɔri-nyina yi ba ta tɔli sam. Ku nan dai kontu yirani, baá ji bɔbari-nyina di nwan-yɔɔɔ tiinɔ, yi ba nɔɔni wɛnɔni tɔn na dai si ba ya nɔɔni tɔn. ¹⁴ Mu ku kuri amɔ bɔni ni kuu ta lamma si kadɛnɔ balu na yi ka-bwɛnɔ tɔn taa zuri banna si ba lu biɛ, si ba daari ba taa nii ba titi sam banja ni. Ba na ki kontu, kuu pa dibam duna daa bá na cwɛɔɔ si ba nɔɔni wo-lwaanu ba pa dibam. ¹⁵ Bɛnjaani kadɛnɔ badaara manɔ ba ywari Wɛ cwɛɔɔ kam wɔni, yi ba daari ba tɔgɔ sɔtaani. ¹⁶ Baaru naa kaani wulu na tɔgɔ Wɛ cwɛɔɔ yi kadɛnɔ wu o sɔɔɔ ni tɔn, wɔntu mu manɔ si o taa nii ba banja ni. Ku dai si o yagɔ-ba o pa Zezi kɔgɔ kum. O na yagɔ-ba kontu, kuu yaari Zezi nɔɔna bam ku pa ba daa bá wani ba nii kadɛnɔ balu na ba jigɔ nɔɔn-

nóónu tún baŋa ni.

Ku na maŋi si dí ki nakwa tiina bam te tin

¹⁷ Ku daari, ku na yi Zezi kogo kum nakwa balu na yi yigə tiina yi ba nii Zezi noona bam baŋa ni lanyirani tin, ba maŋi si ba na zula kuni bile mu, ku na dwe didi balu na kwaani ba tooli We kwəra yi ba bri noona We ciga kam tin. ¹⁸ Beŋwaani ku pupuni We toco wuni ku wi: «Nmu na jigi nabia n ma n wani wo-vaalu, yi ki tampogo ka ni ni.»

Ku ta tagi ku wi: «Tintuŋu maŋi si o taa joni o ŋwuru mu.»

¹⁹ Noonu na tagi Zezi kogo kum nakwa bam wu noonu bitar-lwana di nmu, yi zani n se, ku na dai ni noona bale naa bato yi mu ne o kam-balwaaru tum. ²⁰ Ku daari nakwa balu na suni ba ki kam-balwaaru tin, si n kaani-ba ba maama yigə ni. Kuntu mu wu pa funi ja badaara bam di. ²¹ A nan lagi a kaani-m mu We yigə ni di Zezi Krisi yigə ni di We titi malest sim yigə ni, si n yori n se kulb a na tagi tin. Yi kuri noona daani, ki noonu maama te na maŋi tin.

²² Yi logiri n dani n ja noon-noonu baŋa ni si n pa o ji We tintuŋu. Yi zani n pa noona kam-lwaanu lonji-m. Fogi n ja n titi di wu-pogo.

²³ A lagi a ta di nmu si, n wu kum na yəni ku wəe tin ŋwaani, si n ta n nyo sana funfun si ku wani ku zəni-m, si n yi ta n nyo na yirani.

²⁴ Noona badaara wo-lwaanu tini ti nai di yi mu jaja, yi ba daa ta wu di bantu taani. Ku daari babam wo-lwaanu nan wu ba ti na ku kwaga ni mu. ²⁵ Ku nan ta yi bidwi mu di kam-laar di. Ti di yori ti nai di yi mu jaja. Nan di ku di, tlu na ba nai lanyirani tin di ba wani ti səgi.

6

Gambe na maŋi si ba taa ki te tin

¹ Balu maama na yi gambe yi ba togi We cwəŋə tin maŋi si ba taa pai ba yum tiina bam zula zanzan mu. Kuntu wu pa noon-noonu ba wani o ŋooni o cogi We yiri didaani dibam zaasim dum. ² Gambe silu na tɔŋi ba pai ba yum tiina balu di na togi We tin, ku wu maŋi si ba taa gooni-ba ba na yi ba ko-biə We cwəŋə wuni tin ŋwaani. Ba nan maŋi si ba taa tɔŋi lanyirani mu ba pa-ba, beŋwaani ba yum tiina balu ba na tɔŋi ba pai tin di yi ba ko-bu-sonnu mu ba na togi Zezi tin ŋwaani, yi ba nii ba baŋa ni lanyirani.

Dí maŋi si dí ci dí titi di vwan zaasim di səbu-swəŋə

Nii wənu tlu n na maŋi si n bri noona bam si ba taa ki tin. ³ Noonu wulu maama na bri zaasim didon, yi o wu se si o togi dibam Yuutu Zezi Krisi kwərywəŋə kam didaani We cwə-laa zaasim dum, ⁴ kuntu tu ki fɔŋo mu yi o yəri kulukul. Wuntu don tiini o lagi si o taa magi kantogo mu wənu tlu na ba jigi kuri tin baŋa ni. Kam dum kuntu dwi mu pa noona wuru gwuna di ba donnə, yi ku pa noona jaani daani yi ba twi daani, yi ba ta buŋi lwarim ba pa daani, ⁵ yi ba niə di ba maŋi daani. Ba yəni ba ki kuntu, beŋwaani ba jigi wubun-balwaaru mu, yi ba daa ba togi ciga cwəŋə. Ku maa pai ba buŋi ni We cwəŋə togim yi wəŋo kulb ba na wu na nadunni ka wuni tin mu.

⁶ Ku nan suni ku yi ciga mu, We cwəŋə togim jigi nadunni zanzan ku pai balu na ki wupolo di kulb ba na jigi tin. ⁷ Ba na lugi dibam tin, di wu jaani kulukul di ba lugu baŋa. Dí nan ta ba wani di ja kulukul di di viiri. ⁸ Kuntu tin, di

na jigi dí ni-wòdiu dí di yi dí jigi gwaaru dí zùura, ku manjì sɪ dí taa jigi wupolo sɪ tintu manjì dɪbam. ⁹ Ku daari balu na lagɪ sɪ ba ji nadunə tɪn, səbu-laga mu yəni ka ganɪ-ba ku pa ba tɪ manjɪm wɔni. Ku maa paɪ ba fra zùuri wo-yɔɔru zanzan tɪlɔ na wó cɔgi-ba tɪn. Kəm dɪm kuntu mu yəni ku paɪ ba yáalt ba cɔgi. ¹⁰ Bɛɲwaani səbu-swənə mu yi lwarɪm dwi maama pulim je. Nɔɔna badaara wura ba na pɛ ba wɔbɔɲa zɔ səbu-lagɪ yi ba yagɪ Wɛ cɪga kam, ku pa ba jigi ba titɪ ba yaari zanzan.

¹¹ Ku daari nmu Timoti na yi Wɛ nɔɔnu tɪn, n manjì sɪ n ja n titɪ mu didaani wənu tum kuntu. Kɪ n titɪ n kɪ daani sɪ n ta n tɔgi cɪga, sɪ n sɛ Wɛ ni, sɪ n kɪ n wɔ-dɪdɔa dɪ Wɛ, sɪ n ta n jigi sono dɪ pu-dɪa dɪ wɔ-bono. ¹² Pɔuri n yira n ta n tɔgi Wɛ cwəɲə lanyirani. Kuntu mu nmu wó jɔɲi ɲwɪa kalɔ na ba ti tɪn Wɛ tee ni. ɲwɪa kam kuntu mu Wɛ bəɲi-m sɪ n ba n jɔɲi, dɪ nmu dɛɛn na zaɲi n zigi nɔn-kɔgɔ kum yigə ni n pa ba lwarɪ ni nmu tɔgi cɪga cwəɲə kam tɪn. ¹³ Zezi Krisi titɪ dɛɛn zigi Pɔnsi Pilatɪ yigə ni o pa o lwarɪ ni wɔm tɔgi cɪga cwəɲə kam mu. A nan lagɪ a ta dɪ nmu Zezi yigə ni, didaani Wɛ dɪlɔ na paɪ wɔɲo dwi maama ɲwɪa tɪn yigə ni, ¹⁴ ni n manjì sɪ n sɛ cɪga kam kuntu sɪ n yi yagɪ-ka dɪ finfɪn dɪ, sɪ nɔɔn-nɔɔnu yi wantɪ o na n wo-lɔɲo o ta, sɪ ku vu ku yi dɛ dɪm dɪbam Yuutu Zezi Krisi na wó joori o ba tɪn. ¹⁵ Maɲa kalɔ na manjì tɪn na yiə, Wupolo Tu Baɲa-Wɛ dɪlɔ yirani na yi dam-fɔrɔ tu tɪn laan wó pa Zezi Krisi joori o ba. Wɛ mu yi pwa maama Pɛ dɪ yum tiinə maama Yuutu. ¹⁶ Dɪntu yirani mu ɲwɪa maɲa kalɔ na ba jigi pulim dɪ gurim tɪn. Dɪ nan zùuri pooni dɪlɔ na tiini dɪ daga tɪn wɔni mu, yi nɔɔn-nɔɔnu bá wantɪ o tɔwɛ da.

Nɔɔn-nɔɔnu tərə o na nɛ-Dɪ, yi nɔɔn-nɔɔnu nan daa ta bá wantɪ o na-Dɪ. Dɪntu mu manjì tiə dɪ zulé dɪ dam dɪlɔ na ba ti tɪn. Amina.

¹⁷ Ku na yi balu na yi nadunə lɔgɔ kuntu baɲa ni tɪn, n manjì sɪ n kaani-ba sɪ ba yi taa bɔɲi kamunni ba pa ba titɪ. Ba wɔ manjì sɪ ba tɪgɪ ba jɪjiguru tum, bɛɲwaani tɪ nyɪ dɪ viu mu. Ba nan manjì sɪ ba kwe ba wɔbɔɲa maama ba pa Wɛ mu, bɛɲwaani dɪntu mu yəni Dɪ pa dɪbam wɔɲo maama yi ku yi dɪbam, sɪ dí taá jigi wupolo dí di ywəni. ¹⁸ Kaani-ba sɪ ba taa kɪ lanyirani, sɪ ba titɪɲ-ɲona ji ba nadunni, sɪ ba taa jigi wɔ-yɔɲo sɪ ba taa ma ba wənu tum ba zəni daani. ¹⁹ Ba na kɪ kuntu, ku bɪrɪ ni ba tɪɲi ba nadunni cɪga cɪga mu ba pa ba titɪ jwa ɲwaani, yi kú pa ba na ɲwɪa kalɔ na yi cɪga tɪn Wɛ tee ni.

²⁰ A bu Timoti, fɔgi n ta n nii kulɔ maama Wɛ na kwe Dɪ kɪ nmu jɪɲa ni tɪn baɲa ni. Ja n titɪ didaani wənu tɪlɔ nɔɔna na bɔɲi ni tɪ yi yi-puru yi tɪ dai tɪn. Tintu mu yi bitar-yɔɔru tɪlɔ na ba wəli Wɛ cwəɲə tɪn didaani taana yalɔ na ba jigi kuri tɪn. ²¹ Nɔɔna badaara mu wura ba na paɪ ba jigi yi-puru kum kuntu, yi ku laan pa ba ywəri Wɛ cwəɲə kam wɔni.

Wɛ wó pa abam yu-yɔɲo.

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa
TIMOTI
o ki bile tun
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa Timoti
o ki bile tun na bri
dɔbam kɔlɔ tun mu
tuntu**

Pooli na pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ o pa Timoti maɲa kalɔ ni tun, o wɔ pɔna digə ni mu Rom ni. Ku deen cana zanzan ku pa-o (2:9), yi nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na zən-o (4:16).

Pooli ŋwɔa kam laan na twe ka tiim jəgə tun, o ma kwe wɔlɔ na tɔgi did-o o tunji yi o so-o lanyranɔ tun.

Pooli de yigə o ki We le Timoti ŋwaani. O laan ma kaani Timoti si o taa zigi kəŋkəŋ si o taa kwaani o tunji We titɔŋa yam lanyranɔ, di nɔɔna na maɲi ba yaar-o We titɔŋa yam ŋwaani di (1:1—2:13).

Pooli ta ma kaan-o si o ci nɔɔna balɔ na magi kantɔgɔ kafe yi ku ba zani We titɔŋa yam tun. O ma ta di Timoti si o lwəni wɔm kikiə na yi te tun, si o taa tɔgi ciga di wɔ-didɔba di sono di wɔ-zuru, si o yi swe zaasum-ŋɔm dilɔ o na ne tun (2:14—4:5).

Tɔnɔ kɔm tiim ni o laan ma bri o titi na yaari te di We na zən-o te tun (4:6-18).

¹ Amɔ Pooli na yi Zezi Krisi tuntɔŋnɔ tun mu pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ a pa nmɔ Timoti. We titi mu kuri-ni di DI wɔbɔŋa si a taa yi DI tuntɔŋnɔ, si a pa nɔɔna lwarɔ ni We goni ni si DI pa-ba ŋwɔa, ba na ŋwɔ di Zezi Krisi tun ŋwaani.
² Nmɔ Timoti yi a bu-sono mu.

Di Ko We di di Yuutu Zezi Krisi wɔ pa nmɔ yazurə di yu-yonɔ, yi DI daari DI duri nmɔ ŋwanja.

Pooli na ki We le yi o pa Timoti na baari te tun

³ Amɔ nan ki We dilɔ a na tunji a pa-DI yi a ye a bicari ni ni ku lamma tun le, ni a nabaara bam di deen na tunji ba pa-DI te tun. A maa yəni a loori-DI maɲa maama wɔa di titi, yi a guli nmɔ gulə a We-loro kɔm wɔnti. ⁴ A guli nmɔ yi-na bam wɔŋo dɔbam na pwe da-tee ni maɲa kalɔ tun. Kuntɔ ŋwaani mu a tiini a lagɔ si a joori a ba a na nmɔ, si a wani a taa jigi wɔpolo lanyranɔ. ⁵ Amɔ wɔ swe ni n ki n wɔ-didɔba di Zezi ciga ciga, ni n nu-nakwi Loyisi di n nu Yunisi di deen na jigi wɔ-didɔba di Zezi te tun. A ye lanyranɔ ni nmɔ di yi kuntɔ mu. ⁶ Kuntɔ ŋwaani mu a lagɔ si n guli a deen na danɔ a jia nmɔ baɲa ni yi We pa nmɔ zənə yalɔ tun. Nan fɔgi n nii pɛəri dɔm kuntɔ baɲa ni, si n ta n ma n tunji We titɔŋa yam lanyranɔ. ⁷ Bɛŋwaani di daa bá ta kwarɔ fɔnti, We na zəni dɔbam di DI Joro kɔm tun ŋwaani. Kuntɔ mu pai di jigi baari di sono, yi di wai di titi di jaana.

⁸ Yi ta n kwarɔ cavura si n ta di Yuutu Zezi ciga kam n bri nɔɔna. Yi pa fɔnti zɔ-m di ba na ki amɔ pɔna digə ni Zezi ciga kam ŋwaani tun. Ku nan maɲi si n di se yaara mu We kwər-ywəŋə kam zaasum dɔm ŋwaani. We wó pa-m baari yaara yam wɔnti. ⁹ Duntɔ mu vri dɔbam yi DI bəŋi dɔbam si di taá yi DI nɔɔna, si ku dai dɔbam titɔŋ-ŋɔna ŋwaani. Ku yi DI titi mu maɲi DI li wɔbɔŋa ku loori lɔgɔ pulim, si DI pa di tɔgi Zezi Krisi ŋwaani di na vrim zaani. ¹⁰ We laan mu nan pe di na DI zaani dɔm kuntɔ di Vɔrnɔ Zezi Krisi na tu lɔgɔ baɲa tun ŋwaani. Wɔntɔ mu cɔgi tɔnti dam, yi o daari o tɔgi We kwər-ywəŋə kam ŋwaani o pa di lwarɔ ni di wó na ŋwɔa kalɔ na bá ti tun We tee ni.

¹¹ We nan mu pe a ji DI tuntɔŋnɔ

si a taa tɔɔli DI kwɛr-ywɛŋɛ kam kɔntɔ, si a bri nɔɔna DI cɪga kam. ¹² Kɔ yɪ kɔntɔ ŋwaani mu a nɛ yaara yam kɔntɔ. A nan ba kwari cavura. Bɛŋwaani amɔ ye ni a ki a wɔ-dɪdɔa dɪ Zezi mu, yɪ a ye ni wɔntɔ wɔ wani o nii kɔlɔ maama Wɛ na kwe DI ki a juɔa ni tɪn baɔa ni, si kɔ taa ve dɛ dɪm o na wɔ joori o ba tɪn.

¹³ Nan fɔɔɪ n ta n tɔɔɪ cɪga kalɔ a na maɔi a bri nmɔ tɪn si n ma n zaasi nɔɔna, si n kwari n ta n jɔɪ wɔ-dɪdɔa dɪ sono n na ŋwɪ dɪ Zezi Kriɪ tɪn ŋwaani. ¹⁴ Fɔɔɪ n ta n nii cɪga kalɔ Wɛ na kwe DI ki nmɔ juɔa ni tɪn baɔa ni dɪ Wɛ Joro kɔlɔ na ŋwɪ dɪbam wɔntɔ tɪn dam, si nɔɔn-nɔɔntɔ yɪ cɔɔɪ-ka.

¹⁵ Nmɔ maɔi n ye ni Wɛ nɔɔna balɔ maama na zɔvri Azi tɪntɔ dɪm ni tɪn joori amɔ kwaga ni, kɔ wɛli dɪ Fizeeli dɪ Ermɔzentɪ. ¹⁶ Wɛ nan wɔ duri Onisifɔɔri dɪ o sɔɔɔ tiinɛ maama ŋwaɔa, bɛŋwaani wɔntɔ mu yɛni o paɪ a jɔɪ wɔ-zuru. Ba na ki-nɪ pɪna digɛ ni tɪn, o wɔ kwari cavura si o zɛni-nɪ. ¹⁷ O nan na tu o yɪ Rom maɔa kalɔ tɪn, o tiini o kwaani o beeri amɔ je mu taan, yɪ o laan ba o nanɪ. ¹⁸ Wɛ nan wɔ duri o ŋwaɔa sariya dɛ dɪm ni. Nmɔ maɔi n ye lanyiranɪ Onisifɔɔri na tiini o zɛni amɔ te Efɛzi ni tɪn.

2

Zezi Kriɪ tɪtɔŋ-ŋɔm na maɔi si o taa yɪ te tɪn

¹ A bu Timoti, ta n zɪɔɪ kɛŋkɛŋ Zezi Kriɪ na pɛ nmɔ yu-yoŋo yɪ n ŋwɪ dɪd-o tɪn ŋwaani. ² Cɪga kalɔ maama a na yɛni a bri nmɔ nɔn-kɔɔɔ kɔm maama yigɛ ni tɪn, n dɪ ma-ka n bri nɔɔna balɔ na tɔɔɪ cɪga tɪn, si ba dɪ daa wani ba maa bri nɔɔna badonnɛ ba wɛli da.

³ Nmɔ na tɔŋɪ n pa Zezi Kriɪ tɪn, n maɔi si n dɪ sɛ yaara mu, nɛnɛnɪ pamaŋ-ŋɔm nɛ sɛ yaara te tɪn. ⁴ Nɔɔntɔ na yɪ pamaŋntɔ yɪ o

lagɪ si o poli o yuutu wɔ, o daa wɔ maɔi si o taa ki wɛɛnu tɪlɔ na dɪ pamaŋna tɪtɔŋa tɪn. ⁵ Kɔ ta nyɪ dɪ nɔɔntɔ na kwaani o duri o dɪ yigɛ te tɪn mu. O na maɔi o duri o dɪ yɪ o wɔ dɛ durim dɪm cwɛŋɛ cɪga cɪga, ba bɔ pa-o yigɛ tu pɛɛri dɪm. ⁶ Kɔ ta nyɪ dɪ nɔɔntɔ na yɪ valɔ yɪ o tiini o tɔŋɪ te tɪn mu. Wɔntɔ mu maɔi si o da yigɛ o na o wɔ-vaalɔ tum biɛ. ⁷ Bɔŋɪ n nii a na tɛ kɔlɔ tɪn. Dɪ Yuutu Zezi wɔ pa n lwarɪ wɔŋo maama kuri n ti.

⁸ Ta n guli Zezi Kriɪ na yɪ Pɛ Davidi dwi tu tɪn gulɛ. Wɔntɔ mu bi o yagɪ tɔvntɪ, ni kwɛr-ywɛŋɛ kalɔ a na yɛni a tɔɔli tɪn na bri te tɪn. ⁹ Amɔ na tɔɔli Wɛ kwɛr-ywɛŋɛ kam kɔntɔ tɪn mu pɛ a wɔ yaara wɔntɔ, yɪ ba vɔ-nɪ dɪ capɔntɔ ni a yɪ ŋwɪntɔ mu te. Ba nan bɔ wani ba cɪ Wɛ kwɛrɛ kam si ka yɪ jagɪ. ¹⁰ Kɔntɔ ŋwaani mu a sɛ yaara dwi maama, si kɔ wani kɔ wɛli nɔɔna balɔ Wɛ na kuri si ba taa yɪ DI nɔɔna tɪn, si ba tɔɔɪ Zezi Kriɪ ŋwaani ba na vrɪm dɪ zulɛ yalɔ na bɔ ti tɪn.

¹¹ Taani dɪlɔ a na lagɪ a ta tɪn yɪ cɪga mu:

Dɪ na tɔɔɪ dɪ Zezi dɪ tɪ,
dɪ ta wɔ tɔɔɪ dɪd-o dɪ na ŋwɪa.

¹² Dɪ na fɔɔɪ dɪ zɪɔɪ kɛŋkɛŋ cam wɔntɔ,

dɪ wɔ tɔɔɪ dɪd-o dɪ di paari.

Dɪ nan na vɪ-o,
o dɪ wɔ vɪn dɪbam mu.

¹³ Dɪbam nan na maɔi dɪ ba jɔɪ cɪga,

wɔntɔ ta yɪ cɪga tu mu,
bɛŋwaani wɔm ba joori o kwani o ni.

Dɪ na wɔ ta tɔŋɪ te si kɔ poli Wɛ wɔ tɪn

¹⁴ Ta n guli amɔ zaasɪm dɪm n bri Zezi nɔɔna bam, si n daari n kaani-ba lanyiranɪ dɪ Wɛ yɪri, si ba yɪ taa magɪ kantɔɔ kɔlɔ na ba jɔɪ kuri tɪn bitari baɔa ni, si kɔ cɔɔɪ balɔ dɪ na cɔɔɪ tɪn wɔbɔŋa mu. ¹⁵ Kwaani n tɔŋɪ dɪ yawala si kɔ poli Wɛ wɔ, si cavura yɪ ja-m

Dl yigə ni di kulb n na tɔŋi tɔn, si n kwaani n ta n bri nɔɔna We ciga kam lanyirani.

16 Ja n titi di bitar-yɔɔru tɔlɔ na ba wəli We cwəŋə tɔn. Balɔ na ŋɔɔni-si tɔn paɪ nɔɔna fɔgi ba joori ba maŋi kwaga ni mu We cwəŋə kam wɔni. 17 Ba na kari ba bri wo-yɔɔru tum kuntu tɔn, ti wɔ lonji ti jagi je maama, nɔnɛni nɔɔnu na jigi nasɔncɔgo yi ku woori ku wəli da te tɔn. Yimene di Fileti mu tɔgi ba wɔ nɔɔna bam kuntu wɔni. 18 Ba tusi ciga cwəŋə kam wɔni yi ba tɛ ba wi, We daa bá bi nɔɔna Dl pa ba yagi tɔvni, si twa biim maŋi ku kɛ. Ba zaasum dɔm kuntu ma pa balɔ na sɛ We tɔn badonnə wɔbɔŋa joori ya ləni. 19 Ku daari balɔ na yɔɔri ba tɔgi We ciga kam tɔn wɔbɔŋa ba zai. Bantɔ nyi di digə kuri mu We na fɔgi Dl cwi lanyirani. Kuri dɔm kuntu ba gɔɛ, yi ku pupɔni da ku wi:

«Dí Yuutu wɔm ye balɔ na yi o nɔɔna tɔn.»

Ku ta pupɔni ku wi:

«Wɔlɔ maama na sɛ ni o yi dí Yuutu wɔm nɔɔnu tɔn maŋi si o yagi kəm-balwaarɔ mu.»

20 Ku nyi di sɔ-fɔɔ wɔni kabəli di zwi dwi təri təri na wɔra te tɔn mu. Sidonnə yi can-na mu ba mɛ ba ki, di səbu-sɔŋa. Sintu yi lunni nyim mu. Sidonnə maa yi de naa dɔgo mu ba mɛ ba ki, yi ba mai sintu mu ba tɔŋa. 21 Ku bri ni, nɔɔnu na jigi o titi di wo-yɔɔru tum kuntu, ku tu wɔ ta yi lunni nyim mu We tee ni. O yi wɔlɔ na kwe o titi o ki o yuutu wɔm jɔŋa ni yi o jigi kuri o pa-o tɔn mu. O maŋi si o taa tɔŋi titɔŋ-ŋɔna yalɔ maama o yuutu wɔm na lagi tɔn mu. 22 Kuntu tɔn, cu n titi di kəm-yɔɔru tɔlɔ nɔn-dɔnnu wɔbɔŋa na yəni ya zɔvri tɔn, si n daari n kwaani n tɔgi ciga cwəŋə di wɔ-dɔdɔa di sono di wɔ-zuru, si n ta n tɔgi di balɔ bicara na

lana yi ba sɛ ni ba yi dí Yuutu wɔm nɔɔna tɔn.

23 Fɔgi n ci n titi di jwəri kantɔgo kulb na ba jigi kuri tɔn. Bɛŋwaani nmu ye ni ku tui ku guri di najara mu. 24 Nɔɔnu wɔlɔ nan na yi dí Yuutu wɔm tɔntɔŋnu tɔn wɔ maŋi si o taa yi najajarɔ. O maŋi si o taa nigɔ nɔɔna maama lanyirani, si o daari o bri-ba ciga di wɔ-zuru. 25 O nan maŋi si o zaasi balɔ na vin We ciga kam tɔn di wɔ-bono mu, si ku wai ku ki si We pa ba ləni ba wɔbɔŋa si ba joori ba sɛ Dl ciga kam. 26 Kuntu tɔn, ba swan laan wɔ joori yi ba wani ba vri ba titi sɔtaani jɔŋa ni, di ya na jaani-ba ni cikɔ te yi di pa ba ki di wɔbɔŋa na lagi te tɔn.

3

Lɛɛru na wɔ ba lɔgu baŋa tiim maŋa ni te tɔn

1 Ta n ye ni lɔgu tiim maŋa ni lɛɛru zanzan wɔ ba lɔgu baŋa.

2 Kantɔ maŋa kam ni nɔɔna wɔ ta wɔra ba na lagi wənu ba titi zənə yirani má ŋwaani, yi baá ta yi səbu-swən-nyina di kamun-nyina, yi baá ta tee ba titi. Nɔɔna wɔ ta twi daani yi ba ba sɛ ba tiinə niə, yi ba bá zuli balɔ na ki-ba lanyirani tɔn. Baá ta yi nɔn-balwaarɔ yi ba ba nigɔ wɔŋo kulb na yi We nyim. 3 Nɔɔna bá ta soe daani, yi ba bá ta jigi da-ŋwaja. Baá ta yi bɔbart-nyina yi ba ba lagi si ba ja ba titi, baá ta yi wɔ-lɔn-nyina, yi baá ta culi wənu tɔlɔ na lamma tɔn. 4 Nɔɔna wɔ ta tusi ba cilonnə, yi ba bá ta zuri ba yira di lwarim kəm. Baá ta magi ba nyɔɔna ba bri ba titi kamunni. Baá ta soe ba wɔbɔŋa wənu ba dwe Baŋa-We. 5 Nɔɔna bam kuntu wɔ ta ki ni ba tɔgi We ciga kam mu te, yi We dam nan təri ba tee ni. Fɔgi n ci n titi di nɔɔna bam kuntu.

6 Nɔɔna bam kuntu badaara yəni ba sɛgi ba zɔvri sam mu ba

ganı kaana balu na yi ka-kaye tun ba pa ba wubɔɔa cɔga. Kaana bam kontu wɔ cɔgi di ba kɛmbalwaarɔ zanzan, yi ba wubɔɔa paɪ ba tɔgi woɔo kulɔ maama ba fra na zu tun. ⁷ Kaana bam kontu tiini ba kwaanɪ ba zaasi mu maɔa maama, yi ba nan ba fɔgi ba lwarɪ cɪga. ⁸ Nɔɔna bam kontu kɛm dɪm nyɪ di Zanesɪ di Zambresɪ deen na vɪn Moyisi ni faɔa faɔa te tun mu. Ba di vɪn We cɪga kam mu. Ba jɪgi wubɔɔɪ-balwaarɔ mu, yi ba We tɔgum dɪm yi kafe. ⁹ Ba nan daa bɔ wani ba vu yigə di ba gana yam. Beɔwaaɪ nɔɔna maama wɔ ba lwarɪ ba jwɛrim dɪm jaja, nɪnɛɛɪ ku deen na ki Zanesɪ di Zambresɪ te tun.

We cɪga kam na jɪgi zənə lanyiranɪ te tun

¹⁰ Ku nan na yi nmu Timoti, n maɔi n ye amu zaasum dɪm di a ɔwɪa di a wubɔɔa na yi te tun. Nmu nan ta ye a na jɪgi wu-dɪdɔa di We te tun, yi n ta ye a na jɪgi wu-zuru di sono di pu-dɪa di te tun. ¹¹ Nmu nan ta ye nɔɔna na beesɪ-nɪ yi a yaari te tun. Nmu ye wəɛnu tɪlɔ maama na ki amu Antɔsɪ ni di Yikon di Lisitri ni, yi di ku di, a ta wɔ yagi We cɪga kam. Di Yuutu wɔm nan mu vɪri-nɪ yaara yam kontu maama wɔni. ¹² Kontu, balu maama na lagi si ba taa tɔgi Zezi Krisi di cɪga tun di wɔ na beesum. ¹³ Ku daari, ku na yi nɔn-balwaarɔ di kampin-nyɪna bam, bantɔ lwarum dɪm wɔ tiini di puli ku ja gaali. Baɔ ta ganɪ nɔɔna, yi baɔ ganɪ ba titi di.

¹⁴ Ku daari ku na yi nmu, yɔɔri n ta n tɔgi cɪga kalɔ nmu na maɔi n lwarɪ yi n ki n wu-dɪdɔa di ka tun, beɔwaaɪ nmu ye balu deen na bri-m wəɛnu tum kontu tun wɔ lanyiranɪ. ¹⁵ N biini ni mu n maɔi n ye We tɔnɔ kɔm na bri kulɔ tun. Zaasum dɪm kontu wɔ wani di vɪri-m yi n na swan yalu na wɔ pa n na vɪm, n na ki n wu-dɪdɔa

di Zezi Krisi tun ɔwaaɪ. ¹⁶ Kulɔ maama na pɔpɔni We tɔnɔ kɔm wɔni tun, ku yi We Joro mu pe di bam yi ku jɪgi kuri ku pa di bam, si ku taa bri nɔɔna cɪga, naa ku bri-ba ni ba tusi, naa ku kwe-ba si ba da cwəɔɔə, naa ku zaasi-ba ba na wɔ ta tɔgi cɪga cwəɔɔə te tun, ¹⁷ si di bam balu na yi We nɔɔna tun laan yɔɔri di maɔi fastɪ, si di taɔ tunɪ titɔn-ɔɔna dwi maama.

4

Timoti na maɔi si o tɔɔi di cɪga te tun

¹ Timoti, a lagi a ta nmu We di Zezi Krisi yigə ni, si n kwaanɪ n ta n tɔɔi kwɛr-ywəɔɔə kam. Zezi mu yi wɔlɔ na wɔ ba o di nanɔna di twa maama sariya tun. Oɔ jooi o ba o di paari nɔɔna titari ni. ² Kontu, n maɔi si n ta n tɔɔi We kwɛr-ywəɔɔə kam. Nɔɔna na cɔgi naa ba zi ba cɔgi di, si n ta n kwaanɪ n bri-ba We cɪga kam. Nan pa ba lwarɪ ni ba tusi mu si ba jooi ba tɔgi cwəɔɔə, si n kaanɪ-ba, si n daari n pa ba taa jɪgi baari, si n ta n bri-ba lanyiranɪ di wu-zuru zanzan. ³ Beɔwaaɪ maɔa wɔ ba, yi nɔɔna daa bɔ se ba taa cɔgi zaasum dɪlɔ na yi cɪga tun. Ba laan wɔ daari ba taa tɔgi ba titi wubɔɔa na lagi te tun mu, yi baɔ kikili vwan karanyɪna tiinɔ zanzan si ba taa bri-ba wəɛnu tɪlɔ maama ba na lagi si ba taa ni tun. ⁴ Ba laan wɔ sin ba zwa si ba yi taa cɔgi We cɪga kam, yi ba daari ba se nabiinɔ sinswali tɪlɔ na ba jɪgi kuri tun. ⁵ Ku daari nmu nan maɔi si n ja n titi mu wəɛnu maama wɔni. Vɔ n wɔ yaara wɔni. Kwaanɪ n ta n tɔɔi si n pa nɔɔna lwarɪ We kwɛr-ywəɔɔə kam. Titɔɔi dɪlɔ maama We na ki nmu jɔɔa ni tun, si n tɔɔi-di lanyiranɪ.

⁶ Ku nan na yi amu, amu ɔwɪa kam nyɪ ni ba na logi mun-na ba ma ki kaanum te tun mu. Ku lagi

ku ta ni manja kam yiə si a vu We te. ⁷ A na tɔŋi a pa We te tin nyi di a kwaanɩ a duri si a di yigə mu te. Amu kwaanɩ mu a piɩni a titi a duri taan a vu a yi kweelim je, yi a daa ta wu yagi We ciga kam.

⁸ Kuntu tin, amu pɛeri laan tigi We tee ni di cəgi-ni. Di Yuutu Zezi mu yi wɔlɔ na wɔ tɔgi ciga o ma di nabiinə taanɩ tin. O ma wɔ kwe a pɛeri dum kuntu o pa-ni sariya de dum ni. Ku nan dai amu yiranɩ mu oɔ pa pɛeri dum kuntu. Oɔ pa balu maama di na so-o yi ba jigi tiina ni oɔ joori o ba tin mu.

⁹ Nan kwaanɩ lanyiranɩ si n ba amu te lila. ¹⁰ Benjwaanɩ Demasi yagi amu, o fra na tiini ya zu zim lɔgu banja wo-yɔɔru tum tin ŋwaanɩ, yi o daari o vu Tesaloniki mu. Kresan ma ke Galati. Titi di ma ke Dalmati. ¹¹ Luki yiranɩ mu wu a tee ni. Nmu nan na maa n biina, si n pa Mariki tɔgi o ba, benjwaanɩ wuntu wɔ wani o wɔli-ni di We titɔŋa yam. ¹² Ku daari amu tɔŋi Tisiki Efɛzi ni mu. ¹³ Nmu na maa n biina, si n kwe a gɔrɔ kum a na yagi Truasi ni Karipusi tee ni tin n ja n ba, didaanɩ twaanɩ tum di, ku na dwe didi vara twaanɩ tɔlɔ ba na pɔpɔni ti wɔni ba pri tin.

¹⁴ Alesandri wɔlɔ na yi yarɔ tin tiini o ki amu lwarum ku ja gaalɩ. Di Yuutu wɔm nan wɔ pa o na cam o kənə yam kuntu ŋwaanɩ. ¹⁵ N di nan cu n titi dido, benjwaanɩ o kwaanɩ si o cɔgi dibam na yəni di bri ciga kalɔ tin mu.

¹⁶ Manja kalɔ a na puli si a tɔlɩ a taanɩ dum sariya yam jəgə kam ni tin, nɔɔn-nɔɔnɩ wu tu o zigi amu kwaga ni. Ba maama duri mu ba daari amu yiranɩ. We nan yi kwe ba taalɩ kuntu ŋwaanɩ.

¹⁷ Di Yuutu wɔm nan mu zəni-ni, yi o pa-ni dam yi a ma wani a tɔɔli We kwərə kam, yi dwigə tiinə maama ni-ka. Kuntu tin, We mu vri amu tɔɔni juŋa ni Di

yagi. ¹⁸ Di Yuutu wɔm nan wɔ vri amu wo-lwaanɩ maama wɔni, yi o daari o ja-ni o vu o zu We paari dum wɔni di yazurə. Wuntu mu manɩ di zulə manja maama. Amina.

Tiim kwərə

¹⁹ Jooni Prisili di Akwila n pa-ni, didaanɩ Onisifɔori di o sɔŋɔ tiinə bam maama. ²⁰ Erasiti manɩ Korenti ni mu. Ku daari amu yagi Trofim Mileti ni, o na ba jigi yazurə tin ŋwaanɩ.

²¹ Kwaanɩ n ki lila n ba ku loori waarɩ mumaŋa. Yubulusi di Pudani di Linusi di Klodia di di ko-biə bam maama jooni-ni lanyiranɩ.

²² Di Yuutu wɔm wɔ ta wura di nmu.

We wɔ pa abam yu-yoŋo.

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa
TITI tun
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa Titi tun
na bri dɔbam kɔlɔ
tun mu tuntu**

Titi yi Zezi karabu mu o na dai Zwifu. O deen togi di Pooli o tunji We titɔɔa yam. Maɔa kalɔ Pooli na pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa-o tun, o wɔ Kreti ni mu, me o na maɔi si o nii Zezi nɔɔna bam baɔa ni si woɔɔ maama taa yi lanyirani tun.

Pooli de yigə o bri We nɔɔna yigə tiinə na maɔi si ba taa yi te tun (pɔɔrum 1).

O ma ta bri Titi, o na wɔ kwe We nɔɔna bam dwi təri təri te tun, ku na yi nankwin di kazina (si bantu di zaasi ka-dɔnnu tun), ku na yi bu-dɔnnu di gambe maama (pɔɔrum 2).

O laan ma bri We nɔɔna bam na maɔi si ba taa ki te tun, si ba wani ba taa zɔɔri daani di ywəəni, si kantɔgɔ di kampwara yi zɔ ba titari (pɔɔrum 3).

¹ Amu Pooli wɔlɔ na yi We gamba-sono di Zezi Kresi tuntɔɔni tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu si a pa nmu Titi. We mu pe si a pa balɔ DI na kuri si ba taa yi DI nɔɔna tun taa jigi wu-didwa di DI, si ba kwəri ba lwarɔ DI ciga kam. Ciga kam kuntu nan mu pai nɔɔna ŋwi ni We na lagɔ te tun, ² si ba wani ba taa jigi tuna ni baá na ŋwɔa kalɔ na ba ti tun We tee ni. Ku na loori lɔgɔ pulim tun, mu We maɔi DI go ni si DI pa dɔbam ŋwɔa kam kuntu, yi DI bá kwanɔ DI ni. ³ Ku daari ka maɔa kam na yi tun, We ma pa di lwarɔ DI taani dim kuntu kuri jaja. Ku yi kwərə kam kuntu mu We na yi dɔbam Vɔrnu tun pe amu ni si a taa tɔɔlɔ a bri nɔɔna.

⁴ Nmu Titi yi nuneeni amu titi bu mu te, di maama na jigi wu-didwa di Zezi tun ŋwaani.

Di Ko We di di Vɔrnu Zezi Kresi wɔ pa nmu yazurə di yu-yoɔo.

Zezi kɔgɔ kum nakwa na maɔi si ba taa yi te tun

⁵ Amu deen na yagi nmu Kreti ni tun, ku yi si n kwaani n ki wəənu tiɔlɔ na daari si n ki tun mu. Zezi nɔɔna bam na wɔ tuɔ kɔlɔ maama ni tun, si n li nakwa tiinə da, nuneeni a na maɔi a ta di nmu te tun. ⁶ Nmu na li nɔɔnu wɔlɔ tun, o maɔi si o taa yi wɔlɔ nɔɔna na bá ta jigi o yira taani tun mu. O nan maɔi si o taa jigi kaani didwa yirani mu. Ku maɔi si o biə di se We, si ba yi taa yi nɔn-kaye di banɔ-nyina. ⁷ Beɔwaani ku maɔi si wɔlɔ na nii Zezi nɔɔna bam tun taa yi wɔlɔ nɔɔna na bá ta jigi o yira taani tun mu, We na ki DI nɔɔna bam wɔntu jɔɔa ni tun ŋwaani. O wɔ maɔi si o taa yi biyiri-nyim, naa nɔɔnu wɔlɔ banɔ na lumma tun, naa sa-nyɔɔrɔ naa najajarɔ, naa wɔlɔ na ki kampinə si o ma na wəənu tun. ⁸ Ku nan maɔi si o taa yi nɔɔnu wɔlɔ na jeeri vərə lanyirani tun. O maɔi si o taa yi nɔn-ɔsum wɔlɔ na cu o titi yi o togi We di ciga yi o wai o titi o jaana tun. ⁹ O maɔi si o yɔɔri o taa togi taani dilɔ na yi ciga, ni dɔbam na maɔi di bri abam te tun. Kuntu, oó wani o bri nɔɔna badonnə si ba taa togi We ciga kam kuntu, yi o daari o pa balɔ na vin We ciga kam tun lwarɔ ni ba tusi mu.

¹⁰ Beɔwaani banɔ-nyina zanzan mu wɔ abam tee ni, ba na yəni ba ŋɔɔni bitari silɔ na ba jigi kuri tun ba ma ganɔ nɔɔna. Ba zanzan mu yi balɔ na tiini ba se ba Zwifə bam cullu tum tun. ¹¹ Abam nan maɔi si á pa ba pu ba niə mu di ba zaasim dim kuntu, beɔwaani ba zaasim dim yəni di pai nɔɔna di ba sɔɔɔ tiinə maama mu tusi We cwəɔe

kam wɔni. Ba yɛni ba bri kulɔ na wɔ maɲi si ba bri nɔɔna tɪn mu, ba ma ganɪ-ba ba jɔɲi sɛbu. ¹² Kɛɛti tiinɛ bam titi yiyɛn-yeenu dɛɛn mu tagi o wɔ: «Kɛɛti tiinɛ yɛni ba fɔ vwan mu maɲa maama. Ba nyi di vari-balwaarɔ mu te, yi ba ta yi yawɔri-nyina di nɔn-kwɛlu di.»

¹³ O nan na tagi kuntu tɪn, ku yi cɪga mu o taga. Kuntu ɲwaanɪ mu n maɲi si n tiini n kaani Kɛɛti tiinɛ bam, si ku pa ba yɔɔri ba taa tɔgi Wɛ cɪga kam lanyirani, ¹⁴ si ba daa yi sɛ Zwifɛ bam sunswali silɔ na ba jɪgi kuri tɪn, naa ba sɛ nabiinɛ titi wɔbɔɲa cullu tɪn ba na yagi cɪga kam yi ba daari ba tɔgi tɪn. ¹⁵ Wɔlɔ maama na jɪgi wɔ-ponɔ tɪn, kulɔkulɔ ba jɪgi digiru wuntu tee ni. Ku daari wɔlɔ na vɪn Wɛ yi o ba jɪgi wɔ-ponɔ tɪn, kulɔkulɔ tɛrɛ ku na lana wuntu tee ni. Kuntu tu wɔbɔɲa cɔgi mu, yi o daa yɛri kulɔ na maɲi tɪn. ¹⁶ Nɔɔna bam kuntu donnɛ nan te ba wɔ, ba ye Wɛ mu, yi ba titɔɲa laan yagi ya ba tɔgi Wɛ wɔbɔɲa. Ba yi banɪ-nyina mu, yi ba tiini ba ki lwarɪm ku ja gaali. Ba wari kulɔ na lana tɪn ba ki.

2

Zaasɪm dilɔ na yi cɪga yi di wɔli nɔɔna tɪn

¹ Ku daari ku na yi nmɔ Titi, ta n bri nɔɔna bam kulɔ na maɲi di cɪga zaasɪm dɪm tɪn. ² Nmɔ maɲi si n bri nankwɪn si ba taa yiri ba titi mu, si ba kwɛri ba taa yi balɔ nɔɔna na nɪgi-ba tɪn, si ba taa cɔ ba titi, si ba yɔɔri ba sɛ Zezi di wɔ-didɔa di sono di pu-dia.

³ Nan bri kazina si ba taa jɪgi ba titi si ku pa Wɛ na zulɛ ba tee ni, si ba yi taa yi bɪbarɪ-nyina naa sa-nyɔra. Ba nan maɲi si ba taa kwe nɔɔna kwɛɛ yalɔ na lana tɪn mu. ⁴ Kuntu mu baá wani ba bri kawɛnɛ ba na wɔ ta soe ba banna

di ba biɛ te tɪn, ⁵ si ba daari ba taa cɔ ba titi, si ba yi taa ki digiru, si ba kwɛri ba taa yi ka-yɔɔrɔ tɪlɔ na tɔɲi sɔɲɔ titɔɲa lanyirani yi ba sɛ ba banna ni tɪn. Kuntu, nɔɔna daa bá wani ba yáali Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam. ⁶ Ku zi na yi nɔn-dunnu, si n kwe-ba si ba di taa cɔ ba titi wɔɲɔ maama wɔni.

⁷ Ku nan na yi nmɔ titi, ku maɲi si n tɔɲi titɔɲ-ɲɔna yalɔ na wɔ bri nɔɔna si ba di tɔgi cwɛɲɛ lanyirani tɪn, si n daari n bri-ba Wɛ kwɛrɛ kam lanyirani di cɪga. ⁸ Pa n ni-taani taa jɪgi cɪga, si nɔɔn-nɔɔnɔ yi wani o yáali-di. Kuntu wɔ pa dɪbam dɔna na cavura, ba daa na bá na wɔɲɔ si ba maa ɲɔɔni ba cɔgi dɪbam tɪn ɲwaanɪ.

⁹ N daari n kwe gambe ni ku maɲi si ba sɛ ba tiinɛ wɔɲɔ maama wɔni, si ku pa ba tiinɛ bam wɔ poli. Ba yi vɪn ba tiinɛ bam ni. ¹⁰ Ba nan wɔ maɲi si ba ɲɔ-ba. Ba maɲi si ba tɔɲi lanyirani di cɪga mu wɔɲɔ maama wɔni, si ku pa nɔɔna lwarɪ ni dɪbam Wɛ dilɔ na yi dí Vɪrnɔ tɪn zaasɪm dɪm lamma.

¹¹ Bɛɲwaanɪ, Wɛ pe dí lwarɪ Dɪ sono kɔm na dagi zanzan te, si ku pa nɔɔna maama wani ba na vɪm Dɪ tee ni. ¹² Dɪ ma daari Dɪ bri dɪbam ni ku maɲi si dí yagi lwarɪm titɔɲa maama di lɔgɔ wɔ-yɔɔrɔ tɪlɔ dí fra na zɔvri tɪn, si dí taá cɔ dí titi, si dí taá tɔgi cɪga cwɛɲɛ, si dí daari dí taá kwarɪ Wɛ lanyirani lɔgɔ banɔ ni. ¹³ Ku nan maɲi si dí taá yi kuntu mu, si dí taá jɪgi tɪna di wɔppolo, si dí cɔgi Zezi Krisi si o joori o ba di paari zulɛ. Wuntu mu yi dɪbam Wɛ dilɔ na yi kamunu yi o yi dí Vɪrnɔ tɪn. ¹⁴ Wuntu mu sɛ o ti dɪbam ɲwaanɪ, si o ma vri dɪbam lwarɪm dwi maama wɔni, si o daari o fɔgi o kwe dí bicara si dí taá yi o titi nɔɔna, si dí taá kwaani dí tɔɲi titɔɲ-ɲɔna.

¹⁵ Nan ta n brɪ nɔɔna wænu tum kuntu, si n daari n kwe-ba, si n kwəri n kaanu-ba, ni We na pe nmv ni si n ki te tin. Nan yi se si nɔɔn-nɔɔnv gooni-m.

3

We nɔɔna na manɪ si ba taa yi te tin

¹ Guli n brɪ nɔɔna bam ni ba manɪ si ba taa nigɪ ba tiv kum yigə tiinə di balv na yi didɛera tin, si ba taa se ba ni. Ba nan manɪ si ba taa tɔɔɪ tɪtɔɔɪ-ɲɔna dwi maama mv. ² Ba nan yi zaɲɪ ba twɪ nɔɔn-nɔɔnv, naa ba taa yi najajara. Ku manɪ si ba taa zuli nɔɔna mv, si ba daari ba taa jigɪ wɔ-bono di nɔɔna maama.

³ Beɲwaani dɪbam maama dɛen yi nayəri-nyina mv, yi dɪ tusi, yi dɪ vin We ni. Dɪbam fra dɛen mv te dɪbam, yi dɪ tɔɔɪ wɔ-yɔɔrv tiv maama dɪ wɔbɔɲa na lagɪ tin. Dɪ maa yəni dɪ jigɪ pu-sɪɲa di wɔ-gɔv yi dɪ culi daani. ⁴ Nan di ku di, We dɪlv na yi dɪbam Vɪrvu tin brɪ jaja ni DI soe nabiinə lanyirani, yi DI vɪv dɪbam lwarim wɔni DI yagi. ⁵ Ku nan dai dɪbam na ki kəm-laarv tin ɲwaani, ku yi We na yi ɲwaja tu tin ɲwaani mv. DI ma pa DI Joro kum zari wɔ-digiru tiv na wɔ dɪ bicara ni tin, yi DI daari DI pa dɪbam wɔbɔɲ-dɔvra, si dɪ na ɲwi-dɔɲa DI tee ni. ⁶ Ku maa yi dɪbam Vɪrvu Zezi Krisi ɲwaani mv We tɔɔɪ DI Joro kum DI pa dɪbam zaani, ⁷ si dɪ wani dɪ na cɪga DI tee ni DI zaani dɪm ɲwaani, si dɪ daari dɪ na We wɔ-laarv tum dɪ na yi DI biə yi dɪ jigɪ tɪna ni dɪ wɔ na ɲwia kalv na ba ti DI tee ni tin ɲwaani.

⁸ A na tagɪ taani dɪlv tin yi cɪga mv. Kuntu, a lagɪ si n kwaani n brɪ wænu tum kuntu lanyirani, si ku pa balv na se We tin tiini ba taa ki kəm-laarv. Kuntu mv lana yi ku jigɪ kuri ku pa nɔɔna maama. ⁹ Ku daari n manɪ si n

ci n titɪ di kantɔɔɔ dwi maama, ku na yi bitar-yɔɔrv banɪ ni di dɪ kwə dwi natɔga kam banɪ ni di Zwifə bam callu tum banɪ ni, si ti ba jigɪ nyɔɔɪ ti yi kafə mv.

¹⁰ Nɔɔnv wɔlv na jaani kampwara o tui nɔɔna titari ni tin, si n kaani kuntu tu nɪnɛni kuni bile te. O ta na wɔ se nmv taani dɪm, si á ci á titɪ did-o. ¹¹ Beɲwaani nmv ye ni, nɔɔnv na yi kuntu don, o daa ba lagɪ si o tɔɔɪ cwəɲə. O tusim dɪm mv brɪ ni o bá na bura We tee ni.

¹² A lagɪ a tɔɔɪ Aritimasɪ naa Tisiki mv nmv tee ni. Ba wɔlv na yi nmv te tin, si n kwaani n ba amv te lɪla Nikopolisi ni, beɲwaani a li wɔbɔɲa si a manɪ dáani mv si waarv tum manɪ ke. ¹³ Nan kwaani n wəli Zenasɪ wɔlv na yi bitar-yeenu tin di Apolosi ba cwəɲə kam vəɲə ɲwaani, si n pa-ba kulv maama na muri-ba tin.

¹⁴ Pa dɪ ko-biə bam taa ye ni ku manɪ si ba tiini ba kwaani ba taa ki kəm-laarv mv, si ba wani ba zəni balv na manɪ zənə tin. Kuntu mv wɔ pa ba ɲwia taa jigɪ kuri nɔɔna maama tee ni.

¹⁵ Dɪ ko-biə balv na wɔ amv tee ni tin maama jɔɔni nmv. Jɔɔni balv maama na se Zezi yi ba yi dɪbam cilon-sonnu tin n pa dɪbam.

We wɔ pa abam maama yu-yoɲo.

**Tɔ́nɔ kɔ́lɔ Pooli na
pɔpɔnɔ o pa
FILIMÓN tɔ́n
Tɔ́nɔ kɔ́lɔ Pooli na
pɔpɔnɔ o pa Filimón
tɔ́n na brɪ dɪbam
kɔ́lɔ tɔ́n mɔ́ tɔ́ntɔ**

Filimón dɛɛn yɪ nɔ́n-kamunu mɔ́, o na tu o kɪ o wɔ́-dɪdɔ́a dɪ Zezi. O yɪ Kolɔ́sɪ Wɛ kɔ́gɔ́ kɔ́m wɔ́ nɔ́ɔ́nɔ́ dɪdɔ́a mɔ́, o maa yɪ Pooli cilonɔ́. Kɔ́ yɪ Pooli dɛɛn mɔ́ brɪ-o Wɛ cɪga kam yɪ o sɛ.

Filimón dɛɛn ma jɪgɪ gambaa, ka yɪrɪ mɔ́ Onisim, yɪ o gambaa kam duri ka viiri ka daar-o.

Pooli na wɔ́ pɪna digɛ́ nɪ manɔ́ kalɔ́ tɔ́n, mɔ́ Onisim ve o te. Pooli maa nɔ́ɔ́nɔ́ Wɛ taanɪ dɪd-o, yɪ o kɪ o wɔ́-dɪdɔ́a dɪ Zezi. Pooli laan ma tɔ́n-o sɪ o joori o vu o yuutu wɔ́m te.

Pooli ma pɔpɔnɔ́ tɔ́nɔ́ kɔ́m o pa o cilonɔ́ Filimón, o ma loor-o sɪ o yagɪ kɔ́lɔ́ maama Onisim na kɪ tɔ́n o maa cɛ-o. Kantɔ́ manɔ́ kam nɪ, gambaa na duri ka viiri yɪ ka yuutu wɔ́m na joori o na-o, oó pa ka na cam zanzan mɔ́ kɔ́ ja gaalɪ. Pooli laan ma loori Filimón sɪ o daa yɪ jɔ́n-o nɪ o gambaa má te, o laan nan taa nii-o nɪ o yɪ o ko-bu mɔ́ te Zezi Krisi nɔ́wanɪ.

1 Amɔ́ Pooli wɔ́lɔ́ na wɔ́ pɪna digɛ́ nɪ Zezi Krisi cɪga kam nɔ́wanɪ tɔ́n mɔ́ pɔpɔnɔ́ tɔ́nɔ́ kɔ́ntɔ́, yɪ dí ko-bu Timoti wɔ́ amɔ́ tee nɪ. Dí pɔpɔnɔ́ dí pa nɔ́m Filimón, n na yɪ dɪbam cilonɔ́-sono yɪ n tɔ́gɪ dɪ dɪbam n tɔ́nɪ Wɛ tɪtɔ́nɔ́ tɔ́n mɔ́. 2 Dí jɔ́ɔ́nɔ́-m, yɪ dí daari dí jɔ́ɔ́nɔ́ dí ko-bu-kana Apɪa, dɪ Arisipi wɔ́lɔ́ na wɔ́lɪ dɪ dɪbam o na cam Wɛ tɪtɔ́nɔ́ yam nɔ́wanɪ tɔ́n. Dí daari dí jɔ́ɔ́nɔ́ Zezi kɔ́gɔ́ kɔ́lɔ́ na yɔ́nɪ kɔ́ jeeri daanɪ nɔ́m sɔ́nɔ́ nɪ tɔ́n maama.

3 Dí Ko Wɛ dɪ dí Yuutu Zezi Krisi wɔ́ pa abam yazurɔ́ dɪ yu-yonɔ́.

4 Manɔ́ maama amɔ́ na yɔ́nɪ a loori Wɛ, a guli nɔ́m gulɔ́ Dɪ yigɛ́ nɪ, yɪ a kɪ Dɪ le nɔ́m nɔ́wanɪ.

5 Bɛ́nɔ́wanɪ amɔ́ nɪ nɪ n jɪgɪ wɔ́-dɪdɔ́a dɪ dí Yuutu Zezi yɪ n soe Wɛ nɔ́ɔ́nɔ́ bam maama lanyɪranɪ.

6 Wɛ wɔ́ pa nɔ́m na jɪgɪ wɔ́l-dɔ́nɔ́ kɔ́lɔ́ dɪ dɪbam n na kɪ n wɔ́-dɪdɔ́a dɪ Zezi Krisi tɔ́n pa n wanɪ n lwarɪ wɔ́-laarɔ́ tɪlɔ́ maama Wɛ na kɪ Dɪ pa dɪbam Zezi Krisi nɔ́wanɪ tɔ́n.

7 A ko-bu-sono, nɔ́m na soe Wɛ nɔ́ɔ́nɔ́ bam te tɔ́n mɔ́ paɪ a wɔ́ poli zanzan, yɪ kɔ́ pa a jɪgɪ baari, bɛ́nɔ́wanɪ n wɔ́lɪ Wɛ nɔ́ɔ́nɔ́ bam yɪ n pa ba na baari dɪ wɔ́polo.

8 Kɔ́ntɔ́ nɔ́wanɪ amɔ́ lagɪ a loori nɔ́m sɪ n kɪ kɔ́lɔ́ na manɔ́ sɪ n kɪ tɔ́n mɔ́. Amɔ́ ya jɪgɪ cwɛnɔ́ sɪ a da Zezi Krisi nɔ́wanɪ a pa nɔ́m nɪ, sɪ n lwarɪ n na wɔ́ kɪ kɔ́lɔ́ tɔ́n. 9 A nan lagɪ sɪ a loori-m dɪ sono mɔ́. Amɔ́ Pooli wɔ́lɔ́ na yɪ nankwɪan yɪ ba kɪ-nɪ pɪna digɛ́ nɪ lele kɔ́ntɔ́ Zezi Krisi cɪga kam nɔ́wanɪ tɔ́n, 10 a lagɪ a loori-m nɔ́m gambaa Onisim nɔ́wanɪ mɔ́. A na wɔ́ pɪna digɛ́ nɪ tɔ́n, o tu amɔ́ te, yɪ a brɪ-o Wɛ cɪga kam yɪ o sɛ. Kɔ́ntɔ́ tɔ́n, wɔ́ntɔ́ laan nɔ́m nɪ a tɪtɪ bu mɔ́ te. 11 O dɛɛn na tɔ́nɪ o pa nɔ́m manɔ́ kalɔ́ tɔ́n, o wɔ́ pɛ n na nɔ́ɔ́rɪ. Kɔ́ daari lele kɔ́ntɔ́, o laan jɪgɪ nɔ́ɔ́rɪ o pa amɔ́ dɪ nɔ́m maama.

12 A lagɪ a tɔ́n-o sɪ o joori o ba nɔ́m te, wɔ́ntɔ́ yɪ a tɪtɪ bɪcarɪ mɔ́.

13 Amɔ́ na wɔ́ pɪna digɛ́ nɪ Wɛ kwɔ́r-ywɛnɔ́ kam nɔ́wanɪ tɔ́n, a yaá ta lagɪ sɪ o manɔ́ a tee nɪ mɔ́, sɪ o lɔ́nɪ nɔ́m yuu nɪ o taa tɔ́nɪ o pa-nɪ. 14 A nan ba lagɪ sɪ a kɪ kɔ́lɔ́kɔ́lɔ́ yɪ nɔ́m na wɔ́ sɛ. A na kɪ kɔ́ntɔ́, kɔ́tɔ́ ta yɪ nɪ a fɪn nɔ́m sɪ n wɔ́lɪ-nɪ, sɪ kɔ́ daɪ n tɪtɪ wɔ́bɔ́nɔ́.

15 Onisim na duri o yagɪ nɔ́m tɔ́n, dɛ doɔ́n kɔ́ yɪ sɪ o pɔ́ɔ́rɪ dɪ nɔ́m manɔ́ fɪnfɪn yɪranɪ mɔ́, sɪ o laan joori o ba o taa wɔ́ nɔ́m tee

nɩ maŋa maama. ¹⁶ O na duri o yagi nmɔ tɩn, o deɛn yɩ gambaa mɔ. O na joori o ba, yɩ zaŋɩ n nɩi-o nɩ gambaa te, sɩ o laan dwe gambaa o na jigi nmɔ ko-bu dɩ Yuutu wɔm ŋwaanɩ tɩn. Amɔ tiini a so-o. Nmɔ dɩ nan wó ta n tiini n so-o kɔ ja gaalt, o na yɩ n gambaa yɩ o kwəri o yɩ n ko-bu dɩ Yuutu wɔm ŋwaanɩ tɩn.

¹⁷ Nmɔ na se nɩ dɩbam sɩnɩ dɩ yɩ ciloŋo daanɩ, sɩ n kwaanɩ n jeeri Onisim lanyɩranɩ nɩnɛɛnɩ amɔ titɩ te. ¹⁸ O deɛn na maŋɩ o kɩ wonjo kulɔ o cɔgi dɩ, naa o na jigi nmɔ jɩnɩ, sɩ n yagi kɔ maama dɩ amɔ. ¹⁹ Amɔ Pooli titɩ mɔ mɛ a jɩŋa a pɔpɔnɩ tintɔ nɩ: Amɔ wó ŋwɩ jɩnɩ dɩm. (Kɔ daari nmɔ nan maŋɩ n ye nɩ, n jigi amɔ jɩnɩ zanzan, dɩ nmɔ na ne ŋwɩa We tee nɩ amɔ na bri nmɔ We kwər-ywəŋə kam tɩn ŋwaanɩ.) ²⁰ A ko-bu, kɔ yɩ cɩga mɔ, a lagɩ sɩ n kɩ wonjo kulɔ a na loori-m tɩn mɔ dɩ Yuutu sono kɔm ŋwaanɩ, sɩ n pa a taa jigi wɔpɔlo Zezi Kriɩ ŋwaanɩ.

²¹ Amɔ na pɔpɔnɩ tɔnɔ kɔntɔ a pa nmɔ tɩn, a ye lanyɩranɩ nɩ nmɔ wó se a wɔbɔŋa yam. A ta ye nɩ nmɔ wó kɩ n dwəni a na loori kulɔ tɩn.

²² Kulɔ na wəli da tɩn, a loori-m sɩ n kwaanɩ n lagɩ digə, sɩ a na tuə, sɩ a taa tigi da. Bɛŋwaanɩ a jigi tɩna nɩ We wó se abam na loori-Dɩ amɔ ŋwaanɩ te tɩn, yɩ Dɩ wó pɔrɩ cwəŋə sɩ a joori a ba abam te.

²³ Epafraɩ dɩ jɔɔnɩ-m. Wɔntɔ dɩdaanɩ amɔ mɔ wɔ pɩna digə nɩ Zezi Kriɩ cɩga kam ŋwaanɩ.

²⁴ Marɩkɩ dɩ Arɩsarɩkɩ dɩ Demasɩ dɩ Luki maama dɩ jɔɔnɩ-m. Bantɔ dɩ amɔ mɔ tɔgi daanɩ dɩ tɔŋɩ We tɩtɩŋa yam.

²⁵ Dɩ Yuutu Zezi Kriɩ wó pa abam yu-yonjo.

**Tɔnɔ kulsu ba na
pɔpɔni ba pa
EBRU TIINƏ tun
Tɔnɔ kulsu ba na
pɔpɔni ba pa Ebru
tiinə tun na bri
dubam kulsu tun mu
tuntu**

Ebru tiinə yi Zwifə bam yiri didonj mu. Di yəri wulsu na pɔpɔni tɔnɔ kuntu tun. O nan pɔpɔni o pa Zezi nɔɔna balu na ne yaara zanzan tun mu. O ma pɔpɔni si ba yi yagi We cwəŋə tɔgim. O ma pa ba na baari si ba taa zigi kəŋkəŋ, di ba na lwaru ni di Yuutu Zezi na ki kulsu tun na dwe wonjo maama te tun ŋwaani.

Tɔnɔ kum de yigə ku bri ni We tɔgi Di Bu Zezi ŋwaani mu Di bri Di titi di nabiinə, yi We daa ba wəli kulokulu kuntu banja ni. Zezi nan dwe We nijonə balu deen na wuru tun, o dwe We malesi sum, o dwe Moyisi di Zozwe di (pɔɔrum 1-3).

Zezi dwe We kaanum tiinə balu deen na wuru tun, o yi We kaanum tu wulsu na wuru manja maama tun mu. Zezi na dwe We kaanum tiinə bam maama tun mu pai nɔɔna nai vrum ciga ciga lwarum di tɔɔni wɔni. Yisurayeli tiinə deen na yəni ba ma varum ba kaani ba pa We tun, ku yi Zezi Krisi tɔɔni dum nyinyugu mu (pɔɔrum 4-10).

Tɔnɔ kum tiim jəgə ni ku pe nɔɔna bam baari mu, si ba taa ve yigə We cwəŋə kam wɔni. Ku bri fanja fanja We nɔɔna bam na ki ba wu-didwa di We te tun, yi ku kwe balu na wu karumi-ku tun si ba tugi Zezi yirani, si ba taa nii Zezi si ba taa tɔg-o di ba wu maama, si ba se cam di yaara, si ba zigi kəŋkəŋ si ku vu ku yi kweelim de (pɔɔrum 10-13).

*We tɔgi Di Bu Zezi ŋwaani mu
Di nɔɔni di dibam*

¹ Fanja fanja tun, We deen nɔɔni di dibam nabaara bam kuni zanzan mu. Di deen yəni Di pa Di nijonə bam mu nɔɔni wənu dwi təri təri di ba. ² Ku daari lele kuntu na yi lugu banja kweelim manja tun, We laan pe Di Bu mu ba o nɔɔni Di taani di dibam. We de wɔntu ŋwaani mu Di ki lugu banja di weyuu wənu maama, yi Di pa-o ni si o ba o taa te wənu maama. ³ We Bu wum mu jigi pooni dilu na bri We paari-zulə yam na yi te tun. O maa jigi o Ko We nyinyugu fasi. O ni-taani maa jigi dam yi di pai wənu maama fɔgi ti ziga.

O ma ba o saari nɔɔna lwarum o fɔgi-ba o pa ba ji lanyirani, yi o laan joori o di Banja-We te o vu o jəni Di jazum ni. ⁴ Kuntu tun, Banja-We Bu dwe We malesi sum, di We na pe-o yiri dilu na daga di dwe sintu na jigi yira yalu tun ŋwaani.

*Zezi Krisi dwe We malesi sum
maama*

⁵ Ku na yi malesi sum, We wu fɔgi Di ta di maleka Di wɔ:

«Nmu mu yi amu Bu,
yi zim amu di jigi nmu Ko.»

We nan wu tagi maleka kalokalu taani Di wɔ:

«Amu wu ta yi ka Ko,
si ka di taa yi amu bu.»

⁶ Ku daari manja kalu We na lagi Di tunj Di Bu-dua kam si o ba lugu banja tun, Di tagi Di wɔ:

«Malesi sum maama manj si si
kuni doonə mu si zul-o.»

⁷ Ku nan na yi malesi sum, We tagi si taani Di wɔ:

Si yi dintu tintunəna mu,
yi Di pa si nyi ni viu di min-vwu
te,

si si taa tunj si pa-Di.

⁸ Ku daari ku na yi We Bu wum, Di tagi o taani Di wɔ:

«Nmu yi We mu, n paari dum wu
ta wuru
si ku taa ve manja kalu na ba ti tun.

Nmυ wó ta n te n nɔɔna bam dɪ cɪga.

⁹ Nmυ soe cɪga cwəŋə, yɪ n daari n culi balɔɔ.

Kuntυ ηwaani mυ n Ko Baŋa-We pɛ nmυ na wɔpolo lanyirani dɪ zulə n dwəni balɔ maama na wɔra dɪ nmυ tɪn.»

¹⁰ We ta tagɪ Dɪ wɪ:

«Nmυ wɔlɔ na yɪ wəənu maama Yuutu tɪn mυ kɪ lugɔ baŋa pulim nɪ,

yɪ n ta kwəri n ma n jɪa n kɪ wɛyuu wəənu maama.

¹¹ Wəənu tɪm kuntυ maama wó ba tɪ cɔɔɪ,

kυ daari nmυ nan wɔra mυ maŋa maama.

Wəənu tɪm kuntυ maama wó ba tɪ doori nɪ ɔɔɔɔ na yəni kυ doori te tɪn.

¹² Tɪ wó ba tɪ lɪrɪ, yɪ n kukuli-tɪ n tɪŋɪ nɪ n na kukuli gwar-dɔŋɔ n tɪŋɪ yɪ n daari n ləni gwar-dɔŋɔ n zɔ te tɪn.

Nmυ nan ta wó ta n yɪ nɪ n na maŋɪ n yɪ te tɪn mυ.

N ηwɪa bá fɔɔɪ ka tɪ.»

¹³ We dɛɛn wɔ fɔɔɪ Dɪ ta dɪ Dɪ mɛlɛsɪ sɪm kalɔkalɔ Dɪ wɪ:

«Ba n jəni a jazɪm nɪ,

sɪ a kɪ n dɔna maama n nɛ kuri nɪ sɪ n nɔ-ba nɪ tɪga te.»

Kυ yɪ Dɪ Bu wɔm yɪrani mυ Dɪ tagɪ kuntυ.

¹⁴ Mɛlɛsɪ sɪm laŋa nan yɪ ta mυ? Sɪ nyɪ nɪ jwəəru mυ te, sɪ ba jɪɔ yɪra nɪ nabiinə te. Sintυ yɪ sɪlɔ na tɔŋɪ sɪ pa We tɪn mυ. We maa yəni Dɪ tɔŋɪ-sɪ, yɪ sɪ ve sɪ zəni balɔ na wó na vrɪm tɪn.

2

Dí wɔ maŋɪ sɪ dí vɪn We vrɪm dɪm

¹ Kuntυ ηwaani mυ kυ maŋɪ sɪ dí kwaani dí taá jɪɔ We kwərə kalɔ dí na nɪ tɪn lanyirani, sɪ dí yɪ ywəri We cwəŋə kam wɔnɪ. ² We na tɔɔɪ Dɪ mɛlɛsɪ sɪm jɪŋa Dɪ pa dí nabaara bam kwərə kalɔ tɪn jɪɔ

kuri lanyirani. Nɔɔnɔ na wɔ sɛ-ka yɪ o na cɔɔɪ Dɪ niə yam, kuntυ tu maŋɪ sɪ o na cam mυ kυ maŋɪ dɪ o na kɪ te tɪn. ³ Kυ laan nan na yɪ dɪbam balɔ We na dɛ Dɪ Bu wɔm ηwaani Dɪ pa dí lɔwari Dɪ kwərə kam tɪn, dí yɪɔ na tərə dɪ o vrɪm dɪm kuntυ dɪ na dwe mɛlɛsɪ sɪm na brɪ kulɔ tɪn, dí wó wani dí lu na? Dí Yuutu Zezi mυ dɛ yɪɔ o ηɔɔnɪ We vrɪm dɪm kuntυ taani o brɪ nɔɔna. Balɔ na ni-dɪ kuntυ tɪn laan ma daari ba ta ba brɪ dɪbam nɪ kυ yɪ cɪga mυ. ⁴ We tɪtɪ dɪ ma brɪ nɪ kυ yɪ cɪga, dɪ Dɪ na pɛ ba kɪ wo-kɪnkagɪla dwi təri təri dɪ wəənu tɪlɔ na brɪ Dɪ dam tɪn. Dɪ ma daari Dɪ pa ba maama Dɪ Joro kɔm dam, sɪ ba ma tɔŋɪ te dɪ te Dɪ wɔbɔŋa na lagɪ tɪn.

Zezi mυ yɪ wɔlɔ na vrɪ dɪbam tɪn

⁵ Lɔ-dɔŋɔ kulɔ na maa bɪnɪ yɪ dí te kυ taani tɪn, kυ dai nɪ mɛlɛsɪ sɪm mυ We pɛ dam sɪ sɪ taa tekɔ. ⁶ We tɔnɔ kɔm wɔnɪ nɔɔnɔ wɔdɔŋ tagɪ o wɪ:

«Nabiinu yɪ bɛɛ mυ,

yɪ nmυ Baŋa-We guli o gulɔ?

Nabiinu bu yɪ bɛɛ mυ,

yɪ nmυ nii o baŋa nɪ kuntυ?

⁷ Nmυ pɛ o ba mai dɪ mɛlɛsɪ sɪm maŋa finfin wɔnɪ mυ,

yɪ n laan pa o di paari yɪ o na zulə.

⁸ N ma n daari n kɪ wəənu maama o nɛ kuri nɪ.»

Kυ na tagɪ kυ wɪ, «We kɪ wəənu maama o dam kuri nɪ» tɪn, kυ lagɪ kυ ta nɪ kulɔkulɔ tərə o na ba tekɔ. Kυ nan yɪ cɪga mυ nɪ, lele kuntυ dí daa ta wɔ nɛ nɪ wəənu maama wɔ nabiinə dam kuri nɪ.

⁹ Dí nan ye nɪ, kυ yɪ Zezi mυ We pɛ o tu o tɪtɪ o wɔ yɪ mɛlɛsɪ sɪm maŋa finfin wɔnɪ mυ, yɪ o laan ba o na paari-zulə dɪ tiə, o na sɛ o yaari o tɪ tɪn ηwaani. Kuntυ mυ We tɔɔɪ Dɪ zaani dɪm ηwaani Dɪ pa Zezi ləni nabiinə maama yuu nɪ o tɪ ba vrɪm ηwaani.

¹⁰ Kυ maŋɪ dɪ We dɪlɔ na kɪ wɔŋɔ maama Dɪ tɪtɪ ηwaani tɪn

wubɔɔja mu, si DI pa Zezi na yaara, si o laan wani o vri nabiinɔ zanzan si ba ji We biɔ, si ba daari ba na paari-zulɔ. Ku yi Zezi mu pai nɔɔna na vrim We tee ni.

¹¹ Zezi ta mu yi wulɔ na pai nabiinɔ jigi wu-ponɔ We yigɔ ni tin. Wuntu di o na pe balɔ maama jigi wu-ponɔ tin yi ko didua biɔ mu. Kuntu nwaani mu o bɛ-ba ni o ko-biɔ, yi ku ba jigi cavura dido. ¹² Mu ku kuri o tagi di We o wɔ:

«Amu wɔ pa nmu yiri zaji a ko-biɔ bam titari ni,

yi a zigi ba wuni a leeni a zuli nmu.»

¹³ O daa ta maa wɔ:

«Amu wɔ kwe a wu maama a pa We.»

O ma daa ta ta o wɔ:

«Nii-na amu di biɔ balɔ We na ku amu jɔɔa ni tin.»

¹⁴ Balɔ nan na yi We biɔ tin yi nabiinɔ mu, yi ba jigi yira di jana. Kuntu nwaani mu Zezi di deen togi o ji nabiinu, si o wani o togi o tɔɔni dim nwaani o cɔgi wulɔ na pai tɔɔni jaani nɔɔna tin. Wuntu mu yi sɔtaani. ¹⁵ Zezi na wani tɔɔni kuntu tin, ku pe o wani o vri balɔ na fɔna di tɔɔni tin o yagi. Bantu nwa kam maama wuni ba yi ni gambe mu te, ba na kwari tɔɔni tin nwaani. ¹⁶ Di laan nan lwarɔ ni ku dai malesi sim mu o tu si o zani. O tu si o zani Abraham dwi tiinɔ bam mu. ¹⁷ Mu ku kuri o jigi nabiinu yi o sɔni o nyi di o ko-biɔ bam wɔɔɔ maama wuni. Kuntu mu pe-o cwɔɔɔ, si o taa yi We kaanum yuutu wulɔ na jigi ba nwanja lanyirani yi o tɔɔni o pa We di ciga ba nwaani tin. Kuntu mu pe o wai o saari ba lwarim yi o pa ba fɔgi di We. ¹⁸ Kuntu, Zezi titi na ne manim di yaara tin, o laan wɔ wani o zani balɔ na wu yaara di manim wuni tin si ba taa jigi pu-dia.

3

Zezi dwe Moyisi

¹ A ko-biɔ-ba, abam yi We nɔɔna mu. DI ma bɔɔɔi abam si á togi á na ywɔɔni DI sɔɔɔ ni. Nan lwarɔ-na ni Zezi mu yi wulɔ We na tɔɔni, si o ba o ji DI kaanum yuutu dibam We cwɔɔɔ togi dim nwaani. ² We mu pe-o titɔɔni dim kuntu. O maa tɔɔni o pa We di ciga. Ku nan yi bidwi mu di Moyisi di deen na nii We nɔɔna bam banja ni di ciga te tin. ³ Zezi nan sɔni o manɔ si o na zulɔ o dwɔni Moyisi, bɛnwaani nɔɔɔ wulɔ na loɔi sɔɔɔ tin mu na zulɔ o dwe sɔɔɔ kum titi. ⁴ Sɔɔɔ nan tɔɔɔ yi ku dai nɔɔɔ mu loɔi-ku. We nan mu yi wulɔ na ku wɔɔɔ maama tin. ⁵ Moyisi deen yi tintɔɔni mu, yi o tɔɔni di ciga We nɔɔna bam nwaani. O ma da yigɔ o bɔi-ba We ciga kalɔ na wɔ ba ka lwarɔ jaja tin. ⁶ Ku daari Zezi Krisi mu yi sɔɔɔ kum titi bu ciga ciga, yi o te sɔɔɔ kum. Dibam mu yi sɔɔɔ kum kuntu, di di na zigi kɔkɔɔ di pu-dia yi di bɔi di wɔɔɔ ni di jigi tina We tee ni.

We na wɔ pa DI nɔɔna bam siun te tin

⁷ Kuntu nwaani se-na We Joro kum na tagi te ku wɔ:

«Abam zim na ni We kwɔɔɔ kam, ⁸ á yi zaji á digili á bicara,

ni á nabaara bam deen na vin We ni,

yi ba kwɔɔɔi ba manɔ-DI ba nii te manja kalɔ ba na wu kagɔa kam wuni tin.»

⁹ We maa wɔ:

«Abam nabaara bam deen ne amu na ku kulɔ maama di ba bina fiinna tin,

yi ba daa ta tiini ba kwaanɔ ba manɔ amu si ba nii.

¹⁰ Kuntu nwaani mu amu banɔ zaji di nɔɔna bam kuntu, yi a ta a wɔ:

«Ku yi ba paali ba ywɔɔni mu manja maama,

yi ba vɪn sɪ ba tɔgɪ amɔ cwe sɪm.>

¹¹ Amɔ ban-zɔŋɔ kɔm ma pa a ta a du dɪ ba a wɪ:

«Amɔ brɪ a bá pa-ba cwɛŋɔ sɪ ba zɔ amɔ woro kɔm wɔ ba na siun.» »

¹² A ko-biə-ba, cɔ-na á tɪtɪ sɪ abam wɔɔwɔɔ yi taá jɪgɪ wɔɔɔŋ-lwaanɔ o bɪcarɪ nɪ, sɪ kɔ pa o yi kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Nwɪa Tu Wɛ, sɪ o daari o yagɪ Wɛ cwɛŋɔ tɔgɪm.

¹³ Nan taá zəni-na daani maŋa maama, sɪ kɔ pa á taá jɪgɪ pu-dɪa, nɪ Wɛ kwərə kam ta na ŋɔɔnɪ dɪ dɪbam zɪm te tɪn, sɪ abam wɔɔwɔɔ yi pa lwarɪm gan-o sɪ o pa o bɪcarɪ digili dɪ Wɛ. ¹⁴ Dɪbam nan tɔgɪ dɪ Zezi Krisi dí ji Wɛ biə mɔ, dɪ dí na zɪgɪ kəŋkəŋ, nɪ dí na puli dí kɪ dí wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ te tɪn, sɪ kɔ vu kɔ yi kweelim.

¹⁵ Kɔ yi nɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na tagɪ te kɔ wɪ:

«Abam zɪm na ni Wɛ kwərə kam, á yi zanɪ á digili á bɪcara, nɪ á nabaara bam deen na vɪn Wɛ ni te tɪn.»

¹⁶ Balɔ deen na ni Wɛ kwərə kam yi ba vɪn Dɪ ni tɪn yi bra mɔ? Ba yi balɔ maama Moyisi deen na tɔgɪ ba yigə o ja-ba o nuŋi Ezipi tɪv kɔm wɔnɪ tɪn mɔ. ¹⁷ Wɛ banɪ deen zanɪ dɪ bra mɔ bɪna fiinna tɪn? Kɔ yi nɔɔna balɔ na kɪ lwarɪm kagɔa kam wɔnɪ yi Wɛ pa ba tɪ da tɪn mɔ. ¹⁸ Wɛ na dugɪ Dɪ wɪ, dɪntɔ brɪ Dɪ bá pa-ba cwɛŋɔ sɪ ba zɔ Dɪ woro kɔm wɔ ba na siun tɪn, kɔ yi bra mɔ Dɪ tea? Kɔ yi balɔ na wɔ sɛ Dɪ ni tɪn mɔ.

¹⁹ Kɔntɔ mɔ pɛ dí lwarɪ nɪ, Wɛ na wɔ pɛ-ba cwɛŋɔ sɪ ba zɔ Dɪ woro kɔm wɔ tɪn, kɔ yi ba na wɔ kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ tɪn ŋwaanɪ mɔ.

4

¹ Wɛ na goni Dɪ ni sɪ Dɪ pa nɔɔna zɔ Dɪ woro kɔm wɔ ba na siun tɪn daa ta wɔra. Dɪbam nan maŋɪ sɪ dí taá yɪrɪ dí tɪtɪ mɔ, sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ yi zanɪ o ba o darɪ nɪ o wɔ zɔ Wɛ woro kɔm kɔntɔ

wɔ. ² Dɪbam maŋɪ dí ni Wɛ kwərə-ywəŋə kam, nɪnɛnɪ dí nabaara bam deen dɪ na ni-ka te tɪn. Bantɔ nan na ni-ka tɪn, ba wɔ pɛ ka ja kuri dɪ ba, beŋwaanɪ ba wɔ kɪ ba wɔ-dɪdɔba sɪ ba tɔgɪ Wɛ na tagɪ kɔɔɔ tɪn. ³ Dɪbam balɔ na kɪ dí wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ tɪn mɔ wú ba dí na siun Dɪ woro kɔm wɔnɪ. Beŋwaanɪ Wɛ tagɪ bantɔ taanɪ Dɪ wɪ:

«Amɔ ban-zɔŋɔ kɔm pɛ a ta a du dɪ ba a wɪ:

«Amɔ brɪ a bá pa-ba cwɛŋɔ sɪ ba zɔ amɔ woro kɔm wɔ ba na siun.» »

Wɛ na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔ daɪ nɪ Dɪ ba jɪgɪ siun jəgə mɔ ba ŋwaanɪ. Kɔ zɪgɪ maŋa kalɔ Wɛ na kɪ lɔgɔ banɔ yi Dɪ kɪ Dɪ tɪtɔŋa yam maama Dɪ ti tɪn, mɔ Dɪ daari Dɪ sin. ⁴ Wɛ tɔnɔ kɔm tagɪ da yarpe de dɪm taanɪ kɔ wɪ:

«Da yarpe de nɪ mɔ Wɛ sin dɪ Dɪ tɪtɔŋa yam maama.»

⁵ Wɛ nan tagɪ Dɪ siun kɔm taanɪ Dɪ wɪ:

«Amɔ brɪ a bá pa-ba cwɛŋɔ sɪ ba zɔ amɔ woro kɔm wɔ ba sin.»

⁶ Kɔntɔ tɪn, dí nabaara balɔ na de yigə ba ni Wɛ kwərə-ywəŋə kam tɪn wɔ wanɪ ba zɔ Dɪ woro kɔm wɔ ba sin, ba na vɪn Dɪ ni tɪn ŋwaanɪ. Kɔntɔ ŋwaanɪ kɔ laan daari sɪ nɔɔna badaara mɔ na cwɛŋɔ ba zɔ. ⁷ Mɔ kɔ kuri Wɛ daa ta tɪŋi de dɪdɔŋ, kɔ na lagɪ kɔ ta nɪ zɪm, sɪ nɔɔna wanɪ ba zɔ Dɪ woro kɔm wɔ ba sin. Kɔntɔ, bɪna zanzan na ke tɪn, Wɛ deen ta pɛ Davidi mɔ ta kɔɔɔ dɪbam na maŋɪ dí ni tɪn o wɪ:

«Abam zɪm na ni Wɛ kwərə kam, á yi zanɪ á digili á bɪcara.»

⁸ Zozwe deen ya na sɪnɪ o ja dí nabaara bam o vu o zɔ Wɛ woro kɔm wɔ sɪ ba sin, Wɛ ya daa bá ŋɔɔnɪ siun de dɪdɔŋ taanɪ daga.

⁹ Kɔntɔ mɔ dí ye nɪ cwɛŋɔ daa ta wɔra zɪm, sɪ Wɛ nɔɔna na siun, nɪ Dɪ tɪtɪ na sin da yarpe de dɪm nɪ te tɪn. ¹⁰ Wɔɔɔ maama na zɔ Wɛ woro kɔm wɔ tɪn, wɔntɔ wɔ sɪnɪ

o na siun di o titiŋa yam, ni We di deen na sin di DI titiŋa yam te tin. ¹¹ Kuntu ŋwaani kwaani-na á pa dí zú We woro kum wu sí dí na siun. Nɔɔn-nɔɔnu yi zaŋi o vin We ni sí o joori We kwaga ni, ni dí nabaara bam deen na ki te tin.

¹² We taani dim jigi ŋwia yi di dana lanyirani. Di jigi ni di dwe su-lɔŋɔ kulɔ na jigi niá yale tin. Di maa wai di zubi nɔɔnu wu di pɔɔri o joro di o bicari wænu maama daani, yi di daari di ye o swan di o wubɔɔ maama na yi te tin. ¹³ Kulɔkulɔ bá wani ku sɛgi We yigə ni. Woŋo kulɔ maama na wɔra tin yi jaja mu DI yigə ni. Ku yi dintu mu dí maŋi sí dí ba dí zigi DI yigə ni dí ta kulɔ maama dí na ki tin.

Zezi Kriŋi dwe We kaanum yuu tiinə bam maama

¹⁴ Dɔbam nan jigi We kaanum yuutu o na yi kamunu o diini o vu o yi We-sɔŋɔ. Wum mu yi We Bu Zezi. Kuntu ŋwaani, pa-na dí se We cwəŋə tɔgim lanyirani dí zigi kəŋkəŋ. ¹⁵ We kaanum yuutu wum kuntu nan dai wɔɔ na ba jigi dɔbam balu na bwənə tin ŋwaŋa. O titi di nan ne yaara di maŋim woŋo maama wɔni, ni dɔbam di na ne maŋim te tin. Nan di kuntu di, o ta wu ki lwarim. ¹⁶ Kuntu ŋwaani, pa-na dí taá jigi baari sí dí wani dí yi Dam-fɔrɔ Tu We jəŋə je, sí dí jɔŋi DI zaani dim. Kuntu mu We wó duri dí ŋwaŋa yi DI pa dɔbam zaani, sí ku wani ku zəni dɔbam maŋa kalu dí na lagɔ tin.

5

¹ We kaanum yuutu maama yi ba yəni ba li-o o donnə nabiinə wɔni mu, sí o taa tɔŋi o pa We ba ŋwaani. O nan maŋi sí o taa ma pɛera di vara mu o kaani Baŋa-We, sí DI yaŋi ba lwarim DI ma cɛ-ba. ² O titi di nan na bwənə tin, o wai o jaani o bicari di balu na

yəri We ciga kam lanyirani yi ba tusi tin. ³ O nan na bwənə kuntu tin, ku fin mu sí o kaani Baŋa-We o titi lwarim ŋwaani, di nɔɔna bam di lwarim ŋwaani.

⁴ Nɔɔn-nɔɔnu nan bá wani o li o titi sí o taa yi We kaanum yuutu. Ku yi We mu wó kur-o, nɔɔni DI deen na puli DI kuri Aaron te tin.

⁵ Ku nan yi biɔwi mu di Zezi Kriŋi di na yi We kaanum yuutu te tin. Ku dai ni wum mu beeri zulé yam kuntu o pa o titi. We nan mu tagi dɔd-o DI wɔ:

«Nmu mu yi amu Bu,
yi zim amu di jigi nmu Ko.»

⁶ We daa ta tagi DI tɔŋo kum wɔni jəŋə kadoŋ ni DI wɔ:

«Nmu wó ta n yi amu kaanum tu
sí ku taa ve maŋa kalu na
ba ti tin,
ni Melkisedeki deen na yi te tin.»

⁷ Zezi na wu lɔgɔ baŋa ni maŋa kalu tin, o tiini o loori We di baari yi o yi-na nuŋə, o na ye ni We wó wani DI jɔŋ-o tɔɔni wɔni tin ŋwaani. We ma se o loro kum, o na tu o titi yi o se-DI lanyirani tin ŋwaani. ⁸ Nan di o na maŋi o yi We Bu tin di, o na yaari te tin mu pɛ o lwarɔ We ni seem na yi te tin. ⁹ O nan na ki kulɔ maama We na lagɔ o ti tin, o laan wai o vɔi balu maama na se o ni tin o pa ba na ŋwia kalu na ba ti tin We tee ni. ¹⁰ We ma bri ni o siini o yi DI kaanum yuutu, ni Melkisedeki deen na yi te tin.

Cv-na á titi sí á yi yaŋi We cwəŋə tɔgim

¹¹ Amu ya jigi wænu zanzan mu sí a ta a bri abam kuntu laŋa ni, ku nan tiini ku cana sí a pa á ni ku kuri, beŋwaani abam laan jigi yawɔɔ mu yi á bá wani á ni ku kuri lila. ¹² Ku na dai kuntu ŋwaani, kantu maŋa kam ni abam laan ya wó ta yi balu na maŋi sí á taá jigi We nɔɔna á zaasi tin mu. Ku nan na yi ciga, ku fin mu sí nɔɔna mu joori ba bri

abam We taanu dum dayigə wo-mwaalb tum. Abam nyi di biə balu ta na wu yi si ba di wədiu kulb na duunə tin, yi á manjɪ si á taá nɔgi yila mu ni bu-bale te. ¹³ Balu na jigi bu-bale wubɔŋa kontu tin, ku bri ni ba ta yəri kulb na manjɪ di kulb na wu manjɪ tin daani. ¹⁴ Ku daari balu wubɔŋa na biɔti di We ciga kam tin mu di wədiu kulb na duunə tin. Bantu mu yəni ba togi We ciga kam, yi ba wai ba kuri wənu tɩb na lana yi ti manjɪ si ba ki tin, ba daari tɩb na wu manjɪ tin.

6

¹ Nan pa-na dí ke wənu tɩb ba na manjɪ ba da yigə ba bri abam Zezi Krisi cwəŋə kam wunu tin, si dí daari dí zaasi wənu tɩb na wu pa dí wubɔŋa bi We ciga kam wunu tin. Abam daa wu manjɪ si á joori á puli We taanu dum zaasum, beŋwaani á manjɪ á zaasi á na wu ləni á wu á yagi kəm-balwaaru tɩb na jigi abam ti ve tɔbni wunu tin, di á na wu ki á wu-didva di We te tin. ² Á manjɪ á zaasi ba na wu miisi nɔɔna na wunu te tin woŋo, ku wəli di ba na wu zi ba jia nɔɔna baŋa ni ba wari We ba ŋwaani te tin, yi á kwəri á zaasi twa na wu bi te tin, ku wəli di We na wu ba DI di nabiinə sariya DI ma kweeli te tin. ³ Á nan pa-na dí gaali wənu tum kontu dí ke, si dí daari dí kwaani dí vu yigə, si We wu zəni dɩbam yi dí wani dí vu yigə.

⁴ Ku na yi balu na manjɪ ba se We ciga kam tin, ba na paali ba yagi We cwəŋə toɔim, nɔɔn-nɔɔnu daa bá wani o joori o di-ba ka wunu. Bantu manjɪ ba na We pooni dum, yi ba lwarɪ ŋwi-dɔŋa kalu We na pe tin na yi te tin. Ba manjɪ ba na We Joro kum dam. ⁵ Ba manjɪ ba lwarɪ We taanu dum na ywəmmə te tin, yi ba ne We paari dɩb na lagɪ di ba tin dam

na yi te tin. ⁶ Nɔɔna bantu dwi na yagi We cwəŋə toɔim, nɔɔn-nɔɔnu daa bá wani o pa ba ləni ba wu ba daa ta togi We, beŋwaani ku nyi nɩnɛni bam titi mu joori ba pa We Bu Zezi tɔbɩ-dagara kam yuu ni ba gu yi ba pai nɔɔna mwan-o te.

⁷ Ku nyi di dua na nɩa lanyirani nɔɔnu kara ni te tin mu. Tɩga kam na nyɔgi dɩ-na bam yi ka daari ka ki wədiuru lanyirani ka pa balu na dugi ka baŋa ni tin, We wu ki tɩga kam kontu lanyirani. ⁸ Ku daari tɩga kam na nunji sabari di wokurru yirani mu, ku bri ni ka yi kafe mu, yi funfun na wəli da We wu cɔgi-ka DI yagi, yi ku tiim ni baá zwe-ka di mini mu.

⁹ A badon-sonnu-ba, dɩbam na manjɪ dí ŋɔɔni kontu di, dí jigi abam ciga ni á togi cwə-ŋɔŋa kalu na wu pa á na vrum tin. ¹⁰ We yi ciga tu mu. DI nan bá swe á na manjɪ á tɩŋi tɩtɩŋ-ŋɔna yalu tin. DI ta bá swe á na soe-DI lanyirani yi á tɩŋi á wəli DI nɔɔna bam ku ba ku yi zum maama tin. ¹¹ Amu nan na tiini a lagɪ kulb tin mu yi si abam maama kwaani á togi We lanyirani ku vu ku yi kweelim, si á laan na kulb maama á na jigi tɩna si á na We tee ni tin. ¹² Á nan yi pa yawɔɔo zu abam. Á lwəni-na balu na fɔgi ba zigi di pu-dɩa yi ba jigi wu-didva di We tin. Bantu laan mu wu ba ba jonji wo-laaru tɩb We na goni ni si DI pa-ba tin.

We bá fɔgi DI ləni DI na goni ni si DI ki kulb tin

¹³ We deen na goni DI ni dum di Abraham tin, ku yi DI dugi di DI titi mu, beŋwaani woŋo daa tərə ku na dwe-DI si DI du di ku. ¹⁴ We goni DI ni dum did-o DI wu:

«Amu wu ki nmɩ lanyirani, yi aá pa n dwi puli zanzan.»

¹⁵ We na dugi kontu tin, Abraham deen ma vɔ pu-dɩa o cəgi taan, yi

o laan ba o na We na goni DI ni dum si DI pa-o kulɔ tun.

¹⁶ Ku na yi nabiinə na yəni ba du durə, baá ma kulɔ na dwe-ba tun yiri mu ba du, si ku bri ni ba taani dum yi ciga, si bubwea daa ta tərə. ¹⁷ Ku nan na yi We na goni DI ni dum di balɔ tun, DI di lagi si ba lwarɔ lanyiranɔ ni DI bá fɔgi DI yiri DI ni dum. Kuntɔ ɲwaanɔ mu DI dugi durə DI wəli di DI nigonim dum. ¹⁸ We na ba fəe vwan tun ɲwaanɔ, wəenu tum kuntɔ tile bá wanɔ ti ləni. Kuntɔ ɲwaanɔ mu dɔbam balɔ na ki dí titi We ɲɲa ni tun wó tiini dí zigi kəŋkəŋ di pu-dia, si dí taá jigi tina ni dí wó na kulɔ We na ɲɲi si DI pa dɔbam tun. ¹⁹ Tuna yam dí na jigi We tee ni kuntɔ tun tiini ya dana, yi ya bá wanɔ ya cɔgi. Ya maa paɔ dí wɔbɔɲa tigi jəgə didɔba, yi ya paɔ dí yi We titi jəŋə je me na cigi di gɔrɔ si nabiinə yi zɔ tun. ²⁰ Zezi nan mu maɲɔ o da yigə o zɔ jəgə kam kuntɔ dɔbam ɲwaanɔ. Wɔntɔ mu jigi We kaanum yuutu si ku taa ve maɲa kalɔ na ba ti tun, ni Melikisedeki dɛen na yi te tun.

7

Melikisedeki dɛen yi pɛ mu yi o ta yi We kaanum tu

¹ A laan lagi a ɲɔɔni Melikisedeki wɔŋo mu a bri abam. Wɔntɔ dɛen yi Salem tiinə pɛ mu, yi o kwəri o yi Yuutu Baɲa-We kaanum tu. Abraham na ki jara o wanɔ pwa yi o laan ma joori maɲa kalɔ tun, mu Melikisedeki jeer-o cwəŋə ni o soɔli We o pa-o. ² Abraham laan ma kwe wəenu tilɔ maama o na nɛ jara yam je ni tun o cɛ kuni fugə, o kwe kuni bɔdwi dum o pa Melikisedeki. Melikisedeki yiri dum kuri mu yi pɛ wɔlɔ na yi Ciga Tu tun. Ku wəli da, o na yi Salem pɛ tun, ku di kuri mu yi Yazurə Pɛ. ³ Dɔbam nan wɔ ni Melikisedeki ko di o nu ɲwa,

yi dí yəri o kuri na puli me tun. Dí nan yəri o lura dɛ di o tɔɔni maɲa. Kuntɔ mu pɛ o nyi di We Bu Zezi, yi o yi We kaanum tu si ku taa ve maɲa kalɔ na ba ti tun.

⁴ Bɔɲi-na á nii Melikisedeki dɛen na yi kamunu te tun. Dɔbam nabaaru Abraham dɛen ma cɛ wəenu tilɔ o na nɛ jara yam je ni tun kuni fugə, yi o li kuni bɔdwi o pa-o. ⁵ Ku na yi balɔ na ɲɲi Leevi dwi dum wɔntɔ yi ba yi We kaanum tiinə tun, We ni dum pɛ-ba cwəŋə si ba jɔɲi kuni kuri fugə wɔntɔ kuni bɔdwi dum ba donnə Yisrayelɔ tiinə bam tee ni wɔŋo maama wɔntɔ, yi bantɔ di nan yi Abraham dwi tiinə mu. ⁶ Melikisedeki nan wɔ ɲɲi Leevi dwi dum wɔntɔ. Nan di kuntɔ di, o ta jɔɲi o wəenu təri Abraham tee ni. O ma daari o soɔli We o pa Abraham, yi Abraham nan ya mu yi wɔlɔ We na goni DI ni did-o tun. ⁷ Ku nan ba jigi bubwea ni, nɔɔɔɔ na soɔli We o pa o don, wɔntɔ mu yi kamunu o dwe o na soɔli o pa wɔlɔ tun.

⁸ We kaanum tiinə balɔ na ɲɲi Leevi dwi dum wɔntɔ tun dɛen yəni ba jɔɲi ba wəenu təri mu, bantɔ nan yi balɔ na tɔ tun mu. Ku daari ku nan na yi Melikisedeki, wɔntɔ ɲwi mu taan, ni We tɔɔɔ kum na tagi te tun. ⁹⁻¹⁰ Abraham na cɛ o wəenu yi o pa Melikisedeki o təri tun, ba ta wɔ lugi Leevi, yi o nan wɔ o nabaaru Abraham jana kam wɔntɔ. Leevi nan mu yi wɔlɔ dwi tiinə na jigi cwəŋə si ba jɔɲi ba wəenu təri ba donnə Yisrayelɔ tiinə bam tee ni tun. Nan di kuntɔ di, ku nyi di Leevi tɔgi Abraham ɲwaanɔ mu o pa Melikisedeki o təri.

¹¹ We dɛen tɔgi Leevi dwi tiinə kaanum dum ɲwaanɔ mu DI pa DI cullu tum Yisrayelɔ tiinə. Bantɔ nan na yəni ba kaani Baɲa-We te tun ya na maɲɔ fasi, We ya daa bá kuri kaanum tu wɔdon wɔlɔ

na dai Leevi dwi tu tɪn. We nan kuri wɔlb na yi kaanum tu ni Melikisedeki deen na yi te tɪn, yi o wɔ nuɲi Aarɔn dwi dɪm wɔntɪ. ¹² Kɔntɔ, We na lɔni DI kaanum tu dwi didoɲ wɔntɪ tɪn, kɔ maɲi sɪ DI cullu tɪm dɪ tɔgi tɪ lɔni mɔ. ¹³⁻¹⁴ Taani dɪntɔ maama nan bri dɪ Yuutu Zezi Krisi woɲo mɔ. Wɔntɔ dai Leevi dwi tu. Dɪ ye ni ba lɔg-o Zuda dwi dɪm wɔntɪ mɔ. Dwi dɪm kɔntɔ wɔntɪ nɔɔn-nɔɔntɔ nan wɔ fɔgi o ji We kaanum tu. Kɔ na yi We cullu tɪlb DI na kɪ Moyisi jɪɲa ni tɪn, tɪ wɔ pɛ Zuda dwi tiinɛ cwɔɲɛ sɪ ba ji We kaanum tiinɛ.

We lɔni kaanum tu wɔdoɲ mɔ, sɪ o taa nyɪ ni Melikisedeki deen na yi te tɪn

¹⁵ Dɪ nan sɪntɪ dɪ lwarɪ jaja ni We lɔni kaanum tu wɔdoɲ mɔ, o na nyɪ dɪ Melikisedeki deen na yi te tɪn. ¹⁶ Zezi na jigi We kaanum tu te tɪn wɔ tɔgi dwi dɪm cullu tɪm ɲwaantɪ, kɔ tɔgi o ɲwɪa kalɔ tɔbntɪ na ba jigi dam ka baɲa ni tɪn ɲwaantɪ mɔ. ¹⁷ We nan tagɪ o taani DI wɪ:

«Nmɔ mɔ wɔ ta n yi amɔ kaanum tu sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn,

ni Melikisedeki deen na yi te tɪn.»

¹⁸ Kɔ ma bri ni We yaɲi cwɛ-dɔɲɛ kam mɔ, ka na bwɛnɛ yi ka ba zɛni nɔɔna tɪn ɲwaantɪ. ¹⁹ Cullu tɪlb We na kɪ Moyisi jɪɲa ni tɪn warɪ tɪ pa nɔɔna maɲi fastɪ We yigɛ ni. Kɔ daari lele kɔntɔ, dɪ laan jigi tɪna lanyɪranɪ dɪ We na tiɲi cwɛ-laa kalɔ DI pa dɪbam sɪ dɪ ma wanɪ dɪ tɔgi-ka dɪ vu dɪ yi DI te tɪn.

²⁰ We nan dugi durɛ mɔ DI wɛli da. Leevi dwi tiinɛ bam deen nan na jigi We kaanum tiinɛ tɪn, DI wɔ dugi durɛ kam kɔntɔ doɲ dɪ ba.

²¹ Kɔ daari, Zezi nan na jigi We kaanum tu tɪn, We dugi durɛ mɔ dɪd-o DI wɪ:

«Amɔ Yuutu Baɲa-We mɔ dugi a durɛ,

yi a bɔ fɔgi a za a ni.

Nmɔ wɔ ta n yi amɔ kaanum tu sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn.»

²² We na dugi DI durɛ kam kɔntɔ tɪn, kɔ bri ni Zezi ɲwaantɪ mɔ DI tiɲi cwɛ-laa DI pa dɪbam, yi kantɔ garɪ cwɛ-dɔɲɛ kam.

²³ Kɔ na yi Leevi dwi tiinɛ balɔ deen na yi We kaanum tiinɛ tɪn, ba yi zanzan, tɔbntɪ na yɛni dɪ jaantɔ ba yi ba lɔni daantɪ tɪn ɲwaantɪ mɔ. ²⁴ Kɔ daari Zezi mɔ yi wɔlb na jigi ɲwɪa sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn. Nɔɔn-nɔɔntɔ nan daa bɔ lɔni o yuu ni o ji We kaanum tu. ²⁵ Kɔntɔ tɪn, o wai o vri balɔ na tɔgi o ɲwaantɪ ba yi We te tɪn maɲa maama, o na jigi ɲwɪa kalɔ na ba ti yi o loori We o pa-ba tɪn ɲwaantɪ.

²⁶ Zezi nan mɔ yi We kaanum yuutu wɔlb na maɲi tɪn dɪbam ɲwaantɪ. O jigi wɔ-pono, o yi nɔn-ɲɔm We yigɛ ni, o ba jigi lwarɪm. We ma li-o nɔn-balwaaru tɪtarɪ ni, yi DI zɛɲ-o DI ja DI dɪ weyuu DI sɔɲo ni. ²⁷ Kɔ na yi We kaanum yuu tiinɛ bam deen na yi te tɪn, de maama ba yɛni ba kaantɪ Baɲa-We mɔ sɪ DI yaɲi ba tɪtɪ lwarɪm DI ma ce-ba, yi ba laan daari ba kaantɪ We ba donnɛ bam dɪ lwarɪm ɲwaantɪ. Kɔ nan na yi Zezi, wɔntɔ kwe o tɪtɪ mɔ o ma kaantɪ We kuni bɪdwɪ yɪranɪ, yi kɔntɔ jigi kuri sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn. ²⁸ Cullu tɪlb We na kɪ Moyisi jɪɲa ni tɪn pa nabiinɛ jiri We kaanum yuu tiinɛ yi ba daa ta bwɛnɛ mɔ. Kɔ nan na yi We ni-gonim dɪlb DI na dugi durɛ dɪ ɲwaantɪ tɪn, dɪntɔ laan mɔ lɔni Moyisi cullu tɪm yuu ni, yi dɪ pa We tɪtɪ Bu wɔm ji DI kaanum yuutu wɔlb na maɲi fastɪ sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn.

8

Zezi Krisi mɔ yi We ni-dɔvri dɪm kaanum yuutu

¹ Taana yantu maama wõni taani dũb na yi kamunu tin mu yi si dıbam jigi We kaanım yuutu wõm kuntu donj. Wõntu mu je We-sõnjõ ni, Dam-Pañwa Tu We paari jangõnjõ kũm jazım ni. ² O maa wõ We di-laa cıga cıga wõni o tũnj o pa-DI. Jægə kam kuntu yi Yuutu Baņa-We titi sõnjõ mu, kũ dai lögũ baņa vwe dũb nabiinə na pugi si ba taa zuli-DI da tin.

³ Wõlũ maama na yi We kaanım yuutu tin titũnj yi si o taa mai pɛera di vara mu o kaani Baņa-We. Dıbam We kaanım yuutu Zezi di nan manj si o taa jigi kũlũ o na wõ pa We tin. ⁴ Zezi nan ya ta na wõ lögũ baņa ni, o b́a ta yi We kaanım tu. Bɛnwaani We kaanım tiinə manj ba wõ lögũ baņa ni, yi ba yəni ba mai pɛera ba ma kaani We, kũ manj di Moyisi cullu tũm na bri te tin. ⁵ Bantu na yəni ba tũnj ba pa We te tin yi wəənu tũl na wõ We-sõnjõ ni tin nyinyugũ di ti lulũju mu. Moyisi dɛen na lagi o pu vwe dũb nɔɔna na wõ ta pa We zulə di wõni tin, We dɛen bri-o o na wõ ki te, yi DI ta DI wı: «Kwaani n ki wəənu tum maama si ti taa nyi ni amũ na manj a bri-m piu kũm yuu ni te tin.»

⁶ Kũ daari lele kuntu, Zezi na tũnj o pa We te tin tiini kũ jigi kuri lanyıranı kũ dwe kaanım tiinə bam titũnja yam maama, ni ni-dũuri dũl We na tɔgi Zezi ņwaani DI go DI pa dıbam tin na lana di dwe dayigə ni-gonim dım na yi te tin. Bɛnwaani We na goni ni-dũuri dım si DI pa dıbam kũlũ tin tiini kũ lana kũ dwe DI ni-doori dım. ⁷ Dayigə ni dũl We na goni DI pa DI nɔɔna bam tin ya na manj fastı, DI ya daa b́a go ni dıdonj DI ləni dintu yuu ni. ⁸ We dɛen nan bri ni DI nɔɔna bam ki ba tusi mu. Kuntu mu DI tagı DI wı:

«Maņa maa bũna, yi amũ wõ go ni-dũuri a pa a nɔɔna bam,

kũ nan yi Yisırayelı dwi tiinə di Zuda dwi tiinə bam maama mu.»

⁹ Ni-dũuri dintu b́a ta nyi di dayigə ni dũl amũ na goni a pa ba nabaara bam maņa kalũ a na jaani ba jũja a pa ba nunj Ezipi tũ kũm wõni tin.

Bantu dɛen wõ se ba tɔgi ni dũl amũ na goni di ba tin.

Kuntu mu pa a yigə daa təri ba wõni.»

Mũ Yuutu Baņa-We na tagı kũlũ tin.

DI daa ta ma ta DI wı:

¹⁰ «Kantu maņa kam na ke,

amũ wõ go ni a pa Yisırayelı dwi tiinə bam ni:

«Amũ wõ pa a ni-taana yam zũ ba wũbũja,

yi a pa ya pəni ba bıcara ni.

Amũ wõ ta yi ba Tu We,

yi ba di wõ ta yi amũ nɔɔna.

¹¹ Bantu nabwəŋə di ba dıdɛera maama wõ lwarı amũ na yi wũlũ tin.

Ba wũlwũlũ daa wõ manj si o bri o donj ni amũ mu yi ba Yuutu.

¹² Maņa kam kuntu ni amũ wõ duri ba ņwanja di ba lwarım dım,

yi a daa b́a guli ba kə̀m-balwaaru tım.» »

¹³ We na ņɔɔni DI ni-dũuri dım taani kuntu donj tin, kũ bri ni DI dayigə ni dım laan jigi ni-doori mu. Wõnjõ kũlũ nan na doori yi kũ wõra kũ cɔgi tin lagi kũ ke lele mu.

9

Nɔɔna na zuli We te lögũ baņa vwe dım wõni tin

¹ A lagi a ta dayigə ni-gonim dım di nɔɔna na tɔgi di ņwaani ba zuli We te tin wõnjõ mu. Kũ yi nabiinə mu pugi vwe lögũ baņa ni si ba taa zuli We da, yi cullu bri ba na wõ ta zuli-DI te tin. ² Vwe dım kuntu wõ nan cɛ di sile mu. Di kwaga digə kam yiri mu We-dilaa, yi ka jigi min-zwən-kamunu.

Taabulub maa zıgı da, yi dıpe dilu na yi We nyım tın tigi ku banja ni. ³ Yigə digə di maa wura, ka yiri mu We-di-laa cıga cıga, yi ba lə gar-jalı ba ma ci-ka. ⁴ Kaanım bimbim maa zıgı da, di yi səbu-sıña mu ba me ba zi, dáanı mu ba zwe wəənu tılb lwəm na ywəmmə tın ba pa-DI. We ni-gonim daka kam di maa wura ba na me səbu-sıña ba ma zi-ka. Ka wu kum maa jıgı səbu-sıña zıña, ka di wu na jıgı wodiı kulu yiri na yi Maanı tın. Nacəgə kalb na yi Aarən nyım yi ka dəen puli vöörü tın di maa wu daka kam wıni, ku wəli di kandwa-pıle sıle We cullu tım na pıpıni sı banja ni tın. ⁵ Ba dəen ma ki malesı sıle nyınyugı ba zıgı da, yi sı vwana yam kwəli daka kam banja, mu jəgə kalb We na saarı nabiinə lwarım da tın. Malesı sım nyınyugı kum bri ni Banja-We mu wu jəgə kam kuntu ni di DI paarı-zulə yam.

Ku nan dai lele kuntu mu a lagı sı a ııonı wəənu tım kuntu taanı zanzan a bri abam.

⁶ Vwe dım di di wu wəənu tım na fıgı ti kwe kuntu tın, We kaanım tiinə bam yəni ba zıırı kwaga digə kam wu de maama mu ba tıni ba paı We. ⁷ Ku nan na yi yigə digə kam, We kaanım yuutu wım yıranı mu jıgı cwəñə sı o zı ka wu bıdwi bım maama wıni. Wıntı nan na lagı o zı, o maıı sı o ja varım jana mu o zı o ma kaanı Banja-We o tıti tusim di nıona bam di tusim ııwaanı, sı We yagı DI ma ce-ba.

⁸ Kuntu, We Joro kum laan bri dıbam ni, maıı kalb dayigə vwe dım ya ta na zıgı tın, cwəñə dəen ya tərə sı nıona wanı ba zı We-di-laa cıga cıga kam wıni. ⁹ Ku maa yi nyınyugı mu ku na bri dıbam zım wəənu tım na yi te tın. Ku bri ni pıera di vara balu maama nabiinə na kwe ba ma kaanı We tın bá wanı ya pa wılb na me-ya o ma zuli We tın bıcarı kwe fastı di

We. ¹⁰ Ba zaası-ba wəənu tılb ba na wı di yi ba nyı tın, di n na wı ki te sı n ta n yi lanyıranı tın cullu mu. Tı maama nan yi lıgı banja wəənu cullu mu, yi ti jıgı kuri sı ku taa ve maıı kam We na wı fıgı DI tıni DI cwə-dıña kam tın yıranı má mu.

Zezi Krisi na pe dí na cwəñə sı dí zuli We te tın

¹¹ Zezi Krisi laan mu nan tu o ji kaanım yuutu dıbam ııwaanı. Ku ma pa dí jonı o ııwı-dıña wolaarü tılb na maıı ti wura tın. Zezi na zı We te dıbam ııwaanı tın, ku yi We-sıñı cıga cıga mu o zıa, yi kuntu tiini ku lana ku dwe lıgı banja vwe dım. O na zı me tın dai vwe dilu nabiinə na pugı tın. ¹² O ma vu o zı We-di-laa kum wıni. Ku yi bıdwi yıranı mu o zıa, maıı kalb na ba ti tın ııwaanı. O nan wu me bıbalı na nabalı jana o zı o ma kaanı Banja-We. Ku yi o tıti jana mu o me o ııwı dıbam lwarım jıni, yi o vrı dıbam lwarım wıni sı ku taa ve maıı kalb na ba ti tın. ¹³ We nıdoorı dım bri ni nıonı wılb na cıgı culu tın, ba maıı sı ba ma bıni di nabe jana mu di na-pwala kalb ba na zwe tın tıntwarım ba mısi nıonı wım yıra ni. Ba na ki kuntu mu, ku kwe nıonı wım sı ku maıı di cullu tım na bri te tın. ¹⁴ Vara jana na wı nıona ka kwe tın, Zezi na tıgı yi o jana kam nıni tın, ku bá tiini ku fıgı nıona ku kwe di We ku dwəni na? Zezi tıgı We Joro kulu na wura sı ku taa ve maıı kalb na ba ti tın ııwaanı o ji kaanım dilu na lana fastı tın We yigə ni. O na kaanı Banja-We dıbam ııwaanı kuntu tın, ku ma pa dí bıcara kwe fastı di kəmbalwaarü tılb ya na jıgı dıbam ti ve tıni wıni tın, yi dí daarı dí zuli Nwıa Tu Banja-We.

¹⁵ Kuntu ııwaanı Zezi mu yi wılb We na de o ııwaanı DI tıni DI nı-dıırı dım di nabiinə tın. O

na se o ti o ma ηwi ba lwarim jun tun, o wai o vri-ba di ba na ki kulb ba cögi We dayigə ni-gonim dum tun. Kuntv ηwaani balu maama We na kuri si ba taa yi DI biə tun wat ba jonji DI wo-laarv tiv na ba ti tun, ni DI na goni ni si DI pa-ba te tun.

¹⁶⁻¹⁷ Kuv nyi di noonu na pe ni ni, o na tıga o daari, ba na wó ce o wənu te tun mv. Manja kalv o ta na ηwi tun, o ni dum kuntv ba jıgı kuri. Kuv daari o nan na tıga, ba laan wó ce o wənu tum si kuv manı di o ni dum na tagı te tun. ¹⁸ Kuntv, We na goni DI dayigə ni dum DI pa DI noona bam tun, ba me vara jana mv ba ma brı ni DI ni-gonim dum jıgı kuri. ¹⁹ Moyisi deen toolt We niə yam maama na yi te tun mv o brı Yisırayelı tiinə bam. O laan ma kwe nabalı di bubalı jana o wəli di na, yi o kwe daa, ka yiri mv Yisopi, o vö gungun-sunv ka ni ni o lu jana kam wıni o ma misi tıno kulv We niə yam na pıpvıni kuv wıni tun banı ni, yi o daari o misi Yisırayelı tiinə bam maama yira ni. ²⁰ O deen na ki kuntv tun, o ma ta di ba o wi: «Jana kantv brı ni We ni-gonim dum jıgı kuri si á taá tıgı-di.»

²¹ Moyisi daa ta ma kwe jana kam o ma misi vwe dum di wənu tiv maama na wó di wıni yi ba ma zuli We tun. ²² Kuv yi cıga mv, We cullu tum brı ni noona manı si ba ma vara jana mv ba ma fıgı ba kwe wənu tiv maama na jıgı digiru We yigə ni tun. Wənu tiv ba na ba mai jana ba kwe tun yi fıfıun yiranı mv. Jana nan ya na wó nuıı, We bá yagi noona lwarim DI ma ce-ba.

Zezi Krisi kaanım dım mv saarı noona lwarım

²³ Lıgv banı vwe dum wənu yi We-sıno wənu tiv na yi cıga tun nyınyıgv mv, yi ti manı si ti fıgı ti kwe di jana kuntv doıı mv.

Kuv daari We-sıno wənu tum titı na wó fıgı ti kwe te tun, kuv fıı mv si ba ki kaanım dilv na wó ta dwe fanı nyım dum tun ba pa We. ²⁴ Zezi Krisi nan na zv We te tun, kuv dai vwe dilv nabiinə na pugı yi di lwani We-sıno na yi te cıga cıga tun mv o zva. O nan sııni o zv We te DI sıno ni mv, yi o zıgı We yigə ni dıbam zənə ηwaani. ²⁵ Zwifə kaanım yuutu wum deen yəni o mai vara jana mv o zv We-di-laa kım wó bıni maama o ma kaanı Banı-We. Kuv nan na yi Zezi, wıntv na zv We te tun, o me o titı mv o ki kaanım kuni bıdwi o pa-DI. ²⁶ Kuv ya na dai kuntv, Zezi ya wó ta yaarı o tv kuni zanzan mv, kuv na zıgı lıgv banı pulim ni si kuv ba kuv yi zım. Kuv nan na yi te tun, o laan tv lıgv banı kweelim manı ni mv. O tv bıdwi mv, yi o ba o ti o kaanı Banı-We si kuv pa nabiinə lwarım saarı si kuv taa ve manı kalv na ba ti tun. ²⁷ Noonu maama manı si o ti kuni bıdwi mv, si We laan di o sarıya. ²⁸ Kuntv, Zezi Krisi di nan tv o ti bıdwi mv o ma kaanı Banı-We, si o li noona zanzan lwarım o yagi. O nan ta wó joori o ba lıgv banı. Kuv nan daa dai noona lwarım saarım ηwaani, kuv laan yi si o jonji balv na jıgı tına si o joori o ba tun ηwaani mv.

10

¹ Kuv na yi We cullu tiv DI na ki Moyisi jııı ni tun, ti lagı ti brı wo-laarv tum dí na wó ba dí jonji We tee ni tun na yi te tun mv. Ti nan yi lulunnu mv, ti dai ni We-sıno wənu tum titı na yi te tun. Ti paı noona joori ba kaanı Banı-We mv bııı maama taan taan. Kuntv ηwaani ti bá wanı ti pa balv na tıgı ti ηwaani ba zuli We tun bıcara kwe fastı. ² We cullu tum ya na wai ti paı balv na zuli-DI tun lwarım saarı di tiə, ba ya daa bá bııı ni ba lwarım ta wó ba yuu ni, yi ba ya daa bá ta

kaana. ³ Ba nan na kaani We bim maama wɔni tin, ku pai ba joori ba guli ni ba lwarim dim ta wo ba yuu ni mu. ⁴ Benwaani nabiine lwarim ba wani di saari di nabali di bubali jana.

⁵ Kuntu nwaani mu Zezi deen na lagɔ o ba lugu banja manja kalɔ tin, o tagɔ di o Ko We o wi:

«Nmɔ ba lagɔ nabiine na mai vara di peera ba kaani-m te tin.

Nmɔ nan pe amɔ nabiinu yira mu, si a ma-ya a ki nmɔ wɔbɔɔja lugu banja ni.

⁶ Ku na yi noona na yɔni ba gu vara ba zwe ba ma kaani-m te tin,

naa ba na kaani te si ku ma saari ba lwarim tin,

kikiɔ yam kuntu maama ba poli nmɔ wɔ.

⁷ Amɔ maa wi:

«A Ko We, nii amɔ da,

si a ki nmɔ wɔbɔɔja na lagɔ te tin, ni ku na pɔpɔni amɔ taani nmɔ tɔnɔ kum wɔni fanja fanja te tin.»

⁸ Zezi manɔ o da yigɔ o ta o wi:

«Nmɔ ba lagɔ si nabiine ma vara di peera ba ma kaani nmɔ, naa ba gu vara ba zwe ba ma kaani nmɔ, naa ba kaani si ku ma saari ba lwarim. Wɔɔnu tintɔ maama ba poli nmɔ wɔ.» Nan di ti na manɔ ti togi We cullu tum na bri te tin di. ⁹ O laan ma daari o ta o wi: «Nii amɔ da, si a ki nmɔ wɔbɔɔja na lagɔ te tin.» Kuntu bri ni We saari Di dayigɔ kaanum ni dim Di yagi, yi Di daari Di lɔni kaanum didon mu. ¹⁰ Dintɔ mu yi Zezi Kisi na ki o Ko We wɔbɔɔja na lagɔ te tin maama, yi o ma o titi yira o ma kaani kuni bidwi, yi ku jigɔ kuri si ku taa ve manja kalɔ na ba ti tin, si ku pa di taɔ jigɔ wɔ-pɔɔjo We yigɔ ni.

¹¹ Lugu banja kaanum tiine yɔni ba zigɔ weeni mu ba tɔɔi de maama, ba gu vara ba ma kaana manja maama, yi ba kaanum dim kuntu nan wari lwarim di saara.

¹² Ku nan na yi Zezi, wuntu kwe

o titi o ma kaani Banja-We bidwi yiranɔ ma mu, yi ku saari nabiine lwarim si ku taa ve manja kalɔ na ba ti tin. O na ki kuntu o ti tin, o ma vu o jɔni Banja-We jazim ni, ¹³ yi o laan cɔgi manja kalɔ We na wɔ ki o duna maama o ne kuri ni si o no-ba ni tɔga te tin. ¹⁴ Kuntu, o kaani We kuni bidwi mu, si ku pa noona taa jigɔ wɔ-pɔɔjo si ba bicara kwe fasi si ku taa ve manja kalɔ na ba ti tin.

¹⁵ We joro kum di nan bri dibam jaja ni wɔɔnu tum kuntu yi cigɔ mu. Ku de yigɔ ku ta ku wi:

¹⁶ «Amɔ Yuutu Banja-We tagɔ a wi:

«Kantu manja kam na ke,

amɔ wɔ go ni a pa a noona bam ni:

Amɔ wɔ pa a ni-taana yam zu ba bicara,

yi a pa ya pɔni ba wɔbɔɔja ni.»

¹⁷ Di daa ta ma ta Di wi:

«Amɔ daa ba guli ba lwarim di ba kam-balwaarɔ tum.»

¹⁸ We nan na yagi nabiine kam-balwaarɔ tum Di ma ce-ba tin, ku daa wɔ manɔ si ba gu vara ba ma kaani-Di ba lwarim saarim nwaani.

Di na manɔ si di zigɔ di baari We cwɔɔja kam wɔni te tin

¹⁹ A ko-biɔ-ba, di laan jigɔ ni si di zu We-di-laa cigɔ cigɔ kam wɔni, Zezi Kisi na tɔga yi o jana nunɔ tin nwaani. ²⁰ Wuntu nan mu pɔri cwɔ-dɔɔja o pa dibam, yi kantɔ mu pai nwiɔ. O maa kaari gar-jali dim di ya na wɔ dibam di We laɔa ni tin, di o na kwe o yira yam o kaani Banja-We tin nwaani. ²¹ Kuntu, dibam jigɔ We kaanum tu cigɔ cigɔ o na nii We titi noona bam banja ni. ²² Kuntu nwaani, pa-na di fufɔ di twe We te di wɔbɔɔj-nɔna di baari dilɔ na bri ni di jigɔ wɔ-didua fasi di We tin. We kwe di bicara ku pa di daa ba bɔɔi ni di lwarim ta wo

dí yuu ní, yí DÍ zari díbam dí na-
 ñona. ²³ Pa-na dí brí ní dí jígí
 tína Wé tee ní yí búwéa tərə,
 DÍ na goni ní DÍ pa díbam yí DÍ
 bá fógí DÍ kwani-dí tun ñwaani.
²⁴ Pa-na dí taá ye da-ni ní, sí dí taá
 zəni daani, sí dí taá soe daani, sí
 dí taá kí kəm-laaru. ²⁵ Á yí pa dí
 yagí da-kikilim Wé zulə ñwaani
 ní badaara na yagí te tun. Nan
 kwaani-na á tiini á taá wəli daani
 kuntu, sí kú pa á na baari, á na
 lwarí ní dí Yuutu wóm de dim twe
 tun ñwaani.

²⁶ Nɔɔnɔ wɔɔɔ na lwarí Wé ciga
 kam tun, o ta na paali o kí lwarim,
 kaanum daa tərə dí na wú pa o
 lwarim dim saari. ²⁷ Kú laan nan
 daari sí fɔɔni mu taa jígí kuntu tu
 dí Wé na wú kí-o te tun. Wé na dí
 o sariya, DÍ laan wú pa o zú min-
 fɔɔ kɔɔɔ na wú cɔɔɔ balu maama
 na vin Wé tun wú. ²⁸ Kú na yí
 Wé callu tɔɔ DÍ na kí Moyisi juna
 ní tun, nɔɔnɔ na cɔɔɔ-ti, yí nɔɔna
 bale naa batɔ na yí maana tiinə,
 baá gú kuntu tu mu o kəm-lɔɔɔ
 kum ñwaani yí ñwanja bá ta wura.
²⁹ Kú daari nɔɔnɔ wɔɔɔ nan na
 yáali Wé títí Bu wóm tun, kuntu
 tu bá tiini o na cɔɔɔm kú gaali Wé
 tee ní na? Kuntu tu pai Zezi jana
 kam Wé na de ka ñwaani DÍ tiji
 DÍ ni-dɔɔri dim tun yí kafe mu,
 yí kú nan yí jana kam kuntu mu
 Wé me DÍ fógí DÍ kwe nɔɔnɔ wóm
 kuntu bicari. Kuntu tu daa ta twí
 Wé Joro kum kú na pai nɔɔna Wé
 zaani dim tun mu. Kuntu tun, o bá
 tiini o na cam na? ³⁰ Dɔɔbam nan
 maní dí ye wɔɔɔ wóm o na tagí o
 wí:

«Amu mu yí wɔɔɔ na wú cɔɔɔ
 nɔɔna dí ba kəm-balwaaru
 tun.

Amu wú pa ba joori ba na kɔɔɔ na
 maní dí ba tun.»

Kú ta pɔɔɔni ní:

«Baɔa-Wé wú dí DÍ nɔɔna
 sariya.»

³¹ Kú nan wú ta tiini kú yí lɛɛɔ
 dí wɔɔɔ na kí o cɔɔɔ yí Nwía Tu

Baɔa-Wé juna zú-o sí DÍ pa o na
 cam tun.

³² Nan guli-na abam deen na de
 yigə á na Wé pooni dim ciga ciga
 yí á yaari zanzan te tun. Cam dim
 nan wú wani abam á na vɔɔɔ pu-
 dia tun ñwaani. ³³ Manja kadoɔ ní
 ba yəni ba twí abam yí ba beesi
 abam non-kɔɔɔ yigə ní. Manja
 kadoɔ ní dí, á yəni á se sí á tɔɔɔ
 á wəli balu dí na ne abam yaara
 yam doɔ tun, ³⁴ kú pe á tɔɔɔ á na
 yaara dí balu na wú pɔɔna digə
 ní tun. Nɔɔna maa yəni ba vɔɔ
 abam wənu yí á cum dí wɔɔpolo,
 beɔwaani á ye ní á maní á jígí
 kɔɔɔ na tiini kú lana kú dwe, yí
 kú ta wú abam tee ní sí kú taa
 ve manja kalu na ba ti tun. ³⁵ Á yí
 yagí á na jígí baari te tun, sí kú
 pa á na nyɔɔri zanzan Wé tee ní.
³⁶ Á nan maní sí á taá jígí pu-
 dia, sí á taá ma kí Wé wɔɔbuɔa na lagí
 te tun, sí á daari á joni wo-laaru
 tɔɔ DÍ na goni ní sí DÍ pa abam
 tun. ³⁷ Kú nan pɔɔni Wé tɔɔɔ
 kum wɔni kú wí:

«Kú daari fin mu sí wɔɔɔ na lagí
 o ba tun laan ba.

O bá daani.

³⁸ Wɔɔɔ maama na jígí ciga amu
 Baɔa-Wé tee ní tun mu yí
 wɔɔɔ na kí o wɔɔ-dɔɔba dí
 amu tun,

oó na ñwía ciga ciga.

O nan na joori kwaga,

amu bá ta jígí wɔɔpolo dɔɔ-o.»

³⁹ Díbam nan dai balu na joori
 kwaga yí ba ga ñwía Wé tee ní tun.
 Dí yí balu na kí dí wɔɔ-dɔɔba dí Wé
 yí dí wú na ñwía DÍ tee ní tun mu.

11

*Wɔɔ-dɔɔba kəm dí Wé na yí te
 tin*

¹ Nmu na jígí wɔɔ-dɔɔba dí Wé,
 kú kuri mu n ye lanyiraní ní nmu
 wú suní n na wənu tɔɔ n na tɔɔni
 tun. Kú kuri mu n ta n jígí ciga ní
 wənu tɔɔ n na ba nai dí n yə
 tin suní tí wura. ² Nɔɔna balu na
 de Wé cwəɔɔ fana fana tun, kú yí

ba na ki ba wu-didɔba dɛ We tin nɔwaani mu pe ba yiri zaɲi.

³ Ku yi dibam dɛ na ki dɛ wu-didɔba dɛ We tin nɔwaani mu pai dɛ lɔwari ni, We me DI ni-taani mu DI ki lɔgu baɲa dɛ weyuu maama. Kuntu mu dɛ se ni We kwe wænu tɛɛ na ba nai dɛ yiæ tin mu DI ma ki tɛɛ dɛ na wai dɛ nai dɛ yiæ tin.

⁴ Abeli deen na jigi wu-didɔba dɛ We tin nɔwaani mu pe o kaanɪm dɪm ja kuri dɛ dwæni Kayin nyɪm dɪm. O wu-didɔba kam mu pe We wi, o yi ciga tu, We na se o pæera yam tin nɔwaani. O daa tæɔe yi o wu-didɔba kam nɔwaani nan pai o taani ta wura.

⁵ Enokɛ dɛ na jigi wu-didɔba dɛ We tin nɔwaani mu pe DI kwe-o DI ja DI di DI sɔɲɔ, yi tɔɔni wu jaan-o. We na kwe-o kuntu tin, nɔɔn-nɔɔɔ daa wu ne o je. Ku nan na wu loori kuntu tin, ku maɲi ku ta We tɔɔ kum wɔni ku wi, o poli We wu. ⁶ Nɔɔɔɔ nan na ba jigi wu-didɔba dɛ We, o ba wani o pa We wu poli. Wɔɔ maama na twe We tin, ku fin mu si kuntu tu taa jigi wu-didɔba o se ni We sunɛ DI wura yi DI ki balɔ na lagɛ si ba yi DI te tin lanyirani.

⁷ Nowe dɛ deen na jigi wu-didɔba dɛ We tin mu pe o se DI ni. We deen tagɛ did-o kulɔ na lagɛ ku ba ku ki yi nabiinæ yiæ ta wu ne-ku tin. O ma se We ni yi o pa naboro kamunu, yi o dɛ o sɔɲɔ tiinæ zu ku wu, yi We pa ba lu na-fara bam. O kæm dɪm kuntu ma bri ni lɔgu baɲa nɔɔna balɔ na wu se We ni tin ba jigi bura. We ma pa o na ciga DI tee ni o na ki o wu-didɔba dɛ We tin nɔwaani.

⁸ Abraham deen na jigi wu-didɔba dɛ We tin mu pe o nunɛi o titi tɔ kum ni, o vu jægæ kalɔ We na goni ni ni DI wu pa-o si o dwi tiinæ taa te tin. We na bæɲ-o ni o nunɛi kuntu tin, o sunɛi o se o maa ve, yi o maɲi o yæri je sim o na ve tin. ⁹ O na jigi wu-didɔba

dɛ We tin nɔwaani mu pe o vu o zuɔri tɔ kum We ya na maɲi DI go ni si DI wu pa-o tin wɔni ni væru te. O deen zuɔri vwe wɔni mu. Yizaki dɛ Zakɔbi balɔ We na goni DI ni dum kuntu dɛ ba dɛ tin dɛ zuɔri vwæ wɔni mu. ¹⁰ Ku bri ni Abraham deen cægi si o zu tɔ kulɔ kuri na fɔgi ku cwi lanyirani tin mu. Ku yi We titi mu bægi ku kuri, yi dɪntɔ mu yi ku lɔwari.

¹¹ Abraham kaani Sara deen yi ka-dugu mu yi o ke lɔra. Dɛ kuntu dɛ, o na jigi wu-didɔba dɛ We tin mu pe o se ni We ba kwani DI ni dɪm DI na goni tin yi o wani o lɔ bu. ¹² Kuntu, ku zigi nɔn-dɔba kalɔ na yi Abraham yi o tiini o kwɔn zanzan tin yira ni mu We pe o lɔ dwi tiinæ kɔgɔ kɔgɔ, ni calɛwɛ na dagɛ weyuu ni naa nɪntɔ ni kasulɔ-wɛa na dagɛ yi ku warɛ ku ga te tin.

¹³ Nɔɔna balɔ deen na ki ba wu-didɔba dɛ We kuntu tin nan tigi yi ba wu ne wænu tɛɛ We na goni ni si DI pa-ba tin. Ba deen maɲi ba maani ni wænu tum de wu daani yi ti laan ba, yi ba nan ya ta jigi wupolo ku nɔwaani. Ba ma ta jaja ni ba yi væɔe mu, ba kugu je tæri lɔgu baɲa ni. ¹⁴ Balɔ maama na te kuntu donɛ tin bri ni ba daa ta jigi tɔna, si baá na tɔ kulɔ na wu ta yi ba kugu je tin mu. ¹⁵ Ba daa ba jigi tɔ kulɔ ba na nunɛi ku wɔni tin wɔɔɔɔ ba yuu ni. Ba ya na jigi ku wɔɔɔɔ, ba ya wu wani ba na cwæɲæ si ba joori. ¹⁶ Ku nan na yi te tin, ba wɔɔɔɔ tiini ya zu tɔ kulɔ na lana ku ja gaali tin. Kuntu mu yi We titi sɔɲɔ kum. Ku ma pa Baɲa-We jigi wupolo dɛ ba na bæ-DI ni ba Tu We tin. DI nan maɲi DI jigi tɔ kulɔ DI na ti ku yigæ si DI pa-ba tin.

¹⁷⁻¹⁸ Ku yi Abraham na ki o wu-didɔba dɛ We te tin mu pe o deen se o kwe o bu Yizaki si o ma kaani Baɲa-We maɲa kam DI na maɲi o si DI nii tin. We nan maɲi DI go ni

Dl pa-o ni: «Kub zigi Yizaki yira ni mu si n dwi tiinā ma puli.» Di kuntu di, o deen ta se si o ya ma o bu-dua kam o kaani We, ni We na bri-o te tun. ¹⁹ O deen jigi ciga ni We wu wanti Dl bi Yizaki Dl pa o yagi tuntu. Ku nan na suntu ku ki te tun nyi di Dl bi-o tuntu wuntu mu.

²⁰ Yizaki di na jigi wu-didua di We tun mu pe o sooli We o pa o biā Zakobi di Ezayu wænu tilu na lagu ti ba ti ki tun nwaani.

²¹ Zakobi di na tu o ga fun si o ti tun, o na jigi wu-didua di We tun mu pe o sooli We o pa o bu Zuzefu biā bam maama bale. O deen ma zi o nacagə o zani yi o zuli We.

²² Zuzefu di manja na twe si o ti tun, o na jigi wu-didua di We tun mu pe o ta di Yisrayeli tiinā bam ni baā nunji Ezipi tu ni. O ma pa-ba ni ni, ba na ma nunə, si ba guri o kwi sum Ezipi ni ba ja vu ba titi tu.

²³ Moyisi ko di o nu di deen na jigi wu-didua di We tun mu pe ba kwe-o ba səgi canu suto ba na lugu-o manja kalu tun. Ba ma na ni bu wum yi bu-laa, yi ba wu kwari funtu si ba vin pa-faru wum ni.

²⁴ Moyisi deen na ki noonu tun, ku yi o na jigi wu-didua di We tun nwaani mu pe o wu se si ba taa bə-o ni Pa-faru wum buko bu. ²⁵ O deen maa bunji ni, o na togi di We noona bam o na yaara, kub ta gari o na yagi We cwəhə yi o daari o di ywæni dilu na ba daani tun. ²⁶ O nan bunji ni, noona na goon-o ni ba na wu gooni Krisi wum We na lagu Dl tunji tun, ku gari o na ne jujiguru zanan Ezipi ni, bejwaani o wubunja deen tigi peeri dilu o na wu ba o jorji We tee ni tun banja ni mu.

²⁷ Moyisi na jigi wu-didua di We tun nwaani mu pe o nunji Ezipi ni yi o wu kwari pa-faru wum ban-zohə kum. O maa jigi baari yi o wu se si o joori kwaga, bejwaani o ye ni We dilu na ba nai di yie tun

wu o yigə ni. ²⁸ O na jigi wu-didua di We tun mu pe o pa Yisrayeli tiinā bam di Paki candiə ba sam ni. O ma pa ba ki jana ba misi ba di sum niə ni, si tuntu maleka kalu na wu ba si ka gu bəkəri-kwin sum maama tun daa yi ki ba titi biā bam kulokulu.

²⁹ Yisrayeli tiinā bam na ki ba wu-didua di We tun mu pe nuntu kulub ba na bəi ni Bu-snja tun na bam pɔɔri bile ba daari ti-kura, yi Yisrayeli tiinā bam togi da ba bə. Ezipi tiinā bam na kwaani si ba togi ba kwaga ba bə tun, na bam ma joori ba tu ba naagi daani, yi ku pa ba maama li na ba ti.

³⁰ We noona bam na jigi wu-didua di We tun mu pe ba vu ba kaagi Zeriko tu kum da yarpe, yi ku kabri sum laan tu tuga ni. ³¹ Ku nan daa ta na yi Rahabi wulu ya na yi ka-boro yi o zɔɔri Zeriko ni tun, o na ki o wu-didua di We tun mu pe o deen jeeri Yisrayeli noona balu na ve si ba daani tu kum ba nii tun lanyirani. Kuntu nwaani mu pe ba wu gu-o ba wəli di balu na vin We tun.

³² Amu ya jigi taani zanan si a ta a wəli da, yi pwələ daa tərə si a noonu noona badaara taani a wəli da. Amu ya wu manji Zidion di Baraki di Samsən di Zefite di Davidi di Samuweli di fanja fanja We nijonə bam maama na yi te tun. ³³ Bantu maama deen jigi wu-didua mu di We, yi ba magi jara ba wani tuntu zanan. Ba ma kwəri ba ki kulub na yi ciga tun, yi ba daari ba jorji kulub We na goni ni si Dl pa-ba tun. Ba ma pa nywænu niə pu yi ti daa wu jaani-ba. ³⁴ Ba ma pa min-vuru dwe yi ti daa wu di-ba, yi ba wani ba lu noona jta ni ku pa ba daa wu gu-ba di su-lwaanu. Ba ya bwənə mu yi ba na dam. Ba ma tiini ba na baari, yi ba magi jara ba wani ba zəli dwi-ge tiinā balu na yi ba duna tun ba pa ba viiri. ³⁵ Kaana

dí ma na ba nɔɔna balu ya na tuga tun na joori ba bi. Nɔɔna badonnɛ ma wɔ sɛ sɪ ba vri ba titi nɔɔna balu na jigi-ba ba yaari tun jɪɲa ni. Ba sɛ sɪ ba ti, sɪ ba joori ba bi ba na ɲwɪa kalu na lana ka dwe tun Wɛ tee ni.

³⁶ Ba ma yáali Wɛ nɔɔna badaara dí ba na mwanɪ-ba yɪ ba daari ba magi-ba te tun. Ba ma vɔ nɔɔna badonnɛ dí capunnɔ yɪ ba ki-ba pɪna digɛ ni. ³⁷ Ba ma dɔli ba badonnɛ dí kandwa ba gv. Ba ma sɪri badaara yɪra kuni bɪle. Ba ma kwe sɔ-lwaanɔ ba ma gv ba badonnɛ.

Wɛ nɔɔna badonnɛ maa beerɛ jɛgɛ maama, yɪ ba zɔ peeni dí bɔni tankwaalu yiranɪ. Zɔri dí cam ma jigi-ba, yɪ nɔɔna dí beesi-ba. ³⁸ Wɛ nɔɔna bam dɛen beeri kagɔa yuu ni dí pweeru yum ni mu, yɪ ba zɔvri ba tigi pweeru gugwæru ni dí bɔɔna wɔni. Lɔgv baɲa nan ya wɔ manɪ sɪ kɔ taa jigi nɔn-ɲona bam kuntu dwi doɲ.

³⁹ Nɔɔna bam kuntu maama yɪri dɛen zaɲi ba na ki ba wɔ-dɪdɪba dí Wɛ tun ɲwaanɪ mu. Nan dí kuntu dí, ba wɔ nɛ Wɛ ya na goni ni sɪ Dɪ ki-ba lanyiranɪ te tun. ⁴⁰ Wɛ dɛen nan bɔɲi sɪ Dɪ ki kɔlu na tiini kɔ lana tun mu dɪbam ɲwaanɪ, Dɪ na lagi sɪ Dɪ pa dí maama tɔgi daani dí ji lanyiranɪ fasi Dɪ yigɛ ni tun ɲwaanɪ.

12

Wɛ vai dí zwe dí na yɪ Dɪ biɛ tin ɲwaanɪ mu

¹ Dɪbam nan lwarɪ ni faɲa faɲa Wɛ nɔn-kɔgɔ kɔm kuntu ba na bri ni ba jigi wɔ-dɪdɪba dí Wɛ tun gilimi dɪbam ba bri cwɛɲɛ. Kuntu ɲwaanɪ, pa-na dí yagi wo-yɔɔru tɪlu maama na cɔ dɪbam ti pa dí warɪ dí tɔgi Wɛ lanyiranɪ tun, dí lwarɪm dɪlu na jigi dɪbam tun, sɪ dí daari dí kwaani dí duri dí pu-dɪa cwɛɲɛ kalu Wɛ na pɛ dɪbam tun wɔni. ² Pa-na dí yɔɔri dí taá

nii Zezi. Wɔntɔ mu pɛ dɪbam puli dí ki dí wɔ-dɪdɪba dí Wɛ, yɪ o ta wó pa dí taá jigi wɔ-dɪdɪba dí Wɛ sɪ kɔ vu kɔ yɪ gurim. O dɛen ma vɔ pu-dɪa yɪ o yaari o ti tɔun-dagara baɲa ni. O wɔ kwari cavura sɪ o ti tɔunɪ dɪm kuntu dwi, bɛɲwaanɪ o nɛ ni Wɛ tiɲi ywæni mu sɪ Dɪ pa-o. O laan ma daari o vu o jɛni Baɲa-Wɛ paari jangɔɲɔ kɔm jazum ni.

³ Nan bɔɲi-na á nii Zezi na tiini o vɔ pu-dɪa dí nɔn-balwaarɔ na cul-o yɪ ba yaari-o te tun. Á nan yɪ zaɲi á ga baari sɪ á yagi Wɛ cwɛɲɛ tɔgum. ⁴ Abam na yɛni á kwaani sɪ á jaɲi á cɔgi lwarɪm dam te tun, á wɔ nɔɔn-nɔɔnɔ daa ta wɔ tigi kɔ ɲwaanɪ. ⁵ Wɛ tɔnɔ kɔm nan jigi taani dɪlu na wó want kɔ pa abam na baari tun, á na yɪ Wɛ biɛ tin ɲwaanɪ. Nan guli-na kɔ na bri abam te kɔ wɪ:

«Amu bu, n Yuutu Wɛ na vanɪ nmu zwe,
sɪ n yɪ zaɲi n kwe-kɔ n ma n ji kafe.

Wɛ na kaani-m,
sɪ n yɪ pa n wɔ cɔgi.

⁶ Bɛɲwaanɪ Baɲa-Wɛ na soe balu tun mu Dɪ yɛni Dɪ vanɪ ba zwa sɪ Dɪ pa ba kɔristi.

Wɔlu maama Wɛ na jonɪ sɪ o taa yɪ Dɪ bu tun,

Dɪ yɛni Dɪ ma cam mu Dɪ kwe-o.»

⁷ Á na nɛ yaara, kɔ yɪ sɪ kɔ ma kwe abam mu. Á na yɪ Wɛ biɛ tin mu paɪ Dɪ kwe abam kuntu doɲ. Bu tɛrɛ o ko na ba vanɪ o zwe sɪ o kɔristi. ⁸ Wɛ nan ya na wɔ vanɪ abam zwa ni Dɪ na ki Dɪ biɛ bam maama te tun, kɔ bri ni abam daɪ Dɪ biɛ cɪga cɪga mu, á yɪ bu-tampirɛ mu. ⁹ Dɪbam kwɛ bam lɔgv baɲa ni tun yɛni ba vanɪ dí zwa mu, yɪ dí nɪgi-ba. Kɔ nan na yɪ dí Ko Wɛ dɪlu na te dí jwæru tun, kɔ manɪ sɪ dí tiini dí sɛ Dɪ ni, sɪ dí laan na ɲwɪa Dɪ tee ni. ¹⁰ Dí kwɛ bam lɔgv baɲa ni tun yɛni ba vanɪ dí zwa bɪna

finfin yirani mu, si ku manɔ di ba wubɔna na lagɔ te tun. Dí Ko We titi nan ki kuntu si ku wɛli dibam mu, si dí wani dí tɔgi dí na dintu wu-ponɔ kum don. ¹¹ Manɔ kalu ba na yɛni ba vanɔ dí zwa tun, ku yɛni ku pa dí wu cɔgi mu yi dí ba jigi wupolo. Kuntu kwaga ni, zwa vanɔm dim laan wu zɛni balu di na kwe-ba tun di pa ba na nyɔɔri, di ba nwia na tɔgi ciga yi ba jigi bicari-zuru tun.

¹² Kuntu nwaani, na-na dam di baari si á taá tɔgi We cwɛnɔ. ¹³ Á taá ve cwɛnɔ kalu na yɔɔri tun wɔni, si balu na ve yi ba duɛ tun yi saari ba tu ba wɛli da, si ku wani ku pa ba ne sim je.

Dí wu manɔ si dí vin We zaani dim

¹⁴ Kwaani-na si á taá zɔura, si ywɛni taa wu á di nɔɔnu maama titari ni, si á kwɛri á taá jigi wu-ponɔ We yigɛ ni, bɛnwaani nɔɔnu na ba jigi wu-ponɔ, o bá wani o na Yuutu Bana-We. ¹⁵ Fɔgi-na á ci á titi si nɔɔn-nɔɔnu yi ga We zaani dim, si nɔɔn-nɔɔnu bicari yi zanɔ di ji ni vian na cana te tun, si ku pa ku lonɔ nɔɔna zanzan si ku cɔgi-ba We cwɛnɔ kam wɔni. ¹⁶ Á yi pa á wulɔwulɔ tɔgi boorim kikiɛ, naa o taa gooni wɛnu tilu na yi We nyum ni Ezayu dɛen na yi te tun. Wɔntu yigɛ tɛrɛ di o na yi o ko bu-kwian tun. O kana maa wɔɛ, yi o kwe o nakwum dim o ma lɛni o nyaani wum zɔna wɔdiu o di. ¹⁷ Abam nan manɔ á ye kulɔ na ki-o ku kwaga seeni tun. O joori o ba o lagɔ si o ko wum sɔɔli We o pa-o, o na yi o bu-kwian tun nwaani. O ma kwaani o loori o ko wum di yina. O ma wu ne cwɛnɔ, bɛnwaani o daa warɔ o joori o kwanɔ o kɛm dim.

¹⁸ Abam na twe We te tun dai nɛnɛni Yisrayeli tiinɛ bam dɛen na zigɔ piu kulɔ tɛnɔ ni yi ba yiɛ

na-ku yi ba kwɛri ba wai ba dwe-ku di ba ja te tun. Min-fɔɔ di lim dɛen mu wura, dua ma mumunɔ ku yuu ni. ¹⁹ Ba ma ni nabɔnɔ wum di kwɛrɛ na nɔɔnu. Balu na ni kwɛrɛ kam kuntu tun ma loori si ka daa yi nɔɔnu ka wɛli da, ²⁰ bɛnwaani ka na manɔ ka kaani-ba te tun tiini ku dana ku pa-ba, di ka na tagɔ di ba ka wɔ: «Wulɔ maama na dwe piu kum tun, ku zi na yi varim mu di, si á dul-o di kandwa á gu.» ²¹ Wɛnu tilu ba na ne tun ma tiini ku sɔɔri ba yira, yi Moyisi titi ta o wɔ: «Fɔnu tiini di zɔ-ni yi a yira sai.»

²² Ku nan dai kuntu abam tee ni. Abam laan twe piu kulɔ yiri na yi Siyon tun mu. Ku maa yi Nwia Tu Bana-We tu-kamunu Zeruzalem kulɔ na wu We-sɔnɔ ni tun. We malesɔ kɔgɔ kɔgɔ ma jeeri daani jɛgɛ kam kuntu ni. ²³ Abam nan tu á wɛli We kɔgɔ kum wɔni mu. Ku yi DI bu-kwian sim kɔgɔ kum ba yira na pupɔni ya tini We-sɔnɔ tɔnɔ kum wɔni tun candiɛ mu. Ku yi We dilu na wu di nabiinɛ maama sarɔya tun te mu á tu á yi. Ku maa yi balu na ne ciga DI yigɛ ni yi DI laan pa ba bicara fɔgi ya kwe fasi tun jwɛru tum na wu me tun mu á yiɛ. ²⁴ Ku nan yi Zezi wulɔ We na de o nwaani DI go DI ni-dɔuri dim tun te mu á yiɛ. Ku yi Zezi jana kam nwaani mu pe á fɔgi di We. O jana kam nan bri dibam wɔnɔ kulɔ na lana ku dwe kulɔ Abeli jana kam na bri tun.

²⁵ Á taá ye si á yi zanɔ á vin taani dim Zezi na nɔɔnu di abam tun. Nɔɔna balu dɛen na vin wulɔ na bri-ba We kwɛrɛ lugu bana ni tun, ba wu lugi cam wɔni. Dibam di nan na vin Zezi, o na wu We-sɔnɔ ni yi o nɔɔnu di dibam tun, dí wu wani dí lu na? ²⁶ Faɔa faɔa tun, We kwɛrɛ dɛen pe tɔga bana sisini, yi DI laan go DI ni DI wɔ:

«Amu daa ta wó joori a pa tuga
baŋa sisiŋi bɔdwi,
yi ku dai kantɔ yiranɔ,
ku laan wó wɛli di weyuu maama
mu.»

²⁷ We na tagi DI wi, DI ta wó joori
DI ki kuntu donɔ bɔdwi tɔn, ku bri
ni wænu tɔlɔ DI na ki tɔn mu DI
laan lagɔ DI sisiŋi-ti DI h ti zɔga je
ni, si ti daa yi taa wɔra. Wænu
tɔlɔ na bá wanɔ ti sisiŋi tɔn yiranɔ
laan mu wó daari.

²⁸ We nan pe dí togi dí di paari
dɔlɔ na bá wanɔ di sisiŋi si di cɔgi
tɔn mu. Kuntu nwaani dí wó ki
We le, yi dí daari dí pa-DI zulɔ
yalɔ na togi DI wɔbɔŋa tɔn, si dí
tɔŋi dí pa-DI, si dí taá kwari-DI
lanyiranɔ, ²⁹ beŋwaani dɔbam Tu
We nyi di min-fɔrɔ mu, yi di di
wænu tɔlɔ maama na ba togi DI
wɔbɔŋa tɔn.

13

*Dí na wó ki te si ku poli We wɔ
tɔn*

¹ Yi zaŋi á yagi da-sono á na yi
da-ko-biɔ Zezi nwaani tɔn. ² Taá
ye-na si á taá ki vɔrɔ voro. Nɔɔna
badonnɔ dɛen na ki kuntu tɔn, ku
pe ba jeeri We malesɔ mu ba sam
ni, yi ba wɔ lwarɔ ba na yi balɔ
tɔn. ³ Guli-na balɔ na wɔ pɔna
digɔ ni tɔn woŋo, ninɛeni abam
di togi á wɔ pɔna digɔ ni mu te,
si á zɛni-ba. Guli-na balɔ nɔɔna
na beesi-ba tɔn di woŋo, ninɛeni
abam di togi á yaari mu te.

⁴ Baaru di o kaani maama maŋi
si ba taa zɔuri daani mu di sono
di zulɔ. Barɔ wɔm di kaani wɔm
maama maŋi si ba taa jigi ciga
mu da-tee ni. We nan wó di balɔ
maama na ki wo-zɔɔna di boorim
kikiɛ tɔn sariya.

⁵ Á yi pa á nwa taa togi sɛbu-
lagɔ. Taá jigi-na wɔpolo di á na
jigi kɔlɔ tɔn. Beŋwaani We maŋi
DI ta DI wi:

«Amu bá fɔgi a yagi abam maŋa
di maŋa.»

⁶ Kuntu nwaani dɔbam wó ta jigi
baari si dí taá wi:

«Baŋa-We mu yi dí zɛnnu,

dí bá ta kwari fɔbɔni.

Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɔ o ki dɔbam
kɔlɔkɔlɔ.»

⁷ Taá guli-na nɔɔna balɔ na yi
á yigɔ tiinɔ yi ba dɛen tɔɔli We
kwɔrɔ kam ba bri abam tɔn woŋo.
Maani-na á nii ba nwa dɛen na
yi te si ku vu ku yi ba tɔbɔni tɔn,
si á daari á lwɛni ba na ki ba
wɔ-dɔdɔba di Zezi te tɔn. ⁸ Maŋa
maama Zezi Krisi yi ni o na maŋi
o yi te tɔn mu, diin di zɔm maama
si ku taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɔn.

⁹ Yi pa-na nɔɔna ma zaasɔm-ge ba
gani abam di wænu dwi tɔri tɔri
si ku pa á ywɔri We cwɔŋɔ ni. Ku
yi We zaani dɔm nwaani mu pai
dí na baari We cwɔŋɔ kam wɔni,
si ku dai wɔdiiru culim nwaani.
Balɔ na togi wɔdiiru culim cwɔŋɔ
tɔn nan wɔ ne zɛnɔ ku nwaani.

¹⁰ Zezi Krisi na kwe o titi o ma
kaani Baŋa-We dɔbam nwaani te
tɔn dai kaanum dɔlɔ donɔ nɔɔna na
wó di di nwana yam tɔn. Balɔ na
tɔŋi We vwe dɔm wɔni ba pa-DI
tɔn, ba ba jigi cwɔŋɔ si ba twɔri
kaanum dɔm kuntu wænu ba di.
¹¹ Ku na ki te tɔn, We kaanum
yuutu wɔm yɛni o gu vara mu, yi
o ja ba jana kam o zɔ We-di-laa
kum wɔ o ma saari nɔɔna bam
lwarɔm. Ku daari vara bam titi,
baá ja nunji tɔv kum daa mu ba
zwe maama. ¹² Zezi tɔbɔni dɔm di
nan de kuntu donɔ mu. O yaari
mu o ti tɔv kum daa ni, yi o ma
o titi jana kam o saari nɔɔna bam
lwarɔm.

¹³ Kuntu nwaani, pa-na dí nunji
dí vu o te tɔv kum daa ni, si
dí togi dí se o goonɔ yam donɔ.

¹⁴ Beŋwaani, lɔgbɔ baŋa yo seeni
dɔbam ba jigi tɔv kɔlɔ na wó ta
yi dí kugu je maŋa maama tɔn, dí
nan tɔni tɔv kɔlɔ na lagɔ ku ba tɔn
mu.

¹⁵ Pa-na dí togi Zezi nwaani dí
taá zuli We maŋa maama. Kuntu

mu yi kulɔ dí na wó kwe dí ma kaani-DI tun. Dí ni-taanu na bri We dam te tun mu yi pɛra yalɔ dí na wó pa-DI tun. ¹⁶ Á yi swe si á taá ki kɛm-laarɔ, si á daari á taá zɛni daani, si kuntu mu yi kaanum dilɔ na poli We wɔ tun.

¹⁷ Taá nɔgi-na á yigɔ tiinɔ, si á daari á taá se ba ni, si bantɔ mu nii abam na wó ta ŋwi di We te tun baŋa ni, yi baá ba ba zɔgi We yigɔ ni si ba bri ba na tunɔ kulɔ abam ŋwaanɔ tun. Nan taá nɔgi-ba si ba wanɔ ba tunɔ di wɔpolo. Ku na dai kuntu, kú pa ba wɔ cɔgi, yi ku daa bá ta jɔgi zɛnɔ ku pa abam.

¹⁸ Taá loori-na We á pa dɔbam. Dɔbam ye dí bicara ni, ni dí wɔ ki kulɔ na yi balɔɔ tun, yi dí lagi si dí taá ki kulɔ na lana tun mu maŋa maama. ¹⁹ Amu nan tiini a loori abam si á taá warɔ We á pa-ni, si ku pa a na cwɛŋɔ a joori abam te lele.

²⁰ Wɔ-zuru Tu Baŋa-We mu bi dí Yuutu Zezi DI pa o yagi tɔɔni, yi DI pa o yi nayir-ŋɔm ciga ciga, si o taa nii dɔbam balɔ na nyi di o peeni te tun baŋa ni, di o na tigi dɔbam ŋwaanɔ tun. We ma da o jana kam ŋwaanɔ DI go ni dilɔ na wó ta wɔra si ku taa ve maŋa kalɔ na ba ti tun. ²¹ We wó zɛni abam si á wanɔ á ki wo-laarɔ tulɔ maama na tɔgi DI wɔɔɔŋa tun, yi DI wó tɔgi Zezi Krisi ŋwaanɔ DI kwe dɔbam ni ku na wó poli DI wɔ te tun.

Zezi mu maŋi di zulɔ si ku taa ve maŋa kalɔ na ba ti tun. Amina.

²² A ko-biɛ-ba, a loori abam si á zuri á yira á cɔgi amu na pɔpɔni kulɔ si a ma pa á na baari tun. Amu na pɔpɔni taani dilɔ tun nan ba dwara.

²³ Amu lagi si a pa abam lwarɔ ni ba yagi dí ko-bu Timoti yi o nunɔ pɔna digɔ ni. O nan na tu amu te lila, a laan wó pa dí tɔgi daani dí ba dí na abam.

²⁴ Jɔɔni-na á yigɔ tiinɔ bam di We nɔɔna bam maama á pa dɔbam. Yitali tiinɔ bam di jɔɔni abam.

²⁵ We wó pa abam maama yu-yoŋo.

**Tɔnɔ kɔlɔ
ZAKI
na pɔpɔni tun
Tɔnɔ kɔlɔ Zaki na
pɔpɔni tun na bri
dɪbam kɔlɔ tun mu
tuntu**

Dí bɔɲi ni ku yi Zaki wɔlɔ na yi Zezi nyaani tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. O deen pɔpɔni o pa We nɔɔna balɔ maama na jagi lɔgɔ baɲa ni tun mu, o ma bri-ba ba na maɲi si ba taa ŋwi te maɲa maama wɔni tun.

Zaki ŋɔɔni wænu dwi tæri tæri taani mu:

ku na yi nadunni di yinigə woɲo,

naa ku na yi maɲim na yi dɪbam woɲo.

O bri ni dí na wi dí tɔgi We, ku maɲi si dí ki We taani dum na bri dɪbam si dí ki te tun mu (pɔɔrim 1).

O ma bri ni ku wɔ maɲi si dí kuri nɔɔna daani, yi o bri ni wɔ-dɪdɔba di kəm-laaru tɔgi daani mu (pɔɔrim 2).

O wi dí taá cɔ dí titi di dí ni-taani, yi o bri dɪbam swan cɪga cɪga na yi te tun (pɔɔrim 3).

O laan ma kaani balɔ na magi kantɔgɔ tun, di wo-swæn-nyina, di balɔ na co daani tun, di balɔ na ki kamunni, di balɔ na yi nadunə tun (Zaki 4:1—5:6).

Tɔnɔ kum kweelim jəgə ni, o kwe We nɔɔna si ba taa jigi wɔ-zuru si ba taa wari We, ku na yi cam, naa ku na yi wɔpolo, naa ku na yi yawuru maɲa ni di (Zaki 5:7-20).

Zaki tɔnɔ kum bri ni, n na sɪni n ki n wɔ-dɪdɔba di We n titɔɲa maama di bri kuntu mu, yi «nɔɔnu na wi o ki o wɔ-dɪdɔba di We yi o ba ki kəm-laaru, ku yi kafe mu» (Zaki 2:26).

1 Amɔ Zaki wɔlɔ na yi We tuntɔɲɔ di dɪbam Yuutu Zezi Kriɔi tuntɔɲɔ tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. A jɔɔni abam balɔ maama na yi We nɔɔna yi á jagi á wɔ lɔgɔ baɲa je maama ni tun.

Di na maɲi si dí taá jigi wɔpolo di We te tin

2-3 A ko-biə-ba, maɲa kalɔ maama cam na tu abam baɲa tun, si á taá jigi-na wɔpolo lanyirani, beɲwaani abam ye ni yaara dwi tæri tæri na tui abam te, ku yi si ya maɲi abam mu ya nii á na ki á wɔ-dɪdɔba di We te tin. Kuntu kwaga ni, ku laan wɔ pa á taá zigi kəɲkəɲ di pu-dia. 4 Kwaani-na á tiini á zigi kəɲkəɲ di pu-dia si á yi joori kwaga, si ku laan wɔ pa á ji nɔn-ŋuna yi á wɔbɔɲa bi fasi di We tɔgim, si á yi ga kɔlɔkɔlɔ.

5 Abam wɔlɔ maama nan na yæri kɔlɔ na lana si o ki tun, kuntu tu maɲi si o loori swan mu We tee ni. We yæni DI pai nɔɔna maama di wɔpolo mu, yi DI ba vin nɔɔn-nɔɔnu. Nmɔ na loori swan DI tee ni, DI wɔ pa-m. 6 Nmɔ nan na loori woɲo We tee ni, si n ta n ki n wɔ-dɪdɔba ni nɪ na-ku. Yi ta n jigi bɔbwea ku baɲa ni, beɲwaani bɔbwea tu nyi ni viu na fuli na ku pa ba ve yigə di kwaga te tun mu. 7-8 Kuntu tu jigi wɔru tile mu, yi o za o wɔbɔɲa di kɔlɔ maama o na bɔɲi si o ki tun. Nɔɔnu wɔm kuntu doɲ yi taa bɔɲi ni oó na woɲo dí Yuutu wɔm tee ni.

Yinigə tiinə di nadunə na maɲi si ba taa ki te tin

9 Nmɔ wɔlɔ na tɔgi Zezi yi yinigə jigi-m tun, si n ta n jigi wɔpolo di We na pɛ n jigi yiri DI tee ni tun ŋwaani. 10 Nmɔ wɔlɔ nan na yi nadum tun, si n di ta n jigi wɔpolo di We na pɛ n tu n titi DI tee ni tun ŋwaani. Nabiinə ba daani yi ba tva, ba na maɲi ba yi nadunə te di. Ku nyi ni gaaru na ki punnu yi ti lamma te tun mu.

¹¹ Wıa nan na bıga, tı wó kwaanı mu tı siiri tı tı, yı tı lam dım je. Ku nan yı bıdwı mu dı nadunə na wó ba ba tı ba jıjıgıw tım lagım wıntı te tın.

Kulb na mañı nɔɔna sı ba kı lwarım tın

¹² Nɔɔnu wulb na wu cam wıntı yı o zıgı kəjkəj dı pu-dıa sı ku vu ku yı kweelim tın mu jıgı yuyonjo. Benwaanı, cam dım na ke, o laan wó na pɛerı dılu na yı nwa cıga cıga tın We tee nı. Nwa kam kuntu mu We goni ni sı Dı pa balu maama na so-Dı tın.

¹³ Nɔɔnu na ne mañım, o yı zañı o ta nı We mu mañ-o, sı kulokulb tərə ku na wó wanı ku mañı We sı Dı tısi, yı We tıttı bá mañı nɔɔnu sı o tısi. ¹⁴ Wɔnjo kulb na mañı nɔɔnu tın yı o tıttı wubıja mu. Yantı mu paı o fra zıwı wo-balwaarı, yı ya gan-o ya paı o tıwı cıgıw wıntı. ¹⁵ Nmu na se n togi n wubıj-balwaarı tım, tı laan wó pa n kı wo-lwaanı mu, yı wo-lwaanı tım na pulı tı daga, tı laan wó ja-m tı zı tıwıntı wıntı mu.

¹⁶ A ko-bu-sonnu-ba, á yı zañı á ganı á tıttı. ¹⁷ Pɛerı dılu maama na lana dı wənu tılu na mañı fası tın nuñı dı Ko We tee nı mu. Dıntı mu kı wənu tılu maama na wu weyu nı yı tı paı pooni tın. Wənu tım kuntu mu yəni tı wat tı pipiri wıa dı tıttı. We nan ba jıgı lım dı fınfıtın dı, Dı ba ləni nı tıntı wənu tım te. ¹⁸ We tıttı mu hı wubıja Dı togi Dı cıga kwərywəñə kam nwaanı Dı pa dı na Dı nwa-dıja kam, sı dı taá yı balı na yı dayıgə tıinə wənu tılu maama Dı na kı tın wıntı.

Dı mañı sı dı kı We kwərywəñə kam na wı dı kı te tın mu

¹⁹ A ko-bu-sonnu-ba, á ye nı a na te kulb dı abam tın yı cıga mu. Nɔɔnu maama mañı sı o zırı o yıra mu o taa cəgi o doñ taanı, sı o yı taa garı o lərə. O mañı sı o

ja o banı mu. ²⁰ Benwaanı nɔɔnu wulb bam na zañı tın bá wanı o kı wo-laaru tılu na sui We wı tın.

²¹ Kuntu nwaanı, hı-na wıdigıru tılu maama na wu á wıntı tın á yagı, sı á cı á tıttı dı tıtıj-balwaarı dwı maama kəm. We mañı Dı kwe Dı taanı dım Dı kı abam bıcara nı. Nan tu-na á tıttı á se-dı lanyıranı, sı dı wó wanı dı vrı abam dı yagı.

²²⁻²³ Á nan taá kı-na We taanı dım na wı te tın, sı ku ta dı cəgım yıranı. Nɔɔnu na cəgi We taanı dım yı o ba kı dı na brı te tın, o ganı o tıttı mu. O nyı nı nɔɔnu na kwe niu o ma nıi o tıttı te tın mu. ²⁴ O na nıi o yıbiyə na yı te tın yı o laan viiri, o da swe o yıbiyə kam na yı te tın. ²⁵ Ku nan na yı We taanı dım, dıntı lana fası yı dı wat dı jıñı nɔɔna dı pa ba na ba tıttı. Nɔɔnu na zaası-dı yı o jıgı-dı o yuu nı maña maama, o bá ta nyı dı wulb na garı o swe cıga kalı o na lwarı tın. Kuntu tu yı wulb na sıntı o kı We cıga kam na brı te tın mu, yı oó na wıpolo lanyıranı o tıtıja maama banı nı.

²⁶ Abam wulb na bıñı nı o togi We yı o warı o ni-taanı o ja, kuntu tu ganı o tıttı mu yı o We togım dım yı kafə mu. ²⁷ Dı Ko We nan na lagı sı dı se-Dı te tın mu yı sı dı taá zəni bıtarə dı kadəñə balı na yaarı tın, sı dı kwaanı dı cı dı tıttı dı lıgı banı wo-yɔɔru tım. We togım dım kuntu doñ mu tiini ku lamma yı tusım təri ku wıntı.

2

Dı wı mañı sı dı taá kırı nɔɔna daanı

¹ A ko-bıə-ba, abam yı balı na sıntı á se dı Yuutu Zezi Kırı wulb na jıgı paarı zulə tın mu. Kuntu nwaanı, ku wu mañı sı á taá kırı nɔɔna daanı dı á na zılı-ba te tın. ² Abam na jeeri daanı sı á warı We, ku ba dwe sı nɔɔna bale ba abam te. Dıdwa maa yı nadım o

zú gwar-ñónnú, yí o kí sábu-síja jafúli o júja ní. O doñ wóm maa yí yinigé tu, yí o zú gan-zwaanú. ³ Kú wai sí á jeeri nadum wóm lanyirani yí á pa-o jəñə je, á daari á ta dí yinigé tu wóm ní, o taa zigí daa ní, naa o jəni tíga ní á nē niə ní. ⁴ Á na pɔɔri-ba daani kuntu doñ, kú brí ní á kuri nɔɔna daani mú. Kú nan yí wɔbɔŋ-lwaanú mú pai á pɔɔri nɔɔna daani kuntu.

⁵ A ko-bu-sonnu-ba, fɔgi-na á cəgi. Wé mú súni DÍ kuri balú na yí yinigé tiinə nabiinə yibiyə ní tɪn, sí ba taa yí nadunə DÍ tee ní ba na kí ba wu-didva dí Zezi tɪn ŋwaaní, sí ba tɔgi ba wəli DÍ paari dílb DÍ na maní DÍ go ní sí DÍ pa balú na so-DÍ tɪn wɔni. ⁶ Kú nan na yí kuntu tɪn, bɛɛ mú kía yí á gooni yinigé tiinə bam? Kú dai nadunə bam mú jigí abam ba bɛɛsí na? Bantu mú yəni ba ja abam dí dam ba ja vu ba saŋi sariya dí m je ní. ⁷ Bantu mú jigí Zezi yir-ñóm dílb ba na bə abam ní o biə tɪn ba twíta.

⁸ Abam na sɛ Baŋa-Wé ní dílb na pɔpɔni Wé tɔnɔ kóm wɔni dí wí: «Tá n soe n doñ ní n títi te» tɪn, á kí lanyirani. ⁹ Kú daari, á na pɔɔri nɔɔna daani dí á na zuli-ba te tɪn, kú brí ní á kí lwarim mú, yí Wé niə yam brí ní á kí á cɔgi mú. ¹⁰ Nɔɔnu na sɛ Wé niə yam maama yí o daari o cɔgi ya dídva yirani, kú brí ní o cɔgi ya maama mú. ¹¹ Wé mú pɛ DÍ ní DÍ wí: «Yí zaŋi n kí boorim.» Dintu nan ta mú wí: «Yí gú nɔɔnu.» Mú kú kuri, n na maní n wɔ kí boorim, yí n na gú nɔɔnu, kú brí ní n ta cɔgi Wé ní mú.

¹² Taá pa-na á ní-taaní dí á kikiə maama taa tɔgi Wé ní, sí dintu mú wai dí vri nɔɔna dí pa ba nai ba títi, sí Wé wú tɔgi DÍ ní dí m kuntu ŋwaaní mú DÍ ma dí díbam sariya. ¹³ Bɛŋwaaní, nɔɔnu na ba jigí o donnə ŋwanja, Wé na wú dí

kuntu tu sariya manja kalú tɪn, DÍ bá duri o dí yibwənə. Wɔlú nan na jigí o donnə ŋwanja tɪn, Wé dí wú duri o yibwənə sí o yí na cam.

Wɔlú na jigí wu-didva dí Wé tɪn kí kəm-laaru mú

¹⁴ A ko-biə-ba, nɔɔnu na tɛ o wí, wóm kí o wu-didva dí Wé, yí o laan ba kí Wé na lagí tɛ tɪn, kú jigí kuri na? O Wé tɔgim dí m kuntu wú wani dí vri-o dí yagi na? ¹⁵ Dɛ dílb n ko-bu dídva na tu nmú tɛ yí o ba jigí gɔɔ sí o zú dí o ní-wɔdiu sí o dí, ¹⁶ yí nmú na tagí díd-o n wí, o vɛ sí Wé wú zən-o DÍ pa o na gɔɔ dí o ní-wɔdiu, yí n laan daari n wɔ pɛ-o kúlb o na lagí tɪn, kú jigí kuri na? ¹⁷ Wé tɔgim dí yí kuntu mú. Nmú na tɛ ní n kí n wu-didva dí Wé, yí n laan daari n ba kí kəm-laaru, kú brí ní n Wé tɔgim dí m yí kafe mú.

¹⁸ Nɔɔnu wai o tɛ ní, nɔɔna babam kí ba wu-didva mú dí Wé, yí badaara kí kəm-laaru. Amú nan na ləri tɛ tɪn mú tintu: «Nmú na ba kí kəm-laaru tɪn, ní kí ta mú n brí ní n súni n kí n wu-didva dí Wé? Kú nan na yí amú, aá ma a kəm-laaru tɪm mú a brí ní a súni a kí a wu-didva dí Wé.»

¹⁹ Nmú sɛ ní Wé yí dídva yirani mú na? N na sɛ kuntu, kú lana. Cíiri títi dí yɛ kuntu, yí kú pai sí yira sai. ²⁰ N ba jigí wɔbɔŋa mú na? N yəri ní, n na wí n kí n wu-didva dí Wé yí n ba kí kəm-laaru, kú yí kafe mú na? ²¹ Nan guli-na díbam nabaaru Abraham dɛɛn na yí tɛ tɪn. Kú kí ta mú yí o na cɪga Wé tee ní? Kú yí o títuŋa yam ŋwaaní mú, dí o na sɛ o kwe o bu Yízakí sí o ma kaani Wé ní DÍ na tag-o tɛ tɪn. ²² Kú brí ní o na kí o wu-didva dí Wé tɛ tɪn dídaani o kəm-laaru tɪm maama tɔgi daani mú. O kəm-laaru tɪm mú pɛ o Wé tɔgim dí m ja kuri. ²³ Kuntu mú, kúlb na pɔpɔni Wé tɔnɔ kóm wɔni tɪn súni kú kí dí kú na wí: «Abraham kí o wu-didva dí Wé,

yı Dı pa o na cıga ku ıwaaanı». Ba maa bæ-o nı «We cılonı».

²⁴ Kuntu wı pa á lwarı nı, ku yı nıonı tıtıwı mu walı da ku paı o na cıga We tee nı, sı ku daı o na kı o wı-dıdva dı We tın yıranı ıwaaanı. ²⁵ Ku deen nan kı kuntu dı mu dı ka-tıla kalı yı nı na yı Rahabı tın. Yıstrayelı tıınə bam deen na tıwı ba daan-daana bam yı ba da o te tın, o jeeri-ba lanyıranı yı o brı-ba cwəıə sı ba tıwı da ba ma lu ba dına bam ıwı nı. O tıtıwı yam kuntu mu pe o na cıga We tee nı.

²⁶ Kuntu maama brı nı, nıonı na wı o kı o wı-dıdva dı We yı o ba kı kəm-laarv, ku yı kafe mu. Ku yı bıdwi mu dı nıonı yıra na ba ıwı joro, wuntu yı tu mu.

3

Dı na maıı sı dı yı nı dı tı tı dı dı nı-taanı te tın

¹ A ko-bıə-ba, abam zanzan yı zaıı á taá kwaana sı á ıı karanyına tıınə. Bıwaaanı á ye nı, We sarıya de dım nı kúv ta tıını ku cana ku pa dıbam balı na yı karanyına tıınə tın ku dwe nıonı maama. ² Dıbam maama yəni dı kı dı tusə mu. Ku daarı nıonı wılv nan na ba kı o tusə o nı-taanı wı nı tın yı nıon-ıwı mu, yı o wı o tı tı o jaanı lanyıranı.

³ Nıonı na yəni o lagı o dı sııwə, oó kwe gara mu o kı ka nı nı, sı o wanı o pa ka vu me dı me o na lagı tın. ⁴ Nan bıwı-na á nıı, naboro na yı kamunu te yı vu-dıw ta yəni ku ıwı-ku ku maga, yı wılv na co-ku tın ta wı o ma nanyıw-balaıa o maa paı ku ve o na lagı me tın. ⁵ Ku nan ta yı bıdwi mu dı nıonı dındəlımı na yı te tın. Dı yı balıw-ları mu, yı dı wı dı te wı-kamunnu dı paı dı tı tı.

Nan ta bıwı-na á nıı kagva na maı te, yı mın-cıwı na tv ka wı nı, kúv dı ka maama mu. ⁶ Nıonı dındəlımı dı nan nı dı mını mu,

yı dı su dı lıwı baıa wo-lwaanı tım dıwı maama. Dı yı yıra yam daa dıdva mu, yı dı wo-lwaanı tım laan wı tı lonı yıra yam maama. Dındəlımı ıwı mını mu dı maa zwe nıonı dı o ıwıwı maama dı pa ka ba lana. Mını dım kuntu nan nıı sıtaanı te mu.

⁷ Nabıınu wı wənu dıwı maama. Ku na yı ga-wara dı zunə dı tıga wo-wəlu dı kale, o sıwı o wanı tı maama. ⁸ Ku nan na yı dındəlımı, nıon-nıonı tıwə o na wı o dındəlımı. Dı yı wo-lıwı kılı na wı ku cı tın mu, yı dı kwarı dı ıwı cıwı kılı na gı nıonı tın. ⁹ Dı yəni dı ma dıwı mu dı maa tee We dılv na yı dı Yuutu dıdaanı dı Ko tın, yı dıwı mu dı ta maa sıwı dı cıwı dı donnə balı We na kı nı Dı nııwıwı te tın. ¹⁰ Kuntu tın, tıw dı cıwıwı maama nıı nı dım kuntu dıdva wı nı mu. A ko-bıə-ba, ku wı maıı sı ku taa yı kuntu. ¹¹ Bulı-yı dıdva bá wanı dı taa burı na-ywəwə dı na-cıwı dı wı nı. ¹² A ko-bıə-ba, kapıwı bá wanı ku lə swan. Kakıwı dı nan bá wanı ku lə mıwıla. Ku nan yı bıdwi mu dı n na bá wanı n mı na-ıwıwı bıwıwı wı nı te tın.

Swan yalı na nııı We te tın

¹³ Nıonı na wı abam wı nı yı o ıwı swan dı yəno, kuntu tu maıı sı o taa tıwı cwə-laa mu, sı o tu o tı tı o kı kəm-laarv, sı ku brı nı o ıwı swan. ¹⁴ Abam nan na ıwı wı-gıwı dı pu-sıwı yı á lagı á yıranı zəwə, sı á yı zaıı á brı á tı tı nı á ıwı swan. A na kı kuntu, á fıwı wıwı mu sı ku daı cıga. ¹⁵ Swan yandı donı daı swan yalı na nııı We te tın. Ya yı lıwı baıa nıwı mu. Ya maa yı nabııwı swan yalı na nııı sıtaanı te tın mu. ¹⁶ Bıwaaanı, ıwıwı kalı maama nıonı na lagı ba tı tı yıranı zəwə yı ba ıwı wı-gıwı dı ba donnə tın, dáanı mu wıwıwı dı kəm-lwaanı dıwı maama wıra.

¹⁷ Kú daarı nõõnu wulv na jıgı swan yalv na nuñi We te tın jıgı wu-põõõ mu. O maa paı ywæni wu nõõna tıtarı nı, yı o jıgı wu-bono, yı o nıgı nõõna. O maa jıgı o donnæ ıwawıa lanyıranı, yı o kı kãm-laarv dı o wæli da. O ba kuri nõõna daanı, o nan dai pipiri-nyum. ¹⁸ Balv na jıgı wu-zuru yı ba paı ywæni wu nõõna tıtarı nı tın wó ta yı cıga tiinæ We yigæ nı.

4

Dı wu mañı sı dí pa lvgv baña wænu fra zv dibam

¹ Bee mu paı jara dıdaanı kantõõõ yæni kú wu abam tıtarı nı? Kú yı á fra na zıvıri wu-balwaarv tum mu te kú jıgı á bıcara kú yaara, yı kú paı jara wu á wõnı. ² Abam yæni á paı á fra mu zıvıri wænu yı á nan ba na-tı. Kú ma pa á lagı sı á gv nõõna. Á yı tiini dı su wænu zanzan yı á warı-tı á na. Kuntu mu paı kantõõõ dı jara tui. Á ba jıgı wænu tılv á na lagı tın, beñwaanı á wu loori We sı Dı pa abam. ³ Abam nan na mañı á loori We dı, Dı bá pa abam, beñwaanı á ma wubõñ-lwaanv mu á looræ. Á loori sı á taá ma kı á fra na zıvıri wu-balwaarv tılv tın mu.

⁴ Abam ba tõgı We dı cıga. Á yæri nı á fra na zv lvgv baña wænu á yı We dõna mu na? Wulv maama na pe o fra zv lvgv baña wænu tum tın jıgı We dõm mu. ⁵ Á yı taá buñı nı kulv na puõõnı We tõõõ kum wõnı tın yı kafæ mu, dı kú na wı: «Joro kulv We na kı dí bıcara nı tın lagı sı kú yıranı mu taa te dibam.» ⁶ We nan mu kı dibam yu-yõõõ kú ja gaalı. Kú daa ta puõõnı We tõõõ kum wõnı kú wı: «We vın balv na yı kamun-nyına tın, yı Dı daarı Dı zanı balv na tu ba tıti tın.»

⁷ Kuntu tın, kwe-na á tıti á kı We jıña nı, sı á daarı á vın

sõtaanı, sı dıntv wó duri dı viiri á tee nı. ⁸ Fufõ-na á twe We, sı Dı dı wó twe abam. Abam lwarım-kæræ-ba, li-na á jıa wo-lwaanv dwi maama baña nı. Abam pipiri-nyına-ba, zarı-na á bıcara sı á daa yı taá jıgı wuvv tile. ⁹ Á pa-na á wu cõgı á lwarım dum ıwaaanı, sı á nywanı á yigæ á taá keeræ. Pa-na á mwaanv tum læni tı jı kæræ, sı á wuõolo kum læni kú jı wu-cõõõ. ¹⁰ Tu-na á tıti dí Yuutu wum yigæ nı, sı oó ja abam o pa á zanı.

A yı zanı á taá co daanı

¹¹ Á ko-bıæ-ba, á yı taá ıõõnı wu-balwaarv da-yıranı. Wulv maama na ıõõnı wu-balõõõ o kóbu yıra nı naa o cog-o tın, kuntu tu ıõõnı o cõgı We niæ yam mu yı o yáalı-ya. Nmu nan na yáalı We niæ yam, kú brı nı n daa n ba tõgı-ya mu, yı n ta kwæri n brı nı nmu mu yı sarıya-diru. ¹² We yıranı mu te Dı niæ yam, yı Dı tõgı-ya Dı ma dı nõõna taanı. Dıntv yıranı mu wat Dı vıri nõõna Dı yaga, naa Dı cõgı-ba ba vıvı ıwaaanı. Nmu nan buñı nı n yı wõõ mu, sı n dı n donj taanı?

Yı kı-na kamunni á swe We ni nı

¹³ Fõõõ-na á cõgı, abam balv na yæni á te á wı: «Zım naa jwaanı dí wó vu tıv kudoñ dí kı pipıu da bım dí na sæbu» tın. ¹⁴ Á yæni á te kuntu donj yı á yæri tıga na wó puõrı sı á ıwıa taa yı te. Á ıwıa kam nan nyı dı kunu na li yı kú bá daanı kú ke te tın mu. ¹⁵ Kú ya mañı sı á taá te nı: «Dı Yuutu We na se yı dí jwa ta ıwı, dí wó kı kulv dí na buñı tın.» ¹⁶ Kú nan yı á pa á tıti kamunni mu dı á na wó kı wænu tılv tın. Kamunni dum kuntu dwi maama nan ba lana.

¹⁷ Kuntu tın, nõõnu wulv na ye kulv na lana sı o kı tın, o na wu kı, kú tu kı lwarım mu.

5

Zakı na kaanı nadunə te tın

¹ Kú daarı abam balu na yí nadunə tın, fəgı á cəgi-na. Taá keeri-na á coosə dı lærvu tılu na lagı tı ba abam baŋa tın. ² Abam jıgırvu tım maama wó pə, yí camburı dı wó dı á gwaarv tım. ³ Abam səbu-sıŋa kam dı á səbu kum maama wó sɔŋı. Sarıya de dım nı kú sɔŋım dım kuntu mu wó brı nı á kı á tusi, yí dıntv ta wó dı abam yıra yam nı mini te. Lvgv baŋa tiim da yam nan twe, yí abam ta fəgı á tıŋı á jıgırvu tım mu. ⁴ Abam ta pini balu na tıŋı á karı sım nı ba pa abam tın, á ba sɛ sı á ŋwı-ba. Cəgi-na á nii ba na puvna te tın. Balu na kı abam wódiiru tım ba kı digə nı tın kərə kam tv Yuutu Baŋa-We zwe nı. ⁵ Á ŋwı lvgv baŋa nı paarı wunı mu, yí á kı á wubɔŋa na lagı te. Á dı á nuə nı ba na kəni varım sı ba gv te tın. ⁶ Á ta kwəri á paı balu na jıgı cıga tın ga bura, yí á daarı á gv-ba, yí ba nan warı á yigə ba cı.

Dı maŋı sı dı taá jıgı wv-zuru mu sı dı daarı dı taá warı We

⁷ A ko-biə-ba, taá jıgı-na wv-zuru á maa nii maŋa kam dı Yuutu wum na wó joori o ba tın. Taá nii-na valu na yəni o zuri o yıra te o maa cəgi maŋa kam o faa na wó ba kú bı lanyıranı tın. O yəni o zuri o yıra mu o maa cəgi duum dı dı fa-ni dı. ⁸ Kuntu, kú maŋı sı abam dı taá jıgı wv-zuru mu sı á və á wv lanyıranı, sı dı Yuutu wum bá daanı yı o ba.

⁹ A ko-biə-ba, á yı taá puvnı daanı, sı kú pa á ga bura We tee nı. Nii-na, kú twe kú tı sı We dı dıbam taanı. ¹⁰ A ko-biə-ba, gulina We nijonə balu deen na tɔɔh Dı kwərə kam tın wəŋə. Ba deen ne yaara zanzan yı ba və ba wuv dı wv-zuru. Kuntu tın, kú maŋı sı abam dı lwəni bantv na kı te

tın mu. ¹¹ Kú na yı balu na jıgı pu-dıa kantv doŋ tın, dı ye nı ba ne wupolo We tee nı. Abam nan maŋı á ye Zobi deen na kı pu-dıa o yaara yam wunı te, yı á kwəri á ye We na pe-o kulu kú kweelim nı tın. A lagı a ta cıga mu dı abam sı, dı Yuutu We tiini Dı jıgı dıbam ŋwaŋa, yı Dı duri dıbam yibwənə lanyıranı.

¹² A ko-biə-ba, kú na dwe dıdı, á yı taá te á duə. Yı du-na dı We naa tıga naa dı kulukulu dı. A pa-na á eɛn taa yı eɛn, sı á awo taa yı awo, sı kú yı pa We dı á sarıya.

¹³ Abam wulu na wv cam wunı, sı o loori We. Abam wulu nan na jıgı wupolo, sı o taa leeni o zuli We. ¹⁴ Abam wulu nan na ba jıgı yazurə, sı o bəŋı Zezi kəgə kum nakwa bam, sı ba ba kı nugə o yuu nı ba loori We ba pa-o dı Yuutu Zezi yırı ŋwaanı. ¹⁵ Ba na kı ba wv-dıdva ba loori We kuntu doŋ, nɔɔnv wum wó sıntı o na yazurə. Dı Yuutu wum wó pa o wəri, yı o na kı lwarım dılu maama tın, We wó yaŋı Dı ma ce-o. ¹⁶ Kuntu ŋwaanı, kú maŋı sı á taá vırvı á te á lwarım mu á brı daanı, sı á daarı á taá loori We á pa daanı, sı We wó pa abam yazurə. Nɔn-ŋum We-loro tiini kú dana lanyıranı, kú wai kú paı wə-kamunə kıa. ¹⁷ Guli-na Eli deen na kı te tın. O dı yı nabıinu mu nı dıbam te, yı o loori We dı o wv maama sı dıva yı zaŋı ka nı, yı ka sıntı ka wv nıgı bına yatv dı canı sırdv. ¹⁸ O daa ma joori o loori We, yı ka laan ba ka nı, yı tıga baŋa wəənu maama joori tı pulı tı nuŋı tı kı lanyıranı.

¹⁹ A ko-biə-ba, abam wulu na ywəri cıga cwəŋə kam wunı yı o doŋ na wanı o pa o joori o ba ka wunı, kú lana. ²⁰ Á nan taá ye nı, wulu na wanı o pa lwarım kəru joori o ba cıga cwəŋə kam wv tın, nɔɔnv wum kuntu vrı lwarım kəru wum tıvınu jıŋa nı, yı We

yagi o wo-lwaanɔ tɪɔ zanzan o na
kɪ tɪn DI ma cɛ-o.

**Dayigə tɔnɔ kulɔ
PIYɛɛRI
na pupɔni tɔn
Dayigə tɔnɔ kulɔ
Piyɛɛri na pupɔni
tɔn na bri dɔbam
kulɔ tɔn mu tuntu**

Piyɛɛri dɛɛn pupɔni tɔnɔ kuntu o pa Wɛ nɔɔna balɔ na jagi ba wɔ Azi-balaɲa ni tɔn mu. Ku wat ku yi Pooli naa balɔ na tɔgi did-o ba tɔɲi tɔn mu bri-ba Wɛ kwɛrɛ kam. Ba ma na yaara ba na ki ba wɔ-didɔba dɔ Zezi tɔn ɲwaanɔ.

Piyɛɛri nan pupɔni sɔ o pa ba na baari mu Zezi cwɛɲɛ kam wɔni, sɔ ba zigi kɔɲkɔɲ yaara yam maɲa ni, ni Zezi titi dɔ na yaari sɔ o pa dɔbam na vrɔm te tɔn.

Piyɛɛri dɛ yigə o guli-ba ba na jigi tɔna yalɔ Wɛ tee ni Zezi na tigi yi o joori o bi tɔn ɲwaanɔ.

O kaani-ba sɔ ba taa ɲwi dɔ wɔ-ɔɲo ni Zezi nɔɔna na maɲi sɔ ba taa ɲwi te tɔn. Ba maɲi sɔ ba lwɛni Zezi na ki te o yaara yam wɔni tɔn. O kwe-ba kwiɛ dwi tɛri tɛri sɔ ba lwarɔ ba na wɔ ki te wɔɲo maama wɔni, sɔ balɔ na yɛri Zezi tɔn na ba kɛm-laaru tum sɔ ba dɔ ba ba zuli Wɛ.

¹ Amɔ Piyɛɛri wɔlɔ na yi Zezi Krisi tuntuɲnu tɔn mu pupɔni tɔnɔ kuntu, sɔ a pa abam balɔ Wɛ na kuri sɔ á taá yi Dɔ nɔɔna yi á jagi á vu á yi vɛrɛ yi á zɔvri Pɔn ti-niɛ yam wɔni, dɔ Galati dɔ Kapadɔsi dɔ Azi dɔ Bitini ti-niɛ yam maama wɔni tɔn. ² Dɔ Ko Wɛ mu dɛ yigə Dɔ ki Dɔ wɔbɔɲa ni sɔ Dɔ kuri abam kuntu, yi Dɔ tɔgi Dɔ Joro kum ɲwaanɔ Dɔ pa á ji nɔn-ɲɔna balɔ na yi Dɔ nyɔm tɔn. Wɛ nan ki kuntu sɔ ku pa á taá sɛ Zezi Krisi ni mu, sɔ Dɔ fɔgi abam Zezi jana kam na nunji tɔn ɲwaanɔ.

Wɛ wɔ pa abam yazurɛ dɔ yu-ɔɲo ku ja gaalt.

Dɔ na jigi tɔna Wɛ tee ni te tɔn

³ Pa-na dɔ taá ki Wɛ dilɔ na yi dɔbam Yuutu Zezi Krisi Ko tɔn le. Dɔntɔ mu tiini Dɔ yi ɲwanɔ tu, yi Dɔ pa dɔ jigi ɲwi-dɔɲa, dɔ Dɔ na pɛ Zezi Krisi bi o yagi tɔvni tɔn, yi dɔ taá jigi tɔna Dɔ tee ni maɲa maama. ⁴ Kuntu mu dɔ ye ni dɔ wɔ ba dɔ jɔɲi wɔ-laaru tɔlɔ Wɛ na tiɲi sɔ Dɔ pa Dɔ biɛ tɔn. Wɛɛnu tum kuntu nan ba pɔɛ, yi tɔ ba cɔga, tɔ nan ba lɔri dɔ. Wɛ tiɲi tuntu mu Dɔ sɔɲo ni sɔ Dɔ pa abam. ⁵ Dɔ maa mai Dɔ dam dɔm Dɔ yiri abam, á na ki á wɔ-didɔba dɔ Dɔ tɔn ɲwaanɔ, sɔ ku vu ku yi logɔ baɲa tiim da yam, sɔ Dɔ laan jɔɲi abam jaja.

⁶ Kuntu maa pai á jigi wɔpolo lanyiranɔ, dɔ cam dwi tɛri tɛri ya zɔ maɲi abam zɔm yi ku pa á wɔ cɔgi maɲa finfin yiranɔ dɔ. ⁷ Ku na yi cana yam kuntu, ku yi sɔ ya maɲi abam mu ya nii á na ki á wɔ-didɔba dɔ Wɛ te tɔn. Ku na yi sɛbu-sɔɲa, ba yɛni ba mai mini mu ba ma maɲi-ka sɔ ba nii ka lana na? Abam nan na ki á wɔ-didɔba dɔ Wɛ te tɔn tiini ku dwe sɛbu-sɔɲa kalɔ na wɔ ba ka cɔgi tɔn. Kuntu tɔn, cam na maɲi abam yi á ta na zigi kɔɲkɔɲ, kú pa á na zulɛ dɔ tiɛ Wɛ tee ni maɲa kalɔ Zezi Krisi na wɔ joori o ba tɔn. ⁸ Abam yi ta wɔ nɛ-o, yi á nan so-o. Á maa ki á wɔ-didɔba did-o, yi á nan daa ta ba na-o lele kuntu. Ku ma pa á tiini á jigi wɔpolo zanzan yi ku bá want ku ta dɔ nabiinɛ taani, ⁹ Wɛ na vrɔ abam ɲwɔa yi kuntu mu yi kulɔ á na maɲi á ki á wɔ-didɔba dɔ Wɛ sɔ á na tɔn ɲwaanɔ.

¹⁰ Faɲa faɲa Wɛ niɲoɲnɛ bam dɛɛn tiini ba kwaanɔ ba tɔgi ku nɛ lanyiranɔ sɔ ba lwarɔ Wɛ na wɔ vrɔ Dɔ nɔɔna bam te tɔn. Ba dɛɛn ma maɲi ba wuuri ba ta Wɛ na wɔ pa abam pɛɛri dilɔ tɔn. ¹¹ Zezi

Krisi Joro kum maa wu ba tee ni yi ku pa ba wuuri ba lwarɪ ni Krisi wum wu ba o na yaara si o laan daari o na paari-zulə We tee ni. Ba maa tiini ba kwaani si ba lwarɪ maɲa kam kuntu di ku na wu ki te tin. ¹² We deen ma pa DI nijonə bam lwarɪ ni, DI na pe-ba kwərə kalu tin, ku dai ba titi ŋwaani, ku yi abam ŋwaani mu. Ba deen na bri ciga kalu tin mu yi Zezi kwər-ywəŋə kalu o tintuŋna bam laan na tooli ba bri abam zum tin. Baɲa-We mu pe DI Joro kum ba bantu te, yi ba wani ba bri abam kwər-ywəŋə kam kuntu. We malesi sim di nan lagi si si lwarɪ ciga kam kuntu kuri na yi te tin.

We na lagi si di taá jigi wu-ponjo te tin

¹³ Abam nan fogi á ja á wubuŋa, si á taá ma tɔŋi á pa We. Pɪni-na á titi si á tinji á tɔna maama wonjo kulɔ We na wu ba DI pa abam zaani tin baɲa ni, maɲa kalu Zezi Krisi na wu joori o ba tin. ¹⁴ Taá se-na á Ko We ni. Á daa yi taá ŋwi ni á deen na wu lwarɪ We ciga kam yi á fra zɔuri wo-yɔɔru tɪɔ tin. ¹⁵ Á nan taá ŋwi di wu-ponjo wonjo maama wɔni, ni á Ko We dɪɔ na bəŋi abam si á taá yi DI nɔɔna tin na jigi wu-ponjo te tin. ¹⁶ Ku nan maɲi ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wi:

«Á taá yi wu-ponjo tiinə,
si amu Baɲa-We yi wu-ponjo tu mu.»

¹⁷ Abam na yəni á loori We, á bə-DI ni á Ko mu, yi dintu nan mu wu di nabiinə maama sariya si ku maɲi di ba tituŋa na yi te tin, yi DI ba kuri nɔɔna daani. Kuntu, á ta na wu lɔɔ baɲa ni maɲa kalu tin, ku maɲi si á taá kwari We kulɔ maama á na ki tin wɔni. ¹⁸ Á ye ni We vri abam si á daa yi taá tɔgi callu tɪɔ na nuɲi á nabaara bam jɪŋa ni tin mu. We na li abam wo-yɔɔru tin kuntu

wɔni tin, ku dai lɔɔ baɲa səbu naa səbu-sɪŋa, wənu tɪɔ na wai ti cɔgi tin, mu DI me DI ŋwi DI vri abam. ¹⁹ We nan me Zezi Krisi jana kam mu DI ma vri abam, yi kantu tiini ka jigi dam. Zezi na jigi kaanum kuntu tin, o nyi di pəɔbu wulɔ na tiini o lana fasi yi kulukulɔ tərə ku na yi balɔɔ o yira ni tin mu. ²⁰ We maɲi DI kuri wuntu mu ku loori lɔɔ pulim, si o vri nɔɔna ba lwarum wɔni. Ku daari lɔɔ baɲa kweelim maɲa kam laan nan na yi tin, We pe á lwar-o, si o vri abam. ²¹ Á nan de Zezi ŋwaani mu á ki á wu-dɪɔba di We. Dintu mu bi-o DI pa o yagi tɔni, yi DI daari DI pa o na paari-zulə. Ku ma pai á suni á jigi wu-dɪɔba di tɔna We tee ni.

²² Abam na se We ciga kam tin mu pe á bicara fogi ya kwe, ku pa á jigi sono ciga ciga di á ko-biə balu na yi We nɔɔna tin. Kuntu tin, á taá tiini á soe daani di á bicara maama. ²³ Abam na jigi We ŋwi-dɔŋa kam tin, ka kuri wu nuɲi nabiinə balu na tɔ tin te, ka nan ba cɔga. Ku yi We kwərə kam na pai ŋwia yi ka wɔra maɲa maama tin ŋwaani mu á ne ŋwi-dɔŋa kam kuntu. ²⁴ Ku nan pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wi:

«Ku na yi nabiinə,
bantu nyi di gaa mu yi ba ba daani ba tɔa.

Ba nɪnwaɲa maa ba daani ka kea,
nɪnɛni ga-punnu tum na yi te tin.
Gaa kum na yəni ku kwaari,
ku punnu tum wu siiri mu.

²⁵ Ku nan na yi We kwərə kam,
kantu wu ta wɔra si ku taa ve
maɲa kalu na ba ti tin.»

Kwərə kam kuntu mu yi kwər-ywəŋə kalu ba na bri abam tin.

2

¹ Kuntu ŋwaani á ja á titi di pu-sɪŋa dwi maama di sisuna, si á yi taá yi pipiri-nyuna, naa á taá

jɔɣi wɔ-gɔɔ, naa á taá yi bɔbari-nyina. ² Pa-na á fra taa zɔɔri We kwɛrɛ kam yɔrani, ni bu-sisɔŋa fra na zɔɔri o nu yili te tin. Kɔntɔ mu wó pa á wɔɔɔŋa bi di We cɔga kam, si á na vrum fasti. ³ Ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wi: «Abam manɔ á maani dí Yuutu wɔm na tiini o yi lanyɔrani te tin.»

Balɔ na se Zezi tin mu yi We nɔɔna

⁴ Nan twe-na dí Yuutu Zezi, si wɔm mu yi ŋwɔa tu, yi o nyi di kandwe dɔlɔ nabiinɔ na vin tin. We nan manɔ DI kuri wɔntɔ mu, yi o jɔɣi kuri di DI ku ja gaalt. ⁵ Abam di na jɔɣi We ŋwi-dɔŋa kam tin, yagɔ-na si We kwe abam nɔnɛni kandwa yalɔ DI na wɔra DI maa lo DI digɛ kalɔ DI Joro kum na wó ta zɔɔri ka wɔni tin. Kɔntɔ, á laan wó ta yi We kaanum tiinɔ, yi á na wó ta kaani-DI te tin mu yi si á taá zuli-DI di á bɔcara maama, yi ku poli DI wɔ á na ŋwi di Zezi Krisi tin ŋwaani.

⁶ Ku manɔ ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wi: «Nii-na, amɔ We lagɔ a cwi kandwe dɔlɔ na tiini di lana tin,

si a ma lo sɔŋɔ Siyɔn ni.
Amɔ kuri kandwe dim kɔntɔ,
yi dintɔ mu yi kandwe dɔlɔ na pai digɛ kam zɔga lana tin.

Wɔlɔ nan na ki o wɔ-dɔdɔa di wɔlɔ na yi kandwe dim kɔntɔ tin,

cavura bá fɔɣi ya ja kɔntɔ tu.»

⁷ Ku na yi abam balɔ na ki á wɔ-dɔdɔa dɔd-o tin, o jɔɣi kuri zanzan di abam. Ku daari, ku na yi balɔ na vi-o tin, ku nyi di ku na pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wi:

«Kandwe dɔlɔ lwara na vin tin laan mu joori di ba di ji kandwe dɔlɔ na pai digɛ kam dana yi ka zɔga lana tin.»

⁸ Ku na yi balɔ na vi-o tin, ku pɔpɔni ku wi:

«O yi kandwe dɔlɔ ba na wó magɔ ba titi di di ba tu tɔga ni tin.»

Ku yi ba na wɔ se We kwɛrɛ kam tin ŋwaani mu baá tu kɔntɔ. Ku maa manɔ si ku ki-ba kɔntɔ mu.

⁹ Ku daari ku na yi abam, abam yi dwi dɔlɔ We titi na kuri tin.

DI maa pa á yi DI kaanum tiinɔ balɔ na tɔŋi DI paari dim ŋwaani tin.

Á maa kwɛri á yi dwi tiinɔ balɔ We titi na li si á taá yi nɔɔna balɔ na yi DI nyim tin.

We bɛŋi abam DI pa á nunɔ lim wɔni, yi DI daari DI pa á ŋwi DI pooni dɔlɔ na lana tin wɔni, si á laan wani á pa nɔɔna lwarɔ wo-kamunɔ yalɔ DI na ki tin. ¹⁰ Abam deen ya dai We nɔɔna, yi á laan ba á ji DI nɔɔna. Abam deen ya dai balɔ We na jɔɣi á ŋwanɔ tin, yi DI laan ba DI duri á ŋwanɔ.

Dí na manɔ si dí ŋwɔa taa yi te nɔɔna maama yigɛ ni tin

¹¹ A badon-sonnu-ba, abam na yi vɛrɛ lugɔ banɔ ni yi á ba jɔɣi kugu je tin, a loori abam si á ja á titi di á fra na zɔɔri lugɔ banɔ wo-yɔɔrɔ tɔlɔ tin. Tɔntɔ mu kwaani si ti cɔɣi á ŋwɔa. ¹² Á pa-na á kikiɛ maama taa lana balɔ na ba tɔɣi We tin titari ni. Kɔntɔ mu, ba na yáalt abam ba wi á yi wo-lwaanɔ kɛrɛ, ba laan wó ba ba lwarɔ á kɛm-laarɔ na yi te tin, yi ba daari ba zuli We manɔ kalɔ DI na lagɔ DI ba tin.

¹³⁻¹⁴ Ku na yi nɔɔna balɔ maama na jɔɣi ni si ba taa te ba donnɔ tin, si á taá se ba ni á na tɔɣi dí Yuutu wɔm tin ŋwaani. Ku na yi Pa-farɔ wɔlɔ na te tɔlɔ kum maama tin, di o dɔdɛera balɔ o na pɛ-ba dam tin, si á taá nɔɣi ba maama. O tini bantɔ si ba taa vanɔ balɔ na ki balɔrɔ tin zwa mu, si ba daari ba taa tee balɔ na ki lanyɔrani tin. ¹⁵ We wɔɔɔŋa na lagɔ te tin mu yi

sɪ á pa á kikiə taa lana, sɪ kʊ wani kʊ pa nɔn-jwæru pu ba niə dɪ ba bɪtar-yɔɔru tɪlɔ ba na ŋɔɔni abam baŋa ni tɪn.

¹⁶ Abam yɪ balɔ na te á tɪtɪ tɪn mu, yɪ á ŋwɪa kam maŋɪ sɪ ka taa yɪ kʊntʊ doŋ mu. Á nan yɪ tɔgɪ kʊntʊ ŋwaani á bɔŋɪ nɪ á jɪgɪ cwəŋə sɪ á kɪ kəm-balwaaru. Á nan pa-na á kikiə taa lana, á na yɪ Wɛ tɪntʊŋna tɪn ŋwaani.

¹⁷ Á taá zuli nɔɔna maama. Á taá soe balɔ maama na yɪ á ko-biə Zezi cwəŋə kam wɔni tɪn.

Taá kwarɪ-na Wɛ.
Á taá zuli-na Pa-faru wɔm.

Dɪbam maŋɪ sɪ dí lwəni Zezi mu dí yaara wɔni

¹⁸ Abam balɔ na yɪ tɪntʊŋna tɪn maŋɪ sɪ á taá se á yum tiinə niə, sɪ á taá nɪgɪ-ba lanyɪrani, kʊ na yɪ balɔ na jɪgɪ wɔ-bono yɪ ba kɪ abam lanyɪrani, naa kʊ zɪ yɪ balɔ kəm na cana dɪ abam tɪn dɪ. ¹⁹ Ba na yaari abam vwan yaara á na se Wɛ tɪn ŋwaani yɪ á vɔ pu-dɪa, kʊntʊ yɪ kʊlɔ na lana tɪn Wɛ yigə nɪ. ²⁰ Abam nan na kɪ balɔɔ yɪ ba vanɪ á zwe kʊ ŋwaani, yɪ á na maŋɪ á vɔ á wɔ dɪ yaara yam kʊntʊ dɪ, kʊ jɪgɪ kuri na? Kʊ daari á na kɪ lanyɪrani yɪ ba ta yaari abam, yɪ á na vɔgɪ á wɔ, kʊntʊ lana Wɛ yigə nɪ. ²¹ Wɛ na bəŋɪ abam sɪ á taá tɔgɪ-DI tɪn, kʊ yɪ sɪ á vɔ á wɔ mu yaara wɔni. Zezi Krisi tɪtɪ dɛen maŋɪ o yaari abam ŋwaani, sɪ kʊ pa á taá tɔgɪ o na-bwərə mu á lwəni o dɛen na kɪ te tɪn:

²² Wɔntʊ nan wɔ kɪ lwarɪm dɪ finfin dɪ,
yɪ o ni-taani ba jɪgɪ vwan.

²³ Nɔɔna dɛen maa jɪg-o ba twɪa, yɪ o wɔ tɔgɪ o twɪ-ba.
Ba ma kwəri ba bɛes-o,
yɪ o wɔ ləri-ba balɔɔ.
O nan kɪ o tɪtɪ mu Wɛ jɪŋa nɪ,
dɪntʊ mu yɪ dɪlɔ na tɔgɪ cɪga DI
ma dɪ nɔɔna sarɪya tɪn.

²⁴ Zezi Krisi mu jonɪ dɪbam lwarɪm o tɪ tʊɔn-daa yuu nɪ dɪbam ŋwaani. O kɪ kʊntʊ sɪ kʊ pa lwarɪm daa mu yɪ taa te dɪbam. Kʊntʊ, kʊ na yɪ lwarɪm jəgə nɪ, dɪbam nyɪ nɪ twa mu te, yɪ dí laan daari dí taá jɪgɪ ŋwɪa kalɔ na tɔgɪ cɪga tɪn Wɛ yigə nɪ. Ba na pogili Zezi yɪra yam tʊɔn-dagara baŋa nɪ tɪn mu pɛ abam na yazurə. ²⁵ Abam ya nyɪ dɪ peeni sɪlɔ na je tɪn mu. Á laan ma joori á ba á kɪ á tɪtɪ Zezi jɪŋa nɪ, wɔlɔ na yɪ abam nayɪru yɪ o nii abam baŋa nɪ tɪn.

3

Kaana dɪ ba banna na maŋɪ sɪ ba taa nɪgɪ daani te tɪn

¹ Abam balɔ na yɪ kaana tɪn, abam dɪ maŋɪ sɪ á taá se á banna ni kʊntʊ, sɪ kʊ pa á banna bam badaara ya na vɪn Wɛ taani dɪm, sɪ ba laan na á kəm-laaru tɪm, sɪ kʊ pa ba ba ba se Wɛ, dɪ á na maŋɪ á wɔ puri á ni dɪ. ² Ba nan wó maani ba lwarɪ nɪ á nɪgɪ-ba yɪ á sɪni á tɔgɪ cɪga cwəŋə. ³ Abam yɪ zanɪ á kwe á wɔbɔŋa á tɪŋɪ nunwanɪ zɪla baŋa nɪ, kʊ na yɪ á na wó kwe á yuni te, dɪ á na wó kɪ səbu-sɪŋa zwa-kwana dɪ səbu-sɪŋa wəɔnu á yɪra nɪ te tɪn, dɪ á na wó ta zʊɔri gwar-laaru te tɪn. ⁴ Abam nan maŋɪ sɪ á kwe á bɪcara mu lanyɪrani, sɪ á taá jɪgɪ wɔ-bono dɪ wɔ-zuru. Á na fɔgɪ á kwe á bɪcara yɪ ya lamma kʊntʊ doŋ, ya lam dɪm daa bá cɔgɪ, yɪ kʊlɔ ta jɪgɪ kuri lanyɪrani Wɛ tee nɪ. ⁵ Faŋa faŋa kaana balɔ ya na yɪ Wɛ nɔɔna yɪ ba jɪgɪ tɪna dɪ Wɛ tɪn dɪ dɛen kwe ba bɪcara kʊntʊ doŋ mu, dɪ ba na se ba banna ni tɪn. ⁶ Sara dɛen kɪ kʊntʊ mu, yɪ o se o barɔ Abraham ni, dɪ o na bə-o nɪ o yuutu tɪn. Abam dɪ nan yɪ wɔntʊ biə mu, dɪ á na kɪ kəm-laaru yɪ á wɔ pɛ fɔɔni zʊ abam dɪ kʊlɔkʊlɔ.

⁷ Abam balu di na yi kan-banna tun manɔ si á taá nigi á kaana bam kuntu doɲ mu. Á na zɔɔri di á kaana bam tun, á taá ye ni ba ba dana ni abam te. Ba nan wó wɛli di abam ba na We ɲwi-dɔɲa kam di DI zaani dɔm. Kuntu tun, taá zuli-na-ba, si kulɔkulɔ yi cu abam We-loro.

Dí taá kɪ lanyirani di dí zɪ manɔ di yaari di

⁸ A na lagɪ a ta kulɔ a ma kweeli tun mu yi si abam maama taá jigi wɔbɔɲ-dɪdwi, si á taá jigi da-ɲwanɔ, si á taá soe daani á na yi da-ko-biɛ Zezi ɲwaanɔ tun. Á taá duri da-yibwɛnɛ, si á daari á taá tu á tɪti da tee ni. ⁹ Nɔɔnu na kɪ abam wo-lɔɲɔ, si á di daa yi joori á kɪ-o wo-lɔɲɔ á ma ɲwi. Nɔɔnu na twɪ abam, á di daa yi tɔgi á twɪ-o, si á daari á loori We á pa-o si DI kɪ-o lanyirani, si kɔ yi kuntu ɲwaanɔ mu We bɛɲi abam si á taá tɔgi-DI, yi abam di wó ba á jonɔ lanyirani We tee ni. ¹⁰ Kɔ pɔpɔni We tɔɔ kum wɔni kɔ wɪ:

«Nɔɔnu wɔbɔ maama na lagɪ si o na o ɲwɪa ywɛɛni di wɔpolo tun manɔ si o ja o tɪti di wo-balwaarɔ taani di vwan fɔm mu.

¹¹ Kuntu tu manɔ si o yagi kɛm-balwaarɔ,

si o daari o taa kɪ lanyirani,

si o kwaanɔ o taa jigi ywɛɛni di nɔɔna maama.

¹² Bɛɲwaanɔ dí Yuutu Baɲa-We nii balu na tɔgi cɪga tun baɲa ni mu,

yi DI cɛgi ba loro.

Kɔ nan na yi balu na kɪ kɛm-balwaarɔ tun,

DI yigɛ tɛrɛ di ba.»

¹³ Wɔɔ mu wó wanɔ o kɪ abam wo-lɔɲɔ di á na tiini á kwaanɔ á kɪ lanyirani? ¹⁴ Abam nan na manɔ á na yaara á na kɪ lanyirani tun ɲwaanɔ mu di, á daa ta jigi yu-yoɲo. Á nan yi taá fɔna di ba, naa

á pa á wɔbɔɲa vugimi. ¹⁵ Taá zuli-na á Yuutu Zezi Kriɔi di á bɪcara maama. Nan ti-na á yigɛ manɔ maama, si á wanɔ á lɛri nɔɔnu wɔbɔ maama na wó bwe abam si o lwarɔ tɪna yalb á na jigi di We tun na yi te tun. ¹⁶ Á nan lɛri kuntu tu di wɔ-bono di zulɔ. Á taá kɪ wɛɛnu tɪb á na ye á bɪcara ni ni ti lana tun, si kɔ pa cavura ja balu na culi abam di á kɛm-laaru tum Zezi Kriɔi ɲwaanɔ tun. ¹⁷ Á na kɪ lanyirani yi ba yaari abam kɔ ɲwaanɔ yi kɔ yi We wɔbɔɲa, kɔ garɔ á na kɪ kɛm-balwaarɔ yi á yaari ti ɲwaanɔ. ¹⁸ Zezi Kriɔi dɛɛn nan tigi bɪdwi mu o ma saari nabiinɛ lwarɔm. Kɔ maa yi nɔn-ɲum mu lɛri nɔn-balwaarɔ yuu ni o ti, yi o wanɔ o kɪ-ba We jɲa ni. Ba gu-o mu, yi We Joro kum joori kɔ pa-o ɲwɪa. ¹⁹ O laan ma tɔgi DI Joro kum kuntu dam ɲwaanɔ o vu nɔɔna balu jwɛɛru ba dɛɛn na pɪ curu ni tun te, yi o tɔɔli We kwɛrɛ kam o brɪ-ba. ²⁰ Kɔ yi nɔɔna balu dɛɛn na vin We ni tun jwɛɛru mu kuntu. Kɔ yi manɔ kalu We na pɪni DI bani yi Nowe wɔra o paɪ naboro kamunu kum si o ma jonɔ o ɲwɪa tun mu. Nɔɔna balu dɛɛn na zɔ naboro kum wɔ tun yi nana má má mu, yi We tɔgi na bam baɲa DI vrɪ ba ɲwɪa. ²¹ Kuntu yi nyunyɔɔ mu, kɔ na mɛ kɔ brɪ ni abam di na pɛ ba miisi abam na wɔni tun mu pɛ We vrɪ abam Zezi Kriɔi na bi o yagi tɔɔni tun ɲwaanɔ. Ba na miisi abam na wɔni tun, kɔ dai si á ma swɛ á yura digiru. Kɔ nan yi á goni ni mu di We, si á taá tɔgi-DI di wɔ-poɲo. ²² Zezi Kriɔi mu diini We-sɔɲo o jɛni We jazum ni, yi malesɪ di dɪdɛɛra di wɛɛnu tɪb maama na jigi dam tun wɔ o dam kuri ni.

4

Dí manɔ si dí taá ɲwi ni We wɔbɔɲa na lagɪ te tin mu

¹ Kuntu, abam manji á lwarí Zezi Krisi na ne yaara o yira wóni te tñ. Kú manji sí abam dí taá jigi wóntu wóbunja yam donj, sí á ma fògi á ci á titi yaara wóni. Benjwaani, nòonu wólu na ne yaara o yira wóni tñ, lwarim daa ba te kuntu tu. ² Kuntu, abam daa ta na jigi ñwíá lúgu banja ní tñ, á daa wó manji sí á taá tógi wo-yóorú túb nabiinè fra na zóori tñ. Á manji sí á taá tógi Wé wóbunja na lagú kulú tñ mú. ³ Abam deen cògi á ñwíá kam manja zanzan, dí á na yèni á tógi cwe sílu balu na yèri Wé tñ na lagú sí ba taa tógi tñ. Abam deen yèni á kí wo-digiru kikiè dí wo-yóorú túb maama á fra na zóori tñ. Á deen maa yí sa-nyóra, yí á yí nòn-kwælu á nyò sana á bugè. Á maa kwèri á tógi jwèné kaanum, mú kulú Wé wóbunja na vai tñ. ⁴ Kú daari lele kuntu, á daa na ba tógi dí balu na yèri Wé á kí wo-zóona kikiè kuntu donj tñ, kú kí-ba yèu mú, kú pa ba jigi abam ba twíá. ⁵ Bantu nan wó ba ba zigi Wé yigè ní yí ba tól ba kwèri. Duntú nan tí DÍ yigè sí DÍ dí nabiinè saríya, kú na yí balu na ñwí dí balu na manji ba tí tñ dí. ⁶ Kú yí kuntu ñwaani mú ba deen tóoli Wé kwèr-ywènjè kam ba brí balu na tigi tñ dí. Bantu yíra yam mú tígá, nínèeni nabiinè maama na manji sí ba tí ba lwarim ñwaani te tñ. Ba nan na ní Wé kwèr-ywènjè kam tñ, kú yí sí ba jwèru tím laan mú na Wé ñwí-dúnja kam.

⁷ Lúgu banja dí kú wèenu maama tiim twe. Nan fògi-na á ja á wóbunja sí á taá jigi yawala dí Wé-loro. ⁸ Kulú na dwe maama tñ yí sí á taá soe daani dí á wó maama. Benjwaani, á na soe daani, kú pa á donnè na kí kèmbalwaarú túb zanzan tñ daa bá ta wó á wóbunja ní. ⁹ Taá kí-na

vèrè voro, sí pupúna taa tèri á títari ní. ¹⁰ Abam díduá díduá na jonji pèeri dílu Wé tee ní tñ, á taá ma-dí á tñji á wèli daani. Kuntu, á taá yí tuntún-ñuna balu na jonji Wé pèera yam dwi tèri tèri á ma tñji DÍ na lagú te tñ. ¹¹ Abam wólu Wé na pè-o pèeri sí o taa wai o ñóoni o brí nòona tñ manji sí o taa ñóoni Wé kwèrè kam mú. Wólu Wé na pè sí o taa tñji o wèli o donnè tñ dí manji sí o taa mai dam dílu Wé na pè-o tñ mú o ma tñja. Kuntu wó pa nòona taa zuli Wé wonjo maama wóni Zezi Krisi yíri ñwaani. Wóntu nan mú te zulè dí dam sí kú taa ve manja kalu na ba tí tñ. Amina.

Wólu na yaari Zezi Krisi ñwaani tñ jigi yu-yonjo

¹² A badon-sonnu-ba, á yí pa kú sù abam dí can-kamunu na yí abam. Á nan yí pa kú sóori abam, nínèeni kú yí wo-kinkagú mú te. ¹³ Taá kí-na wópolo dí abam na tógi á na Zezi Krisi yaara yam donj tñ. Kuntu, Zezi Krisi na joori o ba yí o paari zulè yam na wó ba ya brí jaja manja kalu tñ, á wópolo kum laan wó tiini kú gaali. ¹⁴ Nòona nan na twí abam á na yí Zezi Krisi nòona tñ ñwaani, á jigi yu-yonjo, benjwaani Wé Joro kum na jigi paari-zulè tñ wó abam tee ní. ¹⁵ Abam wólu na ne yaara, sí kú yí zaní kú taa yí nòn-gúra ñwaani, naá ñwíntí naa wo-balwaarú kèm naa bíbara ñwaani. ¹⁶ Abam wólu nan na yaari o na yí Zezi Krisi nòonu tñ ñwaani, o yí pa cavúra taa jig-o kú ñwaani. Kuntu tu nan manji sí o pa Wé zulè dí nòona na bè-o ní Krisi bu tñ.

¹⁷ Manja kam yíè sí Wé dí nabiinè saríya. Kú nan yí DÍ títi nòona bam banja ní mú DÍ lagú DÍ puli. Kú nan na wó puli díbam tee ní mú tñ, kú laan na tu kú yí balu na vín Wé kwèr-ywènjè kam tñ, kú ta yí ta mú dí bantu? Kú bá

tiini kɔ kɪ cam dɪ ba cɪga? ¹⁸ Kɔ pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni kɔ wɪ: «Kɔ na ɛɛ mɔ, yɪ nɔn-ɲuna na ɲwɪa Wɛ tee ni tɪn, balɔ laan na vɪn Wɛ yɪ ba yɪ nɔn-balwaaɾɔ tɪn, kɔú kɪ-ba tɛ?»

¹⁹ Kɔntɔ, balɔ na nɛ yaara ni Wɛ wɔbɔɲa na lagɪ te tɪn maɲɪ sɪ ba taa kɪ lanyɪranɪ mɔ, sɪ ba kɪ ba tɪtɪ ba naanɔ Wɛ jɲa ni. Dɪ bá kwani Dɪ ni dɪm Dɪ na goni tɪn.

5

Wɛ nɔɔna na maɲɪ sɪ ba taa ɲwɪ daani te tɪn

¹ Amɔ lagɪ a ɲɔɔni dɪ balɔ na yɪ Zezi kɔɔɔ kɔm nakwa abam tɪtari ni tɪn mɔ. Amɔ dɪ yɪ nakwi mɔ. Amɔ yɪ dɛɛn nɛ Zezi Krisi na yaari te o ti tɪn, yɪ a laan brɪ nɔɔna o cɪga kam. Amɔ nan wó toɲɪ a na o paari-zulɔ yam ya na wó ba ya brɪ jaja tɪn. ² A nan loori abam balɔ na yɪ nakwa tɪn, sɪ á taá nii Wɛ nɔn-kɔɔɔ kɔm Dɪ na kɪ á jɲa ni tɪn baɲa ni, ni nayɪra na nii ba peeni baɲa ni te tɪn. Kɔ nan dai dɪ fifɔn mɔ á wó ta maa nii-ba, kɔ yɪ sɪ á wɔbɔɲa mɔ taa lagɪ tɪtɔɲɪ dɪm ni Wɛ na lagɪ te tɪn. Kɔ dai sɪ á taá tɔɲɪ sɛbu-lagɪ ɲwaaɪ. A pa kɔ taa yɪ á na soe tɪtɔɲɪ dɪm tɪn ɲwaaɪ. ³ A yɪ taá kɪ dam dɪ balɔ á na nii ba baɲa ni tɪn, á nan taá jɲɪ nyɪnyɔɔ kɔlɔ na lana tɪn, sɪ ba wani ba taa lwani abam na yɪ te tɪn. ⁴ Kɔntɔ tɪn, abam Nayɪrɪ-pe wɔm na joori o ba, o laan wó pa abam pɛɛɾɪ dɪlɔ lam na bá fɔɲɪ dɪ ti yɪ dɪ jɲɪ paari-zulɔ tɪn.

⁵ Abam balɔ dɪ na yɪ nɔn-dɔnnɔ tɪn maɲɪ sɪ á taá sɛ á nakwa bam ni mɔ. Kɔ nan maɲɪ sɪ abam maama taá tɪ á tɪtɪ mɔ á pa daani, sɪ á taá tɔɲɪ á wɛli daani. Bɛɲwaaɪ kɔ pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni kɔ wɪ: «Wɛ culi balɔ na kɪ kamunni tɪn,

yɪ Dɪ daari Dɪ kɪ balɔ na tu ba tɪtɪ tɪn lanyɪranɪ.»

⁶ Kɔntɔ ɲwaaɪ, taá tu-na á tɪtɪ, sɪ á daari á kɪ á tɪtɪ Dam-Paɲwa Tu Wɛ jɲa ni, sɪ dɪntɔ maɲa kam na tu ka yɪ, Dɪ laan wó zɔɲɪ abam Dɪ pa á na zulɔ. ⁷ Liɔ yalɔ maama na jɲɪ abam tɪn, á kwe-ya á pa Wɛ, sɪ dɪntɔ mɔ nii abam baɲa ni.

⁸ Nan ja-na á wɔbɔɲa lanyɪranɪ, sɪ á fɔɲɪ á cɪ á tɪtɪ, sɪ sɪtaani na yɪ abam dɔm tɪn kari dɪ kaagɪ mɔ dɪ lagɪ cwɔɲɔ sɪ dɪ cɔɲɪ abam, niɲɛɛni kana na jɲɪ nyɔɲɔ yɪ kɔ kari kɔ kaagɪ kɔ lagɪ varɪm sɪ kɔ zi te tɪn. ⁹ Nan zigɪ-na kɔɲkɔɲ dɪ wɔ-dɪdɔba sɪ á vɪ-dɪ, sɪ á lwarɪ ni á ko-biɔ balɔ na wɔ lɔɔɔ baɲa je sɪm maama ni tɪn dɪ jɲɪ yaara yantɔ dɔɲ mɔ. ¹⁰ Abam nan na yaari maɲa finfɪn, Wɛ dɪlɔ na zɔni nabiinɔ dɪ Dɪ zaani dɪlɔ na daga tɪn laan wó pa á bɪcara fɔɲɪ ya kwe. Dɪ wó pa abam dam, sɪ á taá zigɪ kɔɲkɔɲ wɔɲɔ maama wɔni. Dɪntɔ mɔ bɔɲɪ abam sɪ á tɔɲɪ á na Dɪ paari-zulɔ yalɔ na ba ti tɪn, á na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn ɲwaaɪ. ¹¹ Dɪntɔ mɔ jɲɪ dam sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn. Amina.

Tiim kwɔrɔ

¹² Amɔ pɛ Siliven mɔ pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ, sɪ a pa abam. Wɔntɔ mɔ yɪ dí ko-bu wɔlɔ amɔ na ye ni o yɪ cɪga tu Wɛ cwɔɲɔ kam wɔni tɪn. A pɔpɔni taani dɪntɔ finfɪn mɔ sɪ a ma pa abam na baari, sɪ a daari a pa á lwarɪ ni cɪga kalɔ á na sɛ tɪn mɔ yɪ Wɛ zaani dɪm cɪga cɪga. Nan fɔɲɪ-na á taá jɲɪ cɪga kam kɔntɔ.

¹³ Wɛ kɔɔɔ kɔlɔ na wɔ Babilɔni ni yɪ Wɛ kuri-ba ni Dɪ na kuri abam dɪ te tɪn jɔɔni abam. Marikɪ wɔlɔ na yɪ amɔ bu Wɛ cwɔɲɔ kam ɲwaaɪ tɪn dɪ jɔɔni abam. ¹⁴ A na jeeri daani, sɪ á taá jɔɔni daani dɪ sono.

Abam balu maama na yɪ Zezi
Krisi nɔɔna tɪn, Wε wɔ pa abam
yazurɔ.

**Tɔnɔ kɔlɔ
PɩYEERI
na pɔpɔni o ki bile tun
Tɔnɔ kɔlɔ PɩYEERI
na pɔpɔni o ki bile
tun na bri dɔbam
kɔlɔ tun mu tuntu**

PɩYEERI dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ balɔ maama na toɔɔ Zezi tun ŋwaani mu. Vwan zaasum tiinɔ zanzan dɛɛn tu ba zu Zezi nɔɔna bam wɔni. Ba zaasum dum ma pa nɔɔna ki wo-digiru kikiɔ dwi maama.

Dí na manɩ si dí ki te si dí vin zaasum dum kɔntɔ tun, ku yi si dí taa ve yigə Zezi cwəŋə kam wɔni si dí lwarɩ o cɩga kam dí wəli da, ni balɔ yi na nɛ Zezi tun na bri dɔbam te tun.

PɩYEERI de yigə o bri We nɔɔna ni ba manɩ si ba taa ŋwi ni We na lagɩ te tun mu, si ba taa zɩɔ kəŋkəŋ cɩga kalɔ Zezi tintuŋna bam na bri-ba tun wɔni (pɔɔrum 1).

O ma daari o ci vwan zaasum tiinɔ bam di wo-balwaarɔ tɩɩ ba na jaani ba zu We nɔɔna bam titari tun (pɔɔrum 2).

O laan ma bri ni nɔɔna balɔ na te ba wi: «Zezi daa bá joori o ba» tun, ku yi vwan mu. Zezi na daani yi o ta wɔ tu tun, ku yi o ki wɔ-zuru mu di nɔɔna, si ku pa ba maama na cwəŋə ba ləni ba wɔrɔ ba yagi kəm-balwaarɔ si We vri-ba (pɔɔrum 3).

¹ Amɔ Simɔn PɩYEERI mu pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ. A yi Zezi Krisi gamba-sono mu, yi a kwəri a yi o tintuŋnɔ wɔlɔ o na kuri tun. Amɔ pɔpɔni a pa abam balɔ We na pɛ á jɩɔ wɔ-dɩdɩba di Zezi Krisi ku manɩ di dɩbam di na jɩɔ wɔ-dɩdɩba dɩd-o te tun, o na yi cɩga tu tun ŋwaani. Wɔntu mu yi dɩbam Tu We di dí Vɩrɩɔ.

² We wó pa abam yu-yoŋo di yazurə ku ja gaali, di á na tu á lwarɩ-DI yi á ta kwəri á lwarɩ dí Yuutu Zezi tun.

Di manɩ si dí taá ŋwi si ku manɩ di We na lagɩ te tun

³ We dam tu Zezi Krisi pɛ dɩbam wɔŋo kɔlɔ maama na pa di jɩɔ ŋwɩa We tee ni yi di daari di toɔɔ DI cwəŋə lanyɩrani tun, di o na pɛ di lwarɩ Baŋa-We dɩɩ na kuri dɩbam si di toɔɔ di na DI paari-zulə, si di taá ki lanyɩrani ni dɩntu na ki lanyɩrani te tun. ⁴ Ku toɔɔ DI zənə yam kɔntɔ ŋwaani mu, yi DI pa dɩbam wo-laaru tɩɩ na tiini ti jɩɔ kuri yi DI ya go ni si DI pa dɩbam tun. DI zəni abam kɔntɔ, si DI pa á wani á lu lɔɔ baŋa wo-yoɔrɔ tɩɩ fra na ganɩ nɔɔna ku pa ba wɔbɔŋa cɔɔɔ tun mu, si á daari á taá jɩɔ We ŋwɩa kam á bɩcara ni.

⁵ Kɔntɔ ŋwaani, á tiini á kwaanɩ si á pa lanyɩrani kəm toɔɔ di wəli á wɔ-dɩdɩba kam á na manɩ á ki di We tun ni, si á wəli yəno á lanyɩrani kəm dum di wɔni,

⁶ si á daari á ja á titɩ á wəli á yəno kum wɔni,

si á wəli pu-dɩa á na jɩɔ á titɩ te tun wɔni,

si á taá toɔɔ We cwəŋə lanyɩrani á wəli á pu-dɩa kam di wɔni,

⁷ si á taá jɩɔ á ko-biə ŋwanɩ á wəli á na toɔɔ We cwəŋə lanyɩrani te tun wɔni,

si á taá soe nɔɔna á wəli á na jɩɔ da-ŋwanɩ te tun di wɔni.

⁸ Abam na sɩni á jɩɔ wo-laaru tum kɔntɔ ku ja gaali, ti wó ci abam si á yi taá yi yawɔri-nyina, yi kúɔ pa á fɔɔ á tiini á lwarɩ dí Yuutu Zezi Krisi á wəli da.

⁹ Nɔɔnɔ wɔlɔ nan na ba jɩɔ wo-laaru tum kɔntɔ tun, kɔntɔ tu warɩ o lwarɩ We cɩga kam, o nyi di lilwe mu te. O swe ni o dɛɛn na ki lwarma yalɔ tun manɩ ya saari.

¹⁰ Kuntu njwaaní, a ko-biə-ba, We na bæŋi abam sí á taá tɔgi-DI yí DI kuri abam sí á taá yí DI nɔɔna tɪn, kwaaní-na á pa á na tɔgi-DI te tɪn tiini kú taa jigi kuri lanyuraní. Á na kwaaní á kú kuntu doŋ, á daa bá ywəri We cwəŋə kam wɔnɪ. ¹¹ Kuntu, We wó yagi cwəŋə DI pa abam fastí, sí á na jəŋə je Zezi Krisi paari dɪm wɔnɪ. Wɔntu mu yí dɪbam Yuutu dɪ dí Vɪrnɔ, yí o paari dɪm ba jigi tiim manja dɪ manja.

¹² Mu kú kuri amɔ joori a paí á guli wo-laaru tɪm kuntu woŋo manja maama. Abam nan manji á ye-ti, yí á sɪnɪ á tɔgi cɪga kalɔ á na lwarɪ tɪn. ¹³ A nan buŋi nɪ kú lana, sí amɔ ta na wɔ lɔgɔ banja nɪ tɪn, sí a taa guli abam kuntu doŋ, sí kú pa á taá jigi tɪ wɔbɔŋa. ¹⁴ A ye nɪ kú daa bá daanɪ sí a tɪ, nɪ dí Yuutu Zezi na pɛ a lwarɪ te tɪn. ¹⁵ Amɔ nan wó kwaaní a kɪ woŋo kulɔ na wó pa á taá wai á guli wəənu tɪm kuntu gulə manja maama amɔ tɔvɔnɪ kwaga nɪ tɪn.

Dí na sɪnɪ dí lwarɪ Zezi cɪga kam te tɪn

¹⁶ Dɪbam dɛɛn pɛ á lwarɪ dí Yuutu Zezi na tu dɪ dam nabiinə titari nɪ te tɪn. Dí na pɛ á lwarɪ o cɪga kam kuntu tɪn, kú dai sinswali mu dí mɛ dí brɪ abam nɪ nɔɔna na maí ba tɪtɪ swan ba brɪ te tɪn. Dɪbam tɪtɪ yí nan mu nɛ o na jigi We paari-zulə cɪga cɪga te tɪn. ¹⁷ Dí ma na Zezi na jonji tiə dɪ zulə o Ko We tee nɪ manja kalɔ o yibiyə na ləni yí Panjwa Banja-We njɔɔnɪ DI wɪ:

«Amɔ Bu mu tɪntɔ, a so-o dɪ a wɔ maama.

Amɔ tiini a jigi wɔpolo dɪd-o.»

¹⁸ Dɪbam tɪtɪ nɪ kwərə kam kuntu na njɔɔnɪ We-sɔŋɔ nɪ manja kalɔ dɪbam dɪ Zezi dɛɛn na wɔ piu kulɔ We na njɔɔnɪ kú yuu nɪ tɪn.

¹⁹ Kuntu, dí nan ta ye fastí nɪ taanɪ dɪlɔ We nijonjə bam na brɪ fanja fanja tɪn sɪnɪ dɪ yí cɪga mu.

Kú manji sí á taá maanɪ á nii dɪ na yí te tɪn. Taanɪ dɪntɔ nyɪ dɪ ba na tarigi kanja ba zigi lim je nɪ yí ka paí pooni wɔra sí kú vu kú yí tɪ-pura te tɪn mu. Zezi Krisi pooni dɪm laan wó ba dɪ taa wɔ á bɪcara nɪ, nɪ nanjɔgɔ na funji yí pooni wɔra te tɪn. ²⁰ Kulɔ na dwe dɪdɪ sí á lwarɪ tɪn mu tɪntɔ: Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɪ o ma o tɪtɪ wɔbɔŋa yiranɪ o brɪ We kwərə kalɔ na pɔpɔnɪ DI tɔnɔ kum wɔnɪ tɪn kuri. ²¹ Bɛnjwaanɪ We kwərə kam DI nijonjə bam dɛɛn na tɔɔlɪ tɪn wɔ nuŋi nabiinə wɔbɔŋa wɔnɪ. Kú nan yí We Joro kum mu pɛ nɔɔna jigi dam yí ba wai ba tɔɔlɪ We tɪtɪ kwərə kam.

2

Vwan zaasɪm tiinə na wó ba ba ganɪ nɔɔna te tɪn

(Zudi 4-13)

¹ Fanja fanja tɪn, nɔɔna dɛɛn mu wɔ We nɔɔna bam wɔnɪ ba na brɪ nɪ ba yí We nijonjə yí ba yagi ba dai. Vwan zaasɪm tiinə dɪ wó njɔ ba zɔ abam wɔnɪ kuntu, yí ba kɪ swan ba brɪ abam zaasɪm dɪlɔ na dai We nyim yí dɪ cɔgi nɔɔna tɪn. Bantu mu vɪn ba Yuutu Zezi wɔlɔ na njwɪ ba lwarɪm junɪ sí ba taa yí o nɔɔna tɪn. Kuntu njwaanɪ ba kikiə yam wó pa We cɔgi-ba lɪla. ² Nɔɔna zanzan nan wó se ba tɔgi ba na brɪ kulɔ tɪn, yí ba dɪ kɪ ba wo-digiru kikiə yam kuntu doŋ. Ba na kɪ wəənu tɪlɔ tɪn wó pa nɔɔna taa yáalɪ We zaasɪm dɪlɔ na yí cɪga tɪn. ³ Vwan zaasɪm tiinə bam kuntu na yí wo-swən-nyɪna tɪn, baá kwaanɪ ba ma bɪtar-ywe ba ganɪ abam, sí ba ma na nyɔɔrɪ abam banja nɪ. We nan manji DI tɪ DI yigə fanja fanja sí DI dɪ bantu sariya, yí cam wó ba ba banja lɪla.

⁴ Kú nan na yí malesɪ sɪlɔ dɛɛn na cɔgi tɪn dɪ, We wɔ yagi-sɪ. DI dɪ-sɪ DI yagi min-tɪv nɪ mu, mɛ ba na kwaari-sɪ lim wɔnɪ, sí sí taa wɔra taan, sí kú vu kú yí DI sariya dɛ dɪm tɪn. ⁵ We dɛɛn wɔ yagi

fanja fanja ноона балу на wу лугу баня нү үл ба кт лварим тун. Nowe му We үрү DI wәли дт ноона барпе, дт wүнтү на төөлү We цига кам о брт ноона те тун. We ма даарү DI цөги балу на үн DI нү тун, DI па дүа тиини ка нү үл на ли лугу баня, үл ба маама тт.

⁶ Кү даа та на үл ноона балу дээн на зүүртү Содом дт Гомөөртү нү тун, We пе мини му дт ба је сум күнтү кү даарү тунтварим үрәнү, сү кү брт нү ба ба жүгү бүра. DI цөги-ба күнтү сү кү тaa үл маана му кү паи балу маама на бунү сү ба үн DI нү тун. ⁷ DI ма даарү DI үрү Лөтү ба wүнү. Wүнтү дээн му се We цига кам, үл о wу тиини кү цөги дт нон-балwaarү тун на кт wo-digiru kikiә те тун. ⁸ O на үл нон-нүм үл о зүүртү дт ба тун, о на ба кәм-lwaanү тун де маама үл о нү ба нүә-битартү сум на үл те тун. Кү маа тиини кү жүгү wу-цөгү дтд-о дт ба на тунү ба цөги We cullu тун те тун.

⁹ Күнтү, дт Yuutu Баня-We wә DI үрү балу на төгү-DI тун сү ба үл цөги дт маңум дүлү на үл-ба тун. Кү нан на үл балу на үл-DI тун, DI wә DI пүна үл DI цөги-ба сү кү үл кү үл DI сарыа де дүм, сү DI лаан па ба на кам. ¹⁰ Кү на дүе дтдү балу на төгү wo-digiru kikiә үлү ба fra на зүүртү үл ба ба лагү сү ба се wүлү на жүгү нү ба баня нү тун, We wү па ба на кам кү ја гаалт.

Vwan заасум тиинә бам күнтү ба кwartү cavura, ба нан ба нүгү нөөн-ноонү дт. Ba маа ба кwartү фүбнү сү ба нөөнү ба twi дидеера балу на wу weyuu тилampolo нү тун. ¹¹ Nan дт We malesү сум на тиини сү жүгү дам сү дүе wwan заасум тиинә бам күнтү тун, сү ба се сү twi дидеера бам күнтү сү нөөнү ба woно дт Yuutu wүм үгө нү. ¹² Vwan заасум тиинә бам үәни ба нөөнү ба twi wәәнү тилү ба на үәри тт күри тун му. Ba ма кт үцө үцө нү га-вара на ба жүгү wүбүна үл ба кт те тун. Ga-вара

wүра сү ноона му тaa jaanү-ба ба гүл. Ноона бам күнтү дт нан wү цөги нү га-вара му те. ¹³ We wү па ба на үәра сү кү маңү дт ба дт на пе ноона на үәра те тун. Ba ма кт wүполо дт wo-digiru тилү ба fra на зүүртү тун, үл ба кт-тт јаја wтa тттарү нү. Ba кәм дүм үл digiru дт cavura му abam тттарү нү, маңа калү á на үәни á ла даанү сү á дт wудiu үл ба та кт wүполо дт ба лварим дүм тун. ¹⁴ Bantү wүбүна зү boorim kikiә үрәнү му. Ba брт ба ба жүгү сиун дт wo-balwaarү кәм, үл ба сүгү балу wүбүна дт на бwәнә тун ба паи ба тунә. Ba маа тиини ба үл wo-swән-nyuna дт. We нан wү цөги-ба. ¹⁵ Bantү ма үәгү cwә-laa төгүм, үл ба үwәри ба үү ба төгү Bozori бу Balam cwәнә кам. Wүнтү үл дээн ма сү сәбу күлү о на wү на о кәм-balorö күм нwәанү тун. ¹⁶ O на үн We нү тун, DI ма па варим на ба нөөнү тун нөөнү нү nabiinu те. O ттү бунaga му нөөнү ка каан-о, сү кү цт Balam на үл We nioнонү тун дт жүwәrim дүлү о на лагү о кт тун.

¹⁷ Ноона бам күнтү нүл дт були-үлү үлү ба бurtү тун му, үл ба та нүл дт кункwәәнү тилү үү-förö на калү кү па тт жүгү тун. We нан лт жүгө калү на тиини ка үл lim тун му сү DI кт-ба да. ¹⁸ Ba маа тиини ба нөөнү камунни-битартү сүлү ба ба жүгү күри тун, үл ба маү wo-үцөрү тилү nabiinә fra на зүүртү үл тт үл wo-digiru тун ба ма ганү балу лаан на пөөртү ба ттү дт ноона балу на үәри We cwәнә тун. ¹⁹ Ba маа те дт ноона нү, ба на де бам cwәнә кам, баá та те ба ттү. Balу нан на те күнтү тун ттү үл гамбе му, дт ба kikiә үам на жүгү-ба үә үе цөгүм wүнү тун. Benwәанү, woно күлү маама ноонү на паи кү те-о тун, о үл кү gambaa му. ²⁰ Ноона балу на лwartү Zezi Krisi wүлү на үл дүбам Yuutu дт дт Vүнү тун, ба лүгү лугу баня wo-digiru тун

mɔ. Ba laan nan na joori ba pipiri ba sɛ ba paɪ tɪ te-ba, ba kweelim je wɔ tiini kɔ taa yɪ lɛɛrɔ dɪ ba kɔ dwɛni pulim nɪ. ²¹ Bɛɲwaani, ba ya na wɔ lwarɪ Wɛ cɪga cwɛɲɔ kam, kɔ ya wɔ ta lana kɔ pa-ba kɔ dwe ba na lwarɪ-ka yɪ ba laan pipiri ba za ba wɔbɔɲa dɪ Wɛ ni dɪlɔ DI na pɛ-ba sɪ ba taa tɔɟɪ tɪn. ²² Bantɔ na kɪ te tɪn nyɪ dɪ bitar-dundɪa kalɔ na tagɪ cɪga ka wɪ: «Kakurɛ joori ka di ka titwaanɔ.» Bitar-dundɪa kadorɲ dɪ ta wɪ: «Nmɔ na jaani tɛru n swe o yɪra, o ta wɔ joori o bibili bwɛru wɔni mɔ.»

3

Dɪ Yuutu Zezi wɔ sɪni o joori o ba ni o na tagɪ te tɪn

¹ Amɔ badon-sonnu-ba, tɔnɔ kɔntɔ amɔ na pɔpɔni a pa abam tɪn laan kɪ tile mɔ. Twaanɔ tɪm kɔntɔ maama wɔni amɔ kwaani sɪ a guli abam Wɛ cɪga kam na yɪ te tɪn, sɪ kɔ pa á taá jɪɟɪ wɔbɔɲɔna mɔ. ² Kɔ yɪ sɪ a ma guli abam fana fana Wɛ niɲɔɲɔ bam na manɪ ba brɪ kɔlɔ tɪn mɔ, sɪ á daari á guli dɪ Yuutu dɪ dɪ Vɪrnɔ Zezi ni dɪm o tɪntɔɲna bam na brɪ abam tɪn.

³ Kɔlɔ na dwe didɪ tɪn, á taá ye nɪ, lɔɟɔ banja tiim da yam na yiɔ, nɔɔna badonnɔ wɔ ta wura ba na tɔɟɪ wo-yɔɔrɔ tɪlɔ ba titɪ fra na zɔurɪ tɪn, yɪ baá ta jɪɟɪ abam ba mwana ba wɪ: ⁴ «Wɛ goni ni nɪ DI Bu wɔm ta wɔ joori o ba lɔɟɔ banja. Bɛɛ mɔ nan kia yɪ o ta wɔ tu? Dɪ kwɛ manɪ ba tɪ, yɪ wɛɛnu maama nan taa yɪ nɪ tɪ na manɪ tɪ yɪ te lɔɟɔ banja pulim nɪ tɪn mɔ.»

⁵ Balɔ na ɲɔɔni kɔntɔ tɪn paalɔ ba swe mɔ. Ba ba lagɪ sɪ ba sɛ nɪ weyuu dɪ tɪga banja manɪ tɪ wura fana fana mɔ, yɪ Wɛ ni dɪm mɔ pɛ tɪ wura kɔntɔ. Wɛ dɛɛn pɛ tɪga kam nunɪ na wɔni mɔ, yɪ na bam ɲwaani pa lɔɟɔ banja ta wura. ⁶ Kɔ nan ta yɪ na mɔ Wɛ

dɛɛn mɛ DI cɔɟɪ fana fana lɔɟɔ kɔm, dɪ DI na pɛ dɔ-fara kam nɪ yɪ ka na bam li-kɔ tɪn. ⁷ Kɔ nan ta yɪ Wɛ ni dɪm kɔntɔ mɔ paɪ zɪm weyuu dɪ tɪga banja kam ta wura, sɪ kɔ taa ve manɪ kam DI na wɔ pa mini cɔɟɪ-tɪ tɪn. Kɔntɔ, Wɛ tɪɲɪ-tɪ sɪ kɔ vu kɔ yɪ de dɪlɔ DI na wɔ dɪ nabiinɔ sariya, yɪ DI daari DI cɔɟɪ balɔ na vi-DI tɪn mɔ.

⁸ A badon-sonnu-ba, á manɪ sɪ á lwarɪ woɲɔ kɔntɔ ni nɪ, kɔ na yɪ dɪ dɪ Yuutu Banja-Wɛ, de didwɪ nyɪ dɪ bɪna mɔrɔ mɔ, yɪ bɪna mɔrɔ dɪ nyɪ dɪ de didwa mɔ te Wɛ tee nɪ. ⁹ Nɔɔna badaara bɔɲɪ nɪ dɪ Yuutu wɔm daani yɪ o wɔ tu nɪ o na goni ni te tɪn. O nan kɪ wɔ-zuru mɔ dɪ abam, bɛɲwaani o ba lagɪ sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ cɔɟɪ, o lagɪ sɪ nɔɔna maama mɔ na cwɛɲɔ ba lɔni ba wɔrɔ ba yagɪ kɛm-balwaarɔ tɪm. ¹⁰ Dɪ Yuutu Zezi tum de dɪm nan wɔ ba dɪ dari dɪbam nɪ ɲwiɪnɔ na yɔni o ba te tɪn mɔ. De dɪm kɔntɔ nɪ sɔɔ zanzan wɔ kɪ weyuu nɪ, yɪ weyuu kɔm wɔ ba kɔ je maama. Kɔ daari mini mɔ wɔ dɪ wɛɛnu tɪlɔ maama na wɔ weyuu nɪ, yɪ tɪga dɪ wɛɛnu tɪlɔ maama na wɔ ka banja nɪ tɪn je.

¹¹ Wɛɛnu tɪntɔ maama nan na lagɪ tɪ ba tɪ cɔɟɪ kɔntɔ tɪn, á ye á laan na manɪ sɪ á taá yɪ te. Á manɪ sɪ á taá tɔɟɪ Wɛ dɪ wɔ-pɔɲɔ mɔ, sɪ á taá kɪ DI wɔbɔɲa na lagɪ te tɪn. ¹² Abam nan na cɔɟɪ de dɪm Wɛ na wɔ pa Zezi joori o ba tɪn, sɪ á kwaani á taá kɪ te na wɔ pa o ba lɪla tɪn. De dɪm kɔntɔ na yiɔ, mini mɔ wɔ dɪ weyuu maama dɪ cɔɟɪ, yɪ kɔvɔ pa kɔ wɛɛnu maama lɔni yɪ tɪ nyɪni tɪ cɔɟɪ. ¹³ Wɛ nan goni ni sɪ DI kɪ weyuu-dɔɲɔ dɪ tɪ-dɔɲa mɔ. Dáani mɔ DI wɔ pa wɛɛnu maama taa tɔɟɪ cɪga. Tɪntɔ wɛɛnu tɪm mɔ dɪbam nan cɛɲɔ yɪ dɪ tɪna.

¹⁴ Kɔntɔ ɲwaani, a badon-sonnu-ba, á na cɔɟɪ wɛɛnu tɪm

kuntu si ti ba ti ki tin, á kwaani á pa á wɔɔɔ taa lana, si á yi taá jigi tusim We yigə ni, si á daari á taá ŋwi di ywəəni di We. ¹⁵ Dí Yuutu wɔm nan na ki wɔ-zuru yi ku daani tin, lwarɔ-na ni ku yi si ku ma pa nɔɔna mu na cwəŋə ba na vɔɔm. Dɔbam ko-bu-sono Pooli maŋi o pɔpɔni kuntu doŋ mu o pa abam, ku nan tɔgi di We na pɛ-o swan yalɔ tin mu. ¹⁶ O na pɔpɔni twaanɔ tɔlɔ maama o ma bri wəənu tum kuntu ciga kam tin, o yəni o tɛ kuntu doŋ mu ti wɔni. O nan pɔpɔni wəənu tidonnə ti na dana si nɔɔna wanɔ ba ni ti kuri, ku pa balɔ na yəri We ciga kam lanyiranɔ yi ba wɔbɔŋa bwənə tin jigi o zaasum dum kuntu ba pipirə, ni ba na yəni ba pipiri We twaanɔ tɔdaara di te tin. Ku nan wɔ ja ba tɔti cɔgim mu ku ba.

¹⁷ Ku nan na yi abam, a badon-sonnu-ba, á laan ye ku na wɔ ba ku taa yi te tin. Kuntu ŋwaanɔ, taá cu-na á tɔti, si á yi pa nɔn-balwaarɔ na cwəŋə ba di abam ba tusim dum wɔni si ku pa á ga jəgə kalɔ á ya na zigɔ da tin. ¹⁸ Á nan ta ve yigə, si á taá ŋwi Zezi Krisi zaani dum wɔni, si á fɔgi á lwar-o á wəli da.

Wɔntɔ mu yi dɔbam Yuutu di dí Vɔɔnɔ. Zulə yi wɔntɔ nyim mu lele kuntu si ku taa ve maŋa kalɔ na ba ti tin. Amina.

**Dayigə tɔno kulu
ZAN
na pɔpɔni tun
Dayigə tɔno kulu
Zan na pɔpɔni tun
na bri dɔbam kulu
tun mu tuntu**

Zezi kɔgɔ kɔm nakwɔ Zan deen pɔpɔni tɔno kuntu o pa We nɔɔna balɔ na jigi bɔbwea vwan zaasim tiinɛ na zɔ ba kɔgɔ kɔm wɔni tun ŋwaani mu. Bantu vun ni Zezi yi Baŋa-We Bu mu, yi ba daa ta ŋwi lwarim wɔni.

Zan ma pɔpɔni o bri-ba ni Zezi sɔni o yi We Bu mu yi o ji nabiinu o ba lugu baŋa.

Baŋa-We yi pooni tu mu, yi DI yi sono tu. Dɔbam na yi DI biɛ tun, dɔ manɔ si dɔ taá ŋwi pooni wɔni mu, si dɔ taá soe daani.

Kɔ nan daa na yi lwarim jɛgɛ ni, Zan bri dɔbam ni dɔ manɔ si dɔ ta dɔ lwarim dɔ We mu, si We yagi DI ma ce dɔbam Zezi na tigi dɔbam ŋwaani tun. Wɔlɔ nan na ŋwi dɔ Zezi tun manɔ si o yagi lwarim kɛm mu.

Zezi mu yi Bitara kalɔ na pai nabiinɛ ŋwia tin

¹ Dɔbam pɔpɔni tɔno kuntu si dɔ pa á lwarɔ wɔlɔ na manɔ o wɔra pulim ni tun mu. Dɔbam deen ni o kwɛrɛ mu, yi dɔ na-o dɔ dɔ yiɛ dɔ. Dɔ ma fɔgɔ dɔ nii-o, yi dɔ ta kwɛri dɔ dwe-o dɔ dɔ ja. Kɔ yi Ŋwia Bitara wɔŋo mu dɔ lagi dɔ ŋɔɔni dɔ abam. ² Ŋwia kam kuntu nan tu ka nai jaja. Dɔ ma na-ka, yi dɔ lagi dɔ manɔ ka na yi te tun dɔ bri abam. We ŋwi-dɔŋa kalɔ na ba ti tun taani mu dɔ lagi dɔ ta. Ŋwia kam kuntu ya wɔ dɔbam Ko We tee ni mu, yi DI laan pa dɔ lwarika. ³ Dɔ na ne kulu yi dɔ kwari dɔ ni kulu tun mu dɔ lagi dɔ ta dɔ bri

abam, si kɔ pa abam taá jigi wɔl-dɔno dɔ dɔbam, dɔ maama na ŋwi dɔ dɔ Ko We dɔ DI Bu Zezi Krisi tun ŋwaani.

⁴ Dɔ pɔpɔni wɛnu tum kuntu dɔ bri abam, si kɔ pa dɔbam maama tiini dɔ taá jigi wɔpolo mu.

Baŋa-We mu yi pooni tu

⁵ Kwɛrɛ kalɔ dɔbam na ni We Bu Zezi tee ni yi dɔ lagi dɔ ta dɔ bri abam tun mu tuntu: Baŋa-We yi pooni tu mu, lim tɛri DI tee ni dɔ funfun dɔ. ⁶ Dɔ na te dɔ wi, dɔ ŋwi dɔ We, yi dɔ ta na wɔ lim wɔni, kɔ bri ni dɔ fɔ vwan mu, yi dɔ kikiɛ ba tɔgi ciga cwɛŋɔ kam. ⁷ Kɔ daari, dɔ nan na ŋwi pooni wɔni ni We na wɔ pooni wɔni te tun, kuntu wɔ pa dɔbam maama taá jigi wɔl-dɔno daani, yi We Bu Zezi Krisi jana kam wɔ saari dɔ lwarim maama.

⁸ Dɔ nan na te dɔ wi, dɔ ba jigi lwarim, dɔ ganɔ dɔ titi mu, ciga tɛri dɔ tee ni. ⁹ Dɔ nan na sɛ dɔ ta dɔ lwarim dɔ We, DI laan wɔ yagi-dɔ DI ma ce dɔbam, yi DI daari DI saari dɔ wo-balwaarɔ tum maama. Beŋwaani We bá kwanɔ DI ni, DI yi ciga tu mu. ¹⁰ Kɔ daari, dɔ na te dɔ wi, dɔ wɔ kɔ lwarim, dɔ pai We yi vwa-nyim mu, yi kɔ bri ni dɔ wɔ jonji DI taani dum mu dɔ kɔ dɔ wɔbɔŋa ni.

2

Zezi Krisi mu fɔgi nabiinɛ dɔ We daani

¹ A bu-sonnu-ba, a pɔpɔni tɔno kuntu a pa abam, si á yi kɔ lwarim mu. Dɔbam wɔlɔ nan na kɔ lwarim, dɔ jigi wɔlɔ na wɔ fɔgi dɔbam dɔ dɔ Ko We daani tun. Wɔntu mu yi Zezi Krisi wɔlɔ na ba jigi lwarim dɔ funfun dɔ tun. ² Wɔntu mu me o titi o kaani Baŋa-We, yi DI yagi dɔbam lwarim DI ma ce dɔbam. Kɔ nan dai dɔbam yirani lwarim má, kɔ yi lugu baŋa nɔɔna maama lwarim ŋwaani mu.

³ Dɪbam na sɛ Wɛ niə yam mu, kʊbʊ bɾi ni dɪ sɪni dɪ ye-DI. ⁴ Nɔɔnu nan na tɛ o wɪ, wʊm ye Wɛ, yɪ o na bɛ Wɛ niə yam, kuntu tu yɪ vwa-nyim mu, yɪ cɪga tɛri o tee ni. ⁵ Kʊ daari, nɔɔnu wʊbʊ nan na sɛ Wɛ taani dɪm tɪn, kuntu tu yɪ wʊbʊ na jɪgɪ Wɛ sono kum cɪga cɪga tɪn mu. Kuntu mu wʊ bɾi ni dɪ sɪni dɪ ŋwi dɪ Wɛ. ⁶ Nɔɔnu wʊbʊ nan na tɛ o wɪ, o ŋwi dɪ Wɛ, kuntu tu maŋɪ sɪ o taa ŋwi ni Zezi Krisi deen na ŋwi te tɪn mu.

Wɛ ni dɪm na bɾi te tɪn

⁷ A badon-sonnu-ba, ni dɪbʊ a na pʊpʊni a pa abam tɪn dai ni-dʊbʊri. Dɪ yɪ ni-doori mu, dɪ maŋɪ dɪ wʊra dɪ abam mu pulim ni. Ni dɪm kuntu yɪ taani dɪbʊ abam na maŋɪ á ni tɪn mu. ⁸ Kʊ daari, dɪ nan daa ta yɪ ni-dʊbʊri mu amʊ na pʊpʊni a pa abam, bɛŋwaani Zezi mu bɾi ni dɪm kuntu cɪga kam, yɪ abam dɪ bɾi cɪga kam kuntu. Kʊ maa pa lim maa kea, yɪ pooni dɪbʊ na yɪ cɪga tɪn laan zɛŋɪ.

⁹ Nɔɔnu wʊbʊ maama na tɛ o wɪ, o ŋwi pooni wʊni, yɪ o na culi o donnə, kuntu tu ta wʊ lim wʊni mu dɪ zɪm maama. ¹⁰ Kʊ daari, nɔɔnu wʊbʊ nan na soe o donnə tɪn, kuntu tu mu ŋwi pooni wʊni. Kulukʊbʊ tɛri o ŋwia wʊni, kʊ na wʊ pa nɔɔnu tʊ lwarɪm wʊni. ¹¹ Nɔɔnu wʊbʊ nan na culi o donnə tɪn wʊ lim wʊni mu o veə, o yəri o na ve mɛ tɪn, bɛŋwaani lim dɪm mu pɛ o yiə daa ba nai.

¹² A bu-sonnu-ba, a pʊpʊni tɔnɔ kuntu a pa abam, bɛŋwaani Wɛ yagɪ á lwarɪm DI ma cɛ abam Zezi yɪri ŋwaani mu.

¹³ A pʊpʊni a pa abam balʊ na yɪ kwə tɪn, bɛŋwaani á maŋɪ á ye wʊbʊ na maŋɪ o wʊra pulim ni tɪn.

A pʊpʊni a pa abam nɔn-dʊnnʊ tɪm, bɛŋwaani á wani wo-lwaanʊ tu sʊtaani.

¹⁴ A biə-ba, a pʊpʊni a pa abam, bɛŋwaani abam maŋɪ á ye dɪ Ko Wɛ.

A pʊpʊni a pa abam balʊ na yɪ kwə tɪn, bɛŋwaani abam maŋɪ á ye wʊbʊ na maŋɪ o wʊra pulim ni tɪn.

Nɔn-dʊnnʊ tɪm, a pʊpʊni a pa abam, bɛŋwaani abam dana. Wɛ taani dɪm maa wʊ á wʊni, yɪ á wani wo-lwaanʊ tu sʊtaani.

¹⁵ Yɪ zanɪ-na á taá soe lʊgʊ baŋa dɪ kʊ wo-yɔɔrʊ tɪm. Nɔɔnu wʊbʊ na soe lʊgʊ baŋa wo-yɔɔrʊ tɪm tɪn, kuntu tu daa ba jɪgɪ dɪ Ko Wɛ sono o bɪcari ni. ¹⁶ Bɛŋwaani lʊgʊ baŋa wəənu tɪm maama, kʊ na yɪ nabiinə fra na yəni ya zʊbʊri wo-yɔɔrʊ tɪbʊ tɪn, naa nabiinə yiə na sui wəənu tɪbʊ tɪn, naa nabiinə na magɪ ba nyɔɔna dɪ ba jɪjɪgɪrʊ te tɪn, tɪntʊ maama dai dɪ Ko Wɛ nyim, tɪ yɪ lʊgʊ baŋa nyim mu. ¹⁷ Lʊgʊ baŋa dɪ kʊ wo-yɔɔrʊ tɪm nabiinə fra na zʊbʊri tɪn lagɪ tɪ kɛ mu. Kʊ daari wʊbʊ nan na kɪ kʊbʊ Wɛ wʊbʊna na lagɪ tɪn mu wʊ ta ŋwi sɪ kʊ taa ve maŋa kalʊ na ba ti tɪn.

Zezi Krisi Dʊm wʊm na wʊ ba te tɪn

¹⁸ A biə-ba, lʊgʊ baŋa kweelim da yam tʊɛ ya ti. Abam nan maŋɪ á ni ni Zezi Krisi Dʊm wʊm maa bɪna. Lele kuntu, Zezi Krisi dʊna zanzan mu laan nan tu ba wʊra. Kʊ ma pa dɪ ye ni da yam kuntu tʊɛ ya ti. ¹⁹ Nɔɔna bam kuntu pʊɛ ba tɪtɪ mu dɪbam kɔgɔ kum wʊni, ba nan maŋɪ ba dai dɪbam kɔgɔ kum nɔɔna cɪga cɪga. Ba ya na yɪ dɪbam kɔgɔ kum nɔɔna, ba ya bá yagɪ dɪbam te. Ba nan pʊɛ ba tɪtɪ kuntu, sɪ kʊ bɾi lanyɪranti ni bantʊ wʊbʊwʊbʊ ya maŋɪ o dai dɪbam kɔgɔ kum wʊ nɔɔnu mu.

²⁰ Kʊ nan na yɪ abam, á maŋɪ á jɔŋɪ Wɛ Joro kum Krisi na pɛ abam tɪn, yɪ kʊ pa á maama lwarɪ Wɛ cɪga kam. ²¹ Kuntu, a nan na pʊpʊni a pa abam tɪn, kʊ dai ni a wɪ, á yəri cɪga mu. Wɔŋo kʊbʊ ŋwaani a na pʊpʊni tɪn mu yɪ sɪ á maŋɪ á ye kʊbʊ na yɪ cɪga, yɪ á

ye ni kulɔ maama na yi vwan tɩn bá wani kɔ nuɲi cɪga wɔni.

²² Wɔɔn nan yi vwa-nyim tɩn? Ku yi wɔlɔ na te ni Zezi dai Krisi wɔm Wɛ na tunɲi tɩn mu. Kuntu tu yi Zezi Krisi dum mu, yi o vɩn dí Ko Wɛ di Dɪ Bu wɔm di. ²³ Wɔlɔ maama nan na vɩn Wɛ Bu wɔm tɩn, o vɩn o Ko Wɛ di mu. Ku daari, wɔlɔ maama na bri ni o se Wɛ Bu wɔm tɩn, o Ko Wɛ di wɔra di kuntu tu.

²⁴ Kuntu, á taá jɪɟi zaasim dilɔ á na maɲi á ni pulim ni tɩn á bɪcara ni. Á na se á jɪɟi zaasim dɩm kuntu, kú pa abam di Wɛ Bu wɔm di o Ko Wɛ taa ηwi daani. ²⁵ Mu Wɛ Bu wɔm na goni ni si o pa dɩbam kulɔ tɩn, ku yi Wɛ ηwi-dɩɲa kalɔ na ba ti tɩn mu.

²⁶ Amu pɔpɔni wænu tɩm kuntu a pa abam, si á wani á lwarɩ balɔ na lagɩ ba ganɩ abam tɩn woɲo mu. ²⁷ Ku nan na yi abam, Wɛ Joro kɔm Zezi na pe abam tɩn wɔ á bɪcara ni, yi á daa wɔ maɲi si nɔɔn-nɔɔnɔ zaasi abam. Wɛ Joro kɔm bri abam woɲo maama kuri. Ku zaasim dɩm yi cɪga mu, di dai vwan. Kuntu tɩn, á taá ηwi di Zezi, nɩnɛɛni ku na bri abam te tɩn.

²⁸ A bu-sonnu-ba, pa-na dí taá ηwi did-o, si maɲa kam o na wó joori o ba tɩn, dí wó na baari yi cavura bá ja dɩbam o yigə ni. ²⁹ Abam na ye ni Zezi yi cɪga tu tɩn, lwarɩ-na ni wɔlɔ maama kikiə na tɔɟi cɪga Wɛ cwəɲə ni tɩn yi Wɛ bu mu.

3

Dɩbam yi Wɛ biə mu

¹ Nan buɲi-na á nii, dí Ko Wɛ na tiini Dɪ soe dɩbam te yi Dɪ maɲi dɩbam Dɪ bə ni Dɪ biə tɩn. Dí nan sɩni dí yi kuntu mu. Kuntu mu nɔɔna balɔ na yi lɔɟɔ baɲa nyim tɩn yigə tərə di dɩbam, ba na yəri Wɛ tɩn ηwaani.

² A badon-sonnu-ba, dɩbam laan yi Wɛ biə mu. Dí nan na wó ba

dí taá yi te tɩn daa ta wɔ bri fasi. Dí nan na ye kulɔ tɩn mu yi: Zezi na wó joori o ba maɲa kalɔ tɩn, dí laan wó ta yi ni wɔm titi na yi te tɩn, beɲwaani dí wó na o na yi te tɩn fasi. ³ Wɔlɔ maama na jɪɟi tɩna yantɔ di Zezi tɩn, kuntu tu maɲi si o taa ηwi di wɔ-poɲo, ni Zezi na yi wɔ-poɲo tu te tɩn mu.

⁴ Wɔlɔ maama na ki lwarɩm tɩn vɩn Wɛ ni mu. Lwarɩm kəm yi Wɛ ni vɩn mu. ⁵ Abam ye ni, Zezi Krisi na tu lɔɟɔ baɲa tɩn, ku yi si o saari nabiinə lwarɩm mu o yagɩ. Wɔntu nan ba jɪɟi lwarɩm di finfin di. ⁶ Kuntu, wɔlɔ maama na ηwi did-o tɩn yagɩ lwarɩm kəm mu. Wɔlɔ maama nan ta na ki lwarɩm tɩn, ku bri ni o ta wɔ lwarɩ Zezi mu, yi o kwəri o yəri o na yi wɔlɔ tɩn.

⁷ A bu-sonnu-ba, yi pa-na nɔɔn-nɔɔnɔ na cwəɲə o ganɩ abam. Wɔlɔ maama titɔɲa na tɔɟi cɪga tɩn mu jɪɟi cɪga Wɛ tee ni, ni Zezi na jɪɟi cɪga te tɩn. ⁸ Ku daari, wɔlɔ maama nan ta na tɔɟi lwarɩm kəm tɩn, ku bri ni o yi sɩtaani nɔɔnɔ mu, beɲwaani sɩtaani maɲi di ki lwarɩm ku zɪɟi pulim ni mu. Wɛ Bu wɔm nan tu lɔɟɔ baɲa si o cɔɟi sɩtaani titɔɲa mu. ⁹ Wɔlɔ maama na yi Wɛ bu tɩn yagɩ lwarɩm kəm mu, beɲwaani Wɛ dam dilɔ na paɲi ηwɩa tɩn wɔ o tee ni. Kuntu tɩn, o daa bá wani o ta taa ki lwarɩm, o na yi Wɛ bu tɩn ηwaani. ¹⁰ Kuntu mu yi kulɔ na pɔɔri balɔ na yi Wɛ biə di balɔ na yi sɩtaani biə tɩn daani. Wɔlɔ maama kikiə na ba tɔɟi cɪga yi o ba soe o donnə tɩn dai Wɛ nɔɔnɔ.

¹¹ Ku yi cɪga mu, dí maɲi si dí taá soe daani. Kuntu mu yi Wɛ kwərə kam abam na maɲi á ni pulim ni tɩn. ¹² Dí nan wɔ maɲi si dí ki nɩnɛɛni Kayin na ki kulɔ faɲa faɲa tɩn. Wɔntu deen yi wɔlwaanu tu sɩtaani juɲa nɔɔnɔ mu, yi o ɟo o nyaani. Bɛɛ nan mu ki yi

o gu-o? Ku yi wòm títí kikiə na ba lana, yi o nyaani wòm kikiə tɔgi ciga tɪn ɲwaaɪ mu.

Dí maɲi sɪ dí taá soe daani mu

¹³ A ko-biə-ba, lɔɔɔ baɲa ɲɔɔna bam na culi abam, á yi pa ku sɔ abam. ¹⁴ Ku na yi dɪbam, dí ye ni dí maɲi dí yagi tɔɔni cwəɲə, yi dí daari dí tɔgi Wɛ ɲwi-dɔɲa kam cwəɲə mu. Dí na soe dí donnə tɪn mu paɪ dí lwarɪ kɔntu. Wɔɔɔ maama nan na ba soe o doɲ tɪn ta wɔ tɔɔni juɲa ni mu. ¹⁵ Wɔɔɔ maama na culi o donnə tɪn yi ɲɔɲ-ɔɔɔ mu. Abam nan ye ni ɲɔɲ-ɔɔɔ bá wani o taa jɪgi Wɛ ɲwi-dɔɲa kam o bɪcarɪ ni.

¹⁶ Zezi na tiini o soe dɪbam tɪn mu te o sɛ sɪ o tɪ dɪbam ɲwaaɪ. Kɔntu mu pɛ dí lwarɪ sono ciga ciga na yi te tɪn. Mu ku kuri dɪbam dɪ maɲi sɪ dí sɛ sɪ dí tɪ dí donnə ɲwaaɪ. ¹⁷ ɲɔɔɔ wɔɔɔ maama na yi jɪjɪgɪɔɔ tu tɪn na ne ni o doɲ ba gara, yi o na wɔ pɛ o ɲwaaɲa zɔ-o, ku brɪ ni Wɛ sono kum tɔri kɔntu tu bɪcarɪ ni mu.

¹⁸ A bu-sonnu-ba, dí kikiə mu maɲi sɪ ya brɪ ni dí sono kum dí na jɪgi tɪn dai ni-taani yɪrani, sɪ ku yi sono kɔɔɔ na yi sono ciga ciga tɪn mu.

¹⁹ Dí na jɪgi sono kum kɔntu doɲ, kú pa dí lwarɪ ni dí sɪni dí tɔgi ciga cwəɲə kam, yi kú pa dí bɪcara taa tigi jəgə dɪdɔa Wɛ yigə ni. ²⁰ Kɔntu, dí bɪcara nan na pɛ dí lwarɪ ni dí kɪ dí tusi, dí ye ni Wɛ ye Dɪ dwe dí bɪcara yam na ye te tɪn, yi dɪntu mu ye wəənu maama.

²¹ A badon-sonnu-ba, dɪbam bɪcara nan na bá wani ya cɔgi dɪbam tɪn, dí wó ta jɪgi baari Wɛ yigə ni. ²² Dí wó na woɲo kɔɔɔ maama dí na wó loori Dɪ tee ni tɪn, dí na sɛ Dɪ ni yi dí kɪ kɔɔɔ na poli Dɪ wɔ tɪn ɲwaaɪ. ²³ Ni dɪɔ Wɛ na pɛ dɪbam tɪn mu tɪntu: Dí maɲi sɪ dí kɪ dí wɔ-dɪdɔa dɪ Dɪ

Bu Zezi Kriɪi, sɪ dí kwəri dí taá soe daani, ɲɲɛɲɲi wɔntu na pɛ dɪbam ni sɪ dí taá soe-da te tɪn. ²⁴ Wɔɔɔ maama na sɛ Wɛ niə yam tɪn ɲwi dɪ Dɪ mu, yi Wɛ dɪ wɔra dɪ kɔntu tu. Wɛ Joro kum Dɪ na pɛ dɪbam tɪn mu pɛ dí lwarɪ ni Wɛ sɪni Dɪ wɔra dɪ dɪbam.

4

Dí na wó kɪ te dí lwarɪ Wɛ Joro dɪ svtaani joro daani tɪn

¹ A badon-sonnu-ba, yi zaɲi-na á sɛ ɲɔɔɔ wɔɔɔ maama na tɛ o wɪ Wɛ Joro kum wɔ o tee ni tɪn. Á nan maɲi sɪ á maasi mu á nii, sɪ á lwarɪ ku na yi Wɛ Joro kum naa ku na dai. Bɛɲwaaɪ vwa-Wɛ-nijonɲə zanzan tu ba kari lɔɔɔ baɲa ni ba ganɪ ɲɔɔna. ² A nan lagɪ a brɪ abam á na wó kɪ te, sɪ á lwarɪ ku na yi Wɛ Joro kum naa ku dai tɪn mu. ɲɔɔɔ wɔɔɔ maama na sɛ o wɪ, Zezi Kriɪi dɛɛn jigi nabiinu o ba lɔɔɔ baɲa tɪn, Wɛ Joro kum wɔ kɔntu tu tee ni. ³ Ku daari, ɲɔɔɔ wɔɔɔ maama na vɪn Zezi tɪn, Wɛ Joro kum tɔri kɔntu tu tee ni, yi joro kɔɔɔ na wɔ o tee ni tɪn yi Zezi Kriɪi Dɔm wɔm nyum mu. Abam maɲi á lwarɪ ni Dɔm wɔm kɔntu lagɪ o ba lɔɔɔ baɲa. Lele kɔntu o nan maɲi o ba o wɔra.

⁴ A bu-sonnu-ba, abam yi Wɛ ɲɔɔna mu, yi á wani vwa-nyɪna bam kɔntu, bɛɲwaaɪ Wɛ Joro na wɔ á wɔntu tɪn, ku dam dwe joro kɔɔɔ na wɔra dɪ lɔɔɔ ɲɔɔna bam tɪn dam. ⁵ Vwa-nyɪna bam kɔntu kugu je wɔ lɔɔɔ baɲa ni mu. Kɔntu ɲwaaɪ ba na yəni ba ɲɔɔɔ kɔɔɔ tɪn nuɲi lɔɔɔ baɲa mu, yi ku ɲɔɔna bam yəni ba sɛ bantɔ na tɛ kɔɔɔ tɪn. ⁶ Ku nan na yi dɪbam, dí yi Wɛ ɲɔɔna mu. Wɔɔɔ maama na ye Wɛ tɪn mu wó sɛ dɪbam na tɛ kɔɔɔ tɪn. Wɔɔɔ nan na dai Wɛ ɲɔɔɔ tɪn ba sɛa. Kɔntu mu dí wó wani dí lwarɪ Joro kɔɔɔ na yi ciga dɪ vwan joro kum daani.

Wε yi sono tu mu

⁷ A badon-sonnu-ba, pa-na dí taá soe daani, beɲwaani sono nuɲi Wε te mu. Wulɔ maama na soe o donnə tɪn, kɔntu tu yi Wε bu mu, yi o kwəri o ye Wε. ⁸ Wulɔ maama nan na ba soe o donnə tɪn ta wɔ lwarɪ Wε, beɲwaani Wε yi sono tu mu. ⁹ Wε nan brɪ nɪ Dɪ soe dɪbam, dɪ Dɪ na tɔɲɪ Dɪ Buda sɪ o ba lɔɔ baɲa sɪ dí wani dí na Dɪ ɲwi-dɔɲa kam wɔm ɲwaani tɪn. ¹⁰ Sono kɔm nan na yi te tɪn mu tɪntu: Ku dai nɪ dɪbam mu soe Wε, ku yi Wε mu soe dɪbam. Dɪntu sono kɔm mu pɛ Dɪ tɔɲɪ Dɪ Bu wɔm sɪ o ba o tɪ o ma o jana kam o saari dí lwarɪm.

¹¹ A badon-sonnu-ba, Wε na tiini Dɪ soe dɪbam kɔntu tɪn, ku maɲɪ sɪ dɪbam dɪ ta soe daani mu. ¹² Nɔɔn-nɔɔnu tərə o yi na nɛ Baɲa-Wε. Nan dɪ ku dɪ, dí na soe daani, Wε wó ta wɔra dɪ dɪbam, yi Dɪ sono kɔm wɔ dí bɪcara nɪ cɪga cɪga.

¹³ Wε na pɛ dɪbam Dɪ Joro kɔm tɪn mu paɪ dí ye nɪ dí ɲwi dɪ Wε, yi Wε dɪ wɔra dɪ dɪbam. ¹⁴ Dɪbam nɛ nɪ dí Ko Wε tɔɲɪ Dɪ Bu wɔm sɪ o ba lɔɔ baɲa o ji nabiinə Vɪrnɔ mu. Cɪga kam kɔntu mu dɪbam nan jugɪ dí brɪ nɔɔna. ¹⁵ Wulɔ maama na brɪ jaja nɪ Zezi yi Wε Bu mu tɪn, Wε wɔra dɪ kɔntu tu, yi wɔntu dɪ ɲwi dɪ Wε. ¹⁶ Dɪbam titɪ lwarɪ Wε na soe dɪbam te tɪn, yi dí sɛ Dɪ sono kɔm kɔntu. Wε yi sono tu mu. Wulɔ maama na ɲwi sono wɔntu tɪn, kɔntu tu ɲwi dɪ Wε mu, yi Wε dɪ wɔra dɪd-o.

¹⁷ Wε sono kɔm na wɔ dɪbam bɪcara nɪ cɪga cɪga, kɔv pa dɪ na baari dɛ dɪm Wε na wó ba Dɪ dɪ nabiinə sariya tɪn. Beɲwaani dɪbam ɲwi dɪ Wε lɔɔ baɲa nɪ, nɪ Zezi dɪ na ɲwi dɪ Dɪ te tɪn mu. ¹⁸ Fɔntɪ bá wani dɪ taa wɔ sono wɔntu. Sono kɔlɔ na yi cɪga tɪn mu wó zəli fɔntɪ ku pa dɪ viiri. Zwe vanɲm mu paɪ fɔntɪ wɔra. Kɔntu tɪn, nɔɔnu wulɔ na kwari fɔntɪ

tɪn, ku brɪ nɪ Wε sono kɔm tərɪ o bɪcari nɪ cɪga cɪga mu.

¹⁹ Wε na dɛ yigə Dɪ soe dɪbam tɪn mu paɪ dɪbam dɪ jugɪ sono. ²⁰ Nɔɔnu na tɛ o wɪ, wɔm soe Wε, yi o ta na culi o donnə, kɔntu tu yi vwa-nyɪm mu. Beɲwaani, nmu yi na nai n dɔɲ yi n ba so-o tɪn, n bá wani n ta n soe Wε yi n yi ba na-Dɪ. ²¹ Ni dɪlɔ Wε na pɛ dɪbam tɪn mu tɪntu: Wulɔ maama na soe dɪntu tɪn maɲɪ sɪ o ta soe o donnə dɪ mu.

5

Zezi na pɛ dɪbam wɔnɔ lɔɔ baɲa nɪ te tɪn

¹ Wulɔ maama na kɪ o wɔ-dɪdɔa o sɛ nɪ Zezi yi Krisi wɔm Wε na tɔɲɪ tɪn, kɔntu tu yi Wε bu mu. Wulɔ maama nan na soe ko tɪn soe ko wɔm biə dɪ mu. ² Kɔntu, dí na soe Wε yi dí sɛ Dɪ niə yam, dí ye nɪ dí soe Dɪ biə dɪ mu. ³ Dí na wó ta soe Wε te tɪn mu yi sɪ dí taá sɛ Dɪ niə yam. Dɪ niə yam tɔɲm nan bá ta cana dɪ dɪbam, ⁴ beɲwaani wulɔ maama na yi Wε bu tɪn wani lɔɔ baɲa wɔ-balwaarɔ tɪm. Ku yi dɪbam na kɪ dí wɔ-dɪdɔa dɪ Zezi tɪn mu pɛ dí wani wɔ-balwaarɔ tɪm kɔntu. ⁵ Nɔɔn-nɔɔnu tərə o na wó wani lɔɔ baɲa wɔ-balwaarɔ tɪm, ku na dai wulɔ maama na sɛ nɪ Zezi yi Wε Bu tɪn yɪranɪ.

Baɲa-Wε brɪ nɪ Zezi yi Dɪ Bu mu

⁶ Zezi Krisi mu yi wulɔ dɛen na tu lɔɔ baɲa, yi Baɲa-Wε brɪ nɪ o yi dɪntu Bu maɲa kalɔ ba na miis-o na wɔntu dɪ maɲa kalɔ o na tɪga yi o jana nuɲi tɪn. Ku nan dai na yɪranɪ, ku yi na dɪ jana mu. Wε Joro dɪ nan brɪ jaja nɪ wəənu tɪm kɔntu yi cɪga mu, ku na yi cɪga tu tɪn ɲwaani. ⁷ Kɔntu, Wε dɛ wəənu titɔ ɲwaani mu Dɪ pa dí lwarɪ nɪ Dɪ zɪɲ Dɪ Bu wɔm cɪga kam kwaga nɪ. ⁸ Ku yi Dɪ Joro kɔm dɪ na bam dɪ jana kam

mu. Wænu tum kuntu maama bri ciga didba mu. ⁹ Dɔbam yæni dɔ se nabiinæ na te kulɔ ni ku yi ciga tin. Ku nan na yi Wɛ na zigɔ ciga kalɔ kwaga ni tin, ka tiini ka jigɔ kuri ka dwe nabiinæ na te kalɔ tin. Dintu nan mu yi dilɔ na zigɔ Zezi kwaga ni yi DI bri ni o yi DI Bu tin. ¹⁰ Kuntu ηwaanɔ, wɔlɔ maama na ki o wɔ-didba dɔ Wɛ Bu wɔm tin, kuntu tu jigɔ Wɛ ciga kam kuntu o bicari ni. Ku daari, wɔlɔ maama na wɔ se Wɛ tin, kuntu tu bri ni Wɛ yi vwa-nyim mu, beηwaanɔ o wɔ se ciga kalɔ Wɛ na tagɔ DI Bu wɔm ηwaanɔ tin. ¹¹ Ciga kam kuntu mu yi Wɛ na pɛ dɔbam ηwɔa kalɔ na ba ti tin. ηwɔa kam kuntu nan yi DI Bu wɔm ηwaanɔ mu. ¹² Wɔlɔ maama na ηwɔ dɔ Wɛ Bu wɔm tin, kuntu tu mu jigɔ Wɛ ηwɔa kam kuntu. Wɔlɔ nan na ba ηwɔ dɔ Wɛ Bu wɔm tin, kuntu tu ba jigɔ Wɛ ηwɔa kam kuntu.

¹³ Amu pɔpɔni wænu tintu a pa abam balɔ na ki á wɔ-didba dɔ Wɛ Bu wɔm tin, si á lwarɔ ni á sunɔ á na ηwɔa kalɔ na ba ti tin Wɛ tee ni. ¹⁴ Kuntu mu dɔ ye fasi Wɛ yigɔ ni ni, dɔ na loori wɔηo DI tee ni yi ku tɔgɔ DI wɔbɔηa, DI wɔ cægi dɔ loro kɔm. ¹⁵ Dɔ nan na ye ni Wɛ cægi dɔbam loro kɔm, dɔ ye ni dɔ wɔ na wɔηo kulɔ dɔ na loori DI tee ni tin.

¹⁶ Nmɔ na nɛ n don ηwɔra o ki lwarɔm, yi ku dai lwarɔm dilɔ na jig-o dɔ ve tɔbni wɔ tin, ku manɔ si n loori Wɛ mu n pa-o. N na loori Wɛ kuntu, DI laan wɔ pa n don wɔm na ηwɔa. Ku nan yi balɔ na ki lwarɔm dilɔ na ba jigɔ-ba dɔ ve tɔbni wɔ tin ηwaanɔ mu. Ku daari, lwarɔm didon ηwɔra dɔ na wɔ pa tɔbni ja wɔlɔ na ki-dɔ tin. Amu nan wɔ tagɔ ni á loori Wɛ á pa kuntu tu. ¹⁷ Kæm dilɔ maama na ba tɔgɔ ciga tin yi lwarɔm mu. Lwarɔm nan ηwɔra dɔ na ba jaani nɔɔnɔ dɔ ve tɔbni wɔ. Ku yi dintu taani mu a tea. ¹⁸ Dɔ ye ni wɔlɔ

maama na yi Wɛ bu tin daa ba paali o ta ki lwarɔm, beηwaanɔ Wɛ Bu wɔm titi mu nii wɔntu baηa ni, yi o baá pa wo-lwaanɔ tu sɔtaanɔ wan-o. ¹⁹ Dɔbam ye ni dɔ yi Wɛ nɔɔna mu. Ku daari balɔ maama na jigɔ kugu je lɔgɔ baηa ni tin wɔ wo-lwaanɔ tu sɔtaanɔ jɔηa ni mu. ²⁰ Dɔ ye ni Wɛ Bu wɔm mu tu lɔgɔ baηa, yi o vɔuri dɔ swan yi dɔ wani dɔ lwarɔ Baηa-Wɛ ciga ciga. Dɔ nan ηwɔ dɔ Ciga Tu Baηa-Wɛ, dɔ na ηwɔ dɔ DI Bu Zezi Krisi tin ηwaanɔ. Wɔntu mu yi Wɛ ciga ciga, o yi ηwɔa kalɔ na ba ti tin tu.

²¹ A bu-sonnu-ba, á taá cu á titi si á yi tɔgɔ jwænɔ.

Tɔnɔ kɔlɔ
ZAN
na pɔpɔni o ki bile tin
Tɔnɔ kɔlɔ Zan na
pɔpɔni o ki bile tin
na bri dɔbam kɔlɔ
tin mu tintu

Zan daa ta mu pɔpɔni tɔnɔ kɔntu o pa Zezi kɔgɔ kum jɔgɔ didɔba ni o na bɛ-kv ni nu di o biɛ tin.

O kwe-ba si ba taa ŋwi cɪga wɔni si ba daari ba taa soe daani mu. O ma ta kwɛri o kaani-ba si ba ci ba titi di vwan zaasim tiinɛ bam.

¹ Amu wɔlɔ na yi Zezi kɔgɔ kum nakwi tin mu pɔpɔni tɔnɔ kɔntu a pa dɔbam nu wɔlɔ Wɛ na kuri tin, di biɛ balɔ na wɔ nmu kɔgɔ kum wɔni tin.

A soe abam cɪga cɪga. Kv nan dai amu yɔrani mu soe abam, kv yi di balɔ maama na lwarɪ Wɛ cɪga kam tin di mu. ² Bɛŋwaani dɔbam maama sɛ Wɛ cɪga kam, yi ka daa bɔ fɔgi ka ti dɔbam tee ni.

³ Dɪ Ko Wɛ di DI Bu Zezi Kriɔi wɔ pa dɔbam yazurɛ di yu-yoŋo, yi DI daari DI duri dɪ ŋwana, dɔbam balɔ na sɛ Wɛ cɪga kam yi dɪ soe daani tin.

Cɪga di sono taani

⁴ Amu wɔ poli lanyɔrani di a na lwarɪ ni nmu biɛ bam badaara togi cɪga cwɛŋɔ kam, ninɛɛni dɔbam Ko Wɛ na pɛ dɔbam ni si dɪ taá ki te tin. ⁵ A nu, a lagɪ a ta di nmu si dɪ maama manɪ si dɪ taá soe daani. A na pɔpɔni kɔlɔ tin dai ni-dɔvri, kv manɪ kv yi Wɛ ni dɪm dɪ na ni pulim ni tin mu. ⁶ Dɪ na wɔ ta soe daani te tin mu yi si dɪ taá ŋwi ni Wɛ niɛ yam na bri te tin. Wɛ ni dɪm nan yi si á taá togi sono cwɛŋɔ mu. Abam nan manɪ á lwarɪ DI ni dɪm kɔntu pulim ni mu.

⁷ Vwa-nyina zanzan mu tu ba kari lugɔ banja ni ba ganɪ nɔɔna. Vwa-nyina bam kɔntu maa ba sɛ ni Zezi Kriɔi jigi nabiinu mu o ba lugɔ banja. Nɔɔnu wɔlɔ nan na te kɔntu tin yi vwa-nyim mu, yi o yi Zezi Kriɔi dɪm mu. ⁸ Kɔntu ŋwaani, á fɔgi á ci á titi, si á na tɔŋi kɔlɔ Wɛ ŋwaani tin yi zanɪ kv ji kafe, si á wani á na ŋwɔru tɪlɔ maama Wɛ na wɔ pa abam tin.

⁹ Taá ye-na ni, nɔɔnu wɔlɔ maama na yagi Zezi Kriɔi zaasim dɪm yi o daari o bri wɛɛnu tidonnɛ o wɛli da tin, Wɛ tɛri kɔntu tu tee ni. Kv daari, nɔɔnu wɔlɔ nan na sɛ o togi Zezi zaasim dɪm tin, dɪ Ko Wɛ di DI Bu wɔm wɔra di kɔntu tu. ¹⁰ Kɔntu, nɔɔnu na tu abam te, yi o zaasim dɪm na dai Zezi Kriɔi nyim dɪm, á yi sɛ á pa o zɔ á sam. Nan bri á yi zaan-o di. ¹¹ Nɔɔnu wɔlɔ na zaan-o tin, kɔntu tu di togi o wɛli o kɛm-balwaarɔ tum wɔni mu.

¹² Amu ya jigi wɛɛnu zanzan si a ta a bri abam. A nan ba lagɪ si a pɔpɔni a ki tɔnɔ ni. A nan bɔŋi ni, aá ba abam te si a laan ŋɔɔni didaani abam jaja, si kv pa dɔbam wɔpolo kum tiini kv gaali.

¹³ Dɔbam balɔ na yi nmu cɔru biɛ yi Wɛ kuri dɔbam di tin mu jɔɔni nmu.

Tɔnɔ kɔlɔ
ZAN
na pɔpɔni o ki bitɔ tun
Tɔnɔ kɔlɔ Zan na
pɔpɔni o ki bitɔ tun
na bri dɔbam kɔlɔ
tun mu tintu

Zezi kɔgɔ kɔm nakwi Zan daa ta mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa nɔɔnu wɔdonɔ o yiri mu Gayusi.

O pɔpɔni o tee Gayusi di o na tɔgi We cɔga kam yi o zɔni We nɔɔna badonnɛ te tun ɲwaanɩ mu.

Zan ma daari o ta nɔɔnu wɔdonɔ taani o yiri mu Diyotrefi o wi, o wɔ ki lanyirani di o na wɔ jɔni wɔm taani yi o wɔ jeeri We nɔɔna bam lanyirani tun.

O daa ta ma daari o tee nɔɔnu wɔdonɔ o yiri na yi Demetrisi, wɔntu yi nɔn-ɲum mu nɔɔna maama yigɛ ni.

Tɔnɔ kuntu bri dɔbam si di yi lwani nɔn-balwaarɔ kikiɛ, si di taá ki lanyirani di tɔgi We cɔga kam di sono, di di na wɔ jeeri di ko-biɛ lanyirani te tun.

¹ Amu wɔlɔ na yi Zezi kɔgɔ kɔm nakwi tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu a pa a cilon-sono Gayusi. Amu soe nmu cɔga cɔga.

² A cilon-sono, We wɔ ki-m lanyirani wɔɲo maama wɔni. A loori We mu a pa nmu, si n yira taa jigi yazurɛ, ni n bicari na tɔgi We cwɛɲɛ kam lanyirani te tun.

³ Dí ko-biɛ badaara tu ba ta nmu taani, yi ku pa a tiini a na wɔpolo di a na lwarɩ ni n tɔgi cɔga cwɛɲɛ kam lanyirani tun. A nan ye ni n sɩni n tɔgi cɔga kam kuntu mu.

⁴ Kulukulu tɛrɛ ku na wɔ wani ku pa a ja wɔpolo ku dwani a na lwarɩ ni a biɛ bam sɩni ba tɔgi cɔga cwɛɲɛ kam tun.

⁵ A cilon-sono, nmu ki lanyirani di n na yɛni n zɛni dí ko-biɛ bam

te tun, di ku na manɩ ku yi vɛrɛ di.

⁶ Dí ko-biɛ bam tagɩ Zezi kɔgɔ kɔm yigɛ ni nmu na ki-ba lanyirani te tun. Ku lana si n ta n wɛli-ba ba cwɛɲɛ kam vɛɲɛ wɔni, si ku manɩ di We wɔbɔɲa na lagɩ te tun. ⁷ Benwaanɩ nɔɔna bam kuntu nuɲi si ba tɔɔli Zezi Krisi kwɛr-ywɛɲɛ kam mu. Ba nan ba jɔni kulukulu balɔ na ba tɔgi Zezi cɔga kam tun ɲɲa ni. ⁸ Kuntu ɲwaanɩ ku manɩ si dɔbam mu zɛni nɔɔna bam kuntu dwi si ba wani ba tɔɲi, si ku bri ni dɔbam di tɔgi dí tɔɲi We cɔga kam ɲwaanɩ.

⁹ Amu dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ a pa abam Zezi kɔgɔ kɔm. Diyotrefi wɔlɔ nan na lagɩ si o taa yi á yigɛ tu tun ba lagɩ si o jɔni kɔlɔ dɔbam na te tun. ¹⁰ Kuntu ɲwaanɩ, a na tu abam te, aá ta wo-balwaarɔ tilɔ maama o na ki tun á maama yigɛ ni jaja. Wɔntu yɛni o ɲɔɔni tabalwaarɔ mu o pa dɔbam. Kuntu nan ta ba poli o wɔ. Kɔlɔ na wɛli da tun, o yɛni o ba sɛ si o jeeri dí ko-biɛ bam lanyirani, yi o daari o cɛɲi balɔ na lagɩ si ba jeeri-ba lanyirani tun di, yi o ta zɛli-ba Zezi kɔgɔ kɔm wɔni.

¹¹ A cilon-sono, yi sɛ n lwani nɔn-balwaarɔ kikiɛ, nmu za n kwaanɩ n ta n ki lanyirani. Wɔlɔ maama na ki lanyirani tun yi We nɔɔnu mu. Wɔlɔ nan na ki kɛm-balwaarɔ tun ta wɔ lwarɩ We. ¹² Ku nan na yi Demetrisi, nɔɔna maama tɛ o na yi nɔn-ɲum te tun, yi o na tɔgi cɔga kam te tun di bri ni o yi nɔn-ɲum mu. Dɔbam di nan bri ni ku yi cɔga mu, yi abam ye ni dí na tɛ kɔlɔ tun sɩni ku yi cɔga mu.

¹³ A ya jigi wɛɛnu zanzan si a ta a bri abam. A nan ba lagɩ si a pɔpɔni a ki tɔnɔ ni. ¹⁴ A nan bɔɲi si aá ba abam te lele, si dí laan ɲɔɔni daani jaja.

¹⁵ We wɔ pa-m yazurɛ.

Nmu cillonɛ balɔ na wɔ yo seeni tun maama jɔɔni nmu. N di

jɔɔnu dɨ cilonnə bam dɨdʊa dɨdʊa
ba na wʊ nmʊ tee nu tɨn n pa
dɨbam.

Tɔnɔ kʊlɔ
ZUDI
na pɔpɔni tɔn
Tɔnɔ kʊlɔ Zudi na
pɔpɔni tɔn na bri
dɪbam kʊlɔ tɔn mu
tɪntɔ

Zudi deen pɔpɔni Zezi nɔɔna bam maama nwaani mu. O tɔnɔ kʊm bitari sum tiini si nyi di tɔnɔ kʊlɔ Pɪyeeri na pɔpɔni o ki bɪle tɔn bitari sum. Twaanɔ tɪntɔ tile maama cɔ balɔ na bri vwan zaasɪm yi ba kwəri ba tɔgi wo-digiru kikiə yalɔ ba fra na zɔɔri tɪn mu.

Zudi bri vwan zaasɪm tiinə bam na tiini ba ki wo-balwaarɔ te tɔn, yi o bri ni We wó cɔgi-ba.

O ma daari o kwe We nɔɔna bam si ba taa ki ba wu-dɪɔɔa di Zezi ba zigi kəŋkəŋ We cwəŋə kam wɔni di DI Joro kʊm dam, si ba taa soe daani, si Zezi Krisi pa-ba We nwa-dɔŋa kalɔ na ba ti tɔn.

¹ Amɔ Zudi wɔlɔ na yi Zezi Krisi tɪntɔŋnɔ yi a yi Zakɪ nyaani tɔn mu pɔpɔni tɔnɔ kʊntɔ, si a pa abam balɔ We na bəŋi si á taá yi DI nɔɔna tɔn. Abam mu yi balɔ dí Ko We na soe yi Zezi Krisi nii á baŋa ni tɔn.

² We wó duri abam nwaŋa yi DI pa abam yazurə di sono kʊ ja gaali.

Balɔ na pipiri We cɪga kam tɔn na ki te tɔn
(2 Pɪyeeri 2:1-17)

³ Amɔ badon-sonnu-ba, amɔ ya maŋi a tiini a lagɪ si a pɔpɔni tɔnɔ mu a pa abam a ma nɔɔni vrɪm dɪlɔ dɪbam maama na ne We tee ni tɔn wɔŋo na yi te tɔn. Amɔ laan nan ne ni kʊ yi fifiɔn mu si a pɔpɔni tɔnɔ a ma pa abam baari, si á kwaani á zigi kəŋkəŋ We cɪga kam nwaani. Kʊ yi cɪga kam kʊntɔ mu We maŋi DI ki

DI nɔɔna bam jɪŋa ni, yi ka bá fɔgi ka ləni. ⁴ Bəŋwaani nɔn-balwaarɔ mu nɔgi ti zɔ ti gwaani abam kɔgɔ kʊm wɔni. Ba maa yəni ba pipiri We cɪga kam, si kʊ pa ba na cwəŋə ba taa tɔgi wo-digiru kikiə yalɔ ba fra na zɔɔri tɔn, yi ba ta bɔŋi ni We wó duri ba nwaŋa DI na yi nwaŋa tu tɔn nwaani. Ba maa vin Zezi Krisi wɔlɔ yirani na yi dɪbam Pe di dí Yuutu tɔn. Faŋa faŋa tɔn We tɔnɔ kʊm maŋi kʊ bri ni We wó di nɔɔna bantɔ dwi sariya.

⁵ Amɔ nan lagɪ a guli abam wəenu tɪlɔ á na maŋi á ye ti ni ni lanyirani tɔn mu. Á ye ni dí Yuutu Baŋa-We deen vri DI nɔɔna Yisɪrayelɪ tiinə bam DI pa ba nunji Ezipi tɪv kʊm wɔni, yi DI laan daari DI pa balɔ na wɔ ki ba wu-dɪɔɔa di DI tɔn ti. ⁶ Á maŋi á ye We na ki te di malesɪ silɔ na lagɪ si si dam taa dwe We ya na pɛ-si te tɔn. Si ma yagi jəgə kam We na pɛ-si tɔn. We ma vɔ-si di capɔnnɔ DI di je silɔ na yi lim yirani tɔn wɔni DI yagi da, si si taa wɔra taan, si DI sariya de kamunu kʊm na yiə, si DI laan pa si na cam. ⁷ Nan guli-na nɔɔna balɔ deen na zɔɔri Sodɔm di Gomɔɔri ni tɔn di tɔni dɪlɔ na batwari da tɔn wɔŋo. Bantɔ di deen tɔgi boorim wo-digiru kikiə mu, yi kʊ dai di nabiinə yirani má mu ba kia. We ma pa ba na cam di mini dɪlɔ na ba di di dwe tɔn, si kʊ taa yi maana kʊ bri nɔɔnɔ maama.

⁸ Vwan zaasɪm tiinə bam kʊntɔ na gwaani abam wɔni tɔn, ba di tɔgi kikiə yantɔ donj mu. Ba maa dwe dɪndwɪa yalɔ na pai ba ki lwarɪm ba cɔgi ba yira tɔn. Ba maa ba lagɪ si ba se wɔlɔ na jɪgi ni ba baŋa ni tɔn, yi ba twi dɪdɛera balɔ na wɔ weyuu tɪlampolo ni tɔn. ⁹ We malesɪ dɪdɛerɔ Misɛelɪ tɪti nan wɔ se o ki kʊntɔ. O deen na magi kantɔgɔ di sutaani Moyisi yira yam kəŋ nwaani tɔn, o wɔ se

o twi-di o ɲɔɔni di woɲo. O nan na tagi kɔlv tɪn mu yi si: «We wó pa n na cam.»¹⁰ Kɔ daari vwan zaasim tiinə bam nan ɲɔɔni ba twi woɲo kɔlv maama ba na yəri kɔ kuri tɪn mu. Ba na ye wəənu tɪlv maama tɪn, ba yi ni ga-vara na ba jigi wɔbɔɲa yi ba ki yɔɔ yɔɔ te tɪn mu. Ba nan wó da tintu kwaga mu ba na cɔgim.¹¹ We nan wó pa ba na lærv, si ba titɔɲa ba tɔgi cwəɲə ni Kayin titɔɲa dɛen na ba tɔgi cwəɲə te tɪn mu. Ba yi ma su sɛbu kɔlv ba na wó na ba kəm-balwaarv tɪm baɲa ni tɪn, ni Balam dɛen na ki te tɪn. Ba ma vɪn We ni yi ba cɔgi, ni Kore di dɛen na vɪn We ni yi o cɔgi te tɪn.

¹² Abam na yəni á la daani si á di sono wɔdiu kɔm tɪn, nɔɔna bam kuntu nyi di kandwa na wɔ soonə wɔni te tɪn mu abam dim dɪm maɲa ni. Ba nan ba kwari cavura di ba na tiini ba di te tɪn. Ba nyi di dɔa na tɪni yi ka da vii ka saagi te tɪn mu. Ba ma ta nyi di tweeru tɪlv na ba læri biə tɪn mu, kɔ ya zi maɲi kɔ yi ti lærim maɲa di. Ba nyi di tweeru tɪlv ba na gɔgi di ti kurə maama tɪn mu. Ba ba jigi ɲwɪa di funfɪn di.¹³ Ba nyi di na-fara na pɔgɪl te tɪn mu, yi ba cavura kikiə yam nyi di na na pɔgɪla yi ba zanɪ puɲə te tɪn. Ba ba jigi jəɲə je, ni calicwi na kari si beeri te tɪn. We nan li jəgə kalv na tiini ka yi lim tɪn mu, si DI ki-ba da si kɔ taa ve maɲa kalv na ba ti tɪn.

¹⁴ Enɔki wɔlv na ki Adam naaru tɪm kuni bɪrdv tu tɪn dɛen maɲi o ta nɔɔna bam kuntu taani o wɪ: «Dí Yuutu Baɲa-We wó ba di DI malesi kuni murrv murrv, si DI di nabiinə maama sarɪya.¹⁵ We laan wó pa balv maama na ba tɔgi-DI tɪn na cam di ba kəm-balwaarv tɪlv maama ba na ki ba vɪn We ni dim tɪn, di ta-balwaarv tɪlv maama lwarɪm kərə bam kuntu na ɲɔɔni ba gooni We tɪn.»

¹⁶ Nɔɔna bam kuntu yəni ba

pɔvni mu, yi ba ba fɔgi ba jigi wɔpolo di ba na yi te tɪn. Ba maa tɔgi wo-yɔɔrv tɪlv maama ba fra na zɔvri tɪn. Ba maa ɲɔɔni kamunni ba pa ba titi, yi ba sɔɲi ni di nɔɔna si ba na nyɔɔrv ba baɲa ni.

We nɔɔna na maɲi si ba yiri ba titi te tɪn

¹⁷ Amv badon-sonnu-ba, abam nan maɲi si á guli dí Yuutu Zezi Krisi tintɔɲna bam dɛen na maɲi ba ta kɔlv di abam tɪn mu.¹⁸ Ba dɛen wɪ: «Lugv baɲa kweelim da yam na yiə, nɔɔna badonnə wó ta wɔra ba na yáalɪ We cɪga kam yi ba vɪn DI ni, yi ba daari ba tɔgi wo-yɔɔrv tɪlv ba titi fra na zɔvri tɪn.»¹⁹ Nɔɔna bam kuntu dwi mu yəni ba pai nɔɔna pɔɔrv daani. Ba wɔbɔɲa tɔgi lugv baɲa wo-yɔɔrv mu, yi We Joro kɔm təri ba bi cara ni.

²⁰ A badon-sonnu-ba, kɔ nan na yi abam, á kwaanɪ á taá wəli daani si á bi lanyiranɪ di We cɪga kam á na ki á wɔ-dɪdɔa di ka tɪn. Á taá warɪ We di DI Joro kɔm dam.²¹ Á taá ɲwɪ di We sono kɔm DI na pe abam tɪn, si á taá cəgi dí Yuutu Zezi Krisi na wó ba o pa á na We ɲwɪ-dɔɲa kalv na ba ti tɪn, o na jigi abam ɲwanɲa tɪn ɲwaanɪ.

²² Á taá duri balv na jigi bubwea tɪn ɲwanɲa, si á taá wəli-ba.²³ Badaara wɔra á na maɲi si á vrɪ-ba mini dɪlv na lagɪ di cɔgi-ba tɪn wɔni mu. Kɔ daari balv wo-yɔɔrv kikiə na pe ba jigi digiru tɪn, si á taá jigi ba ɲwanɲa, á nan taá yiri á titi di ba wo-digiru tɪm, si á daari á taá culi kɔlv maama na yi lwarɪm nyim tɪn.

²⁴ Zuli-na We dɪlv na jigi dam si DI taa cv abam si á yi tv tusim wɔni tɪn. DI laan wó pa abam ba á zɪgi DI yigə ni yi tusim tərə, si á na DI paari-zulə yam di wɔpolo.²⁵ Dɪntv yiranɪ mu yi We, DI dɔɲ daa tərə. DI de dí Yuutu Zezi Krisi ɲwaanɪ mu DI vrɪ dɪbam lwarɪm

wɔnɔ. Dɪntɔ mɔ maŋɔ dɪ zɪlɔ dɪ
yɪrɪ kamunu dɪ paarɪ dɪ dam, kɔ
na zɪgɪ pulim nɪ kɔ ba kɔ yi zɪm,
sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɪn.
Amina.

**WƏENU TILU WƏ
NA BRI ZAN
DI ma guri tun
Wəənu tilu Wə na
bri Zan DI ma guri
tun na bri dibam
kulu tun mu tuntu**

Zan deen pupuni tono kuntu manja kalb Rom tiinə pa-farw wum na beesı Zezi noona bam zanzan, ba na wı Zezi yıranı mu yi ba Yuutu yi ba wu zuli pa-farw wum di zulə yalı na yi Wə nyım tun nıwaanı mu.

Manja kalb Zan na pupuni tun o wu Patımostı zoŋo kulb na na kaagi tun yuu ni mu. Ba deen jaan-o ba vu ba yagi jəgə kantı ni, o na tooli Wə kwər-ywəŋə kam tun nıwaanı mu.

Zan nan pupuni sı o pa Zezi noona bam na baarı sı ba ta jıgi tına, Zezi na wani woŋo maama tun nıwaanı mu.

Tono kuntu wani nyinyuru zanzan wura ti na nuŋi faŋa faŋa Wə twaanu tum wani. Nimwəuru zanzan wura ti na jıgi nyinyuru. Nimoro barpe lagi ku bri nıneeni Wə yi lanyıranı fastı mu.

Zan de yigə o bri ni Zezi mu vuru o titi did-o yi o pa o pupuni wəənu tuntu (pöörım 1).

O laan ma pupuni twaanu tirpe o pa Wə kəgə kulb na wu Azi-balaŋa tıni dirpe dım wani tun (pöörım 2-3).

O ta ma bri o na ne Wə-səŋə wəənu te tun (pöörım 4-5).

O ma daarı o bri Zezi na dwanı maaru tirpe tono kum ni ni te tun (pöörım 6-8),

di malesı na wugi nabwaanu tirpe te tun (pöörım 8-11),

di o na ne nyinyuru tirpe weyuu ni te tun (pöörım 12-15).

O ta ma bri Wə ban-zəŋə kum na su zwi sirpe te tun (pöörım 16).

O ma na tu-kamunu Babiloni na cögi te tun, didaani ba na cögi sutaani di di kwaga noona te tun (pöörım 17-20).

O ta ma daarı o na Wə lu-dəŋu kum na yi te tun, yi o ta o wı, Zezi ma buıni lele (pöörım 21-22).

Wəənu tilu Zan na ne tun yi dwi təri təri mu, ti maama nan zu dawuni mu. Noona nan na ni tono kum kuntu wəənu tum kurə te tun yi yira yira mu. Nan di kuntu di, ku kwər-yu-kamunu kum yi fastı mu: Zezi Krisi mu wani woŋo maama.

Ku nan na yi sutaani na ki wo-balwaaru tilu maama tun, ku kweelim ni Wə wı cögi-di di di wo-balwaaru tum maama, yi balu na ki ba wu-didba di Wə tun wı ta di ywəəni DI lu-dəŋu kum wani.

1 Tono kuntu wu wəənu tum yi kulb Wə na bri Zezi Krisi sı o ma bri o tuntuŋna, sı ba wani ba lwarı kulb na maŋı sı ku ki lele tun mu. Zezi pe o maleka mu ba Zan wulu na yi o tuntuŋnu tun te, yi ka bri-o wəənu tum kuntu. ² Zan laan maa pupuni kulb maama o na ne tun o tiŋi, yi o bri ni ku yi Wə kwərə mu ni Zezi Krisi na vur-o te tun.

³ Noonu wulu na karımi tono kuntu di balu na cəgi tono kum wu wəənu tum yi ba kwəri ba se-ti tun jıgi yu-yoŋo. Ku sıni ku yi Wə kwərə mu, yi manja kam yie sı wəənu tum kuntu sıni ti ki.

⁴ Amu Zan mu pupuni tuntu a pa Zezi kəgə kuni birpe kulb na wu Azi ti-nie yam wani tun.

Wə dilu na maŋı DI wura pulim ni yi DI ta wura zım sı ku taa ve manja kalu na ba ti tun, di DI didera barpe balu na bri DI Joro kum dam yi ba zıgi DI paarı yitunju kum yigə ni tun,

wı pa abam yazurə di yu-yoŋo.

⁵ Zezi Krisi di wı pa abam yazurə di yu-yoŋo.

Wõntõ mu yì wõlõ na brì Wè kwërè kam di ciga tìn.

Wõm mu de yigè o bi o yagi tõõni. Wõntõ nan ta mu yì lgbõ baña pwa bam maama yuutu.

Zezi soe dõbam yì o vrì dõbam dí lwarim wõntõ, o na tìga yì o jana kam nunjì tìn ñwaani. ⁶ O ma daari o pa dõbam di tögì dí di paari, yì dí zìgì o Ko Wè yigè ni dí zuli-DI.

Zezi Krisi manjì zulè di dam sì kù taa ve manja kalõ na ba ti tìn. Amina.

⁷ Nii-na, o maa bũni kunkwænu wõntõ. Nõõnu maama yì wó na-o, di balõ na zög-o di cicwe tìn di, yì lgbõ baña dwi maama wó ta keerè o tum dìm ñwaani.

Kù yì ciga mu. Amina.

⁸ Yuutu Baña-Wè mu wì: «Amu mu yì pulim di gurim.»

Duntõ mu yì dũlõ na manjì DI wõra pulim ni,

yì DI ta wõra zìm

sì kù taa ve manja kalõ na ba ti tìn.

Zezi na vrì o tìtì di Zan te tìn

⁹ Amu Zan yì abam ko-bu mu, yì a tögì a na yaara nunænì abam di na ne yaara te tìn. A nan ta tögì di abam di a wèli Wè paari dìm wõntõ, yì a tögì a na baari, dí na ñwi di Zezi tìn ñwaani. A na tõõli Wè kwërè kalõ Zezi na vrì-ni tìn ñwaani mu ba jaani amu ba vu ba yagi Patimõsì zõño kulõ na na kaagi tìn yuu ni. ¹⁰ De dũlõ na yì siun de tìn ni mu Wè Joro kòm tu amu te di dam. Amu ma ni kwèrdia na ñõõni a kwaga ni, ni nõõnu na wui nabõõõ te tìn. ¹¹ Kwërè kam ma ñõõni ka wì: «Põpõni kulõ maama nmu na wó na tìn n kù tõõõ wõntõ, sì n tõi-ku n pa Zezi kõgõ kulõ na wõ tũni dirpe dìm wõntõ tìn. Tũni dìm kũntõ yira mu yì:

Efèezi, Simirini, Pèergam, Tiyati-iri, Saridèsi, Filadèlfi, di Lawodise.»

¹² Amu ma pipiri sì a nii wõõ mu ñõõni di amu. A ma na sèbu-sija min-zwænu turpe, tì zìga.

¹³ Wõlõ na zìgì tì tìtari ni tìn nyi di nabiinu mu.

O ma zù gwar-didõrõ o di o napra ni,

yì o daari o vò sèbu-sija kilè o nyõõni ni.

¹⁴ O yuuywe maa tiini sì pũri carì carì ni lõõõ te.

O yìè maa nyi ni min-võgõ te.

¹⁵ O napra maa nyũna ni ba na kù can-na mini ni yì kù nyũni te tìn.

O kwërè maa dwana ni na-fara na cuuri te tìn.

¹⁶ O maa ze calicwì sirpe o jazim ni.

Su-lõõõ kulõ na tiini kù jìgì ni yì kù yì niè yale tìn maa nunjì o ni ni.

O yibiyè maa nyũna ni wia na tiini ka nyũni te tìn.

¹⁷ Amu na ne-o kũntõ tìn, a ma tũ o yigè ni, ni a tìgì mu te. O ma kwe o jazim o danjì a baña ni yì o wì:

«Yì ta n kwari fõõni, sì amu mu yì pulim di gurim.»

¹⁸ Amu yì ñwia tu mu.

Amu ya tìgì mu,

yì a joori a bi a jìgì ñwia

sì kù taa ve manja kalõ na ba ti tìn.

A jìgì dam tõõni di curu baña ni.

¹⁹ Nan põpõni wænu tũlõ nmu na ne tìn. Kù na yì wænu tũlõ na wõra tì kù lele tìn, di tũlõ na lagì tì ba tì kù tìn di, põpõni tì maama n tìjì. ²⁰ Amu wó brì nmu calicwì sirpe sum nmu na ne amu jazim ni tìn di sèbu-sija min-zwænu turpe tum kuri na yì te tìn. Calicwì sirpe sum brì Wè tintõõõna balõ na nii Wè-di sirpe sum nõõna bam baña ni tìn mu. Kù daari min-zwænu turpe tum di brì Wè-di sirpe sum nõõna bam tìtì mu.»

2

Kwërè kalõ Zezi na pe Efèezi tiinè kõgõ kòm tìn

¹ Wɔlɔ na nyi di nabiinu tun daa ma ta di amɔ o wɔ: «Nan pɔpɔni tɔnɔ n pa We tintɔŋnɔ wɔlɔ na nii Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Efeɛzi ni tin. Pɔpɔni ni:

Taanɔ dintɔ nuɓi wɔlɔ na ze calɛwɔ sɪrpe sɪm o jazɪm ni yi o kwɛri o wɔ sɛbu-sɪŋa min-zwɛnu tɪrpe tum titari ni o ve tin te mɔ.

² Amɔ ye kulɔ maama abam na ki tin. Amɔ ye abam na tiini á cɛ di titɔŋi dɪm di pu-dɪa yi á wɔ yagi te tin. Amɔ ta ye ni abam ba se si nɔn-balwaarɔ na lanja ba zu abam titari. Kɔ na yi balɔ na pai ba yi We tintɔŋna yi ba yagi ba dai tin, a ye ni abam yɛni á maani-ba á nii, yi á lwarɔ ni ba yi vwa-nyuna mɔ. ³ Abam jigi pu-dɪa lanyiranɔ. Abam ne yaara amɔ ŋwaanɔ, yi á tiini á vɔ á wɔ si á yi ga baari.

⁴ Kɔ daari, amɔ nan lagi a ta abam yɪra wɔŋo kulɔ na wɔ manɔ tin mɔ. Abam daa ba soe amɔ ni pulim ni kɔ na yi te tin. ⁵ Bɔŋi-na á nii, abam deen ya na yi te yi á daa dai kɔntɔ tin. Lɛni-na á wɔbɔŋa, si á daari á taá ki lanyiranɔ ni abam na puli á ki te tin. Kɔ na dai kɔntɔ, amɔ wɔ ba a li á min-zoŋo kum kɔ jɛgɛ ni. Nan lɛni-na á wɔ, si kɔ yi ki kɔntɔ. ⁶ Kɔ daari abam kwaanɔ di á na culi kikiɛ yalɔ nɔɔna balɔ ba na bæi ni Nikolayiti tin na ki tin. Amɔ titi di culi ba na ki te tin.

⁷ Nɔɔnɔ maama nan kwaanɔ o pɔri o zwa, si o cɛgi We Joro kum na te kulɔ di Zezi nɔɔna bam tin. Wɔlɔ maama na wani balɔɔ tin, amɔ wɔ pa kɔntɔ tu cwɛŋɛ si o zu We-sɔŋo kum wɔ o di tiu kulɔ biɛ na pai ŋwia tin.»

Kwɛrɛ kalɔ Zezi na pe Simirini tiinɛ kɔgɔ kum tin

⁸ «Pɔpɔni tɔnɔ n pa We tintɔŋnɔ wɔlɔ na nii Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Simirini ni tin. Pɔpɔni ni:

Taanɔ dintɔ nuɓi wɔlɔ na yi pulim di gurim tin te mɔ. Wɔntɔ nan ta mɔ yi wɔlɔ na tigi yi o joori o bi o jigi ŋwia tin.

⁹ Amɔ nan ye abam na yaari te tin. A ye ni yinigɛ jigi abam. Kɔ daari abam yi nadunɛ mɔ We yigɛ ni. Kɔ na yi balɔ na pai ba yi Zwifɛ yi ba yagi ba dai tin, amɔ ye ba na yaali abam te tin. Bantu nan yi sɔtaanɔ nɔɔna mɔ. ¹⁰ Yi taá kwari fɔbɔni di abam na wɔ na cam te tin. Nii-na, sɔtaanɔ lagi di pa ba ja abam badaara ba pi, si di manɔ abam di nii. Abam nan wɔ na cam si kɔ manɔ di da fugɛ. Ba na manɔ ba ki abam si kɔ yi á tɔbɔni di, si á ta taá jigi wɔ-dɪdɔba di amɔ. Abam na ki kɔntɔ, amɔ wɔ pa abam pɛeri, kɔ na yi ŋwia kalɔ na ba ti tin We tee ni.

¹¹ Nɔɔnɔ maama nan kwaanɔ o pɔri o zwa, si o cɛgi We Joro kum na te kulɔ di Zezi nɔɔna bam tin. Wɔlɔ maama na wani balɔɔ tin, tɔbɔni dɪlɔ na yi bile tu tin daa bá wan-o di ja.»

Kwɛrɛ kalɔ Zezi na pe Pɛergam tiinɛ kɔgɔ kum tin

¹² «Pɔpɔni tɔnɔ n pa We tintɔŋnɔ wɔlɔ na nii Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Pɛergam ni tin. Pɔpɔni ni:

Taanɔ dintɔ nuɓi wɔlɔ na jigi sɔ-lɔŋo kulɔ na tiini kɔ jigi ni yi kɔ yi niɛ yale tin te mɔ.

¹³ Amɔ ye abam na zɔbɔri mɛ tin. Sɔtaanɔ mɔ te je sɪm kɔntɔ. Nan di kɔntɔ di, abam ta wɔ yagi amɔ. Antipasɔ deen kwaanɔ o bri nɔɔna amɔ cɪga kam di o wɔ maama mɔ. Ba ma gu-o abam tee ni, sɔtaanɔ na zɔbɔri je silɔ ni tin. Nan di kɔntɔ na manɔ kɔ ki tin di, abam daa ta wɔ yagi amɔ.

¹⁴ Amɔ nan lagi a ta abam yɪra wɔŋo mɔ. Nɔɔna mɔ wɔ abam wɔni, ba na se zaasɪm dɪlɔ na yi Balam nyim tin. Faŋa faŋa tin wɔntɔ mɔ bri Pe Balaki yi o sɔgi Yisurayeli tiinɛ o pa ba tu tusim

wɔnɩ. Ba ma di jwɛnɛ wɔdiiru, yɩ ba daari ba cɔgi nɔɔna kaana. ¹⁵ Nikolayiti zaasum dɩm di nan yɩ kɔntɔ mu. Nɔɔna badaara mu wɔ á wɔnɩ ba di na tɔgi zaasum dɩm kɔntɔ. ¹⁶ Nan lɛni-na á wɔrɔ. Ku na dai kɔntɔ, amɔ wɔ ba abam te hɩla, yɩ áá hɩ sɔ-lɔŋɔ kɔlɔ na wɔ a ni nɩ tɩn a ma kɩ jara didaani ba.

¹⁷ Nɔɔnɔ maama nan kwaani o purɩ o zwa, sɩ o cɛgi We Joro kum na te kɔlɔ di Zezi nɔɔna bam tɩn. Wɔlɔ maama na wani balɔɔ tɩn, amɔ wɔ pa kɔntɔ tu We wɔdiu kɔlɔ yɩri na yɩ «Maani» yɩ kɔ sɛgi nabiinɛ yigɛ nɩ tɩn sɩ o di. Ku wɛli da, amɔ wɔ kwe kandweponɔ a pa kɔntɔ tu, yɩri-dɔuri na pɔpɔni kandwe dɩm kɔntɔ baŋa nɩ yɩ nɔɔn-nɔɔnɔ yɛri-di, kɔ na dai wɔlɔ na jonɩ-di tɩn yɩrani.»

Kwɛrɛ kalɔ Zezi na pɛ Tiyatiiri tiinɛ kɔgɔ kum tɩn

¹⁸ «Pɔpɔni tɔnɔ n pa We tintɔŋnɔ wɔlɔ na nii Zezi kɔgɔ kɔlɔ na wɔ Tiyatiiri nɩ tɩn. Pɔpɔni nɩ:

Taani dɩntɔ nunɩ We Bu wɔm te mu. Wɔntɔ yɩɛ mu nyɩ di min-vɔgɔ, yɩ o napra nyɩna nɩ can-na te.

¹⁹ Amɔ ye kɔlɔ maama abam na kɩ tɩn. Amɔ ye abam na jɩgi sono yɩ á kwɛri á jɩgi wɔ-dɩɔɔa di We te tɩn. Amɔ ye abam na tɔŋɩ á wɛli nɔɔna, di á na jɩgi pu-dɩa te tɩn di. A nan ta ye abam na tiini á tɔŋɩ te lele kɔntɔ kɔ dwɛni á ya na manɩ á tɔŋɩ tɩte pulim nɩ tɩn.

²⁰ Ku daari a lagɩ a ta abam yɩra wɔŋɔ mu. Abam yɛni á yagi cwɛŋɛ á pa kaani wɔlɔ yɩri na yɩ Zezabelɩ yɩ o pai o yɩ We nijɔŋnu tɩn mu ganɩ amɔ nɔɔna bam o pai ba tusɛ. O ma pa ba kɩ boorim, yɩ ba daari ba di jwɛnɛ wɔdiiru. ²¹ Amɔ nan pɛ wɔntɔ manɩ mu sɩ o lɛni o wɔ di o kikiɛ yam. O ma wɔ se sɩ o yagi o kikiɛ yam. ²² Nii-na, amɔ wɔ pa o tɔ yawɩ yɩ o daa bá wani o zanɩ wɛɛni. Balɔ

maama na kɩ boorim did-o tɩn wɔ yaari sɩ kɔ ce ba yɩra nɩ. Ba na wɔ lɛni ba wɔrɔ di ba kikiɛ yam ba na tɔgi did-o ba kɩ tɩn, amɔ wɔ cɔgi-ba. ²³ Áá pa tɔwɩ ja balɔ na se o zaasum dɩm tɩn, sɩ Zezi nɔɔna bam maama lwarɩ nɩ amɔ mu yɩ wɔlɔ na sɩni a ye nabiinɛ bicara di ba wɔbɔŋa tɩn. Amɔ wɔ kɩ abam didɔa didɔa sɩ kɔ manɩ di á kikiɛ na yɩ te tɩn.

²⁴ Ku daari, abam badonnɛ balɔ na wɔ Tiyatiiri nɩ yɩ á wɔ tɔgi kaani wɔm kɔntɔ zaasum dɩm, yɩ á ba lagɩ sɩ á lwarɩ sɔtaani zaasum dɩlɔ na sɛgi tɩn, amɔ daa ba jɩgi kɔlɔkɔlɔ sɩ a ta di abam nɩ á kɩ. ²⁵ Á nan taá jɩgi abam na manɩ á jɩgi te tɩn, sɩ kɔ vu kɔ yɩ manɩ kalɔ a na wɔ ba tɩn.

²⁶ Wɔlɔ maama na wani balɔɔ yɩ o tɔgi amɔ cwɛŋɛ kam yɩ o wɔ yagi-ka tɩn, amɔ wɔ pa kɔntɔ tu dam sɩ o taa te lugɔ baŋa dwi tiinɛ maama. ²⁷ Oó ta nii ba baŋa nɩ, yɩ o jɩgi luu nacɛgɛ o jɩŋa nɩ sɩ o maa cɔgi non-balwaarɔ, ninɛɛni nɔɔnɔ na magɩ kambɩ o ciɔgɩ te tɩn. ²⁸ Kɔntɔ mu yɩ dam dɩlɔ amɔ Ko na manɩ o kwe o kɩ a jɩŋa nɩ tɩn. Amɔ wɔ daari a pa-o tititɩ calɩɩa kalɔ na nyɩni tɩn.

²⁹ Nɔɔnɔ maama nan kwaani o purɩ o zwa, sɩ o cɛgi We Joro kum na te kɔlɔ di Zezi nɔɔna bam tɩn.»

3

Kwɛrɛ kalɔ Zezi na pɛ Sarɩdesɩ tiinɛ kɔgɔ kum tɩn

¹ «Pɔpɔni tɔnɔ n pa We tintɔŋnɔ wɔlɔ na nii Zezi kɔgɔ kɔlɔ na wɔ Sarɩdesɩ nɩ tɩn. Pɔpɔni nɩ:

Taani dɩntɔ nunɩ wɔlɔ na te We didɛera barpe bam yɩ o kwɛri o jɩgi calɩɩa sirpe sim o jɩŋa nɩ tɩn te mu.

Amɔ ye kɔlɔ maama abam na kɩ tɩn. Abam yɩri zanɩ kɔ pa nɔɔna bɔŋɩ nɩ á jɩgi ŋwɩa mu We tee nɩ, yɩ abam nan nyɩ di twa mu te We

yigə ní. ² A ne ní abam na n̄wí te t̄n daa ta wó yí Wé wúbùŋa. Kuntu n̄waani, kwaani-na á zaŋí sí á cí á t̄tí, sí á ta na j̄gí kulb finfin t̄n daa yí zaŋí kú ba kú c̄gí kú tí. ³ Nan guli-na ba na br̄i abam Wé cwəŋə dí á na ní kulb ka w̄n̄t̄ t̄n, sí á kwaani á taá t̄gí-ka. L̄ni-na á w̄r̄v̄ dí á k̄m-balwaar̄v̄ t̄m. Kú na dai k̄nt̄v̄, am̄ wó ba a dar̄i abam ní n̄w̄t̄v̄ te, yí á bá l̄war̄i maŋa kam am̄ na wó ba t̄n.

⁴ Kú daari abam badaara na wó Sarides̄i k̄ḡo kum w̄n̄t̄ t̄n kí lanyiran̄i. Ba cígí ba t̄tí dí wo-digiru. Am̄ wó pa ba zú gwar-pwəənu yí ba taa t̄gí dí am̄. Bant̄v̄ yí balb na maŋi dí k̄nt̄v̄ t̄n m̄. ⁵ W̄l̄v̄ maama na wani bal̄ō t̄n wó zú gwar-pwəənu t̄nt̄v̄ doŋ. Am̄ daa bá saari k̄nt̄v̄ tu yiri Wé-s̄oŋo n̄w̄ia t̄nō kum w̄n̄t̄. Am̄ nan wó ta jaja a Kó Wé dí D̄I males̄i s̄im yigə ní, ní w̄nt̄v̄ yí am̄ n̄ōn̄v̄ m̄.

⁶ N̄ōn̄v̄ maama nan kwaani o p̄r̄i o zwa, sí o c̄gí Wé Joro kum na te kulb dí Zezi n̄ōna bam t̄n.»

Kwərə kalv Zezi na pɛ Filadelfi tiinə kəgə kum tɪn

⁷ «P̄p̄r̄v̄ t̄nō n pa Wé t̄nt̄v̄ŋ̄v̄ w̄l̄v̄ na nii Zezi k̄ḡo kulb na wó Filadelfi ní t̄n. P̄p̄r̄v̄ ní:

Taan̄i d̄nt̄v̄ nun̄i w̄l̄v̄ na yí w̄-p̄oŋo tu dí cíga tu t̄n te m̄. W̄nt̄v̄ m̄ ze borbu w̄l̄v̄ Wé d̄ēen na goni ní sí D̄I pa P̄e Davidi naa t̄n. O na p̄r̄i, n̄ōn̄-n̄ōn̄v̄ bá wani o p̄i. O nan daa na p̄i dí, n̄ōn̄-n̄ōn̄v̄ bá wani o p̄r̄i.

⁸ Am̄ ye kulb maama abam na kí t̄n. Nii-na, am̄ p̄r̄i cwəŋə m̄ abam yigə ní, yí n̄ōn̄-n̄ōn̄v̄ bá wani-ka o cí. Am̄ ye ní abam dam ba daga, yí á taá kwaani á kí am̄ zaas̄im d̄im á bicara ní, yí á wó s̄əgí am̄ yiri d̄im. ⁹ Kú na yí balb na paí ba yí Zwifə yí ba yagí ba dai t̄n, ba wó s̄utaani cwəŋə

w̄n̄t̄ m̄v̄ yí ba f̄o vwan. Am̄ wó pa ba ba ba kuni doonə abam yigə ní, yí baá l̄war̄i ní am̄v̄ soe abam. ¹⁰ Abam na s̄e am̄v̄ ní d̄im dí pu-d̄ia á cam w̄n̄t̄ t̄n n̄waani, am̄ wó lí abam yaara yal̄v̄ na wó ba ya maŋi l̄ḡv̄ baŋa nabiinə maama t̄n w̄n̄t̄.

¹¹ Am̄v̄ ma b̄v̄nt̄ lele. Á nan f̄oŋi á taá j̄gí á na maŋi á j̄gí te t̄n, sí n̄ōn̄-n̄ōn̄v̄ yí wani o cí p̄ēr̄i d̄l̄v̄ á na lagí á j̄oŋi Wé tee ní t̄n.

¹² W̄l̄v̄ maama na wani bal̄ō t̄n, am̄ wó pa k̄nt̄v̄ tu j̄i n̄n̄ēn̄i digə wó ywe am̄v̄ Kó Wé s̄oŋo kum ní, yí o daa bá nun̄i da maŋa dí maŋa. Am̄ wó daari a p̄p̄r̄v̄ am̄v̄ Kó Wé yiri d̄im dí D̄I t̄v̄ kum yiri d̄im k̄nt̄v̄ tu yira ní. Wé t̄v̄ kum k̄nt̄v̄ m̄v̄ yí Zeruzalem-d̄oŋv̄ kulb na lagí kú nun̄i weyuu ní am̄v̄ Kó Wé te kú ba t̄n. Am̄v̄ ta wó p̄p̄r̄v̄ am̄v̄ yiri-d̄v̄v̄r̄i d̄im k̄nt̄v̄ tu yira ní.

¹³ N̄ōn̄v̄ maama nan kwaani o p̄r̄i o zwa, sí o c̄gí Wé Joro kum na te kulb dí Zezi n̄ōna bam t̄n.»

Kwərə kalv Zezi na pɛ Lawodise tiinə kəgə kum tɪn

¹⁴ «P̄p̄r̄v̄ t̄nō n pa Wé t̄nt̄v̄ŋ̄v̄ w̄l̄v̄ na nii Zezi k̄ḡo kulb na wó Lawodise ní t̄n. P̄p̄r̄v̄ ní:

Taan̄i d̄nt̄v̄ nun̄i w̄l̄v̄ yiri na yí «Amina» yí o t̄ōl̄i Wé kwərə kam dí cíga t̄n te m̄. Wé na kí kulb maama t̄n d̄ē w̄nt̄v̄ j̄ŋa m̄.

¹⁵ Am̄v̄ ye kulb maama abam na kí t̄n. Abam ba t̄gí am̄v̄ dí á wó maama, á nan bá yagí-ní dí. Á ya na t̄gí cwəŋə díd̄ba, kúv̄ ta lana kú gar̄i á na t̄gí sí maama t̄n.

¹⁶ Á nan na ba j̄gí w̄b̄b̄ŋ-d̄id̄w̄i dí am̄v̄ t̄n, a lagí a v̄n̄ abam, n̄n̄ēn̄i n̄ōn̄v̄ na tw̄i na-bulu o ní ní o yagí te t̄n m̄. ¹⁷ Abam ȳni á te ní, á yí nadunə m̄v̄ kulb kulb wó muri abam. Á nan wó l̄war̄i ní á yí z̄ura m̄v̄ n̄w̄aŋa yiran̄i. Á nyí dí loorə m̄v̄, yí yinigə j̄gí abam, yí á kwəri á yí lílwə. Á maa

ta yi kalambwælu di. ¹⁸ Kuntv ñwaani, ba-na amv te si á yægi sæbu-siŋa kalv ba na wogt mini ni yi ka nyiuni tin. Kuntv mu wó pa á stuni á taá yi nadunə ciga ciga We yigə ni. Ba-na á yægi gwar-pwænu di amv tee ni á zv si ti kwæli á cavura yam, di yiə tiu kulv á na wó di á yiə ni si ya taa nai tin. ¹⁹ Amv na soe balv tin, a yəni a kaani-ba mu, yi a daari a vani ba zwa. Nan læni-na á wuvv á yagi kəm-balwaaru tum, si á daari á taá togti We cwəŋə lanyiran. ²⁰ Nii-na, amv zigi digə ni ni mu a kukoga. Wvlv maama nan na ni amv kwərə yi o ba o puri cwəŋə o pa-ni tin, amv wó zv kuntv tu te, yi dí jəni daani dí di wvdiu. ²¹ Wvlv maama na wani balorv tin, amv wó pa kuntv tu cwəŋə si o togti o jəni amv paari jəŋə kam je ni, nuxeni amv di na wani balorv yi a togti a jəni a Ko We paari jəŋə kam je ni te tin.

²² Ncoovv maama nan kwaani o puri o zwa, si o cəgi We Joro kum na te kulv di Zezi ncoona bam tin.»

4

Zan yi na ne wænu tiv We-səŋə ni tin

¹ Kuntv kwaga ni amv daa na ne kulv a wæli da tin mu yi a ne digə ni mu na puri We-səŋə ni. A daa ma ni kwərə kalv ya na manj ka ŋooni di amv tin, yi ka nyi di ba na tiini ba wui nabonv te tin. Kwərə kam ma ta ka wɪ: «Diini n ba yoba seeni, si a bri nmv wænu tiv na lagɪ ti ba ti kɪ tin.»

² Kwərə kam na tagɪ kuntv tin, We Joro kum ma da kv ba amv te di dam. Amv ma na paari jangonv na zigi We-səŋə ni, yi a na wvlv na je kv banja ni tin. ³ Wvlv na je da tin maa tiini o nyiuna, ni kandwa-ŋuna yalv na nyiuni pulv pulv yi ya yiri yi Zasɪɪ tin, di yalv na stuni cwən yi ya yiri yi Sardvan tin. Manlaa-tanja maa

kaagi paari jangonv kum, yi ka nyiuna nuxeni kandwa-ŋuna yalv na nyiuni yi ya yiri yi Emerodɪ tin. ⁴ Jangwaanv fiinle-tuna laan maa zigi ti gilimi paari jangonv kum kuntv. Nakwa fiinle-bana maa je ti banja ni ba na zv gwar-pwænu, yi ba daari ba pu sæbu-siŋa yipwi. ⁵ Pooni di soɔ ma nuŋi paari jangonv kum na wv me tin, ni dɔa na pɪpɪla ka бага ka wuuri te tin. Min-vuvv tirpe maa wv paari jangonv kum yigə ni ti di bilim bilim. Tuntu mu bri We didɛera barpe bam na yi te tin. ⁶ Kv maa nyi di nɪnɪv mu tigi paari jangonv kum yigə ni, yi kv nyiuna ni niu na yi te tin.

Wænu tuna ti na ŋwi maa zigi ti gilimi paari jangonv kum. Ti yigə di ti kwaga maama maa yi yiə yiran.

⁷ Dayigə wonv kum ma nyi ni nyonv te.

Kulv na kɪ tile tin maa nyi di nabala.

Kulv na kɪ titv tin yigə maa nyi di nabiinu yigə te.

Kulv na kɪ tɪna tin maa nyi di kalon-zonv na jaani te tin.

⁸ Wænu tum kuntv maama jigɪ vwana yardv yardv mu. Ti yira yam maama maa yi yiə yiran, ti yigə di ti kwaga maama. Wɪa di titv maama ti ba dɔa, yi ti zuli We ti wɪ:

«Dam-forv Tu Banja-We mu yi wv-ponv tu,

wv-ponv tu, wv-ponv tu.

O manj o wura pulim ni mu, yi o ta wura zɪm

si kv taa ve manja kalv na ba ti tin.»

⁹ Wænu tɪna tiv na ŋwi tin yəni ti zuli wvlv na je paari jangonv kum banja ni tin, yi ti tee-o, yi ti kwəri ti kɪ-o le. Wvntv mu yi wvlv na jigɪ ŋwɪa si kv taa ve manja kalv na ba ti tin. ¹⁰ Wænu tum na yəni ti kɪ kuntv, nakwa fiinle-bana bam di yəni ba kuni doonə wvlv wum o na je paari

jangonjo kum bana ni tun yigə ni ba zul-o. Wontu mu jigi njwa si ku taa ve mana kalu na ba ti tun. Ba ma daari ba puri ba sabu-sija yipwi sum ba tiŋi o paari jangonjo kum yigə ni ba ma zul-o, yi ba te ba wi:

11 «Dɔbam Yuutu Baŋa-We, nmu sɔni n maŋi di zulə di tiə di dam.

Beŋwaani nmu mu ki wəənu maama,

yi ku yi nmu wɔbuŋa mu laga yi n ki-ti,

yi n pa ti wɔra.»

5

Zezi Krisi na yi We Pəlbɔ wɔm tin mu wani tonɔ kum o puri

1 Amu laan ma na tonɔ ku na pri ku wɔ wɔlu wɔm na je paari jangonjo kum bana ni tun jazim ni. Tonɔ kum yigə di ku kwaga maama pupuni mu. Ba ma məəni ku ni dim di maaru kuni burpe. 2 A ma daari a na We maleka kalu na dana tin, yi ka tɔɔli di kwər-dia ka wi: «Wɔɔ mu yi si o wani o dwanɔ maaru tɔlu na məəni tonɔ kum ni dim ni tun, si o daari o puri-ku?»

3 Nɔɔn-nɔɔnu təri We-sɔnjo ni naa tɔga bana ni naa curu ni, o na wɔ wani o puri tonɔ kum si o daari o karimɔ-ku. 4 A wɔ ma tiini ku cɔgi di ba na wɔ ne nɔɔnu wɔlu na yi si o puri tonɔ kum si o daari o karimɔ-ku tin. 5 Nakwa fiinle-bana bam wɔ didwa ma ta di amu o wi: «Yi pa n wɔ cɔgi. Nii, Zuda dwi tu wɔlu ba na bæi ni Zuda nyonjo yi o yi Pɛ Davidi naa tin mu wani o dɔna maama, yi wɔntu yi si o puri tonɔ kum ni maaru tirpe tim.»

6 Amu daa ma na Pəlbɔ, o na zigɔ paari jangonjo kum di wəənu tɔna tɔlu na njwi tin di nakwa bam titari ni. O maa nyi ni ba ya gu-o mu te. O jigi nya yarpe mu didaani yiə yarpe. O yiə yarpe yam mu bri We dideera barpe

bam, yi bantɔ mu We tɔni luɔu bana je sum maama ni.

7 Pəlbɔ wɔm laan ma vu wɔlu na je paari jangonjo kum bana ni tun te, o jonji tonɔ kum na wɔ o jazim ni tun. 8 O na jonji-ku kuntu tin, wəənu tɔna tɔlu na njwi tin didaani nakwa fiinle-bana bam ma kuni doonə o yigə ni. Ba maama didwa didwa maa jigi kɔnɔ, yi ba ze sabu-sija zwɔ si ni na su di wəənu tɔlu ba na zwe yi ti lwəm ywənə tin. Lwəm dim kuntu mu bri We nɔɔna bam na wari-DI te tin.

9 Ba ma daari ba leeni ləŋ-dɔŋa ba zuli Pəlbɔ wɔm ba wi:

«Nmu yi si n jonji tonɔ kum, si n daari n dwanɔ ku maaru tim. Beŋwaani ba ya gu nmu,

yi nmu jana kam na nuni tin njwaani mu n me n njwi nabiinə lwarim jɔni,

yi n jonji-ba n ki We jɔna ni.

Balu nmu na jonji tin nuni nabiinə dwi maama wɔni, di taana dwi maama wɔni, di tɔni dwi maama wɔni, di je təri təri mu,

10 yi nmu pa ba tɔgi ba di paari, yi ba zigɔ di Yuutu We yigə ni ba zuli-DI.

Ba ma wɔ ta te nabiinə luɔu bana ni.»

11 Amu daa ma nii a na We malesɔ kɔgɔ zanzan, yi a ni si kwəri. Si daga lanyiranɔ, si yi kuni mɔrru zanzan mɔrru yirrr mu. Si maa zigɔ si gilimi paari jangonjo kum, didaani wəənu tɔna tɔlu na njwi tin di nakwa bam.

12 Si laan ma leeni bana bana si wi:

«Pəlbɔ wɔm ba na gu tin sɔni o maŋi si o jonji paari di dam di nadunni di swan di baari,

ku wəli di zulə di tiə.»

13 Amu daa ma ni wəənu tɔlu maama na wɔ We-sɔnjo ni di tɔlu maama na wɔ luɔu bana ni di curu ni tun, ku wəli di tɔlu maama na wɔ na-fara wɔni tin di. Wəənu

tlɔ maama Wɛ na kɪ tɪn ma leeni
tɪ wɪ:

«Wɔɔɔ na je paari jangɔɔɔ kɔm
baɲa nɪ tɪn dɪ Pɛɔɔɔ wɔm
maɲɪ dɪ paari dɪ tɪə dɪ zulə
dɪ dam,

sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba tɪ
tɪn.»

¹⁴ Wəənu tɪna tɪɔ na ŋwɪ tɪn ma
wɪ: «Amina, kɔ yɪ kuntu mu.» Kɔ
daari nakwa bam ma kuni doonə
ba zuli Wɛ.

6

*Pɛɔɔɔ wɔm na puli sɪ o puri
tonɔ kɔm te tɪn*

¹ Amu daa ma nii a na Pɛɔɔɔ
wɔm laan na puli sɪ o puri tonɔ
kɔm tɪn. O ma dwanɪ dayigə maa
kɔɔ na məəni tonɔ kɔm ni dɪm
tɪn. Amu ma ni wəənu tɪna tɪɔ na
ŋwɪ tɪn dɪdɔa kwərə na dwana nɪ
dɔa na mumunə te tɪn, yɪ kwərə
kam ta ka wɪ: «Ba yo.»

² Amu ma nii a na sisəŋ-pwəŋə.
Wɔɔɔ na dɔgɪ ka baɲa nɪ tɪn maa
ze taɲa. Ba ma pu paari yipugə o
yuu nɪ. O ma nunjɪ dɪ dam, sɪ o vu
o magɪ jara o wanɪ.

³ Pɛɔɔɔ wɔm daa ma dwanɪ maa
kɔɔ na kɪ tɪtɔ tɪn. A ma ni wəənu
tɪna tɪɔ na ŋwɪ tɪn tɪtɔ tu wɔm na
tagɪ o wɪ: «Ba yo.»

⁴ Amu daa ma na sisəŋə kadon
ka na nunjɪ, yɪ ka yɪ nasɪɲa muri
muri. Wɔɔɔ na dɔgɪ ka baɲa nɪ tɪn
ma jonjɪ dam sɪ o ba o lɪ ywəəni
lɔgɔ baɲa nɪ, sɪ nɔɔna bam taa
magɪ jara ba gɔ daanɪ. Ba ma kwe
sɔ-lɔɲɔ ba kɪ o jɲa nɪ.

⁵ Pɛɔɔɔ wɔm daa ma dwanɪ maa
kɔɔ na kɪ tɪtɔ tɪn. A ma ni wəənu
tɪna tɪɔ na ŋwɪ tɪn tɪtɔ tu wɔm
na tagɪ o wɪ: «Ba yo.» A ma nii a
na sisəŋ-zwəŋə. Wɔɔɔ na dɔgɪ ka
baɲa nɪ tɪn maa ze luu kɔɔ ba na
maa maɲɪ duuni ba nii tɪn. ⁶ Amu
ma ni dwanɪm wəənu tɪna tɪɔ na
ŋwɪ tɪn tɪtari nɪ nɪ kwərə te ka wɪ:
«Nɪ ma n dɛ wɔnɪ ŋwɔɔ maama
mu n yəgɪ mɪna zɔŋ-biə yɪ
dɪdɔa yɪranɪ má,

yɪ n ta wɔ daari n kwe n dɛ wɔnɪ
ŋwɔɔ maama dɪ mu n ma
n yəgɪ kamaana zɔŋ-bi sɪtɔ
má má.

Kɔ daari kɔ na yɪ nugə dɪ sana,
yɪ danjɪ tɪntɔ səbu.»

⁷ Pɛɔɔɔ wɔm daa ma dwanɪ maa
kɔɔ na kɪ tɪna tɪn. A ma ni wəənu
tɪɔ na ŋwɪ tɪn tɪna tu wɔm na tagɪ
kɔ wɪ: «Ba yo.»

⁸ A ma nii a na sisəŋ-fufunu.
Wɔɔɔ na dɔgɪ ka baɲa nɪ tɪn yɪrɪ
mu yɪ Tɔɔnɪ. Curu tɪtɪ maa tɔgɪ
o kwaga. Ba ma jonjɪ dam sɪ
ba vu lɔgɔ baɲa ba gɔ nɔɔna
bana maama wɔnɪ nɔɔnɔ dɪdɔa.
Ba jɪgɪ dam sɪ ba pa nɔɔna kɪ
jara ba gɔ daanɪ, yɪ baá pa kana
dɪ gɔ badaara, sɪ yawɪrɔ dɪ gɔ
badaara, yɪ ba daari ba pa jwaanɔ
dɪ gɔ nɔɔna badonnə.

⁹ Pɛɔɔɔ wɔm laan daa ma dwanɪ
maa kɔɔ na kɪ tɪnu tɪn.

Amu ma na Wɛ kaanɪm bimbim
dɪm, yɪ a na balɔ ba dɛɛn na gɔ
Wɛ cwəŋə kam tɔgɪm ŋwaanɪ tɪn
jwəəru na wɔ dɪ tɔŋə nɪ. Ba dɛɛn
gɔ bantɔ ba na kwaanɪ ba brɪ Wɛ
cɪga kam tɪn ŋwaanɪ mu. ¹⁰ Ba ma
ŋɔɔnɪ baɲa baɲa ba wɪ:

«Dam-fɔɔ Tu Baɲa-Wɛ,
nmɔ yɪ wɔ-pɔŋɔ tu mu dɪ cɪga tu.
Nmɔ lagɪ sɪ kɔ yɪ maɲa kɔɔ mu,
sɪ n dɪ balɔ na wɔ lɔgɔ baɲa nɪ tɪn
taanɪ,

sɪ n daari n pa balɔ na gɔ dɪbam
tɪn na cam.»

¹¹ Ba laan ma kwe gwar-pwəŋ-
dɪdwaaru ba pa ba maama. Ba
ma ta-ba ba wɪ: «Á taá wɔ yo á
sɪə, sɪ á kɔgɔ kɔm laan ba kɔ puli
kɔ tɪ. Bɛŋwaanɪ á donnə ta daari
lɔgɔ baɲa nɪ, balɔ na maɲɪ sɪ ba
wəli á kɔgɔ kɔm wɔnɪ tɪn. Bantɔ
yɪ balɔ dɪ na tɔŋɪ ba pa Wɛ tɪn
mu, yɪ nɔɔna wɔ gɔ-ba nɪ ba na
gɔ abam te tɪn.»

¹² A ma na Pɛɔɔɔ wɔm daa na
dwanɪ maa kɔɔ na kɪ tɪrɔ tɪn.
Tɪga kam laan maa tiini ka sisɪɲɪ.
Wɪa kam ma jɪ nazono tim tim nɪ
gwar-zono te.

Cana kam ma tiini ka ji nasuḡu cwen cwen ni jana te.

13 Caltcwi sum ma siiri si tui tga ni,

ni vu-diu na sugi kapura ku pa ya siiri te tun.

14 Weyuu kum ma pri ku ke, ni ba na pri sara te tun.

Ku daari lugu bana pweeru maama di tga kalu maama na wo nuntu titari ni tun ma foori ti tigə je ni.

15 Fubuni laan ma zu nɔɔna maama lugu bana ni, ku na yi pwa di didɛera di pamaḡna yigə tiinə di nadunə di nɔn-kamunə, ku wəli di gambe di balu na te ba titi tun maama. Ba maama laan ma duri ba vu ba səgi ba titi pweeru wuni di kandwa-gugwæru wuni.

16 Ba laan ma loori kandwa yam di pweeru tum ba na səgi ti wuni tun, si ti tu ba bana ni ti kwəli-ba. Ba maa wi: «Kwəli-na dɔbam, si wulu wum na je paari yituru kum bana ni tun daa yi na dɔbam, si Pəlbu wum ban-zɔḡo kum yi zanɔ ku yi dɔbam. 17 Benwaani de dum yie si ba banɔ zanɔ nabiinə bana ni, yi nɔɔn-nɔɔnu daa bá wani o lu.»

7

We nɔɔna na jigɔ DI nyinyugu te tin

1 Kuntu na ke tun, a ma na We malesi sina na zigɔ tga bana sapala yana yam ni. Malesi sum maa jigɔ lugu bana viu kum maama, si ku yi taa fuli ku pai je di je tga bana ni naa nuntu wuni, di tweeru di lugu bana ni.

2 A daa ma na We maleka kadoḡ na nunɔ wa-puli je ni ka maa bina. Ka ma jigɔ Nwia-Tu Bana-We nyinyugu, si ka pa balu na yi DI nɔɔna tun. Ka ma tooli di kwər-dia ka ta di We malesi sina sum, We na pɛ-si dam si si wani si cogɔ tga bana di nuntu kum tun, ka wi:

3 «Zigɔ-na. A ta yi cogɔ tga bana naa nuntu kum naa tweeru tum di. A cogɔ si di ba di ki balu na togɔ

di Tu We tun nyinyugu kum ba trə ni, si di daari.»

4 Amu laan ma ni balu na jigɔ We nyinyugu kum tun ni na ma te. Ku yi nɔɔna murrɔ bi di finnatna (144.000) mu jigɔ DI nyinyugu kum Yisrayeli tiinə dwi fugə-bile kum maama wuni. 5 Nɔɔna bam kuntu maa yi:

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Zuda dwi dum wuni,

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Ruban dwi dum wuni,

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Gadɔ dwi dum wuni,

6 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Aseeri dwi dum wuni,

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Nɛfitali dwi dum wuni,

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Manasi dwi dum wuni,

7 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Simeyon dwi dum wuni,

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Leevi dwi dum wuni,

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Yisakaari dwi dum wuni,

8 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Zabulon dwi dum wuni,

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Zuzefu dwi dum wuni,

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Benzamen dwi dum wuni.

Zan na nɛ kɔ-fɔɔɔ We-sɔḡo ni te tin

9 Kuntu na ke tun, a ma daa na nɔn-kɔḡo, ku na tiini ku daga yi nɔɔn-nɔɔnu bá wani nɔɔna bam o ga o ti.

Nɔɔna bam kuntu nunɔ tui dwi təri təri maama wuni, di nabiinə dwi maama wuni, di je təri təri, di taana dwi maama wuni mu.

Ba maa zigɔ paari jangɔḡo kum di Pəlbu wum yigə ni. Ba zu gwar-pwən-didwaaru mu, yi ba daari ba ze kuru-vɔɔru ba jia ni.

10 Ba laan maa ḡɔɔni bana bana di kwər-dia ba wi:

«Dɔbam Tu We mu je paari jangɔḡo kum bana ni.

Dɪntɔ dɪ Pɛlbu wɔm mɔ vrɪ nɔɔna sɔtaani juɔa nɪ ba yagi.»

11 Wɛ malesɪ sɪm maama maa zɪgɪ sɪ gilimi paari jangɔɔɔ kɔm dɪ nakwa bam, dɪdaani wəənu tɪna tɪlɔ na ŋwɪ tɪn. Sɪ maama laan ma kuni doonə sɪ cɔɔli sɪ yuni tɪga nɪ sɪ yɔɔri paari jangɔɔɔ kɔm sɪ zuli Wɛ sɪ wɪ:

12 «Kɔ yɪ cɪga mɔ. Dɪbam Tu Wɛ maɔi dɪ tɪə dɪ zulə dɪ swan dɪ le kəm, kɔ wəli dɪ paari dɪ dam dɪ baari, sɪ kɔ taa ve maɔa kalɔ na ba ti tɪn. Amina.»

13 Kɔntɔ na kɛ tɪn, nakwa bam dɪdɔa ma bwe amɔ o wɪ: «Nɔɔna balɔ na zɔ gwar-pwən-dɪdwaaru tɪm tɪn yɪ bra mɔ? Ba nunɪ yən mɔ?»

14 A ma lər-o a wɪ: «Amɔ tu, ta n brɪ-nɪ, sɪ nmɔ mɔ ye-ba.»

O laan ma ta o brɪ amɔ o wɪ: «Nɔɔna bantɔ mɔ yɪ balɔ na nunɪ can-kamunə wɔnɪ lɔgɔ baɔa nɪ tɪn. Ba zari ba gwaaru tɪm dɪ Pɛlbu wɔm jana kam mɔ yɪ tɪ pɪuri cari cari. 15 Kɔntɔ nan mɔ pɛ bantɔ ba ba zɪgɪ Wɛ paari jangɔɔɔ kɔm yigə nɪ, yɪ ba tɔɔɔ ba pa-Dɪ wɪa dɪ tɪtɪ maama Dɪ sɔɔɔ kɔm nɪ. Wɔlɔ wɔm o na je paari jangɔɔɔ kɔm baɔa nɪ tɪn wɔ pa ba jəni o woro nɪ.

16 Kana daa bá fɔgɪ ka ja bantɔ.

Na-nyom dɪ nan bá ja-ba.

Wɪa nan daa bá ja-ba,

naa funyɔgɔ.

17 Bɛɔɔwaaɔ Pɛlbu wɔm o na wɔ paari jangɔɔɔ kɔm je sɪm tɪtari nɪ tɪn wɔ ta nii ba baɔa nɪ nɪ nayɪrɔ te.

O nan wɔ tɔgɪ ba yigə o ja-ba o wɪ o pa ba nyɔ na buli-yi dɪlɔ nā paɪ ŋwɪa tɪn wɔnɪ,

yɪ Wɛ wɔ guguni ba yi-na maama.»

8

Pɛlbu wɔm na dwanɪ maa kɔlɔ o ma kweeli tɪn

1 Pɛlbu wɔm laan ma dwanɪ maa kɔlɔ na kɪ tirpɛ tɪn. Kɔ ma

kɪ yiritititi Wɛ-sɔɔɔ nɪ mɪmaɔa finfin nɪnɛnɪ luu cicoro te.

2 A laan ma na malesɪ sirpɛ sɪm sɪ na zɪgɪ Wɛ yigə nɪ tɪn. Ba ma kwe nabwaanɔ tirpɛ ba pa sɪ maama. 3 Maleka kadorɔ laan ma ba ka zɪgɪ Wɛ kaanɪm bimbim dɪm tee nɪ, yɪ ka ze sɔbu-sɔɔa zɔɔ-tanlaɔa. Ba ma kwe wəənu zanzan tɪlɔ lwəm na ywənə tɪn ba kɪ maleka kam zɔɔa kam wɔnɪ, sɪ ka wəli dɪ Wɛ nɔɔna bam maama loro kɔm. Ba pɛ-ka kɔntɔ, sɪ ka kwe ka ja vu sɔbu-sɔɔa bimbim dɪm dɪ na zɪgɪ paari jangɔɔɔ kɔm yigə nɪ tɪn mɔ ka zwe ka pa Wɛ.

4 Ka na kwe ka zwe kɔntɔ tɪn, wəənu tɪm nyɔa kam maa tɔgɪ dɪ Wɛ nɔɔna bam loro kɔm ka nunɪ maleka kam ja nɪ ka yɔɔri ka diini Wɛ te. 5 Maleka kam ma daari ka pɛ mini bimbim dɪm baɔa nɪ ka su zɔɔa kam ni. Ka laan ma kwe ka dɔli ka lo lɔgɔ baɔa nɪ. Ka na logi kɔntɔ tɪn, dɔa ma pɪpɪli yɪ ka baga ka wuurə. Sɔɔ ma tiini kɔ gaali, yɪ tɪga kam dɪ sisini.

Malesɪ sɪm na wugi sɪ nabwaanɔ tɪm te tɪn

6 Malesɪ sirpɛ sɪm maama laan ma ti sɪ yigə, sɪ sɪ wu sɪ nabwaanɔ tɪm. 7 Maleka kalɔ na yɪ dayigə tu tɪn ma wu ka nabɔnɔ kɔm. Ka na wugi-kɔ tɪn, dɔ-kambana dɪ mini dɪ jana na gwaanɪ daani tɪn ma cuuri lɔgɔ baɔa nɪ. Lɔgɔ baɔa pɔɔrɪm kuni bɪtɔ wɔnɪ kuri bɪdwi ma dɪ mini. Tweeru tɪm dɪ pɔɔrɪm kuni bɪtɔ wɔnɪ kuri bɪdwi dɪ ma di mini, dɪ ga-lɛrɔ maama.

8 Maleka kalɔ na saɔi tɪn dɪ ma wu ka nabɔnɔ kɔm. Ka na wugi kɔntɔ tɪn, ba ma kwe wɔɔɔ, kɔ na nyɪ dɪ pu-kamunu yɪ kɔ jɔgɪ mini, ba dɔli ba dɪ lɔgɔ baɔa na-fara bam wɔnɪ. Na-fara bam pɔɔrɪm kuni bɪtɔ wɔnɪ kuri bɪdwi ma ji jana. 9 Wəənu tɪlɔ maama na ŋwɪ na wɔnɪ tɪn pɔɔrɪm kuni bɪtɔ wɔnɪ kuri bɪdwi ma ti, yɪ

ba nabwəəru tum di pəorim kuni bitə wəni kuri didəba ma cəgi.

¹⁰ Maleka kalb na ki sitə tin ma wu o nabəno kum. Calicə-kamunu ka na jigə mini ni məcəli mini te tin laan ma nunji weyuu ni ka tə lugə baŋa butəli sim pəorim kuni bitə kuri bidwə wəni, di buli sim di wəni. ¹¹ Calicə kam kəntə yiri mə Calicə-cia. Bwi sim kəntə na bam ma ji na-cəera. Nəcəna zanzan maa nyə-ba yi ba tva.

¹² Malesi sina tu wəm di laan ma wu o nabəno kum. Wia kam pəorim kuni bitə wəni kuri bidwə ma cəgi. Cana kam pəorim kuni bitə wəni kuri bidwə di ma cəgi, kə wəli di calicəwə sim di kəntə. Kəntə ma pa ti maama pəorim kuni bitə kum kuri bidwə yi lim. Kəntə ŋwaanə pooni ma daa təri de wəni pəorim kuni bitə kuri bidwə wəni, wia di titi maama.

¹³ Amə laan ma nii a na kaləŋ-zəŋə na tiini kə jaani baŋa baŋa. A ma ni kə na tagi baŋa baŋa kə wə: «Ləerə! Ləerə! Ləerə lagə ti ba balə na zəuri lugə baŋa ni tin baŋa. Malesi sitə silə na daari tin na wugi si nabwaanə tum si pa ti kwəri zanj, ləerə tum kəntə wə ba nabiinə baŋa.»

9

¹ Maleka kalb na yi banu tu tin laan ma wu ka nabəno kum. Amə ma na calicə na kwəri weyuu ni ka ba ka tə lugə baŋa ni. Ba ma kwe borbu ba pa-ka, si ka ma puri goŋ-canluŋu kum ni dım. ² Ka na puri goŋə kum ni dım tin, nyəba maa yəorə ka pi ka nunji goŋə kum wəni, ni mini na daga yi di jigə nyəba te tin. Nyəba kam ma nunji ka li wia kam di weyuu kum maama. ³ Kayira laan ma nunji nyəba kam wəni ka jagə tıga baŋa je maama. Ka ma jonjə dam si ka na dūni-m, si kə taa wəe ni nəŋə na wəe te tin. ⁴ Ba ma kaani kayira kam si ka yi cəgi lugə baŋa gaarə di

tweeru naa yəorə dwi maama, si ka daari ka yaari nəcəna balə na ba jigə Wə nyinyəgə kum ba trə ni tin yiran. ⁵ Ba nan wə pə-ka cəwəŋə si ka gə nəcəna bam kəntə. Kə yi si ka pa nəcəna bam yira mə taa wiirə, si kə vu kə yi cani sını. Ba yira yam wə ta wiirə ni nəŋə dūnum na wiiri te tin mə. ⁶ Mana kam kəntə ni nəcəna bam wə ta lagə si ba ti, yi tūni bə ja-ba. Baə ta beeri tūni, yi tūni ba lagə-ba.

⁷ Kayira kam maa nyi di ba na vəgi sise si si vu jara je te tin. Ka yuni nyi di ka pugə səbu-sıŋa yipwi mə te. Ka yibiyə maa yi nınənə nabiinə yibiyə na yi te tin. ⁸ Ka yuuywe maa nyi di kaana yuuywe te, yi ka yələ nyi di nywəənu yələ te. ⁹ Kayira kam nyəcəna maa nyi di lu-pulwarə mə kwəli-ya te. Ka vwana yam wuurim dım maa ki səo zanzan, nınənə sisəŋ-kəgə mə vai trəkooru si duri si maa ve jara je te. ¹⁰ Ka maa jigə nabilə ni nwaanə nabilə te. Ka mai nabilə yam kəntə mə ka dūni nəcəna ni nəŋə na dūni te tin. Ka nabilə yam mə pai ka jigə dam si ka wanə ka yaari nəcəna, si ba yira taa wiirə taan, si kə vu kə yi cani sını. ¹¹ Kayira kam maa jigə pə o na nii ka baŋa ni. Wəntə mə yi maleka kalb na nii goŋ-canluŋu kum baŋa ni tin. Ka yiri di Zwifə tiinə taani mə yi Abadən. Ka yiri dım di Greki tiinə taani maa yi Apolijon. Yiri dım kəntə kuri mə yi Cəgıno.

¹² Mə dayigə ləerə tum. Kə nan ta daari ləerə kuni bile mə.

¹³ Maleka kalb na ki sirdə tin laan ma wu ka nabəno kum. Amə ma ni kwərə na nunji səbu-sıŋa bimbim dım na zigə Wə yigə ni tin nyi yaana yam wəni. ¹⁴ Kwərə kam ma ta di malesi sirdə tu wəli na ze nabəno kum tin ka wə: «Ve, n bəwəli malesi sina sim ba na ləgə ba zigə Efrati bu-kamunu kum ni ni tin n yagı.»

10

15 Maleka kam laan ma vu ka bwɛli malesi sina sɔm ka yagi. Sɔntu ya maɲi si ti si yigɛ mu si ma cɛgi maɲa kam kuntu nɔɔ, si ka ba ka yi. Si laan ma zaɲi si si vu si gu nabiinɛ pɔɔrim kuni bitɔ wɔni kuri bidwi. 16 Amu ma lwarɔ malesi sina sɔm jara tiinɛ bam kɔgɔ kɔm ni na maɪ te tɪn. Ku yi miliyɔɔru biɛ-yale mu (200.000.000), yi ba maama dɔgi sise. 17 A ma na sise sɔm di si diinɛ bam na yi te tɪn. Sise diinɛ bam maama jigi lu-pulwaru tɪlɔ ba na maa kwɛli ba nyɔɔna ba ki jara tɪn mu. Luguru tɪm kuntu maa tiini ti sɔni ni mini na yi te tɪn. Tɪdaara maa yi nazom-pupweeru. Tɪdonnɛ di maa yi nasɔnnu ni sun-muni te. Sise sɔm yuni tɪm maa nyi ni nywɛɛnu yuni te. Mini di nyɔa maa nuɲi si niɛ ni. Ciribi dɪlɔ lwɛm na dana tɪn di maa nuɲɛ. 18 Wɛɛnu tɪm kuntu tɪtɔ ma tɔ lɔgu baɲa nabiinɛ wɔni, yi ti gu ba pɔɔrim kuni bitɔ wɔni kuri bidwi. Ku nan yi mini dɪm di nyɔa kam di ciribi dɪm na nuɲi sise sɔm niɛ ni tɪn mu gu-ba. 19 Sise sɔm niɛ yam mu paɪ si jigi dam, di si nabilɛ yam di. Si nabilɛ yam nyi di bisankwi mu te, yi ya jigi yuni ya maa yaari nɔɔna.

20 Nabiinɛ balɔ na daari yi wɛɛnu tɪm kuntu dam wɔ gu-ba tɪn nan wɔ sɛ si ba lɛni ba wɔru ba yagi wo-balwaarɔ tɪlɔ ba wɔbɔɲa na lagi tɪn. Ba ta yɔɔri ba zuli sɔtaana mu, yi ba kwɛri ba zuli wɛɛnu tɪlɔ ba tɪti na ki di ba jia tɪn, ku na yi jwɛnɛ yalɔ ba na mɛ sɛbu-sɪɲa naa sɛbu-pwɛnɛ naa can-na naa kandwa naa de ba ma ki tɪn. Jwɛnɛ yam kuntu nan ba nai, yi ya kwɛri ya ba ni, yi ya warɔ ya vu di. 21 Nɔɔna bam kuntu ma wɔ sɛ si ba lɛni ba wɔ di ba nɔn-gura kam di ba liri kikiɛ yam. Ba ta ma wɔ yagi ba boorim kɛm dɪm di ba ɲwiɪni dɪm.

Zan na ne maleka kam na ze tɔn-balaɲa te tɪn

1 Amu daa ma nii a na We maleka kalɔ na dana tɪn. Ka ma nuɲi We-sɔɲɔ ni ka maa tuɛ. Ka mɛ kunkwɛɛnu mu ka ma kukwɛri ka tɪti, yi manlaa-taɲa kɪkarɔ ka yuu ni. Ka yibiyɛ nyi di wɪa mu, yi ka ne sɔm nyi di min-vɔgu na yi te tɪn. 2 Maleka kam maa ze tɔn-balaɲa kalɔ na puri tɪn ka jɪɲa ni. Ka ma cwi ka jazɪm naga na-fara bam baɲa ni. Ka daari ka cwi ka jagwiɛ naga kam tɪga baɲa ni. 3 Ka laan ma daari ka baɲi baɲa baɲa, yi ka kwɛrɛ kam ki sɔɔ ni nyɔɲɔ na suuri te tɪn. Maleka kam na baɲi kuntu tɪn, dɔa di ma baɲi kuni birpe. 4 Dɔa kam na baɲi kuntu tɪn, amu maa lagi si a pɔpɔni ka na tagi kulɔ tɪn a tɪɲi. Amu laan ma ni kwɛrɛ na ɲɔɔni We-sɔɲɔ ni ka wi: «Ta n cɪm, yi zaɲi n pɔpɔni dɔa kam na baɲi ka ta kulɔ tɪn.»

5 Maleka kalɔ amu ya na maɲi a na ka na kwe ka naga ka nɔ na-fara bam baɲa ni yi ka nɔ kadoɲ tɪga baɲa ni tɪn laan ma zɛɲi ka jazɪm jɪɲa wɛɛni, 6-7 yi ka du di We yɪri ka wi: «Ku daa bɔ daani si We wɔbɔɲa yalɔ ya na sɛgi yi DI maɲi DI ta di DI niɲɔɲnɛ bam tɪn laan ki, maɲa kalɔ maleka sɪrpe tu wɔm na wɔ wu ka nabɔnɔ kɔm tɪn.

Baɲa-We nan mu jigi ɲwɪa si ku taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn.

Dɪntu mu ki weyuu di wɛɛnu tɪlɔ maama na wɔ ku wɔni tɪn, yi DI kwɛri DI ki tɪga baɲa di ka wɛɛnu tɪm maama.

Dɪntu daa ta mu ki na-fara di wɛɛnu tɪlɔ maama na wɔ ba wɔni tɪn.»

8 Maleka kam na tagi kuntu tɪn, amu daa ma jooɪi a ni kwɛrɛ kalɔ ya na ɲɔɔni We-sɔɲɔ ni tɪn. Ka daa ma ta di amu ka wi: «Ve maleka kalɔ na zɪgi na-fara bam

banja nu di tɪga kam banja nu tun te, si n jonji tɔn-balaŋa kalb na puri ka wɔ ka juŋa nu tɪn.»

⁹ A ma vu a ta maleka kam si ka pa-ni tɔn-balaŋa kam. Ka ma ta-ni ka wɪ: «Jonji tɔnɔ kum n di. Ku na wɔ nmɔ ni nu, kɔb ta sɔna nu tɔbrɔ te. N nan na ligi-ku, ku laan wɔ ta cana mu n kana ni.»

¹⁰ Amv ma jonji tɔn-balaŋa kam maleka kam juŋa nu a di a ni nu. Ka maa sɔna nu tɔbrɔ te. Ku daari, amv na ligi-ka tɪn, ka ma lɛni ka ji cam yɪranɪ a kana ni. ¹¹ Ba laan ma ta ba bri-ni ba wɪ, amv daa ta maŋɪ si a tɔɔli Wɛ kwɛrɛ kam a bri wɔŋɔ kulb na lagɪ ku kɪ lɔgɔ banja dwi tiinɛ zanzan wɔni, didaanɪ tɪni zanzan di taana dwi zanzan tiinɛ di wɔni, di ba pwa di wɔni tɪn mu.

11

Wɛ maana tiinɛ bale na bri DI cɪga kam te tɪn

¹ Ba laan ma kwe miu kulb ba na maa maŋɪ wɛnɔnu tɪn ba pa-ni. Ba ma ta amv ba wɪ, a zaŋɪ a maŋɪ Wɛ-di-kamunu kum di ku kaanum bimbim dɪm a nii, si a daari a lwarɪ nɔɔna ni tɪte na wɔ Wɛ-di-kamunu kum wɔni ba zuli-DI tɪn. ² Ba ma daari ba ta amv, si a yɪ maŋɪ kɔnkɔlɔ kulb na wɔ pooni ni Wɛ-digɛ kam yigɛ ni tɪn, bɛŋwaanɪ ba kwe je sɪm kɔntɔ ba kɪ dwi-gɛ tiinɛ bam juŋa nu mu. Bantv nan mu wɔ ba ba taa karɪ tɪv kulb na yɪ Wɛ nyɪm tɪn wɔni, ba nwanɪ wɛnɔnu ba cɔgɪ si ku vu ku yɪ canɪ fiinna-sɪle (42). ³ Wɛ daa ma ta-ni DI wɪ: «Amv lagɪ a tɔŋɪ nɔɔna bale mu si ba ba ba bri amv cɪga kam. Bantv wɔ tɔɔli amv kwɛrɛ kam si ku yɪ da mɔrv di biɛ yale di fusrɔv (1.260), yɪ baá zɔ gwar-zɪnzwara si ku bri ba na yaari te tɪn.»

⁴ Wɛ maana tiinɛ bam kɔntɔ mu bri Olivi tweeru tile tɪm, di min-zwɛnɔnu tile tɪlv na zɪgɪ dí Yuutu wɔlv na te lɔgɔ banja maama tɪn

yigɛ ni. ⁵ Mini mu wɔ nunji ba niɔ ni di cɔgɪ ba dɔna balv na kwaanɪ si ba kɪ-ba balɔɔ tɪn. Wɔlv maama na lagɪ si o kɪ-ba balɔɔ tɪn, baá gv-o kɔntɔ donj mu. ⁶ Bantv nan jigɪ dam si ba ja wɛyuu kum, si dɔa daa yɪ ta nɪa maŋa kam ba na wɔra ba tɔɔli Wɛ kwɛrɛ kam tɪn. Ba nan daa ta jigɪ dam si ba pa na ji jana. Ba ma ta jigɪ dam si ba pa yaara dwi maama ba nabiinɛ banja maŋa kalb maama ba na lagɪ tɪn.

⁷ Ba na tɔɔli Wɛ kwɛrɛ kam ba ti, varum wɔlv na zɔbrɪ gɔŋ-canluŋu kum wɔni tɪn laan wɔ nunji o ba o ja jara didaanɪ ba, yɪ o wanɪ-ba o gv. ⁸ O na gv-ba, ba yɪra yam wɔ ta tigi pooni yigɛ ni tɪv kamunu kum wɔni. Yɪra yalv na bri tɪv kum kɔntɔ kuri cɪga cɪga tɪn mu yɪ Sodɔm di Ezipi. Ku yɪ dɛanɪ mu ba jaanɪ ba Yuutu wɔm ba pa tɔvɔn-dagara banja ni ba gv.

⁹ Nɔɔna laan wɔ nunji tɪni dwi maama wɔni,

di nabiinɛ dwi maama wɔni,

di taana dwi maama wɔni,

di je tɛri tɛri,

ba ba ba nii bantv yɪra yam na tigi da tɪn.

Baá ta nii ba yɪra yam si ku vu ku yɪ da yatɔ di cicoro, yɪ ba bá se si ba kwe-ba ba kɪ. ¹⁰ Balv na zɔbrɪ lɔgɔ banja ni tɪn wɔ ta jigɪ wɔpolo di bantv bale tɔvɔni dɪm. Ba ma wɔ kɪ kwɛera, yɪ ba daari ba pai-da pɛera. Baá ta jigɪ wɔpolo, Wɛ nijɔŋnɛ bam kɔntɔ bale ya na yaari nabiinɛ lɔgɔ banja ni di Wɛ taanɪ dɪm ba na ŋɔɔni tɪn ŋwaanɪ. ¹¹ Da yatɔ di cicoro kum na ke, Wɛ wɔ pa DI siun kulb na pai ŋwɪa tɪn laan ba ku zɔ ba yɪra yam, yɪ ba joori ba bi ba zaŋɪ. Fɔvɔni ma wɔ tiini di ja balv maama na wɔ na-ba tɪn.

¹² Wɛ nijɔŋnɛ bam bale laan ma ni kwɛrɛ na ŋɔɔni Wɛ-sɔŋɔ ni ka wɪ: «Diini-na á ba yo.»

Kunkono ma ba ku kwe-ba ku jigi ku ma diini weyuu, yi ba dona bam zigi ba nii-ba. ¹³ Kantu manja kam ni noo, tiga banja maama wo tiini ka sisinji. Ku ma pa tu kum pootum kuni fugə wuni kuri bidwi cogi maama. Tiga kam sisinjim dum maa gu noona murr-tirpe (7.000). Fubni ma wo ja noona balu na daari tun, yi ba se ni Yuutu Banja-We mu tiini DI jigi dam. ¹⁴ Mu leeryu tulu na ki bule tu tun. Ku nan ta daari leeryu tulu na wo ki bito tu tun. Ti lagi ti ba lele mu.

Nabono kulb na wugi ku ma kweeli tin

¹⁵ Maleka kalu na yi sirpe tu tun laan ma wu ka nabono kum. Kwari ma nooni We-sono ni banja banja si wi: «Lugu banja paari dum laan wo di Yuutu We juna ni mu, di Krisi wum DI na tuni tin juna ni. Paari dum kontu wo ta wura si ku taa ve manja kalu na ba ti tin.»

¹⁶ Nakwa fiinle-bana bam ba na je We yige ni ba paari jangwaanu tum banja ni tun laan ma kuni doona ba cooli ba yuni tiga ni ba zuli We, ¹⁷ yi ba wi:

«Dam-foro Tu Banja-We, nmu manj n wura mu pulim ni, yi n daa ta wura manja maama. Di ki nmu le, di n laan na kwe n dam-foro kum n ma n te lugu banja tun.

¹⁸ Dwi-ge tiine balu na dai nmu noona tun tiini ba jigi ban-zono di nmu.

Ku daari lele kontu nmu bani nan wo zari di ba.

Ku laan yi manja kalu nmu na wo di twa sariya tun,

yi nmu wo pa balu maama na se nmu tin na peera.

Ku na yi nmu nijonə bam di balu maama na yi nmu noona yi ba kwari n yiri dum tun,

ku na yi non-kamunə naa nabwanə di.

Ku nan na yi balu na cogi lugu banja tun, manja yie si nmu laan cogi-ba di.»

¹⁹ Ba na zuli We kontu ba ti tin, We di-kamunu kulb na wo DI sono ni tun ni laan ma puri. We cullu tum na pupuni kandwa yira ni ti tiji daka kalu wuni tun ma nai jaja. Dwa laan maa pipila, yi ka bagu ka wuurə. Tiga ma sisinji, yi du-kambana tiini ya twi zanzan.

12

Pranyon-kinkagili na zali kaani te tin

¹ Wo-kinkagili laan ma nunji weyuu ni. Amu ma na kaani o na me wia o kukwari o titi ni goro te. Cana maa wo o napra kuri ni. Ku daari o ma pu yipuge kalu na jigi calicwi fugə-sile tin o yuu ni.

² Kaani wum yi ka-pue mu, yi o pugə kam vri si o lu. Ku na cana tun, o ma kaasi bagu bagu.

³ Wo-kinkagili didon daa ma nunji weyuu ni. Amu ma na pranyon-kinkagili, ku yi nasonyu mu yi ku jigi yuni tirpe di nya fugə. Yipwi ma pu ku yuni tum maama banja ni. ⁴ Ku ma kwe ku nabili ku ma varu calicwi sim pootum kuni bito wuni kuri bidwi ku kwari weyuu ni ku di tiga ni. Ku ma ba ku zigi kaani wulu na lagi o lu tin yige ni, si o na lugu bu wum, si ku kwe ku di. ⁵ Kaani wum ma lu o bu wum, o yi bakera mu. Wuntu mu wo ta te lugu banja dwi tiine maama di o dam. Kaani wum na lugu kontu tin, ba ma kwe bu wum ba ja vu We te, DI paari yituru kum na wo me tin. ⁶ Kaani wum laan ma duri o vu kagua yuu, jage kalu We na manj DI kwe si DI pa-o tin. DI wo ta nii o banja ni je sim kontu ni da muru di biə yale di fusrdu (1.260).

⁷ Jara deen ma tu We-sono ni. We malesi dideryu wulu yiri na yi Miseseli tin didaani o kwaga malesi tiine bam mu

dı jara dı prənyon-kınkagılı dım dı dı kwaga malesı tiinə bam. ⁸ Prənyon-kınkagılı dım ma wu wanı jara yam. Kú dı kú kwaga malesı tiinə bam ma daa wu nə jəŋə je Wə-səŋə nı. ⁹ Ba ma zəli-kú Wə-səŋə nı ba dólı ba yagi ləgú baŋa nı, dı kú kwaga malesı tiinə bam maama. Prənyon-kınkagılı dım kúntu mu yı bısankwıa kalı na maŋı ka wura faŋa faŋa tın. Ka yırı nan mu yı Vwa-nyına pə, dı Sutaanı, yı ka ganı ləgú baŋa nıona maama.

¹⁰ Amu laan ma ni kwər-dıa na ŋəonı Wə-səŋə nı ka wı: «Lele kúntu dıbam Tu Wə vrı Dı nıona sutaanı jıŋa nı. Wə ma brı Dı dam dı Dı paarı dım na yı te tın. Krisi wum Wə na tıŋı tın dı ma brı Dı dam dım. Bəŋwaanı wólı na yəni o ŋəonı o cəgı dı ko-biə bam Wə yigə nı tın daa tərə. Wúntu mu yəni o zıgı dı Tu Wə yigə nı o ŋəonı o cəgı ba yigə titı dı wıa maama. Ba laan nan dı-o ba yagi. ¹¹ Dı ko-biə bam nan wan-o Pəlbı wum jana kam nuŋım dım ŋwaanı, dı ba na brı Wə cıga kam tın ŋwaanı mu. Ba ma sə sı ba kwe ba ŋwıa ba ma ləni tıntı. ¹² Kúntu, abam balı maama na zıbrı Wə-səŋə nı tın, á taá jıgı wıppolo. Kú daarı, kú na yı ləgú baŋa dı kú na-fara bam, ləerı wú ba abam baŋa, bəŋwaanı vwa-nyına pə wum tu abam te, yı o tiini o jıgı ban-zəŋə lanyıranı, bəŋwaanı o ye nı o da yam ge fıtn mu.»

¹³ Prənyon-kınkagılı dım na lwarı nı ba zəli-kú ba yagi ləgú baŋa nı tın, kú ma pə kaanı wólı na ləgı bəkərə kam tın kwaga kú pu. ¹⁴ Ba ma kwe kalon-zəŋə vwana yale ba pa kaanı wum, sı o ma jaanı wəenı o vu o yı kagıa kam yuu, jəgə kalı o na maŋı sı o taa wura tın. Dáanı mu Wə wú ta nıi o baŋa nı bına yatı dı cicoro, sı prənyon kum daa yı zaŋı kú ja-o. ¹⁵ Prənyon kum ma twı na

zanzan sı ba vu ba pə kaanı wum ba ja viiri, nı bugə na na duri te tın. ¹⁶ Tıga kam ma zəni kaanı wum, yı ka pıri ka ni ka nyı na balı maama prənyon kum na twı tın. ¹⁷ Kú ma pa kú banı tiini dı zaŋı dı kaanı wum. Kú laan ma vu sı kú kı jara dı kaanı wum dwi tiinə balı na daarı tın. Bantu mu yı balı na sə Wə niə yam yı ba brı nı ba tıgı Zezi cıga kam tın. ¹⁸ Prənyon-kınkagılı dım laan ma vu dı zıgı na-fara bam ni nı.

13

Varım wólı na nuŋı na-fara wıntı tın

¹ Amu daa ma na varım wodon o na nuŋı na-fara wıntı. O jıgı nyıa fugə dı yuni tırpə mu. O nyıa yam maama baŋa maa jıgı yıpwı. Ba ma pıpıntı yıra yalı na twı Wə tın o yuni tım yıra nı. ² Amu na nə varım wum tın, o nyı dı gweeru mu. O nə maa nyı dı faa nə, yı o ni nyı dı nyonı ni. Prənyon-kınkagılı dım laan ma kwe kú paarı dım dı kú dam-forı kum kú varım wum kúntu jıŋa nı. ³ O yuu kum dıdıa maa tiini kú pogili nı o ya lagı o tı mu te, yı kú laan ba kú je. Kú maa sı nabıinə maama, yı ba tıgı varım wum kúntu kwaga. ⁴ Nıona maama maa kuni doonə ba zuli prənyon-kınkagılı dım, dı kú na kwe kú dam dım kú pa varım wum kúntu tın. Ba ma daarı ba zuli varım wum dı, yı ba te ba wı: «Nıonı tərə o na maı dı varım wum. Nıon-nıonı nan bá wanı o kı jara dıd-o.»

⁵ Ba ma pa varım wum cwəŋə sı o ŋəonı kamunni o pa o titı, yı o daarı o twı Wə yıri. O ma jonı dam sı kú vu kú yı canı fınnı-sıle (42). ⁶ O ma pulı o ŋəonı o gooni Wə, yı o twı Wə yıri dı Dı səŋə kum, kú wəli dı balı na zıbrı Dı səŋə kum nı tın. ⁷ Varım wum ma kwəri o jonı dam sı o kı jara dı Wə nıona ni, sı o wantı-ba.

O ma jonɔi dam si o taa te lɔgbɔ baɲa dwi tiinɛ maama, di tuni dwi maama tiinɛ, di taana dwi maama tiinɛ, di je tɛri tɛri maama tiinɛ. ⁸ Nɔɔna balɔ maama na zɔɔri lɔgbɔ baɲa ni tin wɔ ta zuli varim wɔm kuntu, ku na dai balɔ yira na pɔpɔni ya tini ŋwɛ tɔnɔ kum wɔni maɲa kam lɔgbɔ baɲa daa ta na tɛrɛ tin yirani má mu bá zul-o. Ku nan yi Pɛlbu wɔm ba na gbɔ tin mu te tɔnɔ kum kuntu.

⁹ Nan pɔri-na á zwa si á cɛgi amɔ taani dɔm: ¹⁰ Wɔlɔ maama na tu si o dɔna ja-o ba ki ba na lagi te tin, baá ja kuntu tu mu, o bá lu. Wɔlɔ maama di nan na tu si ba ma sɔ-zɔɔ ba gb-o tin, baá ma-ku mu ba ma gb-o, o bá wani o lu. Kuntu ŋwaani Wɛ nɔɔna bam maɲi si ba ta vɔ pu-dia mu, si ba daari ba ki ba wɔ-didɔa di Wɛ.

Varim wɔlɔ na nunɔi tɔga ni tin

¹¹ Amɔ laan ma na varim wɔdɔɲ o na nunɔi tɔga ni. O jigi nyia yale mu ni pibala nyia na yi te tin. O maa ŋɔɔni ni prɛnyon-kinkagila dɔm na ŋɔɔni te tin. ¹² Dayigɛ varim wɔm ma pa-o wɔm dam-fɔɔ kum si o ma tɔni, yi o daari o zigi o nii-o. O ma ma-di o fin balɔ maama na zɔɔri lɔgbɔ baɲa ni tin o pa ba zuli dayigɛ varim wɔlɔ yuu kum ya na pogili yi ku laan je tin. ¹³ Varim bile tu wɔm kuntu ma tiini o ki wo-kinkagila yalu na dana tin. O ma pa mini nunɔi weyuu ni di ba tɔga baɲa, yi nɔɔna maama na-di. ¹⁴ O na nɛ cwɛɲɛ si o ki wo-kinkagila yantu dɔɲ dayigɛ varim wɔm yigɛ ni tin, ku ma pa o wani o gani nɔɔna balɔ na zɔɔri lɔgbɔ baɲa ni tin. O ma ta-ba si ba mɔ kamɔɔ, si ku taa nyi di dayigɛ varim wɔlɔ ba na mɛ sɔ-lɔɲɔ ba zagɛ o yuu ba pogili yi o ta ŋwi tin. ¹⁵ O ma daari o na cwɛɲɛ si o ki siun kamɔɔ kum kuntu wɔni, si ku taa ŋwi. O na ki kuntu tin, kamɔɔ kum maa wai

ku ŋɔɔna, yi ku jigi dam si ku pa balɔ maama na vin si ba zuli-ku tin tu. ¹⁶ O ma pa nɔɔna maama ki nyinyɔgbɔ ba jazina ni naa ba trɛ ni, ku na yi nabwɛnɛ di nɔn-kamunɛ, naa nadunɛ di yinigɛ tiinɛ, ku wɛli di gambɛ di balɔ na te ba titi tin di. ¹⁷ Nɔɔnɔ na ba jigi nyinyɔgbɔ kum kuntu, o bá wani o yɛgi wɔɲo naa o kwe wɔɲo o yɛgi. Nyinyɔgbɔ kum kuntu nan mu bri varim wɔm yiri dɔm, naa nimoro kulɔ na bri o yiri dɔm tin.

¹⁸ Yo seeni ku maɲi si n ta n jigi swan mu. Wɔlɔ na bɔɲi lanyirani tin, oó wani o lwarɛ varim wɔm nimoro kum kuri na yi te tin. Nimoro kum bri nabiinu yiri mu. Ku nan yi biɛ yardɔ di fusiɔɔɔ bardɔ mu (666).

14

Pɛlbu wɔm di o nɔɔna bam

¹ Amɔ laan ma nii a na Pɛlbu wɔm o na zigi Siyɔn piu kum yuu ni. Nɔɔna mɔrrɔ bi di finna-tina tum (144.000) maa tɔgi ba wɔ o tee ni, yi Pɛlbu wɔm yiri dɔm di o ko yiri pɔpɔni ba trɛ ni. ² A ma ni kwɛrɛ na ŋɔɔni Wɛ-sɔɲɔ ni. Ka maa dwana nɛnɛni nafara na wuɔrɛ yi dɔa bagɛ te tin, yi ka nyi di kwan-magina na magɛ ba kwaanɔ te tin. ³ Nɔn-kɔɔɔ kum maa zigi ku yɔɔri Wɛ paari jangɔɲɔ kum di wɛɛnu tina tilɔ na ŋwi tin di nakwa bam. Ba maa leeni lɛɲ-dɔɲa kalɔ nɔɔn-nɔɔnɔ na bá wani o zaasi-ka tin, ku na dai nɔɔna mɔrrɔ bi di finna-tina tum yirani (144.000). Bantu mu yi balɔ Zezi na ŋwi ba lwarim jini lɔgbɔ baɲa nabiinɛ maama wɔni tin. ⁴ Bantu nan mu cigɛ ba titi di wo-digiru kɛm, yi ba wɔ ki boorim. Bantu yɛni ba tɔgi Pɛlbu wɔm kwaga mu ba ve je silɔ maama o na wɔ yu tin. Zezi mu ŋwi ba lwarim jini nabiinɛ maama wɔni, si bantu da yigɛ ba ji Wɛ nɔɔna di Pɛlbu wɔm di

noona. ⁵ Bantu nan wu fɔgi ba fɔvwan. Ba ba jigi tusim.

We malesi sito na tagi wænu tlv tin

⁶ Amu laan ma na maleka kadoŋ ka na jaani weyuu ni. Ka maa jigi We kwær-ywəŋə kalu na ba luri maŋa di maŋa tin ka tooli ka bri balu na zuuri lugu baŋa ni tin, ku na yi je tæri tæri wɔni, di nabiinə dwi maama, di taana dwi maama tiinə, di tinni dwi maama tiinə.

⁷ Ka maa ŋɔɔni di kwær-dia ka wi: «Kwari-na We, si á daari á taá pa-DI zulé, beŋwaani maŋa kam yiə si DI di nabiinə sariya. Nan kuni-na doonə á zuli We dlu na ki weyuu di tiga baŋa di na-fara didaani buli tin.»

⁸ Maleka kadoŋ ma saŋi ka kwaga, yi ka te ka wi: «Tu-kamunu kulu yiri na yi Babiloni tin tva. Ku tu ku ti. Kuntu deen mu yəni ku pa nabiinə dwi maama togi ba ki ku boorim kikiə yam, ni ba na nyogi sa-deera ba su te tin.»

⁹ Maleka kalu na ki sito tin di daa ma saŋi, yi ka te di kwær-dia ka wi: «Nɔɔna balu maama na zuli varim wum di o kamogɔ kum yi ba daari ba jigi o nyinyugu kum ba trə ni naa ba juŋa ni tin, ¹⁰ We ban-zɔŋɔ kum wu ba bantɔ baŋa, nunɛni ba logi sa-deera balu na wu pugi tin mu ba su zɔŋa ba pa ba nyɔ ba su te. Balu maama na se varim wum kuntu tin, mini di ciribi mu wu di-ba ku pa ba na cam zanzan. Baá yaari kuntu We malesi sim yigə ni di Pəlbɔ wum yigə ni mu.

¹¹ Mini dɔm wu ta di-ba yi ku pa nyɔa zaŋi taan, baá yaari si ku taa ve maŋa kalu na ba ti tin. Balu maama na zuli varim wum di o kamogɔ kum tin, di balu maama na jigi nyinyugu kulu na bri o yiri dɔm tin, ba bá na siun wia di titi maama.»

¹² Kuntu ŋwaani balu maama na yi We noona yi ba se DI niə

yam yi ba ki ba wu-didua di Zezi tin maŋi si ba zigi di pu-dia mu.

¹³ Amu laan ma ni kwærə na ŋɔɔni We-sɔŋɔ ni ka wi: «Nan pɔpɔni tintu: Ku na zigi zim si ku taa ve tin, balu na se di Yuutu wum yi ba ba ba ti tin wu ta jigi yu-yoŋo.»

We Joro kum ma læri ku wi: «Ku yi ciga mu. Bantu wu sin di ba tituŋ-ceera yam, beŋwaani ba kəm-laaru mu wu ta togi-ba.»

We sariya maŋa kam na yi te tin

¹⁴ Amu laan ma nii a na kunkoŋo ku yi naponɔ, yi wulu na nyi di nabiin-bu tin je ku baŋa ni. Səbu-suja yipugə ma pu o yuu ni, yi o daari o ze sukɔrɔ kulu na jigi ni tin. ¹⁵ Maleka kadoŋ daa ma nunji We di-kamunu kum wɔni. Ka tooli baŋa baŋa ka ta di wulu na je kunkoŋo kum baŋa ni tin ka wi: «Lugu baŋa faa kum laan bigi ku ti. Ma n sukɔrɔ kum n ma n gwe faa kum, si ku maŋa kam yiə.» ¹⁶ Wulu na je kunkoŋo kum baŋa ni tin laan ma vuvugi o sukɔrɔ kum lugu baŋa ni o ma gwe faa kum.

¹⁷ Amu daa ma na maleka kadoŋ na nunji We-sɔŋɔ di-kamunu kum wɔni, yi ka di jigi sukɔrɔ kulu na jigi ni tin. ¹⁸ Maleka kalu di na nii mini baŋa ni tin ma nunji We kaanum bimbim dɔm ni, ka tooli di kwær-dia ka ta di maleka kalu na ze sukɔrɔ kum tin ka wi: «Ma n sukɔrɔ kum n ma n gwəri tiu-biə balu ba na maa ki sana tin, si lugu baŋa tiu-biə bam kuntu laan bigi ba ti.»

¹⁹ Maleka kam laan ma ma ka sukɔrɔ kum ka ba maa gwəri lugu baŋa tiu-biə bam. Ka ma kwe-ba ka di kazɔ-zɔŋɔ wɔni si ka te, si ku bri We ban-zɔŋɔ na wu ba nabiinə baŋa te tin. ²⁰ Kazɔgo kum zigi tiv kum daa ni mu. Ba maa te tiu-biə bam ku wɔni si ba nyɔa kam taa nunjə. Ba nyɔa kam kuntu yi jana mu. Jana kam ma

nunji ka pɛɛli tɔga ka duri ka vu nunɛɛni kilometra biɛ-yatɔ (300), yi ka na luunɛ te tin, sisɛnɛ na zɔga ka wɔni, ka yuu yiranɔ mu wɔ ta nai pooni ni.

15

Malesi sirpe na jaani yaara dwi tɛri tɛri si ba lɔgbɔ banja te tin

¹ Amu laan ma na wo-kinkagili didonj weyuu ni, di na tiini di dana yi di ba jigi donj. A ma na We malesi sirpe, si didba didba jigi yaara dwi tɛri tɛri mu, si si pa ya ja nɔɔna. Yaara yarpe yam kuntu mu lagi ya ma kweeli, beɛwaani yantu na ki ya ti, We ban-zɔnɔ kum laan wɔ ti. ² Amu ma daari a na wonjo ku na nyi di nɔɔni. Ku maa nyina ni niu na nyuni te tin, yi ku nyi ni ku gwaanɔ di mini mu te. Amu ta ma na balɔ na wani varim wɔm di o kamɔgo kum ku wɛli di o yiri dim nimoro kum dam dim tin. Ba zigi nɔɔni kɔlɔ na nyina lanyiranɔ tin ni ni, yi ba ze kwaanɔ tɔlɔ We na pɛ-ba tin. ³ Ba maa leeni lɛnɛ kalɔ na yi We tintɔnɔ Moyisi lɛnɛ di Pɛlbu wɔm lɛnɛ tin. Ba ma leeni ba zuli We ba wɔ:

«Dam-fɔrɔ Tu Banja-We,
nmɔ titɔnɔ yam tiini ya yi titɔn-
kamunɛ,
ya ba jigi donj.

Lɔgbɔ maama Pɛ,
nmɔ cwe sum yɔɔri lanyiranɔ,
si tɔgi cɔga.

⁴ Yuutu Banja-We,
nɔɔn-nɔɔnɔ tɛrɛ o na bá kwari
nmɔ.
Nɔɔna maama nan wɔ ta zuli nmɔ
yiri dim.

Nmɔ yiranɔ mu yi wɔ-pɔnɔ tu
cɔga cɔga.

Lɔgbɔ banja dwi maama tiinɛ wɔ ba
ba kuni doonɛ nmɔ yigɛ ni
ba zuli-m,

beɛwaani nɔɔna maama wɔ na
nmɔ titɔnɔ yam na jigi cɔga
te tin.»

⁵ Kuntu kwaga ni amu ma na We-ɔnɔ digɛ kam ni na pɔri, yi ka yigɛ digɛ kam ni di pɔri. ⁶ We malesi sirpe sum si na jigi yaara dwi tɛri tɛri kuni birpe tin ma nunji digɛ kam wɔni. Si ma zu gwar-pwɛɛnu tɔlɔ na tiini ti nyuni tin, yi si daari si wɔ sɛbu-sɔnɔ kili si nyɔɔna ni. ⁷ Wɛɛnu tɔnɔ tɔlɔ na nwi tin didɔ laan ma zanɔ ku kwe sɛbu-sɔnɔ zwi sirpe ku pa malesi sirpe sum. Zwi sum kuntu nan mu su di We ban-zɔnɔ kum. Dintu nan mu jigi nwiɔ si ku taa ve manja kalɔ na ba ti tin. ⁸ We dam dim di DI paari-zulɛ yam ma pa nyua nunji ka su DI digɛ kam ni maama. Nyua kam ma pa nɔɔn-nɔɔnɔ wari digɛ kam wɔ o zu, si ku taa ve manja kam malesi sirpe sum na wɔ pa yaara kuni birpe kum na wɔ ba ku ki ku ti tin.

16

Banja-We ban-zɔnɔ kum na wɔ ba te tin

¹ Amu laan ma ni kwɛr-dɔa na nɔɔni banja banja We digɛ kam wɔni ka ta di We malesi sirpe sum ka wɔ: «Kwe-na zwi sirpe sɔlɔ We ban-zɔnɔ kum na wɔ si wɔni tin á ja vu á lo á yagi lɔgbɔ banja ni.»

² Dayigɛ maleka kam ma kwe ka zɔnɔ kam ka ja vu ka lo ka yagi lɔgbɔ banja ni. Ka na logi kuntu tin, nwan-cɛɛra ma ja balɔ na jigi varim wɔm nyinyɔgbɔ kum yi ba zuli o kamɔgo kum tin.

³ Maleka kalɔ na sanɔ tin ma lo ka zɔnɔ kam ka yagi na-fara bam wɔni. Na bam ma ji ni tu jana na yi te tin. Wonjo kɔlɔ maama na zɔri na-fara bam wɔni tin ma ti.

⁴ Malesi sitɔ tu wɔm ma lo o zɔnɔ kam o yagi bu-tɔlɔ sum wɔni di buli sum di wɔni. Na bam ma ji jana. ⁵ Amu ma ni We maleka kalɔ na nii bwi sum banja ni tin na wɔ: «Wɔ-pɔnɔ Tu Banja-We,
nmɔ manɔ n wɔra pulim ni mu,
yi n daa n ta wɔra manja maama,

nmu ki ciga di n na vani ba zwa te tin.

⁶ Bəŋwaani bantu mu gu n noona bam di n nijonə bam ba pa ba jana nunji.

Kuntu mu nmu laan pe na ji jana si ba di nyo.

Mu kulə na manj di ba kəm dım tin.»

⁷ Amu ma daari a ni kwərə kadoŋ na noonu We kaanum bimbim dım tee ni ka wi:

«Dam-foro Tu Baŋa-We, nmu sariya yam yoori lanyiranı, yi ya togi ciga mu.»

⁸ Maleka kalə na ki sina tin ma kwe ka zəŋa kam ka lo ka yagi wia kam yira ni. Wia kam ma jonji dam si ka pa ka wulim dım baani noona. ⁹ Ka wulim dım na tiini di baani noona bam kuntu tin, ba ma nooni ba twi We yiri di DI na pe yaara yam kuntu ja-ba tin. Ba nan wə ləni ba wu di ba kikiə yam si ba daari ba zuli We.

¹⁰ Maleka kalə na ki sinu tin ma lo ka zəŋa kam varım wum paari jangonjo kum baŋa ni. Lim ma ba di li varım wum paari dım jəgə kam maama. Noona ma duni ba yələ di ba yaara yam.

¹¹ Ba ma noonu ba twi Baŋa-We ba yira ŋwana yam di ba yaara yam ŋwaani. Ba nan daa ta wə ləni ba wu di ba kikiə yam.

¹² Maleka kalə na ki sirdu tin ma lo ka zəŋa kam ka yagi buzaŋa kalə yiri na yi Efrati tin wunu. Ka na bam ma wi, yi ku daari cwəŋə ku pa pwa balə na nunji wa-puli jəgə ni tin si ba wani ba be. ¹³ Amu ma daari a na ciciribiə batə, ba nyi di yoorə te. Ba didua ma nunji prənyon-kinkagılı dım ni ni. Wodon di ma nunji varım wum ni ni, yi didua kam di nunji varım wulə na pa o yi We nijonnu yi o yagi o dai tin ni ni. ¹⁴ Ciciribiə bam kuntu yi sutaani noona mu yi ba wai ba ki wo-kinkagıla. Ba ma zanji ba vu ləgə baŋa pwa bam maama te, si ba maama la daani ba ti ba yigə

ba ki jara di Dam-foro Tu Baŋa-We DI de kamunu kum de ni.

¹⁵ Amu laan ma ni Zezi na noonu o wi: «Cəgi-na. A lagı a ba ni ŋwunə na dari o ba te tin mu. Wulə na fəgi o ci o titi tin wə ta jigı yu-yonjo. Wulə na zu o gwaaru yi o yiri tin, amu na tuə, cavura bə ja-o noona yigə ni o na bə ta yi kalambolo tin ŋwaani.»

¹⁶ Ciciribiə batə bam ma pa ləgə baŋa pwa bam la daani jəgə kadoŋ ni. Ba maa bə jəgə kam kuntu di Zwifə tiinə taani ba wi, Amagıdon.

¹⁷ Maleka kalə na ki sirpe tin laan ma lo ka zəŋa kam viu wunu. Kwərə-dıa laan ma noonu We digə kam paari jangonjo kum jəgə kam ni ka wi: «Ku ki ku ti.» ¹⁸ Ka na tagı kuntu tin, dua maa pıpılı ka bagı ka wuurə. Soo ma tiini ku gaalı, yi tıga kam di sisinə. Tıga kam na tiini ka sisinji te tin ba jigı doŋ. Ku na puli maŋa kalə We na ki nabiinə tin, tıga ta manj ka wu sisinji kuntu doŋ. ¹⁹ Tu-kamunu kulə yiri na yi Babiloni tin ma yari kuni bitə ku cəgi. Ləgə baŋa dwi tiinə tını dım maama ma cəgi. We ma wu swe tu-kamunu Babiloni ni ni yi DI waari-ku. DI ban-zonjo kum ma tiini ku ba tu kum baŋa, nıneeni DI logi sa-deera mu DI su zəŋa DI pa ku nyo ku su te. ²⁰ Tıga kalə maama na wu na-fara titari ni tin ma foorı ka tigə je ni, yi pweeru tim di je, ba daa ba na-ti. ²¹ Du-kamban-kamunə na duunə ni luuru te tin maa nunji weyuu ni ya twi noona baŋa ni. Noona bam ma noonu ba twi We, du-kambana yam na pe ba na yaara zanzan tin ŋwaani.

17

Ka-boro na doŋi varım te tin

¹ Malesı sirpe silə na jigı zwi sirpe sim tin didua ma ba ka ta di amu ka wi: «Ba, si a bri-m We na lagı DI pa ka-bor-zonjo kum

na cam te. Ka-boro kum kontu mu maa bri tu kulb na logi bwi zanzan ni ni tun. ² Logu banja pwa bam yeni ba ki boorim di kontu mu. Balu na zɔuri logu banja ni tun maa tiini ba ki boorim di ku, ni nɔɔnu na nyɔgi sana o bugi te tin.»

³ We Joro kum ma ba amu te di dam, We maleka kam ma jani ka vu kagva yuu. Je sim kontu ni mu amu ne kaani o dogi varim na yi nasɔɔɔ cwen cwen tin banja ni, yi yira yalu na twi We tin pupuni varim wum yira ni. O maa jigi yuni tirpe di nya fugə. ⁴ Kaani wum ma zu gwaaru tɔɔ na yi nasɔɔn-pupweeru di nasɔɔnu cwen cwen tin. O yira maa jigi wənu zanzan ti na nyina, ti yi sɔbu-sɔɔa di kandwa-ɔɔna mu. O ma ze sɔbu-sɔɔa zɔɔa, yi ka ni su di wo-zɔɔna yalu na bri o boorim kikiə yam. ⁵ Ba ma pupuni yiri dilb kuri na ba lwarɔ jaja tin o tri ni, yi di wi:

«Babilɔni kulb na yi tu-kamunu tin mu yi ka-bwəeru maama nu, di logu banja wo-zɔɔna maama nu.»

⁶ Amu ne ni kaani wum nyɔgi We nɔɔna balu ba na gu Zezi ciga kam ɔɔaani tin jana mu o su, ni o nyɔgi sana mu o bugi te.

Amu na ne-o kontu tin, ku ma tiini ku su-ni. ⁷ Maleka kam ma bwe-ni ka wi: «Ku su nmu si be mu? Ku na yi varim wulb na jigi yuni tirpe tum di nya fugə kam tin, di kaani wulb na dogi o banja ni tun, amu wu pa n lwarɔ ba kuri na yi te tin. ⁸ Varim wulb nmu na ne tin ya ɔɔi mu, o nan daa tərə. Ku daari si o nunji gɔɔ-canluɔu kum wuni mu, si o laan vu o cɔɔim jəgə. Ku na yi balu na zɔuri logu banja ni yi ba yira manɔ ya wu pupuni ya tiji We ɔɔa tɔnɔ kum wuni manja kam logu banja ta na tərə tin, ba na ne varim wum, ku su ba maama. Benwaani o deen ya ɔɔi mu, o

nan daa tərə. O nan wu joori o ba o nunji nabiinə yigə ni.

⁹ Nmu nan manɔ si n ta n jigi wubɔɔa mu di swan, si n wani n lwarɔ wənu tuntu kuri. Varim wum yuni tirpe tum bri pweeru tirpe mu. Tuntu mu yi pweeru tɔɔ kaani wum na je ti banja ni tun. Yuni tirpe tum di bri pwa barpe woɔo mu. ¹⁰ Pwa bam kontu banu manɔ ba tu mu. Ba didba mu wura lele. Wulb na kweeli tin ta wu tu. O na tuə, o paari dim ba daani zanzan. ¹¹ Varim wulb ya na ɔɔi yi o laan daa tərə tin bri pe wulb na ki ba wuni nana tin mu. Wuntu yi pwa barpe balu na de yigə tin wu nɔɔnu mu. O nan na tuə, o di laan wu vu o cɔɔim jəgə.

¹² Nya fugə yalu nmu na ne tin bri pwa fugə mu. Pwa bam kontu ta wu joni ba paari dim. Ba nan wu ba ba joni dam, si ba dogi di varim wum ba taa te nɔɔna si ku manɔ di manja finfin yirani. ¹³ Pwa fugə kam maama jigi wubɔɔi didba mu. Ba ma wu kwe ba dam maama ba ki varim wum juna ni. ¹⁴ Ba ma wu ki jara di Pɔɔbu wum. Pɔɔbu wum nan wu wani-ba, o na yi wulb na yi yum tiinə maama Yuutu di pwa maama Pe tin ɔɔaani. Balu na dogi di wuntu yi ba wani jara yam tin mu yi balu o na manɔ o kuri si ba taa yi o nɔɔna tin. Bantu mu dog-o di ciga.»

¹⁵ Maleka kam daa ma ta di amu ka wi: «Ku na yi bwi silb nmu na ne yi ka-boro kum je da tin, si bri logu banja tɔni dwi maama di di nɔn-biə bam maama, ba na zɔuri je dwi təri təri yi ba ɔɔni taana dwi təri təri tin mu. ¹⁶ Nya fugə yalu nmu na ne tin di varim wum titi wu ta culi ka-boro kum. Ba nan wu vri o wənu tum maama o tee ni ba daar-o kalambolo, yi ba di o ya-nwana yam, ba daari ba zwe-o di mini. ¹⁷ Baá cɔɔ-

o, beŋwaani We maŋi DI pa ba wobɔŋa yi kontu mu. Ku yi We mu lagi si ba ki ni-diɗwi ba ki ba dam maama varum wom juŋa ni. Ku jigi si ku taa yi kontu mu, si ku vu ku yi maŋa kalu We taani dum na tagi kulɔ tin na wó sɔni ku ba ku ki tin. ¹⁸ Ku daari kaani wɔlu nmɔ na ne yi o yi ka-boro tin mu yi tu-kamunu kulɔ na te lɔgu baŋa pwa bam maama tin.»

18

Tu-kamunu Babiloni na cɔgi te tin

¹ Maleka kam na tagi kontu ka ti tin, amu ma na maleka kadoŋ na nuŋi We-sɔŋo ni ka maa biɔni lɔgu baŋa. Ka maa jigi dam, yi ka tiini ka nyuna ka pa pooni zɔŋi lɔgu baŋa maama ni. ² Ka ma tɔɔli baŋa baŋa di kwɛr-dia ka wi:

«Tu-kamunu kulɔ yiri na yi Babiloni tin tva.

Ku tu ku ti.

Tu kum laan jigi ciciri-balwaarɔ jɛgɛ mu,

yi ciciri-zɔɔna dwi maama zɔɔri da.

Zunɔ balɔ nɔɔna na culi yi ba ba lai tin dwi maama laan zɔɔri daani mu.

³ Lɔgu baŋa dwi maama ma tu tu kum kontu boorim cwe sim wɔni,

ni ba nyɔgi ku sa-dɛera mu ba su te.

Lɔgu baŋa pwa bam ma tɔgi ba ki boorim di ku.

Lɔgu baŋa pipimpiinɔ ma tiini ba ji nadunɔ tu kum kontu ŋwaani,

beŋwaani ku nɔɔna bam soe si ba taa cɔgi sɛbu zanzan.»

⁴ Amu laan ma ni kwɛrɛ kadoŋ na ŋɔɔni We-sɔŋo ni ka wi:

«Amu nɔɔna-ba, nuŋi-na tu kum wɔni,

si á yi tɔgi ku wo-balwaarɔ cwe sim,

si á yi tɔgi á na ku cam dum.

⁵ Beŋwaani ku wo-balwaarɔ tum daga zanzan,

ti daŋi da-baŋa ni ti yi weyuu.

We nan ye ku kɛm-lwaanɔ tum maama ni ni.

⁶ Cɔgi-na tu kum si ku maŋi di kontu na cɔgi nɔɔna badonnɛ te tin.

Pa-na ku cɛ ku yira ni si ku dwɛni ku na pɛ ku cɛ nɔɔna yira ni te tin.

Fɔ-na-ku si ku nyɔ sa-dɛera balu na tiini ba dana ba dwe kontu sana kam ku na pai nɔɔna nyɔ tin.

⁷ Pipiri-na tu kum ywɛni dum di ku wo-laaru tum,

si ti joori ti ji cam di yaara ku titi ŋwaani.

Beŋwaani tu kum nyi di kaani wɔlu na yɛni o te o wi:

«Amu di paari mu,

yi kulukulɔ bá yaari-ni.

Amu dai kadɛm,

yi a yigɛ bá fɔgi ka nywani.»

⁸ Tu kum na bri ku titi kamunni tin ŋwaani,

yaara dwi maama wó da yi-ku bidwi baŋa ni.

Yawɔ-balwaarɔ di yi-nywana di kana wó ba ti ja-ku.

Mini di ma wó di-ku.

Yuutu Baŋa-We jigi dam-fɔɔ,

yi dintu mu lagi DI di tu kum sarɔya.»

⁹ Ku na yi lɔgu baŋa pwa balu na tɔgi ba ki tu kum boorim kikiɛ yam yi ba di ywɛni daani tin, ba na ne tu kum na jigi mini tin, baá ta keerɛ yi ba fri ba titi ku ŋwaani. ¹⁰ Ba na kwarɔ ku yaara tin ŋwaani, baá ta zigi yigɛ yigɛ yi ba nii ku nyɔa kam. Baá ta coosɛ ba wi:

«Ei. Lɛɛɔ, lɛɛɔ!

Babiloni yi tu-kamunu mu,

yi ku tiini ku jigi dam.

Ku laan nan tu ku cɔgi lila,

maŋa finfin wɔni.»

¹¹ Lɔgu baŋa pipimpiinɔ bam di wó ta keerɛ yi ba nywani ba

yigɛ tu kum cɔgum dum ŋwaani,

berɥaani noon-noonu daa tərə sɪ ba taa yəgi ba zila yam. ¹² Zila yalɔ ba na jigɪ ba yəgi tɪn yɪ səbu-sɪɲa wəenu dɪ can-na-poŋo wəenu dɪ kandwa-ɲona, kɔ wəli dɪ gwaaru dwi təri təri, kɔ na yɪ gwar-ɲonnu tɪlɔ na yɪ fifalɪ, dɪ gwaaru tɪlɔ na nyɪna, dɪ gwar-sɔnnu tɪlɔ na yɪ cwen cwen tɪn. Ba ta maa jigɪ da-ɲwi dwi maama, dɪ wəenu tɪlɔ zanzan ba na mɛ tuu yələ dɪ da-laaru dɪ can-na dɪ luguru dɪ kandwa yalɔ kaana na puɪ ba jɪa nɪ ba kɪ tɪn. ¹³ Ba ta maa kwəri ba jigɪ tralɪ dwi maama, dɪ wəenu tɪlɔ ba na zwe yɪ tɪ lwəm ywənə tɪn, kɔ wəli dɪ sana dɪ nugə dɪ dɪpe muni dɪ kamaana, kɔ wəli dɪ naani dɪ peeni dɪ sise dɪ sɪ trəkooru. Ba ta jigɪ gambɛ dɪ ba yəgə da.

¹⁴ Ba laan ma wɔ ta dɪ tɪv kɔm ba wɪ: «Wo-laaru tɪlɔ maama nɔv fra na zɔ tɪn daa tərə. Nɔv jɪjiguru tum dɪ n nɪnwanja kam maama laan je. Nɔv daa n bá na wəenu tum kuntu maɲa dɪ maɲa.»

¹⁵ Pipimpiinə balɔ na tiini ba na nyɔɔri tɪv kɔm baɲa nɪ tɪn wɔ ta zɪgɪ yigə yigə, ba na kwari kɔ yaara yam tɪn ɲaani. Ba ma wɔ ta keerə, ¹⁶ yɪ ba coosi ba wɪ:

«Ei. Lɛɛɛ, lɛɛɛ!
Tɔ-kamunu kuntu tiini kɔ jigɪ nɪnwanja.

Kɔ noona bam maa zɔvri gwaaru tɪlɔ na nyɪni tɪn,
dɪ tɪlɔ na yɪ nasɔnnu cwen cwen tɪn,

yɪ ba pu səbu-sɪɲa wəenu dɪ kandwa-ɲona ba yɪra nɪ.

¹⁷ Kɔ jɪjiguru tum maama laan ma ba tɪ cɔgɪ lɪla,
maɲa finfin má wɔni.»

Kɔ nan na yɪ balɔ maama na co nabwəeru tɪn dɪ ba yum tiinə, dɪ balɔ na tɔgɪ nabwəeru tum ba pipi tɪn, dɪ balɔ na zɔvri nabwəeru ba ve je tɪn, ba maama wɔ ta zɪgɪ yigə yigə mɔ ba nii tɪv kɔm. ¹⁸ Bantu na ne nyua kam na zanɪ tɪv kɔm

baɲa nɪ tɪn, baá ta dɪ kwər-dɪa ba wɪ: «Tɔ-kamunu kuntu ya ba jigɪ doɲ.» ¹⁹ Ba ma wɔ ta pe puuri ba lo ba yum nɪ, yɪ ba keeri ba coosi ba wɪ:

«Ei. Lɛɛɛ lɛɛɛ!
Tɔ-kamunu kuntu jɪjiguru tum ɲaani mɔ pe balɔ maama na te nabwəeru tɪn jɪ nadunə.

Kɔ nan cɔgɪ maɲa finfin má wɔni.»

²⁰ Abam balɔ na zɔvri We-sɔɲo nɪ tɪn taá kɪ-na wɔpolo tɪv kɔm cɔgɪm dɪm ɲaani. Abam balɔ na yɪ We noona tɪn, taá kɪ-na wɔpolo, kɔ wəli dɪ We tintɔɲa bam dɪ Dɪ niɲoɲnə bam. We mɔ dɪ tɪv kɔm sariya, yɪ Dɪ pa abam bura.

²¹ We maleka kadoɲ kalɔ na tiini ka dana tɪn laan ma kwe kandwe kamunu nɪ noɲ-zoɲo na yɪ te tɪn. Ka ma dɔli-kɔ ka yagɪ na-fara bam wɔni yɪ ka wɪ:

«Baá kwe tɔ-kamunu Babiloni dɪ ba dɔli ba yagɪ kuntu doɲ mɔ,

yɪ noon-noonu daa bá na kɔ je.

²² Noona daa bá ta wɔ kɔ wɔni sɪ ba taa magɪ kwaanu naa ba taa leenə,

naa ba taa wui wi naa nabwaanɔ. Gɔgɔ naa titɔɲɪ dwi maama dɪ daa bá ta wɔ kɔ wɔni,

yɪ noɲo kwəri dɪ daa bá ta zanɪ kɔ wɔni.

²³ Min-zoɲo mini dɪ daa bá tarɪgɪ kɔ wɔni.

Kadiri sɔɔ dɪ daa bá kɪ kɔ wɔni.
Tɔ-kamunu Babiloni pipimpiinə bam dɛen mɔ yɪ lɔgɔ baɲa dɪdɛera yigə tiinə.

Kɔ maa ma kɔ liri kikiə yam kɔ ganɪ lɔgɔ baɲa dwi tiinə maama.

²⁴ Kɔ na yɪ We niɲoɲnə dɪ We noona balɔ maama ba na gɔ tɪn,

ba tɔvni dɪm zɪgɪ tɪv kɔm kuntu yɪra nɪ mɔ.

Balɔ maama ba na gɔ lɔgɔ baɲa nɪ tɪn caa wɔ jəni tɪv kɔm kuntu yuu nɪ mɔ.»

19

*Nóona na zuli Wε te Wε-sɔŋɔ
ni tin*

¹ Amv laan ma ni kwær-dia ka na nyi di nɔn-kɔgɔ zanzan na ɲɔɔni banja banja Wε-sɔŋɔ ni ba wɪ:

«Aleluya.

Vrim di paari-zulə di dam yi dɪbam Tu Wε nyim mu.

² Di sariya yam yɔɔri lanyranɪ, yi ya tɔgi cɪga.

Kv na yi ka-bor-zɔŋɔ kum, Wε di kv sariya yi kv na cam, di kv na pε kv boorim kikiə yam jagi je maama ya cɔgi lɔgv banja tin.

Wε ma waari-kv di kv na gv Di tintɔŋna bam tin ɲwaani.»

³ Ba daa ma ta ba wɪ:

«Aleluya.

Mini na di-kv tin, kv nyɔa kam wɔ ta zanjɪ mu taan, si kv taa ve manja kalv na ba ti tin.»

⁴ Nakwa fiinle-bana bam di wəenu tina tilv na ɲwi tin laan ma kuni doonə Wε yigə ni ba zuli-DI DI paari jangɔŋɔ kum banja ni ba wɪ:

«Kv yi cɪga mu. Aleluya.»

⁵ Kwərə kadoŋ laan ma ɲɔɔni paari jangɔŋɔ kum jəgə kam ni ka wɪ:

«Abam balv maama na yi Wε tintɔŋna tin,

taá zuli-na dɪbam Tu Wε.

Abam balv maama na kwari-DI tin,

kv na yi nɔn-kamunə di nabwənə, á taá zuli-DI.»

⁶ Amv laan ma ni kwəri si na nyi di nɔn-kɔgɔ zanzan na ɲɔɔni banja banja, yi kv dwana ni na-fara mu wuurə yi dɔa baga te. Kv maa ɲɔɔni kv wɪ:

«Aleluya.

Dɪbam Tu, Dam-fɔrɔ Tu Banja-Wε mu te paari.

⁷ Pa-na dí taá kɪ wɔpolo dí cakɪ dí zuli Wε,

Pəlvu wɔm kadiri dɪm manja laan na yi tin ɲwaani.

O kaani wɔm ti o yigə si o zɔ-o.

⁸ Ba kwe gwar-ɲɔnnv tilv na ba jigɪ digiru yi ti tiini ti nyɪna tin ba pa kaani wɔm zɔ.»

Gwaarv tim kɔntv nan mu bri Wε nóona bam kəm-laarv tim na yi te tin.

⁹ Maləka kam laan ma ta di amv ka wɪ: «Pɔpɔni tintv n tinji: Kv na yi balv ba na bəŋi si ba tɔgi ba di Pəlvu wɔm kadiri candiə kam tin, bantu jigɪ yu-yoŋo.»

Ka daa ma ta ka wɪ: «Nmɔ na ni kulv maama tin yi Wε kwərə mu, yi ka yi cɪga mu.»

¹⁰ Amv ma kuni doonə ka yigə ni si a zuli-ka. Ka ma ta ka wɪ: «Yi kɪ kɔntv. Amv di yi Wε tintɔŋnɔ mu, ni nmɔ di n ko-biə balv maama na bri ni ba tɔgi Zezi cɪga kam tin di na yi te tin. N manɪ si n zuli Wε mu.»

Kv yi Zezi cɪga kam kɔntv mu pai Wε nijɔŋnə bam tɔɔli DI kwərə kam.

*Nóonu na dɔgi sisəŋ-pwəŋə
banja ni te tin*

¹¹ Amv laan ma nii a na Wε-sɔŋɔ ni na pɔri. A ma na sisəŋ-pwəŋə. Wɔlv na dɔgi ka banja ni tin yiri mu Wɔ-dɪdɔa Tu di Cɪga Tu. O na di nóona sariya di o na kwəri o jaani jara te tin yɔɔri kv tɔgi cɪga mu. ¹² O yie maa siini ni min-vɔgv te. Səbu-sɪŋa yipwi zanzan ma pu o yuu ni. Yiri didoŋ ma pɔpɔni o yira ni, yi nɔɔn-nɔɔnv yəri-di, kv na dai o titi yiranɪ. ¹³ Gwar-dɪdɔrɔ kulv o na zɔ tin ma bugi di jana. Ba maa bə-o ni Wε Bitara kam. ¹⁴ Wε-sɔŋɔ paman-kɔgɔ kum ma pu o kwaga. Ba ma dɔgi sise-pwəənu banja ni, yi ba zɔ gwar-pwəənu tilv na lana yi ti ba jigɪ digiru tin. ¹⁵ Sv-lɔŋɔ kulv na tiini kv jigɪ ni tin maa nuŋi o ni ni. O nan wɔ ma-kv o kɪ jara di lɔgv banja dwi tiinə bam maama o wanɪ, yi o daari o taa te-ba di dam. O ma wɔ pa Dam-fɔrɔ Tu Banja-Wε ban-zɔŋɔ kum tiini kv ba ba banja,

núnæni o kanu tiu-biə mu si o ma ki sana te. ¹⁶ Yiri didonj ma pupuni o gwar-didoro kom yira ni di o cwe ni di wi: Pwa maama Pe, di yum tiinə maama Yuutu.

¹⁷ Amu laan ma na maleka kadoj ka na zigi wia kam titari ni. Ka ma tooli di kwər-dia ka ta di duurə di kalwəənu di zunə balu maama na di nwanə tin ka wi: «Ba-na á la daani á di We candi-fara kam. ¹⁸ Ba-na á di pwa ya-nwana, di paman-dideera di non-bibe ku wəli di sise di si diinə bam di nwanə, di noona dwi maama, ku na yi gambe di balu na te ba titi tun di, ku wəli di non-kamunə di nabwənə di nwanə.»

¹⁹ Amu ma daari a na varim wum di lugu banja pwa bam maama di ba paman-kogco kom na lagi daani, si ba ki jara di wulu na dogi sisənjə kam banja ni tin di o paman-kogco kom. ²⁰ Ba ma ja varim wum ba vo, di wulu na bri ni o yi We nijonnu yi o yagi o dai tin. Wuntu ya mu ki wo-kinkagila dayigə varim wum yigə ni o ma o ganu balu na jigi varim wum nyunyogu yi ba zuli o kamogco kom tin. Ba ma kwe bantu bale njunni ba ja vu ba di min-nuntu wuni. Ku yi ciribi mim mu. ²¹ Wulu na dogi sisənjə kam yuu ni tin maa ma su-lənjə kulə na nunji o ni ni tin o gu paman-kogco kulə maama na daari tin. Zunə balu maama na di nwanə tin ma ba ba di ba ya-nwana yam ba su.

20

Ba ki sutaani pɪna digə ni bina muru

¹ Amu laan ma na maleka kadoj ka na nunji We-sənjə ka maa tu lugu banja. Ka maa ze borbu si ka ma puri gon-canlunu kom ni dum, yi ka kwəri ka ze capun-zənjə. ² Ka ma ja prənyon-kinkagila dum ka vo, si ka ja vu ka di gon-canlunu kom wuni, si ku taa wu daani bina muru. Prənyon kom kuntu mu yi bisankwia kalu na manj ka

wura fanja fanja tin. Kantu kam mu yi vwa-nyina pe, yi ka kwəri ka yi sutaani titi. ³ Maleka kam ma di-ku gon-canlunu kom wuni ka pi. Ka ma daari ka kwəri booni dum ni, si ku yi wani ku nunji ku daa ganu lugu banja dwi tiinə bam, si ku vu ku yi bina muru kom na wu ti tin. Manja kam kuntu na ke, ku manj si ba bwəli-ku ba yagi manja finfin yirani.

⁴ Amu ma daari a na paari jangwaanu yi noona je ti banja ni. We ma pa-ba dam si ba di noona taani. A ma daari a na ba na goni balu yuni Zezi ciga kam di We kwərə kam toolum njwaanu tin jwəuru We tee ni. Bantu mu yi balu na wu se ba zuli varim wum naa o kamogco kom tin. Ba nan wu se ba ki varim wum nyunyogu kom ba trə ni naa ba jia ni. Ba ma joori ba bi ba na njwia, yi ba togi ba di paari di Zezi Krisi si ku yi bina muru.

⁵ Twa biim dum kuntu mu yi dilu na de yigə di ki tin. (Twa balu maama na daari tin ta wu bi manja kam kuntu ni. Bina muru kom na tu ku ba ku ke mu bantu di laan wu bi.) ⁶ Balu maama na togi ba wəli dayigə twa biim dum wuni tin jigi yu-yonjo, yi baá ta yi We titi noona. Tuntu dilu na lagi di ki bile tin daa ba ja-ba. Bantu wu ta zigi We di Zezi Krisi yigə ni mu ba zuli-ba, yi baá togi di Zezi ba di paari si ku yi bina muru kom.

Ba cogi sutaani dam maama

⁷ Bina muru kom na tu ku ke, ba laan wu bwəli sutaani ba yagi, si di nunji gon-canlunu kom ba na pi-di da tin wuni. ⁸ Di ma wu vu di ganu dwi tiinə balu na wu lugu banja je sum maama ni tin. Tuntu dum kuntu yira mu yi Gogi di Magogi. Sutaani ma wu pa ba la daani si ba ki jara, yi ba kogco kom non-biə wu ta dagi ni bugə ni kasullu na yi te tin. ⁹ Ba ma

wɔ nuŋi lɔɔɔ baŋa je maama ni ba vu ba gilimi We nɔɔna bam kɔɔɔ kum na lagi daani me tin. Tuɔ kum kuntu mu yi kulɔ We na soe zanzan tin. Mini laan ma nuŋi weyuu ni di ba di cɔɔi We duna bam kɔɔɔ kum maama. ¹⁰ Ba ma daari ba duli sɔtaani na ganiba tin ba di min-nunɔ kulɔ na jigi ciribi tin wɔni. Kuntu mu yi min-nunɔ kulɔ ba na manɔ ba di varim wum di wɔlɔ na bri ni o yi We nijonnu yi o yagi o dai tin ba yagi ku wɔni tin. Ba maama wɔ ta wɔ mini dum wɔni ba yaari wia di titi maama mu, si ku taa ve manɔ kalɔ na ba ti tin.

We na wɔ di nɔɔna sariya Di ma kweeli te tin

¹¹ Amu daa ma na paari jangɔŋ-kamunu kulɔ na yi naponɔ tin di wɔlɔ na je ku baŋa ni tin. Tɔga baŋa di weyuu maama ma duri ti ke o yigɔ ni, yi ti daa tɔrɔ. ¹² Amu ma na balɔ na tigi tin, didɛera di nabwɛnɛ maama, ba zigi paari jangɔŋɔ kum yigɔ ni. Ba ma puri twaanɔ si ba nii. Ba ma daari ba puri tɔnɔ kulɔ na yi We ŋwi-dɔŋa kam tɔnɔ kum tin. Ba ma di twa bam taani si ku manɔ di ba na ki kulɔ tin, nɛnɛni ku na pupɔni ku tɔŋi twaanɔ tum wɔni te tin. ¹³ Curu di tɔɔni ma yagi balɔ di na jaani tin. Na-fara bam di ma pa twa balɔ na manɔ ba wɔni tin cwɛŋɔ si ba nuŋi. Ba ma di twa bam kuntu maama sariya si ku manɔ di ba na ki kulɔ tin. ¹⁴ Ba laan ma ja Tɔɔni di Curu ba duli ba di min-nunɔ kum wɔni. Min-nunɔ kum kuntu yi tɔɔni bile tu mu. ¹⁵ Nɔɔnɔ wɔlɔ maama yiri na manɔ di wɔ pupɔni di ki We ŋwi-dɔŋa tɔnɔ kum wɔni tin, baá duli kuntu tu ba di min-nunɔ kum kuntu wɔni mu.

21

Zan na nɛ lu-dɔŋɔ te tin

¹ Amu laan ma na weyuu-dɔŋɔ di ti-dɔŋa. Dayigɔ weyuu kum di dayigɔ tɔga baŋa kam ma ke, yi na-fara di daa tɔrɔ. ² Amu ma daari a na We titi tuɔ kum ku yiri na yi Zeruzalem nadɔŋɔ tin. Ku ma nuŋi weyuu We tee ni ku maa tu lɔɔɔ baŋa. We ma kwe-ku lanyiranɔ ni kaani na ti o yigɔ si o zu barɔ te tin. ³ Amu ma ni kwɛrdia na ŋɔɔni paari jangɔŋɔ kum seeni ka wi: «We titi sɔŋɔ laan mu wɔ nabiinɛ titari ni. Di nan wɔ ta wɔra di ba, yi baá ta yi Di nɔɔna. We titi wɔ ta wɔ ba tee ni yi Di nii-ba. ⁴ We wɔ guguni ba yi-na maama. Tɔɔni di wɔ-cɔɔɔ di kɛrɔ di yaara daa bá ta wɔra. Dayigɔ wo-dwɛnu tum ke.»

⁵ Wɔlɔ na je paari jangɔŋɔ kum baŋa ni tin laan ma ta o wi: «Nii, amu laan pe wɛɛnu maama ji wo-dɔnnɔ mu.»

O daa ma ta di amu o wi: «Pɔpɔni wɛɛnu tintɔ n tɔŋi, beŋwaani taani dintɔ yi cɔga mu yi di manɔ si nɔɔna sɛ-di.»

⁶ O ma daari o wi: «Wɛɛnu tum ki ti ti. Amu mu yi pulim di gurim. Amu nan ta mu yi dayigɔ tu di tiim tu. Na-nyɔm na jigi wɔlɔ maama, amu wɔ pa kuntu tu nyɔ buli-yi dili na na pai ŋwɔa tin zaani. ⁷ Wɔlɔ maama na wani balɔɔ tin mu wɔ jɔŋi wo-laaru tum kuntu. Amu We wɔ ta nii-o, yi o taa yi a bu. ⁸ Ku daari, ku na yi balɔ na kwari cam tin, di balɔ na pipiri ba kwaga ba ya Zezi tin, di balɔ na ki wo-zɔɔna, di balɔ na yi nɔn-gura, di balɔ na boori tin, ku wɛli di liri kɛrɔ, di balɔ na kaani jwɛnɛ tin, ku wɛli di vwanyna dwi maama, bantɔ jɛgɔ mu yi min-nunɔ kulɔ ciribi na di ku wɔni tin. Kuntu mu yi tɔɔni bile tu.»

Zeruzalem nadɔŋɔ kum na yi te tin

⁹ Maleka kadoŋ laan ma ba amu te. Ka nuŋi malesi sirpe sim wɔni mu, silɔ na jigi zwi sirpe sim di

sí wu yaara yarpe yalw na lagí ya ba ya kí ya ma kweeli tún. Ka ma ta dí amu ka wí: «Ba, sí a brí-m ka-dúuru wulw na yí Pélbu wóm kaani tún.»

¹⁰ Maleka kam na tagí kuntu tún, Wé Joro kóm ma ba amu te dí dam, yí ka ja-ní ka vu pu-zóno kulw na yí banja banja tún yuu. Ka ma brí-ní Wé tití tív kóm, kú yírí na yí Zeruzalem yí kú nunjí weyuu Wé te kú bíni lógu banja tún. ¹¹ Wé paari-zulə yam ma pa tív kóm nyúni lanyirani, ní kandwe-nyúni dílw yírí na yí Zasírí yí dí nyúni píli píli ní niu na nyúni te tún. ¹² Kəbri-kamunu kulw na dwara tún ma ló kú kaagi tív kóm. Kəbrə kam maa jigí niə fugə-yale. Wé malesí fugə-sile maa zigí niə yam kuntu dídwa dídwa ní. Yístrayelí tiinə dwi fugə-bile kóm yira ma pupóni niə yam banja ní. ¹³ Tív kóm se sım maama jigí niə yato yato mu. Yato yóori wa-pulí seeni. Yato maa wu wa-pulí jagwiə seeni. Yato maa wu wa-pulí jazım seeni. Yato maa daari ya wu wa-zóori seeni. ¹⁴ Tív kóm kəbrə kam kúri ma cwi kandwa-pulwaaru fugə-tile banja ní. Pélbu wóm tintuyna fugə-bale bam yira ma pupóni pulwaaru tím kuntu yira ní.

¹⁵ Maleka kalw na nyúni dí amu tún maa ze səbu-sıja nacəgə sí ka ma manjı tív kóm na mai te tún, dí kú niə yam dí kú kəbrə kam dí na mai te tún. ¹⁶ Tív kóm se sına sım maama mara sí mara mu. Maleka kam ma kwe ka nacəgə kam ka ma manjı tív kóm. Kú sanja maama dwarım maa yí kilomətra murr-tile dí biə yale (2.200). Kú se sım dí kú weyuu maama dwarım mai daani mu. ¹⁷ Ka ma daari ka ma ka jıja ka manjı tív kóm kəbrə kam. Ka yí kantıa kuni bí dí fiinna-bına mu (144). Maleka kam na manjı te tún yí bídwi mu dí nabiinu na manjı kantıa te tún.

¹⁸ Ba logí kəbrə kam dí kandwa-

nyúna yalw yírí na yí Zasírí tún mu. Kú daari ba logí tív kóm tití dí səbu-sıja kalw na tiini ka lana fastı ní niu na nyúni te tún mu. ¹⁹⁻²⁰ Kandwa-pulwaaru tív tív kóm kəbrə kam na cwi tí banja ní tún, ba me kandwa-nyúna dwi maama mu ba ma pupóri tí yira. Puloro maama jigí kú kandwe-nyúnu mu, yí ya yira mu tintu:

1. Zasírí 2. Safiiri
3. Kalıstıdwanı 4. Emerodı
5. Sardónisi 6. Sardwanı
7. Krisolidi 8. Berili
9. Topazı 10. Krisopası
11. Yasintı 12. Ametisi.

²¹ Kú daari ba me kandwa-nyúna yalw yírí na yí pəerlı tív mu ba kí tív kóm niə fugə-yale yam bwəeru tím. Kú bwəeru tím maama yí pəerlı dídwa dídwa mu ba me ba kí. Tív kóm pımpalı dí maa yí səbu-sıja kalw na tiini ka lana ní niu na nyúni te tún.

²² Amu ma na ní Wé-digə təri tív kóm wónı, bejwaanı Dam-foro Tu Banja-Wé tití dí Pélbu wóm mu wura yí nɔɔna zuli-ba. ²³ Ba daa ba lagí sí wıa dí cana daa ta zənjı tív kóm banja ní, Wé paari-zulə yam paı tív kóm jigí pooni, yí Pélbu wóm dí paı kú jigí pooni.

²⁴ Lógu banja dwi tiinə maama wú taa nyı pooni dí m kuntu wónı. Lógu banja pwa bam ma wú ja ba jıjıgıru ba ba ba kí tív kóm wónı.

²⁵ De maama ba ma daa bá pí tív kóm niə yam, bejwaanı tıga daa bá yí jəgə kam kuntu ní. ²⁶ Ba ma wú kwe lógu banja dwi tiinə zulə dí ba jıjıgıru maama ba ja ba ba kí da. ²⁷ Kú daari kulw maama na jigí digıru tún bá zú kú wu. Nɔɔnu wulw maama na kí wo-zɔɔna tın dí wulw maama na yí vwa-foru tın bá zú kú wu. Balw yira na pupónı ya tıjı Pélbu wóm nyıwa tóno kóm wónı tın yırani má mu wú zú tív kóm kuntu wu.

22

¹ Maleka kam ma daari ka bri-ni bu-tola kalb na na pai ηwia tun. Na bam tiini ba lana yi ba nyuni ni niu te. Bu-tola kam na bam maa burə ba nuji We di Pəlbu wum paari jangəŋə kum tee ni ba duri tuw kum titari ni. ² Tiu kulb biə na pai ηwia tun maa zigi bu-tola kam jazim di jagwiə ni. Tiu kum kuntu maa yəni ku ləri biə kuni fuga-bule bum maama wuni. Cana maama wuni ku ləri biə mu. Ku wəwə tum ma mai ku sooni ləgbu banja dwi tiinə yi ba nai yazurə. ³ Woŋo kulb maama We na culi tun daa təri tuw kum kuntu wuni. We di Pəlbu wum paari jangəŋə kum mu wó ta wu tuw kum wuni, yi DI tintuŋna bam zuli-DI. ⁴ Baá ta nai We yibiyə, yi DI yiri dım wó pəpəni ba trə ni. ⁵ Tıga daa bá yi tuw kum ni. Ba bá ta lagi kanu si si taa zəŋi pooni, naa wıa di. Beŋwaanı Yuutu Banja-We titi wó ta yi pooni DI pa-ba. Baá ta təgi ba di paari si ku taa ve maŋa kalb na ba ti tun.

⁶ Maleka kam daa ma ta di amu ka wı: «Taani dıntu maama yi cıga mu, di maŋi si nɔɔna se-di. Yuutu Banja-We mu yi dılb na zəni DI nijəŋnə bam di DI Joro kum yi ba tɔɔli DI kwərə kam tun. Dıntu mu tıŋi DI maleka si ka ba ka bri DI nɔɔna bam, si ba lwarı kulb na lagi ku ki lele tun.»

Zezi ma bıni lele

⁷ Cəgi-na, Zezi tagı o wı: «Amu ma bıni lele. Balu na se We kwərə kalb na pəpəni tɔno kuntu wuni tun jıgi yu-yoŋo.»

⁸ Amu Zan mu sını a ni wəənu tum kuntu, yi a kwəri a na-tı. Ku maama na tu ku ba ku ti tun, a laan ma kuni doonə maleka kalb na bri-ni wəənu tum kuntu tun yigə ni si a zuli-ka. ⁹ Ka ma ta di amu ka wı: «Yi ki kuntu. Amu yi We tintuŋnu mu, ni nmu di n ko-biə balu na tɔɔli We kwərə kam tun di balu maama na se kulb na pəpəni

tɔno kuntu wuni tun di na yi te tun. N maŋi si n zuli We mu.»

¹⁰ Ka daa ta ma ta di amu ka wı: «Yi zari n səgi We kwərə kalb na pəpəni tɔno kuntu wuni tun, pa nɔɔna lwarı-ka. Beŋwaanı maŋa yə si wəənu tum kuntu sını ti ki.

¹¹ Kuntu, wulu maama na ki balɔɔ tun, o di nan ve yigə di o tituŋ-balwaaru.

Wulu maama na ki wo-digiru tun, o di nan ve yigə di o wo-digiru kəm.

Ku daari wulu na se o ki lanyıranı tun,

o tiini o kwaanı o taa ki lanyıranı.

Wulu na yi We nɔɔnu tun,

o tiini o kwaanı si o taa ki We wubəŋa na lagi te tun mu.»

¹² Cəgi-na, Zezi tagı o wı: «A ma bıni lele. A na tuə, a laan wó pa nɔɔnu maama ηwıru tılb na maŋi di o tituŋa tun.

¹³ Amu mu yi pulim di gurim.

Amu ta mu yi dayigə tu di kwaga tu,

amu mu pulə yi a gurə.»

¹⁴ Balu na zari ba gwaaru ba pa ti pıri pari pari tun jıgi yu-yoŋo. Bantu jıgi cwəŋə si ba di tiu kulb biə na pai ηwia tun, yi ba kwəri ba jıgi cwəŋə si ba zu We titi tuw kum wu. ¹⁵ Ku daari, balu na wó maŋi tuw kum cicwəŋə ni tun mu yi balu na ki wo-zɔɔna di liri kərə, ku wəli di balu na boori tun, di balu na yi nɔn-gura tun, di balu na kaanı jwənə tun, ku wəli di balu na soe vwa-fɔm yi ba ki vwan kikiə tun.

¹⁶ Zezi tagı o wı: «Amu mu tıŋi a maleka si ka ba ka bri abam balu na yi amu kəgɔ kum nɔɔna tun wəənu tintu maama. Amu yi wulu kuri na nuji Pe Davidi dwi dım wuni tun. Amu yi titıti calıɔba kalb yiri na yi nanjəgɔ yi ka nyuni tun.»

¹⁷ We Joro kum di Zezi nɔn-kəgɔ kum na nyi ni o ka-dwuru te tun ma ta ba wı: «Nan ba.»

Wɔlɔ maama na ni kwɛrɛ kantɔ tɪn, sɪ o dɪ ta nɪ: «Nan ba.»

Na-nyɔm na jɪgɪ wɔlɔ maama tɪn, sɪ o ba. Wɔlɔ maama na lagɪ sɪ o nyɔ na balɔ na paɪ ŋwɪa tɪn, sɪ o ba o jɔŋɪ o nyɔ zaani.

¹⁸ Amɔ Zan nan lagɪ a kaani balɔ maama na cɛgɪ wɛɛnu tɪlɔ na pɔpɔnɪ tɔnɔ kɔntɔ wɔnɪ yɪ tɪ yɪ Wɛ kwɛrɛ tɪn. Nɔɔnɔ na wɛli wɔŋɔ tɔnɔ kɔntɔ taani dɪm wɔnɪ, Wɛ wɔ pa o na yaara yalɔ tɔnɔ kɔm na brɪ tɪn. ¹⁹ Nɔɔnɔ wɔlɔ

nan na li wɔŋɔ tɔnɔ kɔntɔ wɔnɪ dɪ o yagɪ tɪn, Wɛ wɔ li o dɪ yɪgɛ Dɪ yagɪ, sɪ o yɪ da o dɪ tiu kɔlɔ biɛ na paɪ ŋwɪa tɪn naa o tɔgɪ o zɔ Wɛ tɪtɪ tɪlɔ kɔm wɔ nɪ tɔnɔ kɔntɔ na brɪ te tɪn.

²⁰ Wɔlɔ na zɪgɪ wɛɛnu tɪm kɔntɔ cɪga kam kwaga nɪ tɪn mɔ tɛ o wɪ: «Kɔ yɪ cɪga mɔ. A ma bɪnɪ lele.»

Amina. Dɪ Yuutu Zezi, nan ba.

²¹ Dɪbam Yuutu Zezi yu-yoŋɔ kɔm wɔ ta wɔ abam maama tee nɪ.